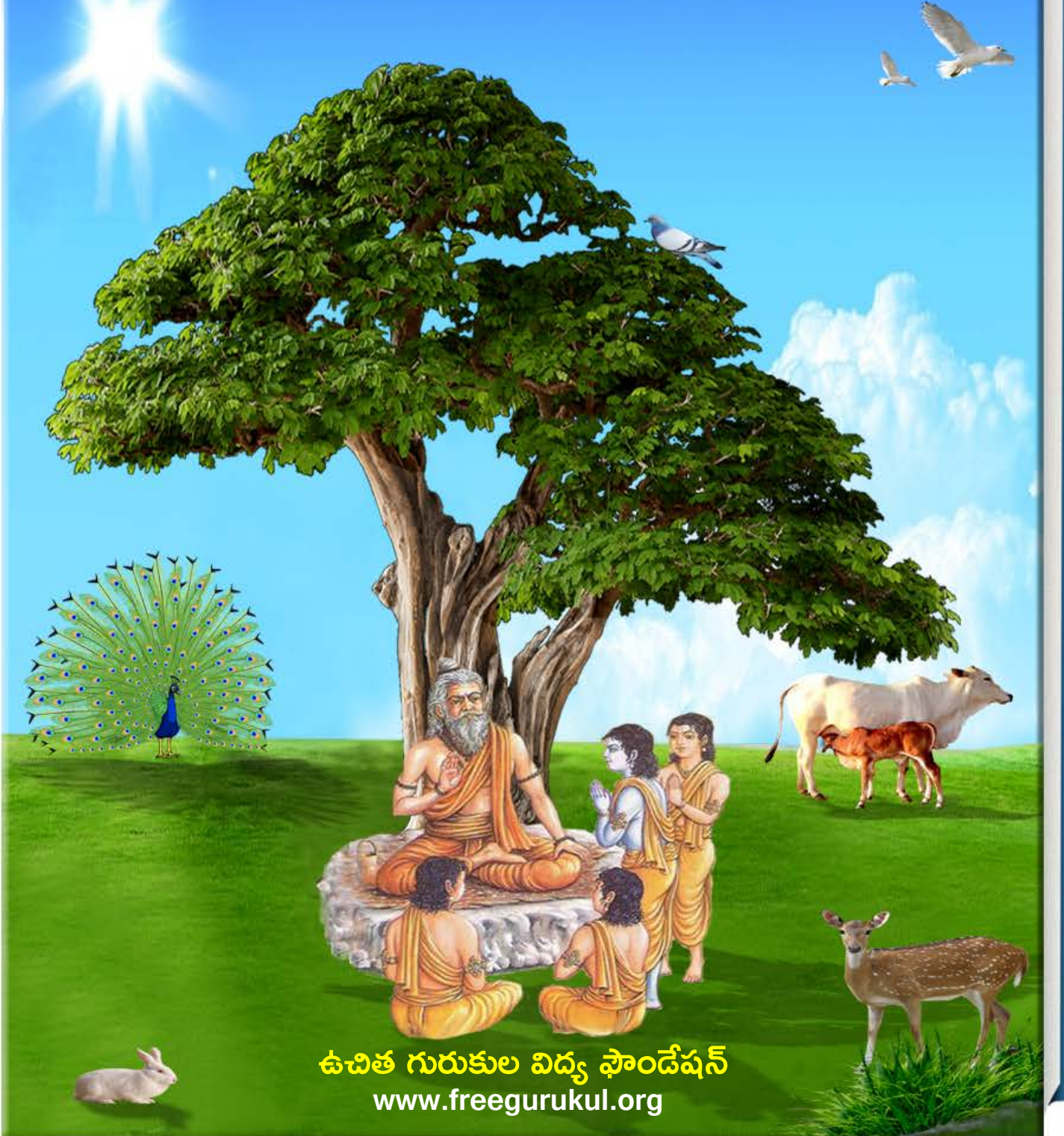

పురాణములు

సంపూర్ణ దేవీ భాగవతము

ఉచిత గురుకుల విద్య ఫౌండేషన్
www.freegurukul.org

సదాశివ సమారంభం

గురు దక్షిణామూర్తి

గురు వేదవ్యాస మహర్షి

గురు కుచ మహర్షి

గురు నారద మహర్షి

గురు వాల్మీకి మహర్షి

గురు శ్రీకృష్ణ

శంకరాచార్య మధ్యమాం

గురు ధర్మాత్రేయ

గురు బాలాభ

గురు గోతమ బుద్ధ

గురు ఆదిశంకరాచార్య

గురు రామానుజాచార్యులు

గురు జ్ఞానేశ్వర్

గురు రవిదాస్

గురు కబీర్ దాస్

గురు చైతన్య మహా ప్రభువు

గురు నానక్

గురు రాఘవేంద్ర స్వామి

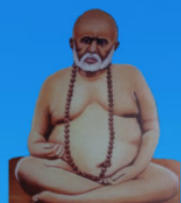

గురు వీరభక్త్యేంద్ర స్వామి

యోగి వేమన

అస్మదాచార్య పర్యంతం

గురు తైర్తింగి స్వామి

గురు లాహిరి మహాశయ

గురు రామకృష్ణ పరమహంస

అమ్మ శారదా దేవి

గురు వివేకానంద

గురు సాయిబాబా

గురు అరబింద్

గురు రమణ మహర్షి

గురు యోగానంద

గురు భక్తవేదాంత ప్రభుపాద

గురు మళయాళ స్వామి

గురు విద్యాప్రకాశానందగిరి

గురు చంద్రశేఖర పరమాచార్య

వందే గురుపరంపరాం..

“ఉచిత గురుకుల విద్య ఫౌండేషన్” ద్వారా విలువలు, నైపుణ్యాలతో కూడిన విద్య ఉచితంగా + సులభంగా + ఆకర్షణీయంగా + నాణ్యతతో కూడి అందించే సేవా కార్యక్రమంలో భాగంగా ఈ పుస్తకాన్ని భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్(డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా) నుంచి సేకరించి అందిస్తున్నాము. ఇందుకు మేము వారికి కృతజ్ఞత తెలియచేసుకుంటున్నాము.

సాయి రామ్ వారి సేవల విస్తరణలో భాగంగా ఈ ఫౌండేషన్ స్థాపించబడినది. ఈ స్వచ్ఛంద సంస్థ ద్వారానే అన్ని సేవలు అందించబడును. ఇటువంటి పుస్తకాలు మీరు వ్రాసినట్లయితే (లేక) సేకరిస్తే మాకు తెలియచేయండి. మేము ప్రతి విద్యార్థికి ఉచితంగా అందేలా చేస్తాము, తద్వారా ఉన్నత విలువలు, నైపుణ్యాలు కలిగిన విద్యార్థులను మన దేశానికి అందించవచ్చు. మాతో కలిసి నవ భారత నిర్మాణ కార్యక్రమంలో పనిచేయుటకు, భాగస్వామ్యం అగుటకు ఆసక్తి ఉంటే సంప్రదించగలరు.

ఈ గ్రంథాలను ఉచితంగా ఆన్ లైన్ లో చదువుటకు, దిగుమతి(డౌన్లోడ్) చేసుకొనుటకు గల మార్గాలు:

- 1) భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్: <http://www.new.dli.ernet.in>
- 2) ఉచిత గురుకుల విద్య ఫౌండేషన్ వెబ్ సైట్ : www.freegurukul.org
- 3) సాయి రామ్ వెబ్ సైట్ : <https://sites.google.com/site/sairealattitudemanagement>
- 4) మొబైల్ ఆప్: Free Gurukul

గమనిక: భక్తి,జ్ఞాన,ధర్మ ప్రచారార్థం ఉచితంగా eBook రూపంలో భారత ప్రభుత్వపు డిజిటల్ లైబ్రరీ సహాయంతో ఇవ్వడం జరిగింది. ఇది లాభార్జన దృష్టిలేని ఉచిత సేవ. ఈ సేవలో అంతర్జాలంలోని(ఇంటర్నెట్) లైసెన్సు / కాపీరైటు అభ్యంతరాలు లేనివి అనుకొన్న పుస్తకాలను గ్రహించటం జరిగినది. అనుకోకుండా ఏవైనా అభ్యంతరకరమైనవి ఉన్నచో మాకు తెలుప మనవి, వాటిని తొలగించగలము అని మనవి చేసుకొంటున్నాము.

Website: www.freegurukul.org

Mobile App: Free Gurukul

email: support@freegurukul.org

Facebook: www.facebook.com/freegurukul

Help Line / WhatsApp: 904 202 0123

“ మన లక్ష్యం: విలువలు, నైపుణ్యాలతో కూడిన విద్య అనేది ఉచితంగా + సులభంగా + ఆకర్షణీయంగా + నాణ్యతతో కూడి అందరికీ అందించబడాలి “

ఉచిత గురుకుల విద్య ఫౌండేషన్ – Free Gurukul Education Foundation

సర్వం పరమాత్మ పాద సమర్పణమస్తు

భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్ - డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా

<http://www.new.dli.ernet.in>

Digital Library of India: Inc x

www.new.dli.ernet.in

Digital Library of India

Hosted by: Indian Institute of Science, Bangalore in co-operation with
CMU, IIT-H, NSF, ERNET and MCIT for the Govt. of India and 21 major participating centres.

Home Vision Mission Goals Benefits Content Selection Current Status People Funding Copyright Policy FAQ RFP

Books Journals
Newspapers
Palm-Leaves (Manuscripts)

Title:

Author:

Year: to

Subject: Any Subject

Language:

Scanning Centre: Any Centre

[Presentations and Report](#)
[Statistics Report](#)
[Status Report](#)
[Feedback](#) | [Suggestions](#) |
[Problems](#) | [Missing links or Books](#)

Click [here](#) for PDF collection
DLI MIRROR at IUCAA Data Center PUNE

For the first time in history, the Digital Library of India is digitizing all the significant works of Mankind.

[Click Here to know More about DLI](#) ^{New!}

Books	Journals	Newspapers	Manuscripts
Rashtrapati Bhavan CMU-Books Sanskrit TTD Tirupathi Kerala Sahitya Akademi	INSA	Times of India Indian Express The Hindu Deccan Herald Eenadu Vaartha	Tamil Heritage Foundation AnnaUniversity ^{New!}

Title Beginning with.

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Author's Last Name

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Year

1850-1900	1901-1910	1911-1920	1921-1930	1931-1940	1941-1950	1951-
-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-------

Subject

Astrophysics	Biology	Chemistry	Education	Law	Mathematics	Mythology	Religion	For more subjects...
--------------	---------	-----------	-----------	-----	-------------	-----------	----------	----------------------

Language

Sanskrit	English	Bengali	Hindi	Kannada	Marathi	Tamil	Telugu	Urdu
----------	---------	---------	-------	---------	---------	-------	--------	------

అతి విశిష్టం ఈ దానం!

స్వామి వివేకానంద

“దానాలలోకెల్లా ఆధ్యాత్మిక విద్యాదానం చాలా శ్రేష్టమైంది! దాని తరువాతిది లౌకిక జ్ఞానదానం, ప్రాణదానం, అన్నదానం” అని వ్యాసమహర్షి చెప్పారు.

మన ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానం భారతదేశ హద్దులలో నిలిచి పోకూడదు. లోకమంతటినీ ఆవరించాలి! ఇలా లోకవ్యాప్తమైన ధర్మప్రచారాన్ని మన పూర్వులు చేశారు. హైందవ వేదాంతం ఎన్నడూ ఈ దేశం దాటి పోలేదని చెప్పేవారూ, మతప్రచారార్థం తొలిసారిగా, పరదేశాలకు వెళ్ళిన సన్యాసిని నేనే అని చెప్పేవారూ, తమ జాతిచరిత్ర నెరుగని వారే! ఇలాంటి సంఘటనలు ఎన్నోసార్లు జరిగాయి. అవసరమైనప్పుడల్లా, భారతీయ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానప్రవాహం వెల్లువలా లోకాన్ని ముంచెత్తుతూ వచ్చింది.

రాజకీయ ప్రచారాన్ని రణగొణధ్వనులతో, యోధులతో సాగించవచ్చు. అగ్నిని కురిపించి, కత్తిని జళిపించి, లౌకిక జ్ఞానాన్నీ సంఘనిర్మాణ విజ్ఞానాన్నీ విరివిగా ప్రచారం చేయవచ్చు. కానీ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానదానం కళ్ళకు కనిపించకుండా, చెవులకు వినిపించకుండా కురుస్తూ, రోజూ పువ్వుల రాసుల్ని వికసింపజేసే మంచులాగా నిశ్శబ్దంగా జరగవలసి ఉంది. భారతదేశం నిరాడంబరంగా, లోకానికి మళ్ళీ మళ్ళీ చేస్తూ వచ్చిన దానమిదే!

మిత్రులారా! నేను అవలంబించే విధానాన్ని తెలియజేస్తాను వినండి. భారతదేశంలోనూ, ఇతర దేశాల్లోనూ మన పారమార్థిక ధర్మాలను బోధించడానికి తగినవారుగా మన యువకుల్ని తయారు చేయడానికై భారతదేశంలో కొన్ని సంస్థలను నెలకొల్పాలి! ఇప్పుడు మనకు కావలసింది ఐలిప్పులు, జవసంపన్నులు, ఋజువర్తనులు, ఆత్మ విశ్వాసపరులు అయిన యువకులు. అలాంటి వారు నూరుమంది దొరికినా, ప్రపంచం పూర్తిగా పరివర్తన చెందగలుగుతుంది!!

ఇచ్చాశక్తి తక్కిన శక్తులన్నీ కన్నా బలవత్తరమైంది. అది సాక్షాత్తూ భగవంతుని దగ్గరి నుండి వచ్చేదే కాబట్టి దాని ముందు తక్కినదంతా లొంగిపోవలసిందే. నిర్మలం, బలిష్ఠం అయిన ‘ఇచ్చ’ (సంకల్పం) సర్వశక్తిమంతమైంది. దానిలో మీకు విశ్వాసం లేదా? ఉంటే మీ మతంలోని మహోన్నత ధర్మాలను ప్రపంచానికి బోధించడానికై కంకణం కట్టుకోండి. ప్రపంచం ఆ ధర్మాల కోసమై ఎదురుచూస్తోంది. ఆనేక శతాబ్దాలుగా ప్రజలకు క్షుద్రసిద్ధాంతాలు నేర్పడం జరిగింది. వారు వ్యర్థులని ప్రపంచమంతటా బోధలు జరిగాయి. ఎన్నో శతాబ్దాల నుండి వారు ఈ బోధనల వల్ల భయభ్రాంతులై, పశుప్రాయులైపోతున్నారు. తాము ఆత్మస్వరూపులమనే మాటను వినడానికైనా వారెన్నడూ నోచుకోలేదు. “నీచాతినిచుడిలో కూడా ఆత్మ ఉంది. అది అమృతం, పరమ పవిత్రం, సర్వశక్తిమంతం, సర్వవ్యాపకమైనది” అని వారికి ఆత్మను గురించి చెప్పండి. వారికి ఆత్మవిశ్వాసాన్ని ప్రసాదించండి. ❖

మూలం: శ్రీ రామకృష్ణ ప్రభ - ఫిబ్రవరి 2014

శ్రీ
దేవీభాగవతము

(మహాపురాణము) 7965

శ్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వర కవి
ప్రణీతము.

.....
రెండవ కూర్పు

1953

వెయ్యి ప్రతులు
.....

ప్రకాశకులు :

చెళ్లపిళ్ల వెంకటేశాస్త్రి అండ్ సన్సు

వేంకటేశ్వర పబ్లికేషన్సు,

కడియము P.O.

తూర్పు గోదావరిజిల్లా.

విజ్ఞాపన

నేను అస్వస్థుడనై యుండునగానే దీని సత్యవసరముగా ముద్రింపవలసిన యావశ్యకత గలుగుటచే నిందలి పూర్వ ముద్రణమున విడువబడిన సమాదములు పూర్తిగా సవరింప వీలుగాక తప్పనిసరిగా శుద్ధపత్రిక వేయవలసి వచ్చినందులకు పాఠకులను క్షమింప వేడుకొందును.

ఇది మా తండ్రిగారి జీవితకాలములోనే ముద్రింపబడవలసియున్న సుకాలానుకూల్యము లేక ఆ పని నెఱవేఱినది కాదు. అట్టి అవకాశ మేర్పడునరేకి వారు శివసాయుజ్య మలంకరించినారు. ఇందలి సవరణలను వారే నాకు గొన్నింటిని దెల్పియున్నారు. మఱికొన్నింటి నాయా యా గ్రంథముల వీరికలలో వ్రాయుచు నచ్చిరి. వాని నన్నింటి నిందుఁ బూర్తి గనే క్రొడికరించితిని గాని యెందని పొరిపాటు పడియుండు నేమో? అది గమనించి నాకుఁ దెల్పు సహృదయులకుఁ గృతజ్ఞుడను.

ఇందలి సవరణమును ఆంధ్రీకరించినవారు మువ్వరు కవులు. అందొకరు ఆకొండి రామమూర్తిగారు. వీరు ఆనువంశిక సుప్రసిద్ధాయు ర్వేద వైద్యులు, ప్రకృతము మాకు అత్యంత నన్నిహిత బంధువులును; ఇక రెండవవారు నిశ్శంకుల కృష్ణమూర్తిగారు. వీరు ప్రకృతిమునఁ గీర్తి మాత్రశేషులు. నీరుభయులును తూర్పుగోదావరి జిల్లాలోని మురుమల్ల పోలవర గ్రామవాసులు, సహపాతులును; రెండవవారాయూరి కరణము. వైద్యప్రసక్తిగో మా తండ్రిగారి కప్పుడు (అచుళక 1898 క్రీస్తుశక ప్రాంతమున) ఆకొండి రామమూర్తిగారిం బున్న సమయములో నీ గ్రంథ మును దెఱచించుచు, పైవారయందలి సహవాని గౌరవములు కారణముగా— వారి సహితకూడఁ బరిష్కరింప గ్రహించి వారి కీర్తి చిరిష్టాయుగా నుండుటకై యిందలి సవరణము నొసంగి యుండిరట;

అప్పుడు వారు పూర్ణముగనే తెలిసింది యున్నను ఏలూకో కొంతభాగము ప్రక్షేప్తమగుటచే దివిమీలా ఆ ప్రక్షేప్తభాగములను శ్రీ దివాకర్ల వెంకటాచార్యునిగారు పూరించుట చట్టబడినది. ఏమి దివాకర్ల తిరుపతిశాస్త్రిగారి బహుమతి. శ్రీ ఆకొండ్ల రామమూర్తిగారు నేటికిని సజీవ్యులైయున్నను దీనిని పాంధ్రీకరించుటయే? అనునొక ప్రశ్న కలదు. దానికి నారి వాత్సల్యమే సరియైన ప్రత్యుత్తరమని నేను విశ్వసించును. ఇది దశమస్కంధ వృత్తాంతము.

ఇక ఏకమస్కంధ మున్నదా? మా పినతాతగారి కొమరులైన చెళ్లపిళ్ల చినవేంకటశాస్త్రిగారిచే నాంధ్రీకరింపబడినది. ఏమి బాల్యమున మా తండ్రిగారి వద్దనే కవితాభ్యాసము గావించు సందర్భములోనే దీని నాంధ్రీకరించినది. అనగా అన్నతనెఱింగి మా తండ్రిగారే వారికి ప్రోత్సహ మొసంగినట్లుయేగదా! ఈ చినవేంకటశాస్త్రిగారు ముప్పదేడులకు పైబడిన వయస్సుననే పరమపరించిన వారగుటచే వీరితర గ్రంథములేమియును వ్రాసియుండలేదుగాని అవధానిగా పండితకవిగా మాత్రమా ప్యల్లు జీవితముననే వన్నె కెక్కి యిందుఁ జిరస్థాయియగు ఖ్యాతి గడించు కొన్నవారు — ఇది దశమస్కంధ విషయము.

ఇట్లు బురజనవిధేయుడు

వి ద్వా క్,

చెళ్లపిళ్ల దుర్గేశ్వరశాస్త్రి.

గ్రంథపరిష్కర్త.

విషయ సూచిక.

పుట.

పుట.

ప్రథమ స్కంధము

తిరుపతిశాస్త్రి వంశము		1
వేంకటశాస్త్రి వంశము		2
గ్రంథాంశము		7
స్కంద సంఖ్యావివరము		9
పురాణ సంఖ్యాకథనము		10
వ్యాసుండు తపం దొనర్చుట		13
విష్ణువు బ్రహ్మకు దేవీమహాత్వంబుచెప్పుట		15
హయగ్రీవావతారమట్టము		18
మధుకైటబోత్పత్తి		21
బ్రహ్మ యోగవిద్రును స్తుతించుట		23
శక్తిస్వరూప కథనము		24
మధుకైటబ యుద్ధము		28
వ్యాసునకు హయగ్రీవ ప్రత్యక్షమగుట		30
బుధోత్పత్తి		31
పురూంపశ్వరిత్ర		37
కుకోత్పత్తి		43
కుకురు సంసారమును నిందించుట		47
దేవీలాగవతావారిణము		50
మకుండు మీదీలానగరమున కరుగుట		53
కుంజనక సువాదము		57
దృతిరాష్ట్రానుభూతి		64

ద్వితీయ స్కంధము

వ్యాధోత్పత్తి		71
శంఖమహాపాత్యానము		78
వీర్యోదయము		80
శంఖమండు తత్వవతిం బెంద్రియారుట		85
కర్ణయోధిష్ఠినిం జననము		90
పరిశిత్తు పుట్టుట		93

దృతరాష్ట్రాదుల మరణము		97
ప్రచుద్వరావివాహము		98
జనమేజయునకు రాజ్యప్రాప్తి		104

తృతీయ స్కంధము

బ్రహ్మాదిదేవతలు భువనేశ్వరిం గాంచుట		115
హరిహరబ్రహ్మలు భువనేశ్వరిని సుతించుట		118
బ్రహ్మాదులకు దేవి తన రూపం బుపదేశించుట		123
బ్రహ్మాంధోత్పత్తి		127
సత్త్వాది గుణస్వరూపము		129
సత్యవ్రతోపాఖ్యానము		134
దేవీయజ్ఞవిధానము		139
ద్రువసంధ్యుపాఖ్యానము		144
యౌదాశిష్ఠిరేవేనుల యుద్ధము		147
యౌదాశిత్తు బారివ్యాజాశ్రమమ్మన కరుగుట		151
సుదర్శనునకు కామవీజప్రాప్తి		156
సుదర్శనుండు స్వయంవరమున కేగుట		165
సుబాహుడు చింతించుట		170
శక్తిలావివాహము		173
సుదర్శని యౌదాశిత్తుల యుద్ధము		177
సుదర్శనుఁ డియోద్య కరుగుట		182
నవరాత్ర వాతావిధానము		184
నవరాత్ర మహోత్సవము		188
శ్రీరామవర్ణితి		190

చతుర్థ స్కంధము

వ్యాసుండు క్షిప్రినిము తెలుపుట		203
సంసారమునకు పుష్కలము		207

పరనారాయణులు తపం దొవర్చుట	208
వసంతిప్రసేకము	212
తత్త్వవిచారము	218
ప్రహ్లాద పరనారాయణ యుద్ధము	220
భృగువు హరిః శిషిండుట	225
కుక్రుందు చైత్యంబిడకు వచ్చుట	230
సురలు దేవిని స్తుతించుట	233
పిష్టని భవభావములు	236
కృష్ణావతార కాండము	239
దేవీస్తుతి	243
దేవతీసుతి వచ	250
శ్రీకృష్ణోపదేశము	255
శ్రీకృష్ణలీలలు	257
శ్రీరామాదులు కించిదృజ్ఞానము	261

పంచమ స్కంధము

శివశేవ రాతివ్యము	266
మహిషాసురోచ్ఛ్ర	269
ఇంద్రుడు విసుర్పించుట	274
దేవదానవయుద్ధము	279
దేవతలు పాతపోవుట	283
దేవీవాద్యువము	286
దేవీమహాశయాల సంవారము	291
మహిషుడు దేవతాదళుల దామ్రుంబంపుట	295
కామ్రుంబు దేవితో సంవాదించుట	298
బాన్సుండున్నలులు దేవితో బోరుట	301
తక్షిర కామ్రు యుద్ధము	304
అనిలోమదీరానామలవిత నెడలుట	307
దేవీమహిష సంవాదము	310
మంచోరి వృత్తాంతము	313
దేవీమహిషాసుర యుద్ధము	318
ఇంద్రాదులు దేవిని ముతించుట	321
దేవ్యంబిర్తావోత్తర వృత్తాంతము	323
ఇంద్రాదులు హిమాలయమున కరుగుట	329

దేవీ కుంభనికుంభుల పురమున కరుగుట	331
కాళిక దూస్తులోవసునితో యుద్ధంచేయుట	338
చండముండాసురుల యుద్ధము	342
రక్తవీణ యుద్ధము	348
నికుంభ యుద్ధము	355
సురదోహిత్యానము	360
భువనసుందరీ మాహాత్మ్యము	363

షష్ఠ స్కంధము

విశ్వయాపురు తపము సల్పుట	370
వృత్రాసురోచ్ఛ్రుతి	378
వృత్రుం దీండుని మ్రింగుట	377
మునులు వృత్రవాసవులకు మైత్రి	
గొంపుట	381
వృత్రుండు చచ్చుట	384
సహసుండు స్వర్గము నేలుట	387
శని యింద్రునికడ కరుగుట	390
ఇంద్రుడు స్వర్గము నొందుట	393
తన్మవిశేషములు	394
యోగవర్మములు	397
తీర్థవిశేషములు	399
అతీతక యుద్ధము	401
వనీష్ఠునికీ దేహాంకరప్రాప్తి	405
విమికి దేహాంకరప్రాప్తి	408
హైహయకృపావిప్రవర	411
కౌర్వోచ్ఛ్రుతి	414
హైహయవంశము	418
ఏకవీణసంసము	421
ఏకావీణవృత్తాంతము	425
వ్యాసుని వ్యాకృతము	433
నారం వివాహము	438
నానుడు ప్రీతియి వంకరి గనుట	444

సప్తమ స్కంధము

బ్రహ్మకృష్ణుచ్ఛ్రుతి	457
----------------------	-----

శ్రీమత్పరదేవతాయై నమః

శ్రీ

దేవీభాగవతము

కా. శ్రీయుక్తా బార్వతీయు సరస్వతీయు స్వశ్రీలేశసంజాత లా
జ్ఞాయత్తుల్ హరిరుద్రసీరజభవాద్యాదిత్యసంఘమ్ము లే
మాయాతీతకు నే జగజ్జనని కే మాత్రాస్వరూపాధ్య కే
ద్యేయప్రాభవ కట్టి శక్తి సతి భక్తిన్ గొల్తు మిష్టా ప్తికిఁ.

1

2

వ. ఇట్లు.

ఉ. అంబకు మ్రొక్కి మీఁద జలజాంబకులన్ గొనియాడి యంత పే
రంబుని నన్నుతించి గుణరాసుల మూర్తుల బార్యలన్ గృపా
లంబితచిత్తలన్ దగఁదలంచి యిహమ్ముఁ బరమ్ము నేంచి వం
శంబు తరింపఁజేయ నవిశంబు మనంబునఁ గాంచి యంతటన్.

3

వ. అష్టాదశమహాపురాణమ్ముల యందుఁ బంచమం బగు దేవీభాగవతంబు దెనిఁ
గింప నారంభించి శిష్టాచారంబగు కతన మామా వంశమ్ము లొక్కింత చెప్పుచు
నాబాల్యప్రవర్తమానంబగు నన్నదీయోదంతంబు గొందొక విస్తరించెదము.

4

తిరుపతిశాస్త్రి వంశము

సీ. సతతాగ్నిహోత్రదీక్షకాలి దన్యుఁ డం , తర్వేది యెవని ముత్తాతతాత
యెవని తాతకుఁ దాత యీరేడు విద్యలఁ , బాటవమ్మున మించు పానకాలు
చదువుమైఁ దండ్రితో నముఁడువేంకటజోగి , తతకిర్తి యెవ్వని తాతతండ్రి
సాంగవేదాధ్యేత యనమచర్యుండు నుం , దరరాముఁ డెవ్వని తండ్రి తండ్రి

గీ. సర్వకర్మస్వతంత్రుండు కామ్రవేత్త , యనఘుఁడు శ్రయీమయుఁడు వేంకటావధాని
యెవనిజనకుండు శేషమ యెవని తల్లి , మూగు రన్న తెవనికిఁ దమ్ముం దొకండు.

- సీ. హరికనగోత్రంబు యాజుషశాఖ ది , వాకరవంశ మెవ్వని కలరు
మప్పులార్యస్వయాయుడు రాసుతోగి నీ , ధ్రాంశివర్యుండు మాతామహాండు
జనకుండు శంకరశాస్త్రి సుబ్బమ తల్లి , సూర్యవ్రకాకుండు సోదరుండు
గాఁ గంసాద్వి వేంకటలక్ష్మి యనఁచు చా , వలివంశజాత యెవ్వనితరుణి
- గీ. గౌతమీమండలాంతరకలిత మెంద , గండియను గ్రామ మెవ్వని కాపురమ్ము
సతఁడ వెలనాటివాడను వితతయకుడఁ , చేరు తిరుపతి పండితులార ! నాకు*

వేంకటశాస్త్రి వంశము

- కా. ధూమిన్ బ్రహ్మణశాఖం దొకటియై పొల్పొందు నెంతేని నా
రామద్రామిదశాఖ, దానఁ గవితారంభప్రియంభానుకం
పై మా వంశము వొల్పు యాజుషసుశాఖాంతర్గతంబై నదా
రామంపై లెగదెంపులేక తగు భారద్వాజగోత్రమ్మునన్ . 7
- గీ. అందుఁదెట్లు మహామహు లవతరించి, పేరు గాంచిరి గుణరత్న పేటలనగఁ
దనరి రవ్వారిలోన ముచ్చత లగుమఁ , గామయాన్నయనరసయ ఘనులు నాకు. 8
- వ. గౌతమీమండలమ్మునఁ దుల్యాతటమునం దనరు కడియ మ్మును గ్రామమ్మున
వసించు మూర్తిత్రయమ్మునుం బోవి య మ్మువ్వరండు. 9
- సీ. పెద్దకపీంద్రుడై పేరుచెందినవాడు , పిన్నముత్తాత వర్సన్నగారు
స్రతి లేని సంవత్తిఁ బరిధవిల్లినవాడు , తాత వెంకన్న విఖ్యాతికరుడు
కామయఁ సుమఁడు రామాంబకౌమరుండు , తండ్రి కామయ్య సత్య నిరతుండు
తదనుగుణధ్రవస్త్రన గల్గి వర్తించు , సాద్వి చంద్రమ్ము మజ్జనవి యేను
- గీ. వేంకటేకుండ లక్ష్మి నా వెలఁది కులవి , ధమ్ములెల్లను బిన్నముత్తాత తనదు
గ్రంథముల విస్తరించె నాకన్న నింటి , పే రెఱుంగఁ జెప్పెదను జెళ్ళవిళ్ళవారు.

*పాఠాంతరము.

- వీ. హరిదశ్యశాఖావరాయణశ్వవంశం , గమువాడు తండ్రి వేంకటవధాని
అన్న మెన్నం దేరితైన లే దనని యు , త్రమురాలు తల్లి శేషమ సుపాద్వి
అజ్ఞాదర్శవిద్యర్థావకత్వ మిం , వగువాడు గురువు బ్రహ్మయ్యశాస్త్రి
గోరి పెట్టకమున్ను కోమలకవిక చె , ప్పివవాడు వహపాతి వేంకటకవి
తే. గీ. లలితగుణవిని వేంకటలక్ష్మిపత్ని , కలితకవికావిలాసిని వలపుసాని
యందు గ్రామంబు జల్లిలో నెండగండి , పేరు తిరుపతి పండితులార ! నాకు.

మ. అనఘుండై మదనాభిరామన్మసకన్యాచిత్రచారిత్రముఁ
జననుత్యంబగు వేంకటేశ్వరవిలాసంబున్ దగన్ జెప్పి రా
మున కర్పించి పరంబు గన్న మహితుఁ ముమ్మాటికిం గొల్తు నా
పినముత్తాత నగణ్యపుణ్యవిభవాద్ధి న్నారసింహాఖ్యునిన్. 11

ప. తిరుపతివేంకటేశ్వరుల మైన యీ మేము బాల్యమ్మునన పరదేవతా విరుపాధిక
కరుణాభరణకారణంబగు కవితావైభవమ్మునం బ్రబలి చిటిపొటి వద్యమ్ముల నల్లి
కొనుచు వేర్వేఱు ననేకగ్రామమ్ముల ననేక గురుసాన్నిధ్యమ్మున సాహితీసంపా
దనం బొనర్చికొని, 12

గీ. తెలివియును దేటయును బిక్కబలిమి కలిగి, చెలఁగియును విష్ణుబుండగుచీకువగిది
దంబు మీఱియు హాస్యాస్పదంబి కాదె, శబ్దకామ్రవిహీనుని సరసకవిక. 13

ప. అని యెంచికొని తచ్చాస్త్తాభ్యాసనమాద్యతాంతరులమై కడియెద్ద యనునొక చిఱుత
గ్రామమ్మున వసియించు పతంజలింబోని వాని ననఘచరిత్రు నాపస్తంబసూత్రు
లోహితనగోత్రుఁ బాపమాంబాగర్భకు క్తిముక్తాయమాను వీరనపుత్రు పుల్లయార్య
వేంకటార్య దుర్గయార్య బ్రాతృత్రితయానుజన్ము నన్నపూర్ణాసతిచిత్తజన్ము. 14

శా. స్వర్గీలారమణీమణీవినుతదీవ్యద్ధానదయ్యుండు ప్రా
తర్లక్షీసదనాభిరామహృదయాంత స్తస్పంభితశ్రీకుఁ డం
తర్లక్ష్యీకృతవేదకామ్రవివిధార్థజ్ఞానసంధానుఁడౌ
చర్లబ్రహ్మసుధీశ్వరున్ విని మదన్ సంతోషమెంతేఁడగన్. 15

ప. ప్రత్యేకంబి దైవవశమ్మునఁ దత్సన్నిధిం గలసి గురుకులవాసంబు పేయుచు నవ
యస్కత్వమ్మును నమానబుద్ధిమత్తయ్యం గలుగు కతన విద్వజమయ్యు నొక్కవి
వగిది సహాధ్యాయిత్యమ్మునం బొదలుచు నైదువత్సరమ్ముల కా భాష్యంబుఁ
బఠించి, తన్మధ్యకాలంబునన కాశీసహస్రధాతురత్నాకరవీధీనాటకశుకరంభాసంవా
దాదికమ్ము లగు సంస్కృత గ్రంథమ్ములు రచియించియు, దత్తపూరదేశమ్ముల
కరిగి శతాధనాష్టాసదానాదికంబు లొనర్చి తత్తన్నృపమణులచేఁ గవత్కనక
ఖూషణనాగమంబుపారోహణాది నమ్మానమ్ములును జయవక్రమ్ములును తత్సూచ
కంబులగు బంగరు బిరుదమ్ములును నంది, పదంపడి గురుసాన్నిధ్యమ్ము విడిచి,
యాంధ్రకవిశాకుంతాహలం బుప్పతిలఁ దత్సాదకమ్ములగు భారతాదుల వరసి శ్రవ

- జానందం బను నొక కల్పితప్రబంధమ్ము రచించి, యంతం దనివి సనక
యెద్దియేని యొక మహాపురాణం బాంధ్రీకరింప నుంకించు మాకు, 16
- క. యోగము మంచిదనుచు వే, తే గొణగఁగ నేల వ్యాసముషిరచితంబై
యాగము మనఁదగు దేవీ, భాగవతము తెలుఁగుసేయు భాగ్యము గలిగెన్. 17
- క. ఎన్ని పురాణమ్ములఁ దా, మన్నియు నాంధ్రీకరించి, యనుకంపము గా
కున్నన్ దీనిన్ విచుతురె ? నన్నయభట్టాదికవిజనమ్ములు మాకున్. 18
- మ. “ఇవి వ్యాసుం దొనరింపలే దనియు శ్రీకృష్ణున్ బ్రశంసించు న
య్యదియేతత్కృత” మండ్రుగొంద; తెటులేనెఁగాక మాకేమి ? భా
గ్యదముఁ ముక్తిద మంచు దీనిఁదెలుఁగుం గావించు ముద్యద్దయా,
స్వదుల న్నాకుజవాదరాయణుల విశ్వస్తుల్యులఁ గొల్పుచున్. 19
- ఉ. వ్యాసుఁ దొనర్చినట్టి యల భారత మన్యపురాణజాలమున్
రోపినమీఁద దీనిఁ దగ రోపితిరేనిఁ గవిత్వతైలి యొం
నై సరివచ్చు వేతొకటి యన్యకృతం బని తోఁచుఁ గాని యా
వ్యాసునితైలిగా దిది మహాకవిపేద్యము గాక యుండునే. 20
- వ. అవి యేతత్పురాణరత్నం బాంధ్రీకరించుచు నధునాతనభవిష్యన్మహాకవులంగూర్చి,
గీ. ఎచ్చరేనియుఁ దప్పుండు తేరికైన, ధర్మమే; బ్రాంతి పురుషుల ధర్మమగుటఁ
బుటకు దెబ్బదిపచొకొండు తొటకు లుండు, వారు వీరును నొకతీరువారు గారు.
- గీ. భారతాదులలో యతిభ్రంశమాది, యైనదోషమ్ములును గల; వంతమాత్ర
వారిపాండిత్యమునకు లోపమ్ము రాదు, బ్రాంతి గదవంగ శక్యమే ? బ్రహ్మతైన.
- క. కోవిదులమంచుఁ గొందఱు, దేవానాంధ్రీయులు దమకుఁ దెలియక గుణముఁ
గావించురు దోషముగా, భావించి కనంగ రాదె ! భారతమెల్లన్. 24
- గీ. కేవలగ్రామ్యపదముల నేవగించి, జనులు వాడెడిపదములు నమ్మకములు,
“కలవు లే” వని పెనఁగ శక్యంబె? భార, తాదులను లేని పదములు నవనిఁగలవె?
- క. వ్యాకరణ మొక్కత్రోవ. మ, హాకవు లొకత్రోవ, కోక మఖిల మొక్క త్రో
నై కమవదైది, నీ భా, షాకావ్యమ్ములను దఱచు చదివిన కొలఁదిన్. 26
- క. కేవలసంస్కృతమర్యా, దావిదులును గేవలాంధ్రకత్తురులును గా
కేవల లభయభాషా, కోవిదు లవ్వారు దీనిగురువులు జగతిఁ. 27

- ఉ. భారత సారవేదు లగు పండితు లిందలి దోషమున్ గుణం
భారసి విశ్వయంపఁ గలఁ రన్యుల కిందలి సుప్రయోగవా
ద్ధోరణు లన్యథాగతినిఁ దోషకమానవు; వేయునేల ! సా
దారణు లీకృతీంద్రమునఁ దప్పలు పట్టక యుండు బొప్పగుఱు. 28
- ఉ. భారత మాంద్రసత్త్వపులపాలిఁటి వేదము దాన నుండు వా
ద్ధోరణులెట్టివైన నవి త్రోయఁగ రావివి “తప్ప” లంచు సా
దారణరీతిగాఁ గుకవితండము లాడు ప్రయోగజాల మా
భారతమందుఁ గన్పడెడిఁ బండితు లయ్యవి స్వీకరింపరే ? 29
- ఉ. తా నొకకట్టు చేసి యది దాఁచెను నన్నయ కొన్నిచోట్ల; నా
పైని స్వతంత్రుడై తనదుపాండితి చూపెను దిక్కయజ్ఞుఁ యా
పై నొకకొంతసాహసము పన్ని రచించెను నెఱ్ఱనార్యుఁ; డే
మైనను భారతమ్మునకు సంజలి సేయక తీర దేరికిఁ. 30
- ఉ. మూగురియందు నన్నయ సమున్నతుడై కడు లక్షణంపుఁ బ్రో
వై గుదిగూర్చునేర్చుగలఁడై తగు; వింతుక కేమి యజ్ఞయుఱు
లోఁగక యాతనిం జెనయు; న్యూనుఁ డనం దగఁడెఱ్ఱనార్యుఁ డెం
తే గడుసుందనమ్ము గలఁ డిద్దురకున్ సరివచ్చు నన్నిఁటఱు. 31
- మ. “అసిధరావ్రత మూని తిక్కన కవిత్వారంభముం జేసె” నం
చు నడిఱ విందుచు కాని, నన్నయక యీస్తోత్రమ్ము చెల్లన్ గడుఱు
రసవంతమ్ముగుఁగాక శబ్దములచంద మ్మొప్పియో దోషముల్
పొసఁగుఱు నన్నయకన్నఁ దిక్కనకు; నల్పందొనె ? తన్మాత్రలోన్ 32
- గీ. నన్నయకుఁదక్క నేటిదస్కను గవీంద్రు, లకట; శకటరేఫము యతులందుఁబ్రాస
ములను రేఫమ్ముతోడను గలుపుచుండు, రెవనిశక్యము ? తిక్కనయే త్రమించె.
- ఉ. అప్పకవీంద్రుఁడున్ మఱియు నంతకుఁ బూర్వుల నవ్యులఱు గృతుల్
నెప్పిరి భారతమ్మున విశేషములం దిలకించి; వారి క
న్గప్పి విశేషముల్ శతము గన్పడుచున్నవి భారతమ్మునం
దిప్పటికిన్; సముద్రమున కెవ్వఁడు పాఠము విర్ణయించెడిన్ ? 34
- చ. తెలుఁగున కున్న వ్యాకరణదీపము చిన్నది గ్రాహ్యమంచుఁ బె
ద్దలు కొవియాడుభారతము తప్పన శక్యము గాదు; దానిలోఁ

- గదిగిన లక్ష్మభేదములు కాదన కాదృతి సంగ్రహించి ని
శ్చలగతి విందుఁ గూర్చెదరు చక్కఁగఁ దిర్బతివేంకటేశ్వరున్. 35
- చ. ఒకటికి నొండుగ్రంథమున ముందు విరోధము దానికేమి ? వ్యా
స కృతములైన పౌత్రములె నైవ వొకం దొకఁడున్; మఱింత యే
భికి నొకపౌత్రమేనియుఁ బఠించిన దానికి దానికే లగిం
చక పెజ్జిరితి గల్గు, నది బ్రహ్మకునై న లగింప శక్యమే ? 36
- వ. అని నొక్కొక్కాజేంచి. 37
- క. నన్నయకుఁ దిక్కనకు నె, జ్ఞున్నకుఁ బోతన్నకుఁ మహాకవులని మా
కన్న మతిగన్న యితరుల, కున్నతుల న్నించి వేఁడుకొందుము పేర్కొన్. 38
- క. మును పోతన భాగవత, మ్మును దెనుఁ గొనరించి రాజముఖ్యుల కిడి త
ద్దమమును గొనకే న్నె, మున కిడి తత్కృపను భుక్తిముక్తులు గొనియెన్. 39
- వ. కావున, 40
- క. గురువే బ్రహ్మయు విష్ణువు, గురువే దైవంబు శివుఁడు గురువె పరుండన్
పరమాత్మాయము చొప్పున, గురుపురకే దీని నిచ్చికొందుము కృతిగా. 41
- వ. అదియునుంగాక, 42
- సీ. అ ఇ ఉ ఊ మొదలు గాఁగ నాభిష్యవర్యంక , మే మహామహాదు మాకిచ్చె విద్య
కన్నసంతానమ్ముకన్న నెక్కుడుగాఁగ , నే దయాకుండు మ మ్మాదరించె
పెండ్లి పేరంటముల్ ప్రియ మెల్లర్పఁగఁ జేసి , యే గుణనిధి మమ్ము బాగు చేసె
తిండితై యిల్లియై దిరుగ నీయక యన్న , మే యన్నదాత మా కింట నిడియె
- గీ. పకండ్లిగేశరాజన్య సఖలయందు , దంబు మీట శతావదానం బొనర్చి
విర్యహింపఁగ నెవ్వఁ డాశీర్వదించె , నట్టిగురునకుఁ గృతి యిచ్చు టర్హము కద :
- వ. ఆవి యమ్మహానుభావునకు నభ్యుదయపరంపరాభివృద్ధిగా మే మాంధ్రీకరింపంబోవు
దేవీభాగవతంబునకుఁ గథాక్రమంబు :— 44

- తే. గీ. సర్వచైతన్యరూపయు సర్వమునకు, నాచిభూతయు నగు విద్య యన్మదీయ
హృదయమున నిల్చి తను జపియించుటొంటె, బుద్ధి ననయముఁ డ్రేరేపిఁజ్రోచుఁగాక.
- కా. సూతుం గన్నొని శౌనకుం డను; మునీకుండైన వ్యాసుండు ప్ర
ఖ్యాతిం జెందఁ బురాణముల్ మును రహస్యముల్ వెలింజేసి యెం
తోతాత్పర్యముతోడ నిన్ను మతిమంతుం గా విచారించి యా
యా తంత్రములు నూటిపోసె భవదీయాదృష్ట మింతింతయే ? 2
- క. ఈవఁట చెప్పెడివాడవు, పావను లీమునులు వినిదేవారఁట; జేత్రం
వీ విధికిఁదగిన దగునఁట, కేవల మిదియెల్ల మా సుకృత మనఁ దగదే ? 3
- ఉ. కావునఁబుణ్యదం బగు నొకానొక మంచి పురాణసంహితన్
నీ వలనన్ గ్రహింపఁగ మునిప్రకరం బిది గోరుచున్న దీ
భూవలయమునకా దగినపుట్టువు పుట్టియు నిట్టిగోష్ఠికిన్
భావముఁ జొన్ననేరని యభాగ్యులజన్మ మదేం కాలినే ? 4
- గీ. జిహ్వ కెలమి షడ్రసములచేతఁ గృప్తి, యగువటులు, గర్జములకు దివ్యప్రభావ
భాగవతవాక్యసరిపాటివలనఁ గాక, కలునే ? తృప్తి వేరొండు కతలవలన. 5
- ఆ. వె. చెవులు లేనియట్టి చిలువలు నయితము, సౌఖ్య మనుచు శబ్దసరణి వీనఁగఁ
జెవులు గలిగి వినని చెనఁటుల కర్ణరం, ద్రముల కేమి ఫలము ? విమలచరితః 6
- క. కాన నొకానొక పుణ్యక, ధానిగమము వినఁ గడంగెదము; పజ్జను లే
దేని యుపాయాంతరముకా, బూని కదా ? కాలనియతిఁ బుచ్చుట యెందున్ ? 7
- వ. మఱియు మూర్ఖులు దుర్వ్యసనమ్ములం దవులుదురు; పండితులు శాస్త్రచింతన
మ్ముంన్ బ్రవర్తింతు; రట్టిశాస్త్రములు సత్వరజ సమోరూపమ్ములను వాదప్రధాన
మ్ములును సర్థవాదమ్ములును నగాథంబులును నై యున్నవి. అందు వేదాంతంబు
సాత్వికంబు, మీమాంస రాజసంబు, న్యాయంబు తామసంబు. 8
- క. మున్ను ప్రసంగవశమ్మున, నెన్నియొ సత్కథలు పెప్పునెడ భాగవతం
బున్నది యటంచుఁ జెప్పితి, వన్నా ! యద్దాని మాకు నానతి యీవే. 9
- క. విన్నారము మును నీవల, న న్నానాసంగతుల నవంతముగా నో
యన్నా! తృప్తింజెందక, యున్నారము; దీనఁ దృప్తి నొనరింపఁగదే. 10

- గీ. ఆమృతపానమ్ముచేఁ దృప్తి నందనట్టి, యమరులునుదోలె నున్నారఁ; మమృతపాన
మునఁ దటస్థముగావి యాముక్తిపదము, భాగవతకథామృతమునఁ బడయవచ్చు.
- ఉ. జన్మము లెన్నియే నమృతసార విమిత్త మొనర్చియుంటి; మా
జన్మము లిచ్చునట్టి ఫలసంపద స్వర్గమఁ; యద్ది నిత్యమై
యున్నది కాదు; నిత్యమయి యొప్పెడిముక్తి నొసంగఁ జాలు న
త్యున్నత మైన భాగవతయుక్తంచేఁ దనియింపవే మమున్. 12
- క. విసిపింపుచుయ్య మాకున్, మునులకు నిర్వాజముగఁ బ్రమోదముమై నో
యనఘః దీప్తియుష్మ, త్రను గొవి వర్ణిలుచుయ్య తదౌజ్జల కరుణన్. 13
- చ. అని వినయమ్మునంబిల్చుఁ శౌనకుంగవి సూతుం దిట్లనియె. 14
- ఉ. నేనె మహాత్ముఁడన్, మఱియు నేనె కృతార్థుఁడ నేనె పూజ్యుఁడన్,
నేనె మునీంద్రసమ్మతుఁడ, నేనె బుధేంద్రుఁడ, నుత్తమోత్తమం
దైన మహామునీశ్వరుఁడు వ్యాసుఁ దొనర్చిన యట్టి దీని మీ
కను వలించువాఁడనఁడు; యేమనుకొందును నాయదృష్టమున్. 15
- క. శ్రీరాజీవమమృతనిర్జరశిః సేవ్యంబు మానీంద్రచి
త్తవాసంబు ముముక్షుయోగిజనకామ్యంబైన తత్పాదరా
జీవం బాత్మను బాదుకొల్చి, రసపుంజీభూతమై యొప్పు నీ
దేవీభాగవతంబు నాయెఱుంగు రీతి న్మీకు వాక్రచ్చెదఁ. 16
- పీ. ఏదేవి విద్యయం చెల్ల వేదమ్ములు, తేవతేపకు సన్నుతించుచుండు
నేయమ్మ తన్నాశ్రయించు వారల సంస్థ. తిక్షేళపాశంబుఁ దెరలఁ జేయు
నేకల్లి తనకనై చేతుల్కొగ్గినవారి, చిత్తాంబుజములందుఁ జెలఁగియాడు
నేమాత సర్వమానీంద్రసంభావనా, పాత్రీకృతాంఘ్రియై ప్రబలుచుండు
- గీ. నే జనవి జగములవెల్ల నృప్తిఁజేసి, ప్రోచి సమయించుచుండు నా పుణ్యరాశి
యైన వరశక్తి కరుణాకటాక్షమలను, జిలికి నను బుద్ధిమంతునిఁ జేయుఁగాత. 17
- చ. ప్రళయమునన్ విభాతృవకుఁ బంకజనాభునినాభి, వానికిన్
జీలవలఁజేఁడు, నాతనికి నీరదియుఁకా శరణంబు; లట్టిచో
జలవిది కాన్పదంబు వరశక్తియ కా యని విశ్వయించి, యం
జవి ఘటియింతు సర్వమయశక్తిసమేతకు లోకమాకకున్.

ఉ. యోగపునిద్ర నొప్పు పురుషోత్తము నాభిసరోజమందుఁ దెం
పొ గతి నుండి ధాత పరమాతురుడై “జగదంబః దేవిః నీ
వే గతి” యంచ నే జగదదీశ్వరికిం బ్రణమిలై నీ మహా
భాగవతమ్ము నా జననిపట్టునఁ దెల్పెద నలకింపుఁడీ.

19

స్కంధ సంఖ్యా వివరము

క. ఈ దేవీభాగవతం, బాదిపురాణములకెల్ల నత్తుత్తమః మ
ష్టాదశసహస్రపద్యము, లాదియు నంతమ్ము దీన నారసి చూడఁ.

20

వ. మఱియునుఁ బండ్రిండు స్కంధమ్ములునుఁ మూఁడువందల పదునెన్నిది యధ్యాయమ్ములునుఁ గలిగి యొప్పుచుండు; నందుఁ బ్రథమ స్కంధమ్మునం దిరువదియు, ద్వితీయమ్మునఁ బండ్రిండును, దృతీయమ్మున ముప్పదియు, జతుర్థమ్మునఁ బంచవింశతియు, బంఠమమ్మున ముప్పదియైదును, షష్ఠమ్మున ముప్పది యొకటియు, సప్తమమ్మున నలువదియు, అష్టమమ్మున విరువది నాల్గును, నవమమ్మున నేఁబదియు, దశమమ్మునఁ బదుమూఁడును, నేకాదశమ్మున విరువది నాల్గును, ద్వాదశమ్మునఁ బదునాల్గును నధ్యాయమ్ములు గలవు. సర్గ ప్రతిసర్గ వంశ మన్వంతర వంశానుచరితమ్ములను నీపంచలక్షణమ్ములుం గలయది పురాణంబు నాఁబరగు, విందు సత్వరజస్తమస్స్వరూపిణు లగు మహాలక్ష్మీ సరస్వతీ కాళికల జన్మప్రకారంబు సర్గమ్ము నాఁ బడు. పాలనోత్పత్తి నాశమ్ములకై హరి విరించి రుద్రులసముత్పత్తి ప్రతిసర్గమ్ము నాఁబడు. సూర్యచంద్రవంశోద్భవులగు రాజుల చరిత్రమ్ములును, హిరణ్యకశిపాదిరాక్షసుల జన్మ ప్రకారమ్మును వంశమ్ము నాఁబడు. స్వాయంభువాదిమనుకథా వర్ణనమ్మును వారల కాలవియమమ్మును మన్వంతరమ్ము నాఁబడు. వారల వంశానుక్రమణిక వంశానుచరితంబు నాఁబడు. సపాద లక్షగ్రంథ యుక్తమ్మును వేదసప్తకమ్మును నగు భారతం బితిహాసమ్ముగాని పురాణమ్ము గాదని చెప్పు సూతుం గాంచి శౌనకుండు తత్తత్పురాణమ్ములును బిద్యసంఖ్యయుఁ గర్తృ వివేచనమ్మును దెలుపు మని మఱియును,

21

సీ. కలికాలభయసమాకలితులమై యున్న , మమ్ముఁ గాంచి విరించి మానస మగు
చక్ర మొం దిచ్చి “యాచక్రనేమికిని కై , ధిల్య మెచ్చోట నాదేశ మతిప
విక్ర మచ్చోటఁ గలిఖితలే” దని చెప్పి , చనియె నంతట నేము చక్రముఁ గొని
నకలదేశమ్ములు సంఘార మొనరింప , విచ్చోట నా నేమి విచ్చి పోయె

గీ. నది వివిధముగా నై మిళింప మయ్యె , నయ్యె : యీక్షేత్రరాజ మత్యంతపావ
నంబు యోగ్యతరంబు దివ్యంబు దానఁ , జేసికాదె? మే మిచట వసించుటయును.

గీ. చేసినారము కలిఫీతిఁజేసి మేము, జన్మములు పెక్కు వకుహింస నలువకుండఁ
గృతయుగము వచ్చుచుక నీ క్షేత్రమంద, పుణ్యగోష్ఠినిఁ గాలంబుఁ బుచ్చవలయు.

కా. వ్యాపారములలేవు మాకు; వినఁగా నానక్రియకా మెందు; నీ
వాః పాండిత్యము గల్గవుణ్యుఁడ; వగణ్యం బైన మాపుణ్యధే
భాపారీతత లభ్యమైతివి; జగదగ్రణ్యంబు పుణ్యంబు నం
తావద్యాంతవారంబు భాగవతముకా మాకుం గటాక్షింపవే! 24

ఆ. వె. వ్యాసమునికృతంబు నతిపవిత్రంబు మ, నోరమంబు పాపనోదనంబు
కామదంబు నైన కత యెంత వినినను, జెవికిఁ దృప్తిగదగు చెనఁటి కలఁదె!

క. సకలగుణములకుఁ బాత్రం, బకలంకం బమవివాళ మఖిలజగన్మా
తృకచిత్రచరిత్రం బో, పికొలఁదిన సూత : మాకు వినిపింపఁ గదే! 26

క. ఆచిన వివిధ సూతుఁడిట్లను, మునులారా : వినుఁడు వ్యాసమునిచంద్రుఁడు నా
కు నెఱింగించిన విధమున, వినిపించెద నాయెఱుంగు విధమున మీకున్. 27

పురాణసంఖ్యాకథనము

౪. మోచివ్యయంబును భాదివ్యయమ్మును బాదిత్రయమ్మును వాది చతుష్టయమ్మును
ననావలింగకూస్కాదులును గలసి పురాణమ్ములు పదునెన్నిది. అందు మాతస్య
మ్మునం బదునాల్గవేలును, మార్కండేయమ్మునకా దొమ్మిదివేలును, భవిష్యమ్మునకా
బదునాల్గవేల యైదువందలును, భాగవతమ్మునకా బదునెన్నిదివేలును, బ్రహ్మపురా
ణమ్మునకా బదివేలును, బ్రహ్మాండమ్మునన్ బండ్రెండువేలును, బ్రహ్మకైవ ర్తమ్మునన్
బదునెన్నిదివేలును, వామనంబునకా బదివేలును, వాయువ్యమ్మునకా బదునాల్గవేల
యాణవందలును, వైష్ణవంబునన్ బదుఱూఁడువేలును, నారదమ్మున విరువది
యైదువేలును, వరాహమ్మున విరువది నాల్గవేలును, నగ్నిపురాణమ్మునకా బదియాణ
వేలును, బాధమ్మున నేఁబదియైదువేలును, లింగమ్మునన్ బదునొకండువేలును,
గారుడమ్మున నేకోనవింశతి సహస్రమ్ములును, కూర్మమ్మున సప్తదశసహస్రమ్ము
లును, స్కాందమ్మున నేకాశీతి సహస్రమ్ములును గలవు. సనత్కుమారమును

నారసింహమ్మును నారదీయమ్మును తైవంబును దౌర్వాసనంబునుఁ గాపిలరంబును
మానవంబును నౌశనసంబును వారుణంబును గాలికంబును సాంబంబును సౌరం
బును నాదిత్యంబును మాహేశ్వరంబును మారీచంబును భార్గవంబును భాగవతం
బును వాసిష్ఠంబు నను వివి యుపపురాణంబులు. సాత్యవతేయం దష్టాదశమహా
పురాణమ్ముల రచియించి పిదపఁ దమవబ్బంహితం బగు భారతంబు రచియించె.
ప్రతిమన్వంతరమ్మునకా బ్రతిద్వాపరయుగమ్మున నారాయణుండు వ్యాసస్వరూప
మ్ముచే నల్పాయుష్కులును నల్పబుద్ధులు నగు భూసుగులికొఱకు వేదంబులు
విభజించి శ్రీకూద్రద్విజబంధుపులకు వేదమ్ములు శ్రవణార్హమ్ములుగామిం జేసి
యీపురాణమ్ములు రచించుచుండు నని చెప్పి మఱియును, 28

గీ. ఆఱు మన్వంతరములు మున్నరిగె నేడ, వది జరుగుచుండె నిదియ వైవస్వతంబు
ఇరువదియునేడుజరిగెద్వాపరయుగమ్ము, లిరువదియెనిమిదవదిదియెఱుఁగుఁడయ్య.

క. ఇరువదియేడ్గురు వ్యాసులు, పురాణములు సేసి రిట్లు పూర్వం బిన్న
ద్గురునగు సాత్యవతేయం, దిరువదియెన్నిదవవ్యాసుఁ డీత నిటమీఁదన్. 30

వ. ఇరువదితొమ్మిదవ ద్వాపరయుగమ్మున ద్రోణపుత్రుం డగు నశ్వత్థామ వ్యాసుండు
కాఁగలఁ డని చెప్పు సూతుం గాంచి శౌనకుం డిట్లనియె. 31

చ. ఇరువదియేడు ద్వాపరము లేగె నటంటివి; మున్నొక్కొక్కద్వా
పరయుగమందు నొక్కొక్కఁడు వ్యాసుఁడు పుట్టెనఁటంటి; వారె
వ్వరో ? మఱి యేపురాణము లవారణకారుణికత్వ మొప్పుఁ జె
ప్పిరో ? వివరింపవే వినఁగ వేడుక గల్గెడి రామహర్షణి : 32

క. అను మునుల రోమహర్షణ, తనయుఁడు గడు భక్తి యుక్తితాత్పర్యములన్
గనుఁగొని పల్కెను వ్యాసుల, వినిపించెద వినుఁడటంచు వేడుక మెఱయన్. 33

వ. ప్రథమద్వాపరమ్మున వేదములు స్వయంభువుచే వ్యవర్తంబులయ్యె; ద్వితీయద్వాపర
మ్మునఁ బ్రజాపతి యా వ్యాసకార్యం బొనరించె; నట్లు తృతీయమ్మున శుక్రుం
డును, జతుర్థమ్మున బృహస్పతియుఁ, బంచమమ్మున సూర్యుండును, షష్ఠమ్మున
మృత్యుదేవతయు, సప్తమమ్మున దేవేంద్రుఁడును, నష్టమమ్మున వసిష్ఠుండును,
నవమమ్మున సారస్వతుండును, దశమమ్మునఁ ద్రిచాముండును, నేకాదశమ్మునఁ
ద్రిపుపుండును, ద్వాదశమ్మున భరద్వాజుండును, ద్రయోదశమ్మున నాకాశమ్మును.

జతుర్దశమ్మున దర్శమ్మును, బంచదశమ్మునఁ ద్రయ్యారుణీయు, షోడశమ్మున
దశంజయుండును, సప్తదశమ్మున మేధాతిథియు, నష్టాదశమ్మున వ్రతీయు,
నేకోనవింశమ్మున నత్రియు, వింశమ్మున గౌతముండును, నేకవింశమ్మున హర్యా
త్మయు, ద్వావింశమ్మున వేనుండును, త్రయోవింశమ్మున వాణీశ్రవుండును, జతు
ర్వింశమ్మున నామష్యాయబుండగు సోముండును, బంచవింశమ్మునఁ దృణబిం
దువును, షడ్వింశమ్మున భార్గవుండును, సప్తవింశమ్మున జాతుకర్ణుండును, నష్టా
వింశద్వావరమ్మున పశ్యద్గురుండగు సాత్యవతేయుండును, వేదంబులు విభజించి
పురాణంబులు రచియించి రవి చెప్పి మఱియు విట్లయియె. 34

క. పారాశర్యమునీంద్రుఁ డ, పారశ్యపారసము జనులపైఁ గల్గినవాఁ
డై రచియించెఁ బురాణము, లారయ నవి యన్నియును రసాంబుధులందుకా. 35

పీ. జగదధీశ్వరియాపు సారెసారెకుఁ జూపు , పరమాంజనము దేవిభాగవతము
ముత్తైకాంతము దార్పు మూలమంత్రము నేర్పు , ప్రాథమూతిక దేవిభాగవతము
కామితమ్ము లొసంగఁ గల్పెద్రును మనంగఁ , బ్రథితమైనది దేవిభాగవతము
దోషమ్ములను దుంపకోఁ గూడఁ దెగఁద్రెంప , వాడిగుద్దలి దేవిభాగవతము

గీ. వతనపాతన యోగ్యంబు భాగవతము , పరమముమలకు పేవ్యంబు భాగవతము
అగమాఖిలసారంబు భాగవతము , భారతికిఁ బ్రాణతుల్యంబు భాగవతము. 36

చ. అరణి జవించినాడు, తవయంతవ విద్యల నేర్చినాడు, సం
పరణము రోపినాడు, మువిసమ్మతుఁ డంచు కుకుం గుమారు దు
స్తరవియమాదికుండయవ సాత్యవతేయుఁడు బుద్ధి నెంచి య
వృరమునకుకా వచించె రసవంతము భాగవతప్రబంధముకా. 37

క. కొడుకునకుఁ జెప్పవచ్చుడు, గడు భక్తిశ్రద్ధ లలరఁగాఁ గైకొంటిన్
“గుడుచుట యల్లులఁ గలిసియు, గొడుకుఁ గలిపి చదు”వని యనుకొనుటలువినరే;

మ. కుకుఁ డీ భాగవతామరాగమఫలౌత్సుక్యంబుచేఁ దండ్రి ప్రా
వకుడై తా మసదేశ మీఁగ బహుళోపాఖ్యానకర్తాతిరం
జకమై యొప్పెడి దీవి విచ్చఁ గొవి సంపారాంబుదించఁబె; దే
వి కథాసారముఁ గ్రోలియున్ భవభయాల్చిన్ మున్గువారుందురే ; 38

క. పాపాత్ముండగుఁగాక, కేవల కులభ్రష్టాత్ముఁడొఁగాక, కు
ర్తాపాత్రుండగుఁగాక, యెట్టిఁడయినన్ న్యాజమ్ముచేనైన దా

- నీ పౌరాణకథాసుధం గొవి యిహోద్భష్టమ్ములకా గాంచి దు
ప్రార్థిపంబై తనరారు నా భగవతీసాయజ్యముం జెందెడికా. 40
- చ. పలుకులు పేయనేల ? యొకపల్కవచించెద ; నెవ్వఁడేవి స
త్ఫలగతి నొప్పు నీ పరమభాగవతంబు వినంగలాడొ, వాఁ
డలముడు ; వానిచి త్తనిలయమ్మునఁ గాపురముండుఁ బేర్చితో
జలజభవాదులకా గనఁగఁజాలివి యా జగదంబ విచ్చలుకా. 41
- చ. తెలివియుఁ దేటయుకా గలుగు దేహముగల్గియు, నెక్కుడైన స
త్ఫలములొనంగు వి పురమభాగవతంబు లభించియున్, వృథా
కలనలఁ గాలమున్ గడపు కష్టపుజన్మము గల్గునట్టి మూ
ఢులు విధివంచితల్ గడుఁగఱోరులు గఱ్ఱులు దుష్టలిమ్మహికా. 42
- చ. కటకట ! పాపపుంగతలు కర్ణములొగ్గి గ్రహించు రాగలం
పటు లిటువంటి సత్కథల భావముఁ జొన్నుట కిచ్చగింపఁ రు
త్కట మగు పంకముకా గని ముదంబు మదిన్గను గ్రామసూకరం
బెటువలె విచ్చగించు ? సుఖహేతుకమై తగు మంచిగందమున్. 43

వ్యాసుండు తపం బొనర్చుట

- క. అవి పల్కపల్కలన్ వివి, మును లిట్లవి రరణీయందుఁ బుట్టెను శుకుఁ డం
చునుఁ జెప్పితి వాతఁడు వ్యా, సున కెట్లు తనూజాఁడాయె సూతాఁ చెప్పుమా. 44
- గీ. శుకుఁడయోవిజాఁడంటి వీవకట ! గర్భ, యోగిగా మేము మునువంటిమోమహాత్మః
గర్భగతువ కయోవి సందర్శ పెట్లు, తెలిపి యీ సందియము మాకుఁ దీర్చవలది.
- సీ. అవి పల్క మౌనులఁ గవి సూతుఁ డిట్లను , మునులార ! వినుఁడు శుకునిచరితము
రమణ వ్యాసుండు సరస్వతీతటమునం , దుగ్రతవంబున నుండి యచటఁ
గలవింకదంపతుల్ గలిసి పిల్లలనోటి , కాహారమందిచ్చి యవి భుజించు
చందమ్మునకు మోదమందుట వీక్షించి , మనమునఁ గామంబు పెనఁగొనంగ
- గీ. బళిర ! సంతానమందుఁ బక్షిలకుఁ గూడ , వింత ప్రేమాతిశయమున్నదింకమనుజు
లైన వారల కుండుట యబ్బురంబెఁ , యనుచు సంతానచింతాకులాత్మడగుచు. 45
- ఉ. సుందరి చేయునట్టి గడుసుందనపుం బలు ముద్దుసుద్దు లం
దంద ముదంబు వింపఁగ రసాంబుధి నోలల నాడవచ్చు; నా

సంద మొనంగఁజాలు, తగునందనులకా బడయంగ వచ్చు; ను

ర్హిం దలపోసి చూచినను దెంకికిన్ నను మొందు గల్గునే? 47

అ. వె. కొడుకు గల్గినేడి గొడుకునకును బెండ్లి, జేసి కాపురమ్ము, జేయుచున్న
ముగుడమైన యట్టి ముద్దుకోడలి, మొగముఁ గనుటకన్న ముదము కలదె?

సి. వార్తకావస్థ సంప్రాప్తమైనను నతి, శ్రద్ధాకుడై పరిచర్య సేయు
ధనము సంపాదించి తగువస్తువులు తెచ్చి, తనికిచ్చి మిగుల సంతసమొనర్చు
మృతిఁజెందినను బరగతికి సాధనమైన, ప్రేతకార్యమొనర్చి ప్రీతి వించు
గయకు నేగి పితృనర్హతికినై విష్టుపా, దంబుపైఁ బిండదానంబు నలుపు

గీ. సుతులఁ గనకున్నఁ బరలోకగతులు సున్న, పుత్రగాత్ర పరివ్యంగమున జవించు
సుఖముకన్నను వేఱొందు సుఖములేదు, కానఁ దగునట్టి బుత్రులఁ గాంచవలదె?

చ. కొడుకులు లేనివాఁడు తనకున్ మృతికాలము నంభవించిన
ప్పుడు తనద్రవ్యమున్ గృహము భూమియు నేమయి పోవునొక్కొ యె
వ్వఁ దపహరించునో యనెడిత్రాంతి వహించి తనంతఁ దాన పె
క్కినుమలఁ జెందుఁ గానఁ గొడు కేర్పడి యుండుట ముఖ్యమేరికిన్. 50

క. అని బహువిధములఁ జింతిలి, తనయునకై తనము పేయితలఁపున ద్వైపా
యనమువిచంద్రుఁడు వనె హే, మనగాగ్రప్రధితసానుమండలమునకున్. 51

కా. ఏ దేవుం గొనియాడుదున్ మఱియు నేనే దేవుఁ బ్రార్థింతు నా
తే దేవుండు వ్రనన్నుఁ దొనొకా మనోభీష్టంబు నే దేవుఁ దా
పాదించం గలఁడో? యటంచు మది సంభావించు చున్నంతలో
నా దివ్యాత్మునిఁ జూడ నారదుఁడు నిర్వాణజస్థితిన్ వచ్చినన్. 52

ఉ. వచ్చినమోనిఁ గాంచి మువివల్లభుఁ డల్లన లేచి మ్రొక్కి యో
పచ్చరితా! మనమ్మున విచార మొకం దొనరించుచుంటి; నీ
విచ్చటి కేగుదెంచుట త దీప్తితపిద్దికి ముఖ్యకారణం
బిచ్చఁ జరించు నమ్మను లహేతుకజాతదయామయులొగదా! 53

క. అను పలుకులు విని నారదుఁ, డను, పకలము నెఱుగునట్టి యనఘండపు నీ
కు నసావ్యం బొం దుండునె? యనుమానం జేరి తెల్పుచున నతఁడనియెకా, 54

చ. “కొడుకులు లేక యున్నఁ దనకుం బరలోకము సున్న” యంచుఁ జె
ప్పెడి వచనంబులన్ జెవివి తెట్టిన దాదిగ నాకు లోనఁ దుం

- దుడుకు జవించెఁ గావున సుతుం గన నెవ్వని వేడ్కుకొందు నె
వ్వఁదొనఁగువాఁడు తెచ్చు మటువంటి మహాత్ముని నాకు నారదా ; 55
- వ. అని తనకు శుజాగతుం డగుసాత్యవతేయుం గాంచి నారదుండిట్లనుఁ నీ యడి
గిన యర్థమ్ము దెలిసికొనువాడై మున్ను మజ్జనకుండగు విరించి విష్ణులోకమ్ము
నకుం జని, 56
- సీ. కోటిసూర్యులకాంతి గోటమీటఁగఁ జాలు , డంబు జిమ్మెడి కొస్తుభంబువాని
శంఖచక్రగదాది సాధనమ్ములు దాల్చి , హవణించు నాల్గు బాహువులవాని
పీఠపీఠదనమ శ్రీలీలఁ దగుమేని , పై నొప్పు బంగారు వలువవాని
వింద్రనీలవిలాస మినుమడింపఁగఁ జాలు , హెచ్చుగల్గిన పుట్టుమచ్చవాని
- గీ. కలము లీనెడి కందోయి గలుగువాని , నెల్ల లోకమ్ములును లోన విముడువాని
ధ్యానవిశ్చల మైన హృదయమువాని , విష్ణు బొడఁగాంచి తా విట్లు విన్నవించె. 57

విష్ణువు బ్రహ్మకు దేవీ మహత్త్వంబు చెప్పుట.

- సీ. నీ యాజ్ఞచేఁగదా! నే సృజింతు జగమ్ము , హరియించుఁ బ్రళయమ్మునందు శివుఁడు
నీ యాజ్ఞచేఁగదా! నీరేజిబాంధవుం , దుదయాస్త్రయముల నొందుచుండు
నీ యాజ్ఞచేఁగదా! వాయుదేవుఁడు సుఖ , సుఖరీతిఁ దనశక్తిఁ జూపుచుండు
నీ యాజ్ఞచేఁగదా! యా యగ్నివెల్గుఁ బ , ర్జన్యదేవుండు వర్షంబు గుణియు
- గీ. నీవె సర్వోత్తముఁడవు సర్వేశ్వరుఁడవు , సర్వభూతమయందవు సర్వశక్తి
వట్టి నీ విట్టి ర్ధాననమాది నుంటి , వెనఁడు సంపేవ్యఁడో తెల్పువే మహాత్మా ; 58
- గీ. నీకు బరుడున్న వాడని నే నెఱుంగ, నీకు శరణాగతుఁడ నైతి నీ కృపార
నమ్ము నాపయిఁ జిలికి యీ సందియమ్ముఁ బాపవే! భక్తులకును గోవ్యములు గంవెః
- క. అని పలుకు సరసిజాననఁ, గవి విష్ణుం దను మనమ్ముఁ గడు విశ్చలతన్
గనఁజేసి సావధానత, వినుమా ! నా పల్కపల్క విధము గుమారా ; 59
- ఉ. ఈవు సృజింతువంచు, మఱి యే గరుణించి భరింతునంచు గౌ
రీభిభుఁ డాగ్రహమ్మున హరించునటంచు, జనర్ వచింతు; రీ
త్రోవలు తప్పుత్రోవలు; బుధుర్ “మనలన్ సృజియించె నొక్క తే
జోవతి యాదిశక్తి” యమచున్ వచియింతురు కాదె పుత్రకా ; 60

- క. మృదునకుఁ దామసి తాఁ దో, దృఢః రాజసి నీకుఁ దోడుపడె; సాత్త్వికి తో
దృఢె నా; కటుగాకుండినగ్గో, గొడుకాఁ యొకగవ్వకైనఁ గొఱగాము సుమీ! 62
- సీ. పరతంత్రతను డెంది ఫణిరాజశయ్యపై , శయనింతు శక్తి ప్రసాదముననె
ఆరామముల విహారార్థంబు లక్ష్మితోఁ , జరియింతు శక్తి ప్రసాదముననె
నతతంబును దపంబు వికతంబు గాఁగఁ దో , సంగింతు శక్తి ప్రసాదముననె
పొగరుపట్టిన రాక్షసగణములనుఁ బట్టి , చంపును శక్తి ప్రసాదముననె
- గీ. నాఁడు మఱుకై బిరులను దానవులతోడ, నైదువేలేండ్లు సంగ్రామ మాచరించి
జయము గైకొంటి శక్తిప్రసాదముననె, యెఱిగి యెఱిగి నన్నడుగగనేల! పుత్ర.
- మ. సిరిసాంగత్యముఁ గోలుపోయి, సుఖముల్ చేసేఁత వర్జించి, సూ
కరకూర్మాంబుచరాదితుచ్చకబాషాకారమ్ములకా దాల్చి, సం
గరిముల్ సల్పుచు బాములకా బడుచు నజ్ఞానాబ్ధి నోలాడఁగాఁ,
బరతంత్రుండను గాకయున్న నది నాప్రాప్తిమా? పుత్రకా! 64
- చ. మును పొకనాఁడు నాడుశిరమున్ హరియించె దనుర్గుణంబు దా
వినిఁ గవి నీవ యపు తగునేరుపు గల్గిన వేవశిప్పవ
య్యనిఁ బిలిపించి యొక్కతురగోత్తముశీర్షముఁ గూరిపించి తి
య్యనువున నేహయాననుడ నైతి నెఱుంగవె? వద్యసంభవా! 65
- గీ. కావ నేమి స్వతంత్రుడఁ గామ శక్త్య, భీముడను శక్తిపేనాధీనమతిని
శక్తికన్నను వేటొందు జగములందుఁ, బరము గలదని వలుకనాతరముగాదు. 66
- చ. ఆనుచు విరించికిన్ సరసిజాక్షిఁడు దెల్పెను; దాని నాకు న
య్యనముఁడు దెల్పినాఁడు; జగదంబికయై పరతంత్ర గాక యం
దివ పరిదేవతన్ హృదయ నీరజమందు వసింపఁజేసి, పే
ర్కొవఁ గదవయ్య; కోర్కె నమఱుడు వదెట్టిది యైన నన్నునీ! 67
- క. ఆను వారదువచనము విని, యనుమానం బుడిగి శక్తి యగుఁ బరదైవం
బని తనము చేసె వ్యానుఁ డ, వివ మాతుంగాంచి యిట్లనిరి మును లెల్లన్. 68

హయగ్రీవావతార ఘట్టము

- ఉ. ఆగమవేద్యుఁ డైవ పరమాత్ముశిరమ్మున కేలగల్గె నీ
యోగము దాని కెట్లతికిరో తురగానన మీకథావిధం

జేగతి నమ్మువార మిదియెల్ల ననంశయరీతిఁ దెల్పు నీ

వే గతి, దెల్పువే యనుముసింద్రులఁ గన్గొని సూతుఁ డిట్లనుకా.

69

సీ. మును రక్కసులతోడ దనుజారి పదివేల , సంవత్సరములు సంయుగము
చేసి పరిక్రాంతిఁ జెంది నజ్యంబగు , ధనురగ్రము నవలంబనముఁజేసి

కొవి తానొకట నిద్రఁగొనియున్నతటి దేవ , తలు యజ్ఞమొనరింపఁ దలఁచి విష్ణు
లోకమ్మలోఁ బద్మలోచనుఁ గానక , యోగముచే నున్న యునికి నెఱిగి

గీ. వచ్చి విద్రావకుం దైన వానిఁగాంచి , చేయునదిలేక యూరక చింతపేయ

వారిఁ గరుణించి వాగీకు వలను చూచి , పార్వతీపతి దెల్పు నుపాయ మొకటి. 70

కా. కీటంబున్ సృజియింపు మీ వొకఁడు పంకేజాననా ! యీధను

షోక్తీన్ భిన్నముఁజేయఁజాలు నది; తత్కౌట్యగ్ర ముచ్చిన్నమై

మీటున్మీదికి; దాన నీతఁడును దా మేల్కాంచు; దాన నిరా

ఘటంబౌ చుట, మన్న మంచదని వేడ్కన్ ధాత సృష్టించినన్.

71

క. పుట్టించిన ధాతన్ గని, నెట్టిన నా కీట మిట్లనియె నో దేవా !

యెట్లు లొనరింతు నీవని, కట్టా ; కడుఁ బాతకంబు గాదే నాకున్.

72

కా. తల్లిన్ బిడ్డలఁ బాయఁజేయుటయు, నిద్రాభంగమున్, భర్తతో

విల్లాలికా విడదీయఁ బూనుటయు, దుష్కృత్యప్రవృత్తిన్ గఢా

నల్లావమ్ముల కంతరాయకృతుండ్ సంధించుటల్, తుల్యమై

చెల్లన్ నిక్కము బ్రహ్మహత్య; కిది నాచేఁ జేయఁగాఁ జేతురే :

73

క. ఇటు లొనరించిన నాకుం, గటకట ; పాతకము తక్కుఁ గలదే ఫలమొ

క్కటి. దెల్పెద లాభము లే, కిటువంటి వమల నొనర్తురే ; యెందైనకా.

74

క. అవి కటకటఁ బడు పురువున్, గవి యిట్లనె ధాతయున్ చుటంబున నీ క

ప్పనఁ జేసెద మిది మొదలుగ, ననలహతము కావి యప్పదార్థంబెల్లన్.

75

క. వాపుడు వప్రియు సంతో, షావిర్భావంబు వొదల నావంటికొనన్

వేవేగఁగొటికె; ధనలో, భవిష్టు లొనర్పరావి యనుములు కలవే !

76

కా. దానన్ నాదమొకండు పిక్కటిలే, బాతాళంబుఘూర్చిల్లె; నా

ళానాగమ్ములు సంచలించె; ధరణీచక్రంబు కంపించె; గో

త్రావీకంబు వడంతె; సుష్టకిరణుం డస్తంగతింపె; న్నుభ

స్థానం బిల్లం నాడె; దిక్కులు ప్రతిధ్వానమ్ములన్ గర్జితకా.

77

- గీ. వింటికొన రాకుచేత న విష్ణుచేపు, శిర మెగిరిపోయె దాన నిర్జరులు భీతి
చెంది యుత్సాహములు దక్కి చేపవీడి, చేయునది లేక మదిఁ జింతచేసిరిట్లు. 78
- గీ. ఈవె నర్హోర్తరుడవు నర్హేశ్వరుండ, నీ వభేద్యుండ వఖిలలోకైకకర్త
వీవె భర్తవు సంహర్త పీవె కావె, నీకు వింతటి గతి గల్గెనే మహాత్ము. 79
- గీ. యక్షరాక్షస దైత్యుల యందు నీకు, నిట్టి యవకార మొనరింప నెవ్వఁడోపు ?
దిక్కుచూరిన యట్టి యీ దేవనంద, యం బొనర్చిన పాపకర్ములు కాక. 80
- గీ. మాయకుఁ బయడ వైన నీ మ స్తకంబు, మాయహరియించెనన్ననమ్మదగునయ్యు ?
యందు నేమేమొ విరిపించు నమరవరుల, కిట్టులనియె బృహస్పతి యెనకమెనగ.
- గీ. తగు సుపాయమ్ము యొజింపఁ దగును గాక, వ్యర్థముగఁ జింతఁ జేసినఫలముకలదె ?
మన మొనర్చు సుపాయంబు మంచి దగును, దైవతంత్రమ్ము దానికిఁ దవిలెనేని.
- వ. అనిన వింద్రుం డిట్లనియె. 83
- గీ. దేవతలు సూచు చుండఁగా దేవదేవు, శిరము విష్కారణమ్ముగాఁ జెవరిపోయె
పౌరుషమ్మున సిద్ధించు వనులు కలవె ? , దైవబలమ బలమ్ముగాఁ దలంప వలయు.
- వ. అనిన విరించి యిట్లనియె. 85
- చ. శివునకు లింగపాతము, శచీపతికిన్ భగవద్వి, యేను నా
భవుని కతమ్మునకా దలకుఁ బాయుటయుం, దలపోసి చూడఁ, గా
లవశము కాక వేతొక బలమ్ము గిలమ్మును గల్గినే ? నను
స్తవిదములకా ముఖమ్ము గొవసాగునె సంస్కృతి వీఁడవారికిన్ ? 86
- ఉ. ఈ నకలంబు తాన యయి యే జగదీశ్వరి వెల్లువందుఁ దా
నే సృజియించి తాన భరియించియుఁ దాన హరించు నే కృపా
బాసురశీల యావరమపావని నా జగదంబు నా భవ
క్రావహరకా భజించిన ముదమ్ము లొనంగక మిన్నకుండునే ? 87
- వ. అని మఱియును. 88
- క. ఆ జగదంబు మతినం, గాఁజొంము మన మటంచుఁ గడువేగముగా
రాజీనభవుం డాగను, రాజిం విలిపించి వేడ్క రాజిల్లంగకా. 89
- క. మతియింపుఁ దాదిశక్తీవి, శ్రుతులారాః మీర లెలమి చొప్పుడ వని యా
వతి యచ్చివ వది గైకొని, శ్రుతివకు లిట్లని మతినం జొచ్చిరి కడఁకన్. 90
- ఉ. తల్లి : జగత్త్రయాభరణదక్షకటాక్షకాబిలాప : యు
త్పూర్ణనమల్లనక్కమలతుల్యమౌః : ప్రకృతిస్వరూపిణీ :

- పల్లవపాణి : నిత్యశివభాగ్యవిదాయని : సర్వరూపసం
వేల్లితదేహ : దివ్యపదవీపరిధాసిని : మత్తకాశిని : 91
- గీ. భూతములకెల్ల నాధార భూమివైతి, ప్రాణవంతులకెల్లను బ్రాణమైతి
దీముఖాకారములచేత దీప్తిగంటి, వంబి : గాయత్రికిని వాచ్య మైతి వీవ. 92
- ఉ. పావహరంబు సర్వపరిపాలనకౌండ మకౌండసత్కృపా
దీపిత ముత్తమోత్తమము దివ్య మఖండ మజౌండనిర్మితి
ప్రాపక మాద్య మాగమవివాస మనంతవిలాస మైన నీ
రూపు పితామహాదులు నిరూపణఁ జేయఁగ లేరు కాంకరీ. 93
- చ. సకలముఁ జేయు నిచ్చఁ గొని సారసనంభవముఖ్యదేవతా
వికరము మున్నుఁగాఁ దగ జనింపగఁ జేసి తటస్థవై సమ
స్తకృతులు వీరిచేతఁ గొనసాఁగఁగఁ జేయుచునుండు; వంతె కా
క, కలవె నీకు సంసరణ కష్టముఁబుట్టు లొకించుకేనియున్ ? 94
- కా. నీ నామమ్మలు లెక్కపెట్టుటకుఁ గానీ నీదు రూపం బొకిం
తేనిన్ వర్ణనఁ జేయఁ బూనుటకుఁ గానీ లేఁ దొకందేవి; యెం
దేనికా ద్వచ్ఛరితంబు దెల్పుటకునై యెవ్వఁ దగుం దేవి ? కు
ల్యాసీరమ్మును దాట భీతి పడువాఁ డంభోవిధిం దాఁటునే ? 95
- గీ. నీదు విభవంబు దేవతావికరమందు, నొక్కఁడేనియు నెఱుంగమి విక్కమంబి :
నీవ సకలంబునకు వియంత్రి వను పట్ల, నేమ సాక్ష్యమొసంగి జయింపఁ గలము.
- ఆ. వె. అస్థ లేనిదాన వయ్యును సకలంబుఁ, జేయుచుండు వనెడి చిత్రచరిత
మంబి; నీక దెలియ దన్నచో మాబోఁటి, జడమతుల కెఱుంగఁబడుట యెట్లు?
- ఉ. ఈ దురవస్థ మాధవున కీ గతి నబ్బుటకేమి హేతు వం
బా : దయ మాలి వీవు పరిపాలన సేయ కుపేక్షఁ జేసితో :
నీదెన నెద్దియేని యవినితి యొనర్చెనొ ? లేక పూర్వసం
పాదితపాపకర్మపరిపాకమొ ? శక్తి పరీక్ష సేయుటో ? 96
- ఉ. లేక దురాగ్రహమ్మున విలింపు లొనర్చెడి పాతకమ్ము లీ
నీకమలాక్షునం దిడితొ ? యీతని గర్వ మడంపఁబూనితో ?
కాక సురారు లిట్టి వరకాంక్షఁ దపం బొనరించి యుండిరో ?
కా కితఁ డీగతిన్ బొగులఁగాఁ గను విచ్చ జనించెనో మదిన్ ? 97

- ఉ. “ఐదువ లందు నాకు సమమైన యదృష్టవిశేష మెచ్చటఁ
లే” దని విజ్ఞప్తిఁగు నల నీరదిచ్చుతికి నమ్రభావ మా
పాదవఁ జేయఁ బూనితివా? భక్తుల యం దిటువంటి నిర్దయా
హ్లాదము పూన మంచి దగునా? తగునా మగనాలివంచనల్? 100
- గీ. ఇతని శిర మేడ కేగెనో యెఱుఁగరాదు, ప్రాణములొసంగుటకు నుపాయమ్ముఁగాన
మంబఁ యాతని బ్రతికించి యమరవరులఁ, గరుణనీక్షించిలచ్చినంకటము తీర్పు.
- గీ. ఆనుచు నుతియించు వేదమ్ములందుఁ గరుణ, కలిగి జగదంబ పలికె నాకాశకలన
వినుఁడు సురలారఁ వేదముల్ విన్నవించు, విన్నవం బాదరించి ప్రసన్ననైతి.
- క. ఈ విగమ ద్రవ మెవ్వం, దేవి విచిన వాని కేన యిచ్చెదఁ దగు వి
జ్ఞానమ్మును దీర్చియుపు, నానంద ముఖంద మైన యైశ్వర్యంబున్. 103
- గీ. ఇతనిశిర మూడిపోవుట కేమిహేతు, వన్న సురలారఁ చెప్పెద నాలకింపుఁ
దహహః కారణహీన కార్యములు గలవె?, సావేత్తల కెందు సంసారమందు.
- మ. ఒకనాఁ డీతఁడు కేశికానదనమం దున్నట్టి వారాశి పు
త్రకమోముం గవి నవ్వె; నపుటయు నారీరత్న మా లక్ష్మి “యే
మి కతంబో యితఁ డిట్లొనర్చుటకు, నేమి! నామొగం బంతఁగా
వికృతకారము చెందెనే” యనుచుఁదా వేమాటు, జింతించుచున్. 105
- కా. నాకన్నన్ మఱియొక్క చక్కవగు కన్యన్ జూచి మోహించెనో?
కాకున్నన్ వినుఁ జూడకున్న దినముల్ కల్పమ్ములొఁ జుమ్మి నా
కో కల్యాణి! యటంచుఁబెట్టి వితఁడోహో! యంతయెగ్గించునే!
నీ! కాంతుం దఁట! యెగ్గొనరై నఁట! తత్కేమంబు గామింతునే? 106
- క. అని రామనమునఁ దనకాం, తుని శీర్షం బిట్టి బడఁగ దుడుకుమెయి శపిం
చెను; పవతిపోరుకన్నను, దనపతి వృత్తి కొంత సౌఖ్యదము మావిచికిఁ. 107
- పీ. దయమాలి బ్రియుకోడఁ దప్పఁ జేసియు నబ , ద్రమ్ము లాడుట యాఁడుదానిసౌమ్ము
ప్రాణమ్మునకు గడ్డివరకంత వెలయైనఁ, దలఁవకుండుట యాఁడుదానిసౌమ్ము
అత్యంతలోభమ్ము నంది యూరక మౌర్ఖ్య , మూవి యుండుట యాఁడుదానిసౌమ్ము
అపమానమునకు లోనై దురాచార వ , ద్ధతి వహించుట యాఁడుదానిసౌమ్ము
- గీ. కష్టసంపారమునకు లోఁగా నొవర్చి , దఁట నీకుండు టది యాఁడుదానిసౌమ్ము
లేనిపోవి విలాసమ్ములూచి మోక్ష , దశను జెడఁగొట్టు టది యాఁడుదానిసౌమ్ము.

సీ. ఆకాపవశమునఁ గేశవు శిరమున , కిట్టి దుర్దశ మూఁడె విదియుఁగాక
మును హయగ్రీవుఁడనా దనుజుండు గడు నిష్ఠ , చే సరస్వతియొడ్డుఁ జేరి తపము
నాచరించె మదర్థమై వేయినపత్న , రములు సమస్తభోగములు వీడి
యతని కేఁ దామస మగు రూపము ధరించి , ప్రత్యక్ష మగుటయు బహువిధముల

గీ. సన్నుతించి ప్రసన్ననై యున్న నన్నుఁ , గాంచి “యెవ్వారిచేనైనఁ గానిచావు
తొరయ కుండెడి రీతిని వర మొసంగు” , మనుడు నవ్వానితోడ నిట్లంటి నేను.

గీ. పుట్టు జంతువు లెల్లను గిట్టుటయును, గిట్టు జంతువు లెల్లను బుట్టుటయును
వరమధర్మంబు వేతొండు వరముఁ గోరు, మిచ్చెద నటన్న రక్కసుం డిట్టులనియె.

క. ఏను హయగ్రీవుండను, గాన హయగ్రీవుచేతఁగాని యెరులచేఁ
బ్రాణములు వీడ కుండం, గా నిమ్మన నట్టివరము కరుణ నొసఁగితిన్. 111

ఉ. వాఁడిపు దెల్లలోకము లవారణ రీతిని వీడఁ బెట్టుచు
న్నాఁడిక వానిఁ జంపుటకు నాదుఁ దొకిండయినన్ జగత్ప్రయన్
లేఁ డటుగాన మీరు తగునేర్పున వాజిశిరమ్ముఁ దెచ్చి మా
తాడక యీ రమాధవు హయాననుఁగా నొనరింపఁగాఁదగున్. 112

క. అటచేసిన నీతం డ, క్కుటిలుని హరియించు మీకుఁ గోర్కెఁఫలించున్
దటుకున నొనరువుఁడని యం, తట నంతర్దానమందెఁ దజ్జనని వెనక. 113

గీ. విదప సురలెల్ల దేవశిల్పివరుఁగోర, నతఁ డదుగుడెంచి యపిక్యత్తమైనవాడి
శిరము గైకొని నేర్పున హరికి నతికె, నీ విధమ్మున హరి హయగ్రీవుఁ డయ్యె.

గీ. ఈ హయగ్రీవుఁ డా రాక్షసేంద్రుఁ జంపె, దానిచే లోకములు ప్రమోదమ్ముఁగాంచె
నిట్టి కుభవరితము వినునట్టివారి, కతులితైశ్వర్యములు గల్గె నమము లడఁగు. 115

మ ధు కై ట భో త్ప త్తి .

క. అన వివి మధుకైటభులను, దనుజులు గల రంటి వట్టి దనుజుల జగ్మం ,
బును మరణంబును వినియెద, మనఘా ! నీవంటియొగ్గుఁ డబ్బునె మాకున్ ?

గీ. విషము దుర్జనుఁడును నొక విషమువారు, సుధయుఁ బండితుఁడునునొకవిషమువారు
బుధులు దొరకినయిష్ట సత్కథలు వినని, వార లెల్లరుఁ బురుషుల వంటివారు. 117

క. అశనమ్మును విధువనమును, బురుషులకును మనుజులకు స్వభావ గుణమ్ముల్
పరువులకన్నను మనుజులు, ప్రళయతను గనుట తెలివిఁ బడయుటఁగాదే ? 118

- గీ. వేదశాస్త్రాదిగోష్ఠి సాత్త్వికి యనఁబడు, సరససాహిత్యగోష్ఠి రాజసి యనఁబడు
నసమయద్వాదిగోష్ఠి తామసియనఁబడు, నందుఁ బుణ్యులు సాత్త్వికియందునుండు.
- వ. అట్టి సత్త్వగోష్ఠియు సుత్రమమధ్యమాధమ భేదమ్మున మూఁడువిధమ్ము. లందు త్ర
మంబు ముక్తిసాధనంబును, మధ్యమంబు స్వర్గప్రాప్తి సాధనంబును, నధమంబు
ఘోగసాధనంబు నై తనరు. అట్ల పాణిగృహీతయం దుపచరించునది యుత్తమ
రిజోగోష్ఠియుఁ బాణిగృహీతయం దుపచరించునది మధ్యమంబును బరోధయందు
పవరించునది యధమంబునాఁ బరఁగు; దుష్టశిక్షనిమిత్తంబగు యుద్ధం బుత్తమ
తమోగోష్ఠియు దాయాదభాగనిమిత్తంబగునది మధ్యమంబును నిర్నిమిత్తం బగు
నది యధమంబును నగుం గావున మోక్షసదంబులగు పూజాగాథలు వినుటకన్న
నొండు కువంబుఁడునే? యను మునివరులంగాంచి సూతుం డిట్లనియె. 120
- సీ. పాలమున్నీటి లోపల కేషళయ్యపై , వెన్నుండు నిద్రించుచున్న కాల
మునఁ గర్ణమలమువలన విద్ధ అన్నద , మ్ములరీతిగా రక్కసులు జనించి
జలది లోపలఁ గ్రీడ నల్పుచు నచట న , ల్లడల మూర్ఛిల్ల న క్కడలిఁజూచి
ఆధార మొండు లే కాధేయ ముండునే? , యనిమిత్తమైన కార్యములు గలవె:
- గీ. యమఁ దమజన్మమునకు శంకాకులత్వ , మంది చింతిల్లి యాశ్చర్యమంది మోద
మంది యేమియుఁదోచనియట్టియెడల , గైటకుఁడునెప్పెమధువుతోఁగారణంబు.
- క. ఎననిధిగాని మనముగా, వి విమిత్తము లేక యుండనేర్తుమె? మనకుఁ
వననిధికిని నాధారం, బనఘాః యొకక క్తి యున్నదని యెఱుంగవోకో? 122
- వ. అను నవసరమున నాకసంబు నుండి యొక్క వాగ్మీజం బుద్భవింప నయ్యది
గైకొని వారిరువురు దృఢమ్ముగ జపించుచుండ గగనంబున నొక మెఱుపు మెఱసి
వట్లయ్యె. దైత్యు లద్దానిం గాంచి విదిగా నియ్యది దేవీతేజం బని విశ్వయించి
యమ్మంత్రంబు మహామంత్రంబుగా భావించి జితేంద్రియులై యాహారంబు
వర్జించి యొక వేయి వత్సరంబులు తపంబు నల్పుటయు, 123
- క. వారల హారతపం బెడ, వారపి కరుణించి యంబ యశరీరిజియై
“కోరుకొనుఁడు వర” మవ వ, వ్వారును ప్లేచ్ఛామరజము వాంఛించుటయుకా.
- క. పెచ్చితి బెడ మీ తపమున, కిచ్చితి భవదీప్తికంబు విదిమీదన్ మీ
రెచ్చెఁ బోయినఁ బోవుడు, హెచ్చు గలుగుఁ గాని దైవ్య మెనయదు మిమ్మున్.
- క. అని చెప్పి యా పరాంబిక, కవివ పదవ జలమునంద వరియించుచు బ్ర
హ్మను గని యొకష్ట యొద్దం, బునకుఁ రారమ్ముటనిరి పొగరు మిగులఁగక.

- గీ. యుద్ధ మొనరింపఁ జాలక యున్న పీఠ, భోగ్యమగు పీఠాసనమునకుఁ దగవు
కావ నాసనము డిగి యెందేవిఁ బొమ్ము, లేక యున్న యుద్ధమునకు లేచిరమ్ము.
- క. అని దనుజులు వలుకుటయును, వనజాననుఁడంత భీతిపడి యోగనమా
ధివిఁ జెంది యున్న విష్ణుం, గని యిట్లని మొఱ్ఱవెట్టె గద్గదగళుఁడై. 128
- సీ. రాకాసులకునై యనేకావతారముల్ , మేల్మీఁ దాల్చినతండ్రిః మేలుకొనుము
సృష్టిస్థితిలయ ప్రసిద్ధిచేఁ దనరారు , లీల గల్గినతండ్రిః మేలుకొనుము
అరులై నట్టి భక్తాగ్రగణ్యులఁ బ్రోవ , జాలి బూచినతండ్రిః మేలుకొనుము
సాత్త్వికంబైన తేజంబుచేతనే దుర్జ , నాఁగి ద్రుంచెడి తండ్రిః మేలుకొనుము
- గీ. శంఖచక్రగదా ముఖ సాధనములు , కేరిదాల్చిన నా తండ్రిః మేలుకొనుము
దుర్జమంబిగు విక్కట్లు దొలఁచునేర్పు , చాలఁగల్గిన నా తండ్రిః మేలుకొనుము.
- క. చంపెద మంచు విరువురు ని, లింపారులు మీఁదఁ బడిరి; లే లేమ్ము; కటా
కింపుము కంపితునను, నను, కంపాకంపిత రసానుగతహృదయుఁడవై. 130

బ్రహ్మ యోగనిద్రను స్తుతించుట.

- క. అనుచు నుతియించినను మే, ల్కనని జనకుపాతుఁ జూచి కార్యము లేదం
చును యోగనిద్ర విట్లని, కొనియాడఁ దొడంగె మేలుకొలుపు మటంచుకా. 131
- ఉ. అంబః జగత్ప్రయమ్మునకు నాదివి నీ పని నాకు వేదవా
క్యంబులు నెప్పె విక్క; మటుగావియెడన్, నచరాచరస్వరూ
పంబగు నెల్లలోకమును బాలనఁజేయు మహామహండు ప
ద్మాంబకుఁడిట్లు నీకు వళుఁడై సుఖసుప్తి మునింగిపోవునే? 132
- ఉ. దానపు లిత్తతీన్ మిగులఁ దత్తరపాటొనరించుచున్నవా
రే విఁక వారిబాధల సహింపఁగలే నటుగాన నాకు నీ
దానవవైరిచే నభయదాన మొసంగఁగఁ జేయుచుమ్ము; లే
దా, ననుబాధలన్ జొనుపు దానవయుగ్మము నడ్డగింపుమా. 133
- ఉ. నీవళమై తనర్పు వితనిం గవి దగ్గటి మేలుకొల్ప సౌ
ఖ్యవహయైన లచ్చియు ననర్హగదా; జగదంబః నీదు లీ
లా విభవంబు లెల్లెడ నలంఘ్యము లేరికిగాని యున్నదో,
గేవల మన్మదాదుల నకింపనులకా గణియింప నేటికిన్. 134

- ఉ. వారు మహావ్రసిద్ధి గలవారు జగద్గణనీయవై భవుల్
వారు పురాకృతంబు గలవా రలవా రిల వేతెఱుంగ తె
వ్వారు భవద్యరాంఘ్రియుగవారిరుహాబ్రమరాయమాణు లె
వ్వారు భవానయాపహభవద్యనితవ్యకటాక్షవీక్షితుల్. 135
- ఉ. ఎక్కడదాగె నా తెలివి ? యేమయిపోయె శుభప్రవృత్తి ? యిం
కెక్కడఁజొచ్చె నా గుణము ? లీ హరి యీ గతి నిద్రనొందె న
మ్మక్క : భవద్విలాసకల లక్కజముల్ జననీ ! జగమ్మలో
నొక్కతె వీపు దక్క మఱి మొందారు లిట్టిసమర్థులుండిరే : 136
- ఉ. మొట్టమొదల్ జగమ్మల సమర్థులిఁ బ్రోవుమటంచు నీతవిజా
బుట్టఁగఁజేసి యప్పనివిఁ బూని చరించుచు నున్న వానిపైఁ
గట్టిడివై కిదమ్మ కడకంటను జూడఁగ వియ్యకొంటి; నీ
కెట్టులా దోచునో యటలయేర్పడఁజేసెద; వడ్డువారమే : 137
- గీ. పుట్టఁ జేసిన యట్టి నజా గిట్టఁజేయ, విచ్చయే నీకు లేకున్న నిట్టి రక్క
సుల సృజింపఁగనేల; భీతిలేడి నన్నుఁ, గని హసించుటకై యేమొ జనవి చెప్పును.
- ఉ. నీ చరితంబు నే నెఱుంగనే ? జగమెల్ల సృజించి పెంచి సం
కోచము లేక చంపఁ దొరకొందువు ; నీ కెటు నన్నుమాత్రమున్
గాచుట కిచ్చువుట్టు ? మృతి గల్గఁగఁ జేసిన నీవ చేయు, మీ
వీచులు చంపిరేనిఁ గడు విందకుఁ బాత్రుడనొడుఁడల్లిరో ! 138
- ఉ. ఆమ్మరో ! లెమ్ము వేగమె మహాద్భుతమై తనరారు నీ స్వరూ
పమ్ము ధరించి నన్నయినఁ బట్టి వదింపుము ; లేకయున్న న
న్నిమ్మొయి బాధలం జొనుపు విక్కుటిలాత్ముల నైనఁ జంపు; క
స్తమ్మవకోర్వఁజాఁ : పకటా ! హరినైనను మేలుకొల్పుమా. 140
- క. అని మతియించెడి వనజా, వమపైఁ గరుణించి, నిద్ర వనె పరసీజా
క్షుచి విడిచి; పరసీజవిరో, చనుఁడును మేల్కొంచె, ధాత సంతసపడఁగన్. 141

శక్తి స్వరూప కథనము

- క. ఆప విని ముచు లిట్లవి రో, యనఘా ! మా కొక్క సందియము కల్గెను; దా
నిని వినిపించెద; మది నీ, వినిసంత యెఱుంగఁ జెప్పవే. దయమీఱున్. 142

గీ. హరిహరబ్రహ్మలనఁగమూగురుమహాత్ము, లందొకఁడుపెంచునొకఁడులయందొనర్చు
నొకఁడునృజియించుఁగానియందు త్తముండు, హరిసమర్థుండుసర్వకార్యములయందు

గీ. అట్టి హరి యోగవిద్రచే గట్టువడిన, యప్పు డాతని శక్తియు నతని తేజ
మెచటి కేగెను : శక్తికి నితనికన్న, నెక్కుడగు శక్తికల్గుటయే : చెప్పును. 144

గీ. నారదాది మహాత్ము లందఱును మాకు, హరియ కారణకారణం బనుచు జెప్పి
రీపు మాత్రము శక్తియం చెఱుఁగఁ జెప్పి, తెద్దియో నిక్కువంబు మాకెఱుఁగరాదు.

వ. అనిన విని సూతుండీట్లును. మునీంద్రులారా : మీ యడిగిన యర్థంబు సావధాన
మనస్కులరై యాలకింపుఁడు. మహామతి గోచరంబగు నీవిషయంబున బ్రహ్మ
పుత్రులగు నారదాదులును మోహమ్మునంజేసి దురవగాహంబగు శక్తిప్రభావం
చెఱుఁగలేక జనార్దనుండు పరుండనియు సర్వకర్త యనియు సకలాగమవేద్యుం
డనియు భ్రమించుచున్నవారు. 146

ఉ. అంగజవైరి సర్వహృదయంగమచిత్రచరిత్రుఁ డద్రిడా
లింగితమూర్తి మూర్తిపరిలిప్తవిభూతి విభూతిదాత శ్ర
య్యంగనకుం బ్రియుండు రిజతాచలవాసుఁడు శంకరుండు మా
కుం గులదైన మంచు మఱికొందఱు సేవ యొనర్తు రెంతయుకా. 147

ఉ. కొందఱు సూర్యుఁ డంచు మఱికొందఱు పావకుఁడంచుఁ గొందఱా
యిందుఁడటంచుఁగొందఱు సురేంద్రుఁడటంచు నవిందుఁడంచుఁడే
రొక్కందురు; కొంద 'తెయ్యదియొకో' యని నందియమందు చుదురీ
చంద్రమునన్ జగంబు పలుచాయల మాయలలోన మున్నెడికా. 148

గీ. “ఎవఁ డెవనిఁగాని సేవించు నేమి కొదవ, సకల నదులును జలధికిఁ జనుతెఱుగున
సర్వదేవమస్కృతుల్ సరసిజాత, నంద వర్యాప్తము లటంచు” గొంద అంద్రు.

వ. కొందఱు ప్రత్యక్షనుమానోపమానంబులనియుఁ గొందఱు ప్రత్యక్షనుమానోపమాన
శబ్దంబులనియుఁ గొందఱు ప్రత్యక్షనుమానోపమానశబ్దార్థాపత్తులనియుఁ బ్రమా
ణంబులు నెప్పుదురు. పౌరాణికులు మాత్రము సాక్షియు వైతిహ్యమ్మునుంగలియఁ
బ్రమాణంబు లేడని యొప్పుదురు. తత్తత్ప్రమాణాగోచరంబై యొప్పునది వర
శక్తియ కాని వేఱొండు కాదు. అ మృహశక్తియందు సృష్టిరూపమ్మునను విష్ణు
నందుఁ బాలనరూపమ్మునను శివునియందు సంహారరూపమ్మునను సూర్యునియందు
దీప్తి స్వరూపమ్మునను వాయుపునందుఁ బ్రేరణస్వరూపమ్మునను వహ్నియందు
దాహకతారూపమ్మునను వెలుంగుచుండు. 150

- ఉ. శక్తివిహీనుఁ డేవనికీఁ జాలఁడు; శక్తియ సర్వభూతసం-
సక్తకఁ జెంది సర్వకృతిసాధనమై తనరారుచుండు; నా
శక్తియ ముక్తికారణము; శక్తియ సర్వము; శక్తిలేనిచో
శక్తులు గారు రుద్రహరిసారససంభవముఖ్యవిర్జరుల్. 151
- గీ. ఆ మృహాశక్తి సగుణయు సగుణయు నన, రెండుదెఱఁగులఁదనరారుచుండు; నందు
రాగులకు సగుణ సేవ్య; విరాగులకును, విర్గుణాత్మికసేవ్య; మునివరులారా. 152
- క. ఈ కలికాలమునందు న, నేకు లనేకులను గొల్చి యిహముం బరముఁ
బోకడఁ బెట్టుడు, రల దే, వీకారజ్యమ్ముఁ గాంచువిధము నెఱుంగమిన్. 153
- ఉ. వేయి కడుక్తు లేల : యింక విష్ణువు గిష్టు వటంచుఁ జెప్పుబల్
మాయలమారిపండితుల మాటలు నమ్మక, సర్వశక్తియై,
మాయకు లోను గాక, ప్రరమప్రణుత ప్రథితప్రణామను
శ్రీయుత యైన యజ్ఞసవిసేవయై పావన మంచు నెంచుడి. 154
- క. హరికతన విరించియు న, వ్యిరించి కడ నారదుఁడును, విని రియ్యది; మ
ద్గురునకు న మ్మునిచెప్పెన్, గురుఁడిది యెఱిగించె నాకుఁ గోవిదులారా. 155
- క. ఆ శక్తి యనుగ్రహమునఁ, గేశవుఁ డటు మేలు కాంచి తెలన నభయదా
నాకుందై తగువిధిఁ గవి, పేశలపణితి విటు వల్కెఁ బ్రేమదలిర్పన్. 156
- క. తవమును మాని యచటి కే, నెవమున నచ్చితివి వక్త్ర : నీ మనమిట్టుల్
దవయింప నేమి హేతువు, నెపునూ యన భాత యిట్లు చెప్పఁ దొడంగెన్. 157
- క. భవదీయకర్ణమల సం, భవులై మధుకైటభు లనఁ బరఁగెడి రక్షః
ప్రవరులు వసుఁ జంపెద మవి, బసరమునకుఁ బిల్చి రింకఁ దసంబెటు తండ్రీ :

మధుకైటభ యుద్ధము

- న. ఇవ్వీధంబునఁ గుయి వెట్టుటయు జలజలోచనుండు. 159
- క. భయపడఁగ నేల : కరు డు, ర్జయు లగు దానపులనెల్లఁ జంపెడి నాచే
న యెఱుంగవె : యమ నాలోఁ, బయిఁ బడి రద్దమజనరులు పద్మజ నొంపన్.
- ఉ. వచ్చి విరించి గాంచి విమఁ బట్టఁగ లేమని పాటి వచ్చి తి-
వెచ్చట దాగినకా విరుకుమే : విమఁ గావఁగ నీకఁ దోపునే :
చచ్చెడినాడ వొక్కఁడవె చావక యాతవిఁ గూడఁ జంపఁగా
వచ్చినవాడ : వింకగుణనంతులు లోకమునందుఁ గల్గెరే ; 161

- ఉ. చేసినఁ బాటిపోక యవి సేయుము వీరుఁడవేని; లేక మీ
దాసుఁడనంచుఁ బట్కము; వృథావచనంబుల లాభమేమి? " యం
చా సుంపైరు లిరువురు రయమ్మునఁ బైఁ బడినంతఁ, గేశవుం
దోసరిలంగ నెంచు కమలోద్భవు వెన్కకుఁ జేర్చి యిట్లనున్. 162
- ఉ. క్రిందును మీఁదునుం గనేక ప్రేలేద రింత మదంబు హెచ్చెనే?
తొందర మానుఁ డిప్పుడ కుతూహలము న్నెఱవేర్తు రం డటం
చుం దలపడ్డ దానికి నసూయమెయిం గవ యిమ్ముడుండు గో
విందుని మార్కొనెన్ నమరభీకర బాహుబలాభికోభియై. 163
- గీ. అంబ యాకనమందుండి యరయుచుండ, నంచ రౌ తంబువిధినుండి కాంచుచుండ
హరియు న య్యమరారియు నఱిముఱిగఁ బె, నంగ సాఁగిరిసంద్రంబుపొంగిపొరం.
- గీ. బాహుయుద్ధంబుచేఁ గొంత బడలి యున్న, యన్న వారించి కైటభుం డనమభుజబ
లంబు దీపింప మల్లయుద్ధం బొనర్చ, దలపడియెఁ ధాతమడి కొంత తల్లడిలంగ.
- ఉ. అన్నయుఁడమ్ముడుం గలసి యా హరి నాహవలీల బాహగ
రొన్నెత్తి మార్కొనెన్, జలధు లూరక తల్లడిలంగ సాఁగె; వి
లైన్నఁగ రావి విక్రమము నేఁబడివందల యేండ్లు సూప నా
పన్నగళాయికిన్ మిగుల భారముదోఁచెఁ గ్రమక్రమమ్మునన్. 166
- క. ఏదియుఁదోచక కడుఁ బెం, పేది ముదముఁ దక్కి యెట్లు లీ రక్కసులన్
బాధింతు నిచట విఁక ది, కేగిది యనుచుఁ జింతసేయునెడ నాకనితోన్. 167
- వ. ఉక్కు మిగిలి రక్కసు లిట్లవిరి. 168
- చ. బనరము సేయఁ బూనుటకు బాహుబలం బుడివోయెనేనిఁ బెం
పు విడిచి 'మీకు దాసుఁడను బ్రోవు' మటించును బట్కఁ; మట్టు ప
ట్కానిదికి నొప్పువేని, వినుఁగూల్చి, యనంతరమందుఁ బంకజో
ద్భవుఁ గడకేర్తు మన్న బెడిదంబునకున్ హరి సామమొప్పగన్. 169
- క. అరిసినవారల మిక్కిలి, సొరిసినవారలను భీతి జొక్కినవారిన్
దలఁకి యిలఁ బడినవారిన్, దలపడ రిది వీరవరులధర్మమ యెందున్. 170
- చ. అదియును గాక మీ రిరువురొకను సేనొకరుండనొట మీ
రదనుఁ బరిశ్రమాపహరణార్థముగా దొరకొంటి రేమనున్
గదన మొనర్తు నొక్క క్రుటికలము దన్నును విశ్రమించి; యం
తదనుక నొపుఁడి, కదనధర్మము మర్మము మీ రెఱుంగరే? 171

- చ. అనుదనుజారిపల్కు విని యద్దనుజుల్ తగ విశ్రమింపు మం
చును నమరంబు మావి యొకచోటను దామును విశ్రమించి: 'రి
ద్దనుజులు శక్తిదత్తవరదర్శికు' లం చొగి దివ్యదృష్టిచే
తనతఁడెఱింగి "చేసితి వృధారణ మేమి యుపాయమియ్యదన్, 172
- క. వీరలు స్వేచ్ఛాచురణము, గోరి వరంబంది యున్న కుమతులు ప్రాణం
చేరికినైనను జేదే ? వీరికి మృతి యెట్లు" లనుచు విహ్వలమతియై. 173
- అ. వె. ఎట్టి రోగియేని యెట్టి యావన్నుండు, నేని యెట్టి రిక్తుఁడని బ్రదుకు
నానపేయుఁగాని, యాపింపఁడెంతటి, మండుఁడేని తాను వ్రుందు తెఱవు. 174
- చ. ఇట్లు, 175
- క. పారెకుఁ జింతిలి "దేవీ, కారుణ్యము లేక వీరిఁ గడతేర్చుఁగ రా
దేరికి" నంచును నద్దను, జారి నుతింపం దొడంగె నజ్జగదంబన్. 176
- చ. జనని ! జగద్విరోధిజనసంహరణప్రవణ ప్రభావ ! మో
హిని ! పరతత్త్వరూపిణి ! మహేశ్వరి ! కామితదాయినీ ! జగ
జ్జననవిదాయినీ ! నతతజాగరిణీ ! కరుణానుసారిణీ !
నిను నుతియింపనేరఁగరుణింపుము నింపుముకూర్మివావయన్. 177
- క. నీ విచ్చివ వరమునఁ గడుఁ, గావరముం జెంది యనికిఁ గాల్ ద్రవ్వరి త
ల్లి : నీ రిరువు రాకరుఁడను, నే వాఁడిమి చూప నేర్తునే ? వీరలపై. 178
- క. ఈయెడ వీరల జంపు ను, పాయము వేఱొందు నీ నహాయము దక్కన్
వా యెఱిగివంతలో లే, దో యమ్మా ! యూరకుంబ యుక్తమే ? నీకున్. 179
- గీ. ఈ వుపేక్ష యొనర్చిన విపుడ నన్నుఁ, బట్టి చంపెదరమ్మ ! యీ పాపకర్ము
లనుచు విలపించుహరిఁ గాంచి యంబ వలికెఁ, జీఱునగవు నెమ్మైగమ్తునఁజెంగలింప.
- క. "నా మాయచేతఁ గప్పెద, నీ మానవ భక్షకుల జయింపు" మనుడు సం
గ్రామమున కభిముఖుండగు, దామోదరుఁ గాంచి మిగుల దర్శమెలర్చన్. 181
- చ. 'జయముఁబరాజయమ్ము నహజమ్ములుకూరులకున్ బరాజయో
దయమువకున్ గృహింపకుము; దానవులెందఱి నేని మున్ బరా
జయమున ముంపవే : జయము శాశ్వతమే ?' యివివల్కు దానవ
ద్వయఁగని మాధవుం డనుగతప్రణాకప్రథితప్రతాపుఁడై. 182
- క. కడుఁ గర్కశ మగుగతి వె, క్కుడు కోపము గదుర నెదురుకొని ధీరత్వం
బడఁగఁ దమజాలఁ బిడికిఁ, బొడిచిన నప్పొడుపువడియుఁ బొగరుమిగులఁగన్.

- క. ఒక్కమ్మడి నా యిరువురు, రక్కసు లార్చులు నెలంగ రక్తము తోడ్తోఁ
గ్రక్కచు స్రుక్కంగ నెక్కొవి, యక్కమలాక్షని యురంబు నదరన్ బొడువన్. 185
- వ. హరియును మరలన్ బొడిచె నిట్లు పరస్పరజయేచ్ఛం గొంతవడి సంకులంబగు
సంగరంబు ప్రవ ర్తిల్లుటయు. 186
- క. తొమ్మన నెత్తురు గ్రమ్మంగ, సొమ్మసిలి రమాధవుండు చూడ్కుల దీన
త్వమ్ము గదురఁగాఁ దన కూ, ర్వమ్మునఁ గనుపట్టుదేవి బావనిఁ గాంచెన్. 187
- ఉ. చూచినయంత నా త్రిపురసుందరి లో దయమీఱ, మార నా
రాచములో యనందగు నరాళకటాక్షపరంపరఁ దమి
స్రాచరయుగ్మముఁ బొడువ ర క్తిమెయిఁ దనుజన్ము లా యమం
జూచుచుఁ గామబాణముల సొక్కిరి తక్కిరి యుద్ధపద్ధతిన్. 188
- కా. ఆ మందస్మిత మా కటాక్షవిభవం బా భావ మాహావ మా
గోమునోమును బ్రేమ మీఱఁ గని సంకోచించుచుఁ గామసం
గ్రామార్థంబు ప్రయత్నమున్సలుపు రక్షస్వాములఁ మాదవుం
డామోదమ్మునఁ జేరి యిట్లనియె దైర్యవైర్యసంపన్నుడై. 189
- ఉ. ఎందఱివేని మున్ను దనుజేంద్రులఁ జూచితిఁగాని మిమ్ము బో
లం దగువారలే రణకలావిభవమ్మున ? మీ రణంబు నా
దెందమునందు మోదము ఘటింపఁగఁ జేసె; భవన్మనోరథం
బుం దెలియంగఁజేయుఁడది పూర్తి యొనర్తునటన్న రక్కసుల్. 190
- తే. గీ. ఆ మృహామాయచే మోహితాత్ములైన, కారణంబున నభిమాన శూరులగుచుఁ
గల్గఁ గపటంబు నెఱుంగక కంజనేత్రు, నీనడించుచు దరహాన మినుచుడింప.
- గీ. ని న్నడుగువారమే మేము; నీవు మాకు, చాతవే ? చాలు వింత యంతరములేదె;
వలసె నేనియఁ గోయకొమ్మెలమిమేమ, వరమునీకిచ్చెదమునాఁగహరియునెఱిఁగి.
- క. ఏఁ గోరినవర మొనఁగెద, రౌఁగా ? నాయుద్ధ మంత యానందము మీ
కీఁగలిగెనేని వధ్యులు, గాఁగోరెద ననుడు వాంఛ్రుకళవళపడుచుకా. 192
- వ. కొండొక చింతించి, 193
- గీ. సత్యపరిపాలనమ్మును నలిపెదేని, మాకు వర మిచ్చెద నటన్న మాటదలఁచి
జంములేని విశాలదేశమున మమ్ము, త్రుంపు చుట్టేని నీకు వధ్యులను మేము. 194

- క. అవి దనుజులు వల్కిన వ, వ్యవజాక్షం దట్ల సేయువాడై నగి య
మృషజాశనుల వధింపఁగాఁ, దన యూరులు పెంచి “రండు దానవు” లనుచుకా.
వ. వాధును దదధికంబుగ శరీరమ్ము పెంచిన. 196
- క. అనురారి యూరువులు ర, క్కను లంగము లిట్లు పెనుఁపగాఁ దుడకా రా.
క్షనుల శరీరమునకు వె, క్కన మయ్యెఁ దదూరువు లధికము లగుకతనన్. 197
- వ. అంత, 198
- క. తనయూరుభాగమును జెం, దిన హరియును వారలకా వధింపఁగఁజక్రం
బును దలఁచిన నది వైశమ, దనుజన్ములఁ బ్రాణములకుఁ దక్కన్ జేసెన్. 199
- ఆ. వె. వారిమెదడు జలధివారిలోఁ బడి పెద్ద, తిప్ప యయ్యె వసుమతికిని నాఁడు
మొదలు ‘మేదిని’ యనుపదము తటస్థించెఁ, దాన మున్ను తినఁగరావీదయ్యె.
- గీ. నాయెఱిగినంత మీకు విన్నవము చేసి, కొంటి నగుణయొ లేక నిర్గుణయొ సేవ
నీయ పరశక్తియే యంత విజము విజము, వేదకాత్తంబు లియ్యెడ విశ్రుతములు.

వ్యాసునకు హరుఁడు ప్రత్యక్షమగుట

- క. అవి చెప్పిన సూతుం గవి, మును లిట్లని రట్లు వ్యాసమునిచంద్రుఁడు హే
మనగమునకుఁ దవమునకై, చనె నని చెప్పియును దత్ప్రసంగవశమునన్. 202
- గీ. ఇతరకథ లెన్నియో చెప్పి తీవు మాకు, మొదటివృత్తాంత మది తుదముట్టదయ్యె
నదియ మా తెఱిఁగింపవే యనెడి మునుల, కిట్లనియె సూతుఁ డాదరంబెనక మెనఁగ.
- సీ. అట్లు హేమనగమ్మునందలి, కర్ణికా , ర వనమ్మునందు నారదుఁడు మున్ను
తనకుఁ జెప్పిన మంత్రమును జపించుచుఁ “ఐం చ , భూతపీఠ్యం దగుపుత్రుఁడుదృ
వింపఁగావలె” నంచు వేదాంతవేద్యయై , తనచుక క్రిని జిత్తమునఁ దలంచి
కతవత్సరమ్ము లళనము వర్జించి త , పం జొనర్చుచునున్న వ్యాసమునికి
- గీ. కెంజదలు గట్టె శిరము, శుష్కిభవించెఁ, దనువు, కంపించెభూనభోంతరములెల్ల
దావ నింద్రుఁడు భయమంది తామ సురలు , శివునిపాలికిఁ జని యిట్లుచెప్పికొనిరి
- గీ. దేవ : దేవేశ : సత్యవతీ సుతుండు; తవ మొనర్చుచు నుండె వత్సరములొక్క
మాటు గతియించె దానఁ దుందుడుకు పుట్టెఁ, బ్రోవవే : యన నమ్మహాదేవుఁ దనియె.
- గీ. తానసుల కవచారముల్ దలఁప రాదు, వార లొరులను బాధించువారు కాదు
ఇమ్ముని సుతార్థయై నమ్ము వెదఁద శక్తి, సంయుతుని నిల్చి జపించు జంభభేది :

వ. అని చెప్పి యడైవుండు సశక్తికుం దగుచు మునికిఁ బ్రత్యక్షమై యతని మనో
రథంబు సఫలంబుగా వరం బొసంగినఁ గృష్ణద్రైవాయనుం దయ్యవమునకు
నమస్కరించి తదాజ్ఞ వదసి స్వాశ్రమంబున కరిగి, 207

మ. అరణిం దెచ్చి మథించి యగ్నికయి యం దావిర్భవం బందున
గ్నిరుచిం గాంచి యెసంగు తేజమున వీనింబోలు పుత్రుఁ యశ
స్కరు నే నేగతిఁ గాంచువాడ ? నుతసంస్కారమ్ము గావించున
య్యరణుల్ యోగ్యత గల్గకామినులు నా కాభాగ్య మిష్టన్నదే! 208

వ. అని మఱియును, 209

సీ. తనయిచ్చఁ బోవుజంత్రపుముద్దుకీల్పొమ్మ , విందుగాఁ దగుచేదువేముడెట్లు
అనుమానములకుఁ గట్టవికొంప ప్రక్కలో , నొజపు విందెడి వాడికజకుటమ్ము
పొల్లుగాఁ బున్నెముల్ జల్లించుజల్లెడ , బ్రాంతి పుట్టించు నబ్రంపుచుందు
పెనుదోషములకుఁ బెట్టినపేరు దుఃఖంబు , సౌఖ్యమ్ముగాఁ జూపఁజాలువిద్య

గీ. కాలినంతెల బొంకులకాలయంబు , మచ్చికమటించుపాము కామములదీము
కోపములప్రాపు మిత్తిగైకొన్నరూపు , గాదె కామినిఁ యిట్టిసంగాత మేల : 210

గీ. అనుచుఁ జింతించుచున్న యావ్యాసమునికిఁ, గన్నదె మృతాచి గగనభాగమ్మునందుఁ
దానిఁ గనుఁగొన్నమాత్రన గాననయ్యె, మదనుఁడును గోపఘర్జితవదనుఁడగుచు.

క. కనుఁగొని యయ్యది తనువం, చనఁ జేయఁగ వచ్చినదని నందియవడి కా
మువిభాః బడియుఁ గనుగం, దని తెలివితకమున నిట్లు తలపోసె మదిన్. 212

అ. వె. ధర్మచింత సేయుతఱి నేలవచ్చె నీ, కలికిమిన్న : వచ్చుఁగాక దీనిఁ
గొని సుఖింపరాదె? కొనిసుఖించిన మునుల్, వవ్వకుందురెట్లు వమ్మఁ జూచి :

గీ. నగిన నేమగు? నీకంత వా కవంత, మఱ మొనఁగి మది నావయిఁ జొనుపునొక్కా?
మును పురూరపు సూర్యకీవరితవిధము, చేసి వలవంతలకుఁ బాలు పేయునొక్కా?

క. అని వ్యాసుఁడు చింతాకుల, మనస్కుఁడయ్యె వన మౌనిమణులెల్లరు మా
కునిఁగాంచి యవ్వరూరపుఁ, డవనెవ్వఁడు తెచ్చుచువిన వతఁ డిట్లనియె. 215

బుధోత్పత్తి.

అ. వె, కలదు తార యనెడికామిని యలబ్ధిపా, స్వతికి దార గుణవిచారదూర
విజితమారదార విపులకటీభార, కడునుదార చారుకాంతిపూర. 216

- క. ఆరామ యొక్కదినమునఁ, దాదాశతియింటి కరుగ వానియొయారం
బరసి యూసికాగ్రజే, మారకరీముఖవిదార్యమాటుం దయ్యెన్. 217
- క. ఆకాంత తమికాంతుని, యాకారముఁ గాంచి విస్మితాంతపయై యు
ద్రేకంబాఁకొని యూఁకొన, నా కామునిదారిఁ బడియెనట యేమందుకా. 218
- మ. ఇటు లన్యోన్యమనోనురాగములపెం పేపార నాతారయన్
గుటిలాత్మండగు చంద్రుడుకా గరిసి కోర్కూర్ మిన్నుమట్టంగ లం
పటలై సొక్కుచు సోలుదుండి రిటః చెప్పన్ శక్యమే దైవనం
మటనానైపుణి, యాచఁడయ్యనియెః యక్కంజాక్షిమేయాతఁడో : 219
- గీ. ఇటు లనేకదినమ్ము లయ్యించుఁట, నుండి రాతన్న గురుఁడు నయ్యుదకొఱకు
కెప్పు నొక్కని నంపె దేవకునియాజ్ఞ, నాఁడు దెల్పిన వినదయ్యె వారిజాక్షి. 220
- వ. పినవ నయ్యుఁకేదాని గురునమీనమ్మునకుం జని నకల వృత్తాంతమ్ము నెఱింగిం
చుటయు బృహస్పతి చింతాకులందై మఱియొకరు వింకొకరు వేతొకరు నంపి
యంపి విసివివిసివి తుదకు రోషారుదెతాక్షండగుఁడుఁ జంద్రుపారికింజని తన్నుం
గాంచి మదమ్మువ నగు నరవి కిట్లనియె. 221
- కా. దొరాః చంద్రః వివేకహీనః గురుభార్యన్ గైకొనన్ జెల్లనేః
యీరామన్ మరుతేళి కానపడిగా కిందెట్లు నీవుంచి తో
రీః రాత్రించరః యూరకే గృహమునం దీక్షంతిఁబోషింతువే ?
మేరకా మీఱివనీకు నేడ యగుఁ జాప్యి, కాస్త్రీ దుష్కలుఁడా : 222
- గీ. బ్రాహ్మణునిఁజంపువాఁడుకల్ బ్రాహ్మణుఁడు, కనకహరియుగురుకాంతఁగవయువాఁడు
వీరలును వీరితోఁ జెర్చిఁ గోరువాఁడు, గలసి వంచమహాపాతకులు దంప. 223
- ఉ. కాపున విట్టిపాతకికిఁ గల్గినె స్వర్గనివాన, మోరిచం
ద్రాః విడు మీనెలంది, గురుదారయుఁ దల్లియు నొక్కరూప కా
దేః వివరించి చూడుము మదిన్, మతిమంతుఁడ వీ నెఱుంగనే ?
దేవతలెల్ల నవ్వరెః విధింపఁదె శిక్ష విలింపభర్తయున్ ? 224
- వ. అని తోబోద్రేకంబునం బల్కుదేవమంత్రిం గవి చంద్రుం దల్లిన విల్లనియె. 225
- ఉ. కోపము బ్రాహ్మణోర్తమంతున్ దగునే ? యిదె జేపొమాపొ తా
నే పయనంబు నేయఁగల రిప్పుడ యుంచొక దర్మకాత్తమా ?
కాపురముండునేః యచట, గాపుర మున్నను రోషమాః మవ
ప్రాసము చెందనేటికిః బుధద్రువరత్న మదెల్లఁబొల్లుగన్. 226

- క. వదిత పరపురుషుఁ గలిసియు, నవమ యగు రజఃప్రసక్తి; నగ్రజుఁ డభుముం
దొనరించి వైదికకర్మం. బున కుద్ధుండగు; నటంచు మును నీ వనవే ? 227
- చ. అవి నయుక్తికమ్ముగాఁ బల్కుశిష్యునికి మాతాదం జాలమి మనమ్మున విషాదంబు
పెనంగొనంగ నిజగృహమ్మునకుం జవి కొన్ని దినమ్ములు ప్రతిక్షించి భార్య
రాకుంటకుఁ జింతాక్రాంతుండై మదనప్రేరితుండై మరల శిష్యునిపాలికిం జనునెడ
దొవారికువిచే నివారింపం బడి కన్నుల విన్నదనంబు నొడమఁ గోపాబోపంబు
దీపింప నెలుఁగెత్తి యిట్లనియె. 228
- ఉ. ధౌర ! దురాత్మ ! యెంతటి దురాచరణం బొడిగట్టినావురా !
దారను చూడనేగు నను ద్వారమునం దొక్కఁడఁగువాడె ? నా
నీరజనేత్ర నా యతివ నీకు స్వతంత్రమె ? నాకు దూరమే ?
ధీరవినిద్యు విన్నుఁ గడతేరెద కాపమొసంగి నావుడున్. 229
- చ. వెలది వెలంది యంచుఁ బరివిండెదవేల ! ననుస్త లక్షణం
బులు గల యీనెలంత నినుబోటి దరిద్రునియింట నుండ రా
వలయునె ? యింతి కావలసివచ్చిన నీ కెనయైన బోటితోఁ
గలిసి సుఖింపు, మీ జలజగంధినిఁ గూడి సుఖింప నేర్తువే ? 230
- క. చదివితివి సకలవిద్యలు, మదనాగమ మీ వొకింత మది నెఱుఁగవయో !
ముదిత తగువానిదొందున్, వదలున్ దూరమునఁ దగనివాడగు నేనికా. 231
- ఉ. ఇంత విచార మేల ? విను మే బహుభాషలవాడఁ గాను; నీ
యింతి నొసంగ; నీవిక యథేచ్ఛ జనం దగుఁ; గామభాధిత
స్వాంతుఁడవైన నీ వొనఁగుకావము నన్ దగులంగఁ బోదు కా
సంతయు; నీకుఁ జేయఁదగునంతయుఁ జేయుము పొమ్ము నావుడున్; 232
- చ. గురుండు చేయునది లేక యింద్రుపాలికిఁ జనుటయు, 233
- ఉ. వచ్చిన దేవమంత్రమువై ఖరి వేటొకరీతిఁ దోవఁగా
నెచ్చట నే యుపద్రవము నెవ్వరిచే నితఁడొందె నొక్కా ? యం
చచ్చపు భక్తిమై నతవి నర్చితుఁ జేసి మహాత్మ ! యెంతయున్
వచ్చరితుండ నీ విటు విచారము నొందఁగ నేల తెల్పుమా. 234
- గీ. నాకు గురువైన నీకు బన్నం బొవర్చు, గా నెవఁడు పాపాసించె; నవ్వానిఁదెల్పు;
మీక్షణమ సంహరించెద; విందు నాకు, హరిహరబ్రహ్మలును బాస బగుట ద్రువము.

- క. అన గురుఁడిట్లను నా భా, ర్యను జంద్రుం డపహరించె నకటా : బతిమా
లిన 'నీను పొమ్ము పొ' మ్మని, యెను నా గృహజీలము నిప్పింపఁగదే. 236
- సీ. అంగనామజితేని యాశ్రమంబు శ్రమంబు , భార్య లేకున్న సంపత్తిమిత్తి
అర్ధాంగిపెట్టని యన్నంబు సున్నంబు , సహధర్మిణీఁ గాని శయ్య కొయ్య
గృహితపొంపికలేనికేలిక తేలిక , యిల్లలు లేకున్న యిల్లు ముల్లు
సహచారిణీఁగాని సంగంబు భంగంబు , సతిచేతఁ దెరుగని సుతులు మృతులు
- గీ. శిష్యుఁడవు గాన నీతోడఁ జెప్పికొంటి , నా తలోదరి విప్పించి నా మనోర
థమ్ము నొడఁగూర్చు ; మీరీతిఁ దలఁపవేని , సన్యసించెదఁగాని సంసార మొల్ల .
- చ. అని వనఁటన్ మునుంగు గురు "నాతురతం గననేటికయ్య ? యా
పెను నొకయింతలోన విడిపించెదఁ, గాదని చంద్రుఁ డెంతయున్
విసక బలాత్కరించినఁ బనిం జవిఁజూపి చుదం బడంతు దు
ర్జనుఁ డెటువంటి దుష్కృతము సల్పెనహా" యని చింతనొందుచున్; 238
- చ. వక్తవ్యం బుపదేశించి దూతం బుచ్చుటయు వాడు శశిపాలికిం జని, 239
- సీ. కన్నసంతానంబుకన్న నెక్కుడుగార , వించి 'పెంచుటయైన నెంచవైతి
గురుభార్య తల్లి కెక్కుడటంచు వచియించు , ధర్మశాస్త్రంబైనఁ దలఁపవైతి
మునులకెల్లను శిరోభూషణం బగుతండ్రి , పరు వొకింతైనఁ గాపాడవైతి
సరిగాఁ జదువుకొన్నసహపాతు లగు మాద్య , కుల ప్రతిష్ఠలనైనఁ జూడవైతి
- గీ. ధర్మవిదుఁడవు నీతిశాస్త్రజ్ఞుమతివి
రాజపు కలావిదివి ద్విజరాజులన్న
యశము గైకొన్న మేటి వయ్యయ్యో : చంద్ర :
గురుకళత్రంబుతోఁ బొందుఁ గోరఁదగునె : 240
- క. ఇరువది యెవమంద్రు తలో, దరులుండఁగ మేనకాది ధవకామినులు
ద్దుర యౌవనవతులుండఁగ, దొరతెనె గురుకాంత నీకుఁ : దోయజవైరీ : 241
- క. నీవంటి తెలివి గలిగిన, కోవిదుఁ డిటువంటి వసుంకుఁ జొరఁబడఁగా
నేవ్వాడు సంశయించును ? , నీవెఱుఁగనె, ధర్మవియతి విలుచునె యింకన్ : 242
- క. వలుమాట లేల దేశికు, కళత్రమును విడిచి పెట్టఁగాఁ దగు, మనకుఁ
గరహమ్ము పొడియగునే ? , కలహమువకుఁ గాంత ముఖ్యకారణమకదా : 243
- క. తవవడఁతి నొకరుఁడంటఁ, దవకున్ మన మెట్లు పొగులుఁ దా వన్యవతిన్
గోప వాని మనము వట్లే, యమకౌవఁదగు భార్య గోవ్యయగు నెల్లరికిఁ. 244

- క. అవి పలుకు మనియే నీతోఁ, దన పలుకులుగా బలారి తగ ననఁ జంద్రుం
దనుమానింపక దూతం, గని యిట్లనెఁ గనుల నగ్ని కణములు రాంక. 245
- చ. పరులకు బుద్ధులం గఱవవచ్చునుగాక, మఱేమి ? కోడియై
పరమ పతివ్రతన్ దనవి భార్యను బట్టిననాడు బుద్ధిఁ జె
ప్పిరె తన తెప్పరేనిఁ ? దన వెట్టి తనున్ మఱిపించుఁగాక, యెం
దొరు మఱిపింప నేర్చునెఁ యహో ! బలవైరియుఁ జెప్పనంపెనే ! 246
- క. గురుభార్య తల్లి యనెడి ప్ర. కరణమ్మున బ్రాత్యుభార్యఁ గవయుట వేళ్ళ
తరుణిం గూడుట యవి తన, గురువునకున్ జెప్పె నేమొకో ! ధర్యమ్ముల్. 247
- గీ. ఓఁగదా ! యెల్లవారు బృహస్పతి ప్ర. జీతమౌ ధర్మశాస్త్రమ్ము నూతఁ గొనుట
అతఁడ చెప్పఁడె“తనకుఁదానయివలచిన, తరుణిగవఁగూడకున్నఁబాతకమటంచు.
- గీ. బలవిహీనుని కన్యవిభార్య యంచుఁ, ధన కళత్రం బటంచు భేదంబు గాని
సౌగను గలదెల్లఁ దనచేతి స్సొమ్ము కాక, బలము గలిగిన వాని కేర్పాటు కలదె ?
- క. ఈ గుబ్బెత నాయం దను, రాగాతిశయమ్ము మై భరంబిడె విఁక నే
నేగతి విడిచెద ధర్మం, దేగతి నొప్పికొను న్యాయ మేగతిఁ జెల్లన్ ? 250
- క. న్యాయంబు విడిచి యీ యెల, ప్రాయంపుం గుబ్బలాడి వదలిన నన్నుఁ
బాయుటయ తక్కఁ దన్నుం, జీ యని రోయక సుఖింపఁజేయునె చెపుమా ? 251
- గీ. సోదరుని భార్యఁ దాఁ గూడు టాది గాఁగ, నీతలోదరి కెంతయు నేవ మొదవి
నేమి లాభమ్ము గురునియం దీవెలంది, మనము రమియింప దెందు కీ మమతతనకుఁ
- గీ. పలుపలుకు లాడ నేలఁ యీ పలుకువినుము, దీనితైప్రాణములకైనఁదెగుడుఁగాఁవి
యొండుఁదలఁపనటంచుఁజంద్రుండుసెప్పె, ననుచునీరాజతోఁజెప్పికొనుముబొమ్ము.
- చ. అనుటయు దేవదూత చవి యంతయు వింద్రునకున్ వచించె దా
విని విని “చంద్రుఁ డింతటి పవన్ బొనరించియు వింత సాహసం
బొనరుప నెంచినాఁడె” యని యుద్ధరకోపవిమూర్ఛమానలో
చనుఁడయి చంద్రునిం బొడువ నన్నహసం బొనరించె సైన్యముఁ. 254
- క. శీతాంకునకును వింద్రున, కీ తీరుగఁ బోరుగలుగ విశ్యాహితుఁ దా
దై తేయగురుఁడు శిష్య, వ్రాతముతోఁ దోడువడెఁ గువలయ హితునకుఁ. 255
- క. గురువైరి కుత్రఁ డింద్రుని, బురికొల్పెఁగదా ! యటంచుఁ బురవైరి కృపా
కరమతి గురుపక్షమునం, దురమున్ బొనరింపవచ్చె దుస్సహాక్షిఁ. 256

- గీ. వారలకు పీఠలకుఁ జోరు ఘోరమయ్యెఁ, నందరించెను సర్వ ప్రపంచములును
హంస వాహనాఝఁదై యజఁడువచ్చెఁ, జోరువారిచికార్యంబు పొసఁగఁజేయ.
క. పదపడి చంద్రుం గనుఁగొని, "పదలము గురుభార్య, నట్లు పదలవ యేనిన్
మద మడఁగించెదఁ జుట్టు, గదాభయఁతోడఁ జెప్పి కమలారాతీః" 258
- వ. అవి శుక్రునిం బలిచి, 259
- క. తగునె బృహస్పతిపైఁ గల, వగచేఁ జంద్రునకుఁ దోడుపడి యిప్పట్లఁ
బగదీర్చుటః యిచి విని యే, మగనిన్ విడనాడ దే రమణి వ్యాజమునన్ ? 260
- క. అవి చెప్పిన శుక్రుడు "వీ, జనకుఁడు నన్ గోరె గురుని జాయఁ" పదలఁ
జనుఁ, దార కూడఁ జెప్పెడి", నన విడిచెన్ గురుని పత్ని సంతర్పత్నిన్. 261
- ఆ. వె. చంద్రముక్త యైనసతిఁ గొని యా బృహ, స్పతి గృహమ్ముఁ జేరి సంతసించె
శంకరాది సునిలు చనిరి యథేచ్ఛనుఁ, గొమరుఁ గనియె సంత గురునిభార్య.
- ఆ. వె. గురుఁడు మోదమంచి కొమరునకును జాత, కర్మమాచరింపఁగడఁగుటయును
నాయదంత మంత నాలించి కీలెంచి, పితకీరణ్ణఁ దొక్కదూత నంపె. 263
- వ. మాతయ బృహస్పతి పాలికిం జని చంద్రు, వచనమ్ములుగా విట్లవియె. 264
- గీ. పీఠు వీడుకుమారుండు గాఁడు మామ, కీనతేజోభవుం డట్టి వీరికెట్లు
జాతకర్మాదికంబును సల్పితీ వ, టండుఁ బల్కినఁ దా విట్టులవియె గురుఁడు. 265
- గీ. వాతమాజుండు పీఠు చిహ్నములచేత, గాని రూపమ్ముచేఁ గాని వానిఁబోలు
వాడుగాఁడు; మత్సదృశుఁడే, వాస్తవమిది, యనుడు; సకలమ్ముదెల్పెఁజంద్రునకుదూత.
- క. తెలివిన సరసిజవైరియుఁ, గలహమునకు వచ్చె దై త్యగణములు గొలువన్
గలహం ఓగతి బునరు, తక్కులికంబై యెసఁగె దేవదానవతతికిన్. 267
- వ. అంత, 268
- గీ. సరసిజాననుఁడేతెంచి సంయుగమ్ము, వలదనుచు వారి వారించి కలహమునకుఁ
గారణంబగు గురుదారఁ గాంచి పలికెఁ, గోపమును బెద్దఱికమును గొంతయెసఁగ.
- క. పరుడుఁడవచ్చుఁబనిచే వీ, గొడవం గొని తెచ్చి తీవు కోమలి ; వీ కీ
కొడు తెవవివలనఁ గలిగెనొ, తడయంగా నేల చెప్పఁ దగదే మాకుఁ : 270
- ఆ. వె. పిగ్గు చిహ్నవాఁడ చెడిపోయెఁ బోఁ కొంత, కొంతపోయెఁ జంద్రుఁ గూడునాఁడు
కొడుకుఁ గంటిగాదెకోమలి; యిఁకమచ్చ, దియును లేనిదియును బయలఁ బడియె.
- గీ. నీవలవఁగాని వీరి సందియము తీఱ, దతివ! గురుతేజమోః లేక యట్లవైరి
తేజమోః తెచ్చారె; యీ తీరు వీడు, తలన పుట్టెనె; తప్పనే దైవకృతము. 272

- క. అను కమలాసను మొగమున్, గనలేక శిరమ్ము వంచి కడుసిగ్గున మె
ల్లన నిట్లనెఁ వారయఁ “జం, ద్రునకే చంద్రునకే చందురునకే” యంచుకా. 273
- ఆ.వె. పద్మసూతి యంత బాలు విశ్వంకఁగాఁ, దొగఁజేసి కిచ్చి తగవు దీర్చె
మిగుల సంతసించి మేలెంచి బుధుఁడంచుఁ, దేరుఁ బెట్టికొనెఁ దుషారకరుఁడు.
- ఆ.వె. గురుకళత్రమందుఁ గువలయహితునకు, బుధుఁడు పుట్టె నిట్లు బుధుని వలన
నల పురూరవుండు కలిగిన చందంబు, నెఱుఁగఁ జేసెనను మునీంద్రులార : 275

పు రూ ర వ శ్చ రి త్ర.

- క. ఖిద్యోతలేజఁ దతి సం, పద్యతుఁ దుద్యద్యః ప్రభావుం డసర
ప్రద్యమ్నుఁడు సుద్యమ్నుఁ డ, భేద్యాఖిద్యోతమాన వీర్యుండఁబరున్. 276
- వ. ఆతం దొక్కనాఁడు కతివయామాత్య నహితుఁడై పైన్యనమేతంబుగా సైంధవం
బెక్కి ధనుర్పాణమ్ములు దరియించి మృగయావినోదమ్మున నానావిధ మృగమ్ముల
సుక్కుడంచుచుఁ గ్రుమ్మరువాఁడు ముందట, 277
- చ. చవి చవి కొంచె నొక్కెడఁ బ్రకస్తతరస్తబకాభికోభి నూ
తనకనదాగమాగమనదాగతి చాలిత మాలతీ లతాం
త విబిడకుంజపుంజ సుఖితప్రమదప్రమదావిపంచికా
స్వనమిళితాళికోకిలరవంబు కుమారవనంబు డంబుగకా. 278
- క. కని యవ్వనముఁ బ్రవేశిం, చిన తత్క్షణమంద వింత చెలువున వనితా
జనతాఘనతారుణ్యం, బెనసిన యొక కన్నెరూప మెరిమిన్ గాంచెకా. 279
- గీ. తోడవచ్చిన పేనయు నాఁడురూపు, గాంచె నశ్వంబు బడబయై కానిపించె
నిట్లగుట కాత్మ వాశ్చర్య మినుమడింపఁ, గారణంబించు కేనియుఁ గానలేక, 280
- సీ. సామంతరాజన్య సంఘంబుతోఁ గొల్వ , కూటమ్ములో నెట్లు గూరుచుండు
నంతఃపురీవనస్కాంతామణుం కోర్కె , లెఱిగి వారల చిత్త మెట్లు గొందు
గర్వించు శత్రువర్గంబు పైఁబడి రాఁగ , వారలతో నెట్లు బోరొనర్తు
పురుషయోగ్యులైన భూపాలకత్వంబు , సిగ్గు లే కే రీతిఁ జేసికొందు
- గీ. కటకటా : పూర్వకృత పాతకంబు గాక , వనికీమాలిన యీ యాఁడుతనముకన్నఁ
గలదెదురవస్తః దై వంబు కరుణదప్యే, నంచుయోజించుఁ గడువిలపించు నృపుఁడు.
- వ. అను సూతుం గాంచి మునీంద్రు “లోమహాత్మా : యివ్వభుం డవ్వనంబున నేమి
కతంబున శ్రీతవ్వంబునందె” నని యడుగుటయు నతం దిట్లనియె. 282

- చ. సనకసనందనాదిముని సత్తము లొక్కడ దేవదేవుని
గనఁ జన, దేవదేవి తనకాంతుని దాతొడ పత్రహీనయై
మనసిజితేళి మండి, యట మౌనమాజము గాంచి, సిగ్గు చే
కొన వసనంబు చాల్చె, గడుఁ గొం తెనఁగఁ, ధరియించునంతలో. 288
- గీ. కాముకులౌఞ్యమునకువిప్పుండొనర్చు, దగదెరికేవియనిమునుల్ త్వరయెలర్చ
నరిగి రటనుండి నారాయణాశ్రమంబు, పార్వతియు సిగ్గుచే దలవంచి యుండె.
గీ. సిగ్గుచే మ్రగ్గు సతిఁ గాంచి శ్రీగతుడు, పలికె “నెవ్వఁడు గాని యివ్వనముఁ జొచ్చు
నంతనే శ్రీ స్వరూపంబు నందు” నంచు, నవికతమ్ముగ శ్రీత్వంబు నందె వితఁడు.
- క. ఆన విని మును లవ్వలికత, వినుపింపు మటన్న నట్లు వెలఁదియయి యతం
డనుఁగుం జెరికి తెలితే, వనమున విళ యనెడి పేర వర్తించునెడన్. 286
- క. వనమునఁ దిరుగుచు బుధుఁ డ, వ్యవితామణి పసిడిదొమ్మి వడువునఁ దనలో
చనములకు ముదం దొనఁగుచు, వనజాతాంబకుని బారిఁబడి వగఁజెందెఁ. 287
- క. ఇళయును బురుపిం గవి మేల్, బిళి యని తగ మెచ్చి తనకుఁ బతిగా నతనిన్
వలచె; నిరుపురకు నుతుడై, వెలవెఁ బురూరపుఁ డమానవిభవోజ్జ్వలుండై. 288
- క. ఇళ కొమరుఁ గాంచి తనకుం, గుల గురువి వసిష్ఠుఁ దలఁచికొనె వగపునఁ గొం
దల మందెడి సుద్యుమ్నుని, కల లెఱఁగు నెఱింగి యతఁడు కరుణార్ద్రుండై. 289
- చ. బిగవంతుండగు నమ్మహాదేవుం గుఱించి తపం బొనరింప నతండు ప్రసన్నుండై
వరప్రదాత యయ్యె. వంత సుద్యుమ్నునకుఁ బుంస్త్యం బనుగ్రహింపు మని
ప్రార్థించుటయు శంకరుండు, 290
- క. తనవాక్యము వ్యర్థంబై, చనకుండ వసిష్ఠమౌనిసత్తమునకుఁ గో
రిన వర మీదె నొకమానము, వనితయు మానంబు బురుషవరుడుం గాఁగన్. 291
- క. ఈ సరణి నిస్థునిదయ, నా సుద్యుమ్నుండు పుంస్త్యమంది పురికి వి
చ్చేసి యథాగతి రాజ్యము, శాసించెం గాని ప్రజకు సరిపడదయ్యెన్. 292
- గీ. మగతన స్థూమవేళంజగతివేలు, నాఁడుతన మూనునెడల హర్మ్యములనొడుగు
తనుజనకు వీడు వచ్చెడిదనుక విట్టు, లవవి పాలించి యతఁ డరణ్యమున కరిగె.
- చ. అట్లు చవి నారదోపదిష్టంబగు నవాక్షర మంత్రరాజంబును జిహ్వియఁ దపం
బొనరించునంత, 294
- క. పింగముపై వెక్కి కరున్, పింగారం బడర వారుజీమదవూర్ణా
పాంగయగు సర్వమంగళ, ముంగరం గవ్వచ్చై వతవిపుణ్యముకలిమిన్. 295

- క. కనుపట్టిన జగదంబు, గవి మ్రొక్కిడి పేర్మిమీఱఁగా నానందా
శ్రునయనుడయి మన మలరన్, వినుతింపఁ దొడంగె భక్తివివశత్వమునన్. 296
- గీ. దివ్యమననోపు నీ రూపు తేట తెల్ల, ముగఁ గనుంగొంటి నా పూర్వపుణ్య రేఖ
భక్తకల్పద్రుమంబు నీపాదపద్మ, యుగమునకుమ్రొక్కెదం బ్రోవుమో మదంబః
- ఉ. అంబ! సురాసురాదులు ననర్తులు తావకదివ్యభవ్య తే
జంబు గనుంగొనంగ, మనుజున్ము లనంగ నికెంతవారు? నా
కుం టొడకట్టి తీ వనుటకున్ మది విస్మయ మందకున్నె? నీ
చుం బరమాసురాగమునఁ జూచుట చోద్యము గాదె? కాంకరీ: 298
- క. శంభుండును విధియును వి, శ్వంభరుఁడు సూర్యచంద్రవరుణాదులు నా
జంభారియు నినుఁ గనుఁగొను, దంభం బెఱుంగ రన నాదు తరమే? జననీ: 299
- గీ. జలధిజాపతి నీ సత్వశక్తి నెఱుఁగు, శారదాపతి నీరజశ్శక్తి నెఱుఁగు
చండికాపతి నీ తమశ్శక్తి నెఱుఁగుఁ, గావి నీ నిర్గుణత వారు గాంచువారె? 300
- గీ. మూడుఁడైనట్టి యే నేడః పూర్ణమైన, యీకటాక్షప్రసార మదేడః నీకు
భక్తజనులందుఁ గల్గిన పక్షపాత, మింత యవి చెప్పఁ గలనె? లోకైకజననీ:
- సీ. ఒకవేళఁ బ్రణయకోపోద్రేకమున శిరో , భాగమ్ముపై వాసుపాద ముంచి
ఒకవేళ నసురాగవికలీభవత్తోధ , వై యురఃపీఠమ్ము నధిగమించి
ఒకవేళ గడుఁ జాకచకి నొప్పుమెఱుపు నా , జనునప్రదేశమ్ము సంశ్రయించి
ఒకవేళ సింగార మొల్కి ముద్దులుగుల్కి , నంకభాగమ్ముపై నధివసించి
- గీ. వాహవము వాఁగఁ దగు మధువైరి కీవ , లక్ష్మీవై మోద మిదెడు విలాసగతుల
నీ కటాక్షమ్ము లేకున్న నీరజాక్షుఁ , డంబః యొక గవ్వయినఁ జేయఁడు విజంబు.
- చ. జనని: భవత్పదంబు లవిశంబును గొల్చి విరించిముఖ్యు లం
గన లెటుకారు: శ్రీత్వమును గైకొనియు౯ బురుషస్వరూపమున్
మును భవదీయసత్కరుణఁ బొందిరికాడె: యెవం డెఱుంగు నీ
యమవమశక్తి దీనిఁ గొనియాడఁ దరంబె? పరాంబ మాద్యుకుల్. 303
- క. శ్రీపుంసభేదశూన్యం, బై పరతత్వస్వరూపమై దుర్జ్ణయం
బై పూర్ణంబై యెనఁగెడి, రూపము నెవ్వఁడు నేర్పు రూపింపంగన్? 304
- గీ. నిను విరూపింప నే నేర; నేర్చుకొలఁది. నీవదాంబజభజనంబు నిర్వహింతుఁ
గానఁ బ్రాణాంతమందు ననూనమైన, భక్తినొసఁగుము నీపదద్యయమునందు 305

గీ. ఇట్లు మతియించి సుద్యుమ్నస్వపతివడుడు, శాంకరీకరుణాకటాక్షంబు కలిమి
మువిజనల్లాడునీయచౌ ముక్తిఁ గాంచె, నందికాభక్తులకు నసాధ్యంబు కలదె ?
క. సుద్యుమ్నసుతుడు మనసం, పయ్యతుడు పురూరపుండు పరిపాలించెన్
హృద్యనింపద్యగురు కీ, త్రిన్యోతితమై తనరుద్రతిష్ఠానిపురిన్. 307

వ. అస్వహురపుండు రాజ్యం బొనర్చునెడ పామాది చతురుపాయమ్ములను ప్రభుమం
త్రోద్వాహశక్తులును నర్వివర్ణాశ్రమ భక్తంబులును విరుపల్లవంబు లయ్యె, 308

క. బన్నము బొనర్చె నాతం, దెన్నేనియు విద్రుమతుల కిదె విప్రుల కి
య్యన్నత మగుదానంబుల, నన్నున్న; నుతింపఁ దరమె; యాతని గుణముల్. 309

ఉ. ఆతనిహవనంపదయు నానృపుతేజము నానృపాలు వి
భ్యానియు నా నిరావిరియుదాంత యావిభుకీల మాజగ
న్నేత కృపాధికత్వమును నేర్చును నీతియు భూతియుగా యశ
స్పిరియు నెంచి యూర్జింప వశీకృతమై వగఁ జెందు నంతటగా. 310

గీ. వంకటోన్మృషాపంబువలనఁ బుడమి, కరుగుట తటస్థ మగుదు నయ్యమరవేశ్య
చిమనఃకాంతుడైన యన్నరవరేఱు, నెంచి వరియించి యతవితో నిట్టులనియె.

చ. గొజియలు రెండు నాకుఁ గడుఁ గూరుచు ఓడలకన్న నెక్కు; డీ
గొజియలఁ బ్రోచుబొక్కటియుఁ, గూటమివేశలఁ దక్క నీవు ని
గ్గటి ఎననంబు లేవి తఱిఁ గన్నదకువ్వియు, నేయధుక్తికై
తలుచుగ నిచ్చుచువ్వియును దప్పిపె; తప్పినయిష్ట వీడెదకా. 312

గీ. దీని కంగీకరించితివేని నన్నుఁ, గైకొని రమింపు మనెడి యక్కరికిమిన్న
ప్రతిప తెనురాద వెఱచి చేపట్టి దాని, వలచి క్రీడించె నొకకొన్ని వత్సరములు.

టీ. ఉత్కటిస్తలమందుఁ దనిలి చిత్తము ధరా , వలయమ్ముపై నానఁ గొలువదయ్యె
దానిమాగాదుపైఁ దనిలి చిత్తము కత్తి , చేతఁ బూనుటకు నాంబింపదయ్యె
తద్యచన్నంపత్రిఁ దనిలి చిత్తము కావ్య , కలనా విసోదంబు దలంపదయ్యె
దానికొగిటియందుఁ దనిలి చిత్తము పరా , దైవతభావంబుపైఁ బాఠదయ్యె

గీ. అపురః యేమందు నవ్వుహరపునిచరిత , ఘటిత మూర్వయే యని యందుఁగాని
ధర్మ మర్థంబు మోక్షంబు దలంపదయ్యెఁ, గాముకుం కన్యసంగతుల్ గానఁబడునె;

క. దుర్గముఁ దీర్చుటఁ దండు వ, వర్గకలాగాతికయమునకా మరగి పున
ర్నిర్గమ మెఱుంగక యూర్వశి, పర్వర్థమ్ముమ మఱచెఁ బాకానమ మఱచెన్. 315

- గీ. వార లిరువురు నీతీరు వార లగుచు, నున్న యంతటఁ బాకారి యూర్వశీ త
బోదరీమణి రప్పింప నూహఁజేసి, పలికె గంధర్వులను జూచి ప్రాభవమున.
- గీ. రంభ మొదలుగ నప్పరోరమణు లున్న, వార లైనను, నూర్వశీ వనిత లేక
యున్న కారణమున, స్వర్గమున్న దివుడు, చంద్రకళ లేవి యంబరస్థలము పగిది.
- వ. కావున నేదేవి యొక నెవమ్మునఁ బురూరపు పంచించి గోతీయల నవహరించినఁ
గార్యమ్ము పొసఁగునని చెప్పి పంచిన, 318
- క. గంధర్వులు రతికేళీ, బంధురుఁడగు నృపతి కెఱుంగఁబడకుండఁగ ధౌ
రంధర్వపటీమ గోతీయల, వంధతమనమందుఁ జోరులై హరియింపన్. 319
- క. ఆయురణమ్ములు మే మే, మే యని రొదసేయఁ దన్నిమిత్త మెఱిగి నీ :
నీ : యని రోయచు నృపుతో, నా యూర్వశీ శోకత ప్రయై యిట్లనియెఁ. 320
- ఆ. వె. కొడుకులవలెఁ బెంచుకొనుచున్న నా గోతీ, యలను జోరులిట్లు లవహరింప
నాఁడుదానికన్న నధముండవై యూర, కుంట యుక్తమగునె? కువలయేళ.
- క. రక్షించెద వీవంచు ను, పేక్ష యొనర్పితిని గాని యెఱుఁగనయితి నీ
దక్షత యిట్టిది యని యో, కుక్షింభర : విన్నుఁ గూడి కుత్సిత నైతిన్. 322
- క. ఇటు కటకటఁ బడి తన్నుం, బెటిలి పడం దిట్లుచున్న స్రియులానికి న
క్కటికము చూపుటకై ని, వృటుఁడై తస్కరుల వెంటఁబడి పరుగిడియెఁ. 323
- గీ. వగ్నుఁడై వచ్చు నృపతిచందమ్ము నూర్వ, శీ వనిత కేఱుఁగఁ బడఁగఁ జేయువిచ్చుఁ
జంచలాకాంతులను మెఱిపించి రపుడు, ధరణిపతి గేహమందు గంధర్వపతులు.
- వ. అంత, 325
- క. ఉరణమ్ములఁగొంచు దిగం, బయఁడై తోతెంచు నృపతిఁ బరికించి వియ
చ్చర వారవనిత యాతని, చరణములకు మ్రొక్కిపలికె సాధ్వస మెనఁగన్. 326
- ఉ. చెప్పితిఁగాదె : మున్ను నృపశేఖర : నాడు ప్రతిజ్ఞ : దానికిం
దప్పిన యట్టి నీడు దరిదాపునఁ గాఁపుర మెట్లొనర్తు : నే
విన్నడ పోవలెన్ గరుణ యించుక నావయినుంచు; మయ్యయో
తప్పక తీరునే : విధివిధానము తప్పినపట్లఁ గూరుముల్ : 327
- వ. అవి యూరదించి, 328
- గీ. పార్థివోత్తము వలవంతపాలుఁజేసి, యరిగె నూర్వశీ విశ్చింతయై తవంత
స్వర్గముననుండి వచ్చినవచ్చుగాక, యమ్మరో : చెల్ల : లంజెల వమ్మఁదగునె. 329

చ. తను విదనాది యూర్వకి యభాగతి నేగఁ, బురూరపుండు చిం
తను గొవి, వెజ్జఁ బూవి, మతిఁ దప్పి, తదీయవిలాసపై బరుల్
మనముననెంచుచున్ విషయమగ్నుకఁజెందుచు లోనఁగుంచుచుం
డవి చవి కాంచె నచ్చటలచాచకటాక్షగతిఁ గురుక్షితిఁ. 330

గీ. చూచినంతన యాతవి లోచనమ్ము, లతులితంబైన సంకోషగతి నెసంగెఁ
జీరవిరహానంగతులకు నెచ్చెలివి గనుట, కన్న చేతొందు భాగ్యంబు గలదె తలఁపఁ

వ. అట్లుకవి దగ్గజీ కరుణారసం బుట్టివడ గద్గదగతుండై యిట్లనియె. 332

చ. కివివి యెఱుంగ నెప్పఁడును; గీ దొనరించి యెఱుంగఁ; నీకు దా
సువిగతి నుంటఁగాని యొకచోనయినన్ బ్రతిఁ జెప్పలేదు; నీ
వనిచివ కార్యమెప్పుడు నెపంబిడి చేయక యుండలేదు; హా!
వసువిదనాది పోతవిది నాయమె ? నీకుఁగురంగలోచనా : 333

గీ. ఓసి : దుర్మార్గులారా ! వ న్నినడించి, తేవి యీ మేను నే భరియింపఁజాల
నా మన మెఱింగియును గలివత్సమానఁ, దలఁపుఁ బూనెద వెంతటిదాన వయయో!

క. వలచి వనుఁ గలయనేటికిఁ, గలసి యిటుల్ విడిచి పెట్టఁగా నేటికి : నీ
వలపు వతమంచు వమ్మితిఁ, గలికి : ననుఁ జింతపాలుగాఁ జేయుదువే : 335

పీ. రమణి : నీ యాలింగనమ్ము చొప్పుదమి నాకు , రాత్రు లెల్లను శివరాత్రులాయె
పూటోడి : నీదు శాంబూల మబ్బమి నాకు , దినము లెల్లను హరి దినము లాయె
తెజవ : నీ కెమ్మోచి తేనెలబ్బమి నాకు , ఋతువు లెల్లను గ్రీష్మఋతువులాయె
కలికి : నీకోఁ బొత్తు గలిగి యుండమి నాకు , శీతము లెల్లను గతశీతములాయె.

గీ. లలవ : నీనెప్పగవు వెన్నెలంకుఁ జొక్కు , భాగ్య మబ్బమి నాకెల్ల వక్షములును
గృష్ణవక్షమ్ము లాయె, నీరీతి వొప్పు , కాం మేగతి వేగించునేఁ లశాంగి : 336

క. అవి బహువిధముల విలపిం, చు వృషాలోత్తమునిఁ గాంచి సూక్ష్మత గతి వ
వ్యవితామణి యతవి విర, క్తునిఁ జేసి మరల్పు తలఁపుకో నిట్లనియెఁ. 337

మ. వెలయాండ్రెక్కడ : గూర్మలెక్కడ : దయాభిక్వావభావమ్ము రె
క్కడ : లోలోఁ దలపోయ నేరకిటు మౌర్ఖ్యంబునఁగా జెల్లవే :
కలలోనైనను వాంకామిమల సాంగత్యంబు వాంఛించురే :
కందే సూక్రము గట్టవట్టి పుగఁదొక్కండంచు మాజాతికిన్. 338

క. పవితర యెడఁ జోరులయెడ, జనపాలురు విశ్వసంపఁ జనరటుగానన్
ననుఁ దలఁచి విచారింపక, చని రాజ్యం బేలుకొనుము జననాధమణీ. 339

ఆ. వె. అనుచు నొప్పఁజెప్పి యరిగె నా యూర్వశి, మనుజవిభుఁడు దాని మఱవ లేక
వంతఁ జెందె, నెంతవాడైన వారకాం, తలను జేరఁదీయ వలదు వలదు. 340

గీ. వేద విస్తృత మీ కథావిధము దీని, జెప్పినాడను మీకు సంక్షేపగతివి
ఇట్టివలెంత తనకబ్బునేమొ : యంచు, వ్యాసుడు పుతాచిఁగవిసందియమ్మఁజెందె.

కు కో త్ప త్తి.

క. ఈ రీతి సంకయించెడి, పారాశర్యుఁ గవి శావభయ విహ్వలయై
చేర వెఱఁగంది కుక పవి, తా రూపముఁ దాల్చి చనె పుతాచి యథేచ్ఛన్. 342

వ. అట్లు చనుటయు. 343

గీ. హరిహరబ్రహ్మ లెవని దాసానుదాసు, లెవని యావేళ మెట్టి జితేంద్రియులకుఁ
గనులు పొంగవచ్చు జేయు న క్తమలకరుఁడు, పట్టి పాలార్చఁదొడఁగెనావ్యాసమునివి

ఆ. వె. తపము లెన్నియేనిఁ దగ నొనర్చఁగవిమ్ము, జపము లెన్నియేని నలవనిమ్ము
కమల కింపుగల్గ కాంతఁ గన్గొనినంత, మారుబారిఁ బడవివారు లేరు. 345

వ. ఇట్లు పుతాచీగతం బగు మనమ్ము మరల్చియు భవికవ్యతానిమిత్తమున మరల్చి
నేరక చింతించుచు నరణి మదించుచున్నంత, 346

క. అలవంచకరుని తాఁకునఁ, గలకలముం జెంది యున్న కతమున వీర్య
స్థలము గల్గి యరణిలో, పలఁ బడె నది యెఱుంగ కతఁడు పట్టి మఱించెకా. 347

గీ. అరణి జనియించె నంతట వ్యాస సదృశుఁ
దై యనలకాంతి భానుచుండై కుకుండు
కాంచి “యది యేమి వింతయో” యంచు “శివుని
వర మహిమ,” యంచు మది నెంచి వ్యాసుఁ దంత, 348

క. గంగావదికిం దవ తన, యుం గొని చని యచటఁ బావనోదకములఁ బూ
తుం గావించి ముదం బెసఁ, గంగా నాతనికి జాతకర్మ మొనర్చెకా. 349

గీ. నలమహా దంత-దేవదుండుభులు మ్రోసె, బుష్పవర్షోదయమ్మునఁ బుడమి నిండె
నారదాది మునీంద్రు లందఱును గూడి, పాడి రాడిరి రంభాది వారసకులు. 350

ఆ. వె. చిలుకరూపుఁ గనివ చెలువ కారణమునఁ, బుట్టె నీకఁ దంచుఁ బైఱఁ బేరు
కుకుఁ దఁటించు మోవి సుతునకుఁ; గ్రమముగా, వృద్ధిఁజెందె నతఁ దభేద్యగరిమ.

గీ. అంబర స్థలినుండి కృష్ణాజినంబు

దండము కనుదడపు తదర్థముగఁ బుడమిఁ .

బడియె నొకనాఁడు మునులారః వ్యాసుఁడంతఁ

గొచురువ కొనరై సువనయనముఁ గ్రమముగ.

352

గీ. జనకుఁడే దోలె వికవికి జన్మకాల, మంద వేదవేదాంగదు లయ్యె వశము

లైనను బృహస్పతిం గొల్పి యాగమ శ్ర. తమ్ము సచ్చుచు నవి యెల్లఁ దవిలి చదివె.

వ. ఇట్లు సంపూర్ణుడై గురుదక్షిణ నొసంగి తదాజ్ఞ వదసి తండ్రి పాలికిం జనుటయు,

ఉ. వ్యాసుఁడు కౌగిలించుకొని “వచ్చితివా; తనయా” యటంచుఁడే

రాసఁ బ్రియమ్ము వల్కుచు “బృహస్పతియొద్ద నమస్త విద్య ల

భ్యాసమొనర్చితే?” యనుచు నాదరముం బచరించి పుత్రు భా

ర్యానముపేతుఁ జేయుటకైనై మనమందుఁ బ్రియత్న ముంచుచున్.

355

వ. పుత్రుండు విరక్తుండగు నవి యెఱింగిన వాఁడుంబోలె సత్వరంబుగ నొక్కెడ

కరిగి నత్కుల ప్రసూతయు మనోహరిజీయు వగు నొక మునితనయన్ వివాహ

ర్థంబు విశ్చయించి యాశ్రమమ్మున కేఱించి కుకుం గాంచి యట్లవియె.

356

చ. చదివెతి వెల్లె వేదములు; శాస్త్రములుకా బరికించినాఁడ; వి

య్యదను వివాహయోగ్య మగునట్టిది గానఁ, గళత్రముకా వరిం

పఁదగు; ముఖియల్ పొవరుపందగు; బుత్రులఁగాంచఁగాఁదగుకా

ముదమలరన్ మమున్ బుణవిముక్తులఁ జేయఁ దగుం గుహరకా :

357

పీ. పుత్రవంశానంబు పౌరయవివరునకు , వద్గతి లేదు యశంబు లేదు

గావున నొకకన్నెఁ గైకొని తనయులఁ , గాంచి నన్నాపందకలితుఁ జేసి

పితృదేవతలకు సంప్రీతి యొనర్చుము , మాతాదకుము వాడుమాట వినుము

వీ విమిత్రము తపం బేనొనర్చితిఁ బెక్కు , వత్సరమ్ములు తపఃఫలము వీవు

గీ. వీవలనఁ గీర్తి గనవలె వీవలవన , వద్గతివి బొందఁగా వలె పౌఖ్య మందఁ

గావలెను వీవలన వంచుఁ గానియుంటి , నమదు జనకువికౌడ విట్లవియె కుకుండు.

క. పరిణయమొల్లను వన్నుం, గరుజింపుము తత్త్వబోధఁ గావింపుము దు

స్తరవంశారాంబోవిధి, వరసి యరసి వన్నుఁ ద్రోయుటర్హ మెఁ తండ్రి :

359

చ. ఆచు పుత్రుం గాంచి వ్యాసుం డిట్లను.

360

మ. విమఁ గంటిన్ శతవత్సరమ్ములు తపోవిష్ణున్ బ్రవర్తించి; వా

కమకూలుండపు గమ్ము; యోవనము వీ కొవిర్వపం బందె; భా

ర్యనుగైకొమ్ము; సుఖమ్ములం బడయు; మేరాజేంద్రునో చూచెదన్
ధనమున్ దెచ్చెద; నీ కొనంగెదను; నాఁ దత్త్వజ్ఞఁ డాతం డనున్.

361

చ. వచితమ జేరి తద్యశత వర్తిలి దుఃఖము సౌఖ్యమంచు బ్రాం
తిని గొని సంస్కృతిం బడి గతిం గన లేక కృశించువారలం
గనుఁగొనియున్ వివాహము సుఖం బనియే నెటు నమ్మతింతు ? దుః
ఖవియతమైన సౌఖ్యము సుఖం బనఁ గూడునె : మౌనిసత్తమా :

362

గీ. శృంఖలాబద్ధులు విముక్తిఁ జెందఁ గలరు, గావి కాంతాకటాక్షపాశానుగతుల
కబ్బునే ముక్తి యెన్నటిఁకైన నుట్టి, విట్టుఖం జేచుచును బై ని వేసికొందు? 363

గీ. మలచయంబైన కామిసీమణులదేహ, మందు బుధుఁడైనవాని కెట్లానపుట్టు ?
యోనిసందర్శ మొక్కింతయును నెఱుంగ, నట్టి నాకేల యీ హేయమైన గొడవ?

క. కర్మములను నెవమున దు, ష్కర్మంబగు హింస నలువఁగాఁ జేయుచు సం
తర్మదము పెంచునాగమ, మంబుంబుల నాచునంబు మనలదు తండ్రి :

365

గీ. వేదవేదాంగములకల్మి విస్తరించె, గావి వాక్పతి తత్త్వంబు గజపఁడాయె
పుత్రచారానుషక్తిమై, బొరలుగురువి, గొలిచి తరియించు వెఱ్ఱులు గలరె? యెందు.

గీ. అట్టిగురునకు నొక్క మొక్కాచరించి, తత్త్వవేత్త వటించు నీదరికిఁ జేర
దుష్టసంసారమునఁ బడఁద్రోయ నగునె, భవ మెవరికైనఁ గాలనర్పంబ కాదె? 367

క. పురువులు హేయంబగు వి, బ్బురణం జరియించువగిది జడమతులును సం
సరణమునఁ బడెద రకటా, పరికించిన భవము సౌఖ్యభాజన మగునే? 368

గీ. వేదశాస్త్రాధికంబెల్ల వెదకి తెలిసి, కొవియు సంసారవాన్నిది మునిఁగితేలు
బుధుచిక్కన్ను మూఁడుండు పుడమిఁ గలఁడె? యతఁడపో! సూకరాదులయట్టివాడు.

గీ. పుత్రదారానుషక్తువి బుధుఁ డటంచు, గారించుటకన్న నజ్ఞానమున్నె ?
వాఁడపో బుద్ధిమంతుఁడు వాఁడ బుధుఁడు, వాఁడ శాస్త్రజ్ఞఁ డెవ్వఁడవంచితుండు.

క. భవబంధకరం బయిన చ. దువు తదు వగునే? ననుస్త దుఃఖద్యంస
ప్రవణం బగునద్దావిఁ జ, దు వనం దగు; దాన ముక్తి దొరకును దండ్రి :

371

క. ఎందుం జన వీయక తన, యెందుం బంధించుటన్ గృహం బయ్యెన్ దా
విం దవులుట బంధవగృహ, మందుంబయ భేద మించుకైవం గలదే? 372

క. మందులు విధి ప్రకారితు, లుం దగులఁగనిమ్ము గృహముతోవల వారిన్
విందింపవేల మనుజత, నందియుఁ జదువుకొని యిందు నడుగంటుదునే? 373

వ. అను కుమారునకు వ్యాసుం దీట్లవియె.

374

క. మన మతివిర్మల మైనం, దనకు గృహం జెట్లు బందనం బగు మనముం
దనయచ్చబోవనీయక, యనికి గృహస్థునకు ముక్తి నొసగుఁగుమారా. 375

గీ. వ్యాయముగ ధనసంపాదనం బొనర్చి
యన్మతమాదమి యకుచిత్తమాచరింప
మియును విధిబోదితంబుగా మెలఁగుటయును
గదిగి వర్తించు గృహ ముక్తి గాంచు బుత్ర.

376

సీ. వేదవ్రతముల నాపాదించి చరియించు , బ్రహ్మచారులకెల్లఁ బట్టుఁ గొమ్మ
అతిఘటై యేకేంచునట్టి గృహస్థుల , నాదరింపంగఁ గల్పాగమంబు
భావ్యైకయుక్తులై వనమునఁ దిరుగు వా , నప్రస్థులకు రక్షణ ప్రసక్తి
సంసారహింసారిరంసావరకులౌ , సన్యాసులకును విశ్రాంతిభూమి

గీ. యైనగార్హస్థ్యమున నుండి యఖిలధర్మ , ముల నొనర్చి తుదకు ముక్తిఁబొందవచ్చు
నట్లు కాదేసి యవ్వసస్థాదిముసుల , కేల గార్హస్థ్యమున నుండు బెఱుంగఁ జెప్పును.

గీ. అగమోక్తకర్మంబుల నాచరింపఁ, దలంచి వర్తించుగృహ కెల్లధర్మములును
గరతలామలకమ్ములు గాన లాఁతి, యాశ్రమమ్ములు సరియె గార్హస్థ్యమునకు : 378

ఉ. అదిని బ్రహ్మచర్యము వసంతరమందు గృహస్థధర్మ మా
మీదవవప్రవాస మటుమీద యతిత్వ మటంచు బ్రహ్మవి
ద్యుదరు లంధ్రు గాదె తనయా : వినయమ్ముగలాఁడ వాగమా
పాదితమైన ధర్మము నెంమ్మున వమ్మొవరింపఁ బాడియే :

379

గీ. కాన గార్హస్థ్యధర్మమ్ముఁ బూచి పుత్ర, వంతుఁడవుగమ్ము పితృదేవవర్గములకుఁ
ప్రీతి పేయము నామాట వినుము సన్య, సింపు బిచ్చుడుగాదు యోజించుకొఱుము.

క. మనమును బంచేంద్రియములు, తనయా : కడుఁ జంచలములు దారవిహీనుం
జెవకె యధోలోకమునకుఁ, బనుచు వాఁడెంత పెద్ద పండితుఁ డైనన్. 381

గీ. ఇంద్రియజయమ్ముకొఱకునై యింతి నెంతఁ, వాఁడయినఁగాని వరియింపవలయువార్ధ
కమ్ము సంప్రాప్తమైనఁ దనమ్ము పేయ, వలయుఁ గాని వేతొకగతి వలదు తనయ.

సీ. మేనకాతరుణిసమ్మేళనమ్మునఁ గాదె : , గాదిపుత్రుతనమ్ము గంగఁ గలిసె
దాశపుత్రకతోడఁ దగులు చెందుటచేతఁ , గాదె : పితాత భంగమ్ము గనియె

నలమృతాచ్ఛి జూచి యాపించుటను గాదె ? , నాకుఁ దేజస్థులనంబు గలిగె,
తనపుత్రికను మోహమున వరించుటచేతఁ , గాదె విరించి ప్రమాద మందె
గీ. గాన నొకకన్నె వరియించి దాన నింద్రి , యముల నిర్జించి మీఁద వియమము గాంచి
తపము పేయఁగబూనుట త్రమముగాని , యుభయతోభ్రష్టతనుగాంచుటచితమగునె :

శుకుఁడు సంసారమును నిందించుట.

- క. అవి యపదేశము నొనరుచు, జనకుం గని శుకుఁడు వల్కు సౌఖ్య విహీనం
బును వాగురానమానం, బును నగు గృహమందు బుద్ధిపుట్టదు తండ్రి : 384
- క. ధనహీనులు స్వజనులచే, ననయము బాధింపఁ బడుదు రది గాక ధనా
ర్జనచింతావ్యాకులు లగు, జనులకు నెచ్చోటనై న సౌఖ్యము కలదే ? 385
- పీ. ఈజగత్త్రయమేలు వింద్రునకైన న , న్యాపి కున్నంత సౌఖ్యమ్ము లేదు
సాక్షిన్మహాలక్ష్మి వక్షమంచున్న వి , స్థునకైన యతి కున్నసుఖము లేదు
త్రిజగత్కుటుంబియౌ నజానికైనను విర , క్తుల కున్న యంత విశ్చలత లేదు
అజీమాదియత్తుడౌ హరునికైనను గోచి , పాఠతాయని కున్నభాతి లేదు
- గీ. తపములకు విఘ్నము లొనర్చు దలచుటయును
దైత్యుల హరింపఁ దలచి భేదంబు గొనుట
యుమగదా వీర లొనరించుపనులు ; నే నె
ఱింగియును సంగమునఁ బడి బ్రుంగనేల ? 386
- క. ధనవంతునకే సౌఖ్యం. బనిశ్చితప్రాయ మన్నయప్పుడు ధనహీ
నువకు సుఖమెట్లు చేకులు ? , జనకౌ : సంసారమందు సౌఖ్యము కలదే ? 387
- అ. వె. నన్నయోనిజన్ము నయ మొకింతయు లేక, ఘోరదారయాప కూపమునను
బట్టి త్రోయ వగునె ? భవమేడఁ సుఖమేడఁ , రక్తియేడ బంధముక్తి యేడ : 388
- అ. వె. మొదల జన్మదుఃఖమును మీఁద ముదిమిచే, నైనదుఃఖమును ననంతరంబు
మరణకొందుఃఖ మరయ నాపైఁ బున, ర్జననదుఃఖ మిందు సౌఖ్యమేది ? 389
- కా. ఆకాపాశముచేతఁ జిక్కువడి ప్రాణాచారముం బూని యా
భ్రాతంకగా విడనాడి బుద్ధిబలవైశద్యంబు వోనాడి వి
త్రేకద్వారవివాసఖిన్నమతియై యేతెంచునంపారికిన్
లేకంబైనన్మసౌఖ్యఘున్నయదియౌ లేదో విచారింపుమా :

- క. కొడుకులు గూతులు మొదలగు, గొడవ పెరిగెనేని వారి కుడుపునకై యె
క్కుడు కష్టము పడవలె, నొక, కడుపుకుడుపుచెన్నకొనుట కష్టమే తండ్రి! 391
- వ. కావున యోగశాస్త్రంబును సుఖకరం బగు జ్ఞాన శాస్త్రంబును నా కుపదేశింపు మని
మఱియును, 392
- క. దయ గలిగి నాకుఁ గర్మ, క్షయ మగు పద్ధతి వచించి సంపాదము నా
పయః బెట్టక విజ్ఞానా, శ్రయ మగు మార్గమ్ము, జూపఁ జనదే తండ్రి! 393
- చ. జంగ శరీరముందొదివి చయ్యన నెత్తురు గ్రోలభంగిఁ, గాం
తలు తమ పీర్కముం దమ దన-బు మనంబు హరింతురంచు మూ
ర్ఖు లెఱుంగ రిక్కటా! మిగుల రోతంపాతలలైన యీ వెలం
దులు సుఖపీఁగఁజూడదురె దుఃఖముదక్క ముసింద్ర యేరికి? 394
- క. వేయేటికి విద్రాపా, భ్యాయతి చెడఁగొట్టుకొనుట కంగనఁ జేచ్చున్
బో! యెఱుకలేని మనుజుడు, నాయన! యిది యెల్లగతుల నరకంబకదా! 395
- వ. అవి సంపారంబు రోయు కుమారుం గాంచి వ్యాసుండు దుఃఖాశ్రాంతం దగుటయు,
సీ. వేదమ్ములెల్ల దుర్వేదంబులై యున్న , విభజనఁ జేసిన విక్రతుండు
జనులకు విజ్ఞానమును దేటవఱువ వే , దాంతశాస్త్ర మొనర్చినట్టి మనుడు
అమహాభారతం బిష్టాదకపురాణ , ముది రచించిన మహాబుద్ధిశాలి
మునుంలొసఁ బెద్దతనము గల్గిన యశః , ప్రతిభ నొప్పినగొప్పనండితుండు
- గీ. దివ్యవిజ్ఞాని సత్యవతీసుతుండు , మాయవలొసఁ బడి పెదమార్గములకుఁ
గాఁబెట్టచునుండెనొగంఠెఁయింక , నొరులనుచునెంతయునువంతనొందెకుఁడు.
- గీ. హరిహరబ్రహ్మలకును దురావ యగుచు, జగములన్నియుఁదనమాయఁదగుంజేయు
నేమహాదేవి సకలలొకైకజనని, యమ్మహాదేవి నర్పింతు నాశ్రయింతు. 398
- గీ. విష్ణుసంకమ్ముచే కువి వెంసి నకల, ధర్మము లెఱింగి వ్యాసునంతటి మహాత్ముఁ
డిట్టిప్రాకృతచింత ప్రైఁబెట్టకొనియె, నకట! చిత్రంబ కాదె మాయాబలంబు. 399
- ఆ. వె. నేను నీవు నాది వీయది నాతండ్రి, నాతమాజుఁ దవి యనారతంబు
ప్రీతి గొంద్రు పంచభూతమయంబు దే, హం బటం చెఱుంగ రకట! జదులు. 400
- క. వ్యాసుండఁట వేదాంత, వ్యాసంగ మొనర్చినట్టి యవముండఁట తా
నీవరజఁ జింతఁ గొనునఁట, సీ! సీ! మాయాబలం బజేయమ కాదే? 401
- క. ఆనుచుకా మాయాబలవిం, సవమువ కచ్చెరువుచెంది జనకుం గవి శా
స్త్రవిదావస్తుగ కుకుఁ డీ, ట్లవైఁ దన విజ్ఞాన మహిమ యతవికఁ దెలియన్. 402

గీ. సకలము నెఱుంగునట్టి బోధకుఁడ వీవు, దివ్య విజ్ఞాన, సత్యవతీ తనూజ :
వీఁడు నావాఁ డనెడి భ్రాంతి వీడలేక, ప్రాకృతునిఁబోలె శోకాద్రిఁ బడుదురయ్య.

ఉ. ఎందఱిఁకీవు తండ్రివొ సుతెందఱి కేఁ దమజాండనో మదిన్
గొందల మందనేం ? కనుఁగొమ్ము విచారణపేయ మయ్యయో
తుందుడు కింతచెల్లునె ? బుధుండవు కావె ? యెఱుంగవే ? రృతిం
జెందక చిత్తవృత్తి నిటు చిందఱ పందఱఁ జేయ నాయమే : 404

సీ. ఆఁకలి దీర్చుంగ నన్నమ్ము కలదు ఏ , పాసఁ దీర్చుటకునై వారి కలదు
ప్రాణతృప్తికినై సుగందమ్ము గలదు క , ర్థమలఁ దన్మంగ శాస్త్రమలుగలవు
కామ వివృత్తికై కాంతలు గలరు ద్ర , వ్యమ్ము నార్జింప భూపతులు గలరు
విజ్ఞానమునకుఁ దత్వజ్ఞులుగలరు మో , త్తమ్ము పొందుటకుఁ దపమ్ము గలరు

గీ. గావి కొమరువిచేఁ బొందఁగలుగునట్టి, దొక్క సుఖమైన లేకున్కి విక్కమరయ
నట్టి కొమరులకై మది నానఁజేయు, వావికన్నను వెఱ్ఱు లెందేనిఁ గలరె : 405

గీ. ఎంచి వలసిన విత్త మార్జించికొనుము, సుతువికన్నను విత్తంబు సుఖకరంబు
ము వ్వుజేగర్తుఁ డనుమువి కన్నసుతుని, యజ్ఞవతువుగ నమ్మివేయఁడె? మహాత్మ్య!

క. నను సంసారాంబుధిలోఁ జొనువక తత్త్వమ్ము గఱపి సూన్యతరీతిన్
మనువును నే వింకఁ బను, ర్జనవ భయంబనుభవింపఁ జాలను దండ్రీ. 407

గీ. జన్మములలోప మానవజన్మ మధిక, కష్టసాధ్యం బదియుఁగాక కర్మభూమి
యందు ద్విజాఁడై జనించు బక్యధిక కష్ట, సాధ్య మది గాంచి సంసారసరణియేం :

క. అవి తిరుగవి వైరాగ్యం, బును గొవి సన్యాసమందు బుద్ధిఁ జొనుపు పు
త్రునిఁ గవి సత్యవతీసుతుఁ, డనుమానం బుడిగి యిట్లు లావతియిచ్చెన్. 408

మ. తనయా : మున్నొనరించినాఁడను మునీంద్రస్తుత్యమై సత్యమై
మనపాపౌఘవిनाశమై సకల దుఃఖధ్వంసమై యెప్పి ము
క్తివొసంగం దగునట్టిభాగవత మెంతే శ్రద్ధ మీఱంగ దీ
నివి విత్యమ్ము పఠింపు మియ్యదియ పొందించున్ మనోభీష్టముల్. 410

ఆ. వె. అతిశుభప్రదంబు నాతివి స్తీర్ణంబు, బ్రహ్మనమ్మితంబు భాగవతము
వినిన యంతమాత్ర విజ్ఞాన మఱ్ఱు న, ద్ధానిఁ జదువుకొనుము జ్ఞానివగుము.

దేవీ భాగవతావతరణము.

గీ. ద్వాదశస్కంధయుక్తమై వంచలక్ష, జయతమై పుణ్యమై పూజముల కెల్ల
భూషణం బయి యొప్పునవృత్తకంబు, వరస సేయుము సంసారబాధ బాధుగు.

సీ. పటవత్రమున బాలనైఖరి నుండి తా, నీప్రపంచస్థితి నెఱుగ లేక
యే విటు బాలండ నేకతమ్ముననైతి, నేవిధమ్మున దీవి నెఱుగువాడ
విటు నన్ను నిట్టించె నెవ్వడో యని చింత, నొందుచు నున్న ముకుందునందుఁ
గరుణించి భగవతి పరమరహస్యంబు, గాఁగ శ్లోకార్థంబు గాఁగ దీవి

గీ. దెలిపి “యాయ్యది సకలంబు దీవిదెలిసి, కొనుటయే నన్నెఱుంగుట” యనియెనంత
విష్ణుఁడయ్యది విని దావిదము దెలియ, నేర కీటని చింతించె నెమ్మనమున. 413

కా. కాంతంబై యకలంకమై సహజమై సత్యంబునై నిత్యమై
యెంతే మోదమొసంగఁ జాలునిది దా నేఘాత్రి నాకృత గృహ
స్వాంతంబై యిదెనో? పదార్థమదిపుంస్త్వాలంబియో? పండమో?
కాంతాకారమో? యెట్టిదో యని తదాకారమ్ము నూహించుచున్. 414

వ. శ్లోకార్థ రూపమ్ముగు నబ్బాగవతంబు పఠించుచున్నంత, 415

సీ. శంఖచక్ర గదాది సాధనమ్ములు దాల్చి, హవణించు నాల్గు బాహువులతోడ
క్రొక్కారు మెఱుంగునాఁ గొమరారు పదియాలు, వన్నె బంగారు దువ్వలువతోడ
మగరాంబత్తుపెన్నిగవిగల్ నగఁజాలు, సౌగంధి గల్గిన చిన్ని నగవుతోడ
తవతోడఁ దులఁదూఁగఁ దగు వాయారము గల్గి, యలరారు నెయ్యంపుఁ జెలులతోడ

గీ. తొగలవగకానిఁ దెగదు నెమ్మొగమలోడ, నునుమెఱుంగు నెడందకందోయితోడ
డంబుచెన్నారు సత్త్వరూపంబుతోడ, నాతనికి శక్తి మ్రోలఁ బ్రత్యక్షమయ్యె. 416

వ. మఱియు రతియు భూతియు బుద్ధియు మతియు, గీర్తియు న్మృతియు దృతియు
శ్రద్ధయు మేధయు స్వాహయు జీధయు విద్రయు గతియు దృష్టియుఁ బుష్టియు
క్షమయు లజ్జయు జృంభయుఁ దండ్రయు ననుశక్తులతోడ వెదుటం బొడకట్టిన
మహాలక్ష్మీవ్వరూపిణి యగు శక్తింగంచి విస్మయవిష్టచిత్తుండై. 417

మ. వలిలం తెక్కడఁ మట్టి యెక్కడఁ వినిప్రండ్రుండనై తప్పుద
స్థలంబు దేవు వసించుటెక్కడఁ మహాశక్తి వ్వరూపంబు ముం
గలఁ గప్పట్టు బిదేడఁ నాకు వెదుటం గప్పట్టు నీసర్వముం
గలయోఁ మాయయోఁ లేక మజ్జనని వేడ్కన్నాకుఁ జూపట్టుదో? 418

- వ. అవి నానాప్రకారంబుల శంకించుచు మౌనంబూని యున్నంత జగజ్జననియు మంద
హాసకందళిత ముఖరవిందయై యతనికిట్లనియె. 419
- గీ. మఱచితివి నన్నుఁ బరశ క్రిమాయకతనఁ, బ్రళయమునయందు విర్గుణప్రతిభ నొప్పు
నమ్మహాశక్తిః సగుణుండవై యెసంగె, దీవు నను సత్త్వశక్తిగా నెఱిఁగికొమము.
- క. నీనాభికమలమునఁ జతు, రాననుఁ డుదయించు వత్తఁడ యఖిలజగమ్మున్
బూనియెనర్చు రిజోగుణ, మూనినవాడై నకతన మజ్జ్వలరితిన్. 421
- గీ. ఆతఁడు సృజించినట్టి బ్రహ్మాండమునకు, నీవు పరిపాలకుఁడ వయి నెగడఁ గలవు
ఆ న్నశినగర్భభూమద్యమందుఁ గ్రోధ, వశముచే రుద్రుఁడును మధ్వవంబునందు.
- గీ. ఆతఁడును హేమమగుతవం బాచరించి, దానఁ దామసి యగుశక్తిసూచి ప్రలయ
కాలమునయందు సంహర్త కాఁగలాఁడు, బ్రహ్మనిర్మితమైన ప్రపంచమునకు. 423
- వ. ప్రపంచ రక్షణంబునకు నాసాహాయ్యకం బావశ్యకంబు గాన సత్త్వశక్తి నగు
నన్నుం గైకొమ్ము. భవద్వక్షిస్తలంబున నెల్లప్పుడును నసంతు నన నతం డిట్లనియె.
- క. ప్రాకటవర్ణముతంబగు, శ్లోకార్థం బొకఁడు వింటి నుందరి : యది నా
తేకతమున వినఁబడియెనొ, నీకతమునఁ దెలియవలయు విక్రమనపుడుకా. 425
- వ. మహాలక్ష్మియు నెలనగ వలర నిట్లనియె. 426
- ఉ. నావలుకాలికింపును యనంత గుణాలయ నై నయట్టినా
రూపముమాత్ర మొప్పుగ విరూపణఁ జేయగ నేర్తు వీవు దు
ష్ప్రాప్తము నీకు విర్గుణత భాసలు నప్పరదేవతామహా
రూపము తెల్పె నాపె యిది రూఢిగ భాగవతాఖ్యమంత్ర మౌ. 427
- ఆ. వె. వేదసార మైనవిద్యయై సుభగమై, పుణ్యమై పమస్తగజ్ఞా మగుచు
నొప్పుభాగవతము నొనఁగెఁ బరాంబిక, నీయదృష్ట మేమొ నేనెఱుంగ. 428
- క. నీయందుఁ గృపామతియై, యాయంబిక నీకుఁ జెప్పె ననఘా : నిత్య
ద్యేయంబు నమేయం బన, పాయంబు న్నడుచు దీవి నరయుము మదిలోన్. 429
- గీ. దీవి మఱవక పరియించితేవి కుభము, లబ్బు నమలచ్చినలుకుల నాలకించి
హరియుఁ బుమోత్తమం బగునట్టిమంత్ర, మంచు నద్దాని జపియించు ననవరతము.
- వ. ఇట్లమ్మహామంత్రంబు జపించుచుఁ గొందొకకాలమ్మునకు మధుకైటభ భయ
మ్మునఁ దవకుశరణాగతుం డగువిరించి నమగ్రహించి యద్దనుజాల వదించి పిమ్మటఁ

దదభ్యర్థితుండై యతని కువదేశించె నతఁడు నారదునకు నతఁడు నాకును నువదేశించిరి దానిం గొని యేనష్టాదశ నహస్రసంహితాహువమ్ముగా విస్తరించితి. 431

సీ. పంచలక్షణయుక్త మంచితజ్ఞానదం , బిజ్ఞానతిమిరమార్తాండబింబ
మాగమాఖింసార మనువసు మఖిల ద , ర్మప్రతిపాదక మప్రతిహత
ముక్తిసాధనము ముముక్షుసేవ్యము దివ్య , మాఖ్యానవిహృతము వ్యాప్తమహిమ
మాయుష్యవర్ధనం బతికాంతిదంబు ధ , న్యంబు పుణ్యంబు గణ్యంబు శివము

గీ. సంశయచ్ఛేదకంబు సంసారతార

కం బయిన భాగవతపురాణంబు రోమ

హర్షణాత్మజతోఁ గూడి హర్ష మెనఁగఁ

జనువుకొనుమయ్య దాన మోక్షంబు దొఁకు.

432

క. అవి తనయునకుం జెప్పెడి, యనువునఁ గైకొంటి నేను నాతఁడు దానిం

గొని పరియించుచు నాశ్రమ, మున నుండెన్ నకంసౌఖ్యముక్తుండగుచున్. 433

వ. ఇట్లు ఋణాగ్రస్తువివగిది విర్ధనువించందంబున వైకల్యంబున శూన్యహృదయందై
వేటొకభంగిఁ జింతావిప్రుడగు కుమారుం గాంచి సాత్యవతేయుఁడు సంశయ
గ్రస్తుండై యిట్లనియె. 434

క. జ్ఞానాభ్యాస మొనర్చుట, మావి వృథాచింతఁ జేసి మన మజ్ఞానా

ధీనముగఁజేయ నేర : ను. భానుభవము గాంచి ముదము నందఁగరాదే : 435

గీ. నాకుఁ గొమరుడవయ్య విజ్ఞానమునకు, వింతగాఁ జింత నేయ నీకేర : నాదు

వచనములు నీమనమ్మునఁ బట్టివేసి, వేటొక యుపాయ మెఱిగింతు వినుముపుత్ర :

వ. మిథిలావగరమ్మున జనకుం డనునొక్క వృథానీపతి గలఁడు. 437

గీ. అతఁ డతికాంతుఁ డతిదాంతు డమలహృదయుఁ

డు త్రమజ్ఞానసంపన్నుఁ డూర్జితఁడు

అతని దర్శించి నీసందియముల నెల్లఁ

దీర్చుకొనుమయ్య నత్యము దెలువఁ గలఁడు.

438

వ. అవివ కుకుం డిట్లనియె.

439

గీ. రాజ్య మదమత్తు లై నట్టి రాజు లేడ

నకంమువి దుర్లభంబగు జ్ఞానమేడ

దంభ మగుగాక విజ మవి తలఁప నగుటె :

కలఁడె : వంధ్యామతుండు లోకమున నెందు.

440

శుకుండు మిథిలా నగరమ్మున కరుగుట.

క. పాపములకు మూలంబు ధ. రాసాలన వృత్తి దాన రక్తుండై యీ
భూపాలుడు విజ్ఞాన, ప్రాపకుఁ డని చెప్పె దిది యబద్ధమ కాదే ? 441

గీ. వద్యవక్తము జలమునఁ బరిధవిల్లు, చందమున నీతఁ డెట్లు పంసారమందు
నంటి యంటని వివమున నమరి యున్న, వాఁడో? యాతనిఁ గనుఁగొన వలదెనక్క?

వ. సంసార చక్రమ్మునఁ బరిభ్రమించు చానికి నిది మాత యనియు నయ్యది భార్య
యనియు వీఁడు పుత్రుండనియు నది సోదరియనియు నిది కులబి యనియు నది
చేఁ దనియు నిది మధురం బనియు నది జ్వరంబనియు నిది శీతమనియు నది యుష్ణ
మనియు నానాభేదంబులు చొప్పడక తప్ప దట్టి భేదజ్ఞానంబు కలవాఁడు ముక్తుం
డెట్లగు ? నంతియగాక రాజ్యభార విరహాహతుడగు నరపాలునకు శక్ర మిత్రాది
పరిశీలనం బావశ్యకం బిన్నిటం దవిలియు జీవన్ముక్తుండగు పురుషుం డదృష్టచరుం
డగుటంజేసి యాతని దర్శింపఁ గుతూహలంబు పొడమఁ బోయి వచ్చెద నాజ్ఞ
యిమ్మునుటయు వ్యాసుండు, 443

చ. అరిగెదవే కుమార ! శుభ మబ్బెడుఁ గావుత నీకు నెల్లెడఁ
దిరిగియు వైశమే యరుగు దేగదవయ్య ! భవన్ముఖంబు నే
నరయక తాళఁజాల విపులాయువు నీ కగుఁగాక యొండుచో
నరిగెడుసుమ్ము బాసయిడు మావయి నిచ్చొటువీడు మిమ్మెయిఁ. 444

క. జనక పృథ్వీగాంచి సంశయ, వినివృత్తింబొరసి మరల వేగమ యిటకున్
జనుడెమ్మీ, ప్రాణము నీ, పని నమ్మిన నన్ను నంగలార్చింపకుమీ. 445

వ. అని మాటి మాటికి నమనయించు తండ్రికి ననుస్కరించి యనుజ్ఞాతుండై ధనుర్ము
క్తంబగు శరంబు పడువున నతిశీఘ్రగమనందై యరుగుచుఁ ద్రోవ నక్కడక్కడ
ననేక విదమ్ములగు దేశమ్ములను వనములను బర్వతమ్ములను క్షేత్రమ్ములను నానా
వ్రకారులగు మునులను శైవ వైష్ణవ శాక్తాదులను గాంచుచు ననేక ప్రకారంబులగు
వారి వారి ధర్మంబుల కత్యాశ్చర్య పర్యాప్తుండగుచు రెండు వత్సరంబులకు మేరు
పును నొక వత్సరమునకు హిమవగంబును నతిక్రమించి మిథిలానగరంబు చొచ్చి
యచ్చటి విశేషంబు లాలోకించు చున్నంత దొవారికుండు వారింది “నీ వెవ్వండ
వేమి కార్యంబున నరిగెద” వనుడు నవ్వాని కేమియుం జెప్పక మరలి నగరద్వార

బహిఃప్రదేశమ్మున స్థామిపుంబోరె నచయందై కూర్చుండుడు వెండియు దొవారికుం
డిట్లవియె. 446

క. మూకువివలె లోనికిఁ జవ, నీ కెవ్వఁ డానతిచ్చె నృపు దర్శింప
న్నీ కేమి కార్య మబ్బెనొ ? నీ కులధర్మ స్వధావ వియతులు సెపుమా. 447

గీ. బ్రాహ్మణుండపు నాగమ పొగుండ
వంచుఁ దోఁచెడి వినుఁ జూచినంత నాకు
నైనఁ గులమును గార్యంబు నరయఁ దెల్చి
యేగవలె న్యాయ్య మియ్యది యిట మునింద్ర. 448

వ. అవివ కుకుం డిట్లవియె. 449

క. ఏ కార్యమ్మునకేఁ బృ, ద్వీకాంతునిఁ జూడ నరుగుదెంచితిన్ నా
కా కార్యము నీకతమున, వాకిటనే యెదురు పడియె వగవెఁకనేలా ? 450

మ. హిమవన్నేరు నగమ్ములకా గడచి నే వీరాజు దర్శింపఁ గ
ష్టము నొక్కింతయు లెక్క సేయక దురాశన్ దండ్రీవాక్యంబు వి
క్కముగా నెమ్మది నమ్మి వచ్చుటది నాకర్మంబు గా కిందు దో
నము వేటొందును గల్గ నేర్చునె ? మదజ్ఞానంబి యీ సర్వమున్. 451

క. విను దేశ పరిభ్రమణం, బునకు ధనాశయ ప్రధాన మూలము నాకుకా
ధనలోభము లేకుండియుఁ, జనుదెంచితిఁ గర్మ గతి యసాధ్యమ కాదే ? 452

ఆ. వె. ఆన లేవివాని కధికంబు సౌఖ్యంబు, మోహవార్ధియందు మునుఁగఁదేవి
యాన లేవివాడ నయ్యును మోహంబు, చాయఁ దనిలి వెడలఁ జాలకుంటి. 453

గీ. మేరుపర్వత మది యేడ ? మిథియేడ ?
కాలినడలవ యిటకు రాఁ గలుగు జేడ ?
అహహ ! యిది యెల్లఁ బ్రారబ్ధ మహిమ కాక
యెంచి చూచిన ఫల మొకింతేనిఁ గలదె ? 454

క. వేదమొ శాస్త్రమొ పుణ్య, పాదక మగుశీర్ఢమొ నృపాలావిఁజూడన్
రాఁ దగునె ? యిటకుఁ బ్రార, బ్దదేశముఁ దప్పఁద్రోయవగునే యెందుకా ? 455

క. పరిశీలించక యే నిట, కరుదెంచివసవికి లాభ మబ్బెను బురిబోఁ
జొరఁదోకుము పొమ్మంచుకా, బిరిచారకుఁ దడ్డ పెట్టుపాటియె తలఁపకా ? 456

- క. ప్రారబ్ధకర్మవశమునఁ, దారసిలు శుభాశుభములు దప్పికొనంగా
నేరికిఁ దరమౌ నని శుకుఁ, డూరక మౌనంబు నూని యుండెఁ దనంతకా. 457
- వ. ప్రతిహారియు నీతండు మహానుభావుం డని విశ్వయించి వినయమ్మున డగ్గఱం
జవి సామపూర్వకంబుగా విట్లవియె. 458
- క. నీయిచ్చ కడ్డువెట్టిన, నాయవచారంబు పైఁచి నావచనంబుల్
రోయక పురిలోనికిఁ జను, మా యేరికినైన నిన్ను వడ్డందరమే? 459
- క. అన శుకుఁ డిట్లను నీదగు, పని నీవొనరింప దీనఁ బాతక మగునే?
విను పరతంత్రుడ వగు వి, న్నను అనుచిత మదిపునాజ్ఞ యట్టిద కాదే? 460
- క. నరపతియునుమాఘ్యుఁడు గాఁ, డరయక యిట కేగుదెంచు అది నాతప్పే
పరిశీలించిన నెందుం, బరగేహగమనము గౌరవప్రదమగునే? 461
- క. అన ద్వారపాలకుం డి, ట్లను సుఖ మన నెద్ది? దుఃఖ మన నెయ్యది? శో
భన మిచ్చగించునరుఁ డె, ప్పని సేయఁగ వలయు హితుఁడెవం డెవఁడరి యో? 462
- వ. నావుడు శుకుం డిట్లను లోకమ్మున జనుఁడు రాగి యనియు విరాగి యనియుఁ దగు
నందు విరాగి జ్ఞాతాజ్ఞాత మధ్యమభేదంబులు గలవాఁడు రాగియును మూర్ఖుండుఁ
జతురుండునా ద్వివిధుండు శాస్త్రవ్రయుక్తమ్మును మతివ్రయుక్తంబును నని చాకు
ర్యంబును ద్వివిధంబు, మతియును యుక్తయుక్తభేదంబున ద్వైవిధ్యంబుగలయది
యన వివి ప్రతిహారి మహాత్మా; నీ చెప్పిన ఎవవంబులయందలి యర్థంబు నా కబో
ధ్యంతై యున్నది. న న్నమగ్రహించి తెల్లంబుగాఁ జెప్పుమని వేఁడుటయు. 463
- గీ. ఎవఁడు సంసారమువయందు విచ్చగలదో, వాడపో రాగివాఁడను వాని కఖిల
సౌఖ్యములు దుఃఖములుగూడ సంభవించు, నందు మగ్నుండు పరగతి చెందఁబోఁడు
- క. దనదారమానవిజయము, లను గొని సుఖ మందునట్టిలాభము లేకు
న్నను దుఃఖము గనుఁ గావున, నొనరుచు యత్నము నతఁడు సుఖోదయమునకున్.
- గీ. వానికి సుఖమ్ము నొడఁగూర్చువాడ హితుఁడు;
విష్ణుము నొనర్చువాడ పో; విద్విషండు
చతురుఁ డెల్లెడ మోహసంగతుఁడు గాఁడు
మూర్ఖుఁ డన నెల్లెడల మోహమును వహించు. 466
- గీ. ఇఁక విరక్తున కగు సుఖ మెట్టిదనిన, తత్త్వబోధయు వాత్సవిత్త్వమును, దుఃఖ
మనఁగ వానికి సంసార మనుగమించు, వారి చరితంబు వివి వలవంతఁ గొనుట.

క. పరకత్వాదరుఁ డగున, పురుషునకున్ గ్రోధలోభములు మోహంబున్
బరికింప శక్తువు లగుం, బరమానందంబి వానిబంధువు దలఁచన్. 468

వ. ఇట్లు బోధించుకును విజ్ఞానమ్మున కచ్చెరువంది ద్వారపాలకుండు యథేచ్ఛాగమనం
బున కంగీకరించుటయు నతండు ద్వారమ్ము నతిక్రమించి రాగద్వేషాదిసంకులమ్మును
క్రయవిక్రయోపలక్షితంబును విపజీద్రవ్యమనోహరంబును వివదమానజనసంకులం
బును వసుపూర్ణంబును వగు నప్పురంబు నల్లడల నాలోకించుచుఁ జనువాడు రాజ
మందిరద్వారమ్మున దొవారికుచే నివారింపంబడి శీతోష్ణాదికంబుల సమదర్శనందై
మోక్షోపాయంబుఁ జింతించుచు నచలందై స్థాణువుం బోలి నిలిచి యున్నంత
నమాత్యుం దొక్కఁ డేతెంచి బద్ధాంజలిపుటుండై లోనికిం దోడ్కొని పోయి దివ్య
పాదపరితాకోభితం బగు నొక్క రాజోద్వానమ్మున నతిథి సత్కారమ్ము నెఱవేర్చి.

సీ. సంగీతసాహిత్యసరసవిద్యలయందు , నేర్పు గల్గి చరించువిపుణమతుల
వాత్స్యాయనాది దీవ్యత్కామకలలందుఁ , బ్రజ్ఞ గల్గినమహాభిజ్ఞకుల
రంభాముఖాపూర్వరమణీమణులకన్న , నందంబు గల్గిన యతులగతుల
రాజసేవాసమారాధన క్రియలందుఁ , బ్రోడలై వర్తించుభోగవతుల

గీ. వారసకులను రావించి ధీరుడైన , కుకముసింద్రునివేన కుక్కులఁ జేసి
మంత్రినత్రముఁ డేగ నహ్లాదిపుత్రుఁ , డట నతంద్రితుడై తనయంత నుండె.

క. ఆనెంత లమ్ముసింద్రుని, నానావిధ భక్త్యభోజనంబులఁ దగ న
హ్లానించిరి యాతం డ, త్యానందము చెందె వారి యారాధనలకా. 471

శా. మామాగున్ నయసౌప్తి పూవిలుకుచెమ్మం దన్నఁగాఁజాలు న
హ్లాసింద్రాత్మజఁ జూచి కామిమలు కామగ్రస్తలై పుష్పితో
ద్యావమ్ముందుఁ జరింపఁజేసి తమమోహసక్తి సూచింపఁగా
లో మాహించె నతండు తల్లులని యారోలేక్షణర్పిగ్గిలన్. 472

గీ. కామిమ లౌవర్చునట్టి వికారములకుఁ, గాముకుల మానసమ్ములు గరఁగుఁగాక
పుట్టయమున్న సంసారమునకు భీతి, పడెడి మునిమకుమరి మెత్తఁబడునెయెందుఁ

వ. అక్కంతలును వాతవి జితేంద్రియుండవి విశ్రయించి భక్తితాత్పర్యమ్ము లిగు
రొత్తఁ దత్తదుపవార కల్పనమ్ముల సేవించుచుండిరి. కుకుండును విర్వికార
చిత్తుండై యాత్మారాముండై యథావిధిగ సాయం సంద్యోపాసనం బొనర్చికొని
యాచుమాత్రంబు ద్యావవికృతుండై నదఁపడి తదంగవాదర్పితంబగు నొక మనో

హరతల్పంబున శయించి వేగుజామున మేల్కొంచి యుషఃకాలంబు దనుక
ద్యానవిప్లవం దై పిదపఁ గాల్యకృత్యమ్ములు వెఱవేర్చికొని మరల సమాధియుక్తుడై
యున్నంత, 474

శుక జనక సంవాదము.

క. శుకముని యాగమనమ్ము జ, నకుఁడెఱిగి పురోహితుం దనకు ముందుగఁ జే
సికొని శుకునిఁ దగ నర్హ్య, దికమున వర్పించి కడు విధేయుం డగుచుఁ. 475
ప. కుశలం బడిగి యొక గోవును సమర్పించి వివయవినమితుండై యున్నంత శుకుం
డును జనకునిఁ దగు గౌరవ భాషణంబుల గారవించె నంత జనకుండు, 476

ఆ. వె. విస్ఫుహంధవైన నీ వేమికతమున, నిటకు వచ్చినాఁడ వెఱుంగఁ జెప్పుమః
యనుడు నన్నరేంద్ర నాదరమ్మనఁజూచి, యారజేయుఁ డిట్టులనియెఁ గడఁగి.
ప. రాజేంద్రాః మా తండ్రి యగు వ్యాసుండు నాకువనయనాదికం బొనరించి సమాప్త
వ్రతుండనైన నన్నుం దారవర్గిహం బొనరింపుచునుడు సంసారబంధమ్మునకు
భీతిల్లి యే నొల్లనైతి నాయనయు గృహస్థాశ్రమం బుత్తమం బనియు నవశ్య
గ్రాహ్యంబనియు దర్మార్థకామమోక్షసాధనంబనియు నుపదేశించి యంగీకరింపని
నన్నుం గాంచి మిథిలానగరమ్మున కేగితివేని నీ సంశయంబు నిర్గతంబగు నని
చెప్పినకతమ్మున నిన్నుం గనవచ్చితి. మోక్షకామినగు నాకుం గర్తవ్యం బెయ్య
దియో యానతివలయునవిన నతని కాతం డిట్లనియె. 478

గీ. వినుము విప్రేంద్రః మోక్షంబుఁ గొనఁగ నిచ్చ
కలుగువారలు వర్తించు క్రమము మొదట
నుపనయన చుంది వేదంబు నొంది దేశ
కునకు దక్షిణ నొనఁగి మీఁదను దదాజ్ఞ. 479

క. దారం గైకొని విమలా, చాచుండై న్యాయరీతి జవదాఁటక క
ర్మారంభ మొనరించుచు, సారిగతిన్ మెలఁగుటొప్పు సంసారమునఁ. 480

పీ. పుత్రులఁ బొత్రులఁ బొడఁగాంచి మీఁద వా , వప్రస్థుఁ డగుచు వనమ్మునందుఁ
దప మాచరించి షడ్రిపుజయం బొనరించి , యగ్నుల నాత్మ యం దావహింపఁ
జేసి భార్యను వీడి చిత్తము వైరాగ్య , మనుగమింపంగఁ దుర్యాశ్రమంబు
వంగీకరించి శుద్ధాంతరంగుండయి , చరియించుటిది వేదసమ్మతంబు

- గీ. గావి మొదలనె నన్నానమూనుటది వి
 రుద్దము విరక్తికలవ సంకుద్దుడైన
 యనఘుఁడేకావి నన్నాన మదిగమింపఁ
 దగఁడు తగఁ డియ్యదియ నా మతము మునీంద్ర. 481
- క. నలువది యెనిమిది సంస్కృతు, లిల వేదాపాదితమ్ము లిందు గృహ కగున్
 వలువది తుర్యాశ్రమవం, తుల తెప్పిదియగు ననుచు శ్రుతులువచియించున్. 482
- క. అనిన శుకుఁ డిట్టులను నో, జనపాలవరేణ్యః మానసమ్ము విరాగం
 యన తెనసినంత నన్య, సనియతి గొనుటొప్పుకున్నె సారజ్ఞనకున్. 483
- ప. అనిన జనకుం డిట్లనియె. 484
- గీ. ఇంద్రియమ్ము లజ్ఞేయమ్ము లెంత పెద్ద, పండితునకైనఁ గావి లోఁబడకయుండు
 నాజితేజవివారల కడుగవలెనె, ప్రతిపదమ్మును మదివికారమ్ము గ్రమ్ము. 485
- గీ. భోజనానక్తి శయనేచ్చ భోగరక్తి, పుత్ర సంసక్తియును మదిఁ బొడమెనేది
 యతియయినమీఁదఁ దన తెలు లనుభవింప, వచ్చుఁ గోరిక లనఁగ నవారితములు. 486
- గీ. కాన్గ్రహమున సర్వభోగములు నమభ, వించి త్యజియించి గ్రహించిమించవలయుఁ
 గావి యువ్వెత్తుగా వీడఁగాఁ దరంబె, యూర్ధ్వసుప్తుండు పతనమ్ము నొందకున్నె. 487
- క. ఎవఁడు యతియయ్యు వైరా, గ్య వివేకం బెదలి భోగమం దానక్తిం
 దవులునొ క్రవ్వుండై వాఁ, డవల విరంతరము నరకమంద కృశించుకా. 488
- గీ. చీమ మెలమెల్లఁగాఁ జవి చెట్టు తుదకు, నేగు కరణిఁ గ్రహమ్ముగా నెఱుక గలిగి
 సన్యసింపఁగవలెఁ గావి సన్యసించి, రెంటికిం జెడ్డ రేవడ రీతి చనునె ? 489
- గీ. వడివడిగఁ బోవు పక్షుల వడుపు గనక, మందగతి నంది యరుగు చీమల వడుపునఁ
 గ్రహముగా నుత్తమ పదంబు గాంచవచ్చుఁ, గావి తత్తపపాటు సుఖప్రదంబె ? 490
- గీ. మన మజేయంబు దావి గ్రహక్రమమున
 యొ క్తమార్గమ్ములకుఁ జొచ్చి యుడువ వలయు
 పవనుభూతేంద్రియసుఖాత్ములై నవారి
 కింద్రియమ్ములు శత్రులై యెదురుకొనవె : 491
- మ. గృహమం దుండియు శాంతిగల్గి కగుటంగిం బోవుచుకా లాభనం
 గ్రహవంశ్యుఁడు లాభ మన్నిమిది దుఃఖగ్రస్తుఁడుం గాక ప

ద్విహితంబుల్ పొనరించుచున్ సతత మావిరూపతమోదోదయం

దహితత్యాగియునై చరించుపురుషుం డందుం దుదిన మోక్షమున్.

492

చ. నమః గనుఁగొమ్ము భోగము లనంతముగాఁ గొనుచున్ జనానురం

జన మగురీతి రాజ్యమును సల్పుచు విద్యఁ జరించుచుండియున్

మన మతివిర్యలంబుగ నొనర్చి చెలంగుటచే విదేహము

త్రివి గొనువాఁడ నీ వనుమతింపగ రాదె ? సుఖమ్ము లిమ్మెఱున్.

493

గీ. ఆత్మవస్తు వెవ్వరికైన నక్షిగోచ, రంబుగా దనుమేయ మరంజనంబు

విర్యకారంబు దానికి నెగడుటెట్లు, బంధనం బింత దెలియంగఁ బడదె మౌని ? 494

ఆ. వె. సలుపవిమ్ము తపము జప మొనర్పఁగ నిమ్ము, తిరుగవిమ్ము సర్వతీర్థములును

చిత్తకద్ది లేవి చెనఁటలు చేయు ప, నులు దలంప వ్యర్థములు మునీంద్ర 495

ఆ. వె. నేను నీవు నాది నీయది యనెడి సం, బంధ కారణంబు మనము విసుము

మనము శాంతమైన మునినాథ బంధమ్ము, కలుగు నెట్లు ? ముక్తి గలుగదెట్లు ?

గీ. శత్రు మిత్రాదిభేదమ్ము సకలమును మ

నోగతమ్ము నవిద్యా వినోదమును న

టంచుఁ దెలియుము విద్యోదయంబు వొడమె

నేని యివి యన్నియును వశియింప కున్నె ?

497

క. విద్యకా దెలియుట కొఱకు న, విద్యా కార్యముల ననుభవింపక వలె సూ

ర్యద్యుతిఁ బడలవి వానికి, హృద్యంబై చెట్టునీడ యెసకం బిడునే ?

498

గీ. భూతములు భూతములయందుఁ బొరలెనేని

గుణములు గుణమ్ములను గూడికొనియెనేని

ఇంద్రియము లింద్రియార్థమ్ము లెనపెనేని

యాత్మ కరయఁగ దోష మింతైనఁ గలదె ?

499

క. వేదము లోకములకు మ, ర్యాదాపాదకము దాని నవమానింపక

రా దవమానించిన ధ, ర్మదులు నశియించు సౌగంధదులకు బలెన్.

500

గీ. ధర్మ మడఁగినయంత నధర్మ మెసఁగు, దాన వర్ణాశ్రమాదివద్దకు లడంగుఁ

గాన వేదోదకములగు కర్తవ్యములను, దగ ననుష్ఠించుటయ సప్తతము మునీంద్ర.

క. అవి జనకుం దుపదేశిం, చిన వివి కుకుఁడనియె నీవు సేప్పినవిధమున్

మనమలరన్ వింటిని నా, యనుమానము తీఱదయ్యె ననమవిచారా.

502

గీ. వేదధర్మములన హింసవిధము దెలుపు, తలఁపు గలయవి హింస యధర్మమకద
అట్టి ధర్మేతరము దెచ్చునట్టి యాగ, మఱ్ఱు లవియును ముక్తిప్రదమ్ములగునె : 503

గీ. పశులఁ జంపించుటయు మాంసభక్షణంబు, సోమపానమ్ము ప్రత్యక్షసురతవిధి యొ
వర్పఁజేయుట మొదలు జన్మమలయందు, నలుపుచుర్వృత్తులివియుమోక్షప్రదములే :

సీ. ధర్మరతుండు వదాన్యుండు శిష్ట సం , రక్షకుండును దుష్టశిక్షకుండు
ననఁ దగు శశిబిందు వసుదాజ మును దా నొ , నర్చిన మేటిజన్మమ్ములందుఁ
జంపిన పశువుల చర్మంబు లవి వింధ్య , వర్షత సదృశభావంబునందె
రక్త మంతయును జర్మజ్వతి యను నొక , నది యయ్యె నట్టి మానవపతికిని

గీ. గతి దివంబాయెఁ గాని మోక్షంబు దొరక , దాయెఁ నాతని యశము సాక్ష్యమ్మొనంగు
వాగమోక్ష కర్మంబుల నాచరించు , వారలకు మోక్షపదము చుట్ట్రావ మనుచు. 505

గీ. కావ వీద్యశధర్మముల్ గలపు నాగ, మముల నాకించుకయు బుద్ధి మనల దనమ
సంస్మృతికిఁ గారణంబు స్త్రీ సంగమంబు, దానిఁ గనువాఁడు ముక్తుఁ డెట్లాను? చెప్పుచు.

ఉ. ఆగమధర్మ మానఁగ గృహవ్రతియే యధికారి వానికిన్
సాఁగదు దారతోడ ముఖసంగతిమై వసియింపకున్న నా
భోగము చేకుఱన్ మనము పొంగును జేకుఱకున్న భిన్నుఁడై
తాఁగృహియించు విట్టిపరతంతుఁడు మోక్షముఁజెందనేర్చునే : 507

వ. అనివ జనకుం డిట్లను; మునీంద్రాః యజ్ఞాదికంబుల వేదోదితంబగు హింస యుపా
దిభేదమ్మున నహింసయ యగు నది యెట్లంచేవి ? 508

మ. ఫలముం గోరి యొనర్చుహింస తనకుం బాపమ్ము సంధించుఁ గా
ని లవమ్మైన ఫలమ్ము గోరవియెడన్ లేదట్టి పాపమ్ము ని
ర్మలమై యొప్పెడివహ్ని కిందనపుసంబంధమ్ముచేఁ గాక తా
గలుగన్నేర్చునె ధూమ మూరకయ. విక్కింబింత యూహింపుమా. 509

గీ. రాగి కాక యొనర్చు కర్తవ్యు లవి కృ, కర్ములయ్యును విను మకృతమ్ము లగును
గావ మోక్షేచ్ఛ నొనరించుకర్మములకుఁ. బాతకము లేదటంచు విద్వాంసు లండు.

వ. అనివ శుకుం డిట్లనియె. 511

గీ. సందియం బొక్కఁడు మనమ్మునందుఁ దోచు
చున్నయది మాయలో ముద్ది యొన్నవాఁడు

విస్ఫుహం డెట్టు లగు : మోహవియతులకును

గేవలము శాస్త్ర మగునె ముక్తిప్రదంబు :

512

అ. వె. దీపవార్తచేతఁ దిమిరంబు వాయవి, యెట్లు శాస్త్ర మబ్బినంతమాత్ర

లోననున్నతమము లోకొవి యడఁగునే? యనుభవమునఁ గాక జనకభూష : 513

క. పరహింస నలువకుండుట, పరమహితంబ కద : మోక్షవదగామికి సం

సరణమున మునిగి తేలేడి, నరులకు నది యెట్లు జరుగు నరనాథమణి.

514

క. దనవాంఛయు సుతవాంఛయు, వనితావాంఛయును రాజ్యవాంఛయు నీ నె

మ్మనమున వదలవు నీకుఁ ద, గునె జీవన్ముక్తవదము? కువలయనారా :

515

గీ. శిష్టరక్షణమును దుష్టశిక్షణమ్ము, నవనిష్ఠివైన నీ కవశ్యములు కావె

యిట్టి భేదమ్ము చొప్పుడునట్టి నీ వి, దేహముక్తికి నే నమ్ముతించుఁజెల్లు :

516

మ. కటుతిక్తాస్తు కషాయభేదము లెఱుంగన్ లేవో? యిష్టార్థలం

వటభావమ్మును బొందవో? కడు నరమ్యంబైన వస్తుక్రియా

మటనకాహేయతఁగాంచకుంటివోకొ? జాగ్రత్స్వప్నసుప్త్యాదులం

దటులే మగ్నతనొందకుందువో? తురీయావస్థ నీకొప్పునే?

517

మ. ఇది నాసేన, మదీయరాజ్య మిది, నాయేజాక్షి యీనాతి, యి

య్యది నాపుత్రిక, వీడు నాసుతుఁడు, నాకాహ్లాదకం బిద్ది, యి

య్యది నాకుంబ్రతికూల మంచు మది నూహల్ సేయు నీవెట్లు ము

క్తదళం జెందెడు? నీకు లోష్ఠమును బంగారమ్మును దుల్యమే?

518

సీ. సేవింప గతి లేదు చేయంగఁ బని లేదు , విలిచి వసింపంగ నీడ లేదు

కామింప సతి లేదు గణియింప మతి లేదు , దుఃఖించుటకు లోనదుడుకు లేదు

తిట్టి శత్రుఁడు లేడు దీవింప హితుఁడు లే , దేలంగ నొకవల్లెయేని లేదు

మానమ్ము లే దవమానమ్ము లేదు క , ప్లమ్మును లేదు సుఖమ్ము లేదు

గీ. పుష్పఫలమూలములఁ బొట్టఁ బోసికొంచు

నరయ నాయంతవాడనై యడవిమ్మగము

వడుపునఁ జరింతు నావంటిబడుగు చెందు

వాడు కాఁడె? జీవన్ముక్తవదము నధిప :

519

చ. పవిత గృహమ్ము విత్తమనువాంఛలతోఁ బనియేమి నాకు నా

పని పెఱవారి కేమి? గుణవర్గము వీడి చరింతు; నీవనన్

వవిత గృహస్తు విత్తమనువాంఛ మదిన్ వదలంగ లేవు నీ
కనువగునేవి ముక్తిపద మన్యులు పొందనివార లందురే ?

520

క. ఒకచేళ ధనము లేమి మ, తొకచేళను సేన లేమి నొకచేళను శ
శ్రుకృతభయం బెడఁబాయును, నకదా ! చింతించుచుందు వవనిపాలా !

521

తే. గీ. అనఘులు జితవ్రతులు మితాహారలైన, యట్టి వైభావసులు దీవి నత్యసార
మంచు గుర్తించియును నడుగంటుచుండ, నీవు సంసారివై ముక్తి నెట్లు గంటి ?

ప. భవదీయవంశోత్పన్నులగు రాజులకందలకు ననూచానంబుగా విదేహవదంబు
చెల్లఁబోయిఁ; గాదేని పీఠూర్పుండగు నిమి జన్మంబొనరింపఁ గులగురుం డగు
వసిష్ఠుం గాంచి విన్నవించిన నతండుచే “సురేంద్రుండు యజ్ఞం బొనరింప నున్న
దాఁడు తదధ్వరమ్ము నమాప్తి నొందించి నీమఖంబు నెఱవేర్చెద” ననుడు వేటొ
కవి వశమ్మునఁ దనజన్మంబు నెఱవేర్చికొని కుపితుండగు వసిష్ఠుడే “నీశరీరంబు
భూవలీతం బగుఁ గాక” యని శపింపఁబడి “నీకును వియ్యదియ శాపం” బని
యెదురు శపించె నని వింటి. విదేహముక్తు లగువా రిట్టివను లొనర్తురే ? యని
మఱియును,

523

క. విను మీవిదేహబిరుదం, బనఘా : పృథకోశమట్టులయ్యె దరిద్రున్
జనునే లక్ష్మీధరుఁడనఁ. వనువే విద్యాపరాహ్వయము మూర్ఛనకున్ ?

524

ప. వావుడు జనకుండిల్లను,

525

మ. భవదు క్తం బనృతమ్ము గాదు విను విశ్రా ! నీవు నీతంద్రియా
జ్ఞ వృథా చేసి వనాంతరమ్మునకు వేడ్కన్ బోవనుంకించె ద
య్యవనిన్ మాత్రము సంగముం గనక యేలా యున్ని నీకొప్పున
య్యఁ; విలోకింపు మరణ్యమందు మృగవిత్యవ్యాప్తి లేకుండునే ?

526

క. దండం బేమయ్యెడినొ క, మండలు వేమగునొయంచు మాటికి నెట్టుల్
గొందాడె దీవు, నే భూ, మండలభరణమును వల్లె మది సంధింతున్.

527

గీ. విత్యమును బొట్టితై చింత నీకుఁ దప్ప, దట్టలే రాజ్యచింత నాకభిమతంబు
వందియముఁ జెంది యీవు విచార మొందె, దేను విన్వంశయందడనై యెసఁగువాఁడ.

మ. అనుమానం బొకయంత లేక సుఖివై యాహారముం గొందు ని
ద్రవగైకొందు సుశమ్ములంబడయుదున్ రాజ్యమ్ముకాసింతుఁ గ

- ని విబద్ధుండ నటంచు బీతిని గొన నీ వన్నియున్ వీడి వి
త్యనిబద్ధుండ నటంచుఁ జింతిలెదు నీకా : ముక్తి సిద్ధించుటల్. 529
- గీ. కాన పీపు నిబద్ధుండఁ గా నటంచు, నకలము నొనర్చు మదియ మోక్షమ్మునుమ్ము
బద్ధబద్ధిని నీ వెంత పాటువడిన, ముక్తిఁ గాంచుట నున్న యోమువివరేణ్య. 530
- ఆ. వె. మమతవీడి యెట్టిక్రమమున వర్తించె, నేని వాడు ముక్తి కేగువాడు
మమత నొందువాడు మఱి యెట్టిక్రమమునఁ, బోయినేమి ముక్తి బొరయలేడు.
- గీ. అనఘ : రాజ్యాదికంబు నాయది యటంచు, నిచ్చ గలిగి న్రవర్తింప నింత విజము
గాన నేమ జీవన్ముక్తగతిని గంటి, వెట్టిఁబడ నేల ? నామాట వివరగదయ్య. 532
- క. అని జనకుం డువదేశం, బొనరించిన కుతుఁడు మోద మొంది తనంతఁ
జనె నాశ్రమమ్మునకు సుతుఁ, గని వ్యాసుండును బ్రమోదకలికుండగుచున్. 533
- క. తనయా : జనకునివలనఁ, మనమునఁ గలసందియమ్ము మానెఁగదా : నీ
కనుదు కుకుడిట్టులనె న, జనకునివలె నునికి నాకు నమ్మక మనఘా : 534
- వ. అట్లు సమ్మతించిన వ్యాసుండు సంతుష్టాంతరంగుడై పీవరి యను నొకకన్వియం
దెచ్చి వివాహం బొనరించె. 535
- క. ఆ రమణీయండు కుకుఁ డా, త్కారాముండయుఁగనియె ననఘుల సుతులన్
గౌరవ్రథు దేవక్రుతు, భూరిఁ గృష్ణున్ సమస్తబురమానితులఁ. 536
- గీ. నలుపురకు వెన్న నొక్కకన్యకను గీర్తి, యనేడి దానివిగని దాని నణుహఁదనఁగ
వెవఁగు విభ్రాజపుత్రున కిచ్చె నతఁడు, బ్రహ్మదత్తునిఁ గనియె నప్పడఁతియందు.
- క. కుకకన్యాతనయుం డ, త్యకలంకుఁడు బ్రహ్మదత్తుఁ డవనీవతియై
సకలముఁ బరిపాలించుచు, నొకతఱి నారదుని మువికుటో త్రముఁ గాంచెన్. 538
- వ. తదుపదిష్టం బగు మాయా బీజోపదేశమ్ముకతన నిరర్గళజ్ఞాన సంపన్నుండై విరక్తిం
గాంచి రాజ్యభారంబు పుత్రునందీడి బదరికాశ్రమమ్మునకుం జనియె. కుకుండును
బిత్తుపాన్నిద్యంబు విడిచి కైలాస శిఖరంబున కరిగి యచ్చట విరంతరధ్యానసంప
న్నుండై కొందొకకాలమ్ము వసియించి పీమ్ముటఁ దగ్గరి శిఖరమ్మునుండి యోగబల
మ్మున సుతృతనంబొనర్చి సకలయోగిజన దుష్ప్రాపంబగు నెద్దిం బొరసి యంబరతల
మ్మున రెండవ భాస్కరుం బోలె వెలుంగుచుండె. 539
- క. వ్యాసుండును సుత విరహఁ, యాసమ్మునఁ బెచ్చుపెరుగు నడచున మిగులన్
గాలిసి యట విలుబోవమి, హా సుత : యమచుం జనె రజతాచలమునకున్. 540

- ఆ. వె. అచట నంగలాల్పు వమ్మహాభాగుని, యందుఁ గరుణ గలిగి యఖిల గతుఁడు
ప్రతి రవం బొనర్చెఁ బరముఁ డిప్పటికి న. పుర్వతమున నెగడుఁ బ్రతి రవంబు.
- చ. అటు విలపించు వ్యాసుకడ కంగజ మర్దనుఁ డేగుచెంచి "నీ
విటు దిగులొంద మంచదగునేః ఓవఱీయ సుతుండు యోగ దు
ర్బటమగు మోక్షముం గనె నఖండుఁ డతం డీక వాని కింత య
కృటికము పూని దుఃఖపడఁగఁ దగునయ్యః పరాశరాత్మజా. 542
- క. అని యోదార్పు శివుం గని, యనియెఁ వ్యాసుండు పుత్రు నరయకయున్నఁ
గనుఁకుఁ జల్లన గలుగదు, చినఁబోవు మనంబిఁకేమి సేయుదు దేవా : 543
- చ. అని పునఃపునర్విషాదంబునం దిగులొందు వ్యాసుం గరుజేంచి శంకరుండు "నీ
సుతుండు భాయారూపమ్మున నెప్పుడును నీ నన్నిధి నుండు" నని వరంబిచ్చి
యంతర్హితుండయ్యె. 544
- క. హరుఁ డటువోయినమీఁదఁ, బరాశరాత్మజుఁడు దుఃఖభరమగున్తుండై
యరుడెంచె నాశ్రమమ్మున, కరయఁగ శుకచరిత మిది మహామహాలారా : 545
- చ. అని చెప్పు సూతుంగంచి శౌనకాదు లో మహాత్మాః శుకుండట్లు సిద్ధిం గాంచిన
పిదప వ్యాసుం డేవిధమ్మున వర్తించె వివరింపుమన నతఁ డిట్లనియె. 546
- సీ. వ్యాసుని శిష్యులై నటన దేవదారు వై , శంపాయనుండును జై మినియును
నసేతుండును సుమంతుఁ డంతకుమున్న యా , తని యాజ్ఞఁ గైకొని చనిరి వ్యాసుఁ
డటు శిష్యు లరుగుట కిటు పుత్రుఁ డంతరిం , యటకును నెమ్మది శోక మంది
తానును నెందేని బో మద్యమించి యం , తటఁ దన తల్లి యా దాశరాజ
- ఆ. వె. సుతను నత్యవతిని శుభగుణ సంపన్న , సంతరాత్మఁ దలఁచి యచొటు వీడి
జన్మదూమి కడకుఁ జని విషాదులఁ గాంచి , యాపెజాడ వారి నడుగుటయును.

ధృత రాష్ట్రాద్యుత్పత్తి.

- చ. వాడు నత్యవతిని శంకసున కిడిన వార్త తెల్పిరి. పడఁపడి దాశరాజ తగు సత్కా
రమ్ముల నాతని గారవించి స్వాగతం బిడిగి వివయ వివమిత శిరస్కుండై బద్ధాం
జరిపుటండై. 548
- క. దేవా ప్రాప్యం బైతగు, తానక వందర్శనం బొడపు కతమున నేఁ
బావనుఁడ నైతి జన్మము, పావనమై యెనఁగెఁ గులము పావనమయ్యెఁ. 549

వ. భవదాగమనకారణంబు వినవలతు ననుడు వ్యాసుండు మఱేమియుం జెప్పక యట తనతిదూరమ్మున నున్న సరస్వతి యొడ్డున నాశ్రమం జేర్చుటచుకొని తపం బొన రించుచుండె. బదఁపడి శంతనుండు సత్యవతి యందుఁ జిత్రాంగద విచిత్రవీర్యు లను గొమరులఁ బడయుటయు నయ్యది విని వ్యాసుం డమితానందంబు నందె. ఇట్లు తనయులం గాంచి వారి కారణమునఁ దన్ను ధన్యుగా నెంచికొనుచుఁ గొందొకకాలమ్ము రాజ్యమ్ము శాసించి కాలగతిం బొనరిన పిదపఁ బ్రథమండగు గాంగేయుండు తన తండ్రికిఁ గాలోచితంబు బొనరించి ప్రైతృకంబగు రాజ్యం బొల్లక దేవవ్రతుండై తనతమ్ములలో నగ్రజుండగు చిత్రాంగదునకుఁ బట్టంబుగట్టె.

శా. ఆ చిత్రాంగదుఁ దొక్కనాడు మృగయావ్యాపారలీలకా మృగ ప్రాచుర్యంబున నొప్పు సత్తడవిశ్రోవంబోయి క్రీడించుచో నాచెంతన్ నృపు నాత్మనామధరు డాయం జూచి నాచవి ద్యాచాతుర్య మెలర్పఁదాకె నొకగంధర్వం డవార్యమ్ముగఁ. 551

క. ఆ యిరువురు నొక ఋషిఁ, ధ్వానతగతిఁ బొరుసల్చి రా ఖచరుఁడు గాం గేయానుజమ్ము స్వర్గ, స్థాయిగ నొనరించె విశిశళరపాతములకా. 552

వ. భీష్ముం డయ్యుదంతంబు విని తమ్మున కుత్తరక్రియ లొనర్చి విచిత్రవీర్యుని రాజ్య మ్మున కధిపిత్తుం జేసె. సత్యవతి పుత్రశోకోపహత యయుఁ గనీయఃపుత్రరాజ్య లాభమ్మునకు నంతసించె. వ్యాసుం డియ్యది విని యామోదించె నంత విచిత్ర వీర్యుండు క్రమముగా నంప్రాప్త యౌవనుండై రాజ్యమ్ము శాసించ గాంగేయుం డతనికిం బరిణయం బొనర్చ నుంకించుచుండె. 553

ఆ. వె. అంతఁ గాళిరాజా సంతసమ్మునఁ దన, యాత్మ జాతలకు స్వయంవరమునఁ జెండ్లి పేయునిచ్చఁ బిలిపించె రాజన్య, వరుల నెల్లఁ దగినవారిఁ బంచి. 554

వ. భీష్ము డచ్చటి తేగి నిఖిల రాజన్యుల జయించి యంబాంబాలికాంబికలను నమ్ము వ్వురఁ గన్యకలం దనరథమ్మున విడికొని మాత్రాది భావమ్మున వారిం జూచుచుఁ బుంజున కరుదెంచి తల్లికిఁ గన్నియలఁజూపి దైవజ్ఞనిర్ణీతంబగు నొక్క సుము హూర్తమ్మునఁ దమ్మునకుం బరిణయంబొనర్చ నమకట్టియున్నంత వారిలోఁ బెద్ద యగు నంబ లజ్జావనతాననయగుచు శాంతనవున కిట్లనియె. 555

శా. నాకుకా సామ్యనియందు నాన్యపతికిన్ నాయందు నెయ్యంబు దా నేకాకారముఁ జెంది యున్నయది, నీ వెంతే బలాధ్యుండవై

యాకర్షించితి నీ యధీన వగు నా కారాజా ప్రాపించునే :

నీకుం దోచని ధర్మముం గలదె : మన్నింపంగదే నావుడున్. 556

వ. దేవప్రతుండును పృథ్వీభ్రాహ్మణజననీసచివానుమతంబున నద్దాని యథేచ్ఛాగమన మ్మున కంగీకరించిన నయ్యదియు సాయ్య నికేతనమ్మునకుంజని యతనితో విట్లవియె. 557

క. నీయం దనురాగము గల, నా యాధార్థ్యమైతింగి నను విడిచెను గాం
గేయం దో నృపమన్మథ, న్యాయముగఁ బరిగ్రహింపుమా నాకరమున్. 558

ఉ. నావుడు సాల్వఁ దీట్టులను నాతిరొ : నేఁ గనుచుండ నాఁడు విన
గేవలమంటె భీష్ముఁ దెలు నే గ్రహియింతు : నెవండు గైకొనున్
బో : వెలఁదిన బరుండు గొనిపోయి త్యజించిన దానిఁ, బొరుష
శ్రీ వెలిదొక్కి స్రుక్కువడదే : చనుమీ చనుదెంచినట్లుగన్. 559

గీ. అట్లు త్యజియింప నయ్యంబి “యకట! చెడితి”
నమచు విలపించుచును వెన నరుగుదెంచి
భీష్ముఁ గని పల్క “ధర్మజ్ఞ బేలనైతిఁ
జెడితి పాశ్వుండు న విరసింపె నురక. 560

క. ననుఁ గైకొను మీ” వని కడు, వినయము దైన్యంబు దోచ వేఁడుకొనుడు కాం
తనవుం “దవ్యాసక్తః, వినుఁగొన రా దేగు మిపుడ నీ తండ్రిఁ గనఁ. 561

గీ. అమటయును జేయువది లేక యంబి పుట్టి, వింటి కేగక వనమేగి యొంటి నచటఁ
దవము వేయఁగఁబూనె శాంతనవుఁ డంత, దమ్మువకుఁబెండ్లిచేసె న త్తలిరుఁబోండ్ల.

క. ఆ యిరువురు భార్యలతో, నా యవనీపాలుఁ డువవనాది క్షీడా
వ్యాయామ గతిఁ జరించుచు, న్యాయంబుగ భూమిపాలనం బొనరించెఁ. 562

గీ. అట్లు నవ వత్సరములు భార్యలను గూడి, కేళి నల్పుచు నా భూమిపాలుఁ డంత
రాజ యజ్ఞైర్తుఁ డగుచు మరణము పందె, పతివిధువనంబు మృత్యుసంగతముకాదె :

వ. సత్యవతి సుతుండు మృతుం దగుటకు దుఃఖించి మంత్రులవలనఁ గాబోచిక
కృత్యమ్ము లొనర్చుజేసి గాంగేయం బిలిచి యేకతమ్మువ విట్లవియె. 563

క. శంతను మహిపతి కీపును, సంశాపను వగుటఁ బృథివి కాసింపుము నా
వంతఁ దొంగిలించి నాకుఁ, సంశాపవుఁ గొఱతఁ దీర్చఁ జనదె : కుమారా :

- క. అంబాలి కాంబికల యం, దుం బడయుము పుత్రకుల, సుతుల లేమిని వం
శం బడఁగు నకటః యిది విం, ద్యంబని తలపోయ నగునె, ధర్మమకాదే : 567
- వ. అను తల్లికిం గొడు కిట్లనియె. 568
- శా. తల్లి : నాదు ప్రతిజ్ఞ నీవు వివరేదా : రాజ్యభారంబు నే
నొల్లకా దారఁ బరిగ్రహించుటకు నే నొప్పకా గులీనుం ద్వితం
దల్లిలావతులందుఁ గూర్చి తగు సంతానంబు నందింపఁగాఁ
జెల్లకా శాస్త్రము బిట్టి ధర్మమును శాసించుకా గూర్ధంబుగా. 569
- గీ. ఇట్లు మనుమనిఁ బడసి మహితలమున, కతని నభిషిక్తుఁ గావింపు మంబి : వని
శాసనంబు నాకెంతయు నమ్ముతంబి, యనుడు వ్యాసునిఁ దలఁచె సత్యవతి మదిని.
- క. స్మరియించి సంతమాత్రన, యరుదెంచి నమస్కరించి యట విల్చిన య
పురమున్ వ్యాసుని భీష్ముం, దరసి తగినరీతిఁ బూజలర్పించె వెనక. 571
- వ. సత్యవతియు వ్యాసుం గాంచి యిట్లనియె. 572
- క. తనయా : నాయనుమతి నీ, యనుజువి క్షేత్రమ్మునన్ నయంబుగఁ బుత్రుం
గనుమా నా శాసనమున్, వినుమా వంశంబు నిల్చి విశ్రుతి గొనుమా. 573
- క. అను తల్లిమాట లాప్తవ, చనములుగా నెంచి వ్యాసనయమి యనుజాం
గవ ఋతుకాలమ్మును గను, దనుకం దా నట వసింఁచెఁ దద్దయు నెమ్మిన్. 574
- వ. అంబికయుఁ గొందొకకాలమ్మునకు ఋతుస్సౌతయై యత్తయానతికతన వ్యాసుం
గలయుట కంగీకరించివ, 575
- అ.వె. వ్యాదు దా విలాసవతిఁ గూడి శ్రీదీంప, వనిత యంధు నొక్క తనయుఁ గాంచె
నతఁడు రాజ్యమువకు వర్తుండు గకున్కి, సత్యవతియుఁ గడు విచారమంది. 576
- వ. తెండవ కోదలగు సంతాపికం బిలిచి యంగీకరింపజేసిన నాపెయును యోగ్య
కాలమ్మున వ్యాసుం గలిసి పాండురోగగ్రస్తుండగు నొక కుమారుం బడపె. ఆతం
డును రాజ్యమున కర్హుండుగామి నంబికం బిలిచి మరల నొక్క కుమారుం గను
మచిన నాపెయు సత్తమాట కుత్తరం బీజాలక వల్లె యని తన దాసింబనిచె. 577
- క. దాసియు వ్యాసునిమది కు, ల్లాసం బొవరించి తగు విలాసములొప్పం
జేసినకతమున దానికి, వ్యాససముఁడు విదురుఁ దనెడివాఁ డుదయించెకా. 578
- వ. ఇవ్విధమున ధర్మవేదియగు వ్యాసునివలన ధృతరాష్ట్ర పాండురాజు విదురు బుద్ధు
నించి భరతవంశం బుద్ధరించిరని నుడువుటయుః 579

స్కంధాంత వద్యములు.

శా. సారాచార విలాస : విస్తరియశస్సంభార : గంభీర : సం
సారాత్యంతవిరక్తచిత్త : త్రిజగత్సంస్తుత్య : షడ్ధర్శనీ
పారావారవిశాకళిత్ర : కరుణాపారీజచారిత్ర : నీ
లారాజీవభవావతార : గురుచర్లబ్రహ్మవిద్యస్మణీ : 580

క. హృద్యావవద్యవిద్యా, విద్యోతితనకల దేశవిభుమండల సం
సద్యోషాఘాషాయిత, విద్యార్థివిశేష : బ్రహ్మవిద్యద్భూషా. 581

మాచినీవృత్తము. ధవళగిరి వివాసా : ధర్మరాజద్విలాసా :
శివతరసుచరిత్రా : శీలవద్భాత్రపుత్రా :
భవపరిచితచిత్తా : బ్రహ్మసూత్రార్థవేత్తా :
త్రివిధమతవిహారీ : దేశిక బ్రహ్మసూరీ : 582

గద్య.

ఇది శ్రీ....తిరువతి వేంకటేశ్వర ప్రణీతంబయిన దేవీ భాగవతంబను
మహాపురాణంబునందుఁ బ్రథమస్కంధము సంపూర్ణము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ మత్పుర దేవతార్పణమస్తు.

శ్రీమత్పరదేవతామైనను:

(శ్రీ)

దే వీ భా గ వ త ము

ద్వితీయ స్కంధము

శ్రీచర్ల కులాంబుది రా, కాచంద్ర: సమస్తమాచకసురద్రుమ: ధీ
వాచస్పతి: దుర్మత దు, ర్వాచాదుర్వల్లిశప్తి: బ్రహ్మయశాత్రీ: 1

గీ. అవధరింపు మనంతరం బఖిలముమలు, సూతుఁ గన్గొని హర్షసమేతులగుచు
“సత్యవతి నెట్లు కైకొనె శంతనుండు, మున్నె యామెకు వ్యాసుండు పుట్టుటెట్లు?
వ. వ్యాసుని జన్మంబును సత్యవతి యాథార్థ్యమును సవిస్తరముగా నెఱిగింపు” మన
వుడు సూతుండు. 3

ఉ. అంబ! వినుం దలంచు జనులందఱు దర్శము నర్థకామమో
క్షంబులు గాంతు రీవకద సర్వనియంత్రివి నీదు మంత్రరా
జంబు పఠించువారలకు శాశ్వతసిద్ధి మఱించు మత్స్రణా
మంబును సేకరించి నను మాన్యవచోవిభవుం బొనర్చుచూ. 4

క. అని యంబకు మ్రొక్కిడి యో, యనఘలు వినరయ్య మును లహర్పతితేజం
డనఘుం డునరిచరవసుం, డను చేదిదరాధినాథుఁ డలరుకా ధరణిన్. 5

గీ. అతని తపమున కెద మెచ్చి యమరనాథుఁ, దొక్క వివ్య విమానంబు నొనఁగె దాని
నెక్కి యుప్పురవీరుల నేగుచుండు, కతన నుసరిచరాఖ్యను గాంచె వతఁడు. 6

క. అతని సహధర్మిణి తరు, జీ తిలకము గిరిక యనఁగ నెగడు ఘటి తనూ
జాతులు గల రాతనికి గు, జాతకు లైదుగురు వార లధిక బలాధ్యుల్. 7

క. వారలఁ దత్తద్దే ధ, రారమణులఁగా నొనర్చి రమణీమణి త
న్నారాధింపఁగ నుభయై, స్వారాజంబొలె నుసరిచరవసు వుండెకా. 8

వ. అంతఁ గొండొక కాలంబున నొక్కనాఁడు గిరిక ఋతుస్సౌకయై తనరాక తెదురు
చూచుచుండె నయ్యవసరమ్మన, 9

- గీ. శ్రాద్ధ మొనరించుకొనఁదగు నమయ మిపుడు
గానఁ గానకు నేగి మృగముఁ గొట్టి
తెచ్చునుచుఁ బితరులు గడు నెచ్చిమెయి వి
ధించుటయు లోనఁ గొంత చింతించి యతఁడు, 10
- క. పితృవాక్యం బొనరింతునొ, సతివాక్యం బొనరుతునొ విచారించినచోఁ
పితృవాక్యము పేతయ న, మృతమవి తాఁ దుట్టతుదకు మది సూహించెకా, 11
- క. బిత్తరిపైఁ జిత్తము కడు, హత్తినవాడయ్యు మృగయ కరిగెన్ పనికికా
జిత్తము సాఁబడివునిపై, బిత్తి మఱొక్క యెడ వించి పార్థివుఁడంతన్, 12
- వ. ఇట్లు చని కానం జరించుచున్నంత, 13
- క. ఆ లావణ్యవతీమణి, పై లోలుపుడైనకతనఁ బంచాస్తుఁడు పూఁ
గోలలు నాటివ రేత, స్థూలిత్యము వొడమె నుపరిచుపనుపునకుకా, 14
- క. అటువొడమిన కుల్లమ్మును, వటపత్రమునందుఁ బట్టి వ్యర్థముగాకుం
డుటకై ఋతుమతి యగు తన, కుటిలాలకయొద్ది కనుపఁగోరి కడంకన్, 15
- వ. ఎదుటం జరించు నొక డేగం బిలిచి పత్రపుటఁజీప్తంబగు వీర్యంబభిమంత్రించి
యట్లనియె. 16
- గీ. దీని గొనిపోయి గిరికాసతీమణికి నొ, నంగు మమ్ముద్దియకు ఋతుసమయమిప్పు
డీయ్యది యమోనువీర్య మెందేని దీనిఁ, లాఱువై చెదవేమొ యో పక్షిరాజః 17
- వ. అవి యద్దానిం బనిచిన వదియు నవ్వటపత్రపుటంబు ముక్కునం గణచుకొని
యుప్పరిమ్మున కెగసి యడగునెడ ముందట, 18
- గీ. దానిఁ గనుఁగొని మఱియొక శ్యేన మామి, పత్రమంజేసి వేవేగ సమరమునకు
డీకినిన నయ్యదియు దానిఁ దాఁకి యోపి, నంతపాటిగఁ బోరాడు నవసరమున, 19
- వ. చంచూపుటచిక్షిప్తంబగు నప్పత్రపుటంబు యమునోదకమ్మునం జాతీ వడిన నద్దాని
విప్రశాఖోపహతయై మత్స్యమై వడియున్న యాద్రిక యను నొక యచ్చర మ్రింగె
నని చెప్పు సూకుం గాంచి తచ్చావకారణం బెఱింగింపు మవపుడు నాకం దిట్లనియె. 20
- మ. యమునాతీర్థమునం ద్విజాం దొకఁడు సంధ్యావందనాపక్తిఁ దో
యములోనం దిగి వాద్యుచున్న పనుయందం దద్రికాకాంత తో
యములాదం జనుదెంచి ముగ్ధి ద్విజా దాయం బోయి తత్పాదయు
గ్మము హేలాగతిఁ బట్టి లాగుటయుఁ దత్కంఠాక్షిపై నాతఁడుకా. 21

- క. ఆలిగి విసారాంగనవై, జలమునఁ బడియుండు మనుచు శపియించిన న
వ్వెలఁదియు నాతవిచరణం, బులఁ బడి దీనస్య యగుచుఁ బురపుర పొక్కెన్. 22
- వ. దానిం గరుణించి కొండొకకాలమ్మునకు నీగర్భంబున నొక బాలుండును బాలికయుఁ
బుట్టుదు రాక్షణంబు నీకు విజన్వరూపంబు ప్రాపించు నదియ కాపాంతం బని చెప్పి
యరిగె నయ్యచ్చరయుఁ దచ్చావవశమ్మున నయ్యమునాజలమ్ముల మత్స్యమై
యుండి. 23
- క. ఉపవిచరవసుపువీర్యం, బు పరిగ్రహియించి గర్భమును దాలిచి యం
దుపచితగర్భయగుచు ను, న్నుపుడు వలం బడియె దాళయంత్రిత యగుచున్. 24
- వ. వాఁడు నద్దావిగర్భంబు భేదించిన నొక బాలుఁడును నొక బాలికయుం బొడమిరి.
వారిం గొవి వసురాజునొద్దకుం జని నకలం బెఱింగించిన వసుపు విష్ణుయావిష్టుండై
బాలకుం గ్రహియించి బాలికను మత్స్యజీవి కొనంగె. ఆబ్బాలిక కాలికయనియు
మత్స్యోదరి యనియు మత్స్యగంధి యనియు నామత్రయమ్మున నొప్పి తద్గృహ
మ్మున వర్ధిలుచుండె. బాలుండు మత్స్యగంధను నామమ్మున వసురాజగృహమ్మున
సర్వవిధములఁ బితృకల్పిండ్లై వృద్ధినందె. 25
- గీ. మత్స్యరూపమ్ము వదలి యమరవరాంగి, యగుచుఁ దనయిచ్చ నరిగె నయ్యధికయును
మత్స్యగంధియు దాళనమ్మతిని వాచి, పుత్రికయుఁబోలె వృద్ధిని బొందెఁ బిదప. 26
- ఉ. జన్వన మంది యెన్నదగు చక్కఁదనంబును మేల్మి చెక్కులున్
మవ్వపుఁగమ్ములున్ మురుపునూటలు గుల్మపిసాళిగుల్మలున్
నవ్వల తేటలున్ సొంపునం దగు మేటివిలాసపున్నదల్
విన్నటిలంగ నక్కలికి నేరుపుకూరుపు నాఁ జెలంగుచున్. 27

వ్యా సో త్పత్తి.

- గీ. ఉన్నయెడఁ దీర్థయాత్రార్థ మొక్కనాఁడు, యమున కేగి వరాళరయతివరుండు
దాఁబువిచ్చను నక్త న్నైతండ్రిఁ బిలువఁ, గూడుఁగుడుచుచుఁ దనచిన్నికూఁతునవిసె.
- క. మువివరుఁ దీతం దీతవి, ననుపు మవలియొద్దనకు రయంబుగ నవి తె
ప్పివఁ దండ్రిమాటఁ గొవి య, వ్వనజాక్షియు వచ్చె మౌనివరు దాఁటింపన్. 29
- వ. వచ్చి యుడువం బెక్కించుకొని నడుపుచున్నంత,

- ఉ. ఆయువతీమణిం గలసి యా యమునం దరియించువట్టునన్
గాయజుఁ దాగ్రహించి మునికాంతువిపైఁ జిగురాకు బాకులం
గోయవి యార్చి యేయఁ దనకుం గల దైత్యముఁ దక్కి యాతఁ డ
త్తోయజనేత్రచారుకరతోయజ మల్లన ముట్టై ముట్టుకున్. 31
- క. నకియ యెలనగవు నగుచుఁ ద. నకరం బెడఁజేసికొని యనఘః మీబోఁట్లం
చుకయును నందేహింపక, యకటాః నాబోఁటిబోటి నంటం దగునే ? 32
- ఉ. నీవు వసిష్ఠమన్మథపుః వేను నిషాదురికాఁతురన్; దగఁ
భావమునందఁజూడు; మిది భావ్యము గాదిటు చేసినన్ గులం
దాః వెలిజెందు; మౌచివరులాః హసించు; తపంబు నష్టమై
పోవు; భవాదృశుల్ వెడఁగుఁ బోకలకుం దగువార లొదురే ? 33
- క. తపమునకును వంశంబున, కుశద్రవము సంభవించు నూహింపక యి
ట్టిపనికిఁ జొరఁబడ నగునే, తపసుల కెందేవి యిట్టి తగులము లున్నే ? 34
- మ. ఆనఘః మానవజన్మ మెత్తుట యసాధ్యం; బిగ్రజత్వంబు గై
కొనుటన్నం గదు దుర్లభం; బిదియు నీకుం జేకుటెఱఁగ; మీద గా
సివి లెక్కింపక మౌచివై తపము వాసిం జెంది పెంపొందు నీ
వనిమిత్తంబుగ మారుబారిఁబడి న న్నాసింపఁగాఁ జెల్లునే ? 35
- వ. ఆదియునుం గాక, 36
- ఉ. చేఁవల కంపుచే నెగడి చెప్పఁగరావి యనఘభావముం
జూపెడి నాశరీరమును జూచి వయం బడ నిచ్చగించె దీ
బోపిక మాని; దీనసుఖ మున్నదొ లేదొ గ్రహింపవయ్యయోః
పాపపు మారుబారిఁ బడి వండిత భావము రిత్తపుత్తురే ? 37
- వ. ఆట్లు బోధించెడి తన వంతులు వినని వానిం బోలె నటించి మరలఁ గరగ్రహణం
బొనర్చుటయు వయ్యతివ తప మనంబున, 38
- ఉ. ఈతఁడు పంచబాణశిత హేతివరంపరచే గృహీతుఁడై
యాదురుఁ డయ్యె. నిక్క- మిఁక నాఁగఁడు; కాముకులైన వారికి
స్నిహియుజాతియుం దెలియనేర్చునె ? యంచుఁ దలంచి యెంతయుం
జాతురి మీట నచ్చుటల చారునితోచవ మౌచి కిట్లునుఁ, 39

- ఉ. తుందుడు కింత చెల్లునె ? బుధుండవుగావె ? మనంబునన్ ధృతిం
జెందుము; చిత్తవృత్తి వికరఁ జిందఱు వందఱఁ జేయఁబోకు; నా
యందము నీ మనమ్మునకు నందినదేని, భవన్మనోరథం
బుం దగఁ దీర్తు; నొద్దునకుఁ బోవఁగ విమ్ముడువంబు నావుడున్. 40
- క. హితమగు నమ్మాటకు న, మృతిఁ జెంది. పరాశరాఖ్య మౌనివరుఁడు నా
నతికరము వీడి యవ్వలి, కతిరయమునఁ జేరి, మరల నాకర్షించెన్. 41
- మ. అటు పైపైఁ బడు నమ్మునీంద్రుఁగని యయ్యజ్ఞాపీ యాకంపితో
తక్కుట భీక్కుదృఢదేహమై మునివరుం గమాతురుం జూచి తా
విటు వట్కా; విను నాడు దేహమిది యెంతే మీనదుర్వాసనా
ఘటితం; బీద్యత మైన వస్తువులు భోగ్యం బొనె. మీ జాతికిన్ ? 42
- గీ. అదియునుం గాక సంయోగ మన సమాన, రూప యోవన వంతులకే పొనంగు
నమఁడు నమ్మౌనివరుఁడ డత్తాదరమునఁ, గాంచి యద్దాని యోజనగంధిఁ జేసె. 43
- మ. మృగనాభీముఁఁఘంఘుమార్పటల పేర్మికా మించు మైతావితో
సొగసుం గుల్కెడి మద్దు నెమ్మొగముతో, సొంపారుకెమ్మొవితోఁ
దొగల న్నివ్వపెఱుంగుఁ గన్నుఁగవతో, దోరంపుగారాముతోఁ
దగు వత్తవ్వికరంబు వట్టె ముని కందర్ప జ్వరావిప్లవై. 44
- క. కరముం బట్టెడి యమ్ముని, వరునిం గని వల్కె; మౌనివర విను లజ్జా
విరహితమతివై నయముం, బరికింపక పట్టవగలు పట్టం దగునే ! 45
- గీ. అరయుచున్నాడు నాతండ్రి యవలియొద్దు, వండు; నదిగాక మార్గస్థు లరుగుదెంచు
వారొయేమో; యిటుల్ వత్తవై తిరివి ర, మింపుటకు నామఘము నమ్ముతింపదనను. 46
- గీ. కాలవియచుము పకులసాంగత్యమువ క, నవనరము గాని మనుజుల కట్లుగాదు
కాన నామాట విని రాత్రికాలమబ్బు, దనుకఁ దాకుము పావకృత్యం బిడెం ? 47
- గీ. వీకుఁ బ్రతి చెప్పఁగా నోప; వీ వెఱుఁగని, యట్టివర్తంబు కలదె ? కామాతురత్వ
మింతగా వీ మనము నలయించెఁగాక, పట్టవగ లిట్టి వనిఁ జేయఁబ్రాడి యగునె ? 48
- గీ. దాశపుత్రకతోడఁ బరాశరుండు, పట్టవగలు నదీతటిభాగమందు
తగు లొనర్చె నటంచు వింతగ జనమ్ము, లాడుకొనుమాటలు వహింపనగునె పిదపఁ
క. అవి పలుకు వత్తలోదరి, గవి యుక్తమ పల్కి తీవు; కల్పించెద మం
చు; విదియ పీఠటివలె మన, కనుకూలం బగు నటంచు నటులొనరించెకా. 50

గీ. మంచ నాలుగు దెనల వ్యాపించి తమము, గలుగఁ జేయుడు వహ్నినికాంతుఁడంత
నించువిల్పావికేళి కాపించుటయును, బలికె నత్తప్పి మధురసంభాషణముం. 51

గీ. కన్నియను నేను; నాకోడఁ గలసి సుఖము
వడయ నుంటి వమోచు పీయ్యఁడవు నీవు
దేవ వీయిచ్చకొలది నెందేనిఁ జనెద
వయ్యయో : నాదుబ్రతు కేమియగునొ పిదప. 52

మ. తలదండ్రుల్ దలరెత్త లేక కడువంతన్ ముని యెగ్గింతు; ర
న్నలుఁ దమ్ముల్ పెఱవారిమోములు గనన్ శంకించి లజ్జింతు; నె
చ్చెలు లన్నం గడు గేలి సేయుదురు; వాసిన్ దెండ్లిగాఁబోదు; క
న్నెలఁకఁ కాదుఁ దొనర్చువేఁకటు లవెంతేఁ జింతఁ గల్పింపవే ? 53

గీ. గర్భవతిసాదునేని పీఠతన నేను
నీవు నీత్రోవఁ బోవ నానేర మెట్లు
తల్లి యెఱుఁగని విరమన దాచికొందు ?
ననసు : యోజించి చెవు ముపాయంబు నాకు. 54

వ. అవి వట్టరాని భయమ్మునఁ గొంకు నద్దాని కాతం డిట్లనియె. 55

గీ. నీకు నాసొందుజేసి కన్నెత్తకమునకు, హావి వాటిల్ల కుండెను నదియుఁగాక
గోరుకొను మిచ్చెదను మీకుక్కెల్లెల్ల, ననుడు ముని కిట్టులనియె నవ్వనజనయన.

సీ. తల్లిదండ్రుల కీముదంత మించుకయేనిఁ , దెలియకుండంగ సంధించు బొకటి
విన్నుఁ బోలంగల్లు చిన్నారిపొన్నారి , చిటుతపాపవి దయసేయబొకటి
కన్యాత్వమున కించుకయు విందు నందు లో , వమ్ము లేకుండఁ గాపాడు బొకటి
యక్షయం బగునట్టి యౌవనం బేవేళ , మించురీతివి గటాక్షించు బొకటి

గీ. మీనగండంబు వాని నామేవి కిప్పు , డీ వొనంగిన కస్తూరితావి చేవ
చెడక వాపించుపద్ధతి చేయబొకటి , నాకు దయచేసి యామీద నన్నుఁ గొనుము.

వ. అనునద్దాని కతం డిట్లనియె. 58

మ. విగమమ్ముల్ విడఁదీయువాడు సౌబగున్ నేర్పున్ దయాభక్త్యముం
దగువాఁ డుత్తముఁ డూర్జితాత్ముఁడు పురాణంబుల్ వెలిం జేసి యీ
జగతిం బేరును గాంచువాఁడు హరితేజ స్ఫుర్తిమమ్మార్తి నా
దు గుణంబుల్ గలవాఁడు నీ కొకసుపుత్రుం డుద్భవించుం జెలి : 59

వ. తక్కిన నీకోర్కెలెల్ల నట్లయగునవి మఱియును,

60

ఉ. అచ్చరమచ్చెకంటుల యొయారము లారసి యారకున్న నా
కిచ్చ జవించె నేడు కమలేక్షణః దైవవశంబుఁ జేసి, నీ
మచ్చెపుఁదావి యేడః నిను మన్నన చేసి వరించుచేడః నా
సచ్చరితం బదేడః తనకకృమే దైవకృతంబు దాఁటఁగఁ ?

61

గీ. నీకు నాకారణమున సుఖోక్తుఁడైన, పుత్రుఁడుదయింపఁగాఁగల పుణ్యమండెఁ
దప్పఁ జేయఁగ నెవ్వరితర మటంచు, దాశపుత్రిక నెవసెఁ బరాశరుండు.

62

క. తనవశమగు నక్కన్నియ, నెససి పరాశరమునిండ్రుఁడెంతయు సుఖి
లను దేలి యమున లోవల, మునిగి శుచియగుచుఁ దనంతఁ బోయిసవిదపన్.

63

క. ఆగుణవతియును దా స, ద్యోగర్థము దాల్చి మిగుల సుజ్ఞుల తేజ
శ్శ్రీ గలిగి చెన్నుమీఱు మ, హాగుణవిధియైన యొక్క యనఘం గవియెన్.

64

గీ. పట్టనంతన యామహాపురుషుఁడంబ, తెఱగి యిట్లనుః నీవు యథేవ్రఁ జనుము
నేను దపమునకేగెదః నీవు నన్ను, నెపుడు దలఁచిన నప్పుడ యేగుదెంతు.

65

వ. అనపుడు సత్యవతి నిశ్చింతయై తనతండ్రి పాలికిం జని సుఖంబుండెః నతండును
ద్వీపమ్మునఁ బుట్టినకతమ్మున దైవపాయముం దవియు పేదంబులు విభజించిన
కతన వ్యాసుం దవియుఁ బరఁగి యష్టాదశపురాణమ్ములను మహాభారతమ్మును
రచియించి సుమంతజైమినిపైలవై శంపాయనానితచేవలముఖ్యులగు శిష్యులకును
సుతుండగు శుకునకును ముపదేశించె.

66

గీ. సత్యవతి పుట్టె నట్లు, వ్యాసముని పుట్టె, నిట్లు లిట నందియ మొకింతయేని వలన
దనసులగు వారివరితలయందు గుణము, గ్రాహ్యమగుఁ గావిదోషంబుగ్రాహ్యమగునె.

గీ. కారణం బిట్లు లందిన కతన సత్య
వతికి మత్స్యోదరమ్మునఁ బడుటయును బ
రాశరునిఁ బొందుటయును సంప్రాప్త మయ్యెః
నట్లు గాకున్న మునియుఁ గామార్తుఁడగునె ?

68

గీ. శంతనుస్వపాలుఁ డాపిఁద సత్యవతిని, దా గ్రహించి సుఖించి సంతతిని బడసెఁ
జిత్రముఁ బవిత్ర మిక్కఁథఁ జెప్పినాడ, దీని వినువారలకు శుభస్థితులు గలుగు.

69

వ. అవి సుదువు సూతుం గని మహాత్మాః నీ చెప్పిన సత్యవతి జన్మంబును వ్యాసో
త్పత్తియును సంతోషదాయకంబులయ్యె వింకొక నందియంబు గలదు, పురుషంశ

జుండును ధర్మాత్ముండును మహాభాగుండును నగు శంతనునృపాలకుండు కుల
హీనయగు విషాదపుత్రిక నెట్లంగీకరించె : నతనికిఁ బ్రథమపత్ని యెవ్వతె ? ఇతని
కొమరుం డగు భీష్ముండు వత్సంశసంభూతుం డగు కతందేమి : నకలగుణసంప
న్నుండును జ్యేష్ఠుండును నగు భీష్ముండు రాజ్యంబు సత్యవతీతనయుల కేలయిచ్చెఁ
సత్యవతి తన కోడండ్రయందు గోళకుల నెట్లు జనియింపం జేసె ? భీష్మునికి దార
సంగ్రహంబు లేవికతందేమి ? ఇది యిట్లుండ.

70

- సీ. వేదముల్ విభజించి మీఁద వేదాంతసూ , శ్రము లొనర్చినయట్టి బ్రహ్మవేత్త
పదియునెన్నిది యనంబడు పూణమ్ములు , ఒచరించినట్టి సర్వజ్ఞమా ?
అదిగాక భారతంబన నొప్పు పంచమా , గమ మొనర్చిన కహాకవివరుండు
ఇది పుణ్యకృత్య మియ్యది పాపకృత్యం బ , టం చెఱింగి చరించునట్టి తపసి
గీ. వ్యాసుఁ దాసిందె బ్రాతృభార్యాసుఖం బ , టంచుఁ జెప్పితి వకట ; పరాంగనాసు
ఖందె పాతక మన, ద్రాతృకాంతతోడఁ , గ్రీడనయ్యట తెట్టు లంగీకరించె ? 71

శంతనూపాశ్వానము.

- గీ. వ్యాసశిష్యుండ వైన నీ కఖిలధర్మ, సూక్ష్మత లెఱుంగవచ్చు నో సూత : దీవి
కుత్తరము పెప్పు మాదరాయత్తమతి వ, టంచుఁ బల్కెడి మునుల కిట్లనియెనతఁడు
క. కలఁడు మహాభిషుఁ డను భూ, తలనాదుం; డతఁడు సత్యతత్పరుఁడు; ధరా
తలనాయకమకుటమణి, విలసితచరణుండు; బ్రహ్మవిద్యాదికుఁడున్.
- 72
- గీ. అశ్వమేదసహస్రమ్ము లాచరించి, దాన వింద్రుని సంతుష్టఁగానొనర్చి
స్వర్గమున కేగి యచ్చట నకలసౌఖ్య, ములను రెండవయింద్రుడై పొందుచుండి.
వ. ఒక్కనాఁడు దేవతలతోడఁ జతురావను సేవించుటకై సత్యలోకమ్మునకుం జనియె.
క. గంగానదియును బరమే, ప్తిం గవి కొనియాడ నచ్చటికి వచ్చి, విరిం
చిం గాంచి మ్రొక్కి, యొక్క యె, డం గాలాఁది వియవంబడం దెమ్మెరయున్.
చ. బలువడి వీవ నాపెతోడనైఁ గల చీరచెఱుంగు దూఁగి యా
వల కొకకొంత యోరపిలె; పత్రము దూయటఁ దా నెఱుంగ క
క్కలికియు మిన్నకుండె; నటు గాంచుట తప్పని యొక్కపెద్ద నొ
దలలను వంచి రీనృపుఁడుదక్క నభావదులైనవిర్జులర్.

77

- ఉ. తన్ను మహాభిషం డతిముదమ్మునఁ గన్గొనుచుండ, గంగయుఁ
గన్నులవిల్లు బారిఁ బడి కన్గొన సాగె వృపాలుమోము; వి
ల్లెన్నఁగరానిమోహమున నిద్దఱు గాఢతలానురాగులై
యున్నతఱిం, గనెఁ గమలజోద్భవుఁ డెక్కుడు శామనమ్మునన్. 78
- క. పెద్దలు గల యీనభ వీ, రిద్ద అపత్రపఁ ద్యజించి యిటు నిర్భయులై
మొద్దులవలె నటించెద, రిద్దాని సహించుటొప్పునే ? నుజనులకున్. 79
- వ. ఇట్లెంచి వారలం గాంచి “మంచిచెడ్డ లెఱుంగక వర్తించితిరి గావున మీరిరువు
రును మర్త్యలోకమ్మునం బుట్టుం” డని శపించె ; నంత వారును శాపంబునకుఁ
జింతిల్లుచు నవ్వోటు వీడి వెడలిరి. 80
- గీ. ఆ మహాభిషనరపాలుఁ డంత మర్త్య, లోకమున నెవ్వనికులమ్ములో జరింతు
ననుచుయోజించిపురువంశమునఁబ్రతీపుఁ, డనునృపుని దండ్రీగానెంచె నాత్మయందు. 81
- వ. ఇది యిట్లుండె. 82
- గీ. అష్టవసువులుఁగూడ భార్యానమేతు, లగుచు విహరించుచును వసిష్ఠాశ్రమంబు
వందుఁ జరియింప నందొక్క యతనిభార్య, నందినీధేనువును జూపి నాయకునకు. 83
- వ. ఇది యెవ్వరిది ? యని యడుగుడు నత్తవ్వి కాతం డిట్లనియె. 84
- గీ. చెలియ యిది గలవాఁడు వసిష్ఠమౌని, దీని నెల్లరు నందినీధేను వండ్రు
దీనిపా లిన్ని గ్రోలినఁ దెవులు జరయు, మృతియు దరిఁ జేర వని తనవతి వచింప. 85
- వ. అనతియు ముదం బంది “నాకుశీనరరాజకన్యక కడు నేయ్యంబు గలయది. అపె
మర్త్యలోకవివాసిని యగుకతన జరామరణాదికంబుఁ బోరయఁ గలదు. తన్ని
వృత్తికై యీధేనువు నద్దాని కొనంగి యుపకృతి నొనర్ప వలయు నిద్దాని నాత్మ
తెమ్మ”నుడు. 86
- గీ. అవసువు భార్యమాట పథ్యమ్ముఁ జేసి, తక్కుఁగలవసువులఁ గూడి దాని నపహ
రించె; రాబోవు నావద నెంచఁడయ్యె, నంగనానక్తు లాపత్తు లరయఁ గలరె ? 87
- వ. పిమ్మట వసిష్ఠుండు తనధేనువుం గానక వెడకించి విసిరి తన యోగబలమ్మున
వసువు లపహరించుట యెఱింగి మనుష్యయోనిం బుట్టుండని వారలకు శాపం
బిచ్చె. పడఁచడి దాని నెఱింగి వార లతని కడ కేతెంచి శాపమోక్షం బనుగ్రహిం
పవే యని వేఁడుడు మునివరుండు కరుణించి యిట్లనియె. 88

మ. అనునంవత్సర మొక్కొక్క కగు శాపాంతంబు; నాచేనువుం
బిదిగా భార్యకునై హరించె నెవఁ డా పాపాత్ముఁ డా కష్టఁ డ
మృదుజత్వమ్మును దీర్చకాలము వహింపంగఁ గలఁడంచు న
మ్మవి శాపాంతము నెప్పు, నవ్వసువు లిమ్ముల్ చేరుచున్ ముందటఁ. 89

వ. విదిశావళమ్మున దీనానయై భువికేతెంచు గంగం గాంచి తమ శాపప్రకారం
చెఱింగించి “తల్లీ నీగర్భమున జనించెదము మమ్మునుగ్రహించి శంతనునృపాం
కున కీపు నత్నివగు మదియునుం గాక, 90

క. పుట్టినతోడన మమ్ముం, గిట్టెంపుము నీట వైచి కీ డెంచక నీ
పట్టు లొనరించుకతమున, నెట్టిన మాశాప మది వివిర్ముక్త మగున్. 91

క. అని వసువులు తనుఁ బ్రాణ్డిం, చివ నంగీకరించి చెచ్చెర గంగా
ధువి తనయిచ్చుం జనియెన్. జనిరి వసువులును గడంగి స్వర్గమ్మునకుఁ. 92

వ. పిమ్మట ప్రతీవుఁ డొక్కనాడు గంగాతటమ్మునకుం జని సూర్యోపాస్తీ యొనర్చు
చున్నంత. 93

ఉ. ఆ సరింమ్మునకా వెడలి యంకురితప్రతమానయావనో
ల్లాపిని చారుహాసిని విలాసిని వే చని రాజ శేఖరుం
దాసి యశంకితాత్మయయి దక్షిణపుండోడఁ గూరుచుండఁగా
నాసుసీరుహాక్షిఁ గని యాధుజీవరిజేత యిట్లనున్. 94

ఉ. ఎవ్వతె వీవు ? నాడు కురు వెక్కుట కేమి కతంబు ? వయ్యమో
జవ్వవి : యన్న. నచ్చటల చారువిరోచన ముద్దు లొల్కఁగా
నవ్వమొగమ్ము వంది, నయనమ్ము లొకానొకవింత చెల్లువన్
వివ్వటిలంగఁ బల్కె, దగునేరువు తోఁపుఁదీరువుం దగన్. 95

ఉ. ఎవ్వతెవైన నేమి వృథివీ ? సుమాత్రురమానరూప ! నా
జవ్వవి మంత వీతయి వశం బొనరింపఁ దలంచి వచ్చితిఁకా;
జిన్నకు వచ్చు నమ్మదమచెయ్యుల కోరువఁ జాల నక్కటా !
నవ్వలు గాఁ దలంపకుము నావచనమ్ము లటన్న విట్లనుకా, 96

క. కన్నెరొ : యవత్యమునకుం, దన్నునినాజ్ఞలకు యోగ్యతగల కుడి తొడన్
గ్రన్న నధిష్ఠించితి కా, న విను నేఁ గొనఁగఁ దగదు నా; కటుమీదన్. 97

అ.వె. భార్యదక్త నొందు పడఁతిఁగూడ నటంచు, వ్రతము గలదు; నాయవత్కమునకుఁ
బిడ్డిపై నుభయము వదయుము; నాకు నం, తానమొదవెనేనిఁ దలిచుఁజోడి. 98

క. సంతానహీనుఁ డితఁ డని, వంతం గొనఁజోతుమీ! భవత్పుణ్యమ నా
సంతానకారణం బగు, నింతయు నిక్కమన నాపె యేగెఁ దనంతన్. 99

వ. అంతఁ గొండొక కాలమ్మునకు మహాభిషుండు ప్రతీపునకుఁ దనయుండై శంత
నుండు నాఁగ పర్థిలుచుండె, బ్రతీపుఁడును, 100

క. గంగకుఁ దనకుం జరిగిన, వంగతి కొమరునకుఁ జెప్పి వనియెం దా రా
జ్యాంగమ్ము విడిచి యడవి న, నంగుడై యుండి తపమునలుపు నెవమునన్. 101

వ. శంతనుండు పైతృకంబగు రాజ్యమ్ము నేజును నొక్కెడ మృగయార్థంబు వనమ్ము
నకుం బని వ్యాఘ్రాదిమృగమ్మల నుక్కిడంచుచు గంగాతటఁజుంజమ్ములం
జరించువాఁడు ముందట, 102

సీ. మృగశాఖములకు నేర్పెడి నేర్పుగలచూపు , సోయగం బొలుకు కందోయిదాని
కుంభికుంభములయుక్కును చ్రొక్కి విక్కి నీ , లెడిగుల్పు చందోయి బెడఁగుదాని
మాటమాటకు ముద్దు మాటఁగట్టఁగఁ జాలు , సొగసుచే నెగడు నెమ్మొగముదాని
ముకురమ్మలకుఁ జొకచక్కెఁ దీర్చిఁగాఁజాలు , తక్కుఁజెక్కుల తళత్తళలదాని

గీ. తొగంపగకావిజిగిదిగి నగ డొనర్చు , విగవిగలఁ దగు నగవుసోయగముదానిఁ
దావులకు దీవి యగు కావిమోవిదాని , గవియె నొకకన్నె గన్నులఁజుపుదీఱ.

క. సురకన్యవోవి యయ్యం, బురుహాననఁ జూచి తండ్రి మున్నుతనకు నే
విరిబోజిఁ జెప్పెనీసుం, దరి యయ్యతివయెకొ యంచుఁ దనమది నెంచున్. 104

ఉ. సుందరుడైన యావృవతిసూనునిఁ జూచి తదంబుజాక్షి “యా
యందపుటిక్క విక్కిము మహాభిషుఁడే” యని రాగమగ్నయై
కంది మనోజతాపమునఁ గ్రాగి పునఃపునరాదరోదయా
వందమునం దదీయవదనంబునఁ జూడ్కి నిగుడ్చి యున్నెడన్. 105

క. శంతనుఁడు దానిరీతిం, గొంత గనుంగొని రసమ్ము గులుకఁ బలికె “నో
యింతీ! మరుదంతీ! విరి, బింతీ! నీవెవ్వతెవో? కృపం బిలుకఁగదే. 106

ఉ. ఎవ్వతె వైన నేమి కమలేక్షణ! విం గనుఁగొన్న మాత్ర న
పువ్విలు కానికైన వ్రను పుట్టక మానదటన్నఁ బ్రాకృతుం

- దెవ్వఁడు విన్నుఁ జూచి నహించు ? ననుంగరుజించి నాకు నీ
జవ్వనపున్ వివోదము లొసంగగదే తగదే యలంచుటర్. 107
- వ. అవి మదనశరదశతహృదయుండై పల్కు నజ్జనపతిని మహాభిషునిగా నెఱింగిన
యది గావునఁ బూర్వసంఘటిత ప్రేమవశమ్మునఁ గించిత్పితృపూర్వకంబుగా
విల్లనియె. 108
- చ. తెలియఁగ నయ్యె నీవల ప్రతీపునిపుత్రుఁడ వత్సదారన
త్కులుఁడవు; విన్నుబోఁటిన్వనకోటిశివోమణి నెట్టికామినీ
తిలకములైనఁ గోరుదురు; దేవనమానుఁడవైన విన్ను నే
వలచియ యుంటి; నైన నొకపల్కు వచించెద నాలకింపుమా. 109
- ఉ. ఏ నొనరించు కార్య మది యెట్టిది యే నగుఁ గాక, నీవు న
ద్దానికి నద్దురాఁ జనదు; దాని నటుండఁగ నిమ్ము; విప్రియం
లైన విదమ్మున న్నను నొకప్పుడు గావి వచింపఁ బోల; ది
న్నైన నినుకా వరించి సుఖ మందెదఁ గోర్కులు మిన్నుముట్టఁగన్. 110
- క. ఈవియతి కెపుడు ప్రత్యా, ఖ్యానంబొనరింతు వపుడ యరిగెదఁజుమ్మి
భూనాథ నిను విడిచి నా, పైనేరము మోపవలదు వలికితి విపుడే. 111
- క. అవి వసువులప్రార్థన నె, మృనమునకుం దెచ్చుకొని క్షమానాధుని పే
ర్మి నెఱిగి సమయం బొనరిం, చిన నందుల కొప్పె నెదురు చెప్పక యతఁడున్.
- వ. గంగయు వతవియందుఁ జిరకాలలబ్ధామరాగమైన కతమ్మున్, దన్నుపమందిరమ్ము
నకుం జవి సుఖభోగమ్ము లనుభవించుచుండె. 112

భీష్మోదయము.

- సీ. వనరత్న ఖచితసుందరతరా ప్రతిమాన , వైచిత్ర్యయుత సౌధవాటలందు
కోకిలాకాశీ కేకీలీలాకం , ధ్వని కవడుద్యాన పవములందు
హంసాది సంశోభితానమానాఁభోజ , షండ మండిత సరస్వతులయందు
గంభీరరంభా విజృంభమాజ నవీన , ఘనసారసున బంజగజములందు
- గీ. శంతమస్పృశాలకుండు వక్త్రాంతయుమ స , చా శచీంద్రులమాడ్కిఁ బద్మాహుల వి
ధమ్మన వఖండభోగ భాగ్యమ్ము లనుభ , వించు కాలంబు పెద్దయ్యు విందు కయ్యె.

- ఉ. తా నెవఁడో ప్రపంచపువిధాన మ దెట్టిదో యన్యు లెవ్వరో
తా నివసించు వాసమువిధం బది యెట్టిదియో యెఱుంగ క
మూనవనాథుఁ డక్కలికిమక్కువలోఁ బది యున్నయంత న
మూవివి దాల్చె గర్భ మనమానవసుప్రవరాంశమై తగన. 115
- వ. గర్భంబు నవమానపూర్ణంబై యొక్క బాలకుండుదృవించుడుఁ దత్క్షణంబి వానిం
గొవిపోయి నీటం బడవైచె; వి ప్లేటేటం బొడమివ బాలర నేడ్వర నేటం బడ
వై చిన శంతమండు మనమ్మున విట్లు విచారించె. 116
- మ. ఆకటా : యేడ్వరుపుత్రులన్ గుసుమబాణాకాదులన్ విర్దయా
త్మికయై యేటికి నప్పగించె విఁక వృద్ధిం జెందు బెట్లొక్కో? మా
మకవంశం, బిది కూడదన్నను ననుక మన్నింప కీకాంత లే
చి కడు న్వేగమ పోవు; విట్లగునె దుశ్శీలాంగనాసంగముల్ : 117
- క. అష్టమగర్భం బిది మద, దృష్టముకతనన్ లభించె నిపుడై నను నీ
దుష్టాత్మురా లొనరెడి, కష్టపుఁబని నాకు నాఁగఁగాఁ జెల్లదొకో? 118
- వ. కావున నేనిదంబుననైన వంశరక్షణంబు కర్ణం బని విశ్వయించి యున్నంత, 119
- క. అంగనకై మునివరు గో, వుం గొవిపోయినవసుండు పుత్రుండై పు
ట్టం గవి గంగయు వైశమ, గంగం గలువంగ నెంచఁగా నృపతి వెనన్, 120
- వ. అద్దమ్ము పొచ్చి వినయమ్మున నబ్బాలెంతరాలి కిట్లనియె. 121
- ఉ. దానుఁడనైతి, నా పలుకు దబ్బుఱసేయకు; కన్నపుత్ర వ్య
త్యాపివై నదింపు టిది న్యాయమె? జాలి యొకింత లేదె? యే
దోనము వీకొనర్పవిసుతుక నదియించెడి గొడ్డురాలఁ నీ
బాసలంకా మదిం దలఁకి వంశము నాశ మొనర్ప నెంతునే? 122
- క. ఆకటా : యేడ్గరఁ జంపితి, విఁకనైనకా జాలిలేదె? యేజాక్షిరో! యీ
యొకనిం బ్రతికింపుము తా, వకచరణయుగంబుమీఁదఁ బది మ్రొక్కిడుదున్. 123
- క. సుతులం బొరయనియెడ న, ద్గతి లే దని పెద్ద లంఠ్రు గావున వంశ
స్థితికై యాసుతునొక్కని, బ్రతికించిన నీవ్రతంబు భగ్నంబగునే? 124
- క. అని బహువిధములఁ బ్రార్థిం, చిన వినకా వనిత చిన్ని శిశువుం జంపం
గొవిపోవుచుండ విట్లనె, జనవతియుకా గనుల నహ్ని జలజల రాలకా. 125

- గీ. ఓసి పాపాత్మురాలః నానావనం బి, తిక్రమించియు నరకభీతియును లేక
కన్నకొడుకుల గంగదోఁ గలువ నగునె, యకటః వినుఁ గనినట్టి దుష్టాత్ముడెవఁడో.
- వ. ఉండువుగాక పోదువుగాక యీ కువుం జంప నీ నవి యద్దమ్ము సొచ్చెడిశంతనం
గాంచి యక్కోమలి యిట్లనియె. 127
- చ. సమయము నెంచవైతి, విక సాగదు నీకును నాకుఁ గూటః ము
త్తముఁడవు నీవు; నివ్వెడు టధర్మము కాని, వచింతుఁ దన్నిమి
త్తము; ననునొక్కకాంతఁగ నెడఁగజేయింపకు గంగఁగా నెఱుం
గుము సురకార్యముకా నయఁగోరి వినుకా వరియించితిం జును. 128
- క. ఎనుపులు మునిశాపమ్మున, వసుమతిఁ బుట్టుటకు నన్నుఁ బ్రార్థించిన నేఁ
బ్రసు వైతి వారికు నీ, కు సతినయి నృపాలః దెలిసికొను మిదియెల్లన్. 129
- క. చిరకాలము మర్త్యులమై, ధరణిన్ వసించున లేము తత్క్షణము మృతిం
గరుణింపు మన్న నే నీ. దురితం బొడిఁగట్టి నీటఁ ద్రోచితి సుతులన్. 130
- క. ఈతం దష్టవనసుకళ, చేతకా జనియించె నధిపః చిరకాలము నీ
చేతము గుఁగించెడి ప్ర, ఖ్యాతిం జెందం గలాఁడు కాఁగలాఁడు సుమీః 131
- గీ. ఈడువచ్చెడి దన్నును వీడు నా స, మీసమంద వసించు నామీఁద నీకు
నప్పుఁజెప్పెద దీనికి నొప్పికొనుము, తల్లి లేకున్న బ్రతుకు వృథా నృపాలః 132
- క. అవి నుడివి గంగయును దన, తనయుం గొవి చనినమీఁద ధరణీపతి య
వ్యవితావిరహమ్మునకుం, దనయ విరహమునకుఁ జాలఁ దల్లడపడుచుకా. 133
- వ. ఒకభంగి రాజ్యం బొనర్చుచుఁ గొందొకకాలమ్మున వేఁటఁ జని మృగమ్ముల
హంపించుచు విరహభరమ్మునఁ జిక్కినయదియుం బోలే మన్నగంగనదించాంచి,
- కా. ఆ కల్లోలివిమధ్యరంగమున దీవ్యద్వాజబాణావన
శ్రీతై పేయ విరంతుకప్రతిభమైఁ గ్రీడించుచుకా జాపవి
ద్యాకోకల్యముఁ జూపు నొక్కరుని గందర్వున్ విడంబించు ది
వ్యాకారంపు బెడంగు వానిఁగవితా నాశ్వర్యవర్షావృత్తై. 135
- క. తన తనయుండవి యనుకొనుఁ, దన తనయుఁడు గాఁడటించుఁ దలఁచున్ మరలన్
దనయాన క్తం గను శం, తనుఁ దబ్బాలకునిఁ గాంచి తద్దయాఁ జేర్చిన్. 136
- క. కరలానువమును దువ్వుర, కరలానువమును నమానుషభక్తముఁ దెలుపకా
నరవతి దరి కరిగి మహా, దర ముట్టివడంగ నిట్లతనితోఁ బలికెకా. 137

అ. వె. తల్లి యెవతె నీకుఁ దండ్రీ యెవ్వఁడు; నీదు, నామధేయ మెద్ది; నగర మెద్ది; చెప్పు మనుడు; బట్కా నెవివిబెట్టక తన, యంత నాడుచుండె నతఁడు పేర్కొని. 138
వ. అంతఁ గొంత తడవు గ్రీడించి యాతం దంతర్హితుం డగుదు జనపతి చింతాకు లుండై గంగం గొనియాడి తొంటిరూపునఁ బొడసూపిన నాపె కిట్లనియె. 139

సీ. చిన్నారిపొన్నారి చిలుకప్రాయమువాడు + ముద్దు లొల్కెడినవ్వు మొగమువాడు
కళలవీనెడి గొప్ప కనుల నొప్పెడి వాడు + కరికలభాకార గరిమవాడు
ఆజానులంబిబాహుస్థానము వాడు + హరి నీనడించు మధ్యమ్మువాడు
శరశరానవవిభాసురకరమ్ములవాడు + డంబు చెన్నారు వక్షంబువాడు

గీ. నాకుఁ బొడకట్టి యంతట నన్ను మొఱుగి
చవియె నొకముద్దులాఁడు వాడనఁగ నెవఁడు
తెలిపి వైశమ యవ్వనిఁ దెచ్చిచూపి
గారవింపుము నావుడు గంగ నగుచు. 140

క. ఎవిమిదవ వసువి యంశం, బునఁబుట్టినవాడు వీకుఁ బుత్రుఁడు గాంగే
యునిగా నెఱుఁగుమువానిన్, గనఁజేసెదఁ గనుము కనులకట వెడలంగన్. 141

వ. అవి యబ్బాఁకుం దెచ్చి చూపి యితండు సకలవేదమ్ములను వసిష్ఠవియొద్దఁ బఠించె. వేయేల వీబాలుండు పరశురామునికి గూడ శిష్యుండును సర్వథా యయ్య వఘనకుఁ దుల్యుండును భవత్తురోద్ధారకుండును ననిచెప్పి యంతర్ధావంబుఁ గనుడు శంతనుండు పుత్రుం గొఁగిలించుకొని రథముపై విడికొని రాజధానికిం జని మంత్రి పురోహితానుమతంబుగ సుముహూర్తమ్మున యౌవరాజ్యాభిషిక్తుం జేసి గంగా వియోగజంబగు దుఃఖమ్ము మఱచి సుఖం బుండె. 142

క. ఇయ్యది వసుపులచరితం, బియ్యది కుభదంబు; దీని వెంతయు నాపై
నెయ్యమ్మున ద్వైపాయనుఁ, డయ్యరణిజాతోడఁ గలిపి యానతియిచ్చెన్. 143

వ. అనివ సూతుం గాంచి మును లవ్వలికత చెప్పు మనవుడు నతం డిట్లని చెప్పం దొడంగె.

గీ. యౌవరాజ్యమ్ము గాంగేయునందు విలిపి, శరవణోద్భవుచే మహేశ్వరుఁడువోలె
సర్వసుఖములు కైకొంచు శంతనుండు, నాలుగేడు లానందాబ్ధి నోలరాడె. 145

వ. పదఁపడి యొకనాఁడు మృగయానక్తుండై విరంతరకుంజపుంజ మండితంబగు
కాళిందీతటమ్మునకుఁ జని యచ్చట, 146

- సీ. ఏనుగున్నలవంటి యెనకమ్ము గల్గెకా • రదవివందుల ఓర మడచియడచి
భూధరమ్మలపాటి పొడవుగల్గిన యేమఁ • గుల మొత్తముల నేలఁగూల్చికూల్చి
శమనాహనమునైన నమయింపఁగాఁ జాలు • పులులగుంపులతోడఁ బోరిపోరి
విక్రమాబోపదుర్వేదమ్ము లగు సింగ • ముల గములెల్లను గలఁచికలఁచి
- గీ. జనముమెయి గాలితోఁ బోలఁ జాలులేడి • కడుపులన్ బ్రదరమ్ములఁ జదిపివదిపి
ప్రళయకాలకిరాకుచి వగిది జంతు • మండలమ్మును వేటాడి మగిది యతఁడు. 147
- ప. ఒక్కశీతలతరుచ్చాయాశలమ్మున విషణ్ణుండై యున్న యెడ. 148
- క. ఆనందోద్ధీపకమై, నానాపరిమళవిశేషననసౌరభమై
బానోప్పఁజాలు నొకగం, ధానిల మేతెంచి వరపరాగ్రణి నెనపెన్. 149
- ప. ఆతండును దత్పరిమళమ్మున కచ్చెరువంది, 150
- మ. మృగవానిం బురణించి, యబ్జముల పేర్కిం గ్రిందుగాఁజేసి, సం
పెఁగలం దీకొని, కేతకీసుమములన్ విశ్లేచి, కుండమ్ములం
దిగు లొందించియు, మాలతీసుమములం దీండ్రించి, విల్వై కుకం
బుగ నేతెంచు పరీమళం విది సుఖాంభోరాశిలో ముంచెడిన్. 151
- క. దీవికి గారణ మేమొకొ, కావఁగవలెనంచు వేడ్క గడలుకొనంగా
నానాపుష్పాకీర్ణం. బై నెగడు వనాంతమెల్లవరయునుఁ జనుచున్. 152
- చ. ఆమరివ వేడుకం గనియె వబ్బముఖిన్ వవసౌరభోజ్జ్వలం
ద్దుచుమును విగ్రహన్ గమలకుట్టలచారువయోధంద్వయన్
యమితశిరోజభార మలినాంబర నాతివిభూషణాంబితం
దనులపుటాకువంటి యొక తామరపప్రతిమావలోచనన్. 153
- క. ఆకలికి నాతలోదరి, నాకలకంఠీలలామ నాకవకాంగికా
భూకాంతుం డిటు గన్గొని, యాకన్నియమేనితానియే యిది యనుచుకా. 154
- ఉ. దాని పిసాకి గుబ్బలును దాని యెయారపుఁ జాపుఁదీపులున్
దాని వశిత్రయాగరిమ దాని శరీరపరీమళంబు న
ద్దాని వయోవిలాసమును దాని వదక్రమపొష్టవంబుమన్
దేవికి నగ్గలం బనుచుఁ దీరవికూరిమిగారవంబునన్. 155

శంతనుండు సత్యవతిం బెండ్లియాడుట.

వ. డగ్గటి సిగ్గరితనమ్మునన్ మ్రొగ్గు నగ్గజగమనం బునఃపునరాదరోదయమ్మునం
గమఁగొమఁచుఁ దన మనమ్మున, 156

క. ఈ మగువ దేవతాకాం, కామోఽయోః కిన్నరాంగనామణీయోః ఫణి
శ్రీమూర్ధవ్యయోః కాకీ, భూమిన్ గలపౌలతి కిట్టి పౌలపుంగలదేః 157

క. అవి తలపోయుచు నా శం, తనుజనవతి తొల్లి దైవతధువి దనువరిం
చినభంగిఁ దలఁచుకొని య, త్రనుమధ్యకా బేర్మిఁజూచి తగవిట్లవియెన్. 158

ఉ. ఎవ్వతె వీవుః నీజనకుఁడెవ్వఁడుః జవ్వనిః యివ్వనమ్మునం
దెవ్వనికై చరింతుః కులమెయ్యదిః నీ విటు లొంటిపాటునకా
మవ్వపుమేవికాంతి కనుమాయఁ జరింపఁగ నేమి వచ్చెః నీ
తెవ్వఁడు భర్తః దెల్పఁగదవేః మదవేల్లి తదంతిగామినీ. 159

క. నీసౌగను నీవిలాసము, నీ సౌరభ్యంబుఁ జూచి నేనెంతయు నీ
కాసింది మదనభూత, గ్రాసీభూతుండ నైతిఁ గరుణింపఁగదే. 160

వ. అన వక్కాంత చిఱునగవలర విట్లనియె. 161

ఉ. కన్నెనుగావి వేతోక ప్రకారము దాననుగాను; దాకరా
జన్మయభిఖ్యగన్న సుగుణాత్ముఁడు నాజనకుండు; వన్ను “నా
వ న్నడిపించుచుండు మిదె వచ్చెద” వంచు వచించి డించి పో
యె వ్నరవాదః యింటి; కదియే యకఁడుండెడితావు నాపురుకా, 162

చ. నరవతియిట్లు వల్కు నరనాథుఁడ నేఁ గురువంశజాతుఁడన్
దరుణి ప్రతిక్షణప్రబలితం బగుజవ్వనమున్ వృథాగతిం
బొరయఁగఁ జేయ నేరః వనుఁ బొందు మసంశయరీతిఁబత్నివై
వరమసుఖస్మృతం గొమము పత్నియు గిత్నియు వేఱలేదికన్. 163

ఉ. ఓసరపీరుహాక్షి విను మొక్కలతాంగి ననుకా చరించి వే
రావలు గొల్చిపోయె; నది యాదిగ నేను మతోక్కలేమవై
నాన విగుడ్చనైతి; విను నారసిసంతన బుద్ధి వుద్దై; నీ
దానుఁడనైతి; నావిధురతం బెడఁ బాపుట కివ్వగింపుమాః 164

వ. అవి వరసంబుగాఁ బల్కు వజ్జననాయకునియందు బద్ధానురాగయ్యు యత్నోయ్యలి
లజ్జించుచు విట్లనియె. 165

- క. వినునేచెడి యమ్మదనుడు, ననుమాత్రము విడిచిపెట్టనా : యెందేవికా
వినుమొక్క మాట ధర్మ, మ్మనకుం గట్టువడవలదె పూవుంబోడుల్. 166
- ఉ. పెద్ద లెటింగి కన్నెలకుఁ జెండిలిసేయుట పాడిగాని తా
గద్దరియై తనంతవ యొకానొక నాయకుడెట్లవట్టినన్
బెద్దజీకంబు వాయదొకొ : పెద్దలకుం దలవంపు వింపదో :
హద్దు వతిక్రమించుట కులాంగనకు స్విహితప్రచారమే : 167
- ఉ. ఈవరతంతురాలి విటు లీపు వృథా మొగమొటవెట్టి సం
తాపము నొందఁజేయకుము, దర్శముమర్మ మెఱింగి యించుకే
నోపిక చేసి చుజ్జనకునొద్దకు నేగి తదాజ్ఞా బూని న
న్నావయి స్వీకరింపు; మతఁ దన్నిట దీపరుఁ డింత యొప్పుదే. 168
- గీ. ఇట్లు లొప్పంగఁ జెప్పునయ్యింతి కెదురు, మాటచెప్పఁగలేమి, నమ్మునుజ విఘ్నఁడు
దాశగృహమునకేగెఁ దక్కన్య నతని, యమమతింగొని వరియింప నాత్మనెంచి,
- అ.వె. వచ్చుచున్న నృపతివరుచి దొదవ్వల, నుసి దీపరుఁడు గృతాంజలి యయి
యెడుచువచ్చి వినయ మెనఁగంగ విట్లనె, గౌరవప్రసత్తి గడయకొనఁగ. 170
- వ. ఏనుటవద్దానుండ విచ్చోటికి మీరు విచ్చేసిన కితవ ధన్యుండ నైతి నావలనికార్యం
బావతిమ్మమడు నతం దీట్లవియె. 171
- క. నీ కనుమతి యగునేపికా, గైకొనియెద దర్శనత్తిగా నీతమజ్జ
రాకాచంద్రవిభావన, నాకోరిక చంద మిది యనన్ మనమలరకా. 172
- చ. అనఘడు బిల్కా నాతఁ; దదిపా : కడుభాగ్యముగాదె నాతమా
జను వరియించి నాకులము శస్త్రముగా నొనరింపు తెన్ను; నీ
కు నొనఁగు వాడ, నైన నొకకోరికఁ గోరెద; మత్కుమారికా
తవయిఁడు నీ యవంతరము భారుణికిం బతి గావలెం జూమి : 173
- వ. అనుదాకువవనంబులు విచి శంతమండు గాంగేయుం దలంచుకొని విరుత్తరుండై
చింతాక్రాంతుండై యచ్చోటు విడిచి తన గృహమ్మున కేతెంచి దాశకన్యాగతమన
మ్ముం దగుచు వశవాదికంబు వర్జించి యున్నంత, 174
- క. గాంగేయుఁ దెలమిఁ దనతం, ద్రింగని యిట్లవియె, బేరిరికిని విటు గుం
దం గతమెయ్యదియొకొ : త, తృంగతి యొక్కింతనాకు దయఁ దెల్పఁగదే. 175

- గీ. దుర్జయుండగు శత్రుండు దొడరె నొక్కొ, నలువఁగా రావికార్యంబు గలిగెనొక్కొ
యేనుగలుగఁగఁ గొదవ నీకెట్లు గల్గు, నేల చింతింప ? వచియింపవే మహాత్మ్య !
- క. జనకుని చింతం దీర్చని, తపయువిఁ దనయుఁడని చెప్పఁదగ దంధ్రుబుధుల్
మనమువ దాఁపక చెప్పమా, యనఘా : నీకున్న కోర్కెయది నేఁ దీర్తున్. 177
- సీ. తండ్రియాజ్ఞనుగదా : దశరథాత్మజుఁడు భా , ర్యానుజోపేతుఁడై యటవికరిగె
నలహరిశ్చంద్రమాపాత్మజుఁడగు రోహి , లాస్యుండు జనకాజ్ఞ నమ్ముదువదె
యజ్ఞపతువుగాగ నంగీకరించె ను , నశ్మేపుఁడు దనజనకునియాజ్ఞఁ
బంకురాముఁడు తల్లిశిరము దొల్లఁగనేసె , జనకాజ్ఞ దాఁటరాదనియకాదె
- ఆ. వె. చేయఁదగని చెట్టపేతయైనను బూర్వు , లాచరించు తెుదు నరయఁ దండ్రి
యాజ్ఞకన్న ముఖ్యమైనది వేఱొందు , గాదటంచుఁ దెల్పఁగాదె యధిప : 178
- క. తాను సమర్థుండయ్యును, బూచికమై జనకుకోర్కెఁ బూరింపని య
వ్యానిది జన్మమె ? వాఁడును, చూచినయే ? పశువుగాఁ మానవనాథా : 179
- ఆ. వె. తండ్రి కోర్కెఁదీర్చి తనియింపఁగాలేని, పుత్రుండు జగతిఁ బుట్టినేమి ?
గిట్టినేమిపలము : గిట్టవా : పుట్టవా : , స్వేదజములు మఱియు భేదమేమి ? 180
- క. అవి పల్కూతనయుఁ గని శం, తనుఁ డిట్లను లజ్జ మనముదరికొనఁ దనయా :
గనుఁగొనుము చింతగాదే ? , తనయుండొక్కరుఁడ యైనఁ దండ్రికిఁదలఁపకా. 181
- క. ఒకకొడుకు కొడుకుమంగా, దొకకన్నును గన్నుఁగాదయో : పుత్రా : దై
వికగతి వాఁడందినఁ దం, డ్రికి వేఱొందుగతి గల్గనేర్చునె యెందున్ ? 182
- వ. ఇట్లు చింతాక్రాంతుండై యున్న తండ్రి యుదంతంబు సాంతంబుగాఁ దెలియఁగోరి
యమాత్యులంబనిచిన వా రున్నయవికి నెఱిగి భీష్మునకుం జెప్పిన నెతండు తద
మాత్యులతోడం గలసి దాశరాజసదనమ్మునకుం జని యతనితో విల్లనియె. 183
- ఆ. వె. ఓయి : దాశరాజ : యొనఁగు నీపుత్ర మ, జ్ఞునకుఁడైన న శంతనునరపతికి
మాతయైన వీడుకూతున కే నెల్ల, యెడల భక్తుఁడనని యెఱుఁగు మనమ : 184
- క. అన దాకుం డిట్లను నో, యనఘా : నీ కిచ్చెదను మదాత్మజ నతిగాఁ
గొను మీవుండఁగ నేత, త్రవయుం దీనేల నేం ధర్మమె ? చెప్పమా : 185
- క. అమదాశరాజసకు శం, తనుతనయుం డిట్లు పల్కఁగఁ దగ నీనుత మా
తను జేయుము నా కేత, త్రవయుఁడ రాజ్యమ్ము నేలఁదగుఁగా కనఘా : 186

- వ. అనుడు మహాత్మా : నీవు రాజ్యం బొల్లమియ నిశ్చయంచైనను నీతనయందు
మద్దహిత్తు రాజ్యమ్మునకు సమ్మతించనే యవ భీష్ముండతని కిట్లనియె. 187
- గీ. ఏమ దారపరిగ్రహం బిచ్చగించ, నిట్టి నా కేం పుత్రుడుపుట్టుఁ జెపును
నావని శంక మనమునఁ బోవఁ ద్రోచి, తల్లిగాఁజేయు బొప్పు నీతనయ నాకు.
- వ. అనుగాంగేయుపల్కులకు సమ్మతించి దాకుండు శంతనునకు సత్యవతి నొసంగి
పరిణయం బొనరించె. 189
- ఆ.వె. సత్యవతిని ధర్మసతిగాఁగఁ గైకొని, సంతసించెఁ గాని శంతనుండు
పెద్ద గాకమున్నె బిడ్డఁడు వ్యాసుండు, కలిగె ననెడిమాటఁ దెలియఁ డయ్యె. 190
- వ. పిదప నతండు కొందొక కాలమ్మునకు నానతియందుఁ జిత్రాంగద విచిత్రవీర్యులను
తనయులంగాంచె. వా రిరువురును గాలవశమ్మున మృతులగుదు విచిత్రవీర్యపత్ని
యగు వంశిక యత్తయాజ్ఞ వ్యాసుం గలయునెడ నేత్రనిమిలనం బొనర్చుకతనఁ
బుట్టండుండగు ధృతరాష్ట్రుం డుదయించి రాజ్యార్థుండు గాఁడయ్యెఁ బిదప రెండవది
యగు సంబాలికం బినుప నాపె వెలవెలఁ బాటుకతనఁ బాండురోగగ్రస్తుండగు
పాండురా జుదయించె నతండును రాజ్యార్థుండు గామి సత్యవతి పెద్దకోడలిఁ బిలిచి
మరల వ్యాసుంగవయు మనుడు నాపె యొల్లక కామకలావేదినియగు తన దాసి
బిచ్చిన దానికి ధర్మాంశమ్మున విదురుం డుద్భవించె. 191
- క. ధృతరాష్ట్రం డంధుండగు, కతనన్ విదురుండు దాసికాన్యగుటను స
మ్మతిగాక సత్యవతియా, నతి భీష్ముం డీడియెఁ బాండునకు రాజ్యంబు. 192
- వ. అతండు విదురుండు మంత్రిగా రాజ్యం బేలుచుండె. 193
- క. అందృతరాష్ట్రుండును సౌ, బలియగు గాంధారి యొకతె వైశ్య యొకతె భా
ర్యలుగా మతిశతమును సౌ, బలియందున్, వైశ్యయందుఁ బదపె నొకరునిన్.
- ఆ. వె. శౌరసేని కుంతి సదమల మద్రభూ, పాలపుత్రి మాద్రీ భార్యలుగను
బాండుభూవిదుం డఖండసౌఖ్యాంబుధి, నోలలాడి రాజ్య మేలుచుండె. 195
- క. పుట్టిం బ మన్నయప్పుడ, నట్టి నొకవిఁ గనియెఁ గుంతి పాండువృసతి యా
గుత్తెఱుఁగమి వాపడఁతిం, గట్టికొనియె నేమి పెచ్చగల ముమలారా : 196
- క. అన విని మును లిట్లని రో, యవమా : కన్నెఱకమునవ యక్కుంకికి నం
దనుఁ డెట్లుగర్గెనో : పాం, డువృసతి దావెట్లుకొనియెనో : తెల్పుగదే. 197
- వ. అవివ మాకుం డిట్లమఁ దొల్లి శౌరసేనాత్మజయగు కుంతినిఁ గుంతిభోజుండను

- వాడు సంతానంబు లేమిం జేసి పుత్రింగఁ గైకొని పెంచికొనుచు నొక్కడ
దుర్వాసుండు తనగృహంబేగుడు నతనికిఁ బరివర్త్యార్థంబుగాఁ గూతు వియోగించె.
క. కుంతయు దుర్వాసున క, త్యంతము భక్తియును బేర్చి దనరంగ నేవల్
గొంతవడిఁ జేయ నాతం, దెంతయు సంతనము లొన వినుచుడి గాఁగన్. 199
- ఆ. వె. కన్నె! వేల్పునెవనిఁ గామించి మనమున, దలంచి కొనెదొ వాడు తత్క్షణంబ
వచ్చి నీదుకోర్కె ఫలియింపగాఁజేయు, మం దటంచు నొక్కమంత్ర మొనఁగె.
క. ఇటులొనఁగి యతఁడు సనె న, క్కుటిలాంక యొక్కనాడు కుతుకమ్మన న
జ్జటిలఁ దొనంగిన మంత్రపుఁ, బటిమం దిలకింప నెంచి పతియించి వెనకా. 201
- వ. ఉదయించుచున్న సూర్యునిం బిలుచుటయు నతండు మనుష్యరూపమ్మునఁ జను
దెంచె; నంతఁ గుంతయు వేపమానయగుచు రజోదోషసంగతయై యతనిం గాంచి
కృతాంజలియై యిట్లనియె. 202
- క. దేవా! తావకదర్శన, మీవగ నొకమా తొనర్చ నే నెంచి తగన్
భావించి వేడితిని నా, భావము ఫలియించె నీవు వచ్చినకతనకా. 203
- వ. కావున మదనచారమ్ము కతన దేవరకుఁగల్గిన పరిశ్రమంబువైచి కోపింపక భవ
దీయమందలమ్మునకు దయసేయుమని ప్రార్థింపుడు నహర్పతి మదవిహ్వలఁడై
యత్తలోదరి కిట్లనియె. 204
- క. విలిచితివి వచ్చియుంటివి, గలయకయే నన్నుఁబంపఁగాఁదగునే? యో
కలికీ యలరుల ములుకుల, కలుకంఁగాఁ జేయ నీకు నొప్పిద మగునే? 205
- ఆ. వె. ఎవతెత్తెవఁగాని యే దటస్థింతునే?, మంత్రపాటవమున మగువ! నీకుఁ
జిక్కినాడ నన్నుఁ జిక్కులు వెట్లక, కలయు మఱి! పేర్చి దొలకరింప. 206
- వ. అనవుడుఁ గుంతి సిగ్గున చ్రుగ్గుచు నిట్లను, 207
- గీ. కన్నియను గాని వేటొందు గాదు; విజము
తెలియవే? సర్వసాక్షివి దేవదేవ!
విమ్మ నేఁ గోరుటయుఁ దప్పె; నన్ను నీవు
గలయ నుంకించుటయుఁ దప్పె; కను మొకింత! 208
- వ. అనవుడు సూర్యుఁ డిట్టులను; పంగవ: నిన్ గవఁగూడ కేమ బో
యినయెడ నన్ను దేవత లిహి! యని గేలి యొనర్చురోటు! కా

దని గిఱరింతువేని విను నమ్ముని విద్దతివిన్ శపింతు; నే

మని యిటువంటిమంత్ర మదిలా; కులబాలిక కిచ్చెఁ జూచెదన్.

209

వ. నన్ను మన్నింతువేని మత్సంపర్కమ్మున నీకన్యాత్వంబు వాసి చెడకుండఁ గాపాడు
భారము నాయదియ.

210

క. ఒరు లెవ్వ రెఱుంగకుండఁగ, వర మొసఁగెదఁ గోర్కెదీర్చి వగలాఁడిరొ; నన్
బురజేంచు ముద్దులొలుకు కొ, మరువిం గవరాదె; చురువిమాటగువానిన్.

211

క. అవి పేర్మి గడలుకొనఁ బ, క్కిన నచ్చెల్లి మెత్తవడియెఁ గ్రీడారతులం
దవిపి వర మొసఁగి రవియును, జనియెం దివమునకు మనము సంతన మెనయన్.

క ర్ణ యు ధి ష్ఠి రా దు ల జ న న ము.

వ. పిమ్మట నక్కుంతి చూలుదాల్చి దాదికిందక్కఁ దక్కుఁగలవారికిం దెలియనీక
యంతఃపురమ్మున నుండునెడ సహజకర్ణకుండలకవచాభిరాముండును సర్వప్రతి
మానుండును సర్వలక్షణోపేతుండునునగు కర్ణుం డుద్భవించిన లజ్జితాననయయి
చింతించు నక్కుంతికి డాత్రేయ యిట్లనియె.

213

* క. కడచినపనికిం జింతనా, గడలుకొలుపనేల; భావికార్యమ్మునకుం

బడఁతిరొ; యాలోచింతము, తడఁబా టేలయనఁ గుంతి తత్తటనడుచున్.

214

వ. డాత్రేయికానీతం బగు మందనమ్మునందు,

215

క. బాలునిడి కన్నుఁగొనలం, గాలువలై నీరు పాటఁగాఁ గడుఁ జేర్మిన్

బాలిండ్లు స్రవింపఁగఁ జిం, తాలోలమనస్క యగుచు నడఁచుఁ బలికెన్.

216

ఆ. వె. ఏమి పేయుదాన నే మాచరించెడి, దాన నేమి సలుపుదాన మంద

భాగ్య నై నవాకు బహులక్షణయుతుండ, వీవు దక్కువాఁడవే కుమార;

217

మ. తనయా; యేజగదంబ లోకము లనంతంబుల్ కృపం బ్రోచి వృ

ద్దివి బొందించు మహామహిమ విమఁ బ్రీతిం గాచు నాశక్తి; నీ

కనయం బాఁకలి దీర్చు సారెకును స్తవ్యం బిచ్చి యమ్మాత; నే

జనవిం గామ, గుమార; నీకభిలమున్ నత్వాత్మ యద్దేవియే.

218

* ఈ విషయమును ఈ వృందమునందలి మఱియొన్ని విషయములును విపులముగాఁ జూచు
వారు మా సాందవజనసమునఁ జూడఁదగు.

- గీ. మరల నీమొగ మింక నొక్కమాటుఁ గాంచు, భాగ్య మబ్బవి నాకిట్టి పాపజాతి
కకటః స్వైరిణీఃబోలె వి న్నదవిఁ ద్రోచు, సంతగతి వచ్చె నేమవి యందుఁబుత్రః
చ. కనియును నిన్నువంటి తగుకాసువు, నెన్నఁడుఁగాని సంతతికా
గనవి యనాభవోలె, గొడుకా : యడుకారెడివంత నెంతయుకా
గనవలసెన్; బురాభవమునకా సుతసంపద పెట్టిపుట్టకుం
డిన ననువంటి దాని కిడునే; జగదంబ సుతుకా భవాచ్యుతున్. 220
- వ. పిదప దాది యామె నోదార్చి మంజూషం గొవి రహస్య ప్రకారమ్మునఁ జనునెడ
వంధ్యయగు రాధయును సూతగృహిణి తప కిమ్మవి యడుగ నద్దాని కొసంగె.
రాధయు వతవిం గన్నకుమారుంబలెఁ బోషించుచుండె. 221
- క. ఆమీఁదఁ బాండునరపతి, యామగువం గొవియెఁ దా స్వయంవరమున న
త్తామరసాప్తవరమ్మున, నామదితయుఁ గన్నెవన్నె వతనికిఁ దోచెన్. 222
- క. ఒకనాఁ దాపాండునృపా, లకుఁ దడవిన్ వేఁట లాడ లాంసుఁడై యే
గి కడుం దుష్టమృగములఁ జె, నకి చెవకి యనంతరమ్మునకా మృగరీతిన్. 223
- క. క్రీడించెడి జడదారుల, జోడుం గని యందు మగవి సూటియెలర్చకా
గాదంగనేయ శరసం, తాడికుఁడై కుపితుఁ దగుచుఁ దాపసి నృపునికా. 224
- క. కనుఁగొని యగ్నికణంబులు, కనుఁగొవలన్ రాలఁ బలికెఁ గటకటః పాపా
త్ముని వి న్నేమనఁ గలః వి, ప్పుని యే మవి చేసి తీ వపాస్తనయుఁడవై. 225
- క. క్రీడించు వన్ను శరసం, తాడికుఁ గాఁ జేసి తీ యధర్మమ విన్నుం
బీడించు మృత్యువై విరి, బోడుల కూటములవంకఁ బోయితివేనిన్. 226
- క. ఆవి శపించిన నాపాం, దునృపాలుండును మవం బమావవిషాదం
బును జెంద వయ్యరణ్యం, బున రాజ్యము వీడి వాసమును బొనరించెన్. 227
- ఆ. వె. అంత వతవిభార్య లైన కుంతియు మాద్రీ, యును బతిప్రతాప్త మనుగమించి
చని రరణ్యమునకు; పతులకుఁ బతిపేవ, కన్నభాగ్య మొందు గలదె తలఁప 228
- గీ. గంగ యొద్దునఁ బాండుఁ దఖండతపముఁ, జేయుచు మునీశ్వరులపేవఁ జేసి పుణ్య
కథలు విందును గాలమ్ము గడపుచుండె, రాజ్యసంగతి మఱచి విరాగి యగుచు. 229
- వ. ఒక్కనాఁ దతం “దప్తత్రస్య గతి ర్నాస్తి” యను ధర్మశాస్త్రవచనంబు విని
తపకుం గతి యేమి యని వారి నడుగుడు మును లిట్లనిరి. రాజా : యారసుండును
దాహిత్రుండును క్షేత్రజుండును గోశకుండును గుండుండును సహోదుండును గాసి

మండును గ్రీతుండును వనప్రాప్తుండును దత్తుండును నా దళవిధపుత్రులు తత్తరో
త్తరంబు లొచ్చుగా గణేయంపం బడుదు రిట్టి పుత్రులలో నొక్కండేనిఁ గల్గినఁ
బున్నామనరక ప్రాప్తి లే దని చెప్పిన విని యొక్కెడఁ గుంతి కిట్లనియె. 230

కా. సౌదాసుండు వశిష్ఠమౌనివలనన్ సంశాసముం గాంచి యా
మోదం బందె నటించు వింటిఁ దరుణీ! మోమోటమిం దక్కి దా
యాదప్రాప్తికి నొక్కమౌనివరు నీ వారాధితుంజేయఁగా
రాదే : యన్వయ ముద్ధరించుట యధర్మంబౌనె నాయానతిన్. 231

క. పతియానతిఁగొని నతి పర, పతియై యక్కతన మతులఁబడసియు దోషా
వ్విత గా దొక్కింతయు నని, క్రుతి స్మృతివిదుల్ వచించు సూక్తులు వినవే. 232
ప. అనవుడుఁ గుంతి మున్ను మంత్రంబొక్కండు నేర్పియుంటి నయ్యది పఠించి
యే వేల్పుంగోరిన నతం దేతేరకతీరదు. తచ్చలమ్మున దేవతల నారాధించి తన
యులం బడయుదాన. 233

క. అని పతియానతి ధర్మవి, మనమునఁ దలపోయ నతఁడు మంత్రబలమునం
జనుదెంచె నతవిపొత్తున, జనియించెకా ధర్మరా జనమతేజాండై. 234

క. ఒకయేట వాయుదేవు మ, తొకయేటన్ దేవనాథు నొగి మంత్రబలం
బు కతన రప్పించి తగన్. వృకోదరాక్షసుల నప్రవిదులం గనియెకా. 235

గీ. ఇట్లు గుంతికి సంశాస మెనకమెనఁగఁ, గని నహింసక మాద్రీ భర్తను గనుఁగొని
తనయు నొక్కని దయపేయఁ దగదెఁ నాక, టంచుఁ బ్రార్థింపఁ గుంతికినాజ్ఞయిడియె.

క. పతియానతిచే మాద్రీ, సతికికా మంత్రం బొసంగెఁ జయ్యనఁ గుంతి
సతి తన్మంత్రంబున నా, సతి వానత్యులను బొంది సంతన మెనఁగన్. 237

గీ. వతుల సహదేవు లనెడి తనయులఁ గాంచె, విట్లు పొందున కాత్మజారేవు రుదయ
మంది రవ్వారు పాండవులవనఁగఁ బరఁగి, రంత నొకనాఁడుపొందుభూకాంతుఁడెలమి.

చ. వల దని మాటిమాటికి వివారితుఁ డయ్యును గామబాజనం
చలితమవస్కుండై తపసిశాపము నెంచక మద్రరాట్టుతం
గలని గతానుండై చనియెఁ గాముకు లాత్మతమావిసప్తికిన్
దలఁక రటన్న, వేతొక విధంబగు హానికి జంక నేర్తురే! 239

గీ. చెట్టువడినంకఁ జెట్టును జాట్టుకొన్న, తీవయును బోలె నవుడు మాద్రీంశాంగి
యావృషాలవిదైఁ బడి యడల సాగెఁ, గాంతలకు వింతకన్న దుఃఖంబు కలదె!

గీ. కుంతియు వగం బొగల సాగె; గొమరులెల్లఁ

గరముఁగుందిరి; మునివరు లరుగుడెంచి

వారి వారిచి పొందుభూపతికి నుత్త

రక్రియల దీర్చిరంత విధిక్రమమున.

241

వ. మాద్రియుఁ దనకొడుకులం గొంతి కప్పగించి సహగమనంబొనర్చె; బిష్ముట
మునులు సంతానసహితంబుగాఁ గుంతి మోరార్చి దంతిపురంబున కవిపిరి. దృత
రాష్ట్ర విదుర గాంగేయాదు లాయును నోవార్చి పీఠలెవ్వ రని యడుగఁ గుడుకులో
ద్భుతార్థంబుగా మత్తుతి యానతి సురలవలనం గన్నసంతానంబని చెప్పి విశ్వాసా
ర్థంబుగా వారల నప్పుడు రావించుటయు,

242

క. దృతరాష్ట్రప్రముఖులు న, మృతి నాయను నాదరించి మమత మెయిం ద

త్తుతుల నమ స్తవిధముల, నతులగతులఁ జూచుచుండి రజురలలేమిన్.

243

అ.వె. పొందుభూమిపతికిఁ బత్నులయం దిట్లు, సుతులు సంభవించి రతులమతులు

వారిచరితఁ జెప్పవాడ నాకర్ణింపుఁ, డాదరం బెసంగ ననఘలార.

244

గీ. వారి కేవురకును నొక్కనవిక ద్రుపద, పార్థివునిపుత్రి ద్రౌపది వత్నియయ్యె

నేవురకు నక్కలికియందు నేవు రుద్ద, విందిరి తనూజ లత్యంతవిమలమతులు.

క. నరునకుఁ గృష్ణుని చెలియలు, పరమోవారగుజూపభద్ర సుఖద్రా

తరుణి సతీయగుచుఁదగె న, తరుణికి నభిషమ్యఁ దనెడితనయుఁడు పుత్రున్.

245

అ.వె. ఆతఁడు నమరరంగమందుఁ గాలవశంబుఁ, జెందె; ద్రుపదపుత్రి వందసులును

నతవివోలె మదిసి రాయుద్ధమునన సో, భద్రభార్య మశ్యవతితనూజ.

247

ప రీ షీ త్తు పు ట్టు ట.

వ. ఉత్తరయనునది యప్పటికి గర్భవతియై యుండి ద్రోణిశరాగ్ని దగ్గుండగు నొక్క
కుమారుం గనుటయుఁ గృష్ణుం డనుగ్రహించి కురుకులాంకూరమ్ముగా వక్కు
మారుం బ్రతికించె.

248

గీ. కులము క్షీణించునప్పుడు గలుగుకతన, నా కొమరుఁడు పరీక్షిదాఖ్యాకుఁ డయ్యె

పాండవులచేతఁ దనమతుల్ పడినకతన, నాంబికేయుండు పుట్టండుఁ డడలుచుండె.

గీ. అతనిభార్య గాంధారియు నట్ల పుత్ర, శోకమునన్ముగ్ధ నిరువుర కేక రీతి

ధర్మతనయుండు పరిచర్య తగ నొనర్చి, వారియనుమతి రాజ్యంబు వదసి యలరె.

- క. విదురుండును ధృతరాష్ట్రుని, మదికింపగురీతి ధర్మమార్గంబులు న
మృదమున బోధించుచుఁ గడుఁ, బదిలముగా నతవియొద్దఁ బాల్పడియుండెన్. 251
- క. తనయులు మదిసిన దుఃఖం, బును మఱపించుచును ధర్మపుత్రుఁడు పితృసే
వన మొనరింపఁగ భీముం, దనుదినమును నతవియొడుట నను నీరీతికా. 252
- సీ. దుర్యోధనునితొడల్ తువియలు సేసి దు , క్షౌరనునల్లఁ బేరానఁద్రావి
తక్కినసుతుల నందఱ నుగ్గుగావించి , తినఁ దిండిలేమిఁ జేసినతతమున
మాయంబుఁ బది యభిమానవిహీనుడై , కాకంబువలె సిగ్గులేక భుక్తి
నలుపుచున్నాఁడు జనపాంధుఁ డితనికిఁ , బిండము మేమింతపెట్టకున్న
- గీ. వేటుగతి లేదటం చిటుల్ విసుపుమాట , లెన్నియో భీముఁ డాయమ్ము లెత్తివలుక
వంతఁగొనునట్టి ధృతరాష్ట్ర చింతఁ దీర్పుఁ , దమ్మునికి బుద్ధిసెప్పుచు ధర్మసుతుఁడు.
- వ. ఇట్లష్టాదశవత్సరమ్ము లటవసించి ధృతరాష్ట్రుండు ధర్మతనయు నానతి వనమ్మున
కరుగం దలంచి వృకోదరుని కారణమ్మున వింత దనుకఁ దనపుత్రుల కౌర్వదైహి
కంబులు జరుగమి ననున్మరించి వారలకు నివావక్రియార్థంబుగాఁ గొంతధనంబు
నడుగుడు విదురానుమతంబున నట్లొనర్పసుంకించి తమ్ములతో యోజించు నన్నం
గవి వృకోదరుం డిట్లను. 254
- సీ. నీకారణముననే నెలఁతతో మవమెల్ల , వనవానమున బ్రంగవలసివచ్చె
ద్రువదపుత్రి కనేకదుఃఖము లందంద , నీ విమిత్రముననే నెఱిఁపుటిల్లె
నల విరాటునికి దాన్యం బొనర్పుట మన , కబ్బె నీమూలన నందఱికిని
నీచగ్రజాండపు గావేని వమ్ముగా , మనకధికార మెమ్మాడ్కిఁ బోవు
- తే. గీ. పుట్టినదిగోలఁ జేసినచెట్టలెన్నఁ , దరముగాని సుయోధను తర్పణమున
కనఁకు; ధన మీదలంచెద వక్కటకట; , యెంత వెట్టి వోయన్న! విన్నేమియందు.
- క. ముచుగంధర్వుఁడు దుర్యో, దనునిం జెఱగొన్న నతనిఁ దప్పింపఁగఁ జే
సెన నీ వెట్టితనం బది, మనమునఁ దలపోయ మంటచుండును వాకుఁ. 256
- క. నీవెఱుగకుండఁ గీచకు, లేచిధమునఁ జంపఁబడిరి నృప; యావిధి దు
ర్వాపుల సుయోధవాదులఁ గావలల వధింపకునికిఁ గట్టము లెప్పన్. 257
- వ. వేయేల దుర్యోధనహితార్థంబుగా నీతనికి ధనం బొసంగుటకు నేనొల్ల; నింతవిక్కు
వంబని సానుజుండై భీముండు ననుటయు నది లెక్కింపక యుద్ధిష్ఠిరుండు ధనం
బొసంగి తత్కృత్యంబులు వెఱవేర్పించె. 258

- అ. వె. తర్జుణములొనర్చి తనవారికుత్తము, గతులు గలుగఁ జేసి కొరవది
నాదుఁ డరిగె వనము నాతితో విమరసం, జయులతోడఁ బూర్జనయులతోడ. 259
- వ. కుంతియు వారిపిఱుందన చవియెఁ బొందవు లాయను మరలించు దలఁపునఁ దోన
చవి వ్యర్థప్రయత్నులై పురికేఠెంచి రంతవారలు. 260
- క. పాపాపహమగు గంగా, ద్వీపవతీతీరమున యతిప్రవరగణ
ప్రాపకమై యరిరెడిశత, యూపాశ్రమమందు నుండి రుదజములందున్. 261
- వ. ఇట్లాఱునంపత్నరమ్ము లకుఁ దపంబున నుండినపదన యుద్ధిష్ఠిరుండొక్కనాఁ
డనుజుల కిట్లనియె. 262
- గీ. నాకు నిన్నటిరేయి స్వప్నమునఁ గుంతి, కడుబడలి యున్నవడుపునఁ గానుపించె
నమ్మహాసాధ్వి గాంధారి ననుఁగుఁ దండ్రి, నరసి రా మనసాయె నోయన్నలార. 263
- వ. మఱియు నయవిదుత్తములగు సంజయవిదురులం గూడఁ గన మననయ్యెడి, పరి
సిసరండు పీఠలును ననుడు వల్లెయన ద్రౌపదియు సుభద్రయు సుత్తరయుఁ
దక్కుంగల పౌరులును బరిసి కొలువ నతండు శతయూపాశ్రమమ్మునకుం జని
కుంతీగాంధారీధృతరాష్ట్రులఁ గవి విదురుఁగనరామికి శంకించి తండ్రితో మహాత్మాః
విదురుఁడెక్కడ, నవి యడుగుడు నతండు విరక్తుడై యిమ్మెడనే యొకఁట
నేకాంతంబుగఁ దపం బొనరించుచున్నవాఁ డనిన మఱునాఁడు గంగాతట మెల్ల
నరసి. 264
- గీ. ఘోరతపమాచరించు నాధీరుఁ గాంచి, ధర్మజుఁడ ననిచెప్పి వందన మొనర్చి
యెదుట విల్చిన మత్తరం బీక మిన్న, కుండె నీగతి నొకక్షణ ముండునంత, 265
- అ. వె. విదురు మొగమునుండి వెడలి యఖండతే, జం బొకం దజాత శత్రుముఖము
నందుఁ దగఁ బ్రవేశ మందె నాతండు ధ, ర్మాంశమున జనించినట్టి డగుట. 266
- వ. ఇట్లు విదురుండు గతానుం డగుటకుఁ జింతించి యతనికి దహనాది సంస్కారం
బొనర్చు నుంకించుడు నశరీరవాణి యిట్లను. 267
- గీ. ఈతఁడు విరాగి గాన నీవితని కిట్టి, కృత్య మొనరింపుటకు మది నెంచఁబోకు
మనుడు ననుజులతో గంగ నతఁడు స్నాన, మాడి చని ధృతరాష్ట్రతో నది వదించె. 268
- గీ. మీద నయ్యాంబికేయు సమీపమంద, పాండవులు గొంతకాల మిట్లుండ పటకు
వ్యాసవారదమునిపద్యు లరుగుదెంచి, రనుగమించు మహాముని జనులతోడ. 269

- క. వ్యాసుం గనుగొని తగఁ గుం. తీసతి యిట్లనియె నోమునివరేణ్యః । నా
కాసజనియించె గర్భుని, నాసుతు నొకసారి గన్గొనం జేయఁగదే. 270
- ఆ. వె. కన్నెప్రాయమందుఁ గంటిని గనుగొంటి. నంతెకాని యతని యభ్యుదయము
చూడ నోచ నైతి నేడైన నొకవరి, వేగ వాని జూపవే మహాత్మ. 271
- వ. గంధారి యిట్లనియె. 272
- ఆ. వె. కడుపు పగుల వింతకాషపుఁగంటిని, గాని యొకని చేతిలోనైన
వెడల నోవఁనైతిఁగొడుకుల నూర్వర, నొక్కసారిమాపు మోమహాత్మ. 273
- వ. సుబ్రద యిట్లనియె. 274
- గీ. చిన్నతనమున వీరుడై వన్నెకెక్కి, తుదకుఁ గడుపునఁ జిచ్చిడి తొలఁగిపోయె
నక్కటా! యభిమన్య మదాత్మజాతుఁ, బ్రాణనముఁ జూపుమిఁక నొక్కవరిమహాత్మ.
- చ. అవి కరుణంబు పొంపిరిగ నయ్యమ లందఱుఁ దన్నుఁ గోర న
మ్మునివరుఁ డాత్మ నిట్లు దరిపోసె జగజ్జననికా సనాతనిన్
సనక సనందనాదిమునిసన్నత మిన్నత దేవదేవమూ
ర్ధ్వహితపాదపద్మఁ బ్రసరక్కరుణారసపూరపూరితన్. 276
- గీ. అష్టదిక్పాలకులును బ్రహ్మాది దేవ, తలు నహమ్మును బంచభూతములు నింద్రి
యాదికమ్మును లేకన్నయపుడు నొప్పు, నేజనని యాపె నీవని యే నుతింతు. 277
- సీ. దేవదేవిని మణిద్వీపవాసినివి ప్ర , కృతివి బ్రహ్మాదికాకృతివి నకల
జీవరోకమ్మును జిత్రమునం దిడి , గుణములచే లింగకోశమందుఁ
జొడిపి నమాధినిష్ఠను జెంది కల్ప న , ర్యంతమ్ము స్వాతంత్ర్యమనుగమించి
యుండెడి నీశక్తి యొరు లెఱుంగఁగ లేరు , మాదృకు లెట్లు నీమాయఁ దెలియ
- గీ. నేర్తు రోయమ్మ! వీర లక్ష్మార్తు లగుచు, మృతులఁజూపింపు మనెదరుమృతులఁ జూప
నీకటాక్షంబు లేకున్న నే నమర్త , తం బొరయు పాటివాఁడనా ? తల్లి చెప్పుము. 278
- క. అవి సంజప్రొద్దునం దను, విమతింపఁగ రోకజనని విస్మయగతి నా
కనివాసులైన వారలఁ, గమపింపఁగఁ జేసె గమలంకణ వెడలంగకా. 279
- వ. గంధార్వీశ్రములు లవ్వారిం గాంచి సంతసించిరి. విదవ సత్యసతీతనూజుండును,
క. వారల మరలన్ దివికిం, జేరం జేయుటయు వట్టిచెయిది మహాశ్వ
ర్యారోపకమై చూచెడి, వారలకు మహేంద్రజాలవైఖరి దోచెకా. 281

ధృతరాష్ట్రాదుల మరణము.

వ. ధర్మజుండును వ్యాసున కెరఁగి సపరివారంబుగా హస్తపురి కేతెంచి సుఖంబున్న మూడవదినంబున గాంధారియుఁ గుంతయు ధృతరాష్ట్రుండును దావాసలంబుకతనఁ గాలదర్శంబుఁ జెందుటయు సంజయుం డంతకు మున్న తీర్థయాత్రయందు గతుం డగుటయు నారదుని వలన విని దుఃఖితుండై యుచితక్రియ లాచరించె. కౌరవ జ్ఞయంబయిన ముప్పది యాఱు వత్సరములకుఁ బ్రభాసతీర్థమున యాదపు లంద టును విప్రశాపవశమృతతన మదిరా పానమత్తులై యన్యోన్య కలహమున మడిసిరి. బలరాముండును దేహత్యాగం బొవరించెఁ, గృష్ణుండు శాపంబుకతనఁ గిరాతబాణ కాడితుండై పరమపదం బలంకరించె, ననుదేవుండు బుత్రశోకమున భువనేశ్వరికా దెందమ్మునఁ బొందుపఱచి పరలోకగతుండయ్యె. విదవ నర్జునుండరిగి దుఃఖితుండై బలరామకృష్ణులకు సవత్సీకంబుగా సంస్కారమ్ము నిర్వర్తించి చ్చాన్తికాపురం బుద దిచే నాశ్రమింపంబడకయమున్న యందలి జనంబులతో హస్తపురం బరుదెంచు నెడ మార్గమధ్యమ్మునం జోరులు గోవికలం గొట్టి ధనం బంతయు నవహరింప నిస్తేజాండగుకతనఁ జేయునదిలేక మిన్నక యింద్రప్రస్థమ్మున కరుడెంచి యనిబుద్ధ పుత్రుండగు వజ్రానకు నవసరంబు వట్టంబు గట్టి పడఁవడి సాత్యవతేయునకుఁ గడ చినప్పత్తాంతమ్మునొడివి దుఃఖించుటయు నతండు భవిష్యమృగమ్మున నీవును గృష్ణుం డును నవతరింతు రయ్యెడ నీకేజంబు యదాపూర్వమ్ముగ విలసిల్లనని వచించిన పిమ్మట హస్తపురమ్ముఁజేరి యుద్ధిష్ఠిరున కేతద్వృత్తాంతమ్ము జెప్పిన నతండు దుఃఖించి షట్రింశద్వత్పరుం డగు నభిమన్యునుకు రాజ్యాభిషిక్తుంజేసి భార్యానుజో పేకుండై హిమాచలమ్మున కరిగి యట దేహత్యాగం బొవరించె వని చెప్పి సూతుండు మునుల కిట్లవియె.

282

గీ. బౌత్తరేయుండు పాండురాజ్యమును ధర్మ, మింతయును దప్పకుండఁగ నేలుచుండ నరిగె నొకరీతి పద్వీవత్సరము లిట్లు, లోప్పుగతి రాజ్యమేలుచు నొక్కనాఁడు, 283

వ. మృగయావ్యసనమ్మున వనమ్మున కరిగి మృగంబులం బరిమార్చుచుఁ గొంత తడవు గ్రుమ్మరి విద్ధంబై పలాయితం బగు నొక మృగము వెంటఁ జనిచని మధ్యాహ్నం బగుటయు,

284

క. అఁకలియును డప్పికయును, మేకొన నిలుపోవలేక మిక్కిలి వెతచే నాకుబుడై యచటఁ దవ, శ్రీకరమగు నాశ్రమంబు చేరం జనియెన్.

285

వ. చవి తపం బాచరించు నొకమువివరుం గాంచి జలం బడుగుడు సమాధినిష్ఠుం డగు
కతన నతండు వలుకడయ్యె. దానఁ గుపితుండై కలిసమావేశ వికలచిత్తుండై
మృతసర్ప మొకండు ధనుష్కేటిందగిల్చి యతని మెడం బడవైచి పురంబున
కరిగె; మునియు యథాపూర్వముగ విశ్వయందై యుండె. 286

క. ఆతని తనుజాతుఁడు గవి, జాతుఁడు నా బాలమౌని జనకు నుదంతం
బాతటి మిత్రుల కతవన్, బూతాత్ముఁడు విని యమర్ష పూరితుఁడగుచుకా. 287

వ. జలంబు కరంబున ధరియించి “మజ్జనకు గళంబున నెవ్వండీ మృతసర్పంబు
దగిలె నా చుష్టుం దేడు దినమ్ములకుఁ దక్షకదప్తుండై మృతుండయ్యెడు” మని
శాపం బిచ్చినఁ దదవృత్తాంతంబు ముని శిష్యుం దొక్కఁడు సరేంద్రునకు విన్న
విందుడు నతండును నవివార్యంబగు మునితనము శాపమ్మున కులికి మంత్రి
వృద్ధుంజూచి యిట్లనియె. 288

ఆ. వె. మునికుమారుఁ దొక్కఁడు కనలుచు శపియించె, సర్ప విషముకతనఁ జచ్చునట్లు
గాన దాని దాఁటగాఁ గల యొక్క యు, పాయముండెనేని బ్రతుకు గలదు. 289

గీ. మృత్యు వెన్నటికై నను విత్యమైన, దైనఁ బొరుషయత్నంబు మానదగద
టంచుఁబెద్దలు వచియింతు రరసి యిపుడు, తగినయత్నంబొరన్నఁగాఁదగదె మనకు. 290

వ. మణిమంత్రోషధ ప్రభావమ్ము లగణ్యంబులు, ము న్నొక్క మునివర్యునిభార్య సర్ప
దప్తయై యమ్ముని యాయువునం దర్థమ్ము గొని పునర్జీవితయయ్యెనని విందుఁ
మిట్లు ప్రత్యక్ష రృప్తాంతమ్ము లనేకమ్ము లుండ నొదాసీన్యంబున మిన్నకుండు
టయుక్తంబు. సర్పంబు దైవాధీనం బని యెవ్వండు విరుద్ధ్యేగి యగు నతం డల
మండు నాఁబడు. 291

క. దైవాధీన మటంచును, గేవల సూహింపఁదగదు; గృహి భిక్షనకుం
దా వాత వన్నమిడుఁగా శాపం మ్రింగుటకు నతని యత్నము వలదే. 292

వ. అమరరీక్షిత్తుం గాంచి మంత్రులు మహాత్మా; సర్పదప్తయైన మునిభార్య పునర్జీవిత
యయ్యెనని నుడివెతి వాపె యెవ్వతె యేకతమ్మున సర్పంబు గఱచె మాకెఱింగిం
పుము నావుడు రా జిట్లనియె. 293

ప్ర మ ద్వ రా వి వా హ ము.

పీ. మంత్రులారా! పురోమ యనెడిభృగుభార్యఁకుదయించెఁ జ్యవనుఁ డత్యుగ్రమూర్తి
యతనికి శర్మాతి యమఁగుఁగూఁతురు మక , న్యాపతి భార్యయై యలరె; నాపె

యందుఁ బ్రమతి యనునందనుఁ డుదయించె, నకవిభార్య వ్రతాపి; యామె కొక్క
రుఁడు కుమారుఁడు పుట్టె రురు వనువాఁ డతం . డత్యుగ్ర మగు తపం బాచరించె

గీ. నయ్యవసరమునంద మాన్యమతి స్థూల
కేతుఁ డనుమావియును హృషికేతుఁ డగుచుఁ
దవము నల్పుచు నుండె నత్తటివి మేన
కయును విశ్వావసుకతన గర్భ మంది, 294

క. అలస్థులకేతునాశ్రమ, తలమున కేతెంచి యొక్క తమజన్ జగతీ
తలమునఁగల కన్నెలకున్, దలమానికమగుచుఁ దవరుదానిం గనియెన్. 295

క. బిడ్డం గని యట నొకనది, యొడ్డున నక్కుఁతు విడిచి యుగ్మలిచవియెన్
గొడ్డుదినా; “లంజెలకుం, బిడ్డలు తెవు” లన్నపలుకు వృధవోకుండన్. 298

క. ఆ పసిబిడ్డంగని యా, తాపసి తా నెత్తి పెంచి దానికిఁ బేరున్
బ్రాపించెఁ బ్రమద్వరనా, నా పాపయు వృద్ధిచెందియంతఁ గ్రమమునన్. 297

క. సుమతీరుని బాజమో నాఁ, గొమరారుచు మిగుల వలపుఁగొలుపుచు దృక్ష్ట
ర్గమునం బడ నా రురువుం, బ్రమద్వరం గాంచి కామబాజార్దితుఁడై, 298

క. తనయాశ్రమమునకుం జవి, శునుగతచింతాభరాత్తుఁడై యొక్కెడ ను
పునివిరిమున నున్నరురుం, గని జనకుం డడుగ వతవిఁ గని యతఁడనియెన్. 299

గీ. స్థూల కేతుండనెడి మునీకునివనమున, వఱలు నొక చంద్రముఖి వ్రమద్వర యనంగ
నాకు నక్త న్నెమిన్న యందంబు గనిన, యది మొదలు భార్యగాఁ గొన నాన పుట్టె.

వ. అనుడుఁ బ్రమతియు నయ్యాశ్రమమ్మునకుం జవి యమ్మునికి నమస్కరించి వ్రస
మ్మఁగాఁజేసికొని యక్కన్నియం దనతనయువ కిమ్మని ప్రార్థించుటయు. 301

గీ. ఆతఁ డంగీకరించె ననంతరంబు, వార లిరువురుఁ గలసి వివాహమునకుఁ
దగినయత్నుం బొసర్చిరి తదవసరము, నంద సర్వమ్ము గలుచె నయ్యుబ్బముఖిని. 302

గీ. అంతకంతకు విష మెక్కి యవ్వరాంగి, ప్రాణములు వీడి పరలోక మనుగమించె
నంత మునులందఱును జేరి యార్తు లగుచుఁ, జింతచేసిరి చేసెడి సేత లేమి. 303

వ. రురువు నవ్వార్తవిని యట కరిగి యామృతకళేబరముం జూచి దుఃఖాత్తుండై
కొంచె మావలకుం జవి యిట్లు విలపించె. 304

క. నాదుసుఖమునకు విఘ్న, పాదకుఁడై యిట్లొనర్చెఁ బాపపువిరి నా
గాదిలి నామతి నాదృతి, నాదగుజీవితము పోయెనా, యకటకటా ! 305

సీ. దౌదవ్యులన చూచి మోద మందితిఁగాని , దరిఁ జేరి మాటాడఁ దలఁపనైతి
మోము నాలోకించి మురిసి మించితిఁగాని , కెమ్మోవిచుచు లారగించనైతి
కులుకుగుబ్బలు గాంచి యులుకుఁ జెందితిఁగాని , చెలినొక్కపరి యిక్కుఁజేర్పనైతి
మేలికాంతికి మిఱుమిట్లు గొంటిని గాని , యంగన నంతగా నరయనైతి;

గీ. పాణిమాత్ర గ్రహణమైనఁ బడయనైతిఁ , బరమపాపికి నా కట్టి బాగ్యమెట్టు
లక్కటా! దైవ మెటువంటి ఓక్కు దెచ్చె , జీవితం బేల ప్రియురాలి చావు గంటి.

క. చనుమా! జీవనమా! యిత, ననుమానం బేల : నీకు నఖిల విధములన్
జనుమాన మొసఁగఁ దగు చెలి, కనుచునెను దానికన్న చునమయ్యెదవే. 307

చ. జలమునఁ బోదువో : యనలసంగతిఁ బోదువో : ఘోరపాశమున్
గళమునఁ బూసిపోయెదవో : కా దీది తప్ప దలంచినాడ నా
నలపులదీవి తా విషముపల్ల మృతిం గనినప్పు డీవు న
ప్రొల్లఁతుకవోపుచున్నమునఁ బోఁదగు నెమ్మొయి నల్లొనర్చుమా. 308

వ. అని మఱియును, 309

ఆ.వె. చచ్చుమీఁద నేమిసాధింపఁదగు జీవి, తమ్ముగల్గపై సుఖమ్ములబ్బుఁ
దరలి పోవఁ దల్లిదండ్రులు చింతింతు, గాని దైవమునకుఁ గరుణ గలదె ? 310

క. ఒకచేత నాదుమరణము, నకు నెల్లరు సమ్మతించినను నాప్రియు రా
లికి నేఁ బరలోకమున ను, పకార మే మాచరించువాడ మృతుడనై ? 311

గీ. ఆత్మహత్య నొనర్చి యే నటకు నేగఁ, బాతకుం డని యచ్చెలి పరిహరించు
“వెనుక కేగిన నూయి ముందునకుఁ జనిన, గోయి” యక్కట! యే నేమి సేయువాడ.

వ. ఇట్లు విచారించుచు నమ్ముచితనయుండు గృతస్నానుండై యంజలి పుటమ్మున
జలంబులు గొని, 312

ఉ. ఇంచుకయేనిఁ బుణ్యలవ మే నొనరించితినేని గౌరవా
భ్యంచుకులై నవారంకు భక్తుడనేనిఁ దపఃప్రసక్తిఁ గా
వించితినేని వహ్నిలను వ్రేల్చితినేనిఁ ద్రయాప్రసత్తిమై
మించితినేని యిక్కలికిమిన్న దటాలున లేవ కుండునే. 314

గీ. లేవకుండిన జీవనం బేవగింతు, ననుచుఁ గృతవిశ్వయుండయి మునిసుకుండు
కరగతంబగుజలమును ధరణి విడువఁ, బోవు నాయంతలో నొక్క దేవదూత.

- ఆ. వె. రోదనం బొనర్చురురునియొద్దకు వచ్చి, యేల చింతఃగోనెడ వేలయింత
పాహనం బొనర్చు సమకర్తై దయ్యయో !, చచ్చినట్టి కాంత వచ్చు తెల్లు ? 316
- క. కావలసిన మఱియొకొక, పూవుంబోడిం గ్రహింపఁ బోలెదె ? మరణం
బేవారు తప్పఁద్రోయుదు. రో వెట్టిమునీంద్ర ! చింతనొందఁగదగునే ? 317
- వ. అనునతని కతం డిట్లనియె. 318
- ఆ. వె. బ్రతికెనేని దీనిఁ బాణిగృహీతగాఁ, జేసికొనెర, బ్రతుకుఁ జెందదేని
దీనిలోకమునక యేనును బోయెదఁ, గాని యింకనొక్కకన్నె నొల్ల. 319
- వ. అనవుడు దేవదూత యతని నిశ్చయ మృత్యువంశ్యముని యెంచి మునీంద్ర ! దేవ
కల్పితంబగు నొక్కయుపాయం బెఱింగింతు నీయాయువునం దర్థ మిదఁ గలవేని
యిక్కన్నె పునర్జీవిత యగు నవిన సతండు వలె యని యట్లు సేయ నుంకించుడు
విశ్వావసుండును దనపుత్రి మృతయగుటఁ దెలిసి యట కేతెంచె సంత దేవదూత
యతనిం గలసి యమ్మునిపాలికిం జని యిట్లనియె. 320
- ఆ. వె. ధర్మరాజ ! రురునితరుణి ప్రచుద్వర, యతనిపుత్రి విషముకతన మృతిని
జెందె, రురుఁడు మృతిని జెందఁగ నున్నవాఁ, డతిని యాయువందు నర్థ మొనఁగి.
- క. బ్రతికింపు మిత్రలోదరి, నతిరయమున ననుడు ధర్మఁ డట్టలె యాపెఁ
బ్రతికించిన నక్కన్నెన్, సతిగాఁ గైకొనియె రురుఁడు సంతస మొనఁగన్. 322
- చ. ఇటు సదుపాయయోగముననే కద ! జీవన మావహించె న
చ్చటులమ్మగాక్షి కల్లగుట సాధ్యముగాఁ గనుపట్టదన్క వ
ప్పటి కనుకూలమై తగు సుపాయములన్ మణిమంత్రి ముఖ్యసం
ఘటనములఁ బొనర్చుటయ కర్తము ప్రాణముంక్షనేఁతకున్. 323
- వ. అనిచెప్పి సదివాసుమకమ్మున సాప్తభూమికంబగు ప్రాసాదం బొక్కండు నిర్మించి
యందు మంత్రులతో వసించె. 324
- గీ. దానిచుట్టును మణిమంత్రిధరులు కూరు, లును నయినవారు కౌఁపుండి జనవరేణ్యుఁ
గచుచుండిరి నృపతి యక్కడన భోజ, నాదికంబులు నెరవేర్చునట్టియెడల. 325
- గీ. కశ్యపుండను నొకమునికాంతుఁ డర్థి, యగుచు నేతెంచె కాబోపహతు నృపాలుఁ
దనదు మంత్రిబలమ్మునఁ దక్షకవిష, ముత్తుఁ గాఁ జేసి తగ ధనమ్మును గ్రహింప.
- వ. మార్గమధ్యమ్మున వృద్ధబ్రాహ్మణస్వరూపుండై తక్షకుం డరుదెంచి నీ వెందుల

తేకతమ్మున నరిగె దవి యడుగుడుఁ దక్షకోపహతుండగు పరీక్షిత్తు బ్రతికింపం
బోయెద ననిన నతండును, 327

గీ. తక్షకుండను నేనె యాతవిని గఱచు, వాఁడ మద్విషవిహతుల బ్రతుకఁజేయ
మంత్రముల్ గింత్రముల్ మహిమఁ గనఁజాల, వింత విక్కువ మీకష్ట మేలఁచనుము.

గీ. అనినఁ గళ్యపుఁ డిట్లను నన్నదిష్ట, దేవతాప్రాప్త మంత్రప్రభావగరిమ
బ్రతుకఁజేసెదఁ ద్వద్విషబద్ధ మువికు, మాంశాపోపవిహతు నమ్మునుజవిభువి. 328

క. అనుడు భవదీయశక్తిం, గనుగొందుంగాక యనుచుఁ గఱచెం దంష్ట్రల్
చొవిపి యొక మట్టిచెట్టున్, మువి సూచుచునుండ భస్మముగఁ దక్షకుఁడున్, 330
ప. కళ్యపుఁ డద్దానిం బ్రోవుపేసి మంత్ర బలమ్మున యథాపూర్వమ్ముగా నొనర్చిన నక్క
జంపడి యతం డతవి కిట్లనియె. 331

క. మెచ్చితి నీ మంత్రమ్మున, కచ్చెరువుం జెందితిని మహాత్మ : యిపుడు నీ
వచ్చోటి కరుగు కార్యము, పొచ్చెములేవి గతిఁ బేర్చి పొనఁగం జెప్పుమా. 332

ప. అనుడుఁ గళ్యపుం “దస్త్యన్మంత్రవిద్యాపాటవమ్మున నతనిం బ్రతికించి ధనంబు
సంపాదించం బోయెద” ననిన నతండు నీవలసినధనం బే నీనోపుదు నిచ్చెదఁ
బుచ్చికొని మరలు మనుడు నతండ్రిట్లు యోజించె. 333

గీ. మును హరిశ్చంద్రుడును రఘునామివతియుఁ, గర్ణుఁ డాదిగఁగల ధరాకాంతు లఖిల
ధనము యశమునకై విడిచినది వినమె, యశమునకుఁగాని ద్రవ్యంబు వ్యర్థమరయ.

గీ. మంత్రబలమున నమ్మహిమండనునకు, జీవితంబు నొసంగినఁ జెప్పికొందు
ధనమునుంగల్లఁ; ప్రజలకు జననరుండు, గల్లఁ; రాజ్యమ్మునకు మేలుగల్గఁ దలఁవ.
అ.వె. లోభగుణమొకండు లోన నూడితినేని, రా జడంగు, మీద రాష్ట్ర మదఁగుఁ
బ్రజయు నాక మందుఁ బాపంబు ననుఁజెందు, నవయశం బివార్యమై పొసంగు.

ప. అవి తనలోఁ గొంతతడవు విచారించి దివ్యదృష్టిం గాఁగల తెఱం గెఱింగి తక్షక
దత్తంబగు ధనంబు సంగ్రహించి మరలి చనియెఁ దక్షకుండు పప్తమ దివసమ్మున
హస్తీపురికింజని వృషతి దుర్గమ ప్రదేశమ్మున నుండుయు మణిమంత్రోపద్రజ్ఞుండే
రక్షింపఁ బడుచుండుటయుఁ గని యిట్లు విశర్కించె. 337

కా. ఏరూపమ్మున లోని కేగుచునో యే నేరీతి వంచించునో
కౌరవ్యాన్వయమందుఁ బాతకములం గావించు వాఁడీతఁ డీ
దూరాజాకా జమియింతునే సుజన పరిశోషమ్ము వాటిల్లునే;
ప్రారంభించిన కార్యమియ్యది యొనర్పం జెల్లినో చెల్లదో. 338

గీ. గర్హిత మొనర్చియును గాలగతి నెఱింగి

రక్షకులు చుట్టవాట హర్మ్యమునందు

మృత్యువును దాటు నిచ్చమై మెలగుచుండెఁ

గాని యనివార్య మని యెఱుంగఁ దీతఁ డకటఁ :

339

గీ. కోటియత్నము లొనరించుకొనినఁ గాని, దైవ కృతమగు మృత్యువు దాటఁ దరమె
యంతకన్నను దాన ధర్మాదికమ్ము, చేసికొనరాదె యందైనఁ జెందు సుఖము. 340

గీ. విప్రశాపమ్ము తప్పునే? వెఱ్ఱిఁబడక, యతిరయమ్మున దాన ధర్మాదికంబు
చేసికొను మని యొక్కడైనఁ జెప్పఁ డకటఁ , విప్ర బుద్ధులు నన్నిది వేనవేలు.

వ. అని తన కడనున్న సర్పమ్ములం గాంచి మీరు విప్రవేషమ్ముల ఫలమాలాదులు
గ్రహించుకొని రాజదర్శనంబునకుం బొందని తా నొకకీటరూపమ్మునఁ దత్పల
మ్ముల నొదిఁగియుండె. వారును రక్షకులంగాంచి యేము కురుకులాభరణంబగు
పరీక్షిత్తు రక్షింపవచ్చితిమి గాన మీరాజునకుం దెలుపుడు నావుడు “వారిది నమ
యంబు గాదు విప్రశాపభయమ్మున నృపాలం దేకాంతంబగు దుర్గంబున నున్నవాఁ
డట కేరికిం జన నశక్యంబు లేవకడ రం” డనుటయు. 342

క. భారతకులమున మున్నెపు, డారయ మీటు ద్వారమంచు నభ్యంతరముల్
ధీరులగు విప్రవరులకు, నీరాజన్యుని ప్రభుత్వ మిదిగల్పించెన్. 343

క. అనవుడు నృపుతోఁ జెప్పిరి. వివి వరపతి వారికేను వినయమున నమ
స్సొనరించి లేపు వచ్చుట, కను బ్రార్థించుట వదించి కొనుఁడు ఫలాదుల్. 344

వ. అనుటయు దొవారికు లట్లొనర్చిరి. రాజు తత్పలమ్ములు వేఱువేఱుమంత్రుల
కొనంగి కాలవశమ్మునఁ దక్షకాదిష్టితంబగు ఫలంబు దాను భక్షింపుటకుఁ జిరుము
టయు. 345

క. అరుణమును గృష్ణదృగ్గీ, కరమును నగు కీటకంబు గనుపట్టఁగన
చె్చెరు వంది పరీక్షిన్నర, వరుండు తనమంత్రవరులవంకం గనుచున్. 346

అ. వె. అరుణుఁ డస్తగిరికి నరుగుచునున్నాఁడు, తక్షకాత్తి యింక దాటిపోయె
విప్రతనయుమాట విత సేయఁగా రాదు, గానఁ గీటమిదియ కలుచుఁగాక. 347

వ. అని యప్పురువుం దనగళమ్మున నిడికొనిన నయ్యది భయంకరంబగు తక్షక
స్వరూపమ్ము ధరియించి చుట్టికొనియె, నంతఁ బరుగిడు వాడును నచ్చెరువండు

వారును హాహాకారము లొనర్చువారునై యెల్లరును జెల్లాచెదరైరి, మహిపతియు
దుర్వారతక్షకభోగిభోగవృత్తగతుండగుచు మిన్నకుండె. 348

క. తత్తక్షకవదనవిని, రిక్తి తీవ్రవిషానలంబు రాజన్యు మహా
ద్యత్తాప మధర బొరిగొనె, సత్తాపసుకాప మది యథార్థముగాఁగన్. 349

వ. ఇట్లు పోలియం జేసి తక్షకుండు గగనమార్గంబునఁ దన యిచ్చం జనుడు
మంక్రతులు పురోధాపురస్కారంబుగా నతని కౌర్వ్యదైహికంబులగు కృత్యములు
నెఱవేర్చి. 350

క. జనమేజయు శుభలగ్నం. బున రాజ్యన్యునకుఁ బిత్తిముం గట్టి కన
త్సనకమణిమండితం బగు, ఘనసింహాసనము నెక్కఁగాఁ జేసి రొగిన్. 351

జనమేజయునకు రాజ్యప్రాప్తి.

గీ. రాజ్యచిహ్నంకితుఁడు జనమేజయుండు, క్రమముగా దాది శిక్షలు గఱపుకతన
విపులుఁడై వర్ణమానుఁడై నేర్చె రాజ్య. తంత్రములనెల్ల మంత్రిసత్తములు వొగడ.

గీ. అంత నేకాదళాబ్దింబు లరుగు నమయ, మునఁ బురోహతుఁ డాన్యపపుత్రకునకు
వేదవేదాంగములు ధనుర్వేద మాది, యగు సకలవిద్యలను నేర్చె నతిరయమున.

గీ. సకలవిద్యలు నేర్చి యాజనవరుండు, షితివి బాలించె ధర్మరా జితఁడనంగ
వతని కిడియె సువర్ణవర్ణాక్షఁ డనెడి, కాశిరాజు వపుష్టమాఖ్యాకఁ దనయ. 354

వ. ఇట్లు కాశిరాజుసంతంగైకొని పురోమజం జేకొన్నయింద్రుఁడు నా సమస్తసుఖమ్ము
లనుభవించుచు రాజ్యం బొనర్చుచున్నంత. 355

క. తత్తక్షకపరిహాతిం, జిత్త మెఱియె బదులుపేత పేయింపంగ
మత్తంకుండను నొకముని, దత్తమున నేగుదెంచె దంతినగరికిన్. 356

వ. వచ్చి జనమేజయుం గాంచి యిట్లనియె. 357

ఉ. ఎప్పుడు చేయునట్టిపను లెఱ్ఱవియో యెఱుంగంగ లేవు నీ
విపుటి చిన్ని బాలకుఁడ వేమమవాఁడ ; నమాత్యు లైన నీ
కొప్పదమైన కార్యముల వొప్పుగఁ జెప్పరు తప్పుకార్యముల్
చొప్పుడుగాఁచి విన్నులకుఁ జొప్పుడునే ; విహితప్రచారముల్. 358

వ. అనుడు వినయమ్మున నా యకృతంబును గర్తవ్యంబు నెఱింగింపవే యన జన
పతి కిట్లనియె. 359

క. నీ తండ్రిం బరిమార్చిన, యాతక్షకు నెడల వైర మణుమాత్రమ్ముం
జేకోగతిఁ దలపోయవు, నీతియె యిది నీకు ఛాదుజీవరతింకా : 360

వ. ఈ యుదంతంబు నీ వెఱుంగవేని నీ యమాత్యులం బిలిచి యడుగు మనుడు వా
రున్న యున్ని నెఱింగించిన, 361

క. జనమేజయుఁ డిట్లను నో, మువివల్లభః విప్రశాపమున మృతి గనె మ
జ్జనకుఁడు, తక్షకుపై మన, మనిమిత్తంబైన వైర మందం దగునే ? 362

గీ. అనిన నుత్తంకుఁ డిట్లను నధిపః తప్ప, దలఁచుచున్నాఁడ వేమనఁ దక్షకుండు
ధన మొనఁగి కళ్యపుని మరల్చినకతమునఁ, జచ్చె నీతండ్రి లేకున్కిఁ జచ్చువాడెః

వ. తొల్లి రుద్రువను నొకముని తనభార్య సర్పదష్టయై మృతిం గనుడుఁ దనయాయ
పున నర్థం బొసంగి పునర్జీవితం జేసి ప్రతిసంబూనె నది యెట్లంటేని, 364

క. కాకోదర మేదేనియు, నాకంటం బడియె నేని నాశ మొనర్తుం
గాక యని దండమొక్కటి, గైకొని దేశములు తిరుగఁగాఁ జనియె నృపా : 365

వ. ఇట్లు దేశంబులం గ్రుమ్మరునుఁ గనుపట్టినంతవట్టును సర్పమ్ములఁ బరిమార్చుచు
నొక్క యంజ్యంబున ముదునలి కొండచిలువం గాంచి వధింప మంకించుడు నది
మనుష్యభాషణంబుల నిట్లనియె. 366

క. నాచేసిన తప్పేమిఁ య, యోగి చంపఁగ నేమివచ్చెనోః తెల్పు మటం
చాచిలువరాజా వేడివ, నాచతురానకలీనుఁ డాగ్రహ మెనయన్. 367

క. నీజాతివర్స మొక్కఁడు, నాజాయం గఱచు కారణంబునఁ గోపో
ద్వేషితుఁడ నగుచు నమయం, బే జేసితి సర్పజాతివెల్ల హరించఁగా. 368

వ. అనుడు యందుభమ్ము నే నెవ్వరిం గఱవఁగల దానఁగానుః కఱచు భుజంగమమ్ము
లవి వేఱు, దేహ సామ్యంబునం జేసి నమ్మం జంపఁబోకు మవనరాదుల దండిం
చుట దర్శువేః నాపుడు నద్దావి మనుష్యభాషణంబులకు సంతపిల్లి నీ కీజన్మం బెట్లు
ఘటించె నుడువు మన నది యెట్లనుఁ దొల్లియేను బ్రాహ్మణుండ, బగముఁ డను
నొక్క ధుఞ్చేనురుండు నాకు మిత్రం దతని నొక్క నాడు తృణమయించిగు
నర్పంబు నొనర్చి జంకించితి నతండు భయంపడి యగ్నిహోత్రగృహమ్మున దాగి
వేపమామండగుచు “సర్పంబవగు” మని నమ్ను శపించె, నది విమిత్తంబుగ నేను
సర్పంబనై “నాయవరాధంబు వైపు” మని వేడివఁ “బ్రమతి పుత్రుండగు రుద్రుని

వలన నీకు శాపమోక్షణంబగు" నని యనుగ్రహించె నాతండవునీవకా యని తలం
చెద ననుంగరుణింపవే : యనుడు రురువును నెత్తోవర్చిన పిదప స్వస్వరూపమ్మున
నతం దిట్లనియె. 369

క. రురుమునివర : పాముల విఠఁ, బొరిగొనఁజూడకుము పరమమునులకు యజ్ఞే
తరకార్యముల "నహింసా, పరమో ధర్మ" యని ధర్మవద్దతి కాదే. 370

వ. అనుడు నదిమొదలు రురు వక్కుత్యంబు విడిచె, నీవు క్షత్రియుండవయ్యు బ్రాహ్మ
ణుని పాటియైన వై రంబు సాధించవైతి. 371

క. పితృవైరము దీర్చుని డు, ర్మతులకు వద్దతులు లేవు రాజేంద్రా : య
ప్పతితుఁడు బ్రతికియుఁ జచ్చిన, గతివాడే తండ్రి నరకగతుఁడగుకతనన్. 372

ఉ. కావున నీదుతండ్రికి సుఖంబగు నద్గతి గల్గనట్లుగా
భూవర : నర్పయాగమును బూచి యొనర్చి నమస్త నర్పవి
ద్రావము చేసి వైరము కరంబు తిరంబుగ నిర్వహింపు ము
ద్దేవికిఁ దృప్తిగా ననుమతింపుము మద్వచనంబు నావుడున్. 373

క. జనమేజయుండుఁ దనజన, కుని దుర్మరణమున కడలు గొల్పుచుఁ గనులం
గొనకొని బాష్పము లొలుకఁగ, మనమునఁ జింతించె మాటిమాటికి నిట్టుల్. 374

క. ఏ నా యనుఁగుంజనకుఁడు, ప్రాణములం గోలుపోయెఁ బాముకతన న
ద్దానికి బదు లొనరించని, యీ నాజన్మంబు కాల్యనే : యేమిటికిన్. 375

ప. అని సంజాతక్రోధుండై మంత్రుల రావించి యిట్లనియె. 376

ఉ. ఆగడ మూచి మజ్జిసకు నశ్యమలున్ సుగుణాంచితున్ మహా
బాగు వధించినట్టి తలవన్నగజాతిని బట్టి యంబికా
యాగమిషమ్మువన్ హతవహజ్వలదుగ్రణిభావరంపరం
గ్రాగఁగఁ జేసి ధవ్యతమ గాంచి పితృహిమక్రిఁ జెందెదన్. 377

ఉ. అంకితుడై వ తక్షకుఁడు యాగవతుత్వము గాంచునంట : యు
త్తంకుఁ ధశంకితుం ధగుచు దానికి హోతృతఁ గాంచునంట : దు
బ్బంకిలచిత్తుడైన జనపాలకుఁ డీజనమేజయుం ధనా
తంకుడు కర్తయుంట : ఘవతకా జగదంబ ముదంబుఁ జెందడే. 379

క. పిలుపుఁడు భూసురవర్యుల, సలుపుఁడు యజ్ఞార్థమైన సంభారమ్ముగా
విలుపుఁడు గంగాతీర, స్థలమున నొకకాలయిన్ శత స్తంభముగన్. 379

వ. మంత్రులును యజ్ఞసంభారమ్ములు సన్నర్తపఱచుడు మత్తంక పురస్సరంబుగా వేద
వేదాంగాదిపారగులగు విప్రులు ఋత్విక్కులుగా సర్పయాగం బొనర్చునెడఁ దక్షకుం
డింద్రుపాలికిం జని శరణంబు వేడిన వింద్రుం డభయం బొసంగి తనయాసన
మ్మునఁ గూర్చుండఁ బెట్టికొనుడు సంత మత్తంకుండును, 380

క. అనుగతకోపభరమ్మునఁ, గవలుడును “సహేంద్రతక్షకాయస్వాహా”
యని యభిమంత్రించిన భయ, మున వాఁ డాస్త్రీకుండనెడి ముని సముఁ దలఁచెన్.

క. అకలంకుండు జరత్కా, రుకుమారుడు మోఁజనవరుడు యోగ్యుఁడు త
క్షకహితుఁ డాస్త్రీకుఁడు రా, జకుమారుని జన్మమునకుఁ జనుదెంచెనెన్. 381

వ. జనమేజయుండమ్ముని నర్పించి భవద్వాంఛితం బే మని యడుగుడుఁ దక్షకహితం
బావరించువాడై యియ్యాగంబు విరిమించుటయ మదభీష్టం బనుడు సత్యనందుఁ
డగు జనమేజయుం డా జన్మంబు విరిమించి పదఁపడి సాత్యవతేయశిష్యుండగు
వైశంపాయనునివలన మహాభారతంబు వినియె. 382

క. విచియుం దృష్టిం జెందక, జనమేజయ నృపతి వ్యాససంయుమి వరునిం
గనుఁగొని యిట్లును “ననమా ! మనమునకున్ శాంతి గల్గు మార్గము నెపుమా !

గీ. క్షత్రియుం డగు వానికి సంగరముఁ, గాని గృహమునఁ గాని యుక్తమగు రీతి
మంజ ముత్తమ మారీతి మరణ మబ్బి, దయ్యె మజ్జునకునకు సౌఖ్యంబు కలదె :

క. కాపున మజ్జునకునకు ను, తావిర్బావంబు పరమునం దొదవ యశ
శ్రీ పర్జిల్లఁగ నడుపా, యావహ మగుదాని వాకు నానతి యావే. 383

వ. అని ప్రార్థించు జనమేజయునకు సత్యవతీ తనుజాం దీల్లనియె. 384

ఉ. పాపహరంబు మోక్షదము భద్రకరంబు పురాణరత్న మ
ద్యావక శిష్య విత్త్యసుఖదం బగు భాగవతంబు మత్సుకుం
డోపి పఠించె నయ్యది మహోత్తమ మాగమసార మాత్మనం
తావహంబు దాని విచినన్ దుదముట్టు నమస్తమున్ నృపా ! 385

వ. జనమేజయుం డద్దాని నా కెఱింగింపు మని మఱియుఁ బిల్లనియె. 386

గీ. అవమా యాస్త్రీకుండన నెవ్వఁ దతవి నెవఁడు, గన్నవాఁడుఁ మహాత్ముఁ దేకారణమున
పన్యదీయాహియాగంబు నాఁగె వఁతడు, దగఁ దెలిపి మీద భాగవతంబుఁ జెప్పును.

వ. వ్యాసుం డిట్లను జరక్కారు వసు నొక ముని దారవర్తిగ్రహం బొల్లక యష్టలిత
బ్రహ్మచర్యవ్రతంబు పూని యున్నంత నాతని పితరు లొక్కవనమ్మునం దొక్కెడ
నొక గర్తమ్మున వ్రేలుచుం గననై యట్లవిరి. 391

క. దారం బరిగ్రహింపుము, నారకబాధాపనోడు నందనుఁ గని మ
మ్మారాధింపుము స్వర్గ, ద్వారకవాటమ్ము విప్పఁదలంపుము నాఁగన్. 392

ఆ. వె. నా కయాచితముగ నాపేరు గలయట్టి, కాంత దొరతెనేని గారవించి
పెండ్లి చేసికొనెదఁ బెజ్జరితు లిఁక నొల్ల, ననుచుఁ తీర్థయాత్ర కరిగె నతఁడు. 393

వ. ఇది యిట్లుండ నొక్కెడఁ గళ్యపునిభార్య లగు కద్రువ వినతయు ననువార లాది
త్యరభాశ్యంబుం గనుంగొని నలు వనియుఁ దెలుపనియుఁ గొంతవడి చర్చించి
యిట్లు పజబంధంబు నల్పికొవిరి. 394

గీ. నలువయిన నాకు దాన్యంబు నలుపు మీవు, తెలు వయిన నీకు దాసి నై కొలుతు నేను
వాద మిట్లొనరించి యవ్వనిత లింటి, కరిగి యథార్థము మఱునాఁ డరయ నెంచి.

వ. ఆనాటిరాత్రి కద్రువ తనయులగు సర్పమ్ములం బిలిచి రవిరభాశ్యరోమంబుల నాక్ర
మించి కృష్ణవర్ణంబులుగా నొనర్చుఁడవి యాజ్ఞాపించిన నంగీకరింపనివారిం గొందఱి
జనమేజయ యాగహూతాశనమ్మునం బడుండవి శపియించెఁ గొంద టా శాపమ్ము
నకుఁ దంకి శ్వేతవర్ణం బగు నవ్వారువంబును గృష్ణవర్ణంబుగా నొనర్పిరి.
మఱుచునాఁ డా సవతు లిరువురు నట తేగి హయమ్ముం జూచునంత నల్లనై యున్న
వినత యోడి విన్ననై యప్పకు దాన్యం బొనర్చుచుండెఁ గొందొక కాలమ్మునకుఁ
గద్రువ తమ్మున దన కుమారులను వీఁపున నెక్కించుకొని మోయు మనవుడు
శోకార్త యగుచుఁ గుందుచున్న తల్లిం జూచి గరుడుం డిట్లవియె. 396

క. రవిసారథి యరుణాహ్వయుఁ, డవిరళ బలశాలి యగు మదగ్రజాఁడుండన్
నవయఁగ నేటికి : నే నుం, డ వచింపుము శోకకారణము నాతల్లి : 397

ఆ. వె. తనయు లాన్నతల్లియును పెనుదుఃఖంబు, పొందెనేని వారు పుట్టనేల :
శోకకారణంబు నా తెఱిగింపుము, వేగతీర్తు నన్న వివత పలికె. 398

క. ఏమని చెప్పుదుఁ దండ్రీ, స్వామివిగద : నాకు పవతి నతతం బేనా
భామినికి దాసి నాపెళ్ళా, దా మోయుము పన్నటంచుఁ దరుణి విధించెన్. 399

వ. అవి దుఃఖించు తల్లికిఁ గొమరుం డిట్లవియె. 400

- క. అమ్మా ! నీబడులుగ నే, నమ్మానివి మోయువాడ నడలకు మిఁక నం
చమ్మానకాలి సుతనహి, తమ్ముగ నమ్మగువ భుజగతయై చెలంగన్. 401
- వ. మోయువాడు నముద్రతీరమ్మన కరిగి పెదతల్లికి వినయమ్మన మ్రొక్కి యిట్లవియె.
- క. తల్లి ! నీదాస్యము మా, తల్లికి నేరీతిఁ బాయు దయఁ దెల్పుమటం
చల్లనమ్రొక్కుడు గరుడున, క ల్లలన విధించె నమృత మర్పించుటకున్. 402
- క. గరుఁడుం దెంత యటంచు న, మరలోకం బరిగి బాహుమద మడర సుధా
పరిపూర్ణంబగు కుంభ మ, మరుల గెలిచితెచ్చె గగనమార్గామగతికా. 403
- వ. తెచ్చి యయ్యమృతకుంభంబు పెదతల్లి కప్పగించి తల్లిదాస్యంబు వాపె
సంతఁ దదృక్షణార్థంబు కాద్రవేయులు స్నానం బొనరింపనేగు నీలోన వింద్రుం
డయ్యమృతకుంభంబు నవహరించె. దాని కాస్తరణంబుగాఁ బఱచినకుళలయం
దంటిన యమృతలేశము నాస్వాదించిన కతవ వారలకు నాలుకలు చీలికలై
రెండయ్యె. 404
- గీ. జనవిశాసంబు దవలిన స్వప్నములు భ, యమున వాసుకి మొదలుగ వజ్రవికడకుఁ
జని శరణుఁ జెంద విట్లనే జలజభవుఁడు, కరుణ నెమ్మది నెంతయుఁ గడలుకొనఁగ.
- వ. జరత్కారుం డనుముని తనకు సనామికయగు కన్నెందక్క నొండు పడఁతి
పరింపనని ప్రతినవట్టినవాఁ డతనికి వాసుకిచెలియంగు జరత్కారు పనుదావిం
బెండ్లిపేయుడు ; వారిరువుర కాస్త్రీకుం డనువాఁ డుదయించి మిమ్ము రక్షింపం
గరాఁ డనవుడు వాసుకియు పతని పెదకి తన చెలియలి వర్పించిన నమ్మునివరుం
డును వాసుకిం గవి నీ చెలియలు నాకెన్నం డస్రియం బాచరించు వప్పుడ వీడం
గంవాడ నని సమయం బొనరించి పరిగ్రహించి వనాంతరమ్మనఁ బర్ణకుటీరం
బేర్పఱచుకొని యందు సుఖమ్ము లనుభవించుచు నొక్కనాడు కృతభోజనుండై.
- క. వను లేవ వలవ దని తన, వనితకు బోదించి యాతపస్వివరుఁడు బా
వి వియతి నయ్యెడఁ దా వి, ద్రను జెందుడు నస్తగిరికి రవియుం జేరెన్. 405
- వ. ఇట్లు సంధ్యోపాసనాసమయం బగుడు నాపె యిట్లని వితర్కించె. 406
- గీ. వియర లేవిన భర్తకు నెదురుపేత. లేపకుండినచోఁ గర్మలోప మొదవు
కర్మలోపమ్ము పేయుటకన్న భర్త, కెదురుపేతయ వరమని యెంచి కడఁక. 407

అ. వె. అరుణః డ ప్రగిరికి వరుగుచు మన్నాడు, సంధ్య వార్చికొనెడి సమయ మయ్యెఁ
గాన విదుర లేచి కాల్యకృత్యంబులు, దీర్చుకొనుఁ డటంచుఁ దెజవ లేపె. 411

వ. లేపిన నమ్మునివరుండును గోపొద్రేకమున నాకెదురుజేసితివి గాన నీకన్నయింటికిం
బొమ్ము నాయచ్చ నే నేగెద వనవుడు భయసంబ్రమాక్రాంతహృదయ యగుచు
నమ్మునిం జూచి యయ్యతివ మెల్ల న విట్లనియె. 412

క. మాయన్న నీకిడిన సదు, పాయం బిక్లేని నెట్లుఫలియించు వృథా
పాయకా న్యాయమె యను నా, ప్రోయాలికి భర్త “య స్తి పొ” మ్మునివలికెన్. 413

వ. అయ్యతివ పుట్టివింటి కరిగి కొందొకకాలమ్మున కాస్త్రీకుంగనియె నాతం డిక్కార
ణమ్మున భవన్మథంబున కేతెంచి సర్వవక్షపాతి యగుట నీయాగం బాఁగె నీవు
నయ్యాగంబు విరమించి మంచి చేసితివని ప్రశంసించి మఱియు నిట్లనియె. 414

గీ. భారతం బఖిలము విన్నపావనుఁడవు, నీయదృష్టం బొరులకు వర్ణింపఁదరమె
నీజనకుఁ దొక్కరుఁడ కాఁడు నీసుకృతము, వలన నన్వయమది యెల్లఁ బావనంబు. 415

క. దేవీయజ్ఞము పేర్కొన్, గావింపుము భాగవతపుగాదం నెల్లన్
వావలన వినుము శ్రీపర, దేవతకున్ మించినట్టి దేవత కలదే ? 416

క. దేవీపూజకులగు కల, పావనులకు వృద్ధిచెందు బాహుళ్యైశ్వర్య
శ్రీవిజయాయుర్దాయను, భావిర్భూతులను వఖిలచుగు భోగములున్. 417

వ. కావున శ్రద్ధాపంతుండవై దేవీభాగవతంబు వినుము. 418

గీ. ఎవరు పరదేవతాపూజ నేవగింతు, వారపో దుఃఖభాక్కులు వారమూర్ఖు
లెవరు పరదేవతాపూజ కిచ్చగింతు, వారపో సౌఖ్యభాక్కులు వార కృతులు. 419

గీ. బ్రహ్మ మొదలగు దేవతల్ భక్తి నే జ, గజ్జనవిసేవ లొనరించి కాలయాప
పం బొవర్తురొ యాజగదంబ పూజ, కిచ్చగింపని మానవుఁడెవఁడు జగతి ? 420

క. మును భగవతి శ్రీరాదా, యణువకు వచియించె నే మహాభాగవతా
ఖ్యనెనఁగు దివ్యచరితము, వినుమా : యద్దాన పీయశీష్టము లొలయుఁ. 421

వ. అవి పాత్యవతేయుండు జనమేజయువకుం జెప్పెనవి సూతుండు శౌనకాదులకుం
జెప్పిన వారును వ్యాసుం దెట్లు నెప్పె నెఱింగింపు మనుటయు. 422

స్కంధాంత పద్యములు.

క. పీఠనవి ప్రేశానకు, మార : ధరారమణమా? మండిత పదపం
తేరుహ : గౌరవధీరసు, తారామ బ్రావిడాన్వయాభరణమణి. 423

క. దుర్గయశాస్త్రి సహోదర : భర్గపదాంధోజ యుగళబంధర : రిపుష
డ్వర్గ జయజనితకీర్తి ని, రర్గళ చారామరాప గాంచితభువనా. 424

సగ్విణీపృతము. పాపమాంబోదరప్రాజ్యపూజ్యోరయా
ప్రావకీభూతభూపాలదీప్యద్దయా
దీపితాకాంతకీర్తిస్తుతప్రాభవా
వ్యాప్యతాన్నప్రదానాన్నపూర్ణాధవా. 425

గ ద్య.

ఇవి శ్రీ.....తిరుపతి వేంకటేశ్వర ప్రణీతంబయిన దేవీభాగవతంబను
మహాపురాణమునందు ద్వితీయస్కంధము సంపూర్ణము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ మత్పరదేవతార్పణమస్తు.

శ్రీమత్పరదేవతామైనమా

శ్రీ

దేవీభాగవతము

తృతీయ స్కంధము.

శ్రీకర కడియెద్ద భుజా, శ్యాక గ్రామాభిజనవః హరవీహర
శ్రీకలిక దివ్యకీర్తిః, ప్రాకటగుణ చక్రవర్తిః బ్రహ్మయశాశ్రీః.

1

వ. అవధరింపు చుక్కతకుండు మునుల కిట్లను నట్లు భాగవత కథనాభిముఖుండగు
సాత్యవతేయునకు జనమేజయుం దిట్లనియె.

2

గీ. వ్యాసః సత్యవతీసుతః భగవతీమ, ఖంబుచుః జెప్పితివి తద్భగవతి యెట్టి
దో యెవరో యెట్టి గుణములతో నెనంగు, నో తదీయ మఖం జెట్టిదో వచింపు.

వ. బ్రహ్మాండోత్పత్తియు బ్రహ్మ విష్ణు మహేశ్వరుల స్వతంత్రత్వా స్వాతంత్ర్యములును
మహానరం కొలవకగత్వా ఏకగత్వములును వారల యుత్పత్తులును వారల శరీర
విచారమును నవిస్తరముగా నానితిమ్ము నావుడు సాత్యవతేయుం దిట్లనియె.

4

గీ. కలివనుగు ప్రశ్న మొనరింపఁ గడఁగి తీపు, దీవి కుత్తరమును సావదానముగ వ
చించెదను మున్ను నారదులెంత కరిగి, యడగితివి గంగ యొడ్డున నమ్మహాత్ము.

5

క. ఈ సకల బ్రహ్మాండము, చేసినవాడెందుఁ : తెలియఁ జేయు మసత్యం
బోఁ : సత్యమో ? బహుకర్తృక, మో : సకలమ్మునకుఁ గర్త యొకఁడో మహాత్మా.

వ. కొందఱు శంకరుండనియుఁ గొందఱు నారాయణుండనియు విరించియనియు
సూర్యుండనియు వానవుండనియు పరుణుండనియు యముండనియుఁ గుబేరుం
డనియుఁ బావకుండనియుఁ బనసుండనియు సోముండనియు గణేశ్వరుండనియు
ననేకు లనేక ప్రకారమ్ముం జగత్కరింపఁబు వచియించుచుందురు. మఱికొందఱు
వారాహియు నారసింహియు మహాలక్ష్మీయు శాంకరియు బ్రాహ్మీయు వాసవియు
వారుణీయు నా ననేక నామంబులు గల యదియు సనాతనియు ననాదివిదనయు సర్వ
వ్యాపినియుఁ బురుషానుగతయు నాదిమాయయుఁ ద్రిగుణాతీతరూపయు గుణవిస్తార
కారిణీయు నిర్గుణయు నగుణయు నగు పరదేవతయ సకల కారణంబని చెప్పు

దురు. మఱికొందఱు విరంజనమ్మును విరాకారంబును విధేసమ్మును విధుజంబును నగు తేజంబని చెప్పుదురు. మఱికొందఱు వేదోపనిషత్ప్రతిపాదితుండగు తేజో మయందని యందురు; కొందఱు సహస్రనయనండును సహస్ర శీర్షుండును సహస్రకరకర్ణుండును సహస్రపదుండును నగు పురుషోత్తముం డనియు; గొందఱు విరంజంబును విరాజంబును శాంతంబునగు నాకాశంబని యందురు. మఱికొందఱు అవి శ్చిత బ్రహ్మవాదులను గొందఱు అనీశ్వరవాదులను కొందఱు స్వభావవాదులను గొందఱు ప్రకృతి కర్తృత్వ వాదులను నై యుంటుంటేసి నందిగ్ధంబగు విష్ణుహావిష యమ్మున మనంబు దోలాయమానంబగుచున్నయది ధర్మావర్మంబులు నిర్ణయింప నశక్యమ్ములు ధర్మవంతులను సత్త్వగుణోత్పన్నులు నగు దేవతలు పాపాత్ము లగు రక్కసులచే నీడింపఁబడుటయు ధర్మాత్ములను సాధారులను నగు పాప వులు కష్టముల పాలగుటయు; గనుంగొన ధర్మమ్మునకు వ్యవస్థ గానరాకన్నయని. నా సంశయచ్ఛేదం బొనరింపు మనవుడు.

7

క. నారదుఁడు వదించిన తెఱ, గారసి వివరింతు నీకు ననఘా : చేతో

ధీరత నాకర్ణింపుము, పారంగతుఁడైన యట్టి వండితుఁ డున్నే :

8

క. నారదుఁడు శంక మదిఁ జె, న్నారంగ నొకవాఁడు వీరజానను నడుగఁ

గారాని మెనఁగ నతఁడు గు, మారునకుం జెప్పినట్టి మార్గము వినుమా.

9

ప. కుమారా : భవదీయప్రశ్నంబు దుర్బోధం, బియ్యది వివరింప నస్మదాదులక కాక విష్ణువునకుఁ గూడ సపాధ్యం బైనను నాయెఱింగి వంతవట్టు వివరించెద వినుమని యిట్లనియె.

10

గీ. మున్ను సకలంబు సంధ్రమైయున్నతఱివి, భూతములు వుట్టె నేను గంజాతమందుఁ బొడమితివి బొడమియు నెలుగడలు చూడ, వర్ణవముదక్క వేటొక్కఁడరయరాదు.

క. ననుఁ బుట్టించినపునుఁ డే, యనఘఁడొ యివ్వంకజమున కారారంబే

మని విశ్చయింతు నీజల, ము విలుయకత మేమొ యనుచు మోహమయఁడనై .

గీ. పుడమిపై నీరు విల్చుట పొనఁగు నట్టి, పుడమి వర్ణదలను జూడఁబడ దటంచు వనది నీఁడుచు నొకవేయివత్సరములు, వెదకుచున్నంత నాకాశవీధియందు

11

గీ. “తవ తవ” యటంచు నొకమాట దరలుటయును

వేయివంవత్సరమ్ము లశ్శాయతముగఁ

దవము సల్పితి నొం దేమి దలఁవకుండ

జలగతంబగు నల జలేజాతమందు.

14

వ. పిదప “సృజ” యను నొకవలు కంబరముననుండి వెడలె దానిని విని “యే నేమి సృజింతు ?” వని యాలోచించుచున్నంత మధుకైటభు లను రక్కసులు యుద్ధ సన్నద్ధులై నను భయపెట్టుడుఁ బద్మనాశం బవలంబించి తజ్జలమ్మున మునిఁగి. 15

పీ. కారుకమ్ముల నేలఁగల దాలు గలవాని , బంగారువల్వ మైఁ బరఁగువాని
నెల్లలోకము లేలనెనకంబు గలవానిఁ , జల్లచూపులు వెడఁజల్లువాని
పాపరాపాన్ముపైఁ బవ్వళించినవాని , వనమాం గళమునఁ దనరువాని
యోగవిద్రావహాభోగంబు గలవానిఁ , జలవ మింతయులేక యలరువాని

గీ. శంఖచక్రగదామూలసాదవములఁ , దవిలి చెలువారు నాల్గుభాహువులవాని
నద్భుతమ్మున కాస్పదం బైనవానిఁ , గంటి నొకదివ్యపూరుషుఁ గలుపు దీఱ. 16

వ. కవి యోగవిద్రాస్వరూపిణి యగు నద్దేవిని వినుతించిన నామెయు నతని శరీరంబు విడిచి దివ్యవిగ్రహయై నభమ్మున నిలిచె నంత నతండును మేల్కొంచి నన్నద్భు లగు రక్కసులఁ దవయూరుభాగమ్మున వదించునంతలో రుద్రుండును నట తేగు దెంచుడు నేము ముగురము నప్పురదేవతం బ్రార్థించుటయు నాపె దయాంతరం గయై యిట్లనియె. 17

గీ. హరిహరబ్రహ్మలారః మీయంత మీ వ, నులను నెఱవేర్చి కొనుఁడు చనుండుమీకుఁ
దగునివాసమ్ములను జెందఁదగు వశేష, జగము వృష్టింపనగు నాల్గు తెగలు గాఁగ.

గీ. అనేది జగదంబ వలుకుల నాలకించి
యిట్లు లంటిమి పందియం బినుమడింప
భూమి లేదయ్యె జలము ప్రభూత మయ్యె
వంబి యేగతి సృజియింప నగునొ ? చెప్పమ.

19

గీ. భూతములు గుణతత్వాత్రములును నింద్రి, యష్టులును వలవడినఁ జేయంగనగును
గాని యూరక పృష్టింపఁగాఁ దరంబె ? యనుడు జగదంబ చిఱునగ వినుమడించె.

ఆ. వె. అంత వరుగుదెంచె నటకు విమానంబు, గగనతలమునుండి కడురయమున
వంబి చిత్రమొకటి యగువడఁ జేసెద, దీని వెక్కుఁ దనుమఁ దెలుపుటయును.

వ. ఏము నాపె యావతింజేసి నవరత్నమండితంబును ముక్తాదామ భూషితంబును

గింకిజీసంకులితంబునగు విమానం బదిష్ఠించిన నంబిక యద్దావి మనోవేగంబున
నడువంజేపె సంత నయ్యది జలదిభిన్నంబై మనోజ్ఞంబైన కొండొక ప్రదేశమ్ము
నకుం జవియె నచ్చట. 22

బ్రహ్మాది దేవతలు భువనేశ్వరిం గాంచుట.

సీ. కోకిలాకాకలీవ్యాకులీకృతపం , తృణవిసమోద్యానపాదవములు
సుందరీసుందరానందబంధురమంది , రప్రాంతదీప్రసరఃప్రకతులు
ప్రాకారశోభిదివ్యాకారమణిమండి , శాకాశతలచుంబిహర్మ్యతతులు
సంగీతభంగీమృదంగరంగద్రంగ , కోటిభాసురవేశవాటికలును

గీ. యజ్ఞశాలలు మఱియు దేవాలయములు , గలుగు పురవరమును దానికెలన వనము
నందు వేటాడు నొకరాజనందనుడును , గానఁగా వచ్చెఁ గన్నులకలుపు దీఱ. 23

స. మా మనంబున నయ్యది స్వర్గంబును ప్రత్యభిజ్ఞ యుదయించె. పదఁపడి యయ్యది
యెవరిచే విట్లు విర్మితంబయ్యెనని యెంచు నాలో విమానంబు మఱియొక్కెడ
కరుగుదు. 24

క. నందవసును వనమును దా, నం దగు కల్పకముకడఁ గనందగు నందం
బందిన వందివి తల్లియు, నందంద చరించునట్టి యైరావణమున్. 25

గీ. అచ్చరలఁ గూడి తమ యిచ్చవచ్చినట్లు
సంచరించెడి గంధర్వ సంచయంబు
సురలును పులోమజనుగూడి సొక్కు నిండ్రుఁ
డును యమ కుబేరములును గనఁగనైరి. 26

వ. ఆత్మాశ్చర్యవర్మాకులచిత్తులమై యచ్చోటు విడిచి యరుగుటయు బ్రహ్మలోకంబు
గననయ్యె. హరకేశపులు నమ్మంజూచి యిచ్చట బ్రహ్మ యొక్కఁడు గవ్వట్లు
వికం డెవ్వఁ డనవుడు విట్లంటి. 27

క. ఆ వేధయు నా వేదము, లావిభవము లెట్టివియో మహామహులాలా !
యావంతయు నెఱుఁగను నే, నే వాఁడనొ తెలియరా దిఁకేమనవచ్చున్. 28

చ. విదవ విమానంబు మఱి యొక్కెడ కరుగుటయు, 29

ఉ. వారద ! యేమి పెప్పుడుఁ గనంబడె నచ్చట వెండికొండ ము
శ్రీరుచిరంబుగా నవటఁ జెన్నలరారు మణినికేతన

ద్వారమునుండి శంభుఁడు సదాసుతప్రమథుండు కృత్తివా

సోదచిదుండు వెల్వడియె సొంపగురీతిని గోతురంగుడై .

90

తే. గీ. మాతృకలతోడ సంశయమగుమాన, సుందనై యయ్యెడల నేను జూడఁబడితి
“వితకన్నను జిత్ర మొందేమికల” ద, టంచు విష్ణయవడునంత నదియు మరల.

గీ. అరిగె విక నొక్కయెడ కట నరయనయ్యె, నిందిరా సుందరీనాథు మందిరంబు

విరుపమానంబు వై కుంతపురవరంబు, దావిగని విష్ణయంబందె దానవారి.

32

క. అతసి టసుమశరీరుఁడు, చతుర్బుజుఁడు శంఖచక్రశౌర్యగదాభూ

షితుఁడు రమారమణీ సే, వితుఁడు విరాడ్వాహనుండు విష్ణువగుపడెన్.

33

ఆ వె. అతవిఁ జూచి యతులి తాకృత్యకలితుల, మగుచు నొక లొకళ్ళ నరసి కొనుచు

నున్నయంత నదియు నున్నత వేగంబు, గడలుకొనఁగఁ బాలకడలి కరిగె.

34

సీ. యాదోవిశేష దీప్యత్తుంగ తరతరం , గావళీశీకరా సేవితంబు

నానావిచిత్ర చిత్రానూనిదివ్యాస్త , రణరంగ వేదికారాజితంబు

కచితముక్తాదామ కలనాభిరామ భా , మహిత మందిరకోటి మండితంబు

పారిజాతాది విభ్రాజమాన లతాంత , దంతురానంత పాదపయుతంబు

తే. గీ. గంధర్వశృంగ మన్మథుకర విరావ , భరిత మగు దీవియొండు దృక్పథము నందె

నందు సుమనోహరమును శివాకృతియునునైన పర్యంకమును గంటి మవల నొకఁట.

గీ. మణిమయం బగు పర్యంక మధ్యమండుఁ

జెలులు చెలువారఁ గొలుపున్న యలరుఁబోడి

ననుపమానంత దివ్య కళ్యాణ రూపఁ

గంటి మా రూపమును జెప్పఁగాఁ దరంబె.

36

సీ. ఆరుణాంబరమునఁ జెన్నలరారు వగలాడి , యెఱుపైన యధరోష్ఠ మెవఁగుబోటి

కావిభూర్గల మాలికలు దరించిననాతి , రక్త గంధంబును రంగులాడి

శోణంబులగు నేత్రకోణముల్ గలకొమ్మ , యౌవనమధ్యస్థ యైనవాన

తొలకరిమించుతోఁ దులయాగునెలవాగ , యర్కబింబస్ఫూర్తి నలరుకలికి

గీ. యిందిరాకోట్ల నెదురించు మందయాన , ప్రతిపదమ్మును దయఁ జిమ్ము పద్మనయన

మందమంచస్మితం బొప్పు సుందరాంగియెన్నఁడును జూడఁబోవి దయ్యిండువదన.

క. విసరుహముకుళమ్ముల వన, గపిమవఁగెడి గుబ్బిదోయి గడలుకొనఁగ సౌం

పెనఁగు మణిభూషణము లిం, పెనలార నెనంగె పర్యకృంగారముగన్.

38

- గీ. ఆరవి “హృల్లేఖ భువనేశి” యవి జపించు, నమరకన్యక లిరుగడ వమరఁగా వ
సంగకుసుమాది దేవీనాథ యగుచు, దనరె వత్తోణ యంత్రమధ్యమ్మునందు. 39
- క. వదలక ప్రాంతార జపం, బెదఁ బొదల నెసంగు పక్షిబృందము చుట్టుం
గదియఁగఁ జాపాది మహా, యుధమ్ములు ధరించి యెనకమొప్పెడిదానిన్. 40
- చ. కనుఁగొవి విస్మయం బొదవఁగా “నెవరో” యని సంశయించు నం
తన యొక వేయివేయి నయనంబులు మోములుఁ జేతులుం దగన్
గనుపడె నాచుహఃపహిమ కన్నది విన్నది గాదు దావి నే
మవియును జెప్ప గిప్పఁ దగదయ్యె యొకించుకయేని నారదా : 41
- గీ. ఆచ్చరయుఁ గాదు వేలుపుచుచ్చెకంటి, గాదు గంధర్వయును గాదుగా : యటంచు
సంశయించెడి మముఁ గాంచి సరిజాతుఁ, డిట్లవియఁ గొంత విజ్ఞాన మెనకమెవఁగ.
- ఉ. ఈ జగదంబయే మనల నెల్ల సృజించినతల్లి, యీ మహా
తేజసు యల్పబుద్ధులకుఁ దెల్లము కావిది, మాయ యన్న యీ
శ్రేణవయిత్రియే, జగముతేషము విండిన దీ పరాంబయే
తేజలతెల్లఁదే జొసఁగుతే జన నీజగదేకనేత్రియే. 43
- గీ. ఈమెయే సర్వలోకంబు సృష్టిఁజేసి, పెంచి హరియించు నీమెయే వేదగర్భ
యీమెయే సర్వబీజమయయును విశ్వ, నాయకయు నీమెయే సదానందమూర్తి.
- క. ఇరుగడలన్ బరివర్యా, వరతమెఱుమ భూషణములునవలం బహుతుల్
వరఁగెడి గోల్లకొలఁది నా, నరజిం జూడుఁడు విరించిశంకరులారా : 45
- క. ఎంతతపము చేపితిమో, యెంతటి దన్యులమొ కాని యీభగవతి న
త్యంతముఁ గనుఁగొవి ముదిత, స్వాంతుల మైనార మిదియు సామాన్యంబే. 46
- చ. తపసులు గాంచ లే రతివదాన్యులు చూడఁగ లేరు భార్గవీ
చపలమృగాక్షి యాదియగు సర్వవిలింపనకుల్ శతాంశమం
దుపమకు రారు తత్పుకృతయోగము నెన్నఁ దరంబె : పూర్వపు
జ్యోతుఁబరిపాక మెట్టిదో కదా : తన నయ్యెఁ బ్రపంచమాత్మకా. 47
- గీ. మున్ను బొడ్డవ్రేలుగుడిచెడి చిన్ననాఁడు, నన్నునుయ్యెలలో నుంచి నన్నమైన
యెలుఁ గలరఁ బాటంచు బాడి యేడ్వకుండఁ, గాది ప్రోచినతల్లి యీకన్నతల్లి. 48
- గీ. ఇంతపేవు పరీక్షించి యేవరయఁగ, వెనుకఁ గనుగొన్నసంగతి విశదమయ్యె
మాట లిఁక వేయునేల యీమాత మనలఁ, గన్న జగదంబ లే రీమెఁ గన్నవారు.

వ. అట్లగుట మన మీ పరదేవతా సమీపమ్మునకుఁ బోయి ప్రణమించిన మన యభీష్టమ్ము లొనంగుఁ; గాదని దౌవారికులు వారించిన ద్వారమంద నిలిచి నుతింపంగదంగుద మను వల్కలకు నమ్ముతించి విమానంబు దీగి తద్ద్వారసమీపమ్మునకుం బోవుడు మమ్ముం గాంచి జగదంబు చిఱునగ వొనర్చుటయు మూగురమును త్రింమై తత్సన్నిధికిం జని నమస్కరించి యన్యోన్యవనితారూపమ్ము లరసికొనుచుఁ గోటిసూర్యప్రతీకాశంబును నానా మణిస్థగికంబునువగు తత్పాదపీఠమ్ము నవలొకించుచున్నంత.

50

క. కొందఱు రక్తాంబరలును, గొందఱు నీలాంబరలును గొవకొని యాపెన్
సుందరులు గొల్పుచుండిరి, కొందఱు పీతాంబరలును గోట్లకొలఁదిగన్.

51

క. ఈదును జోడునుగల విరిఁ, బోఁడులు నానావిధిత్రవిభూషణముల సౌం
పీడేర నాపె ముందటఁ, బాడుదు రాడుదురు కనులవండువు గాఁగన్.

52

ఉ. నారద! యేమి పెప్పుదు వివన్ గనరాని విచిత్ర మంబికో
దార రుచిప్రసన్ననఖదర్పణమందు వినుకా నినున్ శివుకా
వీరజనాభునికా ధరణి వీరజమిత్రుని వీరజారినిన్
వారిధిపర్యతాదుల నవరణఁ జూచితి మొక్కిపెట్టుగన్.

53

వ. మఱియు మజ్జన్మకారణంబగు తమ్మియుఁ దన్నాభి యగు నచ్యుతుండును సతవి
శయ్యయగు ననంతుండును త్రయత్రింశక్కోటి దేవతలును మధుకైటభులును
తుంబురుండును హాహూహూ ప్రముఖగంధర్వులును రంభాదులగు నెచ్చరలును
గైలాసాది లోకంబులును మున్నగాఁగల యావద్బ్రహ్మాండముం జూచి పరమాశ్చ
ర్యభరితులమై యేము జగజ్జననిఁగా నామె విశ్వయింబుకొంటిమి.

54

గీ. అమృతమయమగు నాదీవసమందు లోక, జననిఁ గనుఁగొని మోదాబ్ధి మునుఁగుమాకు
క్షణముగా నొకమాటువత్సరము లరిగెఁ, దత్పుణంబును వర్ణింపఁ దరము గాదు.

క. మనుఁ జెలిక తైల మని యా, ప్రమదామణులెల్లఁ బేర్చి బయలుపడఁగ శం
క మవములం దుంచక కూ, ర్మిమెయిన్ గారవము చేసి మెలఁగిరి పిదపకా.

55

హరిహరబ్రహ్మలు భువనేశ్వరిని నుతించుట.

క. ఒకనాడు భక్తి నా యం, విక నాలోకైకమాత విశ్వజగత్ప్రా
పకమహిమఁ గాంచి విష్ణువు, ప్రకటగతి నుతింపె పట్లు బద్ధంబలియై.

57

- సీ. కామదాయవి : దేవి : కల్యాణి : ప్రకృతి : వి : ఛాత్రి : లోకేశ్వరి : దండమమ్మ
సచ్చిదానందాత్మ : సంసారకారిణి : , కలుషహారిణి : నమస్కారమమ్మ
పంచకృత్యవిధాత్రి : పరదేవి : యర్థమా , తార్థభూతాత్మ : జోహారుమ్మ
హృల్లేఖ : సంసిద్ధి : వృద్ధి : కూటస్థ : నా , నాన్వరూపాత్మ : వందనములమ్మ
తే.గీ. జగముసృష్టించి పురుషుని కగపడంగ , జేసి యానందమొనగూర్తు శ్రీమహేశః
తల్లి : యరువదిమూడుతత్వముల వెల్గు , దిండ్రజాలంబు నా మాకు వింపుగూర్చు.
- గీ. స్వప్రభావమ్ముకలిమి విశ్వమ్ముఁ బ్రోతు, వాత్మతేజమ్ముచే జగ మలరఁజేయు
దంబ : కల్పాంతకాలమ్మునందుఁ గూడ, నుండు వెన్నెఁడెఱుంగు నీవందమెల్ల. 60
- గీ. జనవి : మధుకైటభాఖ్యదాక్షసులచేత, మడియ కుండఁగ రక్షించి మాకు లోక
మెల్లఁ గనుపడఁ జేసిన తల్లివీవ, నీదుదచ్చనమదియు వర్జింపఁ దరమె ? 60
- క. ఏనును బ్రహ్మయు రుద్రుఁడు, గానంగా లేము నీయఖండమహత్త్వం
బే నరునకు శక్యం బగు, బూవి కనుంగొనఁగ నీయపూర్వపుఁజరితల్. 61
- క. హరిహరకమలజలను హరి, హరకమలజలకును జూపి తంబరొ : సిదో
చరితం బెఱుఁగం దరమే, పరమాద్భుతసుప్రభావభావ్యము తల్లీ. 62
- గీ. కోరఁగాఁ బోను వేటొందుకోరికలను, నీదురూపంబు నామది విజయ బొకటి
నోట భవదీయనామంబు నుడుపు బొకటి, యంబ యాచింతు నిన్నెపుడరయబొకటి.
- గీ. వీఁడు నాభృత్యుఁడను బుద్ధివెట్టి నన్నుఁ, బాలనము సేయవలెనమ్మ పరమకృపను
పామరుఁడ నేను వచియించు పలుకులందు, నీమదికి వచ్చినంత మన్నింపుమమ్మ.
- సీ. ఏము సృష్ట్యాదికం బిమమడించుట కల్ల , భవదిచ్చ మామీఁదఁ బ్రబలకున్న
ఛాత్రి సమ స్తంబు ధరియించు టది కల్ల , యాధారశక్తి ప్రావందకున్నఁ
గంజాతపాతుఁడు ప్రకాశించుటయుఁ గల్ల , తాపక తేజంబు దపులకున్న
సకలజంతువులును సంచరించుట కల్ల , నీశక్తియొక్కింత నెగడకున్న
- గీ. బ్రహ్మమొదలుగ సఖిలప్రపంచములు న , విత్యములుగాన నెల్లప్పు నెగడనేర
వఖిలమైనట్టి ప్రళయమ్ముఁండుఁగూడ , విత్య నీ వొక్కతెవె భవానీ : మదంబి :
- గీ. విద్యగల బుధవర్యులవిద్య వీవ, కీర్తిగల పుణ్యమూర్తుల కీర్తి వీవ
శక్తిగల దివ్యశక్తుల శక్తి వీవ, యంబ : పలుమాటలేల గాయత్రి వీవ. 66
- ఉ. ఆగమమూర్ ద్విజామరహితార్థము చేసినతల్లి వీవ మో
జ్ఞగమనూల మీవ జగదాదివి వీవ స్వరాస్వరూప మీ

వే గతివీవ నర్వమువహించెడిదానవు నీవ స్వాహా వీ
వాగమవేద్య వీవ జగదంబ : మదంబ : కదంబవానివి.

67

తే. గీ. అబ్ధికిఁ దరంగములయట్లు లాదిపూరు, పాంశములు జీవులగుట లోకాంబ : వారి
బంధునిర్ముక్తి కథిలప్రపంచస్పృహ, నల్పుడువు స్వార్థమిందు లేకంబు లేదు 68

గీ. జీవుఁ డెప్పుడు తెలివిని జెందు నపుడ, లేనియట్లానరింతు వీ లీలెల్ల
నాట్యమొనరించి యామీద నర్తకుండు, మించు తత్తత్కృతుల విరమించునట్లు. 69

ఉ. ఎల్లపుడున్ భవచ్చరణమే శరణం బని నమ్మినాఁడ నో
తల్లి : దురావమైన పరితాపము తారన నుయ్యెనేని న
న్ముల్లమునందు వేటొకనియొజ గణింపక యుద్ధరింపు ము
త్పుల్లనలోజలోచననముల్లనమచ్చదయాసుధారునిన్.

70

క. అంబ : భవచ్చరణాబ్జయు, గంబనకున్ మ్రొక్కిడుదు నఖండతరజ్ఞా
నం బొసఁగి కన్న తనజా, తుం బలె రక్షింపుమీ కుతుక మొప్పారినన్.

71

వ. అని నానాప్రకారంబుల నుతించి విరమించుడు హనుం డిట్లని నుతింపం దొడంగె.

గీ. త్వత్ప్రభావజాఁడై హరి తనరెనేని, బ్రహ్మయును నీదుకార్యమై పరఁగెనేని
నేనుమాత్రము వీకుఁ దాదృకుఁడఁగాక, యన్యఁడనె తెల్పుమమ్మ లోకైకజనవి.

గీ. జనవి : భూమ్యాదిభూతపంచకము నీవ, త్వక్కు మొదలగు వింద్రయపంచకంబు
వీవ బుద్ధియుఁ జిత్తంబు నీవ మనము, నీ వహంకార మఖిలంబు నీవ కావె ? 74

గీ. హరిహరారులు జగమున కాదిభూతు, లనుచు నేవారు వచియింతు రల్లవారు
తెలియనేరని మూర్ఖు లో దేవదేవి : వారు జనియించుటెల్ల నీవలనఁ గాదె ? 75

గీ. నవివయమ్ములు నగుణమ్ము లవిని మొదలు, గాఁ గలుగు భూతములచే జగంబు వుట్టు
వది పుట్టంబగుటకు భవదంశమొక్క, యించుకేనియు లేకున్న నెట్లు బొసఁగు ?

క. నీ వజవిష్ణుశివాకృతి, భావమునం జేసి జగము ప్రబలింపియు నా
పై వేణుగ మతిగల్గిన, నావర్జించెదవు నీకు నద్దముకలదే ?

77

గీ. ఏము వృష్ట్యాదుల కొకింతయేని శక్తి, గమట కూహింపఁగా ముఖ్య కారణంబు
నకలలోకాంబ : తావకచరిణనశన, రాజమావాసమావ పరాగగరిమ.

78

క. భవిదీయదయాపై భవ, సువిహితము తమోగుణంబు చొప్పుడె నాకున్
శివదాయని : నత్త్యము కే, శవునకును రజోగుణంబు జలజభవునకున్.

79

క. భవికు లభవికులు నృపులు త, దనుచరులు మొదలుగ నగు ననంతంబగు భే
దనియతిఁ జొప్పడు జగమిది, జనవిరో : భవదీయమతి విషమ మగుటఁ గదా :

గీ. జనవి : యెన్నంగ సత్త్వరజ స్తమములు, త్వద్గణములు సృష్ట్యాదినిదానములగు
హరిహరవిరించుల మము సృష్ట్యాదులకు ని, మిర్తమాత్రమ్ముగా వివిధించి తీపు.

ఉ. అంబ ! విమానసంగతులమై చనుదెంచిన మా శ్రయంబులో
నంబుజనాభుఁ డీజగమువంతయుఁ జేసినవాఁడో : లేక యీ
యంబుజసూతి చేసెనవి యందునో : నే ననుకొందునో : నమ
స్తంబు భవద్విలాసకలితంబు నవం బొకయంత యున్నదే ? 82

గీ. ఈవ సృజియింతు పాలింతు విచ్ఛపొడమె, నేవి యఖిరమ్మును హరింతు వెల్లచేక
స్వవతియగు పూరుపుని మోదసంగతునిఁగఁ, జేయుదువు నీవిలాస మజ్జేయ మంచి :

అ.వె. అడుజన్మమైన నది యబీష్టమమాకు, నీదు సేవనంబు నెగడెనేని
గాన నెల్లచేకఁ గరుణించి యిటులుంచు, మంచి : పురుషభావ మధికమగునె ? 84

ఉ. తల్లి ! భవత్పదద్వయము దక్క మఱొక్కటి నొల్లఁ ద్వత్పదో
త్పల్ల సరోజషండమధుపూరము గ్రోలకయున్నచోఁ బ్రుటల్
కల్లలుగావు కల్పములుగాఁ గనుపట్టు నహర్నిశంబు ని
న్నొల్లక యన్యలం గొలుచుయోగులు నిక్కము దైవవంచితుల్. 85

క. అంబ ! వృథామాటల లా, భంబేమి ? యనుగ్రహించు భావంబది నీ
కు బొడమనేని నీ మం, శ్రంబు నవాక్షరము నాకు దయపేయఁదగుఁ. 86

క. అను శివుఁ గరుణించి జగ, జనవి నవాక్షర మఖండసత్త్వము మంత్రం
బును సువృరించె దానిం, గొని ప్రణతిం గొలిపి ముదముగొని యతఁడుండెన్ 87

వ. అంత నేనును భక్తిపరవశుండనై యిట్లు మఱించితి. 88

క. నిను నిర్వచింప శ్రుతి నే, ర్పినదేవిన్ జెప్పకున్నె : శ్రీకరి : స్వాహా
యమట ముఖాదుల నినుఁ, గూర్చినదే నర్హజ్జీవీవే త్రిభువనజననీ : 89

ఉ. "నీ నొనరించువాఁడ జగమెల్లమ నాకుఁ బరుండు లేఁడు ని
జ్ఞాని ననంగ నేనె" యని శాంకరి : శంక యొకింతలేక లో
మానితి ధన్యతాగరిమ మూరక సంస్మృతిసాగరంబనఁ
జ్ఞానవిహీనకన్ బడితిఁ గావఁగదమ్ము కదంబవానినీ. 90

- ఉ. ఇంతకుమున్ను ధన్యుడను నే ననుకొన్న దసత్యమైన నీ
చెంతకు వచ్చి నీచరణసేవ యొనర్చుగ గల్గెఁ గాన నా
వంతయుశంకలే దిఁకఁ గృతార్థుడ ధన్యుడ మాన్యుడకా భవ
ద్భాంత మడంచి నీదువరభక్తి ధ్రువం బొనరింపు మంబరో ! 81
- క. వీవలనఁ గల్గె నొక రా, జీవమ్మునఁ బొడమితిని విశేషించి భవ
తేవకుడనైతి నజ్ఞా, నావృతిఁ దొలఁగించి ప్రోవు మఖిలాంబ ! దయకా. 82
- ఉ. నీచరితం బెఱుంగని వివీచలుదక్కఁ బరాశ్రయం దటం
చీవకురానమం దంఁప రీశ్వరి ! స్వర్గము గోరి జన్మముల్
నోఁచెడి వారు విట్టిరె జనుల్, నను నీవ పృజించి తిట్టి యా
లోచన నాకె తోచదిఁక లోకులకున్ గతియేమి ? శాంకరి. 83
- క. పరతత్వంబంచును వి, స్మరయక యోగంబులంచు నన్నాయముగాఁ
బరమేశ్వరి : కొందఱు చెడు, దురు త్వదృశైతరులకు దొరకునె ముక్తుల్. 84
- ఉ. ఎందుల కంబ ! పొట్లువడి యెన్నిటనో కృశియించు బోమహా
నందవిధాత్రి : సారెకుమనంబున "శాంకరి ! యీశ్వరీ ! " యటం
చుం దగుభక్తి నీజనము చూటగొనం గలవాఁ దెనందు వాఁ
డందు నొకింతలోన జగదంబ ! యహంబుఁ బరంబు సర్వమున్. 85
- తే. గీ. కావలెనె వీఁడు సృష్టితై కమలభవుఁడు ?
హరియు రక్షింపవలెనె ? లయంబు శివుఁడు
లేచిచో నెఱవేఱదే ? లీల లివి న
మస్తమును జేయఁజాలు దోయంబ ! నీవు. 86
- చ. హరి మధుతైటభాసురుల కందివ నేమగు ? నట్టివేళ నీ
కరుణయకా ! నమద్ధరణ కారణమయ్యె నతండు నేను శం
కరుఁడు మధుదృవుండఁబ ! జగజ్జన నాదులయందు శక్తకకా
బొరయుదుమేని యెవ్వరికఁ బొందనివారు వచింపు మంబరో ! 87
- క. ఆందజీకి జన్మకారణ, ముం దెలియఁగవచ్చు సర్వ మోహిని ! యది నీ
కుం దెలియరాదు వినరా, దెండును నజ వనఁగ వగుదు వీవ విజముగా, 88
- ఉ. ఏ పృజియింతు వీహరి వహించును రుద్రుఁడు సంపు నిక్కమే
కానువతేనిఁ గాని మముఁ గార్యవికారదులం బొనర్తు వం

వా : నకలేశి : నీకళయే మాకు సహాయము గావించో వృథా

యాసమే కాని మే మొక రసంతయుఁ జేయఁగ లేము శాంకరీ.

99

వ. మఱియు నకర్తయు నగుణుండును సనుపాధియు నకలుండును నగు పురుషుండు భవదీయంబగు వినోదంబు నీషించి సంతోషించుచుండునవి తదజ్ఞులు సెప్పుదురు. ఈతం దొక్కరుండు రక్క నీకన్న బరుండులేడు. ఇదియ విక్కంబై నచో “నేక మేవాద్వితీయం బ్రహ్మ” యను వేదవాక్యంబునకు మిథ్యాత్వంబు పొనంగుఁగాన నన్నునగ్రహించి యీ యన్యోన్యవిరోధ పరిహారం బొనర్చి యవ్యాకల్యంబునకు వాచ్యంబునీవో లేక యప్పురుషుండో విస్పష్టంబొనర్చుము; నీవు ప్రీతో పురుషుండవో యెఱింగింప వలయు; మత్పుణ్యయోగమ్మునంజేసి భవదీయసాన్నిధ్యంబు చేకూరె నవి ప్రార్థించునన్నుం గాంచి మృదుమధుర గంభీర సంభాషణంబుల బజ్జగదంబు యిట్లనియె.

100

ఆ.వె. ఆతఁడ యేను నేన యాతఁడు భేదం బొ, కింకయేని యుండ దిరువురకును

బుద్ధిచుంతులైన పురుషు లెఱుంగుదు, రెఱుంగలేరు బుద్ధిహీనజనులు

101

క. మాయదువుర యంతర మ, జ్ఞేయం బద్ధాని యెఱుకఁ జెందిన పురుషుం

డే యోగియు ముక్తుఁడు నన, పాయుం డాకవికి లేవు భవబంధంబుల్.

102

బ్రహ్మాదులకు దేవి తనరూపం బుపదేశించుట.

వ. మఱియు దీసం బుపాధిభేదంబున ద్వైవిధ్యంబు గాంచునట్లును నాదర్శమ్మునం దోచు ప్రతిబింబమ్ముపగిదివి వ్యవహారకాలమ్మున ద్వైవిధ్యంబు కల్పితంబయ్యుఁ బరమార్థావస్థయం “దేక మేవా ద్వితీయంబ్రహ్మ” యను వేదవాక్యంబు విక్కం, విది యునుంగాక ప్రీరూపంబు నాకు సృష్టికాలంబునఁ గల్పితం బైనదికాని కల్పాంతమ్మున ప్రీపునపుంసకభేదంబులు లేక యుండుదు. బుద్ధిశ్రీర్పతి కీర్తిస్మృతులును శ్రద్ధామేధాదయా లజ్జాజ్ఞాదాకృష్టలును కాంతిశాంతివిపాసలును విద్రాకంధ్రాజరలును విద్యావిద్యాస్పృహవాంఛా క్త్యశక్తులును వసామజ్ఞాత్యక్తులును ఋశాన్యత వాక్కులును పరామధ్యావశ్యంతులును వివిధమ్ములగునాదులును నేవకాని వేరొండు కాదు. వేయేం, సంసారంబుండు మద్వియుక్తంబగు వదార్థం బొక్కండులేదు. నానాదేవతలందు గౌరీబ్రాహ్మీవారాహీరాద్రీవైష్ణవీశివావామనీకాబేరీనారసింహీవాపవీ ప్రముఖ నానా క్రిస్వరూపమ్ములఁ బరాశ్రమించుచు సర్వకార్యమ్ము లొనర్చుచుండు.

జలమ్ముల కైత్యమ్మును, వహ్నియం దోష్ట్యంబును, దివాకరునందు దేజంబును, జండురునందు హిమంబును నేన నుత్త్యక్తంబగు వస్తువీషవృలనంబున కేవల నమర్థంబుకాదు. మీరు మూగురును మదీయశక్తి విముఖులై నచో రాక్షసాదిహరణంబున కశక్తులకా విశ్చయింపుము. మఱియుఁ బ్రతితుండును స్థితుండును శాంతుండును భీతుండును శత్రువశగతుండును నశక్తుం డనఁబడునుగాని యరుద్రుండనియు నవిష్టుండనియు వ్యవహరింపఁబడఁడు. శక్తియుక్తుండ వగుటంజేసియు యీవు జగంబు సృజియింతువు. విష్ణురుద్రులును సూర్యచంద్రులును నష్టదిక్పాలకులును శక్తియుక్తులగుటంజేసియు తమతమ కార్యంబులు నిర్వహించుచుండుదు. భూమియు శేషుండు నాదికూర్మంబును దిగ్గజంబులును శక్తిగలుగుటంబట్టియు భారవాహకంబు లగుచున్నవి. కానిచోఁ బరమాణువహనంబునకును గొఱగవు. 103

కా. హంసాగ్రేసరవాహ : పీఠమును నాభ్యాశేషమౌ నట్లు ప్ర
ధ్వంసంబుంజొనరింతు నయ్యనలు నార్పంబునుదున్ గలి నా
శంపామాత్రముగా నొనర్తు మది పిచ్చామాత్రముం జేసి ప్ర
ధ్వంసాభావము ప్రాగభావము నొనర్పన్నేర్తు నన్నింటికీన్. 104

ఆ. వె. అంతమాత్రమున నమ స్తకత్వములును, జోయెననెడి బుద్ధిఁబూనరాదు
ఘటకపాలరీతిఁ గాఁ బరమాణువు, లందుఁ బ్రదివి విల్పు నబ్జసూతి : 105

వ. మఱియు శాశ్వతంబును క్షణికంబును భూన్యంబును విత్త్యా విత్క్యంబును సకర్తృ
కంబును నహంకారాగ్రిమంబును మహత్తును నను నీయేడు భేదంబులం జొప్పడు
మహత్తత్వంబు. దీనికతన నహంకారంబుపుట్టె; నీ విష్ణుహత్తత్వంబు వలన
నమ స్తహతంబులును యథాప్రార్థించుగుగతి రచియింపు మని చెప్పి. 106

ఉ. చారుహసమ్మఖిన్ విమలఁ జందనగంధి సితాంబరన్ మనో
హరిణి రాజసిన్ సరసిజాసన దివ్యసరస్వతిన్ మహో
దారవిభూషణన్ గోమము దారను గా పని నాకొసంగె నిం
పారఁగ నొక్కశక్తివి మహానుగుణన్ జగదంబి కూర్మితో. 107

క. ఒనఁగి యిటులవియె నోయి న, రసిజాసన : యేగు మీసరస్వతితో న
ర్వసుఖముల నమభవించుదుఁ, జొనఁగకా వనియింపు నత్యధువనమునందుకా. 108

వ. మద్విభూతియగు నీ పరస్వతి నెన్నుండు నవమానింపక యథేష్టసుఖమ్ము లనుభ
వించుచు స్వకర్మానుయోతంబులై జీవనహితంబులగు లింగకోశంబులం గొని

చతుర్విధంబుగఁ గాలకర్మస్వభావానుగుణంబుగ నచరాచరంబుగు జగంబు సృజి
యింపుము. సత్వగుణప్రధానండుగుట విష్ణుండు నీ కెక్కడు; దుస్సహాయులగు
విషయమ్ములందు మానవప్రకృతులందును దదన్య ప్రకృతులందును యట్లుచు వాన
వులం బరిమార్చుచుండు శంకరుండును నట్ల సహాయం దగుచుండు. 109

క. దేవతలం జేయుము భూ, దేవాదిద్విజులు మిచ్చుధికదక్షిణలన్
భావింపఁదగిన యాగ, శ్రీ వెలయఁగ నెప్పుడుఁ బూజవేయును రెఱుమిఁ. 110

వ. తత్తద్వాగములయందు మన్నామోచ్చారణ మాత్రమ్మునన్ జేసి మీరును సంతుష్టిఁ
జెందుదురుగాక. మీలోఁ దమోగుణప్రధానండుగు శంకరుండు విశేషించి పూజ
నీయుండు; దైత్యులవలనిభయంబు మీ కేరికిని దుస్సాహించుగునెడ వారాహీప్రము
ఖావతారంబుల మదీయ శక్తు లుత్పత్తి నొందుచు సంహరించెడిఁ గాక. మంత్ర
రాజుంబగు నవాక్షర మంత్రంబు సబీజంబుగా నెల్లప్పుడు జపియించిన నీకు సర్వార్థ
స్పర్ధి కాఁగలదు పొమ్మని చెప్పి హరిం జూచి యుట్లవియె. 111

ఉ. ఈరమణీలలామఁ గమలేక్షణ విందిరఁ జంపిరాననఁ
దారనుగా గ్రహించి త్వదుదారభుజాంతరీసిమ కేశికా
గాఢముగా నొసంగు మొకకాలమునందయినన్ విమావితం
గా రిచియింపకే మిగుల గారముగాఁ గనఁగాఁ దగుఁజుమి. 112

క. దేవతల జీవికకునై, యావశ్యకములు సమస్తయాగంబులు భూ
దేవతల కవి విధించితి, నావిషయంబున మెలంగుఁ దపిర్దుగతిఁ. 113

క. మీరలు ముగురు మదంకో, దారు లగుటఁజేసి జగము తగ మిను నెంతే
నారాధించు సమమ్ముగఁ, నారయ భేదంబు నెవ్వఁ దఁకఁ దడుగంటుఁ. 114

గీ. హరిహరిబ్రహ్మలకు భేద మరయరాదు, గాని గుణభేద మొక్కింత గలదు మీకు
సత్త్వము ప్రధానమగు మహస్వరణంబు, తక్కిన గుణద్వయము నీకుఁ దమ్మికంటి.

క. ఈపు రజోగుణ మూనెడి, యావేశలయందు నుపనాదికమున ను
శ్రీవెలయఁగ నీభార్గవి తో, విహరింపుము మదిం గుతుకమలరాఁ. 115

వ. వాగ్మీజమాయావీజకామవీజసంపుటికృతంబును బరమార్థదంబునగు విష్ణుహృదం
త్రంబు గైకొను మవి యమ్మనురాజం బుపదేశించి యుట్లవియె. 117

ఉ. వాతెపు డిచ్చ వుట్టునొ వినాశమొనర్తుఁ బ్రపంచమన్ద, నా
యాకృతియందు మీ ముగురు వైకృముఁ జెందెద రట్టివేళ, సౌ

భ్యాకరమై జయప్రదమునై తగు నీ వరమంత్రరాజముం

జేకొని పేర్నిమైఁ బఠనపేయము పొమ్ము కుటంబు నీకగున్. 118

ప. నైకుఁతంబు నీకు వివాసంబగుఁ గాక యని శంకరుం జూచి యిట్లునియె. 119

గీ. సత్త్వము రిజోగుణము నుపసర్జనములు, తమము ముఖ్యము నీ కన్మదంశజవిత
యగు మహాకాళి యీ గౌరీ తగు కళత్ర, ముగ వసింపుము కైలాసభూధరమున.

ఉ. గౌరివి గూడి సంతతసుఖమ్ములు చెంద రిజోగుణంబు దే
వారులతోడఁ బోయిల జయంబు గొనంగఁ దమోగుణంబు సం
సార మహార్ణవోత్తరణసాధన మస్మదభిఖ్య యాగమా
ధారము సంస్కరింపఁగ నుదారము సత్త్వగుణంబు నీకగున్. 121

గీ. ముగురకును మూఁడుగుణములు ముఖ్యములు గు
ణంబులకు వెలియగువదార్థంబు లేదు
ఆట్టివాఁ దొక్కపరిమాత్మ యితఁ డదృక్యుఁ
దేనుఁ గాలానుగతి గుణ మూనుదాన. 122

ప. సర్వంబునకుఁ గారిణంబొని యేను గార్యంబుగాను; నావలన సత్త్వరజస్తమో
గుణాత్మకంబగు పరాహంతయు దానివలన * మహత్తత్త్వంబును దానివలన
నహంకారంబును దానివలనఁ బంచతన్మాత్రలును వానివలనఁ బంచభూతమ్ములును
యథాక్రమంబుగ నుద్భవించె భూతపంచకంబును గర్మేంద్రియపంచకంబును జ్ఞానేం
ద్రియపంచకంబును మనంబును నను నీ పదియాఱును కార్యంబులును గారణం
బులునై యొప్పు. మహత్తత్త్వాదిసప్తకంబును నిట్టిదియ. పురుషుండు కార్యకారణో
భయ కోటిప్రవిష్టుండు గాకయుండు; విదీయంతయు సంక్షేపమ్ముగా వివరించితి
విక మీ మీవాసమ్ములకుం బొందు; విషమంబగు కార్యంబు దబిష్ఠించినచో శబిరి
తుండగు పరమాత్మను స్మరించునది. స్మరణమాత్రమ్మునంజేసి యేను గోచరింపఁ
గలదాన నవి మా ముగురకుం జెప్పి పవించిన నేమును నాస్థానంబు వదలి చను
దెంచువారము. 123

క. ప్రీరూపమెదరి పురుషా, కారము సంప్రాప్తమగుదుఁ గలరీతిగ నా
యారీకులెంచుచు విమా, నా రూఢులమగుచు నేగు నా నమయమునన్. 124

- చ. కనుఁగొన నాసుదాజలధిగావి మహామహిమానుభావ యా
జననియుఁగావి యా చెలల సంఘముగావి మణిప్పుజీ కన
త్కనకమయంబు ద్వీపమదిగావి మతోక్కటిగావి లేద యే
మనఁగల ! శుద్ధశూన్యముగ నయ్యెడ నెయ్యెడఁదోఁచె నారదా, 125
- వ. విదవ నేమును మును మధుకైటభుం వదించిన చోటి కేతెంచి విమానంబు దిగితి
మచ్చటన మజ్జన్మ పంకజంబునుం బొడసూపె. 126

బ్రహ్మం దో త్పత్తి.

- అ.వె. దేవియనఁగ నిట్టి దివ్యస్వరూప ము, హానుభావ యెట్టి యనఘచరితఁ
గన్నులార నేము గాంచితి మనుడు నా, రదుఁడు దండ్రి కవియె ముదము దనర, 127
- వ. తండ్రి ! నీ చెప్పిన దేవీ మహత్త్వంబు నా మనఃస్థునకు వచ్చె. వికఁ బురుషుం
డన వెట్టిఁదో వివరింపు మదిగాక యింత వట్టును నగుణయగు శక్తి ప్రభావం
బెఱింగించితి వింక విర్గుణశక్తి ప్రభావంబు వినఁగోరెద. నేను శ్వేతద్వీపమున
నే తదర్థంబు దపంబొనర్చుదు సిద్ధుఁగు తపస్వి గణంబులు బొడసూపితి గావి
తద్రహస్యంబు గోచరింపదయ్యె. 128
- క. కావున విర్గుణశక్తి ప్ర, భావము వయ్యాదిపురుష పారమ్యంబుకా
నీవ యనుగ్రహమున సం, భావించి యెఱుంగఁ జేయవలయు మహాత్మా ! 129
- వ. అను నారదునకుఁ జతురాననం దీట్లనియె. 130
- క. విర్గుణుఁడగు పూరుషునిన్, విర్గుణయగు శక్తినిన్ మువివరులు చిత్సం
సర్గమునఁ గాంతు రొరులకు, దుర్గమము విరూప మెట్లు దోఁచుం జెప్పుమా ! 131
- గీ. జ్ఞానభావ్యులు విశ్వాసగమ్యులును వ, నాదివిధనులుఁ బ్రకృతియు నాదిపురుషుఁ
దును జగద్వ్యాపకులు వీరి నెనయువట్టి, వస్తువాక్కింతయును లేదు వాస్తవముగ.
- వ. సర్వభూతగతంబగు కేజంబు పరమాత్మకంబని యెఱుఁగునది. ప్రకృతిపురుషులన
నెల్లప్పుడు దేహమందు మిశ్రీభూతులై యేకరూపులై యవ్యయులై విర్గుణులై,
విర్మయలై, విర్మములై, చిదాత్మకులై యెసంగుచుండురు. 133
- క. పరమాత్ముఁడనగ శక్తియ, పరికింపఁగ శక్తియవఁగఁ బరమాత్ముఁడ యీ
యరువురకుం బొచ్చుదు సం, తరమెఱుఁగఁగరా దెట్టి తత్వజ్ఞుంబున్. 134

- క. విరతిగలుగు మహనీయుల, కరయఁగ నగు విశ్వమన నహంకారకృతం
బు రహి నదియేరికై నన్, విరతిం గలుగంగ నీడు వేజన్మములకా. 135
- గీ. నగుబుడగువాడు విర్లుణచర్య నెఱుఁగు, వాడెఁ పైత్యాదికంబునఁ బరుసనైన
రిసన కలపడునే; రిసారసవిచార, మక్షికెనయునె; పీతనీలాదికములు. 136
- క. కనుఁగొనఁగ నహంకారం, బునఁ బుట్టియు సగుణమగుదుఁ బొల్పెడి చేతం
బునె కై ట్లరెడు; విర్లుణ, మన వన్నెకు నెక్కు నారహస్యము చెప్పమా. 137
- గీ. అనుడు నారదుఁ డిట్లను ననఁడు; సత్త్వ, మనఁగ నెట్టిదియో; రజంబనఁగ నెట్టి
దో; తమోగుణ మన నెట్టిదో; వచింపు, వేఱువేఱు నిరూపించి విస్తరముగ. 138
- వ. అని యడిగిన విరించి యిట్లను. కుమారా! సత్త్వరజస్తమంబులకుఁ గ్రమంబుగ
జ్ఞాపకశక్తి క్రియాశక్తిర్థకక్షులను మూఁడు శక్తులు గలవు. అందర్థశక్తి వలన
శబ్దస్పర్శ రూపదనగంధంబులను తన్మాత్రంబు లావృవించె. ఇందు శబ్దగుణక
మాతాశంబు స్పర్శగుణకంబు వాయువు రూపగుణకం బిగ్ని రసగుణకంబు
జలంబు గంధగుణకంబు పృథ్వీ ఆర్థశక్తిసమాయుక్తంబులగు నీ పదియును తమ
స్వర్గంబు నాచిడు. శ్రోత్రతత్వకృక్షారసనాఘ్రాణంబులను జ్ఞానేంద్రియపంచకంబును
వాక్పాణిపాదపాయూఃస్థలను కర్మేంద్రియపంచకంబును ప్రాణాపానవ్యానోదాన
సమానమ్ములను వాయువులైదుం గలసి యీ పదియేనును రజస్వర్గంబు నాచిడు.
ఇవి క్రియాశక్తి సయంబులను జీదుపాదానకంబులునునగు కరణంబులు. మఱియు
జ్ఞానేంద్రియపంచకమ్ములకు దిగ్వాయుసూర్యవరుణాగ్నినేయు లేగురును పదిష్ఠాన
దేవతలు. వీరు జ్ఞానశక్తియుక్తంబగు సత్త్వంబువలన జపించిరి కాన వీ*రాఱుగు
డును బుద్ధ్యాదికంబగు సంతకరిణ చతుష్టయంబును తదధిష్ఠానదేవతలగు చంద్ర
బ్రహ్మరుద్రక్షేత్రిజ్ఞులు నలువురును మనంబును గలిసి యీపదియేనును సాత్త్విక
స్వర్గంబునాచిడు. మఱియుఁ బరమాత్మకు స్థూలంబనియు సూక్ష్మంబనియు రెండు
రూపంబులు గలవు. అందు స్థూలం బుపాసకంబు ధ్యానయోగ్యంబు, నాశరీరంబు
మాత్రంబు నాచిడు. ఇకఁ బరమాత్మనిష్ఠులశరీరం బెట్టిదన సంచీకృతసూక్ష్మ
భూతంబులవలన మహాభూతోత్పత్తియగు. అందుఁ బంచీకృతోదకంబునఁ బ్రతి
విందితమధ్యమాధికారివై తన్యమునకు దేహమున “నహ” మనుతాదాత్మ్యం బుద
యించు. అందు విశేషాభిమాని యగు చైతన్యంబి యాదినారాయణ సంజ్ఞకంబు,

సంచీకరణంబుచే నాకాళాదిమహాభూతవిభాగము దృఢీకృతమగు. పదఃపదీ శబ్దాని గుణంబు లేకైకవృద్ధిక్రమంబున విందు వజ్రలుచుండు నదియెట్లున్న నాకాశంబునకు శబ్దంబొక్కటియ గుణంబు, వాయువునకు శబ్దస్పర్శములును నగ్నికి శబ్దస్పర్శ రూపములును జలమునకు శబ్దస్పర్శరూపరసములును బృథివికి శబ్దస్పర్శరూప రసగంధములైదును గుణములై చెల్లు; ఐత్రీగుణమేళనంబున బ్రహ్మాణ్ణముద్భవించె, సమస్తజీవములును బ్రహ్మాండాంశసముద్భవములుగా నెఱుంగునది; జీవ రాసుల సంఖ్య యెనుబడినాల్గు లక్షలు. ఇక సత్త్వాదీగుణంబుల స్వరూపం బెఱింగించెద నని యిట్లనియె.

139

సత్త్వాది గుణస్వరూపము.

- సీ. ప్రీత్యాత్మకంబుగా వెలయు సత్త్వము ముఖ , మువలనఁ బ్రీతి వంభూతమగును నార్జవం బొక్కటి సత్యంబు శౌచంబు శ్ర , ధ్వాక్షమా సంశోష ధైర్యములును శాంతియు దయయు లజ్జయునను వీనిచే , సత్త్వప్రతీతి విశ్వయము సుమ్మ మతీయు సత్త్వమ్ము దర్మ ప్రీతికరమును , శ్వేతవర్ణమ్మునై చెలఁగుచుండుఁ
- గీ. దనరు పాత్రికరాజసతామసమ్ము , లనఁగ శ్రద్ధలు; మూఁటిలో నాద్యమైన దాని వృద్ధి యొనురు సత్త్వమ్ము; తక్కుఁ , గల యసద్రుద్ధల వడంచి కలఁచుఁ బుత్ర.
- వ. రణోగుణంబు రక్తవర్ణంబును దుఃఖజంబగు ప్రీతిం గలుగఁజేయు నదియు నని యెఱుంగునది. ద్వేషంబును మాత్సర్యంబును ద్రోహంబును మత్కంఠయు నిద్రయు రజశ్రద్ధయు మానంబును దమమ్మును గర్విమ్మును రణోగుణ జన్యంబులు విపక్షణులగువారు వీనింబట్టి రణోగుణంబు విశ్వయింతురు.
- 141
- సీ. మతీయుఁ దమోగుణం బెఱుంగుము కృష్ణ వర్ణముగ; మోహము విషాదమునెవంగఁ జేయు నియ్యది దీనిచేష్ట లాంశ్య మ , జ్ఞానమ్ము నిద్రయు దీనతయును గార్పణ్యము భయమ్ముఁ గౌటెల్యము వివాద , రోష వైషమ్యముల్ దోషదర్ప నంబును నాస్తికత్వంబును తామస , శ్రద్ధయు, వీనిచే పఱురుపులు
- ఆ. వె. తమము నిర్ణయింతు తద్దయు కుభముల , విచ్ఛగించువార లిందు సత్త్వ మెనఁగఁ జేసి రజమువనఁ గసిమనఁగుచుఁ , దమము సంహరింప దలఁసవలయు
- వ. అరయఁగ నొక్క బొక్కటికి నాశ్రయమై కనుపట్టుటన్ బర పురము విరోధభావమును బాల్పడనీయక వీని మూఁటిని

గర మనుకూలరీతిఁ గనఁగాఁదగు నియ్యవి మాటికిన్ బర

స్వరము విరోధముల్ నలుపుఁ బట్టకయుండిన మున్నుమాఁడెడిన్.

143

వ. మఱియు వింక విద్దానిన విస్తరించెద నాకర్ణింపు మెయ్యదియైన వినినంత మాత్రన
ఫలంబు చేహార దెట్లంటేని కామక్రోధాదిసర్జితుఁడు గానివాని తీర్థయాత్రాదికంబును
బోలె ననుభవరహితంబగు శ్రవణంబు వ్యర్థంబు. కామక్రోధలోభమోహమదమా
తస్యతృప్తస్తాద్యేషాసూయేర్వాఽక్షమాఽశాంతులను నియ్యవి యెందఁక నాశ్రయించి
యందు నంత దనుకఁ బురుషుండు పాపాత్ముఁడు; వఁ దెయ్యది యొనర్చిన నిష్ఫ
లంబు. కర్షకుఁడు శ్రమంపడి తగుకాలమ్మున బీజావాపంబొనర్చి యహోరాత్రమ్ములు
గాచి తుదకు ఫలకాలమ్మున విద్రవోయిన ఫలంబు మృగాధీనంబగుభంగి నెంత
శ్రమమ్మున దీర్ఘయాత్రాదికం బొనర్చినను గామాదుల జయింపఁడేని ఫలమ్ముఁ జెంద
నేరఁడని చెప్పి మఱియును.

144

మ. సరవిన్ శాస్త్రవిచారణంబు కతనన్ సత్త్వంబు వర్ణిల్లుఁ ద

త్పరతంజేసి క్రమక్రమమ్మునఁ దగున్ వైరాగ్య; మద్దానిచే

త రజంబున్ దమముం ద్యజించి కడు విద్యావంతుఁడై బ్రహ్మవి

ద్యుఁడై ముక్తినిఁగాంచు మానవుఁడుతథ్యంబింతయున్ నారదా :

145

వ. లోభయోగంబున రజం బుత్కటం బయ్యెనేని సత్త్వతమంబుల నణంచు; నట్ల
తమంబును మోహయోగమ్మునంజేసి ప్రవృద్ధంబై సత్త్వరజంబుల నణంచు;
దత్తకాంబు జేజ్జేట విస్తరించెద.

146

పీ. సత్య ముత్కటమై రజస్తమోభవములౌ , బాహ్యోర్థముల దిందునటచి పేర్చి
యాజ్ఞాదికమ్ముల నాన క్రిగొల్చి సా , త్రికభోగములయందుఁ బ్రీతిఁ జొవిపి
మోక్షమ్మున మనమ్ము దీక్ష వహించు; న , ట్ల రజోగుణము వృద్ధినందె నేనిఁ
దిగుపనాతనములౌ ధర్మంబు లడఁగు ర , జశ్చర్త పొసఁగు నెసంగు నర్థ

గీ. మఱవరించును భోగంబు లభిలములును , సత్త్వతమములు మొదటికి నమసిపోవు;
నట్ల తమమును నుత్తటం బయ్యెనేనిఁ , బ్రథమమున వేదశాస్త్రవిశ్వాస మడఁగు.

గీ. మఱియుఁ దామన మగు శ్రద్ధ మదివి దవిలి

వ్యయ మొనర్చు ధనంబు ద్రోహములు పేయు

కాంతిఁ గనఁ దెప్పటికి నైన సత్త్వరజము

లడఁగు మొదటికి న్వేచ్చావిహార మురు,

148

క. క్రమమున సత్త్వము రజమును, దమమును నన్యోన్యమిధునదర్శంబున కీ
రమువీరముఁ బలె నన్యో, న్యము కలసియ యుండు విడిచి యలవడ కుండున్.

గీ. రజము సత్త్వంబు సత్త్వమ్ము రజము, తమము
సత్త్వరజముల విడిచి యెచ్చటను నొక్క
బొక్కటిఁగ గానరావు సంయుక్తవర్మ
కలితములు జన్యజనకతాకలితములును.

150

క. సత్త్వము రజ స్తమములకు, సత్త్వరజంబులకుఁ దమము జనకంబగు నా
సత్త్వతమములకు రజమును, దత్త్వముగ జనకమగు విను తత్త్వజ్ఞవిధి.

151

చ. జనకత మృద్ధులక్రియ నెసంగు గుణంబులు మూఁడు బుద్ధి నె
క్కొని సత్తింబుఁ గామములకుం బురికొల్పుచు నుండు నాదికిం
గనఁగ రజ బు జాయ, యెనకఁబున విద్దిము దాఁజాయ యై
చను వివి రెండునుం దమము జాయ లిటుల్ దగు యుగ్మభావముల్.

152

వ. అనుడు నాదకుం డిట్లను మహాత్మా : నీరెప్పిన గుణలక్షణంబుకతన నాకు దృష్టి
చొప్పుడదు. న న్నినుగ్రహించి యాగుణపరిజ్ఞానంబు తెల్లనుగుఁజ్ఞు జోధింపు మని
నతం డిట్లనియె.

153

క. ఏనెఱిఁగి నంతవట్టును, బావి యెఱింగింతు వినుము పుత్రా : సమ్య
గ్జ్ఞానము నాకును నలవడ, దైనను ఎచియించువాడ నాలింపుమొగిన్.

154

చ. పనికిని బంధుసంతతి కపారముదం బొడఁగూర్చువట్టి య
య్యతివయ యెల్లవేళ సపతాలికి నప్రియయోఁ గదా : యిటుల్
మతిఁబరికింప సత్త్వముఁ దమఁబు రజంబును వీడఁబెట్టు వీ
గతియ రజస్తమఁబులకుఁ గన్నుడు స్వేతరమందు నాదా :

155

వ. సత్త్వఁ బు స్వభావనుభగంబయ్యు స్వేతరినంవర్కమ్మునం జేసి వికృతిం గొలుపు
నది యెట్లంటేవి,

156

ఉ. జానగు జన్యనంబుఁ గడుఁ జక్కదనంబు నయంబుఁ గామకా
ప్రాణగతప్రచార మొలయం దగు జన్యని సత్త్వరీకులం
బావి చెలంగుచున్ పవతిపోరువఁ దానును దుఃఖమొందు చం
దానఁ దదన్యభావమును దాచు సత్త్వము వైకృతస్థితిన్.

157

- క. కనుగొనుము జోరులకు భీ, తివి గొల్పెడిసేన చోరధిక్కుతులగు న
జ్జనులకు సుఖదం బగున, య్యనువునన గుణమ్ములకును నగుభిన్నగతుల్. 158
- మ. పునవిహ్విషవిశేషమై తిమిరయు క్తంబై కనవచ్చుచలా
జనితత్విద్యుతమైన దుర్దినము బీజం బూడ్చి విశ్చింతఁ గై
కొవి కూర్చుండిన కర్షకావళికిఁ గుల్కాన్ గూర్చియున్ దున్నఁజొ
చ్చిన తక్కుంగల వారికిన్ శ్రమదమై చెన్నారదా నారదా. 159
- చ. అదియునుఁగాక వర్షముకు వన్నిసుఖమ్ములుగలువారి నె
మ్మదికి ముదం బొసంగియును మన్ననఁజేయు ప్రీయుండు దూరమై
కదలివారికిన్, విలువఁగాఁదగు గేహము కావ్యజాతమున్
మొదలుగ లేచి గేస్తులకు మోదమిడందగునే! గ్రహింపుమా. 160
- చ. మనము వివిర్మలంబయి సమంబుగ వింద్రియముల్ వదార్థముల్
గొనఁగ నమర్థతం బొంపికోలు మఱించి శరీరమందుఁ జ
ల్కన గనుపట్టి శాంతి పొడకట్టుతఱిన్ జనుఁడెన్నఁగాఁ దగున్
దనయెడ సాత్త్వికంబగు విధం బధికం బయి చెన్నుమీఱుటల్. 161
- గీ. రజమునకు లజ్జఁబులు విద్రావిజ్ఞంబు, ఇంబు జృంభితరేకతంద్రావిశేష
చిత్తచాంచల్యపరదేశజిగమిషయను, బావబుద్ధివివాదతాత్పర్యములును. 162
- క. కాయము బరువగు నజీవి, కాయమును మనంబు కూన్యగతిఁగను నిద్రా
పాయ మొనయుఁ దమం బ, క్షాయతమై యేరికేనిఁ దల తెక్కుతఱిన్. 163
- చ. అవవిది నారదుం డను మహాత్మా! గుణంబులు భిన్నభిన్న వ
ర్తనములు గా వదించి తొక తావునకున్ సమకూడెనేనిఁ గ
ల్గినె మఱికార్యసిద్ధిః రిపుకూట మదొక్కెడఁ గూడుకొన్నఁ జే
తెనయువ కాచి కార్యగతి యెచ్చటనేని ఫలంపనేర్పునే? 164
- వ. అనవుడు విరించి యిట్లను, 165
- క. తైలము వర్తియు నగ్నియు, లోలోన విరుద్ధరీతులుగ నుండియుఁ దా
మేలీఁ గార్యమొనరునఁ, జాటునొ గుణములును నట్లచారెడిఁ బుత్రా. 166
- వ. అవి పితామహుండు తనకుం జెప్పిన చొప్పున నారదుండు నా తెలింగించె నయ్యది
నీతెలింగించితి. గుణంబులన విశ్వకారణంబులు శక్తియన జగద్వాప్తిపెన్దై నగుణ
యవియు నగుణయవియు రెండు తెలుంగులనొప్పు, పురుషుండనఁగ విరీహుండును

వన్యయుండును బూర్ణుండునై కార్యకారణభావమ్ములు లేక చెన్నారు. సద సదాత్మ
కంబగు నీ ప్రపంచం బంతయు మహామాయయగు శక్తియ విచ్ఛహించు. ద్రిష్ట
విష్టుమహేశ్వరులును సూర్యచంద్రులును అష్టవసువులును అష్టదిక్పాలకులును
గుమార వినాయకులు మొదలగు దేవతలును శక్తి సంయుక్తులగుటం జేసియ
త త్రత్కార్య వివాహకు లగుచుండురు. కాన నష్టహాశక్తి నారాధింపుమని చెప్పి
వ్యాసుండు మరల జనమేజయున కిట్లనియె. 167

ఉ. ఆ జగదంబ నా కలుషహారిణి నాజగదంతరాత్మ నెం
తే జపించి సద్గుణ నెందఱు వొందరు నీవుఁ గూడ నా
యోజ నఖండభక్తి చెలువొందఁగ నా పరదేవతాంఘ్రులన్
బాజ లొనర్చి యేరికివి బొందఁగరావిభయంబు నొందుమా. 168

వ. మఱియు నద్దేవి మహాత్వంబింతింతయే! వ్యాఘ్రుని సందర్శన భయంబునఁ
దదీయబీజాక్షరంబగు నై కార్యంబు బిందురహితంబుగ నేని యెవ్వం దొక్కవరి
యాదృచ్ఛికంబుగ నుచ్చరించు నవ్యాదు పూర్వకాముండగు బిందులకు దృష్టాంతం
బుగ నిరక్షరకుక్షీయగు సత్యవ్రతుండను ద్విజకుమారుండు కిటిముఠోద్గతంబగు
నై కారంబు బిందురహితంబుగ ననుకరించినంత దయాల్పహృదయయగు పరమే
శ్వరి యతనిం గవిరాజుగ నొనర్చెననుడు. జనమేజయుం డతని కిట్లనియె. 169

క. సత్యవ్రతుఁ డన నెవని య, పత్యంబువాని కెట్లు పరమేశ్వరి నం
ప్రీత్యనుగతయై వరమిడె, సత్యవతీతనయః నాకు సత్యము చెప్పుమా. 170

గీ. కిటిముఠంబున బీజంబు గెరలుచేమి, దాని సత్యవ్రతుఁడు మది మానుచేమి
జగదదీశ్వరి కానంద మగుటయేమి, చిత్రమియ్యది వివరించి చెప్పు మవమ. 171

వ. అనవుడు వ్యాసుం డిట్లనియె నే నొక్కనాఁడు తీర్థయాత్రకై వెడలి సకలముని
శరణ్యంబగు నై మిశారణ్యంబునకుంజుని యట లోమశాది మునీంద్రులకుం బ్రణా
మిల్లి కథాప్రసంగంబులఁ గాలక్షేపం బొనర్చుచున్నంత జమదగ్ని మహాముని
యొక ప్రసంగంబున నమ్మునులం గాంచి యిట్లనియె. 172

చ. మునివరులార! రుద్రహరిముఖ్యులు దేవతలో! దిగీశులో!
యనుఁడో! విశాధినాయకుఁడో! యింకమఱెవ్వరు పేవ్యులో మనం
బునఁ దగఁ జర్చ చేసి యనుభూతగతిన్ విచియింపుఁ డంచుఁ బ
ల్కిన విని లోమకుండు పలికెఁ జమదగ్ని మహామునీంద్రుతోకా. 173

- క. ఈట మిచ్చగించు వారల, కథయ విధాయవియుఁ బావహరిణీయు మహా
విభవయు నభవయునగు నల, యిభరిపురాహయగు జననియే సేవ్యమమీ. 174
- వ. స్మరణమాత్రమ్మున సర్వసౌఖ్యములియ్యనది యాపె కావి తక్కిరులుగా రిందుల
కితిహాసం బొక్కండుకల దాకిరింపుము. 175
- క. కోసలదేశంబున నొక, భూసురుఁ డనవత్కుఁ డగుచుఁ బుత్రునికొఱకై
చేసెను దమసాతటమునఁ, దా నవ మొక్కయెడ దేవదత్తుఁడు పేర్పిన్. 176

స త్య వ్ర తో పా ఘ్య న ము.

- పీ. వేదవేదాంగవిద్యాదర్శనాపర , బ్రహ్మ సుహోత్రుండు బ్రహ్మయయ్యె.
వేదంబునకు మాటువిది యొనర్చిన యాజ్ఞ , వంక్కమాసింద్రుఁ డధ్వర్యుఁడయ్యె
నమరేంద్రునకు గురుత్వ మొనరెల్లెడి కళాది , నేత బృహస్పతి హోతయయ్యె,
నాగమతంత్రవిఖ్యాతుండు పైలుఁ డ , త్కూర్ణితాత్ముండు ప్రస్తోత యయ్యె
- గీ. మనుఁడు గోబిలమోవి యుద్ధాతయయ్యెఁ , దక్కుఁగలవారు దక్కుఁబుట్టిక్కుల్లెరి
సుతునిఁ బదయఁగఁ గోరి భూసురుఁడు దేవ,దత్తుఁ డొనరించుటల్లి సత్రంబునందు.
- క. ఆతటి సామాగమ వి, ఖ్యాతంబు రిథుతరంబు నల గోదీయఁ డు
ద్ధాత సువస్తస్వరసము, పేతముగా నుచ్చరించె వేల్పులు మెచ్చన్. 178
- వ. తత్పనుయంబున నాతవికి దైవికంబుగ విశ్వానంబు వొడమి స్వరభంగం బగుడు
యజమానుం డతని కిట్లనియె. 179
- ఆ. వె. సుతునికొఱకుఁ జేయుక్రితు విది మత్కామ్య, కర్మమునకు విఘ్నకర్త వగుచు
శ్వాసమెడలఁ జేపి స్వరభంగమొనరించి, తేమనం గఱాఁడ నింకమూర్ఖః 180
- క. అని యజమానుఁడు తనుఁ ది, ట్టిన గోబిలమోవియున్ గడించుయిక నె
క్కొన దేవదత్తు నేద్రెఱఁ, గనుఁగొని యనెఁ గనుల నగ్నికణములు రాంన్. 181
- వ. సర్వప్రాణిసారాధింబగు విశ్వానం బరిఃకృత నొకరి తరంబే ? యనపరాధినగు
వమ్మ మూర్ఖ యవి తిట్టికివి గాన వీకుం బొడము తనయుండు విరక్షరక్షియు
మూర్ఖుండును గాఁగలఁ డని శపియించె; నంత దేవదత్తుండు పశ్చాత్తప్తుండై
గోబిలుం గాంచి, 182
- క. అనరాధ మేమి ? యంతనె, శపియింతురె ; మూర్ఖ సుతుఁడు జనియించిన నా
కునకార మేమి తనఁగ వ, వనత్యతయ దావికన్న వధికముగాదే ? 183

- అ.వె. ఎవఁడు గాని మూర్ఖుఁడేనిఁ బూజ్యత లేదు, విప్రుఁడైన జేజు వెదక వలెనె :
వశువురీతి కూడ్రుబాతి మూర్ఖుడైన, బ్రాహ్మణుండు కర్మబాహ్యుఁడరయ. 184
- క. ఏరా జేలిడి భువిఁ బెం, పారుకా మూర్ఖుండు పూజ్యుఁడై విప్రుఁడు; భూ
దాదుం దాతఁడు విందుం, దా రాజ్యము విడుచు బొప్పు ననఁజులు విజుమల్. 185
- క. తన దేశమునఁ గలమూ. ధ్వుని విప్రుని రాజు దున్నుకొనువానిఁగఁ జే
యసగున్ బిన్నిడుకూర్చుని, గనుగతి నవ్వానిఁ జూడఁగాఁ దగునెందున్. 186
- క. భూసుర కూన్యంబుగఁ దా, జేసిననున్ శ్రాద్ధమొకటఁ జేయఁగవచ్చుకా
బో : సేయరాదు మూర్ఖుని, బోపేయఁగఁబెట్టి యెట్టి ముప్పుననేనిన్. 187
- క. జడుఁడైన విప్రునకు నె, వ్యఁడు నేమియు నీయరా దవశ్యమయే నె
క్కుడుగ విడక పొట్టకు నరి, పడునన్నము పెట్టి పంపవలయున్ బ్రాజ్ఞుల్. 188
- క. తానును మూర్ఖుండగువాఁ, దేనియు నవ్వానిదనము నెవ్వండు దినం
గనేమి కొఱఁత : నింబవ, లానీకము కాకభోగ్యమగుదుముఁ దగదే : 189
- ఉ. భూపతిచేత మన్ననలు పొందఁగ నర్హుఁడుకాఁడు దేవతా
కాపరిపూర్తికిం దగిన సత్కృతికిం గొఱగఁడు పైతృక్
ద్యావన మాచరించుటకుఁ దద్జ్ఞులు వీర్వుఁగ నంశయింతు రిం
కేవలసేయఁగా వలయు : నిట్టిమతుం గని మౌనిసత్తమా. 190
- తే.గీ. అయ్య : గోబిల : సంసారమందు మూర్ఖ,
పుత్రకతు మించు కష్టమ్ము పుడమిఁ గలదె :
అంతకన్నను జాపు మే లవ్యమేది
యేనియు భరింపనిగుఁ గృపఁ బూను చునను : 191
- క. అని చుంఁబులఁ బడు న. య్యనఘాత్ముని దేవదత్తు వమకంపాద్య
ప్తిని గనె గోబిలఁ డెందున్, మనులకుఁ గోపంబు త్తజముకన్న విలుచునే : 192
- అ. వె. సహజశీతలంబు జల మది యగ్నిచే, గాని యాకావమునఁగాని క్రాఁగు
దానిపొత్తు విడిచి తనగుణంబును గాంచు. నల్లై శాంతులకును నబ్బు శాంతి. 193
- క. శాంతుఁడయ గోబిలుఁడు ధీ. మంతుం "దో" దేవదత్త : మఱి నీపుత్రుం
డెంతయు మూర్ఖుండయ్యు న, వంతరమున బుద్ధిమంతుఁడగుఁ గవియు నగుకా. 194
- అ. వె. అనుడు దేవదత్తుఁ డతిమోదమంది యి, ప్తిని నమాప్తిచేసి యవములైన
ముత్తిజాలను సత్కరించె వంతకుఁ, గొంత కాలమునకు వతనికాంతయెలమి.

- క. రోహిణి యను పేరి వరా, రోహ కలితగర్భ యగుచు రోహిణిగల పు
జ్యాహమ్మన సుతుఁ గనెఁ గడు, మోహమ్మన జాతకర్మము నతఁడొనర్చెన్.
- వ. పిదప నక్కుమారునకు కుభ దినమ్మన మతఃకుండను పేరుపెట్టి విధిచోదితం
బగు కాలమ్మన మవనయనం బాచరించి వేదంబుఁ జెప్ప నారంభించుటయు, 197
- ఉ. 'ఓ' మవి తండ్రిచెప్ప నతఁడూరక చూచు, "విదేమి పాపమో
రీ: మఱుమాట లే" దనిన నేడువ సాగు మఱేమియందు నా
సోమరిపోతు నా వెడఁగు కుంతఁ, జనెన్ బదిరెండు నేడు లి
ట్లామెయి సంధ్యవార్చువిధిమైన నెఱుంగఁ డిఁకేటి వేదముల్: 198
- క. ఇటు మూర్తైన కుమారున్, గటకటపడి జననియున్ జవకుడున్ లోలో
మటమట లాడెదరఁట: య, కృట: యితరుల తెన్న నతఁడు గర్వ్యుడ కాఁడే:
- క. జననీజనకులయాదర, మెనయనిజన్మంబు జన్మమే? వైరా
గ్యవియతుఁ డగుచు మతఃకుడు, వనమున కేతెంచె లోన వగ గడలుకొనన్. 200
- ఆ. వె. మూర్ధ: దైనకొడుకు పుట్టుటకన్నను, గ్రుడ్డియైన మఱియుఁ గుంటియైన
మే లటంచు నతవిమేలు గణింపక, తల్లిదండ్రులు మదిఁ దలఁప రైరి. 201
- వ. ఆతండును గంగాతీరమ్మన నొకపర్వతాల నేర్పఱచుకొని వసించుచు బ్రతిదినంబును
శూద్రునింబిత నమంత్రకంబుగ స్నానంబాచరించుచు ఫలమూలాయులఁ గాలక్షేపం
బొనర్చుచు సత్యంబుదక్క వేటొందు వల్క నవి వ్రతం బూని యట మన్నంత
జనులందఱు నాతని సత్యతవుండవి పల్కిరి. 202
- క. ఆవకారంబొనరుపడఁట: యవకారం బంతకన్న నొనరుపడఁట: యా
తపమునకన్న మఱింకొక, తప ముండునె యెంచుచుడఁ దత్పజ్జలకున్: 203
- సీ. తగురూప మలవడి సుగుణంబుల నెసంగి, వంద్యయై యొప్పుజవ్వని విధమునఁ
గొమ్మలనొప్పి పూగుత్తులఁ జెలువారి, నఫలముగాని వృక్షమువడువున
బలుపెక్కి మిగులఁ జూపుం గుట్టమై కొంచె, మైనను సా లీని యాపు పగిది
ధనదాన్యములు గల్గి తగు రాజ్యముండి దా, తృప్తము లేని పార్థివుని మాడ్కి
- గీ. నుత్తమ ద్విజకులమున మద్యునించి
చదువు సంధ్యయు లేక విప్పలుడనైన
నాకు మరణంబుకన్న నవ్యంబు శరణ
మున్నదె: యటంచు నతఁ డిట్లు లాహ పేయు. 204

- చ. వెనుకటి జన్మమందు నొక వేదపుఁ బుస్తకమైన విద్రువం
దనునకు దాన మిచ్చు సుకృతమ్మునఁ బోవనినాకు విద్య ర
మ్మువిన నదేలవచ్చు నకటా ! విరిబోఁడియు విద్యయున్ ధనం
బును దొలిజన్మమం దిడవి మూర్ఖులకున్ లభియింప నేర్పునే ? 205
- క. నా తోడివా రభిం వి. ద్యా తంత్రమ్ముల సమర్థులై యుండఁగ నా
కీర్తిరు గలుగు తెన్నఁగ. నా తొలిజన్మంపు ఫల మనంగాఁ దగదే ? 206
- క. ఏవారి దూఱ నేమగు, దైవాధీనములు నకలతంత్రమ్ములు నా
దైవగతి దాఁటఁ దరమే ? యావారిజబ్బపునికైన నభివృద్ధి నన్. 207
- చ. అనివిచారించుచుఁ బావనోదకంబగు నవ్వనమ్మున జవతపము లెఱుంగక కాలయా
వనం బొనర్చుచున్నంత నతని మునుల్లెరు సత్యవ్రతుం డనిరి. ఇట్లు పదునాలు
గేండ్లు గతించు పిమ్మట నొక్కనాఁడు, 208
- చ. యమనమ దేహాఁడున్ వనవిహారియు బాణధనుర్ధరుండు డు
ర్గమభుజశాలి యొక్కఁడు కిరాతుఁడు వేఁటకు పెచ్చి యొక్కఁడు
లముఁ బడనేయ నయ్యది తలంకుచు భూసురపుత్రునగ్రహ
గమునఁ బలాయితంబగు చొకానొకరావ మొనరై నా ర్తిమై . 209
- చ. దైవవశంబున నయ్యది సారస్వతబీజం బయ్యెఁ దక్రభావం బెఱుంగనివాఁడయ్యు
నతండు, 210
- క. కోలము కిరాత బాణ, వ్యాలోలం బగుచు విట్లు పలికె నటంచున్
జాతిమెఱుఁ దదనుకరణము, వాలాయము నలిపెఁ దపమువడువున నంతన్. 211
- చ. అయ్యడవిపండియుఁ దత్సమీపస్థంబగు నొక్క పౌదరింబం దాఁగుడుఁ దదన్వే
షణంబునకుఁ గిరాతుం దేతెంచి నత్యవ్రతునకు మ్రొక్కి యిట్లవియె. 212
- ఉ. తీవ్రశరంబు దాకి చనుదెంచెను గోల మ దేద కేగె నో
సువ్రత ! చెప్పి యాఁకటను జొక్కుకుటంబము నుద్దరించి న
త్యవ్రతవామధేయము యథార్థము పేరుఁగదయ్య ! మా కిరా
తవ్రజ మిట్లుగా బ్రతుక రాత విధించిన ధర్మమేకదా. 213
- క. తనకులవృత్తి విడువఁ దగ, దవి మీవిప్రులై వచింతు రది గాకేవ్వు
త్తివివై నఁ దనకుటంబం, బును బోషించు టది తగదె ? భూసురవర్యా ! 214

- ఆ. వె. అనుకీరాతువల్కు లాలించి సత్యవ్ర. తుండు చెప్ప కూరకుండెఁ జెప్ప
కున్నఁ దనవ్రతంబు బన్నంబు జెందుఁ జె. ప్పిన నమంబు జంతుపీడవలన. 215
- వ. అవి ప్రాణీసంరక్షణార్థంబగు నన్యతంబున వ్రతభంగంబు గామి విశ్వయించి
విరుత్తరుండై తత్కిటిముఖోద్ధంబగు సారస్వతవీజం బుచ్చరించుచున్నంత. 216
- క. అంబ కృపగలిగి స్రవ్య, శంభై యవ్వప్రసుతువిఁ గవితావాల్మీ
కిం బొవరిఁచె నఁటఁ! ఉద్వీ, జంబు పఠించిన నరులకుఁ జదువులు కొదవే. 217
- వ. ఇట్లు పరదేవతా విర్హేతుక కటాక్షిమ్మునం జేసి విరంతుకకవితాప్రభావమ్ముఁ జెంది
యాసత్యవ్రతుం డక్కిరాతుంజూచి యీశ్లోకంబు నుడివె. 218
- * శ్లో. యా పశ్యతి న సా బ్రూతే, యాబ్రూతే సా నపశ్యతి
అహో వ్యాధ స్వకార్యార్థి, కింపుచ్చసి పునఃపునః, 219
- వ. అనుడు వ్యాధుండు నిరాకుండై యరిగె సత్యవ్రతుండును మహాకవియై తద్వీజమ్ము
జపించుచు విఖ్యాతించదనె. 220
- వ. అతని కవిత్యమున్ విని యహః! యని మెచ్చెడివారుఁ బండితుం
దీతఁడొకఁడే యటంచు నుతియించెడివారు నమస్కరించువా
రతులవిఘాతఁ గానుకల సంపెడివారు సరస్వతీదయా
గతకవితానుభావులకు గౌరవసంపద లబ్ధు టబ్రమే. 221
- ఆ. వె. అట్టితనయుఁగాంచి యానందమందిరి, తల్లిఁదండ్రులెంత దన్యతములొ
ముందు మూర్ఛఁడైన పుత్రుండు తుదకు జ. గత్పరిసర్దమైన కవితఁగాంచె. 222
- ఉ. కావున నందికాకరుణ గాంచినవారికి నెందు విద్య గా
నీ, విభవమ్ముగావి, మఱి యెద్దియుఁ గావి, యసాధ్యమే : మునీం
ద్రా! వినుమందుఁ జెప్పె జనుదగ్గికి లోమశమౌని, నీపునున్
భూవర : యందికాకరుణఁ బొందుము చెందుము సర్వసంపదల్. 223
- క. ఆ యంబ ప్రీతిఁ జెందుట, కై యజ్ఞ మొనర్పు మఖిలమగు కామంబుల్
శ్రీయును సంపదయును విపు, లాయుర్దాయాదికంబు వలవడు నీకుఁ. 224
- ఉ. దీనులు రోగపీడితులు దృగ్వికలల్ జీడితుల్ శతుల్ పరా
దీనులు మూర్ఛులున్ విగతశేజులు రిక్తులు వాదిగాఁగ నీ

* క. ఎదిమాచునొ యరి చెప్పదు, వినితముగాఁబఱుక నేది వీక్షింపని ద
య్యది పారెపారె నేమిది, గెద : వెన్నరు చెప్పవా : రొగిన్ జనుమ్ముగయా :

మానవులన్ గ్రహింపు మనుమానమునన్ దొరిజన్మచుందుఁ ద

ద్వ్యాన మొనర్చుకన్కిఁ బరమాత్ములై రిపుడంచు భావరా.

225

సీ. తులలేని యైశ్వర్యముల నెనంగెడివారు , పుత్రపౌత్రులకల్మఁ బొల్పువారు

వేదవేదాంగాది విద్యలుకలవారు , భోగమ్యులను దులఁ దూఁగువారు

పుష్టిఃర్లిఁగత్ర యష్టిఃబొల్పెడివారు , సామ్రాజ్య విజయమెసంగువారు

పదిమంది బండుగుల్ బలిసి కౌల్పెడివారు , సంపదాసౌఖ్యముల్ జరుగువారు

గీ. నెల్లకాలము కుభము నెనయువారు, మొదలుగాగలవారు మున్ను జగద

భీశ్వరిని దేవ దేవిని దెలివికలిమి , నెఱిగి కొల్పినవారిని యెఱుఁగు మదివఁ 226

దే వీ య జ్ఞ వి ధా న ము.

క. కావున దేవీయజ్ఞముం, గావింపురుటన్న వ్యాసుఁగాంచి పరీక్ష

ద్యూవరతనయుఁడు జనసుత, భావుఁడు జనమేజయుఁడు వలికెం బేర్పిన్. 227

క. దేవీయజ్ఞ విధానం, బేవిదముననుండు దాని కేయేస్తుల్

గావలయు నాకు నానతి, యీవేఁ కృప ననుడు వ్యాసుఁ డిట్లని తెలిపెన్. 228

వ. రాజేంద్రః సాత్త్వికంబును రాజసంబును దామసంబును విర్గుణంబును జ్ఞానమయం

బును నన దేవీయజ్ఞం బైదువిధములు గల యది; యంచు మునులకు సాత్త్వికం

బును, రాజులకు రాజసంబును, రాక్షసులకు దామసంబును, జ్ఞానులకు విర్గుణంబును

ముక్తులకు జ్ఞానమయమును గర్తవ్యంబులు; నమీచీర దేశకాలమంత్ర బ్రాహ్మణ

ద్రవ్యంబులు గలుగునది సాత్త్వికంబు నాచిడు. ఏయజ్ఞంబు కాని ద్రవ్యకుద్ది

క్రియాకుద్ది మంత్రకుద్దులు లేనిచో సంపూర్ణఫలం బీనేరదు. అన్యాయార్థికంబగు

చిత్తముచేఁ జేసిన జన్నంబు పరలోకమునకు వెలియగు, చిద్ధావికఁ బ్రకృతీ దృష్టాం

తంబు మన పొందవుల రాజసూయం బది యెట్లుండుచి. 229

మ. రమణీయుండగు శౌరి తోడుపడ భారద్వాజముఖ్యుల్ మహా

త్తము లాత్త్విజ్యమొనర్చు బూర్వమున మీతాతలొకగారాజసూ

యము గావించి ప్రసిద్ధిఁ గాంచి నెలలో నాత్మీయమౌ స్వరా

జ్యముఁ గోల్పోవుటకుఁ గతంబు ధన మన్యాయార్థికం బొటయే. 230

గీ. చూడమాడి పరాజయోపేతులైరి, నాతి పొందాలి పదికు నానీకయయ్యి

సిరి ననుస్తము శత్రులచేతఁ జిక్కె, దమ కరణ్యంబు రాజ్యమై తారసింఁచె. 231

క. అటఁ బండెందేఁడులు మి, క్కుట మగుకష్టములఁ జెంది కోమలికోఁ బి
మృట విరటుఁ గొల్వ నేగిరి, కటకటః మఱి యంతకన్నఁ గష్టముకందే. 232

ఉ. పాతకుడైన కీచకుఁ డపాత్రుడు ద్రోవదిఁ బట్టి యెంతయున్
యాతనపా లొనర్చనపు దానతికష్టము మాన్పుపుణ్యపున్
జేతకు నొక్కరైన దయ పేయ రిసీః యదురాట్కటాక్షనం
పాతము లేడఁ జొచ్చెనొకొః పాటులదీవన లేడఁ బోయెనో. 233

ఉ. గణ్యుడు కర్త ధర్మజుడు, కంజదళాక్షుడు తోడునీడ, బ్ర
హ్మణ్యులు ఋత్విజుల్, గడు సుభావహమౌ క్రతు విందు ధర్మవై
గుణ్యము లేక యున్న నమకూడెనె యిట్టిదొనంగుఁ లెందుమన్
బుణ్యపునేతయైనఁ జెడిపోయిన ముప్పులు మూఁడకుండునే. 234

గీ. ధర్మవికృతియు లేక సత్రంబొనర్చు
వారలకు భంగపాటు చేకూరెనేని
మంత్రములు వ్యర్థములు వేదమతము తప్పు
మును లసత్కులు తపములు ముప్పు లధిస. 235

క. కావున నేకర్మంబే, గావించినవిదప దొనఁగు గలిగిన దానన్
గేవల లోపము కల దని, కోవిదు లూహింప వలయుఁ గరుకులతిలకా. 236

వ. కర్తృభేద ద్రవ్యభేద మంత్రభేదమ్ములఁ గర్మవై పరీత్యంబు గల్గెమండు. మున్ను
దేవేంద్రుండు విశ్వరూపుని గురునిగాఁ గైకొని జన్మంబొనర్చిన నతండు మాతృ
పక్షియులగు రక్కసులకు గూడ నుపకరించెఁ బిదప నింద్రుండు కుపితుండై తన
వజ్రమ్మున నతని శిరంబు దొల్లనేపెఁ గావున నెవ్వందేవిఁ గర్మవై పరీత్యం బొదవ
కుండఁ గాపాడికొవవలయు. సర్వంబు దైవాధీనంబనుట సరికాదు. 237

క. మును ద్రుపదస్థపతి పుటజ, స్మృతిఁ బరిమార్చంగ జన్మమున దృష్టద్యు
మ్ముని ద్రోవది యను కూఁతుం, గవి ధన్యుండయ్యె వికృతిగనవికతమునకా. 238

గీ. దశరథుం డనురాజా సత్రంబొనర్చి, సుతుల నల్వరఁ గవి జగద్గిత మొనర్చె
నేదియేవియు నవలమై యెవఁగుపొంచె, కర్మలోపంబు లేమియ కారణంబు. 239

వ. సాత్త్వికం బగుజన్మం బొనర్చుట యేరికిని గష్టతరం బయ్యది వై భావసప్రకటిష్ఠు
లును సాత్త్వికభోజనులును వగు మహామునులు పేయువాడు. రాజనం బభిమాన
నంతులగు క్షత్రియులకును వైశ్యులకును విహితంబు, శామసయాగంబు మదమత్తు

లగు దానపులకు యోగ్యులు. మోక్షకాములకు మానసంబు కర్తవ్యంబు తత్ప్రకారంబు వినుము. 240

సీ. మనము నిర్మలముగ నొనరించి గుణములు , వర్ణించి యింద్రియవర్తనముల నణగించి దేహంబు నతిశుద్ధముగఁ జేయఁ , గలవాఁడు తగునధికారినుమ్ము మంటపమ్మును వేది మహితాగ్నులను బుత్తి , జాలను దక్షిణల వచ్చుగ మనమునఁ గల్పించుకొనవలెఁ గడఁగి దీనికి హోత , యజమానుఁడునుగూడ వరయమనము;

గీ. విర్గుణబ్రహ్మ మధిదై వనియతిఁ దనరు , నాద్యమును విర్గుణయు నగునట్టిక క్తి ఫలద. బ్రహ్మైక్య మిద్దానిఫలము, మునులు, దీనివేతకుఁ దగువారు తెలియు మదిసఁ

క. ఏవంవిర మగుజన్మం, జేవారు రచింతురో మహీయశ్శ్రద్ధా ధీవితపు లగుచు వారే, జీవన్ముక్తు లని చెప్పఁ జెల్లుచు రధిపాః : 242

వ. తక్కిన జ్యోతిష్టోమాదికంబునకు ఫలంబు స్వర్గంబు, అయ్యది యస్థిరంబు. బనను మానసంబు రాజన్యలకు దుష్కరం బగుటంజేసి తాదృశంబులగు యాగంబులు కర్తవ్యంబులు. అందుఁ దామనంబగు యాగం బొనరించి సర్వవైరంబుఁ దీర్చి కొంటివి. ఇఁక రాజనంబగు జన్మం బొనర్చి ధన్యుండవు కమ్మవి మఱియు విట్లవియె. 243

శా. దేవీబీజవిధానవేత్తలగు భూదేవాగ్రణుల్ బుత్తిజుల్ గా వేదోక్తవిధానరీతిగ జగద్గణ్యంబుగా వేద్యమై దేవీయజ్ఞ మొనర్చి దుర్మృతిగతిం దీండించు నీతండ్రి స్వర్గావాప్తిం గవఁగాఁ బితృజన్మము బాయం జెల్లదేః భూవరాః : 244

మ. మనసంగ్రామమొఁ పుణ్యభూతలమొఁ గంగాతీరమొఁ కాక నీ జనకుం దున్నతసౌదరాజమున దుస్సర్పమ్ముచే దుర్మృతిం గవి హొరంబగు రౌరవమ్మునఁ బడెకా, గాళిమహాయజ్ఞ నం జనితానంతవిశేషపుణ్యమున నుచ్చైర్లోకమున్ గూర్చుచు. 245

ఉ. చెందితి సర్వసౌఖ్యములఁ జేసితిఁ బుణ్యములన్ జిరాయపుం బొందితిఁ గర్మబద్ధ మగుబొంది విఁకన్ ద్యజియించి యాత్మతోఁ బొందఁగరావసౌఖ్యములఁ బొందఁగఁజెల్లదెఁ యంచుఁ దృప్తిఁ జె వ్నొందినవానికిఁ గలుగు మత్తమలోకము పార్థివోత్తమా. 246

వ. భవజ్ఞనకుం దిట్టి తృప్తిగల్గి దేహత్యాగం బొనరించినవాఁడు కాఁడు, కావున మున్న

మహావిష్ణువుచే నొనర్పబడినదియు వనర్గళ ఫలదంబును నగుదేవీయజ్ఞం బొనరించి
యక్కతనఁ గృతార్థు నొనర్చి పితౄణామిముక్తుండవు గమ్మనుడు జనమేజయుండు
సాశ్రుకంఠుండై పాత్యవశేయన కిట్లనియె. 247

మ. హరి జన్మంబొనరించె నంటి వొగి నాయజ్ఞంబున న్నాదులె
వ్వరొ ? యద్దానివివాస మెట్టిదో ? జగద్వంశ్యుండు విష్ణుండు త
త్పరతం జెందుట కేమికారణమొ ? సర్వమ్ముఁ గుడింగూర్చి స
త్కరుణాదృష్టివచించి మీద మఖమున్ గావించఁగాఁ జేయుమా. 248

క. ఆనుజనమేజయుఁ గనుఁగొని, యనువ్యాపం దధిప ! నిను మహాద్యుతమగున
జ్ఞానరించె మున్ను జన్మం, బును విష్ణుం డంబ మిగుల మోదము చెందెన్. 249

వ. హరిహరవిరించులట్లు దేవీ వికటంబునుండి శక్తియుక్తులై విహునం బిట్టించి
స్వస్వరూపమ్ములు ధరియించి యర్జవ వికటమ్మున కేతించినపిమ్మట, 250

గీ. ముగుండును మూఁడు వాసముల్ తగుగతిని నొ
నర్చికొని యున్న యంత ననంతకరుణ
యైన యా యంబచే ముక్తయయ్యె నవల
యైన యాధారశక్తి యద్దాని నూని, 251

సీ. ధర పుత్రై, నద్దానిఁ దగ మధుకైటభ , మేదోభరమ్ముకో మిళితమైన
కతమున మేదివిగా వచింతురు; ధార , ఇముఁ బొనర్చినకారణమున ధర య
నియు, మహీయ స్వంబెనయుటను మహీయని, యును, విస్తృతంబగుటను బృథివియ
నియు, వచింతురు దాని నెఱిమోయుటకుఁ బిప్పి, తములఁ జేసిరి విస్తృతములు గాఁగ

గీ. నందు మేరువు కనకమయంబు రత్న , శృంగనంకోభితంబు; మరీచినార
దాత్రిపుంహక్రతుపులస్త్యు లలవస్థిష , దక్షిణను బ్రహ్మపుత్రులై తనరు మునులు.

గీ. అలమరీచికి మకుఁడు గళ్యపుడు దక్షి, నకుఁ ద్రయోదశకన్యకల్ ప్రకటమతులు
పుట్టి; రమరులు దైత్యు లిర్వరును దక్ష, కన్యకలయందుఁ గల్గిరి కళ్యపునకు. 253

గీ. దానఁ గాళ్యది సృష్టి యత్యధికమయ్యె, మనుజులును బశువులును గ్రమముగ విస్త
రించువంతటఁ బుత్రై విరించి దక్షి, జాంగమువనుండి పునుఁడు స్వాయంభువుండు.

వ. అవ్వరించి వామభాగమ్మునుండి శతరూపయమ నొకకన్నియ పుత్రై వీరిరువురకుఁ
బ్రయవ్రతోక్తానపాదులును నతిసుందరుంగు ముపురు కన్యకలును సుదయించిరి.

- క. ఏవంవిధముగ సృష్టిని, గావించి సరోజభవుడు గాంచనగిరియం
దావెనుక బ్రహ్మలోకము, గావించుకొనె ప్రివాసగతికై తనకున్. 256
- చ. విష్ణువునకు నత్యుత్తమంబు వైకుంఠబోతంబును శివునకు రజతమయంబగు కైలాస
నగరంబును వివాసంబులుగాఁ గల్పించె. 257
- క. నానాత్మ విరాజిత, మై నయనోత్సవకరంబునై తగునాక
స్థానము షేరుగిరిస్థము, గా నొనరిచి దేవతలకుఁగా నొనఁగె వెనక. 258
- సీ. మణియు సముద్రంబు మదియించునప్పుడు , నుచ్చైశ్రవంబును నొక్క యశ్వ
మును నాల్గదంతమ్ము లెవనిన యైరావ , ఇంబను గజము విన్నాణమైన
పాణిజాతంబును పాదపంబును గాచు , దేనువు సామ్యంబులేవి సొబగు
గల రంభ మొదలుగాఁగల యచ్చుల నందుఁబొడమినఁ గైకొనె గదఁగియింద్రుఁ
గీ. దుదయనుంపరి జరజారియును భిషగ్వ , రుండు ధన్వంతరియును నఖండమైన
యర్చవమునుండి వీరు దేవాశభవులు , పర్వతర్తులు పృష్ఠి యీ సుజేఁజెఁగె.
- చ. మణియు నండజస్వేదజోద్భిజ్జరాయుజంబులను నాల్గభేదమ్ములు గలిగి కర్మవశ
మ్మున ననేకజీవరాసులు తన్నుంబు లయ్యె. ఇవిధంబున కృతకృత్యులై బ్రహ్మ
విష్ణుమహేశ్వరులు తమతమస్థానంబుల సుఖంబుండి రంత విష్ణువు లక్ష్మితో
నమ స్తసుఖంబు లనుభవించుచు నొక్కనాడు సుధాసింధుగతం బగు మణిమండిత
ద్వీపమ్మును నటఁ బొడకట్టినమహాశక్తియుఁ దన్నిమిత్రమ్మున దొరకొన్నమంత్రం
బును దమకు శ్రీహృషిప్రాప్తియు మున్నుగాఁ గలసంగతులు మనమ్మువకుం దెచ్చు
కొని యంబికాయజ్ఞంబొనర్చఁ గృతవిశ్వయందై. 260
- చ. తనభువనంబు వెల్వడి ముదంబున నంభుజసంభవున్ భవుఁ
దనచు మరేంద్రుఁ బావకుని ధర్మపసిష్ఠుని దక్షః గశ్యపున్
మనుఁడగు వామదేవముచికాంతు బృహస్పతిఁ దక్కువారలన్
బని గొని పిల్చి యత్నము నపారముగా నొనరించి యంతటక. 261
- చ. సమర్థులగు సప్తవింశతిముత్విజాలఁ గూర్చుకొని మవిస్తరంబు లగు వేదులఁ
గల్పించి యథావిధిగ నర్చుల నాసాదించి దేవీబీజ సమన్వితంబులగు మంత్రమ్ము
లచే వ్రేల్చిన సంతసించి జగదీశ్వరి యశరీరిజయై యట్లవియె. 262
- ఉ. ఎంతయు సంతసించితి రషేశ ! భవత్యృతమైన యజ్ఞ మిం
తంతగ నొప్పునే ! భవదభీష్టములెల్ల ఫలింపఁగాక వా

క్కింతుడు వింద్రుడు మొదలుగాఁగల దేవతలెల్ల నిన్ను వ
త్యంతము పూజనేయ వరదాకవుగాఁగల వెల్లవారికిన్.

263

సీ. జన్మములను నీకు సకల దేవతలలోఁ , బ్రాముఖ్య మెంతేనిఁ బరిధవిల్లు
రాక్షసభీతి గీర్వాణులెల్లరు నిన్ను , శరణుఁగైకొనిసారె సంక్రయింక్ర
వేదమ్ములఁ బురాణవాదమ్ములను నీవ , యధికుండ వంచుఁ బ్రఖ్యాతి వచ్చు
దర్శమ్మునకు సువద్రవ మబ్బుకఱిఁ దత్త , దవతారములు దాల్చి యవనియందు

గీ. వివిధయోనుల యందు నావిర్భవించి , భూభరమ్మును దీర్చెడి పుణ్యమూర్తి
వై నెగడఁగలవు సరి నిన్నవవరతము , వదలకుండెడి నాదగువరము కలిమి. 264

క. వారాహ నారసింహయు, నా రాజిలురూపముల నెనసి శక్తులు నీ
కారయ సహాయలై కా. ర్యారంభములకా సమాప్తి నందింతురొగిన్.

265

వ. అట్టిశక్తుల నెన్నందును నీ వవమానింపక తగుగతి మన్నింపు చుండుము. భూలో
కంబునను స్వర్గలోకమ్మునను నీమహిమం బమేయమై యొప్పు నని చెప్పి నిరమిం
చిన విష్ణుండు నమందానందంబు చెంది క్రతుసమాప్తి నొందించి యెల్లర గౌర
వించి మరల వైకుంఠంబున కరిగి సుఖం బుండె.

266

క. అవిచెప్పినవ్యాసునిఁ గని, జనమేజయుఁ డిట్లు వల్కు సాత్యవతేయా :
మును దేవీయజ్ఞం బిం, క నెవరొనర్చిరొ వచింపఁగాదగుఁ బేర్మిన్.

267

వ. అనవుడు నాతందొక్కయితహాసం బిట్లని చెప్పవొడఁగె.

268

ద్రు వ స ం ధ్య పా ఖ్యా న ము.

మ. అలరారున్ పరయాకటమ్మున నయోధ్యాపక్షణం బిద్ది కో
సం దేశమ్మునకెల్ల భూషణము కంజాతా ప్రపంకుళుండు కీ
ర్త్యంఘం డప్పురి నేలుచుండు ద్రువసంధ్యాఖ్యుండు రాలాజు వి
ప్రయరాజన్యులు వైకుళుంగంరు కూద్రుత్తకర్పూరిన్ ధార్మికుల్.

269

ఉ. ఆతవి రాజ్యమందు నొకఁడైనను జోరుఁడు గాని జారతా
ఖ్యాతుఁడుగాని సూచకుఁడుగాని వపింపఁడు రాజ్య మీగతి
ప్రీతిగ వేలు నాధరణి నేతకు విద్యులు ముద్దరాంధ్రు, త
జ్ఞాతియు నీతిరీతియును జందము నందము నందనీయముల్.

270

క. అవిధి మనోరమయు లీ, లావతి యనఁ దనరు నా విలాపవతులతో

భూవిభుఁడు సుఖంబుండఁగ, నా వెలఁదులు చాలు దాల్చి యంతఁ గ్రమముగన్.

వ. * సుదర్శనుండును శత్రుజిత్తు నను విరువురు పుత్రులం గనిన రాజు వారలకు జాత
కర్మాదికం బాచరించి యథావిభవంబుగ విప్రులకు ద్రవ్యంబు లొసంగి నమసౌహార్ద
మున వారలం జూచుచు మనోహరులగు నక్కుమారుల కతమున నానందముగఁ
గాలక్షేపం బొనర్చుచుండె. 272

ఉ. వారలలోన జ్యేష్ఠుఁ డనవద్యతనుండు సుదర్శనుండు, వి

స్తారవిలాసరూపనము దారవచోవిభవాభిరాముఁడున్

ధీరుఁడు శత్రుజిత్తతవి తెల్వికిఁ దండ్రీయు మంత్రులుకా భటుల్

పౌరులు సంతసించి కడుఁబక్షమునకా గనుచుందు రాతవిన్.

273

వ. అంతనొక్కనాఁడు ద్రువసంధి మృగయావినోదార్థం బడవి కేతెంచి యనేకమృగ
ముల నుక్కడంచుచు నొక్కచికుంజమునుండలి సింహముం గొట్టుడు. 274

మ. నది లింతింతలు చేసి యూర్ధ్వముగఁ బుచ్చంబున్ దుటాయించి వి

స్ఫుటవర్షా భవటత్పటవ్యృఙ్గి బభౌభూభాగముల్ విండ మి

క్కుటమౌ కోవభరమునన్ వియదమై కుంజం బొకింజన్ సుదు

ర్పటవేగమున వెల్వడె న్నృపవరున్ గ్రాసంబుగాఁ గైకొనన్.

275

వ. చనుదెంచునాహర్యక్షంబు వీక్షించి యతఁడు వాలును బంకయుఁ దాల్చి చలింపక
రెండవసింగంబై నిలిచె. తిద్భటులు తమతమ యాయుధములతో నవ్పద్మలై
యనేకకలము లద్దావిపై విడుచుటయు, 276

ఉ. చెచ్చెర వచ్చి యానృపతిసింహాపిపైఁ బడె దైర్య మెంతయొన్

హెచ్చుగనాతఁడున్ గడఁగి యేపెఁగరాసి మృగేంద్రుఁడంతటన్

నొచ్చి మఱింత హెచ్చి తన నూతనశాతనఖాగ్రధారన్

వ్రచ్చినఁ జచ్చె నాస్థిపతివల్లభుఁ డేమనవచ్చు దైవమున్.

277

క. ఆ నృపతి ఖడ్గవిహతికా, దా నొచ్చినదగుటకతనఁ దత్క్షణ మదియుం

బ్రాజములు వీడి యానృపు, పై నొరిగెన్ మృతులగతులు బహుభంగులుగా 278

వ. అంత రాజభటు లేతెంచి జరిగిన వృత్తాంతంబెల్ల మంత్రుల కెఱిగించిన వారును

* సుదర్శనుఁడు శత్రుజిత్తుకన్న 1 మాసము పెద్ద.

వసిష్ఠ పురస్కరంబుగాఁ గరణీయంబులు నిర్వర్తించి సుదర్శనునకుఁ బట్టాభిషేకం
బొనర్చు నుంకించిరి. 279

ఉ. దానికి సమ్మతించిరి ముదమ్మునఁ బొంజనుల్, వసిష్ఠుఁడుకా
“భూనుతుఁ డీతఁ డీతనికిఁ దోలును రాజ్య మొనంగుఁ” డంచు స
మ్మానము చూపె నతఁ నభిమానవసండు యుధాజివాఖ్యుఁ డ
స్వామిఁడు శత్రుజిత్తున కనుంగున కాత రయందెల్వగన్. 280

వ. జామాత్య మరణంబు విని యుజ్జయినీపురంబు నుండి యేతెంచె నారోవన మనో
రిమాజనకుం డగు కళింగాధిపతి వీరసేనుండు తన మమమండగు సుదర్శనునకు
హితం బాచరింప నటకులచ్చె నిట్లు యుధాజి ద్వీరసేను లిరువురును తమతమ
దోహిత్రులకుఁ గూర్చువారై మంత్రులతో నారోచించు చున్నంత యుధాజిత్తు వీర
సేనున కిట్లనియె. 281

క. నీదుమనుమఁడు సుదర్శను, వాదరణీయుండు జ్యేష్ఠుఁడగు కతమున చూ
పాదికమున జ్యేష్ఠుం డగుఁ, గాడే మాశత్రుజిత్తు గనుఁగొనుమింతకా 282

వ. లోకమ్మున వయోజ్యేష్ఠులకన్న గుణజ్యేష్ఠుఁ గారవింకు రెట్లగుట నామనుమండ
రాజ్యార్థం డనుటయు. 283

గీ. వీరసేనుండు వయ్య “నీ వెట్టిమాట, తగదు నానుతయే కదా : ధర్మపత్ని
తత్తనూజుఁడు రాజు సుదర్శనుండు, జ్యేష్ఠుఁగాదని ధర్మముల్ నెప్పుడెట్లు ?” 284

వ. అనుడు వీరసేనునకు మంత్రు లెదురాడక సుదర్శనునక వట్టంబుగట్ట నుంకించుడు
యుధాజిత్తు మంత్రులంజూచి, 285

ఉ. మీరును మీరు నేకమయి మేదివికిం బతిగా సుదర్శనుఁ
వారకచేయ నొప్పికొనువాడె యతండు : బలాప్వీకుండు వి
స్ఫూరితవేకళాళి గుణవంతుఁడు నా మనుమండు మద్భుల్
దారత మిమ్ము గీటడఁచి తవృక రాజ్యము సంగ్రహింపఁడే ? 286

క. కరమున నే వనిఁ బూనిన, ధరణీయు వ్రక్కలగు వనినఁ దక్కొరులకు నన
బొరయఁగఁ దరమే ? మవమున, వరసికొనుఁడు మీఁద జరుగునట్టిది యెల్లకా. 287

వ. అవి వీరలావమ్ము లాదిన వీరసేనుండు యుధాజిత్తున కిట్లను, 288

క. నా మమమండు వీమమమండు, వీమెయివి సమానులగుట యేర్పడె మఱియన్
నా మమమండు జ్యేష్ఠుం డతఁ, దీ మహి నేలంగఁ గర్త యెన్నివిధములన్. 289

వ. ఇట్లు వా రెడతెగని వైరమ్మున వాదించుచుండుకు నచటివా రందఱును వ్యంగ
మానసులైరి. 290

క. ధ్రువసంధి నృపతిమరణం, బు వినితగన్ శృంగభేరపురవాసులు చొ
ఁగివిధి ధనంబు హరింపంగ, తనతన నప్పురమునకు హుటాహుటినడలన్. 291

వ. వచ్చి యతికోలాహలంబుగా నలుప్రక్కల వ్యాపించియుండి రంత యుధాజిహ్వ
సేనులు తమతమవైర్యములను గూర్చుకొని యుద్ధ సన్నద్ధులైరి. 292

యుధాజిహ్వ సేనుల యుద్ధము.

క. దృతశక్త్రహస్తులును సం, గతనైర్యసమేతులును నఖండరుడావే
శితులును నగు నయ్యరుపుర, కతులితమగు తుములయుద్ధచయ్యె నృపాలా : 293

క. దండిమెయి వీరసేనుఁడు, కొండవయిన్ గిరియు మొగులుకొమరున నత్తు
ద్దండంబుగ బాణ-బుల, తండంబులువరిపె నాయుధాజిత్రుపయిన్. 294

క. వీరక విటు వీరసేనుఁడు, దాకి ప్రయోగించుశరవిరానము గడు ను
ద్రేకమున యుధాజిత్రు, తేక మెలరైడిశరముల చేపించె వడికా. 295

క. తురగంబులుఁ దురగంబులు, కరులుఁ గరులు భటులుభటులు గాసి పెనంగ వం
బుచరులును భయపడిన వి, తరులకు నానంగరంబు దుమే పొగడకా. 296

వ. అట్టి యెడఁ జూర్చంబులగు రథంబులును ఖండితంబులగు వారణంబులును భగ్గుం
బులగు తురగంబులును పాతితులగు వదాతులును ద్రెళ్ళినశిరమ్ములును దెగినకరిమ్ము
లును బిగిలిన వక్షమ్ములును దగిలినబాణమ్ములును నై సంగరమ్ము ప్రవర్తె. 297

క. పిశితంబుకా గ్రహించెడి, యశనాయాపీడితమ్ము లగు బహు కంకా
డి శకంతమ్ముల యొప్పటి, దశదిశ లొక్కటిగ మ్రోపె దరణీనాథా : 298

క. కొ.డల కెనయగు నూంసపు, ఖండపుఁ బ్రోవులను వెడలఁగాఁ జొచ్చె మహా
ద్దండము లగు సెరియేఱుల, తండములన రక్తములు వదంపడి యచటన్. 299

వ. అరదమునుండి చచ్చిపడినట్టి శవమ్ముల పైవయికా దివిన్
గరమును మాంసముం గొనెడికాంతఁ జరించెడిగ్రద్ద పెద్ద వి
ద్దురగవియుండియున్ పొబగుతోఁ దులఁదూఁగునిజాంగకమ్ములన్
బొరపెడి దేహమందుఁ బొరబోయెడిజీవుఁడు నాఁగఁ జొప్పడెన్. 300

- చ. అవిఁ దెగటారి యాకసమునందు విమానమునెక్కి యంకమం
దెనసి విలాసముల్ గొలిపి యింపుఘటించెడి యప్పురోగనన్
గవి యొకపీరుఁ డిట్టులను "గంతః మదీయశరీర మెంతచ
క్కనిదో గతాసువయ్యుఁ గనుగందడు కన్గొనుమాః రణావనిన్. 301
- చ. ఇక నొకపీరుఁ డచ్చరయు వింపుగ ముచ్చటలాడుచుఁ జక
చ్చకితవిమానమెక్కి చనఁ జయ్యన నాతనిదర్శనత్తి య
గ్నికి నెరఁజేసి దేహము నొగి న్నవదేహముఁ దాల్చి వేగఁ ద
వ్వికటముచేరి యాసవతినిన్ బడఁగొట్టె మగండు నవ్వఁగన్. 302
- మ. అనిరోమార్కొనియిద్దఱుచ్చటఁబటుల్ ప్రాణంబుగోల్పొయి నె
ట్టన నొక్కుమ్మడి నేగియేగి యట మింటన్ దమ్మునంటంగ వ
చ్చిన వేల్పుంజవరాలిమిన్నఁ గవి యాచిన్నారిపొన్నారి యం
గనకై వెన్నటికన్న నెక్కుడురుషకా గాట్లాడి రత్యంతమున్. 303
- పీ. నాభార్యకన్న విన్నాణంబు గలదాన , వంచు నచ్చర గారవించె నొకఁడు
ఏకపత్నివ్రతం బేమిసేయుదు ముట్ట , దగదు పొమ్మనె వేల్పుమగున నొకఁడు
కలికిఁ నాచెలిమిన్న కన్న నెక్కుడుదాన , వాఁ పొమ్మనియె వేల్పువనిత నొకఁడు
తనవ్రతావమునెప్పి తన కనుకూలఁగాఁ , గావించుకొనె దేవకాంతి నొకఁడు
- గీ. ఆయినవా రెందఱోఁ యిప్పుడగుదునున్న , వారెందఱోఁ కాబోవువారలెంద
ఱోఁ యొకందంచుఁ గలఁదె మీరొయువిదలఁకనుచు నిరిసించెనప్పురోవనితనొకఁడు.
- ఉ. ఒక్కవి చెట్టవట్టి మఱియొక్కనికిన్ విడె మిచ్చి ముద్దు వే
తోక్కనికిచ్చి చల్ల విచ్చుదూక్షుల వేతోకనిన్ నగించి యం
కొక్కవి చెక్కఁగొట్టిపొయిపొందె నొకచ్చరలేమఁ యొక్క విం
డిక్కుటనున్న గాదె వెలచేడెలు స్వర్గముపొంత వోయినకా. 305
- మ. బలసాహహతిరేగు ధూళి దిశలకా వ్యాపించి పై నంబర
స్థలి కేతెంచి సరోజబాందవునితేజంబు వ్నివారించి వి
శ్వులమై రే బవ లన్నమాట లవలేళంబైన లేకుండఁ జే
సి లలద్రక్తవయోదిలోఁబడుడుఁదోఁచెన్ మారుఁడామీఁదటన్. 306
- క. అట్టియెడ వీరసేనువి, బెట్టిదమగు శూపులేసి బిట్టఁదె జగ
జెట్టి యుధాజిత్రతఁడును, జెట్టువలెఁ గూలె సేవ చెదరెన్ దిశలన్. 307

వ. మనోరమ తన తండ్రి మృతిన్ విని దుఃఖితయై, 308

చ. సతి చనిపోయెఁ దండ్రి నరపాల శిరోమణి మన్నిమిత్తమై
మృతిగనె నాజిలో, సుతుఁడు మేలును గీడు నెఱుంగరాని చి
న్నతనమువాడు; దిక్కెవరు నాకిటఁ బాతకుడైన యాతఁ డీ
సుతుని వధించి రాజ్యమును సొమ్మును మన్నచి కీదలంపఁడే. 309

ఉ. పాపముఁ బుణ్యమంచుఁ దనవార లటంచును నమ్య లంచుఁ గో
పోపహతుల్ విరస్తవినియుల్ కడులోభులునైన వార లా
హాః పరికింప నేర్తురె ? భయం బెడఁ జాపి యనుగ్రహించులో
కోపకృతి స్వభావులు మహోత్తము లిక్కడ నెవ్వ రిమ్మెయిఁ? 310

గీ. మొదలనుండియు నే నన మదివిమండు, సవతి లీలావతియుఁ గృపసలుపునొక్కొ!
శీఘ్రముగ వచ్చి యయ్యరాజిత్తు మమ్ము, బంధనాగరమునఁ బడవైచు నిజము.

వ. మున్నిండుండు కోపావిష్టుడై మాతృగర్భగతుండగుకాలకుం దన వజ్రమ్ము నేడు
ఖండమ్ములుగా ఖండించి పిదప నయ్యేడింటి నేడేడుఖండమ్ములుగా నొవర్చిన
నవి యేకోనపంచాక్షత్వందంబులై మరుత్తులనం బరిఁగె. మఱియొకనృపకాంత తన
సవతి గర్భసతియగుటకు సహింపక విషమ్మువెట్టిన విషదగ్ధుండగు కాలకుం డుద
యించె వతండకాడె నగరుండు ? 312

క. మును దళరథభూపా లాం, గవయౌ కైకేయి తనదుగాదిలి సుతు రా
జును జేసి నవతికొడుకుఁ, వనమున కంపించె ననెడి వార్తలు వినమే ? 313

గీ. అరయ నాసుకు రాజ్యమ్మునందు విల్పు, మంక్రలెల్ల యుధాజిత్తుమాట కడ్డు
చెప్పలే రన్నదమ్ముల పేయఁదగిన, వారు లేరైరి యింకెట్లు వర్తనంబు. 314

వ. అవి బహుప్రకారమ్ములఁ జింతించి సకలకార్యవిపుణుండగు విదల్లం డను మంత్రి
వరు నేకతంబ రావించి యిట్లవియె. 315

చ. తనయుఁడు చిన్నవాఁడు తగు తంత్రవిధిజ్ఞుఁడు నాడు తండ్రి యు
ద్ధవిహతుఁడాయె మీప్రభువుధార్మికుఁడంతకుమున్న యంతమున్
గనెఁగదఁ బాత్రపుల్ ప్రబలి గర్వ మెలర్చుఁగ మావతంగముఁ
బొవరువనుండి రియ్యెడలఁ బోలు సుపాయ మొకందొనర్చుఁగఁ. 316

వ. నావుడు మంత్రి యిట్లవియె. 317

- క. చలపట్టి యుధాజి ద్భూ, తలనాథుడు మిగుల మిష్టు దండించు నతం
దలముం దీయ్యెడ పలువై, నిలుచుట యుచితంబు గాదు నిక్కము కల్లి : 318
- క. బలవంతుండును గానీ, తలనాథుం డెంత కేవల దగు నశ్మన్మా
తులుఁడు సుబాహుం డతిఁడు మ, నలఁబ్రోచు సచటికినేగ నామతమనివన్. 319
- వ. వల్లె యని యారాజపత్నియు రణనిహతుఁడగు తన తండ్రికి నర్హకృత్యంబులు
నెరవేర్చుజేసి పైరంప్రీ విదల్ల సహితంబుగాఁ గుమారుం దోడ్కొని భాగీరథి
తటమ్మున కరుగుటయు, 320
- ఉ. క్రూరులుచోరు లచ్చట నకుంతితదుర్నయలీల రాత్రి య
వ్యరంఁ గొట్టి మేనఁ గల వస్తువులుకా ధనమున్ సమస్తమున్
గరణమాత్రులై బలిమిఁ గైకొని యేగిరి "యూరు విచ్చి పొ
ర్నారీకిఁ బోయినకా జయమునూనినకన్యము మానసేచ్ఛనే : 321
- వ. ఇట్లు చోరోపహతయై ప్రతికూలశక్తుగు దైవమ్మునకు వగచుచు వత్తమాత్రావశేషం
బుగ నవ్వోటుగదలి వైరింధి సహాయగ నుడుపం బెక్కి గంగానదిం దాటి భార
ద్వాతాశ్రమంబునకుం జని కొంత దైర్యమ్ము చెంది యమ్మునియెడుట నిలువం
బిడుడు నమ్మహాసుఖపుండు కరుణార్ద్రుండై యామె కిట్లనియె. 322
- క. నీ వానస్థుల మెయ్యది ? నీవల్లభుఁ డెవఁడు ? దుఃఖనీరది మునుఁగం
గావలె నేమికతమునఁ, దేవతవో ! మర్త్యసతివో ! దెలుపుము మాకున్. 323
- వ. ఆను మునిపరునకు మాతాడక శోకించుచున్న విరల్లుం డమ్మునివరున కిట్లనియె.
- మ. ద్రువనంద్యాహ్వయఁదొక్కరాజ సుజనస్తుక్కుం డయోధ్యాపురీ
దవుఁ దాతం దొకనాఁడు వేఱకయి కాంతారమ్మునం గ్రుమ్మఱన్
గవిసెన్ సింగ ముఖంఁడ చండిమమహాకారామితారావడు
ర్యకపసాయాతిరయప్రకృష్టభయనాంధాతిసంరంభమై. 325
- వ. అట్టియెడ నాతండును పిఱితివియక యద్దాని కెదురై పోరె నయ్యదియు, 326
- క. అక్షీణగతిని పృవహ, ర్యక్షునిపై కుఱుక నతఁ డహంకృతి వైచెన్
గోక్షేయకంబు పడఁపడి, యాక్షీణమ గతాసులైరి యన్యోన్యమ్మున్. 327
- క. అతనిసతి యీసతి తను, జాతుం దీతండు వేఱునతియును నాభూ
నేతకుఁ గల దాపెకుఁ దను, జాతుం దొక్కరుఁడుగఁ, డసాధ్యుఁడు బలిమిన్.
- వ. ఇట్లిరువురకు రాజ్యంబుఁ బట్టంబు గట్టుపొందె విధువురి మాతామహలుం బోరాడి

రా నమరమ్మన నీకలితాత పరేతయయ్యెఁ బిదప నిరాజపత్ని తనపుత్రునిం గాపాడు
కొన గతిలేమి వనమ్మనం గ్రమ్మరునది పుజ్యవశమ్మన భవద్దర్శనంబొనరించె.
ధియాబుడలగు ననదల సంచిక్షణులు కోటియజ్ఞఫలదంబి భవాదృకులకు ఎక్కా
దోప వలయునే? అనిపుడు భారద్వాజుం డమ్మనోరచు కిట్లనియె. 328

క. నచ్చరితవైన నీకున్, వచ్చినభయమేమి : పుడమిపాలించు నిజం
బి చ్చిటుపాపఁ డధియం. బిచ్చితి విచ్చోట నిలుపు మీచ్చానుగతిన్. 330

ప. అవి యొక్కపర్ణకుటీరముం జూపించిన నాపెయు విదల్ల సైరంద్రీ సహితంబుగఁ
గుమారుండును చానును సుఖంబుండె, నట యుధాజిత్తును, 331

ఉ. సంగరరంగమున్ విడిచి సైన్యసమేతముగా నయోధ్య కు
ప్సొంగుచున్నచి మంచిదగుమూర్తమునం దలకేత్రుజిత్తు ను
త్తుంగతపోత్సవం బెలయ దుందుభివిన్వనముల్ పెరింగ రా
జ్యాంగమనుండు నిల్వైఁ బురమంతయు మంగళసంగతంబుగన్. 332

వ. అట్టియెడ దర్మాధర్మవివక్షణులగు కొందఱు జనంబులు. 333

గీ. అల మనోరచ యెచ్చటి కరిగెనొక్కొ, యేడకేగె సుదర్శనుం డిద్దవఁతు,
డకట! మీపేనుఁడు మృతుడైన కతనఁ, గాదెఁ యటువంటి కష్టంబు కలిగె ననుచు.

గీ. వగలఁ బొగిలియు శత్రుజిద్వళగులైన, కతన నేమియు ననక సమ్మతిగనుండి
రట్లు మన్ని రాజ్యమ్మునందు నిల్చి, యయ్యుధాజిత్తు తనపురి కరుగునెడల. 335

యుధాజిత్తు భారద్వాజాశ్రమమ్మున కరుగుట,

వ. సుదర్శనుండును దల్లియు భారద్వాజాశ్రమమ్మున మన్నవారవి యెఱింగి యతనిం
జంప నూహించి చిత్రకూటపర్వతమ్మున కరిగి విషాదాధిపతియగు బలాఁడమ
వానిం బురస్కరించుకొని శృంగి దేరపూధిపతియగు దుర్ద్రపు వికటమ్ము కేగుటయు.

చ. విని మనమందు భీతి గడు విస్తరింగ మనోరమాంగనా
జనతిలకంబు కన్నుల నజస్రము నశ్రులు గ్రమ్మ నమ్మవీం
ద్రువిదరిఁజేర్చి "యాసుతుని ద్రోహమునం గడకేర్ప శత్రుజి
జ్ఞుకునిఁదండ్రీ మాకుఁగడుశత్రుఁడు నచ్చె మునీంద్ర వింటివే? 337

వ. మున్ను పాండవులు పాంచాలీసహతులై మున్యాశ్రమమున నున్నయెడ వారలేపురు

నొక్కనాడు వనంబున కరుగుటయు ద్రోవది ధౌమ్యదిమునులతో నాశ్రమమ్మున
నుండె నయ్యవసుమ్మున, 338

క. ఆమర్గమ్మున నేగుదెంచె వెన పైవ్యంబుల్ తనుంగొల్వ దు
ష్కమార్తుండు జయద్రథుం; డతడు వేడ్కన్ వేదవిఘ్నేష ము
ద్దామప్రక్రియఁ గా నొసర్చుమునులం దర్శింప నేతెంచి య
చ్చో మాచ్యత్కరియాన యానఁగనె మించు బోడి నాద్రోవదినన్. 339

చ. కనుగొనినంత నెమ్మది వికారము దొటిల మాటిమాటి క
వ్యసజడకాక్షిపై వల పవారికమై చన భౌమ్యఁ గాంచి యి
ట్లను "మనిషింబు; యీజలయహానన యీతినుమధ్య యీకన
త్కిసకివిబాంగియెవ్వతెయ్యె; గ్రక్కుననాకెజిఁగింపు నావుడున్. 340

క. పాండవతీకిర్తియుక్తు ల, ఖండలు పాండవులు వారి గాదినినతి యీ
యండజయాని నెఱుంగవె? పాండవులన నీకుఁ గూర్చుబంధులుకారే? 341

గీ. పులేవురు మృగయైకై వనముపొంతఁ, బోయి రిప్పుడో యిఁకనో రాఁబోవు వార
లవివ వివి సైంధవుండు నయ్యతివఁ గాంచి, యిట్లుని వల్కె నాదరంబినుమడింప.

చ. కుళంమె నీకుఁ బాండవులకున్; బతులెచ్చటికేగి; రెంతయిన్
గృహవయ తీ వరణ్యమున కేగుకతంబున; మీకు నింత దు
ర్దేశమిటియంచెఁగా; యనుచుఁ దర్దయయోగ్యుఁడునాగబల్కెఁబం
చకరవికారదూషితుఁడు వైంధవుఁ డెక్కుడు బంధువుంబలెన్. 342

వ. పడఁపడి ద్రోవదియు బంధునక్కారంబొవల్కె నంత నతండును, 343

క. పరువుగతి నుంచివెడల, ప్రళంప విడవాడి ఋషులఁ బరికింపక దు
ర్వక్కుడై హరించె పావె వి, పరులగు దుష్టులకు వావివరుసలు గలవే? 344

చ. విడవఁ బాండవుల వలన నామె విముక్త యయ్యెనని విందుఁగాన నేరిని విశ్వసింపఁ
దగదు. మున్ను పైరోచనమతుండును బహుళ యజ్ఞకర్తయు దార్మికుండును
బ్రహ్మాదపౌత్రుండు వగు బలిదక్రవర్తిని హరి కపటవామనాకారమ్మున నింద్రహితా
ర్థంబుగా వంచిచె. 345

ఉ. వామవమూర్తి రోభమున వచ్చి తనుం ద్రివదప్రమాణ మో
భూమిని గోరినన్ గవటభూసురుఁ డంచు నెఱింగియున్ మహా

- ద్దాముఁ దఖండదాత బలి దా నఖిలమ్మును దారపోసెఁ గా
నీ మఱుముట వల్కఁ దతఁ దెంతటిసత్యవదాన్యుఁడో కదా. 347
- వ. సత్త్వగుణప్రదానుండగు సాక్షిసహవిష్టు విద్వాంసరింప విక నమ్మలన నెంతః
కావున లోభోపహతచిత్తులకుఁ జేయరాని కార్యంబుండదు. 348
- మ. పరహింసన్ బొనరింతు రొద్దననమున్ బ్రాణంబులున్ గొండుము
ష్కరులై యన్యవహూకతిన్ దిగుగుచున్ గాంక్షం బకార్యం బటం
చఁచున్నేరరు లోటు; లెయ్యెడల నన్యాయంబు లేకత్కరుల
పరిలోకం బని భీతి చెందరు మనోవాక్కానుకర్మంబులకా. 349
- ఉ. దేవతలన్ యజింతు పరదేశములన్ జరియింతు దాతలై
కోవిదకోటికిఁ ముదము గొప్పయ రుత్రము; లచ్చులోటులోః
జీవుల హింససేయుదురు చేయురు లెంతయుఁ జౌర్యమున్ దగన్
భావనసేయఁగాఁ బరధనంబు హరించెడిత్రోవ లిన్నియున్. 350
- వ. కావున మన యాశ్రమవికటమ్మునఁ గాచియున్న యయ్యుధాజిత్తు నవ్వలికప్పి నమ్ము
నిర్భయంచేసి నా పుత్రుం గాపాడు మనపుడు మునముండు ఎల్లెయిది యుధాజిత్తు
కడతేగి నీ రాకకుం గతమేమియని యడుగుడు నతండు మనోరమానయనంబున
కవి నుడివె నంత మునియును. 351
- క. పతిశోకముఁ బితృశోకము, నతిభరమై తన్ను నేచ నాత్మజాతో న
య్యతివ మము శరణుఁజెందె వి, గతభయమై యిచటనుండి కదలునె మరలన్.
- వ. అనపుడు యుధాజిత్తమ్ముచి కిట్లనియె. 352
- క. క్రమముగ నవిపిన నమపుము, క్రమమునకుం దక్కితేవిఁ గడఁగి బలాత్కా
రముగఁ గొనువాడ విజయనఁ, గ మువివరుండు కనుల నగ్నికణములు వెడలన్.
- ఉ. ఓరి దురాత్మ! యోరికలుషోదర! యోరి జమవ్య! పో బలా
త్కారిమగా గ్రహింపఁదగు దార్ద్యము గల్గిన నట్లొనర్చు రా
దే! బుమలన్న రాజులకు నెల్లదమే? మును మా వసిష్ఠశోః
బోరెను గాదె ధేనువును బొందఁగ గాధిసుతుం డెఱుంగుదే? 355
- వ. పిదప మంతనమ్మున యుధాజిత్తు మంత్రి కిట్లనియె. 356
- క. మువివల్కలు వింటివికద! మనోరమను సుతునికొడ మనము హరింపం
గ మపాయమేది! రిపువృ. ద్దివి వైఁసఁగరాదు సూపె భీమంతులకున్. 357

- ఆ. వె. రాజయశ్శృంగిది రాజన్యులకు రిపు. శేషమున్న బాధచేయుఁగానఁ
దవిలి పీవిఁ జంపి దొహిత్రరాజ్యంబు, విగతశక్తుకముగఁ దగవొనర్చు. 358
- క. ఇటనమ్ము నెదిరికొవి పో, రుట తెవ్వఁడు లేకయుంట రూఢియకద ! యీ
జటిలసి పల్కులకుం జం, కుట యుచితమె యనుడు మంత్రి కోవిడుఁడనియెన్. 359
- చ. నరనర వింటివే ! మునులనన్ మహనీయులు సాహసించు ము
ష్కరుల నొకింతలో నణఁవగా గల రెండును వారు పూన దు
ష్కరమగు కార్యముండ దదిగాక ముప్పింద్రుఁడు “గాధిపుత్రునిన్
గరము నెఱుంగుదే” యనిన కారణమున్ విను మే వచించెదన్. 360
- క. మును విశ్వామిత్రుం డను, జనవరుఁ డొక్కెడ వసిష్ఠసంయమిఁ జూడన్
జనుటయు నమ్మువి తగు నా, సనమిడి గౌరవము వలిపి సంకస మెవఁగన్. 361
- వ. పైన్య సహితంబుగా విందునకు విలుపుమనుడు నతం డబ్బొనర్చె. 362
- ఉ. వందివియోకా వసిష్ఠమునివాయకునానతి తెప్పపాటులో
నందఱ కప్పిభంగుల వనంకములై తగుభిక్ష్యభోజ్యముల్
విందులొనర్చ పైన్యవముపేతముగా వలగాధిపుత్రుఁ డా
విందును దృప్తిగా నమభివించె నుతించుచుఁ దన్మహాత్మ్యమున్. 363
- వ. పిదప నమ్మునిపరు నడిగి యాదేనువుం గొనువాఁడై సవిసయమ్మున విట్లనియె.
- ఉ. ధేనులఁ జూడమో ! మునుల దివ్యమహామహానుభావులం
గావమోః యెన్నఁదేవి యటు గాంచితిమే ! యొకరెప్పపాటులో
పేసంతో వృపాయరకుఁ జెచ్చెర విందులొనర్చి తృప్తులం
గా నొనరించు ధేనువులఁ గల్గొన నీమహిమంబు శక్యమే. 365
- క. అవి మెంమెల్లిన విట్లను, ననఘా ! ధేనువుల దళనహస్రంబులు నీ
కు నొనంగెద నా కిద్దా, వివి దయపేయఁగరె కోర్కె నెరవేర్చఁగదే ! 366
- క. అనుడు వసిష్ఠుండను నో, జనవర ! యెన్నేవి దీనినరిగా విది నం
దివి యనుదేనువు హోమం, బున కీక్షీరములు మాకు ముఖ్యము లరయన్. 367
- వ. గావ దీవి నీవేంపనుడు నతం డిట్లనియె. 368
- క. ఈకుంటివేది యెల్లై, జేకొనియెద నెల్లివేఁట నిర్ద మనుడు నెం
తో కోపియై వసిష్ఠుఁడు, గ్రైకొందువుగాక చూడఁగాఁగల నేనుకా. 369

వ. నావుడు విశ్వామిత్రుండు బలిష్ఠులగు భటులం దిలిచి నందినిం బట్టుకొనుడనుడు
వారును నద్దాని నట్లొనర్చ భయకంపితయగుచు నయ్యడి వసిష్ఠున కిట్లనియె. 370

ఆ. వె. ఏమి తప్పుగలిగె? నేకారణంబున, నన్ను విడిచెదీ? వనయులు భటులు
పట్టికొవఁగనేల? బాధింపఁగానేల?, యనుడు మునియు ధేనువునకు ననియె. 371

మ. బలవంతుండగు రాజు దుర్మయమునం బాధించుచున్నాడు నేఁ
గలకార్యంబు మఱేమి? నిన్ను విడువంగా నోప నాకక్తికిం
దలఁదాఁచెన్, దపమేడ! యద్దమునకుం దాహ్నింతు లానేడ! నీ
తలమైనన్ విడిపించుకొమ్ము ననువొందఁ రమ్ము ముమ్మాటికిన్. 372

మ. అవి మోసీంద్రుఁడు వల్క నందినియుఁ గ్రోహవేళమొప్పార హ
మ్ములు నాలోనన రాక్షసుల్ ప్రబలదర్పాహంకృతుల్ పిఱఁ ద
ద్దన కాముమ్మునఁ బట్టి విల్పుమచి తత్సైన్యంబు వారింపి గ్ర
క్కునఁ గాఁ జేసిన నెట్లులో మిగిలెఁ తత్క్షోణేశ్వరుం దొక్కఁడుఁ. 373

ఉ. అంతయుఁ గాంచి నెమ్మనమునం దతిభీతియు సంతసంబును
జింతయుఁ దొట్రింంగఁ గడు సిగ్గిలి నీ! నృపపౌరుషంబు గో
రంతయుఁ గాదు బ్రాహ్మణతపోధికతాధిగతప్రతాప మిం
తింతఁగ నొప్పునే? మువి జయించుట కేమియుపాయ మిత్తఱిన్. 374

మ. అవి దీర్ఘంబగు చింత నెమ్మనమునం దావిర్భవింపన్ దిగం
చును జైత్రంబును ధిక్కరించి తప మస్త్రోకంబుగాఁ జేసి వా
రని కిన్కం ద్విజుఁడై మునీంద్రుఁడగుచున్ బ్రహ్మర్షి యంతయున్ వ
మ్మునికింజాలకపోయె * బ్రాహ్మణులతోఁ బోరాడుటల్ మాటలే. 375

క. కుఁనాశకరంబగు వి, ప్రలతో వైరంబుగాన భూవర! మనమున్
జుంపట్టి కొలువితోడన్, దలఁగోకికొనకయ చనఁగఁదగు మనపురికిఁ. 376

ఉ. చీసఁడు పిర్దనుండు గతతేజుఁడు బాలుఁడు తోడు లే దర
జ్ఞాని ఎసించువాఁ డనదనాదగువాడు సుదర్శనుండు నీ
పై నెటు రాఁగలాఁ డటులు వచ్చినఁ జూడఁగనచ్చుఁ గాని యీ
మోసవరేణ్యునిం జెనకి మానముఁబ్రాణముఁ గోలుబోకుమి. 377

ఆ. వె. తృణము వజ్రమగును దృణమగు వజ్రంబు, దోమ యేనుగున్నతో నెదుర్చు
శశకమైనఁగాని శార్దూలమును జంపు, దైవయోగ మొకటి దప్పెనేవి. 378

క. కాఁదగినది కాకుండదు, కాఁదగవిది కాదు దైవకారణమున నా
మోదముభేదముఁ దుల్య, ప్రాదుర్భావమ్ము లిందు వగవరు తద్దుర్. 379

ప. అను మంత్రివచనమ్ములకు సమ్మతించి మునీంద్రుపాలికిం జని పనుస్కరించి నానే
రమి పైఁపునువి వేఁడుకొని యనుజ్ఞాతుండై యుదాజిత్రు తనపుంమ్మున కరిగె
నంత మనోఽచయ స్వప్నచిత్రయగుచు నయ్యాశ్రమమ్మున నుండె కుక్షవక్షచంద్రుం
బలె దినదినప్రవర్ధమానుండగు సుదర్శనుండు సవయస్కులగు ఋషిపుత్రులతోడం
గ్రీడించువాఁ దొక్కినాఁడు విడల్పం గుఱించి మదిపుత్రుం దొకఁడు క్లీబయవి
యామంత్రించుటయు, 380

సుదర్శనునకు కామదీప్తిప్రాప్తి.

క. వివి యందు నాచివర్ణము, ననువుగ బిందువునుగూర్చి యనుచినముఁ బఠిం
చెను భావిభాగ్య వశమునఁ, జనె నొక యైదేదులిట్లు జననాథమణిః 381

ఉ. న్యానమునున్న భందమనునట్టిది లే దిది ధ్యానమన్న స
న్న్యానము సర్విభూత్యముగ నాఠిఁ దవృష్టమహోదయమ్మునన్
జేసి మనమ్మునకా చిలిపి శ్రీకరిమై తగు కామదీప్తి మ
భ్యానము చేసె వెన్నటికినైనను విస్మృతిఁ జెందకుండగన్. 382

గీ. అంత నేకాదళాబ్జంబువండు మనన, యనము గావించి మది వేదమభ్యసంపఁ
జేసె నా రాజమకుఁడు సుప్రేషించె, వేదమున శాస్త్రమున దనుర్వేదమందు. 383

ప. ఒకనాఁడంబిక రక్తవర్ణయను రక్తోద్యద్విభూషాంబరా
రిక బాణసురచారుగాత్రయును నై చివ్యస్వరూపంబుతో
నకలంకుండగు నా సుదర్శనునిపై నత్యాదృతపాస్వాంతయై
సుక్తుతంపుంగవియై ఁగేశవతయై చూపల్చెఁ బ్రత్యక్షమై. 384

ఆ. వె. ఆ సుదర్శనుండు నాయంబి వైష్ణవిఁ, గాంచి మ్రొక్కి భక్తి గడలుకొనఁగ
సేసి సేముటయు దయాపతి యాతల్లి, శరీరసనాది నకలమొనఁగె. 385

గీ. శుభరాససి కంచముల్ శంభియుగళ, మాదిరిగాఁగొని దేవీకృపామృతమున
కాటపట్టియి మిగులఁ బ్రభాతి నెవఁగి, యతఁడు నవమన్మథుండయి యలరునంత.

శా. కాశీరాజతనూజ రూపమునకుం గాజాది, విద్యావయః

ప్రాశస్త్యః బుల కెల్ల. మొల్లమునకుం బ్రాణంబు, బల్ చాతురీ

సౌఖ్యంబులప్రోవునా శశికలాశ్యామాశిరోఽత్న మ

య్యాశాన ప్రతనూజతుల్య వివే చందీద్యప్రభావాస్పదన్.

387

చ. వివి తదధీచిత్తయయి వేగుచు వేకవ నొక్కనాఁడు చ

య్యనఁ గనుమొచ్చునంత జగదంబ ముదంబున స్వప్నమందుఁ దే

ర్మినిఁ బొడనూచి యిట్లను “వరింపుము, విన్ను నుదర్శింపఁడుగై

కొనుఁ గనకాంగి : నీదయినకోర్కె ఫలించు నవంచితంబుగన్.”

388

క. అని వలికి చవియె నంతట, వనజాక్షియు మేలుకొంచి స్వప్నము తన చిం

తనమున కనుగుణమగుటకు, మన ముబ్బుంగ మోము మాటిమాటికిఁ జెలఁగఁ.

వ. హర్షనీరధి మునుంగుడుఁ దల్లి యిందుల కేమికొంఠం బునపుడు సిగ్గునఁ దలపెంచె.

ఉ. పిమ్మట నెచ్చెలల్ గదిసి పేర్మి నొకించుక చెప్పరాదె : మీ

యచ్చాకుఁ జెప్పఁచును రిహస్యమునకా చను మాటిమాటికిఁ

గ్రమ్మివ రాత్రి స్వప్నమునఁ గల్గింఁజుచుట లచ్చుగాఁగ న

క్కొమ్మ వదించె; నెచ్చెలుకన్ వినరాని రిహస్యముఁడునే.

389

ఉ. అంత వసంతమందుఁ జిగురాకులచేఁ బొగరెక్కి కోయిలల్

ఁజులుసేయఁ జుట్టునుచు అంపిరి తుష్టెదదిట్టరీంట్లు బల్

గంతులువేయ నాశశిఃకాలలితాంగి నఖీనమేతయై

కంతుపిన్ వివాస మనఁగాదగు పుష్పవవమ్మునం దొగఁ.

390

క. బహుఫలభరితకుసుమనూ, ర్విహసల్లవ కలితలితపాదవపల్లీ

విహృతిమెయిఁ బ్రొద్దుపుచ్చుచు, నహర్పతినమామ నొక్కయగ్రజఁ గనియెన్.

చ. కవి వినయమ్మునం జరణకంజములం బడి మ్రొక్కి యిట్లనుకా

వవజబివావతార : తమవాస మిదెక్కడ ? నేడనుండి యి

వ్వని కరుదెంచుటో : తమరువచ్చిన కారణమేమొ : పేర్మి నె

క్కొన వచ్చియింపుఁదా : యనుడుఁ గోమలికికా ద్వీజపర్యుఁడిట్లనుకా.

394

శా. బాండ్వాజ మునీంద్రునాశ్రమము మద్యానంబు కార్యాప్తివై

దూరం బేగుదు మంటి వావలప నెంతో కార్య మున్నట్లు న

న్నారాదిచి ప్రళంసఁ జేసితివి నీ యాంకర్యమున్ దెల్పి నీ

వే రాజన్యని పుత్రివో నుడువుమా : యిందిందిరాభలకా :

395

వ. అను నవ్యప్రకుమారున కక్కోచులి యిట్లను మహాత్మా : యేను గాశిరాజు కూతుర
శశికల యనుదానఁ దమరు పూజ్యులగుటంజేసియు భవదైశమందలి విశేషమ్ములు
వివఁ గోరియుఁ బ్రశంసించితి. భవదాశ్రమమ్మునం గల చక్కని యొక్క విశే
షంబు వక్కాణింపుఁడన నెక్కమలాక్షి కతం డిట్లనియె.

396

క. కలఁడు ద్రువసింధుఁ దమ భూ, తలవతి యాస్థపుసుతుఁడు సుదర్శనుఁడను వాఁ
డలఘుఁడు మా యాశ్రమమునఁ, గలఁ దాతం దెంతకేవిఁ గలఁడు కుమారీ : 397

ఉ. అంబురుహాక్షి : యాతఁడు గుజారయుఁ దాక్పతివంచదాణుఁడా
యంబకు ఓత్తుఁ దెంతయు నయంబునఁ బొల్పెడిముద్దులాఁడు వా
నింబలె నొప్పువేటాకరినిన్ గనఁ బోము మఱేమి : బ్రహ్మ నీ
కుం బనిఁ బూచి చేపె ననుకొంచు వినుఁగని సుందరీబణి :

398

క. పూవుం దానియుఁ గొమ్మయుఁ, జేనయు బంగారు మణియుఁజేర్చిన విధి యో
పూవుంబోడిరొ : నీ కా, భూపరిమన్మథునిపొందు పొనఁగింపఁదొకో ? 399

క. అనుభూసురవచనములక, మన మలరంగ మోము మందమందరుచిరహా
సనియతిఁ బొదల శరీరం, బునఁ బుంకలు వొడమనొప్పెఁ బూబోడి వెనకఁ 400

గీ. భూమరుం దేగె నంత నాభాసురాంగి, పూర్వమునకన్న నమరాగమును వహించి
చచ్చిచావనివానిబల్ హెచ్చునకు న, హింపనేరిక చెలిమిన్న కిట్టుంచియె. 401

చ. చెలియరొ : యేమనోహరివి చెల్వము విన్నది యావిగాఁగఁ జం
చలతయు బల్వికారము విదాంముఁ దోరముగా నెసంగు న
చైలుపుఁడెవండో : గోత్రమును జెయ్యులు దేశముఁ దల్లివంధ్రులుం
గులమునెఱుంగ రాదెబ్బరొకో : యిటు మన్మథుఁడార్తివెట్టింన్ ? 402

చ. కలఁ గనుఁగొంటి వాతవి వికావము హాసము భాసమానని
స్తుంకర హావభావములు మందరి : యేమని చెప్పదాన నా
కొంది యదృష్టహీనంకుఁ గోరినఁ బైఁబడి మొక్కి వేడినన్
గలుగువె : యిట్టివాఁడు కలఁగన్నదియే యొకలాభ మంగనా : 403

పీ. చందవంబు విషంబు చందంబుగాఁ బోయె , బూరిమాలిక పాముపోల్కె నుండు
నెన్నెల విప్రంకన్న వేడిమి చూపు , హర్మ్యంబు యమకూప మనఁగవచ్చు

పూనెట్ట కర్తులబోసుగాఁ గనుపట్టు , రాతిరి మృత్యువురాజ నెవఁగుఁ
 బగలన్నఁ బగవవి పగిది దీరము చూపు , గీతాదికంబన్న ఛితి పుట్టు
 గీ. విదె మదలుగొల్పు పూఁదోఁట పెట్టిఁజేయుఁ
 జెలులపైఁ గోపమొదవుఁ జావలము హెచ్చుఁ
 దల్లిదండ్రుల కిదిచెప్పఁ దప్పు, చెప్ప
 కున్న నేగతినబ్బు నవ్వన్నెలాఁడు.

404

మ. ఆమరాగం బది కన్నుగానదు మనంబా ! మిట్టుపల్లములన్
 గన తెచ్చోటకనైవ నేగు విఁక వేడ్కల్ మంచియుం జెడ్డయుకా
 మునుపే నేరిపు మన్మథుండు చవలాత్ముం రెంతయున్ మూర్ఖుఁ డం
 గనలన్ లోఁకువఁజేసి మీఁదఁబడు శక్యంబే వివారింపఁగకా :

405

మ. మదనుం దిట్టఁగ రాదు కోయిలలతో మా తొడ్డఁగా రాదు నె
 మ్మది వారింపఁగ రాదు కోర్కెలవనకా మర్రింపఁగా రాదు దు
 ర్మదముకా గ్రిందుగఁ జేయ రాదు తవకామం బన్యులొ వారితో
 మొదలే చెప్పఁగ రాదు కష్టమకదా ! పూఁబోఁడియై పుట్టుబల్.

406

క. కులకాంతనైన కతనం, గయగదు స్వాంతంత్ర్య మేమిగానున్నదో : నె
 చెల్లి : వెలవెలఁచుక లేనో, ములునోఁచిరొ : వెట్టిమాటపోవీఁగదవే.

407

ఉ. ఆతఁడు రాజ్యహీనుఁడు వనాంతరివాసియు నంచు వింటిఁ బ్ర
 ఖ్యాతులు రాజ్యసంపద లఖండముగాఁ గలరాజపుత్రు లీ
 భూతలమందు లేరొ : పనుబోటికి వారలు తగ్గవారు కా
 రో : తరుణీ : యదేమె యతఁడొక్కఁడ నామదిఁజిక్కిపోక్కెడున్.

408

క. అన్యపుఁ డుండినయెడ నా, కానతి యిదె నొక్కవిప్రుఁ డట కేగుటకున్
 మానసము తొట్రువడు న, వ్యాపికి నానంతఁ దెల్పువా రెవ్వరొకో :

409

చ. అలరెడివేడ్కఁ దండ్రీయు స్వయంవరముం బొనరింపఁ దాయె నె
 చెల్లు లొకరైన బిట్టెవయుచింత వడంపఁగఁ జాలరైరి నా
 కలఁ గనుపట్టి చెప్పినజగత్త్రును వాపరదేవియైన బా
 ము లెసఁగఁజేయు నాకుఁగలమోహముమేర యెఱుంగ దక్కటా.

410

ప. ఇట్లు తదధీనచిత్తయై యక్కిన్నెమిన్న యుండె, నట మదర్శనుండు న్వస్మాద్య
 వస్థల దన్మహామాయానందరసం బొనర్చుచుఁ దదేకధ్యానపరాయణుండై కాలమ్ముఁ

జుచ్చుచుండె వతవికడ కొక్కనాడు శృంగదేరపురాచ్యక్షుండగు నొక నిషాదవతి
యేతెంచి సర్వోపస్కరయుతంబును జతుస్తుంగయుక్తంబును బతాకాదికోధికం
బునునగు నొక్కరితం బుపాయనంబుగా నొసంగిన మిత్రభావమ్మునం గారవించి
యయ్యది గైకొనియె. అట్టియెడ, 411

క. భారద్వాజాశ్రమగతు, లై రాజులుమునులు వల్కి రాతనిఁ గని యో
వీరాగ్రేనరః యిక భూ, భావరంభరుడవగుచుఁ బ్రబలెదపు గడున్. 412

ఉ. ఏవరదేవతామహిమ మించుక గల్గినవారు పాపమల్
తాపము లాపదల్ గడచి ధన్యులు మాన్యులునై జగజ్జను
వ్యాపృతులై తెలంగెదరాః బ్రదవిధాయః యామే ముఖ్యమా
ప్రానః మద్భీనీకు దుఃఖాపము గల్గునె ముజ్జగమ్మఃన్ ? 413

వ. అవి మనోరమం గాంచి, 414

క. దీపీమాతః విను పా, రావాసరీః మో మహారాజ్యశ్రీ
రేవతి దేవీక్యంకన్, దావలగు నీకుమారునిఁ సుధిల్లున్. 415

చ. అవిస మనోరమాసతియు నట్లులే మీనచనంబు నిక్క మో
ననమచరిత్రులారః యొఁ దెన నహాయము లేని నాకనూ
జాన తెలు రాజ్యభావమది చొప్పుఁడఁ దప్పనె మీనుడుల్ మహా
జనులగువారిదీవనలె సర్వము పర్యహణం దొనర్చెడిన్. 416

క. ఈదళదిశ లొకతైనను, మేదిని రజమైన జలధి మిత్తెన వగున్
భూదేవత లిరు నానీ, ర్వాదములఁ దిరుగులే దవార్యము లగుటకా. 417

క. అవి నెచ్చుది యుబ్బిఁగ నూ, నుని పేరుముఁ గోరి యామనోరమయుండెన్
మనుఁడు సుదర్శనుఁడు జగ, జ్జగనికటాక్షంబు తనకు నంతన మొసఁగన్. 418

ఆ.వె. అంధఁబు నెక్కి యందెడివేడ్క వెం, దేనిఁ జనెడివేళఁ గానుపించు
దక్షమై తనర్పు నజ్ఞహితేనైన్య, చుర్యమం దెఱర్పు మహిపుమాడ్కి. 419

ఉ. కోదినదాయయై నికలకోకిలవాళకమైన కామరా
జాభిరీజిమున్ గురుదయావళతకా దగ సంగ్రహించి శ్ర
ద్ధాభరితంబు గా నెవఁడు తద్దయఁ దజ్జన మాచరించు వా
దాభగవత్కనుగ్రహము వంది పురందరవన్నిటం డగున్. 420

సీ. అంబార్చనానకులగు వారలకుఁ గలు , గవికుభమ్ములు లేవు, కావరమున
నెవ్వ రంబార్చన వీసడింతురా వారు , మాతృకాద్రోహాలు మందమతులు
క్షుప్తులు రోగులు దుఃఖపీడితులును , గా నెఱుంగుము దేవమానసియ
యై యాదికక్తియై యమరు నాయంబయే , యథిల జీవులయందు నలరుదుండు

గీ. బుద్ధి ధృతికిర్తి లక్ష్మీనమ్మద్ది శక్తి , శ్రద్ధ స్మృతి లోనుగాఁగల సకలమగుచు
నామె నెఱుఁగనివారల యజ్ఞలనఁగ , నెఱుఁగువారల పండితు లెఱుఁగు మధిప :

ఉ. బ్రహ్మ మొదల్ పిపీలికలు పారముగాఁ గల జీవసంతతుల్
బ్రహ్మచోభిధేయము నపార మనాద్య మమేయమౌ పర
బ్రహ్మము గాఁగ నే పరమపావని నే జగదంబఁ గొల్తు రా
బ్రహ్మముఁ దా నెఱింగె నొకపాటి యనందగునే సుదర్శనున్ ? 422

కా. దేవారాధికయై మహామహిమయై దివ్యస్వరూపాద్య వి
ద్యావిద్యాకృతియై జగం బఖిలమున్ వ్యాకీర్ణమున్ జేసి న
ద్వావారీకుఁ బురాణపురుషుని సంభావించు నేదేవి యా
దేవిన్ గొల్చి సుదర్శనుండు సుఖమందెన్ రాజ్యమున్ బాసియున్ . 423

క. శశికలయు నా సుదర్శన, వశగతహృదయ యయి వలపు నడ్డికిఁ బాటకా
గృతయయి భృగవించినయై, యశనాయాదికము మఱదె నధిప పతంసా : 424

చ. కొమిరె విచారణాంశమును గొంత యెఱింగి సుఖహః దాపెతం
ద్రీ మురువుమీఱఁ బుత్రివయి నెమ్మి దలిర్ప వ్యయంవరం బొన
ర్ప మదిఁ దలంచి యెల్ల నరపాలుకున్ దెలియంగఁ జేసె, వ్యా
యమకద రాజపుత్రులు వ్యయంవరమందు వివాహ మాడుటల్. 425

వ. స్వయంవరమ్మును విచ్చావ్యయంవరంబు పఞస్వయంవరము కుల్యస్వయంవరము
నా మూఁడు తెఱంగులందు శ్రీరాముండు శివధనుర్వంగం బొనర్చి సీతం గైకొన్నది
పఞస్వయంవరంబు తక్కుఁగల రెండును బ్రసిద్ధమ్ము లందాద్యమగు విచ్చావ్యయం
పంబు చాటం బంచుడు. 426

ఉ. మౌళచోళమద్రవరమాగధవంగకళింగసింహులం
గాళకరూళలాటకురుకాళమరాటవరాటగోళనే
పాళవిదంబుల్లరనృపాలకుమారకు లానుబాహుభూ
పాయని పట్టణంబునకు వచ్చి రనేకు లుదంచితస్థితికా. 427

వ. అంతకు మున్నె యన్నలినాక్షి తద్యుత్తాంతం బెఱింగి సఖింగాంచి కుంచితాస్యయై
కమఁగొనరి నశ్రుతురుల మంతనంబున నిట్లనియె. 428

ఉ. నెచ్చెలి! నా మదిం గలుగు నెవ్వగ నెవ్వగ నాఁపిండు? నా
నచ్చిన చెల్మికాఁడు జననాద శిరోమణి నాఁటిరాత్రి భూ
భృచ్చయరాజపుత్రి కడుఁ జేరిమి నాకిడినట్టికోర్కె యు
ద్యచ్చరితుండునై తగు మదఁకునుఁదక్క నొరుఁగవరింతునే? 429

మ. దనముల్ కాల్చినె? రాజ్యసంపదలు కాంతారమ్మునన్ జేర్చినే?
గొన మందంబును జాతురీగరిమయుఁ గూరింకషప్రజ్ఞ యె
వ్వవికిం జొప్పరు వానిఁ గోరఁదగు నవ్వాఁడెన్నఁగా నా సుద
ర్భనుఁడే యింతకు నొక్కొకందొకతెకుఁ జక్కంగఁ గన్పట్టెడిక. 430

క. అవి త్రిప్పరావిపేర్చిని, దనశోడం బిల్కు రాజకనయవచనముల్
వనిఁగొన జనవికిఁ దెచ్చిఁగఁ, జవి యావైదర్శితోడ సఖి యిట్లనియెన్. 431

వ. అమ్మా! మన శశికరి సుదర్శమండమ రాజపుత్రుండక్క నన్యుని వరింపనని
నిశ్చయించుకొని యున్నయది 432

క. భారద్వాజాశ్రమమున, నారాజ తనూజావాసమఁట! యాతవికిన్
ధారాశ్రమగఁ ద్రిశుద్ధిగ, ధారాదత్తంబుజేపెఁ దననెమ్మనమున్. 433

వ. అనుడు వైదర్శియు నయ్యుదంతంబు తన పతికెఱింగించిన నతం డమ్మగువ
కిట్లనియె. 434

ఉ. వాని నెఱుంగుదే చెలియ! వాఁడన రాజ్యముఁ గోలుపోయి య
న్నానకు లేక కాననమునన్ మునివల్లె పసిండుఁ దల్లితోఁ
బూని యుదాజిదాహ్వాయుఁడు పోరునఁ జంపెను వీరసేను న
వ్వవికతమ్మునన్ గడు నభిగ్యుఁడు వానికిఁ బుత్రి విత్తునే? 435

క. కావున నచ్చఁగఁ జెప్పుము, నీవేగి తనూజ కిపు డనింద్యదర్శిత్రుల్
కోవిదులు భాగ్యవంతులు, వేవేలు స్వయంవరమున విడిసిరి నృపతుల్. 436

వ. అవి భర్తవల్కిన వల్లెయిది యావైదర్శి పుత్రికడ కరిగి బుజ్జిగించి శిరమ్ము
మూర్కొని తొడపై విడుకొని యల్లన నిట్లనియె. 437

మ. ఫలమూలాశి వనప్రవాసి కృతుఁడున్ బంధువ్రజత్యక్తుఁడున్
బలకోశాదివియక్తుఁ డెంతయును విర్యాగ్యుం డతం డున్నతుల్

గలవా దూర్జిత లాభితోత్కటయశః ఖ్యాతుర్ నరేంద్రాత్మజాల్
దలఁప న్నికయి పచ్చిరందఱును సౌందర్యమ్మునన్ మన్నఘటన్.

433

తరల. అల సుదర్శను తమ్ముఁడుఁ గడునందఁగాఁడు మహాబలం
దంఱుఁ దాతఁడు శక్రుజిత్తు ధరాధిపత్యము గల్గు వాఁ
డెఱుమి నీకమకూలుఁడై తగు నేతదర్థమకాదె తాఁ
గలన నీతనితాత చంపెఁ బగన్ గళింగదరాధిపున్.

439

క. అపియునుగాక యువాజి. త్తదనగునెడ వితనిఁ జంపు నాకతముననే
కదఁ బొంద్వాజువికడ, సుదర్శనుండుండు టరయ సుదత్తిః వినుమా :

440

క. నీతండ్రి సుదర్శనున క, పేతవికపుండనుచు నిమ్నుఁ జెండిలిసేయక
జేతోగతి వాంఛింపం. దాతలఁ పిఁక విడిచి పెట్టుమమ్మ కుమారీ :

441

ప. అనుడు నక్కొమలి తల్లి కిట్లనియె.

442

చ. వనమున నుండుఁగా కతఁడు పట్టజమందు వసించుఁగాక వి
ర్వసుఁడగుఁగాక మేటిధనధాన్యములం దులఁదూఁగుఁగాక నా
మవ సలవానిఁ దక్కపెఱమానిసి నొల్లదు ధాతయైన పా
లవిహితమైన వ్రాతలకు లాఁతిగతుల్ పొసగింపనేర్చునే :

443

క. శర్యాతి వచనమున మును, నార్య సుకన్యాభిధాన చ్యవమనిఁ గొవి వ
ట్లార్యావచనమ్మున కుభ. చర్య సుదర్శను వరింతు పత్యవ్రతనై.

444

క. కైతవ మెఱుంగక బర్తకుఁ, జేతోమోదమున సేవఁ జేసెడి సతికిన్
ద్రీతియు స్వర్గము మోక్ష వి. భూతియునుం గలుగు విక్రమగు నోకల్లి :

445

క. మచ్చిత్రత్తి భగవతి, వివర్చివిడి వ్రాపె వానివిదమంతయు నా
నచ్చినవాఁ డతఁ దొక్కడ, పొచ్చెములేదిందుఁ గూర్చి పొసఁగె పతవిపై.

446

క. అవి శశికల వివిధ విద, ర్శనములు చూపించి తనకు రమ్ముండు సుద
ర్శనుఁ దొక్కడ యవి చెప్పిన, జనవియుఁ బతి కెఱుంగఁజేపెఁ జవి సకలంబున్.

ప. అంత స్వయంవర మహోత్సవం బానన్తం బగుడు శశికల సుదర్శనురామికిఁ
జింతించి యత్యాప్తుండగు నొకవిప్రునింబిలిపించి రహస్యమ్ముగ విట్లనుఁ నోయయ్యాః
మాయయ్య యెఱుంగకుండ భారద్వాజాశ్రమమ్మున కరిగి సుదర్శనుంగాంచి
నా వచనమ్ములుగా విట్లనుము.

448

- ఉ. అంబ విమన్ వరింపుచు వి యానతి నాకిదె నామనంబు న
త్యంబుగఁ జిత్కె నీవయి స్వయంవరమౌ విఠ నెల్లి; రాజనం
ఘంబు పురంబునఁ విడిసెఁ గాని త్వదాగమనంబు లేదు న్యా
యంబె యనాదరంబు విషమాంబకదర్శన! యో సుదర్శనా! 449
- ఉ. నే వినుఁ దక్క నన్యుని గణింప వరింప మదిం దలంప నా
మేను విజంబు వీయదిసుమీ వినుమీ! నను మావిశేవి నిఁ
గానమి వహ్నిలోఁ బడుదుఁ గాచియెడన్ విషమాహరింతుఁ బ్రా
ణానకు వెన్కఁ జూతునవి నఁ దంపోయకు ప్రాణవల్లభా! 450
- చ. మనకుఁ బరాంబికాకృప వచు స్తభుభమ్ములు గల్గు దైవమునా
మనమున నమ్మి రావలెఁ జూమా! శివకేశవముఖ్యు లేజగ
జ్జననికి వక్రు లాజనవి సత్యము దప్పనితల్లి యాపె వా
క్కును వితయౌనె నాథ! కయికొమ్ము ననుంబ్రతికించి పుణ్యమున్. 451
- చ. అవి వచియింపు మా నరవరాగ్రణి కిట్టులె యంచు శాస్త్రమా!
యవపు! నను స్తమున్ దెలిసికట్టిమహాత్ముఁడ వీవు కార్య మే
యమపునఁ జక్కనొనొ యటు లాకవిశోవచియించి పున్నెమున్
గొఱుము పరోవకారమునకుఁ సమమైన విశేషమున్నదే? 452
- ఉ. అక్కరుణాకడున్ గడు రహస్యమునం గను మట్లు కాంచి నా
చక్కఁదనం బొకింత వరసంబుగఁ జెప్పుము చెప్పి నాదు పె
న్మక్కువ మేరలేవి దవి మాటికిఁ దెచ్చుము చేతు లెత్తి నే
మ్రొక్కితి నంచుఁ బల్కామిక ముంచినఁ దేల్చిన నీవ నావుడునా. 453
- చ. తద్దత్తంబగు దక్షిణన్ గ్రహించి యాతండును సుదర్శను కడ కేగి సకలమ్మును
వచియించి యతవిచే స్వయంవరమ్మున కేతెంచెదనవి యవిసించుకొని తత్క్షణమ
వచ్చి యక్కన్నెతో వంతయు నుడివె, నది సుదర్శనుండు స్వయంవర గమనో
న్ముఖందగుటయు, 454
- క. తల్లి మనోరమ శోకం, బుల్లమ్మునఁ గడలుకొనఁగ నొగి గుండియలున్
జల్లవ వల్లవ నక్రలు, వెల్లివిరియఁ బల్కె విట్లు విహ్వలమతియై. 455
- చ. వలుపుదు రాజు లున్నెడకు బాసట లేకయ పోఁ దలంచె ద
వ్వులుగు యథాజిదాఖ్యఁ దతివైరి విమం గడతేర్చ వెంచి తా

వలయెడ కేగుదెంచు, నను నాత్మజుకొకపరీతఁ జేయఁగాఁ

దలఁపకుమయ్యఁ నాపలుకు దబ్బుటనేయకు మయ్య నాపడున్, 456

ఉ. అంబికయానతిన్ శిరమునం దిడి యేగెడి నాకు నెందు న

ద్దం బొకడుండునే ? యెరులభాకకు జంకుమనే ? మదంబికో

కం బుచితంబె క్షత్రియకుఁ గాఁదగుకార్యము కాకపోమ దుః

ఖంబును సౌఖ్యముం జగతిఁ గావడికుండలు ప్రాణికోటికిన్, 457

వ. అవి తల్లికి దైర్యంబు చెప్పి విషాదవత్తంబగు రథం బధిష్టించి చన నుద్యుక్తుం

డగు కుమారుంగాంచి మనోరమ యిట్లనుఁ నోయన్నాఁ విజయాత్మం బేగెడి విన్ను

వగ్రమ్మన నంబికయు వెనుకఁ బార్వతియు విషమమార్గమ్ముల వారాహియు దుర్గ

మ్ముల దుర్గయు ఘోరకలహమ్ములఁ బరిమేళనరీ యగు కాళికయు స్వయంవరమ్మున

సౌమ్యయగు మాతంగియు భూపమధ్యమ్మున భవానియు గిరిదుర్గంబుల గిరిజయుఁ

జత్వరమ్ములఁ జాముండయుఁ గావనముల ననాకవి యగు కామగయు వివాదమ్ముల

వైష్ణవియు శత్రుసమాగమమ్మున భైరవియు సర్వదేశంబుల జగద్వాత్రియగు భువనే

శ్వరియుఁ గంటికి తెప్పవదమ్మున రక్షింతురుగాత మవి దీనించి మఱయును, 458

౮. అన్నాఁ నిన్విడనాడి యియ్యెడ క్షణంబైనన్ వనింపంగఁ జా

లన్నిన్నున్ గనులారఁ గాంచితద కాలంబెల్ల హేలాగతి

న్విన్నాణంబుగఁ బుచ్చుచుండు నదియున్ విచ్చుంబుగావింప నీ

కు న్నాయంబెఁ రథంబుపైవిడి ననుం గొంపొమ్ము నీతోడుతన్, 459

వ. సుదర్శనుండు వల్లెయవి ఖాత్రీయాసహితంబుగఁ దల్లివి రథం బెక్కించుకొని శీఘ్ర

గమనమ్మునఁ గాశీపుండ్రు చేరిన సుబాహుం దెక్కువొని తగినవిడిది యొసంగి

యుపచారమ్మునకుఁ దగువారి నియోగించె దోహిత్రసహతుండగు యథాశక్తుమ

దక్కుఁగల రాజన్యులను సుదర్శనుంగాంచి తమలో నిట్లు వ్రశంపించుకొనిరి, 460

సుదర్శనుండు స్వయంవరమున కేగుట.

ఉ. తా నిట కేగుడెంచెను సుదర్శనుడుం దగువానిభంగి రా

టూనుల రాజరాజసుత సుందరు లందఱినిం ద్యజించి త

న్నివళినాక్షి కోరునవియే మనమందుఁ దలంపఁ బోలు నే

మోఁ నగినట్టియాకు లగు నొక్కెడఁ బట్టణముల్ గ్రమమ్ముగన్, 461

- క. అవిన యథాజిత్తిల్లనుఁ, గనుఁదీ : మీరెల్ల నాచుకడిమి విట సుద
రృనుఁ గదతేర్చెద వనపుడుఁ, బవిఁగొని యనుఁ గేఁకాదిపతియాతవికిన్. 462
- మ. ఇది యిచ్చాపరజార్థ మేర్పడియె నయ్యేణాక్షి యిందొక్కరున్
మది కింపై తగువాని సంగభిప్రసామాజ్యమ్మనం గూర్చు న
య్యది తక్కుంగల యశ్శుదాదుల కవార్యం బిట్లు కాదేని దు
ర్మదు రీరాజులటందు రెల్లరును మర్యాదావినాశంబుగన్. 463
- చ. అది యట్లులంచు న్యాయమగు నాతవిరాజ్యము దుర్నయమ్మునకా
మొదల హరించి యిచ్చితివి ముద్దులనున్నది; కాతవిన్ వరిం
వఁదగదె ? యీ సుదర్శనుఁడె పట్టముగదైనె : బేరితి నె
మ్మది విటు కుందనేల వినుమా : యితఁడే వినుఁ జక్కఁ జేసెడిన్. 464
- క. విను మెన్నఁదేని దర్శ, మునకున్ జయచుట్టు సత్యమునకగు వృద్ధుల్
చనుకుముదొర్మార్గమునకు, ఘనుఁడందఱి నేఁబాడుగలఁడో : లేఁడో : 465
- ఉ. అందఱినిన్ వరింపదు కదా : యొకరాజతినూజ యందఱున్
సుందరు లిందఱున్ మిగుల శూరు యదారులు వీరిలోన నా
సుందరి యొక్కవింగొన నసూయమెయిన్ మనమెల్లఁ బోరినకా
విందకు మూలమౌ విది యనీతియొ : నీతియొ : విర్తయింపుమా. 466
- క. అమడు యథాజిత్రను నీ, వవిన ట్లిచ్చాకృతస్వయంవర మిది యొ
క్కని ననవద్యచరిత్రుని, ననఘుని ఎరియించెనేని హర్షచ మాకున్. 467
- చ. వలుపు రఖండతేజులు నృపాలకుమారకు లాత్తమోత్తముల్
గలయెడ నెవ్వఁడో యొకఁ డగణ్యుఁడు కన్యఁ బరిగ్రహింప యో
గ్యులుగని యూరికుండుబదియన్ గడుము క్రమె : సింహభోగ్యమౌ
పరిలము నక్కకున్ విడువఁబాడియె : మేడవి : నీతివాక్యముల్ : 468
- గీ. అగ్రజాతికి నేదమ్ము లదికబలము, బాపమెక్కుడుబలమగు క్షత్రియులకు
బలము గలవానిరాజ్య మీపడఁతిమిన్న, బలమ శుక్లంబు రాజవివాహములకు. 469
- న. ఆయ్యది మదర్శనునకుం గలిగెనేని యతండ వరిగ్రహించు వితరులకుఁ గలదేని
యితరులు వడయుదు రని యనోవ్యవ్యకలహమ్ము లొనర్చు వననీపతులకడకు
సుదాహం దాహరాతుండై వచ్చుటయు. 470.

క. అవనీపాలర కెల్లను, వివాదము తటస్థమామె వింటివికద : యో
యవనీవర : నీవియ్యోధ. వ్యవస్థనేర్పరిచి వీరివా దడఁపఁదగున్. 471

వ. అన నతం దిట్లనియె. 472

చ. జనవరులార : నాకొమిరె చాల సుదర్శనునిన్ వరింపఁగా
నవయము నెంచుచున్న దతఁ డర్హుఁడు గాఁడని యెంతచెప్పినా
విన దతఁడుకా స్వయంవరపువేడుక వచ్చె బహుక్తు లేల దై
వనియతి కన్యభాకరణపాటవ మేరికినై నఁ గల్గినే. 473

వ. అనుడు నాతని చిత్తవృత్తి నెఱింగి సంపన్నులగు రాజన్యులంచును సుదర్శనుం
బిలువంబించి యిట్లనిరి. 474

ఉ. ఓయి నృపాలపుత్ర : యిటకొక్కరుఁడై చనుదెంచి తీవు పే
నాయుతు లెందఱో నృపతివందను లాహవమాచరించి య
జ్ఞాయతనేత్ర నీకళికలాబ్జముఖిఁ గ్రహియింప మన్నవా
రీయెద నీకుఁ జేయగల దించుకయున్ గనుపట్టినేర్పునే : 475

కా. నీకుం దమ్ముఁ డఖండశౌర్యనిధి వణింపంగ యోగ్యుండు లో
కైకస్తవ్యుడు శత్రుజిత్తును సహాయాభూతుఁడై శాతయుఁ
పీఠ విష్ణువు వధింప నియ్యోధ కొగిన్ విచ్చేసియున్నారు నీ
రా కత్వంతము శోచనీయము కదా : రాజన్యవంశాగ్రజే. 476

గీ. ఎవరు పిల్చిరొవిన్ను : నీ వేకతమున, వచ్చియుంటివా కలిగిన వాస్తవంబు
చెప్పితిమి మీఁద నీదగుచిత్తవృత్తి. కర్ణ మగున బ్లావర్ష మటవ్వనతఁడు. 477

ఉ. వారలఁ గాంచి యిట్లను నృపాలకులార : కృపాకులార : మీ
పేరిమి యంతయొప్పునొకా భీతిలియిప్పుడు లాభమేమి, నా
భారము దేవదేవి దిటఁ బంపిన దాజగదంబ నాకు నై
క్షీరమొ నీరమొ యొకటి చేయెదె శత్రులచేతి కిచ్చునే : 478

చ. ఎలమి నమస్తమందుఁ బరమేశ్వరినే కనుఁగొందు నాకు శ
త్రులనుచు మిత్రు లంచుఁగలరో : యలరారెడివేడ్క వంబి నా
కలఁగఁజువట్టి బొమ్మనిన గన్గొన వచ్చితి నీస్వయంవరం
బిలుక నెవండు వ న్నెదురు నాతని కంబిక శత్రు వయ్యెడుకా. 479

మ. బలమిచ్చుకా యశమిచ్చు నంపదలిడుకా బాలించుఁ దేలించు దు
 ర్పయింకా జేయు దరిద్రులం బొనరుచుకా కంజించు గుంజించు నే
 యలముప్రాభవ యేజగజ్జనని యేయార్యామహాదేవి త
 ద్బలమే నాకు బలంబు తక్కుబలమున్ బాటంప నే నెన్నఁడున్. 480

క. శక్తు లశక్తులు గలరే, శక్తియనుగ్రహము గల్గు జనులే శక్తుల్
 శక్తికృపలేవివార ల, శక్తులు బ్రహ్మాదులైన జనవరులారా : 481

చ. జయమయినం బరాజయము సంభవమైనను నాకుఁ గాదు త
 జ్జయ మజయమ్మునున్ యశ మనద్యశమున్ జగదంబ, కట్టి నా
 కయి వగవంగఁ బోతుఁడు మహామహాలార : దయాళులార : వి
 శ్వయముగ నేను శక్తుఁడ నశక్తుఁడ నేమిటి కీవివారముల్. 482

ప. అను నాతని వచనమ్ములకు సంతసించి కొందఱు రాజు లిట్లనిరి. 483

క. నీవల్కులెల్ల విక్రమ్ము భూవకులవతంస : నీవు పుష్కాతుఁడ వెం
 తో వగఁ బూని యుదాజి. ద్భూపతి యున్నాఁడు మఱివి పోయెదనుమ్మి : 484

ప. నావుడు సుదర్శనుంచు రాజేంద్రులారా : మీకు నాయం దనుగ్రహం బింత యొప్పి
 వకతనం గదా యింతపట్టు నాకెఱిగించితిరి. దైవాధీనం బగు నీవరాచరాత్మక
 ప్రపంచంబున మృత్యువనునది తనంతన సంఘటించునుగాని యొకవి నొకఁడు
 చంపువాడు లేడు. జీవుండు కర్మాధీనండుగాని స్వతంత్రుండుగాడు. కర్మంబును
 సంచితవర్తమాన ప్రారబ్ధభేదమ్మున మూడుదెలుంగులై యొప్పుఁ గాలకర్మస్వభావ
 వ్యాప్తంబగు వీజగంబునఁ గాలంబానన్నంబుఁ గాదేవి దేవునకైనఁ జంపనశ
 క్యంబు. కాలవశంబున మృతులగుప్రాణులకు శుముండు విమిత్త మాత్రంబుగా
 నెఱుంగునది. సింహంబు కతవ మజ్జనకుండును యుదాజిత్ర కారణంబున మన్మా
 తామహుండును మృతులగుటయు విట్టిదకా తెలియుఁడు. తానెంత ప్రయత్నం
 బొనర్చినను దైవయోగంబు మూఁడినఁ జావక తీరదు. 485

శీ. ఎవ్వఁడో తమ్ము రక్షింపనేం ? దైవ, బలమొకటి తప్పకుండివ వాడు శక్రు
 భయము రోగాదిభయమును బాపి వేయి, వత్సరమ్ములు జీవించు వంత తగునె ?

క. శుభమును సకుభమును నీ, యుభయమును బురాకృతమున నొడఁగూడును దా
 ను భయంబిందినఁ దప్ప ద, మభవించియ తీరవలయును నరుల తెల్లన్. 487

గీ. తా నొనర్చిన కర్మంబు తనకుఁ గష్ట, మొసఁగుతఱి తెల్విగలవాఁడు వ్యసనపడఁడు
అన్య లవకారమును దన కాదరించి, రనుచు నజ్ఞుఁడు వైరమ్ముఁగవి కృశించు.

ఉ. దైవము నమ్మి వచ్చితిని దైవమ నైన్యము తోడు నీడయున్
దైవమ తల్లిదండ్రులును దైవమ వైరియునాకు నర్పముఁ
దైవమ తద్దళంబు సుఖదాయయై కష్టము విచ్చునట్టిదో
భావిఫలం బెఱుంగ మనపాటి మమస్యుల కర్హ మెట్లగున్ ? 488

గీ. అయ్యుభాటిత్తు సుఖములవందుఁ గాక, యతఁడు శక్తుండుగాఁడు నే నతవిత్తన
నగునుఁ గాక మఱేమి, లోకైక జనని, కలను నా పాలిటికిఁ గల్పకంబు పగిది.

వ. అనుడు నెల్లరు వంతసిందిరి, సుదర్శనుండును దన యెడ కలిగి సుఖంబుండె.
మఱునాఁడు సుఖాహువిచే నాపూతులై రాజన్యులందఱును దదాస్థానమ్మున విమాన
సంగతు లగు నమరులంటోలె మంచంబుల నధిష్ఠించి శశికలాగమఃమ్మున కెదురు
చూచుచు నక్కలికి యెవ్వని వరించునో యని నందేహించువారును సుదర్శనుం
దక్క నొరుల వరింపదను వారలును నట్లైన నన్యోన్య కలహంబు దప్ప దనువా
రును నైయుండునెడ, 491

ఉ. మంగళ వాద్యముల్ నెలఁగ మజ్జనమాడి విభూషితాంగియై
యంగజాహువు బాణమన నా లలితాంగియుఁ బట్టు పుట్టమున్
రంగుగఁ గట్టి యొప్పుగఁ గరంబునయిండు మధుకమాల వ్రే
లంగ వృషాలపుత్రులు కలంగఁ జెరింగి నభీనమేకయై. 492

వ. తత్పభావికమ్మున నొక మణి స్తంభంబు చాటునఁ దలవంచుకొని చింతించుచున్నం
గవి స్మితపూర్వకంబుగ సుఖహం డిట్లనియె. 493

కా. అమ్మా ! కన్గొనుచున్న; రాజసుతు లత్యంశోన్నతుల్ మేటిరూ
పమ్ముండుఁ మదనుల్ యశోవ్రితు లతిప్రొడుల్ వినుఁ గైకొన
నైమ్మి న్నేడిట వచ్చియుండి రొకరుఁ నీకిష్ట మోవాని నే
రొక్కమ్మా ! రూపవయఃపరోన్నతి కలాహరింపఁజాలంకృతుఁ. 494

వ. అమరుఁ దండ్రీకి నక్కుమారిక యిట్లనియె. 495

ఉ. కాములు యన్మదుల్ శతులు కశ్యపచిత్తులు పాతకుల్ జగ
త్స్వాములు వీరియగ్రమున సాధ్వలు వర్తిరారా "సాధ్వయో"

- భామిని భర్తదక్క నొడుఁబాఱఁగఁ జూడఁగ రా" దటంచు వి
ద్యామహితుల్ వచింతు నీది దర్శి విరుద్ధ మొనర్పు నేర్తునే : 496
- క. పలుపుర దృగ్విషయంబై, కులకన్యక చనివ దానికొఱ కెల్లరుమం
దలపోయుదు రెల్ల దమగు, వెలపొలఁతుకటంగి దానివిభవంబెల్లన్. 497
- ఉ. మాలిక చేకఁ బూని తగుమానివిభంగి స్వయంవరస్థలం
బేలలితాంగి త్రొక్కు నదియే వెంభామిని వేఱ యున్నదే
చాచగనున్న యీనృపతిసంఘములోఁ జొఱఁబాఱ నాకుమం
బోలనె తల్లి : యేను వెలబోటి నె యిప్పని నాచరింపఁగన్ : 498
- క. ఏను సుదర్శను సౌమ్య, దానన కద : పభకు నేగి తక్కొడుఁ జూడం
గానేమి మానమున : ప, మానం బొనరింపఁ దగునె మానివి నయ్యున్. 499
- మ. వపధుల్ పెట్టివ భూమి సైక్యలయివన్ భాస్వంతుఁ డస్త్రాచల
మ్మున నావిచ్చువమందినకా కళికుహూమ్మర్తిన్ బ్రవర్తించివన్
ఏను మే నల్లసుదర్శనున్ విడిచి వృద్ధీనాడు వేతోక్కనిన్
గన ముక్తకావినఁ దేక్కొనన్ మనమునకా గంఠింప ముమ్మాటికిన్. 500
- క. కావున నాకవికి నను, స్మీచిచ్చి వివాహ మెల్లినేఁదఁ దగు గతిన్
గావింపుము కాదేనిన్, జీవితమున కిపుడ విడుతుఁ జేరెఁడునీటికా. 501

ను బా హు డు చి ం తి ం చు ట.

- వ. అనువచనంబు లాలించి సుబాహుం డీతికర్తవ్యశామూఁడుండై తనమనమ్మున, 502
- ఉ. వచ్చినవారు రాజు లవపద్యచరిత్రలు వేసవేలు వీ
రిచ్చకమాడినకా వెడల రేమియొనర్తు : మదాత్మ జాతకు
వృచ్చిన యాసుదర్శనుఁడనకా బలహీనుఁడు, నాకు వీరిచేఁ
జచ్చుట సంభవించె నిది క్రుచ్చ పుత్రిక గాదు గా : తుదన్. 503
- వ. అవి గొండాకపేపు విచారించి దైర్యమ్ము దెచ్చుకొని పలుపురతో గలహించుట
యెట్టిబలవంతువికేవిఁ దగదని వారినొప్పించువాఁడై వినయవినమితుండై బద్ధం
జలిపుటుండై దీనుండై డగ్గఱఁ జని యిట్లనియె. 504
- ఉ. ఓవరిపాలారఁ కరుణోదధులారఁ మహాత్ములారఁ నా
నై నెనదంచి నాడుపొరపాటు నీమించి యనుగ్రహించి నా

మానముఁ బ్రాణమున్ మిగుల మన్నవఁజేసి యొసంగి కూర్చున
న్మానముఁలకా గ్రహించిదనుమానమునన్ దయసేయు బొప్పగున్.

505

ఉ. ఎన్నివిధంబులన్ విడిచి యే బతిమాలిన వానిఁ దక్క మా
కన్నియ యన్యునొల్ల నని గట్టిగఁబట్టుమ బట్టియున్న దే
మన్నను మాటువల్క దది యన్నెముఁ బున్నె మెఱుంగనేర ద
న్నన్న : మదర్థమై శ్రమమునందితి రిందఱునుకా వృథాగతిన్.

506

మ. కరులన్ రత్నములన్ దురంగమములకా గ్రామంబులన్ గాంతలన్
సిరులకా సౌధములన్ మహాంబరములన్ శ్రీమించుపూదోఁబలకా
ధరిణీరాజ్యమునెల్ల విచ్చెదను నాతపోవృత్తులన్ పైఁచి కూఁ
తురుగా నాడుకొమార్తనెంచి నను విరుద్ధున్ బొప్పందగున్.

507

స. అవి బహుభంగులం బ్రార్థించు నాసుఖహూన కొక్కరును మాటాడక మిన్నకుం
డిరి. యథాజిత్తు క్రోధతామ్రాక్షుండై పండ్లు వటవటఁ గొరుకుచు నిట్లవియె.

508

ఉ. ఏమివచించెదీపు మది వింతవివేకము లేక పుత్రికకా
సోమరివై సుదర్శనుని సొమ్ముగఁ జేయఁదలంచి యొగ్గులకా
టూమివరేణ్యులన్ వెడలిపోమ్మనలేకిటు నక్కజిత్తులన్
వేమఱు పన్నినన్ దెలియనేరమె తక్కొరు లంత మూర్ఖులే.

509

చ. మొదలన నందియం బయిన మూర్ఖుఁడవై యటులెల్లకా వృథా
విడిచెయఁ బిల్వఁబంచి పలవించినఁ బోవునె : నన్నుఁ జూచు నీ
మదమడఁగించి చక్కడఁచి మందుని నిందుని నీసుదర్శనున్
బదిలము చేసి మన్మదికిఁ బట్టముగట్టెద నీకుమారికిన్.

510

క. అవిలో నాకొక్కనుద, ర్శనుఁ డుబోవి : యూరుఁగాయె : పకలనరేంద్రుల్
పఁగొని యెదురుకొనిన నొ, క్కచిమిషమువఁ జక్కడంపఁ గలనెఱుఁగవొకో.

కా. భారద్వాజ అనిం గజించి మును తత్రాణం బువేషించితి
స్వీరుల్ వీరిలుమెచ్చ నేఁడడఁకు నీనేర్పింకఁ జాలించి యా
వీరజాక్షిని నాదుచున్నదికిఁ బెండ్లింజేసి రక్షించుకా
మీః : రాజ్యంబు మదాశ్రయంబుకలిమికా మేలెంచి కీలెంచుమీ.

512

తే.గీ. రాజ : 'నీదాశ్రయోనక ర్తవ్య' యనఁగ, వినవొ : యేమని యీ సుదర్శనుని కిత్తు
వాత్మజాతను; మదాశ్రయంబు గోరి, తేని నానునుని కిమ్ము మానవేంద్ర :

- క. ఒక్క సుదర్శనుఁ దక్కఁగఁ, దక్కఁగుల వరించెనేనిఁ దగులాటంబుల్
పొక్కవు మంటవమునఁజన్, జక్కఁగ వీతవయఁ దిలువఁ జనుము నృపాలా :
- చ. అవివల్లా నయ్యుదాజిత్తున కుత్తరం బీనేరక కాశీరాజు చింతాక్రాంతుండై తలవంచు
కొవి యంతిపుమ్మున కరిగి భార్యం గాంచి యిట్లను “నోతరుణీ : యెట్లైన సుద
ర్శనన్ విడిచి మనకన్నియ యన్యుని వరించు నట్లొనరింపవలయుఁ గాదేని మానం
బురక్క” చనవుడు వల్లెయని యాపె శశికల పాలికిం జని మెల్లన నిట్లనియె. 515
- ఉ. ఆమ్మరొ : యాసుదిర్బనుపికన్న బలాధ్యులు రూపవంతులున్
పొమ్ముఁ గల్గవారలును జూడఁగ వేంకొలంది వచ్చి ర
ర్థమ్మును బ్రాణమానములు దక్క విఁ కాతవిఁ గోరితేని మా
యమ్మ : పెనంగదమ్మ : పదవమ్మ : స్వయంవర రంగభూమికిన్. 516
- క. వినుము సుదర్శనుఁ గోరిన, పునుఁడు యుదాజిత్తు వాని గడతేర్చి ఉజం
బున విన్న నన్ను నీ జన. ఐవి నట్లొనరించు నంత క్రూరుఁడుఁ గలదే. 517
- క. అవి నయమున భయమున న, వ్వనజముఖికిఁ దెల్పు నా యవసరంబునఁ ద
జ్జనకుఁడు సుబాహు భూపతి, చనుదెంచి మఱియును జెప్పెఁ జనువున బలిమి. 518
- క. వెన నాశకిరియును దా, నసేవారాద్రతము పూని యగ్ని నుజితెదన్
విసముఁ మెనవెద నన్యుఁడు, విషమాంబకుడైన వొల్ల వేయేమిటికిఁ. 519
- చ. వినుము నృపాల : నా మనవి వీరలకుఁ మది జంతెదేని న
వ్వునువుగ నా సుదర్శనువ కర్పజఃజేసి రథమ్మువందు మ
మ్మునిచి మహోత్సవం బిలర మారికి నావం విద్యు మట్లొవ
ర్చిన నేదిరించు శత్రుం హరింపఁ గలఁ దతఁ దాహవమ్మువన్. 520
- చ. అమ వల్పాల కతం దిట్లను. 521
- చ. వలుపురికో విరోధమది బ్రహ్మకునైవఁ దరంబుగాదు నా
వలుకు గణించి పంతమును బట్టకు మెవ్వరికైన పాహసం
బలవడ దన్ని కార్యములయందును “వెట్టి యడంగె రోఁకలికా
దలకును జాట్టమం” చనువిధమ్మువఁ బల్కుదురమ్మ పుత్రికా : 522
- చ. వదలుమఱియుఁ జెప్పెదవు వారలు వీరలు వైరయుక్తు లు
వ్వుదులు నృకంసు రెల్ల వరనాయకులున్ మిముఁజాట్టి యేకమై

- కడిసిన మీరొనర్చుగల కార్య మొకించుకయేని లేదు నా
మది యెటలోప్పు దుర్మదులు మానక యెంతకునైన నొప్పరే : 523
- ప. నా కొక్క యుపాయంబు దోచుచున్నయది. ముమ్ము సీతావివాహమ్మున జనకుం
బలెఁ బజం బేర్పఱుతు నట్లైన విర్వివాదంబుగ నమద్ధుఁడగు వేరొకడుగాని సుదర్శ
నుండుగాని విన్నుం గైకొను ననుడు శశికల యిట్లను నోయయ్యా! సమద్ధుఁడైన
గాకున్న నాకు సుదర్శనుండ భర్త కాని యన్యుండు గానేరఁడు. 524
- ఉ. ఈవు పజంబు నేర్పఱచితేవి ధనాంగనరీతి నేనుమా
గావలె పీఠికా సమముగా వశనైః యొక్కడెవ్వఁడో ననుం
జేవ గలాఁదొ వేతొకఁడొ చేకొను నప్పుడుమాత్ర మెల్లరుఁ
భూవిభు లూంకుందురె : సమద్ధుడు లెంతురె ధర్మవద్ధులుల్. 525
- క. ఏవిధినైనను గలహము, భావయ లోకైకజనవి భావించి ననుఁ
దేవేరిగ నొవరింపు య, భావిధిగ సుదర్శనునకుఁ దంకకుమింకన్. 526
- ప. స్వయంవర మంటవమ్మున కరిగి రాజులం గాంచి యుపాయమ్ముగ విట్లనుము.
“నేటిదినమ్మున కీ సభం జాలింత మెట్లైన నీ కార్యంబు నెల్లి నమర్థించెద విది
విక్కువ” మని యవ్వారిని విడిదల కంపించి యీరేయి గుప్తంబుగ నాకవి
రావించి విధివిధానంబుగ నన్ను సమర్పింపుము. మీఁద నాతండు నన్నుఁ దన
రథంబునం దిడికొని బోవనేర్పు రాజులు సంగరోమ్ముఖులై దుర్మదమ్మున నడ్డుఁడి
రేవి యన్నదుపాసితయగు శక్తియ వివారించుఁగాక. కాదేని సుదర్శనుఁడీ లోకంబు
నాకును జేతులువంత విశ్వయంబుని మఱియును, 527
- క. ఒనఁగిన నొనఁగుము విధిగా, నొనఁగంగా నేరవేని యొగి నాయంతన్
బ్రసవశరుఁడు పాక్షిగ దే, వి సహాయగ నతని వెంట వెడలెద ననుడుఁ. 528

శ శి క లా వి వా హ ము.

- ప. సుఖాహండును గుప్తంబుగా సుదర్శనునకు వివాహంబు పేయం దలంచి చవి
నట్లుల కిట్లను. నేటి కీ సభ చాలింతము రేవు భవదిచ్చాను సరణంబుగ స్వయం
వరంబుగఁ దదవొనరింపక ప్రకృతము విడుదులకు దయపేయం డనుడు పండిక
రించి రాజన్యులందఱును శివరమ్ముల కేగి పురంబు నల్లదల రక్షకుల వియోగించి
సుఖంబుండి రంత వతండును వివాహంబునకుఁ దగు సంభారం బొనరించి

యార్యుల రావించి యెరులెఱుగకుండ సుదర్శనుని బలిపించి మంగళ స్నానాది కృత్యంబులు విర్వర్తించి యరుపుర నేకవేదిఁ గైపేయఁ జేసి యాచమనీయార్ఘ్య పాద్యమ్ము లావరించి యనర్ఘ్యవస్త్రద్వయం బొసంగి మధువర్కంబిడి గోవును సమర్పించి కుండలమ్ము లలంకరించి విధివిధానమ్ముగఁ గన్యదాసం బొవరించె.

ఉ. అంత సుదర్శనుండు దగ నాలలితాంగి సుధాకరాస్య సు

స్వాంత ననంకరమ్యగుణ సంబుజపత్రవిశాలనేత్ర వి

శ్చింత రమానమః హరి శచీవతిఁ బోలె గ్రహించె మేదిని

కాంతుఁడు గళిరాజ పలుకానుకలన్ దసించె నల్లవిన్.

580

ఉ. పిమ్మట నెచ్చెఱల్ గదిసి పేర్మిమెయిన్ దళకాఁబంగరుం

బొమ్మయఁ బోవి యాస్మపతిపుత్రిక నెత్తి యలంకరించి పొం

కమ్మగు యానమందు నెనకమ్మనె నుండియు మంటపమ్మును

ధ్యమ్ము నలంకరించిన సుదర్శనుపాలికిఁ దెచ్చి రిమ్ముగఁ.

581

వ. అంత బుర్రోహితుండు నగ్నావధానం బొవరించి లాజావిసర్గంబు విర్వర్తింపఁజేసి ప్రదక్షిణాదికం బొనరింపఁ జేయుదుఁ గళిరాజ సంతుష్టాంతరంగుడై సర్వోప స్కరయంతింబు లగు రెండువందల రథమ్ములును నానాలంకారయంతంబులగు ననే కవనహస్తమ్ములును విహంగమరాజవేగమ్ములగు తునింగాయుతమ్ములును గ్రహేళక శతంబులును కాంచన భూషితంబులగు దాసీశతంబులును వివిధచిత్రవిచిత్రంబు లగు వానగృహమ్ములును పూఁదోటలును ప్రకటమ్ము లగు శకటమ్ములును తక్కుం గలుగు నానావిధవిశిష్టపదార్థమ్ములును నుపాచునంబుగా నొసంగి యల్లవిఁ గారించి వియ్యపులలగు మనోరమం గాంచి విహితాంజలిపుటుండై యట్లనియె.

582

క. అమ్మా : యీమత వీసుతు, పొమ్మయి నప్పు డీక వీడుసొమ్మననేలా

వెమ్మిగలిగి యెంతయు గా, రమ్మున నేల్కొమ్మ నే గరములు మొగుదున్.

583

వ. అనుడు మనోరమ పంతోషపూర్వకంబుగ విల్లసె.

584

గీ. ఇతకన్నను వృద్ధిచే వెనఁగుమయ్య, రాజ్యహీనుండవక మహారాజవయ్య

విచ్చితివి మత్కుమారువ కిగురుఁబోడి, రత్నపుంబొమ్మవోవి గారావుఁబల్లి.

585

ఉ. దీరులయందు సుత్తముల దీవదులందుఁ గృపాతుండ్ మహా

దారుల వీరులన్ మణియు రఘుల మామ్యుల సన్మలందు విం

కేరు భవత్పమామలు : మహేంద్రమహేంద్ర : సుభాహుభూస : మా
భారము వీది నీ కొమిరెళాఁము మాయది నేటివారమే.

536

ఉ. వీదికినై నఁ బుత్రికలవిచ్చెడిచో ధనధాన్యసంపద

దారవిహార పుష్పవనతల్పము లాదిగఁ గల్గదాగ్య వి
స్తారము నెంతు రెంకటి వదాన్యశిరోమణుఁ లట్లుఁ గాక సా
దారణు మత్కుమారకు సుతాపతిఁ జేపితి వింత యొప్పునే.

537

మ. దనధాన్యంబులు గల్గి యెక్కుడగు విద్యాబుద్ధులం బొల్పి వ

ర్తనలం బెద్దలమెప్పుఁ గాంచిన మహాధన్యాత్ములౌ రాజనం
దసులన్ జూడక సీకుమారి తనయంత న్నాతనూజాతు వి
ర్ధనుని గోరుట కేను మెచ్చ విమ నాంతర్యమ్మువన్ మెచ్చెదఁ.

538

వ. అనవుడుఁ బ్రీతుండై సుభాహుం "దోయమ్మా : నీకొమరుండు రాజ్యవిహీనుండవి
విచారింపనేల : మద్రాజ్యం బఖిలం బతనిది కాదే" యవి మరియును.

539

కా. నారాజ్యం బఖిలంబు విచ్చెదను పేనావీత్యముం బూనెదఁ

నీరాజ్యం బిది యేను పేనఁబడ నా వీభేదమేలా : పయో
వీరన్యాయమునన్ వసింపురము మవ్విలున్న వారింకఁ ద
ద్వైరం బెట్టులొ సామదానములన్ వారింతు భేదానన్.

540

క. ఆమూఁది జక్కఁబడరే, వేమాయెకా సంగరంబె యే నొనరింతున్

బో : మావివి : జగదంబిక, యే మన కప్పిఁటికిఁ గలఁ ది కేటికిఁ జింతల్.

541

వ. నావుడు మనోరమ యిట్లను.

542

ఉ. నీవచనంబుచేతన జవించె ముదంబు మదంబి నీకు సౌ

ఖ్యావహాయయ్యెడున్ సుఖములందుము పుత్రులకోడఁగూడి యీ
భూవలయంబు నీవ తగుపోజిమి నేలుకొనంగదయ్యు : మ
ద్దేవియ మత్కుమారునకుఁ దెచ్చి యొనంగును దండ్రీరాజ్యమున్.

543

ప. కరమున మమ్మపట్ట వది కొంచనమోఁ దనయత్న మింతయుం

బొరయకయే నను స్తముమ బూర్ణమగుకా బ్రజలందఱున్ మహా
దరము వహించు నెచ్చుది ముడమ్మువఁ బొంగు నను స్త కార్యమున్
పరివడు నొక్కపెట్ట గ్రహచారము చాలిన యప్పుడేరికిన్.

544

ఉ. చింత యొకింత లే దఖిలజీవులకున్ సుఖవేళఁ గష్ట మొ
క్కింతయు రాదు కష్టమున వింతుకయుఁ నుఖమబ్బుఁ బోదు లె
మ్మింతకు నాతనూజునకు విచ్చటికాలము మంచిదౌట నా
వంతయు వంతరాదిఁకఁ బ్రయత్ని మొనర్చుము కూఁతునంపఁగన్. 545

వ. అవి యన్యోన్యకష్టసుఖప్రచారముల నారేఱుఁ గడపుచున్నంత నగరమున విడిసి
యున్న రాజులుమారులు మంగళకూర్కాదివిస్తనమ్ము లొక్కింత యాలించి. 546

ఉ. కొందఱిదేమి హేతువనుకొందురు కొందఱు పెండ్లికాల మీ
చందమునం జెలంగు నది నందియ మందరు కొంద రీస్వపుం
డందఱ మొనర్పు తనయాత్మజ వాదివిచ్చి పెండిలిం
దొందరిగా నొనర్చెడివిసోదము గాదగు నందు రమ్మెయిన్. 547

ఉ. అంతటఁ గాకొకటి వినియచ్చున రాజులఁ దిచ్చ నేగ భూ
కాంతలయం దొకందఱున గొప్పమున్ బొంపంపఁ దంతయున్
స్వాంతమునం దెఱంగియు సువాహుండు వెల్వెలఁబోక “యోధరా
కాంతులుఁ పెండ్లి విడువకుఁగా దయపేయుడు మీర లెల్లరున్. 548

క. నాపుత్ర మెంత చెప్పిన, మావజకులు వినక తనదుమది కెక్కిన యా
భూవతిమాజు సుదర్శను, నే పెండిలియాదెఁ జెప్పు డేమి యొనర్తున్ ? 549

తే.గీ. మిమ్ము నియ్యక దయఁజూపి మించుపేర్క, వించి నా గౌరవమును దక్కించుపొంత
పేక్షకొనియెద” నాపుడు తేఱులెల్లఁ, దలచి వంకించి యారీతిఁ బలికి రతని. 550

క. భోజనములాయె నొకరును, రాజాఁ రాజుల రకటఁ రాత్రి వివాహ
శ్రీ జరిపి బడలియింటివి, భోజనమునకేమిఁ పొమ్ము పోదుము మేముఁ. 551

వ. నాపుడు సువాహుండు వారియవండు గ్రహించి సంకయించుచు, నగరికిరిగె వంత
నారాజులలోఁ గొందఱు సుదర్శనుం జంపి కివ్వకన్ గైకొందమనువారును నది
న్యాయంబుగాదు మిన్నక యుక్తివంబు నాలోకించి పోవుదమనువారును మఱియు
నానాప్రకారంబులఁ బ్రసంగించువారునునై యాయామార్గములం గాచియుండిరి.
సువాహుండు తక్కుకార్యంబుల నంజీతముగా నెఱవేర్చి యల్లవి పఠినమేతమ్ముగా
సంపువఁడై పారిబర్హం బొవంగుచున్నంత. 552

సుదర్శన యువాజిత్రుల యుద్ధము.

- క. దూతలువచ్చి సుబాహున, రాతంపతి కిట్టులనిరి రాజా: నీ జా
మాత విపులంపఁబోకు మ, రాతులు గలరయ్య శ్రావ రక్కసుల క్రియన్. 553
- వ. నాపుడు సుబాహుం దంతకుమున్ను రాజుంచందం బెఱింగిన వాడగుటంజేసి
నంశయించుచుండ సుదర్శనుం దీల్చినియె. 554
- చ. నృపవర: వారలేమి యొసరింపఁగలా రొసరించిరేవి స
తృప్తపగల తల్లి యా జగదధీశ్వరి నాకు సహాయభూతయై
రిపుల వడంపకున్నై తగురీతిఁ బ్రయాణమొనర్చుమయ్య మా
తవసుల యాశ్రమమ్మున ముదంబున నుండెదమయ్య: తద్దయన్. 555
- మ. శగువాసం బది గాదటంచు మదిఁ జింతం జేయఁగాఁబోకు మొ
వ్వగు మా యాశ్రమమందు దివ్యమణి దీవ్యత్కండరాజాతమా
సౌగంధ్యగుల్మిడి బావులా చెఱువులా సౌంపాదపూఁదోఁటలా
వగరుల్ మీనగరంబులుం దగవు విన్నాణంబునన్ దానికిఁ. 556
- వ. అనవుడుఁ గాళరాజును నసంఖ్యమ్ముగా ధనం బొసంగి వత్తినమేతంబుగా నంపుమఁ
దామను బంపమేతంబుగాఁ బిలువందన వెడలె. 557
- ఉ. అంత సుదర్శనుండు దనయంకమునందలి కాంతతో రతీ
కాంతుడు వాగ విర్యయముగాఁ జనుదెంచెడివేళ రాజు ల
త్యంత "మదే రథం బదె సుదర్శనుఁ దేగెడుఁ గాంతఁ గూడి మీ
పంతములెల్లఁ జెల్లఁ జని వట్టుడు కొట్టు" డటంచు రేగినన్. 558
- వ. సుబాహుండు వారల కడ్డపడియె వంత సుదర్శనుండు విశ్చలచిత్తమ్మున నేకాక్షర
మ్ముగి కామరాజుమహాపంశ్రంబు జపించుచు వంశావతరశీలంబులు మనంబున గుఱి
కొల్పియుండె వారోనన యువాజిత్రును శత్రుజిత్రున్ దాకిన. 559
- ఉ. వీర సుబాహుఁ డాత్మభుజివీర్య మెలర్చుంగ శంఖయందుభి
ప్రాకటరావముల్ నెలఁగ బాణవరంపరలన్ యువాజిత్ర
ఖ్యాతు నెదిర్చె విద్యుర కఖండముగాఁ బొనఁగెఁ రణంబు: వి
ర్రీతి వంబపై మనము వెఱై సుదర్శనుఁ డప్పు దొప్పగన్. 560
- ఉ. దాడుఁబరీతిగా రణము తద్గతి నొప్పుచునుండ దీవ్యదా
కారముతో మహాయుధవికాయముతోఁ దగువంపుతో నలం

కారముతోడఁ గల్పసుమకాండ పరీవృత దివ్యమాలికా

భారముతో మృగాదివతివాహనమై జగదంబ గ్రక్కునన్.

561

వ. ప్రత్యక్షం బగుడు సుదర్శనుండు హర్షపురికితగాత్రుండై మామకుం జూపుచు, 562

ఇ. ఇంక భయమ్ము చెంద చున కేమిటి కంఠ రథమ్ము డిగ్గి యే

తాంకముఘీలలామ యగు నంగనతోఁ దనమామతోడ వి

శృంకఁ దదఁబికాంఘ్రి జంజమ్ములకుం బ్రణమిల్లె నేస్తులా

తంకము చెంద సింగమును ద్వాని మొనరై ననూపరీతిగన్.

563

వ. మఱియు హేరవాయువులు వీచె దిక్కులు మిక్కిలి దారుణప్రకారంబులయ్యె

దానంజేసి రాజులందఱును ఖీతిల్లి విశ్వేష్టులై మహాశృర్యవర్యాకులై చూచు

చున్నంత సుదర్శనుండు పేరాదివతి కిట్లను, అన్నదుపాపితయగు జగదంబ శర

ణమై యేలెంచె వింక నీ వొరులకుఁ దలంకక రాజవంకులమ్మగు పథమ్మున

నవర్గళమ్ముగ వైన్యమ్ముఁ జోపిచ్చునవుడు నతిం దట్లచేపె యుదాజిత్తు భయ

గ్రస్తులై మ్రాస్తూడి చూచుచున్న రాజులంగవి యట్లనియె.

564

ఉ. సింగముఘీద నెక్కి యొక చేడియ వచ్చినయంత ఖేతులై

త్రుంగగనేలఁ రాజు లదిఁగల్గెదో నొక దుర్బయండు త

వ్వంగివి జేకొనంగ వదియారసి యూరకయుండఁ జెల్లునే ?

పెంగలి వీవిఁ జంపి బృదిపీపతిపుత్రికఁ దెత్త మిత్రజిన్.

565

క. అవి శాను శత్రుజిత్తును, గివిపి సుదర్శనువివంకఁ గీలించె శరా

నవమాకర్ణాంతంబుగ, ననేక బాణముల వాని నాతఁడు వ్రుంచెన్.

566

వ. అంత నంబికయు,

567

చ. కమలను మిణులుల్ పెదరఁగా నృపులందఱ కన్నియాపులై

కవలి యనేకబాణముల గాఁడఁగనేసిన నంకులక్రమం

బునఁ దగె యుద్ధరంగము పముజ్జ్వలదేతరనూనబాణును

ర్దవమున శత్రుజి త్తకవిశాకయుఁ గూడఁ బరేతులైరొగిన్.

568

వ. తక్కుంగలవార లందఱు నద్దానికిఁ బరమాద్భుతం బందిరి. సుబాహుండు పరమ

స్రీకుండై యానందబాష్పములు వెల్లివిరియ నవ్వురళ క్రి విల్లవి వినుతించె.

569

ఉ. పేరిమి నర్విభక్త జనపీఠ లదంచెడి తల్లిరో ; నను

స్కారము. కాంతి విద్యుత్త కామద వాఙ్మత తల్లిరో ; నను

స్కారము, కొల్పవారలకు సంపద లిచ్చెడి కల్లరో : నను
స్కార, మకారణంబి యుపకార మొనర్చుట నీక చెల్లెడిన్.

570

పంచదామరము. నమస్త జంతుజాలముఁ ప్రళస్త సత్కృపాకటా
క్షమరగళోజ్జ్వలత్రరంగ సంగతిం దొసంగఁ జే
సి మేలుఁగూర్చి ప్రోచుతల్లి : శ్రీకరిఁ నిమన్ సదా
నమస్కరింతుఁడ్రోవుమమ్మ : నన్నుఁ బేర్చిమీఱఁగన్.

571

క. అగుణవగు నిన్నుఁ గొవియా, దఁగలనె : మూఁడుండ సగుణుఁడన్ దుష్టుండఁ
భగవతి : నీ యాధార్థ్యం, బు గనం జాలరు విరించి ముఖులగు సురలఁ.

572

గీ. ఈవ వాగ్దేవతవు, బుద్ధి నీవ మతివి, నీవ జంతువులకు గతి నీవ, నిన్ను
నుతి యొనర్పంగఁ దరమె : మనోనియంత్రి, వగుచు నెల్లెడ వర్తింతు వఖిల జనవి :

ఉ. తావకభక్తముఖ్యుఁడు సుదర్శను సంగతిఁ జేసియేకదా :
భావుకమై యశేష జనపావనమై యజముఖ్యుడుర్లభం
బై వెలుగొందు త్వత్పదనవాంబురుహద్వయి సూడఁగంటి నీ
సేవకకోటిలో నొకనిఁ జేసి ననుం గరుణించు మమ్మరో :

574

ఉ. అంబ : రిపున్ హరించి భవదంఘ్రి రజోలవలేశ్వారి బా
లం బలహీనునిన్ విజయలోయ సనాధు సుదర్శనుఁ గృపా
లందితచిత్తవై శశికలావతితోఁ గరుణించి తింత పూ
ర్ణం బగునమ్మ : నెమ్మి నిను నమ్మి భజించెడి భక్తకోటిపై.

575

గీ. మంత్రతంత్రమ్ము లెఱుంగ నీ మహిమ యెఱుంగ
మూఢభక్తివి వినుతింతు మొఱకు నన్నుఁ
బాంసము సేయుచుమ్మ : నీవాడ నమ్మ :
కిల్పిషమ్ము లడఁచి రక్షింపుమమ్మ :

576

వ. అవి బహుభంగుల నుతించు మబాహు గరుణించి యంబ భవదభీష్టం బేమనుడు
బద్ధాఽజలిపుటుఁడై యానంద పులకితగాత్రుండై యిల్లువియె.

577

క. తల్లి : నీదగు దర్శనంబుకతనఁ దన్మ్యందనై యున్న నే
నొల్ల నేవ్తో : దేదియేవి కరుణాయోగమ్మునం జేసి నా
యల్లమ్ముందు వసించు దొక్కటియు లోకోత్తంస మీకాఁ మ
ద్యల్లంఁ వసించు దొక్కటియు వి న్నర్థింతు నత్యంతమున్.

578

- క. దుర్గఁడు మగు రిపువర్గము, వర్గశక్యవ సంహరించి న న్నేలిన యో
నర్గవిధాయవి : నా పురి, దుర్గాభిఖ్య నివసింపు త్రుంపుము రిపులకా. 579
- గీ. ఈపురం బెంతదనుకఁ దా విల వెలుంగు, నంబ : నీవంతదనుక మా కభయదాత్రి
వగుచు పసియింపవలయు మహానుకంప, దనర విచ్చోటఁ బిదియ నాకును వరంబు.
- ప. నాపుడు జగదంబిక యంగీకరించెఁ బిమ్ముట సుదర్శనుం దామె విట్లు వినుతింపఁ
దొడఁగె. 581
- గీ. నృష్టిరజివియములు వేయఁ జాలె, దంబ : యొక్కింతయిచ్చ నీకమరెనేని
యట్టిని విట్టిదీను న న్నాదరించి, కాచితి పటన్న విదియు దుష్కరమె వీకు? 582
- గీ. ఏమికార్య మొనర్తు ? నే నెచటి కేగు, వాడఁ మూర్ఖఁడనయ్య భవత్ప్రసాద
బలముచే నర్వి మొనరింపఁ గలను దేనిఁ, కృప దలిర్చుంగ నా కావతి మ్మనపుడు.
- ఉ. చేపెడిదేమి నాకు నృపశేఖర : యీ లలితాంగితోడ మ
చ్చాననముకా ఎహించి విలసన్నుతివై చవి మీయయోర్య సిం
హానన మెక్కి నవ్వఱవ కంచితరీతిని రాజ్య మేలుకొ
మ్ము : పురవాధవై బిపుఁడవై విమ నేఁ బయి నుండి కాచెదకా. 584
- క. బలిదాన విధానం బది, యలరిఁ జతురకాశిని నవమి నష్టమిని ననుకా
గంకాలమ్మును క్రద్దా, కలికుఁడవై పూజ పేయఁగా వలెఁ జామ్మీ. 585
- క. అదిగాక, శరత్కాలము, మఠభీష్టం బెంతయేని మహ్మజలు నె
మ్మది నరాత్రవిధానము, పొదలఁగఁ దత్కాలమందుఁ బొనరువు వత్సా. 586
- గీ. మాత్ర చైత్రాశ్వి నాషాఢ మాసములను, నొప్పుగాఁ జేయుమయ్య మహోత్సవములు
కృష్ణవక్ష చతుర్థికి కేవల నవ, రాత్రములు నష్టమియును జాత్రములు మిగుల. 587
- చ. అవి వివరించి యంతటఁ బరాంబ యదృశ్యతఁ గాంచె నాసుద
ర్శనుదరిఁ జేరి యెల్లరును రాజులు భక్తియు నప్రభావముం
దనర సురలో సురాధిపు విధమ్మున మ్రొక్కి నుతించి రింబికన్
మవమవ నమ్మువాదు జనమాన్యత గాంచుట కేమి శంకయో. 588
- క. మామయగు సుబాహుండును, భూమీపాలకుండుతోడఁ బోయి యతనికిం
జేమోద్యుమబించెను దే, జోమూర్తులయందు వయసు చూడంబడునే. 589
- ప. ఏమ్ముట రాజన్యలందఱును సుదర్శనుం గాంచి మహాత్మా : నీవిక వయోధ్యాపుర
మ్మువఁ బైత్తుకంబగు సింహాసనమ్ము వదిల్పించి మమ్ముందఱఁ బాలించుచు మాచే
వలయుననులం గొనుచు వింతకు మున్నజ్ఞానవశమ్మున నొవర్చిన యస్తదవచార

మ్ముల నైరింపవలయు సంసారకూపమ్మునం బడి సారాసారవివేకంబు దక్కి వరు
వుంగతిఁ దిరుగు మాకు వీయనుగ్రహమ్మునం గదాః జగదీశ్వరీసందర్శనంబు
గలిగె నట్టి సీతేమి యాచరింపం గలవార మవి బహువిధముల ననునయించి మఱి
యును. 589

చ. ఆదిగెద మొక్కమాట వినయమ్మునః సర్వ మెఱుంగునట్టియో
యొడయఁదః దేవి వాఁగ నెవరో యిట కెచ్చటనుండి వచ్చెనోః
కడుముద మయ్యె మా కెఱుంగఁగా నొనరింపు మనన్ సుదర్శనం
దెడపక వారి కిట్టులవియెన్ జగదీశ్వరి నాత్మ నెంచుచున్. 591

ఉ. చెప్పెడిదేమి యొన్పవతిశేఖరులారః త్రిమూర్తులాత్మ నే
ల్లప్పుడు నేజగజ్జనవి నంబిక నెమ్మి బిజింతు రాపె యే
యిప్పురక క్తి సాత్త్వికి మహీముఖలోకములెల్లఁ బ్రోచుఁ ద
న్నెప్పుడుఁ గొల్పువారలకు విచ్చు విరామయభాగ్యసంపదల్. 592

గీ. చెలఁగుచు రిజోగుణమ్మున నృప్తివేయు, సత్త్వగుణమునఁ బాలించు సంహరించు
నఖిలము తమోగుణంబుఁబిఁ యుక్తతమున, సగుణయననొప్పు వీక క్తిజగమునందు.
క. ఈ సగుణ క్తియే యగు, దాసులెల్లరకు సౌఖ్యదాయినియును పే
వానకులకున్ సేవ్యయు, వీనంబునెఱుంగ నగుణవిద మే ననుచుఁ. 594

ఉ. చిన్నతనమ్మునంద ఎవసీచుకు వెల్వడి భీతి గ్రమ్ము బర్
విన్నదనంబుదోఁచ నొకవిద్వేయు బుద్ధియు లేవిప్రాయమం
దెన్నఁగ విట్టి క క్తికృప యేగతిఁగల్గెనటంచు మాకు న
న్నన్నః కడుఁగవిచిత్రమగు నాతెఱుఁగుఁ వివరించి చెప్పుమా. 595

గీ. అమరు నతఁ దిట్టులను బాల్యమంద నాకుఁ, బట్టువడె వొక్క నీజంబు భాగ్యవశతఁ
బేర్చి వయ్యదియే కామబీజ మయ్యె, నదియవాకు నొసంగె విద్యాదికంబు. 596

క. ముసులకతన నష్టప్పుడు, వివియుంటివి దేవివాఁగఁ బిదన నదియె యం
బను జూడఁగ సాధనమ, య్యెను నీజాప్సత్తి కెంతయేవియుఁ దోడె. 597

ప. నాపురు రాజులందఱును బరక క్తి ప్రభావమ్మునకును సుదర్శను నదృష్టమ్మువకును
సంతసించి తమతమపురమ్ముల కేగి ముఖంబుండిరి. మఱాహండు నల్ల వంపించి
తనపురమ్మున కరిగి యయ్యెడ దుర్గాలయమ్ముగట్టించి ప్రతిష్ఠాదికంబొనర్చి విశ్వేశ్వ
రుతోఁబాటు పూజారులు జరపుచుండె. సుదర్శనుండు వరమోత్సాహమునఁ గోపం
దేశమున కరిగి యయోధ్యానగర సమీపమ్మున విడిసె. 598

సుదర్శనుఁ డయోధ్యకరుగుట.

- ఉ. సంగతి యంతయున్ దెలిసి సంగతులై సచిపుర్ మృదంగ న
స్వంగళరావముల్ పెరిగె నాగరకాంతలు రాజ లౌప్యవే
ఢ్యం గురియింప వండులు గడంగి సుతింప నెదుర్కొనఁ జూ
లంగురుడై సుదర్శనుఁడు పత్నియుఁ దాసును నేగెఁ బ్రోలికిఁ. 599
- వ. ఇట్లు పౌరజనసమర్పితనానోపాయవగ్రహణ పురస్కరంబుగ నంతఃపురంబు సౌచ్చి
పుత్రకోక్తునం గుండుచున్న సవతితల్లిం గాంచి నమస్కరించి వినయమ్మున
నోదార్చుచు నిట్లనియె. 600
- క. నీతనయుని నీతండ్రిని, నీతివిహీనుండ వగుచు నేఁ జంపఁగ లే
దో తల్లి! భవత్పదకం. జాతమ్ములు సాక్షి శక్తి చంపె విరువురన్. 601
- గీ. ఒకరుచేసినకర్మంబు నొకరు పొంద, నేర్తురే యిందులకు వింత యార్తియేల
తగ నవశ్యంబు కాఁదగుతంత్రములకు, శోకమంద రొకింత తదజ్ఞులు విజంబు.
- ఉ. దాసుని నన్ను నీసుతునివమ్మునఁ జూడఁగదమ్ముఁ శోకముం
జేసి కృణింపనేలఁ దయచేసి మనోరమకన్న నెక్కుడై
వాసియు వన్నెయుం గలిగి వర్తింపమ్మ! యొకింతభేదమున్
జేసెడివాడఁ గాను జనవీ! పరవఁబ్ది యొచ్చు పచ్చయన్. 603
- క. తన చేసిన కర్తవ్యుచే, దన కావద సంభవించ దైవము దూఱఁ
జవ దన్యుల విందింపన్, జన దయ్యది యనుభవమునఁ జక్కంబుదెడిన్. 604
- గీ. దాసుయకాంత నర్తకప్రేరణమునఁ, జేసి వటియించు విధమున జీవుఁడాత్మ
కర్తవ్యమున సుఖదుఃఖములను జెందు, నందుఁదదజ్ఞులు దుఃఖించు టనుచితంబు.
- గీ. చిన్నతనమున నీతండ్రి చెట్టఁదలఁచి, వన్ను రాజ్యవిహీను నొనర్చునవ్వు
దేను గర్వానుభవమని యెంచుకొంటి, గాని శోకింపలేదు విక్కంబు తల్లి. 605
- క. నీతండ్రి నీరపేనున్, నాకాతక జంప నాజనని ననుఁగొని దుః
ఖాతురయై కాంతారం, బేతెంచెడి శ్రోవ దొంగలేతెంచి వడిన్. 607
- క. కట్టింపుటము మొదలుగ, నెట్లన హరియింప దుఃఖపీరవిడికిఁ దా
గట్టెఱుగక పరుకన్దము, లెట్టి రిపునకైవఁ గూడ వెచ్చటికైవన్. 608
- వ. అట్టిమొద విదల్లండును, దాత్రేయయు మమ్మును విరువక కష్టసుఖమ్ములకోర్చి
వెంటఁ జనుదెంచిరి. 609

ఉ. పిమ్మట నెట్టకేలకుఁ దపించితపించి సురావగాసమీ
పమ్మననున్న యొక్క మువిదలైకుఁ జేరితి మామునీండుచున్
మమ్మల గారవించియుఁ గ్రుమ్మున వింతకుఁ దెచ్చిరమ్మ ! నా
కమ్మెయ దుఃఖ మిమ్మెయ ననంతముదమ్మను లేదు తల్లిరో : 610

చ. ఇప్పటికైన నేరియందు మాత్సర్యంబుగాని వైరంబుగాని లేదు. రాజ్యభోగంబు
కన్న నీవరాన్నభక్షణం బొనర్చుచు వింద్రియజయమొనరించి దర్పావరణంబు కర్ణం
బుని తోచెడి. సకలజన్మంబుల మనుష్యజన్మంబు దుర్లభం బదియును భారతఖండం
బున నగుచెక్కుడగు. వట్టి జన్మంబునొంది సర్వసాధారణంబులగు నాహారాది
ముఖంబులందుచు మందుఁడై వర్తింపజకన్న వ్యర్థమోక్షప్రదంబగు ధర్మసాధనం
బొర్చుట లెస్సగాదె ! యను సుదర్శనువచనమ్ములు విని లీలావతి లజ్జితయై పుత్ర
శోకంబు పరిత్యజించి యిట్లను. 611

చ. నిను విటుచేయునప్పు డవివీతి యొనర్చుకు మన్న నమ్మ మ
జ్జనకుడు లెక్క పెట్టక యపత్కృతి నీకొనరించి తాను జ
చ్చిననుదిగాక మత్సుకువిజీవముఁగూడ హరించె దా నొన
ర్చినకృతి దన్నడంచె నొకరిన్ జెలుపన్ విధి తన్ను మాపదే. 612

క. నీతాత పీఠపేనుం, దే తాదృకుఁడే కలంప వికవిని నాకై
నాతండ్రి చంపెనకటా ! యోతండ్రి ! తప్పునాది యొరు లెవ్వరిటన్. 613

క. నీ తల్లి నాకు సోదరి, నాతనయుఁడ నీ వకారణంబుగ దుఃఖ
స్వీకరణంబు కుందనేల ! మ, హీతల మేలుకొనుమీ మహేశ్వరికరుణన్. 614

గీ. వారొనర్చినకర్మంబు వారిఁ జంపె, విన్ను విందింపఁ బాపంబు నేనెఱుంగనె
చచ్చినకుమారునకు నేడ్వ సజ్జనుండ, వై న విన్నలయించుట కడల వలదె. 615

చ. అని యాపె యావతిచ్చుటయు నతండు మంత్రులం బిలిచి దైవజ్ఞ విరీతంబగు
కుభమహారతమ్మన హేమసింహానవంబు నిర్మింపజేసి మణిమండితంబగు నొక్క
ప్రాసాదమ్ముననుంచి తత్పింహానవమ్మన యథావిధిగ జగదంబిక స్థాపించి, వర్షకాల
మ్ముల నీయంబిక వర్షింపుఁడని పౌరులకాజ్ఞాపించి ఏమ్ముటఁ బట్టాబిషి క్తుండై సుఖ
మ్ముగ రాజ్యభారమ్ము వహించె. 616

గీ. ఆ సుదర్శనుకతమున నంది జగద, దీక్ష్యరి కృపావంది లోకై కజవవి
యలరి కోసందేశమ్మువందు నిలిచి, యెల్ల వారికి కుభముల విచ్చుచుండె. 617

- సీ. ధర్మజ్ఞఃత్రై నీతిః దప్పక ప్రఖ్యాతిః , బొందిన యెదిలీపురివిధమున
 ప్రజలఁబిడ్డలరీతిః బాలించి యశముచే , బ్రదికిన రఘుమహారాజు పగిది
 సత్యంబు దప్పక జగతిఁ బాలించి ప్ర , శస్త్ర కెక్కిన హరిశ్చంద్రమాడ్కి
 శిష్టరక్షణదుష్టశిక్షవిశేషముల్ , నలిపి యేలిన రామచంద్రబోల్కె
- గీ. శుద్ధవర్ణాశ్రమాచార వద్దకులును , ప్రతిగృహస్తున సంభాసవ్యలును నె
 సంగ శశికల పౌఖ్యంబొసంగ సంగ , తిముగ రాజ్యం బొనర్చె సువర్యునండు.
- క. మామయు వల్లుఁడుఁ దమతమ, సీమల సంభాసవర్య చేయు కతమునన్
 గ్రామాదులలోఁ బండిత, పామరనాదారిణముగఁ బ్రదిలెన్ బూజల్.

619

నవరాత్ర పూజావిధానము.

- క. అవ జనమేజయుఁడనుఁ గ్ర, న్నవ శరదాగమమునందు నవరాత్రమ్మల్
 చనుదెంచి నేవిధి నం, బిను బూజింపంగ వలయుఁ బరమమునీంద్రా.
- క. నరపతి జనమేజయుఁ డా, దరమున విటులకుగ మౌనితల్లజాఁ డనియెన్
 శరదాగమ ముందు వసం, తముతుప్పసంమను యజింపఁడగు జగదంబన్.
- మ. అరయన్ నర్వజనౌపునాశకములై యత్యంతిహౌమ్ములై
 పరమవ్యాధికరమ్ములయ్యుఁ గడు శోధామ్ముర్తి నొప్పూరి కాం
 కరికిన్ బ్రీతికంమ్ములై మిగుల వేడ్కల్ పేయు లోకాశికిన్
 శరదారంభసవంతముల్ శమనచంప్రప్రాయముల్ భూవరా.
- క. కావున నీ ఋతువులను శు, భావహననరాత్రముల ననుంచిత భక్తి
 శ్రీవిభవము లలరఁగఁ బర, దేవత నర్పింతు రెల్ల ధీరులు నధిపా.
- వ. నవరాత్ర విధానం బెఱింగించెద సావధాన మవస్కంధవై యాకర్ణింపుము.
 చైత్రాశ్వయుజమాసమ్ములయందు సతిపక్షమునఁ బ్రతిపత్తిధి మొదలుకొని నవ
 రాత్రంబులును దేవి వారించు నరుండంతకు మున్నమవనయందుఁ దత్త
 త్పూజాద్రవ్యంబులు సంగ్రహించుకొని యాదిపన్నున హవిష్యాశనంబున నేక
 తుక్రంబొనర్చి పమవ్రదేశమ్మున జోడశహస్ర ప్రమాణమ్మును ప్రంభద్యజ సమన్వి
 తంబును నగు నొక మండపం బేర్పఱచి గౌరవ్యధోమయమ్ములచేఁ జక్కఁగా
 పలికి మ్రుగ్గుపెట్టి తన్మన్యమ్మునఁ జతుర్భుజ విస్తృతమ్మును నేక హస్తోన్నతం
 బును నగు నొక వేదికఁ బీఠార్థంబు విర్మించి విచిత్రతరణ విలాసాది కంబులచే
 నలంకరించి మణియును,

624

- క. అనాటిరాత్రి మంత్ర వి, భానజ్జల సకలవేదతత్త్వజ్ఞం న
న్యాయించి పింపవలయును. హాసించుచుగల్గు రాష్ట్రకాగ్రోబులన్. 625
- వ. మఱునాఁడుదయమ్మున నడిగవహాపీఠావరణాకంబులు బొందె గృహమ్మునం
బొందె స్నానం బావరించి సంధ్యాకంఠనామము దీక్షింపి విభాగోద్విష్టులగు రాష్ట్ర
మల సర్వపాద్యావికర్షుం నుంచి శక్త్యుపసాదంబుగ విష్ట్రాంకురవాచుల
సంతుష్టి గావించవలయును. 626
- గీ. ద్విజులు తొప్పుకొని వలయుఁ గాదేని నేపు, నైన మూగుబుడై న మహా బహుం బొ
కడయినిఁ గావలయుఁ బూజకలగుండు, నదికామూలమంత్రజపముబొందె
- గీ. మఱియుఁ బాదామలములై మహాతు లాయె, ననము నొక్కఁ జరియించుగున్విజున్
స్వ నివాససభార్యులు శక్తిపూజ, మొదలు దెట్లంగవలయు సమ్మాదమలర. 627
- వ. పూర్వోక్తంబగు వేదియందు మోవవత్త సమగ్నతలంబగు సింహాసనంబు స్థాపించి
యందుఁ జతుర్భుజము నాయువ నమంచితము రచ్చాలంకార విరాజితము
ముక్తాహారభాసురయు దివ్యాంబు భారిణియు సౌమ్యయు సర్వగతంబు సంయు
తయు శంఖచక్రగదాపద్యాస్త్రరము సింహవాహనయు నగు జగదంబికి రాగ
మోక్ష విధానంబున స్థాపించవలయు. 628
- క. తగ నష్టాదశభుజ యగు, జగదంబికఁ దీరమంచు సంస్థాపనఁ జే
యఁగవలయునంచుఁ గొందఱు, నగును విరాజిల్లుండు స్మృతివలంసా. 629
- వ. విగ్రహాభావమ్మున నూశర మంత్ర సంయుక్తంబగు యంత్రంబును చిత్రభాజితై
స్థాపించి దాని పార్శ్వంబునఁ * బంచవల్లభసంయుతంబును వేదమంత్ర సంస్కృ
తంబును బుణ్యతీర్థజలపూరితంబును కనకకనికరత్నసమంచితంబును నగు కల
శంబు నెరిపి యుక్త్యంత్రంబుతోఁ జాటు పూజించవలయు నని మఱియును, 630
- క. మంగళ పుష్పంగ నిర్వసన, సంగత వరాంగనా నుసంగీతకళా
లంగీకరణంబు వ్యా, సంగాదికములను బ్రొద్దు జరసంగవలయున్. 631
- వ. హస్తాక్షత్రయుక్తం బగు ప్రతివత్తిథిని బాజారంభం బొనర్చుట మిగుల శ్రేయ
స్కరంబు. మఱియును, 632
- కా. అంబాన క్తములుండి యొండె మఱి యేకాన్నంబుచే నొండె దీ
క్షం బూజించెడి యీ దినంబు లుపవాసంబుండి యొండెకా మఱం

ఋం బూర్ణం తౌనరింతునంచ వియమంఋన్ శక్తికల్మిశా దద
గ్రంబిందున్ పదియించి పూనఁదగు నార్యాపూజకుం దొప్పగన్.

634

పీ. మందార కరవీర మాలతీచంపకా , శోక కరజదివ్య సుమచయములఁ
జందనగురుకనచ్చారు కర్పూర బి , ల్వదకావ్యపాద్యాది లక్షణముల
నారితేక కదళీనారంగదాడిమీ , పనసాదికరుజాత ఫలవికతుల
వన్నపానముల దీవ్యదృక్వభోజ్యచో , స్వాదికంఠులఁ బాయసాదికముల

గీ. ధూసముల దీపముల మహాస్తుతుల నతులనతులగతుల వ్రతంబు నున్నతు లొనర్చి
సతుల సుతుల సుమతుల నర్గతుల నలరి , వెతలఁ బాయదు రిదియ దేవీవ్రతంబు.

క. ఎన్నిక శక్త్యనుసృతిగా, నన్నుంబిడవలయు భూసురాదులకు వ్రతం
బెన్నివిధంబులఁ జేసిన, నన్నుంబిడఁదేని వ్యర్థమగు ఎరనాదా.

636

గీ. మాంసము భుజించువార లంబన్ యజింతు, రేనిఁ బతువుల బలిదాన మీఁగవలయు
నజవరాహమహిషము లత్యంతముఖ్య, ములు బలివిధానమున కవి మునులమతిము.

గీ. అంబికత్నెడుటను జంపినట్టిపతువు, లెల్ల స్వర్గమ్యునకు నేగు హింస వింద్య
మయ్య యజ్ఞాదికముల దేవ్యర్చనాది, కముల వింద్యమ్యుగాదు స్వర్గదముగావి.

ప. మఱియుఁ ద్రికోణంబగు కుండంజేర్పఱచి యందు హోమంబొనర్చ వలయుఁ
ద్రికాలమ్మలయందును వృత్తగీతవాచ్యమ్ములు పెరింగ మనోహరఘ్నులగు పూజా
ద్రవ్యమ్ములచే వర్చింపవలయు భూమిపై శయనింపవలయు ఎస్త్రాలంకారాదికం
బొనంగి కుమారికల నేత్రైకస్పద్ధి క్రమంబునఁగావి యంతకు ద్విగుణమ్ముగఁ గావి
త్రిగుణంబుగఁగావి విత్కంబును నారాధింపవలయుఁ గుమారీ లక్షణం బెట్లంటేని,

గీ. రెండువత్సరముల నలరెడువదియ కు, మారి; మూఁడేడు లైనచోమహిమ; యది త్రి
మూర్తి; నాల్గేది గళ్యాణి. మొవపెనేని, యైదు రోహిణి; కాళిక యాఱు మొవయ.

గీ. వస్త్రవర్ణంబులైనచోఁ జండిక యవఁ, బరగు నెన్నిదియైన శాంభవి యనంగ
సలరుఁ, దొప్పిదియైన దుర్గాఖ్య నెసఁగుఁ, బదియయిన దాని నెంత్రు సుభద్రయనుచు.

గీ. ఇంత తెక్కుడు వయసాయెనేని శక్తి, పంతసంపదు తత్తదర్చనమునం గు
మారిలోపగుపట్టినామములు వాడ, వలయు నద్దాన నంబకుఁ గలుగుఁ బ్రీతి. 642

పీ. మాటిమాటికిని గుమారిఁ పూజించిన , డుఃఖదారిద్ర్యముల్ తొలఁగిపోవు
పూర్ణభక్తివి దాఁ ద్రిమూర్తిఁ బూజించిన , నాయుప్రసర్గముఖ్యఫల మబ్బు

సనువుమీఱంగఁ గళ్యాణిఁ బూజించివ , విద్యావినయరాజ్యవిభవ మెవయు
 నకలంకబిక్తిఁ గాళికఁ బూజిచేసిన , శత్రుసంతతికి నాశనము పొనఁగు
 గీ. చండిక యొసంగునవదల్, కాంచవి యిడు, నిపుల నలరించు శక్తి, నెంతే వసాహ్య
 కాంక్షములు నెఱవేచ్చుదుర్గయు, సుభద్ర , వాంఛిము లిడు, రోహిణి వ్యాధులడఁచు.
 వ. మఱియు వీరలనర్పించునట్ల శ్రీ పుస్తమచంద్రంబున నొందె శ్రీయ క్తంబులగు మం
 త్రంబులనొందె వీజమంత్రమ్ములనొందె నునయోగింపవలయు 644

క. ఆయఁ గుమారితత్త్వము, లారాజీవభవముఘ్యు లగు సులను పి
 లారీక్షిణ సృజించు కు, మారిం బూజించెదన్ సమాహితపక్తికా. 645

క. సత్త్వాదుండేతఁ ద్రిమూ. ర్తిత్వమ్ము నిఖిలహుఁదేయత్వము వ్యా
 ప్తత్వమును గాంచుశక్తికా, చత్త్వనిధిఁ ద్రిమూర్తి భక్తి దనర యజింతుకా. 646

గీ. తనుబడిందెడి భక్తసంతతికి నెపుడు, నఖిలకళ్యాణములను సమస్త కామ
 ములు నొసంగెడి కళ్యాణి నెలమిఁ బూజ, చేసెద నఖండ భక్తి సుత్రీల పెలఁగ.
 గీ. సకలభూతచ్ఛులుఁ బూర్వజన్మ మందు, గూడఁబెట్టిన వీజముల్ కొమరుమిగుల
 వెలువరించెడి రోహిణి విపులవిభవ, గారిణిఁ దలంతుఁడేమీ వఖండభక్తి. 648

గీ. చందముండాదిహారిత చందరూప, చండికఁ బూజలిడుఁ బ్రపంచభక్తి
 కారణములేవి యుత్పత్తిగలుగు శాంభ, వివి శుభప్రవ ర్జించుంతు విపులభక్తి. 649

క. ఏవంవిధమంత్రమ్ముల, నేవంవిధపూజలను సమిద్ధములగు నా
 నావస్త్రాలంకృతుల కు, భావహలగు కన్యకలకు సర్పించవలెకా. 650

వ. మఱియు హీనాంగియు దుర్గంపబంధురయుఁ గుష్ఠయు క్తయు ప్రణాంకితయు దుష్టు
 లభవయు జాత్యంధయుఁ (1) గేకరయుఁ (2) గాణియుఁ గురూపయు బహురో
 మశయు రజశ్చిహ్నద్యంకితయు జైమయు (3) గర్భసముద్భూతయు గోళకయుఁ
 గన్యకోద్భూతయు లోనగు కన్యకల వర్జించి యరోగిణియు సురూపాంగియు
 సుందరియు ప్రణవర్జితయు (4) నేకవంశసముద్భూతయు సగుకన్యక వర్జింప
 వలయు సర్వికార్యమ్ముల బ్రాహ్మణియు జయార్థంబు స్వవంశజయు లాభార్థంబు
 వైశ్యకురోత్సన్న గావి శూద్రవంశసంభవగావి పూజనీయ లవి యెఱుంగునది.
 బ్రాహ్మణ శ్రీతియులకు బ్రాహ్మణియు వైశ్యులకుఁ ద్రివర్ణజయు శూద్రులకుఁ జతు
 ర్వర్ణసంభవయుఁ గారులకు స్వకురోద్భవయు నారాధ్యలవి యెఱుంగుము. 651

(1) మెల్లకన్ను గలది.

(3) 1 వస్తుము దాదించి వయస్సుగలది.

(2) ఒక కన్ను గ్రుడ్డియైనది.

(4) ఒక్క తండ్రికి జన్మించినది.

- క. నవరాత్ర విధానమున వి. భవము కొలఁదిఁ బూజిసేయఁ బరమహితము శ
క్తి విభవ శూన్యం దష్టమి, ని విశేషణుగ యడించె నేవియుఁ జాలుకా. 652
- గీ. అష్టమిని ముమ్మి దక్షిణానహంత్రి, యగుదుఁ దను యోగినికోటు లనుసరింప
భద్రకాలి జనించె నృపాలః తన్ని. మిత్తమున నష్టమిని బూజి మేలుఁ గూర్చు. 653
- క. నవరాత్రకాల మెల్ల ను, నవన మొనరింపలేని వారికి నుపవా
సవిధులు నష్టమి యష్టమి, నవమియు వివి మూఁడుపోషణము లవిరి నృపాః ।

నవరాత్ర మహాత్మ్యము.

- క. ఈ మూఁడు దినములను దగు, హోమంబులఁ బూజనముల నొగి నలరింపకా
గాదుమరిదు నవరాత్ర ము, హోమహకర్తృలుఁ బాలెఁ బరాంబిక కరుణన్. 655
- క. నవరాత్ర సంతాపన కీ, యునిన్ నేతొందుసాటి యనుకొనకుము వై
భవమిదు నాయులు విడు విడు, భవమున్ నిద్రయును యశముఁ జేవయుఁ బరముకా.
- క. విను రాజ్యభ్రష్టులకున్, దనయంతని రాజ్యమెట్లు భ్రష్టికృతః । వి
ద్యమిగోరి పూజలేసిన, మనులకు విద్య లవియెల్లఁ గరగతములగున్. 657
- క. వెనుకటి జన్మమున నే. జను లే నవరాత్రపూజ నభవరౌ వారే
యనవత్కులు రిక్తులు రో, గ విధులు దుష్టను లగుణులు గవులు ద్రుప్తుర్. 658
- గీ. విధవలును వంశ్యులును భవవిహితములు, నైన కాంతలఁ గన్నావి నప్పు “దీయ
భాగ్యులెల్లఁడు బాధ్యభవమునందు, నీ న్రత మొనర్చలే” దని యెఱుఁగు మదివ.
- గీ. మనకరింబుగ రత్త వందన విమిశ్ర, దిల్వరకముల నెవఁ దతిప్రీతి దనర
నంది నవరాత్రములఁ బూజనం దొనర్చు, నతఁడు భూపతి యగును భూపతివతంసః
- చ. హరిహర వర్మగర్భులును నష్టవిగీర్వులు లెల్ల దేవతర్
వరమముసీంద్రు లందఱును భక్తి దలిర్పుఁగ నేవరాంబికా
భరణములన్ యడించి విలపదగ్గతి నొందుదు రమ్మహేశ్వరిన్
పరులు యడించు దిబ్బరమె । వారిక మేగెడివారు దక్కినవా.
- గీ. బ్రహ్మ సర్గంబు విష్ణువు పాలవంబు, హరుఁడు లయమును జేయు నేయంబికకవ
వాజిగర్భాత్రి పర్య పాపావహంత్రి, నమ్మహేశ్వరిఁ బూజించు దిబ్బరంబె. 662
- గీ. మలవతులు లేం విను మహాపాతకము లొ, వర్చు దుర్మార్గుడైన వెన్నంగనొక్క
పారి నవరాత్రముల జగజ్జనని పూజ, వేయఁ బావమ్ము లెల్లను బాయ విజము. 663

వ. రాజేంద్రా : మున్ను కోసలదేశమున సురీలుండను నొక్క వజ్రజంతు దశదాన్య
విహీనుండు గలఁ దాతనికి సంతానంబధిఁంబు విడ్డఁ బోషింపనేరక యొక్కనాఁ
దొక్క విద్రవత్రయం గాంచి నమస్కరించి యిట్లనియె. 664

క. ఓ విద్ర : మహాభాగ : కృ. పావంతుఁడవగును నాయభాగ్యదశను నీ
వేదివినైన హరింపం, గావలయుఁ కుటుంబవృత్తియుఁ గలవై తోచుకా. 665

క. దశకుఁడఁ గావలెనని నె, మ్మనమున నాకిచ్చలేదు మన్నించి కృపం
గని నా కుటుంబభరణ. మ్మునకు నుపాయం బొకండు పొనరుపుచునఘా. 666

క. నాకొడుకులు నాకూతులు, నాఁకలికిం దాశలేక యన్నంబడుగదా
లేక యొనరెచ్చి దేమియు, లే కిటుఁబ్బితిని జూడలేక మహాత్మా. 667

క. అదిగాక, పెండ్లికీడై, నది గలదొకకూతు రది దశాధికవర్షం
దొడవినఁ గన్యాదానో, క్తదశకుఁ జెడుఁ బెండ్లియగునె ధనహీనులకుకా. 668

గీ. దానిఁ దలఁచిన గుండె బ్రద్దంగు నాఁ. నేమిసేయును ? దారిద్ర్యమెట్లు విడుచు
నరసియేదేని నొక్క యుపాయమున్నఁ, బాని యొనరించిపుణ్యప్రసాదించుయ్యె.

వ. అని బహుభంగులం బ్రార్థించిన నవ్వైక్యంఁగాంచి సంశ్రితఁడైతుండును దేవీ
మహత్త్వవేత్తయు నగు నావిప్రుండు వట్కా “నోయనఘా : శరత్కాలమ్మున
నాశ్వయుజనితవక్షమ్మునఁ బ్రతివదాది నవరాత్రవ్రతం బొనర్చి దేవినారాధించితేని
నీదారిద్ర్యంబు దొలఁగు విధానికి వేతొండు తుల్యమ్ముగాదని చెప్పి మఱియును.

ఉ. జ్ఞానమునిచ్చు మోక్షమునొసంగు వెన న్నవరాత్రవ్రతంబుం
దేనఁబడైన నఁబ జగదీశ్వరిఁ బూజనబోజనంబులన్
ద్యానమున్ జపంబులను దక్షయ న్మోక్షములన్ భజంగదా
నాన వివేకసృష్టములఁ గ్రన్ననఁ దుష్టియొనర్చి మించినకా. 671

వ. మున్ను శ్రీరామచంద్రుం దరణ్యమ్మున సీతావియుక్తుండై కిడ్కింధానగుమ్మున
సుగ్రీవహహాన్యమ్మున నీ నవరాత్రవ్రతం బొనర్చియు తావే సముద్రంబు బంధించి
పుత్రమిద్రవరివార సహితంబుగ రావణ కుంభకర్ణుల హరించి విధిసమునలు రాజ్యం
బిచ్చి సీతంగై కొని యయోధ్యకేతెంచి విష్ణుంబుకంబుగ రాజ్యం బొనర్చె గాన
నీవ్రతంబు శత్రునాశకరంబు సంసర్కరంబు సంతాన దాయకంబని చెప్పి యా
వైక్యనకు మాయాబీజాభిధంబగు తన్మంత్రం బువదేశించిన వతండు తన గృహ
మ్మునకరిగి యథాశక్తిగ నీవ్రతంబు తొమ్మిదవత్సరమ్ములొనర్చె నంత, 672

- ఆ.వె. నవమవత్సరమున వవరాత్రముల వప్త, మీదివమున రాత్రి మేదురాద
రం బెసంగ నతవి కంబ ప్రత్యక్షమై, పెక్కువరము లిడియెఁ బేర్చిమీఱ. 673
- వ. అనుడుఁ బరాశరాత్మజానకుఁ బరీక్షిదాత్మజాం దిట్లవియె. 674
- క. శ్రీరాముఁ దేకతమ్మన. దారం గోల్పోయె నతవిత్కండ్రి యెవ ? రతం
దేరాజ్యమేలు ? రాజ్యం, దేరితిఁ ద్యజించి యడవికేగెనొ ? చెప్పుమా : 675
- వ. నాపుడు జనమేజయునకు వ్యాసుం దిట్లవియె. 676
- గీ. దశదిగ్బుందను రా జయోధ్యాపురమ్ము, నేలు వినవంశజాండు సుశీలుఁ డతవి
సతులు మూగురు పెద్ద కొసల్య రెండ, వయది కైకేయియును మూఁడవది సుమిత్ర.

శ్రీ రా మ చ రి త్ర.

- వ. అతండు సంతానవిహీనుండై పుత్రకామేష్టియొనర్చి ముగరియందు నలుపురుకొడు
బలఁ గనియె నందు. 678
- క. కొసల్యకొడుఁబ రాముఁడు, భాసుఁడతండు మిగుల భరతుఁడు కైకే
యీసుతుఁడు సుమిత్రకు రిపు, కాసబలగు లక్ష్మణుఁడును శత్రుఘ్నుండున్. 679
- గీ. జాతమాత్రంబునన దమశృత్రుపాణు, లయిన నలుపురు కొమరుల కానృపాలుఁ
దర్శనంస్కృతు లొనరించి యెరుగునంతఁ, గౌళికుం దేగుదెంచె సుఖం బొనర్చు.
- గీ. వచ్చి మఖరక్షణకు ననవద్యు రాముఁ, గోరె బోదశవాద్రికుఁ గువలయేకుఁ
డిచ్చె లక్ష్మణు జతఁజేసిఁ యేగి రిచువు, రును మునీశ్వరు వెంట దారి నొకచోట.
- గీ. మునుల బాధించు కాటకఁ దువిమి కరువి, నీచువి సుబాహుఁ జంపి మారీచు విహత
కల్బుఁగాఁ బాటఁదోలి మఖంబొనర్చు, జేసె రాముండు కౌళికుచేత వంత. 682
- చ. ఎలమివి మూగురుకా మిదిల కేగెడిచో రంఘరామపాదన
జ్జలజవరాగవంగతివి కాపము వాపె సహల్య కైవయో
విలు విజుగంగఁ జేసి యట విక్రమధుర్యుండు రామమూర్తి మై
థిలి జవకుం దిడన్ గొనె పతీమణిగాఁ గమలాంశవంభవన్. 683
- గీ. లక్ష్మణుని కిదె మార్మిక లలితగాత్రీ. దగఁ గుళద్వజతమజాతల గుణవతుల
భరతశత్రుఘ్నులకు విదెఁ బార్థివుండు, నసరివారముగఁ బరికిఁ జనిరి వారు. 684
- గీ. అంత దశరథవృషతి రాజ్యాధ్యక్షుడైన. రామునకు రాజ్య మీ నెంచురాణ నెఱిగి
పూర్వదత్తవరంబులఁ బొందె గేక. యాత్మజ వకుండయిన భర్త నడిగి విదప.

- క. ఒక వరమున రాముడు జా, నకితో లక్ష్మణునితో వనంబేగెను పే
తొక వరమున భరతునకున్, బ్రకిటగతికా రాజ్యమచ్చెఁ బడునాల్లేడుల్. 686
- గీ. చండరాక్షసయుత మగు దండకావ, నమ్మునకు రాముడేగఁ దాపమ్ముఁ జెంచి
దశరథుడు పూర్వకాపమ్ము దలంచి తలంచి, వరగతికి నేగి నంతట భరతుఁడాత్మ.
- గీ. మిగుల శోకించి తన తండ్రి మృతికిఁ దల్లి, తన కిదన రాజ్యమవి మనమ్మున నెఱింగి
నకల రాజ్యంబు విడిచె నన్నకుఁ బ్రియం బె, సంగునమబ్ది శ్రీరామచంద్రుడవట.
- క. పంచవటికేగి మదనో, దంచితయై కోరు రావణాసుజ నెంతే
వంచించె శూర్యజ్ఞు నది, గాంచి ఖరారు లతికోప కలుషితుఁడగుచున్. 689
- క. ఒకనరుఁ డధముడు చెలియలి, ముకు నెవులును గోనె వింతపుట్టె ననుచు పే
టికడిమి యుద్ధం బొనరిచి, యొక పెట్టన ద్రెళ్ళి రంధ్రాగి రామునిచే. 690
- క. మునిహితముగ రాముడు గ్ర, న్ననఁ దానిటుచేయ శూర్యజ్ఞు లంకావ
త్తనమేగి రావణునకుకా, దన పరిభవమంతఁ జెప్పి తద్దయు నార్చిన్. 691
- క. శోకించిన రావణుడు రు, దాకలితుండగుచు వెడలి యరదము దీగి మా
యాకరుఁడగు మారీచా, క్యాకునిఁ గాంచనమృగంబుగాఁ జేసి వెనన్. 692
- క. వదిలిన జానకిఁ గవి కాం, చన మృగమని భ్రాంతిఁజెంది చర్మంబును జ
య్యనఁ దెచ్చి యిమ్మునుచు రా, మునిఁగోరెకా దైవము కతమున నాతండున్. 693
- కా. ఆలోచింపక లక్ష్మణునిదిచి చాపాస్త్రమ్ములం దార్చి హే
లాలోలంబగు నమ్ముగమ్మునకునై లక్షించి లక్షించి ఎ
జ్జిన్ గ్రుమ్మరి కొండలన్ గడచి కణ్డాంతంబు రారీసి శా
ర్యలంకారుడు బాణమేయ వదియుకా హా : లక్ష్మణా : యంచోగిన్ 694
- క. ఉచ్చైర్నానం బిడరఁగఁ, జచ్చినఁ దద్విపులరవము జానకి వివి బల్
హెచ్చిన భయమున లక్ష్మణు, నచ్చరితుంగాంచి యను వనవనయెసంగన్. 695
- క. వీయన్న విపాతుఁడాయెఁ గ, దోయా : వేవేగ నేగివోయా : జాగున్
జేయక యోసినకొలది న, హాయ మ్ముగుమోయి : “లక్ష్మణా :” యనెనోయా :
- చ. అన వివి లక్ష్మణుండు జనకాత్మజ కిట్లను “రాముఁ జంప నో
పునరులు పుట్టువారలను బట్టిన వారలు బట్టఁబోవు వా
రును మఱిగారు రాఘవుని రూఢి నెఱుంగవె : యాజ్ఞఁదప్పి వే
జనివ సహించునే : తనరుచావున కొప్పును గాని మానివీ.

- క. ఇంతకు రాఘవునకు నొ, క్కింతయు భయమబ్బరింత యేమిటి" కన న
క్కింతయుఁ గన్నుల నల్లుచు, దొంతరలై జాలువారఁ దుడుకునఁ బరితే. 698
- చ. తెలిసె భవన్మనోరథము తెల్లముగా; ననుఁ జెందు సచ్చ నీ
కలవడఁ గేకయీతనయుఁడంపె నినున్ "సమయంబుఁజూచి యి,
వ్వెలఁదిని గొ" న్మటంచు విను పెట్టి నే ? రాముఁడు వోవుమీద ని
య్యల నిలువంగనేర్చి వరియింతును నిన్నని నమ్మకొంటివే. 699
- క. చనినఁ జనుము చనకుండినఁ, జనకుండుము రాముఁడే నిజంబునకున్ జ
చ్చినఁ జచ్చెద నన్నయెడన్, దొనియ నుపకార మిదియ పో దుష్టాత్మా : 700
- క. అనవుడు హరి హరిః తల్లి ! యనఘుని నన్నిట్టులాడ నగునే? యని దై
వ నియోగవలకు వగచుచు, జనియెన్ బాష్పాంబు సక్తనర్వాంగుండై. 701
- గీ. డులుమిదెడి భిక్షువేమంబు దాల్చి, యంత నిక్కంపు యతివో? నవనిజాత
యున్నెదికు చచ్చె రావణుఁ డుదితిభక్తి, నర్హ్యపాద్యాదులిచ్చె నయ్యనిపుత్రి. 702
- గీ. ఆ రావణపుత్రి చూపు కన్నారఁ గాంచి, రావణుం డను "ఏకట! రాజీనియనః
యెందు నీ తండ్రి నీ జీవితేతుఁడెవఁడు?, వనమునం దొంట నుండఁగ వంయుటేమి.
అ.వె భర్త యనదయైన బ్రాహ్మవర్గంబైన, లేదె! మేడలందుఁ బ్రోదినేయఁ
దగిన నీ యడుగులు దగునె యీ కర్కశా, రణ్యభాగములకు రాజవచనః : 704
- గీ. ముపిననితఁ బోలెఁ బర్వతాలను వసింప, వ్రాసెనే బ్రహ్మః యని మాయనగలఁ బోగులు
కవటయతి యైన రావణు కవటకృత్య, మెఱుంగ కిట్లని పల్కె నయ్యుండుముఖియు.
- సీ. దశరథుండను రాజు ఏష్మిజ్ఞుఁ డతఁకి , నలువురు పుత్రులూ యలఘులందు
దేవేస్తుండు రాముఁ డాశ్రితజన వత్సలుం , డాతండు నా భర్త యతని నవతి
తిల్లి కైతేయి యుత్తమురాలు ననఘుని , కంపించె రాజ్యము నవహరించి
వసియించు నాతఁ డివ్వనమునః నివృథ , చనియెఁ గాంచనిమ్మగంబును వధింపఁ;
- గీ. దమ్ముఁడును నేగె విరువు చిద్దత బలాధ్యు , లరుగుదెంచెద రింతలో నంతదనుక
విలివి వారలొసంగు పూజలను దనిసి, మరుగుటకు విన్నుఁ బ్రార్థింతు యతివరేణ్య.
- గీ. యతివి విష్ణుస్వరూపుఁడ వై నికతనఁ, బూజనియుఁడ వైతి వెన్నుడునురక్క
సులు చరించెద రివ్వనస్థలికి నెచట, నుండివచ్చితో! చెవును నీయున్న యునికి.
- మ. అనుడున్ రావణుఁ డిట్లువల్కు విను "మాయాభిక్షురూపమ్మన
వ్వినుఁ జూడన్ జనుదెంచి నాఁడఁ దరుణీ! నే రావణాఖ్యుండ కూ

- ర్పణభాఖ్యాక మదీయసోదరి వినున్ వర్ణించి వర్ణించి చె
ప్పి ననుం బంచె ఖరాదిరాక్షసులఁ జంపెన్ రాముఁడంచుకా వడిన్. 708
- మ. హృతరాజ్యుండు వనప్రవాస విగతశ్రీకుం డహృద్ధుం డసం
గత సైన్యం డబలుండు మానవుఁడు వేడ్కల్ సేయునే నీకు నీ
వతి కాంతల్ మగఁ డెట్టివాఁడయిన సంభావింప రన్యార్థిసుల్
నకు నత్యున్నతు దాసు నన్నుఁ గొనుమీ నారీశోరత్నమా : 709
- క. మందోదరి యని చెప్పఁగ, విందువకా : యాపె నాదు ప్రేయసి విన్నా
నుందరి కన్న నదికముగ, నందల మెక్కింతు రాజ్ఞి వగు మెల్లరికిన్. 710
- చ. సురవతి నొందితిన్ జమువి చొప్పడఁగించితి శ్రీదు మాపితిన్
వరుణుని గెల్పితిన్ శశిదివాకరులకా బనిగొంటి నాకు నీ
నరుఁడొక లెక్కయే : యొక యనంగుని కోపఁగఁజాల వింక నీ
చరణములాన యంతదయ సల్పఁగరాదె ? త్రిలోకమందరీ : 711
- ఉ. నేటిది గాదు నీ యెడల నేస్తము నాకుఁ; గటాక్షముంచు మో
పాటలగంధి : నీజనకుఁ బల్కరు వేడిన కైవచావ మన్
గాటపుటద్దు దెల్పఁ జెలి : నా కది గూడనిదొట నేను నా
నాఁట స్వయంవరంబును గనకా జనుదేరఁగలేదు నుందరీ : 712
- గీ. నాఁటనుండియు విరహమ్ము నాఁటె నాకు, నెట్లు సంప్రాప్తమగుదువో యీ వటంచు
ననుకొనుచునుండ నేటికి నబ్బి తింక, జాగుసేయకు నా యనురాగ మెఱిఁగి. 713
- క. అను రావణునచముల క, వనిజ భయము చెంది మనముఁ బాడుకొలిపి “యో
జననింద్య : మదనపీడితః, యనుచితములు ప్రేలఁటోకు మరుగు మవలకున్. 714
- ఉ. పైవైరిణిగను నే జనకసక్కులసంభవఁ గాని నామవో
ధీరత గురైఱుంగ కిటు దెప్పరమాగతిఁ బల్కు నీకు నా
కారణమై మృతిం గనెడికాలము చేరున గాకయున్నె : యే
వీరునికైనఁ గాని రఘువీరునితో నెదిరింప శక్యమే. 715
- క. పోపొమ్మని వచియించుచు, గోపమ్మునఁ బర్వతాలకుం జనునారోఁ
బాపాత్ముఁడు రావణుఁడు స్వ, రూపము గనుపఱచి భీకరుం డగుచు వడికా. 716
- ఉ. హా : రఘురామ ! యంచు, సుగుణాకర ! లక్ష్మణ : యంచుఁ బిల్చుచున్
బోరననేడ్చు నాజనకపుత్రి బలాత్కృతి నెత్తిపట్టి బల్

దారుణరీతి నంబరవథంబునఁ బో నరుణాత్మజుండు దుః

ఖారవ మాంకించి వడి నడ్డమువచ్చె జటాయు పుగ్రుడై .

717

ఉ. ఆతని హేరయుద్ధమున నక్కుటిలాత్ముఁ డడంచి మించి దుః

ఖాతురయైన సీతఁ గొని యంబుదిదాటి చెలంగి లంకలో

నా తరుణీమణిన్ భయదమైన యశోకవనఘ్ననన్ గన

ద్వేతులు రాక్షసాంగన లహేతుకకోపలు చుట్టువారఁగన్.

718

క. ఉచిచిన నా జనకాత్మజ, యునుఁ బాత్రవత్సగరిమ నొక్కింతేనిన్

ఘనత చెడకుండ రాముని, మనమున నిడి యవ్వనమున ప్రాన్పడి యుండెన్. 719

క. అంత నట రామచంద్రుం, దెంతయు మోదమున మృగము నీడిచికొని యొ

క్కింతవడి వచ్చుటయుఁ ద, త్రాంతమున లక్ష్మణుండు వగ గడలుకొనన్. 720

క. ఎదురైనఁ జూచి యిట్లను, నదయుఁడవై జానకీలకాంగి నొకర్తున్

వదలి యటు రాఁదగునె ? దు, ర్మదరక్షప్రచుర మీయరణ్య మెఱుంగవే. 721

క. ఆన నిట్లను నేమని నే, మనవి యొనర్చుంగలాఁడ మైథిలివలుకుల్

వినలేక వచ్చితిని మా, నినులు వివేకంబుపట్ల నేర్తురె యెందున్. 722

గీ. కాలయోగంబు దాట శక్యంబు గాద, టంచు వృత్తాంతమును విన్నవించె నంత

నిరువురును బర్హ కాలకు నేగి జనక, తనయఁ గానక శోకించి తద్వనమున. 723

క. నలుగడల వెదకి యొక్కెడ, నలుఁగులు దీండ్రింపఁ బ్రాణ మవశేషముగా

విలఁ బోరలు జటాయువుఁ గన, నెలుఁగు బయలుపడమి మెల్ల నిట్లను సార్తిన్.

ఉ. నీసతిఁ గొంచు రావణుండు విందితుఁ డేగఁగ నద్దసొచ్చి నే

నోసరింగఁ జేసిన మదోద్ధతుడై పడవైచి యేగఁ ద

ద్వానము లంకయస్పరము ప్రాణము విల్వడు పోవుచుంటి నీ

వానరసీరుహాక్షి కయి యత్న మొనర్చుము వేగ రాఘవా.

725

క. అవి మృతిఁగన నాతనికి ద, హనాదిక మొనర్చి తగ్గహనమునఁ జనుచున్

ఘనకాయు నొక్కెడఁ గబం, ధువి శాపవిముక్తుఁ జేసి తొలంగి కడంకన్. 726

గీ. ఆతఁడు పెప్పిన తెరువున నరిగి సూర్య, పుత్రతో మైత్రీఁ జేసి యపూర్వ బలని

వారిని వధించి సుగ్రీవునంతఁ దీర్చి, యంతఁ గిష్కింధ నాతని కాతఁ దొనఁగె.

క. ఆ సుగ్రీవుఁడు గొలువఁగ, హా ! సీతా ! యనుచు సీత కడలుచు నవటన్

మానములును వత్పరములు, చేసె వివాసంబు మైత్రీఁ జేసి యతఁదొగిన్. 728

- క. నెమ్మది తన్మయమై తా, వమ్ము గడలుకొనఁగఁ గనులఁ బలుమరు నశ్రుల్
గ్రమ్మఁగ రఘురాముఁడు తన, తమ్మున కిట్లనియె ననుగతమ్మగు పేర్మిన్. 729
- ఉ. తమ్ముడఁ జానకిం గనువిదమ్ము గనంబడ దెట్లునైఁతు దై
వమ్ము మ నమ్మకన్నఁ జలపట్టె గదాఁ జనకాత్మజావిహీ
నమ్ముగ నేనయోధ్యకుఁ జనం బవిలేదు బహుక్తు లేల ప్రా
ణమ్ములు నిల్వనోప విఁక నాకయి సారెకుఁ గుందఁబోకును. 730
- ఉ. శ్రీకరమైనరాజ్యము హరించె నరణ్యమునందు వాసమున్
జేకుటఁ జేసెఁ దండ్రి మహనీయునిఁ జంపె మఱింతఁ జేసియున్
బోక మదర్దగాత్రమును బోకడ వెట్టె నిఁకేమిసేయుఁ ? దు
ష్పాకము దైవ మన్నిటికీ బాల్పడి యుంటిని మ్రాసు కైవడికా. 731
- చ. పరిపరీతులకా మనము పాడగు బంగరు చేతఁబట్టఁగా
నెరువయితఁడు దేహమున కెంతయు నార్తి తటస్థమౌ మఱి
వ్వరు తనునాదరింప రెటువంటిచూత్తువకైన నేదియున్
సరిపడ దించుకేని గ్రహచారము చాలనినాఁడు తమ్ముఁడా. 732
- చ. మనుకులమందు ముందు జనమాన్యులు రాజకుమారు లెందఱో
జననమునందరోఁ మిగుల సౌఖ్యములొందరోఁ మందభాగ్యులై
మనవలెఁ గుందిరే ? మనువు మన్ననయుం జెడఁ బుట్టినార మే
మనఁదగు నిద్దజిద్దలు మ యందొక భేదములేదు తమ్ముఁడా. 733
- చ. వనమున భార్యఁగోలుపడి వంతలఁ జెందుచు నుంటి నేను నీ
వన గృహమందు వీడి తకటాఁ వికటంబుగ నెంచినాఁడ నీ
వనితఁ గనందగుకా, గనఁగవచ్చునె నానతి ? నాకు సాటి యీ
మనకులమంద కాదు మఱి మానవనాయకు లంద లేదుగా. 734
- క. ముఁపుమొదల లింత దనుకన్, జవియించిన రాజులం దళక్తుండు నకిం
చుఁ డక్షముండు నా క, న్నును లేఁడిఁకఁ బుట్టఁబోఁ డవదయు నదయుఁడుకా.
- ఆ. వె. ఎవరి దూఱువాఁడ నేమనువాడ ధ, నంబు బలము రెండు నాకు లేవు
ఈవుడ గ్గఁ తోడిఁకెవ్వరు లేదు పూ, ర్వికృత మనుబింపవలయుఁ గాదె.
- గీ. ఇంద్రుడవికిఁ దుల్యమై యెసఁగురాజ్య, మాఁ గఠించె వనంబు సంప్రాప్తమయ్యె
వగవ నిందుల కొక్కింత వనజనయన, సీత లంకేకు చేతిలోఁ జిత్రె నబల. 737

- చ. పలఁబడు చక్రవాకిగతి వానికిఁ జిక్కెడివేళ నెంతఁగాఁ
గలకల మందెనో, తను నొకర్తుగ డించిన నన్ను నేగతిం
దలఁచెనో ? కాదుకాదు, కడుఁదప్పినరించిన నేమిచేసినఁ
బయక దొకింతయేనిఁ బతిభక్తికి లోప మొనర్చ నెంచునే. 738
- ఉ. లంకకు నేగి వానికిఁ దలంకి కలంకివి యొనటంచు నా
శంకఁ గొనంగరాదు విను సైవరిణియే జనకాత్మజాతః యా
తంకము గల్గెనేని విహితమ్ముగఁ బ్రాణములం ద్యజించు న
ప్పంకజగంధి యిట్లయిన పక్షమునం బ్రతుకంగ నేర్తునే. 739
- క. అని బహువిధముల. శోకం, బున బ్రుంగెడి యన్నఁ జూచి పొరిఁ బొరిఁ జింతం
గననేల ? రాక్షసాధముఁ, దువిమి జనకజాతఁ దెత్తుఁ దూర్జతరముగఁ. 740
- గీ. ఆపదలయెడ సంపద లబ్బునప్పు, దేకరీతివి ధీరత్వ మెవవికొదవు
నతఁడ ధీరుఁ, డధీరుఁ డయ్యవనరములఁ, దన్మయుండగు నదియ చింతాకరంబు.
- గీ. యోగము వియోగమును దైవయుక్తి జేసి, కలుగు వియ్యవి సతములుగావు సూర
ఇందులకు నింతవగవగనేల? యనియు, మనమునకుఁజొప్పడవుదేహమునకుఁగాని.
- క. కాలవ్యత్యాసంబున, నే లలనయు రాజ్యభరము నిటులాయె నిఁకఁ
గాలము సరియగు రాజ్య న. తీలాభము లబ్బుఁ జెడ్డదినములు వోవున్. 743
- క. ప్రారబ్ధం బనివార్యం, బేరికయినఁగాని యింత యేలాః ధీరుల్
వీరులు వానరు లవనికు, మారీన్ వెదకంగఁ గడు సమర్థులు దిశలఁ. 744
- ఆ. వె. సీత యున్నచోటుఁ జెచ్చెర వానరు, లేగి చూచినత్తు రేను వానిఁ
జంపి జ్ఞానులొన జానకిఁ దెచ్చెద, నింక వగలఁ బొగలనేల చెప్పును. 745
- క. మనకు సహాయులు లేరని, యనుకొనకుము భరతుఁ బిలువ సంపించిన సే
వను గొవి వనుదేరఁడె ? శ, శ్రువిఁ దునుమఁగలేమె ? యింత కుందుడుకేలా.
- గీ. రఘుమహారాజ తానేకరథముఁ గొవి స, మస్త దిశల జయించె నీ వట్టివాని
పంశమునఁ బుట్టియును శత్రువధకు నిట్లు, తలఁక నేటికి నావంటి తమ్ముఁడుండ.
- ఉ. ఏ వొకరుండనే జగమునెల్ల జయింతు సహాయులేల ? కా
దేవి విదేహబామివతి కించుక యాస్థితిఁ దెల్పినన్ మహా
సేనుఁ డకండు వచ్చు నిఁకఁ జేయఁగరాని దొకండు గల్గునే ?
మావననాథః రావణునిమా బిటులంచు మెవం దెదుర్కొనుఁ ? 748

గీ. సుఖము దుఃఖము నను నివి సుస్థిరములు, గావుగాఁ చక్రనేమి వైఖరిని దిరుగు
చుండు ధీరుండు దీన మగునుండు గాఁడు, తప్పనే యేరికైనను దైవకృతము. 749

సీ. మును దేవతలు నహుపుని వింద్రపదమున , విల్ప వింద్రుండు దైవవియతికి నెడ
భయమంది కుందురుఁ బంకజాంతరమున , నజ్ఞాతవాసంబు నమరఁజేసె
బహువత్సరము లంత నహుపుఁ డింద్రునిభార్య , యగు శచిఁ గోరి విప్రావమాన
మొనరింపఁగ నగస్త్యుఁ డుద్ధతకోపుడై , సర్పంబు వగుమవి కాపమిచ్చె

గీ. నహుపుఁ డహియయ్యె వింద్రుఁ డానంద మెనఁగఁ
దన పదంబును గైకొనె ననఁడు : వ్యసన
మబ్బుతఱి శోకమందిన నగునె, యొర్పి
కొనిన సకల సుఖములు గొనఁగవచ్చు. 750

గీ. ఈవు సర్వజ్ఞుడవు చెప్ప నెవరితరము, ప్రాకృతుని మాడ్కి శోకింప పలముగలదే
యనెడి లక్ష్మణునలుకుల నంత రామ, చంద్రుండును సమ్మదము చెందె జనవరేణ్య.

గీ. అపుడు వారలనన్నిది కరుగుదెంచె, నారదుండు కాంతినిర్జితపారదుండు
రామలక్ష్మణు లామునిరాజు గార, వించి యెంతయుఁ బూజఁగాంచి రెలమి. 752

క. మునియును శోకార్తుని రా, మునిఁ గని యిట్లనియె నీదు ముదితన్ సీతన్
దనచే బెఱుంగక రావణుఁ, డనయుండై యపహరించెనని వింటి దివిన్. 753

క. శోకింపనేల విను మో, కాకుత్స్థకులావతంసః కలనంగతి నీ
వాకుటిలాత్మునిఁ జంపుట, కేకదః యవతారమంది తినవంశమునన్. 754

క. అతతమున జనకాత్మజ, నాకుటిలాత్ముండు హరించె నహినెఱుంగక కా
దేః కంఠమునం దిడికొనె, నీకావలుఁ డింక మనుటయెట్లు ఘటించుకా. 755

సీ. పూర్వజన్మమున భూతనూజాత ము , నీశ్వరకన్యక యీమె తపము
నాచరించుచునుండ నతిదుష్టుఁ డగురావ , జాసురుఁ డొక్కనాఁ డడవికేగు
దెంచి యక్కన్నియఁ గాంచి మోహించి త , నకు భార్యఁగాఁ గోరిన వినక తను
నెదిరింపఁ గవభరం బెనసెవట్టి నా త , లోదరి “యోమత్తః యోదురాత్మః :

గీ. యనఁడు నగునన్ను ముట్టినయట్టి నీదు , చావునకు భూష్ఠలి నయోనిజాత నగురుఁ
బుట్టెద” నటించు శపియించిపొలిసియిపుడు, మైథిలియనంగఁబుట్టెదన్మరణమువకు.

క. ఈవును హరియంశమ్మున, దేవప్రేరణముచే నిదే పవిగా న
ట్లావిర్బవ మందితివి గ, దాః వగపేలః పధియింపు మాదుష్టాత్ముకా. 757

- ఉ. జానకి రావణాసురు వశమ్మును బొందక యింద్రుఁ డంపునా
దేనువు పాలునున్ సుధయు దేహము నిల్పఁగ నీదు నామమే
ద్యానముఁజేయుచున్ బ్రతివరమ్ము నినుం గొనియాడుచున్ దగ్గఁ
త్రాణముతోడ నున్నది నృపాలక : నేఁ గనుఁగొంటి వింతయున్. 758
- ఉ. వాని జయింప నీకొక యుపాయముఁ దెల్పెద నంబికన్ జగ
త్రాణనదక్షమైన నవరాత్రవిధానమునన్ బలిన్ విధా
నానుగతంబుగాఁ దగినరుట్టివకువ్రజముం బొనర్చి య
ద్దాన దళాంశ మగ్నికిడి తస్సుము హోమవిధానసత్క్రియఁ. 759
- క. ఈగతి నొనరించిన శర, దాగమమునఁ గార్యసిద్ధి యలవడు దీనిన్
భోగీశయనుఁ డింద్రుఁడు, నాగమవిహితముగఁ జేసి యందిరి సిద్ధుల్. 760
- గీ. తనదుభార్యనుజుండ్రుండు గొనఁగగురుఁడు, నీవ్రతమొనర్చి తాఁగృతకృత్యుడయ్యెఁ
గశ్యవపసిష్ఠభృగుమునిగాదిసుతులు, చేసి రిద్దాని విది కార్యసిద్ధిదంబు. 761
- గీ. వృత్రుని జయింప వింద్రుండు త్రిపురవిజయ
మునకు శంకరుఁడును దామధుని హరింప
హరియు నొనరించి రీవ్రతం బమహారంబు
జయకరము సౌఖ్యకరము యశస్కరంబు. 762
- క. అనఘ : యది సుఖితులును జే, యనగుఁజుమీ వ్రతము : మఱియు నతిదుఃఖితు లౌ
మనుజులు దీని నొనర్చిన, జననికి దయగలుగుఁ జెలంగు సౌఖ్యములెల్లఁ. 763
- క. అనవిని శ్రీరాముం "దో, మునివర : యావ్రతవిధానముం దదేవీ
ఘనచరితంబుఁ బ్రభావం, బును నాకుం దెల్పు" మనుడు ముని యిట్లనియెన్. 764
- గీ. శక్తియన విట్టిదని చెప్ప శక్యమగునె, హరిహరప్రహ్లాదుండు రజివసాన
సృష్టిరూపమ్ముల మెలంగు జీవరాసు, లందుఁ దత్కళ యనుగత మై చెలంగు. 765
- గీ. బ్రహ్మమొదలు పిపీలికారాశి దనుకఁ, దత్స్వరూపం బితరమొకింతయును లేదు
అమె విహరించుఁ గల్పాదియందుఁ బరమ, పురుషతోఁగూడి నిర్గుణస్ఫూర్తి మెఱయ
గీ. మీఁద సగుణాత్మయగుచుఁ జేర్చిమెయి నఖిల
కులవములు సృష్టిఁజేసి త్రిమూర్తులను వి
మిత్రమాత్రమ్ముగా నీవిమీద నుంచు
నామె నెఱిగిన బంధమ్ము లడఁగిపోవు. 767

- గీ. ఆపె నామములన నకారాదియును క్ష, కారమంతంబు గల వర్ణగణము నర్థ
యు క్రముగ గుణకర్మాదియు క్రిగూర్చు, వెలయు నెన్నేని యనరాముడెలమి దనర.
- క. దేవీపూజాకృతి శ్ర, ద్వాపంతుడనగుచు, జేయఁ దలఁచెద నాకున్
గేవలము తద్విధానం. బీవానతి యిమ్మునన్ మునీంద్రుం డనియెన్. 769
- చ. సమమగు దేశమందు విలసద్గతిఁ బీతమువెట్టి వేదయు
క్రముగఁ బరాంబిక నిలిపి తన్నవరాత్రములం దుపోషణ
క్రమమున నుండి యీ వ్రతవరంబుఁ గరంబు నొనర్చు మే గురు
త్వ మొనరుతున్ జగత్త్రయహితంబగు కార్యముగాన నాపుడున్. 770
- క. రాముం దాశ్వయుజమ్మున, నా ముని చేయింపఁ దన్నహావ్రతమును ద
ద్భూమీధరమునఁ దమ్ముని, తో మోద మెలర్చు జేసెఁ దొమ్మిది దినముల్. 771
- ఆ. వె. అష్టమీదినమ్మునందు విశేధమ్ము. నందు సింహవాహా యగుచు జనవి
దంభనంబొసంగి దయఁజిల్కచూపుతో, నిట్టులనియె రాఘవేశ్వరునకు. 772
- క. రామా ! జగదభిరామా !, నా మది సంతోషపెట్టినాడవు నీకుం
గామము లొసంగవచ్చితి, నీ మానినితోడఁ బొత్తు నీకబ్బు వికన్. 773
- సీ. మత్స్యమై మున్ను సోమకుఁ ద్రుంచి వేదముల్ , బ్రహ్మాకిచ్చిన జగత్ప్రభుఁడ వీవ
కూర్మంబునై యబ్బిఁ గ్రుంకి మందరమెత్తి , రహినెసంగిన మహామహుఁడ వీవ
కోలమై యిలఁదాల్చి కుత్సితుం డగు హిర , జ్యాక్షఁ జంపిన దానవారి వీవ
నరహరివై హిరణ్యకశిపుఁజంపి వ్ర , హ్లాదు నేలిన కృపాపాది వీవ
- గీ. కవచవామనరూపంబుఁ గాంచి బలివి , ద్రోచి యింద్రున కిచ్చిన దొరవునీవ
పంకురాముఁడవై భూమి పాంకులను , రూపు మావినయట్టి ముక్కోపి వీవ. 774
- క. నీ యవతారము లన్నియు, నా యంశముతోడఁ గూడిన యవియ మఱి నీ
కాయాయ వానరులును న, హోయలగుదు రందఱును మదంశోపేతుల్. 775
- క. ఇపు డాచరించినట్టులె, నవర్య రాఁబోవు నీవసంత ద్దువునం
దపరిమితశ్రద్ధాభ, క్రివరీతుఁడ వగుచు నలిపి దీప్తిం గనుమా. 776
- క. రావణుఁ బరిమార్చుగ నమ, రావళులకు మేలుఁగూర్చు నవఘు దళరథ
జ్ఞేవిభుఁ గృతార్థుఁజేయఁగ, నావిర్భవ మందితిప్పు డర్కకులమునన్. 777
- ఉ. ఈతఁడు లక్ష్మణుం డలఫణీంద్రుని యంశము రావణాత్మజున్
బాతితుఁ జేయు దేవమునిబాధకు రావణుఁ జంపి మీఁద సా

- కేతపురమ్ముఁజేరి చిరక్రీడి ననేక సహస్ర వర్షముల్
భూతల మేలి పైఁ ద్రిదివమున్ గనఁగాఁ గల వంచు నేగినన్. 778
- క. శ్రీరామమూర్తియును విజ, యారాధనచేసి దశమియందు వితరణ
శ్రీ రంజిల్లఁగ భూసుర, వారము దవియించి లంకపైకరిగె వెనన్. 779
- ఉ. వారధిగట్టి రావణువిఁబట్టి వధించి తదీయ రాజ్యముం
గూరిమి నవ్విభీషణునకున్ దగవిచ్చి ధరాత్మజాత సు
శ్రీరహిమీఱఁ గైకొని సుశీలురు వానరు లాశ్రయింపఁగా
ధీరుఁడు రామచంద్రుఁ డరుదెంచె నయోధ్యకు సుప్రమోదుఁడై. 780
- క. దేవీచరితము వినిన కు, భావహమగు యశముగలుఁగు నైశ్వర్యాయు.
ర్వాఁమ్ము లెనయు నిట్టిది, భూవలయమ్మునను లేదు భూపవతంసా. 781
- వ. అని వ్యాసుండు జనమేజయునకుం జెప్పిన ట్లక్కఱకుండు శౌనకాదుంకుం
జెప్పుటయు, 782

స్కంధాంత పద్యములు.

- క. రాజాధి రాజనతపదః, రాజారామాఖ్య విబుధరాజచ్ఛాత్రా
తేజోభిభూతమిత్రాః, భూజనహితః సకలలోక పూజ్యచరిత్రా. 723
- చ. సతత మహాన్నదాన విలసత్పురిపూర్ణ కళాప్రదాన వ
ర్ణిత విరవద్యక్తిర్తివిశదీకృతవాగ్రమణీమణీకర
స్థితపితసీరిజాతరససేవనలోలుపమ త్రబంభర
ద్యుతిః మతిమద్గతీః బుధవిధుస్తుతః బుద్ధిబృహస్పతీః కృతీ. 624
- మాలినీవృత్తము. సుకవి వినుతి శిష్యాః సూరిపంద్య ప్రశిష్యాః
నకలమత విహారీః సాధులోక ప్రచారీః
అకపటమతిలీలాః వ్యాప్త సాధుజ్ఞాహేలా
ప్రకట విబుధశంసాః బ్రహ్మవిద్యద్యతంసా. 725

గద్య.

ఇది శ్రీ.....తిరుపతి వేంకటేశ్వర ప్రణీతంబయిన దేవీభాగవతంబను
మహాపురాణంబునందుఁ దృతీయస్కంధము సంపూర్ణము.
శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీమత్పురదేవతార్పణమస్తు.

(శ్రీ)

దేవీభాగవతము

చతుర్థస్కంధము.

విరిష్టహృదయకమలాం, తర్లక్ష్యకృత సమస్తతత్త్వః కుకవితా
దుర్లతికావిచ్ఛేదకః, చర్లబ్రహ్మాయనుధీః యశస్వత్యన్విధీః.

1

వ. అవధరింపు మనంతరంబు మునులు “మహాత్మాః యవ్వలి కథ వినిపింపు మన
పుడు సూతుం డిట్లను నట్లు పురాణకథనోన్ముఖుండగు వ్యాసునకు జనమేజయుం
డిట్లవియె.

2

క. అన్మత్కులాభివర్ధనః, విన్మయకరదివ్యచరితః వేదవ్యాసాః
భస్మీకృతపాపౌషః శ్రు, తి స్మృతితత్త్వజ్ఞః యోకటి దెచ్చుము నాకున్.

3

ఆ.వె. కూరసేన సుతుఁడు సుగుణుండు వసుదేవుఁ
డనఁగ విందు హరియుఁ దనుజభావ
మందె నెవని; కాతఁ డంగనామణితోడఁ
గంసుచేత నెట్లు కట్టఁబడియె.

4

ఆ.వె. హరియు బంధనాలయమ్మున దేవకీ, ఉదయమంది మీఁద నొదిగి గోకు
లమున కేగ నేలః లలితుఁ గృష్ణుఁ గన్న, వారు పూర్వమం దెవరొ వచింపు.

5

గీ. దేవకీ వసుదేవులు తెలిసి తెలియ, కాచరించిన దేమి కంసాధమునకుఁ
గృష్టునన్నల నార్ధర నేల చంపెఁ, బుట్టినప్పుడ కంసుండు పట్టుఁబట్టి.

6

ఆ.వె. బాల కంసుచేతఁ బట్టునడియు నత్ర, పథముఁ జేరుచేమిః పరమపురుషుఁ
డైన హరికి గొల్ల యలరుఁబోలులతోడఁ, గాఁపురం బొనర్చు గలుగుటెట్లు.

7

క. ఆ కృష్ణు డొనరించిన, ప్రాకృతకార్యముల నెల్లఁ బరిశీలింపన్
నాతే కా దెవ్వరికిం, జేకులు నాశ్చర్య మిట్టిచేతలు కలవే.

8

క. కర్ణా కర్ణికగాఁగ ను, పర్వధ్వజ చరిత విని యపరిమిత వందే
హార్షవగతమగు నామది, విర్ణయము వచింపుమీ మునివరేణ్యః కృపన్.

9

- ఆ వె. ధర్మపుత్రులగుచుఁ దనరెడి నరుఁడు నా, రాయణుండుఁ గడుఁ బురాణములు
బదరికాశ్రమమున బహుకాలము తపమ్ముఁ, జేసి రనుట సుప్రసిద్ధమ కద. 10
- తే. గీ. విద్యమానశరీరులై వెలయు వీరు, మరలఁ గృష్ణార్జునులు గాఁగ మాటుపెట్లు
ముక్తిఁ గోరికదా వీరు మున్ను తపము, నాచరించిరి మఱి జన్మ మంద నేల.
- క. తన కులవర్తనమును ద, పుని శూద్రుఁడు వచ్చుజన్మపరిపాకమునకా
గను క్షత్రియత్వమును జె, ప్పిన శుచి మనలిన నతండ వివ్రతఁగాంచున్. 12
- క. అనువుగ వర్తించిన వి, ప్రసక్తుకా జన్మంబు లేదు రూఢిగ వీరల్
మునులు మహాత్ములు వివరీ, తనియతి క్షత్రియభవంబుఁ దాల్చఁగనేలా. 13
- గీ. అవనిసుకాప మెల్లయాదవులఁ గసిమ, సంగె గాంధారి కాపంబు సరసిజాత
నన్వయము మాపెనవి వింటి; హరితనూజు, మించి యల శంబరుండు హరించుటేమి
- గీ. శక్తిమంతుఁడు హరి యుండ శంబరుండు, సూతికాగర మేరితిఁ జొచ్చి పిన్న
కాలు హరియించె నొక్కొ; యిప్పులుకు వివిన, దుర్బటంబున మనమునఁ దోచకున్నె.
- గీ. ఆత్మజు హరించె శంబరుండన్నమాట, దివ్యవక్త్రుఁడగు హరి తెలియలేఁడె
యరయ నీ నందియంబుల నన్నిఁ బాపి, తెలియఁజెప్పవె సాత్యవతేయ! నాకు. 16
- క. సరసిజలోచను తదనం, తరమునఁ దద్భార్యలెల్ల దన్యులచేతకా
బరిపరి బాధలు వడుటకు, నరయఁగఁ గతమేమొ చెప్పుమా! యనఘమతీ! 17
- గీ. విష్ణువంశమ్ముచేఁ బృథివీభరంబు, నడఁవఁ బుట్టిన యద్దానవారి మధుర
భయముమై వీడి ద్వారకావట్టణంబు, నందు సకుటుంబముగ నుండు టబ్బురంబు.
- వ. అదియునుంకాక మహాత్ములును జగద్విదితంబుగ రాజసూయం బొనర్చి విప్రుల
కనేకదక్షిణ లొసంగినవారును ధర్మతత్పరులును కృష్ణాశ్రమమును నగు పాండవుల
కేల దుఃఖంబు సంభవించె! వేదీ మధ్యంబునం బొడమిన మహాభాగయు రమాంశ
జయుమనగు ద్రోవది యంటరానిసమయమ్మున దురాత్ముండగు దుశ్శాసనునిచే
గృహీతకేళయై సఖామధ్యమ్మునం గన్తి పడనేల! మఱియు విరాటునింట దాసి
యగుటయుఁ గీచకుచిచే నవమానిత యగుటయు నాయను కేపాసంబున ఘటించె!
నదాచారులగు పాండవులు ధనలోభమ్మున భీష్మద్రోణులం జంపనేల! మఱియు,
- క. హరి ప్రేరేపింపఁగఁ దా, మరయక పాండవులు వంశమంతయు నష్టాం
కురముగ నొవర్చి రవ్వయ, హరజమ్మునకన్న బిచ్చమైనను దగదే. 20

- క. మును భారతవంశము నా, శన మగుదున్ నీవు మాతృకాననమున నె
కొని గోళకులగు పుత్రుల, గని నిల్పితి వేమి సాధ్యంబు మహాత్మా : 21
- గీ. తుదకు పరిముల్లరితి నదృతముగాఁగ, బ్రతుకుఁ గాంచిన మాతండ్రి బ్రాహ్మణునిగ
శమ్మునం దేల వైచె సర్పమ్ము : నెంత, రాజయినఁ గాని విప్రవైరమ్ము చనునె. 22
- క. ఆయా సందేహంబులు, పాయపు నామదిని సత్కృపామతివై వి
జ్ఞేయగతిఁ దెలుపుమనుడు ద, యాయతమతి యగుచు వ్యాసుఁడతవి కనియెన్. 23

వ్యాసుండు కర్మవిధము తెలుపుట.

- క. నరపాల : కర్మగతి యన, సురలకు దుష్టేయ మధికసూక్ష్మమ్మును ద
త్పరిపాక మెఱుఁగ శక్యమె, నరులకుఁ గర్మంబు కారణం బన్నిటికిన్. 24
- గీ. కర్మమను బీజమున జీవగణము లఖిల, యోసుల జనించు నశించుచుండు జీవుఁ
దాదియును సంతమును లేకయలరువాఁడు, గాని విధనంబుఁ గనువాఁడు గాఁడు సూదె
- గీ. కర్మవశమున జీవుండు గాంచుచుండు, గాయసంబంధ తద్వియోగములు కర్మ
మమరు సంచితమనిభవిష్యంబనియును, దెలియఁబ్రావృద్ధిమహిమాఁడుతెఱఁగులగును.
- చ. చను సుఖదుఃఖముల్ జరయుఁ జాపును బుట్టువుఁ గామరోభముల్
గనుఁగొనఁ గర్మసంస్కృతివికారములై యజరుద్రముఖులై
నను విధ లేరు కర్మము పునం బది యన్నిటికన్నఁ దత్ఫలం
బనుభవరీతిఁ గాక మఱి యన్యవిషమ్మునఁ బోవ నేర్చునే. 27
- గీ. రుద్రుఁడు కపాలి చంద్రుఁడు రోగి యౌట, సూర్యుఁడు పరిభ్రమించు టించుకయు నన్య
కారణమ్మునఁ గా దది కర్మఫలము, సకలజగమును గర్మవశంబు సుమ్ము. 28
- గీ. జగము నిత్య మనిత్యమ౯ సంతయంబు, మనులకెడతెగదన్న నెవ్వనికిఁ దెలియు
మాయచొప్పడునంతకు నీయఖిలజ, గమ్ము నిత్యవచారమై కానిపించు. 29
- క. నానాయగముల నానా, యోసుల నానావిధాభియోగంబుల జ
న్మానుగతి హరికిఁ గర్మా, ధీవతఁ గాకున్నఁ గలుగునే నరనాదా : 30
- కా. వైకుంఠమ్ముఁ బరిత్యజించి కమలానాంధవ్యమున్ విడిచి
లాకాంతారవిహారముల్ విడిచి హేలానృత్యవాద్యాది ను
శ్రీకళ్యాణము లుజ్జగించి హరివాంఛింపన్ గతం బేమి : ఘో
రాకార మృగుగర్భనారకముఁ గర్మాధీనుఁడే కానిచో౯. 31

- క. మలమూత్రపానమునఁ బం, కిలమగు గర్భంబునఁ దలక్రిందుగ భీత్యా
కలితుఁ డగుటకన్నను నీ, యిల వేటొకడుఁబ ముండునే నరనాథా : 32
- గీ. గర్భమున కెక్కుడగు నరకంబులేదు, పురువు లంగమ్ములను బట్టి పొడుచు నాఁక
లి యదికంబుగఁ బీడించు లేవరాదు; పదినెలల కష్టమియ్యది పార్థివేంద్ర : 33
- క. ఈ కష్టములకుఁ దలఁకి య, నేక సుఖమ్ములను విడిచి యేకాంతగతిం
గైకొని మునీశ్వరులు తప, మాకాంక్షించెదరు గర్భ మతిదుఃఖదమౌ. 34
- క. ఒక కల్పమేవియును నా, రకమున వసియింపవచ్చు రాజా : గర్భం
బకటకట : దుఃఖబహుళం, దొక షణ్ణమేవియును దాన నుండుట భరమౌ. 35
- గీ. దారుణంబగు యోనియంత్రమ్ము వెడలి, పడుట యొకకష్ట మామీఁద బాల్యమం ద
నేకములు గష్టములు పెప్పనేల దీని, నేవగింతురు తత్తవ్జ్ఞ లెఱుకకలిమి. 36
- గీ. యజ్ఞ దాన తపోజన్యమైన సుకృత, కలన స్వర్గంబు గల్గుఁ జంచలముగావి
యదియు విత్తంబుగాను పుణ్యంబు షీణ, మైన నటసుండ నింద్రునకైనఁ జనదు. 37
- గీ. కృతకుతాకుభకర్మముల్ కేవలాను, భావ్యములు దాఁటఁగా రావు బ్రహ్మకైన
విష్ణు వెత్తిన యవతారవిద మదెల్లఁ, గర్మవశ మని యెఱుఁగు నిక్కము నృపాల. 38
- క. రామావతారమునఁ గవు, లై మహి నావిర్భవించి రమరులు; కృష్ణం
దౌ మధుసూదనునకుఁ దో, డై మెలఁగిరి యాదవులయి యాహవభూమికా. 39
- గీ. బ్రహ్మచేఁ బ్రేరితుండయి పద్మనేత్రుఁ, డెత్తు నవతారములు ధర్మ మెనఁగఁజేయఁ
బ్రతి యుగమ్మున నవతార ఫలము హరికి, రాక్షసవినాశమును ధర్మరక్షణంబు. 40
- క. శ్రీకృష్ణుని చరితము ను, శ్లోకము పుణ్యప్రదంబు శోభనము లన
ప్రీతికము శృంగార రస, వ్యాకీర్ణము సర్వలోకవంద్యం బధిపా : 41
- కీ. యదుకులమునందు వసుదేవుఁ డవతరించెఁ, గశ్యపుని యంశమున శాపకారణమునఁ
గలిగె గోవృత్తి; కశ్యపుకాంత లదితి, యను సురసయును శాపానుయ్యక్తిఁ జేసి. 42
- గీ. దేవకియు రోహిణియు నాఁగ భూవలయము, నందు నక్కయుఁ జెల్లెలునై జనించి
రమడు, జనమేజయుం డను మునివరేణ్యః, కశ్యపున కేల శాపంబు కలిగెఁజెపును. 43
- ఆ. వె. ఆకవి భార్యలైన యదితియు సురసయు, శాప మందనేల జగదధీకుఁ
డైన హరియు మానుషావతారం బెత్తి, గోకులమున నేల కోర్కెఁజెందె. 44
- క. వైకుంఠవాసుఁడగు హరి, గోకులమునఁ బుట్టి వింకకోర్కెల కుద్ద
ప్రాకృతివర్ణల మెలఁగుట, కేకరణ మెఱుంగఁ జెప్పవే మునివర్యా. 45

- ఉ. మానవజన్మమన్నఁ గడు మాన్యము గాదది గర్భదుఃఖము
భ్యానుగతంబు దానికి మహామహాదోహరి నమ్మఱించి యె
న్నే నవతారముల్ గొనుచు నెంతయుఁ గుండఁగనేల రాముడై
కాననమందు మున్ వడిన కష్టముకన్నను గష్టమున్నదే : 48
- ఉ. గోవులఁ గావఁదో వెడఁగు గొల్లల కొంపలలోఁ జరింపఁదో
చావునకుం దలంకి తన జన్మగృహంబు పరిత్యజింపఁదో
చేవ గలట్టి కంసుని నశింపఁగఁ జేయఁగఁ గష్ట మందఁదో
యేవగఁ జూచినన్ సుఖము కృష్ణునికిం గనుపట్ట దింతయుఁ. 47
- వ. ఆనవుడు వ్యాసుం డిట్లనియె. 48
- క. హరి యవతరించుటకు నో, నరపాల : యనేక కారణంబులు గల నా
దరమున విను వసుదేవుని, చరితమును నతని సతుల చారిత్రమున్. 49
- వ. ఒక్కనాఁడు కశ్యపుఁడు యజ్ఞార్థంబుగ వరుణు ధేనువుల నవహరింప నతండు
గుపితుం డగుచుఁ బరమేష్ఠికడకుఁ జని యిట్లను. “నా ధేనువులు కశ్యపావహృ
తమ్ము లగు కతనఁ దదీయతర్జకంబు లడలెడి మాతృహీనమ్ములైన యీ వత్సంబు
లంబోలె నీతని భార్యలును దుఃఖింతురు గావుత” మని మఱియు నదితం గుఱించి
“మృతవత్సవై కారాగార నివాసినివై కుందు” మని శపించిన విని నీరజాననుండు
గశ్యపు రావించి యిట్లనియె. 50
- గీ. ఈవు లోభగుణం బూని యితని ధేను, వుల హరింతువె? ధర్మంబు పొలియదే! యె
ఱింగియును నింద్యమైన పనిం గణింప, లేని నీ బుద్ధి కేమన నొను మోవి : 51
- వ. యుక్తాయుక్తంబు లెఱింగియు నెఱుంగనిగతి ననుచితం బొనరించితివి గావ భార్య
లిరువురితోఁగూడ యదువంశమ్మునం బుట్టి గోపాలకత్వం బొనరింతువు గాక
యని శపించి మఱియు నిట్లనియె. 52
- క. ధరణీ భారంబెల్లను, హరియించెడివాఁడు పరముఁ డాద్యుఁడు హరి సు
స్థివై భివుండు నీకుఁ గొ, మరుడై జనియించు లోకమాన్యుండగుచుఁ. 53
- వ. దితియు నొక్కెడ నదితిం గాంచి “నీకుం గుమారు లేడువు రుదయించి నశింతురు
గావుత” మని శపించె; ననవుడు వ్యాసునకు జనమేజయుం డిట్లనియె. 54
- క. దితి యేల శపించె మరు, తృతిజనని నదితిని దనదుభగినిన్ నాకుం
గత మెఱిఁగింపు మనుడు భూ, పతి కిట్లని చెప్పఁ దొడఁగె వ్యాసుఁడు పేర్మిన్.

వ. రాజేంద్రా! దక్షవికృమిరెలగు దితియు నదితియుఁ గళ్యపురకు భార్య లందు నది
తికి నింద్రుం డుదయించిన దితి తనపతి యగు కళ్యపుం గాంచి “ఇంద్రతుల్య
పరాక్రముఁడగు కొమరుం గరుణింపవే” యని ప్రార్థించుచు నతండు నట్లనుగ్ర
హించె నంత దితియు సంపూర్ణగర్భవతియై యున్నెడ నదితి దానికి సహింపక తన
పుత్రుండగు వింద్రున కిట్లనియె. 56

క. దితికడుపున నొకతనయుం, డతివీరుం డుద్యవించు నని కడుఁ జింతా
న్వితనైతి వైశమే త, త్రుతిక్రియ యొనర్ప మనకు వలయుఁ గుమారా. 57

గీ. గర్భవతియగు నవతాలి గాంచి నా మ. నంబు చింతాకులంబయ్యె నాఁడునాటి
కలరెనే శాత్రువుఁడు రాజయక్షుపగిది, నుపశమింపఁగరాదు ను మ్రొకరిచేత. 58

క. ఆనవుడు వింద్రుఁడు దితికడ, కనువుగఁ జని యొక్కనాడు సాష్టాంగ నమ
స్సొనరించి వినయమధురం, బును విషగర్భితముఁ గాఁగఁ జొరి కిట్లనియెన్. 59

గీ. అమ్మరో! నీవు వ్రతపరాయణతఁ జాల, బడలి కృశించితివి నీకుఁ బాపసేవఁ
జేయ వచ్చితిఁ బెద్దలసేవకన్న, గలదె సుకృతంబు నకల లోకమ్ములందు. 60

వ. అని పాదమ్ము లెల్లన నొత్తుచున్నెడ నాపె విడిచె నతండు వజ్రంబు గొని. 61

గీ. యోగబలమున గర్భంబు వేగఁజొచ్చి, యేడు తెఱఁగుల ఖండించె, యెట్లొనర్ప
వజ్రదారాభిహతంబు వలవిబాధ, తాళఁజాలక శిశువు రోదనము చేసె. 62

వ. మఱియు నతండు మెల్లన “మారుద” యని నుడువుచు నొక్కొక్క ఖండం
బేడేడుతునుకల గాఁ దునిమిన నాపెగర్భం బేకోన వంచాశక్త్యండంబు లయ్యె నంత
నదితియు మేల్కొంచి నపత్నియే యందులకుఁ గారణం బని యెఱింగి కోపించి
యిట్లు శపియించె. 63

ఉ. పాతకురాల! గర్భమును భంగ మొనర్చినయట్టి నీతనూ
జాతుఁడు రాజ్యహీనుఁడగు నత్యము గల్గినదాననేని నీ
వాతునై భవాంతరమునందును విప్రును బంధనాలయా
పాతమునం గృశించి సుతభంగమునం దపియింప కుందువే. 64

వ. నావుడుఁ గళ్యపుండాలించి దితిం గాంచి యిట్లను “నోలతాంగీ! కోపింపకు
మీఖండమ్ము లన్నియు మరుత్తులనఁ బరఁగి బలాదికమునఁ బురుందరసామ్యమ్మున
నెగడెడి, భవద్విత్తిర్థంబగుకావం బిత్తలోదరి యష్టావిశమ్ముగు ద్వాపరమ్మున మను
ష్యాంశమ్మున ననుభవించునని చెప్పి మఱియును, 65

చ. వరుణుడు కాపమిచ్చె మును వారనికోపము నూని నీవు నా
వరుసన కాపమిచ్చితి వపంద్యము లియ్యవి తప్ప నేర్చునే
యిరువుర కాపహేతువున నీ సతి మానుషయోనిఁ బుట్టు నో
తరుణి ! కృపామతిఁ గను వృథాకలహమ్ము లడంచు శ్రేయమున్. 66

గీ. అని పతి వచింప నక్కంత యడ్డు నెప్ప
కూరకుండె నరేంద్ర ! యయ్యువిద యదితి
దేవకీదేవి యగుచు మేదిని జనించె
నెఱుంగు మిది కాపకారణం బింత నిజము. 67

క. అన విని జనమేజయుఁ డి, ట్లనియెన్ నీచెప్పినట్టి యాఖ్యానము వి
న్నను బావరూపభవబం, దనమునకుం దలఁకు నామనంబు మునీంద్ర ! 68

గీ. కశ్యపుని పేర్మికొడుకు లోకముల నేలు
వాడు దేవేంద్రుఁ డిట్టి యపాత్రకర్మ
మొనరిచె నటన్న నకట ! తక్కురులు పాప
ములకుఁ దలఁకుదురే ! భవాంబుది మునింగి. 69

వ. సంసారకారణంబుననకదా ! మత్పితామహులగు పాండవులు శ్రీకృష్ణప్రేరితులై
యధర్మబహుళంబును దారుణంబునునగు సంగ్రామం బొనర్చి మహాత్ములును వేద
వేదాంగపారంగతులును దేవాళసంభవులునునగు భీష్మద్రోణాదులఁ బలువురఁ బరి
మార్చిరి. 70

క. సారవిహీనంబగు సం, సారం బని యెఱిఁగి దేవసములును ధర్మ
ప్రారంభులు నగువారలు, నీరీతి వధర్మవృత్తి నెనయం దగునే. 71

సంసారవిముక్త్యపాయము.

- ఆ. వె. ధర్మ మనఁగ నేది దానికిఁ దగు నాస్థ, యెట్టి ! దది ప్రమాణమెట్లు లగునో !
తెల్పుమయ్య వ్యాస ! తెల్లమ్ముగా నిట్టి, కతల కతన మనము గలఁక చెందె.
- గీ. ఆ ప్రవాక్యంబు విశ్వాస్య మంటివేవి. యాపుఁ డెవ్వఁడో తెలియఁగ నలవి యగునె
విషయన క్తతఁ జెంది పూరుషుఁడు రాగి, యగును రాగంబు ద్వేషంబు ననుసరించు.
- క. తనకాంక్షము సాధింపం, గను ద్వేషం బనృత మొదవఁగాఁ జేయును వి
ప్రనిరూపము నెపమునఁ గొవి, చనఁడె జరాసంధుఁ గూల్చ జరిజాక్షుఁ డొగిన్.

- క. అతఁడు త్రివిక్రముఁడయ్యు న్న, పతివరః యీకతనఁ గాదె వామనుఁడన్ వి
 శ్రుతిగాంచె ద్వారపాల, స్థితి కగ్గం బయ్యెఁ దదన్వశీభూతుండై . 75
- గీ. ధర్మమున కాదిపదము సత్యంబు రెండ, వపద మెన్నంగఁదగు కుచిత్వంబు మూఁడ
 వపద మెన్నంగ దయ నాల్గవపదమెన్న, దాన మచెప్ప నెల్ల బుధప్రజులు. 76
- వ. అట్టి నాల్గపాదమ్ములం దక్కిన ధర్మంబు నిలువదు ధర్మహీనులగు కర్మంబు
 ఫలప్రదంబు గానేరః దందు నిశ్చలుండు మృగ్యుండని పలికి మఱియు నిట్లనియె.
- ఉ. దాత మహానుభావుఁడు శతశ్రతుకర్త నయానయాది వి
 ర్ణిత జితేంద్రియుండు రమణీయచరిత్రుఁడు వేదమార్గసం
 స్థిత ధరాసురాదిజనతానుతుఁడౌ బలిచక్రవర్తి నా
 రీతి నచ్యుతమార్గమున శ్రీహరి వంచన సేయు బొప్పునే. 78
- వ. ఇం దధికుండు బలియౌ హరియౌ తెల్పుచునపుడు సాత్యవతేయుం డిట్లనియె. 79
- గీ. మాయ వన్నిన కపటవామనుని కన్న, నాడి తప్పక మేదిని యఖిల మతని
 కిడిన బలి యుత్తముం డని యెన్నఁ దగదె, ధర్మమున నొందుగలదె సత్యంబుదక్క.
- గీ. తీర్థములు సారెసారెకుఁ దిరుగుఁ గాక, జన్మములు తేవతేవకు నలుపుఁగాక
 దానమతి మాటిమాటికిఁ బూనుఁగాక, సత్యవంతున కేవాఁడు సాటివచ్చు ? 81
- వ. త్రిగుణాత్మికయగు మాయ బలవతి యగుకతవ సాంసారికునకు సత్యంబు దుర్ల
 భంబు నిస్సంగులును విప్రవ్రతిగ్రహాలును వైఖానసులును నగు మునులకు సత్యంబు
 సుసాధం బట్టివారల యిది దృష్టాంతంబుగాఁ గలరు. తద్విన్నంబగు నఖిలజగం
 బును మాయాశబలితమ్మగుచు మోహంబునిధిం దరింపరామి భ్రమించుచుండుఁ
 గార్యాధి యగు సంసారికిఁ గపటం బవశ్యకర్తవ్యంబు; దానం బాపంబునంభవిండు,
 గామక్రోధలోభాదులు బలవంతంబు లగుకతనఁ గర్తవ్యకర్తవ్యమ్ముల నెఱుంగ
 నీవు. విభవమ్మవలన నహంకారంబును నహంకారంబువలన సంకల్పవికల్పమ్ములును
 నాకాత్పష్టాదైన్యదంభంబులును నసూయయు మున్నుగాఁ గల దుర్గుణమ్ములు పెక్కు
 సంభవిండుఁ గాన సంసారికి మహామోహమ్మునం బడక తీరదు. 82
- గీ. మనము పరిపక్వమై కుద్ది గనదయేని, ధనము న్యాయార్జితం బయి తగదయేని
 శత్రుపట్కంబు దూరమై చనదయేని, వాఁ దొనర్చిన కర్మంబు వమ్ము సుమ్ము. 83
- గీ. కర్త ద్రవ్యంబు దేహంబు కారయితయు, కుద్దులై యున్నఁ గర్మంబు కుద్దిఁ జెందుఁ
 గాని విపరీతము లయినఁ గర్మఫలముఁ, గూడ విపరీత మగుఁ జూపె కురువరేణ్య;

క. తన వృద్ధియుఁ బరహావియుఁ, గనఁ గర్మం బాచరించు మనుబందలు నె
కొని త త్తద్గుణ శుద్ధిని. గనకున్నఁ బ్రమాద మొదవుఁ గర్మమైనకున్. 85

వ. ప్రాజాపత్యులగు దేవదానవులు కార్యార్థులగు కతన సదా పరస్పర విరోధమునం
బ్రవర్తింతురు. గుణత్రయ సముద్భూతులగు దేవ మనుష్యతిర్యగాదులకుఁ బరస్పర
జాతివైరంబు స్వాభావికంబు. అహంకార సముత్పన్నంబగు నీ సంసారమునందు
రాగ శూన్యం దుదయించుట కల్గయని మరియు నిట్లనియె. 86

అ.వె. వేయి మాటలేల విశ్వంబు సర్వంబు, మోహమయము రాగమూల మగుచు
వాదియగుమునంద యెలరారె నింక నీ. కలియుగము చెప్ప నలవి శుగునె: 87

క. ద్రోహమొనర్చిన వానికి, ద్రోహం బొనరింప నిరువుడున్ సములే య
ద్రోహికి ద్రోహమొనర్చిన, ద్రోహాత్మునికన్న జగతి దుష్టులు కలరే? 88

వ. సుకృతవంతులకుఁ గృతయుగమును గలిపురుషులకుఁ గలికాలంబును మధ్యము
లకు మధ్యయుగంబులును విర్ణీతంబులు. అందు నొకానొకఁడు వాసనావశ్యమునఁ
గలియందును ధర్మాత్మఁడు కాఁగలఁడు. ఏ యుగమునను ధర్మంబునకుఁ బూర్వ
జన్మవాసనయ కారణంబు. 89

గీ. సత్యసంధులు మును లతిశాంతు లగుచుఁ, గాననమ్ములఁ దపములు పూనియుండ
మమవు నంతటివాఁడు పెక్కుచ్చరమున, వారి నియమమ్ములకు భంగపా బొనర్చు.

వ. ఇండులకుఁ బురాతనంబగు నొక యితిహాసంబు గలదు. 91

గీ. ధాతమానసపుత్రుండు ధర్ముఁ డనెడి, బ్రాహ్మణుఁ డొకండు వేదసంపన్నుఁ డతుల
ధర్మతత్పురుఁ డలరు నాతఁడు పదుగుర, దక్షసుతలను బెండ్లాడె ధర్మరతల. 92

వ. వారికో గృహస్థధర్మములం బ్రొద్దుపుచ్చుచు హరి కృష్ణ నరనారాయణులను నలు
పురఁ దనయులఁగాంచె నందు హరికృష్ణులు యోగాభ్యాసరతులైరి. నరనారా
యణులును, 93

నరనారాయణులు తపం బొనర్చుట.

శా. మంచుంగొండకు నేగి చేసి రచటన్ మందాకినీ తీరమం
దం చన్మంజులకుంజభాగముల నధ్యక్షించి లోలోన 'నో'
మంచున్ మించుగతిం దపంబొక సహస్రాబ్దింబు లద్దాన గం
పించెకా సప్తకులాచలంబులును జోబించెన్ దిశాచక్రమున్.

- క. ఘోరంబగు తప మా నర, నారాయణు లి ట్లోనర్చ నాకవిభుఁడు పెం
పారు భయమ్మున మనమున, వారి తపశ్శ్రీలు భంగవలుపం దలఁచెన్. 95
- వ. తలఁచి యైరావతం బెక్కి గంగాకూలమ్మునకుం జని యచట నరుణద్వితయంబు
వడుపున బ్రహ్మవిష్ణువుల చందంబున వైశ్వానరద్వయంబునగిడిఁ దపంబొనర్చు
ధర్మతనయులం గాంచి గజంబు డిగ్గి డగ్గఱకుం జని యిట్లనియె. 96
- ఉ. ఏమి మనంబునందలఁచి యిట్లు తపం బొనరించుచున్న వా
రో మహనీయులార : మదినున్న వరంబు వరింపుఁడయ్య ను
త్రాముఁడ నేను వచ్చితి భరంబని యెందక, చాలు నింక మీ
భీమతపంబు మాకు నొదవించెను సంతస మెంతయేనియిన్. 97
- ఆ. వె. కోరఁ దగవిదైనఁ గోరుఁ డొసంగెద, ననుచుఁ బల్కు హరివచనములకును
మాటు వలుకరైరి మహనీయు లతిజప, ద్యానగరిమ మదిని దవులు కతన. 98
- క. వలుకని మునులంగని బి, ట్టలుకం బాకారి వారి ద్యానానక్తిన్
బొలియింపఁగ నొకమాయఁ, గలుగంగఁ జేసె సంతఁ గలుషితమతియై. 99
- క. పులులుం బాములు సింగం, బులునుం దోఁడేళ్ళుఁ జిలుతపులులుం బెలుచన్
గలిగెను డన్మాయాబల, విలసనమున వేలకొలఁది వెలుఁగొదవంగన్. 100
- గీ. పుష్కలావర్తకంబుల బోరుకొలిపె, దావదవమును నల్లెనల్ దవులుకొలిపె
నందతమనంబు నల్లడ నాక్రమింపఁ, జేసె తాల్లరిపించె విశేషరీతి. 101
- క. నరనారాయణు లీగతి, మరుదదిపతి గడలుకొల్పు మాయకు భయముం
బొరయక తమయంతన ను, స్థిరమతులై యుంట చూచి చెచ్చెర నతఁడుఁ. 102
- గీ. కోరువర మిచ్చెద నటన్నఁ గోరరైరి, వానకును నెండకును, వీతిఁబూనరైరి
పులులకేనియు మదిలోనఁ దలఁకరైరి, వీరితపమున కెట్లుకో విష్ణుమనుచు. 103
- వ. వితర్కించి తత్తపోతిశయమ్మున కచ్చెరువంది సనాతనియు జగదీశ్వరియునగు
నంది వాగ్మీజమాయావీజకామవీజంబుల జపియించు మహాత్ములతపంబున కంత
రాయం బొనర్చ నెవ్వండు సమర్థుడని యోజించి నాకమ్మునకుం జని వసంత
మన్మథులం పిలిపించి యిట్లనియె. 104
- క. స్సౌమత్పత్నీయ నరనా, రాయణు లనువారు బదరికాశ్రమమం ద
త్యాగతరీతిఁ దపంబుం, జేయుచున్నారు మనకుఁ జేబొదవంగన్. 105

- ఉ. వారితపంబు భంగపఱుపం జని యేను “వరంబు లిచ్చెదన్
గోరుఁ” డటన్న నాదువలుకుల్ చెవిఁ బెట్టక పోయి రంత దు
ర్వారమదీయమాయఁ గనుపట్టిన వానకుఁ బెద్దగాలికిఁ
గ్రూరమ్మగాలికిన్ మదినిగొంత రాకింత యదేమివితయో. 106
- ఆ. వె. అంతనేను వారిదైన తపంబును, భంగపఱుప లేమి బెంగఁ గొనుచు
నేగుడెంచి దీని నేరు సాధింప లే, రంచు మిమ్ము బియవ సంపినాఁడ. 107
- క. కావున నిర్జరకార్యము, గావింపఁగ నీవు దక్కఁ గలవా రేదున్
భావింప లేదు నీయను, భావం “బిడమిడ్డ” మనఁగ వచ్చునె మదనా : 108
- గీ. హరిహరబ్రహ్మముఖులు నీయంపగముల, దాడి కోర్వక దాసానుదాసులైరి
జగము లన్నియు గెల్పిఁజాణ పీవు, మనుజు లన నెంతవారలో మదన : నీకు. 109
- ఉ. సంతస మూచి వే మనవసంతునితోఁ దగునట్టియస్పరః
కాంతలతోడఁ గూడి చనఁగావలెఁ గావలె సిద్ధిః వేల్పురా
పంత రపంత నీమది కవశ్యము రావలెనయ్య మార : నీ
యంతటివాని కెంతమనమైనది యంతటికార్య మెంచఁగన్. 110
- గీ. రంభ మొదలగు నప్పరోరమణులందు, నొక్కరిత యిట్టిపని చేయనోపు నట్టి
దండు నీకు నపోయమై యుండ నెంత, లేసి తపములకైనను వాని చెడదె. 111
- వ. అవి యనునయ పూర్వకమ్ముగఁ బల్కు నతనికి మదనుం డిట్లును. 112
- క. దేవా : దేవరయానతి, గావింపఁగఁ గింకరుండు గలఁడైనను నా
భావమ్మునఁ గల భయసం, భావన తెల్లముగఁ దెలియఁ బఱచెద వినుమి. 113
- గీ. హరిహరబ్రహ్మలను జిత్తమందు నిలిపి, తపమొనర్చెడి తపసుల తపము పాదు
చేయఁగలఁ గావి దేవిని జిత్తమందుఁ, దలఁచు తపసుల పంచింపఁ దరము కాదు. 114
- కా. ఏవారైన మదీయబాణములఁ బేరె త్తించి యుంకించి త
ద్వాపమ్ముల్ గలఁగించి తత్తపములన్ భంగంబు గావించుఁ గా
నీ వాలాయముఁ గామబీజ మెదలో నిత్యంబు ద్యానించు నా
దేవీభక్తులవంకఁ బోవుటకు సందేహింతు దేవాధిపా : 115
- క. నరనారాయణులను ముని, వరు లీయరువురును శక్తిభక్తులు వినుమో
మరుదీశ్వర : నాశరముల, కరయం గుఱిగా రనన్ బలారాతి యనున్. 116

- క. మాయాబలముననైన ను, పాయముచేనైన నీ వపాయము గన కే
యే యనువున నైనను సుమ, సాయక : యీ దేవహితము సాధింపఁదగున్. 117
- వ. నావుడు మదనుండు మాతాడక రంభాదులతో బదరికాశ్రమంబు పొంతకుం జను
నంత వసంతుండును మున్న తదాశ్రమంబు ప్రవేశించె. 118
- మ. చివురుం గొమ్మలతో రసాలములు పుష్పించెకా ద్విరేఫాళి 'జం
జవు' మంచున్ బ్రతిసూనగుచ్చమువయిం జూడందగెకామించి పం
డువు గావించెను గర్జయుగ్మములకుకా బుంస్కోకిలా రావ, మొ
క్క వసంతుండు తదాశ్రమావనితటిం గాలూఁడు నాలోపలన్. 119

వ సంత ప్రవేశము.

- క. పొగడలు తమాలములు మో, దుగులున్ దిలకాగములు మధూకమ్ములు గెం
జిగురుం బూవులతోఁ ద, న్నగమున నింపుం దసర్పె నయనమ్ములకున్. 120
- సీ. లతలన్నియును బుష్పవతులై నగంబు , పంచితంబుగఁ గొఁగిలింపుకొనియె
మందమ్ములై మంచిగందంపుఁదావితోఁ , జెలరేఁగి నునుగాడ్చు లలముకొనియె
రాలముగ్గినవండు గాలించి మెనవురు , గొదమ చిల్కిలదండు కూయఁదొడఁగెఁ
బండుటాకులమీఁదఁ బడెడి పూవులచాలు , పండువెన్నెలభౌతిఁ బరిధవిలై
- గీ. నాలుమగల్గెల్ల మొల్లమౌ పూలఁజాల , లీల నొదవఁగఁజేయు నీ రాతిలోన
నించు విల్కాని చెయ్యి లగ్గించుకొనుచు , సంతసింపఁగ సాగి రా నమయమండు.
- గీ. ఇటు వసంతుండు మున్న యచ్చటను జెలంగఁ
బంచ బాణమ్ములును గేల నించువిల్లఁ
దాల్చి యప్పరనల వెన్నుఁ దన్ని రాఁ ద
దాశ్రమము పేరె సుమబాణఁ దభయుఁ దగుచు. 122
- ఉ. ప్రాకులు మోసులెత్త గరిమ న్నెలతా ల్గంగంగఁ గోటరా
సీక నివాసమై తగు ఫణిప్రకరంబు కరంబు వేడ్కతో
నూఁకొనఁ గోకిలల్ ప్రతి రవోదయముం బొనరింపఁ బాడి ర
వ్యాకులలీల నప్పరన లయ్యెడ రమ్యలయన్వరంబుగకా. 123
- వ. ఇట్లకాలవసంతోజ్జ్వలభంజన మంజులతర గీతంబును గోకిలారవంబును శిల

ముఖద్వనంబును జెవులకుం దవిలి జెప్పలు విప్పి నలుదెసలు చూచి నరనారాయణు
లిర్వురును గాలధర్మ వివర్యాసమ్మునకు విస్మయం బందుచుండిరి. 124

గీ. కుజము లన్నియుఁ బుష్పించెఁ గోకిలార, వమ్ములును డుమ్మెదల విరావమ్ములును భ
రమ్ములై నిండె నీ భూధరమ్మునిండ, నన్న ! చూచితె యిది యెంత యద్భుతంబో!

గీ. శిశిరముకువను గజరాజు శిరముఁ దన ప, లాశ కుసుమమ్ములను గోరులం గలంచి
యరుగుదెంచె వసంతసింహం బటంచు, దోచుచున్న దిదేరి చాతుర్యమొక్కొ.

సీ. అరయ రక్తాశోకకరయుఁ బలాశాంఘ్రి , కయును నీలాశోకకవయు నీల
నీరజనయనయు వారిజవదనయుఁ , గుండద్విజయు బిల్వకుచయు మంజ
రీకర్ణయును జపాశ్రీకాధరయు నీవ , వసనానిత్యయు సింధువారనఖయు
గోకిలాలాపయుఁ గేకికలాపయు , సారసస్వననూపురారవయును,

గీ. రమ్యవాసంతికాబద్ధరశనయు మద , హంసగమనయుఁ బుత్ర జీవాభివాస
లోమలతయును నగుచు నీలో వసంత , లక్ష్మీసంప్రాప్తచయ్యో సలక్షణముగ. 127

చ. సమయము గానిచో నిటు వసంతము వొల్పుటఁ జూడ నన్నదీ
యమగు తపంబు వో నడవ నాకవిభుం దొనరించినట్టి కృ
త్రిమగతి తోచుచున్న దమరీ మృదుగానరవంబు వివిక్తజే
సి మది గలంగఁజాతెఁ బరిశీలన చేయకయుంబ పాడియే. 128

ఉ. శీతలవాతపోతములు చేతము దన్నఁగఁ జొచ్చెఁ గోకిల
వ్రాతము గీరసంతతి మరాళసమూహముఁ గేకి బృందమున్
గూఁతల మెప్పొనరె మనకుం గడు మోస మొనర్ప నెంచి న్వ
ర్ణేతయ వంపఁబోలుఁ దరుణీతతి నింతయు విస్కృవం బగున్. 129

వ. అనుచు నారాయణుండు ప్రళంసించుచుండు నెడ, 130

సీ. పదియాఱువేల యేఁబది మంది మేనకా , ముఖ లచ్చరలు వెన్న ముందు నడువ
నశిమయంబగు నారి యారజంబున మించు , విండువిల్లు బుజాన సంపవించ
మకరందరసము చిమ్మఁగఁజాలు సుమబాణ , ములగముల్ దూణీరములఁ జెలంగఁ
గుల్మకొయిలదండు చిల్కీతేజీబారు , కలకలమనుచుఁ జక్కటి నటించ;

గీ. వచ్చి తమక్లబ్బెడుట విలంబడిన మదను , నచ్చెరు వొకింత మనమున నాడుకొవఁగఁ
గాంచి రొనరించుతపముఁ జాలించి ధర్మ , తనయు లిరువురు సంతస మినుమడించ.

- గీ. దివ్యభూషణరుచి దళదిశలు వెలుగ, మునుల తెలుగురు సురధన వనజములులు
మానవులు వినదుర్ల భమైనపాట, బాద సాగిరి కామవివర్ధనముగ. 132
- వ. వారి యాటపాటలకు విస్మితలగుచు వారిట్లవిరి. 133
- ఉ. మిమ్ము వసంతమన్నథుల మీపత్తియైన బలారి మాముని
త్వమ్ము గలంచి మాతపము ప్రప్తము సేయఁగఁ బంపినాఁడు చి
త్తమ్మున నీసుతో; నవికథంబుగ గురైఱుఁగంగవచ్చెఁ గా
ర్య మైటులైన మాపలుకు లాంఘఁ డాదరమేదురింబుగన్. 134
- ఉ. దూమునుండి వచ్చితిరి తొయ్యలులార! పరిశ్రమంబు చే
కూరెడిఁ గాన మాయొసఁగు కొంచెపు విందుల సేదదేరి యం
పారఁగ నన్నదాశ్రమమునందు వసించురుగాకి యూతే
మీరిట కేగుదెంతురె తమిన్ ద్రిదశేశ్వరుఁ డంపకుండినన్. 135
- క. సాకారి మాతపమ్ముం, జీకాకొనరింపఁ జేసి చెఱువఁగ నంపెం
గాక మిము గణికలార! వ, రాతులు మీరెంత! తపము ప్రప్తమొప్పకా. 136
- క. మాసామర్థ్యం బరయుఁడు, మీసౌందర్యమ్ముతీవి మించందగు బల్
వాసి కలదాని గలుగం, జేసెద మొకతస్వి మీకు సిగ్గు మఱింపన్. 137
- వ. అని నారాయణుండు కుడితొడ కేలం జఱచినమాత్రన యప్పోమణియగు సూర్యశి
చెలులతోడం బుట్టె నిట్లనన్యసామాన్య లావణ్యంబునం బొదలు నక్కన్నెం జూచి
దేవసామాన్య లందఱును మన్యంబగు నమ్మునిమహిమమ్మున కచ్చెరువడుచు నిట్లవిరి.
- చ. ఎఱుగక మీమహిమహిమ కెగ్గొనరించి తపంబు భంగముం
బఱువఁగ వచ్చియున్న మము మన్నన సేయుఁడు తొల్లియెందఱెం
దతో మహనీయులైన మునినాథుల నన్మరపాంగపాతముల్
చెఱువఁగ లేదె! మీదరికిఁ జేరవు; మీమహిమమ్ము లింతలే! 139
- వ. అపియునుం గాక నారాయణాంశసంభూతులగు మహానుభావులని యెఱింగియు
వింద్రుండు భవత్తపోభంగమ్మునకు మమ్ముంబనుచుట యన్నదీయపురాకృత భాగ్యో
దయంబ కావి యొండు గాదు భవాదృశులిట్టి తువ్వసుఖంబులకుఁ జిరకాలార్జితంబగు
తపంబు వమ్మొనరింతురేయని సుతించు దేవవేశ్యలం గాంచి చిఱునగ వంకురింప
విజతపఃకాంతులు శరీర మలముకొన జితకామలోభంబగు మనమ్మున సంతస
మువృత్తిల నరుండు విన నారాయణుం డిట్లవియె. 140

- క. వేగము మీలోకంబున, కేగి మడియోరుజాత నీయూర్వశి మీ
రాగోత్రారికిఁ గానుక, గాఁ గై సేయుండు కుభముగాఁ దగు మీకుఁ. 141
- గీ. “దేవతలకెల్లకుభ” మంచు “దేవవిభున, కతులితానంద” మంచు నారాయణుండు
నరుడు దీవించి రంచు విన్నవము సేయుఁ, దేగుఁ డచ్చరలారః మీయెడకు వనుడు.
- క. పలుకుల విన్నాణపుఁ దీ, పొలుకఁగఁ బయ్యెదలు మాయ నుకించుచు న
పులలోచనాంత లిట్లని, రెంమిన్ గేల్పొడ్చి యమ్మునీంద్రుని తోడఁ. 143
- ఉ. తావకపాదపద్మములదాపునఁ గాపుర ముండి త్వత్సమా
సేవనమాచరించుచును శ్రీం రహంపఁగ వచ్చినట్టి మే
మావల తెల్లు పోయెద మహా ! యిటు లాడగఁజెల్లునే మునీం
ద్రా : వదరించి మాహృదయతామరసమ్ము తెలర్చు జేయవే. 144
- క. భవదూరుజాత లగునీ, యువతీమణులెల్ల మేల్మీ నూర్వశితో నా
కవిభుం గన నేగెద రే, ము వసింతుము నీనమీపమునన మునీంద్రా : 145
- వ. నావుడు భవదభీష్టం బెయ్యది యనుడు వారలిట్లనిరి. 146
- చ. చదలును భూమియుం గలిసి చన్నఁ దపోదనులాడి తప్ప రీఁ
గఁ దలఁచితేని మాకుఁ బతిగా వినుఁ గోరెద మొప్పుచుయ్యఁ యే
మదవతిమాటకైనఁ బెఱమాట వచించుట పాడి గాదు మే
మదియునుఁ గాక మన్మథశరానలదగ్ధల మాదరింపవే. 147
- ఉ. కమ్మనివింటిజోదు చెలికాని హిమాంకునిఁ గూడిమాడి దే
హమ్ము నహమ్ము మీఱఁ బువుటమ్మల నెమ్ములు గాఁడఁ జించి గా
యమ్ము లొనర్చు జొచ్చె హృదయమ్ముల నీచరణాబ్జమాలమున్
నమ్మినదేవకాంతల ననాధలఁ బ్రోవఁగ నెంచ బొప్పదే. 148
- క. నాకమ్ము విడిచి మిమ్ముఁ, జేకొని సుఖవార్దిలో మునింగెద మంచున్
మీకాళ్ళఁ బడిన వేలుపు, రోకామినులఁ గ్రహంపరో మునిచంద్రా : 149
- క. ఆని వనటం బిడు వేలుపు, వనితల సరసానులాపవైఖరి చిత్త
మ్మును గలఁకవఱువ నారా, యెఱ మునిచంద్రుండు వల్కు నవ్వారలతోన్. 150
- క. నీతునకుఁ గాలి కెండకుఁ, జేతంబు సహంపఁజేసి చేసిన తపముఁ
మీతారుణ్యమ్ముల పా, లేఁత యుచితమగునె వేల్పు చేడియలారా : 151

త త్త్వ వి చా ర ము.

వ. అదియునుంగాక మతిమంతు లగువా రేతాదృశగ్రామ్య ధర్మంబులం బ్రవర్తింతురే
యను నారాయణున కచ్చర లిట్లనిరి. 152

మ. వినుమోహా! మునిరాజ! మాపలుకు, స్వర్వేశ్యాకుచస్పర్శసం
జనితానంద వశీకృతుండ వయి స్వేచ్ఛావర్తనన్ గంధమా
దనభూమీధరమంచు సంతతసుఖద్వైతమ్ముమై నుండు ము
య్యవిమేషాలయమైన నింతకుఁ గడున్ హాళిం బొసంగించునే. 153

వ. నావుడుఁ దద్వపఃప్రసంగంబుల కచ్చెరువడుచు నమ్ముని యిట్లు తలపోసె. నహం
కారంబు సంసారవృక్షమ్మునకు మూలంబును ధర్మహరణమ్మునకు బ్రథమకారణ
మ్మును నని తెలిసి యీ వారాంగన లస్మత్తపోభంగమ్మున కేతెంచిరని యెఱింగియు
మౌనమ్మున నుండక ధర్మవివాళంబుగఁ దదధిక సుందరంబగు సుందరీగణంబు
సృజించుటయుఁ దదీయ సరసాలాసగోష్ఠి నుంటయు నన్నింతకుఁదెచ్చె నీ మహా
మోహపాశమ్మున బద్ధుండనై యూర్జనాభిచందమ్మునఁ గదలలేక కష్టమ్ములకుం
బాలైతి, నకటా! యిఁకనైన నీ విచారంబుడిగి శాంతంబుఁ బరిత్యజించి కోపాకు
లండనై యీ సుందరులం దతిమెద నని యనుకొనియు మరలఁ గోపమ్మునకన్న
నైరంబు వేఱొండు గనుపట్టి దగోద్ధితంబగు ననలంబద్ధాని దహించునట్లు దేహం
బునం బుట్టు గోపంబు దేహంబు దహించు నెట్టి హంసకునైన వెఱవదు, నర
కాదులకు సాధనం బగు నని తలపోసి యతికర్తవ్యతా శూన్యందై కుండుచున్న
యతనిం గని యయ్యనఘు తలంపెఱింగి నరుం డిట్లనియె. 154

క. కోపము చీఁకటికానము, కోపము పాపముల కాదిగురువగు హింసా
ధూపము కోపము గావునఁ, గోపింపం గూడ దేరికొఱతైన నఖా! 155

వ. మున్నహంకార దోషమ్మున సహస్రదివ్యవత్సరమ్ములు ప్రహ్లాదునకు మనకుఁ
బోరగుట యెఱుంగవే? శాంతంబునన యీ సుందరులం బనుపుము నావుడు
నారాయణుం దతిశాంతుండయ్యెనని చెప్పిన సాత్త్వవశేయం గాంచి జనమేజయుం
డిట్లు. సుకృతియు ధర్మాత్ముడునగు ప్రహ్లాదునకును దబోనైస్థికులగు ధర్మ తన
యులకును సంయుగంబు గలుగఁ గళంబేమి? తపోధర్మంబులం బరిశ్రమంబు
దక్క విట్టలైన నొండు గలుగనేర్చునే? క్రోధరోభ మాత్సర్యులకు మూలం
బగు నహంకారంబు సత్యయుగంబునందును మహాత్ముల చిత్తంబు నాయత్తం

టొనర్చిన నింక జవతపమ్ములు కలవే! సూర్యుని యెదుటఁ దమంబుభంగి నహం
కారమ్మున కెదుట సుకృతంబు విలువ నేరదు. లోహవిగళబద్ధులకైన విముక్తి
గలుగుఁగావి యహంకారావృతులకుఁ గలుగదని మఱియు. 156

మ. నరనారాయణు లట్టి పెద్ద మును లన్నా! యిట్లహంకార దు
ర్బురులై యుండఁగ నస్మదాదుల విచారంబేల? చిత్త మ్మహం
కరణాయత్తము గకయున్ననరు లేకాలమ్మునకా లేదు సం
సరణం బాహమికంబు దీనఁ బరమజ్ఞానంబు చేకూరునే! 157

వ. చరాచరాత్మకంబగు నీ యజాండం బంతయు నహంకారదోషదూషితంబగును
మూత్రపురీషమయంబగు సంసారమ్మునంబడి పరిశ్రమించుచున్నయది. రాగభూమ్య
లును మహానుభావులును నగు వారు సయితము కామక్రోధాదులకు లోనై చరించు
చుండు రేతాదృశంబగు కలికాలమ్మున నస్మదాదులకుఁ దరణోపాయం బానతి
మ్మునుడు సాత్యవతేయుం డిట్లనియె. 158

క. యావదజాండ మహంకా, రావిర్భూతంబు గాన నందలిగుణముల్
సూపే సమస్తబ్రహ్మం, డావృతఁదగుఁ గార్యభేద మగునె నరేంద్రా! 159

క. పటమునకుఁ దంతుగుణమును, గటకాదులకును సువర్ణగతమగు గుణమ
లైటులే మాయాగుణలం, పటమగుచు నజాండమెల్ల మనలుచునుండున్. 160

వ. హరిహరాదులగు దేవతలును వసిష్ఠాదిమునులును నగాథంబగు నీ సంసారకూప
మ్మునం బడి వసధిపీచీగతంబగు నొకచందమ్మునఁ దడఁబడుచుందురు. ఈరేడు
లోకమ్ములందును దేహి యగువాని నహంకారసంభూతమ్ములగు కామక్రోధాదు
లాశ్రయింపక మానవు. 161

గీ. సకలవేదాంతసంహితల్ చదువుఁగాక, నిఖిలశాస్త్రప్రసంగముల్ నేర్పుఁగాక
పుణ్యతీర్థమ్ము లెన్నేనిఁ టోవుఁగాక, విషయసక్తుఁ డొనర్చని విధులు లేవు. 162

వ. కృతాదియగుత్రయమ్మునందును గామమోహమదాన్వితులకుఁ బూర్వాపరవిచారంబు
లేదు. కలియందు విశేషంబుగ స్పర్ధాద్రోహమదమాత్స్య్యాదులు పొదుకొని దేహిం
బాళనిబద్ధుని చందమ్మున బ్రుంగఁజేయుచున్నవి. ఏతాదృశంబగు సంసారమ్మున
నరిషడ్కంబు జయించిన మహాత్ము లనదని చెప్పు సారాశ్చర్యవతు జనమేజయిం
డిట్లనియె. 163

- క. వారతిధన్యులు వారని, వారణకృతసుకృతానులు వారు కృతనదా
చారులు వారు జితేంద్రియు, లేరిన్ మోహాదికమ్ము లెరుకక యుండున్. 164
- మ. కలఁకన్ జెందు మనంబు మజ్జనకుఁ దలక్కున్ మౌని కంఠమ్మునకా
గలిదోషమ్మున నొక్కపాము ననుసీనంబుం బడన్ వైచె నకా
బలుకుం బాపకరంబు లోఁ దలఁచుకొన్నన్. దండ్రీ యేరితిఁ ద
త్ఫలమున్ జెందకయుండు నట్టి తరణోపాయంబుఁ జింతింపవే. 165
- వ. అని దందహ్యమాన మానసుండగుచుఁ గొంతవడిఁ జింతించి మరల సుప్రసన్ను
మనస్కుండగుచుఁ దదుదంతంబు సాంతంబుగ నానతిమ్మునుడుఁ దన్మనంబు నర
నారాయణ కిథానక కథనంబునం బ్రసన్నుం బొనర్చునెంచి యిట్లనియె. 166
- క. మును నరహరిరూపంబున, దనుజారి హిరణ్యకశిపు దానపు ఖండిం
చినపిదపఁ దత్తమాజా, తునిఁ బ్రహ్లాదుని ననిందితునిఁ దనవత్తున్. 167
- గీ. జనకు నగరమునకు నొగి స్వామిఁజేసి, “ధర్మరక్షణ మింతేవిఁ దప్పకుండ
నేలుకొను” మన నాతఁడు నేలుకొనియెఁ బైతృకంబగు రాజ్యంబు ప్రభేదలిర్ప.
- ఉ. వారక పాటు లాదియగు వర్ణము లన్నియు న్యన్యవృత్తి నం
చారముతోడ సేవ్యపరివర్య యొనర్చుచునుండి రెచ్చటన్
జారులుఁ జోరులున్ బిరుననంతతివారును లేరు కారుణీ
పూరకుఁ డా హిరణ్యకశిపుప్రభువుం డిల యేలుపట్టునన్. 169
- సీ. ఇటు కొన్నినాళ్ళు పైతృకరాజ్యపాలనం , బాచరించి నృసింహనాజ్ఞ కతనఁ
బాతాళలోకంబు పాలింపఁగా నేగి , యచట నాతండున్న యంత నొక్క
దినమున భృగుమునితనుజాండు చ్యవనుండు , నర్మదానదికి స్నానంబొనర్చుఁ
గా నేగి దిగి ముగ్ధఁగా నందు విషభయం , కరమగు నొక్కనాగంబు గడఁగి
- గీ. తపసికాయంబు నట్టి పాతాళమునకుఁ , దీసికొనిపోవ మౌని భీతిల్లి దీన
రక్షకుండగు నరసింహతాత్తి మదిని , బాదుకొల్పి నుతించె “మాంపాహి” యనుచు.
- చ. ఇటు సుతియించు నమ్మునిపయికా దయగల్గి నరోజునేతుఁ డ
క్కటికము సూపఁ దద్వివవికారము దాపసికెక్కదయ్యె నం
తట “మునిభావ మిచ్చు” ననుదందడిఁ బా మతనిన్ ద్యజించెఁ ద
జ్జటి యురగాంగనల్ ముద మెసంగఁగఁ గొల్వ వనించె నయ్యెడన్. 171
- వ. బ్రహ్లాదుం బొక్కనాఁ డతనిం గాంచి యుచిత సత్కారంబొనర్చి రాక్షసవైరియగు

విందుండు తన మర్మంబుల నెఱుంగుట కంపిన దూతగా శంకించి వినయమ్మున
“నీ రాకకుం గతం బే” మనుడు నతం డతని సందియం తెలింగి యిట్లనియె 172

మ. దనుజేంద్రా! వినవయ్య: న న్నమరదూతంగాఁ గనంబోల దిం
ద్రునితోడం బని యేమి నాకు: భృగువుత్రుండకా బలారాతి పం
పె నటంచుకా మది నెంచఁబోకు మీదె పేర్కొం జెప్పెదకా నాచరి
త్రను, నిక్కంబగు బుద్ధితోఁ గని సుహృద్భావంబు చూపందగుకా. 173

ఉ. ఏ నొకనాఁడు నర్మదకు నేగి జలమ్ములఁ గ్రుంకుచుండ నా
మే నొకపాము వట్టికొని మీ భువనమ్మున కీడ్చి తెచ్చె న
న్యూన రమాధినాథ కరుణోదయ ముండుటఁ జేసి తద్విష
గ్లావియు నా కొకించుకయు, గన్పడకుండె సురారివల్లభా! 174

ఆ. వె. నాఁటఁగోలె నీడునగరమ్మునన యుంటిఁ, గాన వలదు వేఱుగాఁ దలంపు
విష్టుభక్తులందు విమలుండ వైన నీ, దర్శనంబు గలిగె దానఁగాదె. 175

వ. నావుడు హరిభ క్తసందర్శనజనితానందపరవశుం డగుచుఁ బ్రహ్లాదుం డిట్లనియె. 176

గీ. సకలలోకాటనంబును నలుపునట్టి, దివ్యమువి వీవు గావున దేవలోక
మందు భువియందుఁ బాతాళమందుఁ గాని, వెలయు తీర్థమ్ము లానతివే మహాత్మా!

వ. మీ తిరుగని తీర్థమ్ములును మీ గ్రుంకని నదులుం గలవే యను నాతనికిఁ జ్యవనుం
డిట్లనియె. 178

క. ప్రతిపదమునఁ దీర్థము వి, శ్రుతమగు వాఙ్మనసకాయకుద్ధులకు మనో
యతిలేని మలినమతులకు, దితిజాధిప! కీకటంబు దేవానగయున్. 179

ఆ. వె. మొదలఁ జిత్తకుద్ధి యది కలదేనిఁ దీ, ర్థమ్ములెల్లఁ బావనమ్ములగును
జిత్తకుద్ధిలేని చెనఁటలు తెట్టి తీ, ర్థములు వమ్ముటంచుఁ దలంపు మధిప! 180

గీ. పట్టణములెన్ని! యూలైన్ని! పల్లెలెన్ని! గంగయొడ్డునఁగల వటఁ గాపురంబు
బాన్న కై వర్తక విషాద హూణ యవన, ముఖ్యులకునెల్ల దొరకునే ముక్తిపదవి.

క. గంగోదకపానము నే, యంగానేకాదు గంగ కరిగి యచట ము
న్నంగానే కాదు మనం, బుం గావలె నిర్మలంబు మునులకు నైనన్. 182

గీ. తీర్థవానంబు కష్ట మాతీర్థములను, బాతకము కొంచెమేసె యపారమగును
ఎచటఁజేసిన పాపమ్ము లెడలుఁగాని, తీర్థకృతమగు పాపము త్రీట వనపు! 183

- గీ. సర్వతీర్థాటనముకంటె సకలభూత, దయయు సత్యంబు శౌచంబు దప్పకున్గి-
యధిక; మిది యున్నవారికి నఖిలతీర్థ, రాజములు ప్రతిపదమునఁ దేజరిల్లు. 184
- వ. ఐనను భవదీయంబగు సంప్రశ్నంబున కుత్తరంబు వినుము నైమిశంబును జక్ర
తీర్థంబును బుష్కరంబు నను నివి పుడమియం దధికమ్ము లితరతీర్థమ్ములు
లెక్కింప నలవిగా దనవుదుఁ బ్రహ్లాదుఁ డా తీర్థమ్ము లాలోకింప సవరివారమ్ముగ
వేదలి నైమిశంబుం బ్రవేశించి అచట స్నానదానాదికంబు లాచరించి యదిమొదలు
తీర్థ సంసేవవంబు గావించుకొంచుఁ జనునాఁడు ముందట. 185

ప్రహ్లాద నరనారాయణ యుద్ధము.

- చ. కవియె సరస్వతీనది నకారణపాతకహారివారిచు
జ్జనకృదపారతాపనవశంపదతీరవిరాజమానకుం
జనమదనూనసూనవయపౌరభవాసిత నీరజాతనం
జవితమరందపానవశనంకులవిత్వరణద్విరేఫమున్. 186
- ఆ. వె. కాంచి యచట నర్హకర్మముల్ నెఱవేర్చి, తత్తటమ్ముపొంతఁ దరలి చనెడి
దైత్యరాజసుతుని దారి కిద్దమ్ముగా, నొకటఁ గాననయ్యె నొక్క మఱి. 187
- వ. దానం గొన్ని నైకరూపమ్ములగు నంపగములం గాంచి పావనంబగు ఋష్యాశ్ర
మంబున వీని కవకాశంబేమవి విచారించుచున్నెడ. 188
- సీ. దండ దండంబుఁ గమండలువును దగ , నమ్ములపొదియు శరాసనంబు
నెడుట వింపెనలారఁ గృష్ణాజినమ్ముపై , యోగమ్ముమైఁ గూరుచున్నమునులు
వరతత్త్వవిధ్యానపరులు నున్నతజటా , భారమ్ముచేఁ గప్పఁబడినవారు
గన్నట్ట దైత్యుండుఁ గడు నల్కతోఁ గను , బుదయదర్కప్రభాయక్తి చెలువ
- ఆ. వె. నిట్లునియె “నేల యీదంభ తపము ? ధ
ర్మువున కిదియె తెఱవు ? మునులె మీరు ?
తపముపేత విల్లు ధరియించు తెవతేవి
ధరణిఁ గలదె దంభ ధర్మలార !” 189
- వ. అవి వలకుదైత్యేంద్రుంగవి మందహాసమ్ముతో నెకనక్కెమ్ముగ నరనారాయణు
లెల్లవిరి. మాతఁడు గొడవ నీకేల ? యేము బ్రాహ్మశ్రీతముల విష్ణుతుల మైనకతన
నిట్లుంటిమవి యెఱుంగరాదె, పోపొమ్ము మిన్నక విప్రవైరంబునకు రాకుము. 190

- చ. అన విని యాతఁ డిట్లను నహంకృతి మీఱఁగ “మందబుద్ధులా
రః నను గణింప కీవెడఁగుఁ బ్రల్లదముల్ వలుకన్ దవంబు పెం
పున సుకృత ప్రచారమునఁ బోలుదురే ననుః సంగరంబు సే
యన మదియేనిఁజేయుఁడు రయమ్మన మీగరువంబుమాపెదఁకా.” 191
- క. అలకమెయి విట్లు దైత్యుఁడు, వలుకఁగ నరుఁ డిట్టులనియె బవరమొనర్చుం
దలఁపేని రమ్ము తల వ్ర, య్యలు సేసెద ననుడు భ్రుకుటి యదర నసురయుఁకా.
- ళా. హంకారమ్ము చెలంగ హస్తమున విష్ణావంబుఁ గైకొంచ జ్ఞా
టంకారమ్మున దిగ్గజుతులు బీటల్ వాటి పెంపేద వి
శ్వంకా బాణము దొడ్డి యేసె నరుఁడున్ జాపంబు చేఁ బూని సా
హంకారుం డయి తున్నెఁ దవ్వరము బాణాసమ్ముతో వమ్ముగఁకా. 193
- ఉ. కొందొకవిల్లు పూని మునికుంజరు వక్షమునందు నేయ నా
తండును వాఁడికోలఁ గొని తద్భుజమధ్యము గాఁడ నేసె దై
త్యుండొగి సొమ్ముసిల్లి మఱియుం బెనుతూపుల నమ్మునీంద్రు మై
విండఁగనేయఁ ద్రుంచెఁ దపనీయశరమ్ముల వాని వన్నిటిఁకా. 194
- ఆ. వె. గర్జితములతోడఁ గలాంబుదమ్ములు, గుములు గట్టి పోనఁ గుఱియు వగిది
నరునిమీఁద దైత్యనాథుండు హేమపుం, ఖమ్ములైన యాకుగములు వఱపె.
- వ. ఇట్లు పరస్పరజయాకాంక్షలగు మునీంద్రుడై త్యేంద్రుల బవరమ్మునఁ దత్పమాలో
కననమాగతామరీప్వయంగ్రాహసముదితానందదుర్పరాయమాణమానసులు దివౌక
సులు కుసుమంబులు గుఱిసిరి. 196
- క. ఇరువురుఁ బఱపెడిశరములు, నరుణునిమండలము గవ్వ వంబరటూమీ
చరులగు నమరులు నరులును, జిరమఱ్ఱాడంగఁ గటికిఁకటి గప్పెఁకా. 197
- క. నారాయణమునియున్ దే, వారిశలాసనము నొక్క యాకుగమునఁ బెం
పారం దునిమిస దైత్యుఁడు, వారక యిఁక నొక్కవిల్లు వడిఁ గైకొనినఁకా. 198
- క. మరలన్ నారాయణుఁడా, శరాసనము ద్రుంచెఁ దునుమఁ జయ్యన వత్తఁడున్
బరిఘమ్ము సేసె నాతని, యురమునఁ వ్రేటువడి యతఁడు నుక్కు పొనంగన్.
- వ. ఒక్కవాఁడితూపున నవ్వరిఘంబు ద్రుంచె; దైత్యుండు గద గైకొనుడు నయ్య
దియుఁ దునియలుగా నేసె నేతాదృశంబగు ఘోరయుద్ధంబు దివినుండి దేవగంధ
ర్వాదు లగ్గించిరి. వారదుండును ధారకాసురకుమారసంగరంబు వగిది వృత్రామ

రేండుల యద్దంబువడువున మధుమాదవుల బవరంబుచాడును నానందంబు
సందించెనని పర్వతునితోఁ బ్రశంసించె. నిట్లు సహస్ర దివ్యవత్సరమ్ము లహో
రాత్రమ్ములు ప్రహ్లాదునకును శార్దూజగవచరులగు నమ్ములకును బోరు హేంబయ్యె.

సీ. శంఖచక్రగదాది పాదనంబులు నాల్గు , కరములఁ దవరార గళమునందు
వనమాల వ్రేలఁ బచ్చని పైఁడిపుట్టంబు , గట్టనదొర కారుకమ్ము గ్రమ్ము
పగిది వైకుంఠుండు ప్రత్యక్షమైనఁ బ్ర , హ్లాదుండు మది బత్తి పాడుకొనఁగ
బవరంబు మాని తత్పాదద్వయంబుపైఁ , బడి యెరఁగిన రమాపతియు నతనిఁ

గీ. గాంచి “వీరు ఘదీయులు గాన నీ క , జేయు”లని తెల్పు దైత్యుండు సిగ్గుగొనుచు
ముగురకు నెరఁగి చనియె నమ్ములును సూడ, బుండరీకాక్షుండును దిరోటూతుడయ్యె.

క. అని చెప్పిన వ్యాసుం గని, జనమేజయుఁ డనియె “నిట్లు చనునే యని నె
క్కొని సేయఁగ నరనారా, మణ మునులకుఁ దపముకల్గి వ్యర్థముగాఁగన్. 202

వ. వీ రేకతమ్మున నహంకారింబు వాయరుఁ కందమూలాశనంబుల వనమ్ములం
గృళించి యనేకదివ్యవత్సరమ్ములు తపంబు సాదించిన యిమ్ముహూత్ముల కింత
యహంకారం బొప్పనే యనుడు వ్యాసుం డిట్లను నహంకారింబు శరీరంబునకుఁ
గరణం బట్టిశరీరధారుల కహంకారింబు వాయుడు హరిహరాదులకు సయిత మహం
కారింబు దుస్తంబు తొల్లి తద్దోషమ్మునన కాదె పురుషోత్తమనకు భృగుశాపమ్మున
నానాయోనులందు జన్మంబు మఱించె ననుడు జనమేజయుం డిట్లనియె. 203

క. భృగుశాపము హరికిం గ, ల్లఁగఁ గారణమేమిఁ యతఁడు గలిగిన చోటల్ ?
జగమున నెయ్యవి ? వివిధం, వఁగదే యనుపాండవునకు వ్యాసుండనియెక. 204

వ. ఆట్లు ప్రహ్లాదుండు కయ్యమొనర్చి పరాజితుండై విరేదమ్మునఁ బొత్తుండును విరో
చనునుతుండునునగు బలికిం బట్టమ్ముగట్టి గంధమాదనమ్మునకుంజని తపము సేయు
చున్నంత బలియయ్యుమరుల జయించిన విష్ణునహాయులగును వారబ్బలి నోడించి
స్వస్థానం బేలికొనిరి. ఆమరపరాజితు లగు దైత్యులు తమ గురుండగు శుక్రా
చార్య పాలికిం జని యిట్లనిరి. 205

కా. అంతేవాసుల మైన మమ్ముమరు లత్యంత ప్రతాపమ్మునకా
వంతం బొందఁగఁ జేయుచుండి రిది సంభావ్యంబు గాదేనిఁ బ్రా
తాంతం బొ విక మాకు; నీమహిమచే నాదిత్యులం గెల్చి మా
వంతం బావఁగదే సురారులను బ్రోవం జూడవే భగ్గవా !

- క. గురుఁడవు బహుమంత్ర విడు, త్రురుఁడవు మాపాలి దైవతమ వీసురలం
బరిమార్చకున్న బ్రతుకం. దరమే ? పరమాపదబ్ధి దరిజేర్చుగదే. 207
- క. అనుడున్ గావ్యుఁడు దైత్యుల, కును నభయం బిచ్చి నెమ్మి గొలిపినఁ దద్వా
ర్తను విని సుర లింద్రునితో, ననిరి భయం బెదకు నందియమ్ము మఱింపన్. 208
- వ. కుక్రమంత్రప్రభావమ్ముకలిమి నసురులు మన కజేయులగుదురు కాన నేఁడ చవి
యవిం దెగటార్చి హతశేమలం బాతాళమ్మున, కనుచుట కర్థంబినిన నింద్రుం డను
మఱించె. సురలును బరాక్రమించి యసురులం దాకిన వారు సంత్రస్తు లగుచు
కుక్రమ శరణుఁజొచ్చిరి. అతండు మంత్రప్రభావమ్మున సురలం దఱిమి యసురుల
కిట్లనియె. 209
- సీ. అసురులు ! వినుఁడు నరసింహతథవుఁడు దా , మును నాకుఁ బేర్పిఁ జెప్పినవిదంబు
సురపక్షపాతియై హరి దైత్యుల నడంచు , ననియె నప్పల్కు తథ్యమ్ము గాఁగ
మనహిరణ్యాక్షు నవ్వనజాతనేత్రుండు , కోఁరూపముఁ దాల్చి క్రొవ్వడంచె
నరసింహరూపమ్మున హిరణ్యకశిపుని , ననుయించె నాతఁ డనమబలండు
- గీ. మంత్రబలమునఁజేసి యసురుల గెల్తు , నీశ్వరునిఁ దృప్తుఁజేసి యభీష్టసిద్ధి
నంది వచ్చెద మీ రంద టంతదనుక , నాపదల కోర్చికొనుఁడన నసురు లనిరి.
- క. బలియును ద్రెళ్ళిరి యిఁక దు, ర్బలలమ యుంటిమి సుపర్యబలముల యెదుటన్
నిలవఁగ నోపుదుమే ! యీ, చులుకఁ దనమ్మునకు నోర్చి కుక్రాచార్యా : 211
- వ. నావుడుఁ గావ్యుం డిట్లనియె, మహాదేవు వలన నేను మంత్ర విద్యాభ్యాసం బొవర్చి
వచ్చునంతకు మీరలు వనమ్మున శమదమావ్వితులై తాపసుల పగిది నుండునది.
- తే.గీ. దేశకాలబలమ్ములు తెలిసి సామ, దాన ముఖభేదము లెఱింగి తాను యుక్తిఁ
జేసి వగఱకుఁ బరివర్య చేసియైన, నశుభకాలంబు గడవఁద్రోయంగవలయు. 213
- ఆ.వె. పగఱ గెల్వఁజాలు బలముగల్గిన నాడు, పగఱతోడఁ బోరు పఱపవలయు
లేనినాడు సామదానాద్యసాయమ్ము, లాచరించి యశుభ మాఁగవలయు. 214
- క. కావున మీరలు మీమీ, తావులకుంబోయి సామదానాదులఁ గా
ర్వానసర మెఱిఁగి కపట, ప్రావీణ్యము దాల్చుఁదేను వచ్చెడి దమకళా. 215
- వ. అని యొడం బఱిచి కుక్రండు తపంబునకుఁ జనియె, నసురులును దమ వంశ
వృద్ధగు ప్రహ్లాదుపాలికింజని యిట్లనిరి. 216

ఉ. తాతపు నత్యవాదివి సదర్ముఁడ విచ్చట నచ్చటన్ దట

స్థాతపు ప్రత్యయమ్మునెడఁ దద్దయుఁ బెద్దపు నీవు నిర్జర
వ్రాతమువంకఁ బోయి యసురప్రకరంబు కరంబు మీయెదన్
ద్రీతిఁ జరించుఁ జాపము ధరింపడు కేల నటించుఁ దెచ్చుమా.

217

క. అవి వేడినఁ ప్రహ్లాదుం, డనిమిషు లున్నెడకు నరిగి యసురులు మీతో

“ననిఁ జేయము చాపము చే, తను దాల్చుము వైరబుద్ధి దలంప” మటంచున్. 218

క. తెలుపు మవిరి వారలు వ, ల్కలములు దరియించి వనములం దాపసులై

తలఁపుల నైనను వైరము, దలంపక యుండుటిది యెల్లఁ దథ్యం బనుడుకా 219

వ. నిర్జరులును దదీయవచనప్రత్యయమ్మునం గతమత్సరులై యుండిరంత రక్కసులు
దంభతపోవియమమ్ము లాచరించుచుఁ గళ్యపాశ్రమమ్మున సుఖం బుండి రిట
శుక్రండు మహాదేవుండుగూఁటిచి తపమ్మొనర్చిన నమ్మహాత్ముండు దృగ్గోచరుండుగా
నమస్కరించి యట్లనియె.

220

క. సురలకుఁ బరాజయమ్మున, సురులకు విజయంబొనర్చు శుభమంత్రము నా

దరమున నా కిమ్మనవుడుఁ, బరమేశ్వరుఁ డిట్లు మదివి ఖావించె వెనన్. 221

క. క్రతుభుక్కులయెడ వితఁ డవ, కృతి సేయఁ దలంచె వారి కేగతి నె నన్

గతి కల్పించు టుచితమని. యతిదయ గలఁడగుచు నిట్టులనె నెవ మొదవకా. 222

క. తలక్రిందుగఁ బొగఁద్రావుచు, నలయక వేయేడ్లు కడు నియమమునఁ దపముం

బలువిధిఁ గావించిన నీ, తలఁపు న్నెరవేర్తుఁ బొమ్ము తడయక శుక్రా : 223

వ. శుక్రండును దదాజ్ఞ ప్రవిధానంబున ధూమపానం బొనర్చుచు నధోముఖుండై తపంబు
సేయుచున్నంత నసురులు కర్ణాకర్ణికగా నీవృత్తాంతమ్ము విని దంభతాపమలగు
రక్కసులపైఁ గవిసిన వారు చేయునదిలేక శరణుఁ జొచ్చిన వారిట్లనిరి. 224

గీ. వశవతి గుఱించి మేటితపం బొనర్చి, మంత్రసద్ధివి గైకొని మమ్ము గెల్వ.

వలయుననియెంచి గురునటవంచి కపట, మగు గతిఁజరించుటదియు మాకరయరాదె?

వ. మీరు విక్కపు శరణార్థులుగాదు గాన మీ యుక్కడఁగించెద మనుడు నసురులు
భీతులై కాలికొలది వలాయమానులగుచుఁ గావ్యమాత నభయంబు వేడిరి. సుర
లును వారి విటుందన చమవారు ముందట శుక్రజననీరక్షితులగు వారింగాంచి
యాపెచే వారితులయ్యు బలాబలమ్ములు గణంపక చుట్టముట్టిన నామె విద్రయను

నొకదేవత నంపించె నదియుఁ గడఁగి మోహాయత్తులం జేయ విండుండు భయం
వడి విష్ణుశరీరమ్మనం డాఁగిన నిద్రయట కరిగి క్రోధతామ్రావన యగుచు నిట్లవియె.

క. ఓరి దురాత్మక : విష్ణు శ, రీరమునకా డాఁగినంత మృత్యువు నిన్నుం
జేరక పోవునె పీని శ, రీరముతోఁ గూడ నిన్ను మ్రొంగెద ననుచున్. 227

వ. కవిసేన విండుండును భయమందుచు మహాత్మా : తపోబలమ్మున గరీయసియ
ననివార్యయనగు విక్కావ్యమాతం గడుకొని వైశమ సంహరింపమి మన కుషద్ర
వంబు వాటిల్లు నని హరిం బ్రార్థించి సంతభక్తవత్సలుండగు ముకుందుండు చక్రం
బుం బ్రయోగించిన, 228

క. భగభగ మని మంటలు గ్ర, మ్మగనాచక్రంబు గావ్యమాతశరీరమ్ముం
దెగనతికె నిద్రతోడన్, విగతజ్వరులైరి దివిజవీరులు సంతన్. 229

భృగువు హరిని శపించుట.

క. భృగుసతి తమచే మృతిఁ బొం, ద గదాధరవజ్రధరులు తద్దము మదిలో
మగువం జంపినకతమున, భృగుఋషి శపియించు ననుచు భీతిఁబడుదన్. 230

క. సురనాథుని కారణమున, హరి తనమగువను ఎదింఁచె ననువార్తను వి
ర్జరవైరులు దెల్పగ విని, కరమాక్రోశించి భృగువు కడు నల్క మెయిన్. 231

వ. వచ్చి సరోజాక్షునిం బిలిచి “పెక్కు యోనులం బుట్టి జనన మరణదుఃఖమ్ము లను
భవించుచు వగలఁ బొగులు” మని శపించె ననుడు జనమేజయుండు భృగుమునికి
మరల విధురత్వంబు వాసిన కత యెఱింగింపవే యని యడిగిన ద్వైపాయనుం
డీట్లను, అట్లు శపియించి భృగుమునియుఁ దన కమండలాదకం బంజలి పుటమ్ము
సం దాల్చి యిట్లవియె. 232

ఉ. ఏను దపోబలాన్నికుండ నేని మదీయ కమండలాదకా
హీనబలంబుపెంపునన యీ వనితామణి యంతిలోన స
ప్రాణులుగున్ దపోవియమవర్తనధర్మఋతమ్ములన్ గనుం
దో నిరులొం, దైత్యసురయోధవతంసములొం, యుచొగిన్. 233

క. తలమును మొందెము నేక, స్థలమునకుం జేర్చి మంత్రజల మొక్కింతం
జిలికిన మాత్రన యాభృగు, లలనామణిబ్రతికె దైత్యులన్ ముద మెనయా. 234

వ. ఇట్లు లబ్ధిజీవయగు కళత్రముం గైకొని యతండుండె, వింద్రాది సురలు తాపనుం
డగు శుక్రవివలని భయమ్మునకు వగచుచు, దమతమ యధిష్ఠానమ్ములకుంజనిరి.
ఇంద్రుండు తన కూతురగు జయంతిం జూచి యిట్లనియె. 235

క. తనయా : నిను శుక్రాచా, య్యన కిచ్చితి గంధమాదనోర్విధర మం
దు నతండు తపంబున నుం, దీనవాఁ డన్నగమునకుఁ గడిందిరయమునకా. 236

క. చని యతని మనమునకు వ, చ్చిన యువదారములఁ దనిపి చేతఃప్రియుగా
నొనరించుకొని తపోనియ, తి నడంచి మదీయభయము తీర్చుము తల్లి : 237

చ. అను తనతండ్రి మాట వినయమ్మున నూఁకొని యాజయంతి గ్ర
క్కన విబుధారిదేశకుఁ డకుంతితలీల పసిండు గంధమా
దనమున కేగి యచ్చట నుదారగతిం దపమాచరించు నా
తవిఁ గనియెన్ మహామహుని దత్తవచిదారపరాయణాంతరున్. 238

సీ. శ్రమమునఁ దొడరుమర్కజలంబు వోవంగఁ , గదళీదళమునఁ జక్కంగ విసరి
మధురసుగంధి నిర్మల వారి పూరంబు , తివిరి పానార్థంబు దెచ్చి యిచ్చి
భగభగ మను పట్టపగ లింటియెండ పైఁ , బడకుండ వసనంబు గొడుగుఁ జేసి
యాకటికై పక్కమైన వన్యాహార , ములను సంపాదించి ముదము గొలిపి

గీ. దర్పలు చివుళ్లుఁ బిఱచి పైత్రందనమ్ము, దవిలి యెసకం బొనర్చు తల్పంబు గూర్చి
దేశకాలమ్ము లెఱిగి నిదేశ మెఱిగి , కవికి శుశ్రూష చేసె నక్కన్నెమిన్న. 239

గీ. తత్తపచారములను సందర్శ మెఱిగి, తపసి సేవించెఁ గాని యత్తన్వై కాప
భయముమెయి మదికి మదనభ్రాంతి గలుగఁ, జేయు శృంగారచేష్టలు సేయ దాయె.

వ. మఱియు సుఖాజీవయగు నజ్ఞయంతి సమయానుకూలంబుగఁ బ్రీతిజనకమ్ములగు
వచనమ్ముల నుతించుచు మునిమనోవృత్తి దెలియ నాతురుండగు తన తండ్రి యవి
పిన దూతల నేకతంబ విడితవృత్తాంతులంజేసి యనువుచు బ్రహ్మచర్యపరాయణయై
యనేకవత్సరమ్ము లద్వితేయగురునకు శుశ్రూష కావించుచున్నంతఁ బరమేశ్వరాజ్ఞప్త
ప్రకారంబుగ నక్కావ్యు వియమమ్మునకు సహస్రవత్సరమ్ములు సంపూర్తియగు
టయు మహాదేవుండు కరుణాతరంగితాంతరంగుండగుచుఁ బ్రత్యక్షమై వరంబు
వరింపు మనవుడు సురవిజయంబు మున్నగు నభీష్ట పరమ్ములును తత్పారకమ్ములగు
మహామంత్రమ్ములును నర్థించిన నతం డనుగ్రహించి యంత ర్హితుఁ డగుడు భార్గ

పుండు సమీపవర్తివియు శుశ్రూషాపరాయణయునగు జయంతింగాంచి మందస్మిత
మధురభాషణమ్ముల విట్లను. 241

చ. ఎవతెవునీవు ? నీదు కుల మెయ్యది ? నీజనకుం దెవండు ? ము
గ్ధపు నవయౌవనంబు కలదానపు మత్సరీచర్య పేయుచుం
టివి కత మేమి తెల్పుము ? కడిందినునోరథమైన సిద్ధిఁ జెం
దు వర మొసంగువాఁడఁ బరితృప్తి యొనర్చితి నీవు మా కొగిన్. 242

క. నీ మనమునఁ గల కోరిక, మేమెఱుఁగుదు మైనఁ దెలుపుమి యన నా ను
త్రామతనూజ మనమ్మున, నామోదము చెంది లజ్జితానన యగుచుఁగా. 243

క. దేవవిభు కూఁతుర జయం, తావరజన్మను జయంతి యందురు నన్నుం
గావించె భవదధీనగ, దేవవిభుఁడు నాఁటఁగోలె దేవరయొద్దన్. 244

క. పరిచర్య సజపుచుంటివి, గర మనురాగంబు గలదు గార్హస్థ్యవిధిన్
దిరముగ నిమ సేవింపఁగఁ, గరుణించి పరిగ్రహింపఁగఁదగు ననుడున్. 245

క. విరికిఁ గనుపడకుండఁగ, మారాగమవిహిత సూత్రమార్గమ్మున సం
చార మొనర్చుచుఁ గ్రీడా, పారవ్యము గొనెద నొక్క పదివత్సరముల్. 246

అ.వె. అని జయంతితో గృహమ్మున కేతెంచి, పెండ్లి యాడి మిగులఁ బేర్చిదనర
దేవదానపుల కదృక్కుడై తన్మయ, త్వంబుఁ జెందియుండె భార్గవుండు. 247

వ. అనురులును గురుండు తపస్విర్దిం బడసి వచ్చిన తెఱుగు వివి. 248

క. చని శుక్రునిఁ గానక చిం, తను గొవి వెదకుచు మనంబు తద్దయు సందే
హానిమగ్నము గాఁగఁ దమ భ, వనములకుం జనిరి త్రిదశభయశంకితులై. 249

క. దైతేయగురువరుఁడు తన, కూఁతుం గొవి సర్వదృష్ట్యగోచరుడై శ్రీ
తాతకుడై యుండుట పురు, హలాతుఁడు తనయాత్మ నెఱిఁగి యుత్సాహమునఁగా. 250

క. తమగురువగు గురువిం గవి, యమరుల కుపకృతి యొనర్చునవసర మిది గా
న మహితభవదీయమతిమ, హిమ సూపఁగ వలయునంచు నెంతయు వేఁడన్. 251

క. వాచస్పతియును దన మా, యాచార్యుమునఁ జేసి యంతటదై తే
యాచార్య రూపముం గొని, వే చనె నవ్వారియెడకు వేడుక మెఱయన్. 252

వ. రక్కసులును దమ యాచార్యునిరాక వివి యెదుర్కొని నమస్కరించి ముకుళిత
కరికమలులై యున్నంత నమ్మాయాశుక్రుండగు వాచస్పతి వారలంగవి కుళలం
బడిగి యిట్లనియె, 253

చ. పురమథనుం దలంచి తపముం బొనరించితి ధూమపాయినై

వరము వరించితిఁ ద్రిదశవర్గము గెల్వఁగఁజాలు మంత్రముం

గిరితుఁ డనుగ్రహించె నిక గీటడఁగింతము నిర్జరాశికిం

బరమహితుండు చక్రికివి వ్రాణభయంబు మదిం గలంపఁగన్.

254

క. హరుఁడును నా కొనఁగిన మం, క్రరాజములు మీ కొనంగెదను గ్రక్కున ని

ర్జరుల వంన భయపడకుఁ డ, సురులార ! యటంచుఁ గపటకుక్రుడు గడఁకఁ.

క. అభయం బొనఁగిన రాక్షసు, లు భయము విడనాడి సౌఖ్యలోలువులై స్వీ

య భవనము లేగి రనఁ గురు, విభుఁడుఁ దైవ్విపాయనమునిభునకు నవియెఁ.

గీ. కపటకుక్రాకృతినిఁ గాంచి ఘనుఁడు గురుఁడు, చేసిన విశేషమేమి యచ్చెరువు కాదె

సకల మెఱిగిన యీతఁ డిట్టి కృతి కియ్య, కొనఁగ నన్యులు సత్యవర్తనులు గలరె.

క. ఫలకర్మవర్తనుని గురు, నలఘుం డనుటెట్లు ! లమరులన సత్వోద్భూ

తులు తద్గురుఁ డిట్లయినన్, గల రాజసతామసులకుఁ గలుగునె ఋతముల్.

258

గీ. హరివిరించిదేవేంద్రముఖ్యామరులు మ, హాత్ములు ముసీంద్రులును నసత్యప్రవర్త

నంబు గైకొన్న, మనుజులు నాఁగ నెంత !, సత్య మన నెద్దిః యద్దానిచర్యయెట్లుః

చ. గురుఁడును వామదేవుఁడు నకుంతితతేజుఁడు గాధిపుక్రుఁ డు

ద్దురుఁడు వసిష్ఠుఁడున్ మొదలు తొల్లిటిమోనులు పాపకృత్యను

ష్ఠిరమతు లైరి యింద్రుఁడును శీతకరుండును వహ్నియున్ వెనన్

బరతిరుణీమణీసురతభాజను లైరిక ధర్మ మెట్టిదో !

260

గీ. ఎఱుక లేక చరించెడి హీనమతుల, తెల్ల జ్ఞానోపదేశంబు నీఁ గడంగు

పెద్దలిఁచెన నెవ్వరివృథివియందు, నదుపదేశకులగు సత్యసంధు లనఁను !

261

చ. హరిహరు లేమి పద్మభవనాకవిభుప్రముఖామరుల్ మునీ

శ్వరులు మఱేమి రాగమను సంధ్రమునం బడియున్నవార లో

నరవర ! రాగి యయ్యును గనంబడు నేరుపుకల్మి నొక్కొకం

డరయ విరాగి నా, వికృతు లబ్రమె దేహము దాల్చువారికఁ !

262

చ. అరయఁ బోవదేశకృతులందు సమర్థుల కావి యెందు నొ

క్కరుఁడును గానరాఁడు తన కార్యమునట్ల వివేకి దేహముం

బొరసిన వారికెల్లరకు మోహము తన్నమి విఘ్నవంబు సం

సరణపుఁజర్య లీగతి నెసంగు వనాదిగ నెల్లవేశంన్.

263

చ హరి యొకవేళ, దాఁ దపమునందుఁ జరించు మతోక్కవేళ య
జ్ఞుతి నెసంగు నొక్కపుడు సాగరజావకుఁడై చెలంగు సం
గరపరుఁడౌ నొకప్పు దొకకాలమునన్ జయమందు వేతొక
ప్రథమఁ బరాజయమ్ము గొను నన్నియు సంస్మృతిరీతులొగదా :

264

గీ. హరిహరవిరించిముఖ్యు లొనరుదులు ముని
వరులుఁ దమతమయాయువు వఱుదనుక
నెగడి మృతిఁ జెంది మరలఁ బుట్టఁగలవార
లెఱుఁగు మిట నందిను మొకింతయేని వలదు.

265

వ. దేహావంతున కెన్నటికినిఁ గామక్రోధాదికం బెడతెగదు. సంసారంబు తత్సంకు
లంబు దాని నతిక్రమించు పురుషుండు మృగ్యుండు సంసారభీతుండు పరిగ్రహణం
బున కేని నొల్లఁడని చెప్పి చుటియు.

266

చ. గురుభరుణీమణిం గలసెఁ గోరికమై హిమంశ్శ్మః భ్రాతృసుం
దరి రమియించె నిగ్గురుఁడు తక్కురులకా గణియింపనేల సం
సరణము రాగలోభమదనంకుల మయ్యెడ సంచరించు నొ
క్కరుఁడును ముక్తికేగఁ డటుగానఁ ద్యజింతుడు దాని సుత్తముల్.

267

గీ. కాన సంసారమున లేకమేని సార, మునుక త్యజించి జగదంబ ననుసరింప
వలయునేయంబుయలొఁబడిజగంబు, మదిరఁజవిగొన్నభంగి నున్నాడ మెనయు.

చ. చిరమతి నందికార్చనము సేసి గుణంబుల త్రుళ్లడంచు న
న్నరుఁ డెనయుకా విముక్తిని జనస్తుతమౌ నరజన్మ మెత్తి శాం
కరివి యజింపఁడేని కడఁకిం దుదిదాఁకను విచ్చె నెక్కి ను
స్థిరత యెలర్పమిం బడినతీరగు వానివిధంబు భూవరా :

268

క. కావున నప్పురదేవీ, సేవామతులైన వారు జీవన్ముక్తి

శ్రీ వెంయిదు రనపుడు “గురుఁ, దావిధి కుఁకుఁడయి వంచనాయత్తమతికా.

270

వ. ఏమి చేసె” నాపుడు జనమేజయునకు వ్యాసుం డిట్లనియె.

271

గీ. గవట మెఱుంగక కుక్రునిగాఁ దలంచి, యమరగురువాక్యములఁ గడు నాన్ఱఁ దవిలి
దైత్యు లున్నెడ కుక్రుఁడు తాఁ దలంచెఁ, దనదు శిష్యుల నార్తుల దయ దలిర్ప.

క. ఆమరు లొనరించు బాధల, శ్రమంపడుచు సారె వారురాకకుఁ జింతా
భిముఖతఁ గుండెడి శిష్యుల, నమలినబుద్ధులను జూచు టర్చమకాదే.

272

శుక్రుండు దైత్యులకడకు వచ్చుట.

వ. అని జయంతిం గాంచి తరుణీ : యేను సమయంబొసర్చిన వత్సరమ్ములు పదియ
సంపూర్తిఁ జెందెఁ గావున నేడు శిష్యులం గనఁబోయి కొందఱొకలమ్మునకు మరల
నిన్నుం గనవచ్చెద నన్నత్పుత్రులు దేవతలయంద సంక్రమింపంగలరు నావుడు
జయంతి వల్లెయనిన నతండు తనయాజ్ఞలకడ కరుదెంచువాడు ముందట. 274

మ. కవియెన్ దైత్యులయొద్ద వేదమతమున్ ఖండించుచున్ జైన వ
ర్తనమే శ్రేయ మటం చహింస మిగులన్ ధర్మంబటంచుం బలా
శననక్తుల్ పశుహింస ధర్మమనుచున్ శాసించి రంచున్ గ్రమం
బున తోదించు గురున్ స్వకాకృతిధరున్ బొంగారుకోపమ్మునన్. 275

చ. గురుఁడఁట : సర్వశాస్త్రములకుం దెరు వొ నఁట : పాఠీజి లో
భరితి ననత్యవాక్యములు వల్కి సురారుల మోసపుచ్చ సు
ష్టిరమతి నున్నవాఁడఁట : యిసీ : కడుఁబాపపులోభ మెంతయున్
సరకపుఁద్రోవ దావి గదిసన్ నరుఁ డెప్పని జేయకుండునే. 276

క. అని దైత్యులఁ గని యెంచగ, వున నిట్లను “నాదురూపు వొరసిన కపటా
త్ముని గురునిఁ దెలియ నేరక, యనఘలు వచింపఁబడితి రకటా : మీరల్. 277

గీ. ఏను విక్రపు శుక్రుఁడ వితఁడు దాని, కుఁడు మద్యాతిఁ బొరసిన గురుఁడు నమ్ముఁ
డితని పలుకుల నాన్త మీ రెనయఁ బోకు”, డవిన దైత్యులు సంప్రాంతలైరి వేదవ.

వ. బృహస్పతియు సంశయదోలాయమానమానసుల రక్కసులఁ గాంచి విశ్వాసార్హం
బుగ నిట్లను. 278

ఉ. దానపులార : వహ్మకుఁ డతం డమరస్రియ మాచరింపఁగా
లోనఁ దలంచి మిమ్ములను లోభమునం గ్రీకురింప వచ్చినాఁ
డేను భవన్నిమిత్తమున నీకునిఁగొల్పితి విద్యఁగొంటి వి
ద్వానికతమ్మునన్ సురందర్ప మడంతుడు మీర లొప్పుగన్. 280

క. అను కపట శుక్రువచనం, బున మోహితులగుచు దనుజపుంగవులాకు
క్రుని పమ్మరైరి కపటం. బునఁ బడువారలు యథార్థమును గనఁగలరే. 281

క. పది పత్నిరముల నుండియుఁ, బదిలముగా విద్యఁగఱపు పరమగురుని బల్
సదయునిఁ గాదననేర్తు మె, మదిలో నెఱిఁగితిమి వీరు మాయల నెల్లఁ. 282

వ. పొమ్ము పొమ్మని యనాదరించిన శుక్రుండు కోపించి మీస్రియంబు గోరినయథార్థ

వక్తనగు న న్నవమానించితిరి గావునఁ బ్రజప్తసంజ్ఞలై పరాభవమ్ము నొందుదురు
గాక యని శపించి వెండియు, 283

క. నను నవమానించినపరి, మును వైశమ పొందఁగలరు మునుకొని యీతం
దొనరించినకపటం బది, యును నప్పుడ తెలియు నంచు నొగి నతఁ డరిగెన్. 284

గీ. దైత్యులకు శుక్రశాపంబు దవులు తెఱిగి, శక్రుకడ కేగి యలబ్ధిహస్తతిరయమున
శాపహతులగు దైత్యుల సంహరింపఁ, దివురు మన సంతసించె నద్దితిజవైరి. 285
వ. దేవతలను యుద్ధసన్నద్ధులైరి. అంతట రక్కసులు చింతాక్రాంతులై యిట్లు విత
ర్కించిరి. 286

చ. తెలియక భ్రాతృభార్యరతిఁదేలిన పాతకు మాయఁజిక్కి వి
ష్కలుపు గుయం ద్యజించి యిటు శాపహతిం గవినట్టి బుద్ధిహీ
నుల మనలన్ జయింపఁగ మనోగతి నెంచి సురల్ రణేచ్ఛ పెం
వలరఁగ నున్నవార లకటా : మన కిష్ట సహాయు లెవ్వరో. 287

గీ. మనల వంచించి చనియె నమ్మాయగురుడుఁ
దైత్యగురునకు నెప్పొట దయ యెసంగు
ననుచుఁ బ్రహ్లాదుఁ గలిసి చయ్యన గురువరు
కడ కరిగి పాదములకు మ్రొక్కఁగ నతండు. 288

మ. కడుఁ గోపమ్మునఁ గాంచి పల్కె “హితముంగావింపఁగో నున్న నా
యెడ విశ్వాసము లేక ప్రల్లదము లెన్నేనాడి యిచ్చోటి కి
ప్పుడు రాఁ గారణమేమి : సత్వరగతిం బో రాదె యవ్వంపకుం
దొడయందై యుపకారముఁ నలుపలేదో : మీకు విన్నట్లునన్. 289

వ. నావుడుఁ బ్రహ్లాదుం డనునయవచనమ్ముల నిట్లమ. మహాత్మా : యన్మద్దితమ్మున
కీవు తపం బొనరింపఁ జనినమీఁడ నమ్మాయకుఁడు భవద్దేవంబు బాల్చి మమ్ము
మోసపుచ్చె నజ్ఞానదోషమ్మున నేము కల తెఱుం గెఱుంగక విన్నాడిన ప్రల్లదమ్ములు
వైరించి మమ్మునుగ్రహింపుము. 290

చ. తెలియక చేయితప్పులను ధీనరులొప్పి సహింక్రు మౌనివ
ర్యులు క్షణకోపుఁ లగ్గలపుఁగ్రోధమునన్ శరణార్థులఁ విడం
దలఁచుట న్యాయ మయ్య : మమతన్ మముఁగై కొనకుంటివే రసా
తలమున కేగువార మిది తద్యము నావుఁడు శుక్రఁ డిట్లమన్. 291

క. కనుగొంటి జ్ఞానదృష్టిం, గొవి మీ యాధార్థ్యమెల్లఁ గూర్చిమెయిన్ మీ

మ్మునరక్షింతు రసాతల, మునకుంజననేల మానమును విడనేలా :

292

వ. బ్రహ్మవలన మున్ను నావినిన రహస్యం బొకండు గల దవశ్యముగాఁదగుకుభా
కుభమ్ముల నొక్కని కడ్డ నశక్యంబు దైవంబుకతన బలహీనులగు మీర లిప్పుడు
దేవతల కోహటించి పాతాళమ్మున కరుగునది. ఇంతదనుక దైవసాహాయ్యమునం
జేసి మీరు త్రిలోకరాజ్య మునుభవించుచుండఁ బది యుగమ్ములనుండి రాజ్యపద
భ్రష్టులగు దివిజాలకు నేటికి భోగకాలం బయనించె. సావర్జికమన్వంతరమ్మున భవ
త్సృక్తుండగు బలి త్రిలోకవిజయం బొనరింపఁగలఁడు. మున్ను హరి వామన
రూపమ్మున నీ మనుమని రాజ్యమ్ము హరించునప్పుడు “సావర్జిక మనువుకాలమ్మున
నీకు వింద్రత్వంబు గలుగు” నని వచించె; నది మొదలు బలి గూఢరూపమ్మునఁ
బ్రవర్తించువాఁ డొక్కయెడ గార్హరూపమ్మున నొక కూన్యాగారమ్మున వింద్రు
నకుం గన్నట్టి నతం డతని నెఱింగి యిట్లను.

293

క. దానవులకెల్ల భర్తవు, దీనిదివి జగమ్ములకు నధీశుఁడవగు నీ

కౌనే! గార్హరూపం, బూనుట; యిట్లెల బీతి నొదిగెడు చెప్పుమా.

294

వ. నావుడు బలి యిట్లను.

295

చ. జలచరరూపముం గొనఁడె సారసనేత్రుఁడు ! బ్రహ్మహత్యమై

బలమతి నీవు గూఢముగఁ బంకజమందు నడంగవో! తగణ

దలఁపుము కాలకాసనము దాటఁగ నెవ్వఁడు శక్తుఁ! డేనునుక

దలఁచి ఖరాకృతిం బొరసి దైవగతిన్ జరియింతు నీగతిన్.

296

వ. ఇట్లు వార లన్యోన్యమ్మును సంభాషించుకొని దైవమ్ముకతన సర్వమ్ము ప్రవర్తిం
చుట యెఱింగి తమతమ పొందుపట్లకుం జనిరి.

297

క. కావునఁ గష్టసుఖమ్ములఁ దై వాదీనము లటంచు దైత్యగురుఁడు వి

ద్యావిడునకుఁ బ్రహ్లాదున, కీ విధి నెఱిగింప నాతఁ డెఱిగి తనంతన్.

298

వ. దైత్యులం గాంచి యిట్లను, నిప్పుడు కాలానుకూల్యంబు లేమి మనకు నంగరంబున
జయంబు దుర్లభమ్ముగట మిన్నకుండుట శ్రేయంబు నావుడు మదగర్వితులగు
ఁక్కిను లిట్లనిరి.

299

చ. దైవ మనంగ నెట్టిదగు దానిని జూచినవాఁ డెవండు కా

ర్యావసరంబుపట్ల నలసాత్ములు వల్కెడిరీతి గాక మా

కీ వాదయండవై నిలిచితేని జ్ఞాన్మునఁ దున్నకుంచుమే

దేవతలం ? గడంగు మిఁకఁ దెంపరివై యరులన్ హరింపఁగన్. 300

వ. అవిసఁ బ్రహ్లాదుండు సేనాధిపత్యంబుఁ బూని యినికి సురలం బిలిచిన వింద్రపురో
గములై వారును బోరితంబునకుఁ గట్టాయితం బైరి. 301

క. సురపతికినిఁ బ్రహ్లాదున, కు రణం బఱిముఱి నెసంగె హోరమ్ముగ వ
త్సరములు నూలు గతించెను, బరమాశ్చర్యంబు వాడమెఁ బై వారలకుఁ. 302

వ. పిదప నెట్టికేలకు దైత్యులు జయంబంద వింద్రుండు వాచస్పతి యానతిం గొవి
జగదంబిక నిట్లు మఠింపఁ దొడఁగె. 303

సీ. కూలధారిణిః నిత్యసుఖదాత్రిః శంఖచ , క్రగదాది కాయురరాజమాన
హస్తః మహామాయః యథింజగద్రాత్రిః , దశతత్త్వరూపిణిః తల్లిః పంచ
కోశ సంస్థాయునిః కుండలినిరూపః , దీపశిఖాత్మికః దేవిః దివ్య
శక్తిః బింద్వాత్మః పుచ్చబ్రహ్మరూపిణిః , యానందకలికః వేదాంతవేద్యః
గీ. దానపులతోడఁ బోరాడి దర్ప మెడలి , దీనదళఁ జెందియున్న మా దిక్కొకింత
సహజశీతలదృష్టిప్రసార మెసఁగఁ , జేసి రక్షించి ధన్యులఁ జేయఁ దగదె ? 304

సు ర లు దే వి ని స్తు తి యు ట.

గీ. సహజసుఖవంతులకుఁ గడు సౌఖ్యమబ్బు, దుఃఖితులకెల్ల దుఃఖముల్ తొలఁగిపోవు
ముక్తిఁ గోరినవారికి ముక్తిగల్గఁ, దల్లిః నిన్ను మనమ్మునఁ దలఁచిరేని. 305

గీ. సృష్టిరజైప్రళయములు సేయు నీదు, చరిత మెఱుంగరు బ్రహ్మాదినకలసురలు
పాపసంసారతారకపటిమ నలరు, త్వత్పదమ్ములు గొలుతురు ధన్యమతులు. 306

క. శరదించుముఘలు చామర, లిరుక్రక్కల వీవ శిబిక లెక్కి మహానం
దరసాబ్ది నోలరాడెడి. నరులెల్లఁ బురాభవమ్మున స్పీభక్తుల్. 307

క. కరులు గలవారు విలస, త్రరుణీసంభోగనియతతారుణ్యమదో
ద్ధరత గలవారు నరవర, పరిచితచరణులును నీదులక్తులు తల్లిః 308

చ. అవి సుతియించు వింద్రునకు నుం బతుర్బుజయై మృగేంద్రవా
హన యయి రక్తవత్సరుయై విలసత్సుమాల్యభూషణా
భివళశరీరయై తిరుణపెంపున వింపెనలారు చారుతో
చనములదీపు లొప్పుగ వెనం బొడసూపె మనంబు పొంగఁగన్. 309

వ. ఇట్లు పొడకట్టి సురల కథయం బొసంగి యసురు లున్నకడ కరుగుటయు భయ
గ్రస్తులై వార లన్యోన్యముంబులు గనుఁగొనుచు. 310

గీ. వక్రదృష్టిని మధుకైటభవద చేసి, చండముండాదులను జంపి చండకోప
మదర మహిషాసురు వధించినట్టి శక్తి, మనల హరియింపవచ్చె నేమనఁగ వచ్చు.

వ. పిమ్మటఁ బ్రహ్లాదుండు పిఱుతినియక సంగరం బొనర్చుఁడని యెసకొల్పిన నాకవి
వచనంబులు వినక భయమ్మునఁ బరుగిడు రక్కసుల నిలువరించి నముచి
యట్లనియె. 312

క. ఎదిరించిన నంబిక మన, మదిమడఁచుట విక్క మాపె మన్ననమై మ్రొ
క్కుదము తదనుగ్రహమ్మునఁ, గదలి రసాతలమునకుఁ దగం జన్మదమొగిన్. 313

వ. ప్రహ్లాదుండును నముచివచనంబు లియ్యకొని యంబికవిట్లు సన్నుతించె. 314

శా. మాలాసర్పముభంగి సర్వజగ మంశాః యొప్పు నీయంద నీ
హేలర్ నర్వము నిర్వహించు విధివిష్టికాను లన్నకా బవ
ల్లీలాకల్పితహేతుమాత్రు లరయకా లేశంబు నన్యంబు లే
దేలాపల్కల వేయుఁ మ్రొక్కులిడుదుకా హ్రీంమూర్తికి న్నికొగిన్. 315

ఉ. అందఱ కీవ తల్లి వికదాః జగదంబః సురారుండు నీ
కుం దయ దప్పుటేమిఁ కొడుకుల్ పదిమందిగఁబట్టి తల్లికిం
గొందఱు దుండగుల్ మఱియుఁ గొందఱు సాధులు గావు టబ్రమేః
నందనులందుఁ బక్షములు వ్యాయమె బిడ్డలఁగన్న యమ్ముకుకాః 316

గీ. ఉభయులము స్వార్థపరులను యుభయులమును, గళ్యపోద్భవులను ధనకనకవస్తు
వాహనమ్ములకొఱకు నుభయుల మని నొ, సర్ప నొక్కెడఁ బక్షమూసంగఁ దగునెః

గీ. అన్నదమ్ముల మైనమే మనికఁ జొరఁగ, నేమి కారణ, మిరువుర కిట్టిభేద
మెఱు కల్పించి రీవుకా, కేము సురలు, కలహ మొనరింప నీ కిచ్చ కలుగఁబోలు.

వ. కాదేని యన్నదమ్ముల తెన్నుండేని వైరంబు గల్గినేః సర్వకారణంబనగు
నీకెఱుగఁ బోలవి దొండుండునేః ఇంద్రుండు దర్మాత్ముం డగుటకు మాకును
సమ్మతంబ యైనను భాగార్థంబు మాకీ కలహంబు దప్పుదు దీని వారింప నీకుఁ
దక్క నొరులు వలంతులుగాదు. 319

ఉ. అంబురుహాక్ష నిర్మితకదాః జగ మేలు మటంచుఁ నాకఁ దే
కంబుగ రెండువక్షములు గల్గొనఁ దేమనవచ్చు నాః నము

ద్రంబును ద్రచ్చునప్పుడు సుధన్ మణి వారల కిచ్చి తాను ల

చ్చిం బడసెన్ వృధా యెరుసు చేసి మమున్ గలహంబు దప్పనే ? 320

వ. మఱియు నైరావతంబు నుచ్చైశ్శృంగంబులు గామధేనువును నతని యనుమతింజేసి
యింద్రుని పాలయ్యెఁ బక్షిపాతియగు కతన ననయులగు సురిరాజ్యమ్మునఁబ్బి
మమ్ముం బరాజితులఁ జేయుచున్నవాఁడు. 321

క. ధర్మం బిదియే కద ! దు, ప్కర్ములకున్ జయ మొసంగఁగాఁ దగునే ? యీ
మర్మమ్ము నీ వెఱుంగవె, దుర్మతు లమరులౌ దితిజులౌ దుఃఖనహృత్తి ! 322

వ. వేదశాస్త్రమ్ముల కైనను నేకవాక్యత గన్పట్టదు. స్వార్థపరులగుటం జేసి తత్పరికి
లకులకును సామానాధికరింజుంబు గానరాదు. సంసారము దొక్కరు. డును గాంతా
కనకవిరక్తుండు లేఁడు కావున ధర్మాధర్మంబులు నీవుం దక్క నన్యులు విర్ణయింప
ననర్హు లది యట్లుండె. 323

గీ. శశి బలాత్కారముగ గురునతి హరించె, ధర్మ మెఱిగియు గౌతమతరుణిఁ గలసె
నింద్రుఁడు, గురుం డనుజభార్యనెనసె గర్భ, వతి నరిసి చూడ నిది ధర్మవర్తనంబెః

గీ. ఇంచుకేనియు నపరాధ మెఱుంగఁ దట్టి, రాహుకింతంబు దెగఁగొట్టె రాక్షసారి
సత్త్వగుణమున్నవాఁడట జనిసి యాతఁ, దకటఁ మత్పైత్రరాజ్యంబు నవహరించె.

క. దేవతలు చేయు దుష్కృతు, లేవారు గణింప నేర్తు, రింతింతలెః యీ
దేవతలు ధర్మవర్తులెః, కోవిదు లిప్పాటఁ జెప్పుకొనఁ జెల్లునొకో ! 326

క. సురలు నధర్ము, లధర్ములు, సురారు లని చెప్పునట్టి చోద్యపుఁ గతింకా
బరిశీలించినఁ బుక్కిటి, పురాణములు గాని నిక్కములు గావునుమీ. 327

గీ. నీ కెఱుంగరాని గోవ్య మెందేవిఁగలదెః, తెలువ వలసి వచించితి దేవదేవిః
శంఖుఁజెందిన మమ్ము రక్షణ మొనర్ప, నెంచెదో చంప నెంచెదో యే నెఱుంగ.

వ. నావుడు జగదంబ రక్తిసుర కిట్లును, మీరలు గతక్రోధులై విప్రయమ్ముగఁ రసా
తలమ్మున కరిగి యట నమకూలకాలసిరీక్షణ పరాయణులై యుండునది. 328

గీ. ఎంతరాజ్యము కల్గిన నేమి సుఖము, కలుగనేరదు లోభసంక్రాంతమతుల
ఁది యొఁటి లేనివారల కన్ని యెడలఁ, గలుగు సౌఖ్యంబు నా యాజ్ఞగైకొనుండు.

క. నావుడు దానవు లా యమ, భావమ్ము నెఱింగి నతులు వచరించి చనన్
దేవియు నదృశ్య యయ్యెకా, దేవతలును జనిరి కథ యిది సుభమ్ములిడున్. 331

విష్ణునియవతారములు.

వ. నావుడు జనమేజయుం డిట్లనియె.

332

గీ. భృగువు కాపంబు కతన నవిష్ణువునకు, నెన్ని యవతారములుగల్గె, నిద్దచరిత :

యే మనువు కాలమున నతఁ డిలజనించె, నెఱుంగఁజెప్పుమనవుడుమునీంద్రుడనియె.

క. నరనారాయణులన నవ, తరించె శ్రీ విష్ణువెలమి దర్శుండను భూ

సురునకుఁ జాక్షిషమన్వం, తరమున; నిది చెప్పినదియె ధరణీనాథా :

334

వ. తృతీయ యుగమ్మున వై వస్వతమన్వంతరమ్మున నత్రివార్యయగు ననసూయకు
బ్రహ్మ విష్ణు మహేశ్వరులు మువ్వరును బుత్రులై జనించి; రండు బ్రహ్మసోముండు,
హరిదత్తాత్రేయుండు, హరుండు దుర్వాసుం డని యెఱుంగునది.

335

గీ. నాలవ యుగమ్మున జనించె నారసింహుఁ, డగుచు హరి దేవహితకారియై హిరణ్య
కశిపు వదియింపఁ ద్రేతాయుగమ్మునందు, వామసుండయి జనియించె బలి నడంప.

వ. అట్లు కపటవామసుండై కశ్యపున కుద్భవించి బలిని బాతాశమ్మున కనిపి పందొమ్మి
దవ త్రేతాయుగమ్మున మరల జమదగ్నికి సుతుండయ్యె.

337

ఆ.వె. అతనిఁ బరిశురాముఁ డందు రాతఁడ కాడె, క్షత్రకులము నెల్ల సంహరించి

పుడమియెల్లఁ గశ్యపునకు దానం బిచ్చె, నమహారంబు నిక్క మతని చరిత. 338

వ. త్రేతాయుగమ్మునన రమువంశప్రదీపకుండగు దశరథునకు శ్రీరాముఁడై జనియించె.

క. అష్టావింశయుగమ్మున, దుష్టుల హరియించి పుడమి దుడు కడఁపంగ

శిష్టుల నరనారాయణు, లిష్టులు కృష్ణార్జునులయి యెసఁగిరి జగతికా.

340

వ. నారు కురుక్షేత్రమ్మునఁ గౌరవులతోడ ఘోరయుద్ధంబొనర్చి జయంబుగొని రిట్లు
తత్తద్యుగమ్ములఁ బ్రకృతివశమ్మున ననేకావతారమ్ములు హరికి గలుగుచుండు. జగ
మృఖిలంబును బ్రకృతివశంబని యెఱుంగుము. సర్వాదియు సర్వగుడును నవ్య
యుండును నగు పురుషుం డీ యఖిలమ్మును సృష్టించి యే యుపారి కతనఁ
ద్రవిదుండై యొప్పు నా ప్రకృతి యుత్పత్తి కాలయోగమ్మున భిన్నయై ప్రకాశించు
చుండు నయ్యదియ సృష్టిస్థితియమ్ము లొనరించు, నది యెట్లంటేని.

341

ఆ. వె. ప్రకృతియుక్తులగుచు బ్రహ్మయు విష్ణువు, శివుఁడుఁ జేయచుండ్రు సృష్టిరక్ష

జలయకృతులనెల్ల నరులకుఁ బ్రకృతి యొ, సంగుఁ గష్టములను సౌఖ్యములను.

వ. ఆ ప్రకృతియకదా మున్ను కాకుత్స్థుండను నొక రాజున్యు సృష్టించి రాక్షస వి
శమ్మున కొక్కెడ నుంచె.

343

- క. ఒకఁడనఁగనేల యెల్లరుఁ, బ్రకృతికి వశులగుచు భవముపాలై సౌఖ్య
దిక మనుభవించుచుండురు, వికలము గాకుండునట్టి విధితంఁద్రమునన్. 344
- వ. నావుడు జనమేజయుం డిట్లను, మహాత్మా! నరనారాయణాశ్రమమ్మున కేతెంచి
యచ్చరలు నారాయణుం బతిగా వరించిరని నుడివితి వాతండు పిదప నేమి
యొనర్చె నక్కత వినవలతు ననిన సాత్యవతేయుం డిట్లనియె. 345
- ఆ. వె. శాపమీఁగ నెంచి చయ్యన నరుఁడు వా, రింప నుడిగి యా నిలింపవార
సతులఁ గాంచి స్మృతిమెనంగ నారాయణుం, దానతిచ్చె మధురమైన ఫణితి. 346
- క. కృతనంకల్పుఁడనిగు నా, కతివలతోఁ బొందుఁ జెందు టర్హమె! మీరల్
ప్రతినివృత్త త్రిదివమ్మన, కతిరయమున విప్పు డరుగుఁ డంగనలారా! 347
- వ. మనోహరింబగు నీ శృంగారమునకు స్థాయిభావమ్ము రతినాఁబరగు నయ్యది
లేకున్న నే నెటు మిమ్మువలంబింతు మీపాటిబోటులకు వరణీయుండ నగుటంజేసి
నాభాగ్యస్వరూపమ్ము లనన్యసామాన్యంబులు నాయందు దయగలిగి ప్రతటంగంబు
గాకుండ విప్పటికిఁ జనుండు మీ కోరినయట్ల యష్టావింశంబగు ద్వాపరయుగమ్మునఁ
బ్రవర్తించువాడ. 348
- క. సురవాక్యం బొనరింపఁగ, నరుడెంతు ధరాతలయున కయ్యెడ మీరల్
నరపతి తనూజులై నన్, వరియింతురు భార్యలగుచుఁ బరిపరిగతులన్. 349
- వ. అవి యొప్పంజెప్పిన నయ్యచ్చరలు దివమ్మున కరిగి కలతెఱంగెఱిగించి శక్రునకు
సఖీనమేతయగు సూర్యశిం జూపిన నతండును దల్లావణ్యమ్మున కచ్చెరువంది
మునుల దైర్యమ్మునకు మెచ్చి వేనోళ్ళ నన్నుతింపె; నరనారాయణులు నెప్పటి
యట్ల తపోవిష్ణాగరిష్ఠులై యుండి రియ్యది వారి చరితంబని మఱియును. 350
- క. వారిరువురుఁ గృష్ణార్జును, లై రమణ జనించి పుడమి కానందము చే
కూరఁగఁ జేసిరి భృగుశా, పాదంభము కారణముగ నవసీనాదా! 351
- వ. నావుడు జనమేజయుండు మునీంద్రా! కృష్ణావతార చరిత్రంబు విస్తరించి వచిం
పుము, హరియును ననంతుండును నెవరికిఁ బుత్రులట్టి దేవకీవసుదేవులఁ గంసుం
డెట్లు బంధనాగారమ్మున నుంచె; మధురయం దుదయించిన హరి గోకులమ్మునకు
రానేల; కంసవధానంతరమ్మునఁ గృష్ణుండు ద్వారకయందు వసియించుటకుఁ గతం
బెయ్యది? 352

గీ. దేవసముద్రై న గాంగేయుఁ దేవిధమున, గోళకులచేతఁ గులవృద్ధి గొనుట కొప్పెఁ
నకట! “యెడైన నంతాన మర్త” మనుచు, జెప్పు ధర్మమ్ము లెంతి కుత్సికములననుఁ
వ. నావుడు వ్యాసుం డిట్లనియె. 363

క. దేవకి కొమరుని చరితము, పావనము నమ స్తలోకపాపాపహముఁ
దేవిశ్రావ్యము మిగుల శు, భావహ మద్దానిఁ బ్రీతి నాలింపు నృపా! 364

కృష్ణా వ తా ర కా రణ ము.

క. ఒకనాఁడు పుతమి భారం, బుకతన స్వర్లోక మేగి పురపుర పొక్కిన్
నకరుణుడై యింద్రుండు ధ, రకు గోరూపధరి కాదరమ్మునఁ బలికెన్. 365

గీ. నెట్టపంటగ కోకిల నీకు నేమి, వచ్చెఁ నావుడుఁ బుతమి యవ్వసవునకుఁ
గల తెలుఁ గెఱిఁగించె నిక్కరజి దీన, వదనయై యక్రపుంబాలు వఱద గాఁగ.

వ. సురేంద్రా! యఃభికారణం బడుగు నీకు నే నేమని చెప్పుదు జరాసంధుండును శిశు
పాలుండును గంసుఁడును రుక్మియును నరకుండును సాల్వాండును గోయు దేనుక
వత్సకులు మొదలగు దుర్మార్గులు కేవలారక్మవర్తమలై పరస్పరద్వేషమ్ము పూని
చరించువారు వీరల భారమ్ము నే సైరింప నోప నని వెండియు, 367

చ. హరి కిటియాపధారి యయి యక్కనకాక్షి వధించి నన్ సము
ద్ధాణ మొనర్చి నిల్చిన విదం బని నీవు నెఱుంగుదే కదా
మరల నిదొక్కబాధ సురమండలనాయక! భూరిదుఃఖమే
దురతఁడనింగరింగజపు దుండుడుకుఁ గను నెన్ని భంగులన్. 368

వ. హరి మున్నట్లొనర్చనినాఁడు పాతాళమ్మునకుం జని యీ బాధల కవిషయమనై సుఖ
ముందుఁ గదా యని చింతించి మఱియును. 369

క. ఆష్టావింశయుగం బతి, దుష్టప్రచురమయి కడకఁ దోతెంచుఁ గటా!
శిష్టవిగర్హితు లగు నా, కిష్టాత్ములు నాకు భారకారులు కారే! 370

ఆ. వె. భరము మోయఁజాలఁ బాతాళమున కిష్ట, పోవు దానఁ బేర్చి పొలుపుమిట
నానతిమ్ము భామైన హరింపుము, తాళఁజాల నీకు దండ మిడుదు. 371

వ. నావుడు నింద్రుండు నీ భారమ్ము హరింప నే నెంతవాఁడ బ్రహ్మలోకమ్మున కరిగె
దేనిఁ జతురానమం డియ్యెడ నుపాయంబు గల్పించు, 372

- క. నీ వెంట నేను వచ్చెద, దేవీ : యచ్చోటి కిప్పుడ తెరిచివనుట యొ
 ప్పేవిధివైనను నావిధి, నీవలవంత నెడఁబాపు విక్రమం బవివన్. 373
- వ. పుడమియు నియ్యకొన నిండ్రుం డాపె వెనువెంటనరిగె నంత దుఃఖాక్రాంతయగు
 ధరణిం గాంచి చతురాననుం డిట్లనియె. నీ వేకతమ్మున నిట్లు దుఃఖింతు, విన్నె
 వ్వఁడు పీడించె ? నాపుడుఁ బుడమి యిట్లనియె. 374
- ఉ. చెప్పెడిదేమి నాకుఁగల చేటు పితామహా : భార మాఁగఁగా
 దెప్పర మాయె; నింకఁ జనుదెంచుఁగదా కలి; దాన భూపతుల్
 తప్పదు రెల్లధర్మము, లుదాగుజమ్మును మాని చొర్యముల్
 చొప్పుడ సంచరింతు, రిది చూడఁగ భారము గాక యుండునే ? 375
- క. ఈ కలషాత్ముల నెల్లర, నాకై పదియింపు మయ్య నానానై న్య
 నీకముం కోపఁ జాల వ, రాకివి నేనెంత ప్రోవ రాదె మహాత్మా : 376
- వ. నాపుడు విరించి యోదేవీ : నే నీకృతి కసచ్చుండ జగన్నాధుండగు శ్రీహరికడ
 కరుగఁదగు నని యంచ నెక్కి సురపరివృతుండై ధరణీసహితమ్ముగ వైకుంఠ
 మ్మున కరిగి సనాతనుండగు నద్దేవు నిట్లని నుతించె. 377
- ఉ. వేయిశరమ్ములున్ మఱియు వేయికరమ్ములు వేయికన్ను ల
 త్థాయతరీతి నొప్పుఁపరమాత్ముఁడ : యావదజాండసంతత
 ధ్యేయుఁడ : వేదపూరుషుఁడ : దివ్యము నీమహిమంబు నీవ కా
 వే యమరత్వ మిచ్చితివి విశ్వవిధాయక : మాకు సత్కృపకా. 378
- వ. ఇట్లు సన్నుతించునాతనియెడఁ గరుణించి గరుడవృజుండు ప్రసన్నుండై యందఱ
 వేర్వేరుఁ గుళంబిడిగి యోగమనకారణంబే మనపుడు విరించి యిట్లనియె. 379
- మ. ధరి భారమ్ము సహింపఁజాల నని వంతం బొందు మాకున్ దురు
 ధర మీకాంక్షము ద్వాపరాంతమున దుర్గర్హస్థితిన్ భూతిరో
 ధ్ధుఁజార్ధం బవతార మెత్తుము నిరాతంకంబుగా భూస్థలిం
 గరుణింపం దగదే యనాధులకు నీకన్నన్ బరుల్ గల్గిరే : 380
- వ. నాపుడు నతం డిట్లమ. 381
- ఆ.వె. ఏను నీవు రుద్రుఁ డితరులు వమరులు, నన్వతంత్రులనుచు నరయు మఖిల
 జగము యోగమాయసంగతి గుణసూత్ర, కలిత మగుచునుండుఁ గంజసూతి : 382
- వ. ఆపె దా నెట్లానర్ప నిచ్చగించు వట్లు చేయుదము మనమందఱమును తద్వశగకు

లను, అట్లుకానినాఁడు మున్ను నేను మత్స్యకచ్చపాదితుచ్చయోషులన్ జనింతునే;
యని వెండియను. 383

క. ఆర్యములు గాదివింద్యపుఁ, దీర్యగోత్రుల జనింపఁ దివురుట మఱచా
త్సర్యమొ పుణ్యమొ కీర్తియొ, శౌర్యమొ భోగమొ మఱేమి సారస్యంబో: 384

వ. కిటిన్యసింహవామనరూపమ్ములు ధరించుటకును నయ్యంబయ విమిత్తం బని
యునుం గాక, 385

క. ఘనుఁడగు జనుదగ్గిమహా, మునికిఁ బరశరాముఁడనఁగఁ బొడమి నృపతులన్
దునిమి తటాకంబులు గా, నొనరించితి రక్త మీదియు నొకమకృతంబే: 386

వ. మీఁద రాముఁడనై జటావల్కలంబులు ధరియించి దండకారణ్యమ్మునం దిరు
గుడు నన్నపానాదులు లేమిఁ గృశించి రాజచిహ్నంబులు విడిచి సిగ్గఱి పాదచారినై
గ్రుమ్మరుచు మాయాపిహితుండనైన కతనఁ గాంచనమృగంబు కలతెఱుం గెఱుం
గక యొక యారమ్మున నప్పుడమిచూలిం ద్యజించి యరుగుడు నంత లక్ష్మణుం
డును గొండొక సేపునకు వెన్నడి వచ్చె. 387

ఉ. విమ్మట భిక్షరూపమునఁ బేళలగాత్రిని సీత నెత్తికొం
చమ్మెయి రావణుండరిగె నంత లతాంగిని గాన కేసు శో
కమ్ము గడల్గొనంగ నల కాననమెల్లను జూచి యేతద
ర్థమ్మున మైత్రిఁ జేసితిఁగదా: రవిపుత్రునితోడ నారయణా. 388

క. వారిం జంపితి ధర్మభాహ్యముగ నాపై వానరాసీక ము
ద్వేలంబై వెనువెంట రా దమజాలన్ దీండింపఁగా లంక కా
భీలప్రక్రియ నేగి యచ్చట నగంభీరుండనై నాగపా
శాశిం జిక్కిరితి సామజాండ నయి, యన్యాధీనతల్ మాడునే. 389

గీ. పాశములఁ జిక్కి చింతపాల్పడిన యన్న, దమ్ములను మమ్ము విడిపించెదతబలుండు
గరుడుఁ డప్పుడు నామదిఁ గలుగుచింత, యింత యని చెప్ప శక్యమె యేరికేని:

సీ. రాజ్యమ్ము పోయె నరణ్యంబు గతి యాయె , భార్యయు రక్కసుపాలఁ బడియె
నతికష్టమగు రణస్థితి పొనంగె నికేమి , సేయువాడ వనమ్ముచెంత కనుచు
నప్పుడు తండ్రి గవ్వైనను నాకీడు , దనహీనుఁడఁ బదాతి ననద నకటః
యింతటి ధనికున కేవియు వనవాస , మతిభరంబగుఁ జెప్ప నలవి యగునె

గీ. మాద్యకునకంచ క్షత్రధర్మంబు విడిచి , బోయవడువున నవ్వనంబునఁ జతుర్థ
శాబ్దములు వేఁగి మీద జయమ్ముఁ గొంటిఁ దైవవశమున, నాకు స్వాతంత్ర్యమేదిః
వ. మీద జానకిం గైకొని యయోధ్యకరిగి కొంతకాలమ్ము సంసార సుఖంబు లనుభ
వించుచుఁ బ్రజలఁ బాలించుచున్నంత. 392

గీ. కడలుద్రొక్కిన పడఁతిని విడువలేక, మరలఁ గైకొనె వితఁ డనుమాట కోప
లేక విడిచితి సీత సుశ్లోక నటవి, నకటఁ రోకావవాద కేమనఁగవచ్చు. 393

క. పిమ్మట నత్తుణివీర, హమ్మున సంప్రాప్తమయ్యె నతియఃఖ మ్మ
కొమ్మ రిసాతంమున కరి, గెమ్మహి భేదించుకొని యొగిం దనయంతకా. 394

ఉ. ఏనుసు దమ్ములుం బిదప నేగితి మొక్క మొగిన్ విలింపనం
స్థానము విట్టి నాకుఁ బరతంత్రత గాక స్వతంత్రభావ మెం
దేవియఁ గల్గుటెట్లుఁ విను మీవును రుద్రుడు విట్టివారలే
జ్ఞానములేమి మాయకు వశమ్ముగ నిమ్ముగ నుండు మెమ్మొయిన్. 395

వ. అని చుటియు నిట్లను. 396

ఉ. ఏ మహనీయు మాయ మనకేరికి గోచరిగాక యుండు ను
ద్దామని శాంతుఁ దత్త్వమయుఁ దారకు నప్పరపూరుపున్ గనన్
లే "మహా" మంచు గర్వమున నిక్కుచు మప్పరవస్తు వాస్తవ
ప్రేమము నాఁడు చూచితిమి దెప్పరమౌగతి నీ వెఱుంగవే. 397

వ. అని సురల కిట్లనుఁ గల్పాదియందు సుధాసముద్రమ్మున చుణిదీప్తమైన రాసమండ
లమ్మున మాచే నదృష్టపూర్వయు నశ్రుత చరియనగు జగదంబి చూడంబడియె.
సర్వకామప్రదయగు నాపెన్ భజించిన మీ మనోరథమ్మునిద్దించు ననవుడు బ్రహ్మాడు
లాయంబను మనమ్మున నిలిపి వేడికొనిన నాపె ప్రత్యక్షంబయ్యె. 398

క. పాశాంకుశధారిణీయు జ, పాశంకాకరణకాంతిపాటవకలనా
వేశలగత్రియు నగు జగ, దీశానిం గాంచి యమరు లెనసెవభక్తిన్. 399

వ. ఇట్లు నుతించిరి. 400

అ.వె. తలఁచ నూర్జనాభివలనఁ దంతువులు వి, భావసువివలన నపారగతి స్ఫు
లింగములును బొడములింగ నీ జగ, మెచటఁ బుట్టు నాపె తెఱఁగవలదె ? 401

దే వీ స్తు తి.

- క. ఏ మాయాశక్తికి లో, నై మను నఖిలవ్రపంచ మా భువనేశా
నీమహిమ నెన్నఁ దరమా, నే : మాసులకైన మఱి నెవ్వరికైనన్. 402
- వ. అవి పెక్కుభంగుల నుతియించి తల్లి : కంసాది దుష్టుఁడే జగంబంతయుఁ బీడింపఁ
బడుకతన దద్భారం బొర్వక పుడమి నిన్ను శరణంబు వేఁదెడి, హరిహరాదుల
కసాద్యులగు రక్కసులు నీచే సాధింప నగుదురు కావునఁ దత్సంహారం బొనరించి
భారంబు దీర్చు మనవుడు సింధ్రుండిట్లనియె. 403
- ఉ. ఏరును శక్తిజూన్యులయి యెప్పునిఁ జేయఁగరేయ బ్రహ్మకున్
భారతి, లచ్చి విష్ణునకుఁ, బార్వతి శూలికి, నుంటఁజేసి వీ
రారయ నాత్మకాన్యుములయందు సమర్థులు తత్సహాయతా
దారములేమి వీరు ప్రభుతాగతికిం దగువారలొదురే. 404
- వ. హరి యిట్లనియె. 405
- గీ. నీదు కళ మాకు నొక్కింత నెగడదేని, నేము ముగుర మశక్తుల మింత విజము
నీవు తోడింతయును లేక నిఖిలకృతుల, యందు వారాళగతి నూని యుండువంబి :
- వ. నావుడు జగదంబ సంతుష్టయై సురలఁగాంచి యాగమనకారణం బేమనవుడు వార
లిట్లనిరి. 407
- క. భూపాలకు లెల్లరుఁ గడుఁ, బాపాత్మతఁ దన్నుఁ గప్తిపడఁ జేయఁగ న
య్యాపద కోపక భార, వ్యాపృతయై పుడమి వగ్గుచు నరయుము తల్లి : 408
- వ. అబ్బాంబు దీర్చుటయ మాకభిమతంబని వెండియు. 409
- సీ. దానవకోట్లకొ దర్పించి యెదిరిన , మహిషాసురుని రూపు మావలేదో
కుంబనికుంభుల గాంభీర్య మెడలించి , రక్తవీణవి నేల రాయలేదో
చండముండాది రాక్షసుల నుక్కడఁ గించి , ధూమ్రలోచనుతల ద్రుంచ లేదో
దుర్ముఖదుస్సహదులఁ దునుమాడి క , రాకు నంతకపురిఁ దోల లేదో
- గీ. జనని నీచేతఁ ద్రెళ్ళినదనుజు లెంద
తో వచింపఁగఁ దరమె ? భూదేవి భార
మును హరింపఁగదమ్మ మామ్రొక్కులను గ్ర
హింపఁగదవమ్మ నీకన్న నెఱుగమమ్మ. 410

- క. నావుడు జగదంబ మొగం, ఖావిర్భూతస్మితోదయంబుగఁ బలికెన్
దేవతలతో నదభ్రతు, భావహకాలాభ్రగర్జితార్చితీ చెలఁగన్. 411
- గీ. అవి జరాసంధముఖ్యుల నన్యదుష్ట
నరపతుల నందఱ హరింప నా మనస్సు
నందు యోజించి యుంచిత నమరులెల్లఁ
బుడమిఁ బుట్టుండు స్వస్వాంశముల రయమున. 412
- గీ. యాదవకులమ్మునను బుట్టు ననముఁడైన, కళ్యపుఁడు వసుదేవుఁడై కాంతతోడఁ,
బొడము భృగుశాపమున విష్ణువును నతనికి. బుత్రుఁడై యేను నందునిపుత్రి నగుదు. 413
- క. నందునకు యశోదకు నే, నందనినై పొడమి యొకఁ డనఁగనేల పొసం
గందగు నన్నికృతుల నా, నందముమై నిర్వహింతు నవనవగతులన్. 414
- గీ. బంధనాగరగతుఁడగు పద్మనేత్రు, గోకులమ్మున కనిపెద గూఢపృత్తి
దేవకీగర్భగతు శేషుఁ దిగిచి రోహి, ణీలతాతన్వికడుపున నిలుపుదాన. 415
- క. బలరామకృష్ణు లిద్దఱు, నలయక మచ్చ క్రియుక్తులగుకతన దురా
త్ముల ద్వాపరాంతమున ని, శృలగతి భూపతుల నెల్లఁ జంపుదు రెంమిఁ. 416
- గీ. ఇంద్రునంశమ్మునఁ జనియించు నర్జు
నుం డతఁడు మాపు నరవర మండలంబు
యముఁ డనిలఁ డశ్వినలు కారణముగ ధర్మ
జాఁడును భీముండుఁ గవలను బొడమఁ గలరు. 417
- వ. వీరును వన్వంశసంభూతుండగు భీష్ముండును దుష్టహరణంబు విశేషించి యొనర్తు
రింతేల వీరు నిమిత్తమాత్రులుగా నిఖిలంబు నేన నిర్వహింతు మీరు మీమీపొందు
పట్ల కరుగుండవి మఱియును. 418
- ఉ. క్షత్రియజాతినెల్లఁ బెలుచుఁ హరియింతు రజావనిన్ గురు
క్షేత్రమునం దమంతన నశింతురు యాదవులున్ క్షణమ్మునం
జిత్రగతిన్ బ్రభాసమునఁ జేటగుత్పష్టయు నోర్వరేమియుఁ
దాతృవిదేశముఁ ధరణిదైవతశాపము నేకమై తగన్. 419
- క. పిచ్చుఁ గృష్ణుండును దే, హమ్ము విడుచు శాపకలన, నఖిలసురలు : మీ
రిమ్రైయి గోకులమున మధు, రమ్మహిళలతో జనింప రమణం జనుఁడీ. 420
- వ. అవి యానతిచ్చి యోగమా యారూపిణియగు నజ్ఞననియుఁ గనుమొఱఁగినంత నను

రులు స్వస్థానమున కరిగిరి. ధర సర్వసంస్కృతయై సుస్థిరముగనుండఁ బ్రజ
లెల్లరు సుఖులైరి ద్విజులును మునులును సంతుష్టాంతరంగులై స్వధర్మనిర్వహ
ణంబున జాగరూకులై యుండిరి. 421

క. విను జనమేజయ : యదుకుల, మన సరసిజలౌచనుండు పౌడమునిమిత్రం
బినివాంఛంబగు శాపం, బును మాయాబలము క్షీతసముద్ధరణంబున. 422

గీ. ఎల్లరకు నెల్లశక్తుల నే పరాంబ, గలుగఁగాఁజేయు నాశక్తిబలము కలిమిఁ
గలిగి విష్ణువునకు గంభీరమింక, నితరు లీమాయ దాటువారేమొ చెప్పును. 423

వ. రామీపతాంస్తున నతని మునుపడ్డ బన్నములు వినియుంటివి కదా : వేయునేల,
యోగీంద్రులును “నేను నాయది” యను మహాపాశమునఁ దవులుకొని తన్ని
పుత్తికై యాజగజ్జనని నారాధింతురు. 424

క. లవలేశమేని నరుఁడే, భువనేశ్వరి భక్తివలనఁ బొగడిన ముక్తి
స్థవిరతఁ గాంచునొ యాపె వి, భవ మేరికినేని వినుతిపాత్రను కాదే : 425

వ. విద్యయు నవిద్యయునని యపరశక్తికి రెండు రూపములు గలవు. విద్యకతమున
ముక్తియు నవిద్యకతమున బంధమును గలుగునని యెఱుంగునది. 426

క. అవతారము లన్నియు న, య్యవిద్యచే యంత్రితమృలగుకతమున వి
ష్ణువు తత్తద్బంధనములఁ, దవిలి సుఖాసుఖము లనుగతములుగ మెలఁగున. 427

క. హరిగాని హరుఁడు గానీ, సరసిజసంభవుఁడు గాని చంద్రార్కనురే
శ్వరధనదయమధనంజయ, వరుణాదులు గాని యెఱుంగు వరతంతులుగాన్. 428

వ. మఱియు వసిష్ఠవామదేవ సనకసనందనాది మహామునులందఱును దద్వళులకా
యెఱుంగుము. 429

గీ. హర్షశోకాది భావమ్ము లమరుచుండు, దేహమున్నంతదనుక సందేహమేల :
సురల నమరులఱుం విర్బరులఱుంచు, బిల్లుదురు కొందఱిది సరిపడునెయెంచు :

గీ. ఆయు వధికంబు నల్పంబు నేగుటదక్క, బ్రహ్మమొదలుగ మశకంబు పారముగ న
మానగతి నొప్పు మరణ; మమరులనంగ, విర్బరులనంగ నెవ్వరో నృపవరేణ్య :

క. జననము మరణము ననునివి, జనవర : చక్రక్రమంబు చందంబున నొ
ప్పు నొకవికిని శాశ్వతమనఁ, జనునే మాయాకృతంబు నకలంబరయన్. 430

వ. అమాయ యెంతదనుక నలవడు నందాఁక నెవ్వండును ముక్తుండుగానేరఁ

దుత్పత్తికాలమ్మనఁ బుట్టువెట్లగు నట్లు నాశకాలమ్మన యథాక్రమంబుగ నందఱకును
నాశం బొదవు నిట్లుండ. 433

గీ. ఎవ్వఁడు విమిత్త మాత్రమై యెవనిఁ జంపు
నతనిఁ దత్కర్తగా లోటు లండు, విధివ
శమ్మవి యెఱుంగఁజాలరు సౌఖ్యమేని
గష్టమేనియు నొక్కఁ డీఁ గలుగు తెట్లు : 434

ఉ. అందఱకున్ సుఖప్రదు లటంచు వచించెడి సూర్యచంద్రు లే
కుందును జెందరేమొ కనుఁగొమ్ము దినేంద్రునిపుత్రుఁ డిస్సీరో :
మందుఁడు, చంద్రుఁడంకమున మ్రగ్గు జ్ఞయామయబాధఁజెందు నే
మందు : విధి ప్రచారము మహాత్ములకేవియు దాఁటరాదుగా : 435

ఉ. వేదములకా రచించిన వివేకి చతుర్ముఖఁ డాతఁ డాత్మదా
యాద సరస్వతింగవి స్మరాతురుఁడయ్యె; హరుండు దక్షదా
యాద మృతింగనంగ మదనాగ్నికిఁ దాఁగలేక సూర్యదా
యాదజలమ్మునంబడఁగ నానది నల్లవడెన్ దదాదగన్. 436

వ. అతం దొక్కనాఁడు క్రీడానత్తుండై నగ్నభాషమ్మున భృగువనమ్మున కరిగిన నమ్ము
నీంద్రుండు కనలి విర్లజ్జుండవగు నీలింగంబు పతితం బయ్యెడుమని శపించెఁ
బదంపడి యతండు దానవవిర్మితంబగు నమృతవాపీరసంబు పానంబుచేసె విది
యట్లుండ నింద్రుండు వృషరూపమ్మున నొక భూపతికి నొక్కెడ వాహనంబయ్యె
మఱియు. 437

క. వరమపురుషుఁడఁట : హరియఁట : కరము వివేకంబు గల్గి మనుఁడొనఁట : బం
గరు స్ఫుగము నిజంబెఱుంగక, త్వరపడి యద్దావివెంటఁ దవులుట తగవే ? 438

క. మాయాబల మేనికి దుర్, జ్ఞేయం బిక్కతనఁగదె శ్రీరాముఁడు కా
మాయత్తుండై సతిఁ గో, లోయిఁ యడుగఁదొడఁగె వృక్షముల నవ్వవిలో. 439

అ. వె. “నాదు భార్య జనకనందిని సౌందర్య, విది సుశీల సీత విరువమాన
నెవ్వఁ డవహరించె నేయెడ కరిగెఁ జె, పుంగరాదె పాదపమ్ములార : 440

ఉ. తమ్ముఁడ లక్ష్మణా : యవితథమ్ముగఁ బ్రాణములం ద్యజింతు నే
విష్మయి నీవు నట్లత్యజియింతువు నీ యనుజుండుమం ద్యజిం
చు మృనతల్లయం దెగుట చోద్యమె కై కయు నావెపుత్రుఁడున్
సమ్మదలీల రాజ్యమును సల్పుదురక్కట సీతపోయెనే : 441

ఉ. రాగదవే మృగాక్షి : నమ రంజనసేయగదే లతాంగి : నా
రాగ మెఱుంగవే : తరుణి : రాముడఁ గానఁటవే నెలంత : వే
వేగ ననుగ్రహింపఁగదవే మదవేల్లితదంతిగామిని :
యీగతి నఁ ద్యజింపఁదగవే నగవే యిది నీకు మావిని : 442

గీ. విన్ను విడనాడి బ్రతుకంగ నేర వంచు, నీ వెఱుంగవే నీ యెడ నేమి లోప
మాచరించితిఁ ద్వరదీను నరసి నన్ను, దీను నోవార్ప నిట కరుచేరఁ దగదె. 443

ఉ. ఈగతి నవ్వనాంతరము నెల్లను జూచి ధరాత్మసంభవన్
దాఁ గనలేక సర్వజనతాగతి యా రఘురామమూర్తి వే
వేగఁ గప్పించునికా శరణువేడి తడియనహాయతన్ రయం
బొగతి వార్తిగట్టి రణమందు జయించె నవధ్య రావణుకా. 444

ఉ. రావణ కుంభకర్ణులను రాక్షసవీరులఁ జంపి జానకిన్
బావనశీలఁ జూచి యలపాతకుఁ బొందితి వంచుఁ బల్కె నొ
రాఁ విధి : సర్వముం దెలియునట్టి మహాత్మున కెంతవచ్చెఁ ద
ద్భావ మెఱింగి తా విడియెఁ బావకళోద ధరాత్మజాతయున్. 445

క. పిష్టుట నవ్వనితం గొని, సప్తదమున నుండె రామచంద్రుఁడు మాయకా
సౌష్ఠ్యసిలి యిట్టు లవతా, రమ్ముల విష్టుండు మిగుల బ్రాంతిం బొరయున్. 446

క. విను శ్రీకృష్ణనిదరితం, బును వచియించెదను నతని పృట్టువునకు నో
జనమేజయనరవర : య, య్యనిమిషకార్యంబి ముఖ్యమగు ఫలమునుమీ. 447

కా. కాళిందీపురినమ్మనకా విపులకాభాళోభివృక్షవళీ
హేలాలోలత నొప్పెడి నృదువనం బిందిందిరానందమై
కాలాభీలబలాధికుండు లవణావ్యాకుండు నాజన్మదు
శ్శీలం దమ్మదుపుత్రుఁ డవ్వనమునం జేయు మ్నివాసంబొగికా. 448

మ. దరణీదేవుల బాధ పెట్టుచు నితాంతమ్మున్ వరప్రాప్త దు
ర్బరగర్వమ్మున నిక్కు నర్దనుజు సత్రాణుండు శత్రుఘ్నుఁడు
ద్దురుడై త్రెళ్ళఁగ నేసి యవ్వనమునందుం బట్టణ మొక్కఁగఁ
దరణీరత్నము నాఁగఁగట్టె మధురానామంబు చెన్నారఁగన్. 449

వ. అమ్మధురాపురమ్మునకుఁ బదంపడి తన పుత్రులఁ బుష్కరాక్షుల విరువుర నొడ

యలుగఁ జేసి యరుగుదుఁ గొందొక కాలమ్మునకుఁ దద్దంశంబు క్షయంబగు
కతన నప్పురి యాదవులకు వశమయ్యె. 450

గీ. ముక్తిదంబగు నప్పురమ్మును యయాతి, తనయుఁడగు కూరసేనుఁ డుద్దతబలాధ్యుఁ
డేలు నతనికిఁ బుత్రుఁడై యెనఁగెఁ గళ్య, పుడు వరుణకావమునఁ జేసి భూపరేణ్య.

వ. ఆతండు నైశ్యవర్తనండగు కతన నమ్మధురాపురంబు మధువంశసంభవుండగు
సుగ్రసేనుం డేలుచుండె నతని కొమ్మరుండు కంసుండు, కళ్యపుభార్యయగు నదితి
దేవకతనూజయై దేవకినాఁబరఁగి కళ్యపాంశంబున జనియించిన వసుదేవునకు
భార్యయయ్యె. 452

క. దేవకుఁడు దేవకిని వసు, దేవున కిడి పెండ్లిచేసె దేవహితముగా
నావేళ నంబుమ్మున, నావిర్భవ మందె నిట్లు లబ్ధపుంబలుకుల్. 453

క. “ఏను మీదేవకి కుదయిం, చిన సంతానమున మిగులఁ జేవందగువాఁ
డెనిమిదవ కొమరుఁడాతఁడు, నినుఁ దుమముంజామ్ము కంసః నిర్జరహితుఁడై.”

వ. అను నయ్యాకాళవాణి పలుకులకుఁ దలరి కంసుండు చింతాక్రాంతుండై తన మర
ణం విక్రమలిం జంపినఁ దప్పునని యట్లొనరింప నుంకించి నిజాంతర్గతంబున.

గీ. చెలియ లుత్తమురాలు నాచేయు మన్న
నలకుఁ దగుఁగాని యిబ్బంగి నలుకులకును
దగునె యని కొంత యోజించి తన మరణము
కన్న నొక్కింత యిది లెస్సగాదె యనుచు. 456

క. కాయము గలిగినఁ బాపము, ప్రాయశ్చిత్తముననైనఁ బాయందగు నా
త్మీయశరీరము పాపి, పాయంబుననైన విలువఁ బాడియకాదే. 457

వ. అవి నిశ్చయించి,
ఆ.పె. ఎల్లవాఁడు జూచి యిది యేమి యనుచు నా, శ్వర్గమంద రయమెనంగఁ గత్తి
కరమునం దచర్చి కడఁగి యద్దేవకి, కొప్పు వట్టై బెండ్లికూతు రనక. 458

గీ. చెలియలఁట యిండుకేవియుఁ జెట్టదలఁచి, యెఱుంగదఁట కంసునకుఁ జేతు లెట్లువచ్చె
గడగడ వడంకు నక్కన్నెగళము నలుకఁ, గతివచిత్తుల కెక్కడఁ గరుణ గలయ.

చ. కరవాలమ్మున నిట్లు లాపెగళమున్ ఖండించు నాబోన నా
కురుడై యవ్వసుదేవుఁ డద్దపడియెం దోర్తోన తత్పక్షను

స్థిరులౌ యాదవవీరులెల్ల నకటా, చింతింపు మెందేని యి
క్కిరిణిం జేయుదురే దురాత్మః యని సంగ్రామాభిముఖ్యమ్మనన్. 460

వ. తలఁపడి హాహాకారమ్ము లొనర్చుచుఁ బోరాడునయ్యెడఁ గంసుం డబ్బాలిక విడిచి
వారల మార్కొనియే నంత సంగరం బభంగురం బగుదు వృద్ధులెల్లఁ గంసు
వారించి యనునయించి యిట్లనిరి. 461

చ. లలన వధించుటన్న మొదలం గడుఁ జాతక మంతఃబోక నీ
చెలియల్లు పెండ్లికూతు రొకచెట్ట యెరుంగదు నీకు నెంతయుం
దలఁపఁగ మాననీయ యిటు దారుణకృత్యమొనర్చఁ జెల్లనే
చెలియలిఁజంపు చుర్యతులు శ్రేయముఁ జెందుట యెందుఁ గంచుమే! 462

ఉ. అంబరవాణివాక్య మిది యంచుఁ దలంపకు మెవ్వఁడో యన
త్యంబునకుం దలంకక వృథా వసుదేవునియిల్లు గూల్చి నీ
కుం బహుదుర్యశంబు నొడఁగూర్చిఁగ మాయలమారియై యిటుల్
పంపినయింద్రజాల మిది పాటిఁగ జూతు రఁటయ్యః ధీఃధురే. 463

వ. అవశ్యమ్మునుఁ గాఁదగుకార్యమ్ములు కాకతీర వొకవేళ నిది నిక్కంబుగ నంబర
వాణియ పల్కిన నీకుం దప్పింప వచ్చునే యని బహుభంగులఁ జెప్పినఁ గంసుం
డునుఁ జేయునదిలేక మిన్నకున్న వసుదేవుం డతని కిట్లనియె. 464

చ. తలఁకకు మందరున్ వినుఁగఁ దథ్యముగాఁ బ్రతినం బొనర్తు నీ
లలనకుఁ బుట్టినట్టిశిశులం దగ నీకిడువాఁడఁ దక్షణం
బఁమి హరింపు మిట్టి మరియాదకుఁ దప్పితినేని నాదుపా
ర్శ్వలా సరికాలయంబునకుఁ బోయెడివార లటంచుఁ బల్కినన్. 465

క. వసుదేవుఁ డాడి తప్పఁడు, వసుధాస్థలి గ్రుంగినకా విభావసుఁ డస్తా
ద్రినమిషమ్ముఁ బొడమిన, ననత్యమిది గా దటంచు నందఱుఁ గంసున్. 466

వ. తల వితిచి యొప్పించిన నతం డతనివాక్యమ్ములు విశ్వసించి గతక్రోధుండై మిన్న
కుండె. వసుదేవుండు భార్యతోడఁ దనగృహమ్మున కరిగి నిర్భయుండై యుండె.

క. పిమ్మట నద్దెంకి గ, ర్భుమ్మును ధరియించి పూర్ణభరనముపేత
త్యమ్ముడంఁ గనియెఁ గొమరుకా, గమ్మవివిలుకానికన్న మనుఁ డగువానికా. 468

దేవక్రీస్తుతవధ.

- వ. అంత వసుదేవుండు దేవకింగంచి తన ప్రతిన నెఱవందలచి యిట్లనియె. 469
- క. వనితా : యీబానిని గం, సునిచే జంపింతు ననుచు శోకింపకు మె
వ్యవినకమగుఁ బ్రారబ్ధి, మ్మును దాఁటఁగ ననుడు నిట్లు పొంతి వదించెకా. 470
- క. తనదు పురాకృతకర్మం, బునకుం దీర్ఘాటనంబు మొదలగు సుకృత
మ్మున నాక మబ్బుకుండునె ? వినమే ధర్మవిధులైన పెద్దలవలకుల్. 471
- క. గురుతల్పగుండు కనకము, హరియించినవాఁడు బ్రహ్మహంతయు మద్యా
దరుఁడును బండ్రిందేఁడులు, కరము వ్రతం బెనసి కుడ్డిగాంచుట వినమే ? 472
- క. మనువు మొదలుగాఁ గలిగిన, మనులెల్లను జెప్పు ధర్మములు వస్తులె ? కా
త్తవియతిఁ బ్రాయశ్చిత్త, మ్మును బొనరుచువరుఁడు పాపముక్తుఁడ కాఁడే ? 473
- చ. ఆగునది కాకతీర దనుటంత వివేకము కాదు యత్ను మొ
ప్పగుగతిఁ జేసి తత్ఫలము నందుట కానమె ? యిట్లు కానివో
విగమములుకా మఖమ్ములు మునివ్రవరుల్ పరమోషధమ్ము లా
దిగ నఖిలం బనత్యమ, మదిం దలపోయు ముపాయ మి త్తరిన్. 474
- క. కేవలదైవాదీనక, బావమ్మున నెంచి చిన్నిపాపవి విడువం
గావచ్చునె ? ధర్మమ్ముగు, శ్రోవన్ బ్రదికింపుమింత దుందుడు కేలా ? 475
- వ. నావుడు వసుదేవుం దీల్లను. 476
- క. లలనరొ ? యత్నుం బొనరుప, వలె నను బొప్పితిని దైవవశమగు యత్నుం
బులఫల మవియెఱుఁగుము కే, వలయత్నమువలన ఫలము వడయుట కలదే ? 477
- వ. ఈ సంసారమ్మున సంచితప్రారబ్ధివర్తమానభేదమ్మునఁ గర్మంబు మూఁడు తెఱంగు
లందు సంచితవర్తమానంబులకుఁ బ్రాయశ్చిత్తంబు నివర్తకం బగుఁ గాని ప్రారబ్ధిం
బునకుఁ గానేరదు. జీవుండు పూర్వదేహంబు విడిచి కుభాకుభకర్మామసారంబుగ
దివ్యదేహంబొందె యాతనాదేహం బొందె ధరియించి స్వర్గనరకమ్ముల ననుభవించి
పదంపడి మరలఁ బుట్టునమయమ్మునఁ గర్మబద్ధుఁడై జనియించి ప్రారబ్ధిం బనుభ
వించుఁ గావున విజ్ఞానం డవశ్యమ్మును గంసున కీదగువాఁ డవి మఱియును.
- క. ఆరయ నసారమగు నం, సారమ్మున నత్య మొకటి సార మ్ముగు నె
వ్వా రద్ధానిఁ ద్యజింతురు, వారల జీవచ్ఛవములు వవరుహనయనా ! 479
- వ. కష్టసుఖమ్ములు లెక్కింపక నత్యమ్మునఁ బ్రవర్తించువారలకుఁ గ్రమమ్మున కుభ
మ్ములు చేకులు విక్కిం బింత యెఱింగి యిబ్బానిఁ గంసున కిడ సమ్మతించు.

మనవుడు దేవకి శోకసంతప్తయై వేసమానయగుచు, గొమరుని వసుదేవున కిచ్చిన నతండు కంసునదవమ్మునకుం జను నమయంబున, 480

క. బాలకునిఁ గేలఁ గొని చిం, తాలేశము లేక కంసు దరి కరిగెడి న
చ్చీచని వసుదేవునిఁ గని, వాలాయము మెచ్చి రెల్ల పౌరులు నదిపా : 481

క. ఇతఁడ మహాత్ముఁడు సత్యం, బితవి యధీనంబు సఫల మీతని జన్మం
బితనికి వితరుల కెన్నఁగ, శతాంశ మంతరము సత్యసమమొకఁడున్నే ? 482

క. ఒడలి తడియై నాబని, కొడుకుం గంసునకు ఘాతుకున కిడుటకు నీ
తఁడు తడఁబడఁ డక్కట : యె, క్కడనేవియు వింత సత్యకర్ములు గలరే! 483

వ. వదంపడి వసుదేవుండు కంసునకు బాలకు నిచ్చిన నతం డతని దైర్యమునకును సత్యమ్మునకును మెచ్చి నాకీబాలుండు మారకుండుగాఁ “దష్టమగర్భం” బనికదా యంబరవాణి వచియించె; నిర్మిమిత్తంబుగ వీని వధింపనేల : గృహమ్మున కరిగి వీనిం బోషించుకొమ్ము నావుడు వసుదేవుం డట్లొనరించెఁ, బిమ్మటఁ గంసుండు మంత్రుల కీ యుదంతంబు చెప్పిన వాడును లెస్సచేసితివని నంతసించి యాత్మగృహముల కరిగిరి. 484

ఆ.వె. అంత సతనికడకు నరుదెంచె నారదుం, డమ్మునీంద్రునకుఁ గ్రమమ్ముగఁ దగ
నర్హ్యపాద్యకృతుల నర్పించి వచ్చిన. కారణంబు నడుగఁగా నతండు. 485

మ. పలికెం జిర్నగ వొప్పుఁ గంస : వినుమీ బ్రహ్మాదు లెల్లందగన్
గలయం జేరి వినున్ హరించుటకునై కంజాక్షినిన్ దేవకి
తలుచిపుత్రునిగా నొవర్త మని మంత్రం బాచరింపంగ నే
నెలమిన్ వింటి శకున్ వధింప వకటా, యేమందు నీ తెల్వికికా : 486

వ. నావుడు, గంసుం డష్టమగర్భంబు మన్మృతికింగరణంబని యాకాశవాణి నుడివెఁ
బ్రథము వధింపనేల : యవ నారదుండిట్లనియె. 487

మ. అరయం జొంపు దేవతల్ మిగుల మాయాకోవిదుల్ శత్రువుం
బరిమార్పం దగుఁగాని యెచ్చఁ డనుచుం బాటింపఁగారాదు త్వ
స్మరణం బిష్టమగర్భజాతవశ మైనన్ దక్కువారేడ్డు రొం
దొరులంగూడి సహాయులైన భంమోనో కాదొ యూహింపుమా : 488

వ. అవి యతం డరిగె నంతఁ గంసుండు మరల బాలకు రప్పించి యొక పాషాణ

మ్మునం బడనైచి సుఖంబుండె నావుడు జనమేజయుండు దుఃఖాక్రాంతుండై
యట్లనియె. 488

ఉ. పుట్టినతోడనే మరణముం గన నాశకు వంతలోనఁ దాఁ
గట్టిన పాప మేది ? మునికాంతుఁడు నారదుఁ డిట్టి పాపనం
పుట్టినకుం దలంక కిటు కంసునిఁ దాఁ బురికొల్పినేల ? యె
ప్పట్టునఁ గర్త. కారయిత, పాపమునన్ సమభాక్కు లేకదా ? 489

వ. నావుడు వ్యాసుఁడిట్లనియె. 491

ఉ. ఆమ్ముని సత్యవాది కలహాస్రియఁ దంతియకాని దీనఁ బా
వమ్ము గణింప లే దనుచుఁ బల్కఁగరాదు నరేంద్ర ! బాలష
ట్కమ్ముటు కంసుచేత మృతిఁ గాంచెను శాపము కారణమ్ముగా
బమ్ముకునైనఁ గర్మపరిపాకము మిన్నక పోవ నేర్చునే. 492

వ. స్వాయంభువమన్వంతరమ్మున మరీచికి నూర్జ యను భార్య యందాహ్వరు పుత్రులు
గలిగిరి వారు కొఁడొకకాలమ్మునఁ గొమిరె యగు సరస్వతిం గవియ నుంకించిన
విరించిం గాంచి పరిహసించుడు నతండలిగి “దైత్యయోనిం బుట్టుం” డని శపిం
చిన నాషడ్గర్భులును కాలనేమికి నుత్తులై రెండవజన్మమ్మున హిరణ్యకశిపునకుం
బుట్టి విజ్ఞానంబు కతన విరించి గుఱించి తపం బొనరించుటయు. 493

గీ. అతఁడు స్రత్యక్షమై వారి కనియె నాఁడు, కోపయుక్తుఁడనై మీకు శాపమిచ్చి
తిని భవత్తప మిష్ట నాచనము గరఁచె, వర మొసంగెదనన గర్భు లరసి యతని.

క. వర మిడఁగ నీకు విచ్చ య, మరిన నమరదనుజసిద్ధ మానవులు మముం
బొరిపుచ్చలేమి యొనఁగుము, స్థిఁజీవుల మగుదు మడుఁ జెచ్చెర నొనఁగెఁ. 495

వ. అంత హిరణ్యకశిపుండు కొమరులంగాంచి నన్ను విడిచి మీరు చతురాననుం
గుఱించి తప మొనరించి వరంబు వడసి యవమానించితిరి కావున మీరు నాకడ
నుండఁదగదు. పాతాళమ్మునకుం బోయి యెల్ల వేళ విద్రాధీసులై చిరముండి పదం
వడి దేవకీగర్భమ్మునం బుట్టునది. 496

క. వెనుకటి జన్మమ్మున మీ, జనకుండగు కాలనేమి జనియించును గం
సునిరూపముగొని యాతఁడ, జనియించిన యష్ట మిమ్ముఁ జంపెడు మనుచున్.

వ. శాపం బొసంగె నది కారణంబుగ షడ్గర్భులు దేవకీ కువయించి కంసునిచే జచ్చి
రని మఱియు విట్లనియె. 498

గీ. కంసుచెలియలు సప్తమగర్భ మంతఁ, దాల్చె శేషాంశమున, దానిఁ దాఱుమా తొ
సర్చె నయ్యోగమాయ, జనంబు లాపె, గర్భ మెడతె నటంచు విక్లాంతులైరి. 499
వ. కంసుఁడును నైదవమాసమ్మున దేవకికి గర్భపాతంబొదవె ననుమాట విని సంత
సించె, నా శిశువును రోహిణీగర్భమ్మున వృద్ధిబొందుచుండె, సంత దేవకియు
మఁలిఁ జూచుదాల్చె. 500

క. ఎఁమిదవగర్భమున న, త్వనిది సరోజాక్షుఁ డెఱిమి ధరణీధారం
బును దీర్చి దేవకార్యం, బొనిరింప వసించె సంతతోజ్జ్వలదీప్తిన్. 501

వ. అట్ల దేవతలందఱును దమతమ యంశమ్ముల నుద్భవించి రీ తెఱంగు సంతేపమ్ముగ
నాలింపుము. 502

క. ఎనుదేవుఁడు కశ్యపుఁ డ, వృషదేవునిభార్య యదితి పార్థివః శేషాం
శసముద్భూతుఁడు బలరా, మనమహ్వయుఁ డింక నొక్క మర్మము వినుమీ. 503

క. నరుఁడును నారాయణుఁడును, నరయఁగ దర్శుని కుమారులవి తెల్పితి న
న్నరుఁ డర్జునుఁడై పుట్టె, స్మరవరః కృష్ణుఁ డయి పుట్టె నారాయణుఁడున్. 504

వ. మఱియు ధర్మాంశమ్మున విదురయుద్ధిష్ఠిరులును సవిలాంశమ్మున భీముండును నశ్వీ
మల యంశమ్మున సకులనహదేవులును సూర్యాంశమ్మునఁ గర్ణుండును బృహస్పతి
యంశమ్మున ద్రోణుండును యమరుద్రకామక్రోధమ్ముల యంశమ్మున నశ్వత్థా
మయుఁ బుట్టిరి. శంతనుండు సముద్రాంశమ్మునఁ బొడమె. 505

గీ. శంతనుండు సముద్రాంశ జనితుఁ డైన
కతనఁ బతి గాఁగ వరియించె గంగ యతని
వసువు భీష్ముండు, గంధర్వవరుఁడు దేవ
కుఁడు, మరుద్గణ మవ్వెఱాటుఁడు, నృపాలః 506

వ. కృపాచార్యుండును గృతవర్మయు మరుద్గణాంశసంభవులకొ యెఱుంగునది. ఆరిష్ట
సేమిసుకుండగు హంసుండు ధృతరాష్ట్రుండు, కలి దుర్యోధనుండు, ద్వాపరంబు
శకుని, సోమవ్రరువను యాదవుఁడు సువర్చుండను సోమపుత్రుండు, ధృష్టద్యు
మ్నుండనలాంశ సంభవుండు, శిఖండి రాక్షసాంశసంభూతుండు, ప్రద్యుమ్నుండు
సనత్కుమారుండు, షరుణుండు వ్రువదుండు, లక్ష్మి ద్రౌపది పాంచాలీపుత్రు లేవు
రును విశ్వేదేవాంశజులు. 507

క. కుంతియు మాద్రియు నను నీ, యింతులు సిద్ధియును దృతియు నృపః గాంధారి
కాంత మతి, వేలుపులరో, యింతులు పదియాఱువేలు కృష్ణవిభార్యల్. 508

వ. ఇంక ననురాంశజుల వినిపింతు, హిరణ్యకశిపుండు శిశుపాలుండు, విప్రజిత్తి జరా
సంధుండు, ప్రహ్లాదుండు శల్యుండు, కాలనేమి కంసుండు, హయశిరుండు కేశి,
గోకులమ్మన వధింపఁబడిన కకున్మియనువాఁడు బలిపుత్రుండగు నరిష్టుండు, అను
హ్లాదుండు దృష్టకేతుండు, బాష్కలుండు భగదత్తుండు. లంబుండు ప్రలంబుండు,
ఋరుండు ధేనుకుండు, వారాహకిశోరులను నీ యిరువురు రక్కసులును జాణూర
ముష్టికులను మల్లలు, దితిపుత్రుండగు నరిష్టుండు కువలయాపీఠంబను గజము,
బలిపుత్రి బకి, తదనుజుండు బకుఁ డిట్లు మరాసురుల యంశమ్మున ననేకు లుద్భవించి
రని వెండియు. 509

చ. అమరులు బ్రహ్మఁగూడి తను నారసి ప్రార్థనఁజేసి భూమిభా
రము హరియింపు మన్నపుడు రాక్షససూదనుఁ డిచ్చె రెండు కే
శములు సింహాసితమ్ములు వెనకఁ; హరి శ్యామలవర్ణుఁ డయ్యెఁ దె
ల్పువరెఁ దదగ్రజాతునకు నయ్యది హేతువుగాఁగ భూవరా. 510

వ. ఈయంశావతరణం బెవ్వారలు బక్తిభావమ్మునఁ జనుపుడు రవ్వారికి నమస్త కుభ
మ్ములు కరతలామలకమ్ము; లట్లు దేవకీపుత్రుల నార్జునఁ జంపి యేదవగర్భంబు
పతితం బగుట యెఱింగి యష్టమగర్భమ్మును బ్రయత్నమ్మున హరింపఁ గంసుం
డున్నంత. 511

క. హరి దేవకికడుపున ను, స్థిరుఁడై వసియించె నపుడు దేవహితముగా
నరుదెంచి యోగమాయయుఁ, గర మలరారెకా యశోదగర్భము నందుకా. 512

ఆ. వె. గోకులమున రోహిణీకాంత కుదయించె, రాముఁ డంతఁ గాంతిధాముఁడగుచుఁ
గంసుఁ డతిభయమునఁ గారాగృహమ్మున, నుంచె దేవకిని మదోద్ధతుండు. 513

వ. అట్లుంచి భృత్యుల నకు గావనియొగించె. వసుదేవుఁడును బాల్యాప్నేహాత్మ
చిత్తుండై యాపెతో నక్కారాగారమ్ముఁ బ్రవేశించి కుమారోదయమ్ము చింతించు
చుండె నంత దేవకార్యార్థియగు విష్ణుండు దేవకీగర్భమ్మున నమరసంస్తాయమానుం
డగుచుఁ గ్రమమ్మునఁ వృద్ధిఁ జెంద దశమావస్థూర్తి యయ్యె. 514

శ్రీ కృష్ణోదయము.

- గీ. శ్రావణమ్మునఁ గృష్ణపక్షమున రోహి, జీకలితమైన యష్టమి నాకులత్వ
మదరఁ గంసుండు దైత్యుల నరసి పల్కె. “నష్టము దిది గర్భంబు కష్టదంబు.
- ఉ. దీన జనించుబాలకుఁడు తెల్లముగా ననుఁజంపు విక్క మె
దైనను వీనిఁ జంపవలె నప్పుడు నిద్దుర పట్టఁగా వలెన్
లేనియెడన్ సుఖమ్ము లిఁక లేవు శ్రమంపడి మీర లందఱుకా
బూనికఁ గాది యుండవలెఁ బుట్టినతోడనె చెప్పఁగావలెన్.” 516
- వ. అవి వారల నియోగించి గృహమ్మున కరిగి చింతావిప్లుండై నిద్రాదికం బెఱుంగక
యొకఁడింగి నతఁడుండె. రక్కిసు లందఱును దమతమ యాయుధమ్ములు ధరి
యించి జాగరూకులై కాచుచుండి రయ్యెడ దేవకి వసుదేవున కిట్లనియె. 517
- క. అసహాయ నై ననాకుకా. బ్రసవసమయమాయె జేయుపని యే మిట ర
క్కసులు నయగడలఁ గాపుగ, నసమానబలాధ్యులుండి రకట! మహాత్మా! 518
- వ. మున్ను నంపనినత్తియగు యశోదకును నాకును నొక్క సమయంబు గల దెట్లం
తేవి “నీకుం బొడము నవత్యంబు చున్నదిరమ్మున కనువుము. మదవత్యంబు
నీగృహమ్మున కవిపెద” నావుడు వల్లెయని యే నొప్పితి నిప్పు డప్పని యెట్లు
పేయనగునని చింతించుచు గర్భభరం బాఁగఁజాలమి సిగ్గతే పతికిట్లను. 519
- క. భరమాయె గర్భపేదన, యరుగుము సిగ్గాయె విన్ను నరయఁగ నని స
త్వరమున మొగ మటుచేసి కొ, మరునింగనె మరుని నగు కొమరుగలవానికా. 520
- ఆ. వె. చెప్పనలవిగాని చెలువున నొప్పురు, చిన్నిబాలమోము చెలువ గాంచి
పులికితాంగి యగుచు నెలమిని వసుదేవుఁ, బిలిచి శిశువుఁ జూపి వలికె విట్లు.
- క. కనుఁగొను మాముఖకాంతియుఁ, గనులవిశాలతయుఁ జెలుపుగల మృదుకాయం
బును నెన్నఁదేవి యిట్టిఁడు, జనియించెనె యేరికేని సదమలహృదయా. 522
- ఉ. చచ్చెడివానికిన్ మిగులఁ జందము నందముఁ గల్గె నంచు వి
ద్యచ్ఛయ మాడుమాటలు వృథాయగునే యెటు లీఁగనేర్చె దీ
విచ్చిఱుతకా జగమ్మఖిల మేలెడి తేజము నొచ్చివానిఁ గా
ర్చిచ్చననొప్పుకంసునకు జీవవిఘాతికి జేతులారఁగకా. 523
- వ. అనవుడు వసుదేవుం డక్కొమరుమొగం బాలోకించుచు నితి కర్తవ్యతాశూన్యందై
యున్నంత నాకాకవాణి విశదాక్షరంబుగ నతనిం బిలిచి యిట్లనియె. 524

- ఉ. అందఱు రక్షకుల్ విదుర నందిరి నా పెనుమాయకల్పి, దీ
నందగు తల్పులుఁ విడియె నా వలనన్, వినుమింక నెట్లు లే
దెందును; వేగ నీ శిశువు నెత్తి యుండునుఁ బట్టి గోకులం
బందు యశోదగేహమున యందిడు మేటికి సందియంబికన్. 525
- వ. నావుడు వసుదేవుండు బాలకు నెత్తికొని విశృంఖలండ్లె విప్రుతమ్ములగు నా యష్ట
ద్వారమ్ములు దాటి యోగసూయాప్రభావమ్మున నేరికి నలక్షితుండై జపుజివ్వునఁ
గాళిందీతటమ్మున కరిగి యిది యెట్లు తరింపనగునని యెంచు నాలోన నయ్యదియు
మొలబంటి యగుడుఁ జయ్యన గోకులమ్మున కరిగి నిర్దంపంబగు మార్గమ్మున నందుని
మందిరంబు సొచ్చి తద్ద్వారమ్మునఁ బశువిబూతిం జూచుచుండె. 526
- గీ. అంత నందుని భార్యయం దవతరించె, యోగసూయాంశంపన్న యొక్కబాల
దాని వసుదేవునకు నిచ్చి తనయుఁ గొనియె, దానినెవమున వజ్రగదాదిదేవి. 527
- వ. పిమ్మట వసుదేవుం డబ్బాలం గొని కాశాగామ్యుననున్న దేవకివ్రక్క మునిచి
తానును సమీపమ్మునఁ జింతాఘ్టండ్లె యుండునంత. 528
- క. ఆ కొమిరె మెల్ల మెల్లన, ప్రాకృతహలికియుఁ బోలే బహుమధురరస
శ్రీకలితంబుగ నేడువ, వే కళకళమంది లేచి భృత్యులు గడఁకన్. 529
- ఆ.వె. కంసుకడకు నేగి కనియె దేవకి పుత్రు, నరుగుడెమ్ము వేగ మనుచు నతఁడు
నరిగి తలుపుఁ దీయు మనుచు నవ్వసుదేవుఁ, బిలిచి యిట్టులనియె నలుక వొడచు.
- క. ఎవిమిదవ గర్భ మియ్యది, ననుఁ జంపఁగ నెంచి దీన నారాయణుడే
జనియించు నంచు వింటిన్, దుశుమంగా వలదె యిట్టి దుష్టుని శిశువున్. 531
- వ. జాగుసేయక తెచ్చునుడు భయశ్రుతుఁడుబోలే వసుదేవుండు చింతించుచు నబ్బాలం
దెచ్చి కంసుని హస్తమ్మునంబెట్టిన నతండు సూచి నంశయగ్రస్తుండై విజాం
తిర్గితమ్మున, 532
- ఉ. ఏమిది! క్రొత్తపుట్టె మృష యెట్లగు నంబరవాణిపల్కా ? మి
థ్యామతి నారదుం డనృతమాడునె ! యివ్వసుదేవుమాయ నాఁ
గా మన మెట్లు లొప్పికొనుఁ ? గాచెడివారలు చుట్టునుండఁ గ
న్యమణి యేడవచ్చె ! సుతుఁడక్కట యెక్కడికేగెఁ జిత్రమో ! 533
- క. కాలగతి విషమ మని చిం, కాలోలుం డగుచు బాల వంశులఁ గొని యా
భీలగతి బిట్టు వైచెన్, దూలి యుపలమండుఁ బడఁగఁ దుందుడుకు మెయిన్. 534

- వ. అక్కులపాంసమం డిట్లొనర్చిన నబ్బల కరమ్మునుండి జాతీనంతన యువ్వరమ్మన
తెగసి చివ్యూపదారిణియై మృదున్వరమ్మున విట్లనియె. 535
- క. ననుఁ జంపినంత నేమగు, వినుమో దుష్టాత్మః మిగుల వీరుఁడు నీతై
జనియించినాఁడు వృద్ధిం, గనుచున్నాఁడతఁడు విజము గడకేర్పు వినున్. 536
- వ. అని నుడివి తనంత నరిగెఁ బిమ్మటఁ గంసుం దతివిస్మితుండై తన గృహమ్మున
కరిగి బకదేనుకవత్సకనలంబముఖులం గాంచి యిట్లను. 537
- ఉ. గోకులమందుఁగావి మఱి కొంకక యెచ్చటఁ గావి పుట్టు దు
ష్టాకులఁ బాకులన్ విగతసంశయై వదియింపుఁ డిందఱు
న్నాకయి జాగరూకతఁ గనందగుఁ బాతన బాలహంత్రి దా
నీ కృతియందు నేర్పుగల దెంతయు నయ్యచి మీకుఁ దోడగున్. 538
- వ. ఇట్లు నియోగించి చింతావిఘ్నందై యతం డుండె నంతఁ బ్రాతఃకాలంబయ్యెఁ
బదంపడి నందుండు సంతృప్తాంతరంగుండై పుత్రోత్సవం బొనరించె. 539
- క. వండుఁడు పుత్రోత్సవ మా, నందగతి నొనర్చ నచియు నాచుగు దెసలం
బొందుపడెఁ గింపదంతిగ, నందంద చరించుచారు లతిరథనముగన్. 540
- వ. కంసుకడ కరిగి నుడివిరి. అంతకుమున్న యతండును నారదనిచే బోధింపఁబడిన
వాఁడగుట గోకులమ్మువంక నతిక్రోధమ్ముగలఁడై యుండె నంత. 541

శ్రీ కృష్ణ లీలలు.

- ఉ. పూతనఁ జంపె, దేనుకు నహ్వయింపఁ వదియించె, వత్సకుఁ
బాంబు నబ్బకాసురునిఁ బట్టి యడంచెఁ, బ్రలంబుఁ జెందె, గో
జాంబుంక్షపేతకు వెనక గిరి యెత్తె నటంచు వించు న
త్సామరుఁడయ్యెఁ గృష్ణునెడ నాత్మవధంబున విక్రితాత్ముఁడై. 542
- వ. పదంపడి కేళియనురక్తముం గూడ దునుమాడుట యాలించి యపాయమ్మునఁ
గృష్ణు వధింప నెంచి దనుర్యాగంబు నెవమ్మున బలరామ కృష్ణుల రప్పించువాఁడై
బ్రహ్మరుం బనిచిన నతం డరిగి రథం బెక్కించుకొని వాంఠం దోడికొని వచ్చె
వంత. 543
- గీ. ధిమై భంజించి రాజుల దర్ప మడచి, గజము వదియించి చాటూరుఁ గనిమనంగి
ముష్టికునిఁ జంపి శయిని విర్జూలుఁజేసి, తోశలు హరించి రిరువు రుద్ధరతమెఱయ.

మ. సిగచేతం గొవి వట్టి యీడ్చి సమరస్తేమాభిరామత్వ మొ
 ప్పగఁ గంసుం బరిమార్చి లీలపెయి నంబాశృంఖలర్ వాపి బం
 దగతుఁ దండ్రి వదల్చి రాజ్యమునకు న్నాధుండుగా నుగ్రసే
 నుఁ గడున్ వృద్ధు నలంకరించె హరి తన్ను విర్జరదుర్ మెచ్చఁగఁ. 545

వ. పిదప వసుదేవుం డబ్బిరామకృష్ణుల కుపనయనం బాచరించి సాందీపనుసాదృశ
 విద్యాభ్యాసమ్మున కనిడెఁ బదపడి వారు గురుకుల వాసమ్ము చేయుచు సమస్తవిద్యల
 నభ్యసించి ద్వాదశాబ్దిమ్ములవారయి మధురాపురమ్మున నుభయ్యున నున్నయెడ
 నల్లని ముంజంబు విని కలుషితాంతరంగుడైన జరాసంధుండు మధుర నరికట్టి
 ఘోరంబగునంగరం బొనర్చి పరాజితుండై యరిగె పిట్లతం దేడుమార్లు కృష్ణునితో
 నెడిరి యోహటించి మ్లేచ్ఛాధిపతియగు కాలయవసుం బురికొల్పి వాఁడును యాదవ
 భయంకరుండై మధురపై నెత్తివచ్చినఁ గృష్ణుండు యాదవసమక్షమ్మున బలరా
 మున కిట్లనయె. 546

క. పాతకుఁడు జరాసంధుఁ, డీతని నంపించె వీఁడు నెంతయు బంపి
 ఖ్యాతుండు బ్రబలపైన్యో, పేకుం డిత్తులువతోడఁ బెనఁగుట భరమా. 547

క. దనమును గృహమును వీడియుఁ, దన బ్రాణము రక్షపేత దర్శనంబగు సౌ
 భ్యపియతిఁ జొప్పడు నెయ్యెడఁ, దనకది పిత్రార్జితముగఁ దలఁపఁగ వలయున్.

వ. పూర్వార్జితంబగు దేశం బెల్లప్పుడుఁ దనకు భయజనకంబేని గురోచితం బని యట
 వసించుటకన్న శ్రైలసాగరవికటంబుననేని నిష్కంఠకంబుగ వసించుట సమంజసం
 బని పెద్దలు వల్కుదురు. 549

చ. హరి శయనించు నంబునిదియం దహితల్పమునఁ భయమ్మునన్
 హరుడు వసించు రాజతకులాచలగవ్వారమందు వింకఁ ద
 క్కొరుల గణింపనేలఁ మన మొక్కమొగిన్ బురి వీడి ద్వారకా
 పురమున తేగి సౌఖ్యములు పొందుట లగ్గని నాకుఁ దోఁచెడిన్. 550

వ. అప్పురవరంబు రైవకాచలంబుకడ నమద్రతకుమ్మునఁ గలదనియు నతిమనో
 హరంబనియును గరుఁడుండు పెప్పె ననుడు యాదవులు సమ్మతించి సకుటుంబ
 మ్ముగఁ దరలి బలరామకృష్ణపురస్థులై కతిపయదినమ్ములకు ద్వారవతి కరిగి యప్పు
 రమ్మునఁగల జీర్ణగృహమ్ములఁ బునరుద్ధరణంబొనర్చి సుఖం బుండిరి. పిదప బల

రామకృష్ణు రిరువురును నిర్జనమృగు మధుర కేతెంచియటవసించు చున్నంత యవ
నుండు మరల నప్పురంబు ముట్టడించె. 551

చ. హరి పురి వీడి వైశ మనహాయతఁ దాఁ బదచారియై వెసం
బరుగిడె నంత వాఁడు నసమానరయమ్మునఁ బాదచారియై
యిరిగెఁ బిఱుంద నీవరున నయ్యదువీరుఁడు రక్కసుండు నో
కురువరః యేగిరింత ముచికుంచుని యా శమషణ్ణాటూమికిఁ. 552

వ. హరియు నయ్యెడ సంతర్ధానంబుచేసె నయ్యవనుండునట నిద్రించుచున్న ముచి
కుండుం గాంచి శ్రీకృష్ణుండని యెంచి తనకాలఁ దన్నుటయు నారాజు మేల్కొని
క్రొత్తామ్రాక్షుండై యవను భస్మసాత్కరించి తెలనఁ గృష్ణుం గాంచి నమస్క
రించి సన్నుతించెఁ బిదపఁ గృష్ణుఁడు బలరామసహితముగ ద్వారకాతికరిగి యుగ్ర
పేనుపై రాజ్యభార మ్మునిచి తాను యథేష్టముగ సంచరించుచుండె. 553

క. అనహాయకూరుఁడగు హరి, వెర నా శిశుపాలువలన విడిపించి సమం
జసగుణుడుగు రుక్మిణి రా. శ్రీసోపయమవిధి గ్రహించె జగములు వొగడన్. 554

గీ. జాంబవతి మిత్రవిందయు నత్యబామ, నాగ్నజితి భద్రయును లక్షణాతరుణియు
బేర్మిఁ గాళిందియును గృష్ణుఁ బెద్దిదేసి, కొవిన భాగ్యులు సౌందర్యఖలులు భూషః

క. అ రుక్మిణి శ్రీకృష్ణుల, గామామనఁ గూడి కొంతకాలమునఁజ
జూరితరిగాఁత్రఁ గనియెఁ గు, మారున్ బ్రద్యమ్ముఁ గాంతిమహితాకారున్. 555

వ. ఆయ్యొకునఱ జాతకర్తాదికం బొవర్చినపిదప మాయాకోవిడుండును బలిష్ఠం
డునునగు శంబరుండు సూతికాగృహమునుండి యా చిన్నిబాలు హరియించి
మాయావతి కొసంగిన హరి చేయునదిలేక చింతార్తుండై జగదంబు నిట్లు నుతించె.

క. మును బిదరకాశ్రమమ్మున, మనమునేఁ దగ నిల్చి భక్తిమై నిన్నుం గొ
ల్లినవాడ గానె, వాపైఁ గవికరముఁ మఱువఁ బాడిగా, జగదంబాః. 556

ఉ. ఏ నెటు విద్యనేర్తు జగదీశ్వరిః యెవ్వఁడో గానరాదు నా
సూనుని సూతికాగృహముచొచ్చి హరించె, మదీయమాన మి
ద్దాన నెడంగదే జననిః దాసులదీనతఁ జూచి యోగ్యఁ జ
న్నేఁ నగరే ననుఁ జనులుః నీకు నొకింతయు లజ్జ పుట్టదేః. 557

చ. పెగరముచుట్టు కోటయఁటః నాగృహ మెన్నఁగ మధ్యమండు నొ
ప్పుగునఁటః సూతికాగృహము నారయువార లనేకులుండ నె

వ్యగ హరియించె బాలకు వవరణలీల : మదీయపూర్వక
రృగతియ కాక వేటొకటి గానఁగ రాదు విమిత్త మియ్యెడన్.

560

గీ. ఏను బొరుగూరికింజన నెల్లయాద

పులును గాచును మన్నారు తెలివికలిమి

నెవఁడు హరియించె మత్పుత్రు నెంచి చూడ

నంది : నీమాయ యొక్కొంత యమరదేవి.

561

గీ. మందమతులగు మాబోఁట్లకుం దరింబె

జననీ : నీదుచరిత్రంబు చందమెఱుంగ

బాలు గొవిపోవు చోరుండు వట్టువడక

యుండఁ గల్పించితివి మాయ యెరుల వశమె :

562

చ. పతి పరదేశవర్తియగు పట్టన రోహిణి విక్రమౌ పతి

ప్రత బలరాము నెట్లుగనెఁ : బాపవిదారిణి యన్యగర్భనం

గతు శిశువుం దగం దిగిచికాదె తదంగనయందుఁ గూర్చి పెం

చితివి జగత్ప్రసిద్ధము విశిష్టము నీమహిమం బొకింకయే :

563

చ. వకలము చేసి పెంచి పెలువన్ హరియించెడికల్లి : నాకుఁ బు

త్రైకువిడి సంతసం బిడివదానపు తక్షణ మిట్టివేదనా

వికలమనస్కుఁ జేయఁ దగవే : పగనాఁడనె : కాక నీకు వి

ట్టి కృతులు బలముదంబును పుటినఁగఁబోలు నెవం దెఱింగెడిన్ :

564

క. దేవి : తనూజఁడు సుఖముల, తా వనియును సుతువిదాపు తలిదండ్రులకున్

ప్రే వెడలుటయని చెప్పుదు, రే వెఱువున విల్లు మొదలనే యిటులైనన్.

565

ఉ. ప్రీతిఁ ద్యజింప లేక కుచరీగతి రోదన మాచరించు త

న్మాక గతిన్ దలంపు దయమాలినదానపు కాకుమమ్మ : ప్ర

ఖ్యాతికిఁ జేటు దెచ్చుకొనఁగా మది నెంచకుమమ్మ : నీవు గా

కీ తరుణిన్ భరింప విఁక నెవ్వరు దిక్కు : వచింపు మమ్మరో :

566

ఉ. జన్మ మొనర్తునో : ప్రతము పల్కుదునో : భవదంఘ్రులెంతయుం

దివ్వునిభక్తి సూనములు తెచ్చి యజించి ముదంబు గూర్తునో :

కన్నమతుం దొకించుకయుఁ గందును జెందక యుండెనేని నీ

కు వ్విళిలాంబ : యేమి యొడఁగూర్చుగనేర నశక్య మేమియూఁ.

567

- చ. తనయునిఁ దెచ్చి నా కొనఁగి తద్దయు మోదము గూర్చు మమ్ము : నీ
పని యగుఁగాని వేతొకరు పాల్పడ రింతటిసేత కంచు మ
వ్పనమెయిఁ గృష్ణుఁ డెంతయు ననాథగతికా విలపింప నజ్జగ
జ్జనివి కృపాసుషంగయయి చయ్యన దర్శన మిచ్చె శౌరికిన్. 568
- వ. అట్లు స్రత్యజీంబై యభయం బొసంగి నీకొమరుండు శాపకారణంబున శంబరునిచే
హరింపఁబడి తద్గృహమ్మున నున్నవాఁడు మదనుగ్రహమ్ముకతనఁ బదియాటవ
యేట వచ్చానిం జంపి నీకడ కరుడెంచు నిత శోకింపకు మనవుడుఁ గృష్ణుండును
దుక్కిణీయు సంతపమ్మునఁ జెలంగిరని చెప్పిన వ్యాసునకు జనమేజయుం
డిట్లనియె. 569
- క. నారాయణాంశమునఁ జె. న్నారెడి హరి తెఱుకపదని యనువున గుప్తా
గాంమునఁను బాచి, నేరీతి హరించె విక్కిమే నిది చెప్పుమా. 570
- వ. నావుడు వ్యాసుండిట్లను. 571
- గీ. మనుజులు సురాసురు లొకింత మాయఁ గడవఁ, జాల రది యెంతకేవియుఁజాలు నెట్టి
బుద్ధింపంతువిత్రై ననుఁ బొర యెసంగఁ, జేయు శాంభవి యేరి కజేయ విజము. 572

శ్రీరామాదులు కించిద్జ్ఞులనుట.

- వ. జీత్తృజ్ఞీందాతంద్రాభయశోకపంశయమోహహర్షాభిమానజరామరణాజ్ఞానగ్నావీర్యా
ప్రీతిమదశ్రమమ్ములను వియ్యవి దేహజన్ములగు భావమ్ములు. 573
- ఉ. రాముఁ డెఱుంగఁ జాలెనె యరణ్యమునం దన కగ్రవర్తియౌ
హేమచ్యుగమ్ము రాకయు మహీసుతబోకయు వజ్రటాయు వా
లో మృతిఁ జెందు టాదిగఁ బయందగు రావణుఁ జంపి రాజ్యసు
శ్రీ మితిమీఱునాఁడు మును చెందిన బాముల నెన్న నేర్పెనే. 574
- గీ. మాయ బలవతి గాదేవి మనుజునాథః, యెఱుంగఁజాలెనె తన కంద్రి మృతిని నాకఁ
డింతయేటికి నీత యున్నెడఁ దెలియఁగ, వనచరుల నలుదిక్కుల కనువనేరి 575
- గీ. వాగపాశమ్ములను బడి నవయనేరి ? నీత విద్వోష యవక కార్పిచ్చు వండుఁ
బడుట కొప్పఁగ నేరి ? యాపై జనావ, వాదకుఁ దలంకి తా విడువంగ నేరి ? 576
- వ. నీమ్మటఁ దన పుత్రులగు కుశీలపులఁ గుశలపులవి ముని చెప్పుకున్న నెఱింగినే ?
ఇది యట్లుండ జానకి పాతాళమ్మున కరుగుటయుఁ దమకుఁ గాలం బొనన్నం బగు
టయుఁ దెలియ నేర్పెనే ? అట్లేని దమ్మునిం జంప నుంకించునే యని వెండియు,

క. మానవదేహము గైకొని, మానవరీతులఁ జెలంగె మహిమ మెడలి యా
శ్రీనాథుఁడు సందేహం, బూనఁగఁ బనిలేదు దీని ఇర్వీనాథా : 578

క. మొదలం గంసువిభయమున, యదుకులముజీ యరిగె గోకులావాసంబుం
బదఁపడి ద్వారపతిని దా, నొదిగె జూసంధువీతి యొదవినకతనన్. 579

గీ. ఎంత యన్యాయ మొనరించెఁ గృష్ణఁ డకట :
యెఱిఁగి శిశుపాలుచే హరియింపఁబడిన
దాని రుక్మిణిఁ గైకొనె ధర్మవిమలు
మెచ్చికొందురె విని జనమేజయవృష : 580

వ. మాయాయుక్తుండగు కతననకదా : శంబరుఁడు హరించిన పుత్రు నెఱుంగఁజాలక
దుఃఖించి పదంపడి దేవికతనఁ దెలిసి యానందించె విదియునుంకాక, 581

అ.వె. సత్యయాజ్ఞఁజేసి స్వర్గయ్యుఁడు నేగి, యిందుతోడఁ బోరి యెలమిఁగల్గు
వృక్ష మల్ల సత్యగృహమునఁ బెరటిచె, ట్టుగ నొనర్చె ప్రీతీతగతి నతఁడు. 582

వ. సత్యభామయు నానందమ్మునఁ దద్యక్షంబు తన తోఁట నాఁటించి పతియగు
శ్రీకృష్ణుని నారదునకు దానం బొసఁగి విదపఁ గనకమయంబగు కృష్ణ విగ్రహం
బమ్మహామహాన కిచ్చి విడిపించె. 583

గీ. అరసి ప్రవ్యమ్ముఁ డాదియైనట్టి సుతుల, జొంబవతి తన్నుఁ బుత్రలాభంబుకొఱకు
దైన్యగతి వేఁడఁ గృష్ణుఁడు తవమొనర్చుఁ, జవియె నువమహ్యనాశ్రమమునకు నధిప : 584

క. శివభక్తుండగు నమ్మా, వి వలనఁ బాకుసతదీక్ష నెఱిఁ గొని నన్నా
నవిధిమెయిఁ దపము సలిపెన్, బ్రవిమలుఁడై శివుని మదివిఁ బాదుకొలుపుచున్. 585

వ. ఇట్లు ప్రథమమాసమ్మున పలాశము ద్వితీయమ్మున జలపాయయుఁ దృతీయమ్మున
వాయుభక్షియునై పాదాంగుష్ఠాగ్రమ్మున విలిచి పుత్రార్థియై తనుంగుఱిఁచి హెర
తపం బొసర్చు నా హరికి హరుం డాటవమాసమ్మునఁ జంద్రకాదరుండై వృషభ
రూఢుండై యంద్రాదిసురులు పరివేష్టించఁ బావ్యతితోఁ బ్రత్యక్షంబై. 586

అ.వె. “వాసుదేవ : నీతపమ్మున కెద మెచ్చి, వర మొసంగ విటకు వచ్చినాఁడఁ

గోరుకొమ్ము వలయుకోరికలెల్ల నే, విచ్చునపు కొద వొకింత కలదె.” 587

వ. అనపుడు గృష్ణుండు భక్తినఘ్రుండై యద్దేవు పాదమ్ముల కెఱిఁగి మేఘ గంభీర
భాషణమ్ముల విట్లు మఱించె. 588

- గీ. దేవదేవ : జగన్నాథ : దివ్యమూర్తి : , నర్వభూతార్తినాశన : నకలలోక
కారక : సురారి హర : నీలకంఠ : శైల, జామనోహర : యజ్ఞఘ్న : శరణునీకు.
- ఉ. దన్యఃతనైతి బావనతః దాల్పితి జన్మము గణ్యమయ్యె సౌ
జన్మముగల్గె నీదుపదపారసముల్ గనుఁగొంటఁ జేసి; యే
నన్యముగోర ప్రీతుయములైన మహత్తరపాశజాలముల్
దైన్యమునొందఁజేసె నివి దాటఁగఁ జేయఁగదే : కృపామతిన్. 590
- క. మానవజన్మందెత్తిన, దానికిఁ గా నాకుఁ గష్టవశ చేశారెన్
దీనఁ గృత్యించు నాదగు, దీనతఁ బాపంగఁ దగదె దీపశరణ్యా : 591
- ఆ. వె. మొదట గర్భదుఃఖమును బొంది కంసు బ, యమునఁ బదప గోకులమున కరిగి
గొల్లనగుచు నడచి గోవురఁగాచుట, కన్నఁగవ్వమొందు గదె గిరిశ : 592
- గీ. గోఽజస్సంగతింజేసి కొమరు దఱిఁగి, యాలఁగాచుచు బృందావనాంతరమున
నుండ బయవెట్టె మ్రేచ్చనాథుండు దానఁ, జేసి ద్వారవతీపురిఁ జేరినాఁడ. 593
- వ. పితృర్ధికంబగు మధుఃపిదీపి ద్వారవతి కేతెంచి యయాతి శాపంబుకతన రాజ్యం
బొల్లక యుగ్రసేనునియంద యునిచి యతనికి దాసుండనైతి. 594
- క. ఎన్నిటఁ జూచిన సంస్మృతి, కన్నకాదుఃఖంబు, ప్రీతికన్న నదర్శా
భ్యున్నతీయుఁ, బారతంత్ర్యము, కన్నన్ బంధం బొకండు గలదే గిరిశా : 595
- గీ. జాంబవతి రుక్మిణీకమాజాతులఁ దగ, నరసి సంతాన మిమ్మనినంత నేను
దనయునికిఁగా నొవర్చితిఁ దపము లజ్జ, వౌడముచున్నది దీనిఁ జెప్పుటకు నాకు.
- గీ. ముక్తివిడఁజాలు వినుఁగాంచి మూఢబుద్ధి, నెవఁడు గోరెడిఁ దుచ్చమో నిట్టి ఫలము
కామిన్ప్రేరితుండనై గళితఁజ్ఞాఁ, డ నయి కోరెద సంతాపచును : నిన్ను. 597
- క. సంసార మెంతకేవలము, హింసాకర మందు నెఱిఁగి యేను విరతి నా
శంసంపఁ జాల గర్మ, ధ్వంసము భోగమునఁ గావి వజులనె యెందుఁ ? 598
- వ. శాపఘ్నకతన మాయావియంత్రుకుండనై నారాయణాంశమ్మునఁ బుట్టిన నాకుఁ
గర్మానుభవం బింతతోఁ దీటునేయని వగచు మాధవున కుమాధవుం డిట్లనియె.
- క. వదియాలువేలపై నేఁ, బదిమంది ముదితలు నీకు భార్య లగుదు ర
ముదితల కొక్కొక్కరికకుఁ, బదిమంది కొమరులు గలిగి ప్రబలెదరు హరీ. 600
- వ. అని మదివి శంకరుండు విరమించినఁ బార్యతి ప్రణతుండగు నమ్మధుమాదసున
కిట్లను. నీవు లోకమ్మున నున్న గృహస్థులకెల్ల నొజ్జవై శతవత్సరమ్ములు సుఖ

మ్ముల ననుభవించి ద్విజశాపగాంధారీశాపమ్ములఁ గులక్షయం బగుదు దేహమ్ము
పరిత్యజించి బలరామవహితమ్ముగ దివమ్మునకు రాఁగఁపు. 601

క. శోకింపఁదగునె ? విధివరి, పాకాగతమైన పనులపట్ల; నవశ్యం
బే కార్యము గానున్నదొ, యాకార్యం బిట్లుపెట్టి నగునే యెందున్ ? 602

ప. నీవవతారమ్ము చాలించి త్రిదివమ్మున కరిగినమీఁద నష్టావశ్రశాపమ్మునంతేసి
నీధార్యుల చోరులచేఁ బీడింపఁబడుదుంచి చెప్పి యదృక్కులైరి. పిదపఁ గృష్ణుం
డును మపమస్మనకు ననుస్కరించి ద్వాపక కరిగి నుఖం బుండె. 603

క. నరవర ! బ్రహ్మాదులకును, దర మవి యెంచకుము మాయ దాఁటఁగఁ గర్కో
ద్ధురితఁ బురికొల్పుచుండుకా, బరహాపణి మాయ; వక్షపాతము కలదే ? 604

ఉ. ఇంతియకావి యాజగదధీశ్వరి కొక్కెడఁ పాక్షపాత మొ
క్కింతయు లేదు “జీవులకు నేగతిఁ గల్గినొ ముక్తి” యందుఁదాఁ
జింతిలుచుండు లోకము నృజించియు మాయకులొ నుజేయదే
నంతయునున్ జడంబగుఁ దదర్థము యిట్లొపరించు భూపరా : 605

క. మాయాయత్తులు దివిజలు, మాయాయులు లనురులెల్ల మాయాధీన
ప్రాయలు త్రిమూర్తులును స్వే, చ్చాయుత్తత నొప్పు నొక్క యంబికయ నృపా :

ఆ.వె. దేవికన్నఁ బరము దెలియంగరా దెందు, నామెప్పుజకతన నఖిలమొదపుఁ
దత్పదాబ్ధతక్తి దపులవి కులమునఁ, బొడచురాదు వినుము పుడమితేఁడ. 607

శా. జ్ఞానసక్తి గురున్ బజించి వియతిం గావించి వేదాంత వి
ద్యానం బొప్పఁగ నప్పరాంబిక మనమృందుకా దగ వ్విల్చి నం
ధానంబుం బచరించి విశ్వవిదానజ్ఞానసంసక్తిమై
'నేనే దేవియు నేవ బ్రహ్మ' మను దా నెవ్వండు వాఁడల్పుఁడే : 608

ప. దీనికిం దక్కినవా డెన్ని కర్మంబు లొపర్చినను ముక్తుండుగాఁడు శ్రేతాశ్వకర
మహర్షులందఱు నిట్ల భవబంధవిముక్తులైరి. బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరులును తత్క
శత్రుమ్ములును నచ్చిదానందహాపణి యగు వద్దేవిన యెల్లప్పు డాధింతురవి చెప్పి
మఱియును, 609

క. వరవర ! ప్రశ్నంబుల కు, త్తరమిచ్చితి; భవభయమునఁ దగ నెయ్యెది నీ
వరపి యడుగం దలంచెదొ, పురాణములు వినుట కన్నఁ బుణ్యము గలదే. 610

- అ.వె. సర్వపాపహరము సకల కుభప్రదం, బసమ ముత్తమం బహర్నిశంబు
భక్తి వినెడివారి భవబంధములు వాపు, నిది పురాణములకు నెల్ల మిన్న. 611
- వ. అవి వ్యాసుండు జనమేజయునకుం జెప్పిన బ్లక్కభకుండు శౌనకాదులకుఁ
జెప్పటయు, 612
- క. లోహితనగోత్రభవః వి, ద్యాహితసుమనోమనోజ్ఞకత్త్రజ్ఞః మృదు
వ్యాహరః హరహరస, వీహరయశోవిహరః విరువమసారాః 613
- ఉ. కారుణికాగ్రగణ్యః నృపకాంతశిరోమణికాంతిరంజిత
శ్రీరమణీయపాదయుగసేవనబంధరితాంతరంగ వి
స్ఫారయశోమషంగపరివారితసర్వదిగంతతుంగ వి
ద్యారతశిష్యసంగవితతాదరః దుర్గయశాస్త్రి సోదరాః 614
- విచిత్రవృత్తము. మహీయశ్చరితాః బహుస్తోత్రపాతాః
గృహస్థాత్పథన్యాః బృహత్కీర్తిమాన్యాః 615

గ ద్య.

ఇతి శ్రీ..... తిరువతి వేంకటేశ్వర ప్రణీతంబును దేవీభాగవతంబును
మహాపురాణంబునందుఁ జతుర్థస్కంధము సంపూర్ణము.
శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీమత్పురదేవతార్చనము.

శ్రీమత్పరదేవతామైనను:

(శ్రీ)

దేవీభాగవతము

పంచమ స్కంధము.

అనమానతేజః పాండి, త్యసద్భుకః కథాన్మదానతత్పరః విద్యా
ర్థసమేతపంక్తిభోజనః, కుసుమితిసంతోషః బ్రహ్మగురుదోషజ్ఞాః

1

శివత్రే శవతారతమ్యము.

వ. అవరరింపు మనంతరంబు శౌవరాదులు సూతుం గాంచి,

2

క. శ్రీకృష్ణుని చరితమును, మా కెఱుంగం జెప్పితిని సమంజసముగ నే
మాకర్ణించితి మాను, శ్లోకునికథయందు శంక చొప్పురు ననఘాః

3

చ. హరి యవతారమైన జగదాధ్యుడు కృష్ణుఁ డరణ్య మేగి శం
కరుని యజింప నాతఁ డెసకమ్మునఁ బార్వతితోడ వచ్చి మే
ల్వర మిడె నంటి శంకరుఁడు వారిజనేత్రునికన్న నెక్కుడేః
వరమవిరుద్ధ మియ్యది కృపన్ వచియింపుము మాకు నావుడున్.

4

చ. మునులు మహామహర్షిః వినుఁడు మున్నునరాశరపుత్రుఁడట్లుచె
ప్పిన చరితఁ గ్రహించి పృథివీపతి యాజునమేజయుండు వ్యా
సునిఁ గని పల్కు "నేం మధుసూదనునంశము కృష్ణుఁ డాచరిం
చెను దశమున్ శివుం గుఱిచి చెప్పుము సంశయమయ్యె నమ్మున్.

5

గీ. సృష్టిరక్షప్రళయములు పేయఁజాలు

దేవదేవుండు నర్వసిద్ధిప్రదుండు

ప్రాకృతునిఁబోలెఁ గృష్ణుఁ డెప్పుడఁ జేసెఁ

దశము హరుఁగూర్చి యితని కతండు లొచ్చెన్"

6

చ. అనవుడు వ్యాసుఁ డిట్లను జనాదీనః నీవనినట్ల కృష్ణుఁ డెం
డును నధికుండు శక్తుఁడు నమావమహామహిమానుఁడవుఁ డై

- నను మనుజత్వ మందుకతనకా దన కయ్యని సంభవించె, నొ
ప్రసనె మనుజత్వ మంచయును బూర్విపురీతిని సంపదించగన్ : 7
- మ. గురులం గొచ్చుట, వృద్ధనేవనము, మ్రొక్కుల్ విప్రులం, దవ్వెను
చరపూజావతి, హస్తశోకములు, ప్రీతనంగము, నిత్యసం
సరివ్యాప్తియు లోభమోహము లవశ్యమైన మటించుకా గుణో
ద్ధరమో దేహమునందు నిర్గుణత యెంచు జొప్పడంతోలునే. 8
- ప. మటియు శ్రీకృష్ణ నిద్రమున్నవకును యాదవనాశమునకును నగ్రజాంధారీ కావ
మ్ములు కారణమ్ములు, చోరకృతలుంథన హస్తాదీకంబును నయ్యెడ నర్థును
ననమర్థతయుఁ బ్రయ్యమ్మానిరుద్ధహరణం బెఱుంగఁగయు నివి మానవజన్మ సంభ
వమ్ములు. 9
- క. హరి నారాయణముని య, పురముని యంశంబు యాదవశిరోమణి సా
దరిఁడై యాతఁడు శివత, త్వరుఁ డగుటయు నజ్ఞురంబెః పార్థివముఖ్య. 10
- క. హరికి హరుఁడు కారణ మని, పరమాత్మాయమత మట్టి పరమాత్మ శివుఁ
హరియంశ మవతరించిన, పురుషుఁడు కృష్ణుఁడు గొలువఁబోందె యధిపాః 11
- కా. ఓంకారమ్మున నాద్యకాంచున వాద్యం దో నజం, దయ్యకా
రాఁకుం దాతవితండ్రి విష్ణువు, మకారాంకుఁడు శంకుండు, త
త్సంకేతమ్మున మత్తరోత్తరము ప్రాశస్త్యంబు వాటిల్లు ని
శ్శంకకా బైఁ దగు నర్థమాత్ర చెఱఁగన్ శక్తిస్వరూపమ్మగన్. 12
- ప. దానంజేపి శక్తికి సర్వోత్కృష్టతయు బ్రహ్మవిష్ణురహేశ్వరుల కుత్తరోత్తరాది
కతయుఁ గలుగు కలిన హరికి హస్తపూజనం దావశ్యకంబు యని వెండియు, 13
- గీ. మూలమైనది యంశంబు మూలముగను, బ్రహ్మవక్త్రంబునుండి సంభవము చెందె
నిచ్చమై నింక నొకరుఁడుఁ; దెల్లరకును, బూజ్యుఁ డీతఁడు వరములు పొందుపొంతె.
- క. ఈ రుద్రుఁడె బ్రజగమ్ముల, కారాధ్యుం డవిన మూలమగు రుద్రుఁడు కాఁ
దేః రాజేంద్రాః యితనికి, సాంత దగు శక్తితత్త్వసాన్నిధ్యమునకా. 15
- క. హి యోగమా మితతమునఁ, బరతంతుం డగుచు నెత్తు బహుజన్మము ల
పై చ్చుండును మాయకు, హరియు హరుఁడు వజ్రుఁడు దాను లభిలాషులున్.
- క. కనితెచ్చ వేయనంతకు, జననము రక్షణము లయము సంధించెడి మో
హి యోగమాయ యద్దా, వివిఁ గనుఁగొన నేర రెంత నేర్పరులు నృపాః 17

- క. హరి సూతికాగృహమ్మును, దఱులుట నందువిగృహంబు తనవాసముగాఁ
బొరయుట మధురాపురమున, కరుగుటయును యోగమాయ యలవరించె నృపా. 18
- వ. పిదప బీతుండై మధురాపురమ్ము విడిచి ద్వారక కరుగుటయు నయ్యోగమాయా
బలంబని యెఱుంగునది. 19
- క. పదియాలువేలపై యేఁ, బదిమంది లతాంగులకును పై భార్యల కె
న్నిదినుందికి దాసుండై, మధుసూదనుఁ డుంట యోగమాయకతమునన్. 20
- చ. నరవర ! యొక్కకొంత తగునైపుణి గల్గినదమ్మి నేని యు
బ్బాఁపువలినమర్ గొలిపి పూరుపు బద్ధుఁడె సుఁ జాలు నుం
దరులు పదాఱువేలకును దక్కినపూరుపుఁ దెల్లఁదేవి ద
త్తురుఁ డయి తత్పతీవిరపంజరకీంముగాక తీరునే. 21
- చ. అరయఁగ నత్యభామకయి యాహరి యాహరిభామ మేగి యు
ద్ధరగతి యుద్ధదంగమునఁ దొయ్యలి మెచ్చఁగ దేవనాథు నో
పరిలగఁ జేసి కల్పకము చయ్యనఁ దెచ్చి, ముదంబు గూర్చి ను
స్థిరముగ నాటునే పెరటివెట్టుగ నక్కఱు కాకయుండినన్. 22
- చ. అదియునుగాక చైద్యునకు నంగనగా గురుదత్తమైన యు
మ్మదవతి రుక్మిణికా గలన మర్దికాత్రపుడై హరించి యా
త్మదయితఁ జేసికోలు నొకధర్మమె ? యన్యకళత్ర మెంత ద
త్తదళకుఁ దప్పవాఁడును గ్రమ మ్మెడఁ జేసి హరింపఁ బోయినే ? 23
- గీ. ప్రకృతిజన్యంబు హరిహరబ్రహ్మమూల, మగు వహంకారమున జగ మవతరించెఁ
దద్యకుండయి మోహంబు దవిలి ప్రాణి, చేయుఁ దత్త్వకులు మంచివెద్దయనక.
- గీ. బ్రహ్మయైన వహంకారవళుఁడు కాక, యున్నవేళ విముక్తుడై యుండు దానిఁ
దవులుచో సంసరజకృతితత్పరత్వ, మంది తత్తద్విశేషము లలవరింపు. 25
- చ. అది విడువాడె ముక్తుఁడు, మహామహాఁడైనను నయ్యహంకృతికా
బొదలెడివాడె బద్ధుఁడగుఁ బూరుషమాత్రున కంగనాదినం
పదలును గేహముకా నుతులు బంధము లందురు వేని కెక్కుడై
నది యని చెప్పఁగాఁదగు నహంకృతి విక్రము పార్థివోక్తమా. 26
- గీ. ఏ నొనరెడివాడ నాచే నొనర్చుఁ, బడియె వింతటికార్యంబు బలియురండు
వధికుఁడను నేనటంచు వహంకృతిం ద, విలి నరుఁడు బంధనమునఁబొరలు వరేంద్ర.

వ. మృద్విహీనంబగు మటంబునగిది నహంకారకూన్యంబగు వస్తువు దుర్లభంబు;
కారణవిముక్తంబగు కార్యంబు లేమి శాస్త్రప్రసిద్ధంబకదా ! యని మఱియును. 29

గీ. ఆయ్యహంకారిసంవర్క మంది కాదె, యెల్లజగములు పాలించు నిందిరేకు,
దట్టుకాకున్న నతఁడు దుఃఖితుఁగున్న, దగునె యవతారముల నెత్తి యవనినాధ :

వ. ఆహంకారవిరుద్ధులకు మోహంబును సంసారమును లేకుండు మఱియు బ్రహ్మ
దులగుపురుషులెల్లరును సాత్త్వికరాజసతామస భేదముల మూఁడు దెలుగుల
వారు. వీరియం దెల్లప్పుడును ద్రివిధంబైన ఆహంకారంబు వర్తించు; దవృద్ధంబై
మాయామోహితుండై యనేకావతారములఁ దవలి తత్తదనుగుణముగ హరి
గ్రుమ్మరు నట్లు కాదేని యెట్టి మందుఁడును వాంఛి-వ నొల్లని పరమసంకటమ్మగు
గర్భవాసమ్మన కతఁ డియ్యకొను డెట్లు ? 30

క. ఆతివిష్టాకుంతానం, గతి హేయంబైన దేవకనుతాగర్భ
స్థితికిఁ హరి యాత్మపద, చ్యుతుఁడై రానేల తాన యొడయం దైనన్ : 31

అ.వె. బ్రహ్మమొదలు స్తంభవర్యంతము జగంబు, యోగమాయవశత నొప్పు దాని
నుడిపి యుడువరేక యూర్జనాభియుఁబోలె, హరిహరాయులుండు రవనినాధ. 32

క. అనవుడు జనమేజయుఁ డి, ట్లను యోగీశ్వరి మహామహాత్మత నాకుఁ
మునివర : చెప్పితి వద్దా, విన వెండియు వినఁగవలతు నీదగుకరుణకా. 33

అ. వె. మూఁడుమూర్తులకును మూలభూతంబయి, యఖిలజగము తానయై వెలుంగు
దేవదేవిమహిమఁ దివిరి వినకయుండు, చెనఁటి యెందుఁగలఁడె చెప్పు మనఁపు.

వ. నావుడు వ్యాసుండిట్లను రాజేంద్రా ! యియ్యది శ్రద్ధగలకొంతునకు మడువఁదగినది
యని యెఱుంగుము. ముమ్మ మహిమందను రాక్షసరాజు కాలమ్మన దేవదానవు
లకు పౌరంబగు యుద్ధంబు జరిగె నది యెట్లంటేని. 35

క. కవకగిరి కేగి మహిమం, దనిమిపులకు నెల్ల విస్తయము గదురఁగఁ జే
పెన వర్షాయుతము తపం, బును బరదేవతను హృదయమున నిల్పి నృపా. 36

మ హి షా సు రో త్ప త్తి .

క. ఆ తపమున కెద మెచ్చి కృ, పాతత్పరుఁడై వినించి వర మిడుటకునై
యేతెంచి కోరుకొ మ్మన, నాతని కమ్మహిమఁ డిట్లు లనె భక్తి మెయికా. 37

వ. మహాత్మా ! నాకుం గూర్చేని మృత్యువులేమిఁ బ్రసాదింపు మనవుడు నతం
డిట్లనియె. 38

- క. పుట్టినవారలు, గిట్టుట, గిట్టి మరలఁ బుట్టుటయు విభింజీపుల తె
పుట్టునఁ దప్పనియది నీ, తెట్టుగ నీవచ్చు మృత్యు వెడఁజేయంగన్. 39
- వ. భూభూధరసముద్రాదికంబులకై నను గాఁవకమ్మున నాకమ్ము దప్ప దట్లుండ నీతెట్లు
మృత్యులియంబు లేకుండ వరఁ బొసంగుదు? నొక్క యుపాయమ్ము పెప్పెద
మరణమ్మున కొకింతయే యవకాశం బునిచి కోరుకొమ్మనవుడు వాఁ డిట్లనియె.
- క. సురిదై త్యమానపులలోఁ, బురుషులు ననుఁ జంపకుండఁ బూరింపుము నా
వరమాఁడుది నను జంపం, దుమే యద్దాని నొక్కచో విడుపు మొగిం. 41
- క. అనవుడు నీతెప్పటికే, విని మావివివలనఁ దొడరు విరవం బింకఁ ద
క్కినవారివలన ఖేతిం, గొనకుము నీవందు నేగెఁ గురలయినాదాః 42
- వ. అంత నా రక్కసుండును సంప్రాప్తమనోరథుండై విజనితీతనమ్మున కరిగె
నావుడు “వాఁడన నెవ్వఁ దేకతమ్మున మహిషాకారంబు సంపాదిల్లె, నెవ్వనికామ
రుం డెఱింగింపవే” యనుడు వ్యాసుం డిట్లను. 43
- క. రంభికరంభులు మహితా, రంభులు విరువురును సుతులు ప్రబలుదు రతి సం
రంభునకు దనువునకు వా, రంభోజాపురికి నెక్కు డగుదురు దీప్తికా. 44
- వ. అయ్యిరువురును సంతతిలేమింజేసి బహుశక్త్యరమ్ములు తనంబొసర్చి రందుఁ గరం
భుండు పంచనదమ్మున జలమగుండయ్యును రంభుండొక్కభూరుహం బారో
హించియు మోచించిగు తనం బొనర్చుచున్నంతఁ దత్తపోభీతుండగు విందుం
డచి కేతెంచి మొనలియై యప్పుంచుదంబు సొచ్చి కరంభుని పాదమ్ములం బట్టి
వదించిం రంభుండు భ్రాతృమరణహఃఖితుడై, 45
- క. మన మెరియఁగఁ దన శీర్ష, మ్మును నేహ్నికి నీఁగ నెంచి మొగిఁ దెగనఱుకం
గను దక్షిణకర మాయుర, సకాథముగఁ జేయుదుకా గృణానుడు పేర్చిన్. 46
- వ. ఎదుటికి వచ్చి “శీర్ష మిటులేటికిఁ ద్రుంచెద వాత్మహత్య చే
యఁగునె? చేయుడున్ బరమునందు సుఖం బెడయో భవత్రవం
బెదకు మురం బొసంగెఁ గొను మిచ్చెద నీకు వరంబు, వచ్చి యె
య్యది గొనువాఁడ నీ” వనుడు నర్దచుజుండు వియ కశీర్షుడై. 47
- గీ. దే నామెద నీకు సంతృప్తియేవి, కామరూపియు విభిలోవిజయయును
అమరదానవమావద్యభిలషియి, లకు జయింపఁగరాని పుత్రకుని విడుము. 48
- వ. నావుడుఁ బావకుం డట్లగుంగాతేమి యింక మరణోద్యోగంబు విరమింపుము, నీ

తెయ్యది గూర్చు నద్దానియంద యిట్టి పుత్రుండు వొడము ననుడు రంభుం డవీతి హోత్రున తెజఃగి పీడ్మోని యరుదెంచువాడు ముందట యక్షరక్షితంబగు నొక్క మనోహర ప్రదేశమ్ముననున్న మహిషి నతిమత్త నందంబగుదానిఁ జూచి కామిం చిన నయ్యదియు రంభుం గలయుట కియ్యకొనియె నంత భావికార్యవశమ్మున రంభుండద్దానితో రమించి గర్భియగు దానిం గొని యితర మహిషంబులవలని భయము దొలఁగించుచుఁ బాతాళమ్మునకుఁ దోలికొని చనియె. 49

క. ఒకనాడమ్మహిషిని వే. తొకమహిషము చూచి మోహయోగమ్మునఁ దా
కక పైకొన నుంకించినఁ, బ్రకోపనుఁడు దానిఁ గొట్టె రంభుఁడు కడఁకకా. 50

న. అంత మహిషంబును దనకు విప్పుకొరియగు నద్దనుజుని శృంగంబులం బొడిచి యెత్తి పుత్రునిం గావించిన నమ్మహిషియు భర్తృ మరణమ్మునకు శోకించుచుఁ దనపూర్వనివాసమ్మునకుం జని యక్షుల శరణుఁ జెందె; నవల దానిపిలుందన యమ్మ హిషంబును గామార్తంబగు కతన నరిగి యయ్యక్షులతోఁ బెనఁగి తిచ్చరతాడితం బయి దెక్లె. పిదప యక్షులు నమ్మృతదనుజశరణుం గొని తెచ్చి యమ్మహిష శవఁబుతోఁ జితానంస్కారంబు చేయనుంకించిన నమ్మహిషియు సహగమనవరాయణయై యక్ష నివారితయయ్యు వెనుఁదీయక యయ్యలంఘనం బడియె. మీఁదఁ జితామవ్యంబునుండి మహిషుఁడును రక్తబీజుండు నను విరువుడు రక్తమును బుడ యించి రండు మహిషుండు రాక్షసులచే రాజ్యాభిషిక్తుండయ్యె రక్తబీజుండును సురాసురుల కపద్యుండై చరియించుచుండె పిట్టు చతుస్పముద్రముప్రితంబగు ధరా మండలంబు నమ్మహిషుం దేకచ్ఛత్రమ్ముగ నేలుచుండి మహాబలుండగు చిత్తురుండును సేనాయుతసమాప్తుకుం డగు తామ్రుండును నసిరోముండును సుదర్శుండును బిదాలుండును బాష్కలుండును ద్రిణేత్రుండును గాలబంధకుండును దనకు సేనానాయకులుగా రాజునర్గంబు లరివెట్ట విప్రుల జన్మమ్ములు కలఁచుచు మదోద్బుధుండై యొక్కనాడు. 51

మ. వరదానోద్ధతగర్వుండై యతఁడు స్వర్వానంబు వశ్యంబుఁ జే
యరహితా సేవకుఁబంచె “వింద్రుఁడువనున్ యుద్ధమ్మునన్ గెల్చునో
శరణం బంది దివంబు నా కిడునో విస్సందేహ మారీతి నా
సురనాథుం గని నిశ్చయింపఁ దగు” నంచున్ జెప్పి విరీతిమై. 52

న. అంత దూత దివమ్మువ కరిగి యింద్రున కిట్లనయె. 53

చ. విను సురనాథ : నే మహిషవీరువిదూత వశండు పంప వినో
గనుఁగొన వచ్చినాఁడ విఁక గర్వము చెందక పీడు వీడి మా
జవపతి సేవకుండ వయి చక్కఁగ నుండెద వొందె యుద్ధముం
బనుపడి దేసె దొందె నొకపద్ధతి పేయము నాఁగ పింఛుఁడున్. 54

ఉ. వానికి విట్లు పల్కు బయవద్రుష “నోరి మదాంధ : యిట్లు క
న్గనక వీవిభుం డవిపెఁ గా నను : మంచిది వానిరోగ మె
ట్లేవి యడంతు నాయెదుట విట్లనఁ జెల్లినె నీకు : దూరియో
వానినిఁ జంప రామి విడువంబడి నీపతి కిట్లు నెప్పుమా. 55

ఉ. ఓమహిషీకుమార : నను యుద్ధమునందు జయించు విచ్చ నీ
కీమెయిఁ బుట్టెనే : తృణము లెంతయు మెక్కుటచేత మిక్కుటం
బై మద మెక్కెనే : జడుఁడ వంచు నెఱుంగును విన్ను నీకు ను
ద్దామత విచ్చుశృంగములఁ ద్రవ్వి తగం బొనరింతుఁ జాపమున్.” 56

వ. ఆనవుడు దూత వైశంబి చవి మహిషుం గాంచి నమస్కరించి యిట్లు విన్నవించె.

క. విను గణేయంపక సురపతి, వనిచిన పలుకుంను జెప్ప భయమొనరెడి వా
నిని విడిచి నీకుఁ బ్రియమగు, ననృతము వచియింప నర్హమగునె తలంపఁ. 57

క. ప్రియమును సత్యముఁ బలుకుట, య యచిత మగు భృత్యునకు స్పృహగ్రమ్మున నే
ప్రియముగ వివిదితి వేవి య, దియు నీకాఁకమ్మునకుఁ బ్రతిమటించు నొగిన్. 58

చ. ఇఁక రిపుఁడెట్లు వల్కె నటులే వచియించెద నన్న నెందు పే
వకునకు శోభిన్దాది కిది భావ్యము గాదు రిపుల్ వచించు ప
క్కిక యన మిత్తి పల్కెలను గేలి యొపెద్యు నెటుల్ వచింతు న
ట్టి కుటిలవాక్యముల్ గలన దీకొను మార్తురమాద్ధిఁ దెంపునన్. 59

క. అవి హేతుగ్భ్రముగఁ జె. ప్పివ పల్కెల యర్థమును నవిస్తరముగఁ గై
కొని పెచ్చు పెరుగు కోపం, బున మహిషాసురుఁడు గర్వమూర్ఖుఁడగుచుఁ.

కా. లాంగూఁకమ్మును బృష్ఠదేశమున వాలాయమ్ముఁ గీలించి క్రూ
భంగం బొప్పుఁగ నెఱునొకమలు కోపం బంతటఁ గ్రుమ్మరిం
పం గై పెక్కుడు మూత్రము విడుచుచున్నట్లాత్మఁడై యింద్రుఁడి
బృంగిం బలుకుట వింటిరే యిఁక వధింపం బోలెదే దుష్టవిఁ.

- ఉ. వాడన నెంత, వానిబలవై భవ మెన్నఁగ శాంతులందు, మా
రాధవిశాపసోత్తములయందుఁ బరాంగవలందుఁ జెల్లుఁ బో
రాడుకు కప్పరోంగనల కౌనె తపమ్ము లదంచు లింగిఁ దూ
టాడెనఁ గోటియంద్రు లొకటై యని వన్నెదిరించరేనియుకా. 63
- క. నమచిం జంపెను విశ్వా, నము చొప్పుడ సందీజేసి శపరమ్ములకుం
గ్రమమెదలిఁ యట్టి దుష్టున్, క్షమింప సజ్జనులకెల్లు నుతనమెనఁగున్. 64
- వ. ఇది యిట్లుండఁ దత్పూయు నదగు హరియు విట్టి డ యది యెట్లుంచేవి, 65
- క. కపటాచార్యుడు కుహకుడు, శపథారుఁ డతడు మున్ను చంపఁడె కిటి య
న్నెవమునఁ గుకాక్షిని నిం, గవుమానిసియై హిరణ్యకశిపు బలాధ్యున్. 66
- వ. కావున వింద్రోపేంద్రులయెడ విశ్వాసం బెగ్గగు నా కీ దేవపతి యన నెంత ! మహా
దేవుం డెచురె నను నఁకిఁ గడంగును. 67
- ఉ. కావున వష్టదిక్కుకుం గర్వమడంచి నిలిపనంతకుల్
చేపకుఁదక్కి దైన్యమునుఁ జెంది కృశింపఁగ నాకలోకను
శ్రీవిభవంబు గైకొని యశేషపుణ్యముల నిచ్చుభాగముల్
కేవల రాక్షసార్థముగఁ గీల్కొనిఁజేసి చరింతు నెంతయుకా. 68
- క. సురసరికిన్నరు లాదిగఁ, బురుషులు ననుఁ జెనకఁ దగరు పూజోఁడికి నన్
బొరిఁగొనిఁ దంపే ! నాదగు, వర మెఱుగరె, యొకఁడు మనకు పశ్యుడు కాఁడే. 69
- వ. మీరు పాతాళమ్మునకును బిర్వతమ్ములకును జని యచ్చటచ్చట నున్న దానవులం
బురికొల్పికొని యఁకిఁ గడంగు నది యని నెండియు, 70
- ఉ. ఏ నొకరుండనే సురలనెల్ల జయించెద మథ్తహాతిం
బానియు నాదుశృంగములపోటులు నాటియు నెవ్వఁడేనియుం
ల్రాజములం ద్యజింపఁడె ? దురమ్మున బానటయేల ! నిక్కమో
దానవులార ! మీరులును దక్కటియోధులు నా కలంకృతుల్. 71
- మ. నవమందారమచుప్రగావకులతో నాకాంగనాపౌఖ్యవై
భవలీలన్ దులఁదూఁగుచుకా నిరతసంపదాత్రియౌ కామధే
మపుపాల్గోలుచు నాకలోకమునయందున్ మీరు క్రిడల్ పొవ
ర్పవలెన్ రంకిసులార ! సంగరసమారంభస్థితిన్ విల్యుఁడీ. 72

చ. నిరతము నాటపాటలకు నేర్పరులై గడిదేతినట్టి సుం
దరులగు రంభ యూర్వశి ఘృతాచి తిలోత్తరు మేనకావ్రమ
ద్వరలను విప్రజిత్తియును దక్కిటి యచ్చరలున్ బ్రమోదబం
ధురలయిమిమ్ముఁగొల్వఁమిలఁదూఁగుఁడు నందనమందుదానవుల్ । 73

వ. అని చెప్పి సేనాసంరక్షణార్థముగాఁ బురోహితుఁడగు భార్గవుం బిలిచి పూజించి
మహిమండున్నంత, 74

చ. దివిజవిభుండు సత్వరగతికా దిగధీకులఁ బిల్వఁ బంచి వా
రు వినఁగ నెట్లు పల్కె. మదహతీఁడు రంభసుతుండు బ్రహ్మద
త్తవరమహోద్ధతుండు సురరామము గైకొన నెంచి సేనకుం
బసరముసేఁతకై పిలువబంచె వినుం దతఁడాడుమాటలన్. 75

చ. ప్రసుద మెలర్చి మామహిషాజానకున్ శంజాగకుండవై
యమరులతోఁ బనిఁగొనుచు నాతవిభృత్యుఁడవౌటయొందె యు
ద్ధమునకు వచ్చుటొందె నొకదానికిఁ బూనుము మావిభుండు కో
పమెఱుఁగడెప్పు భృత్యులను బాలనపేయు దయాంబురాకియై. 76

ఇం ద్రుండు విమర్శించుట.

వ. అని చెప్పి యమ్మహిషమాత చనియె వియ్యోధ మనకుఁ గర్తవ్యంబు నిర్ణయిం
పుఁడు శక్రుండు దుస్సులుండైనను క్షమింపఁదగదు జమాపజనుమ్ములు దైవా
ధీనమ్ములయ్యును యత్నుం బవశ్యకర్తవ్యంబు. 77

గీ. వందియోగంబు ముఖ్య మానంది యట్టి
ఖలునియెడ విషమించు విక్రముగ యాప
మైన యోజింపక యొనర్చుటనభిమతము
తన బలముఁ బరబలమును దలఁప వలయు. 78

వ. కావున వాని వైశ్యధివివేదనం బొపర్చి నొక్కరిం బుచ్చి తెలిసికొనుట యుచితం
బని యొక్క ప్రణీదం బంచిన వాఁడును నతి త్వరితగమనమ్మునంజని మగుడ
వచ్చి యాన్ని బలవిశేషమ్ములం జెప్పిన వాసపుండు విష్ణుకుండై మంత్రవేదియగు
పురోహితుం బిలిచి యిట్లునియె. 79

క. దానవుడు మహిమఁ దున్నత, సేనావృతుఁ డగుచు మనకుఁ జెట్టి దలఁచి తా
రా నుండె నట, కపాయము, దీనికి యోజించి యొకటిఁ దెలుపుము దేవా : 80

వ. దానవులకు శుక్రనల్ల మాకీవు సర్వకార్యప్రస ర్తకుండవు విష్ణుపరిహ ర్తవు ననుడు
బృహస్పతి నురేంద్రా : వ్యసనంబు సంప్రాప్తంబగుడు బుద్ధిమంతుడు దైర్యంబు
వీత ఁటగుట నీవు దైర్య మవలంబింపుము. 81

క. ఆగునది కాకుండను దై, వగతికిఁ బ్రతిసేయఁగల్గు వారమె ? చేయం
దగునై నను దో, యె య, ట్లగణితమగు యత్నమును సురాధిప వింఠే. 82

వ. దీవి నెఱింగియేకవా మునులు ము క్త్యంబు సంతతవ్యావయోగమ్ముల యత్నింతురు.
పురుషకారింబు లేకున్న గేహల దైవంబు కతవఁ గార్యంబు నెఱవేఱ దది యెట్లన్నఁ
జీకును బిచ్చుకకుఁ బును ఎన్వోచ్యసాహాయ్యంబు లేమి నకించిత్కరులయ్యు నది
గల్గినఁ గృతకార్యులగుచు రాకెల్లఁదఁ బురుషకారింబు గల్గియుఁ గార్యసిద్ధి యల
వడకుండు నబ్బోట దూషింపఁదగ, దయ్యది రథవైన్య మంత్రానికంబుల నుండక
దైవాధీనంబై యుండు నెట్లఁచేవి. 83

చ. బలియుఁడు క్షేత్ర మందుట యపాస్తబలండు సుఖమ్ము చెందు టు
జ్వలమతిగల్గి ధీమనుకు సంపద లేమియుఁ దెల్పిలేవఁ
దలముగతిన్ మహావిభవ మందుట శూరసరాభవంబు భీ
తులవిజయంబు నన్నది బుధుల్ పరికింతురు దైవికంబుగా. 84

సీ. కాదగు దానికి గతి దైవ మవి యత్న , మొనరింపు మవల నయ్యుద్యమమ్ము
ఫలియించు నొండె విఫలమగు నొండె గా , కయ్యెడ హర్షకోకాస్త్ర గనఁగఁ
దగ దదైర్యంబు సంకాపకారిజమగు , దుఃఖయోగం బాత్మ దోడరు నప్పు
దెయ్యది దుఃఖమే నెవ్వఁడ విరువది , వాలుగు పీడిన నాకు విరు

అ. వె. జాత్యకునకు దీన నయ్యెడిదేమి ? యాఁకలియు డప్పి ప్రాణగతములు సుఖ
దుఃఖములు మనమ్ముతో నుండు జరయు మృత్యువు శరీరమునకుఁ దోడరుమఱియు.

వ. షడూర్ధ్వరహితుండనగు నేను శరీరంబొండెఁ దత్సంబంది నొండెఁ గాను, చతుర్విం
శతితత్త్వబిన్నుండనగు నేను సదానందుండఁ బ్రౌతివికృతిబిన్నుండ నవి తలంచు
కొవి విరూపుత్త్వంబునొందు మియ్యది దుఃఖనాశమ్మునకుఁ బ్రథమోపాయంబని
వెండియు, 86

గీ. మమత దుఃఖమ్ములకు నెల్ల చునికిపట్టు, దాని విడిచినవాడె తద్దయు సుఖాత్ముఁ
డమరనాయకః సంతోష మున్నిగతుల, సౌఖ్య మొనఁగూర్చు దానికి నవతులేడు.

ఉ. నీకు మమత్వము వ్యిడుచునేడుపు చాలకయున్న భావికా

ర్యాకలనంబునం దగిన యత్న మొనర్చుము బుద్ధియున్ సురా
నీకము తోడు గాఁగఁ బయి నీవొ రిపుండొ జయమ్ముగాంచి సౌ
భ్యాకరులై యెసంగఁగల రయ్యది దైవముపేత గాఁ దగున్.

88

వ. ఎవ్వరికిని సుఖంబు పుజ్యక్షయ మ్యునియు దుఃఖమ్ము పాపక్షయమ్యునియు నెఱుంగు
మింతయేల నీబుద్ధికిం దోచి నట్లొనర్చు మనవుడు సురేశ్వరుండు, మహాత్మాః
దుష్టుండగు నమ్మహిషు నశింపఁజేయుటయ నాకుం దోచినవిధం బగుట యద్దో
ద్యోగం బొనరించెద నుద్యమంబు లేకున్నఁ గార్యంబు సిద్ధింపదు విజ్ఞానంబు యతు
లకును సంతోషంబు విప్రులకును శత్రుహననంబు ప్రభువులకును భూషణంబులు.

క. మును త్వష్టకుమారుని నము, చివిఁ జంపితి నుద్యమంబు చేసి యటుల యి
ద్దనుజఁ బరిమార్చు నీ మం, శ్రవియోగముఁ బనియు విజయదాయకములుగా. 90

వ. నాకు నెల్లసంగరమ్ముల నీవును వజ్రాయుధమ్మును హరిహరులును సహాయులు.
రక్షేప్సుంబులగు మంత్రమ్ములం బఠించి దీనికి నీ వనుకూలండవు గమ్మనవుడు
స్మితపూర్వకంబుగ వతం డతని కిట్లవియె.

91

కి. సురనాథః విన్ను యుద్ధా, దరునికా వలదనియుఁ తోవఁదగు వనియును నే
విరుదెఱుగు చెప్పనోప నె, వరికిన్ జయము వజయంబు వక్తవ్యములే. 92

మ. భవితవ్యంపు విదంబు నాతరమె చెప్ప న్నాకలోకేకః యే
ది విధేయం బది యాచరింపు మెవఁడేఁ దీర్చున్ సమర్థుండె దై
వదివికాఁజైఁ బడు మంచిచెడ్డలఁ ననున్ వంచించఁడే మున్ను మ
ద్దవళాక్షిం గొని చంద్రుఁ డవ్వు డతిచింతకా జెందనేయేనొగిగా.

93

వ. వన్ను మీర లందఱును బుద్ధిచుంతుండని కదా కొనియాడుచుండు రయ్యెడ నాబుద్ధి
యేమయ్యెఁ గావున నోవినకొఁది సుపాయంబు చింతింపుడు. సిద్ధ్యసిద్ధులు దైవా
దీనంబు లవవుడు బ్రహ్మకడకుఁ జని శరణంబు వేడి యిట్లవియె.

94

చ. మహిషుఁ డవంగ నొక్కరుఁ నమర్త్యవిరోధి నుదోద్ధతుండు నా
కపాతిమొసర్చి నాకమువ కావద గూర్చుఁగ దైత్యనాహిని

సహితుఁడు సంగరమునకు సన్నహనం బొనరించువాఁడు వా
వి హతికి భీతి చెందితి గణింపుము నాదురవస్థ నావుడున్.

95

వ. పితామహుండు హరిహరులం బురస్కరించుకొని సంగరం బొనర్చుట కర్జునబగు
మనమందఱ మియ్యెడఁ గైలాసమ్మున కరుగుదమని చెప్పిన నింద్రుండు చతు
ర్ముఖపురస్సరంబుగాఁ గైలాసమ్మున కరిగి వేదశంక్రమ్ములచే నతని సన్నుతించి
ప్రసన్నుడగు వద్దేవుఁ బురస్కరించుకొని వైకుంఠమ్మున కరిగి యడ్డనాభు శర
ణఁబు వేడి మహిషాసురుం దొనర్చు దుర్జయమ్ములు పెప్పిన నతం డింద్రపురో
గముల కిట్లనియె. మనమెల్లఁ గలసి యద్దానపు విర్జించుట కర్జుం బియ్యెడి నాహవ
సన్నద్ధులరగుఁ డనిన వారు వారివారి వాహనమ్ముల వదిప్పించి సంగరాభిముఖులైరి.

గీ. అంచనెక్కె విరించి ఖగాదిపువయి, హరి వెలిగె వృషరాహనుఁడయ్యె శూలి
సమ్మిపై నుండె గుహఁడు గజమ్ము దేవ, నతి యధిష్ఠించె సంగరప్రమద మొరవ.

వ. ఇట్లు సన్నద్ధులై హరిహరవిరించి ప్రముఖవిలింపులు వెడలిన నమ్మహిషుండును
దైత్యవాహినీసహితుఁడై యుక్క మిగిలి ధరణీతలంబు గ్రక్కడలఁ జనుదెంచె,
పిల్లయ్యరువాఁగును గలసి యెదిరిన సంగరంబు బెట్టిదం బియ్యె.

98

మ. గదలన్ బిట్టరళులతో మరములఁ గార్చిచ్చునుం బోని బె
ట్టిదమో శత్రుపరంపరన్ విపులధాటిన్ మేటిగాఁ బోరి రు
ష్మచులై యాజి సురాసురుల్ భువనసంపాకంబుగాఁ దారకల్
పెదరన్ దిక్తతి యేకమై పొదల విస్సీచుప్రతాపోన్నతిన్.

99

ఉ. మాచితకౌర్యధుర్యఁ డసమావసరాక్రముఁ డైన వాని పే
వాని గజాదిరాధుఁ డయి నాకపుఁ జిక్షుఁడ దేసె శత్రువి
ద్యావిపుణుండు బాణముల నైదిట; నింద్రుండు వానిబాణసం
తాపముఁ ద్రుంచి వక్షమున నాటె నవంబగు నర్థవంద్రమున్.

100

వ. చిక్షించుడు దదాశుగమ్మున మూర్ఛవోయి యేనుఁగుపై నొరుగుడు మరనతి శత
కోటిం గొని యుక్కరికరంబు ద్రెళ్ళనేపిన సంగరరంగంబు విడిచి పలాయనం
బొనర్చె వంత మహిషుండు క్రోధతావ్రాక్షుఁడై.

101

క. కాలాచీత విశాంసామకుని సంగ్రామైః పీరున్ మరు
త్సాలాద్యష్టదిగీకులఁ జ్ఞానముతో భంజించి రమ్మంచు దు

- శ్రియం బంచిన వాఁ "డిదెంత" యని జేజాజాపై నేగి నా
భీలోన్మత్తగజంబు నెక్కి సురలుఁ జొప్పేది యల్లాడఁగఁ. 102
- ఉ. వచ్చెడివానిఁ గాంచి సురవల్లభుఁ డెక్కుడు శౌంఢమొప్పు మే
నుచ్చిదనంగ నేపె నురగోగ్రము లైన శంములకా నిడికా
హెచ్చిన తీవ్రకోపమున వింద్రుశంములు ద్రుంచి వాడు పై
పెచ్చుగ నొక్క యేఁబడి గభీరశంములు విందె నేదైఱకా. 103
- చ. నడుచున వాని శత్రుములు నాకవిభుండు మరల్చి క్రోధ మె
క్కుడుగను వాడియైన శరకోటి వెనకా బంఁగింప వాడునుం
బొడిగ నొనర్చె దేవవిభుభావక వస్తుగ శత్రుసంతతన్
దడయక యమ్మరుత్తుతి గదంగొవి యేపె గజమ్ము నుక్కఱన్. 104
- గీ. ఆ గవాఘాతమునఁ గరి యాహవావ, నీకలము పాపె నా ర్తంపు విస్వసంబు
చెలఁగఁ; నవ్వాడు క్రోధ మగ్గలము గాఁగఁ, దిసిరి యరిపేసె నేదైఱఁ దేరి నెక్కి.
- చ. సురరిపుతేదు చూచి బంసూదనుఁ దాహవకోవినుండు దాఁ
గురిసె నుదగ్రమార్గజపుఁగోటులఁ; దానికి వాడు నల్లి మే
దురముగ నెత్తముల్ గడకతోఁ బరఁగించె ననంతసంత్యాఁ; ద
చ్చరముల కిజ్జయైపులకు నంగర మద్యుశమయ్యె నయ్యెడన్. 106
- చ. పిదప వింద్రుం డవ్వానికో లలకు శంకించి జయంతుం దవకగ్రమ్మున విడికొని బాప
టయై తానుమ బోలుచుండె నట్టియెడ. 107
- మ. కడఁకకా మార్గజపంచకమ్మున మహోగ్రప్రక్రియాదుర్యుఁడై
నడిమైవేసె జయంతుఁ డయ్యెసురు దుష్పూరింతుఁ; వాడుకామహో
బదబాగ్నిప్రభలైన తచ్చుకతుల్ వక్షమ్మున న్నాటి కీ
ద్వడి యత్రేరువ మ్రొగ్గతిల్లఁబడె దుర్వారంపు మూర్ఖాగతికా. 108
- చ. అంత సౌధి రథంబు దోలికొని వేటొక్కయమ్మున కరిగిన జయశబ్దంబు లొక్క
పెట్టఁ జెలంగ సురలు తనుజనహితంబుగ సురపతి నగ్గించిరి. 109
- ఉ. ఆ జయశబ్దముల్ విని మహోగ్రహవిగ్రహాఁడై హయారి త
తేజము నై నరేక కడుఁ దెంపరి నత్తవిదున్ మహామహో
భాజనుఁ దాము నంపె పతిపాటవమొప్పుఁగఁ దాముఁడద్రవి
ద్రాజవమొప్పు నత్తములు వర్షముగాఁగ విగిడ్చె వింద్రునై. 110

వ. అంత.

111

చ. వరుణుడు పాశముం గొని నవాహనుడై యెదిరించెఁ బాశకిం
దురమునఁ బోడుగా మిగుల దోర్బల మేర్పడ దండచరియై
యరిగె జముండు వెంటనె మహామహిషార్పణి మిన్నుముట్టఁ దా
నిరువుర కొక్కఁడయ్యుఁ దనియించె సుకారి శవాశిషెంపునన్.

112

శా. హారంబై వింసిల్లు నారణమునన్ గోపమ్ముమై దర్శుఁ “దో
రోరీ! రాక్షస పోకుపోకు” మని దందోద్యత్కరుండై బల
స్పృహన్ దామ్రుని వైచుడున్ జలమునకా బాటింప కష్టేటి యు
ద్ధారంబుండయి యంద్రుఁడొట్టి సురలాహః! నాగజ్వంభించినన్.

113

చ. నిలు నిలు పోకు మంచు సురనేతకుఁ దోడయి దేవతల్ సుని
శ్రులయి మార్గజమ్మల ననంఖ్యగతిన్ బరఁగించి రక్కసున్
బల మఱఁ జేసిన్ బడియె వాడును మూర్ఛ మునింగి సంగర
స్థమున రక్కసుల్ మిగుల దైన్యమునొంది కలంగి పాఱఁగన్.

114

క తామ్రఁడటు మూర్ఛ జెందిన, నామేడితకోపమూర్ఛితాక్షుల కాంతుల్
తామ్రప్రక్షయఁ బర్వఁగఁ, దా మ్రింగెడి భాతి సురలఁదాకె మహిషుడున్.

115

దే వ దా న వ యు ద్ధ ము.

వ. ఇట్లు గజారూఢుండై గదం గైకొని పోకుమని యదర్పి సురనాథునేషివ నతం
డును బిట్టలిగి వజ్రమ్మున నగ్గదం బొడిచేసె.

116

చ. తనుఁ దునుచుంగ జెట్టిదపుదందడి మీదికి వచ్చు వింద్రు నొ
య్యనగని యెక్కుదో నలుక నార్చి పజీర్చిభమైన ఐదముం
గొవి మహిషుండు దా నెదురుకోలు మఱించిన నంత విద్యురున్
గనుఁగొనువాడు మెచ్చఁగ నఖండముగా నని చేసి రుద్రుణిన్.

117

గీ. అంత దైత్యుండు శాంబరీ నఖిలలోక, మోహకరి గాఁగ మాయఁ దామొనయఁ జేసె
నదిపఁ యెయ్యెడఁ జూచిన నాత్మనదృశు, లొప్పి రొకకోటి యహ్మాయఁ గుసువుగను.

వ. ఇట్లు నూయాస్రభావస్తున నెల్లడఁ దానయై మహిషుండు విజృంభించి తమ వేసల
రూపదంచుటకు వింద్రుం డత్యాశ్చర్యపర్యాప్తుండై చేయునది లేక పుల్లవడియె.

118

ఆ. వె. వరుణుడును జముండు సరసిజాప్తుండు వ
హ్నియు శశాంకుఁదొట్టి యితరు లమరు
ఁధికభయము దొడరి నందంద మ్రాన్పడి
పాఱు జొచ్చి రసురబారి తెడలి.

120

ఉ. ఈగతి నార్తులై యమరులెల్లఁ ద్రిమూర్తుల నాత్మ నిల్చి మా
కాఁగఁగ రాదు వీని నని నెంచు మొఱన్ బచరించుమాత్ర న
య్యాగమవేద్యు లయ్యెడకు హంసకగేశవృషాధిహుధులై
మూగురు నేగుదెంచిరి సముద్ధకులై మహిషున్ వధింపఁగన్.

121

వ. పదంపడి చక్రి చక్రంబు వైచిసఁ దతేజస్సున నవ్వాని మాయవంచబంగళంబై
విరిసె. దానికి సహింపక మహిమండును, జిహ్వుండును, సుగ్రాస్యుండును, సుగ్ర
వీరుండును, నసిలోముండును, ద్రిజ్జేతుండును, బాష్కలుండును, సందకుండును,
ఓక్కంగల చిక్కనులును నొకటై పరిపూర్ణాయుధమ్ములు దరించి ప్రతిమఱించినఁ
బోరు హైరంబయ్యె నయ్యెడ.

122

ఉ. రక్కసులెల్ల నెక్కునఁ గరిమ్ములఁ జాపము లొప్ప దిక్తకుల్
గ్రక్కదలంగఁ దాకి యమరప్రతిని వృకముల్ గడంగి దా
మెక్కిటి వత్సరంపుముల నేపునఁ దోలినభంగిఁ దోలి రి
ట్లెక్కిఱియుఁ నురిల్ వొడిచి రోడక యోపినవట్టు బోరుచున్.

123

క. కడు నెడరు బాణవర్షము, పుడమియు నాకనము గవ్వఁ బోరు భరంబై
దొడరిన నయ్యెడ నందిఱుఁ, ఉడురంపుము రాల నార్చి యోధులు తలఁకన్.

124

కా. అకర్ణాంతము చాపముం దిగిచి పంచాస్త్రమ్ములన్ వీఁక నా
శీకాక్షం గుఱిఁజేసి యేసిన విషాలీధమ్ము లొ వాని నా
లోకారాధ్యుఁడు బిట్ట దున్ని మర లాలోకించి యగ్గింపఁ దీ
జ్ఞకారమ్ముల నైదుబాణముల దేవరాతిపై వించినన్.

125

వ. దానఁబోరు హైరంబయ్యె నిట్లుహరితోఁ బెనంగి యంధకుండు హరుల దాఁకఁ
బదంపడి యరువురకును నేఁబది దినమ్ములు పమస్తలోకలోమహర్షణంబగు నాహ
నంబు ప్రవర్తిలై నయ్యెడ బాష్కలుం డింద్రుండాకియు మహిషుండు దుద్రు నద
ల్పియుఁ ద్రిజ్జేతుండు జము మూర్ఖవియు మహాహనుండు గుబేరునిపైఁ గవి

సియు నసిలోముండు వరుణుపై నురువణించియు నతిదారుణంబుగఁ బిలుసనక
సంగరం బొనరించి రట్టియొడ నంధకుం డుక్కుమిగిలి, 126

క. గదఁ గైకొని యమరులు గ్ర. క్కదలఁగ హరి నురువడించి కడు బెట్టిదమై
యదరిపడ గరుడు నేసిన, మదమఱి యాతండు గొంత ప్రాన్నుడె నధిపా. 127

ఉ. అంత జనార్దనుండు విహగాధిపుమేని నొకింత దువ్వి వి
క్లాంతఁ దొరంగఁజేసి విశిష్టముల నంధకుఁ గూర్చి యేయ వా
డంతఁ దదీయమార్గము లచ్చియు నుగ్గుగఁ జేసి యబ్బిజా
కాంతుని నేనె నేఁబది యఖండశరమ్ముల శౌరి పెల్పనన్. 128

అ. వె. వాని బాణములను వమ్ముగాఁ జేసి వే, యంచు లొప్పి దీ ప్తిమించు తన ను
దర్శనంబు వాని తల గుఱిచేసి వై, చిన సురారి మిగులఁ జేవ దవిలి. 129

మ. అనివార్యమ్ముగు శౌరిచక్రమును వార్య మ్మా నటుల్ చేపెఁ గై
కొని చక్రంబొకఁడేసి; దాని కసురుల్ గోలాహలం బొప్పుఁ బెం
పున నగ్గించిరి యంధకున్; సుంపరుల్ పొల్పేది 'యేమీ : నుద
ర్శన మిట్లొనె' యటంచు నొక్కమొగి నాక్రందించి రత్నార్ధులై. 130

క. సుర లాక్రందించిన నా, హరి కనలి యమర్చి యేనె నయ్యంధకుపైఁ
ద్వరితగతికా గొమోదకి, శిరమునకుం దాఁచునట్లు చేకొలఁది వెనన్. 131

వ. పిమ్మట వగ్గద శిరమ్మునకుం దాఁకుడు దిమ్ముగదిరి యమ్మానవానుండు సొమ్ముసిలిన
వమ్మహిమం డమ్ముధుమాదనుం దాఁకుటయు. 132

ఉ. చాపము కేలఁబూని పెలుచన్ గుణనాదము మ్రోయు నుజ్జ్వలం
క్కోపవరీకుఁడై యెదురుకోలు పుటించెడివానిపై మహా
బోపత బాణవర్షము గడున్ వెలయించిన వర్షధారలకా
జోపెడి దున్నపోల్కె మధుమాదనుఁదాఁకె హయారి ధీమఁడై. 133

వ. ఇట్లు విరంతుకుండై మహిమండు హరికార్యకవిర్ముక్తకరసరంసరలఁ గ్రమ్మఱిం
చును గదిసిన విరువురకును సంకులక్రమమ్మునఁ గొంతవడి ద్వంద్వయుద్ధంబు
ప్రవర్తిలై. 134

చ. హరి గద కేలఁ దాల్చి రయమారఁగ నమ్మహిషాసురున్ రణా
దరు మదమత్తు మొత్తినఁ బదంపడి శీర్షము వ్రయ్య మూర్చరా

ధరణీపయిం బదెన్ సురలు దైన్యము దక్కంగ రక్కసుల్ పర
స్పరవదనమ్మునన్ గళలు జాఱంగ వందురి కందు నొందఁగన్.

135

౯. మాత్రకదైత్యుఁడు మూర్ఖుఁడేరిహరిపై మాత్సర్యమొప్పురఁగా
నేత్రమ్మల్ గడు నెఱ్ఱఁగాఁ బరిఘమున్ శీర్షమ్మునకా వైవ దే
వత్రాణుండును దావి తాకునకుఁ దత్పక్షీంద్రుపై మూర్ఛితెన్
సుత్రామాదులు సూడనొందెడకుఁ గొంచుటోయెఁ బక్షీంద్రుఁడున్.

136

౧౦. అమరుల దైన్యముం గని “భయంపడకుం” ధవి చెప్పుచున్ మహా
ద్యముఁడయి శంకరుండు మహిషాసురుపైఁ దనకూలము వ్విగు
ద్య మహిషుఁడేదెఱ్ఱెన్ విడిచెఁ బ్రాకటమైతగు శక్తిపక్షమం
దు; మదనహారి తద్దతికి నోవక హెచ్చినతామసమ్మునకా.

137

౧౧. తన త్రికూలమ్ముగొవి వావిదాఁకి యేయఁ, దొడఁగె వాఁడును బోరాడఁగడఁగె నిట్లు
లున్నయెడ హరి మూర్ఖుఁడానుడిగి శంక, రునకుఁ దోడ్పడెఁ జక్రమ్ముగొవి కరమున.

౧౨. ఇట్లు చక్రకూలమ్ములం గొవి హరిహరులు సంగరసన్నద్ధులై విజృంభించుటయు
మహిషుండు పేఁబెత్తిన కోపమ్మున,

139

౧౩. మహిషాకారము దాల్చి పువ్వు మతినంపాతమ్ముగాఁ ద్రిప్పుచున్
మహిభృచ్చృంగనమున్నతంబయి యసామాన్యంబునై భీతిధూ
ర్వహమై దేహమెనంగ శృంగముల భూధ్రమ్ముల్ వెసంగూల్చుచున్
విహృతిందాఁకె హరిన్ హరున్ విపులగంభీరద్వనం బొప్పఁగన్.

140

౧౪. దావికి నల్గి యుర్వరును దారుణబాణవరంపరల్ ధను
ర్ద్వినపురస్సుంబుగ విదాపురవిప్రబ లొప్ప నేయ న
మ్మానవబాది బిట్టలక మార్కొవి భూధరశృంగ మాత్మపు
చ్చానుగతంబుగా వినరె నాహరిపై హరుపై రయమ్మునన్.

141

౧౫. ఉరవడిఁ బఱతెంచెడి త, ద్విరిశృంగము గాంచి హరి యొగిన్ దీక్షమలౌ
శరముల సుఱుముగఁ జేసె య, మరపైఁ దనచక్ర మపుడు జొవిపెఁ జొవిపినన్.

౧౬. అహరిచక్ర మద్దనుజ నయ్యెడఁ దాకిన మూర్ఖువోయి తా
నాహవరంగమందుఁ బడి యంతన లేచి మనుష్యదేహియై
బాహువు నప్పకించి గడఁ బాణి ధరించి వితాంతవంగో
త్సాహమునకా మహాభ్రవిపదం బొసరించె గిరుల్ చలింపగకా.

143

వ. అమ్మహానాదమ్మనకు నమరులెల్లఁ దలంకి రట్టియెడఁ గమలాజీందు పాంచజన్యంబు
ఘరించిన దావపులెల్లరును సురలంబలె నిశ్చేష్టులైరి. 144

దే వ త లు పా టి పో వు ట.

గీ. పాంచజన్యారవమ్మన భయము చెంది, కుందునసురుల వీక్షించి కోపమడర
మానవాకార మెదలి యమ్మహిషుఁ డంత, సింహరూపమ్మదాల్చి గర్జించి మించి.

చ. అమరులనెల్లఁ దీవనఖరాగ్రములం బొడి జేయుచుఁ గ్రమ
క్రమమున శ్రీహరిం గదిసి గ్రన్న ఖగేంద్రునిఁ బట్టి చీర యు
గ్రముగ రమాదినాథుభుజకాండము వ్రయ్యఁగఁ జేయఁగోధవే
గమున సుదర్శనంబు గొని కంజరళాజీందు విక్రమించినన్. 146

క. అశనివక్రము తనపై, కేటెంచిన నంతలోన మృగరాడ్రూప
స్థీతి విడనాడి శృంగ, ఘాతమ్ముల నతని నొంచెఁ గాతెనుపోతై. 147

వ. హరియును వానికోల్లొకుఁ దలఁకి సంగరరంగమ్ము విడిచి పలాయనం బొనర్చి
విజభువనమ్మున కరిగె. శంకరుండును వాని నవధ్యుఁగాఁ దలంచి పిఱుందన కైలా
సమ్మున కేగె. బ్రహ్మయు నట్లు లొనరించె. 148

క. కరమున వజ్రముం గొని యొకండును నిల్చె బలారి; శక్తి దా
వరుణుఁడు దాల్చి యొప్పె, బలవంతుఁడు దండనహాయుడై రణ
స్థిత నెసంగెఁదర్ముఁ డనిజేయఁ గుబేరుఁడు నగ్నియున్ బర
స్పరముగఁ దోడు వచ్చిరి వెనకఁ బఱతెంచిరి సూర్యవంద్రులకా. 149

ఉ. వీరలకన్న నెక్కుడగు వీరులతోడ లులాయరూపియై
ధీరుఁడు దానవుం డరుగుదెంచెఁ బరస్పరము క్తమార్గజా
సారవరంపరల్ వ్రబలె జ్యోవినదమ్ముల సింహనాదముల్
బోరన భూనభోంతరము బూరటింగఁ జెలంగి మించఁగకా. 150

గీ. శృంగములచేతఁ బర్యంత శృంగములను, నుక్తుమైఁ జిమ్మికొంచుఁ గై పెక్కి మహిషుఁ
డెల్ల యమరులఁ దాడించె నిద్దబలుఁడు, పువ్వసంఘాతముల ఖురిస్సోచనముల.

కా. ఉగ్రుండై పఱతెంచు నమ్మహిషుయద్దోద్యోగముం జూచి బీ
తిగ్రస్తుండయి పాతె నిండ్రుఁడు; జవాధిక్యమ్మునకా బాళియున్

వ్యగ్రుండై చనె; ధర్మఁడుం బరుగిడెఁ; యక్షేవహ్మ్యర్కులా
కాగ్రంధిన్ విడనాడి యేగి; రరిగెన్ జంద్రుండు సాంద్రత్వరన్.

152

వ. ఇట్లు మహిషాసురుండు నూలువత్సరమ్ములు పరమదారుణులగు సంగ్రామం బొన
రించి విలివింపులెల్లఁ దఱిమి జయోధికృష్ణునం బొలిచి దైత్యసహితుడై స్వర్గం
బాక్రమించుకొని వలయు దైత్యుల వలనగునెడల వియోగించి యమరపరిత్యక్తమ్ము
లగు ధనాగరమ్ములును నైరావతోచ్చైశ్శృవః కామధేను కల్పవృక్షమ్ములును నాత్మా
యత్తంబులుగ నొనర్చి యింద్రాననమ్ము నదిష్ఠించి యభేష్టంబుగఁ బరిపాలనం
బొనర్చుచుండె.

153

గీ. వాని రాజీకిఁ దాళక వాఁడి దఱిగి, యరిగి గిరిగహ్వరమ్ముల నాశ్రయించి
యచటఁ బెక్కులు వర్షమ్ము లార్తి గూర, నమరులు వసింది కృశించి రవనినాథ.
వ. పదంపడి యొక్కనాడు దేవతలందఱును బ్రహ్మలోకమ్మున కరిగి వేదవేదాంగ
పారంగతులగు మరీచివ్రభృతిమహామునులు సేవింపఁ బద్మాననం బలంకరించి
యున్న వేదగర్భుఁ జతుర్ముఖు ననంతజేజోవిధి రజోమూర్తిం గాంచి నమ్ముతించి
యట్లు చెప్పికొనిరి.

155

చ. అమరుల మయ్య నొక్క మహిషాదముచే నిటు లుక్కుదక్కి వి
క్రమ మొనరింప లేక గిరిగహ్వరముల్ గృహసీమలై పొసం
గ మహిమమేది నట్టి మముఁగాంచఁగరాదె మహాత్తః తండ్రి యే
క్రమమున నున్నఁ బుత్రులఁ గరమ్ము వసుగ్రహబుద్ధిఁ జూడఁడే.

156

మ. అమరస్థానము వానిరాజ్యముగఁ గల్పాగ్రసమావప్తు ల
య్యమరాధాతి పరమ్ముగా మఱియు లయ్యశ్వారి పాల్గొనఁగ నం
ద్రమునం బుట్టినగోవు వానిదిగ నదైత్యుండు పెంపొంద దై
వ్యమునన్ మున్ని మరేంద్రు లిట్లగుటయుఁ న్నాయంబెల్లోక్ష్యరా.

157

వ. సర్వజ్ఞుండవగునీ కెఱుంగ రాని దొందుండదు. మా పదెడి యవస్థ యే మవి చెప్పి
కొండు మట్లు స్వర్గంబు వాని పాలివర్చి యుద్రిగహ్వరమ్ముల నచ్చటచ్చట నసి
యించు మమ్ముల నెద్దియే నొక విమిత్తంబు గల్పించి పీడించుచున్నవాఁ డట్లగుటం
జేసి రక్షకుండవని నీ పాదమ్ములం బడితిమి. మా కెద్దియేని గతి గలుగం జేయు
మని మాటికిం బ్రార్థించు వసుధులకుఁ గృతాంజలులకుఁ బితామహుండు ప్రేమా
ద్దండై యిట్లనియ్యె.

158

ఉ. చేపెడిదేమి : దానవుఁ డశేషసురాసురమర్త్యులందుఁ ద
నోసరిలంగఁ జేయ నొరుఁ డుండమి మత్తక విట్టొనర్చు వా
డీసరణి వరమ్ము గొనె నెవ్వఁడునుం బురుషుండు త న్నవీం
జేసి వధింపకుండ విఁకఁ జేడియ వాని వధింపఁగావలెకా. 159

చ. కావున మనమందఱమును గైలాసమ్మన కరిగి కార్యవిశారదుండగు శంకరుతో
యోజించి తత్సహితులమై మాధవునొద్ద కేగి కర్తవ్యాకర్తవ్యమ్ములు నిర్ణయింత
మని చెప్పి హంసారాధుండై దేవతలం గలిసి త్రైలాసమ్మునకుఁ జనిన నంత
నద్దేవదేవుండు ప్రసన్నుడై యెల్లర మచితసత్కారమ్ముల గారవించి కుశలప్రశ్న
పూర్వకముగ నాగమనకారణం బడిగినఁ జతురాననుం డిట్లనియె. 160

చ. తెలియనికార్యమే యిదియు దేవరకున్ : మహిషాసురుండు వీ
రిల విరిపించి స్వర్గము కరంబు తిరంబుగ నేలుచున్న వాఁ
డలఘుఁడు యజ్ఞభాగముల నన్నిటి దైత్యులతోడ వాడ యి
మ్ములఁ గొనుచున్న వాఁడు వనముల్ గతియయ్యె విలింపపాళికా. 161

చ. వానవుఁ దొట్టి యీ గీర్వాణులెల్ల నన్ను శరణంబు వేడిన విన్నుం గన వచ్చితి,
నీ కార్యభారంబు నీయంద విలిచినది నావుడు మందహాసకందళితముఖారవిందుండై
శంకరుండు విరించి కిట్లనియె. 162

ఉ. తెచ్చితి వీయనర్థముమ దేవతలందఱకున్, వరంబు ము
ప్పిచ్చి. యిఁకేమి పేయనగు నెవ్వనికేనియు వాఁ డవద్యుఁ డా
నచ్చవలన్ వధింపఁదగు నంగవ లెవ్వరు : నీ సతీమణిం
బుచ్చెదా : మత్తలోదరివిఁబుత్తునా : పుత్తుమొ వానవాంగనన్ : 163

క. మనభార్యలందు నొక్కతె, యమ యుద్ధమునందు నేరు పొప్పెడి సతి లే
దనఘా : కర్తవ్యం బ, వ్యనతాక్షనివలన వినఁగ వలయుఁ గడంకన్. 164

చ. అతండు బుద్ధిమదగ్రేసరుం డగుట విప్పట్ల వలనగు మహాయంబెఱిఁగించు నయ్యెడ
కరుగుద మని శంకరుఁడు తత్సహితుండై విష్ణులోకమ్మున కరుగునెడ నమకూల
వాతమ్ములు వీతెంచె మార్గమ్మున నెల్లెడఁ బక్షులు కుభమాచకములయ్యె నాకాశంబు
చిర్మలంబుగాఁ దోచె డిక్కులు తెలివొందె నిట్లు కుభోదర్కమ్ముగా వెడలి యమ్ము
హదేవుండు ముందట, 165

- సీ. హంససారసచక్రసంసేవితములైన , కమలాకరమ్ములు గలుగుదావి
మందారవక్షశచంపకమల్లికాశోక , వనము లెల్లడ నొప్ప వజ్రలుదావి
నవరత్నఖచితసుందరసౌధభాసుర , వీధీశతమ్ములు వెలయుదావి
విగమముల్ పెప్పు మువివరేణ్యులును గాయ , తులు నచ్చరలు గల్గి కులుకుదావి
- గీ. నలఘులు సునందనందనాదులు వితాంత , భక్తికిలురు నలుగడఁ బరఁగుదావి
విష్ణుభువనంబు గవి యందు వెలయు నమ్మ, హాత్ముభవనంబు గవియె ననంతరంబు.
- వ. ఇట్లు దేవత లందఱు నయ్యెడ కరిగి ద్వారపాలకుం గాంచి మేమేతెంచితి మని
షడ్గుసూదనున తెఱఁగింపవలయు ననిన నందొక్కరుండగు విజయుం డరిగి
యమ్మడువైరికిం జెప్పె నంత విష్ణుండు నదనంబు వెలువడి వార లున్నయెడ కేతెం
చిన నందఱును నమస్కరించి వేదవాక్యమ్ముల సన్నుతించిరి యద్దేవుండును
గరుడాద్భుతై యెల్లరిఁ గుళలం బడిగి యాననమ్ముల నుండ నియోగించి యాగ
మనకారణం బేరున వార లిట్లనిరి. 167
- మ. వరదానమ్మున దృష్టఁడై మహిషఁ డాపద్రేతువై మాకు న
ధ్వరభాగమ్ములు ముట్టకుండ దివముం దా నేలుచున్ మమ్ము భూ
ధరదుర్గమ్ములపాలు చేసెఁ బునవద్యసక్రియం బొల్పునా
సురవైరిం బరిమార్చఁగా వలను సంశోధింపు మేదేవియన్. 168
- వ. మహాత్మా! యవ్వాని వధించు పాటి సామర్థ్యం బుమాహునరస్వతీశచ్యాదులం
దే యంగనకుం గల్గు నయ్యది విచారింపుము శరణాగతుల మమ్ము దరిచేర్చు మన
వుడు విష్ణుం డవ్వారల కిట్లనియె. 169
- గీ. అస్తుహిమకోడ మనము మున్నాహవం బొ, నర్పితిమికాదె వాఁడు మనకు నవద్యుఁ
డెల్ల సురల యంశమ్ములు నేకముగఁ బొ, నంగు నట్లొకకాంతఁ జేయంగవలయు.
- క. మనమనయంశమ్ములఁ బు, ట్టిన యవ్వామాక్షి వావి డీకొవి పోరన్
దునుము ననంశయముగ న, వ్యవితకకు మన మాయుధములు వలయు నొసంగన్.

దేవీ ప్రాదుర్భావము.

- వ. అవి యతండు నలుకు నయ్యెడఁ జతురావను మొగమ్ము నుండి యొక్క తేజమ్ము
రక్తవర్ణమ్మును గించిచ్చీతంబును గించిదుష్టమ్మును శుభాకారమ్మును మరీచిజాలకీరి
తంబును నై బొడమె నద్దావి వీక్షించి శివకేశవులు పరమాశ్చర్యపర్యాప్తులైరి. 172

గీ. రౌఢ్యవర్ణంబు మిగుల దుర్దర్శ మధిక, తీవ్రము భయంకరంబునై దేవతలకు
విస్మయం బిచ్చు తేజంబు వెలికి వచ్చె, నద్రినమమయి రుద్రుడేహంబునుండి. 173

వ. పిదప విష్ణుశరీరంబు నుండి సత్త్వగుణోపేతంబై శ్వేతవర్ణంబైన తేజమ్మును
పుండరుకాయమ్మునుండి సర్వగుణాత్మకంబై చిత్రవర్ణంబగు తేజమ్మును వహ్ని
యమకుదేవరుణాదులగు తక్కటి సురల శరీరమ్ములనుండి భిన్నభిన్నమ్ములగు
తేజమ్ములునుం బొడమి మహాశేజోరాశియై హిమవత్సర్వతనన్నిభంబగు నద్దానిం
గాంచి యెల్లరును విస్మయం బందుచుండి రంత నత్రేజఃపుంజ మ్మొక్క దివ్య
సుందరియై పదునెనిమిది భుజమ్ములను దెల్లనగు మొగమ్మును నల్లనినేత్రమ్ములును
నరుణంబగు నోష్ఠమ్మును నెఱ్ఱపి పాణితలమ్ములును గలిగి నానావిధ భూషణమ్ములు
దాల్చి సన్నద్ధయై యమ్మహిషాసురుఁ జంప నుంకించె ననుడు జనమేజయిండు
మహాత్మాః యమ్మహాదేవి స్వరూపమ్ము సంతేషమ్మున వలించుట గాదు విస్తరించి
యేయే దేవతలయంశమ్ము లేయే యంగమ్ములుగాఁ బరిణమించె వినవలతు నాపురుఁ
బాఁగార్యం దమ్ముహాఽక్షీస్వరూపం బిట్లు వక్కాణించె. 174

క. ఆరూపం బిదమిద్ర మంచు మునుజన్ హర్యాదుజన్ జెప్పఁ గా
లే రూహింపఁగ నాకు శక్యమగునే! లేకంబుగాఁ జెప్పి వా
చారంభం బొనరించితిన్ కుభదమై యజ్ఞానవిధ్వంసమై
పారంబై సతమై చెలంగు వది విశ్వం బెల్లదన్ వ్యాప్తమై. 175

వ. సరేంద్రాః యద్దేవి యేకరూపిణీయయ్యుఁ దత్తత్కార్యమ్ముల కనుగుణమ్ముగ
నటునివడువున నానారూపమ్ముల నెసంగుచుండు నయ్యయిరూపమ్ములకుఁ గార్య
కర్మానుసారమ్ముగ నామంబులు దనరు. నయ్యవి నగుణమ్ములును విర్గుణమ్ములునై
యవంతమ్ములుగా నుండు నైనను నా యోపిన తెఱంగున వివరింతు నాకర్ణింపుము.

క. హరుతేజమ్మున ఎఱ్రాం, బురుహము కడు వెల్లనగుచుఁ బొలిచెకా, గురు ల
భ్రరుచిం జెజవారెఁ బరే, తరాజతేజమ్ము పొలుపు దవిలిన కతనకా. 177

వ. ఆ జగన్మాతృక నేత్రత్రయంబు పావకాంశంబగు కతనఁ గృష్ణం క్తశ్వేతవర్ణమ్ములం
బొలిచెఁ గనుబొమ లుభయసంధ్యలవలన నగుటంజేసి వక్రమ్ములును గృష్ణవర్ణమ్ము
లును స్పృగ్గమ్ములునునై యొప్పె. నాతిదీర్ఘమ్ములును నాతిప్రాస్యమ్ములుం గాక
దోలావనమ్ములగు శ్రవణమ్ములు వాయుతేజస్సముద్భూతమ్ములు. 178

సీ. తిలపుష్పముం బోలి యలరెడునాసిక , దనదుని తేజంబు, మొనలు గల్గి
తనరారు తక్కుదంతములు ప్రాజాపత్య , తేజంబు, కావివాతెఱ దినేంద్రు
తేజంబు, మీఁదివాతెఱ కార్తికేయుని , తేజంబు పొల్పారు, దీ ప్తినలరు
పదియును నెన్నిదిబాహులు విష్ణుతే , జం, బంగుతులు వసుసంభవములు,

గీ. ప్రసయుగళ మంబుజారి తేజంబు, త్రివిశిసంయుతము మధ్య మింద్రు తేజంబు జంఘ
లూరువులు వరుణుడు, కటి యుర్వి, యిట్లు , పుటై నద్దేవి కుభరూపమున నరేంద్ర ,

క. ఆయమఁగాంచి సురలు మో, దాయత్రత మించి “మహిషు నడచు మనకుఁ దా
నై యిచ్చు స్వర్గరాజ్యం, వీయంబిక” యంచు భయము నెడలరి తమలో 180

వ. అంత విష్ణుండు సురలం గాంచి యీ యంబికకు మీ మీ భూషణంబు లొసంగి
మీమీ యాయుధమ్ముల తేజమ్ములవలన నాయుధమ్ము లుత్పాదించి యొసంగునది,
యనిన విర్జరులు సంకుష్టలై యట్లానరించిరి. 181

సీ. పాలసంద్రము మేల్మీచేలమ్ములును మంచి , దై నరత్నపుహారమంబి కొనఁగె
నాపాదమ స్తకం బిసురఁదాల్చఁగ విశ్వ , కర్మ రత్నపుమేల్ నగల వొసంగె
సురిమున శిరమున ధరియింపఁ దగుమాలి , కలు రెండు వరుణుండు కానుకిచ్చెఁ
దనరారు వివిధరత్నమ్ము లిచ్చుటె కాక , హిమవంతుఁ డర్పించె నేను గొంగ

తే.గీ. హరియు హరుఁడును వరుణుండు నాత్మచక్ర , కూలశంఖమ్ములవలన నోలి స్పష్టి
జేసి యొసంగి రయ్యంబికు శ్రీకరములు , చక్రకూలశంఖమ్ములు జనవరేణ్య. 182

వ. మఱియుఁ బావకుండు మనోజవమ్మును శతస్మియునగు నొక శక్తియు, వాయువు
బాణపూర్ణంబగు నంబుఁబొదియును జాపంబును, వింద్రుండు దనవజ్రమ్మునుండి
యూదయించిన వేటొక వజ్రమ్మును, నైరావతమున కలంకరించెడి గంబయను,
యముండు దనదండమ్మునఁ బొదమిన దండంబును, బ్రహ్మ దివ్యగంగాజల పూరి
తంబగు నొక్కికమండలువును గాలంబు ఖడ్గమ్మును పలకయును, విశ్వకర్మ
తీక్షణంబగు పరశువును, గుబేరుండు మరాపూర్ణంబగు కనక పాత్రంబును, వరు
ణుండు దివ్యపంకజమ్మును ఘంటాశతవిసాదితంబగు కౌమోదకి యను నొక
గదయుఁ ద్వష్ట యభేద్యకవచంబును నానావిధాత్రమ్ములును దివాకరుండు స్వకిరణ
ములును నొసంగిన నవి దాల్చి వెలుంగు నజ్జగన్మాతృకం గాంచి వార లందఱు
విట్లు మఱించిరి. 183

మ. శివవై శాంతివి పుష్టివై సుఖదవై సిద్ధివై హిమవై
భవసంహారిణీ : కాళరాత్రి వయి యంబాదేవివై వృద్ధివై
యవసిం దొల్చియు దానిచే నెఱుంగ రా కంఠస్థితిం దొల్చి మా
య వెలింగించుచు దానికిం దెలియ రా వత్సంత గోవ్యస్థితిన్. 184

వ. అట్టి వైష్ణవీద్రాణీద్రాణ్యాత్మికవగు నీకు నమస్కరించెద మెట్లేని మమ్ముం
దీడించు నీహయారిని రయమ్మునం దునిమి కళ్యాణము లొసంగు మని మాటి
మాటికి నుతించి చరణంబులం బడు నయ్యచురుల కయ్యంబిక యిట్లనియె. 185

చ. విసదు సురలో: సురారి నొకవ్రేల్మడిఁ ద్రుంచెద దీవి కింత భీ
తినిఁ గొనువారె బ్రహ్మముఖదేవత లందఱు ? కాలపర్యయ
మ్మును గడవంగ నేరికినిఁ బోయినె ? యెంతటినింత యంచు నా
ననము సమందహానముగ నాచ మొనర్చె రిపుల్ భయంపడన్. 186

ఉ. మేరువు సంచరించె వడి మి న్నదరెక జలదుల్ గలంగె దు
ర్వారతరంబుగా ధరణి గ్రక్కదలెన్ దళదిక్కు లొక్కటై
బోంపవ మ్రొవె నా రవ మహుర్వగతిన్ వివి యాహయారియుక
ధీరతఁ దక్కి రక్కసుల దిక్కు మొగం బయి యొక్కపెంపునన్. 187

వ ఇయ్యది కడుఁగ్రొత్తయై యున్నయది దీనికిం గత మేమొకో : యవి శంకించి
వెండియు, 188

ఉ. ఈరవ మాచరించు రిపుఁ డెవ్వఁడో : గన్గొని వానిఁ గట్టి దు
ర్వారత నాదునన్నిదిఁ గరంబు తిరంబుగఁ బొందఁజేయుఁ ద
ద్దాబు మందబుద్ధి గతదర్శు నొనర్చి యమాంబాతిథిం
గా రచియింతు నెవ్వనికిఁ గాలము చేరువయ్యెన్ వియ్యెడన్. 189

క. మర లిట్లానరింపిరాకో, వరమావద డస్సి నాదుభయమున గిరిగ
హ్వరముంపాలై నిర్భీ, తి రవం బొనరింప నింత తెగువ గలుగునే : 190

వ. అవి వనిదిన దూతలు నని సర్వాంగసుందరియు నష్టాదశభుజయు సర్వాభరణభూషి
తయు నాయుధసంపన్నయు హస్తమ్మునఁ జషకమ్ము గొని సారెసారెకు మడు
పానం బొవర్చుచున్నదియునగు నప్పరాంబ వీక్షించి భయక్రస్తులై మహిమపాలికిఁ
జవి యిట్లనిరి. 191

- ఉ. పింగము నెక్కి యెక్కుదగు చెడ్వనఁ బొల్పెడి యొక్క కాంత న
 ర్యాంగనముజ్జ్వలన్మణిపయస్కుటభూషణ విప్రులాయదా
 భంగురహస్త నిత్యమధుపావనుదాన బాహుదంబలా
 పాంగ గనంగ వయ్యఁ గనినంతన ధీతి యెసంగె మాకొగిన్. 192
- వ. ఆత్మరోదరి మునకాంతయు నమరకాంతయు నవి విహుపింప రాక యపూర్వప్రక్రియ
 నొప్పుచున్నయది. తత్రేజుండు దుర్దర్శులగు కతన విరువ నోడి యిది కరుదెంచిత
 మంతరిక్షమ్మన నుండి విలింపు లాయంగనాచుటి నెక్కుడుగ నమ్మితిండుచుండి
 రవ్వరాలోహ యేమి కతమున విట కేతెంచెనో తెలియుట మాకసాధ్యంబు తద్ద
 ర్భనమాత్రవలాయమానులమై దేవరకు విన్నవింపవచ్చితిమి. 193
- క. శృంగరాపింసమ్మల, పాంగాధీనములు గాఁగ నంగజత మా
 రంగ నృజియించు చెడ్వన, వంగన రంగారు నేమి యనఁదగు నదిపా. 194
- వ. ఇంక నెయ్యది కర్తవ్యం బానతిమ్ము నాపుడు మహిమండు మంత్రి దిక్కు
 మొగంబై సాధిలాషమ్ముగ నిట్లను. 195
- చ. ఆమరాగిల్లితి వత్తరోదరికి నే, నయ్యంగనారత్నముం
 గొవి రమ్మేక్రియనైన సామమున నాకోర్కుల్ ఫలింపంగ నే
 నొనరింతున్ బ్రియమారఁ బట్టచుహిషీయోగంబు, తత్కన్యకా
 జనయాదాచుటి కింతకన్నఁ గలదే : సంతోష మెంతేవియూ. 196
- గీ. సామదావభేదమ్ముల నమ్మితించి, వచ్చుఁగాకేమి రాకున్న మచ్చెకంటి
 విటకు రప్పింపుమి బలాత్కృతిగ నొప్పె. నేవి రసభంగ మొనరింతునేమొ మొదల.
- ఉ. ఆనరపీరుహాక్షి జలజాపని యాతమచుర్య లేవి యీ
 వానవలోకసౌఖ్యములు వ్యర్థము; లచ్చెలిమిన్న విన్న నా
 కాన జవించె వైకమ తదంగన వియ్యోధఁ దేవలెకా రసా
 భావము గాకయుండ నొకపక్కిక పీడగు వేర్చుకూర్చునన్. 198
- వ. అవి యెచిపిన నమ్మంత్రివరుం డరిగి దొడవ్వల విలిచి వివయావనతుండై యిట్లను.
- ఉ. ఎండందానఁ : వియ్యోధకు నేమికతమ్మున వచ్చియుంటి : పి
 యందముఁ జందమున్ వివి వృరాకురుఁడై ననుఁబె మూవిడుం
 డందుం కేగుదెంచెదో : రయమ్మున నాకవిఁ దోడి తెచ్చి పి
 కిందు నొనంగువాడనో, చ్చుగేక్షణ : యీ తడవేం చెప్పుమా. 200

మ. పరసీతాననదత్తమౌ పరమునకా స్వర్గమ్ము విరించి యె
వ్వరికిన్ వద్దుఁడు గాక యిచ్చ కనురూపంబైన రూపమ్ము దా
ల్చి రసజ్జత్వము గల్గి మావిభుఁడు విస్సీమప్రతాపాదిభా
స్వయఁదై వర్తిలు వేటొకండు మహిషస్వామిస్థితిన్ బోలునే. 201

చ. అనవుడు లేతనవ్వు నగి యజ్జగదంబిక పల్కు “దేవతా
జనవిగ న న్నెఱుంగుము ప్రళంస యొనర్చితి కాన సంతయున్
వివిచెద మీవిభుం డిదెడివేదన కోపక నన్ను వేడినన్
బవిఁ గొవి వచ్చితిన్ మహిషుఁ బట్టి వధించి సురాఃప్రోవఁగకా. 202

మ. ఇంతపట్టును నీయందలి వినయవిధేయతలకు మెచ్చి వచించితి వేటొక్క తెఱఁ
గేవి యిప్పుడ విన్ను వధింతు వింకఁ జాగు పేయక పోయి మీ రాజునకు నారాక
యెఱిఁగించి యిటు వదియింపుము, 203

దేవీ మహిషదూత సంవాదము.

కా. “జీవింపన్ వలకేవిఁ దత్క్షణము న్నశ్చీరి వీడి పాతాళముం
బోవం జూడు మనుగ్రహించి విడుతున్, బో నేరకున్న విన్నునున్
దేవప్రీతిగ యుద్ధరంగమున మద్దివ్యాత్రుపాతమ్ములం
గావింతున్ మృతుఁగా మదగ్రమున నీగర్వంబు దుర్వారమే. 204

చ. ప్రతియంగమందు దుర్ముడులు వల్లురు నీవలె దేవసీద సం
తతగతిఁ జేసి మచ్చరళతమ్ముల రూపటి పోయి రింక నీ
గతియును నట్లకాఁ దలఁచి గర్వము వీడుము ధాత నీకు మె
చ్చి తివిరి యిచ్చునవ్వరము చెల్లదు పొల్లగు మచ్చరమ్ములన్. 205

ఉ. కావున దేవసదృశమును గర్వముతోడన వీడి పొమ్ము లే
దా, వెఱిపేది శత్రుములు దాల్చి రణమ్మున కేగుదెమ్ము నీ
కావర మింతలో నడఁచి కాలవిప్రోలికిఁ బంపి స్వర్గ మా
దేవతలందు విల్పెద విధేయులఁ బ్రోచుట నాకుఁ జెల్లదే.” 206

మ. అవి మహిషునకుం జెప్పుము పొమ్ము నావుడు మంత్రి యయ్యంబిక కిట్లను, 207

ఉ. ఎక్కడిమాటలియ్యవిఁ మృగేక్షణఁ యౌవనగర్వనంపదన్
మిక్కిలి మీటి వల్కెడు నమిద్దనరాక్రమకాలి మావిభుం

దెక్కడ : దాం నీ వతని వెక్కటిపోయన ఏగ్రహించు లా
వెక్కడ : నన్ను శక్యమగునే : విను మఱిని శౌన్దర్యంపదల్.

208

ఉ. ఆతని వైశ్యమొక్కవివమైనది కాదు శభాశ్మనాగము
భ్యాతతమై పదాతినివయోకలమైఁ తగుఁ గాదుదాన వి
భ్యాతుఁ దతండు వి స్తుకంచు జమ్మరమే : లలితాంగి : దుర్మద
స్మితగణంబు మాఁతి నకింపఁగఁ జేయుటయున్ భరంబొకో.

209

ఉ. నీయెడ మావిభుండు గడు నెక్కుము గల్గి చరించునప్పు డే
మో యువతీంలాడు : కనిసోత్తులు పల్కి రసంబు భంగముం
జేయఁగ రాదు నీకిటులు వెప్పుచునుంటి మఱిత యేల నీ
ప్రాయము సార్థకమ్ముగఁ గృపణ గనుఁగొమ్ము వరింపు మాతనిన్.

210

గీ. అతివిరాజ్యము భవమునునభిండునుఁ ద్వ. దీయచుగు భృత్యుఁడై పేదఁజేయుఁబట్ట
రాజ్యవై మమ్ముఁదానింప రాదె : భక్తి భవమున నీకు మ్రొక్కెదఁ జంకఁజాడి.

వ. అనిఁ బహుభంగుల సామపూర్వకమ్ముగాఁ బోదించు వారికి నయ్యుంబ యిట్లును.

ఉ. నీదగు తెల్విరేటలును నేర్పును వింతియ నీన్ను మంత్రిగా
మాఁదిసవానికిం దెలివి యొప్పునె : యోషకుఁబడి : బుద్ధులు
వ్యాదులు విద్యలుగా హతమనస్కులు విద్యలు విద్యలే వృథా
వాద మిదేల : భత తగువారిని గూర్చె జగమ్ము నెవ్వఁగన్.

213

వ. ఏను శ్రీ స్వదానిమ్మునం జేసి వాని బలపరాక్రమంబు లెఱుంగవని కదా ప్రేరితి
వయ్యది విక్కింబ. ఏను బురుషుండ నొందెఁ దదనుగుణస్వభావ నగు శ్రీ
నొందెఁ గావించునని వెండియు.

214

మ. అతిమాకుండయి మున్ను మీప్రభువు రానానించె శ్రీచేతఁ బం
వత సర్వతాతమ్మునన్. వినుము శచ్చాతుర్భు. "మెంతే జాగు
స్మితమో నంగవచేతఁ జమ్మ" బని భాఁ జిత్తమ్మునన్ బోయఁద
మ్మతిహీనుం యిపు డవ్వరం బెదిరెఁ దాపైమైఁ జవం బోయనే.

215

ద. "సహస్రపు బన్ను నివ్వనిర పోర నెదిర్చి వధించనే" యటం
చరయక మృత్యు నీ నెవము వందినచంచు నెఱుంగునట్లు మీ
వరవతితోడఁ జెప్ప మొకనాతియ కాదు. తృణంబు పక్షమై
పొడిఁగొనుఁ గలపర్యయము మూఁడివ వెంకటాచారికేనియన్.

216

వ. కాలంబు నమంజనం బగునప్పుడు వజ్రంబేనియుఁ దూలంబగునట్లుగుటఁ దనకుం
గల నైశ్యమ్ములను నాయుధమ్ములనుఁ దక్కటి సాధనమ్ములను వమ్మగు నిక్తు
వంటివి మఱియును. 217

ఉ. కాయము దాల్చువారలకుఁ గాదొకొ మృత్యువు ; నిక్కమేరికే
నాయువు నిశ్చలంబె ; జలజాననుఁ దాదిగ నొక్కఁడేని ని
త్యాయితఁ డున్నె ; చాపు లరయన్ బయరీతులు, దైవనిర్మితం
దై యటు తన్ను మృత్యువు రయమ్మున మ్రింగఁగవచ్చె దుర్మతీ. 218

వ. ఎవ్వని తెవ్విదమ్మున విధించి యుండు వాఁడవ్విధమునఁ బోలియు, విట్లుండఁ
గొందఱు మూఁడులు 'మాకు వరమ్ము గలదు మే మెవ్వరికేని నవద్యుల' మని విష్ణు
పీఁగును, రట్లు గర్వించినవా రెవ్వరేని శాశ్వతులై యుండిరే ; యంతవట్లు నీవ్రథు
వునకు బోధించి జీవంపఁగలఁడేని హవిర్యాగమ్ములను దివమును దేవాధీనం
బొసర్చి కన వారికొఁ బాతాళమ్మున కడిగి యందు సుఖమ్ముగ నుండునట్లొనరిం
పుము నావుడు మంత్ర విజాంతిరతంబున. 219

ఉ. ఎక్కువ తక్కువల్ తెలియ కియ్యబలామణి ప్రేలుచున్న దీ
చక్కెరబొమ్మయుక్కడఁపఁ జాలియుఁ జాలకపోతి రాజు పె
ష్మక్కువఁజేసి దీనిఁ దన మానివిఁగాఁ గొన నెంచి పంపిన
స్థితిమలాక్షి యేమనిన నెల్లిదమై చన దింత నిక్కమో. 220

వ. కాదని యిత్తరుణితో ననికి సంతసఃట్టితనేని రసాథాసంబగు నట్లు విరసంబొసర్చి
వ్రదునన్నిది కేగుచెట్లు వచంజనంబగు ; అదియునుగాక కామాతులం డగుకతన
నకండు నాకాక తెదురు చూచుచుండు, నట్టియెడ నేనిద్దాని జయించినను నిద్దాని
సమరమ్మున నోడినను విరుదెఱుగు నతని కప్రియంబు యగుంగాకేమి యాతవిఁడ
కేగి చక్కఁగా బోధించి పిదప నతని యభిప్రాయాను సరణమ్మునఁ గార్యంబు
నిర్వహించెద విదియ లగ్గని యతండు మహిషపాలికిం జని కృతాంజలియై
యట్లనియె 221

శా. వీయాజ్ఞం గొని యేగి కంటి నచటన్ సీరేజపత్రాక్షిఁ దే
జో యుక్తిన్ వెలుఁగొందు దాని శరసంస్కార్యుచితాప్తాదశ
స్పృహద్వాహువిలాస సింహగత నబ్బాలాశిరోమూళితో
నీ యందమ్మునుఁ జందముం దెలుపుచు న్నే నిట్లు బోధించితిన్. 222

- ఉ. మావిధుఁ డీశ్రీలోకముల మన్నవ తెక్కినవాఁడు విన్ను సు
శ్రీ వెంయంగఁ బట్టమహిషీపదమం దొగి విల్పి పేవకుం
దైవశవర్తియై మెలఁగు నాతనిఁ బొందుము మూడులోకముల్
వీ వయ యేలుకొమ్ము రమణీః యెలప్రాయము సార్థకమ్ముగఁ. 223
- చ. అను నా పలుకుల కక్కామివి కవలి స్మితం బొనర్చి యిట్లనియె. 224
- చు. మహిషీగర్భసముద్యుతం దులువ నమ్మందున్ సురప్రీతిధూ
ర్వహనై యేదిలియత్తు శక్తి కకటాః సాపాత్యః నాబోఁటికిన్
మహిషుండా పతిః యెంత హీన యయినన్ మానంబుపెంపేది త
ర్పహవాసం బొనరించునే? మహిషియోదద్యోగ్య తుల్యాకృతిన్. 225
- చ. సుంకికు వైరియై మిగుల సోదాదు మత్తిలి దుష్టుడై యహం
కరణమునన్ జరించు జనకంబకు నమ్మహిషాదమున్ వదిం
తు నియము మీట దైర్ఘ్యతితోడ రసాకల మేగినేవియన్.
గరుడ దలిర్చుగాతు నని కావర మెత్తి వచించెఁ జెప్పనన్. 226
- చ. అంత నేనాదుర్భాషణమ్ములకు నైవక యుద్ధమ్మునకు నుకింప నెంచి కనభంగం
బగు నవి యోజించి దేవరకు విన్నవించ విట కరుదెంచితి. 227
- ఉ. అంగనయఝ్యు నెక్కుడు మదానదై బలముఁ జలంబు ను
ప్పొంగ విరంతుశంబుగ రజోత్కుడై చెలువారుదానితో
సంగర మాచరించుట యపాద్యమ కా వగతున్ జయంబుఁ ద
ద్భంగము నన్న వెయ్యిదల దైవవిధేయము రెంకవారికిన్. 228
- చ. నాపుడు మహిషుం డీతికర్తవ్యతామూఁడుడై వృద్ధులగు మంత్రుల రావించి యీ
యంగవ దేవప్రేరితయై చనుదెంచివ శాంబరియగుమాయ యగుం గాకేమి మీర
లుపాయజ్ఞుల రిందు సామాదులయం దెయ్యది ప్రయోజ్యంబగు విశ్వాసార్హంబుగా
వదియింపుఁ డనివ వార లిట్లనిరి. 229
- గీ. వత్సమై ప్రియమైవపవనము పతిఁ
దెలుపు బుచితంబు రెంటిఁ దొలఁగకుండు
మాటదొరకదు రుద్యమై మండు రోగ
హారి యగు పెండు దుర్లభం బంధ్రు బుధులు. 230

- గీ. అన్యతమునఁ బ్రీతి పుట్టించు నతికపటులు, వేనవే బుండు సత్యమ్ము వినుచువాడు
వివేదివాడును దానిని మననచేయు, వాడు మూగురు దుర్లభుల్ పార్థివేంద్ర. 231
- వ. కావున నెడతెగచి యమ్మహాకార్యమ్మునందు నీ కెట్లు ప్రీతికరుల మయ్యెద మది
యునుం గాఁ రాఁబోవు కుభాకుభమ్ము లెవనికి వేద్యమ్ము లనవుడు మహిషుండు
మంక్రుల కిట్లను. 232
- క. తప్పేమి మీకుఁ దోచిన, యొప్పున వచియింపుఁ డిందు యుక్తియుతంబై
చొప్పుడువానివచనమున్, గొప్పఁగఁ జేసి కయికొందుఁ గోర్కె దలిర్పఁ. 233

మహిషుండు దేవికడకుఁ దాఱుముం బంపుట.

- వ. నావుడు విరూపాక్షం డను మంత్రిశ్రేష్ఠం డతని కిట్లనియె. 234
- చ. అన్యతము సాహసమ్మును మృగాజ్ఞఃసౌ మ్మవి నీవెఱింగి యి
వ్వవిక ప్రగల్భవాక్యములఁ బ్రోడిచు గోల్పడఁ జెల్లునే? యొకం
డనక ననున్ వెలం బనువు మవ్వనితన్ వధియింతు నొండెఁ గా
దనివను నాగపాశముల నంటఁగఁ గట్టెద, నిన్నుఁ జేర్చెదఁ. 235
- వ. పిదపఁ జేయునదిలేక వశవర్తియై నీకోరినయిట్ల వివిధ భోగమ్ములం దేల్చి
నీయం దనురక్తయై యుండు విది నాకుం దోచిన తెఱంగు, త్రిలోకవిజయం
బొనర్చిన నీతోటి కొక్కబోటికై యంత తలంక వలయునే? యిది విభీషికా
మాత్రంబ కాని వేటొండు గాదు నావుడు దుర్దరుం డనుమంత్రి యిట్లనియె. 236
- మ. అనుమానమ్మునఁ జూడ నవ్వవిక కామానక్రగాఁ దోచె నం
గనలం దిట్టి విభీషికల్ గంపు వక్రప్రక్రియం బూరుషం
గని లోఁగొందురు హావభావవిదు లాకర్షింతు రీదెయ్యు. లి
వ్వనజాక్షిమణి నిన్నుఁ గోరి యిటు పై పై వక్రతల్ సూపెడున్. 237
- చ. “శరముల నిఁ జయింతు” ననె సారసగంది. తదర్థ మన్యగో
దర మగు బెట్టు; లమ్మదనశాస్త్ర మెఱింగిననాకుఁ దక్క, భూ
వర; శరముల్ కటాక్షములు, వ్యంగ్యవిధిన్ గ్రహియింపు తత్పరం
పరలు విగిడ్చి నిన్ను వశవర్తిగఁ జేయుకలంపు గాఁ దగున్. 238
- వ. అమ్మగువ వచించిన వాక్యమ్ముల కెల్ల నర్థం విట్లన యోజింపవలయు నట్లు
గాదేని ద్రిలోకమ్ములం జయించి హరిహరాదులఁ జీరికిం గొనక నిష్కంఠకమ్ముగ

రాజ్యంబు కాసిండు నీవయి నొక్క యజరి బాణపాతం బొనరించు టది యేటి మాట; ఇక నొక్కటి యవకరింపుము, “బాణప్రయోగం బొనరించి నిన్నుం బడ వైచెద” నని కదా, యత్తతోడని వరితె; “వడవైచెద” ననుటకు వ్యాఖ్యానం బవ దరింపుము. 239

చ. మొదలఁ గటాక్షపాఠమున మోహితుఁగా నొనరించి మీద దు
ర్మమమున యుద్ధరింగునును గుంజాశయ్య బలాశ్కరించి విన్
జనురుగఁ బంపదెట్టి పురుషాయితబంధమునన్ గరంతు నం
తదనుకః బాట” మింట యది తి త్తము చూరకెఱుంగఁబోలునే 240

చ. పుటియు నిన్ను విగతప్రాణుఁగా నొనరింతువనుటకు నర్థంబు వినుము, ప్రాణం
బుఁ దేజులు బాని నపకూఠించుననుట, యత్తమాంగనలు వ్యంగ్యప్రదాన
స్వేదాఁ గాముఁ బరియించుట గాదుకాత్మనష్టతంబు, నీ విజ్ఞాండగువానిం బంచిన
బాని కీ యర్థులు గోచరిం బగునే యని వెండియు. 241

ఉ. నాచును దానముం గొలిపి వంశవనగంధిరిఁ బొందు మొందు లే
దీమెయి నీకుపాహు, పుడి యెంతటిగర్విము నేనిఁ బాల్చుఁగా
తేమి చుతెంత కోవవడియే వగుఁగా కిటు చేసినా వళం
బై మరగున్ గ్రనుమ్ముగ, మృగాజీంభంగులు వక్రవక్రమూర్. 242

క. పదుమాట లేల యచ్చిలు, కలకొలికిం దెచ్చి నీకుఁ గామక పేయం
గల నమ్మఁ బనుపు మావలం, గలపని నేఁ జాచికొనెదఁ గా కనురేఁద్రా. 243

చ. అవి పదుకువరిచి కర్థంబై తాముం దీటను, “మహాత్మా యిహ్యది కామాతురయ
వ్యంగ్యార్థవతురయ నీయందనుర క్తయంగామి విశ్చయంబు. 244

ఉ. ఆకరి మూడి నాపదుకులందరి యర్థము పంగ్రహింపు ము
ష్టాదకబాహువుల్ విశివసాయకముల్ గల దీనివంటి బల్
గాదిలివన్నెలాఁడి నొకకాలమునందును నెంచుఁ జాడఁగా
రా దిది యెద్దియో కడు భరంబుగఁ దోఁడు నరిష్టహేతువై. 245

చ. దీని కనుగుణమ్ముగ నాకు, బెక్కులు దుస్వస్వప్నమ్ము లింతకుమున్ను ప్రతిదినమ్మును
బొడముచున్నయిది, నేటి యుషఃకాలమ్మున నొక కాంత కృష్ణాంబర ధారిణియై
యేడ్చుదు గృహాంగవమ్మునఁ బొడకట్టె విది యట్లుండ. 246

క. ప్రతిదినమును వికృతములగు, రుతు లడర విలక్షణంపు రూపునఁ దగు ప
క్షితకులు గృహములపై రా, త్రితతీన్ గూయంగఁ దొడఁగె దేవర : వింశే. 247

చ. ఈమర్మిమిత్తమ్ముల కెద్దియేని నొకకారణం బేర్పడవలయు, నియ్యెడ యుద్ధరంగ
మ్మున సన్నద్ధమై యున్నయంగన గంధర్వియు మానుషియు నానురియుఁ దదన్య
యుంగామి తెల్లంబు, దేవప్రేరితయైన యొకమాయ గావలయు నెట్లేని నగుఁగాక
సంగఁమ్మునకు సంతనకట్టి వెడలుట కర్థంబు జయజయమ్ములు దైవాధీనమ్ము
లగుట బుధుండప్పట్ల నిర్భయుండు గావలయు శుభాశుభమ్ము లేరికిని వార్యంబులు
గావు" నావుడు మహిమం దతని కిట్లనియె. 248

ఉ. నీ పచనమ్ము లింత తగునే చను మిప్పుడ యుద్ధమందు బల్
దేవ యెల్లర్ప నవ్వనిత లీలమెయి కా వళఁగా నొనర్చియుం
దే వెర వయ్యెనేని యిటుతె మ్ముటు దక్కినఁ దీవ్రబాణముల్
ప్రోవులు గా నిగిడ్చి జము ప్రోలికి దాసి నొనర్చు మే దైతఱు. 249

ఉ. వీరుడవై స్మరాగమవివేకివి వాఁ గర మొప్పు వీరుగం
భీరత నేఁడు చూడవలె వే చని వేగిఁపాటు దక్కి యం
భోరుహనేత్ర యియ్యెడకుఁ బోరఁగ వచ్చెనొ, పొందవచ్చెనో !
నేరుపుమైఁ గనుంగొనుము విక్కిమెటింగి దొడంగు మాజికన్. 250

గీ. కేవలము విర్ణయింపదవై కివియ కత్త, లోదరీమణి నెమ్మడి నున్న తెఱగు
వరసి యప్పటి కనుకూలమైన వలచి, ననునరింపుము పొమ్ము జయమ్ముఁగొమ్ము.

చ. అని యానతిచ్చినఁ దాఁనుండు కాలవకుండై సైన్యమ్ములు గొలువ మహిమనకు
వమస్కరించి వెడలి యెడనెడఁ బొడము దుర్బిమిత్తములు గణింపక చని ముందట.

క. హర్యక్షముపై నెక్కి య, వార్యాయుధహస్త యగుచు వచ్చిన యుద్య
ద్వైః గనె లోకనాయక, వార్యకా దివిజాషఠీసమారాధ్యపదన్. 251

చ. ఇట్లు కాంచి దౌడవ్వుల నిలిచి నయుక్తికమ్ముగ వినయఘోషకమ్ముగ నిట్లనియె.

ఉ. శృంగి నెఱుంగుదే ! యతఁ డజేయవరాక్రముఁ డెల్లరూపు లా
రంగొవ నేర్చువాఁ డబల : రాక్షసశేఖరుఁ దానికుండు నీ
కుం గడు లోఁగి వీరుగుణకోటి గుణించుచు రూపమెంచి పా
ణిం గ్రహియింపఁ గోరెడు గణింపఁ దరంబె లవద్విశేషమున్. 255

తాముందు దేవితో సంభాషించుట.

- క. మాయేలిక కేలికనై, నీ యిచ్చకు వచ్చినట్లు నిర్జరభువన
స్థాయినివై సందనమునఁ, బాహుక విహరించుకంటె భాగ్యము కలదే. 256
- ఉ. నుందరిమైన దేహ మిటు చొప్పడె నీకుఁ బురాకృతంబు మే
లందినదాన పొట నకటా యిది యెట్లు ఫలించు మావిభుం
బొంది సుఖించవేనిఁ బుష్పదోచిదొఁ కల్పకసూనవిస్ఫుర
త్కండుకముల్ ధరింప కిటు కత్తులఁ బానఁగ నేర పాణులన్. 257
- ఉ. మానివి యేలొకో, తెలివి మాలి ధరించితి బాస మత్తరం
తానముతోడఁ ద్రూరితలు నాజెప్పుఁజూపుయఁ దత్తదర్థ సం
భాస మొనర్చఁ జాలవొకోఁ తన్నిఁ సుమమ్ములఁ బూని యైన నె
వ్వానికిఁ దీతి గాని యిది పల్లవపాటికి నీకుఁ జెల్లనే. 258
- వ. అదియునుంగాక వింకొక్కొక్క వచియించెద యుద్ధమ్మునకన్న సంసారికి వేతొండు
దుఃఖమ్ము లే దైనను లోభాదృశులై యద్దాటికి మదాంధులు ననుకట్టుదురు, నీబోటి
బోటి కియ్యది యేంఁ ఆమగ్రహించి దేవదానపూజితుండై లోకమ్మలెల్లఁ
దానయై యతిఁయించు వన్నదదినతి మహిషాసురు నిరియించి పట్టమహిషివై
యజ్ఞోపధోగమ్ము లనుభవించుము సంగరమ్మున నేరికేవి జయంబు సంశయగ్రస్తం
వంతయు నీతివేదివి వగు నీకుఁ దెల్లంబయివి వెండియు. 259
- చ. అతని పరించి యౌనవనువందు సుఖమ్ములు గూడఁ బెట్టి వి
ర్జితసురనాథుడై సహిషుచేసకు మించెడివాని లోకనం
పుకు సుతుఁగాంచె దీపు కడు సుందరుఁ దత్తమజుండు మీద దై
త్యకతికి రా జగుం దనదుదాటి సురాసురులెల్ల మెచ్చఁగన్. 260
- వ. అను తామ్రవివచనమ్మును విని మేనుగంభీరభాషణమ్ముల వయ్యంబిక యిట్లువియి.
౯. ఓరీ తామ్ర, కలువ్రలావః విను మీ యుక్తుల్ పహింప న్నమం
దేరం బించివవానికల్లివలె గేదె న్నేను గా, వట్టి దు
ప్ప్రారంభున్యవసాశి వ మృహిషుఁ గామార్తున్ పరింపంగ నా
కేరితిం దగుఁ బుచ్చుమం దురుదరం బేలీం నేఁ దాలెదన్. 262
- క. హరిహరవీరజావసుల వృద్ధిగీతులఁ గోర కక్కటాః
మరుచిరమూర్తియంచుఁ దను మానకరాత్తుఁ దృణాశి శృంగి నే

వరువిగఁ బొంది లోకమున వారవి దుర్యశ మంద వెట్టిసుం
దరనె : పశుకా వరింపఁదగు తవ్వియుఁ గల్గెనె యేయగమ్మునన్. 263

వ. అదియునుంగాక విరుణుండును విర్మముండును సర్వసాక్షియు సర్వకర్తయు నక
ర్తయు సర్వజ్ఞుండును సర్వగుండునుఁ బూర్ణుండునుఁ బూర్ణాశయుండును శివుం
డును శాంతుండును సర్వభావనుండు నగు పురుషుండు మద్భర్త, అతనిఁ ద్వజించి
హేయతాభావనమ్మగు దేహమ్మునం బొల్పుమందాత్ము న్నధముఁ ద న్నే మవి వరి
యింప నుంకింతు నని వెండియు. 264

ఉ. కాతకరాశిఁ గాలుమహిషంబుగఁ జేసెద మీవిభున్ మరు
ద్భూతికిఁ దక్కి వీతిమెయిఁ బోయి రసాతల మంటియున్న వ
క్కాతరుఁగతు వింతయును గ్రక్కునఁబోయి వచించి యుద్ధపుం
జేతకుఁ బిల్వ మత్తులవఁ జెచ్చెర వచ్చినఁ ద్రుంకు నేల్మిడిన్. 265

కా. భిక్షుకుండు ననున్ వరించునె : మదప్రాగ్భారదుర్వారధీ
మగ్నాత్తుకా మహిషాధముం దను వికామప్రోజ్జ్వలన్మామకా
స్రాగ్నిజ్వాలలఁజేల్చి నంచెఱుఁగఁదొరా : తామ్ర : యంచున్ రిపుల్
భుగ్నప్రాభపులై కలంగ రవముం బూరించె పౌరమ్ముగకా. 266

కా. స్వర్భూదుర్భర మైనయారవమునన్ సప్రాంబుధుల్ దూలె నం
తర్పారంబు నహింప కద్రులు ప్రతిధ్వనమ్ము లిచ్చెన్ భయా
విర్భావమ్మున దైత్యసంఘములు కంపించెకా దదీయాంగనా
గర్భమ్ముల్ సగిలెన్ దికావలయ మేకంబాయె నొక్కుమ్ముడిన్. 267

ఉ. అంప మాలకించి భయమంది వలాయనకాలి తామ్రుఁడెం
దే రయ మార నమ్మహిషధీరువి నన్నిధి కేగె, మున్న త
త్పాదులకర్ణముల్ బధిరభావము దాలె ననంతరంబు నా
గారియు గర్జితకా ద్విగుణ మయ్యె భయమ్ము సురారికోటికీకా. 268

వ. విప్లుట మహిషుండు భయత్రస్తుండై తన కడ కరుదెంచిన తామ్రుం గాంచి పవి
పురిదిక్కు మొగంబై చింతాదంతురం బగు చిత్తమ్మున సుత్రలపాటుగదుర
విల్లవియి. 269

మ. గరువం బేది రసాతలమ్మునకుఁ బోఁగా నెంతుమో దుర్గ మె
వ్వరికిం భేద్యము గావీరితి నొనరింపం జూతుమో లేక సం

గరరంగమ్మన నత్తలోదరిఁ గడుకా గారింతుమో యెంచి మీ

ర్యరబద్ధుల్ వచియింపుఁ డియ్యెదల కాత్మప్రక్రియాదురులై.

270

గీ. మంత్రమూలంబు రాజ్యంబు మహిపతులకు, నదియు గుప్తమ్ము గావలె నట్లు గాని
చో వివాళమ్ము గలుగు నచ్చో ననుగుణ, మైనవలంబు విచారింపుఁ డయ్య మీరు. 271

ఉ. వచ్చివకాంతగా దబల, వైశమ పోయి జయింప రాదు తా

నవ్వుపలాక్షి యెక్కటిగ నాహవతేకికి విర్భయమ్ముగా

వచ్చుట కొంత చింత్యమగు వారక పోరితి మేవి మీఁద మే

ల్యచ్చునో ! కీడు వచ్చునో ! భువం బభుభం బెవఁదోపుఁ జెప్పగన్.

272

వ. ఉపాయవాదులు కొందఱు దైవం బన నెద్ది యెవ్వఁ డెఱుఁగు నోపనవట్లు యత్నం
బొనరించుట కర్హం బుండు. కొందఱు దైవమ్మును సుద్యమంబును గార్యసిద్ధి
ప్రదంబు నని చెప్పుదురు. మీమి బుద్ధిబలమ్మున విం దెయ్యది శ్రేయమో వివరింపుఁ
డనుడు విదానాదను మంత్రి యతవి కిట్లనియె.

273

సీ. మహిషేంద్ర వింకె : యిమ్ముహిత సురప్రేర , జంబున విటకు యుద్ధంబొనర్చు
నేలెంచె విక్కాంత యెల్లసురలయంశ , ములఁ బుట్టుటయు విక్కముగ నెఱుంగ
నయ్యె. ప్రీతికు వి వ్వుచురులు వంచిన , విప్పాట యోజించి రిక్కతమునఁ
గాదె దొడవ్వలఁ గడిసి యెల్లరు నహా , యులు గాఁగ మంకించు చున్నవారు

గీ. మనము రణమన తేగిన వనజనేత్రుఁ

దొట్టి సురలెల్ల నసురుల గిట్టఁ జేయఁ

గడఁగుదురు విన్నమాత్ర మల్లాంత చంపు

నెఱిగి తగుయత్న మొనరింపు మింత విజము.

274

వ. నా బుద్ధికిఁ దోచిన విధమ్మునఁ జెప్పితి భవితవ్యం బెఱుంగ నంత నమర్థందనే ;
నీ తెయ్యది సులభంబగు నట్లు నవరించునది యేకాకినియై కామిని యుద్ధార్థిని యగుట
యెంతకేవీయు నక్కజంబగు ననునంత దుర్మఖండను నవిపుం డిట్లనియె.

275

త. అయి మీఁక నీకు లే దనుట పత్యము నావచనంబు తప్ప ద

ట్లయినఁ "బలాయనంబు వర" మన్నసురావళినెల్ల వోర్చి యొ

క్కయవతి కిట్లనర్చుటయుఁ గాదు, రణం బొనరించి వచ్చినన్

బయ నెగడున్ యశంబు జయనక్షమనన్ సుఖ ముద్రమేయమో.

276

వ. అనిన నావృణం డిట్లనియె.

277

- ఉ. ఏ నొకరుండనే చని జయించి యమాలయ మేగునట్టు ల
మృణినిఁ జేయు వాడ దృఢిమంతుఁడ వయ్య నదీరుభంగి నీ
కొని భయమ్ము చెందఁ ననురాధిపుఁ దొట్టి దిగీతులెల్ల రన్
దీనులఁజేసి యిక్కరణేఁ దేకువ దక్కుదురయ్యఁ కాంతకుఁ. 278
- గీ. ఈవు సంక్రామమునకు రానేల! నన్ను, బంపు మొక్కింతమాత్ర నప్పడఁతిఁ జంపి
మగుడ నీకడ కరుదెంతు మహిషరాజ! మామకీనబలంబు సామాన్యమయ్యఁ 279
- వ. అంత దుర్దరుండు వినతుండై యిట్లనియె. 280
- ఉ. నీ కయి దేవతల్ మిగుల స్నేహనఁ బన్నినయీలతాంగి మా
యాత్మికి నొక్కప్రేమిడి శతాక్షపరంపరన్ వధించు నా
నాకుల కాకుండ్విము రయమ్మునఁ గూర్తు బిభీషికార్థ మీ
రాక యెఱుంగు, మంతయుఁ గరంబు తిరంబుగ విర్వహించెదన్. 281
- వ. అంతియకాని రాజనీతివిరుద్ధంబగు తెరువునఁ బోవలదు. మఱియొక్కటి వినుము
లోకమ్మున పేసకులు సాత్త్విక రాజస తామస భేదమ్మున మూఁడు తెఱంగులవా,
రంచు సాత్త్వికులు స్వామికార్యమ్ములు సాధించుచుఁ దదవిరోధమ్మునం దమ కార్య
మ్ములు నిర్వహించుదురు రాజసులు స్వకార్యతత్పరులై యొక్కొకతఱిని స్వామి
కార్యంబులును యదృచ్ఛగా నిర్వహించుదురు, తామసులు స్వామికార్యంబు దిగఁ
ద్రొక్కి స్వకార్యతత్పరత్వమ్మున పలనగునెడ మార్తరం గలసి ప్రభుచ్చిద్రమ్ములు
వెలిఁజేయుచుఁ గోళగుప్తంబగు ననివడువున భీతిం గొలుపుదురు. 282
- క. కావునఁ దాదృకుఁగు దు, ర్పావుల నమ్మంగఁజనదు ప్రభువులు, మంత్రం
బాఁ వెలికిఁ బోవు కార్యం, బాఁ విపరీతించు నట్టియదయుల కతనఁ. 283

బొష్కల దుర్ముఖులు దేవితోఁ బోరుట.

- వ. అట్లగుట నీవు నిశ్చింతమ్ముగ నుండు మేనును బొష్కలండునుం గలసి యరిగి
యక్కామినిం జయించి నీకడకుం దోడితెత్తుచుని యరువురును గృతనమస్కా
రులై దిక్కులు గ్రక్కదలఁ బురమ్ము వెలువడి దేవింగాంచి యిట్లనిరి. 284
- ఉ. ఓ వనినాయకాక్షి! వినుమొక్కఁడు పంచెద మేము విన్ను. మా
దానవనాయకున్ మహిషుఁ దత్పరతన్ వరియింపు మాతఁడుఁ
మానవరూపుండి విను మన్ననఁజేయు రహస్యచుండు; దు
ర్మానముమై నవిం గడఁగి మానముఁ బ్రాణముఁ గోలుబోదురే. 285

వ. కామరూపుడగు మారాజుతో సకలభోగమ్ము లనుభవించుచుఁ ద్రిలోకమ్ముల కేరి
కన్నె యేరికొమ్ము నావుడు దేవి యిట్లనియె. 288

గీ. ఎంత కామివియయ్యఁ దా నేలకాంగి
యధముఁ బతువు వరింపఁగ నాత్మ నెంచుఁ
గులము శీలమ్ము గుణమును గలుగు తగిన
వరుని పరియించుఁ దన కంత వలయునేని. 287

చ వెడవెడ నూటలాడుచు బిభీషిక బియ్యెడఁ జూప కింక మీ
యొడయబియ్యెదదై తేగి ననురోమ్ములుఁడై చనుదెంచునో, రయం
బదర రసాతలమ్మునకునై చనునో తెలియంగఁబల్కి యి
య్యెడ కడదెంచి నొడ్డుఁ డిక నే సహియింప దురుక్తు లాచినఁ. 288

ఉ. ఆ కతినోత్తంబు వివి దురాత్ములు దైత్యులు బాణవృష్టి పెం
జీఁబటి గ్రమ్ముఁగాఁ గురియఁ జెచ్చెర నజ్జగదంబ సింహనా
దాకులై రిపుల్ బెదర నంపగముల్ విగిడించి సంత దు
ర్దీకుఁడు బాష్కలండు చనుదెంచెఁ జమాతతి కగ్రగమియై. 289

క. దట్టందై యుత్రమ్ముల, నెట్టన వద్దేవిమీఁద విగిడించిన వ
ప్పట్టన వయ్యంబయఁ దా, బిట్టెనె శరములు వేనవేలు గడంకఁ. 290

వ. ఇట్లు బాణసరిహాసీహాతమ్ముల విడవురుం దుములమ్ముగాఁ బోరుతటి, 291

కా. అకర్ణాంతము చావముం దిగిచి పంచాత్రమ్ము లద్దేవి య
స్తోకాహంకృతి వానిపై విడువ నా సోఁ కప్పిటిం ద్రుంచి వి
ర్భీకుండై యొకయేడు బాణముల దేవిం గొట్టి బిట్టారై రా
ద్రాకారమ్మున నంబయఁ దళశశిస్త్రావిధు జేసెన్ రిపుఁ. 292

ఉ. వాచిశరమ్ములం దునిమి వాచిశరమ్ముల నోవ వేసి య
మృదవనభాదిదావ మనమానరయమ్మునఁ ద్రుంచి సింహనా
దానుగతిం జెలంగె జగదంబ, సురారి గదాత్రహస్తుఁడై
పూనిక నేగుదెంచె వలపుప్పుసుగంధినిఁ బిల్కూమార్పఁగఁ. 293

మ. అటు లేతెంచెడి బాష్కలంగవి గదన్ హస్తమ్మునంబూని యె
క్కటి కయ్యమ్మున మూర్ఛివోవడఁచె పక్కంజాషిఁ వాఁడంతలోఁ

బటువేగమ్మున మూర్చఁ దేటి గదవైవన్ దాని వారించి మి
క్కుటమౌ శూలమున విలించివరిపునక్కుంజించె నయ్యంబయన్.

294

ఉ. శూలముదాకి బాష్కలుఁడు సోలి యమాలయగమియై మరు
జ్ఞాంమునంత దీర్చె నది పైఁవక దుర్ముఖుఁ డాగ్రహమ్మునం
చూచుచుఁ దేరి నెక్కి 'ఏలు తొయ్యలి! యెక్కడకేగ వచ్చు వి
న్నాలముతోఁ బొరింగొనెద' నందు శరమ్ముల ముంచి యెత్తినన్.

295

ఉ. వక్త్రము జేపురింప సురవైరులు భీతిల శంఖనాద సం
నక్తములై చిశల్ గలఁగ శక్తి గుఱారవ మాచరించి త
న్మక్తములై న మార్గజనమూహములన్ బొడిచేసి వానిపై
శక్తియై యుధమ్ముల ననంత్యముగాఁ బరఁగించె నుద్ధతిన్.

296

వ. అంత దుర్ముఖుండు తత్తదాయుధమ్ముల నాత్మసాదనమ్ముల మరలించుచు నుక్కు
మిలిగి యంబికపై ననేక శరమ్ముల విగిడించుచుఁ బోరాడు వచనరమ్మున సంగ
రమ్మ దుర్బరంబయ్యె.

297

గీ. అందిచే నవిఁ జచ్చిన యమరశక్తు, వికరముల గాత్రముల నుండి నెగసి రక్త
మేలు గట్టె శివాకాగృధసార, మేయములకెల్ల సంతోషమాయతముగ.

298

ఉ. దుర్ముఖుఁడుఁ బ్రకోపగతి దోఁపఁగ హస్తము నెత్తి వచ్చు దు
ష్కర్ముడు "ఏంటె యోజంజచారువిశోచన! మాన్యపాలు సం
తర్మద మేది పొందు మటు దక్కిన నిన్ బరిమార్తు నుజ్జ్వల
ధర్మవిముక్తతీవనిశితవ్రదరమ్ముల పాలు పేయుచుఁ.

299

ఉ. దుష్కరమైన కోపమునఁ దోఁగుచు నంబయు వానిఁబల్కు 'మీ
బాష్కలుఁ దేమియయ్యెర యపాత్ర! యవత్రవఁదక్కి దుర్మదా
విష్కరణంబు సేయఁగలవే యిఁకఁ గలము దగ్గఁ జయ్యె నీ
కుష్కవచఃప్రసంగములు చూచెదఁ జిక్కఁగ వియ్య మాజికిన్.

300

ఉ. కాత్రపుఁ దంబ వల్కులకు పైఁవక కోపకరాశవత్తుఁడై
మాత్రవ విందె నెక్కుడగుమార్గణముల్ దృతిఁబూని యా జగ
న్నేత్రి శరమ్ముల వృణకి వీణుగఁజేసి యొకంబ వాని దు
ర్గాత్రము గ్రుచ్చె విక్కిరణేఁ గర్కశ మయ్యె రణమ్ము వారికిఁ.

301

ఉ. కూరులు మెచ్చు గాతరులు నోలి భయంపడ నొక్కట న్నిలం
పారి శరాసనమ్ము దునుమాడి శరమ్ముల నేరిటన్ వెసన్
దేరు బడల్పడ న్నైకకి దేవి భయంకిరమూర్తిగాగ దే
వారి గదన్ గ్రహించి చదుమారగ సంగముఁ గొట్టె బిట్టుగన్. 302

క. ర త్రావృక్షగదాభిఘాతహరిమూర్ధంబయ్యు హర్యక్ష ము
న్మత్తస్వక్రియ నీడఁ దోకి నిలువ న్మర్త్యాకి కోపించి యు
ద్యుత్త్రైప్రస్థిరిఁ బైకి రాఁ గని కనర్థదంబు చేఁ బూచి నం
కృత్రిస్త్రీరికిరీటమస్తఃపాఁ గా నేవెన్ సుపిల్ మెచ్చఁగన్. 303

చ. ఇట్లు పుచ్చుటందు సమసివ హతశేషులైన చక్కనులు పలాయమానులై యరిగిన
మహిషుండు వారలం గాంచి “మేమియమ్యె” నని యడిగి కలతెఱం గెఱింగి క్రోధ
మ్మును సంతాపమ్మును దెనుఁగొనఁ దక్కుటిమంత్రులం గాంచి, 304

గీ. అక్కడః బలవంతులై యుచరవరుల, నోర్చి పెం పెక్కినట్టి యాయోధు లిట్లు
సత్తురే యాడుదానిదే! శక్తిమగునె, కాఁయోగమ్ముదాట నొక్కవికినేని : 305

చక్షరతామ్రుల యుద్ధము.

వ. అని వనటం గుండు రాజు నాలోకించి చక్షరుండు దేవా! యంత వగవ నేం నే
నేగి యీ క్షణంబు యమ్మానించి బొరిగొందు నని యాజ్ఞం గొని తామ్రుండు దనకు
బాసటగా దిక్కులు పిక్కటిల్ల సింహనాదమ్ము లొనర్చి పేర్పు దైత్యవరమూసమూ
హమ్ములతోఁ గదలి వసు దెంచుచుండె; నవ్వాని దోదవ్వలం గని. 306

ఉ. అందిక ఘంటికావినద మూరఁగ శంఖంబం బొవర్చి మ్రో
యం బిగలాఁగ శింజివియు వచ్చుకరావ మొనర్చె దాన వీ
రిం బడి పాటు దైత్యులంగతింగని చక్షరుఁ డాఁగి వర్కె వై
శంఖ వధింతు నియ్యబల లా వటనేటికి నిల్వఁ దుద్రుత్. 307

మ. అని బాపమ్మును గేఱఁ బూచి ఇదితాహంకారదుర్వారుఁ డ
య్యును వద్దేవిదిగాంచి యిట్లును మహోద్యోగమ్మునన్ మ్రోయు విం
గని భీతిల్లెడి వాడఁ గాను వినుమి కంఠాక్షి : నిం జంప వె
మ్మున మెంతే వెనుదీయుచున్నయది వంభావించి దోషస్థితికా. 308

ఉ. అక్కట! చారునేత్రలు గటాక్షములకా గురిపించి సంగరం
బెక్కటిః జేయుటల్ గలుగునెమ్మెయి నో సరసీరుహక్షి! నీ
వెక్కడ! కంకాశ్రముల నేయుట లెక్కడ! పుష్పమేవిః బై
మిక్కిలి దెచ్చు నీను నునుపేవివయం బడె నేని యుగ్మలీ. 309

గీ. జైత్రవర్షాసతీపుల జన్మ మెంత, నిర్దయాశ్మక మెమ్మెయి నెమ్మి గలిగి
పెంచుకొను దేహమును గడుఁ బోకలప్పు, గాఁ దలంపక ఖండింతు ఖడ్గతతుల.

గీ. ధనలోభమృతఁ గత్తులు, గొవి పరులం బొడిచి తృప్తి గొందురు లోకం
బున మూర్ఖు, లెంతకేనియుఁ, జోనపుం దంధనము దనము నుందరిః యెందున్.

చ. తెలిసినదాన వయ్యు నిటు తేఱకువఁ దక్కి లతాంగి! భోగజ
మ్ములగు సుఖమ్ములన్ విడిచి పో రొనరింపఁగ నేల పేర్చి నా
వలుతులు నమ్మితించి నుఁపాలుర నొంది దివంబు గొన్న ధీ
రంబితు మావిభుం గొవి కరంబు నుభింపుము నీకమ్రొక్కెదన్. 312

ఉ. కత్తులు హస్తీ శత్రుములు గాడి శరీరము భిన్నభిన్నమై
మిత్తికిఁ బాలుగాఁగఁ బయి మిక్కిలి నక్కలు కంకగృహ్రముల్
నెత్తురు గ్రోలి మాంసమును నెమ్మిమెయిం దివి యాడుచు నక్కటా!
మెత్తురు నక్కపీండ్లు లవి మేటిగ నేమిగుఱంబు చూచిరో! 313

క. అవిఁ దెగినవారలకు నా, కవివాసము గలుగునంద్రు గా కే మది యెం
త విజమె తెలియదు నా బు, ద్దివి వివి మారాజు నెనయఁ దిపురు మృగాక్షి. 314

చ. అవ జగదంబ వల్కుఁ గడు నాజిక్షాఁతలు గూయఁబోకు కా
ప్రవిధివి వోలె నీల్లెదవు రాజాలనీతి యెఱుంగుదే! మహా
జనవహావ మెయ్యెడల సర్పక కాఠెనుపోతు నేస్త మం
దిన వినుఁబోటికిం దెలియునే! శ్రుతిగమ్యములైవ ధర్మముల్. 315

చ. సురలకుఁ జెట్టచేసి కడుశూరుఁడువోలె మడించినట్టి ము
ప్పూరు మహిషాధముకా జమువినద్యము చేరఁగఁజేసి కాసనా
క్షింములతో జయార్థమగు కంబము వియ్యెడ నిల్పుదావ ను
స్థిరతి యెలర్చ విల్చి యవి సేయుము వికా మొదలకా వధించెదకా. 316

చ. జీవికేచ్చాగ్రఽథిగ్రస్తుండ వయ్యెదేవి నీ రాజునకు బుద్ధి సెప్పి హతకేసులతోఁ బాతా

శమ్మునకుం బోవునట్లు పేయు మనవుడు దానవుండుఁ గ్రోధమూర్ఛితుండై మనా
మనసారమ్ములు వోవి శరంబులు గురిసిన, 317

ఉ. ఆ జగదంబి వాని ప్రబలాత్తములన్నియు సుగ్గుచేసి స్వా
రాజముఖామరుల్ పొగడ రక్కసుపైగదవైచె దానఁ దా
రోజును మూర్ఛవోయెఁ గడురోషము గల్గియుఁ జక్షురుండుఁ బ్రో
త్రేజితశౌర్యఁడంత నరుదెంచెను దాఁచుఁడు చానధారియై 318

ఉ. వచ్చిన తామ్రుఁగాంచి రిపుభంజని యజ్జగదంబి “రమ్ము నీ
మచ్చర పేద నజ్జముని మందిరముం జొంఁజేసి పుత్తు మీ
వచ్చినవార్తఁదా విని వెనం జనుదెంచెడిఁ గాక దుష్టుడుం
డచ్చవలండు మీకుఁ బ్రభువైన హయారి రణంబుపేతకుఁ, 319

క. మీరెందఱు వచ్చిన నా, క్రూరుఁడు మహిషుండు చావు గూరకయున్నన్
గోరిక తీరదు సురలకు, రా రమ్మును మద్దురాత్ము రణమొనరింపన్. 320

కా. మా యన్యోన్య పరాక్రమమ్ములపసల్ మా యుద్ధవాతుర్యతే
జోయుక్తుల్ గనుఁగొందుగాక చవి తుచ్చున్ బుచ్చవిభ్రాజితుఁ
దాయంబంపుము మీ విభున్ జమువిఁగూడం జేసెద న్నాఁగ ‘నో
హా’ యంచుఁ నదీవారి యేనెకరముల్ యుద్ధార్థితామ్రుండొగిఁ. 321

మ. శరవృష్టిఁ శరవృష్ట నేర్పి కడఁకఁ శౌర్యం బవార్యంబుగా
విరుగేం విగిడించె భల్లములు దేవేంద్రుడు లగ్నింప న
య్యరవిందావన, మూర్ఛదేత తగఁ దా వయ్యంబికిం జక్షురుం
డురుఁడై మార్కొనె విశ్వరం జదిపెఁ గ్రోధోత్పాహయై యంబయుఁ, 322

వ. దాచికి గనలి రక్కసులెల్ల నొక్కపెట్టిన చుట్టుకొని పరకుపట్టిపొడ్గమునం
బిండివాలాద్యనేతాయుధమ్ము లయ్యంబి వయం గీరించినఁ బోరు మోరంబయ్యె.

ఉ. తాళనమంబు రోహజము దారుజమై వింసవృణేపృణుల్
గ్రాం వెనంగు నొక్కముసలంబు కరంబునఁ బూని తామ్రుఁ దా
భీంక దోచ వింగమును బిట్టగఁ గొల్చె శిరమ్ము రక్తదా
రాళము గాఁగ దాచికి గరమ్మును నంబిక తీక్షణురైయై. 324

క. అనివేటికి వానిశరమున్, వెన నజికిన మొండె మొక్క వ్రేల్చిడిఁగేంకా
మునంబిదర నటించి ర, అవరణే నంకంకఁ బడియె నాకు లంరఁగఁ. 325

వ. అంతః జక్షురుండు తామ్రమరణమ్మునకు నవుడుగఱచికొని ఖడ్గమ్ము కేలం బూచి
సింహనాదం బొనర్చి యురువణించిన జగదంబి కోపాకులయై, 326

మ. ఒకబాణమ్మున ఖడ్గము న్నటకి వేతోక్కంట హస్తంబు భూ
మికి హత్తించి మతోక్కంట శరముపేర్చిన్ దొల్లఁగా నేసి ది
ట్టికరాభీలముగాఁగ గర్జిలిన భగ్గీభూతమై దైత్యువై
వ్యకదంబం బుడివోయె నొల్కిరి ప్రసూనంబుల్ సురల్ దేవై. 327

వ. అట్లు చక్షుతామ్రు లిరువురుం జచ్చుట విని శోకించి మహిషుఁడు దురాగ్రహ
గ్రస్తుండై యసిలోమబిడాలాదుల ననేకుల ననేకసేనలతోడం జతఁజేసి పదిదిన
వార లరుదెంచి యష్టాదశభుజాగ్రజాగ్రదాయుధమందలయగు చండికం గాంచి విన్న
యాకులుం గు నెడ నసిలోముండు వారలకుఁ గన్నాకై సేనాముఖమ్మున విలిచి విన
యమ్మున నయ్యుంబి కిట్లనియె. 328

శ. దేవీ కొండొక చెట్ట నీయెడల నెందఁ జేయఁగారాచి న
ద్వాపుల్ దైత్యులు వీరిల్లు పొలియం దార్జ్యం నీకేల : వీ
రావేశమ్మున దుఃఖదంబుగు రణం బాసెంతురే : నందిమై
నావెంటం జనుచెమ్ము నీవలయు నానవస్తువుల్ గైకొనన్. 329

ఉ. సారము లేచి సంసరణసాగరమందు సుఖంబు గ్రాహ్య మె
వ్వారికి, శాంతిమై వదియుఁ బాల్చుడు, దానికిఁ దక్కి మార్దవ
శ్రీ రుచిరంబు కాయము కృశించి నశింపఁగ నేల చెప్పుమా
ఘోరరణమ్మునం దిటులు గోరికచెందితి దుష్కరమ్ముగఁ. 330

అసిలోమ బిడాలాదు లనికి వెడలుట.

క. అసుఖము రెండు తెఱఁగుల, భాసలు విత్యం బవిత్యపదవియు నా, వి
ద్యానంగతిఁ బరు నెఱుఁగుట, యే సుఖమగు విత్య మది, తదితర మితరమౌ. 331

వ. ఇంచు నాశాత్మకంబగు భోగవంభూతసుఖంబు తత్త్వజ్ఞులు త్యజించి విత్యంబగు
వాత్మజ్ఞానంబు వడయమంకింతు రదియట్లుండె. 332

ఉ. సౌగతధర్మ మూసుటయు సమ్మతమేని మృగాక్షి : శత్రు సం
త్యాగము చేసి జవ్వనము సార్థకమై తగ వివృతై న సం

భోగమున్ మెలంగు నిరిబోడినాఁ స్రాయము లేపు విల్పునే
ప్రేంగునిట్టి తాపమున వేతురె పుష్పముఁ బోదేహముకాఁ.

333

చ. అదియునుఁ గాక యొద్దను నిరాగనున్ బరితాపపెట్టి యి
ట్లవయతిమైఁ జరించు బడి హావి యగున్. దయకన్న భృము
న్నదియె ? తనీయరక్షణమునను మనం బిడి సత్య మిప్పు చె
ప్పఁ దగదె దైత్యవర్గములఁ బట్టి వచింపఁగ నేమి వచ్చెనో.

334

చ. సత్యంబునంపన కదా ప్రాణమ్ములు విలువకు దానికిం దప్పుట కొప్పమియ దర్శం
బనఁబడు నట్టి భృమునకుం గట్టుదిడి కల తెలుగు చెప్పు మని ప్రాంజలియై
యడిగిన నసిలోమునకు నంబ కరుణించి యిట్లనియె.

335

ఉ. పిదుచిసీతి యంత దగునే ! కరుణించి వచింతు నాదు యు
ద్ధాదరకారణంబుఁ జగమంతయుఁ ద్రిమ్మరుదాన దుష్టుం
గాదని చంపి నజ్ఞులఁ గావఁగఁ నొందు ప్రయోజనంబు నా
తేదియు లేదు దీవి కయి యెత్తుదు నే నవకారముల్ మహిన్.

336

చ. భయభక్తుల్ విదనాడి దేవతల నొంపం బూనె మీరాజు దు
ర్జయుఁడైఁ నాని వడంప వచ్చితి యథార్థం బింతఁ పి వేగి దు
ర్మయునిం దమ్మహిషీతమాజు విట నే రమ్మన్న చందంబు దె
ల్చి యనింతేయఁగఁ బంపు మమ్మల వృథా ప్రేరేపఁగా నేటికికా.

337

అ. వె. జీవితేచ్ఛఁ దవదుచేతమ్ము పొంపిన, బంధుజనులకోడ బయలు వెడలి
యీఁగకాలియంత యేవియు ద్రవ్యంబు, గొప్ప కదోటవనము జనుట యొప్పు.

338

చ. ఆరసాతలమ్మువంద మీఁకలవృద్ధగు ప్రహ్లాదుడు వసించు నాఁ దాతనిం గొలిచి
యెట మందునది యని చెప్పు మట్లయిన మీరలందఱును బ్రతికి పోవుదు రనవుడు
నసిలోముండు విదాలు దిక్కు మొగంబై ప్రీతిపూర్వకమ్ముగ విల్లనియె.

339

అ. వె. వింటినే భవాని వినిచినవిధము ద. యార్చిపూదయ నంది కనుమతించె
ని ధ్లోవర్చి బ్రతికి యేగిన నేమగు, నా రసాతలమ్మువందయుండ.

340

చ. నావుడు విదాలుం దిట్లనియె.

341

ఉ. అందిక చెప్పినట్టి విధ మందఱకున్ సుఖదంబి రాజు సం
దిం బడయంగనొల్లఁ దెలు దెల్పుఁగ వచ్చు నెఱింగి మూర్ఖ రీ

తిం బడువాది ? మృత్యువది దెప్పర మాఁగఁ దరంబె యుద్ధరం
గంబునఁ జచ్చువారిఁ బొడఁగాంచియుఁ దక్కటివారి నంపఁదే.

342

గీ. కదఁగి పాంచాపకఁరీతిగా నతవికి, వకులమై యాజ్ఞఁ దప్పఁగ వశమె సత్య
ముగ వదించిన పల్లు లెవ్వఁగఁ బ్రియంబు, గలుగఁజేయు నృశంసులొ కావయలకు.

చ. "వసమను రాజ్యముకా విడిచి దర్శము నేడియుఁ గట్టుగుడ్డతో
నవికిఁ దొలంగి యేగుము భయమ్మున నీవు రసాకలమ్ము" నా
వివి యతఁడాదరించెడి వివేకము గల్గినవాడె; కోపముం
గవి మనలన్ 'వధింతు' ననుఁగాక చురాత్ములు కీడు నెంతురే.

344

ఉ. కావున స్వామికార్య మెనకమ్మునఁ బూచి చరింత మెమ్మెయిన్
జావది సిద్ధమౌబెజిఁగి చావఁగనేల దురాత్ముచేతిలో
నా వివి యాతఁడియ్యకొనినం జెలరేఁగి విదాలుఁ దే దైఱిన్
దేవివి నొంచె నప్తపటు తీవ్రశరమ్ముల వేసి యీనునన్.

345

వ. అనిలోముండును ధనుఃపాజియై యంతంత విలిచి చూచుచుండెఁ బదంపడి యంబిక
తన్ముక్తమ్ములగు నాణమ్ముల నెడనెడఁ బొడిచేసి.

346

గీ. మూడు బల్లిమ్ములను జాపమున నమర్చి, సింహనాదమ్ముచేసి పేర్చిన రయమునఁ
బజిపె; వాఁడును దబ్బాజపాతమునకుఁ, దొడరి మూర్చిల్లి పెద్ద విద్దురయుఁ జెందె.

వ. ఇట్లు విదాలుండు నమసిన ననిలోముండు నన్నద్దుండై రణరంగమ్మునకు వచ్చి
కరంబెత్తి యయ్యంబిక కిట్లను.

348

చ. ఎఱుగుదు దేవి ! నీకతన మృత్యువు నా కగునంచు; బుద్ధులం
గణపిన నొల్ల వట్టి విభుఁ గాదవ లేక రణంబుపేత తే
దైఱి విలు లియ్యకొంటిఁ గడుఁదెంపరినై చురణంబు భీతిమైఁ
బజుచుటకన్న లగ్గుగుళుభం బకుభంబును దైవలభ్యమల్.

349

ఉ. ఇందలు దానవుల్ చదిసి యేగిరి కాలవిప్రోలి కిందునే
నెందలుఁబోలువాడఁ విధియెవ్వఁడు దాఁటఁగనేర్పుఁ; బొరుషం
బెందును దైవముం గడచి యించుకయుం బవిసేయ దంచు మి
న్నందఁగ నార్చి యేసె విశితాశ్రము లజ్జగదంబ దిక్కుగన్.

350

౯. ఆ బాణమ్ముల సంతరాశమున కాశాశ్రమ్ములం ద్రుంచి పై
పై బాణమ్ములు గొప్పిటికా వెప విగుడ్చున్ వాడు తచ్చుత్రదా

రాజాహుళ్యముచే న్రవద్దుగిదిరుడై రాజిల్లెఁ బుష్పాశీ
లాభాభాసురకింకుకాగమము హేలన్ జూప అగ్నింపఁగన్.

351

ఉ. పిమ్మటఁ గోప మెక్కుడుగఁ బేర్చి గదంగొవి యార్చి సింహము
ర్థమ్మున మొత్త నయ్యది కుమ్ము భుమ్ముగ ఘోరభంగి నా
దమ్మునరించి శత్రుముల దాఁటెడి తీవ్రనఖమ్ములన్ దదీ
యమ్ముగువక్షముకా దివిజాలందలు మెచ్చఁగఁ జీల్చె నుక్కునన్.

352

ఉ. దానికి లోఁగ కియ్యసుర దారుణభంగి నెదిర్చి యార్చి యా
త్మామచరుల్ నుతింప రయమారఁగ నాహరికీర్ణమంతుఁ గా
బూచి పరాక్రమించి గద నుద్ధతుఁడై జగదంబ నొంచె న
మ్మావిచి ఖడ్గదార దునుమన్ దల యూడిపడెన్ సురాకిన్.

353

ఉ. రక్కసుఁ డిట్లు లొక్కట సురల్ గునుమమ్ములు గ్రుమ్మరింపుచున్
దిక్కులు విక్కుటిల్ల “జయ దేవి” యటంచు నుతించి మించి తా
రొక్కట దుందుదివ్వసుల నుర్వియు నాకనముం గలంచి రిం
పెక్కఁగ నప్పవోయుచుతల్లెల్లరు నాడిరి దేవి మెచ్చఁగన్.

354

క. హతశేషమైన దైత్య, ప్రకతికా సింగమ్ము వట్టి భణించె నము
వృతవేగ మడరఁ గొందలు, నతికీగతి దెలియఁ బలుపఁ బలుచిరి కడఁకన్.

355

వ. ఇట్లరిగి రోదనపూర్వకమ్ముగఁ గల తెఱఁగు చెప్పిన నమ్మహిమండు ప్రళయకాల
రుద్రుని వందమ్మున మండిపడి దారుకుండను సారధింజూచి సహస్రభరనంయుతం
బును నానాయుధ నమస్కృతంబును బతాకావ్యజ్జవిరాజితంబును నగు తన రథంబు
దోడికొని రమ్మనపుడు వాఁడట్లొనరింపఁ గామార్తుండగు కతన నద్దేవి తన్ను వరిం
చున కాఁ దలంచి హేయంబగు నీ మహిషదేహంబు కా దవి త్యజించి శ్రీలు
రూపచాతుర్యమ్ములం జూచి మోహింతురవి కృతవిచ్ఛయఁడై.

356

దేవీ మహిష సంవాదము.

ఉ. మానవరూపముం గొని నమంచితభూషణభూషితాంగుడై
దానవనైవ్యముల్ గొలువ దారుణి గ్రక్కదలన్ రథస్తుఁడై
మావినుల్లెల్ల మెచ్చఁదగు మంజులమౌ చెలువొప్ప వేగి న
వ్వావిచి రవ్యులం గవి రవం బొవరించెఁ బరాంబ దంబుగన్.

357

వ. ఇట్లు శంఖంబు పూరించినదై త్యవాహివి కనుకవిం బఱచె వారల నిలువరించి
మహిషాసురుం డామె కలిముఖుండై ఓటునగవు మొగమ్మునం దనర విట్లను శిశి
గీ. దేవి ! సంసారమున యందుఁ దిరుగు పురుషుఁ, దేవిఁ గామినియేని సుఖానుభవము
నొందఁగోరుదు రదియు సంయోగజంబు, గా నెఱుంగు మదియు ఖిన్నగతి నెసంగు.

వ. ఎట్లుంటేని మాత్రపితృలకుఁ బుత్రునితో నగునది యుత్తమం, బిన్నవమ్ముల సంయో
గంబు మధ్యమంబు, వివిధవృత్తచిత్తులను బ్రసంగపరివర్తులను నగు నాపికుల
సంయోగంబు సహజంబై యత్కిల్ప సుఖదం బగుట నథమంబు. 360

ఆ.వె. సమవయస్కులై న జంపకులకుఁ దుర్య, హాసశింగుణనిరూఢిఁ బ్రోవు
మిగులు యోగ మది యపేయసుఖోదయం, బొసఁగుకతన సుత్తమోత్తమంబు.

వ. ఇట్లు సంయోగమ్ములు పరస్పరం బుత్కర్మాకాయమ్మునం బొల్పు కతన, 362

ఉ. వీరుఁడనైన నాయెడ వివేకము గల్గిన దానవై సుధా
సారము వోచిచూడ్కులఁ బొసంగఁగఁ జేపి కరంచి తేవి దు
ర్వారసుఖంబు దావనగు బారిఁ : యిర్వర కీసుఖంబుతో
నారయ నేసుఖమ్ములును నంద వసుత్తమ మో కతమ్మువన్. 363

చ. సురపతిఁ దొట్టి విర్జరుల సౌంపఱఁ జేసఱిఁ గామరూపవా
తులి గలవాఁడ విట్టి వనుఁ దొయ్యలి : దాసునిఁ గాఁగ నేలి యా
దరముగఁ బట్టిరాజ్ఞివయి దానవులెల్ల విధేయులై మెలం
గ రమణ నాదు వైభవము గైకొని పొంధఁగరాదె భోగముల్. 364

ఉ. ఆపతి యిచ్చితేని విను మ య్యమరాచళితోడ వైరమున్
మానెద నెద్ది పంచినను మావక చేసెదఁ బ్రేముడించు మె
ట్లేని భవత్పదాంబుజములే శరణమ్ములు పేవకుండ ద
ర్మానుగతుల్ వచింతు శరణాగత రక్షణ మొప్పదే చెల్లి. 365

ఉ. పుట్టినకోలె దైవ్యమునఁ బోవ నొకప్పుడు నాజి నెంతయొన్
దట్టఁడ నా విశేషములు తామరచూలి మొదల్ సురోత్తముల్
గట్టిగఁ దామెఱుంగుదురు కామశరమ్ముల దాడి కోర్కె కి
ప్పట్టవ దైవ్యమానితిఁ గృపన్ గను మాయుధముల్ త్యజించితిన్. 366

క. మరణావధి నెన్నెడు ద, త్వరత ప్నీ తెదురుసెప్పుఁ దన్వంగిరా : పీ
గురుకుచము లావ మన్ముఖ, మరయుము శృంగారభంగిశాపాంగములఁ. 367

చ. అవపుడు దేవి వల్క్మీ మొగ మంకురితస్మితకందకంబుగా
 దమజవరేణ్యః నాకుఁ బతి తత్పరమాత్ముఁడు; వాని యచ్చనై
 యొనరుకు నృప్తి; యప్పురుషయోగమునన్ జడనైన నాకుఁ జే
 తనము పుట్టిల్లుఁ గాంతకిం బాకిన యన్యునకుం బలెన్ లలిన్. 368

వ. ఇట్టి నాకు గ్రాన్థ్యసుఖాంభ యెన్నుండును లేదు నీవు మూర్ఖుండవై నన్నొక
 సామాన్యంగనగాఁ దలంచి మత్సంగం బపేక్షించు చున్నవాడ వదియునుం గాక,

చ. నరునకు బంధనార్థముగ నాతి నృజింపఁ బడెన్ దురాత్మ ! య
 పురమరిహస్యముం దెలిసి భంగులమై కిడు హేయమైన సౌ
 జ్యరసమునం జరింపకుము గల్గ నొకప్పుడు ముక్తి శృంఖలా
 స్థిరులకునేని; చీరలకుఁ దీరదు ముక్తికినేగ నెన్నఁడున్. 370

మ. శను మిచ్చన్ స్థిరసౌఖ్యః పుద్గి హృదయ స్థానమ్మునంజేర్చి యీ
 యచరావాసము వీడి జీవమును నీవానింతువేనికా నివా
 ప మొనర్చంగ రసాతల మ్మరుగు; పీచందమ్ముగా కొండు చం
 దమయేకా రణమాచరింపుము వినుకా దర్పాంధుఁ దున్నాడెదన్. 371

ఉ. నీ వివయమ్ము విక్రమముగ నెమ్మది కెక్కుటఁజేసి యంత నీ
 తై వచియించితిం గడు దయావరతిన్; పంజేవి విన్ము లే
 రా ! వెనుదీయ కాతి నమఁ దాకుము నన్ బురికొల్పినట్టి దే
 వానళి యప్పుడీర్తు విను నాత్మకరమ్ములపాలు పేయుచుకా. 372

వ. నావుడు మదనమోహితుం డద్ధరాత్ముండు మరల ఏట్లను. 373

ఉ. పూలకు మించి యెక్కుడగు పొబ్బునఁ బొల్పెడి మేదివాన ! నే
 వాఁడు పేపి విన్నదఁద్రవంకటి సాహస మూప విప్పిరో !
 జేంనె ! వీక్యవం బడపి పెండిలిఁ జేపికొనంగ మంటి వి
 న్నొంలికాంగి ! యట్టి కఠిన్తోర్తు న న్నవ వీకు వ్యాయమే ! 374

చ. హరిహర వీరజానమల వాహనభీరుంజేసి పుచ్చి మం
 దరిపయః జాపువాడనె స్రతానము లోకులు నవ్వ ! వీయెడం
 గర మనుచుక్రికల్పి భయకంపిత మయ్యెఁ గరంబు పొత్తి ! యి
 ద్దురమును మిత్రభావమును బొందితి మేటికిఁ దక్కు వంగతుల్. 375

క. ననుఁదేర్చిఁ జూచి పెండిలి, యెనరించికొన నొప్పెదేవి యొప్పెదఁ గాదే
వివి వలసిన యెడ కరుగుము, వినునేఁ బ్రహరింపఁ జాల విశితాశ్రములన్. 376

గీ. సప్తపది మైత్రి యవి బుధజనులమతము, గాన నాచెల్వకత్తె నిన్ గనిమనంగి
వై ననుభవింపఁగల్గు నైకవ్యయ మొక్కఁ, దున్నె యింతటి పాపంబు నోపఁగలనె.

గీ. బాలహత్యయు శ్రీహత్య బ్రహ్మహత్య, పాతకము లందు నెక్కుడు పాతకములు
గాన నెల్లేవి వీదయ గాంచి జన్మ, మునకు సాఫల్యమొవరింతు వనరుహాక్షి. 378

గీ. విను బలాత్కృతిఁగొనియేగ నేర్తుఁగావి, దాన నేమి సుఖంబగుఁ దలిరుబోడి
శ్రీపురుషులు పరస్పరస్నేహ మదరఁ, గూటమికి వియ్యోగొన దానఁ గుతుక మెనఁగు.

చ. తెలియవుగాక పూరుపుని భీరువిఁ బొందవి కాంతకుఁ సుఖం
బులు వెలిఁగావె తాఁ దగిన పొత్తికిఁ దక్కవిపూరుపుండునుఁ
వెలియఁగు, నెవ్వఁ డిక్కరణి వేఁదులు పుట్టఁగఁజేసె నీకు; వి
స్తరిమగు జన్మనమ్ము గడుసుందన మక్కఁబఁ వమ్మొనర్తురే. 380

ఉ. వైరి యెవండో విన్నిటులు వంచనఁజేసి మరల్చెఁ గాక సం
పారసుఖమ్ము లిక్కరణిఁ జొగము సేయదె తత్త్రిమూర్తు లం
భోరుహానేత్రులన్ విడిచి పోయిరె యెంతటిదేలవైతి వే
దారుముఖిలరామ పతిసంగతిఁ బాసి సుఖించుఁ జెప్పమా. 381

చ. వసుఁ బువఁగోరిలం బజవి నాఁచికొనం గమకించు చండకా
వసుఁడు మరుండు నీయెడలఁ జాలఁ గృపం గలఁదేమొ, కాక యు
న్నను విటు నిల్వ విచ్చునె; కవంబడె హేతువు వైరులైన దు
ర్యవసులు దేవతల్ మరు మరల్చిరి వీదరిఁ జేరకుండఁగన్. 382

ఉ. ఆదర మేది నన్నిపు డహంకృతి వీడితివేవి మున్ను మం
దోదరి సుందరు న్నువుని ద్రోచి వదంపడి ధూర్తు నాధుఁగా
నూఁడి న్మరార్తియై పగల నొందిన చందమునం గృహింతు సు
మ్మి; దరిలేవి తావమున, మీఁదటిబాధ గణింప విమ్మొయిన్. 383

మం దో ద రీ వృ త్తాంతము.

వ. అనవుడు వస్తుందోదరీవృత్తాంతమ్ము విసవరితునన దేవికి మహిమం దిట్లవియె. 384

కా. దేవీ! సింహాఁ దేక మెల్లిగతులన్ దేజమ్మనం బొల్పు న
ద్వావుం డయ్యెడఁ జంద్రసేనుఁడను భూపాలుండు పాలించుఁ బా

రావారావృత మైన మేదిని కొకందై యేలు నవ్వాని కిం

నైన వర్తిండుఁ బతివ్రతామణి యొక ర్తద్ధాంగియై యిమ్మరికా.

985

గీ. ఆపె గుణపతి యమపేర నలరుఁ దగ్గు, జములు వర్తింప నంది యెన్నటికిఁ గాదు
కనియె నొక యుత్సలాక్షి నక్కాంత మొదటి, చూచగాఁ బతి సుఖవార్తి నోలరాద.

చ. పిదప నమ్మనుజపతి యొక్కన్మెకు మందోదరి యని నామకరణమ్ము చేసి తోరం
బగుగారమ్మునఁ బెంచుచుండ వచ్చారీకాజన చూళికారత్నంబు శళికలతెఱంగునన
దివదినప్రార్థనానయై పంచేంద్ర ప్రాయమ్మునం బొలుచుటయు సరేంద్రుండు
విహసం బొనరింప నెంచి యమకూల వరాన్వేషణవరాయణంబగు చిత్తమ్మున
నున్నయెడఁ గొందలు బ్రాహ్మణు లరుదెంచి.

987

గీ. తనకు ముద్రచేశమున సుకన్వఃడనెడి, రాజవర్ణం దకవి కుమారకుండు నీడు
కొమరె కీ దగువాడు సమ్రాజవిశేష, చూసరేఖానిలాసవిరూధి నెందు.

988

కా. కంబుగ్రీవుఁడు వాని పే రనుకు భూకాంతుండు పుత్రిం దదీ
యందొసొమ్ముగ నిశ్చయించి తన భార్యం జూచి యిక్కన్మె తో
కిం బెల్లం గొడియాడ శీలమున నాకారమ్మునన్ మేటి యో
కంబుగ్రీవున కిచ్చి పుత్రమె యనంగా నాపె సంకుప్తయై.

989

చ. పుత్రి యున్నెడకరిగి యాదరమ్మున నమ్మా : విన్ను నీ జనకుండు ముద్రచేశాదీశ్వ
రుండగు సువర్ణ తవయునకు నమ ప్రలక్షణలక్షీతునకుఁ గంబుగ్రీవునకిచ్చి పెండిలి
యొవర్చ మన్నవాఁ దనవుడు మందోదరి యిట్లవియె.

990

కా. కౌమారవ్రత మూని ప్రేచ్ఛగఁదనఃకాంక్షన్ బ్రవర్తింప నే
నామోదింతుఁ జిరమ్మునుండి, యొక నాకన్యన్వరింపంగ నే
లా : మేలా యొకమావపుం దవలి వాలాయమ్ము నవ్వానితో
గామాన క్రివి బారతంత్ర్యమున మోక్షప్రాప్తి తోఁ గొట్టుటర్.

991

క. ప్రియకంత్ర్యమ్మున నెప్పుడు, జేతోమోదమునఁ దిరుగఁ జేకూరుట వి
ద్యాతత్త్వజ్ఞులు మోక్షక, లాశాదాత్మ్యమునఁ జూచి లలిఁ బొగడరాకో.

992

సీ. అత్తమాచుంయెడ నదఃకువ గొలుపుట , బావలయెడ భక్తిపరకగనుట
మఱఁడులయెడఁ దగు మన్ననఁ జూపుట , తోడికోడంద్ర పొత్తున మెలఁగుట
యోఁడుదిద్దల చిత్త మరసి వర్తింపుట , వనతి గల్గిన దాని వన వెనయుట
నతికి నెవ్వేళలఁ బరివర్ణ వలుపుట , సంతతి గది పెనువంతఁ బడుట

గీ. అతిః | బానిస యగుటకు నతిశయించుఁ, గాదె యొక్కవివశమునఁ గలమెల్లఁ
గడపు నిల్లాల్లి బ్రతుకు విక్రమముగ నాడు, జన్మ మదమాధమమ కాదె జనవియెందు.

వ. ము న్నుల్లాసపాదాత్మజుండును ధ్రువుని తమ్ముండును సుత్తముండును సర్వదర్శ
జ్ఞుండును నగు నృపాలుం దొకండు పతిభక్తిపరాయణుడుగు తనభార్య ననవరూప
సరణ్యమున విడిచెనని విసమె కావున. 394

చ. తరుణికి భర్త పొందిడు ముదమ్మున కంటెను గష్టమెక్కు డ
వృదువుఁడు కాలదర్శమును బొందినచో విధవాత్వ మెంతయుఁ
భరమగు నూరికేగిన నపారమగుఁ విరహాగ్ని యిట్లు వం
దుటయు నొక్క సౌఖ్యమె మనోగతి చిక్కఁగఁ బట్టుటొప్పుదే. 395

వ. అను నాపె విశ్వయంబు మరల్చినేరక జనని చిన్నవోయిన మనమ్మున నృపాలుని
కడ కరిగి యంతయుం దెలిపిన నతండును నొగదనక సమ్మతించినవాడునుం
దోలె మిన్నకుందె నంత నక్కన్నె మిన్నకుఁ గొందొకకాంక్షునకు జన్వనం
బుంకుపించినఁ జెలికత్తియిల్లెల్ల మెల్ల మెల్లన వివాహమ్మునంగల ముఖమ్ములు
బోదించి యొప్పించ నుంకింపుడు నప్పడఁజి యెప్పాట నొప్పదయ్యెఁ బదంపడి
యొక్కనాడు. 396

చ. కుసుమిత కుంజపుంజములకు న్నెలవై తగు పూలకోట కే
గి నఖిలఁదాను నుయ్యెలంఁ గ్రీడలొనర్చుచుఁ బూలుగోయుచున్
గివలయజాంబూల్ పుణికి గీటునఁ బుచ్చుచుఁ గేళకూకులన్
బిసరుహకాండముల్ చిదిమి వేయుచు విట్లు చెలంగుచున్నెడన్. 397

క. కోనల దేశాధీశుం, దా పరణికి నొక్కఁడగుచు నరుదెంచెఁ గళా
భాసురుఁడు వీరవేనుఁడు, దానజమలు కొందఱు తన దాపున మెలంగఁ. 398

వ. రథారూఢుండై దపుదప్పుల నరుదెంచువాని మదననుందరు నా రాజును దూరదూర
మ్మున నరుదెంచు నైన్యముం గాంచి చెలికత్తెలయం దొక్కరిక యమ్మందోదరి
కిట్లనియె. 399

క. కనుఁగొంటివె యల్లదె దై, నవియతి నొకరాజసుకుఁ డసరమన్నభుఁడీ
మనయున్న తెరువునకు రా, గ మన్నవాఁ డతని చెలువు గా దనవళమే. 400

వ. అని వచించువంకన యంతంత నరుగుదెంచి యన్నపాలుండు పుత్తడిబొమ్మం

బోవిదావి నస్తుందోదరి వీక్షించి విస్తయావిష్టురై రథంబు దిగి దగ్గఱకుం జని
యొక్కరిక కయ్యంగనం గేఁ జూపి యిట్లనియె. 401

క. ఈలలితగాత్రి యామధు, రాలాపిని యెవరె. యెవ్వఁ డగు నొకొ ధరణీ
పాఠం దీచెరి జనకుఁడు, వాఱామము నాకుఁ దెలుప వలయు మృగాక్షీ. 402

వ. అనవుడు వైరంద్రి 'నరేంద్రా: నీ వడిగినదెల్లఁ జెప్పెదం గాని మునుమున్న
వీపుల్రంఠంబు విస వెలకు' నాపుడు 'రరాంగీ: కోసలంబను దేశం బొందు గల
దద్దానికి నే నామకుండ నాపేరు వీరసేనుడు మార్గ వశమున నరుదెంచుదుఁ
ద్రోవ దప్పి యిచ్చెడ కుదెంచితి దొడపులల వైన్యంబును రాఁ గల' దనవుడు
వైరంద్రి యిట్లనియె. 403

క. మందోదరి యవఁదగు నీ, నుందరియుం జంద్రవేనసుత యాయెడ కా
నందమునఁ గ్రీడనల్పికి, వందడిఁ జనుదెంచె నాఁగ ధరణీపుఁదనియెకా. 404

క. వైరంద్రి: నాకు మీచెరి, వై రాగము పుట్టె ధర్మవత్తిగఁ జేయం
గోరెడ వీచాతుర్యో, దారక కిది పెద్ద గాదు కలఁపు వొడమినకా. 405

వ. నా కింతకుమున్ను వే జొకలొంగి లేకుంటం జేసి మీ చెలియ వట్టచుహిషిగాఁదగుఁ
జిరమ్ముననుండి యే వనరువశించయోగుణభాసురయగు కవ్వియ వన్వేషించుచున్న
వాఁడ నేటికి దైవమ్ము నమకూర్చె వని వెండియు. 406

గీ. నీ గకుత్స్థకురోద్భూతి వింపు గన్న. రాచకొమరుఁడ విట్టి నా రాణ నెఱిగి
తంద్రియైజను వాకిడఁ డక్కువాడె. వల నెఱిగి చేయు మిందు నుపాయమచుడు. 407

కా. అవైరంద్రి లంఠంగి కిట్లనుఁ జెలి: యారాజాఁ గన్గొంచ: నీ
కొ పొందర్యము పేర్తిఁ బ్రాయమువ విద్యాబుద్ధులం దెల్ల నా
రాసునుండు కరంబు వీయెడలఁ దా రాగిల్లె వచ్చావి వి
క్వాసార్థం బతిఁ జేసికో దిలిక మీ చందంబు నీ కొప్పుదే. 408

క. వీవైరాగ్యపుఁ జందం, జేసము పుట్టింప జనకుఁ దెంతయు వగకుం
దావంపై వందురు నా, భూవిభు విప్పాటఁ దేల్చె బోందె వీకున్. 409

వ. అతఁ దెల్లచేళం మమ్ముం గాంచి మీచెలిక త్రియకుఁ గఱదలు కఱపి పరిణయ
మ్మున కియ్యకొఱపుఁ డని వినువక వచియింపుచుండు వింతదనుక విన్నుం బ్రబో
ధింప నేర మైతి మియ్యది తగు వల నగుటంజేసి చెప్ప వలసి వచ్చె వని
మఱియును. 410

గీ. వ్రతము లెన్నేవి భర్తృకత్వరతఁ దవిలి, చేరి కుశ్రూష యెడవక చేయుదానిఁ
బోలఁజొంపు విను నుట్టి పూవుఁబోడి, యరుగు స్వర్ణమునకు విక్రమంఁడు బుధులు
వ. నావుడుఁ గోపించి యామందోదరి పైరండ్రి కిట్లనియె. 412

ఆ. వె. సిగ్గులేక నన్నుఁ జెనఁటిచందమున, నరియ నంతఁ జాలుక నైతి నొక్కొఁ
తపము చేసికొనెడి తవ్వికి నా కేటి, భర్తఁ బొమ్మబంచుఁ బలుకు మతవి 413

వ. నావుడు పైరండ్రి మెల్ల న విట్లను నమ్మాఁ కాలం బెప్పుడు నొక్క చందమున
నుండదు. మిన్నకుడు దుర్జయుండు, నా పలుకు లంగీకరింపనినాడు నీకు నాపద
మట్టిల్లక తీర దనవుడు రాజపుత్రి యట్లను. 414

ఆ. వె. ఎంతయేని జెప్పు మేను వివాహ మం, గీకరింప వచ్చుకీడు తొలఁగఁ
జేయ నెవరితరము చెలియరాఁ దైవ వ, శంబు తప్పఁ జేయఁ జనునె నీకు.

వ. ఇట్లు వైరాగ్యమున నీడంబోక పుయిలోట దక్కి యీసడించిన పైరండ్రి వీర
సేనుం జూచి. 415

గీ. ఎన్ని చెప్పిన విననేర దీ లకాంగి, గుణగణాధ్యుండు కాకుత్స్థకులుఁడు మిగుల
రూపసి యటంచు నొక్క నీరూడి దెలిపి, విసిరితి నిఁ కేమి సేయుదు వెడలు మధివ.

వ. నావుడు నృపాలుండు విమనస్కుండై తనయంత సరిగెఁ బిమ్మటఁ గొంతకాల
మున కమ్మందోదరి చెలియ లిందుమతి యనుదానికే దండ్రి స్వయంవరమునఁ
బెండ్లి పేయం దలంచి చాటం బంచిన నప్పురంబున కఖిలధరాకాంతు లరుదెంచి
మంబపమున వలయు నెడల వసియించి రం దొక్కరునిఁ దనకనుగుణుండగు
రాసును నయ్యుండుమతి వరియించి కృతకృత్య యయ్యె. 418

క. మందోదరి యాపెడిలి, చందము నీక్షించి యందెనఁగు నృపకులయం
దందమునఁబొల్పు విటు శతు, విం దగఁగవి కలఁగి దైవవియతి వరించెఁ. 419

వ. ఇట్లు కలంగి మదనవేదనాదోహయమానయై తండ్రికే దనకోరిక తెఱం గెఱింగిం
చిన వతండును సంతసించి తగుఁదగదవక యతనిని గారవించి యథావిధిగ
వక్కుఁడు విచ్చి పెండ్లి యొనర్చి పారిబర్హంబొసంగి వీడ్కొల్పెఁ నాచారుడేష్టుం
డును మందోదరీసహితుండై సంతనమ్మునఁ దనపురి కరిగి యవ్వీలాపివిశో
వివిధోపభోగమ్ములం బ్రొద్దుపుచ్చుచు నొక్కనాడు. 420

క. తనదానితోడఁ గాను, మ్మునఁ గ్రీడాగోష్ఠి నున్నపొంకము తద్రా
క్షనయకు పైరండ్రిఁ గనుం, గొవెచ్చెప్పెన్ దాన మిగులఁ గోపన యగుచుఁ.

వ. వా రిరువురం బట్టికొనఁదలంచి రంద్రం బరయుచు సంత నొక్కెడ నేకాంత
మ్మునఁ గ్రీడించువారి వారిం గాంచి యిట్లు చింతించె. 422

గీ. ఆక్కటా : శతుఁడంచు మున్నరయనేర, నైతిఁ గడుఁ జెట్ల చేసి యాయధమువంచ
నం బడితినిట్టి నిర్లజ్జునిం బతిగ గ్ర, హించి జన్మమ్మునకు హాని నించుకొంటి. 423

క. అవి యుమ్మలిక మనమ్మునఁ, బెనఁగొన నిక నిట్టివానిఁ బెంపేడి హృదీ
కునిఁగాఁ గొని ప్రేముడి నిం, చిన కంటె నమంబు చెట్ల పేతయుఁ గలదే. 424

మ. పతిసంగంబు పరిత్యజించి మృతికై పాటించునో : దాన సం
గతమౌ నాత్మవధోద్ధితం బయినబల్ కాఁవ్య మట్లొక మ
త్పితృగేహమ్మున కేగుదెంతునొ : నఱుల్ పీడింతు రెగ్గించి దు
ర్మతినై యంతటిచేటు దెచ్చుకొని మైమైఁ బోవఁగా డీటునే. 425

క. పొరిఁబొరి సంతాపము పొం, పిరివోవఁగ నిట్లు వగలపెల్లునఁ గడు వం
దురి తుదకు నచట నుంటయ, పరమోత్తమ మంచు నెంచి పతిసంసర్గఁ. 426

వ. విడిచి వ్రతపరాయణయై పశ్చాత్తాపమ్మునం గుందుచుండె నట్లు గావున, 427

దేవీ మహిషాసుర యుద్ధము.

ఆ. వె. ఇపుడు నన్ను నిట్లు లెడఁజేసి పిదపఁ గా, మార్తి దొడరెనేని నధము నొక్క
శతు వరించి వాని సంసర్గమునఁ బ్రోవుఁ, దక్కనేల వినుము తలిరుఁబోడి. 428

చ. అనపుడు దేవి కోపమున నమ్మహిషాధముఁ జూచి వల్కు దు
ర్వినయ : వివేక మేది వలచింపక సంగర మాచరింపు లే
కునికీ రసాతలం బరుగు మొండొక రీతి పొసంగ దెంత చె
ప్పిన విననేర కూరకయ ప్రేలెదు వీఁడివే తలంపఁగన్. 429

గీ. జన్మమెఱుంగని నా కిట్లు జన్మలద్ది, రూపమెఱుంగని నా కిట్లు రూపలద్ది
గలుగు దుష్టుల వధియించు కారణమున, విక్క మమరహితమ్ముగ వి న్నడంతు.

వ. కావునఁ బాతాళమ్మున కరుగు మొండె దనుర్దరుండవై సంగరం బాచరింపు మన
పుడు మహిషుం దక్షిణక్రోధరూఢుండై, 431

ఉ. కర్ణమచాఁకఁ జాపమును గాఁడఁగ లాగి శరమ్ములన్ రయో
దీర్ఘత నేయ నంబ వెనుదీయక యంతరమంద యన్నిటన్

జూర్ణము చేసె నిర్వృతకుఁ జూపఱు భీతి మునుంగ విట్లు సం

పూర్ణరణంబు వాటిచె నపూర్వము మోరమునై పొరింటొరికా.

432

వ. ఇట్లరుపుడుం బోరాడుచుండ నంతరమ్ముని దుర్ధరుం డచుదెంచి యంబం దలపడి.

క. కొన్ని శరమ్ములు వించినఁ, దన్నియని యెడలఁ గనలి దారుణ శంపా

శిన్నిగిడించిన వాడును, దన్నికొనుచుఁ జచ్చి పడియె ధర శృంగ మనన్.

434

ఆ.వె. వానిచావుఁ జూచి వగ గూరఁగఁ ద్రిణేత్రుఁ, డరుగుదెంచి దేవి నత్రసప్త

కంఠుఁ జొవిపి నొంపఁగా వాని నయ్యంబ, యంతరాశమునన యడఁచివైచి.

435

వ. త్రిశూలమ్మున వానిం బిల్కుమార్చ నద్దానికి పైఁపక యంధకుండు గోపమ్ము పిరి

గొనం దాకి.

436

మ. గద చేబూని గజారిమ ప్రకముపై గాఢంగ నేయంగ న

య్యది క్రోహకులమై వెసం గడఁగి తీవ్రాప్రమ్మలం బోని బె

ట్టిదపుం గోరులఁబట్టి చీల్చి కడు గోండ్రింపంగఁ దన్మాంస ము

గ్రదళం దాఁ దినియెన్ సురారులకు భీకంపంబు సంధిల్లఁగఁ.

437

మ. ఆటు లయ్యంధకుఁ డీల్గఁ గిన్నమెయి నయ్యశ్వారి తీక్షణగ

ర్పటి దోదోంతం మెల్లఁ గప్పుచు రణప్రారంభుడై మించు న

ప్పటి యత్యాహిత మాఁగ నజ్ఞనని యప్పాపాత్ముపై నొక్క మి

క్కుటమౌ పెన్గద వైవ దానఁ బడె సోకు న్మూర్ఛిమైవ్రేల్పిడికా.

438

క. అంతంత లేచి దానవుఁ, డంతకుడై గదమఁ బూని హర్యక్షం బొ

క్కింత గువలువడ నేపిన, దంతిపయిం గవియునవ్విధం బడరంగన్.

439

వ. ఖరనఖరావళిం బొదిచి గ్రక్కదలన్ బడఁ జీల్చె నంత నా

హరిరిపుఁ దార్చి తాను హరియై సరియైన పరాక్రమక్రమో

ద్భుతనఖరా? నుక్కఱఁగఁ దోడన వ్రచ్చిన దాచి కల్గి కాం

కరి ఫణిరాణ్ణిభంబులగు కాండపరంపర విండఁ జెడిసెన్.

440

మ. హరిరూపంబుఁ ద్యజించి యమ్మహిషుఁ డేన్నెవేగఁ దానొక్కఁబూ

ధరశృంగంబు కరంబునం బొదిచి క్రోధం బెక్క బిట్టార్చి కాం

కరిపై నేయ శిలాశితమ్ములఁ గనక్కండమ్ములం ద్రుంచె న

గ్గిరిశృంగం బొకియింత యింతగ సురల్ గీర్తించి యగ్నింపఁగఁ.

441

- ఉ. తోడన యార్చి సింగ మెదఁ దోష మెలర్చఁగఁ గుంభపాళి నా
రూఢిగ మించి కీడ్వఱిచి రూక్షనఖంబుల ప్రచ్చిప్రచ్చి వే
టాడఁగ రిక్కనుండు శరభాకృతిఁ దార్చి మరల్చినన్ సురల్
పోడిమిఁ దక్కి రంభికయుఁ బ్రోపఱఁ జేసె శిశువు సంహతిన్. 442
- వ. అంత నా శరభాకారుండగు మహిషుండును, 443
- ఉ. తుండమునం గడుం బొడిచి తోడన పుచ్చముఁ జుట్టి భూమిభృ
న్మండలముం బెకల్చి యొకమాత్రన బంతులు టుప్పుపోల్కి న
చ్చండివయిన్నిగుడ్చుచు హసన్ముఖుడై యెఱఁగెత్తి విక్రమో
ద్దండత మిన్ను ముట్టఁగ మదమ్మున నిజ్జగదంబ కిట్టనున్. 444
- మ. మదముం ద్రిప్పుఁగలేక నా వలుకుల న్మన్నింప కీరీతి బె
ట్టదప్పన్ సంగర మియ్యకొంటివి ననుకా దీకొంట నీటోటి యాఁ
డుదియు న్నేర్చునెః యింద్రుఁడొట్టి సురలూటోపంబు వాటిల్ల ర
య్యది నీకుం దెలియంగ లేదొ, వినవో యస్మత్ప్రతాపస్థితల్ : 445
- చ. వినఁ జురికొల్పినట్టి సురనేతృముఖామరులెల్లఁ మేల్మిఁ ద
క్క నని వదించి నాడు భుజగర్వము దుర్వహమై జగమ్ములం
దనుకఁగఁ జేయుదుకా వెనుకఁదారక నిబ్బము నాఁగ వానిక
జ్జనని వచించుఁ గోప మొక చాడ్చుమెయిన్ గనుపట్ట నవ్వచున్. 446
- ఉ. తత్రఱపాటు మాని తగు దర్శమున న్నిలుమిష్ట మాధవికా
హత్తివనేడ్కఁ ద్రావి సురలందఱునుం గొనియాడ దుర్మదో
న్మత్తుని విన్నుఁ జంపెద రిజమ్మున నంచు సువర్ణపాత్ర మా
యత్తము చేసి త్రావెఁ దగ నానవముం జల ముప్పతిల్లఁగన్. 447
- క. ద్రాక్షసవపానం బిటు, లక్ష్మీజగతిం బొనర్చి యయ్యంభిక బల్
దక్షత మెఱయఁగఁ దా హ, ర్యజ్ఞరావం బొనర్చె ననురులు బెగదన్. 448
- క. జయ పెట్టుచు ననురులు పే, ర్మి యెలర్చఁగఁ బూలు గురియ మేకొని జగదం
బయు మహిషు నెదిరి పోదెన్, హయారియు ననేకమూర్తు లంచుచుఁగదఁకన్,
- చ. కపటపుఁవాండితిన్ మెఱసి కావలుడై పలుమైల నంబతో
నవగతభీతిమై నని నహంకృతిఁ జూపఁగ వాని కల్గి చం

డి పెలుద కూలముం గొవి కడిందిగ వక్షము నందు నాట మూ
ర్చనడి హయారి యంతట వెనక బునరుద్గతుడై మహోద్ధతిఁ.

450

కా. చాముండం దన పాదఘాతముల నుచ్చైర్నొదపూర్వముగా
నామై దన్ని హసన్ముఖుం డగుచు శంఖారావముం జేయ ను
ద్దామక్రోధపరీతయై జనని హస్తంబందుఁ జక్రంబు ని
స్సీమారంబు ధరించి యుద్ధతిమెయిన్ సింహారవంబొప్పఁగఁ.

451

ఉ. ఓరిమదాంధః చక్ర మిది యోడక నీమ శిరంబు దీసి చు
ర్వారత నయ్యమాలయనివాసము నీకొనరించు నెమ్మెయిన్
భోర నొకింత నిల్చు మని భోరన నెత్తురు మీఁది కొల్క న
వైవ్విరిరమ్ముఁ ద్రుంచి నఁ గబంధము భూద్రము నా భువించెదన్.

452

మ. సురలెల్లన్ జయవెట్ట నమ్మహిషుఁ డబ్బోఁ గూల సింగంబు దు
ర్భరవేగమ్మునఁ బాటుసేనల వెనక భజించి విశేషతం
బొరయం జేసెను గొండ అండుఁ జని రేపుం దక్కి పాతాళ మి
క్కరణికదేని యొనర్చ రేవతలు వేద్యంజేతులన్ మోచ్చునుఁ.

453

ఇంద్రాదులు దేవిని నుతించుట.

ప. ఆయ్యంబికం గని యిట్లు నన్నుతించి “ఓ యంబా ! నృప్తి స్థితిలయకారిణివై కీర్తి
మతి స్మృతిగతికరుణాదయాశ్రద్ధావృతి ననుధాకమలాజయాపుష్టికలావిజయాగిరిజా
తుష్టిప్రమా విద్యాక్షమాదికంబులు నీవయ్యై మెలంగుదు నీ యీ శక్తుల సాహాయ్య
మ్మునంజేసి వారువారు తత్తత్కార్యమ్ములకు సమర్థులగుచుందు రది యెట్లనిన,
నీవు ధారణవై యుండవేది నాగకూర్మమ్ము లిద్దరుణి ధరించుటయు నీవు వృతివివై
చెలఁగకున్న నంబరంబు విలుచుటయుం బొనంగ దిట్లుండఁ గొండలు హరిహర
ప్రముఖులమగు మమ్మెంతయు నారాధింతురు. వారు మూఢులనుట కేమి నంది
యంబు ? జన్మం బొనర్చువారు చేయు హోమమ్ములెల్ల నీవు స్వాహావై యుంటం
జేసియకదా మాకు ముట్టుచున్నయవి. కావునఁ జరాచరాత్మకంబగు ప్రపంచంబున
కెల్ల భుక్తిముక్తిప్రదాయనివగు కతన వితరులట్ల మమ్మునుం బాలించుచుందు విది
యట్టిదయేని రిక్కసు లిట్లుక్కు మిగులుచుండ వారల మూలచ్చేదం బొనరింప
కుంట లోకమ్మున మహారణ్యంబులం బుట్టిన కటువృక్షమ్ములఁ బలాళరహితమ్ముల

నేవియు నుత్తమలగు వారు ఖండింపక మిన్నకుండుట వంటిది. కరుణారసనియత
వగు నీ వొక్కొక్కయెడ రణాంగనంబుల శితకర పరంపరలంజేసి యొరుల
శీఠించుటకుఁ గతంబు వారలకు దేహాంతరప్రాప్తింజేసి యందు సురాంగనాకేశీ
ముఖసౌఖ్యం బొడగూర్చుట కని యూహింపనయ్యెడి. దేహరహిత వయ్యును
రక్కసుల నుక్కడంప నయ్యయికాఁజ్ఞుల దేహంబు గైకొంట క్రీడామాత్రంబు
యగు నిట్టి యమేయప్రభావవగు నీవుండ ధూర్తులును బురాణచతురులును నగు
కొందఱు హరిహరాదుల సేవింప వలయునని విధించుట యనమంజనంబు గాకుండు
నొక్కొక్కఁ జగజ్జననివగు నీకు వరులమై యిట్లు రాక్షసబాధల నీగుచునుండు మత్తై
వ్వరు పూజింప నెంతయు వారు కరమున దీపంబు గలిగియుఁ గూపమ్మునఁ బడు
వారిలో నొక్కరుగాఁ దగుచురు. నీవు విద్యావిద్యాస్వరూపిణి వగు కతన మోక్షార్థ
లకు గతివై యుండుదు గావునఁ ద్రిమూర్తులును భవత్పాదపంకేరుహంబు భజింతు
రిట్టి విన్నుఁ గొందఱు మూర్ఖులు భజింపనేరక భవసాగరమ్మున బ్రుంగుచువడి-
నవయుచుండురు. తల్లీ ! యింతేల ? నీవు వాగ్దేవతా స్వరూపిణివై వక్త్రమ్ముల వసి
యింపనేని హరిహరాదులగు సురలుగాని మానవులు గాని యెట్లు ముఖరితవక్త్ర
లగుదురు ?

454

మ. భృగుశాపమ్మున మీనమై కమతమై పెంపేది. కోలాకృతిం
దగి సింగంబయి వంతలంబడి యశక్తప్రక్రియం బొల్చి దు
ర్భగుడై యుక్కివపుంగతీన్ మెలఁగు నప్పద్మాక్షి సేవింప మృ
త్యుగతంబైన భయంబు రూపఱునె, సంతోషంబు వాటిల్లునే ?

455

క. ఎవఁడు భృగుశాపమున వన, నవిధమ్మునఁ దనకు లింగసంపాతముగా
నవసెనొ తాదృకుఁ దగు నా, శివునిన్ సేవింప సౌఖ్యసిద్ధులు కలవే ?

456

గీ. అట్టి హరునకుఁ గొమరుఁ దై నట్టి గజము, ఖని గజాదిపు సేవించి కోర్కెవదయ
నెంతు రతిమూర్ఖులంబు; విన్నెఱిఁగి కొలువ, రాదొకో కార్యసిద్ధిసంప్రాప్తిపొంతె.

వ. అని వెండియె,

458

చ. అరిజనతన్ వదించుట కృపాకులతన్ విరయంబు మాన్చి వి
ర్జరభువనం బొనంగుటయ నమ్మత మంచు వదించు నంబ ! నీ
చరిత మెఱుంగ లేరు హరసారసలోచనముఖులైన; నొం
దొరుపు లెఱుంగువారె భవదుజ్జ్వలమోహవళంపదాత్ములై.

459

గీ. వేదముల నెన్నియేని భావింతుగాక

కొంద ఋజ్ఞులు మునులు నీచంద మెఱుగఁ
జాలమిని సూర్యుఁ గొల్తు రా జ్వలనుఁ దలతుఁ
రాగమమ్ముల సారంబు నరయఁ దరమె.

460

చ. స్వరచితముల్ శ్రుతుల్ గఱపి సారసనంభవముఖ్యదేవతా

వరుల కను త్రమత్వము నవారణ బోధ యొనర్చి వ్యాజసు
ర్పరత మెలంగుచున్ జగము వంచనచేసెడి వారి నీపు శ్రే
మరసమునం గనుంగొనెడు మాయకులంఁచుఁ బ్రసిద్ధిదెచ్చుచున్.

461

క. రాఁదగు కలియుగమున జగ, దాదీన్ నిను డాఁచి సుకపు లంబరొ : నీ వా
పాదించిన సురగణముల, నాదరముమెయి న్నుతంతు రయ్యయి విధులన్.

462

క. మును లెవ్వరు పరవిద్యున్, జనని నినుఁ దలఁతు రట్టి జ్ఞానులు గర్భ
మ్మునఁబడక నిన్నుఁ జెంది ను, ఖనియతి వర్తింతు రెల్ల కాలము తల్లి.

463

క. కేవల పరమాత్మయు నీ, తో విరహాతుఁడై యొకింత తొడుఁగఁ జొం
దావిభుఁడు నీదు చిచ్చ, క్త్యావిర్భావమునఁగాదె యట్టిండగుటల్.

464

వ. ఆట్లు కాదేని జడమ్ములగు తత్త్వమ్ములును గుణవిర్యయుతమ్ములగు నింద్రియమ్ము
లును జిద్విరహితమ్ములై తత్తత్కృతుల కెట్లు సమర్థమ్ములగు ? సర్వమ్మును
సృజించి సమయమ్మునఁ జాలించుచు హరించుచుండు నీ మహామహిమంబు మాక
కాదు హరిహరాదులకు సయిత మగమ్యంబై యుండు.

465

క. లోలాత్ముండయి దుష్టుఁడై త్రిజగతీలుంటాకుఁడై యొప్పు దు
శ్శీలుం గానరూపు నీ తులవ నిరీవుం బొసంగించి మ
మ్రేలంజొచ్చిన నీ మహామహిమ మింకేమంచు వాక్రతు మం
బా : లీలాజితదుష్టదానవకదంబా : సత్కదంబాలయా.

466

క. మాకార్యము సేతయ కా, కాకల్పంబైన కీర్తి యలవడె నీ కీ
లోకాపకారిదానవుఁ, బోకార్చినకతన విపులముగ జగదంబా.

467

వ. “అంబా : మమైల్లవేళలఁ గృపాకలితివై యిట్లు పాలించుచు నేడు గడవై యుండం
బ్రార్థింతు” మనవుడు మహిషాసురమర్దని వారల కిట్లనియె.

468

క. సురలార ! కార్య మొం దీపు, డరయంబడెనే నిఁ దెల్పుఁ డది తీర్చెద దు
ష్కరమేని మీకు నాపద, వొరసినయపుడెల్ల నన్నుఁ బోలుఁదలంపన్.

469

చ. అనవుడు దేవతల్ ప్రణిహితాంజలులై జగదంబఁ గాంచి యి
ట్లనిరి భవత్పదాబ్జ మనయమ్మును గొల్పెడియిచ్చ మాకు వి
చ్చినఁ బదివేలు వేటొకటి చేయఁ గొఱంతయు గల్గెనే రసా
యన మగు నీదువల్కు మహిషాసురమర్దని ! లోకవర్ధనీ.

470

చ. ద్విసువర్ణ సంవృతంబగు నీ దేహమ్మున నపరాధసహిష్టుండు తృతీయుండు లేడు
గావున సఖీభూతవగు నిన్ను విడిచి జీవుం డొనర్పెడి దించుకయు లేదు. పాపా
త్ములు దుష్ప్రాపంబులగు సురాసురమనుజయోనులం బుట్టియును నిన్నెఱుంగఁ
జాలరు సుఖమ్మున నొందె దుఃఖమ్మున నొందె నీ చరణంబులు దక్కఁదక్కటి
శరణము లేదని మనోవాక్కాయ కర్మమ్ములం ద్రిగుద్దిగ వచియించు మమ్ముం
దయాంతరంగవై పాలించుభారమ్ము నీదై యున్నయది యను నమరులందగుగతి
వీడ్కొలిపి యంతర్దానంబు చేసె ననుసాత్యవతేయునకు జనమేజయుం దిట్లనియె.

సీ. దురితంపు సంస్కృతిఁ దొలగించు నదుపాది , నజ్జనకర్తరసాయనంబు
పటుతరాయభారపాషాణకుంకంబు , భక్తరొక్తైకకల్పద్రుమంబు
సుఖకరశ్రీలోకసోపానవిశ్రేణి , సంపత్కదంబవర్ణవ్యఘుకుపు
కాతరీకృతభూతభేతాశనిచయంబు , నకలరక్షస్సమచ్చాటనంబు

గీ. చారులీలాకదంబసంచారభూమి , తనుతరేతరమోదసందాయకంబు
హరిహరవిరించిముఖ్యదేవావదృత్య , ధీయమానంబుగాదె ! శ్రీదేవిచరిత.

472

వ. ఇట్టి చరిత్రంబు కృతజ్ఞుం డెవ్వండు విననోపండని వెండియు,

473

ఉ. ముందటి జన్మమందెవఁడు మోదవిధాయని యైన దేవి కిం
పొందెడి భక్తిఁ బూజిడునో కృతకృత్యుఁ డతండు భోగి యా
నందియునై దరాతలము నాల్గదెఱుంగులు నేలఁ జాలు న
స్పందితక్రీకళియగు పార్థివుడై జనియించు మీఁదటన్.

474

ఉ. అంబ నెఱుంగఁ జాలువినయంబు వివేకములేవి పెఱాలులా
యంబులు వచ్చునట్టి జననాంతరమందు రుజాభిభూతిమైఁ
బంబిన దుఃఖవేదనలఁ బొల్పిరి రిక్తతఁ గాంచి కట్ట వ
త్తంబు భుజింపఁ గూడు గొనఁజాలక సంతతి లేక కుందవే.

475

క. కావున విఖిలార్థదమై, పావనమై ముక్తిదమయి భద్రప్రదమై
కోవిదమాన్యం బగున, ద్వేషిచరితంబు నాకుఁ దెలుపంగదవే.

476

గీ. అమరరవుడైన మహిషుఁ దువిమినమీఁద, నంబ యెచ్చటి కేగె, నే మావరించె :
నేవిధమున వర్తించె ? నిదియు విస్త, రించి వలతు నెఱుంగ నా కెంచిచెప్పును. 477

దేవ్యంతర్ధానోత్తరవృత్తాంతము.

క. అనవుడు సాత్యవతేయుం, డను జనవర : మున్ను హరిహరారులు శ్రీత్యం
బును గొని రెయ్యెడఁ నయ్యెడఁ, జనియె మణిద్వీపమునకుం జగదంజ వెనన్. 478

వ. పిమ్మట నమరులు జగదంబ పీడ్మొలిపి యమ్మహిషరాజ్యమున రవివంశనము
ద్యూతుండును నయోధ్యావతియునగు శత్రుఘ్నుండనురాజు నభిషిక్తుం జేసి తమ
తమ పొందుపట్లకుఁ జనిరి. శత్రుఘ్నుండును యథోత్తంబుగ రాజ్యంబు శాసించు
చుండునెడ,
479

సీ. నెల మూఁడువానలు వియతిమైఁగురియుచు , ధనధాన్యములకల్మి తఱుగకుండు
ఫలపుష్ప సంపత్తిఁ దులదూఁగువృక్షముల్ , వట్టనిజలముల వఱలునదులు
కుండంకొలఁదిగా గోవులు పాలిచ్చు , ద్వీజులు శ్రుత్యుత్పదిధినిఁ జరింతు
సృపు లత్రువిద్యల నేర్పువాటింతురు , పొంపొచ్చెములు లేవు భూతముంకు

గీ. అంకుటాంకులు లేక నిరంకుశగతిఁ, బ్రజలు ధర్మానువర్తులై పార్థివాజ్ఞ
మెలఁగుచుండు రతని భూమితలమునందు, నెల్లరు సుమాళమునఁ బొల్తురెల్లవేళ.

ఉ. అన్నరసాధుదేశమున నారసి యెచ్చటఁ జూచెనేనియున్
జన్నపుళాలలా : మఱియు సత్రములా : శుభమంటపమ్ములా :
కన్నులపండువై యెసఁగఁగాఁ దగుచక్కని దేవళమ్ములా :
యెన్నిటఁ జూచినం దనివి యెన్నటికిం గనఁ జోల దేరికిన్.

481

సీ. పాషండమతము స్వప్నమ్మునఁగనరా ద , ధర్మంబు మొట్టమొదటికిలేదు
మిత్రవియుక్తి యమిత్రవృద్ధియు నప , మృత్యు భయంబు దుర్విజ్ఞాప
మారినసంగుట మరియూద దప్పుట , రోగంబు దైన్యంబు భోగవిరతి
దాంపత్యవిరహంబు దాంభికత్వంబు చౌ , ర్యంబు పైకున్యంబు రాజకలహ

గీ. మాగమద్వేష మనునవి యరయ మందు , నకును గానంగ రావు తన్నరవరేణ్యుఁ
దాడితప్పనివాఁడు మహానుభావుఁ , డప్రమత్తుం డతంద్రాకుఁ డనఁగఁ దగఁడె :

ఉ. అనగరిన్ ద్వీజుల్ త్రివిధులై పొలుపొందుదు రందు సాత్త్వికుల్
దానములకా గ్రహింప రసధర్మములకా జరియింప రధ్వరం

దేనియు జీవహింసకు నహింసక విష్టపకుం బొనర్తు ర

మౌనవనలో త్రికర్మముల చున్ననఁ జేయుచు నుండు రాజీబన్.

483

క. నృపపౌరోహిత్యము క, ర్యవరత విధివిహితమైన మాంసాదనమున్

గృపణతలేమియు నైశ్వ, ర్యవటుత్యము గలిగి యుండు రాజసులందున్.

484

గీ. కించిదవ్యయనము నృపకింకరత్వ

మధికకోపము ద్వేషరాగాలియుక్తి

గలిగి యొకభంగి వర్తింతు కర్మబాహ్య

లగుచుఁ బాపసు లైన బ్రాహ్మణజనములు.

485

గీ. మహిపతులు దానపదులు బ్రాహ్మణనిరతులు, యాగసంసక్తు లవనిరజేసురక్తు

లత్తశక్త్రునిశేషజ్ఞు లనఘమతులు, తెలివిగలవారు కలిమియు బలిమి గలరు.

486

క. విడుచుచొడరని సిరియును, నుడుకుచు కెడలేనికృషియు నొగి గోరక్షన్

మడవకచేయుట యనునివి, యెడవక చరియింతురందు నెందును వైశ్యుల్.

487

ప. ఇట్లు మహిషసంహారమున రామరాజ్యంబై ప్రపంచంబు సుమాశమ్ముగాఁ గొంత
కాలం బుండఁ బిచ్చుట జగద్ద్రోహం బొనర్చ నమకట్టి నుండుకుంభులను జండ
ముండులను రక్తబీజ భూమ్రులోచనులను బరిమార్చి సురపక్షపాతినియై జగదంబ
జగమ్ములకు మేలుపాటించెనన, వార లెవ్వరేవిరమ్మున వారే కతమ్మున వధించె
నుడువుమనుడు రాజునకు ముని యిట్లనియె.

488

క. మును కుంభ నికుంభులు నాఁ, జనుదానపు లిరువురుఁ రసాతలవాసుల్

జనవర ! తపముండి రశన, మున కుదకమునకునుఁ గాక మొరడులభంగిన్.

489

మ. పదివేలేం దిట్లు లాచరించుటయు నప్పద్మాసనుం దేగుడెం

చి దయాంతఃకరణుండు వేడుఁ డన నీచే నొడ్లచే నేరిచేఁ

దుదిలేకుండ నొసంగుదే యనుడు నా దుష్టాత్ములంగాంచి యొ

ప్పుడ వేటొందువరంబు గోరుఁడన నవ్వా రంజలిన్ మోడ్చుచున్.

490

మ. జననం బందినవారికిన్ మృతి యవశ్యంబేవి మా కొక్క యం

గనచేఁ దక్క నపాయ మొందొరులచేఁ గాకుండఁ గనిమ్ము మ

మ్మునెదుర్చంగల కాంతయుం గలుగునేఁ బోఁ చూతమట్టైన నా

గ నొసంగెన్వర మట్లుకాక యనుచుం గంజోద్భవుం దొప్పుగన్.

491

వ. అన్నదమ్ము లిట్లు వరమ్ములం బడసి తమకు భృగువుం బురోహితుఁగాఁ గైకొని
రందు జ్యేష్ఠుండగు కుంభుండు కుభదినమ్మున సుముహూర్తమ్మున సింహాసనాభి
షిక్తుండుగా నికుంభుండు మంత్రియై సకల తంత్రమ్ములు నడుపుచుండె. మహా
వీరులగు చండముండు లిరువురును సేనాధిపతులై వారిం గొలుచు చుండిరి. ధూమ్ర
లోచనఁ క్తబీజ లనువారు పాతాళమ్మున నుండి వచ్చి రెం డక్షోహిణులతో
నాకుంభుఁ గొలుచుచుఁ దదనుమతులై రందు, 492

గీ. రక్తబీజుం డసాధ్యసంగ్రాముఁ డతఁడు, పోరునెడ నప్రహతిఁ జేసి పొదమునల్ల
పుడమిఁ బడి నంతలో వాసిఁ బోలఁజాలు, వీరులుదయింతు రొక్కట చేసివేలు.

వ. కాపుననవ్వానికి డిక్తబీజుం డనిపేరు సార్థకంబు మరియు ననేకులు రక్కసులు
చతురంగబలనమన్నితులై యా కుంభుం గొలువవచ్చిన కుంభుండును వారల నెల్లర
లోఁగొని రాజ్యం బేలుచుండె నంత నికుంభుం దొక్కనాఁడు, 494

చ. అమరసతీకాజయింప నమరాలయ మేగిన వజ్ర పిర్జరుల్,
గుమిగొని తోడురా నెదురుకో ల్పచరించి దురంబు చేయ లో
కము బెగదొందె నంత లయకాలుఁడు వోలె సురేశ్వరుండు వ
జ్రముగొనియేసె నయ్యసురవ్రాలెఁ బడల్పుడుమూర్చుపెంపునకా. 495

క. చారులు తమ్ముఁడు మూర్చం, గూరిన విదమేఱుఁగఁజెప్పఁ గ్రోదాకుఁడై
ధీరుఁడు కుంభుఁడు సంగ్రా, మారంభుండయ్యె నమరు లటునిటుచెడలన్. 496

వ. ఇట్లు కుంభుండు విక్రమించి యింద్రాదుల జయించి, 497

చ. అమరపదంబు చేకొని సురారిమయమ్ముగ నేలుచున్ గ్రమ
క్రమమున నష్టదిక్పతులగద్దయింలం దనపాలుచేసి వి
క్రమమున మూఁడులోకములు రాజ్యము సేయుచు నందనమ్మునం
దు మదముమీఱ నచ్చరలతో విహరించె నవార్యచర్యుఁడై. 498

చ. అనవరతంబు కల్పకసుమాంచితఁడై, సుధ గ్రోలుచున్ సురాం
గనలఁజెఱకా దవిల్చి కడుఁ గంటకుఁడై మఖభాగముల్ హరిం
చి నిఖిలదేవతల్ తనదు సేనయకాఁ బదరించి తత్కృతుల్
పొసరుపఁజేయుచు న్నెగడెఁ బొంపిరివోయిన మేటిసంపదన్. 499

చ. ఒకఁడు జముండు శ్రీదుఁ డికనొక్కఁడు వహ్నిమతోక్కడింకవే
తోకడుఁ దినేశ్వరుండు శశియున్ మఱియొక్కఁడు ఛాయదేవుఁడిం

కొక్కడు నొకండుపాళి యిటులొక్కొక్కడొక్కొక్కరుండుగాఁ దడి

యకృతులు సేయ నేర్పఱిచె నాత్మకు నచ్చివ దానవేంద్రుఁడఁ. 500

వ. అంత నమరులు విరాలంబులై దానపుల ఛాటికి నోడి యరణ్యంబు శరణ్యంబుగా
గుహలు గృహమ్ములుగా నలందురుచు నక్కడక్కడఁ బంచబంగళమ్ముగాఁ జరిం
చుచు సుఖం బెఱుంగక విమనస్కులై యుండి రని వెండియు, 501

చ. నరవర ! కాలపర్యయమనం గడు దుర్బరః మెంతవారు త
త్పరత సుఖంబు దుఃఖమును దాల్చురు భిక్షు రాజుఁజేయు భూ
వరు నతిథిం బొనర్చు బలవంతుని దుర్బలుఁ జేయు దుర్బలుఁ
స్థిఁబలుఁజేయు నయ్యది యజ్ఞేయము దాటగరాదు బ్రహ్మఁన్. 502

ఉ. కూరు లహరులన్ మిగుల సూరు లసూరులనం గలారె ? యె
వ్వారికి నెన్నియే స్థకు లవారణఁ గాలముగూర్చుఁ గాక యెం
తే రహి నూఱుజన్మముల నిష్టమెయిన్ బచరించి యింద్రుఁడై
పాములేవి దుఃఖముల బాల్చుదునే ? యటుగానిచో నృపా ! 503

క. హరుఁడు కపాలం బూనుట, హరి నానాతుచ్ఛయోనులందుఁ బడుటయు
స్మరనాదః కాలగతి దు, ర్భర మియ్యది యిట్టి దనుచుఁ బలుకం గలదే. 504

ఉ. ఈగతి దేవతల్ వనములే శరణమ్ముగ నేగ కుంభుఁడు
ద్యోగము చేయుచుండె నటు లొక్కసహస్రము నిండె వర్షముల్
భోగములేమి నెంతయును బొల్పితే యింద్రముఖామరుల్ దివం
దేగతిఁ గొందు మెట్లు వధియింతుము వీని నటంచు నెంచుచున్. 505

వ. ఒక్కనాడు బృహస్పతిం గని చుహాతాః నీవు సర్వజ్ఞుండ వీ సంకటమ్మున
నొసర్చుం దగు సుపాయ మైపుండుయోజించి సురలం బార మేడింప ననుగ్రహింపుము.
మంత్రమ్ముల ప్రభావమ్ము లప్రమేయంబులు తద్బలమ్మున నభిచారిహోమం బొండె
విష్ణుల నొండెఁ జేయించి మావదంబు మాకు జేకూర్చుము నావుడు బృహస్పతి
యిట్లనియె. 506

ఉ. నల్లవో ! మంత్రతంత్రము లనన్ విధిచోదిత రీతిఁ గార్యముల్
చెల్లఁగఁ జేయు నెక్కటిగఁ జేయఁగ నేరవు తత్తదాధిప
త్యోల్లసితుల్ సురేశ్వరు లహో ! యిటుమీరలు దుర్దశాహతుల్
పెల్లగ నున్నవార లెటు పెం పిడు నయ్యవి కేవలస్థితిన్. 507

వ. ఆదియునుం గాక యవశ్యభావ్యంబులగు కార్యంబులకుఁ బ్రతీకారంబు లేకుండు నైనను దనకొలఁది నుపాయం బొనర్చుట శిష్టానుమతంబు దైవంబు ప్రధానం బని కొందఱు చెప్పినను దాని నుపాయవాదు లంగీకరింపదు కొందఱు భయమ్మునను గాఢపిద్ధి యని నుడువుచురు గావున సర్వంబు నేకిం బొనర్చి, 508

క. కేవలము దైవమ యనక, కేవలము నుపాయమన కొగిన్ బ్రతికారం బేవెల నెచటఁ దగు నది, మేవదియించెద నొనర్చుఁ డీరు కడఁకన్. 509

క. మును మహిషాసురునిం జం, విననాఁ డయ్యంబ సురంఁ బ్రేముడిఁగని చెప్పిన విధము మఱచితిరె చ, య్యన నజ్ఞననిం దలంపుఁ దాపద దొలఁగున్. 510

ఇంద్రులు హిమాలయమ్మున కరుగుట.

వ. కావున హిమాచలమ్మునకుం జని మనోహరంబగు నప్పర్వతమ్మున నప్పరాంబ మాయాబీజపురశ్చరణం బ్రవర్తించినఁ గార్యసిద్ధియగు నయ్యెడ నప్పరశక్తి యెల్లప్పుడు వసియించు నవియుగా వింటి నావుడు పిలింపులు తద్గిరిశిఖరమ్మునకుం జని మాయాబీజమ్ము జపియించుచు నిట్లు నుతించిరి. 511

దంధకము.

శ్రీమన్మహాదేవి ! విశ్వేశ్వరప్రాణనాథే : సదానందరూపే : సుగనందదే : తే : నమో, దానవాంతప్రదే : మానవానా మనేకార్థదే : భక్తిగమ్యస్వరూపే : నతే నామ సంఖ్యాం నతేరూప మీ దృక్తథాకోపివేదాదిదేవాదిరూపే : త్వమేవాసి సర్వేషు శక్తి స్వరూపా, ప్రజాసృష్టి సంహారకాలే సదైవ స్మృతి స్త్యం దృతిస్త్యం త్వమేవాసి బుద్ధి ర్జరాపుష్టికుష్టి వృతిః కాంతిః సువిద్యానులక్ష్మీర్గతిః కీర్తిమేధే త్వమేవాసి విశ్వస్య బీజం పురాణం యదాయై స్స్వరూపైః కరో షీహ కార్యం సురాణాం చ తేభ్యో నమా మోఽద్యకాంత్యై క్షమా యోగనిద్రా దయాత్వం వివక్షా స్థితా సర్వభూతేషు శపై స్స్వరూపైః కృతం కార్య మదౌ త్వయా యత్పురాణాం హతాసౌ మహారి ర్దూధాంధో మయారి ర్దయా తేనదా సర్వదేవేషు దేవీ : ప్రసిద్ధా పురాణేషు వేదేషు గీతా కి మత్రాస్తి చిత్రం యదంబా నుతం స్వం ముదా పోషయే త్రోషయే త్సమ్యగేవ ప్రసూప్త్యం యతోవిర్జరాణాం సహాయాకురు పైకచిత్రేన కార్యం సమగ్రం నవా తే గుణానా మియత్రాస్వరూపం వయం దేవి జానీమహే విశ్వసంద్యే కృపాపాత్ర మిత్యేవ మత్వా తథాఽస్మాన్ భయేభ్య స్సదా పాహిపాతుం

సమర్థే : వినా బాణపాత్రై ర్వి నాముష్టిమాత్రై ర్వి నాశూలఖడ్గై ర్వి నాశక్తి దండై రిహున్
హస్తు మేవాసి శక్తౌ వినోదా త్రథాపీహ లోకోపకారాయ లీలా ఇమా శ్శాశ్వతం
నైవ జానంతి మూదా నకార్యం వినా కారణం సంభవే ద్వా వయం తర్కయా
మోఽనుమానం ప్రమాణం త్వమేవాసి కర్తా స్య విశ్వస్యదాతా భవే త్సృష్టికర్తా
ముకుందోఽవితాయం హరో నాశకృద్వై పురాణప్రసిద్ధా నకిం త్వత్ప్రసూతా త్రయ
స్త్రేయుగాదౌ త్వ మేవాసి సర్వస్య తేనైవ మాతా త్రిభిస్త్వం పురానాధితా దేవి
దత్తా త్వయా శక్తి రుగ్రాచ తేభ్య స్సమగ్రాత్వయా సంయుతా స్తే ప్రకుప్యంతి
కామం జగత్పాలనోత్పత్తి సంహరకార్యం త్వదీయాంఘ్రి యుగ్మాశ్రయాన్ కుంభ
దైత్యార్థితాకా నిర్దరాన్ దేవి పాయా స్త్వదన్యన్న తే జానతే దేవి దుర్గే :
సమస్తే సమస్తే సమస్తే సమః .

512

వ. ఆవి వినుతించి వెండియు,

513

గీ. విబుధబృందమ్ములెల్ల నీ వెంట నంటి, యెల్ల వేళ వినుం గొల్తు రెఱుకకలిమి
నట్టి త్వత్ప్రదపద్మమ్ము లరసి భక్తి, మననెఱుంగని యతుఁ లతిమందమతులు. 514

గీ. కమలవై కీర్తివమ్మును గాంతివమ్ము, లజ్జవై స్థితివై న జగజ్జనని వి
ను మది భజియింప కకట దంభముననుండు, వైష్ణవులుసౌరులునుబాకుపతులుదేవి.

క. హరిహరు లేచుగడగ విన, బరమాదరమున యజింప వల నెఱుంగుమి నీ
చరణములు విడుచు దుర్మతు, లరయకా విధివంచితాత్ము లనఁదగు నంబా. 516

క. హరి జతురసముం గొవి సా, గరజాపదరంజనమ్ము గావించున్ శం
కరుఁ డగజాపదపంకజ, పరాగరతుఁ డింక నొరుల వాకొనఁగలదే. 517

క. సారవిహీనంబు నం, సారము వర్జించి జన్మసాఫల్యంబున్
గోరి విను యతులు దలఁతు రు, దారంబగు భక్తి కలిమి దాంత హృదయులై .

గీ. పలుపలుకులేల నీ పదభక్తి లేని, చెనఁటులెల్లను రోగులై శ్రీ దొలంగి
సంసరణకూపమునఁ బడి సౌఖ్యలేక, మెఱుంగక నశించు రభిలతోకై కజనని : 519

గీ. కట్టియలు మోచికొని గడ్డికట్ట లమ్ము, కొనుచు నేవపు గతిని జీవనము చేయు
హేమ లందఱుఁ దొల్లి వి న్నెఱుకకలిమి, గొలువని తులువ లింత నిఘ్నవముతల్లి.

వ. ఆవి పలువిధమ్ముల నమ్ముతించు నమరులఁ గరుణించి జగదంబ ప్రత్యక్షంబుగా
నుంకించి,

521

- ఉ. చక్కనిచీరఁ గట్టి విలసన్నటఁబూషణఁబూషితాంగియై
యెక్కటి నేగుదెంచె సురలెల్లరుఁ జూచి “యదేమో, యిప్పు డీ
చక్కెంబొమ్మ గంగ కిటు చయ్యన నాడఁగ నేగుదెంచు నం
చొక్కమొగి న్నమస్కృతుల నొయ్యనఁజేసి తను స్తుతించఁగఁ. 522
- వ. గిరిగహ్వరమ్మునుండి గంగ కేగునెవమ్మున వచ్చి సురలంగంచి యిట్లనియె. 523
- క. ఏమీ దేవతలా! యిం, దేమి పనికివచ్చిరొక్కా! యీగతిఁ గడుఁ జిం
తామగ్నులగుటకుం గత, మేమొక్కా! నా, సురలు జగదధీశ్వరి తెలమిన్. 524
- ఉ. కేలు మొగిచ్చి యంబి! మముఁ గీడ్వడకుండఁగఁ బ్రోవనెంచు మే
మాలములో సురారులకు నద్దముగా నిలుపోపలేక మా
చాలమి విన్నవింప నిటు చయ్యన వచ్చితి మేవుదక్కి మా
పాలన నీదికాదె! మును వర్కినవలగ్న స్మరింపకుందువే 525
- మ. జననీ! శుంభనిశుంభులకా దనుజు లిచ్చామాత్ర మమ్మెల్లఁదా
మనిలో గీటడఁగించి యేలుదురు స్వర్గావాస మాదుష్టు లె
వ్వనికికా వద్యులుగారు బ్రహ్మచర మప్పొటకా బొసంగించె నం
గనచే జచ్చెద రా హయారిబలె, నేకంజాక్షికిన్ శక్యమౌ. 526
- క. మాపా టిట్టిది యని నీ, కేపాటం జెప్పనేర్తు మేడుగదయు లే
కావదలకఁ బ్రాపై దు, ప్రిపంబగు నడవి విడుచు పడఁగావలసెకా. 527
- క. మును మహినుఁ జి.పి పిమ్మట, “వనములు మిను బాధ వెట్టునప్పుడు నన్నున్
మనమునఁ దలఁపుడు కార్యం, బును దీరెద” నన్నమాట పొల్లగు నంబా! 528
- వ. శుంభనిశుంభు లట్లుండ రక్తబీజదండముండు లను వారు గను మొఱకులై వారికి
జానటగా నున్నవారలు. వేయేల నష్టదిక్పాలకులును విప్పుడు రక్కసులకా
నెఱుంగుము. 529
- క. ఆనదలమై నీపాదం, బునఁ బిడు మముఁ గరుణఁజూచి పొగరుమిగులు న
ద్దమజులఁ బరిమార్చక యు, న్నును నిటు లెన్నాళ్ళు వనమునం బడుదు మిఁకన్.

దేవి శుంభ నిశుంభుల పురమ్మున కరుగుట.

- వ. ఇట్లు మాటిమాటికి సన్నుతించి వనటంబడు నమరులయెడఁ గరుణ గలిగి యప్పొ
ర్వతి తన శరీరమ్మునుండి యిచ్చామాత్రమ్మునఁ గౌశికి యను నొక శక్తిం బట్టిం

చిన నయ్యందిక నీలవర్ణయగు కతనఁ గాళిక యనియుఁ గాళరాత్రి యనియుం
బరఁగి మహామోరాకారంబు గలిగి సర్వకామప్రదయై చెలువారె; నప్పరాంబయు
సర్వభూషణభూషితంబగు యాపమ్మనఁ బరిధిల్లుచు నమరుల కానంద సందా
యనియై యిట్లనియె. 531

ఉ. శుంభుశుంభులన్ దివిజసూదనులం బరిమార్చి సంపదా
రంభము మీ కొనర్చుఁ దలరం బని లే దిఁక నాకులార । దు
ర్దంభమునకా జగమ్ముల నదల్పెడి దుష్టలయార్తిఁ జేసి వి
శ్వంభర కింత పుట్టెనె యపాయము బ్రహ్మవరంబు పెంపునన్. 532

వ. అవి యథయఁబిచ్చి జగదంబ స్వాంశసంభవయగు కాళిక దనకుఁ బార్శ్వవర్తి
విఁగా సింగంబు నదిష్ఠించి శత్రుపురంబున కుద్దవిడిఁ జని యుపాంతోపవనమ్మున
విడిసి, 533

వ. అమరులు మోదమందఁగ మృగావళి మత్తిలఁ బక్షిబృందముల్
గుమిగొని యాలకింపఁగఁ జిగుళ్ళిగురింప జగంబు మోహవా
ర్తిమునిఁగి దొప్పదోఁగఁ గడుఁ దియ్యదనమ్మును సొంపు పెంపు నొ
క్కమొగిన యంకురింప మృదుగాన మొనరె ననేకభంగులన్. 534

వ. పదంపడి యెడనెడ నుపవనమ్ములఁ గ్రీడార్థంబు గ్రుమ్మరు చండముండు లిరువు
రును దధానరసంబు కర్ణపేయం బగుటఁ గొంతపడి నాలించి దౌదవ్వల నిలిచి
త్రిజగన్మనోహరిణి యగు నందికను దత్సమీపవర్తిని యగు కాళికను గాంచి పెచ్చు
పెరిఁగెడి యచ్చెరువునఁ బురి కరిగి శుంభుఁగాంచి మ్రొక్కి యిట్లనిరి. 535

ఉ. ఎక్కడనుండియో యొక మృగేక్షణ సింగము నెక్కివచ్చె న
మృక్క-యనన్ వళం బగునె యచ్చెలువంబు వచింప నట్టి బల్
చక్కెరబొమ్మ ముజ్జగములకా గనఁగా వినఁగా నెఱుంగ మా
టక్కరి గానపిద్య నొకటందగుఁ దక్కిన పట్టె యుండఁగక. 536

క. మన యుద్యానమ్మున న, వ్యవితారత్నమ్ము గాన వైఖరుల దనం
తన మృగముల మెచ్చించుచు, దన కొక చెలి తోడుగాఁగఁ దనరెడివింటె. 537

వ. వెయ్యేల యబ్బలికారత్నం బెవ్వతెయో కల తెఱం గెఱింగి తోడికొని వచ్చి
భార్యగాఁ గైకొని నుఖింపు మింతకన్న నీ సంపాదమ్మున సౌఖ్యం బొందుడునే
యని వెండియు, 538

- మ. సరసైరావత పారిజాతములునున్ సప్తాస్యమౌ నశ్వ మం
బరయానోచితమౌ విమానము సురస్వామిన్ వినిజించి నీ
పరముం జేసితి పెట్టి బల్మిగల సంపత్కామతన్ మేల్మి పొం
పిరివోవం జనునీకు నీయబల దేవేరిం గొనం బోందే. 539
- చ. వరుణునిచత్ర మీవు గొవి పాశము తప్పుని కిచ్చి తద్దనే
శ్వరునిది చూఱుకో ల్గొలిపి సాగర మిచ్చిన నిత్యకాంతిని
స్ఫురదురుపువ్వచూలయు నపూర్వపురత్నములన్ గ్రహించి వి
త్యరుది వెలుంగు నీకిదిగదా : తగు నెచ్చెలి యెప్పిభింగులకా. 540
- గీ. డంబు మీఱెడి యమునిదండంబు మృత్యు, శక్తియుఁ బరాక్రమమ్మున సంగ్రహించి
కామధేనువుపొల్గొంగల యదృష్ట, వంతునకు నిట్టి కాంతతో వలదె పొందు. 541
- గీ. స్వర్గ మర్హాది విఖిలభువనములందుఁ, గలుగు విఖిలరత్నముల బలిమిఁగొనిన
యపురఃకామకునకు నీ కమర వలదె, యట్టి రత్నముతోడి పొం దెట్లులేని. 542
- క. నీగృహమునఁ గలరత్నము, లీగజగమినికిఁ దక్కినేనియు రత్న
శ్రీ గౌఱఁత చెందు నీతరు, జేగఱరత్నంబు వాని నెగడించుఁజూమి. 543
- వ. అని కై పెక్కించిన నమ్మదోష్మత్తుండు నమ్మతించి తెలననున్న సుగ్రీవుం డను
వానిం బిలిచి యిట్లనియె. 544
- గీ. దూతవై వేగమిప్పు డత్రొయ్యలికడ, కేగి కార్యంబు పొనఁగించి రాఁగఁదగుదు
వాడ్యుపాయద్యయంబు యర్హంబు దీని, కంఠ్రు శృంగారరసవిదు లగు రసికులు. 545
- ఉ. సామము దానమున్ విడిచి చయ్యనఁ గొందఱు భేద మిట్టిదోఁ
గాముకు లాచరింతు రది కర్ణముగాదు రసంబు భంగదూ
పామయదూపితంబగు నహంకృతి దండమయేనిఁ దద్రసం
జేమియుఁ గనరాక మొదలే చెడుఁగాన ద్వయంబు నింద్యమౌ. 546
- క. రా నిచ్చ గలుగు కామిని, యే నది నేరుపున మదికి నింపు గొలిపినన్
దానమున సామమున నొగి, దానై చనుదేరకున్నె తక్కినవేలా. 547
- వ. అని యవిపిన సుగ్రీవుండు నవి సింగంబు నెక్కి సర్వ శృంగారంబుగ నొప్పు
నజ్జగదంబం గవి మ్రొక్కి వినియమ్మున నిట్లనియె. 548
- చ. త్రిదశుల జీరికిం గొనక దేవపదమ్మును గొన్న శత్రుడు
ర్మదపరిహారి కుంభుని స్మరప్రతిమాను నెఱింగి యుండుదే

మదవతి : దూత నే నతని మన్ననకుం దగువాడః నీరు మే

ల్విదమును విన్నిఁజేసి స్మరిపీడితుడై ననుఁ బంపె నియ్యెడన్. 549

వ. అతండు నీయెడల మోహమ్ముకతన వినకుండై పలికినవలకులు వినుము. 550

చ. అమలినగాత్రి : దేవతల నందఱ గెల్పితి సర్వయజ్ఞభా

గములునుదీయముల్ త్రిదశపుష్కరుఁ డన్బిరు దొంది నాకలో

కమునఁ గలట్టి రత్నములఁ గైకొని ముజ్జగమెల్లఁ జేతిలో

నమరఁగ రాజ్యమున్ వలయున బ్దొనరించు నుంటి నుద్ధతిన్. 551

గీ ఇట్టి దట్టుడనైన నాకిగురుఁడోఁడి, నీదుచెలువంబు వీనుల నింది కాము

దారి కోర్పుట పెద్దయు భార మయ్యె, నెరవుచేయక పేర్ని నీవరయ వలయు. 552

ఉ. దాసుఁడ నైతి నీమది ముదం బెటులొందు నటల్ చరింతు నా

సానలఁ జిక్కుచున్ననను నాఱి వెట్టి యేలుకొమ్ము నా

వాసి యెఱుంగు మెవ్వరికి వధ్యుఁడగాను ననున్ వరించి నీ

తేనకు లీకలేక చరియింపుము నిత్యసువాసినీగతిన్. 553

వ. అతని పట్కల చందంబియ్యది దీనంగల సారం బరసి స్రవ్యత్తరం బొసంగి

త్రిలోకీరాజ్యంబు నీవయై యెల్లదానవుల నేలికొనం దగదే : నావుడు జగదంబ

మందహాసం బిగురొత్త విట్లనియె. 554

ఉ. జేతగ దాతగా సుగుణసింధుఁ గాఁగ నఖండలక్షణో

పేతునిఁగాఁగ సుందరుఁగ నే వినియుంటిని కుంభునికా యిక

స్పృతుఁ డదీయసోదరు నశేష జగమ్ములయందు; వావివైఁ

శ్రీతి జనించియే యిటకుఁ బేర్నిమెయికా జనుదెంచితింజామి. 555

మ. సురయజ్ఞసురమానవప్రముఖులం జూడంగఁ జూడంగ నె

ల్లరు మీరాజున కోడియుంటి మని రల్పప్రజ్ఞలం బొందరా

మి రసజ్ఞోత్తరుడైన మీ విభునిపై మేల్వట్టి నారాకః బం

గరు రంగారెడి రత్న మెవ్వఁగమునం గాంక్షింపదే మేల్మితై. 556

క. అదిగాన మీవిభుని బలెఁ మదినను మన్నించి నాదుమాట లతని నె

మ్మది కెక్క నొంటిపాటునఁ, గదిసి వచింపు మిటులైనఁ గార్యము పొనఁగున్ 557

ఉ. సుందరు లందు మేల్మిగల సుందరుఁ డంచు వదాన్యుఁ డంచు మ

ధ్యందిసనీరజా ప్రకిరణావళిఁ గాదనఁ జాలుతేజ మిం

పొందెడివాఁ డటంచు విను నోపినవట్టును బూని వింటి నీ

యందు మనమ్ము పుట్టి వశనై చనుదెంచితి నేమి చేసెదో.

558

వ. ఇంక నొక్కకొంతగలదు వినుమది యెట్లంటేని మున్ను కొండికనాఁడు సఖీజన
సమక్షమున నొకవ్రతంబు పూనితి.

559

క. బలమున నాతో నెవ్వఁడు. గలనం గాలూది నాదుగర్వ ముడుపు న

య్యలఘునిఁ బతిగాఁ గైకొన, దలఁతు ననన్ సఖలు నగిరి తద్దయు నన్నున్.

క. అది మొదలు నేఁడు తుద నా, మద మడఁచెడి వీరవరుఁ డమంముఖ్యులయం

దొదవఁడు నీ విఁక విది ప, న్నిదముగ ననుఁ గొనుము దైర్యనిది ఎగుకతనన్.

వ. ఇట్లంటిని మీ ప్రభువుతో నేకాంతమ్మునఁ బలికి యెత్తెఱంగున నైనఁ గార్యసిద్ధిం
బొందు మనవుడు సుగ్రీవుండు విష్ణుయా విష్ణుండై యయ్యంబ కిట్లనియె.

562

ఉ. చందనగందిః యిట్లనుట సాహసమాత్రము శ్రీర్యభావ మీ

చందము గాక, యెల్ల దివిషద్గణ మెవ్వనిపేరు విన్న నా

క్రందన మాచరించుఁ గడుఁ గావలుఁ డట్టి యఖండు కుంభు నీ

వెందు జయింపనేరైః చటులేక్షణపాత్రముచేతఁ దక్కినన్.

563

వ. కావున శ్రీర్యభావమ్మునం దొడరు మూర్ఖత డిందుపఱచి కుంభు నొందె వికుంభు
నొందెఁ బతిగాఁగొని సుఖం బుండు మదియునుంగాక శృంగారం బెల్లరకును
మెత్తదనమ్మున ననుభావ్యమ్ముగాని వేటొండు విదమ్మునఁ బదనుపడదు. నావచ
నమ్ము లనాదరించి గర్వించితేవి యతండు గ్రుద్ధుండై దుర్మదులగు భృత్యులం బిలిచి
విన్నుం బలాత్కారమ్మునఁ దన సన్నిధికి రప్పించికొన నేర్చు నట్లు కేశాకర్షణాది
కమ్మునకుం లోనై సిగ్గుల నుంకించుటది వీబోఁటి బోటికిం దగు పాడియేః విను
మదియునుంగాక,

564

క. రతిసుఖ మెక్కడ, యుద్ధా, దృతి యెక్కడ, మిగులదవ్వుః తెలిసి యరువురం

దతివరోః యొక్కనిఁ గైకొని, మితిమీఱు సుఖములఁ దవలి మెఱఁగుట తగదే.

వ. నావుడు జగదంబ యిట్లను.

566

క. కుంభవికుంభులు బలియురు, నంభోదీగభీరులంచు నరయుదు నీవుం

దంభ మెఱుంగక తెలిపెడి, గంభీరత గలవు వ్రతము గాదన దగునే.

567

ఉ. సంగరరంగమందు ననుఁ జక్క నెదిర్చి జయించి నాడు పా

జేం గొను బొప్పు నా వ్రతిన విక్కమకాక యలంతిఁబోవ ది

- బృంగి వచించి యొప్పుమిని బంధుసమేతముగా రసాతలం
బుం గయికోలు మే లనుచుఁ బూనికదెల్పుము మీ యధీశుతో. 568
- వ. మహ్యులఘాతమ్మునకుం బెగదొందు కాతరునిం గొన నేనంత బేలనే! సంగర
మ్మున కియ్యకొననినాఁడు స్వర్గమ్మును మర్త్యమ్మును ద్యజించుటొప్పు నీవు భరం
బని యెంచక నావలికిని చందంబు సత్యంబుగా వచియింపుము. 569
- క. తనరాజు నెడల శాత్రవ, జనులయెడల సత్యరీతి జవదాటక యుం
డినదియ దూతల ధర్మం, బని యెఱిగి యథార్థ తత్పరాత్ముఁడ వగుమీ. 570
- వ. అని యిట్లు నీతియుక్తమ్మును బ్రగల్భమ్మును సహేతుకమ్మునుగా నుపన్యసించిన
నయ్యంబిక వచనమ్ముల కుత్తరం బీ నేరక నుగ్రీవుండు విస్మయం బంది తన రాజు
సన్నిధి కిరిగి నమస్కరించి యిట్లనియె. 571
- గీ. సత్యము ప్రియంబు నై నవచనము దొరక, దని యసత్యంపుఁ బలుకు నాకనభిమతము
గావునఁ బ్రియంబుగాకుండుఁగాక నిజము, పల్కెదఁ గృపానుగతి వినవలయు నధివ.
- వ. అక్కన్నియ వివాసం బెద్దియో యెయ్యెడ నుండి యియ్యెడ కరుదెంచెనో ఓక్కు
వమ్ముగఁ దెలియదు; తెలిసివంతవట్టును వివరించెద. 573
- క. మదమున సంగరమున ని, న్నెదిరింపఁ దలంచియున్నదెంతయు గర్వా
స్పద మక్కమలాసన నె, మ్మది యాపె వచించినట్టి మాటలు వినుమీ. 574
- వ. బాల్యమ్మున సఖీసహక్షమ్మున సంగరరంగమ్మున నెవ్వఁడు నా కెమరై పోర
జయించు నవ్వానిం బతిగాఁ గైకొందుఁగాక యివీ వ్రతంబు పూనినదట! ఆయ్యది
యవంధ్యమ్ముగాఁ దుదముట్టింప సమకట్టి యున్నదాన ననియు మీరాజు లందులకు
సమ్మతించి యట్లొనరింప వరింతుననియు వచించి నన్నుఁ బుత్తెంచె దేవర
కెయ్యది హితం బట్లొనరింపఁ దగునని వెండియు, 575
- క. సింగంబు వాహనం బొక, యంగన బాసటయుఁ గాఁ దనంతన కడు ను
పొంగుచు నెంతయు నీతో, సంగర మాపించి యుండె సఖి రాజేంద్రా! 576
- వ. నావుడు కుంభుం దనుజుని దిక్కు మొగంబై, 577
- గీ. అబల యొక్కతె తోడఁట! యతివయంబు
పోరుటకు వచ్చెనఁట! నీవు పోయి వత్తె,
యేఁ జనుట యెప్పు, వచియింపు మేది మేలో?
నావుడు నికుంభుఁ డిట్లను నయము మెఱయ.

గీ. ఈవు చన నేల నే నట కేగ నేల, ధూమ్రలోచనుఁ బంపు మత్తోయజాక్షి

నిటకు నిర్మించి తెచ్చు నొక్కింతతడవు, కాకమున్న వరించు నక్కంత నిన్ను.

వ. పిదప వివాహం బొనరించుకొని సుఖం బుండు మనుడు కుంభుండు వల్లె యని
ధూమ్రలోచనుం బిలిచి యిట్లనియె. 580

గీ. ఎవ్వఁ డడ్డంబు పొచ్చిన నీడఁ బోక, పట్టి కలఁగించి తత్పార్శ్వ వర్తిని యగు
నంగనం జంపి చంచలాపాంగి నత్త, లోదరిని దెప్పు నాకు నామోద మిప్పు. 581

క. మృదుమార్గణములు నీపై, నది విడిచినఁ గనలి సునిశితాప్రముఖఁ గొ
బ్బెనుసూ : యొడ లెఱుంగక య, మృదవతి నా కెంతయేని మాన్యయగుఁ జూపి.

క. చానికిఁ దోడగువారల, పై నెన రించుకయు లేక పరిమార్చుము నా
ప్రాణంబు ప్రాణమగు న, మూనివిఁ గాపాడి యిటు కమరఁ దేరవగున్. 582

వ. నావుడు సేనాసహితందై ధూమ్రలోచనుం డరిగి దౌడవ్వల నయ్యుంబం గాంచి
వినయపురస్సరంబుగా నమస్కరించి మృదుమధురములగు వచనమ్ముల నిట్లనియె.

చ. వినుము మృగాక్షి : కామశరవేదన కోర్వక మావిభుండు దూ
త ననిపె వాఁడును॥ సరసత॥ గడు సామవిధంబు నీయెడం
జొనిపిన నీవు వానియెడఁ జొక్కపు వ్యంగ్యపు రంగులీనఁ జె
ప్పినవచనంబులెల్ల మది వేఱుగ నెంచె రసం బెఱుంగమిన్. 583

వ. విమ్మట వాఁడు మారాజునకుఁ దనయెఱింగిన విధమ్మునఁ జెప్పిన నతండు చింతా
తుండిదై ననుం బనిచె నీయందుఁ బ్రేమం బగ్గలం బగుకతన నీ వట్లాడుటకు
సహింపక విరహాతుడై హృదయమొక్కింత చేసికొని వండురుచున్నవాఁడు
“న న్నెవ్వఁడు సంగ్రామమ్మున జయించు నవ్వాని వరియించెద” నను నీవలుకుల
కర్థం బిట్లుగా యోజించె నెట్లంటేవి, 584

గీ. సంగరం బన రెండు దెఱుంగు లందొ, కండు రతిజంబు తక్కునొకండు బవర
మొకటి సుఖమిచ్చుఁ దక్కిన దొకటి దుఃఖ, దాని శత్రుపురస్కృతత్వంబు కలిమి.

వ. అం దనంగసంగరంబున నన్నెవ్వఁడు జయించు నవ్వాని వరియింతు ననుట గాకేమి
యని కృతఃకృత్యుండై నకలార్థవేది నగు నన్ను మరల ననిపె. 585

క. నీ చాతుర్యమ్మును విని, నీ చనవుం గోరు కుంభునిం బొందుము నీ
దీవాకచక్రమునకు॥, వానైనై పుణికి సార్థవై భవ మొదవన్. 586

వ. కామశాస్త్రవేత్తయగు మరాజు నీ హావమ్ములకుం దగు భావమ్ము లాదరించి ని
న్నెక్కటి జయింప నేర్పు నియ్యిడ విక్కాళికయ సాక్షిణి యగు నని పెండియు.

చ. విను సుఖశయ్యపై శ్రమ జవింపఁ గరంచి నఖతమ్ములన్
దనువున రక్తిమఱ గొలిపి దంతముల న్నునుమోచి నొక్కి గా
సి నొనఁ జేసి చెమ్మటలు చిమ్మఁగ బేర్చిఁ గలంచుమావిభుం
గనుఁగొన నేగుదె మృతఁడు గాంచినతోడన నీకు దాసుఁడౌ. 591

ఆ.వె. సురతయోగ్యమైన సౌలపును మెలపును, బొలుపు గలిగి చెలఁగు పూవుఁబోడి
కకటః నీకు సువిశేషాశ్రయరంపర, వైఘః బాడియగునె చంపలాక్షి. 592

కాళిక ధూమ్రలోచనునితో యుద్ధముచేయుట.

వ. కావున హితంబును రుచ్యంబునునగు నావలుకు విశ్వసింపు మెవ్విధంబునను సుఖం
బీజాలవి పెనఁకువకుం జొరకుము నావుడుఁ గోపాబోషంబు దీపింపఁ గాళిక వాని
కీటవియె. 593

క. రోషం బుడిగి వృథా శై, లూపునిగతి బెట్టిదమ్ములుం గొఱగాముల్
భాషింతుఁ వార, మత్తః వి, దూషకః పోరిత మొనర్పఁ దొడరుము కడఁకక.

క. విను విన్నుం బింపిన కుం, భవికుంభులఁ దునిమి యమునిభవనమ్మునకుం
బనుపఁగ నున్నది మాదే, వి నెదిరిపోరాడు మింత వేరము లేదే. 595

చ. అనుచితరీతి మాజనని కాకలుషాక్మల కేటిపెండ్లిః న
వ్వనగునుగాక, నక్కనయి వాంఛ జనియనె సింహి కక్కటాః
యను వగునేమొకో, కరిణి కారయ గర్భభంగః మెందు నే
వివి గవయంబు నొందఁ జనునేః మొద వంగజతాపసంగతిన్. 596

వ. కావున దురాత్మాః నీ దురాలాపమ్ముల కందిక వైచినిను నేను పహించెడిదానఁగాను
జీవింప వలతేని వైశంబి చని యాదుర్మదులం గలసి పాతాళమ్మున కదుగుము
వేతొందు బ్రతుకుతెలుపు నీకుం జొప్పడదనవుడు ధూమ్రలోచనుండు తామ్రలోచ
నుండై. 597

మ. కలహంబిన్నను గాలుఁ ద్రవ్వెదవెః నీ గర్వం బడంపంగ నే
వలఁతిం గాకయ యింతవట్టు నిటు నంభాషింతునేః కాళిః కే

వలము న్నిన్ను వదించి సింగమును జావన్మొత్తి యిచ్చాలి కన్

బలిమిం గైకొని యేగి మా విభునకుం బట్టంబు గట్టించెదన్.

598

క. రసభంగభయమ్మునఁ గా, దె సహించితి నింతవట్టుఁ దెలియక నాతో

డ సమర మొనరింపఁగఁ దా, మన మూనెద విపుడ నిన్ను మాయుంతుఁ దగన్.

క. నాపుడుఁ గాళిక కోపం, బావిర్పవ మంద నిట్టు “లనదపగిది నే

లా, వెఱపుమాలకూతలు ?, కావల మడఁగింతుఁ బోఁగఁ దొడరు” మనన్.

ఉ. ఆ పలుకుల్ శితాత్రములయట్టులు కర్ణములం బగుల్ప న

ప్రాపపురక్కసుం డడరి బాణవరంపరల న్నిగుడ్చ ను

ద్రీపితకోప కాళికయుఁ దీవళరమ్ముల వానిఁ ద్రుంచి దు

గ్లేపుని ధూమ్రలోచను ‘బలే’ యవి మెచ్చుఁగఁగొట్టె నిర్జయల్.

601

ఆ. వె. అంతఁ బోక వాని యరదమ్ము నుగ్గుగాఁ, జేసె సింహనాదభాసురముగ

నసుర వేటుతేరి నాయిత మొనరించి, కాండవృష్టి గురిసెఁ గాళిమీఁద.

602

ఉ. ఆవిశితాత్రసంతతుల నన్నిటి నంతరమంద క్రుంచి బి

ట్టావిన కోపవేగమున నొక్కటఁ బెక్కులు గాఁగ వత్తనం

తానము స్రుమ్మరింప నొకతండముగాఁ బడి రెల్ల రిక్కసుల్

వాని రథంబు రిథ్యములు వమ్ముగ సూతునిఁ దుప్పి వ్రేల్చిడిన్.

603

మ. రనువున్ భగ్గుముఁజేసి దేవతలు మోదంబంద శంఖంబుఁ బ

ట్టినఁ దన్నాదమునం దిశల్ పగులుమాడ్కిన్ మాటుమోషించె న

ద్దనుజుండున్ బరిహంబు దాల్చి పటువాగ్దంభమ్మునన్ ‘బింగలో

చను : యొకుత్పితరూప : నిప్పిపుడ పంచత్వంబు నొందించెదన్’

604

శా. హంకారమ్మున నిట్లు ప్రేలుచు జగం బల్లాడ నుంకించి యే

కొంఁక లేక తటాలునన్ విడువ దిక్కుల్ వ్రయ్య వక్కాళి దా

హంకారారవమాత్ర భగ్గుముగ మద్యోగించినన్ దైత్యు లే

వంక నిల్వక పాటిరంత సుమముల్ వర్షించి రాదిత్యులున్.

605

చ. సురవర : ధూమ్రలోచనుఁ డనాథగతి న్నిజపైన్యదానవో

త్కిరసహితమ్ముగాఁ బడె నఖండగతిం జెలరేఁగి మాంస మా

దంమున నాహరింప వడిఁ దద్దయు మూఁగిన కాకగృధ్రజా

తింపములున్ శివారవము దెప్పరమయ్యె రణాంగనమ్మున్.

606

ప. తత్సైన్యమ్ము సందలి యశ్వమ్ములయు ఖరమ్ములయు వారణమ్ములయుఁ బరిలంబు మెక్కి కై పెక్కి భూతప్రేతంబులు నాట్యంబు లొనర్చ దొడంగె నంత నయ్యేవ మువకు నైఁవక యంచిక దౌదవ్యుగాఁజవి. 607

ఉ. బిట్టుగఁ జిందముం దిశలు పీఁటలు వాఱఁగ నొత్త కుంభుఁ డ బైట్టిదమౌ రవమ్ము వివి పేర్చినశంక గృహమ్మువీడి యే మిట్టి విరుద్ధ మంచు నెవ నెంచెడిలోనన యేగి సైన్యముల్ గిట్టినవార్త కొంతవడికిన్ హతశేషులు మొక్కి చెప్పినన్. 608

చ. తెగిన కంఠములన్ సగముచెళ్ళిన మేనులు వింతలింతలై పగిలిన మూర్ఛముల్ వడిన పాచ్చవము లొల్కెడి నల్ల వజ్రులై మగఁటిమి కోహటించి తనమానము దూలఁగ నేడ్చు సేన నె వ్వగఁగని కుంభుఁ డిట్టులను వక్త్రమునన్ వెనుఁజాటు దొట్రలకా. 609

గీ. ఘామ్రలోచనుఁదేమాయెఁ దోయజాక్షి, యేల రాదొక్కా మన సైన్యమేద కేగె బిగ్గులై మీర లిగతి బడల నేఁ, మందమతులార ! వివరించి మాకుఁ జెప్పఁడ.

చ. కడు బెట్టిదముగ గిరులును, బుడమియు నాకనము సంద్రములు గ్రక్కదలన్ దొడరఁగ శంఖఁచ మొక్క, క్కడు వినఁబడు దాని కేము కతము నుడువుఁదా !

ప. నావుడు రక్కినులు "చెప్పెడి దేవి ! యక్కాళిక ధూళిగా మన సైన్యమ్ముల త్రుళ్ళ డంచి ధూమ్రలోచను గిట్టించె. 612

క. సుఁహర్షదాయకంబు న, సుఁశోకవిధాయి యగుమఁ జొప్పురు నాభీ కరిశంకరావ మెఱుఁగుము, పరదేవీరచిత మనుచు భవ్యవిధారా. 613

క. మనధూమ్రలోచనుఁడుఁ పై, న్యనికాయముతోడఁ ద్రెళ్ళ నమరులు మోద మ్మునఁ బుష్పవృష్టి గురిసిరి, మనమున బయ మంది మేము మగిడితి మిటకుకా.

క. ఏకాకినియై చూడె, లోకమ్ముల నాల్గు డిక్కులుకా బిట్టుగ నా లోకించుచు సింగముపై, నాకాటుని వెలియుచున్న దాహవకాంక్షకా. 615

ప. ఇంక సంగరంబొందె సంద్రియిందెఁ గర్తవ్యంపు తెఱుం గెఱింగి వర్తింపు మయ్యం గనుకఁ దోడుగా నెవ్వరును లేకున్నను సురలు బార్షిగ్రాహులగుదురొకో ! యని శంకింతు నయ్యాహులనమయమ్మున హరిహరులును, లోకపాలురును, దక్కిన యమరులును, గందర్భులును, దౌదవ్యుల నంబరంబునుండి సుమాళమ్ముగ నీక్షించు చున్నవారవి వెండియు. 616

గీ. అత్తలోదరిసాహసం బమ్మగూడీ, యుక్కు నగ్గజగమన మహోద్యమంబు
గనఁగ సురలను గిరలను గొనక తాన, మనలఁ బరిమార్చు నని తోఁచె మాకు నధిప.

చ. మనమొకలెక్కయే ? విను మమానుషశక్తి నెసంగు నజ్జగ
జ్జనని చరాచరమ్ములు వెసం బొడిచేసి యొకింతలోన న
ల్పనయినఁ జాలు నీ కెటులు పాల్పడు నట్లొనరింపు మింత వ
ట్టును నిజ మింక నీమతివటుత్వము, దై వము, మాయదృష్టముకా. 618

వ. నావుడు కుంభుఁడు నికుంభుదిక్కు మొగంబై. 619

క. మనఘావ్రులోచనుని నై, న్యనికాయముతోడ యమపురాతిధిగాఁబె
ల్పనఁ గాళి చేసె నాశం, అనినాదం బప్పరాంబ గావించెఁజుమి. 620

గీ. తృణము వజ్రమ్ము వజ్రమ్ము తృణము బలవి, హీనుఁడు బలాధ్యుఁడిట్టిండునట్టిఁడగుట
కాలగతి కారిణమ్ముగఁ గలుగు నకట !, జ్ఞానులకును దుష్టేయముల్ కాలగతులు.

గీ. ఎట్టులైనను నయ్యెంబ నెనయుటొప్పు ?
కాకి యీనెప మూవి రక్కసులఁ జక్కఁ
జేయవచ్చెనా ? మన మేమి చేయఁదగునా ?
యెల్లవిదముల యోజించి యెఱుంగఁ జెప్పుమ. 622

క. కొండికవయ్యను మతి నా, ఖండంగురు నన్నిభుండవు కల్పొలఁదిగ నీ
మండలము విడిచి పాటుట, భండనమునకన్న లగ్న పరికింపు తగన్. 623

వ. ఇట్టి యెడతెగని సంకటమ్ముల నీకు మిక్కిలి బుద్ధిమంతులు లేరు చక్కఁగ నొక
దిక్కు విచారించి గ్రక్కున నుడువు మనుడు నికుంభం డన్న కిట్లను. 624

క. మనకేటి వలాయన మేఁ, బివినియెద విపుడ దైత్యబలములతో న
వ్వనజాక్షి గెల్పితెచ్చెద, ననఘా ! దైవంబుకతన నట్టిట్టెనన్. 625

వ. మన్మరణమ్మునకు శోకింపక తగుగతి యోజించి యవ్వుడు నీబుద్ధికొలఁది నొన
రింపు మనవుడు కుంభం డియ్యకొనక వలాయనంబుకన్న భండనంబ వరం
బయ్యెనేని, 626

క. భండనకోవిదుల మహో, ద్దండులఁ బంపెదను జెక్కుదళములు వ్రేఁగై
గండు మిగిలి కొలువఁగ మన, చండుని ముండువిని నీవు చనఁబోకు మొగిన్.

గీ. చండముండులు మిగులఁ బ్రచండు లుద్ద, విడి నరిగి యత్తలోదరి నొడిచితెత్తు
రింత విక్రము నీకుఁ బోనేల యుడుగు, మెవఁడు శశమునకై కరి విచ్చునయ్యః

- వ. అని శుంభు నరికట్టి చండముండులం గాంచి, 629
- అ. వె. సిగ్గు లేక యొక్క సింగపుఁగొదమపై, నెక్కి యుక్కు మిగిలి యొక్కటిగ ర
జంబొనర్చ నున్న యంబికానహదరి, గాళిఁ ద్రుంపఁ జనుఁడు కడఁక మీరు.
- వ. పింగళాక్షి యగు నవ్వెంగలి కాళి ముంగలమై విఫిషికల్ చూపినఁ దలరక చెరి
రేఁగి తల దఱిగి పిదప నయ్యంబికం గొవి వెచ్చునది, యొడంబడక బెడిదమ్ము
లాడినఁ గడుకొని యుడిగించునది, యని యానతిచ్చినఁ జండముండులును, 631
- క. బడచాగ్ని పిడికిలింతుమొ, పుడమియు నాకనము దెసలు భూధ్రమ్ములు న
జ్జడవిభు లొక్కుమ్మడి న, ట్టడవిం గల్పుచుమొ యనుచు నార్పులు సెలఁగన్.
- వ. సైన్యసమేతమ్ముగాఁ గట్టాయితంబై యరిగి ముంగల దేవహితకారిణి యగు
నజ్జగదంబం గాంచి సామపూర్వకమ్ముగా నిట్లనిరి. 633

చండముండాసురుల యుద్ధము.

- వ. సురవిజయమ్మునం బొదలు శుంభుశుంభుల బాహుగర్వదు
ర్భరత నెఱుంగవే యబలఁ పైకొన నెంచెద వేరికేవియున్
దరమె. దురమ్ములో నెదిరి దర్ప మొనర్చఁగ వెట్టివొక్కొ : య
త్తరుణి సహాయఁగాఁగొవి వృథాగతిఁ బోరికి మీఱఁబోలునే. 634
- క. తగుఁ దగ దని మతి చెప్పఁగ, నగుపురుషుండేని యొక్కయంగన యేనిన్
మగువరా : లేరాకొ విను దే, వగణము పురికొల్పు, దై వవశ మట్లుండెన్. 635
- మ. విను మఃష్టాదశబాహువుల్ గలపు న న్వేదింతురే యొడ్డులం
చును మిడ్డెక్కకు శుంభునే దైతకు నీశుండో, సురేంద్రుండో : నీ
పునగర్విమ్మును బాహుసంపదయు నీకాండమ్ములు న్నీహిత
మ్మునకు న్నొక్కి వచించు నావలుకు లంఠోజాక్షి : పాటింపుమా. 636
- ఉ. ఓ ఎనజాక్షి : శుంభుఁ డన నొక్కనిపాటియె యెవ్వఁడేని యై
రావణపుష్కరిమ్మును దురమ్మునఁ ద్రుంచుట వింటిమే : వృథా
కావలులై సురల్ తనకు గర్వనివర్తకుడైన శుంభుపై
నీ వెడఁగుండనంబు గవి నిం బురికొల్పిరి యీసుపెంపునన్. 637
- క. నీవేమియైననున్ భర, మేవారికి : స్వార్థపరుల కెందునుఁ బరకా
ర్యావేక్షిణ ముందునె : యిక, నావాక్యము లిచ్చగించి నడుపుము పురికిన్. 638

ఉ. సుందరులందు సుందరుఁడు కూరులయందును కూరుఁ డెంతకే
నిందగువాఁడు నేర్పరి మనీషి స్మరాగమవేది మావిభుం
డందఱువంటివాఁడె ? జగదాధ్యుఁడు నీకుఁ దదీయసంగమా
నందముకన్న వేఱొకటి నాకుఁ గనంబడ దెన్ని భంగులన్. 639

గీ. హిత మిచ్చగించి దుఃఖ, స్థితికిం జొరఁబడక నీ వశేషజగము లు
న్నతి నేలఁగ మా కుంతునిఁ, బతిగాఁ గొను మింతకన్న భాగ్యము కలదే. 640

ఉ. గండున విట్లు ప్రేలుడు జగత్పరిమాత్రి యజాండమెల్లయు
వ్విండఁగ నార్చి యోరి యవివితః నయస్థితి దెల్పెదేమిఁ యా
ఖండలమంత్రివేమొ : కడికండలు చేసెదఁ జక్కనిల్వ నీ
చండత వాని ముండతయు సంగరరంగమునం గనంబడున్. 641

చ. హరుహరులం ద్యజించి చితిజానము కుంభు వరింతునేమి ? నా
కొరుఁడు ధవుండె ? యీ జగము లొక్కట నేలుదు నేననాదినై
హరిహరులెంద, తెందఱు సురారులు, కుంభవికుంభు లెంద తే
గిరి మునుమున్న నాయెదురఁ, గేవలమూర్ధత మీఁదెలుంగునే. 642

క. ప్రతియుగమున నీగతిఁ బం, చత భూతమ్ములకుఁ దొడరు సంగక్షింపం
గతి గలదె మీ కిప్పుడు సం, హృతికాలము వచ్చె యత్నమే లొనరింపఁ. 643

చ. మరణము విక్క, మెట్లయిన మానము గీర్తియు రక్షణీయ తా
శరణము లంచు నన్నుఱక సంగరరంగమునం దెదుర్చు డి
పురుసున కుంభుఁడే కొలదిఁ బ్రాతియుఁగాఁదగు నే వికుంభుఁ డె
వ్వరితరఁ మాజి నీలిగి దివమ్మున కేగుఁడు వీరపద్ధతిన్. 644

ఉ. వచ్చినవట్టు రక్కసు లవారణఁ బోరుఁడు నాక మేగుఁ డు
ద్యచ్చతురంగపై న్యములదందడి కుంభవికుంభు లంతతో
వచ్చియెదిర్చి చచ్చి సురవర్తమునన్ మిముఁ గూడికొందు రీ
మచ్చికమాటలేం శరమండలి వింపుడు ప్రొద్దు వోయెడిఁ. 645

చ. తొలితొలి విన్ను నీయనుజాతో మడియించి సురారిసంఘవి
స్తులలయి వచ్చినట్టి యలకుంభవికుంభుల రక్తబీజ వి
మ్ములఁ గడతేర్చి వ్రేల్చిడిన మూడుజగమ్ముల దైత్యులన్న పే
రొలయక యుండఁ జేయవలె నోపినవట్టునుఁ బోరుఁడేదైత్యఁ. 646

వ. ఇంక వృథాలాపములూడ వలవదని పురికొల్పి ప్రేరేపిన నా చందముండు లబంధ చండిముల్లే. 647

కా. జ్యాటంకారము దిగ్గజశ్రుతిభద్రానంపాదకంబై నిరా
ఘాటాటోపము మిన్నుముట్ట నెదురై కాలూఢ నయ్యంబి స్వ
ర్యాటీవాసులు మెచ్చ నొత్తై చరమప్పాటక రిపుల్ గుండియల్
పీటల్ వాటి బడల్పడక హరియు నాభీలద్వనిక గర్జిలెన్. 648

ఉ. కారరభీతిచంబును నకారభూతంసోత్తరంగనం
పాతము గాఁగ సంగరమటంగుంమై తగెఁ జండచండికా
కాతమహాప్రపాతిమల సంకులమయ్యె నభోఁతరంబు నీ
రీతిగ చిఱుచోకి యెదిరించిరి చిక్కను లొక్క పెట్టునక. 649

కా. అన్యోన్యప్రవిముక్తకత్తతు అన్యోన్యమ్ము అండించుచుక
మన్యోపేదికులై పెనంగునెడ సామర్థ్యండు ముందుం డసా
మాన్యంబై భవయన్న వెన్నెడి పరాఁది దొప్పదోఁగించె “వీ
రన్యాయంబు బలే” యటంచు నమరారంభాతిసంరంభయై. 650

మ. కదళీపుష్పవిడంబినేత్రుడుచి వక్త్రం బెఱ్ఱఁగాఁజేయ వై
రిదవాగ్నాక్యతియై లలాటమును నిర్మేదించి యావిర్భవించె
చె దయాదూరయు వ్యాఘ్రచర్మర దుస్తేజస్క నాగజీనా
స్పదయై కాళిక ముండమాల్యునియై పాశాదికోపేతయై. 651

వ. ఇట్లు ఐట్యాంగధానిజయు నతిభీషణయు శుష్కవాసీనమోదరయు శ్రుకుటీకుటీలేశ
జయు విస్తారజఘనయు విస్తీర్ణవక్త్రయు ఉగ్రాచి సంశోభియునై కాళరాత్రికపరావ
తాంమునుం దోవి మోరూపమ్ముని నావిర్భవించి జిహ్వచాలనమ్మునం బెచ్చు
పెరిగి. 652

ఉ. ఓహరిసాహరిం బెనఁగుచున్న సురారులఁ బట్టి బిట్టు పూ
ర్ణాహుతిఁజేసి నక్తమను నగ్నిముఖమ్మున, నంచుఁ గొందఱన్
బాహులఁ బిప్పిజేసి యిటువఱ్వర కక్షణఁ జేసి కా? య
య్యాహవరఁగ మొక్కిమొగి నాహృతిఁజేసి పరాక్రమించుచున్. 653

గీ. ఆట్రహాసంబొసర్చి ఘంటాద్వితముల, గజఘటలఁ గేలఁ గొని వక్త్రగహ్వరమునఁ
బెట్టికొని పిండిపిండిగా బిట్టునచులు, నుష్టతురగాదుంకు గతి యొందు గలదె. 654

ఉ. ఉర్వియు నాకనంబు కడియొక్కటికై యటు లెల్ల నైన్యముం
జర్వణ మాచరింపుడును జండుడు ముండుడు నీడఁ బోక దు
ర్గంపమదాంధులై శరపరంపరలన్ బరఁగించి యెంతయున్
భూంపూలై యెదిర్చి రని “మండగు లింతటివారు లే” రనన్. 655

మ. ఇటు లక్కాశిక నేసియేసి యొకఁ డం “దీధానఁబొ” మ్మంచు బల్
పటువో విష్ణునిచక్రముం గరమునం బాటించి బిటార్చి యే
యుటయున్ బాణమొకంటఁడున్మి హతకాయుఁజేసె నచ్చండు; నం
తట ముండుండు శిఖాప్రముల్ గురిసెఁ దద్దం గాశిపైఁ గేశిమై. 656

వ. ఇట్లు మూర్చితుండగు నన్నపాటున కోర్వక ముండుండు దలకడచుటయు, 657

ఉ. చండిక మండము క్తశరజాలము లోలిన శ్రుంచివైచి బ్ర
హ్మాండము వ్రయ్యనార్చి యొకియర్థశీలిముఖ మేసి వాని బల్
గండఁగింప మూర్చవడి గ్రక్కున వ్రాలెఁ దదంతరమ్మునన్
జండుఁడు లేచి కాండములఁ జండిమఁ జూపుట మాని యుద్ధతిన్. 658

మ. గద కేలం గొని యొంటిమై నడరి యక్కాశీభుజాగ్రంబు వి
ట్టదరం గొట్టిన బాణపాశమున నయ్యంబా మహాదేవి మం
క్రదళన్ వానిని బద్ధుఁజేసె, మరలం దా లేచి ముండుండు వా
ని దళన్ వైఁప కెదిర్చి శక్తిఁగొని, వానింబోలెఁ గట్టం బడెన్. 659

గీ. బద్ధులగు చండముండులఁ బట్టి బిట్టు, దిట్టయై యట్టహాసంబు దీటుకొనఁగ
నంబ కత్తెచుటకు వచ్చి ‘యరయుచుమ్ము, యాజి యజ్ఞపుఁ బశువుల నమరరిపుల.’

వ. ఆనచు నిట్లు వృకములం బోలె ననాయసమ్ముగఁ గట్టి తెచ్చిన సంతసించి
వరాంబ యట్లను, 661

క. ఇంపలరు నీదు శక్తి ని, లింపారులఁ దెచ్చి తింక లీలన్ జుపీ
చంపక వేటొక భంగి ని, లింపులకున్ మెచ్చొనర్చ లేవె చతురవై. 662

వ. నాపుడుఁ గాశిక యట్లను, నీ దానవపక్షద్యుతయంబును బ్రసిద్ధంబగు యుద్ధయజ్ఞ
మ్మునె ఖడ్గయానమ్మునం గట్టి యాలంబించినచో నయ్యది హింసయయ్యు
నహింసాప్రాయంబగు నుప పల్కుచు, 663

క. కిరమునిఁ గంఠాలముఁ గొని, యిరువురి శిరములను నఱకి యీశ్వరి మోదో
ద్భుత రుదిరమును ద్రావి య, మరవరులన్ మోదవార్ధిచుగ్గులఁ జేసెన్. 664

వ. ఇట్లతిమోరంబుగఁ జండముందుల వధియించినకతమున నాయంబికకుఁ జాముండ
యను బిరుదనామంబు వరాంబవలనఁ గలిగెనని చెప్పి వ్యాసుండు మరల విల్లవయె.

ఉ. ఏమ్మట భిన్నకాయములుఁ బెల్లుదొరంగెడి రక్తమై గుబుల్
గ్రమ్మి రజావనిన్ విడిచి కల్కలఁదిం జని కుంభుఁగాంచి 'మా
యుమ్మలికంబు దీర్చుము మహోదయః ! పెందయ' నంచుగాలికా
ప్రమ్మలు చండముందులకుఁ జాపుపడించుట విస్తరించుకా. 666

వ. హతశేషు లిట్లని, రాజేంద్రాః యాహవరంగమ్మున నక్కాళి విక్రమించిన తెఱంగు
దలంచుటకును భీతి యేతెంచెడి రాక్షాకారమ్మున నడరి కొందఱు భక్షించియుఁ
గొందఱుఁ బిడికిలిందియు గొందఱుఁ గాలఁ జమరియు విట్లు వైన్యంబుల రూపు
మాపినఁ దద్రంగస్థలంబు నెత్తురువఱ్ఱుగా మాంసంబు కర్దమంబుగాఁ గేశమ్మలు
నాచుగా భగ్గురథచక్రమ్మలు చక్రమ్మలుగాఁ ద్రెల్లిన బాహువులు మత్స్యమ్మలుగా
శీర్షంబులు తుండీఫలమ్మలుగా నొక మహానదిచందమ్మునం బొల్పె. 667

ఉ. కాళిక చంపఁగా మిగులఁగాగల రక్కసులం గడంగి యా
భీలరవమ్మొనర్చి యొకపెట్టున సింగము మ్రింగుచున్న దీ
యాలము మాను మయ్యతివ యల్ప యటంచు దలంతువక్కటా,
కాలము చేరువయ్యె నొకఁ : కావలముకా విడజాల వెమ్మెయికా. 668

క. ఏ లలనఁగోరి నీ విపు, డాలమ్మునఁ గులవిసాళ మందించెద వా
లోలాక్షి కాలరూపిణి, గా లోనఁదలంపు మెఱుకగలఁడగు మధిపా. 669

గీ. జయవరాజయములు దైవసంగతములు, గాన నల్పార్థమునకు నిష్కారణముగ
నెల్లబంధుల సమయంపఁ జెల్లునయ్యె, వెనుక ముందును దెలియుట చనదె యింక.

వ. రక్కసులకెల్ల నొక్కకాంతచే మృతిగలుగుటకన్నఁ జిత్రం బొందెద్దిఁ లోకపాలుర
జయించిన నీటోటి నాటోటి యాహవమ్మునకుఁ బిలుచుట తెంతకేనియుం జాలక
తూలిపోయెడిదేః యదియునుంగాక ముమ్ము పుష్కరమ్మున నీవు తపం బొనరించి
యమరత్వంబు ప్రార్థించిన విధాత యీ నోడుటయు నీవు క్రమ్మటదేవమనుష్యసర్ప
కిన్నరయక్షప్రముఖులగు పురుషులచే మృతి గలుగకుండ ననుగ్రహింపు మన నన్న
లువ యట్లొసంగె నది కారణంబుగ దేవప్రేరితయై, 671

క. జననావన మరణమ్మల, నొనరించెడి మాయ సంగరోల్లాసినియై
దనుజులతో యనుఁ బొరిగొనఁ, గ నేగుదెంచుట నిజమ్ముగావలె నధిపా. 672

వ. మఱియుఁ ద్రిగుణయుఁ దామనయు సర్వశక్తి సమవ్యవస్థయు నక్షయయు సర్వజ్ఞయు
నదోదితయు వేదమాతయు గాయత్రియు సంద్యయు సర్వసురాలయయు సగుణయు
నిర్గుణయు సిద్ధయు సర్వసిద్ధియు ప్రదయు నవ్యయయు నానందప్రదానవియు నగు
పార్వతి దేవహితార్థినియై నిన్ను నిక్కువం బడఁపగ నేతెంచినదని యెఱింగి
జీవించవలతేని వైరంబుడిగి పొలివోక శరణంబు గొనుమయ్యంబిక కరుణార్థమై
హఠశేషులగు రక్కసులతో నిన్నుఁ జిరాయుష్మంతుఁగా ననుగ్రహింపఁ గలయది
నావుడు కుంభుండు క్రోధాకులుండై వీరోచితంబగుగతి ననుకరించి, 673

ఉ. మౌనము మాని ప్రేలకుఁడు మందులరై యని కోహటించి నా
పై నెనరున్నభంగి నిటు, ప్రాణము తీపగునేని వేగ మీ
మీ నెఱిచుటలన్ సుతుల మిత్రులఁ గూడి రసాతలంబుఁ బో
నానతి యిచ్చెదన్ వెడలుఁ దాహవభీతులతోడ నేమగుఁ. 674

చ. జయముఁ బరాజయమ్ము మనశక్యమై దైవమ కర్తగాక వి
శ్వయముగ బ్రహ్మవిష్టుగిరిశ్రముఖుల్ తదధీను లన్నచో
బయిఁ బడు మంచిదెడ్డలకుఁ బాల్పడ కొద్ల వశంబై దీనికిం
త యళక సన్నుబోఁటి కొకదర్పమై, యెట్లగు నెట్ల యయ్యెడిన్. 675

క. భవికవ్యాసుగుణం బగు, వ్యవసాయ మొనర్చు జ్ఞానవంతులు తెల్విం
దవిలి యొకప్పుడుఁ జింతా, విచకులుగాకుండు రేను వెఱుతునె మృతికిఁ. 676

వ. మానవంతు లగువారలు మరణభయమ్మువలచి యాత్మధర్మపరిత్యాగమ్మున కోహటిం
తురు. సుఖదుఃఖాయుర్జీవితమరణాదికమ్ము లెల్లరకునుఁ గాలచోదితమ్ములయి యని
వాఁకమ్ములై వైకొనుచుండు. హరిహరవిరించులును దక్కటివేల్పులును దమతమ
యాయురవసానమ్మునం గిట్టువార కాని యుట్టిగట్టికొని యూఁగువారుకారు. 677

ళా. దైవాధీనతఁ జేసి యేను జయమో దైన్యంబో వేటొందో నేఁ
డీ వామాక్షితమ్మునం గొనుదుఁగా కేలింత చింతింప, ని
స్సీ! వీహిల్ గడునవ్వఁ బాటి యెటులే జీవించునే? యింతకుం
జావే యెక్కుడు, వీరధర్మ మగునే సంగ్రామభీరుత్వముల్. 678

వ. అది యట్లుండె విద్వాంసులు దైవంబు మిథ్యయనియు నుద్యమంబు కర్తవ్యం
బనియు దానఁ గార్యసిద్ధి యవశ్యంబగు ననియుం జెప్పుదురు. యుక్తియుక్తం
బగుకతన నిత్రైఱంగు బుద్ధిమంతులకు గ్రాహ్యం, బద్ధప్రంబ బలవంతంబను కాత

రులవచనమ్ములు గ్రాహ్యమ్ము లయ్యెనేని యదృష్టన త్వమ్మునకుఁ బ్రమాణంజేమిఁ
యదృశ్యంజెన్నఁ దేవి దృశ్యం బగునే యని వెండియు, 679

గీ. లే దదృష్టపదార్థంబు లేక మేని, జుద్దిమంతులు దుఃఖవముద్రమగ్ను
లై నవారల నూరార్చ దీనిఁ గల్పి, తంబుగాఁ జేసి రిది సిద్ధిదంబుగాదు. 680

వ. ఇష్టకారిణీయగు * చక్రిసమీపముననున్నను సుద్యమంబు లేకున్న నిష్టసిద్ధి గాని
తెఱంగున సుద్యమశూన్యులు సిద్ధిమంతులు గాకుంట ప్రత్యక్షంబి యని మఱియును,

క. తనబలము నెదిరిబలమును, గని కాలాదిక మెఱింగి కార్య మొనర్చన్
మునుకొను సిద్ధియనుచుఁ దా, ననఁడె బృహస్పతి ప్రయత్న మన్నిట మనమౌ.

వ. ప్రయత్నం చొనర్చినను గార్యసిద్ధిగాకుండినచోఁ దన్నూనత యుద్యమంబున
నిడుట యుక్తి యుక్తంబై యుండునని కృతనిశ్చయుండై రక్తబీజం గని నీబల
మ్ములతోఁ గట్టాయితంబై సంగరమ్మునకు వెడలు మనుడుఁ వాడిట్లను, 683

ఉ. ఏఁ గలుగంగఁ జింత మది నించుకయున్ వల దిష్ట యేగి నీ
రాగము చెప్పి యత్తరుణి రా గమకించెదఁ దక్కునేని బెఱ
వ్రేఁ గగు నాజిలోనఁ దలరించి జయించి వశన్ బొవర్చి దా
సీగతి నీకు నెల్లపుడు సేవ యొనర్చఁగఁ జేయ నేర్పెదన్. 684

వ. అవి కృతనమస్కాదుండై యాజ్ఞఁగొని హస్త్యశ్వరథసంకులంబగు బలంబు పరి
వేష్టించ రథారూఢుండై సంగరమ్మునకు వెడలుటయు, 685

క. దౌదౌదవ్యల నంబిక, యాదావపుఁ గాంచి శంఖ మతిభీషణరా
వోదారమ్ముగ నొత్తిన, భేదిల్లిరి రిపులు మది దివిజు లలరంగఱ. 686

ర క్త బీ జ యు ధ్ధ ము.

వ. అంత నద్దరరవంబునకుఁ దలరక రక్తబీజుండు సమీపమ్మున కరిగి మృదుభాషణ
మ్ముల విట్లను, 687

గీ. శంఖనాదమ్ములకు నేను జంక ధూమ్ర, లోచనుఁడఁ గాను వినుము నీపీచ మడఁతు
నరయవొకొ నన్ను రక్తబీజాభిదానుఁ, బఱచు వారల పంక్తినేఁ బడితినొక్కొ ?

వ. మున్ను నీబిబీషికలకు దొంకి కాందిశీకులగు రక్కసులలో నొక్కనిఁగా నన్ను
విచారింపక సుస్థిత్యమ్మున రజస్థలమ్మున నిలుపుమని వెండియు, 689

గీ. వృద్ధసేవ యొనర్చితి విద్యలెల్ల, నేర్చితి వటంచు వింటి సీనేర్పు మాత
మొక్కమాట వచించెద నువిద! దాని, తెఱఁ గెఱుంగును యదికదా తెలివికలిమి.

క. ఋతమై పథ్యంబై సా, హితగల మానినుల కెల్ల హితమగు ననినేఁ
బ్రతినం జేసి వచించెద, మతి గలవేని విన మిన్నిమాటలు కలవే. 691

గీ. నవరసమ్ముల విద్యజ్ఞసముల మెచ్చు, గనురసమ్ముల వినుము శృంగారశాంత
రసము; లందును శృంగార మనమ మగుట, రసములకు నెల్ల నయ్యది రాజునుమ్ము.

మ. సిరితో విష్ణువు గౌరితో శివుఁడు జేజేపెద్ద యవ్వణితో
సురనాథుఁడు పురోమజాతరుణితో నూనాంకు సేవింతు నుం
దరి! వృక్షంబు లతన్ గపోతిని గపోతంబున్ మృగం బమ్మృగిన్
గర మాసింఁచుఁ జరాచరమ్ములకు శృంగారా ప్తి నేడబ్బినే. 693

గీ. ఎవ రసంప్రాప్త భోగులై దివులు దవులు, వారలో వారలే దైవవంచితలు య
తీశ్వరులు; సంసరణసుఖ మెఱుంగ లేక, వంచకుల వంచనలకు లోఁబడిన నరులు.

క. మనమునఁ గామక్రోధము, లనయము గితికొనుచునుండ నంగజుఁడును లోఁ
గొవి యేచుచుండ శాంతం, బును వైరాగ్యమును జ్ఞానమును గలుగునొకో. 695

ప. కావున నీయౌషనసంభావనతై శుంభునొండె విశుంభునొండెఁ బతిగా వరించి
సమస్త సుఖమ్ము లనుభవింపు మని బోధించు రక్తబీజప్రలాపమ్ములకు నంబికయుఁ
గాళికయు నగిరి. పదంపడి దేవి హాసం బొనరించి మేఘగంభీర భాషణంబుల
విట్టను. 696

క. మును చెప్పితి రూపాదిక, మున నాకుండుల్కుఁదేని మోహించెద నం
చును చూటిమాటి కీగతిఁ, జనునే వెడమాటలాడఁ జతురునివగిదిక. 697

ప. నాప్రతిజ్ఞ యిట్టిది యని శుంభునిశుంభులకడ కేగి చెప్పుమొండె నొండె సంగరం
బొనరించి నన్నుం జయించి విధిచోదితంబుగ వివాహం బొనరింపుము. 698

క. భయ మొదవెనేని నిప్పుడ, రయముగఁ జవి పతికిఁ జెప్పి రక్కసులెల్లన్
బయలు వెడలి వెంబడి రాఁ, బయనం బొనరించు బొప్పుఁబాతాళమ్మున్. 699

ప. అనవుడు రక్తబీజుండు క్రోధతామ్రాక్షుండై. 700

కా. ఎట్లెట్టా! యని యార్చి యంపగము లెన్నేనిం బ్రయోగించి బల్
ధట్టుండై మృగరాజు నొంచినిఁ గనతామ్రాక్షియై దేవి పె

స్మట్టంబోని తదత్త శత్రుచయముం గూల్చెన్ శతాత్తమ్ములన్

రెట్టింపం దగునల్ల రక్కసుని మర్దించెన్ వెనక మూర్చిలన్.

701

వ. ఇట్లు రక్తదీజుండు రథమ్మువయిం బడిన దైత్యునైనమ్ముల హాహాకారంబు విస్తరించె.

702

క. బుంభారవమున నేన ల, హంభావం బుడుగుతెఱిగి యసురులఁ గని యా
కుంభుండు దైత్యులను నం, రంభమ్మునఁ బనిచెఁ బొందు రణమున కనుచున్.

వ. ఇట్లు కాంభోజకాంతయూపిదానవప్రపంచమ్ము నొక్కటనెనకొల్పిన భీషణాకారభాషణాడంబుమ్ముల నుద్బిది నద్దనుజుల రణాభిముఖులగుటయు నంతంత నేతెంచువాంలం గని కాళి మంటానాచంబొనరించెఁ బరాంబితయు శంఖంబు పూరించి జ్యాటంకారం బొనరించి యక్కాళి కుక్కెక్కింప మింటికి మంటికిఁ దానయై యాపె స్రవలి సింహరావం బొనర్చిన నంత సింగంబును గర్జిల్లె.

704

ఉ. ఆననదమ్ములన్ చిని మహాననదమ్ముల నింగిముట్ట న
ద్దానపుల్లెల్లి శత్రుమలతండములం బరఁగించి ముంపఁ బో
రీనియతిం దనరెనని యెన్న ననర్థముగా నిలింపు లం
బానువరత్వ మందఁ దమయందలి శక్తుల సంపి రంపినన్.

705

గీ. బ్రహ్మ మొదలుగలట్టి దేవతలశక్తు, లాత్మ దేవోచితమ్ముగ నత్తశత్రు
భూషణంబులు దరియించి పోరానర్ప, నరుగుదెంచిరి జగదంబు ననునరించి. 706

వ. అట్టియెడ వరటారూఢయు శంఖచక్రగదాధరయుఁ భీతాంబరభూషితయు బద్మహస్తయునై వైష్ణవియు నర్థచంద్రధరయు నహివలయయు శక్తిహస్తయు శఖివాహనయునై కొమారియు, శ్వేతగజవాహనయు వజ్రహస్తయునై యింద్రాణియుఁ, బ్రోథప్రేతాసనయు సూకరాకారయునై వారాహియు, వృసింహసదృశాకారిణియు నారసింహియు, దండహస్తయు భయస్రదయు మహిషారూఢయునై యామ్యయు, వాయుణియుఁ గౌబేరియు లోనుగాఁ గలయనేకశక్తులు స్వస్వబలసహితమ్ముగ నరుదెంచిన దేవి యత్యానందభరిత యయ్యె.

707

క. తత్తచ్చక్రిపరీతుఁడై హరుఁడు తత్సంగ్రామరంగమ్ము ద
కొత్త ప్పిల్చి పరాంబఁ గాంచి యను "లోకోద్రేకసంపాదనా
యత్తుర్ కుంభనకుంభు లాదిగల దైత్యానీకముం ద్రుంపు మీ
సత్తుర్ తోడుగ నెల్లలోకములకున్ సంతోష మెంతేదగన్.

708

- సీ. యజ్ఞ భాగముల నమరులు మునువోలె , గతభీతులై పొందఁగాంత్రుగాక
స్థావరములకును జంగమములకును , సంతోషమెంతే నెనంగుఁగాక
ఉడుగక వెడలెడి యుత్పాతములు నీతి , బాధలు నేటితోఁ బాయుఁగాక
యియ్యయికొలఱులం దనుగుణముగ , నుంచి మేఘములు వర్షించుఁగాక
- గీ కృషి బహుఫలప్రదంబయి కెంటుఁగాక , గోద్విజాంగన లభయమ్ము గొంద్రుగాక
పదప శక్తులు తమతమ వెడలుచోట్ల , తేగ జగదంబ నీ యజ్ఞ యెనఁగుఁగాక.”
- వ. అని శంకరుండు వచియించుచాలోనన చ. డికాశరీరమ్ము నుండి ప్రచండయు నద్భుత
శక్తియు శివాశానినాదివియు భీషణయు మోరరూపయు సగు నొకశక్తి యుద్భ
వించి సస్మితాననయై శంకరుంఁగాంచి యిట్లవియె. 710
- ఆ. వె దేవదేవ : యీవు దీతిజులకడ తేగి, దూతవై వచింపు తొలఁగి యమర
పదము వీడి యిపుడు పాతాళమున కరు, గుండు బ్రదుకుదెఱుపు గోర్కియేని. 711
- వ. పిదప సురేంద్రుండు తనపదమ్ము నందికొని సుఖంబుండ నమరులెల్ల యజ్ఞభాగమ్ము
లనుభవించువారు. 712
- క. మరణంబు గోర్కియేని బ, వరమునకుం. బలము గొలువనచ్చునది వరం
పరలై మానకకలు పిశి, తరసాస్వాదనముచేసి తనియనొనర్తుకా. 713
- వ. ఇట్లు మద్వచనమ్ములుగా నుడువు మనుడు హరుఁడును శూలపాణి యగుచుకుంభ
వికుంభులకడ కరిగి యిట్లవియె. 714
- ఉ. ఏను బురాంతకుండ జగదీశ్వరి మీకడ కంపె నాపె మీ
దానవులం దనుగ్రహముదాల్చి వచించినచోప్పు చెప్పెదన్
మానము ప్రాణము న్నిలువ మానసమేని దివంబు వీడి మీ
మీనెతోచుట్టలం గలిసి మేకొనుఁదేగి రసాతలమ్మునన్. 715
- క. కాదేవి బోరితమునకు, రాఁదగునని చెప్పెననుడు రక్కసులు మహో
న్మాదులు మీఁదు నెఱుంగక, యాదేవి నెదుర్ప వచ్చి రనిమొనకు వడిన్. 716
- వ. రక్కసులకడకు శివు సంపినకతన నయ్యంబ, శివదూతినాఁబరఁగె నిట్లుక్కు మిగిలి
రక్కసు లొక్కమ్మడి సంగ్రామరంగమ్మునకుఁ దెగి విశితమ్ములగు శరశతమ్ములు
వఱపిన నక్కాళిక శూలపాతమ్ముల నేలం గలిపియు, బ్రహ్మాణి కమండలుజల
నేకమ్మున రూపు మాపియు, వైష్ణవి చక్రగదాపాతమ్ముల నుగ్గుచేసియు, మాహా
శ్వరి కూఁమ్మునఁ దూలించియు, నైంద్రి వజ్రప్రహారమ్మునఁ గసిమసంగియు,

వరాహి తుండఘాతమ్ములఁ జెందియు, నారసింహి నఖ వికరమ్ముల వ్రచ్చియుఁ బరాక్రమించునెడ నాశివదూతి బవరమ్మునకుం దవిలి యట్టహాసం బొసరించి భండించు దానపులంబట్టి కాళికయుఁ జాముండయుఁ క్షించుచుండ దద్బలార్జవమ్మున నతిఘోరంబగు జంభావమ్ము సంభూతంబయ్యెఁ; దదారవంబు విని రక్తవీజాండు తక్కటి దానపులం గలసి సంగరమ్మున కభిముఖుండై, జ్యాటంకారం బొసరెనని వెందియు.

717

గీ. రక్తబిండువు తెన్ని యో రక్కసుని శ. రీరముననుండి వెడలు నారీతి నంద
ఋద్యవింతురు రక్కసు లొక్కమొగి న. టంచు వమిచ్చె వానికి నభవుఁ డభివ.

క. తాదృశవరదానయా, తోదారబలంబు కలిమి నుక్కుమిగిలి మాం
సాదనుఁడు పేగమునఁ గా, శీ దేవుఁ గవిసె వీర్వీలిల చెలంగన్.

718

మ. గెరటాసుంతునిపై జగద్విలయభంగిన్ బేర్చు నవై స్తవ్వించి
బంశక్రిం గని దైత్యుఁడొక్కమొయిఁ దాఁచుంటె ననేత్రద్యయిన్
బొరిఁ జూపట్టు కృశానుకీలలు జగమ్మున్ మండఁగాఁ జేయు రీ
తి రవుల్పం బొడపారు నొక్క పటుశక్తిం బైఁ బ్రయోగించినఁ.

720

క. శక్తియు నొకగత గొని యా, శక్తిం దునుమాడి మఱియుఁ జక్రము గొని యా
నక్తంచరుపై చిసరిన, రక్తమయశరీరుఁ జేసె రక్కసు నదియున్.

721

వ. ఇట్లు చక్రాభిహతంబగు తదీయశరీరమ్మునుండి గిరిశఖరమ్మునుండి నెలయేఱుల
వడుపున నల్లకాలునలు తందోపతండమ్ములై వెడలినకతమున ననేకరక్తవీజా
లద్యవించి యొక్కపెట్ట దేవం బొనువుడు నైంది వజ్రప్రయోగమ్మునను బ్రహ్మాణి
బ్రహ్మాదండంబునను మాహేశ్వరి శ్రీకూలంబునను నారసింహి నఖఘాతమ్ములను
వరాహి తుండఘాతమ్ములను గోమారి శక్తిప్రయోగమ్మునను నద్దానపులఁ దఱి
మినఁ దదాయుదాపాతజనితరక్త బిందుపాతమ్మునంజేసి రక్కసులు వేసవే లావిర్భ
వించి పిఱుసనక పోరన నట్టోరు ఘోరంబై దివి వైమానికులగు సురలకు
భేదంబు నొనగూర్చు వార లిట్లు వితర్కించిరి.

722

క. ఇది యేమి వింత! నూల్లకొ, లంది దైత్యులు వొడమి రకటః లావున వీరిం
బొదువుట కష్టం బేవెఱ, పు దలంచునో దేవి, యేమి పోయనో చేయఁ?

723

క. అని కిది సమయం బని కుం, భయకుంభులు గూడ వచ్చి మార్కొందురు వా
రును బలియు రనుచుఁ జింతా, మనస్కులయి భీతి వడి రమర్తులు పెలుచఁ.

వ. దేవియు సంగరరంగం బంతయు రక్తబీజమయం బగుట యెఱింగి కాళికం బిలిచి
యిట్లనియె. 725

ఉ. మార్దుర నెల్లరం బిలుకుమార్పు నుపాయము చూడు మిట్టు లీ
భూర్తులు నెత్తు రుర్విఁ బడఁ దోరముగా జనియించుచుండ్రు నీ
నోర్తగ విచ్చి రక్తమదనుం గవి వ్రేల్చిడిఁ ద్రావు మేను వి
మ్మార్దుర వింతలోనఁ బరిమార్చెద సుగ్రరణాంతరమ్మునన్. 726

క. ఇదియ యుపాయం బీరీ, తి దనుజులన్ గసిమనంగి దేవేంద్రుని న
య్యదితిజలం బ్రోచి మదిం, బదిలముగాఁజేసి సుఖముఁ బడయుట తగదే. 727

ప. అని యానతిచ్చిన నక్కాళికయు నట్ల వదనంబు తెలుచి రుధిర మొక్క చుక్కైన
నేలంబడనీక త్రావుచున్నంత సంబికయుఁ దదాపాతజాతులగు కృత్రిమ రక్తబీజల
సందఱ నొక్కి నిముసమ్మునఁ జక్కఁడంచి, 728

మ. అసీచేతంగొని "రక్తబీజః విలురా" యంచుకా బలప్రాభవం
బు సురల్ సన్నుతిచేయుచుండ రుధిరంపుం బిందు వొండైనఁద
ద్రసపైఁపిన్ బడకుండఁ గాళికయుఁ దత్పార్వ్యమ్మునందుండి త్రా
వ సూరీశ్వరు కంతముం దునిమె రంభాస్తంభ మట్టుల్ వడిన్. 729

ప. హతశేషులగు రిక్కను లొక్కమొగి రణాంగనంబు విడిచి శుంభుపాలికింజవి,
దేవా! రక్తబీజం డక్కంతచే నిహతుండయ్యె. తదీయంబగు శోణితంబెల్లఁ
దత్సహచారిణి చాముండ యనునది త్రావె నింత యక్కజంపుఁ బరాక్రమంబుగల
కామిని నెయ్యెడం గాన మింతయేల తదీయ వాహనంబగు సింగంబును ననేకుల
రక్కసుల నుక్కడంచె నింక దేవర వ్రమాణంబని చెప్పి మఱియు నిట్లనిరి. 730

ఉ. కొందఱు శాంతలామెకు సఖుల్ రణసీమ నహాయైరి వా
రందఱు లావుఁ జేవ గలయట్టిరు చక్కవివారు వారి గె
ల్వందర మౌనె! యోదనుజవల్లభ! యంతటి రక్తబీజ చా
వుందలపోయఁ గొందలము వొందదె నెమ్మది నేరికేనియున్. 731

ఉ. అలము మాని పౌరుషము లాయచు కప్పనఁజేసి మీఁదఁ బా
ళాళమునంకఁ బోవు టుచితం బని తోఁచెడి మాకుఁ జూడ న
బ్బాలికరూపుఁ గన్గొనఁగఁ బ్రాకృతమాత్రముగామి దోయ, దే
వాళినిఁ బ్రోవ మాయ యిటు లాకృతి దాలిచె రాక్షసాధిపా. 732

చ. అను మొనవారిపల్కులు సురారికులేళ్వరుఁ డాకించి చ
య్యనఁ గనుదోయికెంపు జిగి యానన మంతయుఁ బర్వఁ జేసి వె
చ్చ నిగుడఁ బల్కు “భీతిలి రసాతల మేగిన నేగుఁ డీరు కా
మినికిఁ దలంకి యేఁ జనిన మీఁద యశంబు నశింపకుండునే! 733

గీ. దేవనాయకు నోడించి దేవలోక. మేన పాలించినాఁడ నీ మేనితోడ
నొక్క కాంతకు రజమున నోహటించి, పాటిపోదునె యింతటి బ్రతుకు బ్రతికి !

ఉ. నాదు బహిర్గతానువులు నాయెడ భక్తి గలారు రక్త బీ
జాదులు నానిమిత్త మొక యంగనచేత రజావనిన్ బలం
బేది గతానులైన నది యెంచక యయ్యబలన్ జయింపఁగా
రా దని భీతిమైఁ జెనఁటిప్రాణము డాచిన నుర్వి మెచ్చునే. 735

మ. జననం బందినవారి కేరికయినం జా వున్న, దెప్పాటఁ బో
యిన రా నున్నది రాక తీఱదు, భయం బేలా వివేకంబు క
ల్గిన వానిం బెగడొందఁ జేయుఁ ; దగు భంగిన్ దెచ్చుకొన్నట్టి కీ
ర్తివిఁ బ్రాణానకు జంకి వ్యర్థముగ వార్తిం గల్పఁగా వచ్చునే. 736

చ. బవరమునకా జయమ్మ లిరువాఁగునకుం గలుగంగఁ బోవు నే
దివి భువియున్ బలమ్మన నెదిర్చి జయమ్మను గొన్ననాఁడు రెం
డవయెడవారునుం జయము నందిరె ! కాన మనష్యులుత్పసా
ద్యవిది యొనర్చఁగావలయు నావల దైవము చేయుచేతకుకా.” 737

గీ. అవి విశంభువివంకఁ గన్గొనుచుఁ బలికె. నీవు సేనానివై వెంట నేగుదెమ్ము
సురవికాయము మనములు క్షోభమంద, విపుడ యానాతిమిన్న జయించి తెత్తు. 738

వ. అవి విక్రమించుచున్న యన్నం గవి యనుజుం డిం తేలి, గడెలో నే నా వనితకా
జయించి తెచ్చెద ననుమానమ్ము విడిచి సుఖమ్ము లందు మని వెండియు. 739

గీ. సకలజగముల నొకసారి జయముగొన్న, మచ్చుజాదండబల మేడ మార్దవంపు
ముద్దయగు ముద్దరాలితో మొనసి పోరు, చేయుచేడఁ గటాఁ యెంత చేసెనజాఁడు.

ఆ. వె. ఇట్టిసీచకృతికి నేనుండ దేవర, గమన మనుచితంబు గడియలోన
మానినిని జయించి మగిడివచ్చెద నన్నుఁ, బనుపు మయ్య పెక్కుభాషలేల.

క. అనుచుఁ గృతనిశ్చయుండై, యనికిం గాల్ ద్రవ్యులున్న యనుజునిఁ గని నె
మ్మనమున ననుమానించుచుఁ, జను మని సెలవిచ్చె దనుజపండ్రుఁడు పేర్మిన్. 742

ని కుంభ యుద్ధము.

ఛ. నికుంభుండు జయం బొందె మరణంబొందెఁ గనిమ్మని సేనాసమేతమ్ముగా నయ్యుం
బికం జుట్టుముట్టుడు కుంభుండు సహోదరసంగఁ సమాలోకనకుతూహలమ్మునఁ
దన బలమ్ములతోడ వెనువెంటం జని యంతంతఁ జూచుచుండె నట్లు నికుంభుం
డయ్యుంబికం గదిసి శార్ఙ్గమ్మగు చాపమ్మున నారిం బూరించి ప్రలయకాలకాలాంబు
దమ్మువడుపున శరాపారమ్ములు గురిపె నంత. 743

క. దేవియుఁ గాళినిఁ గని యీ, దేవారులమౌఢ్య మింతదెప్పర మగునే
చాపునకుఁ దలఁకరు జయ, శావలమానాంతరంగసంభ్రము లగుచున్. 744

క. ఆశాపాశముకన్నను, బాశంబు జగనఁ గలదెఁ బలియురు తనవా
రాశమనపురికిఁ జనిన జ, యాశాభూతంబు వదల దౌరాః పీరిన్. 745

ఛ. ఆని ప్రశంసించుచుఁ గాలమ్ము సమీపించినవారు యుక్తాయుక్తమ్ము లెఱుంగుదురే
యని శరాసనంబు సారించి నిశితంబులగు శరమ్ములు దొడిగి యన్నికుంభు
మేనెల్లం గప్పిన నప్పిశిశాశనుండును బదియాఱు వాడితూపుల నమ్మానవతి లలా
టంబు గాడనేసె; నిట్లు పరస్పరంబును సమాలోకమానాలోకభీకరంబగు సంగరంబు
కరంబు ప్రవర్తిల్లుచుండఁ దద్వాహనం బగు సింగంబును దనయోపినకొలఁదిఁ
గేసరమ్ముల విదుర్పుచు నఖామాతమ్ముల గ్రుచ్చియు చంతమ్ములఁ గఱచియు నైన్య
సాగరమ్ము నల్లకల్లోలంబుగాఁ బిలుకుమార్చె. 746

క. కుంభుండును దేవీసం, రంభము గని యౌర్వలేక రణభూమికి నై
న్యాంబోధి గొలువవచ్చి ని, కుంభునకుం దోడువడియె కుంభల్లిలన్. 747

ఛ. ఇట్లువచ్చి. 748

సీ. రౌద్రరసమ్మును బ్రథమరసమ్మును , నిరుదెసఁ గాన్పింపఁ, గరుణ యొక్క
వైపున నలు కొక్కవంకను దైవారఁ , జూడ్కులు కనుదోయి సౌగంధ దెలుప
జగదతితంబైన సౌందర్యగరిమఁ గ్రొ , మ్మించు చాడ్పున మిలుమిట్లు గొలువ
బవరంబు సేయునప్పరశక్తిఁ గన్గొని , విస్మయమ్మున నావేదిధమునెల్లఁ

తే. గీ. జూచుచును మిన్నకుండ నాసుదతి మోము
నందుఁజిలునవ్వు వొలయ దైత్యద్వయంబు
గాంచి, పామరులారః నిక్కముగ నెచటి
తేని యేగుఁడు జయకాంక్ష లింక విడుఁడు. 749

- క. అభయం విచ్చెదఁ గదే, ని భయము విడనాడి యాయనిన్ బ్రాణము వా
సి భటస్వర్గముఁ గైకొనుఁ, డుభయము నన కుంభుఁ డల్క యువయించి వెసన్.
- ప. కని కుద్గంబున సింహశీర్షమును మొక్కల్ వోవఁగా నేయఁ ద
ద్వనపాతంబు నహింప కద్ది నఱపాతచ్చిన్నకాయం బొన
ర్చిన నాలో గదఁ బూని దేవియును గాసిం జెందఁగా నేసె దై
త్యునిబాహుంతురమందు, మింట సుర లోహోయంచ నగ్నింపఁగన్. 751
- ప. అంతం బోక బాహుమూలమ్మును కుద్గతాడితమ్ము చేసి యయ్యంబ విజృంభించిన.
- క. వ్రేటువటి నాఁడు వేదిన, నూటాడక మాటుపఱచి యొక బాణమునన్
గాటముగ నేసెఁ బిలిచి, లాటము పాలాశసుమనిలాసము దాల్చన్. 753
- ప. పిదప నయ్యంబిక నికుంభవదారంభసంరంభయై పునఃపునఃపానంబునం బొదలి
ఘంటానాదం బొనర్చుచు నేదిరై; నిట్లు మోరంబుగ నంగరంబు చెల్లునంత. 754
- క. కుక్క లొకపెట్టఁ గూసెన్, నక్కలఱచెఁ గాకి గ్రద్ద నాఁజను పక్కుల్
దిక్కులద్రువఁ బఱతెంచెన్, రిక్కుసుల యొడలివలము గరంబు భుజింపన్. 755
- ప. అంత నికుంభుండు దైత్యమారణంబునకు నైఁచక గదం గొని భీషణాకారమ్మున
నడలి హరింగొట్టి యట్టహాసం బొనరించి యయ్యంబు దాడించి. 756
- ఉ. అపెయు వల్లితభ్రుకటియై మొగమంతయు జేవురింప 'దై
త్యపశదా : చలింపకు' మటంచుఁ గరాళతరాసి పూని య
ప్పాపుని కంఠరంబు తెగవైచెఁ దటాఱన, మింటిపైఁ దదీ
జెవరులైన దైవతనికాయము శోకముతోడ వ్రేల్చిడిన్. 757
- ఉ. నెత్తురు కాల్యలై వరఁగె నింగి వియవృఛనంచయంబు పూ
ల్కొత్తిరి సోఁకుమూఁకలు నమోనమ యంచును గాల్కొలంది ప
ర్యెత్తిరి కొంద అందు బలహీనతఁ బాటుమొన న్మరయ్యుచున్
రిత్తకు రిత్తసేయు రజనీచరవల్లభుఁ గాంచి యీసునన్. 758
- క. దేవా నీయనుజన్ముని, చా నాలోకింతె మెట్టవాచ్చునఁ బడె : గృ
ద్రావళి మాంసముఁ బొడవగ, నేవారిక ననికిఁ గడఁగి యటు కారొక్కో ? 759
- క. అనిలోన నీకు జయ మ, బ్బు ననుట గడు సందియంబు బురకార్యము పే
యను వచ్చినమాయయ కా, మినిగా దది నిజము చావమికి మనకరమే. 760

- క. కలకాల మొక్కవిధమున, నిలఁగాలము చనునె తనక హితముగ నొకచో
బలవంతుని దుర్బలుడు, ర్బలునిన్ బలవంతుఁ జేయు రాక్షసనాథా. 761
- క. ఇంద్రాదినిర్బరులును ను, పేంద్రుఁడుశంభుఁడు విరించి యనుఁడు జయండుఁ
జంద్రుఁడు మొదలగువారీ, సంద్రము కాలమ్ము దాఁటఁజాలరు తలఁపఁ. 762
- చ. మును పృథివీకు లందరు సమున్నతిమై నరివెట్టి స్వమే
దినియు నింకొకం బగుగతిన్ బరిపాలన చేసినట్టి నీ
వని నొక కాంత కోడుదె; కటా; యిది కాలమురీతిగాక; త
క్కిన వొనరింపఁ జాలునొకొ; కీడును మేలును బ్రాణోబికిన్. 763
- క. కావునఁ బాతాళమునకుఁ, బోవుదమిప్పటికి; బ్రతుకఁబోలదె; రాజ్యం
బేసరికి శాత్రుతమగు, నే; విధిచోదితము గడవ నేర్తురె యేరుఁ. 764
- క. అను సేనానుఁపబులు, విని దైత్యవిభుండు కోపవిపులీకృతలో
చనుఁడగుచుఁ గటములదరఁగ, ననలజ్వాలాకరాళ మగుగతిదోఁపఁ. 765
- చ. చెవు లవియంగ నిస్సయతఁ జెన్నటిపబులు పల్కువారె; యీ
రవమున జాల్మలార; యని బ్రాతృసుహృద్గణమంత్రిరాజబాం
ధవతతి నొక్కయఁడుది మదమ్ముమెయిం దెగటార్చుఁజూచి యే
బవరము మాని యాకటికిప్రాణము దాఁచికొనంగ నవ్వరే. 766
- చ. కుభాకుభమ్ములు చక్రనేమిక్రమమ్మునం దిరుగు నీసంసారమ్మున భవికవ్యాభవిక
వ్యమ్ములకుఁ దబ్జ్జాలు చింతింపరు పర్జన్యుం డప్పటప్పట యోగ్యకాలంబగు శ్రావ
ణమ్మునఁగురియక తదితరంబగు మార్గశీర్షపౌషమాసమ్ములం గురియుట గనుఁ
గొన్నఁ గాలం బెద్దానికిని గూఱంబుగామి తెల్లంబగు, దైవనిర్మితంబగు గతి
తెన్నుండు నన్యథాత్వమ్ము గలుగదని మఱియును 767
- గీ. జగములెల్ల జయించి యశంబు గొన్న, కూరవద్యులు రక్తవీక్షుఁడు విశంభుఁ
డోహటిందిరి రణమున నొక్క యెబల, కకట; దైవమ కారణమనుట తగదె.
- చ. పదార్థద్వయసమ్మితం బగుకాలంబు సంప్రాప్తం బగుడు విరించియుఁ దద్విగుణితం
బగుకాలమ్మునకు హరియుఁదద్విగుణితమగు కాలమ్మునకు శంకరుండును నశిం
తురు. బ్రహ్మ కొక్క దివసం బగు నంతకుఁ బదునాల్గిండులు చెల్లుదురు; సూర్య
చంద్ర మహిమహిచరముద్రాది సకలచరాచరములకును దైవ నిర్మితం బగునాశంబు
తప్పదు కావున మృతికఁ జింతింపక రణమ్మునకుం బోదుఁగాకేమి విధిచోదితంబై

జయఁబైన నయ్యెడినని తే రాయితఁలు చేయించి చతురంగబలమ్ములు పరివే
ష్టించఁజని. 769

- సీ. జగదతీతంబగు సౌందర్య మొప్పుర , నఖిలభూషణభూషితాంగియగుచు
దివిసొంది ముదమున దేవతల్ మందార , కుసుమవర్షమ్ముల గురియుచుండ
కిన్నరీబృందంబు కిన్నెరల్ మీటుచు , జిన్నారిగానముల్ సేయుచుండ
శంఖనినాదంబు నల్పుచు ఘంట వా , యించుచు సింగార మెసకమెసఁగ
- గీ. సింహవాహనయై యున్నచెలువ చెలువ , మారఁ గన్గొని దైత్యుండు మారణాణ
తాడితాంతఃకరగుచు యుద్ధప్రసక్తి , తిగిచి మనమున నిట్లు చింతింపఁదొడఁగె. 770
- క. ఒయ్యారం బయ్యారేఁ, తియ్యందన మౌర : రూపుతేట బిఠి : యీ
యొయ్యారి పంబజాణుని, కయ్యానకఁ గాక పోరఁగాఁ దగినదియే. 771
- ఉ. చిక్కనిచన్నుదోయి యెడఁ జీమకుఁచూఱఁగ రాదు మేనినుం
జక్కని జవ్వనంపురుచి చందంకుం బయిపెచ్చు వచ్చు న
మృక్క గదే : మనోభవునిమానినికన్నను జుక్క దీని నా
యక్కునఁ జేర్చుకోఁన కుఱాయఁము సేయుచు నేరుదేనియన్. 772
- వ. మంత్రాది ప్రభావమ్ములు నర్వమంత్ర స్వరూపిణి యగు నీ జగన్మోహినియందు విప
లమ్ములు సామదానభేదమ్ములు వమ్ములట్లు గాదేని. 773
- ఆ.వె. వెండిచేతఁ జచ్చె విశ్వైకవీరుండు, వితతకీర్తి కుంభుఁ డతులుఁ డనుచు
గేలి సేయ కుండునే లోక : మకట, దం, డమున మనముఁ జొన్నిన నిది నిజము.
- వ. తన కెనయగు యోధవరు నెదిరించి చచ్చియుఁ బుణ్యలోకమ్ము దెస కరుగుదు రని
పెద్దలు వచింప విందుము గాని యబలాకర్తృకంబగు మరణం బుత్తమలోకావ
హంబు గానేరదు. వేయేల యస్మత్కులనాశమ్మున కివ్వెలఁది యేతెంచె ననియెఱుం
గుదునైనను మరణంబు యుత్తమంబు కాని పలాయనంబు కర్తవ్యంబు గాదని విశ్వ
యించుకొని యమ్మేటి యద్దేవి కభిముఖమ్ముగ నరిగి యిట్లనియె. 775
- క. అవి పేయఁగ మదియే నో, ననబోఁడి : కడంగు, పోరు నాతికిఁ దగునా :
యనియును నీ యత్నము విత, యనియును మదిఁ గొంకుచుంటి నంతియ తరుణి.
- సీ. కనుబొమల్ విల్లు లోచనములె శరములు , హావభానాదులె యాయుధములు
సరసవద్యుండు విచక్షణుఁ డగుపురు , ముండె లక్ష్మము మనోజుండె తేరు

- గడపునేర్చరి, భేరికానినాదమే మధు , రంపుఁబల్కులు మనోరథమే రథము
మదనాగమమ్మలై మంత్రతంత్రమ్ములు , వీణానినాదంబై వింటిమ్రోత
- గీ. మదనయుద్ధంబై యుద్ధంబు మానవతుల , తెదిరి మగనేత సేయుట యేజయంబు
గాని వాలును బలకయుఁ బూని కడఁగి , బవర మొనరించుటది విడంబనము కాదె.
- క. మందగమనంబు గలనీ, కుం దలమే కేల గదనుఁ గొని తఱుముట ; చ
న్నుందోయికి నానందం, బొందించునె ; వింటిత్రాటియొలుపులు తరుణీ. 778
- సీ. అనిసేయు తలఁపేని మనమున నోనన , బోణి ; లంబోష్ఠంబు పుప్పిగోళ్లు
లంబపాపంబులు లంబస్తనంబులు , కాకిరూపును బిల్లికనులు గార్ద
భారావమును గర్కశాలావములుఁ గీర్తి , ముఖమున కెనయగు మొగముగల్గు
చెలువవై యుద్ధంబు సేయుము గాకున్న , నీతోడఁ గడఁగి యనిని బొసంగఁ
- గీ. జేయఁగాఁ జేతులాడపు కాయజాత , కామినీతులితాకృతి గలవు నాఁగ,
నగును శ్రీదేవి వానియాననసువంకఁ , జూచి యిట్లనెఁ దీయని సూక్తు లలర. 779
- గీ. పంచబాణహతుండవై వనఁటఁ గుండు, మందబుద్ధివి నాతో సమరము పేయఁ
గలవె చాముండతో నొందెఁ గాళితోడ, నొందెఁ బోరుము నేను బై నుండు దాన.
- వ. అని కాళివంక గనుంగొని యిద్దురాచారు సంహరింపుమని యానతిచ్చిన నాపెయు
గదాదండంబు కేలం గొని గిరగిరం ద్రిప్పివైచిన వాడు తదాహూతంబు దప్పించు
కొని తద్బుజాంకరంబు గుణిగా గదాదండంబు వైచిన నసిచేతం దునిమి. 781
- క. కుడిచేయి నటికి వానిం, బొడిచిన వెన్నీక రుధిరపుంగల్వలు మ్రోఁ
దుడిచికొనుచు నావంతయు, జడియక యొకకేలఁ గడఁగి సాహసలీలన్. 782
- చ. గద గొని యామెవత్తమున గాడఁగ నేయఁగఁజూచి యల్కమై
గురుదనఁ దద్బుజాంతరముగూడఁ దటాలున ద్రుండెఁ గాళి; దు
ర్మదుఁడయి వాడునుఁ రయముమ్రోఁ దల దన్నఁగవచ్చినంతఁ ద
త్పదయుగ ముర్విపైఁ బడఁగ వైచెఁ గరాళతరాసిఁ బెల్చినఁ. 783
- క. కాకులు జేతులు దెగియుం, జాలింపక వాడు కాయజం బగుగతి న
క్కాళికపై కుటికన నవ, లీలం దచ్చిరము దూఁటలీలం దఱిగెఁ. 784
- క. మించుగతి సురలు దివి వా, యించిరి దుందుభులు పేర్చి యింపారఁగ న
గ్గించిరి విరిసోనలు వ, న్నించిరి భయ ముడిగి సంతసించిరి పుణియున్. 785

చ. హతశేషులగు రక్కసు లద్దేవికిఁ బ్రణమిల్లి యభయంబు వదసి పాతాళమ్మునకుఁ జనిరి. 786

క. ఇది కుంభవధ యనం జనఁ, జడివిన వ్రాసినను చిన్న జనులకు సౌఖ్య ప్రదము సుతప్రదము జయ, ప్రదము ధనప్రదము కడుకుభప్రదము నగున్. 787

చ. అన విని జనమేజయుండు మహాత్మా! మహామహిమ యగు నప్పరశక్తి నారా డించి మఱియు మున్నెవ్వరు వలంబులం బడసి రనవుడు సాత్యవతేయుం డిట్లనియె. 788

సు ర థో పా ఖ్యా న ము.

సీ. పుడమిపేల్చులయెడఁ జున్నెఁపుసేతయు , యజనంబు విశ్వసత్యవ్రతంబు గంభీరభావంబు కరుణాపరత్వంబు , నీతియు నేకవత్సీవ్రతంబు చావకొకలమాదిసర్వశాస్త్రప్రవీ , జత్వ మాశ్రితరక్షణంబు కుచియు గురుభక్తి మొదలగు గుణములు గల్గును , రఘుఁడను నొకమహారాజు మున్ను

గీ. నేల నాల్గు చెఱుంగులు నేలుచుండ , నద్రివాసులుష్లేచ్ఛ లత్యధికబలులు కొండ అతనికిఁ బగకురై కొండగుహల , నుండి తమదండుతోడ నుద్దండు లగుచు.

క. తాఁకిన నాతండును దన, మూఁకలతో నెదిరి కదనమున నాయవనా నీకమున కోడి దుర్గ, ప్రాకారముఁ జేరి మదికి వగ వాటిల్లెన్. 790

క. వగతురకుం బ్రగడలు లో, నగుటయు దైవమ్ము తనసహాయము గామిన్ మగతనము వృథా యగుటయుఁ, దగ నలోచించి యిట్లు దలపోసె వెసన్. 791

శా. పాపాచారులు మంత్రు లక్కట! ననుక వచించి యేనాటికే నాపాపాత్ములబారిఁ ద్రోయుదురు సత్యం బింత యవ్వారిఁ బైఁ గావుం జేసి మెలంగ రాదు పికునక్రౌర్యంబు సరిబంధిక్కు త్యాపాతమ్మువకుం దలంకునె! కుచివ్యాపార మగ్గించునే! 792

క. తాతలుఁ దల్లులుఁ దండ్రులు, బ్రాతలు స్నేహితులుఁ చుట్టవక్కాలని తా మేతాదృశసంబంధము, చూతురె యెందేని లోభకురులు పుడమిన్. 793

చ. వగతురఁ జేరి వారి నడుపాయమె చూచు ప్రధాను లెందు న మ్మగఁ దగువారె! యందు గతిమత్తురగంబు నొకండు నెక్కియొం

- టిగఁ వనసీమకుం జనెఁ గడిందిగ దైర్యముపూని యక్కటా,
జగతిఁ గుటుంబివైరము పొసంగిన నెవ్వరికార్తి గూరదే : 794
- వ. ఇట్లు చని చిమ్మచీకటిఁ జీమకుం జొరరాని యయ్యరజ్యానిం ద్రియుగగవ్యూతి
మాత్రంబగు పథంబు గడచి. 795
- సీ. పలిగాడ్చు వినరు తీవల నల్లిబిల్లిగాం , చివ చెట్లు తటముం జెంగు నదుల,
నానందముగ రజతాద్రిలువోని పై కత్తములఁ దిరుగు సింగములుఁ బుల్లులు,
హరిజంబు లేస్తులు నాదిగ మృగములు , చదువునంతల బ్రహ్మచారులనెడి .
ప్రాణిల్కులును హోమపక్ష్యవీవరాన్న , గంధంబు పతితపక్ష్యవలములును
- గీ. నింద్రియమ్ముల కెంతయు నింపునింపఁ
దగివ యొకముని యాశ్రమస్థలము గాంచి
పైందపము నొక్క భూరుహచ్చాయ నునిచి
విసయమునఁ జనె నమ్మునివిభుని యెడకు. 796
- సీ. చని తపఃకృతు మృగాజినవిషణ్ణుని శాంతు , దాంతు నిర్మత్సరు ద్వంద్వరహితు
నఖిలాగమాంతరహస్య మర్చమ్ముల , నొగి శిష్యులకుఁ దెల్పుచున్నవాని
గని కుండజులవోలెఁ గన్నీరు కాల్యలై , పాత నిమ్ముని పురోభాగమందు
సాష్టాంగ మెఱుగి దండాకృతి నొందిన , లెమ్ము లెమ్ముని మని లేవ నెత్తి
- గీ. శిష్యునొక్కరుఁ దగుమృగాజినము దేరఁబనిచి పఱిపించి కూర్చుండఁబనిచి యతని
మచికవిడిఁ బూజిపేయించి వచనరచనఁశాంతి యిగురొత్త నటు తడుదంత మడిగె.
- క. ఎటనుండి వచ్చితిటకుం, గటకటపడ నేమివచ్చెఁ గలతెఱఁ గెల్లన్ . . .
దటకునఁ దెచ్చుము నాచెం, గటి కరుదెంచియును వగవఁజా నిఁకనేలా? 798
- వ. మీమనోవాంఛితంబు దుస్సాధించె నను సాధింతు పునఃపుడుఁ గద్గదకతో నతం
డిట్లనియె. 799
- క. సురితుఁ డనుపేరి దరణీ, వరుఁడను శత్రులకు నోజువడి వారల దు
పురిభావము కతమున మీ, చరణద్వంద్వమ్ము గొంటి కరణు మహాత్మా : 800
- క. ఇల్లా లిల్లును రాజ్యం, బెల్లరఁ ధనయులను విడిచి యీ వనమున మీ
కాళ్లఁబడి కరణుఁజెందితిఁ, దల్లియుఁ దండ్రియును నీవ దైవము దేవా. 801
- వ. మీకు రాసుండనై మీ ఫనిచిన కార్యంబెల్లఁ జేయుచుందు ననద నగు నన్నుం గరు
ణించి శత్రుభయంబు వాపి నాఘార్పు వారిం గూర్పవే యని కటకటంబడు నన్నర
పతి కభయం బొసంగి ముని యిట్లనియె. 802

క. వనవృత్తిని నీవారా, శవమున శుచివగుచు హింస నలువక నీయం .

తన యాశ్రమమున విహరిం, పు వృషాలః లభించు సౌఖ్యములు నీకు నొగినన్.

వ. అను మునివచనమ్ములకు సంతసిల్లి మునివృత్తి నట వసించుచుఁ గొందొకకాలమ్మున కొక శీతలతరుచ్చాయ నాశ్రయించి దైవికంబగు నాపదకు వందురుచు రాజ్యపరిత్యాగమ్మును దాకపుత్రవియోగంబును వైరికృత పరాభవమ్మును దలపోయుచున్నంత దీనుండగు నొక బచ్చచ్చోటికి వచ్చినం గవి యుపవిష్టుం జేసి నీ వెవ్వండః ? వేకతమ్మున నిటరాక ? శోకకారణం జేమి ? నావుడు నతం డతని కిట్లనియె. 804

ఆ. వె. బచ్చుకొలమువాడ బహుధనవంతుడ, సత్యరతుడఁ గడుయశంబు నీను లేమి యాగి దుఃఖిగామియు గల్గిన, వాడు నాగవినుతి వడయువాడ. 805

వ. ఏను ధనబ్రతులును నసాదులును నగు పుత్రదారాదులచే విరస్తుండనై యివ్వనమ్మున కేతెంచితి నా పేరు నమాది యందురు భవదీయోదంతంబు వినవలయు దేవర యావనంబు గాంచిన భాగ్యవత్త ప్రకటం బగుచున్నయది యని వినయవినమితుం డగు నక్కోమటికి సుభుం డిట్లనియె. 806

క. సురభుఁ డనుపేరి ధురజీ, వరుడను బగతురకుఁ జిక్కువడి నీవలె దుర్మరణభయమ్మున నిటఁ గ్రు, మ్మరు నిర్భాగ్యుండ విరభిమానుడ జడుడన్. 807

వ. దైవయోగమ్మునం జేసి మన కిరువురకుం బరివయంబు వాటిల్లె నిక శోకంబు విడిచి యిట సుఖమ్ముగ నెంత మనవుడు సుభున కక్కిరాటుం డిట్లనియె. 808

సీ. భార్య మేన సుఖంబు వాటిల్ల దనియుఁ గు , టుంబంబు గడునిరాలంబ మవియు నప్రయోజకులయి యాత్మజు లే మప్పు , లేవి యవాగువై నఁ ద్రావి కూడఁబెట్టిన సౌమ్మ కొల్లపెట్టి దరిద్రు , లై యాపదలకుఁ బా లగుదు రనియు మనము శాంతింపదు మానవనాథ భా , ర్యను బిల్లలను నేమరల బ్రతికియుఁ

గీ. గాంతునో లేదో యంచు దుఃఖమ్ము వార్తి , భంగిఁ దరఁగలు గట్టి లోపల విముడక పొంగుచున్నది నే నేల పొలియ నంచు , గడవల కొలంది కన్నీరుగాఁగ నేడ్చె.

క. అని యేడ్చుకోవటం గనుఁ, గొని నీః ని విల్లువెడలఁ గొట్టినవారిం దనుజల దనుజాకారులఁ, గనుఁగొనినను సుఖము నీకుఁ గల్గినె చెప్పుమా. 810

వ. అని యేనును రాజ్యవిహీనుండఁగదా యవి చింతింతు. దైవికమ్ము లగునాపద లను భవమ్మునంగావి తీల వైనను మనమిరువురము నేగి యిటనున్న మునివాఙ్మం గాంచి

నవినయమ్ముగా శోకనాశోపాయం బడిగి తెలిసికొంద మను రాజు మాటల కక్కి
మటియ వల్లెయని యతనిఁ గలిసి యమ్మునికడ కేగి మ్రొక్కి నిలువం బడి
యున్నంత సురభుండు ముని కిట్లనియె.

811

ఉ. బ చ్చొకఁ డీతఁ డివ్వనముపజ్జనె నాకును మిత్రుఁ డయ్యె నీ
నచ్చరితుండు దారతనుజాతులచేత నిరస్తుడై గడుఁ
హెచ్చినశోకవారివిధి నీఁడుచు మి మ్మభయంబు వేడఁగా
వచ్చినవాఁ డనాథుఁ డగువాఁడు ననుంబలెఁ గావవే మునీ.

812

స ఏనును భవదీయపాదపేవానమాసాదితసుఖాతిశయమ్మునంజేసి కాలంబు గడవ
నుంకింతు నైనను నాపద్దయిదుమలు తలంపునకువచ్చి నిద్రాసుఖమ్ములు దూరమ్ము
లగుచుండు మహాత్మా! మమ్మునుగ్రహించి శోకనాశోపాయం బానతీవే యను
సుఁ టునకు మునివరుం డిట్లనియె.

813

గీ. హరిహరబ్రహ్మలైన మాయకుఁ దలంకి, మోహవారాశిలోపల ముగ్ధుచంద్రు
మనుజువాక్రులు మీర లామాయఁ గడచి, యుండనేర్తురె మోహంబు గం డడంచి.

వ. ఇందుల కొక్క యతిహాసుంబు దెల్పెద నలకింపుఁడు; కృతయుగమ్మున నారాయ
ణుండు సితదీప్తవమ్మున ననేక దివ్యవత్సరమ్ములు దపం బొనరించుచున్నంత నచ్చో
టన విరించియు మోహనివృత్తికై తపంబు సేయుచుండె విట్లు కొంతకాలమ్ము కడ
చినపిదప నిరువురు నత్తాపు వదలి చనుదెంచుచు నొక్కయెడఁ దాసిల్లి పరస్పర
జిజ్ఞాసంజేసి యీవెవ్వం డీవెవ్వండ వని యడిగికొని రండు విరించి చలాచరాత్మకం
బగు జగత్సంతయు నిర్వర్తింపినవాఁడ ననుడు నారాయణుం డతని కిట్లనియె.

భు వ న ను ం ద రీ మా హా త్మ్య ము.

శా. ఏనాటం జగమెల్లఁ జేసితని నేనే యంచు నాయొద్ద నీ
యీనైపుణ్యము గట్టిపెట్టుము బలే! యీవెంత! యీ సర్వమున్
నానిర్మించినవిశ్వ మయ్యుతుఁడ నే! నాఁ డామధుఁ గైటభుఁ
బ్రాణాపేతులఁ జేసి ని వ్నరసి సంరక్షించుటల్ వోయెనే!

816

గీ. రాజునుఁడ వేల యంతగర్వమ్ము నీకు, విష్ణుఁ గని పెంచి దానవానీక మనికిఁ
గడఁగిపొదువంగ వారిధాకలకుఁ గొంతు, పైనఁ దలఁపక యటువల్ల నగునె మూర్ఖ.

చ. ఆవిన విరించి యిట్లనియె నొర : సురారులతోడఁ బోరునాఁ
దెనసి పరాంబ తోడగుట యంచుకయుం దెలియంగరాదె : యీ
యనువునఁబండ్రి నీకునెటులాదెడి నాటక, యిట్లులిద్దఱుం
బనిఁగొని వాడునల్పుఁ గనవచ్చెను లింగ మొకండు వారికిన్. 818

క. ఓ నారాయణ : యోచతు, రానన : మీరిరువురుఁ గలహము మాని వినుం
దేనొకపల్క వచించెదఁ, బూనికమైఁ పక్షపాతమును గనకుండన్. 819

చ. ఈ ద్వీపమ్మున నిపు డుచ్చించిన యీ మహాలింగమ్మున కగ్రమ్మొక్కండును
నాదియొక్కండును జూచి రియమ్మున నెవ్వఁడరుదెంచు వాఁడు మీ యిరువురం
దదికుండు నావుడు వల్లె యని హరి పాతాళమ్మునకును విరించి యాకాళమ్ము
నకును జని రండు, 820

మ. హరి పాతాళము నేగియేగియును లింగాదిన్ విలోకింప కె
క్కరణం గాంతునటంచుఁ జింత గొనెఁ నక్కంజాననుండుం దదం
బరపీడిం బడి యేగి లింగమునకుం బారంబుఁ బోరామి ను
ద్ధరంజ్ఞాధికశోక దైన్యముల లోఁతుం గాంచి యత్నాడుచున్. 821

చ. ఒక్కచో నుపవిష్టండై దైవికమ్ముగాఁ దదీయశిరమ్మునుండి భూమిపయం బడు
నొక్క మొగలిపూవుం గాంచి దానిం బరిగ్రహించి సంతసమ్మున నయ్యసురాంత
కుపాలికిం జని యేను లింగాగ్రంబు గాంచి యచ్చట నున్న మొగలిదళంబు గొని
వచ్చితివని చూపిన హరి యక్కేతకి కిట్లనియె. 822

క. నిజముగ లింగశిరం బీ, యజుఁడు గనుంగొనెనె ? నీవు నచ్చోట సుర
వ్రజపూజితమవె ? నావుడు, నిజ మని యమ్మొగలిపూ వన్మతము వచించెన్. 823

చ. హరియును దానిపాతుకు విశ్వసంపక లోకంబునం గొందఱు ధనాశంజేసి కూట
సాక్ష్యం బిత్తురని పలికి యివ్వినయమ్మున నాకు మహాదేవుండ ప్రమాణం బనినఁ
దిరోహితుం డగుచు శివుం డతని కిట్లనియె. 824

గీ. అన్యతవాదిని కేతకి యకట : నాడు, మన్తకమునుండి పడుచు నమ్మార్గచద్య
మండుఁ గంటఁ బడఁగఁ జతురాననుండు, చేతఁగొనివచ్చెఁగాని మచ్చిరముఁగనఁడు.

చ. అని పలికి కోపమ్మునఁ గేతకిం గాంచి యన్యతం బాడితివిగాన నిది మొదలు
నాకుఁ బూజింపఁదగవని శపించెఁ బిదప వారిరువురును యధేచ్ఛఁ జనిరి. 826

- క. కావున మోహము జగమున, నేవారును దాఁటలేరు నృపవర : మిగులన్
బ్రాహ్మణ్యము కలవారి మ, నోవృత్తులనైన మాయ నూల్కొనఁజేయుట. 827
- గీ. అట్టిమాయకు లోనుగా కంటి యొకతె, సర్వమును సృష్టిఁజేసి రక్షణమొనర్చి
లయము గావించు నాయంబి లక్షణములు, తెలిసికొన్నను మోహవాద్వినిఁ దరించు,
- చ. నావుడు సురభుండు తల్లక్షణంబు నెఱింగింపు మనుడు. 829
- సీ. రాజేంద్ర ! విను కుభవ్రదమును గామద , మును నగు నంబికాపూజ చొప్పు
వియతేంద్రియఁడయి మునిఁగి తెల్లనిమడుంగు , గట్టి వార్చియు కుభాగారమందు
గోమయలిప్తమై గోమఘాలంకృత , మై యొప్పుగను మంటపాంతరమునఁ
దనకక్తికొఁది నెంతయుఁ బూజితై తగు , ద్రవ్యమూలను గొని భవ్యరీతి
- గీ. దుఃఖి నాత్మను గాఁబుదగ వికుద్ధి , చేసి చిత్తంబు కుద్ధంబు చేసి పిదపఁ
దామ్రమయ మగు నొక్కపాత్రమ్మునందు, ద్విజులతోఁ గూడ వేదచోదితముగాఁగ.
- చ. షడ్కోణంబగు యంత్రమ్ము లిఖియించి దాని కెలన నష్టకోణయంత్రమ్ము నాసా
దించి పవంపడి నవాక్షరమంత్రబీజమ్ములు యథావ్యాసమ్ముగా వ్రాసి ప్రాణప్రతిష్ఠ
యొనర్చి షోడశోపచారమ్ములం బూజించి శక్త్యనుసారమ్మునఁ దన్మంత్రజపం
బొనర్చి తజ్జపసంఖ్యాదశాంశమ్మున హోమమ్మును దద్దశాంశమ్మున దర్పణమ్మును
దద్దశాంశమ్మున బ్రాహ్మణభోజనమ్మును గావించి చరిత్రత్రయపాఠం బొనరించి
విస్తరింప వలయునని చెప్పి వెండియు. 831
- క. సువ్రతు లగువారికి వి, త్యవ్రత మాశ్వయుజమాసమందు న్నవరా
త్రవ్రత మది నెప్పెద విలు, ద్రవ్రజమతముగ విది విని తనియుండు మీరల్. 832
- చ. ఆశ్వయుజ చైత్రమాసమ్ము లను నీరెంటి నాది యాదిగ నవరాత్రమ్ములు జితాహా
రుండై జప్యమంత్రమ్ములచే శర్కరామధు పృతయతమ్ముగు పాయసమ్ముననొండె
భాగమాంసమ్ముననొండె బిల్వపత్రమ్ములనొండె హోమంబు గావించి ద్విజభోజనం
బొనర్చిన వారికి నొకండన నేల సమస్త కామమ్ములును గరతలామలకమ్ములగు
నిందుజాతిభేదంబును స్త్రీపుంసభేదమ్మును నకించితర్కరమ్ములు విధిచోదితఁబుగ
నెవ్వడేని మండలం బొనరించి పుష్పమాలాలంకృతంబగు వితానంబు సందించి
కలశస్థాపనం బొనర్చి యంత్రప్రతిష్ఠితయగు వద్దేవిని ద్రికాలమ్ములయందు ధూప
దీపాదికమ్మున నర్చించుచు గీతాదికమ్ములును వేదపారాయణంబులును విస్తరింపఁ
జేయుచు యథామతి యథాశక్తిగ విత్తశాత్యంబొనరింపక సుగంధతైలచందనభూష

జాదులచేఁ గన్యకల నర్పించుదు నవరాత్రమ్ములు గడపి ద్విజభోజనపురస్కార
మ్ముగా దళమీదినమ్మునఁ బారణంబొనర్చి క్రతునమాప్తి గాంచిన వాఁడు త్రమలోక
మ్మున కేగి దేవిసాయుజ్యమ్ము గాంచు నని వెండియు. 833

క. నవరాత్రవ్రతమున కెన, యవువ్రతము మఱొందు గాన మవనీశ్వర! యీ
యవనిన్ బంధుల నందఱ. నవశ్య మందెదవు దేవి నర్పింపు మిటుల్. 834

వ. అని సమాధిం గాంచి. 835

క. ఓనైశ్యోత్తమ! నీవును, గావింపుము దేవిపూజ, క్రమముగ నీడుః
భావేశమడంగుచు డని. వై వర్తిల్లెద వటంచు నానతి యీఁగఁ. 836

వ. వారలియవురును హవ్యోత్కుల్ల లోచనులై మ్రొక్కి దేవరదర్శనంబునఁజేసి యస్మ
త్తాపంబు వాసె ధన్యుల మయ్యెద మమ్ముంకరాజం బునదేశింపవే యనుఁడు ధ్యాన
వీజపురస్సరమ్ముగా నవాక్షర మంత్రమ్ముపదేశించిన మునిపతి తెఱఁగి చని యొక్క
నదీతీరమ్మన విజననదేశంబు నాశ్రయించి శుష్కపర్వాశమ లగుచు రెండు వత్సర
మ్ములు జపించి సంత నొక్కనాఁడు స్వప్నమ్మున రక్తాంబరభారణియై దేవి పొడ
గట్టినం గాంచియుఁ దపఁబు చాలింపక తృతీయవత్సరం బంతయు జలాహారం
బుగఁ గడపి పదంపడి దేవీసాక్షేదర్శనంబు గానక. 837

మ. ఒకకుండమ్మును ద్రవ్యి పావకుని నందూధాత్ముఁ గావించి పా
యక దేహంబు త్యజింపఁగాఁ దెగువ సేమంబుని మాంసంబు పా
వకునందుం దెగఁ గోసి హోమమొనరింపన్ దాన శ్రీదేవి య
య్యకలంకాత్మలకుం గనంబడియై ధ్యేయాకార మేపారఁగఁ. 838

వ. ఇట్లు చూపట్టి మీసాహసంబువలన నేను బ్రసన్ననైతి వరంబు గోరుఁ దనవుడు
సురభుం దీట్లనియె. 839

మ. జననీ! మార్తరచేతఁ జిక్కువడి రాజ్యం బేది యీకాననం
బున నిన్నాశు వసించి నాదు వికతంపుంబుఱ్యముంజేసి నీ
మనురాజంబు జపించి నీకరుణ సమ్మానంబు గైకొంటిఁ గా
వున నాకొల్లిటిరాజ్య మిచ్చి యకుబంబుల్ వాపుమా నావుడున్. 840

నీ. నగతురు నీచేతఁ బడుదురు బల మేది , వీమంతులెల్లరు నిమ్నుఁగొల్వ
నేతెంకు రీవు వీయిల వేయి సంవత్స , రములు మహాప్రాభవమున నేలఁ

గల వింటి కేగుము కళ్యాణములు సమ , కూరుకాలము నీకుఁ జేరువయ్యె
నని యంబ నెలవీగ నవసీపతియు ముద , మంది తొల్లింటిహాయమ్మునెక్కి
గీ. పగతురను గొట్టి పృథివి చేపట్టి మంత్రి , పరులతోఁ గూడ రాజ్య మువార్యలీలఁ
బాలనమొనర్చి వేయినంపత్సరమ్ము , అండి తుది దేవదేవిసాయుజ్య మందె. 841
వ. కోమటియు నాపె తెఱఁగి యిట్లనియె. 842

క. తల్లి ! దనధాన్యమ్ముల, నొల్లన్ వేతొందునొల్ల నుల్లాసములం
దెల్ల ననశింప నేరని, యల్లాసము గోరువాడ నుల్లము దనియె. 843
వ. అనిన దేవియు నతనికి దివ్యజ్ఞానం బొసంగి యంతర్ధానంబుచేసెఁ బదంపడి
వాడును తీర్థాటనాదిపుణ్యకార్యమ్ములచేఁ గాలయాపనం బొనర్చి ముక్తసంగుఁడై
తుదకు దత్సాయుజ్యంబు వడసె నయ్యది భూపవైశ్యుల చరితంబు దేవ్యారాధనఫల
ప్రాప్తిదృష్టాంతంబు దీనిం జదివినను విన్నను బురుషార్థమ్ములు గలుగు నని
వ్యాసుండు జనమేజయునకుం జెప్పిన ట్లక్కభకుండు మునులకుం జెప్పటయు.

స్కంధాంత పద్యములు.

క. కడియెద్దపురవిరాజితః, మృదపాదాంబోజచంచరీకహృదయః । ద్రా
విడశాభాషాయితః, జడవిజ్ఞానప్రదానః శాస్త్రనిదానః । 845
క. నానాతీర్థాటననం, దానాపారాన్నదానతతవిద్యాదా
నానూనపుణ్యసంభృత, మానాతీతోరుకీర్తిః చుద్గురుమూర్తిః । 446
భుజంగప్రయాతము. సదానందచిత్తాః ప్రళస్తార్థవేత్తాః
వదాన్యగ్రవర్తీః కుటభ్యాతకీర్తీః
పదాలంబిభూషాః కృపాభూతపాపాః
విదాఘూర్కకాంతీః మునిశ్లాఘ్యకాంతీః । 847

గ ద్య.

ఇది శ్రీ.....తిరుపతి వేంకటేశ్వర ప్రణీతంబయిన దేవీభాగవతంబను
మహాపురాణంబునందుఁ బంచమ స్కంధము సంపూర్ణము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీమత్పురదేవతార్పణమస్తు.

శ్రీమత్పురదేవతాయై నమః

(శ్రీ)

దేవీభాగవతము

షష్ఠ స్కంధము.

- విమలతరహృదయ సర్వో, త్రమచిత్రచరిత్ర శాస్త్రతత్త్వజ్ఞ కలా
ర్థి మహిత సుమహిత సతత, భ్రమరహిత మనోజ్ఞమూర్తి బ్రహ్మయశాశ్రీ. 1
- వ. ఆవధరింపు మనంతరంబ శౌనకాదులు సూతుంగాంచి. 2
- గీ. పరమవిజ్ఞానియైన ద్వైపాయనమునిఁ
గొలిచి శ్రమచేసి విద్యలఁ గొంటి ఁనపు
నీడు వదనామృతంబునున్నది త్రాపు
కొలఁది మా కాదరంబెక్కుఁ గొనరికొనరి. 3
- చ. మరల నినున్ మహామహా సమంచితబుద్ధివిశాలు నిమ్మునీ
శ్వరులు శ్రుతిప్రసిద్ధమగు సత్కథనొక్కఁడు గోరనెంచి రా
దరమునఁ జెప్పుమయ్య మును త్వష్టకుమారుఁడు వృత్రుఁ డప్పురం
దరునికతమ్మునన్ రణమునకా మృత్యుఁడొంట ప్రసిద్ధమేకదా. 4
- వ. సురపక్షీయుండగు త్వష్టకుఁ గొమరుండైన వృత్రుని వధించుటకు సత్త్వగుణో
త్పన్నుండగుశక్రం దెట్లంగీకరించె ? విష్ణుం డీకృత్యమ్మునకుఁ దోడ్పడి పవిత్ర
ద్యమ్మున నెట్లు దాఁగె ? నిమ్ముడి సత్త్వమూర్తియగు నతనికిం దగునే ? యన
మఱియును, 5
- క. ఇరువురు హరులును సత్యం, బరయక జరిగేనమున మహామహా వృత్రున్
హరియించిరికద ధర్మువు, మరియాద యొకింత వలదె మహనీయులకుఁ : 6
- క. కేవలమివగతి విశ్వా, సావహు నొనరించి వృత్రుహరియించిన య
ద్దేవపతి బ్రహ్మహత్యా, ప్రావృతుడై లోకనిందఁ బడయఁగ లేదే. 7
- వ. ఇది యిట్లుండ నీవు వృత్రుండు దేవిచే నిహతుండయ్యెనని నుడివితీ వదియెట్లన
వుడు, మాతుండు మునులంగని యిట్లనుఁ మునులారా ! సావధానులరై యాలిం
పుడు మీయట్ల జనమేజయుండు పరాశర మాతీ కిట్లనియె. 8

- క. హరి హరిసాహాయ్యమ్మనఁ, బొరిగొనె వృత్ర నని దేవి పొరిగొనెనను పె
క్కఱజే లగియించుఁ నొక్కరుఁ, డిరువురవర కెట్లు విషయుఁ డెఱిగింపు మొగిన్.
- క. సరిమోత్తము లనఘలు న, త్వరతు లగణ్యప్రభావరన్యలు లోకో
త్తరులగు పుణ్యాత్ముల న, చ్చరితలు వినుకతన జన్మసాఫల్యమగున్. 10
- ప. నావుడు వ్యాసుం డిట్లనియె. 11
- క. నరవర : ధన్యుడ వీ వొ, క్కరుఁడవె, సచ్చరిత లిట్లు కాంక్షింతువె : త
త్పురులై వినువాఁడైనఁ, బరమప్రీతి యగు నొడువువారికి నెందుకా. 12
- ఉ. వేదములం బురాణముల విశ్రుతమై తగుఁ దావృష్ట దర్శమ
ర్యాదకుఁ దక్కి విష్ణుని సహాయనిఁగాఁ గొని పాకివైరి దా
భేదిఁజేసి దుఃఖమును బెల్లగ నందె నటంచు; మాయఁ బెం
పేది మునీంద్రులే కుటిలకృత్యములం బడ నొడ్లకక్యమే : 13
- గీ. ఈతఁ దొక్కరుఁ డన నేల, కృష్ణుఁ డకట :
సత్త్వవిగ్రహఁ డయ్యు మిషగతిఁ దునిమె
రక్కసులనెల్లఁ జ్ఞానంబు నుక్కడంచు
మాయ భగవతి యేరి కజేయ గాదె. 14
- క. వేలకొలఁదియుగముల మా, యాలీలకా జలచరాదికాకారమ్మల్
దాలించి విహితావిహితము, లోలిం దెలియకయ విష్ణు వొనరుచు ననఘా. 15
- చ. హరి యన నొక్కఁడేమి : జను లందఱు మాయకతమ్మనన్ బరా
వరము లెఱుంగ లేక సదుపాయము గనక “నాధనంబు నా
తిరుణి,” యటంచు మోహమునఁదద్దయు ముగ్ధుఁడేలుచుం బొన
ర్తురు సుకృతమ్మ దుష్కృతము తుందుడుకొప్పఁ బరిక్షిదాత్మకా. 16
- క. నరుఁ దొక్కరుఁడును మాయా, తరణోపాయం బెఱుంగఁ దగఁడు హరిపురం
దరు లావృత్రాసురునిం, బొరిఁగొనుటయుఁ దన్మయత్వమునన నృపాలా. 17
- గీ. స్వార్థ సాధనతత్పరతాత్ములగుచు, హరిపురందరులు నెవము నలవరించి
పోలియఁజేసిరి వృత్రునిఁ బూర్వవైర, కారణంబు వచించెద రాదుణీశ. 18
- గీ. దివిజాలకు నెల్ల పునుఁడు భూదేవహతుఁడు, కలఁడు త్వష్టప్రజాపతి కడుఁడవస్వీ
యతఁడు సృజియించెఁ ద్రిశిరస్సుఁడైన పుత్రు, విశ్వరూపుని నింద్రవిద్వేషమెనయ.

విశ్వరూపుడు తపమ్ము సల్పుట.

- క. వదనమ్ములు మూడింటన్, బదపడి వేతైనవసులు వదరించును న
ద్విదితగతి వృద్ధిజెందెన్, ముదమునఁ దనుఁజూచి యెల్లమునులు సుతింపన్. 20
- గీ. ఒక్క మొగమున వేదమ్ము నొగిఁ బరించు
నొక్కమొగమున సురద్రావు నొక్క మొగము
నన్ సమస్త ప్రపంచమ్మునం గలుగు వి
శేషములు చూచు నతఁడు చునీషిపితుఁడు. 21
- క. తపమాచరించెఁ బంచా, గ్నిపరీతుండగుచుఁ దగ నకిల్పిషబుద్ధిఁ
విపరీతశ్రద్ధా ధ, ర్మపరాయణుఁడగుచుఁ దన్ను మాన్యులు మెచ్చన్. 22
- గీ. పాదపాగ్రమ్ముపై నొకవరి వసించి, పుండువంటి చలిని నీటనుండి మండు
వేననిని జాట్లు నగ్నుల విసువకునిచి, యతఁడు దపమాచరించు నాహారమెడలి. 23
- గీ. అట్లు తపమాచరించు నయ్యనముఁగాంచి, తనపదవి నీతఁడు హరించుననుచునెంచి
తపము విఘ్నంబొనర్చెడి తలఁపు మించి, యింద్రుఁడు సభాస్థలమునకు నేగుదెంచి.
వ. కామమ్మునఁ దపం బడంగు నని రంభోర్వశీమేనకలం బిలువం బంది తారుణ్య
మదగర్వితలగు నక్కాంతల కిట్లనియె. 25
- అ. వె. మూఁడుతలలతపసి మునుకొని నాదుసిం, హాసనముహరించు నబలలారః
యెట్టులైన మీరు నెట్లిన వాని త, పమ్ము చెఱిచి విలువవలయు నన్ను. 26
- క. సింగరములూని కన, త్సంగీతరవముల నాట్యసంగతులఁ గలా
భంగుల రంగుల నకని న, నంగుని కొప్పింపవలయు నంగనలారా. 27
- వ. అని కవికరం బుట్టివడఁ దమ్ముం గోరు శచీపతి కచ్చరలిట్లనిరి. 28
- చ. తలరఁగనేల? యబ్బురపుఁదక్కులఁ గుల్కులఁ బల్కులన్ రుళం
రుళితవిరావనూపురలసత్పదసంగతి నొప్పు లాన్యరీ
తుల మృదుగానవద్దతుల దోరపునేరుపు గల్లు బెక్కుచూ
పుల వివళం బొనర్చి మునిపుంగవు దాసునిగాఁగ నేలమే. 29
- వ. అని చెప్పి యమ్ముని యాశ్రమమ్మున కరిగి. 30
- క. పాడుదురు సున్వరమ్ముగ, నాడుదురు లయానుగతుల నభినయమున బల్
పోడిమి నెఱపుదురు మునిన్, రూడిగఁ గరఁగింప వేల్పురోయింతు లొగి. 31

- క. నాకాంగన లతివైపుణి, మేకొనగ నొనర్చునట్టి మేళపుగృతులన్
మూకాంధబిదింపవృత్తి, గైకొని యతఁడించుకేనిఁ గరఁగఁడు వింటే : 32
- వ. అచ్చరలును నవృత్తిఁ గొన్ని దినమ్ములుండి యతని దైర్యమ్మున కచ్చెరువడి
మరలి యింద్రునికడ కరిగి దీనననమ్ములతో విట్లనిరి. 33
- ఉ. చేసితి మిన్నినాశ్లతినికెంత శ్రమంపడి హావభావవి
న్యాసములన్ రసాభినయనాట్యమృదంగరవానుషంగవీ
జాసంసస్వరానుమతివ్యగుణోల్పణగాన మాదిగాఁ
జేసితి చేష్టలన్నియును; జెక్కుచెమర్చదు మౌనికింతయుకా. 34
- గీ. ఎన్నిచేసిన నాతనియెడల “బూదెఁ, బోయి పన్నీరు” లాయెమాసోయగములు
శాపహతిఁగందకే నీదు నన్నిదికి న, దృష్టమున వచ్చితిమి దేవదేవ మరల. 35
- క. నావుడు దివిజేంద్రుం డ, ప్పావనుఁడగు మౌనివరునిఁ బరిచూర్చుఁగఁ జిం
తావిష్టుఁడయ్యె నది యకు, భావహమగు కృత్యమనుచు నారయఁ డదిపా. 36
- ప. ఇట్టింద్రుఁడు దుఃస్మనస్కుండై గజమ్ము నదిష్టించి తపస్సమాధి దీక్షితుండుగు నమ్ము
నివరు నీక్షించి. 37
- చ. తపసి మహానుభావుఁ డతిదాంతుఁ డటంచన కీతఁ డాత్మకున్
రిపుఁ డగు నంచు వజ్రమలరించి కరిమ్మున వైచెఁ దద్ధతికా
వ్యవగతజీవుఁడై పడియె నమ్ముని, మౌనులు శోకమంది “దే
వపతి యిసీ తివస్సుల సపాపులఁ జంపఁగనేల యక్కటా.” 38
- క. అని యాక్రోశింపుదు ని, య్యనఘునిఁబొరిగొన్నయాతఁ డచిరమ్మున దుః
ఖనియతుఁ డగునని పల్కిరి. చనియె నురేంద్రుండు తనదు సదనమ్మునకున్. 39
- వ. అంత నమ్ముని వజ్రనిహతుండుడయ్యును జీవసహితుండునుబోలె ననర్గళతేజమ్మునన్
బొల్పుడు నింద్రుం డితండు పునర్జీవితుం డగు నొకో; యనిశంకించి తక్షునిం
బిలిచి యిట్లనియె. 40
- ఆ.వె. అనఘుఁ డితఁడు వజ్రహతుఁడయ్యు జీవస, హితునివడుప్తుఁడెది యెసఁగుదున్న
వాఁడు మరల బ్రతుకువడయనిగతి శిర, ములను జెక్కుమనుడుఁ బలికె నతఁడు.
- చ. అకట యితండు వజ్రహతుఁడై మృతిచ్చెండ్లెమ్ముతుకా వదిలించి పా
తకమునఁ బోవనేర్తు ధాగతి నిమ్మునిఁ జంపఁజొచ్చి తే

- మికతననో యెఱుంగ వినుమీ యిది పెద్దకళేబరంబు మా
మకపరకుస్రవారము సమగ్రతమైఁ దఱుగంగ నేర్చునే. 42
- క. మృతుఁడయ్యె వితఁడు విక్కిము, వితఁగా దలఁ దఱుగనేల వినుమింతకు నీ
వితవికతన భయమందిన, వితముం దెలియంగఁ జెప్పవే ; నా కనుడుకా. 43
- వ. ఇంద్రుండిట్లను వితఁడు మహానుభావుండగు మునియయ్యును నాకు శత్రువగుటం
జేసి యెల్బంగినైన వలవర కర్ణంబగుట వితని వధించితి. 44
- క. హతుఁడయ్యును బ్రతుకుంగను, వితమునఁ గన్నట్టై ధన్విమి లగ్నిఱుణ
ప్రతిపీరకేష ముంచిన, కతనన్ ముప్పొదవు నంద్రు గాదే యెందున్. 45
- వ. ఆవిన నతండిట్లను నిట్టివిరపరాది యగు బ్రహ్మతేజస్కుఁ దపస్వి వధింప నుంకిం
చిన నీకు బ్రహ్మహత్యాభయంబు లేదె ; నావుడు నింద్రుం డిట్లనియె. 46
- ఆ. వె. బ్రహ్మహత్య కేనుభయపడ శత్రుకే. షమ్మ కతననామనమ్ము కలఁక
దెందఁజొచ్చెఁ బాపచేష్టఁ బ్రతిక్రియ, వలనఁ బాపికొనఁగవచ్చు ననఁను : 47
- వ. ఎట్టి ప్రాయశ్చిత్తం బొనర్చినను శత్రుకేషంబు నశింపమగానఁ బాపపుణ్యమ్ము
లెంచక యేగతినైన శత్రుండు వధ్యుండు నావుడుఁ దక్షం డిట్లనియె. 48
- గీ. ఈవు లోభాభిహతిఁ జేసి యిట్టిపాప, కృత్యమున కియ్యకొంటి వొక్కింతయేని
లోభమెనయని నా తెట్టులు హితమిట్టి, యహతకృత్యంబుటన్న నిట్లను బలారి. 49
- వ. అట్లేని నీకిది మొదలు జన్మముల భాగంబేర్పఱచెద యజ్ఞార్థంబగు పశువుశిరంబు
నీయది నావుడు నమ్మకించి తక్షం దతనిశిరమ్మలఁ దనపరకువున నఱికె నంతట. 50
- క. శిరములు ధరఁబడు నాలో, గరమాశ్చర్యంబు వొడమఁగా వేలకొలం
ది రహి జనించెం బక్షులు, తరతరమ శిరములనుండి ధరణీనాథా. 51
- వ. శ్రుత్యధ్యయనమ్మును సోమపానమ్మును నొనర్చు ముఖమ్మునఁ గపింజలమ్ములును
సర్పదిబ్బిరీక్షణం బొనర్చు మొగమ్మునఁ దిత్తిరి పక్షులును గలుద్రావుపక్తమ్మునఁ
గలవింకమ్ములును బొడమె నంత నింద్రుండు దన్నుం గృతకృత్యునిఁగా నెంచి
కొని బ్రహ్మహత్యం బాపికొన నెంచునంతఁ ద్వష్టప్రజాపతి తనపుత్రమరణమ్ము
విని యింద్రునియొడ నగ్గలపుటలకవొడమి యిట్లను. 52
- క. కనుఁగొనుఁడు సురలు నాదగు, తనయు విరపరాధు మౌనకత్పరునిం జం
పిన యింద్రుని గీటడఁగిం, ప నొకమహాబలనిఁ బుత్రుఁ బ్రసవించు నొగిన్. 53
- వ. అని కృతనిశ్చయమై యధర్వణోదితమ్ములగు మంత్రమ్ముల నగ్ని నాదించి

వ్రేల్చినఁ దత్కండమ్మునుండి పావకుండునుం బోని యొక్క జాజ్వల్యమానశరీ
రుండు సుతుండు వుట్టిన వానిం గాంచి త్వష్ట యిట్లను. 54

క. అవిర్భవింప నేమగుఁ, గేవలమింద్రుని బలమ్ము గీటదఁగింపం
గా వైరి వగుచు నిప్పుడ, వే వృద్ధింజెందు మన దివిజులు వదంకన్. 55

గీ. అంతలోఁ బర్వతాకారుడై యతండు, కాలమృత్యువునాఁ దండ్రీగాంచి పలుకు
నాదుపేరేమిఁ యేకారణమున నన్ను, సృష్టిచేసితిఁ నీకేల చింత సెపును. 56

వృత్రాసు రోత్పత్తి.

క. నీమఁనిఁ గలుగుకోరిక, సామాన్యము గానిదేని సాధించెద, వాఁ
డేమిటికిఁ దండ్రీకింగల, కామము నెఱవేర్చలేని కాపురుషుఁ డిలన్ ? 57

చ. సురలహరింతునో ? జమునిచొప్పడఁగింతునో ? యింద్రుఁడ్రుంతునో ?
వరుణు నడంతునో ? శశిదివాకరులన్ వదియింతునో ? ధరా
ధరముల ముక్కుముక్కులుగ దంతునో ? యీ జలరాసులకా సము
ద్ధరగతిఁ ద్రావనెంతునో ? సుతున్ననుఁబంపు మనంగ నాతఁడున్. 58

వ. కొమరున కిట్లను నీవు వృజినమ్ముకతన రక్షింప నుద్భవించుటం జేసి వృత్రుండనఁ
బరఁగి త్రిశింసుక్తుండును దపోనిష్ఠాగరిష్ఠుండును వేదవేదాంగతత్త్వజ్ఞుండును నగు
నీయన్న ననపరాధు వధించిన బ్రహ్మమ్ము నింద్రు వదియింపుచుని చెప్పి. 59

గీ. తనయశోకాకులుం డయి త్వష్ట వివిద, గతుల నాయుధములు చేసి యతులబలున
కాత్మజాతున కిచ్చి యింద్రాదిసురలఁ, బొరిగొనెడి పూన్తిమైఁ బంచెఁ ద్వరయెలరప్ప. 60

ప. పదంపడి వృత్రుండు శుభదినమ్మున బ్రాహ్మణాశీరవపూర్వకంబుగఁ బితృదత్తంబగు
రథం బదిష్ఠించి తద్దత్తమ్ములగు ఖడ్గకూలగదాతోమరపరిమపట్టసాధ్యాయుధమ్ము
లును సహస్రారంబై సుదర్శనంబునుంబోని చక్రమ్మును దివ్యంబగు కవచమ్మును
నక్షయతూణీరమ్ములును ధనుర్పాణమ్ములును ధరియించి మున్ను దేవతలచే దిక్కుతు
లగు రక్కసులుతోడుగా శక్రహననార్థమ్ముగా వెడలుటయు దూతలు వైశంబవని
యింద్రునితో నిట్లనిరి. 61

గీ. పుత్రశోకాతురుఁడు త్వష్ట పుట్టఁజేసె, నినువధించుటకై వృత్రుఁ డనెడికొమరు
మేరుమందరతుల్యఁ డమ్రేటి వచ్చె, బలియురగు రక్కసులు చుట్టు బలిసి కొలువ. 62

వ. ఆరౌనవ వృత్రనైస్యదర్శనమాత్రవలాయమానురై కొందఱు దేవత లచ్చటికి వచ్చి
యట్లవరి, 63

క. దేవా! దేవపురమున, బావింపగఁగాక పబలభయజనకంబై
యావిర్యవించె దుశ్శకు, సవళి దైవగతి కేమి యనఁదగు నకటా. 64

సీ. కాకగృహ్నములు కంకముల్ శ్యేనముల్ , “వీచికూచి” ధ్వనుల్ సేయఁ దొడఁగె
వాహనములు నీరు వర్షింపఁగాఁ జొచ్చె , నేత్రాంచలముల నిశలయందు
భవనములకుఁ బయిపై నుండి రాక్షసు , లఱవఁ జొచ్చిరి, వాతహాతినెనఁకు
ధ్వజములు వడఁజొచ్చెఁ దరుణులు గొందఱు , నీలవస్త్రముల నోలిఁ దాల్చి

గీ. వికృతిమెయి నిల్లిఱఁజఁతు, రకట స్వప్న
మందుఁ గంతల రక్కిను లడఁచి కొప్పు
లీడ్చినట్లగు, భూకంప మెనయు, నక్క
లఱు, సరటలు పుట్టు గృహస్థుఁందు. 65

వ. అని దివిజాలు వర్షిను విండుండు భయాతుడందై బృహస్పతిం గని యిట్లును. 66

క. ఇల నుల్కాపాతములు, వొలుచు నభస్థలమునుండి పొరిఁబొరి వాతం
బులు దారుణగఱఁదగు నికఁ, గలతెఱఁగుం దెలిసి శాంతి గావింపఁగదే. 67

వ. నావుడు గురుం దీట్లనియె. 68

గీ. నెట్లపంఠఁగఁ జంపితి విరివరాదుఁ, దైన మునివర్యు నీకు నద్దాన నేమి
ఫలము నమకూరె! నిప్పు డప్పావఁక్క, మేల నినుఁగట్టి కుడువక కేలవిడుచు. 69

క. ఏవనినైనను దగఁ దా, నోపి విదాించి చేయు బొప్పగుఁ, గాదే
నావదలకు మూలంబై, కాపుర మగు వానిబ్రతుకు గష్టములకున్. 70

గీ. మోహలోభములం జేసి మొదల బ్రహ్మ, హత్య మెదఁగట్టికొంటి వేమందు నిన్ను
“ఫలము వైశమ కనుపట్టు నంఘుపుణ్య, పాపముల” కను పెద్దల పలుకు వినవే?

క. ఆరయన్ విను పుషీదా, పరాయణుఁడు సౌఖ్యములను బడయఁడు నీకుం
బరిభూతికిఁ దఱియయ్యెం, గరము నవధ్యండు వాఁడఁతుండు బలిమిశా. 72

అ. వె. త్వష్ట యిచ్చె నాయుధములు వానికి నీడు, వజ్ర మొక్కదాని పాటిగాదు
వేయియట లేల? వృత్రుండు మీపాటి, వాడు గాఁడు మేటి వానిదాటి. 73

క. దేవేంద్రప్రళయమ్మున, కైవచ్చుచునున్నవాఁ డహంకృతిమై నాఁ
గా విని మునుతును యత్తు, దేవతలు బదుగులిదిరి దిగు లెదఁగమరన్. 74

ప. సవనమ్మలన్ విడిచి పలాయనం బొనర్చు నమరులం గని యింద్రుండు చింత
పడుండై సేవకుల కిట్లను. 75

క. పిలుపుఁడు రుద్రులను దినక, రుల వసువుల ధనదయమనరుణులన్ “మీరల్
దలరక విమానములపై, నెలకొని సన్నద్ధులై యనికరం” డనుచున్. 76

ప. ఇట్లు నియోగించి యతిండు బృహస్పతి పురస్సరమ్ముగా గజారాధుండై సంగ
రమ్మునకుం జనియె నంత దేవతలను దమతమ యాయుధమ్ములతోఁ బిలువదన
చదిరి. 77

గీ. వృత్రుఁడును దానవులతోడ వేడ్క మెఱచు, నకుగుడెంచెను మానసోత్తరసమీప
మునకు నప్పర్యతమ్మున మొనసె రెండు, సేనలును వృత్రవానవుల్ చెలఁగియచట. 78

గీ. ఒకరొకరిఁ జంప నుంకించి యుక్కటముఁగ, బరిమ పట్టిసకరవాలపాశబాణ
శక్తిముఖసాధనమ్ముల సంగరమ్ము, సలిపి రొకనూలువత్సరమ్ము లొకరీతి. 79

ప. ఇట్లు మానుషప్రచూణమ్మున శతవత్సరమ్ములు సంగఁగఁ బభంగురమ్ముగాఁ బ్రవ
ర్తిల్లిన నది స్వర్లోకభయంకరం బయ్యెనంత. 80

చ. వరుణుఁడు పాతె నాపయిని వాయుగణంబు చలించె వెన్నకుం
దిరిగె జముండు పావకుఁడు దీప్తికిఁ దక్కెఁ గ్రమక్రమమ్ముగా
సుఃపతికిం బలాయనము చొప్పడె నందఱ నిట్లానర్చి ని
ర్జరమథనుండు వృత్రుఁడు వెనం జని తంద్రికి మ్రొక్కి యిట్లనుఁ. 81

మ. వరుణుం దోలితి వానవుం గెలిచితిన్ పంచించితిన్ వాయువుఁ
సంపీకాపు నదంచితఁ జ్వలనుపై సంభయం జూపితిన్
సురలన్ రేపితి ‘భీతమారణ’ మటంచుం జంప నిం దొక్కనిఁ
హరిభీతింబడు నేనులెరి రిపులుద్యద్భీతి నాదాటిన్. 82

గీ. ఇంద్రుఁ డరిగెఁ బదాతియై యేనుఁబట్టి, కానుకగఁ దెచ్చితిని దీనిఁ గనుము దేవ
యేమి యొనరింతు వివరించి యెఱుఁగఁజెపుమ, దుష్టరంజేనిఁ జేయుమఁదొడరిదాని. 83

ప. అను కుమారునకుఁ ద్వష్ట సంతుష్టుండై యిట్లను. 84

గీ. కన్నవారలలోనఁ బొగడ్లకెక్కి, మానసజ్వరమును వీడి మనుటగల్గె
వీ పరాక్రమమహిమ వర్జింపఁ దరమె, జీవితమ్ము ఫలించె సుస్థిరుఁడనైతి. 85

ప. ఇంక నీఁక గర్తవ్యంబు విను మెప్పటికినిఁ బాకళానను విశ్వసంపఁ దగదు గావున

నతని దురుపాయములకుఁ దలరక చతురాననుం గుతించి తపంబొనరించి యవ
ద్యుండవై యింద్రు నడంపుము. 86

గీ. తవము యశమిచ్చు బలమిడుఁ దాపమడఁచు
లచ్చి నొడఁగూర్చు రాజ్యవిలాస మొనఁగుఁ
దవ మిడని దొక్కటియులేదు దాని సలుపు
మయ్యః యవధానివై శక్రు నడఁపుమయ్య. 87

ఉ. కంటికి నిద్రరారు సుతఘాతుకుడైన బలారిచేత నా
కంటికి బుద్ధి పో దకట కల్యణ మించుకయేని లేక మి
న్నంటుగతికా మహాతపము నంది తనంత వసించు పుత్రకున్
గంటకుడై హరించె నికఁ గల్గినె శాంతి కుమార నామహిన్. 88

వ. అను తండ్రి యానతిం గొని వృత్రుండు క్రోధావేశమున గంపమాదనమున కరిగి.

చ. అమరధునిన్ మునుంగుచుఁ గుళాననమందు వసించి వారిపా
నము మొదలన్నియున్ విడిచిన్యాయగతిన్ బొలుపొంది యోగమం
దు మనము నుంచి యయ్యజునిఁ దోరపుశ్రద్ధమెయిం గుతించి చే
నెమునులుమెచ్చఁగాఁదపముచిత్తమునన్ భయమందెనింద్రుఁడున్. 89

వ. అట్లతనితపమునకుఁ దలకి దివిజేశ్వరుండు యక్షిన్నరవన్నగ విద్యాధరసహిత
మ్ముగా నచ్చరిం బివచిన వార లొనరించు విఘ్నకృతుల కతండు చలింపక స్థి
యందై యుండె నంత వారలును నింద్రుకడ కరిగి యతండు మాకు వచించుపాటి
వాడుగాఁడని మిన్నకుండి రట్లు తప మొక్కనూలువత్సరమ్ములొనర్చినఁ బితా
మహుండు హంసారూఢుండై యతనికిఁ బ్రత్యక్షమై యిట్లనియె. 91

ఉ. నీదు తపోవిశేషమున నెమ్మది సమ్మద మందె ద్వప్తృదా
యాదః సుఖమ్మలం జెలఁగుమయ్య యింకా దపముంద్యజించి నీ
కేది యభీప్సితంబు తగ నిచ్చెదఁ గోరిగదయ్య నా, నతం
దాదర మేదురత్వపుటితాంజలియై రచితప్రణామఁడై. 92

క. ఇంతకుఁ బూర్వమ ముదిత, స్వాంతుఁడనై దేవపరయ సాధించితినేఁ
దంతకు నెక్కుడుగాదే, చింతితఫలదంబు నీదుపేవ లభించెన్. 93

వ. ధన్యుండ నైతి నాకు వరంబు నొసంగ నిచ్చయేని లోహాహృత్యుక్తార్థివంశ
విదయమ్ముంచేతను నపరమ్ములగు శత్రుములచేతను మృతి లేకుంటయు సంగర

మ్మున మద్వీర్యమ్ము నానాటికి వృద్ధి నొందుటయు ననుగ్రహింపుము నావుడు
విరించి యట్లయగుఁ గాక యని తన భువనమ్మున కరిగె. వృత్రుండును సంత
నమ్మునఁ దనతండ్రికడ కరిగి కడచిన దెల్ల నుడివిన నతం డీట్లను. 94

గీ. భద్రమగుఁగాక నీకు విఘ్నయుఁడవగుచు, నగ్రజాతుఁ డ్రీశీర్షుని ననపరాధు
నెట్టుండుఁగఁ జంపిన యట్టి యింద్రు, బ్రహ్మపూతుకు వదియించి ప్రబలు మయ్యె.

గీ. బ్రతికియున్నప్పు మాటను బాటి చేసి, మృతిగనిన తద్దినమున విస్తృతముగాఁగ
నన్నదానం బొసంగి పిండాదికంబు, గమ నొనఁగువాఁడు పుత్రుఁడు కాఁగలాఁడు.

క. కావున నాయానతిఁ గొని, వేవేగ వధింపుమి దివిజవల్లభుఁ బా
పావహఁడై వీయన్నన్. గేవల సుకృతశ్రచారు గీటడగించెన్. 97

వ. ఇట్లానతిచ్చిన వృత్రుండు దుందుభిమోషమ్ములపెరింగ శంఖారావంబు లలర
మహాబలసంయుతుండై రథారూఢుండై బయలు వెడలి తననైఋతులఁ గని తప్పక
యింద్రుని వధించి సురరాజ్యంబు గైకొందునని పల్కుచు నమరావతిం దన సేనాని
నదనమ్ముల నరల్పులఁ జనునంతట నింద్రుండును నెఱింగి యుద్ధనన్నద్ధుండై లోక
పాలనహితమ్ముగా మొగిసి గృధ్రవ్యాహంబు నన్ని నిలిచె. 98

క. ఇరువురకుఁ బంపించిజ, యరమాలోయరకు శత్రుహతిగఁడదుర
క్తరుచిఖచితదేహాలకున్, బరమాద్భుతరీతి రణము వజలె నృపాలా. 99

క. దివిజులు దైత్యులు రణవై, భవ మెల్లరు మెచ్చఁ బరకుపరిఘాదుల ను
క్కు వెలయఁగఁ గొట్టుకొని రొ, క్కు విధమ్మున నక్కజమ్ముగా జయకాంక్షఁ.

వృత్రుం డింద్రుని మ్రింగుట.

వ. ఇట్లు సంగరంబు జరుగునెడ వృత్రుండు గ్రోవదీప్తుండై యింద్రుం బట్టుకొని
వక్త్రమ్మునం దిడికొనుటయు దేవతలు పరమార్తులై శత్రునికి నాక్రోశించుచు బృహ
స్పతికడ కేగి తద్విముక్తుప్రాయంబు వచింపుమని వేఁడుడు నతం డీట్లను, 101

క. ఏ నేమి, సేయఁగల : న, వ్యాధిముఖాంతర మను పెనుబంధనమున వ
ప్రాణుండై యిప్పటికిని, దీనుండై యున్నవాఁడు దేవపతి దగఁ. 102

వ. నావుడు సురలందఱును యోజించి జృంభికయను నొకశక్తిం బుట్టించిన నయ్యది
యవ్యాధియం దావేళించి యాపులింతం గలిగించె. 103

క. వివృతాస్యః ధయ్యో వృత్రుః, దివిజపతియోః దత్తక్షణంబ తెలిపి పముఃబదెం
గవిసి సురలెల్ల నానం, దవిభవమున మునిగి తేలి తనిసిరి మిగులన్. 104

వ. నాటంగోలే జృంభిక సర్వప్రాణసంస్థికయై యిప్పటికిం జొప్పడెడిఁ బదంపడి
వృత్రం దొక్కఁ దొకతెలనను నింద్రాదులందఱు నొకవైపునను విలిచి హేర
యద్దంబొనర్చుఁ బదివేలవత్సరమ్ములు గలించె. 105

క. వరమదగర్వితుఁడగు నా, సురవైరికి నోడి పాటి సురపతి చింత
భర మదర నుండె నంతటఁ నరుదెంచెన్ దివిజవైరి యమరావతికన్. 106

గీ. వచ్చి ప్రాసాదములు నవనము లేన్గు, లచ్చరలుఁ గామదేవులు నది యిదియన
నేల స్వర్లోకమునఁగల యెల్లరత్న, సంచయము తాన కైకొని మించె నెలమి. 107

వ. వృత్రం డిక్కఱణి దేవపదం బేలుటకుఁ దండ్రి యానందించె సురలు స్థానభ్రష్టులై
యజ్ఞభాగమ్ములు లేక తత్తద్గిరివరమ్ములపాలై యరిగి యిప్పటిముసింద్రులతోఁ
గర్జం బేయి యోజించి తదనుమతమ్మునఁ గైలాసమ్మున కేగి మహాదేవుం
బ్రార్థించి ప్రసమ్మఁ డగునాతిని కిట్లనిరి. 108

గీ. దేవనగరంబు రాక్షసదేశమయ్యె, నవ్వరఃకాంత లాదిగ నఖిలమునకు
వృత్రుఁడధినేత యతనికి వెజచి వీడు, శరణుఁ జొచ్చితి మీఁకఁ గృప నలుపు మీశ.

క. స్థానభ్రష్టులమై చిం. తానియతులమైనమమ్ము దరిఁ జేర్చి కృపా
ధీనమతిఁ బ్రోవవే యనఁ, గా నతఁ డిట్లు లను దివిజగణములకోడన్. 110

గీ. కంజజపురస్సరమ్ముగాఁ గదలి మనము, హరికడకుఁ బోద మాతఁ దెచ్చెన పీనిఁ
జంపుఁ గపటప్రచారవిశారదుండు, కరుణ గలఁడు మహాత్ముఁ డఖండబలుఁడు. 111

వ. అని చెప్పి బయలువెడలిన నందఱును వైకుంఠమ్మున కరిగి యద్దేవుం బురుష
నూత్తవిదానమ్మున యజించిన భక్తవత్సలుం డతండు ప్రత్యక్షమై వారలఁ దగు
గతి మన్నించి యిట్లనియె. 112

క. ఏమిడిఁ మీరులు శంకర, తామరసోద్యపులకోడఁ దరలి ననుఁ గనన్
బ్రేమించి వచ్చితి రిసన్, దామోదరుతోడఁ బలుకఁ దలంపఁ దొకరుఁడున్. 113

వ. అట్లు చింతారంతురులై ప్రత్యుత్తరం బొసంగనేరిని సురలకు జగన్నాథుండు గరు
జార్జుండై యిట్లను. 114

గీ. చెప్పుఁడి మీకు వచ్చిననేగి యెట్టి, దైన నద్దానికి నొనర్తు యత్నమకుడు
సురలు ముకుళితకరు లయి హరికి ననిరి, వీవ యెఱుఁగుదు వన్నియు దేవదేవ.

గీ. వామనాకారమున బలి బద్ధుఁజేసి, యింద్రుని సురాధిపతిఁ జేసి యెల్లలోక
ములును ద్రిపదమ్ములుగఁ జేసి మున్నుమమ్ముఁ, గాచితివి దైత్యులెల్లరు కంఠచెంద.

వ. తదపహృతంబగు నమృతమ్ము మరలం గొని సుఖవర్తనులమై నాఁటనుండి వాక
మ్మున నుంటి మనునంత విష్ణు విట్లను. 117

గీ. తెలిసికొంటిని మీదగుకంఠతెఱఁగు, వాఁడు దెగునదుపాయంబు వంచనాది
కముల యోజించి మీకు హితము నొనర్తు. నెట్లయిన్న దుష్టుల హరించుటే మతంబు.

వ. యోగ్యులయెడలనైన సామాద్యపాయమ్ములు ప్రయోజ్యంబు లగుచుండ నయోగ్యు
లకు నివి యనర్హంబు లెట్లగు ? నీవృత్తుండు బ్రహ్మదత్త వరదర్పితుండగు కతన
సర్వభూతావధ్యుండై విరంకుశమ్ముగ వర్తించుచున్నవాఁడు. 119

క. సామోపాయమ్మున మన, మీ మానవభక్షకుని జయింపవలయు లే
దా, మనకీతఁ డవధ్యుఁడు, సామాన్యుఁడె వృత్తుఁడన నసాధ్యుఁడుకాఁడే. 120

వ. కావున నెత్తైన విశిఖితోఁ గపటమైత్రి నొనర్చి విశ్వాన్యమ్ములగు శపథమ్ములం
జేసికొని పిదపఁ బరిమార్చవలయును. 121

గీ. చనుఁడు గంధర్వులార వంచన యెలర్చ, నాతనికి నింద్రునకు మైత్రి యలవరింపుఁ
దేను బవిమధ్యముననుండి యేరికివి న, గోచరుఁడ నయి సాహాయ్య మాచరింతు.

క. ఏకపటం బొనరించిన, నాకుటిలుఁడు మైత్రి కొప్పు నయ్యది మీరల్
గైకొనుఁడు కపటకృత్యము, కాక కుటిలహరణమునకు గతి వేఱున్నే. 123

వ. మీర లెవ్విధమ్ముననైనఁ బాపమనక విశ్వస్తుం గావించునది పిమ్మట మతిసాహాయ్య
మ్మున శత్రుఁ డద్దురాత్ము వధియించుఁ బాపాత్ములయెడ నధర్మవర్తనంబుకతన
దోషంబుగలుగ దని చెప్పి మఱియును. 124

ఉ. వామనరూపమంది బలి వంచనచేసితి దైత్యులన్ వృథా
కాముల మోహినిత్యమునగాదె ప్రతారితులంఁ బొనర్చితికా
నేమముగా వధింప నగునే ? రిపు దున్నహతేజు బుద్ధివి
ద్యామహిమమ్మునన్ దగినయట్టియుపాయము పునకుండినన్. 125

వ. ఇది యిట్లుండ సర్వకామప్రదాత్రయగు జగజ్జననిం బ్రార్థించిన నాపె యోగమాయా
స్వరూపమ్మున సాహాయ్యకం బాచరించుఁ దన్మాయాబద్ధుండై వృత్తుండింద్రునకు
వధ్యుండగునని వెండియు. 126

- ఆ. వె. ఆపెకరుణగల్గ నఖిలకామమ్ములు, సిద్ధిచెందు నెరుసు చేసెనేనిఁ
గలుగదేరికేనిఁ గార్యసాఫల్యంబు, గొలుపుఁ డంబికను నకుంఠభక్తి. 127
- క. మును మధుకైటవవధ క, జ్ఞనని న్నుతయించి యాకె సాహాయ్యమ్ముం
గొని గాదె వధించితి మీ, రును నయ్యంబిన్ బజించి త్రుంపుఁడు వృత్రున్. 128
- వ. అని విష్ణువు బోధింప నుర లందఱును మందారద్రుమమండితమ్ముగు మేరునగ
మ్మున కరిగి ధ్యానపరాయణులై యయ్యంబ నిలు నన్నుతించిరి. 129
- గీ. దేవి! వృత్రనిబాదచే దీనులైన, దేవతలఁ బ్రోవఁగదవమ్మ దిక్కులేక
నీకు శంకంబివమ్ము మన్నింపుమమ్మ, పుత్రుల ననాదరించుట పోలనమ్మ. 130
- గీ. నీదు బ్రూభంగవశమన నిలిచి హరియు
హరుఁడును విరించయును గృతులాచరింతు
నిన్ను మిండిన దైవ మెందేనిఁ గలదె
శరణమొందిన దివిజుల నరయుమమ్మ. 131
- ఉ. “ఇమ్ముగ మత్పదమ్ము లజియించి మహావిభవమ్మునొంది దా
న మ్ముద మెక్కి నాదుభజనమ్ము ద్యజించినమీరు మత్కటా
క్షమ్మున కెట్లు పాత్రు” ననఁగఁ దగదమ్మ త్వదీయచూయయే
మ మ్మిటుచేసె, లేకునికి మత్తత మా కెటు లబ్బు శాంకరీ. 132
- క. మము బాధించుచు మున్ను గ్ర, మము దప్పి చరించునట్టి మహిషాసురునిన్
జనుబారి కనిచి యేలితి, వి మహేశ్వరి! యెంతనీకు వృత్రుం డనినఁ. 133
- క. కుంభుఁ డదనుజుఁడైన ని, కుంభున్ దదనుచరులన్ వినువ కవలీలఁ
గాంభీర్య మెనఁగఁ జంపవె, శాంభవి! వృత్రుండు నీ కసాధ్యుండగునే. 134
- ఆ. వె. అంబ! నీ వనాదరం బొనర్పితివేని, దైత్యకృతన దీనదశకు వచ్చి
నట్టి సురలఁ గరుణ నరసి స్వశక్తిచే, గాచవాదొకండు గలఁడె యెందు? 135
- ఆ. వె. కరుణ యగ్గలమ్ముగా వృత్రునందు నీ, కలరుఁగాక, దుష్టుడైనకతన
శత్రుహతులఁ జేసి జనని! పవిత్రత, గూర్చుపొంటె వీనిఁ గూర్చుమమ్మ. 136
- గీ. వెనుక రణరంగమున నీదు విశిఖపాత, ములను జెందియు వృత్రుని బలముకలిమి
దైత్యులమరవనంబు నుద్దవిడిఁ గొనిరి, నీదుభయమేని వారు మన్నించరాక్కొ. 137
- క. వృత్రుఁడు నీకును మిగులన్, శత్రుఁడ భక్తుండయేని జనని, త్రిజగతీ
నేత్రి! చము నీదుభక్తికి, బాత్రుల నిప్పొట బాధపాల్పేమునొకో. 138

- క. నినుఁ బూజింపఁగలేదని, యనుకొనకుము పూలు మేము నఖిలము నీచే
తనకాదె యుచ్చవించుట, ప్రజతుల మమ్మేలుమమ్మ భవభయహంత్రి : 139
- క. వారిలు వన్యులు విను మె, వ్యారు భవాంభోధిపోతవై ఖరిఁ దగి ము
న్యారాధితమగు త్వత్పద, నీరేజాతమ్ము గొల్చి నెగడుదురా వెసన్. 140
- గీ. యాజ్ఞకులు వేదవిదులు స్వాహాస్వదాస్వ, రూపముల నొప్పు విన్నెఁత్రు రూఢిమెఱయ
హోమకాలమ్ములందు నీయోగమునన, సురిలుఁ బితరులు ముక్తిని బొరయుఁబెట్టెఁగి.
- ఆ.వె. తల్లి మేధ వీవ దయ వీవ కాంతివి, వీవ కాంతి వీవ నిఖిల మీవ
నకల మీవొనర్చి నదృక్తులకు నను, గృహముకల్మి నీఁగఁ గడఁగుచుందు. 142
- చ. అని సురలెల్లఁ దన్నుఁ గొనియాటకు మెచ్చి విభాషితాంగియున్
ప్రియసయున్ జతుర్భుజయు దివ్యతరాయుధయున్ సురక్త చం
దనవనసాధ్యయున్ గుసురుదామనమంచితయున్ బ్రసాదశో
భినియునునై పరాంబ మృదువేషిణి దాఁ బొడకట్టె వారికిన్. 143
- గీ. సర్వవేదాంతరూప యజ్ఞసని ప్రజతు, లై నసురలకు నిట్లను నమరులార
యేమి కార్యమ్ముగల్గె మీ కెల్లరఱును, సుఖమకద వచ్చుచేమి నం జూచుపొంతు ?
- చ. నావుడు దేవత లిట్లనిరి. 145
- కా. అంబా ! వృత్రనిబాధ కోర్వఁదర మౌనా ! వాని నెత్తైన వే
గం బాలోకము చేర్చి మమ్ము సుఖులం గావింపు మేరీతి శం
కం బాటిపక విశ్వసించి హతులంగాఁ జూచి మాతోడ మై
త్రిం బూనున్ సురవైరి' యట్టివిర మేదేనొండు గల్పింపుమా. 146
- క. ఏబలమున వృత్రుఁడు మా, చేఁబడుఁ దత్తాదృశంపుఁ జేవ గొలిపి బల్
ప్రాబల్య మాయుధములకు, రాఁ బాటింపఁదగదే యరాతివిహంత్రి. 147
- చ. అనవుడు జగదంబ యంగీకరించి యంతర్దానంబు నందె సురలును సంతృప్తాంత
రంగులై ఋషిసహితమ్ముగా నరిగి త్రిలోకమ్ముల నదలించువడువునఁ దమ్ము
నందర మ్రింగుభంగిఁ దీక్షణేజమ్మునం బొల్పు వృత్రం గని సామార్థంబు మునుల
నకవియెడకుం బిచ్చినఁ జని వారలిట్లనిరి. 148

మునులు వృత్రవాసవులకు మైత్రిగొలుపుట.

- ఉ. వృత్ర ! త్రిలోకభీతికరవిక్రమ ! శక్రమఖామరావళి
జైత్ర ! యజాంధమెల్లను వశంబయి యొప్పెనునీకు, యోగ్యతా

పాత్రుడ పీపు శత్రుడును బండితమాన్యచరిత్రుఁ డిర్వరుకా

మైత్రి నెసంగినన్ బయము మామ జగమ్ముల, కింత యొప్పదే : 149

ఆ వె. నీకు నిడుర లేదు నిర్జనపతిభీతిఁ, జేసి, నీదుభీతిఁ జేసి యింద్రు
నకు సుఖమ్ములే, దనారతిమును మీదు, సంగరమ్ము లోకిసంకటంబు 150

పీ. యుద్ధమొనర్చెడి యోధుల కింతయు • సుఖము గల్గదు దీని శూరవరులు
మెచ్చికొందురు గాని మేటిగ శృంగార , భావజ్ఞులగు మహాపండితులు ర
ణమృతం బెక్కిదోషమ్ములు నొడువుదు , రాయాస మవసరమందు స్నాన
పానములే మియు భార్యాసుఖవియు క్తి , యింద్రియార్థగ్లాని యిది యటంద

గీ. జయము దైవానుకూలత జరుగుఁ బూల , చెందలేనైన యుద్ధంబు చేటునకగు
ననిన శతశరములబాధ లడుగవలెనె , సంస్కృతిసుఖాపహరణంబు సంగరంబు. 151

చ. అనిమొనఁ జచ్చువారలకు నబ్బుఁ డుదినో ద్రిదివం బటంద్రు శ
త్రునిపాతి నొచ్చి నేలఁబడి తాపముచెందుచు నక్క లంగముం
దినఁ గనువారు లేక కడుదీనతఁ జచ్చినమీఁద స్వర్గ మొ
క్కనికిఁ బ్రియంబె ? ప్రేరణకుఁ గా కిది విక్కపు ధర్మవాక్యమే : 152

ఆ. వె. నీకు నింద్రుకొడ నీకొడ నింద్రున, కెంమి సఖ్య మింక నెసఁగుఁగాక
దాన మీకు సుఖ మొదవు యక్షగంధర్వ, కిన్నరాదులకును గీడు దొలఁగు. 153

చ. శపథములం బొనర్చి దివిజప్రభుఁ డిప్పుడ నీడుచెల్మి వి
ష్కంభముగా నొనర్చు నటు కైకొను మీవును; మహ్యవర్తులై
తపసులు గూర్చువారఁట ప్రతారణ మిం దొడఁగూడు పెట్లు న
త్యవసరఁజేసి కాదె జగమంతయు నిల్చుట యెన్నిభంగులకా. 154

చ. ధరణి భరించు నత్తరణి దాఁ దపియించు సుఖప్రచారియై
కరువలి వీచు సంద్రములు కట్టినకుం జనదాఁట కుండు స
త్యరచిన కాదె మీరలు యథార్థ పరత్వము నంది మైత్రి వి
ర్వరును సుఖమ్ములం గొనఁగఁ బోలెదె మౌను లనత్యవాదులే. 155

చ. కావున మీరలు బద్ధసఖ్యులరై శయనానన క్రీడాదికమ్ముల నొక్కెడన సలుపుచు
వర్తించునది నావుడు వృత్రుండు మునులం గాంచి మీర లవశ్యమును నాకు మాన
నీయుల రెల్ల భంగులను మీమాట పాటించదగు నైనను శత్రువునందును శతుని
యందును గాముకునందును విర్రజ్జనందును విశ్వసింపఁ దగదు గాన నింద్రుండు

పాపాత్ముడును బ్రహ్మఘ్నుడును నగుట నాకవిశ్వాస్యండు నావుడు మునులు
మరల నిట్లనిరి. 156

గీ. ఎవఁ దొనర్చిన ద్రోహంబు నెవఁడు గుడుచు
బ్రహ్మహత్యయుఁ గలుద్రావుపాతకంబు
విష్కృతిం బోవ నేర్చు, నెందేవి మిత్ర
ఘాతుకుని పాతకమునకుఁ గలదె శాస్త్రీ : 157

వ. అట్లగుట మిత్రద్రోహంబొనర్చి యతఁ డెందుఁబోయెడి ? నీ యభిమతంబగు శప
థమ్మున కతండ్రియ్యకొను, నయ్యది మా కెఱిఁగించి యింద్రునకు మైత్రినొసం
గుము నావుడు వృత్రం దీట్లను. 158

గీ. అర్చ్యమున శుష్కమునఁగాని యశ్మమునను
గాని దారువుచేఁగాని కఠినవజ్ర
నిహతిచేఁగాని పగటఁగాని నిఁజఁగాని
నను సురలుఁ దత్పతియుఁ జంపఁజనదు వినుడు. 159

వ. ఇందులకు నమ్మతం జేసి మీ చెప్పినచొప్పున నొనర్తు ననుడు మునులు సురపతి
కావందం బెఱింగించిన నతండు వల్లె యని యతవికడకు వచ్చి. 160

గీ. అగ్నిపాషాణ మునులెల్ల నరయుచుండ, నొప్పితిని నీడవల్కల కుభయులమును
మిత్రులమడుచుఁ బర్క నావృత్తుఁ డతని, మాటలకు విశ్వపించుచు మైత్రిగొలిపె.

క. వారలు మిత్రు లనందగు, వారలు సహచర్య నలుపువార లుదధిరా
క్షీరమ్మున నందనమునఁ, గూరిమిఁజరియింతు రిచ్చ గొలిపినయెడలన్, 162

వ. ఇట్టిదవురకు మైత్రి గలుగుటకు వృత్రండు సంతసించె వింద్రుండు తద్వదోపా
యమ్ము చింతించుచు రంధ్రాన్వేషణతత్పరుండై యుండె విప్పాటఁ గొంతకాలమ్ము
గతించె. 163

గీ. తన కుమారుండు వృత్రుండు దనుజవైరి, యైన యింద్రునితో మైత్రి నాచరించె
ననుచుఁ ద్వష్టప్రజాపతి వినికితన. వృత్రుకడ కేగుడెంచె నివ్వెఱుగు గదుర.

వ. వచ్చి మంతనమ్మునఁ గొడుకున కిట్లవియె. 165

చ. అరి పరదారలంపలుఁ డహంకృతికాలి పరశ్రతారకుం
దరయుచునుండు రంధ్రముల నన్యులపేగికి సంతసించు దు

ర్చరమగు మాతృగర్భమును భంగము సేయఁడె లోనఁజొచ్చి నీ
తిరహితుఁ బాకశాపను మడిం గన కేమని విశ్వసించెదో.

166

గీ. అందఱును మనయట్టిరే యనఁగరాదు, విశ్వసించురె వైరుల పెట్టులైన
సండు దొరకినయేని విశ్వాసఘాతు, కం డితఁ డదర్శవర్తి గాకుండు బెట్లు : 167

వ. ఇట్లు నానావిధముల బోధించిన నాసన్నమరణుండగు కతన వృత్తుఁ డప్పలుకులు
చెవిఁబెట్టఁ డంత నొకనాఁడు సముద్రతీరమ్మున నిరువురుం జరించుచుండ సంద్యా
కాలమ్ము సంప్రాప్తం బగుడు నియ్యది రాత్రిగాని పగలుగాని కాకుంట నిప్పుడ
వదించుట పోలు, నదియునుంగక యేకాకియై యున్నవాఁడని యెంచి యింద్రుండు
హరిం దలంచిన.

168

వృ త్రుం డు చ చ్చు ట.

గీ. ఆరుగుడెంచి యగోచరుడై పవిత్ర బ్ర, విష్ణుడై యుండె, సంత దివిజపతియుఁ ద
నమది నేలీల వీని విశాళమందుఁ, జితగోసువాఁడు ఫేనమ్ముఁ జెంతఁ గాంచె. 169

వ. సముద్రమ్మునఁ బర్వితోషమమ్ముగాఁ బెచ్చుపెరుఁగు సురుఁగుం జూచి యిది శుష్క
మ్మున నార్చిమ్మునుం దక్కుంగల శత్రుమ్ములును గానేరదని నిశ్చయించి దేవిం
దలంచుకొని యద్దానిం గ్రహించునాలో నాపెయుఁ దనయంశ మ్మందు నిమిడ్చె. 170

క. హరిసంయుత మగువజ్రము, హరిహయుఁడు సురువునఁ బొదివి యసురపయి మహా
ద్ధురగతిఁ బఱపిన వృత్రుఁడు, గిరినాఁ బడె దాని హతికిఁ గీటడఁగి నృపా. 171

వ. ఇట్లొంద్రుండు విగతశత్రుండై మునులు సన్నుతంప నమరావతి కరిగి శోకహారిణి
యగు నజ్జగదంబ కుత్సవం బొనరించి పూజించి దేవోద్ధానమ్మున నొకప్రాసా
దమ్ము నవరత్నకుట్టితంబుగ నొనర్చి పద్మరాగమయమ్ముగు దేవీ విగ్రహంబు
నిర్మించి యందుం బ్రతిష్ఠించె.

172

క. అలరెడువేడుక నదియు మొ, దలుగఁ ద్రికాలమలయందుఁ దద్దయుఁబేర్పికా
గొలుతురు సుర లాయంబన్, గులదైవతముగ నొనర్చి కవలయనాథా. 173

క. “ఆరి యగు వృత్రాసురునిన్, హరియించెకా బిని దాఁగి హరి” యని హరి యా
హరిఁ బూజిచేసె నానం, దరసాద్ధి మునుంగు వేల్పుతండమ్ముంకోన్. 174

గీ. దేవియును హరియును హరి తివిరి ముగురు, వృత్రు నడఁచిరి శ్రీదేవి వృత్రహంత్ర
యయ్యె నక్కారణమ్మున; సమరపతి ప్ర, ధానుడగుఁగానఁ గీర్తి యతవికి వచ్చె.

చ. పదంపడి విష్ణుండు దనపురమ్మున కరిగె నిండ్రుండును మిత్రద్రోహభయమ్మున
దందడిఁ గొనుచు నొకభంగి నుండ మును లీ ద్రోహంబు తమకతనఁ గలుగుటం
జేసి పాపభయత్రస్తులై . 176

గీ. ఆకట విశ్వాసఘాతుకుండైన యండ్రు, సంగతిం జేసి మనము విశ్వాసఘాతు
కుండు మునిశబ్దమునకుఁ బంకిలత గలిగె, హరియుమనయట్టిఁడాయెనేమనఁగవచ్చు.

వ. మంత్రకృత్తుచు జుద్దివాతయుఁ బ్రేక్షకుండును బక్షకర్తయు నను వీరలు పాపకారు
లతో సమఫలభాక్కులని చెప్పబడుదురు. 178

గీ. అలరు నాల్గు పదార్థమ్ము లందు నాది, యంతము నశించి నడిమిరెండలరుచుండె
దమ్మనుమాట కేవలదంభ మకట, యెంతమహనీయులందేని యింత నిజము.

గీ. హరి హరినిఁగూడి పాపకృత్యంబటంచుఁ
దలర కీద్రోహ మొసరింపఁదగునె యెఱిగి

వంచనఘటించు తేరికి మంచినయె

యరయ రవివేకిముచు స్వార్థ మరయువారు.

180

వ. ఇట్లుపశ్చాత్తప్తులై మునులు తమతమ యాశ్రమమ్ముల కరిగిరి. పిదప వృత్తుని
మృతికిఁ దృప్త శోకించి యతని కుత్తరిక్రియలు నివృత్తించి “సురపతి వంచనం
జేసి మత్కుమ్రకు హరించెఁ గావున దుఃఖమొందెడి” నని శపియించి మేరుశిఖరమ్ము
నకుఁ తపమ్మున కరిగె నావుడు జనమేజయుం డిట్లనియె. 181

క. తాతా! యండ్రుం డీగతిఁ, బాతకకృత్యం బొనర్చి ప్రబలెనొ దుఃఖా

వ్యీతుఁడయి వన్నె దఱిఁగెనొ, చేతము రంజిల్ల నాకుఁ జెప్పంగదవే.

182

వ. నావుడు వ్యాసుం డిట్లనియె.

183

గీ. చెప్పనేటికిఁ దా నెంత శ్రేష్ఠుడైనఁ, గృతకుభాకుభకర్మముల్ గెంటఁగలఁడె

కొంచెమో గొప్పయో తాము గొలుపుకర్మ, మనుభవించుదు మనుజులు నమరవరులు.

గీ! శక్రనకు నిట్టి దుర్బుద్ధి సంతరించి, హరి సహాయము చేసె మున్నార్తివేళఁ

దా నెచటి కేగె సమయమ్మా దవులనపుడు, స్వజను లందఱు సంసారసరణి యిదియ.

ఉ. దైవబలమ్ములేనితఱిఁ దల్లియుఁ దండ్రీయు భార్యయున్ సుతుల్

సేవకులున్ సహోదరులు స్నేహితు లొడ్లు నొకించుకేని సం

భావనచేయ రాఫలము పొల్పుడుఁ గర్తకు, వృత్తుఁ జంపి య

దైవవిటుం దొకండ తనతేజము గోల్పడె నెన్నిభంగులన్.

186

వ. తక్కుంగల దేవత లందఱును నిండ్రునిఁ గృతఘ్నుం డని గేలిచేసి నిందింపఁ
జొచ్చిరి. 187

మ. ప్రతినండేసి యథార్థతత్పరత విశ్వాసమ్మ గైకొన్న ప్నే
హితునెవ్వఁడువడించు నిండ్రుఁడిటుడుష్కృత్యమ్మచేసెన్ బ్రమా
ణత వేదమ్మల నుజ్జగించి మునులన్ దొరవ్వలఁ దించి సౌ
గత సిద్ధాంతము పూనునే, తనకువేడ్కల్ సేయునే యీకృతుల్ : 188

ఆ.వె. హరికిఁదక్క నొక్కహరిహయనికిఁదక్క, గవటకృత్య మిట్లు గడలుకొల్చి
మిత్రుఁ జంపఁ గల్గు మేటి జగమ్మలఁ, గానరాఁడబంచుఁ గథలు బలిపె. 189

క. నరపాల : దేవికతమున, నమలునుఁ దనుఁ గాంచి నగుదు రట్టి యపయశ
స్ఫురణం బిండ్రుని మానము, హరియించె నవయశ మెంతత్రేనం జాలుకా. 190

పీ. కీర్తిక్షయమ్మనఁ గెరలి యింద్రద్యుమ్నుఁ , డను మెఱుంగకయును నాక మెడలె .
స్వల్పాపరాధి యయాతియుఁ బతితుడై , కర్కటత్యమ్మను గాంచెఁ బదియు
నెనిమిదియుగములు; తృగువత్తితలఁ ద్రెళ్ళ , నేసిన హరియుఁ బెంపేది తుచ్చ
యోనులఁ బడె మఱియును వామనుం డయి , తిరిపమెత్తుకొనె నెందేని యొండు

గీ. కలదె యింతకుఁ గష్ట ముక్కుట : దశరథ
రాముడై భార్యవీడి దుఃఖమయమునఁ
గ్రుంగెఁ వృత్రాసురునిఁ బొరిగొనినకతన
నిండ్రుడును బ్రహ్మహత్యఁ బెంపేదె నిపుడు. 191

వ. అట్లు తేజోహీనుడై కొలు వుండక యేకాంతమ్మనఁ జింతించు తనవతికిఁ
బొలోమి యిట్లను. 192

గీ. రిపునిఁ బ్రబలని వృత్ర హరించి తింక
వంత గొననేల ? సుఖములఁ బడయకున్న
కారణం బేమి ? మఱియు నొక్కరుఁడు రిపుఁడు
ప్రబలుఁ డెందును లేడుగా, భయము గొనఁగ : 193

గీ. అనుడు శచి కిట్టులను హరి వనజనయన, శత్రుఁడును లేడు సుఖమును శాంతిలేదు
బ్రహ్మహత్యాభయమ్మన బడలుచుంటి, నిట్టి వా కింక నిశ్చింత యెట్లు గలుగు. 194

వ. అని వెండియు. 195

గీ. సంకనవనమ్ము సురయు గంధర్వగాన, మచ్చరఁనృత్యములు నీవు నన్యయువతి
చేష్టలును గామదేనువు శ్రీ నెనంగు, కల్పవృక్షమ్ము నాకు సుఖమ్ము నిదవు. 196

ప. అని చింతావిప్లుండై మానససరోవరమ్మున కరిగి భయఁబు పెంపునఁ బిదృనాశమ్ముం
బ్రవేశించి ప్రచ్ఛన్నుండై పరాభూతుండగుకతన నేరికిం గనుపడక నీటిపాము
చందమ్మున నజ్జలమ్మునఁ జరించుచుండె సులును దమపతిం గానక శోకకర్పితు
లైరి మఱియును. 197

గీ. జగ మరాజక మయ్యె వర్షములు దక్కెఁ, బాఁదీపంబులు నశించెఁ బ్రబలమైన
నమలు కృశియించె పృథ్విమిల్ నవక మెడలె, రాజు లేకున్న నొక్కటి రాజ గనునె.

ప. అంత మునులును సురలును యోజించి నహాపునిఁ దమకుఁ బతిగా నొనర్పికొని
సుఖ మ్ముండిరి. 199

సహాపుండు స్వర్గమ్ము నేలుట.

గీ. ద్మృతమిత్యయ్యు నహాపుఁ డత్తజీని రాజ్య, మత్తుడై యచ్చరలఁ గూడి చిత్తజాత
కేళుం బెరి సౌక్కుమఁ గించదంతి, గా పనియె నింద్రభాగ్య చక్కందనంబు.

ప. విని తిగ్గతహృదయుండై యొక్కెడ ఋషులం గాంచి యిట్లను. 201

గీ. దేవపతి వైతిఁ గద యేను దివిరి నాయ, సేవ కింద్రాణి రాదేల ? చెచ్చెర మర
వరుల నంపించి పిల్చింప వలయు నిపుడ, హితము నా కిచ్చగింతురయేని మీరు.

ప. అనవుడు దేవర్షులును దేవతలును జింతాక్రాంతులై శచికడకుం జని విన్మయులై
యిట్లనిరి. 203

క. వినుమమ్ము సహాపు నమరుల, కినుఁగా నొనరించికొంటి మే, మాతఁడు నిన్
దనమనమునఁ గామించెన్, “గొవి రం” డనె నెదురుచెప్పఁ గోపించు నికకా.

ప. నావుడు శచి చింతించి బృహస్పతిం గాంచి “మహాత్మా సహాపునికతన భయంపడి
విన్ను శరణంబు సొచ్చితిఁ గాపాడు” మనవుడు నకం డభయం బొసంగి యిట్లనియె.

ఉ. కేవలకామమోహితుఁ డకించనుఁ డున్మడుఁ డట్టివానికై
దేవి : మహాపతివ్రత నదీనగ వి న్నొనరింతునే ? భయం
బీవు త్యజింపు మన్నిటికి నేఁ గలుగన్ సహాపుండు దుష్టుఁ డిం
కేవిది నిన్నుఁబొందు ? మద మెక్కెనె రాజ్యముకల్పి వానికిన్.

ప. పదంపడి యింద్రాణి బృహస్పతి శరణంబు చెందె నని విని నహంబుండు కోపించి
సురలంగంది. 207

క. సురలార చంపవలె న, గురునిన్ దుష్టాత్మ నాదుకోరికయు వృథా
గ రచించునె? నావుడు ముని, వరులు సురలు గలిసి యిట్లువలికిరి కడఁకన్. 208

క. కోపము విడువుము దేవా, పాపమునన్ బుద్ధిచోనుపఁ బాడియె? వినలే
దా? పరదాగామనం, బాపవలకుఁదా వధ్యమనియును శ్రుతులన్. 209

ఆ. వె. శక్రపత్ని మిగుల సాధ్వీ మహాభాగ, తనదుబర్త జీవితగతినుండ
నిన్నుఁ బొందు బెట్లు నీవు త్రిలోకవి, భుండ వయ్యు ధర్మము విడఁ దగునె.

గీ. రాజు ధర్మమ్ము విడిచినఁ బ్రజల ధర్మ, వర్తనులు గారె శాస్త్రముల్ వమ్ము గావె
శచికః దలదాటఁగల్గిన చక్కఁదనము, గల్గుచేక్యలు లేరె నీకామమునకు. 211

క. రతి శృంగారమ్మునకున్, గతి రతియన భోగకాంక్ష కాంతకుఁ బతికిన్
మతిగల్గిన రసము బలా, తృప్తియైన వింసము దాని నెనయరు రసికుల్. 212

గీ. ఉత్తమపదంబు గైకొనియున్న నీకు, బాపములకెల్లయగు లాఁతపడఁతిపొందు
తగద యాయుఁక్షయం బగుదానికతన, గలుగు నధమాధమమ్ముగుగతి నరేంద్ర.

ఉ. నా, నహంబుండువల్కుఁ బరనారలఁ బొందఁగ రాదె! గౌతమ
శ్రీ నెటుపొందె నింద్రుఁడు? హరించెఁ గదా, గురుభార్యఁ జంద్రుఁడ
ష్టివియమమ్ములం బలుకు నెల్లరు మీరెఱఁబోతి? రాద్ధక్షణ
దా నెటువల్కు నప్పగిదిఁ దానయిచేయఁగఁ జాలఁదొక్కఁడుకా. 214

క. మతినొప్పకయున్నబలా, తృప్తియైనం దెందు పొందు దేవపతిసతీన్
బ్రతిచెప్పకుఁ డిట్లయినన్, హితమగు నిరువురకు సుఖమలెనఁగుఁ గ్రమమునకా.

ప. ఇట్లు మదనాతురుండగు నన్నహంబునికి మాతాద నోడి మంచి దని వారలు బృహ
స్పతిపాలికిం జని కృతాంజలయై యిట్లనిరి. 216

క. అనఘ! నిను శరణుఁ జెందిన, దని యెఱుఁగుదుమైన నీపె నాశనికడకున్
గొవిపోవలె నింద్రునిఁగా, నొనరించి తదాజ్ఞదాటబొప్పనె మనకుకా. 217

ఆ. వె. ఇంద్రుడైన యతని కెల్లరయిట్ల యి, త్రుణ్ణి ధనమకానఁ దనకుఁదాన
యగుచు వలచెనేని యది సరసంబగు, నట్లొనర్చఁజేయుమయ్య నీవు. 218

ఆ. వె. అనుడు గురుఁడు పల్కు నతిపతివ్రత నన్ను. శరణుఁజెందె బిట్టి సతిని విడిచి
పాపమంద నాకుఁ బాడియె శరణాగ, తుల విడుచుటకన్న దోసమున్నె? 219

క. అనవుడు దేవత లిట్లని, రనఘా : యేదేని నొక యుపాయమున నా
తనికోప మడఁపఁగావలె, నన గురుఁడిట్లనియె దేవతావళితోడఁ. 220

ప. అట్లేని యామె యతినిసన్నిధికి వచ్చి యొక సమయంబొనర్పు, “నాపతి మృతుం
డయ్యెనని తెలిసిన యపుడ నిన్ను వరింపగల దాన నట్లు కానినాడు జీవద్భర్తృక
నగు నే నిన్నెట్లు వరింతుఁ గావున మత్పతి నన్వేషించుటొంటె జనియెద”
నని యాగతి నతని వందించి నా యనుమతి నింద్రాన్వేషణమునకుం గడఁగు
ననుడు బృహస్పతిపురోగములై దేవతలందరు నహమనికడ కరిగిన నా కృత్రిమ
వానవుండు వారింగని సంతసించుచు శచి నుద్దేశించి యిట్లనియె. 221

క. తక్కు సుంలెల్ల నన్నున్, మక్కువ నాధునిఁగఁజూచి మన్నింతురు నీ
విక్కుతికి సమ్మతించిన, నిక్కపు వానవుఁడ నగుచు నీరజనయనా. 222

ఉ. నావుడుఁ గంప మంది లలనామణి యిట్లని పత్కా నా ర్తిమై
“దేవ, సురేంద్ర! మత్పతిగతిం గనరామిఁ గృశించి యుంటి న
ద్వాప మభావముం దెలియవచ్చెడిదన్కను దాళుమయ్య నా
కీవర మి”మ్మనంగ నతఁ డియ్యకొనెన్ విడిచెన్ శచీనతిఁ. 223

ప. ఇట్లతనిచే విడువం బడి యాపె సురలం గంచి యిట్లను మీరందఱును మదాజ్ఞం
జేసి ప్రయత్న పూర్వకముగ నింద్రునిగతి నన్వేషింపుఁ డనవుడు వారలందఱు
నొక్కొడఁ గూడి యొజించి విష్ణుతోకమ్మనకుం జని యతని సన్నుతించి యిట్లనిరి.

ఆ. వె. దేవ! బ్రహ్మహత్యఁ దేజమ్మునకుఁ జెడి, యెల్లభూతముల కదృక్కుఁడగుచు
నేడనో యడంగె వింద్రుఁ డాతనికి మా, కును మహాత్మ! గతివగుము కడంగి,

క. నీ యానతిఁగొని మాయో, పాయమ్మున వృత్తుఁ జంపి బ్రహ్మమ్ముండై
యేయెడ దాఁగెనొ సురవతి, పాయక కనఁజేసి మమ్ముఁ బాలింపు హరీ. 224

ప. నావుడు విష్ణుండు హయమేధం బొనర్పితిరేనిఁ దత్పూజ్యమ్మునఁ బావికుండై
యింద్రుండు మీకుం బతియగు. 227

గీ. అశ్వమేధమ్ముచే జగదంబ ప్రీతి, నంది హరియించు బ్రహ్మహత్యాద్యమముల
శచియుఁ బరశక్తిపూజలు సలుపుఁగాకఁ, లబ్ధభర్తృక యగుటొంటె లలితగతుల.

ప. నహమండును మాయామోహితుండై స్వయంకృతాపరాధమ్మున వైశమ పదబ్రష్టుం
డగుఁ బొందనిన సురలు బృహస్పతి సమేతమ్ముగా నతని చెప్పిన చొప్పున నర
యుచు నింద్రుఁ డున్నెడ కరిగి వానిం గంచి హయమేధం బొనర్పఁ జేసిన సంతఁ

బావితుండై యతండు బ్రహ్మహత్యాపాతకమ్మును విభజించి నమలయందును
వృక్షమ్ములయందును స్త్రీలయందును బృథివియందును గిడులందును జొనిపి నమ
యమ్ము నిరయుచుఁ దిజ్జలమ్మునన వసింపుచుండె సంత దేవతలును తమతమ
పొందుపట్ల కరిగిరి పదవ నొక్కనాఁడు. 229

క. విరహాకుల యయి శచి య, గ్గుఁచుచుతోఁ బల్కు “నేలొకో రాఁడు సురే
శ్వరుఁడు హయమేధ మొనరిచి, పరిపూతుండయ్యుఁ జెప్పు ముపాయము నాకున్.”

వ. నావుడు బృహస్పతి యిట్లను భక్తిమై జగదంబిక నారాధించితివేని నీపతి యచి
రంబ నీకుం బొడకట్టు సంతయికాక నహుండు తన్మామమోహితుండై పద
బ్రష్టుండును నగునని మంత్రం బుపదేశించెన, 231

క. తాపసివేషము గొని న, ర్వాపద్ధారిణిఁ బరాంబ నర్పించినఁ దా
నాపడఁతి కొక్కనాఁడు ద, యాపరతన్ దర్శనంబు నాపె యొసంగెన్. 232

సీ. కోటిసూర్యులఁ బోలి కొమరారుకాంతితోఁ , జంద్రకోటుల నేలు శైత్య మొలయఁ
గోటివిద్యుత్తుల మీటుటల్ తక్కుతో , వేదముల్ నాలుగు వెంటరాఁగ
స్వచ్ఛము క్రాదామసంభూషితాంగియై , కనులు మూఁడును గాంతి గదలుకొనఁగఁ
బాళాంకుశాలు బాహులఁ దనఁ బ్ర , సన్నవక్త్రాంబోజళాలిని యయి

గీ. జనని ప్రత్యక్షమై శచీపతికిఁ బల్కు , నబల నీపూజ ననందమిచ్చె నాకు
వరము గోరుము నా, నామె పతిసమాగ, మంబు నహునికిన్ వినాశంబుఁ గోరె.

వ. అనిన జగదంబ యొక్క దూతికం జూపి దీనివెంటిడి నరుగు మియ్యది నీపతిం
జూపు నని వెండియు. 234

గీ. విశ్వకామాఖ్యచేతను వెలయు నాడు, మూర్తి వొల్పెడి మానసమున సురేంద్రుఁ
డున్నవాఁ డట కేగు పీయచిదతోడఁ, గనుఁగొనుము మోరమందుముకమలనయన.

శచి యింద్రునికడ కరుగుట.

వ. నహుండును మన్మామమోహితుండై స్వల్పకాలమ్మునఁ బదబ్రష్టుండు కాఁగలఁ
డని చెప్పి యాపె మంత్రార్థానమ్ము నొందె. 236

ఆ.వె. అంబదూతి శక్రనంగనఁ గొనిపోయి, మానసాంతరమున మగ్నుడైన
యింద్రుఁజూపె; శచియు నింతింతనఁగరాని, సంతనమ్ము నొందె జనవరేణ్య. 237

- వ. ఇట్లు సంతసం బందియుఁ బతి దుర్గతికిం జింతించు నక్కమలాక్షిం గని యింద్రుం
డిట్లను. 238
- క. కమలేక్షణ యచ్చటి కే, క్రమమున వచ్చితివి భూతగణములకు నదృ
శ్యమగుగతినున్న నావా. నము నీకెఱ్ఱెఱుఁగనయ్యె జయ్యనఁ జెప్పమా. 239
- వ. అనిన శచి యిట్లను జగజ్జననికరుణండేసి నిన్నుం జూడఁగంటి నీక నొక్క నిశే
షము వినుము. 240
- క. సురలందఱు నహుషుని దే, వర యాస్థానమున నిల్చి వైభవమెసఁగఁ
బరిచర్యనలుపుచుండిరి, మరియాదకుఁ దక్కి వాఁడు మమతయెలర్పఁ. 241
- క. 'వరియింపుము ననుఁ బతిగా, సురేశ్వరుఁడ నే' నటించు సౌలవక కామా
తురుడై ప్రతిదినము ననుం, బరిపరి మోమోట పెట్టి బాధించు నొగిఁ. 242
- క. నావుడు దేవేంద్రుం డను, దేవీ వగవళము నేఁ బ్రతిక్షించెద మో
దాహమగు కాలమునకు, నేవానికి దాటఁజెల్లునే కాలగతుల్ : 243
- వ. నీవును ననుకూలకాలంబు ప్రతిక్షించుచు స్వస్థచిత్తవై యుండుము పొమ్మనవుడు
శచి దీనాననయై యతని కిట్లను. 244
- వ. ఎటు నిజవంగ నేర్తు ? సురలెల్లరు మౌనులఁ గూడి రాగలం
పటు వరదానగర్వితు నపాస్తనయున్ బతిగా వరించి య
క్కటః నను వానిఁ బొందుమనఁ ; గాచెడివాఁడు గురుండుదక్క లే
కిటు చనుదెంచితిన్ మరల నేఁ జనిన న్నను బిల్మిఁ బట్టఁదే. 245
- క. అరయఁ బాటుఁడు విమలా, చారుఁడు విద్యాధికుండు సత్తముఁడు గురుం
దేరీతిఁ గావఁ గలఁ దక, టాః రాజగు నహుషు బారి కందక యుండఁ. 246
- అ. వె. కులటనైన వానిఁ గొని సుఖమ్ముల నంద, నిచ్చగింతు, నకటః యీ పతిప్ర
భాత్వ మెంత దీనదళ దెచ్చెః నని వగ, నగడుచెందు నతికి ననియెఁ బతియు. 247
- వ. నీ కుపాయం బొందు చెప్పెద నలకింపుము. 248
- క. శీలమున మానరక్షణ, మేలలన యెనర్చు నద్దియే నతి, భర్తల్
పాలింపఁ బతిశ్రతలగు, లీలావతు లెందఱేని లేరే జగమునన్ : 249
- క. కాపున శీలము తోడుగ, నీ వుండుము పొమ్ము వాఁడు నిన్ను బలిమిమై
నేవేళఁ బట్టఁ దివురునొ, యావేళం బయకు మిట్లు లామూర్ధునితోన్. 250

వ. “నీవు ఋషియానమ్మున నాయెడకు వచ్చితేని నీయందు బద్ధానురాగనై యే విమ్మ
వరించెద” నంటివేనిఁ గామాంధుం డగువాఁడును మునులనియోగించి క్రోధాతుల
లగు వారి కాపమ్మునఁ బదభ్రష్టుండగు నిదియునుగాక. 251

ఆ. వె. నిర్నిమిత్తకరుణ నెగడెడిజగదంబ, భక్తి మీఱఁ గొల్చి భద్రదాత్రి
యైన యాపెకతన నందుము సంసిద్ధి, గురుని వాక్యమందు గుఱుతుగలిగి. 252

వ. అను నాతని పల్కూరి కియ్యకొని శచియు నహునిపాలికింజనఁ గామాంధుం
డగునాతఁ డాపె కిట్లను. 253

చ. కుశలమె నీకు ? సత్యమునకుం జవదాఁటని దానః నీయెడన్
వకు నను దాను సత్యగతిఁ బొందఁగ వచ్చితే ? చతు
ర్దశభువనమ్ము లేలినముదం బొకపా లిదియొక్కపాలు దు
ర్దశఁ దొలఁగించి నకా మదనదగ్ధునిఁ జల్లవిదృష్టి నేయమా. 254

ఆ. వె. నీ యభీష్టమెద్ది ? నే నిర్వహింతు ని, క్కమ్ము నొడువు లజ్జగాంచనేర ?
యనుడు దేవదేవి “యథిలంబు సిద్ధంబ, లేదు కోర నొందు లేకమేవి. 255

వ. ఐనను నాకొక్క మనోంథమ్ముగల దయ్యది విక్కువమ్ముగ నెలవేర్చెదేని నొడి
వెద” నావుడు నహునిండెంత యసాధ్యంబేని నిర్వహించెద నొడువుమన శచి
యాతవికిట్లనియె. 256

ఉ. చెప్పటకేమి ప్రత్యయము చేకుట దేమన రాజు లాడియే
తప్పదు రెయ్యడన్ విను వృథా వచియింపఁగనేర ? నామనం
బొప్పెడియంతయొట్టునకు నొప్పితివేని వచింతు నా; నతం
డప్పగిడిం బొనర్చ మనమందు వినిశ్చయ మంది యిట్లనున్. 257

వ. తరుణీ ! నే నాడినదానికిఁ దప్పితేని యజ్ఞ దానతపోజన్యం బగు మత్సుకృతమ్ము
వమ్ముగు ననుడు నాపె యిట్లనియె. 258

నీ. వాహనమ్ములు దేవవతికి గుఱుమ్ము లే . మఁగు రథమ్మును, హరికి గరుడుండు
యమునకు మహిషంబు హరినకు వృషభంబు, హంస బ్రహ్మకు నెమ్మి హరసుతునకు
నెలుక విఘ్నేశున కలరు; నీ కిప్పు డ . పూర్వవాహనము వద్దుతము గాఁగ
వాంచింతు నిను మునివరులు శబిక మంచి . యేగింపఁజూచి దేవేంద్రుకన్న

గీ. వధికువిగ నెంచి నీవృద్ధి ననుమతించి
పొందఁ గోరెద నావుడు మందబుద్ధి

యంబికామాయకతన మోహంధుఁ డగుచు

నగుచు నయ్యబ్బులు కనె నహాపుఁ డెలమి.

259

గీ. సత్య మగుమాట చెప్పితి జలజనయనఁ, నదృశమగు వాహనము నాకు సంతరించి
తనఘలు మునీశ్వరులు మోయునంతకన్న, ఘనత గల్గినెయ్యెండులోకములనెందు.

క. మును లేద్యురు మోయఁగఁడ, క్కిన బుపులుం దోడ రా నొగిన్ శిబికారూ

ధుచ నన్నుఁ జూడఁ గలవో, వనజానన విన్నుఁ బొందవచ్చినవేళన్.

261

వ. అని శచికిం బ్రియంబు వల్క్కి యచ్చోటు విడిచి మునులంగని స్మరాకురుండు
నహాపుం డిట్లనియె.

262

ఉ. ఏను సురేంద్రుఁడన్ శచియు నింతటిదన్కను నన్నుఁ బొందదో

మౌనివరేణ్యులార! యవమానముగాదె? యనుగ్రహించి నా

మానము నిల్పుఁగాఁ దగినమాన్యులు మీర లొకించుకేని య

మ్మానిచి మానినెం దులువ మారుఁడు నిల్వఁగనీఁడు నన్నిఁకన్.

263

క. ఆ నెలఁతపొందు యుష్మద, ధీనంబై యున్నయది విధించె న్నను న

న్మౌనివరేణ్యులు మోసెడి, యానముపై నెక్కి పొందనెడె మృతుచున్.

264

వ. ఇయ్యది మీర లనుగ్రహించకున్కి నెట్లు నమకూరు మీకు శంకాగతుండ నన్నీ

మనవభూతంబువలన రక్షింపనియనన నగస్త్యప్రముఖులగు మునులందఱును

బావికార్యానుసృజమ్మన దయామతులై యంగీకరించుటయు నహాపుండును బొలో

మీగతమానసుండగుకతన దివ్యమునివాహకంబగు శిబిక నదిష్ఠించి.

265

చ. స్మఃపరిపీడితుం డతఁడు చయ్యన నచ్చెలిఁ జూచువేడ్క న

త్వఃమతియై యగస్త్యమునివర్య నముద్రము మ్రింగినట్టియు

ద్భుఁ డనకాలఁదన్ని కళతో నదలించుచు “సర్ప సర్ప” నాఁ

గఁము కళాహతిం గనలి గ్రక్కున సర్పముగా శపించుచుఁ.

266

ఇంద్రుఁడు స్వర్గమ్ముఁ నొందుట.

క. మరల నిలువల్కు “బహువ, త్పురము లరణ్యముననుండి నత్త్వముకల్మిన్

దిరుగుచుండ యుద్ధిరుఁ, డరుదెంచున్ శాపముక్తి నతఁ డిడు వీకున్.

వ. ధర్మపుత్రిండు నీ ప్రశ్నఁబుల కుత్తరంబిచ్చువాఁడు తచ్చృవణమాత్రమ్మున

నీ శాపమ్ము దొరఁగి స్వర్గమ్మునకు రాఁగల” వని నొడివె.

268

ఆ. వె. నహుపుఁడంకఁ బడియె నాకమ్మునుండి తా, నహియు నగుచుఁ గాననాంతరమున
నుండె; నానవుం డఖండ ముదమ్మును, జెందె దీని వినికిఁ జేసి యధిప. 269

ప. అంత సురలును మునుజును నింద్రునికడ కరిగి మానపూర్వకమ్ముగా నాశ్వాసించి
యథాప్రకారమ్ముగ స్వస్థానమ్మున విలిపి యభిషేకమ్మొనరింప నతండును జిరవిర
హిణి శచింగూడి నందన వనమ్మున విహరించుచు సుఖంబుండె. 270

చ. అనఘుని విశ్వరూపుని మహాత్ము మునిఁ దనుజున్ వదించి దుః
ఖనియతుఁడయ్యె వింద్రుఁ; డిటుక్రమ్ము అ దేవి యనుగ్రహింపఁగై
కొనె ముదమున్; సమ ప్రమువకున్ దనకర్మమ కారణంబు దా
వివి విడఁజెల్ల దేరికిని నిక్క మెఱుంగుము భూప; నావుదున్. 271

చ. నరవరుఁ డిట్లువల్కు మునినాథ శతక్రతుకర్తయై సుఖో
ద్ధరమగు స్వఃపదంబుగొని దుఃఖితుఁడయ్యె సురేకుఁడంటి త
క్కురులకు నస్త్రదాదులకు నొక్కెడ సౌఖ్యము చిక్కునే! కృతా
దరునకు నాకు శిష్యునకు దాఁపక సర్వము దెల్పు నావుదున్. 272

క ర్మ వి శే ష ము లు.

గీ. వ్యాసుఁ డిట్లనుఁ గర్మము వర్తమాన
మనియు సంచితమనియు నో యవనినాథ
తెలియఁ బ్రారబ్ధమని మూఁడు దెఱుఁగులగును
గారణం బియ్యదియ సర్వకార్యమలకు. 273

ప. అంచ నానాజన్మ సంపాదితంబు సంచితంబు, మఱియు సాత్త్విక రాజన తామస
భేదమ్ముల నాకర్మంబు త్రివిధంబు. 274

క. వినుము కుభాకుభరూప, మ్మునఁ దగు సంచితము భోగమునఁ దీటు నొకిం
తన పో దనేక జన్మము, లనుభవమున కెత్తవలయు నది పునమగుటన్. 275

గీ. జననమందినదాదిగ నలుపుకర్మ, మరయ నది వర్తమానవిఖ్యాతి నెనఁగు
సంచితమ్ముల నడిమికి నగముసేయ, నమరుఁ బ్రారబ్ధమై జననాది కదియ. 276

గీ. వీరు వారననేల యెవ్వారికేవి, జనదు ప్రారబ్ధ మనుభవమునకుఁ దక్కి
కర్మమున్నంతదనుక నిక్తమ్ము జన్మ, మది యడఁగుమీద జన్మంబు నడఁగు విజము.

- క. హరియును హరుడును సురలును, విరించియును గర్మవశులు వితయేని నరే
శ్వరః దేహధారులై యి, కర్మజే శుభాశుభము లందఁగా నేమిటికిన్. 278
- ప. దేహి తనకు సుఖదుఃఖానుభవ కారణంబగు కాలపరిపాకమ్ము వలన సంచిత
కర్మానుభవావసరమ్మున సుకృతంబొందె దుష్టుతంబొందె నలుపుచుండు నట్ల దేవ
తలును నని యెఱుంగుము. 279
- క. నారాయణాంశజులు నర, నారాయణ మునులు ధర్మనందనులు భువిన్
ధీరులు కృష్ణార్జునులై, పేరండుట దీనఁగాదె పృథ్వీరమణా. 280
- ప. ఇయ్యది పురాణపీఠిక యని మునులచే వ్యవహరింపం బడునని మఱియును. 281
- గీ. ఆదిపః విభవాదికుండు దేవాంశభవుఁడు
కవిత గలవాఁడు ఋష్యంశ కలితుఁ, డెవఁడు
రుద్రు నర్పించు నవ్వాఁడు రుద్రునంశ
మవని పాలించువాఁడు విష్ణ్వంశభవుఁడు. 282
- ప. మఱియు నన్నదాతయు దేవాంశభవుండగు నింద్రాగ్నియమ విష్ణుధనదుల వలనఁ
బ్రభుత్వప్రభావకోపపరాక్రమంబులను సంగ్రహించి శరీరంబు నిర్మింపంబడెడిది. 283
- క. బలవంతుఁడు ధనవంతుఁడు, కలావిదుఁడు భోగకాలి మనభాగ్యము లం
దులఁదూఁగువాఁడు పీఠలు, తెలియుము దేవాంశభవులు తెల్లముగనృపా. 284
- ప. పాండవులును విట్టిరగుట విఖ్యాతులైరి దేవాంశజుండగు కతన వాసుదేవుండును
నారాయణసముండై వఱిలె. 285
- గీ. ఏది యెఱైనఁ బ్రాణులకెల్ల దేహ, మమరు సుఖదుఃఖములకుఁగానట్టిదేహి
స్వవశుఁడొక్కరుఁడును లేఁడు జననమరణ, కష్టములు దైవవశమునఁ గాంచుచుండు.
- ప. మఱియుఁ బాండవులు వఁచింబొడముటయుఁ బిదపఁ బురమ్మున కరుగుటయు బాహు
బలమ్ముకలిమి రాజసూయం బొనర్చుటయుఁ గ్రమ్ముట వనవానదుఃఖం బనుభవించు
టయు నర్జునుండు తపంబు చేసి సురలవలన వరమ్ము గొనుటయు ననునవి
యన్నియుఁ గర్మజంబులకా నెఱుంగునది. 287
- క. నరదేహమ్మున మున్ను బ, దరికాశ్రమమందుఁ జేయుతప మర్జునతం
బొరసిన యప్పుడు ఫలదం, బరయఁగఁ గాకున్కి గర్మ మతిగహనంబొ. 288
- ప. అని వెండియు. 289

- సీ. కారాగృహమ్మునఁ గంజాక్షేడుదయించి , యంతట గోకులమందుఁ జేరి
యేకాదశాబ్దిమ్ము లెంమి నచ్చటనుండి , మధురకు నేగి దుర్మార్గుఁగంసు
నడచి యాతనికంద్రి నదిపునిఁగాఁ జేసి , తల్లిఁ దండ్రులకు బండ్లనమువాసి
ష్టేచ్ఛాదిపునిభీతి మేకొన ద్వాంప , తీపురమ్మున కేగి కాలపురమ్ము
- గీ. చేసి నకుటుంబముగను బ్రభాసమున ధ , రాదితిజశాపమునఁ దెగి యంత మందెఁ
గర్భగతి యెట్టిదేనియుఁ గానయున్న , వ్యాదుఁడా కృష్ణుఁ జంపెడివాఁడు తలఁపఁ
- వ. నావుడు జనమేజయుం డిట్లను మునీంద్రా ! భూమి భారమ్ము నహింపక గోరూప
ధారిణియై కమలజు శరణమ్ము వేడిన నతఁడు జనార్దనుఁ బ్రేరేపించి భూభాంహర
ణమ్మునకు పసుదేవగృహమ్మునఁ బుట్టు మన విష్ణుండును నట్ల జనియించి
బలరామనహితుండై యర్జునుండు తోడ్పడ ననేకుల దుర్మతుల నడంచెనని
చెప్పితివి దానంజేసి భూమికేమి భారంబు దఱిగె ? ఇది యిట్లుండ భీష్మ ద్రోణ
విరాటద్రుపదబాహ్లికసోమదత్తకర్ణాదులం జంపెఁ గాని తన యనంతరమ్మున
భార్యలంగొట్టి దోచికొన్న దొంగల మునుమున్న యేల వధింపఁడయ్యె ? ఆభీరశక ,
ష్టేచ్ఛునిపాదులు కోట్లకొలది మిగుల నేల ? వారలు భూమికి నేల భారకారులు
గాకండి ? రని వెండియు,
- 281
- క. కలుషావృతమై తగునీ, కలియుగమున నొక్కఁడేనిఁ గలఁడే యోగ్యుం :
డిం కిది భారమకాదే, తెలుపుమునా మౌని భూపతికి నిట్లనియెకా.
- 282
- గీ. ప్రజలు యుగములఁ బట్టి పాపమ్ముఁ బుణ్య
మాచరింతురు యుగధర్మ మారఁగఁగలరె
ధర్మమున రెండు మూటఁ దత్పరతగలరు
క్రమముగా మూఁడుయుగములఁ గలుగు ప్రజలు.
- 283
- వ. కలియుగమ్మున నర్థకామరసికులు దక్క నొందొరులు జరింపరు; ధర్మాధర్మము
లకుఁ గర్త కాంఁది యని యెఱుంగుము నావుడు నృపతి యిట్లనియె.
- 284
- క. కృతమున ధర్మము శ్రేతకా, మితిమీరినదానమున్ యమితులై నానా
వ్రతములు ద్వాపరమున న, మృతిఁ జేసినవారికేది మనికి యిపుడగున్ ?
- 285
- క. ఈ కలియుగమునఁ బాప, వ్యాకులులై దేవనింద యాదిగఁదగు నా
నౌతు లొందుదుర్రచి, లాకృతయుగమందు నెడటి కరుగుదురు మునీ.
- 286
- వ. నావుడు వ్యాసుం డిట్లనియె.
- 287

క. కృతయుగమున మనుజులు వి, స్తృతముగఁ బుణ్యము లొసర్చి దివిజనగరసు
స్థితిఁ గాంతురు దర్వాశ్రమ, గతు లిందుకయేనిఁ జ్ఞాతినిఁ గనకున్కి నృపా. 298

గీ. దయయు సత్యంబు దానింబు తినమభార్యఁ
గూడియున్కియు ద్రోహమ్ము గొనిమి సర్వ
భూతిసమబుద్ధియును సతిమ్ములు సమస్త
జంతువులకుఁ గృతమ్మున జనవరేణ్య. 299

వ. రిజకాదివర్ణమ్ములును నయుగమ్మున స్వవర్ణనిరతిం జరించుటంజేసి స్వర్ణమ్మున
కరిగెడిఁ; ద్రేతాద్వాపరమ్ములను నట్లకా నెఱుంగునది. 300

క. నయహీనులు మానవులు క, లియుగమ్మున సుకృతబుద్ధితేమి కా యుగప
ర్యయ మలవడుదన్కను వి, శ్చయముగ నుకమున నుండు జననాశమణి. 301

క. కలికృతసందిన్ స్వర్గ, స్థలు పుడమి జనింతు మిగుల దుష్టులు నరక
స్థలు జనియింతురు ద్వాపర, విలయమ్మునఁ గలియుగంబు వెలయంజేయక. 302

క. కలియుగమున సుజనులునుం, గలిగిన నవ్వారు సుకృతకర్మానుగతికా
వెలయుదురు ద్వాపరమ్మున, నలకేతకా గృతమునందు నధిపవతంసా. 303.

క. విను మట్టుల కృతయుగమున, ననయతఁ బాపములు సేసి నట్టి జనులు దు
ర్జనహితమగు కలియుగమున, జనియించి యపాత్రికృతులు సలుపును రెందున్.

యు గ థ ర్మ ము లు.

క. యుగరీత్యనుసరణమ్మునఁ, దగు ధర్మజ్ఞులకుఁ బాపకర్పరత, ప్రళ
స్తగుణుండగు నీతండ్రీకిఁ, దగునే మునియలుతఁ బాము దగులంజేయన్ ? 305 .

వ. యుగబలంబు కాదేని యయాతికులసంబవుండగు రాజన్యున కిట్టి బుద్ధి యెట్లు
పొడము నని చెప్పి వెండియు. 306

చ. కృతయుగమందు బ్రాహ్మణులు కేవల వేదరతుల్ పరాంబికా
మతులు దయాయుతుల్ శుచిసమన్విత లట్టులె క్షత్రియుల్ సుసం
గత పరిపాలనారరు లఖండయతుల్ మఱి వైశ్యులున్ సమం
చిత్కృషిగోగజాపనివిశ్చవణిక్కృతినిత్యతత్పురుల్. 307

వ. మఱియు కూద్రులు సేవాతత్పురులై యుండిరి సకలవర్ణమ్ములయందును దేవీపద

తక్తి విశేషించి యుండెఁ బ్రతిగ్రామమ్మున జగదంబాలయమ్ములు మెండునునై
యుండె. 308

క. కృతయుగముకన్నఁ ద్రేతన్, మితమగు ధర్మమ్ము మిగులమితమగు ధర్మ
స్థితి ద్వాపరమునఁ గలియుగ, గతి పెప్పఁగ నలవి కాదు కలుషిత మగుటన్. 309

క. మును రక్కసు లిక్కలియుగ, మున విప్రులుగా జనించి మూర్ఖు లనత్యం
బున మనులును బాషండులు, జనపంచకు లనఁగఁ బరఁగి చరియింతు రొగిన్.

గీ. వేదనిందాపరులు లోకవిదులు కూడ్ర, సేవనానక్తులు నవృజీననులును
బ్రహ్మలును గాఁగఁబడు క్రమక్రమమునఁ గలి, వృద్ధిచెందిన కొలఁదిగ విప్రవరులు.

క. కలియుగము వృద్ధిఁ జెందిన, కొలఁది ఋతౌద్భవము ధర్మగుణము నశించుకా
గలుషమ్ము వృద్ధి నొందుఁ బ్ర, బలమగు నన్యాయరీతి ప్రజలందు నృపా. 312

గీ. క్షత్రియులు వైఖ్యలును కూడ్రసంతతులును, ద్వీజాలయల్లన్వరర్మముల్ దిగవిడుతురు
ద్వీజులు కూడులరీతి వర్తించి దుష్ప్ర, తిగ్రహమ్ము లొనర్తురు తేజ మెడల. 313

చ. అన్యతము పల్కుదుర్ పరులనంటుదు రిచ్చకు వచ్చినట్లు వ
ర్తన మొనరింతు ధర్మములు తారలు చెప్పుదు రాత్తిబర్తనం
చన మొనరింతు రంగవలు సాద్వి యొకర్తుక గాని కానరాఁ
జనదు కలికా జగమ్ము కడు సంకరరీతినఁ బొల్పు భూవరా. 314

గీ. కుద్ధ మాహార మైన వికుద్ధమగు మ, నంబు దాన నెసంగు ధర్మంబు వృత్త
సంకరతఁజేసి ధర్మంబు సంకరమగు, దాన వర్జసాంకర్యం బొడవు నృపాల. 315

క. కలియుగమున వివ్వధమునఁ, దొలఁగున్ వర్ణములపద్ధతులు విజ్ఞానం
బలవదు మహాత్ములును జం, చలులై దుష్కృతులు పేయఁజాలురు రనఘా. 316

చ. ఇయ్యది యుగన్వభావం బగుట నేరికిని నవార్యం బనుడు జనమేజయుండు. 317

క. కలుషప్రధానమై తగు, కలియుగమునఁ బొడముప్రజకు గతికలదేనిన్
సౌలవక చెప్పు మనఁగ న, య్యలఘున కిట్టులను వ్యాసుఁ డాదర మెనయన్. 318

చ. కలిఁ గలుషంబు వాపికొనఁగా మడిఁ గోరునరుండు సర్వముం
దొలఁగఁగఁ ద్రోచి శక్తిపదశోయజ మెప్పుడు సంస్మరింపఁగా
వలయుఁ దదీయనామరసపాన మొకప్పుడుఁ గావి చేయువా
రల కగు సౌఖ్యముల్ హరిహరప్రముఖుల్ గనలేరు భూవరా. 319

క. తగుపుణ్యక్షేత్రమృత, నగజీతమహిమాధ్యమైన యంబాపద మొ
ప్పుగఁదలఁచెడివారలు పా, వగతిం గన రిది రహస్యవద్దతినుమ్మీ. 320

క. పాయక యజపాఞ్శం బగు, గాయత్రీ జపింతు ద్విజులు గనఁజాలరుగా
మాయావిభవము వారలు, ధ్యేయం బంబాపదంబ తెలియుము నీకున్. 321

ప. యుగపర్యవ్యవస్థయందు నీ వడిగినప్రశ్నంబున కుత్తర మిచ్చితి వింక నీకవీష్టం
లెద్ది యనవుడు దేవమానవులకు గమ్యమ్యులును బుణ్యమ్యులును నగు క్షేత్రమ్యు
లును నదులును స్నానదానాది విశేషమ్యులును విస్తరించి నా తెలింగింపు మన
వ్యాసుం డిట్లనియె. రాజేంద్రా ! యెల్లనదులలో జాహ్నువి యుత్కృష్టంబుమఱియు
యమునా సరస్వతీ నన్మదా గండకీ సింధు గోమతీ తమసా కావేరీ చంద్రభాగావేత్ర
వతీ సరయూ ప్రముఖమ్యు లగు నదులు మూర్ధకౌలఁది గలవు. 322

తీర్థ వి శే ష ము లు.

గీ. ఈ నదులలో నముద్రమ్ము నెనయునవి వి, శేషపుణ్యప్రదమ్ములు సింధుగతము
లందు జల మెప్పుడును గలయవి ప్రశస్త, ములు నదులు వర్షముల రజస్వలలు భూవ.

ప. శ్రావణ భాద్రపదమాసమ్ముల నానావిధ కలుషిత ప్రవాహమ్ములకలిమి రణోదోషమ్ము
వాటిల్లునని యెఱుంగునది. వెండియుఁ బుష్కరమ్మును గురుక్షేత్రమ్మును ధర్మా
రణ్యమ్మును ప్రభాసమ్మును బ్రయాగమును నైమిశారణ్యమ్మును నర్బుదారణ్యమ్మును
నివి పుణ్యక్షేత్రమ్ములు; శ్రీశైలమ్మును సుమేరువర్వతమ్మును గంధమాదనమ్మును
నను నివి పుణ్యధరాధరమ్ములు; మానసమ్మును బిందు సరస్సును నక్షోదంబును
ననునివి పుణ్య సరోవరమ్ములు. 324

క. నరనారాయణ మును లా, దరమున నెచ్చోటఁ దపము దాల్చిరి దానిం
బరమోత్తమ మనదఁగదె బ, దరికాశ్రమ మనఁగ విక్రతుంబది యధిపా. 325

ప. మఱియు వామనాశ్రమమ్మును శతయూపాశ్రమమ్మును మొదలుగఁ బుణ్యాశ్రమమ్ము
లనేకమ్ములు గలవు. 326

క. మువిజనములు తపములు తా, మొనరించినచోటు లెల్ల నొగిఁ దన్నామం
బున విక్రతి గని పుణ్య, మ్మునకుం దానకము లగుచుఁ బొడలె న్నపాలా. 327

ప. నా చెప్పిన స్థానమ్ములలోఁ గొన్ని దేవీస్థానమ్ములు గల వయ్యవి దర్శనమాత్రఫల
దంబులు వాని నగ్రమ్మునం జెప్పెదఁ దీర్థమ్ములును దానమ్ములును యజ్ఞములును

దవమ్ములును వ్రతమ్ములును లోనగు పుణ్యకర్మమ్ములు సాపేక్షమ్ములని యెఱుంగు
మది యెట్లంటేని. 328

క. శుద్ధంబగు ద్రవ్యమ్ము వి. శుద్ధంబగు మనము శుద్ధిఁ జొప్పడు క్రియ న
న్నదంబు గాక యున్న న, బద్ధం బగు నిమిఁ జెందు పలము నృపాలా. 329

క. క్రియయును ద్రవ్యము శుద్ధ్యా, శ్రయముగ నొక్కప్పుడెనయు, జంచలము మనం
బయవిప్పుకొనింబు వి. షయముఁ బడుకతన బుద్ధి చన దెప్పట్లన్. 330

వ. కామక్రోధలోభమదాహంకారమ్ములు తీర్థాద్వరప్రతితపోనియమమ్ములకు సంతరాయ
ప్రదమ్ములు మఱియు నిహింసయు సత్యాప్తేయశౌచేంద్రియనిగ్రహస్వధర్మపాం
నమ్ములును దీర్ఘఫల ప్రదంబులు. 331

గీ. దారి సంస్కర్షవోషమ్ము దవిలి నికళ్య, కర్మ మెడలినకతన నిక్కముగఁ దీర్థ
గమన మది వ్యర్థమగు స్నానకలన దేహ, శుద్ధి దగుఁగాని మనమును శుద్ధమగునె.

క. విను తీర్థస్నానమ్మున, మనమును శుద్ధంబయే నమరనదికిం దా
పున వసియించి తపంబు, బొనఁపెడి ముఱలు ద్రోహయిద్దలగుదురే. 332

వ. చిత్తశుద్ధిమగుంబగు గంగాదీతీర్థసేవనం బతిపావనమగుకతన సాంతరమంజెఱ
నంబు నొనరింప నమర్థంబయైనను సంతిశుద్ధికి నొక్క సత్సంగంబుదక్కఁ
దక్కఁగల యజ్ఞదానాదికర్మములు నిమిత్తమ్ములు గాఁజాలవు. మున్ను బ్రహ్మ
పుత్రుండగు వసిష్ఠునిను విశ్వామిత్రునకును నాదీబకంబును హేరయద్ధమ్ము వింధ
కమ్ముగ హరిశ్చంద్రు కతమునఁ గలిగె నందు వసిష్ఠశాపమ్మున విశ్వామిత్రుండు
బంబును విశ్వామిత్రశాపమ్మున వసిష్ఠుం డాడియైనెరి. 334

క. వా రాదీబకరూపము, వీరీతిం దాల్చి రజము నెనసరి మిగులన్
దారుణగతి వదాయుత, మారయ మానససర వ్రహరూఢిఁదగఁ. 335

వ. అన జనమేజయుం డక్కత వినవలకు ననుదు సాత్వవశేయుం దిట్లనియె. 336

క. రవివంశజుండు రఘురా, మచిభునకుం బూర్వుఁ డనమమతియున్ స్వర్నా
భవిభవుఁ డయిన హరిశ్చం, ద్ర విభుండు త్రిశంకురాజతనయుం డలరున్. 337

వ. అతిం డనపత్కుం డగుకతన పరుణుం గుఱిఁచి తనకు సంతానం బొదవిన నర
మేరం బొనర్చెడనవి ప్రతిజ్ఞయొనర్చెనంత. 338

అ డీ బ క యు ద్ధ ము.

క. ఆతని నుందరి గర్వో, పేత యయి కుమారుఁగాండెఁ బ్రియమంది తనూ
జాతునకు జాతసంస్కృతి, నాతం దొనరించి చేసె నధికోత్సవమున్. 339

ప. పుత్రోత్సవ సమయమ్మన బ్రాహ్మణులకు నపారంబగు హిరణ్యమ్మను గోవులను
నొసంగి తనిపె నట్టియెడ పరుణుండు విప్రవేషమ్మన నటవచ్చి కృతసత్కారుండై
యాగమనకారణం బడుగు స్వపతిం గాంచి యిట్లను. 340

ఆ. వె. సుతునిఁ బశువుఁజేసి సౌఁవక యాగంబు
నలిపి నీడునతిన నిలుపుమనుడు
విహ్వలాత్మాఁడగుచుఁ బృథ్వీశ్వరుండు దై
ర్యంబు కొంత గాంచి యతవికనియె. 341

క. ఓ సదయః యిత్రలోదరి, మానమునకు కుద్దెఁచెందు మానక నీతై
చేసెద యాగంబప్పుడు, నా సత్యము చూడు మనఁ దనయెడకు నరిగెన్. 342

ప. పదంపదీ హరిశ్చంద్రుండు సంకుప్తం డయ్యును గించిచ్చింతా భరమ్మున నుండె.

క. మానము పూర్ణంబగుదు ధ, రాసురరూపమునఁ బాశి రాజేంద్రుఁ బరీ
క్షెనముపేతు నొనర్పఁగ, నానించి రయమున రాఁగ నా నృపవరుఁడుకా. 344

ప. ఉచితసత్కారం బొనర్చి యాతని రాకకుం గతం బెఱిఁగినవాఁడు గావున వినయ
మ్మన నిట్లనియె. 345

క. బాలుం డసంస్కృతుం డీత, డేలా యజ్ఞార్హుఁడగు ? సహింపు ముపనయ
శ్రీలక్ష్మీతుఁడగు దిన్మఁ గృ, పాకుఁడవై యనుడుఁ బలికె పరుణుం డలుకన్. 346

క. కొడుకుపయి నడరు నీ ప్రే, ముడి నా కెఱుంగంగ నయ్యె మును పలికి యిటుల్
దడఁబడఁ జెల్లనె నన్నుం, గడుకొని పంచంప నెంచఁగాఁ దగునె నృపా. 347

ప. అయినను నీవచనగౌరవమ్మున నిప్పటి కరిగి సమావర్తన కర్మానంతరమ్మున
నేతెంచువాఁడ సత్యమ్మునకుం దప్పితివేని విన్నప్పు డవశ్యము శపింతు నని యతఁ
డరిగెఁ బిమ్మట హరిశ్చంద్రుండు గొమరునకు లోహితాక్షుండను నామమ్మునిచ్చె;
నా రాజునుతుండును దినదినప్రవర్ధమానుండై సర్వవిద్యావిశారదుండై. 348

గీ-తనకు జన్మంబు కతన వంతంబు గలుగు, తెఱిఁగి పరుగిడి యేరికి నేగరాని
యద్రుగహ్వరిమున డాఁగె నధికభీతి, లోహితాక్షుండు బ్రదుకంగ లోఁదలంచి. 349

వ. పిదప వరుణుం డరుదెంచి జన్మం బొవర్చుమనుడు నరవరుండు ప్రహ్లాదవదనుడై
మహాత్మా, మత్సుక్రం డరృక్యండై యెటకేనియుఁ బోయె నేనేమిసేయుడు
ననుడు వరుణుండును. 350

క. నను వంపించి యనత్య, మ్మనకున్ లోనైతి కాన భూవర నీకుం
బనుపడు జలోదరంబను, మనతరమగు వ్యాధి యనుచుఁ గనలి శపించెన్. 351

ప. ఇట్లు శపించి యతండరిగెఁ బదంపడి హరిశ్చంద్రుండు వ్యాధిపీడితుడై పుత్రా
దర్శనమ్మునకు వగచుచున్నంత. 352

క. ఒక పాంథుండు హరిశ్చం, ద్రకుమారుం గాంచి పలుకు “దయమాలి కటా
ప్రకటవ్యాధిపరీతు జ, నకు విడిచి యిటుండ నీకు న్యాయ్యంబగునే. 353

క. నీకై కుందెడి జనఁని, శోకము గణియింపలేని సుతుఁడవు నీకుం
గాకొరుల కిట్లు చెల్లునె, తేకువ యొక్కంత వలదె ధీరున కెందున్. 354

క. జనకునకుఁ గాఁగఁ దన జీ, వనమైనఁ ద్యజించునట్టివాఁడు గుమారుం
డనఁదగుఁగాని వినుంబలెఁ, దనప్రాణము డాచికొనినఁ దనయుం డగునే.” 355

ప. ఇట్లు దర్శనంయుశంబుగ బోధించు పాంథుని వచనమ్ములఁ దర్సకుండై తండ్రిం
గన నరుగ నుంకించు నాచికిడకు నిండ్రుండు విప్రవేషమ్మునవచ్చి కృపాకుండు
నుంబలె నిట్లను. 356

చ. చన మది నెంపఁబోకు కడు సాహసియై తనరోగబాధ దీ
ర్ప నెదఁ దలంచి విమ్మఁదగఁబట్టి మథమ్మునఁ బెట్టి చంపు, ము
న్నినుఁ గనుపొంటె నవ్వరుణునికా వెన నిట్లు యజింతు నంచు నీ
జనకుండు నేమమూనె విను చావఁగనేటికి నాదుపల్కులన్. 357

ప. ఇట్లతని వచనమ్ముల నిషిద్ధగమనందై లోహితాక్షుండు మాయామోహితుడై
యెటఁ గొందొక కాలంబుండి మరల నొకని కతనఁ దండ్రి దురవస్థ విని గమనో
న్మథుండగుడు నిండ్రుఁ దెప్పటియట్ల వారించె; నిట్లతం దెప్పడు చననుద్యమించు
నప్పుడు తప్పక యింద్రుండు వచ్చి వారించుచుండుఁ బదంపడి యొక్కనాఁడు
హరిశ్చంద్రుండు దుఃఖార్తుడై కులగురుఁడగు వసిష్ఠం గాంచి మహాత్మా! జలో
దరవ్యాధిపీడితుండనగు ననుఁ గరుణింపుము నావుడు వసిష్ఠుండు కరుణార్థుడై
యిట్లను. 358

గీ. కల దుపాయం బొకండు పుత్రులు త్రయోద

శవిదముల నొప్పుదురు ధర్మనమ్మకులయి

యందుఁ గ్రీతుని గొని జన్మమాచరించి

వరుణుని యజించి వ్యాధిని బాపికొనుము.

359

ఉ. నావుడు మంత్రులంగని జనవ్రవరుం డిటు పల్కు, నెవ్వఁడే

నీ విధికిం దనూజా నిడునేని ధనాశమెయిం గొనుండు భూ

దేవకుమారుని వెదకి తెండు ధనం బది యెంతయేనియుఁ

బ్రోవిడుఁ దిందు లోభమును బూనకుఁ డేగుఁడు శీఘ్రగాములై.

360

క. ఆని యనవనో నదిపులు నని, జనపదములు పట్టణములు నదనం బొక్కం

డునువదలక కనునెడ ని, ర్థనుఁడు నజీగర్తుఁ డను ధరాసురుఁ డొకటఁ.

361

క. కనుపట్టి ధనాశమెయిం, దనమూగురుతనయులందుఁ దా మధ్యము న

జ్ఞునవరుమంత్రుల కొనఁగెఁ, ధనబుల్ల తెట్టివనులు తగవు న్యోపాలా :

362

ప. మంత్రులను దత్పూర్తితంబగు ధనం బొసంగి కునశ్శేపుండను నవ్వప్రకుమారుం

గైకొని హరిశ్చంద్రునకుం జూపిన నతండు సంతసించి యజ్ఞార్థంబగు సంభారం

బొనరించి ఋత్విక్కుల రావించి జన్మమ్మున కారంభించె; సంత యూపబద్ధుం

డయి రోదనం బాచరించు నాకునశ్శేపుఁ గాంచి విశ్వామిత్రుండు కరుణాకరుఁడై

హరిశ్చంద్రుని కిట్లను.

363

చ. జనవర : సాహసించి ద్విజసత్తముఁ జంపఁగ నేల ? విద్యు రో

దన మొనరింప నామనము తద్దయు నీరయిపోయె మున్ను మీ

జనవరు లాత్మదేహమును జయ్యవ నిచ్చి పరాంగరక్షణం

బును బొనరింతు రిట్టిపని పోలునె స్వాంగము రక్షపేతకున్.

364

గీ. నీకు సౌఖ్యంబు గల్గఁగా నే నొనర్తు, దయగలిగి దీను నీ వివ్రతనయు విడుపు

మందఱు నొక్కటే దేహమందుఁ బ్రీతి, బాలకుం జంపె దీ వెంత పాపమతివొ :

ప. అని పలుతెఱంగుల నొత్తిచెప్పిన నత్తాపనువలుకులు చెవిఁ బెట్టక వ్యాధిపీడితుం

డగుకతి నహరిశ్చంద్రుండు క్రతూద్యముండై కునశ్శేపు విడువనొల్లఁడ. దానం

జేసి గాదిజుండు క్రోధాకులుండై యవ్వప్రకుమారునకు వరుణదేవతా ప్రీతిదంబగు

మంత్రం బుపదేశించె.

366

- క. అతఁ డమృత్రోత్తమముం, బ్లుతస్వరముగా జపింపఁ బూర్ణకృపాసం
గతుడై వరుణుం డయ్యెడ, కతిరయమున వచ్చి విడిచి యధిపున కనియెఁ. 367
- ప. రాజా : నీ కిఁక వ్యాధిబాధ లేకుండెడిఁ గృతప్రతిజ్ఞుండ వైతివని యరిగి దాన
హరిశ్చంద్రుండును సంతసించె. 368
- క. మునిసుతు నిటువిడిపించియుం, దనమాటన్ వినని నృపు నెదన్ మఱవక స
న్ముని గాధిపుత్రుఁ డున్నం, త నరిగె నొకనాఁడు ఁని కతఁడు వేఁటకునై. 369
- ప. అట్లరిగి కౌశికీతటమ్మన నొక్క సూకరముం బడనేయఁ గ్రుమ్మరువాఁడు
మధ్యాహ్నకాలమ్మన వృద్ధబ్రాహ్మణా కారుండగు కౌశికుచే వంచింపఁబడి తన
రాజ్యంబాది నిఖిలంబును గోల్పోయె. 370
- క. అంత నొకనాఁడు కౌశికుఁ, గాంతారమ్మన యదృచ్ఛగాఁగ నిత్రుద్ద
స్వాంతుండు వసిష్ఠుం డను, సంతయు నృపువలన వినిన యట్టిండగుటఁ. 371
- ఉ. నా యజమానుడైన నునాథు వృథా కపటఁబు వూని నీ
వేయపరాధముకా గనకయే కడు వంచనచేసి తక్కుటా
నీయవివీతి కేమి యన నేర్తు బకక్రియ నీతపంబు దం
భాయిత, తాపసాధను : యహంకృతి వమ్ముగ నేల తాల్చెదో. 372
- క. ఆ నరనాయకుని బక, ధ్యానపరత నిట్లోనర్చి తనిసితివి బకం
లై నెగడుమింక నని శా, పానుగతికా బలుక నాతఁడలుక వాడమగఁ. 373
- ప. వసిష్ఠుంగాంచి యే నెంతదనుక బకంబనై యుండుదు నందఁక నీ వాడివై యుండు
మని ప్రతిశాపంబిచ్చె; నిట్లన్యోన్య శాపమ్ముల నిరువురు నాడీ బకమ్ములైరి. 374
- క. ఇరువురును మానసతటీ, తరువుల వేర్వేఱయొండి తఱుఁగని కోపం
బురహికా నఖచంచుపుదో, ధ్రువప్రహారములఁ బోరుదురు ప్రతిదినమున్. 375
- గీ. పక్షిరూపమ్ముగొని మునిపరు లిరువురు, రుధిర ముట్టివడంగ నీ రూఢి నెదిరి
పోరునల్పుచు బహువర్షములు చెలంగి, రఖిలలోకమ్ములును భయమందుచుండ. 376
- ప. నావుడు జనమేజయుండు వారికి శాపం బెటు తొలంగె ననుడు ముని యిట్లనియె.
- క. వరులు సురలు భయ మందఁగ, నిరువురు నిట్లుండ బ్రహ్మ యేతెంచి పర
స్పరశాపమ్ములు తీర్చి త, గురహికా మిత్రతను గొల్చి గొనకొని యరిగెన్. 378
- ప. పిమ్మట వారలును దమ తమ యాశ్రమమ్ముల కరిగి సుఖంబుండిఁ రెట్టిమహద్ద

లేనియు నహంకారంబు విడనోవరు; తద్దోషమునన కదా మైత్రావరుణుని
నిశో నిట్లు చిరకాలంబు పోరుగల్గె. 379

క. మానవుల సురల నరులన్, దానవులం గాని యెంతదనుక నరసింసం
గానంగరాఁ దొకండును, మానవసంకుద్ది గల్గ మాన్యం డధిపా. 380

ఆ. వె. మనము కుద్దిలేని మనుజుం దొనర్చుతీ, ర్థము జపముఁ దపము దానయజ్ఞ
ముఖ్యకృతులు వ్యర్థములు వాసనారహి, తునఁ దత్పలంబు దొరకు నిజము.

క. శ్రవణాదికమున మానస, ము విమలముగఁజేసి తీర్థముననుండి సదా
భవహర మగు దేవీనా, మవిభవముజపించువాఁడు మాన్యండుకలిన్. 382

ప. నావుడు జనమేజయుండు మహాత్మా; మిత్రావరుణియవి చెప్పితి నీనామంబు వసిష్ఠ
నకు గుణవ్రయుక్తమో కర్మవ్రయుక్తమో నొడుపు మనుడు వ్యాసుం డీట్లనియె.

వసిష్ఠునికి దేహాంతరప్రాప్తి.

క. నరనాయక విమిశాపము, బొరసి వసిష్ఠుండు దేహము విడిచి మిత్రా
వరుణులకుఁ బోడిమి మిత్రా, వరుణియనం బరఁగెనన నృపాలుండనియెకా. 384

క. ముని ననవరాధుఁ జతురా, ననతనయు వసిష్ఠ భూమినాథుఁడు శపియిం
చిన నెట్లు తదిలెఁ గారణ, మును వచియింపు మన మౌని భూపతి కనియెకా 385

క. కారణము మున్న చెప్పితిఁ, గా రాజవరేణ్య! యెట్టి ఘనులైనను నం
పారమువ గుణపరీతులు, ప్రేరేపించు నవి యెట్టి పెనుదుష్కృతికిన్. 386

గీ. రాజు లొనరించునట్టి ధర్మములుగాని, పరమమును లావరించు తపములుగాని
యమరు మాయాగుణప్రేరణమునఁజేసి, కామలోభమయమ్ము లోకమ్ము నిజము.

క. మొదల వసిష్ఠుం డానిమి, కదయుండై శాప మిచ్చె నాభూపతియొకా
బదపడి ముపిని శపించెన్, విధి దాఁటఁగ నేరితరమె పృథ్వీనాథా. 388

ప. ఆజగజ్జనని యనుగ్రహమ్ము వడయరేని హరిహరాదులైనను విముక్తులు గాఁజా
లరు. తదనుగ్రహంబు గల సత్యవ్రతాదులు పామరులయును విముక్తులగుట
తెల్లంబ యని మఱియును. 389

క. ఆ యంబిక హృదయం బది, యేయెవ్వారలును గాన రిది నిక్కము కా
నీ యాపె భక్తజనుల న, పాయవిముక్తుల నొనర్చి భరియించు నృపా. 390

వ. కాపున నయ్యంబి యందలి భక్తి దోషవిరూపనకారణంబగు, నది రాగదంభాది
యొక్కంబగునేని బ్రత్యవాయదాయకంబని యెఱుంగుము. 391

క. అమలతరవ ర్తమందు, త్తముఁ డివ్వెకుతమజాండు దర్మాత్ముఁడు భూ
రమణశిరోభూషణ మన, విమి యను నొకచక్రవర్తి నెగడు నృపాలా. 392

గీ. అతఁడు బ్రాహ్మణపితము దా మతిఁ దలంచి
గౌతమాశ్రమమునకుఁ జక్కటి జయంతు
పుర మనెడిపేర నొకపురిమును నఖండ
సంపదల కాకరముగ నిస్సంపఁ జేసె. 393

వ. పదంపడి యొక్కయెడ నానృపతివరుండు దీర్ఘ కాలంబగు నొక జన్మంబు సేయఁ
దలంచి తిండ్రియగు వివ్వెకునాజ్ఞఁ గొని మహామున్యవదిష్టప్రకారంబున సంభారం
బులు సంగ్రహించి భృగ్వంగిరోగౌతమపుల స్త్యబ్జుచీకపులహక్రతుప్రముఖులగు
ముసుల నామంత్రించి కులగురుండగు వసిష్ఠుం గాంచి యిట్లనియె. 394

గీ. ఐదువేలవత్సరము లభ్యంబి నర్థి, గుణిచి జన్మం బొనరెద గురువరేణ్య
నకలయజ్ఞ సంభాంబు సంగ్రహించి, నాడఁ జేయింపు మన నృపున కతఁ డనియె.

వ. అంబామఖం బొనర్చ మయ్యుక్తుండై పాకాననుం డింతకుమున్న నీవలె నన్నుం
బ్రార్థించె; నాజన్మంబును బంచశతవర్షాత్మకంబి దానినెఱవేర్చి పిదప నీజన్మమ్మున
కరుడెంచువాడ సంతదనుకఁ దాళుమనుడు నిమి యిట్లను. 396

క. మునులం బిలిచితి జన్మ, మ్మునకున్ సంభాంమెల్లఁ బూరించితి మా
యినకులమునకున్ గురుఁడవు, నను వంచన చేసి యరుగ న్యాయమె నీకున్.

వ. చినశోభిమ్మునంజేసి నీ విట్టాసరి-పఁదగదని మాటిమాటికి నివారితండయ్యు పసి
వుండు గణియింపక పురవతి మఱిమ్మునకుం జనియె. 398

ఉ. పిమ్మట వైమనస్యమున వేగమెల్లర్చి నిమిప్రభుండు స
త్సమ్మతు గౌతముం గురువదమ్మున నిల్చి తుషారభూద్రపా
ర్వ్యమ్మున దేవికిన్ మిగుల సమ్మతిగాఁగ మఱిబొనర్చి ప్రే
మమ్మున నెల్ల ఋత్విజాల మాన్యంఁ జేసె నపారదక్షిణా. 399

వ. ఇంతకుమున్న వసిష్ఠుం డింద్రమఖంబు సంపూర్ణంబొనరించి తత్కృతపూజలంద
నిసి యజ్ఞదీక్షమవ్యమ్మున నిమి గణపచ్చిన నతండు నిద్రావళుండై దర్శనం
బొసంగఁదాయె దానం గోపించి వసిష్ఠుండు. 400

చ. కులగురు నన్ ద్యజించి మదిఁ గొంకక వేటొకనిఁ వరించి నా
యలముపదమ్మున వ్విలిపి యాగ మొనర్చుచు నంతఃబోక యి
వ్వల నినుఁజూడ రాఁగ విటు వంచన చేసితి నీదు దేహ మీ
యిలఁ బదెడిన్ విదేహగతి విప్పడ చెంచుము శాపమిచ్చితిన్. 401

చ. అను నమ్ముని వచనమ్ములకుఁ దలఁకి భృత్యులు నృపుని లేపిన నశండును జను
దెంచి శాపందిచ్చుట యెఱింగినవాఁడు గావున గురున కిట్లను. 402

శా. పంకేజానను నాత్మనంబవుఁడవై పాపమ్ము లెక్కింపకే
హంకారమ్మున శాపమిచ్చితివి నాయందింతయున్ లేదుగా
పంకం; బిక్కట లోభబుద్ధివయి భూపాలు న్ననున్ శిష్యు ని
శృంకకా వీడితి సిగ్గెఱుంగవు దనాశాలోలపత్వమ్మునన్. 403

క. నీదోషము నాయం దా, పొందించి శపించి తింతపాపవుఁగోపం
బూదిన నీదేహమునకు, నాదశయ ఘటిల్లు నిదియు న్యాయ్యమ్ముగుటకా. 404

ప. ఇట్టిరువురును బంస్పర శాపోపహతులైరి. పదంపడి వసింపుండు చతురాననుకడ
కరిగి యిట్లనియె. 405

క. నిమి యను రాజన్యుఁడు కా, యము వడఁగ శపించె దేహ మన్యము జ్ఞానా
దిమహిమ మియ్యది పోకుం, ద మహాత్మ యనుగ్రహింపు నావుడుఁ బేర్పికా. 406

క. చతురాననుఁ డిట్లను న, హృతి మిత్రావరుణదేహమహితాంశనమ
స్వితుఁడ వయి పొడమి జ్ఞాన, స్థితి గని పూజ్యత్వ మంది చెలఁగెడు తనయా. 407

ప. నావుడుఁ దండ్రికి నమస్కరించి తత్క్షణమ వరుణాలయమ్మున కరిగి దేహత్యాగం
బొనరించి జీవాంశమ్మున మిత్రావరుణులయందుఁ బ్రవేశించె నంతఁ గొందొక
కాలమ్మునకు, 408

క. ఆచ్యుటికి నరిగె సూర్యశి, యచ్చపలాక్షిఁ గని వార లతికాముకులై
యచ్చర కిట్లని రెంతయుఁ, బొచ్చెమునకుఁగాని కూర్చి పొనఁగి యెసంగన్. 409

చ. చెలి నినుఁజూచి మామనము చిక్కెను జక్కెరవింటిజోదుకో
ల్లింకుఁ; దలంకుమాన్చి దయదాపక యిచ్చకు నచ్చినట్ల దా
సుల మముఁగూడి కేళికలఁ జొక్కుము నావుడు వారియందు ని
శ్చలమతియై వసించె నటఁ జారువిలోచన కూర్చి పెంపునన్. 410

మ. కో. వారితేజము కంభమందు నవరజా బడె సంతలోఁ

జారుదేహులు మౌను లిద్వరు సంభవించిరి దాన న
వ్వారిలోఁ బ్రహముం దగన్తి ప్రభావశాలి వసిష్ఠుఁడున్
ధారుణీశః ద్వితీయుఁ డీంతయు దైవపాక మెఱుంగుమీ.

411

వ. అం దగన్తి బాల్యమునన తపమునకు వనంబున కరిగె వసిష్ఠుని నిజ్ఞైకుండు
గైకొని కులార్థముగాఁ బాలించుచుండె నిది వసిష్ఠదేహంతరప్రాప్తి నావుడు జన
మేజయుండు నిమి యేమయ్యె నుడువుచున వ్యాసుం డీట్లను.

412

క. కనియె మఱియొక్క దేహం. బును వైశమ యవ్వసిష్ఠముని; నిమిభూపా
లున కట్లు కలుగదాయెన్, విను జనవర దీని విధము విస్తృతఫణితిన్.

413

వ. అట్లు వసిష్ఠుండు నిమికి శాపంబిచ్చినఁ గ్రత్వర్థం బేతెంచిన ఋత్విజారెల్లరుం
గలసి యిట్లు యోజించిరి.

414

క. విపరీతమయ్యెఁ గార్యం, బహుర్ణదీక్షుండు నృపతి యన్యాయముగా
శపియింపఁబడియె దేహం, బవగత మగు పింక దీని నాఁగఁదరంబే.

415

వ. అవశ్యముగఁ గాదగు కార్యముల నొకం దాఁగనేర్చునే? యని చింతించి
మంత్రశక్తిచే నతని దేహంబు కించిచ్చునన యుక్తంబగునట్లు కాపాడి క్రతు
సమాప్తి యొనరించుటయు.

416

ని మి కి దే హాం త ర ప్రా ప్తి .

అ.వె. క్రతుసమాప్తి యందుఁ గ్రతుభుక్కు లరుదెంచి, జీవమాత్రశిష్టు భూవరేణ్యుఁ
గాంచి పలికి “రథిన కావించె నీజన్మ, మెంతయేని మాకు సంతసంబు.

417

క. వరమీగ వచ్చినారము, నరదేహమునందు వాంఛనాబునో లేదే
సురదేహము వాంఛింతువా, నువర తెచ్చు” మన నిమియు నాకుం కనియెన్.

418

క. కాయం బెన్నఁటికేని న, పాయముఁగను దాని గోరః నఖిందీగద్దృ
ష్టాయతనముల నెప్పుడు, వాయువనై యుండుపొంబె వాంఛింతునొగిన్.

419

వ. అని పలుకు నిమి యాత్మం గుఱించి దేవతలిట్లనిరి. రాజాః సర్వేశ్వరి యగు జగ
దంబం బ్రార్థించితివేనిఁ ద్వత్కృతమశునంతుష్టయగు నప్పరశక్తి నీ వాంఛితం
బొసంగు.

420

- చ. అని సుర లానతీగ నిమి యాత్మ జగజ్జననిన్ విశేషభ
క్రి నెగడ గద్దవస్వరము గీల్కొన నన్నుతి చేయఁ గోటి నూ
ర్యనిభనుహప మొప్ప జగదంబిక గోవరమై వరంబు గై
కొను చున నెల్ల దేవతలకున్ ముద మబ్బురముం జెలంగఁగఁ. 421
- వ. అంత నిమియు వినయమ్మున విట్లను. 422
- క. ఈ నెంచెదేని వరమును, జ్ఞానం బప్రతిహతమ్ముగా నొసఁగియు దృ
క్ష్టానమ్ములు వాసమ్ములు, గా విడుమీ నకలభూతగణముల యందున్. 423
- ప. నావుడు జగదంబ యిట్లను. 424
- అ.వె. జ్ఞాన మబ్బునీకుఁ గర్మావశేషప, ర్యంత మఖిలభూతరాశినేత్ర
వాస మొదవు నిమిషవర్తన నీనిమి, త్తముగ నేత్రములకుఁ దగు నృపాల. 425
- క. విను పశుపక్షులు మనుజులు, సనిమిషు లనిమిషులు సుర, లొసంగితి నీ కో
రిన వశుని జగదంబిక, చనియెం దనయంత నిమియు సంతసమందెఁ. 426
- ప. వదంపడి మునులందఱును విమిదేహ మ్మొక్కెడ నుంచి పుత్రోత్పత్తికై యొక్క
యఁజిం దెచ్చి మధించిన నవ్వారి మంత్రబలమ్మున నమస్త లక్షణముల నిమి
తెనయగు నొక్క కుమారుం డుచ్చించి యతం దరణి మథనమ్మున నుద్భవిల్లటం
జేసి మిథియనియు జనకునివలనఁ బొడముకతన జనకుండనియు నెగడె. 427
- క. విమి దేహంబెడలు నిమి, త్తముగఁ దరస్వయమునందుఁ దగియె విదేహ
ఖ్య మనుజపక్షుల కనూదా, నముగ నపార్థకముగాక నరపాలమణి. 428
- ప. పిమ్మట నిమిసుతుండగు జనకుండు ప్రథికుండై గంగాతీరమ్మున మిథిల యను
నొక పుంబు దనదాన్య గోపురాట్టాలాది విభిలనంపత్సమృద్ధంబు రచింపజేసి
యందు సుఖింబుండె. 429
- క. జనకుని యన్వయమందున్, జనన మ్మండిన యశేషజనపాలకులు
జనకులనఁ బరఁగి జ్ఞాన, మ్మునకుం దానకములగుచుఁ బొలిచిరిపేర్కిఁ. 430
- ప. ఏతద్వంశజుల తెల్లరకును విదేహజనకనామంబులు చెల్లుచుండు విది నిమిదరిత్రం
బనవుమి జనమేజయుండు వ్యాసుం గాంచి మహాత్మా! వసిష్ఠుండు గురు వగు
కతినఁ దన్ను శపించినం జెల్లుఁ గాక తాను శిష్యుండును శుభవదమ్ముగు దేవీమఠ
మ్మునికుఁ గర్తయునై క్షమ దలంపక బ్రహ్మపుత్రునకు వసిష్ఠునకు కాపం వీడగునే
యనిడు సాత్యవశేయుం డిట్లనియె. 431

- క. తెలిపితి నజితేంద్రియలకుఁ, గలుగదు దేహంబు శాంతి, తమగల మహనీ
యులు దుర్లభు లిల సన్న్యా, సులయందేనియును శాంతి చొప్పడ దనఘా. 432
- ఉ. అకలి దప్పియు నివ్విడిచి యన్నిసుఖమ్ములు వీడి యోగియై
తేకువ నొప్పుగాక తెగఁదెంపఁగలేఁడు మనోగతంబులొ
ప్రాకృతశత్రువర్గముల బాధివసత్తమ : యట్టివాని నీ
లోకమునంద కాదు సురలోకమునందును గానరాదుగా. 433
- ప. బ్రహ్మపుత్రులైన మహామనీంద్రులును గుణత్రయావిద్యులై యున్నపు డమృత
నెన్ననేల : మున్ను యోగభ్యాసరతుండును సాంఖ్యవేత్తయు నగు కపిలుండు
దైవయోగమ్మున సగూత్మజుల దహించె; నొక్కండన నేల : హరిహరబ్రహ్మ
లాదిగ నకలమ్మును నహంకార కలితంబని యెఱుంగు మహంకారోత్పన్నంబగు
జగమ్మునఁ దద్వియోగమ్ము దుర్లభమ్ము. 434
- క. ఒకవేళ సత్త్వవృద్ధియు, నొకవేళ రజోధికతయు నొకవేళఁ దమః
ప్రకటతయుఁ గలుగు గుణములః, కకలంకత నొక్కరీతి యలవడ దీనఘా. 435
- ప. అగుణుఁడును నవ్యయుఁడును బరముఁడును నిర్లేపుఁడును సర్వభూతాలక్ష్మ్యఁడును
నగువాఁడొక్క పరమాత్మ, మతీయుఁ బరశక్తియు నట్టివ. ఈ యరువురకు నెల్ల
ప్పుడు నై క్యంబని యెఱుంగునది. 436
- క. పరమాత్మకుఁ బరశక్తికి, నరయు నభేదంబు నెవ్వఁ డాతఁడు ముక్తిం
బొరయు నఖండజ్ఞాన, స్థిరుఁడగు నిది యెఱుంగు వేదసిద్ధాంతముగా. 437
- క. జ్ఞానంబు రెండుదెఱుగులు, గా నెఱుంగు మొకండు శాబ్దిక మ్మది వేదా
ధీనమ్మును శాస్త్రార్థా, ధీనంబునై జనించుఁ దెల్లం బదిపా. 438
- ప. శాబ్దిజ్ఞానమ్మున మతికల్పితమ్మలగు వికల్పమ్ము లనేకమ్ముల వాడము నిక
రెండవది యనుభవం బనంబడు నిట్టిజ్ఞానం బేరికి దుర్లభంబు. 439
- క. మునుడైన వేత్త దొరకిన, జనునకు ననుభవముగలుగు సకలతమమ్మున్
మునుకొని యడంచు నయ్యది, జనవర : తమ మడఁపలేదు శాబ్దమొందుకా. 440
- ఆ.వె. అదియ కర్మ మెద్ది యడంచు బంధమ్మల, నదియ విదై ముక్తి కమరునెద్ది
శాబ్దికంబు తమము పంహరింపదు దీప, మన్నమాత్రఁ దిమిర మడఁగు నెట్లు? 441
- క. పరహితమును గోపమ్మున్, బొరయమి రృతి యొర్పు శీలమును సంకోషం
బరయఁగ విద్యకు ఫలములు, నరవర : ఫల మనఁగరాదు నైపుజీ యెంచున్. 442

వ. యోగాభ్యాసమ్మున నొండె విద్యాభ్యాసమ్ముననొండె గామాదినాశం బలవడ
దయ్యవి మనోజాతంబులగుటఁ దజ్జయమ్మునఁ గావి లోఁబడవు. 443

క. మనము జయింపని కతమున, మునిపై నిమిభూవరునకు మొనయడు శమ మ
య్యసముఁడు యయాతి మును శు, క్రునకున్ బ్రతిశాప మీఁడు క్రూరుఁడు గామిన్.

క. పృగువుక్రని శాపమ్మునఁ, దగ జర గ్రహించె నెంత ఛార్మికుఁడొ యయా
తి గణింప నొక్కఁ దొక్కం, దగవకు సౌమ్యుండు క్రూరు లందఱు జగతిన్.

హై హ య కృ త వి ప్ర వ థ.

చ. ఒకనిస్వభావ మొక్కగతి నొప్పెడి దీనికి నింతయే? ము
న్నకరుణలై ధనాశమెయి హైహయు లాత్మపురోహితుల్ కలా
ప్రకటితు లత్త మోత్తములు భాగ్గవులన్ బరిమార్చ లేదె? పా
తకములు క్రోధిమూర్చితు లెదన్ గణించు రొకించు కేనియున్. 446

వ. నావుడు జనమేజయుం దిట్ల నియె. 447

గీ. బ్రహ్మహత్య గణింపక భాగ్గవులఁ బు, రోహితుల నుక్కడంచిరి హైహయు లని
పలికితివి వార లెవ్వనికులమునందుఁ, బొడమి రేకారణము కోపమునకుఁ జెప్పును.

క. కారణము లేనికార్యం, వారయ మగ్రజాల రాజు లమమెన్నక పా
ధారణముగఁ జంపుదురే! వైరం బెంతేని నుండవలయు మహాత్మా! 449

క. బలవంతులయ్యు రాజులు, బలహీనులఁ బూజ్యులైన బాడబవరులకా
గలుషభయమ్మును జెందక, తలదఱుగుట పాడియగునె ధర్మము చెడదే! 450

వ. నా కీ సందియం బెడఁబావు మనుడు వ్యాసుండు పురాతన కథ స్మృతికిం దెచ్చికొని
యిట్లు నెప్పందొడంగె. 451

చ. కలఁడు సహస్రబాహుఁ డదికంబగు శౌర్యము వొచ్చువాఁడు ని
స్తులబలశాలి హైహయుఁడు దుర్జయతేజుఁడు కా త్రపీర్యభూ
తలపతి ధర్మతత్పరుఁడు దానమునన్ గడుమేటి యాతఁ డ
గ్గంముగఁ జేసె జన్నము లగణ్యముగఁ దగు భూరిదక్షిణన్. 452

వ. అతిండు హరి యహవతారంబగు దత్తాత్రేయుని శిష్యుండు; భృగువులకును నట్ల
యాజ్యుండగు కతినఁ దా నొనర్చిన జన్నమ్ములం దొనఁగిన ధనమ్మున వార లతి
దనికులై హయాదీనంపన్నులై చెలంగుచుండిరి. పదంపడి కా త్రపీర్యార్జునుండు

కొందొక కాలమ్మునకు దివంజేగుటయుఁ దద్వంతులగు హైహయలు ధనహీ
నులై తదర్థంబు తమ గురువులగు భృగువుల యాచింపం జనిన వారలు ధనజ్ఞు
లగుకతన నీ నొల్లక కొందఱు పాఠిపెట్టియుఁ గొందఱు బ్రాహ్మణుల కొనం
గియు మఱికొందఱెవ్వఁజేనియు దాచియు రాజభయమ్మునఁ బలాయితులై
యొక్కపెట్ట దుర్గమంబులగు గిరిగహ్వరమ్ము లాశ్రయించి; రంత హైహయలు
వారల గృహములన్నియు వెదకి యొక్కరునేనిం గానక దనార్థంబు భూతననం
బొనర్చుటకు నుంకించిరి. 453

క. భృగువులయుఁ జుట్టుపట్లన్, దగు విప్రులయు సదనములు శ్రవ్విన ద్రవ్యం
బగణితముగఁ గన్పడె భీ. తగతిన్ శరణంబు గొనిరి తదగత విప్రుల్. 454

ఆ. వె. శరణుఁ గనినవారిఁ, జని గిరిగహ్వర, మ్ములను దాఁగువారిఁ బొలియఁజేసి
రెల్ల భార్గవుల నహీనకోపమ్మునఁ, బట్టి దొరకినంతవట్టు నదివ. 455

శా. ఆగర్భమ్మును భారుణేం వొలిచి ద్రవ్యం బంతయుం గూర్చి భూ
భాగంబెల్లెడ గ ర్తముల్ గొలిపి చంపంజొచ్చి రాజాలమున్
ప్రీగర్భమ్ములు పాడుచేసి భృగులన్ దీవ్రాప్తముల్చొన్ని రెం
తే గగ్గోయగ నేడ్చి రంగనలు కన్నీ రేలులై పాఠఁగఁ. 456

వ. అట్టి హైరకృత్యమ్మునకు నహింసక సమీపతీర్థవాసు లగు మును లేతెంచి హైహ
యల కిట్లనిరి. 457

చ. విడువుఁడు బ్రహ్మజాతి విటు వీరులరై పొలియింపఁ జెల్లునే ?
యుడుకుమెయిఁ గటా : పనిత లూరక తల్లడిలంగ గర్భముల్
వొడుచుటపాడియే ? నృపులఁబోఁడుములే యివి : యింత పాపముం
దడఁబడ కాచరించెదరు తప్పక తత్ఫల మిష్ట కన్పడుకా. 458

వ. అను మునులకు హైహయ లిట్లనిరి. 459

ఉ. మీరు మహానుభావులరు మిన్నక వీరలు మాడుపూర్వం
జేరి ఫలమ్మునన్ ధన మశేషము గైకొని దాచిపెట్టి రీ
చోరులఁజంపఁ బాతకము చొప్పుడునే బకవృత్తులన్ ? ఋణం
వీరఁట పాదవృద్ధి ? కిపు దేమొక కార్యము చేయఁగోరినకా. 460

క. దాత యగు కార్తవీర్యుఁడు, పాఠులు వైచుకొన ధనము పంచి యిడెనే ? మీ
కేతాదృశ మగు కృత్యము, చేతఃప్రీతికర మగునె ? చెప్పుఁడు మానుల్. 461

చ. క్రతువు లొనర్చి మొక్కుడగు కార్యములం బొనరించి విత్వరి
క్రతతికి నిచ్చి సౌఖ్యముగఁ దా భుజియించి ధనంబు విప్రుఁ డీ
గతిఁ దగ వెచ్చఁబెట్టవలెఁ గాకుచిన్ నృపదోరవహ్నిసం
గతచుయి వమ్మగుఁ; విడుచుఁగా యది రక్షకు నెన్నిటంగులన్ ? 462

గీ. అట్లు కాదేవిఁ దాఁ దాచినట్టిధనము, నొరుల కీక భుజింపక యున్న కతనఁ
జచ్చి పరలోకమున కేగి జమునియాజ్ఞ, నరకసంగతుఁ డగు ధననాయకుండు. 463

క. దానము భోగము నాశము, నా నెగడున్ మూడు గతులు నరు లా రెంటికా
మానిన మూడవగతిచేఁ, దా నడఁగు ధనం బదెంత దాచినయేనిన్. 464

గీ. ఏము పాదవృద్ధి నీ నెంచి మాపురో. హితుల విజయమెనఁగ ఋణము నడుగ
నీఁ దలఁప విట్టిహినులు రాజుల, మైన మాకు దండులగుట తప్పె ! 465

క. కృపణు లదాఁ లభోక్తలు, నెపమున నార్జించువారు నేఁ నిడెడివా
రుపకారశూన్యులఁ భూ, మిపతులకుఁ దండులమట మీరెఱుఁగనిదే. 466

ప. అట్లగుట వందకులును బ్రాహ్మణాచములును నగు వీరల దండించుటకు మహాత్ము
లగు మీరలు క్షమియింప వలయునని యహ్మోనుల నెట్టకేలకు నొప్పించి తృగు
పత్తుల గర్విష్టులు పగుల్చుచుండ నయ్యంగన లందఱును దుఃఖార్తలై హిమవ
త్పర్వతస్మున కరిగిరి. 467

గీ. హైహయలచేత చనరోభ మమర విప్రు, లిట్లు హతులైరి, యెవ్వారికేని లోభ
మొక్కుడగుక్రతు, వద్దాని నెనయువాఁ డొ, నర్పఁగారానిపనులు భూనాద ! లేవు.

చ. కులము నడంచు ధర్మమునకుంజెడు, దల్లినిఁ దండ్రి నాత్మజా
తుల హితులన్ గురూత్తములఁ దోజివియించిన యన్నదమ్ములన్
లలనలఁ జాట్టలన్ మది దలంకక చంపగఁజాలు ఇట్టుఁదొ
తులువకుఁ జేయరానిపని దోఁపదు ముజ్జగమందుఁ జూచినఁ. 468

గీ. కామమునకన్నఁ గ్రోధమ్ముకన్న నెక్కు, దైనకత్రు వహంకృతికన్న లోభ;
మదిగలుగువాఁడు ప్రాణమ్ములైన విడుచు, నన్న నవ్వఁ దొనర్చని దన్య మున్నె !

ఉ. నా జనమేజయందను మనమ్మగు నీవచనామృతంబు నెం
తేఁ జనిగొన్న నించుకయఁ దృప్తి యెసంగదు భాగవాంగనర్
రాజభయమ్మ పీడుటయు బ్రాహ్మణపంశము వృద్ధియున్ ముసిం
ద్రాఁ జనఁపంద్య, నాకుఁ గృప నానతి యిచ్చి కృతార్థుఁ జేయవే.

ప. నావుడు వ్యాసుండిట్లను, రాజేంద్రా ! హైహయపీడితలై భృగువనితలట్లు హిమవం
తమ్మున కరిగి యచ్చట మృణ్మయంబగు గోరీవిగ్రహం బొనర్చి సరిత్తటమ్మున
నిల్పియు పోషణపూర్వకమ్ముగఁ దత్పూజల నొనర్చుచు మరణమ్మునకుఁ గృత
నిశ్చయలై యున్నంత, 472

క. ఒక రాత్రికాలమున దే, వి కృపావతి యగుచుఁ జారువేషిణీయై వా
రికి స్వప్నమందు "మీలో, నొకతెను నూరుజుఁడు పురుషుఁ డుద్భవమందున్. 473

క. వినుఁ దత్ఁడు మామకాంశం. బునవాఁ దగుకతన శక్తిపూర్ణుండై మి
మ్మును బ్రోవఁగఁడఁ నమ్ము". డని చెప్పి తనంత సరిగె; నంతట వారల్. 474

ప. మేలుకొంచి సంతోషదంతురితాంతరంగలై యున్నంత నందొక్క వనిత యూచు
వుచే గర్భమ్ము ధరియించి క్షత్రియభయమ్మున నెందే బోఁ దలంచి వలాయనం
బొనర్చుచున్న యది రాజులచేఁ జూడఁబడి ఉద్గపాణులై తన్ను వెనుకొనునవ్వ
రికిఁ దలంకి గచ్చిరక్షణార్థం బాక్రోశించుచు నిరాధారయై సింహగృహీతయు గర్వి
ణియు నగు హరిణింబోలి కుండుచున్నంత. 475

౪ డౌ ర్వో త్స త్తి.

క. తనకల్లి దీనదళఁ దాఁ, గని నైఁపక యూరువుం బెకల్చుకొని తటా
లున శిశువు వెలికి వచ్చెకా, దిననాథుంబోవిమేటి తేజమువెలయకా. 476

క. అచిన్నిశిశువు తేజము, చూచినతత్త్వజమునంద చూడ్కులు పెడి యా
రావజనమ్ములు గిరులన్, ధీచెడి జన్మాంధులనఁగఁ దిరిగిరి భూపా. 477

ప. అట్లు తిరుగుచు వార లందఱు నొక్కెడకుఁ జేరి తమమనమ్ముల నాశ్చర్యంబును
దైన్యమ్మునుం బొడమ నిట్లు యోజించిరి. 478

క. బాలకుఁ జూచినయంతన, యేలొకొ నేత్రములు వోయె నిందఱకుం ద
ద్వాలకు మహిమమొ లే కా, లీలావతివ్రతముపెంపొ లేక మఱేమో. 479

ప. అని చింతించి బ్రాహ్మణవ్రభావం బగణ్యం బనియెంచి హైహయులు మెల్లమెల్లన
నామె యున్నెడకరిగి తమభయమ్మున వడంకు నాబ్రాహ్మణికిఁ గృతాంజలులై
శరణంబు వేడుచు నిట్లనిరి. 480

ఉ. అమ్మ ! నినుం గనుంగొనినయంతన కన్నులు వోయె నీచరి
త్రమ్ము నుతింపఁగా వశమె గ్రక్కున మమ్ము ననుగ్రహించినే

శ్రమ్మల నీగదమ్మ దయ దిప్పట పాడియటమ్మ దృగ్విహీ

నమ్మగుజీవనమ్మ మరణమ్మన తెక్కుడు గాదె యేరికా.

481

ఆ. వె. ఇంక నిట్టికర్మ మేమొనర్చుము భార్గ, పులకు సేవకులము తెలిసి తెలియ

కాదరించినట్టియనుము క్షమించి క, న్నుల నొసంగు మమ్మ యెలమి మాకు.

చ. ఇది మొదలు భృగువులయెడ హైహయ లందఱును వైరంబు విడిచి వర్తించు

నట్ల శవతం బొనరింతుము, వీవును బుత్రుండును నుండు బుండుం గలరు మమ్మును

గ్రహింపు మనుడు వారలకు నాట్రాహ్మణీ విస్తయంబు గదుర నిట్లనియె. 483

ఉ. మీనయనమ్మ లే నెఱుంగ మీపయిఁ గోపము లేదు నాకు మ

త్సూనఁడు బంధుభూతుకుల దుష్టుల మి మ్మిటు చేసె నక్కటా !

కానక మంచిచెడ్డల నకారణ మర్థపఃత్వ మూని వి

ద్యానిధు లైనతాపసుల నట్లొనరించిన రిత్త వోవునే ?

484

క. గర్భగతు లైనశిశువుల, నర్పకులకా వృద్ధులన్ దయాళూన్యత సం

దర్ప మెఱుంగక చంపిన, నిర్పాగ్యుల మి మ్మడఁప జనించె నితఁడొగిన్.

485

ఆ. వె. ఊరుగర్భఁ డగుచు నుండెను శతవత్స, రమ్ము లీతఁ డాగమమ్మలెల్ల

నపుడు సంగ్రహించె వంబాకటాక్షమ్మ, కతన నాకుఁ గొడుకుగా జనించె.

486

గీ. పితృవరమ్మున మిగులఁ గోపించియున్న, వాని మత్సుకు నొర్పు నవంధ్యభక్తి

వేడికొని వేడి మాన్ముడు వేగ మీకు, నేత్రములు గల్గ నింతయు నిక్క మనుడు.

చ. వార లందఱును వినయసంక్రమమ్ము లిగురొత్త మునివరుండగు నాయోర్వ సమ్ము

తించినఁ బ్రసన్నుండై యతం డంధులగు హైహయుల కిట్లనియె. 488

గీ. దేవనిర్మితములు తప్పిపోవు పెట్లు, వాని కొక్కింత తజ్జఁడు వగవఁబోఁడు

ఋషుల కింక సౌఖ్య మబ్బెడి దృష్టు లెప్ప, టిగతి మీకుఁ జెలంగు, నరుగుఁడు కదలి.

చ. అని యోయ్యం డనుగ్రహించుటయు,

490

ఉ. అతినియాజ్ఞ నొంది నృపులందఱు నెప్పటిగాట్ల రోచనో

పేతత నేగి, రక్కామరు నెంతయుఁ బేర్చి గడల్కొనంగఁ ద

న్మాత గ్రహించి యాశ్రమమునన్ దగఁబెంచుచునుండె, నర్థకా

మాతురులైన హైహయులకై సవరాభవముకా గ్రహించితే.

491

చ. నావుడు జనమేజయుం డిట్ల నియె.

492

గీ. భారతులకెల్ల భరతునివగిది యాద, పుంకు యదునృపునట్ల మీల కులమున
హైహయం దనునొక్క రాజురనే; ము. నీంద్ర! లేకున్న హైహయ లెట్లులెరి :
ప. నావుడు వ్యాసుం డిట్లనియె, రాజేంద్ర! సూర్యపుత్రుం దగు రేవంతుడనువాఁ
డొక్కనాఁ డుచ్చైఃశ్రవమ్ము నధిష్ఠించి భగవద్ద్భానాకంక్షియై వైకుంఠమ్మున
కరిగె. 494

హై హ య వ ం శ ము.

క. లచ్చియు నన్నయినను, యుచ్చైఃశ్రవమున్ గుహరు సూరక కోర్కెల్
పెచ్చుపెరుగ సంస్తంభన, మచ్చుపడం జూచుచుండె నాలో హరియున్. 495
ఆ.వె. హయము నెక్కి వచ్చునతిమనోహరుని రే. వంతుఁ గాంచి విస్మయాంతరింగుఁ
దగుచు భార్య కిట్లు లనియె “నో భార్యంగి! యెవ్వఁ డొక్కొ గుఱు మెక్కి వచ్చె!
ప. భువనత్రయ మోహనుండగు నివాని నెఱుంగుదే” యని మాటిమాటికి నడిగినఁ
దన్మయచిత్త యగు నక్కొమలి ప్రత్యుత్తరం బీనేరదయ్యె; నంత నతండు
మోహితఁగా నాపె నిశ్చయించి కోపాకులందై యట్లను. 497
ప. వినుమిఁక నేమి చూచెదపు? వేదలువట్టినదానిభంగి; నీ
మన మవశత్వముం బొరపె మానిని; యీ హయదర్శనమ్మునన్;
జనువున నెల్లెడన్ రతి నెనంగుటచే రచువై చలత్వ మూ
నినకరణన్ జలాఖ్యవయి నెట్లన నీ పవక్తిర్ని నొందుమా. 498
గీ. ప్రాకృతాంగనవోలె దైర్యమ్ము విడిచి, హయముఁ గామించి చంచలవైతికాన
బడబడవై పుర్త్యలోకసంభవము చెందు, మనుడు కాపమ్మునకు భీతినంది రమయి.
ఉ. శోకము పెల్లుగాఁగ మధుసూదను పాదయుగంబు శీర్షమున్
సోఁడఁగ మ్రొక్కి దీనదళ చొప్పుడ నిట్లను “దేవదేవ! న
న్నీకరణిఁ శపింతె? కృప యించుక లేదె? స్వభావసిద్ధమై
నాకడ నుండుపేర్నియు వినాశము చెందెనె? యంతమాత్రలో. 500
క. ఎన్నుండుఁ గోప మెఱుంగక, వెన్నవలెఁ జెల్లగునీదువిర మింతటిలో
నన్నగిలి క్రొత్తయగునే? చన్నే? న న్నిట్లు కాపసంగతఁజేయన్. 501
క. నిను విడనాడి బ్రతుక నే, రునె ప్రాణము లిపుడ దొరఁగుదు న్నికాప
మ్మున కంతమ్ము గృహమతిఁ, గవి చెప్పు” మనంగ నతఁడు కరుణార్థుండై.

ఆ.వె. వినుము నీదుగర్భమున నాకు నెన యగు, పుత్రుఁ దొక్కఁడుండు పుట్టునెప్పు
డపుడ శాపమోక్ష మగు నన్నుఁబొందంగ, నట్లు నీకు నిక్క మజ్జవదన. 503

వ. ఆనపుడు జనమేజయుం డిట్లనియె. 504

గీ. కాలయోగమ్ముకతన నిక్కరణి శాప, మంది ప్రోషితభర్తృక చంద మొంది
బడబయై యెంతదనుకఁ దా నిడుచువడసె, నెట్లు సంతానమును గని యేగెఁ బడద.

క. నావుడు వ్యాసుండిట్లు ను, రేవంతుం డబ్బరాటరీతిం గని కో
పావిష్టుండని భయపడి, పేపేగ నమస్కరించి వెలువడి యంతనె. 505

క. తనతండ్రి సన్నిధికిఁ జని, వినయమునన్ గడచినట్టి పృతాంతమ్ముకా
మునుకొని నుడివె రిమయు న, వ్యసదుహలోచనుని యాజ్ఞ వడసి వగఁదగన్. 506

సీ. చని మున్ను రవిభార్య మనతపమ్మున మన్న , చోటునఁ దమనయు సూర్యపుత్రి
గఁసినయెడ సర్వకామప్రదస్థాన , మున సుపర్వాక్ష సంజ్ఞలు బొగర్త
దవిలిన దానికుత్తరమున శోభన , కాననమ్ముల నొప్పుగన్న యెడల
బడబయై శంకరుఁ బంచాస్య దళభుజుఁ , జంద్రశేఖరు గజవర్మచనను

గీ. సీలకంఠుఁ ద్రిలోచను నిఖిలకామ , దాత నవదాతవిగ్రహా దరసుతార్థ
దేహుగుణిచి తపమ్ము నుదీర్ణవృత్తి , దివ్యవర్ణసహస్రమ్ము దివిరిచేసె. 508

వ. తత్తపమ్మునకు మెచ్చి యద్దేవుండు పార్యతీసహితమ్ముగ వృషభారూఢుండై
ప్రమథగణమ్ములు గొలుపఁ బ్రత్యక్షంబై బడభారూపిణియగు హరివల్లభ కిట్లనియె.

ఉ. ఏల తప మ్మొనర్తు జగదీశ్వరి నన్ను గుణించి దేవి ని
న్నేలెడివిష్టు వన్నియును నీఁదగునట్టి సమర్థుఁ డక్కటా
జేలవె ? భర్తఁ దక్కియు వివేకిని కింకొకడైవ ముండునే
శ్రీలకు నెట్టిఁడైన బతిఁ సేపుఁడ కాఁడె త్వదీకుఁ డల్పుఁడే ? 510

చ. ఆనపుడు లచ్చి యిట్టులను సంతయు దభ్యమ, శాప మిచ్చె న
వ్యసదుహనేత్రుఁ డయ్యది కృపామతివై యెడఁజేసి యుద్ధరిం
ప నిను యజించితికా దగఁ దపమ్మునఁ; “బుత్రుఁడు గల్గుమీఁదఁ బో
వు” ననియె శాప, మెక్కరణిఁబుట్టు సుతుండు మహాత్మః చెప్పవే. 511

క. వైకుంఠమ్మున నాపతి, యీకాననమందు నేను నిరువురకును నే
లా కల్గుఁ గూడియుండుట, యేకత లేకున్నఁ బుత్రుఁ డెట్లుదయించుకా. 512

- ఉ. నాడు తపస్యునేతకు మనస్సున మెచ్చితివేని గామితం
 బీదగు నీకు నాపతికి నించుక భేదము లేదు దీని ము
 న్నాదరరీతి నాదయితుఁ దానతియిచ్చెఁ దదాది మీకు నే
 భేదము చూడ నిట్టి నిను వేఁడుట యాతని వేఁడుటే కదా. 513
- గీ. అతఁడ నీవు నీవ యతఁడని యెఱిగిన, దానఁగాక నిన్నుఁ దలఁతునేని
 నా సతీత్వమునకు దోసమ్ము గల్గు న, నంగ మెచ్చి యయ్యనంగరిపుఁడు. 514
- ఉ. జ్ఞానులు వేదవేదులు నకల్మషులౌ మునులు౯ నిలింపుచున్
 గానఁగ లేక తక్కుముఖఁ గాలము వ్యర్థమొనర్తు రేక్రీయం
 దీని నెఱింగి తీపు వినుతింపఁ దగు౯ గడు నీ వివేక మెం
 దేనియు నంగనాజనుల కింతటి బుద్ధివిశేష మొప్పునే. 515
- క. హరిభక్తులు నను నిందిం, తురు మచ్చుకు లతినిందితుం జేయుదు రా
 హరి; నించుకేని మాయం, తర మెఱుంగఁగరా దదెట్టి తత్త్వజ్ఞులకున్. 516
- గీ. కలియుగమ్మున మాయుభయులకుఁ గల్గు, నేకత నెఱుంగ లేక దుర్దీకు లజ్ఞ
 లింతకన్నను వాదమ్ము లెనయుచుండ్రు, తెలియుదురు మేటివిజ్ఞాన మొలయువారు.
- చ. నీ కీయభేదజ్ఞానం బెట్లు చొప్పడె నెఱిగింపు మనుడు శంకరునకు లక్ష్మి యిట్లను,
 మహాత్మా మున్నొక్కనాడు మన్నాఁడు మంతనమ్మున ధ్యానపరుండై పద్మానన
 గతుండై యున్నయెడ విస్మితనై యే నిట్లంటి. 518
- ఉ. మున్ను సురాసురుల్ దగ సముద్రము ద్రచ్చునెడ౯ జనింది నే
 నెన్ని నినున్ వరించితి సురేంద్రులకెల్లను మేటి వంచు; నీ
 కు న్నశీనాక్షః ధ్యాన మొనఁగూడుట కేమి విమిత్త, మెందునే
 నిన్నిను దాటువేల్పులు గణింపఁగ లేరుకదా వచింపుమీ. 519
- చ. అనవుడు నాథుఁ డిట్లులనె, నంబుజనేత్ర యొకప్పు డేను న
 య్యనిమిషవంద్యుడైన గిరిజాధిపుఁ గొల్లు వొకప్పు డాతఁడు
 వ్వునుఁగొనియాడు నాతఁడు మనఃప్రియుఁడెంతయు నాకు నేను నా
 తనికిని నట్టివాఁడ విను తత్త్వము భేదము లే దొకింతయున్. 520
- గీ. ఎవ్వఁడేనియు నా భక్తుఁ డెఱుక లేక, శంకరుని నిందఁజేయు నాజుడుడు నరక
 మందుఁ బడువాడు తర్చుకుఁ డట్ల నమ్ము, నిందఁ జేసిన సగు నింత విక్రమముచు.
- చ. నాకుఁ బోదించెఁ దదాదిగ నేను మీ యరువుర యభేదంబు నెఱుంగుదాన న న్నను

గ్రహించి నాకు మద్దలభుతోడి కూడిక యెట్లొనఁగూడు నట్లొనర్చుమని ప్రార్థించు
లచ్చికి మహేశ్వరుం డిట్లనియె. 522

క. చింతింపనేల ? నీ తప, మెంతే సంతోస మొనఁగె నిఁక నీయెడ ను
స్వాంతుం డగు నీపతి యో, దంతిగమన నీకు నొక్క తనయుఁడు పుట్టుకా. 523

క. హయబాపమ్మన శ్రీహరి, దయగలఁడై యిటకు వచ్చి తన్నిరొ ! నీకుం
బ్రియఁడగు నాప్రేమ న, మ్ము యథార్థమ్ముగను నీకుఁ బుత్రుఁడు పుట్టున్. 524

ఉ. ఆ కొమరుండు లోకులకు నందఱకుం దలదాటి ఖాశుఁడై
యేకముగా జగం బఖిల మేలెడివాఁ డయి యేకవీరుఁడన్
ప్రాకటమైన నామమునఁ బ్రాజ్ఞు మొప్పఁ జరించు హైహయ
భ్యాకము వంశము న్నెగడఁగాఁ గల దాతఁడు కారజమ్ముగన్. 525

చ. పిమ్మట నీవును భర్తఁగూడి వైకుంఠమ్మున కిరిగి సుఖం బుండఁ గల వని చెప్పి
మఱియును, 526

గీ. హృదయగతియైనవరశక్తి నెఱుకకలిమి, గొయవ నేరక మత్తతఁ గొనినకతన
నీకు నెట్లబ్బె శోకింబు నిజము దీని, శాంతి కిప్పుడ యద్దేవి శరణు సొరుము. 527

చ. అని వరమిచ్చి శంభుఁడు తనంతఁ జనెన్, గడుభక్తి నజ్ఞగ
జ్ఞననియు నంతరాత్మవిలసత్పురదైత్యశిరోవిరాజిమా
తనమణికాంతిరంజితపదద్వయభాసినకా మహేశ్వరిన్
వినయమునం దలంచుచును వేడ్క మెయిం బతిరాక గోరుచుకా. 528

చ. ఉన్నంత శంకరుండు గైలాసమ్మున కిరిగి ప్రమథులయందు నొక్కరుండగు చిత్ర
రూపునిఁ జూచి యిట్లను. 529

క. వైకుంఠమ్మునకుం జని, శ్రీకాంతునితోడ విట్లు చెప్పుము “పత్ని
శోక మ్ముడువు” మనుచు మై, త్రికలనం దనకు నేను దెలిపితి ననుచుకా. 530

చ. అని యనువంగ నేగె నతఁ డంచితవైష్ణవభాసురంబు ను
• స్వనకుకహంససంయుతము చారుసరఃకలితంబు నృత్తగీ
తనినదవాసితంబు వితతద్రుమభూషిత మప్రమేయసౌ
ధనిదయమండితంబు నగు తామరసాక్షిపురంబు వేడుకన్. 531

క. హరిసదనద్వారమ్మున, స్థిరులై వర్తించు సుప్రసిద్ధుల వేత్తో
ద్ధురపాణుల జయవిజయుల, నరసి హరికిఁ జెప్పఁబనుప నంతట జయుఁడున్. 532

- అ.వె. హరివిగాంచి యిట్టులనుఁ “చిత్రయాపుఁ డా, దూత శంకరాజ్ఞ చేత వచ్చి
తివిరి దర్శనము ప్రతీక్షించి యుండె రాఁ, దగునొ తగదొ” యన నతండు పేర్చి.
- క. వైశమతోనికి రమ్మని, కాలగణనిమాతఁ బిలువఁగాఁ దగునన న
చ్చిలుఁడతఁ డట్లొనర్పఁగ, నాలో నా చిత్రయాపుఁ డంజలిగొనుచున్. 534
- క. ఎదుటికిఁ జని మ్రొక్కిడఁ జే, ర్మిదగ “గిరీంద్రునకు సేమమే ? నీ విటకుం
గదలి యరుదెంచు పెండుల, కొదవదుగా దేవకార్య మొక్కఁ ?” డనుదున్. 535
- క. దేవా ! సంసారమ్మన, నీ వెఱుఁగని దొకఁడు గల్గినే ! నన్ను మహా
దేవుం డనువఁగ వచ్చితి, దేవరతో నొక్క మనవి దెల్పి చనంగన్. 536
- వ. అతండు చెప్పమనిన తెఱంగు విన్నవించెద నాకర్ణింపుము. 537
- క. నీతరుణి లచ్చి కాళిం, దీతమసానంగమమున నేమమ్ము మెయిన్
జేఱుము ధ్యానాయత్తం, బై తగ మన్నది తురంగమాకారమనన్. 538
- చ. సురముఖ పేష్వయై సకలశోకవినాశినియైన యేసిరిన్
నరుఁడు త్యజించి దుఃఖకలనం బిడు నట్టివెలిం ద్యజించుఁ నీ
కరయఁగ సౌఖ్యమున్నె ? నతి నల్పాఁడునున్ విడ నిచ్చగింపఁ దె
క్కరణి నదోషయంచు మదిఁ గాంచియు భార్యను వీడితో హరి. 539
- ఉ. ఎవ్వవికాంత క స్తిపతు నెగ్గగు నాతవిజీవితం బిసీ
నప్పుడు రెల్లశత్రువులు; నాపయిల వని వైశ మద్భిజన్
నెవ్వగఁ బాపి కైకొనుము నెమ్మది నమ్మద మంద నక్కటా
జవ్వనిఁ బాయుదుఃఖ మది శక్యమె యిట్టి దటంచుఁ దెల్పఁగన్. 540
- మ. మును నామానివి దక్షియాగమున వమ్ముం జేసె దేహమ్మునో
వనజాతాక్ష ! తదంగనా విరహసంప్రాప్తంబు దుఃఖంబు నా
కనుభూతంబగుటన్ మతోక్కనికి భార్యఁడయోగమన్నన్ మనం
బనుమోదింపదు కష్ట మింతకును నన్యం జేదీ సంసారికిన్. 541
- ఉ. ఏమ్మది నద్రీజం దవముపెంపునఁ గొంటి నగాత్మజాతయై
నమ్మతి దక్షపుత్రికయై జన్మమునందుటఁజేసిఁ మేటి క
ష్టమ్ములకెల్ల గష్టమకటా తరుణిం ద్యజియించి యెల్లు ప్రా
ణమ్ముల నిల్పితో యెఱుఁగ ! న్యాయమె నీకిటు లొంటినుండుటల్. 542

- గీ. వేయి సంవత్సరములాయె వెలఁది వీడి. యేమి సౌఖ్యము గొంటి నీ వింతకాల
మరుగుమిఁక జాగునేయక యశ్వరూప, మమర నీ కాంత వసియించునట్టియెడకు.
- ప. అట్లు చని కొమరుంగని భార్గవీనహితుండవై స్వస్థానమున సుఖంబుండుమని
శంకరుండు విన్నవింపుమనియె నను చిత్రరూపుని పలుకుంఁ బ్రేరితుండై యశ్వ
రూపము దాల్చి. 544
- గీ. బడబ యగు సింధుజాత యున్నెడకు సరిగి
కని మనమ్మన విస్మయమ్ము నతఁడొందె
వతని హయరూపుఁ గని విస్మయంబు నందె
లచ్చి; సంగతి యిరువుర కిచ్చుపడియె. 545

ఏ క వీ ర జ న న ము.

- క. మదనార్తు లగుచు నిరువురు, పదపడి యిటు లెనయ గర్భభర మడరఁగఁ బే
ర్కిఁ దనూజఁ గనియె రెండవ, మదనుం డనఁ దగిన వానిమరి ముద మెనయకా.
- ప. విదప బడబాకృతి యగు సిరికిఁ దాదృకుండగు హరి యిట్లనియె. 547
- క. బడబారూపం బివ్వడ, విడువుము వైకుంఠమునకు వేగమ చనఁగాఁ
గడఁగుట యొప్పదె విడువం, బడుఁగాక తనూజఁ డిచటఁ బంకజనయనా. 548
- ప. నావుడు లచ్చి కరుణంబున నిట్లను. 549
- క. తనువునఁ బుట్టిన కొడుకున్, వనమున విడువంగ మనము వచ్చునె యేయం
గనతైన ? నిన్నదీతట, మన నీ శిశువునకు దిక్కు ముందెవ్వరొక్కో. 550
- క. అనునాలో నిరువురకును, ననువయ్యోన్ దివ్యదేహ మంతవిమాన
మ్మును నేగుదెంచె దానిం, గని సిరి హరి కిట్టు లనియెఁ గడుఁ గరుణమునన్. 551
- గీ. సర్వలక్షణముల నీకు సదృకుఁ డైన
శిశువు నిట డిగవిడువ నేఁజెల్ల నెత్తి
కొనుము మూగురమును నేగు టనువుగాదె
యనుడు హరి యిట్టులనె సింధుతనయ తెలమి. 552
- ప. ఇట్టాలకు నే నొక్కకొక్కార్థంబు నిర్మించితి నది యెట్లంటేని, యయాతికిఁ దుర్వ
సుం దనునొకపుత్రుండు గలఁ దతనికి హరివర్మ యని పితృదత్తంబగు నామాంత
రంబు విశ్రుతంబగు నారాజన్యుండు పుత్రకామియై తివం బొనరించుచున్నవాఁడు

మత్స్యేరిణమ్మున నతం డిత్తనయుఁ బరిగ్రహించి పోషింపఁగలఁ డతఁడు వచ్చు
దనుక నాయనతంజేసి యాతని కొండు భయంబు లేకుండునని యాపె నాశ్వా
సించి తత్సహితుండై వైకుంఠమ్మున కరిగె నాపుడు జనమేషయుండు వ్యాసున
కిట్లనియె. 558

గీ. జాతమాత్రునిఁ గొఱురుచి శంకఁ చక్కి, విజన మగు కాననమ్మున విడిచి చనిన
పిదప సింహాదిహృగముం పీడ యతిని, కబ్బకుండునె ? గతి యెవ్వరైరి చెపుమ.

చ. అనిన వ్యాసుం డిట్లనియె నట్లు లక్ష్మీనారాయణులు విమానం బధిష్ఠించి చనిన
పిచ్చట మదాలన యను తన భాంధ్యంగూడి ముచ్చటించుచుఁ జంపకుండను నొక
విద్యార్థుఁడు విమానయానమ్మున దైవవశమ్మున నచ్చటికి వచ్చి నిరుపమానతేజః
పుంజంబై యొప్పు నా శిశువు నాలోకించి విమానమ్ముకిగ్గి చుదననద్యుతం డగు
నక్కామరుఁ గైకొని మదాలన కిచ్చిన నత్తన్వియు నిధి గన్నపేదంబలె ననుం
చానందంబు నంది శింబు మూర్కొని యాలింగనం బొనర్చి కన్నవానింబలె నెంచి
యత్సంగమ్మున నిడికొని పతి కిట్లను నాథా ! యీతఁ డెవ్వఁడు ? నీకెట్లు దొరకె ?
నిక్కాననమ్మున నెవ్వరు డించి చనిరాకో ? యనుడుఁ జంపకుం డిట్లనియె. 559

క. వనితా ! యీతంఁడెవ్వఁడో, చని యడిగెద శత్రుః నతనినమ్మతియేని
దనయునిఁగాఁ బెంపందగు, నని వైశమ యింద్రునొద్ద కాతం డరిగెన్. 560

గీ. అరిగి సంకోషదంతురితాంతరింగుఁ, డగుచుఁ బుత్రునిఁ జూపి యిట్లను మహాత్మ
యెవనివాఁకుఁడో యీతఁడెఱుంగ రాదు, దొరకెఁ డమసాతటంబునందు వనమందు.

క. తమసాకాశిదీనం. గమమున నేవనిత డించి కానుపుపైఁ బ్రే
మము వీడి చనియెనో ని, క్కము నీనమ్మతినిఁ బుత్రుఁగాఁ గైకొందున్. 561

చ. దివ్యకాత్రమ్ముల నిట్టిండు గృత్రిమతనయుండుగాఁ జెప్పంబడుఁ గాదే యనుచంపకు
నకు నింద్రుం డిట్లనియె. 562

చ. ఇతఁడు హయస్వరూపు లగువిందరకున్ హరికిన్ జనించె న
ప్రతిముఁడు హైహయం డనఁగఁ బాటిలునీశువున్ సృజించె శ్రీ
పతియు యయాతి పుత్రనకుఁ బంపొనరింపఁగః వేగ విధ్వ భూ
పతి హరిప్రేరణంబు గొని బానికై యటకేగు నింతలో. 563

చ. అతఁ డరుగునంతకు నీ విబ్బాలు నచ్చట విడువవేని యారాజు దుఃఖితుండగు
నబ్బాయం దేకపీఠుండను నామమ్మునఁ బృథివీతలమ్మువ నెగడువాఁ డగునని యని

పినఁ జంపకుం డచ్చిఱుతపాపని యథాస్థానమ్మున డిగవిడిచి తనయెడ కరిగె నంత
హరి యయాతి పుత్రునకుం బొడసూపిన నతండు హర్షితస్వాంతండు నమస్క
రించి వినయమ్మున నిట్లను, 561

గీ. విషయనంశక్తి బొకఁగి వివేకవంతు, లైన వారికిఁ గాఁదగునట్టి నీడు
చక్కఁము కల్గెఁ జేరానఁ దవిలి తపము. చేయుచున్నట్టి నా కిది చిత్ర మనమ. 562
చ. అని భక్తిపరవకుండై నానావిధమ్ముల నుతియించుచున్న నృపాలునకుఁ గృపాలుండు
హరి “నీ కౌరికయే” నున నతండు ‘పుత్రప్రాప్తి’ యనుదుఁ గమలాక్షుం డిట్లనియె.

క. రిమరాకాశింపీనం, గడుమున సిరియందుఁ గొఱురుఁ గంటిని నీకై
యమలుం డబ్బాఱని గొను, ము మహీశ. యనంగ నతఁడు మోదము పేర్చెఁగా.
క. అటఁ జని నోటం పనకా, లొప్పట్రే లిడి యాడికొనెడి పుత్రుంగని దు
ర్బటమగు తల్పొంద్యవుఁ, బటిమకు నక్కజము నంది ప్రబలి న కూర్మిన్. 565

చ. కింముల నెత్తివట్టి యెనకమ్మున శీర్షము మూర్కొనున్ “సుదు
ష్కమగు మత్తవమ్మునకుఁగా నిను శ్రీహరి యిచ్చె” నంచు నా
దరమునఁ గొఁగిలించుకొనుఁ “పద్దయు స.సృతి వారిరాశికిన్
దరజివి గమ్ము నా”కను “సుతా! వినుఁగన్నది లచ్చియే ?” యనున్. 566

క. శతవత్సరములు నీకై, యతితప మొనరించు నన్ను నానందింపన్
గతి వైతివి నీ నగుమొగ, ము తగం గని పెంచు నతివపుణ్యము మితమే. 567

చ. అని మోదించుచు బాలకుం గొని పురం బమ్మేటి తానేగె గా
యనకుల్ వాఁడగ పంచమాగధులు నర్హస్తోత్రముల్ సేయ నె
క్కొని చుంతుల్ సపురోహితప్రముఖులై కూర్మిన్ దనుంజూడ లా
జనికాయంబు పురాంగవాజనమణుల్ చల్లఁ ద్వనుల్ కొల్లఁగన్. 568

క. హరివర్మ యిట్లు తనపురి, కరిగి కొమరు నొనఁగె భార్య కాసాధ్వియుఁ బ్రే
మరసాకులయై కై కొని “నరవర యితఁడెట్లు దొరకె” నా నతఁడనియెన్. 569

చ. హరికిని నంబుజాలయకు నాత్మజఁ డీతఁడు నాకుఁ దత్కృపన్
దొరకెఁ దపంబుకల్కి; వనఁ దొయ్యలి నమ్మదమందె మీఁద న
న్నరవరుఁ డక్కుమారునకు నామమువెట్టె మహాత్మవంబు మే
దుంముగ నేకపీఠఁడని; తోరపువృద్ధి నెసంగె నాతఁడున్. 570

చ. ఇట్లు మహానందంసమగ్నుండై యక్కుమారుకతన ముణత్రయముక్తుఁగాఁ దన్నుఁ

దలంచికొని యాజనమాసమ్మున నన్నప్రాశనంబును మూఁడవయేటఁ జూడకగ్గు
మ్మున బొనరించి విప్రుల ననేకవిధదానమ్ముల సంతృప్తులంజేసి. 571

క. ఏకాదశాబ్దిమందు శు, భాకారున కాసుతునకు నా నృపవరుఁడ
స్తోకము మోంజీబంధ, శ్రీకము సంస్కార మొప్పఁ జేసి కడంకఁ. 572

వ. వేదమ్మును ధనుర్వేదమ్మును నభ్యసించఁజేసి పట్టాభిషేకయోగ్యుండగు నాతనికిఁ
బుష్కార్య యోగసంయుక్తఁబగు శుభదినమ్మునఁ దదనుకూలసంభారంబు లొనరించి
వేదశాస్త్రతత్త్వజ్ఞుఁగు విప్రుల రావించి సాగరమ్ములయుఁ దీర్థమ్ములయుఁ బవిత్ర
జలమ్ములు దెప్పించి స్వయముగా నభిషేకం బొనరించి విప్రులకు ధనంబు లొసంగి
స్వర్గకాముండై భార్యాసహితమ్ముగ నరణ్యమున కేగి మైనాకశిఖరమ్మున వాన
ప్రస్థుండై యుండి పత్రపలాశాహారనియతిం బార్వతిం గుజించి తపం బొనరిం
చునుఁ జిరకాలం బటనుండి దైవికమ్మున నిరువురును దేహత్యాగం బొనరిం
యింద్రలోకమ్ము నొంది సుఖం బుండిరి. పదంపక్షి యేకవీరుం డీ యుదంతంబు
విని యార్జ్వలదైహికమ్ములు నిర్వర్తించె. 573

క. పితృదత్తమ్ముగు రాజ్యము, హితగతి నొనరించి భోగ మెనయుచు నొకనాఁ
డతఁ డరిగె మంత్రిపుత్రా, నివృతముగ నమరావగకు సమీక్షపేక్షన్. 574

వ. కోకిలాలాపముఖరితమ్ములును బుష్పఫలభరితమ్ములును షట్పదవిరాజితంబులును
నగు పనసచంపకవకుళశిలకతాలతమాలజంబూమాతకదంబకంబులును వేదధ్వని
మనోహరమ్ములును హోమధూమావృతగగనమ్ములును మృగశాబరమన్వితమ్ము
లునునగు ఋష్యాశ్రమమ్ములును గోవికాసురక్షితమ్ములును శాలినంపకమ్ములును
బ్రహ్మలంకకాదామమ్ములునగు కేదారమ్ములును, మనోరంజకమ్ములగు వికుంజ
మ్ములును వేర్వేరు యరయుచు నన్నదియొద్దునఁ దిరుగువాఁడు ముందట, 575

ఉ. ఆ యమరావగాజలమునందు శతచ్ఛరమైన యబ్జ ము
త్రోయజదక్షిణమ్మున విధుప్రతిమాననఁ గాంచనాంగిఁ బ
ద్మాయతనేత్ర దీర్ఘకవ నద్రుకుచ న్నవకంబుకంతి నే
దో యొకచింతమై నొగులు నుగ్మలి నొంటరిఁ గాంచె నొక్కటన్. 576

క. కని శోకకారణం బిడి, గి నరేంద్రుం డిట్లు వల్కుఁ గేవలమనుజాం
గనవో : గంధర్వవో : నీ, పనిమిషనుందరివో : తెచ్చుచా పే రెవరో : 577

- క. ఏకాకివివై రోదన, మేకతమునఁ జేయుదాన? వెవ్వఁడు జనకుం?
 దీకాబదవిన్నిను నెవఁ, దీక్రియఁ ద్యజియించె నాకుఁ దెవ్వఁడు నీకుఁ? 578
- ఆ. వె. దోర బాధ గని క్రూరమృగమ్ముల, బాధ గని నాదుపాలనమున
 లేకమాత్రమైన లేదు శోకనిమిత్త, మేమొ తెల్పు దాని నేనడంతు. 579
- క. మానవులో, దేవతలో, దానవులో పేరు గ్రుచ్చి తరుణిఁ నాకో
 మానకతెల్పుము నీదుఁ, ఖానుగతికి మూల మనిన వచ్చెయి యనియెన్. 580
- క. విను నృపవర నాదుఁ, మృతకు నిమిత్తము విపత్తి మొనయనిచో నె
 ట్లనువగు శోకము ప్రాణికి, మునుకొని వచియించు దీనిమూలంబెల్లఁ, 581
- వ. భవద్దేశమ్మున కన్యంబగు దేశమ్మున రఘుఁడను మహీనాయకుండు గలఁ డతం
 డతిభాగ్మికుం డయ్యనఘభార్య రుక్మరేఖ యనఁబరఁగు నాపె సంతానహీన యగు
 కతన దుఃఖితయై యొకనాఁడు తన కాంతున కిట్లనియె. 582

ఏ కా వ శీ వృ త్తాంతము.

- క. తనయరహితమగు మజ్జీ, వనమువృథా యని తలంతు వంధ్యాత్వముక
 న్నును సంగనలకు దోసం, బనఘాః వేటొందు గలదె యరయఁగ నెంచుకా. 583
- వ. ఇట్లు భార్యచేఁ బ్రేరితుండై యానృపాయందు బ్రాహ్మణుల రప్పించి సంతానార్థం
 బగుక్రతు వొనర్చునెడ. 584
- ఉ. చారుశరీర శీతకరసామ్యమునం దగుమోము వొల్పు భ
 వ్యారుణనేత్ర రక్తచరణాంచిత శోభనకేళి కాంచన
 శ్రీయచి నొప్పుకన్నె మృదురీతి నెనంగెడివన్నెలాఁడి యం
 పారఁగ నగ్నికుండమనయం దుదయించె నఖండితప్రభకా. 585
- వ. పంపడి హోత యక్కన్నియఁ దనకరమ్మున గ్రహించి నృపునకుం జూపి
 యిట్లను నిర్బాల * యేకావళినా జనియించుటఁజేసి యేకావళినామమ్ముననెగడుఁ
 బుక్రితుల్యయగు నీవుక్రికంగొవి సుఖికుండవగుము విష్ణుఁ డిద్దాని నొసంగె నావుదు
 రఘుఁ డత్తలోదరిం గొవి సంతృప్తాంతరింగుండై తనభార్య యగు రుక్మరేఖ
 కొనఁగిన నావెయ్యఁ బుత్రుంగన్నదానిచందమ్మున నామోదించె నంత నృపతి బాత

* ఏకావళి. ముక్తావళి.

కర్మాదికం బొనర్చి జన్మంబు సమాప్తినొందించి ఋత్విక్కులంబుజించి తన గృహమ్మున సుఖంబుండె. 586

గీ. పుత్రవృద్ధి నెసఁగుచు నప్పువృత్తోడి, తల్లిదండ్రుల కతులముదమ్ముగూర్చు నానృపు సమాత్మ్యనకు నేను నాత్మజాత, పేరు వినుము యశోవతి ధారణీక. 597

గీ. మా యిరువురకు నీడు సమాన మగుట, నృపుఁడు నన్నొనరించె నచ్చపంనేత్ర కనుఁగునెచ్చెలి గాఁగ; మే మదియుఁగోలె, నొక్కటిగనాడికొనుచుందుమొప్పదముగ.

క. పరిమళవాసితములు మేల్, సరసీజము లెచట నుండు నమ్మతి నచటన్ సరవరపుత్రిక, గ్రీడా, దర మెక్కుడు దానఁజేసి తద్దయు నెమ్మి. 589

ప. ప్రతిదినమ్మును నన్నుంగూడి తక్కుఁగల నెచ్చెలులు గొలువ గంధివంఠంబులగు పంకజంబులం బొచ్చు గంగానదికిం జని యయ్యేకావళి క్రీడించు నియ్యది యతి దూరంబని యే నెంతవారిచిన నాపె చెవిఁబెట్టకునికి నొక్కనాఁడు తజ్జనకునితో నిట్లంటి. 590

క. నీకామిరె ప్రతిదినము కమ, లాకరములయందు వాంఛ నంది నఘలతో నేకతమ వనములందు ని, రాకులతం దిరుగు నదుల కరుగు నృపాలా. 591

ప. నావుడు రభ్యుండు తననగరున భ్రమరమనోహరములును బుష్పితమ్ములునునగు కమలంబులం బొచ్చుతటాకమ్ము లనేకమ్ములు పొందుపఱచి యేకావళిం గాంచి బుజ్జగించి యిట్లను. 592

క. అమ్మా! నీకుం గమలవ, నమ్ములయం దిచ్చయేని నవసారసయు క్రమ్ములగు నిచ్చటి తటా, కమ్ములఁ గ్రీడింపు మరుగఁగాఁ బోకు మెటన్. 593

ప. అని తండ్రి నియమించినను గమలానక్తచిత్రయగు నక్కన్నియ యథాభార్యమ్ముగ దూరస్థమ్ముఁగు నదులయెడఁ గ్రుమ్మరు నయ్యది వీక్షించి నృపాలండు పుత్రిక యెడఁ గల్గు కూర్మిపెంపున శత్రుపాణులగు భృత్యుల రక్షెర్థంబు నియోగించె. 594

క. ప్రతిదినముం దితృనమ్మతి, నతివలతో నన్నుఁ గూడి యబ్బాలిక ని ర్గతయై గంగానదికిం, గతాగతములం బొనర్చుఁ గౌతుక మెనయన్. 595

ప. అంత నొక్కనాఁడు ప్రాతఃకాలమ్మున సభీనమేతయై రక్షకులు వెంటనరుదేరఁ గ్రీడాపరాయణయై యియ్యెడ కరుదెంచి యంతకుమున్ను యచ్చరలతో వచ్చియున్న కామపత్నితోఁ గమలక్రీడ నొనర్చుచుండె, నయ్యెడఁ గాలకేకుండను నొక్క రక్కసుండు బహురక్షోగణపరివృతుండై యరుదెంచువాడు పంకజక్రీడ నొనర్చు

మత్సరీ నేకావళింగాంచి తద్రూపమ్మున కచ్చెరువడి హరింప నెంచి డగ్గఱకు వచ్చు
నాలో నాలోకించి యే నిట్లంటి. 596

క. రక్కసుఁ డెవ్వదో యిచ్చటి. కుక్కుమెయిన్ వచ్చె ననిన యువతియుఁ దానా
దిక్కుమొగంబై యెద భయ, మెక్క ననుం గలసి చొచ్చె బృత్యులనడుమన్.

ప. పదంపడి కాలకేతుండు గదంగైకొని సత్వరగతి నేతెంచి రక్షకులం దటిమి జగ
న్మోహినియగు మత్సరీని గైకొని యరుగుమండ వేవమానయు బయత్ర స్తయునగు
నానెచ్చెలి రోదనంబు విని చేయనది లేక యేను వాని కిట్లంటి. 598

క. ఆక్కట! మత్స్రీకంబగు. విక్కలికిం గొనఁగ నే : యే వచ్చెద నీ
విక్కుమలాక్షిఁ ద్యజింపుము. చక్కఁగ నన్ గొనుము కరుణ నల్పము పేర్చిన్.

ప. అను నావదనమ్ములు గణింపక యరుగు నారక్కసున కడ్డుపడి రక్షకులు సంగరం
బొనర్చి వాని పరిచారకులగు రాక్షసులు స్వామికార్యతత్పరులై యెచిరి యోడించిరి.

ఆ. వె. కాలకేతు విట్లు గండున రక్షకా, వళినిఁ దున్ని నాదు ప్రాణసఖిని
గొనియు పేన దన్నుఁ గొలువఁగఁ దనపురి, కరుగునంత నేను నతనివెంట.

ప. తీవ్రగమనమ్మున రోదనం బొనర్చుచు నరుగునంత నమ్ముంగాంచి యేకావళి కొంత
స్వస్థదిత్ర యయ్యె, బదంపడి యెట్లకేలకు డగ్గఱ కరుగుడు నన్నుం గొఁగిరించి
కొని స్తంభస్వేదనమాకులయై కన్నీరు కాలువఁగా నేడ్చుచుండఁ గాలకేతువు ప్రీతి
పూర్వకమ్ముగ నాకిట్లనియె. 602

గీ. నాకలోకమ్మనకు సరి నాఁగవచ్చు, మత్సురం బయ్యదియ కనుమా మృగాక్షి
బెగడుమై నగడువడు నీ ప్రియసఖీమ, జీకి వచింపుము దైర్యమ్ము నెమ్మిగ్రమ్ము.

క. ప్రీతిమెయి మీకు దానుఁడఁ, గాతరతం గుండనేల ? కడు మోదమునన్
జేతము స్వస్థముగాఁగ ని, రాతంకత నుండుఁడని సమాదరమెనఁగన్. 604

ప. నన్ను నమ్ముగాక్షి తెలవ రథమ్మనఁ గూర్చుండఁ బెట్టికొని శీఘ్రగమనమ్మునఁ
దనపురి కిరిగి సంతసం బెనఁగ నొక ధవళగృహమ్మున మమ్మిరువుర నుంచి
చుట్టును సనేకుల రక్కసులఁ గావ నియమించి మఱునాఁ డట కరుదెంచి మంత
నమ్మున నన్నుం గాంచి యాట్లనియె. 605

క. శోకముఁ ద్యజించి నీ చెలి, నాకుం బిత్తి యగునట్లొనర్చుము రాజ్య
శ్రీ కధికారిణి తా నను, మేకోరికయైనఁ దీర్తు నే నేవకుఁడన్. 606

ప. నావుడు వానికే నిట్లంటి నీకుం బ్రియం బొనర్చునంత సమర్థతలేవి నన్నుమగ్ర

హించి నీవై యిక్కన్నై బోధింపుమనుడుఁ గామాతురుండు కాలకేతుండు మత్స్యభి
కిట్లనియె. 607

ఉ. మానివి నన్ గలంచుటకు మంత్రము నొక్కఁడు పంచి దాన ము
న్మానసముఁ గ్రహించి నిను నమ్మి దానుని వీని బ్రోవఁగాఁ
బూనక యుంట పాడియె? నముజ్జ్వల మీ నవయావనంబు ని
త్యానుగతంబు గామి వినవా? సఫలం బొనరింపఁ జెల్లదే. 608

ప. నావుడు “మజ్జనకుండు నన్ను రాజపుత్రున కీ నెంచె మన్మనంబున హైహయం
డను రాకొమరు వరించి యున్నదాన సనాతనమగు ధర్మమ్ము వమ్ముఁజేసి తక్కు
రుల నెల్లు కైకొందుఁ దలిదండ్రుల యిచ్చ కనుగుణుండగు వరు వరింపఁదగు
వారలు గావి కన్యకలు స్వతంత్రలే!” యను నక్కలికియందుఁ గరుణింపక పాపా
త్ముండగు నద్దానవుం డయ్యుద్యమంబు విరమింపఁడ, అవ్వాని పుంబు పాతాళ
వివరమ్మున ననేక రక్షగణరక్షితంబై యేరికిఁ జొరరాకుండు ననుడు నేకవీరుండు
యశోవతి కిట్లనియె. 609

క. నిను వీ నెచ్చెలితోడం, దనపురమున నుంచె నంటి దానవుడు మనం
బున సంశయంబు దోచెడిఁ, జనుదెంచితివెట్టు లిటకుఁ జంచలనయనా. 610

గీ. హైహయండును రాజన్య నాత్మఁ గోరి, యున్నదాన నటించు మీ వన్నెలాడి
సలికె నంటినిననుఁ దక్కి పార్థివుండు, హైహయుడు లేడు ననుఁ గోరెనా లతాంగి?

క. మీ నెచ్చెలి జనకుండగు, మానవనాథుండు నన్ను మన్నించి యిడం
గా నీ కన్నియఁ గనియెనే?, మానక నాతోడఁ జెప్పమా వెఱపేలా. 612

ప. అట్లేని యా రక్కసు నడచి యిప్పుడ యప్పుడఁటిఁ దోడైచ్చి నీవంతం బాపఁ
గలవాడ నప్పట్టజంబునకు మార్గమ్ము నాకెఱింగింపుమని వెండియు, 613

ఉ. దానవుఁ డాత్మజాత విటు దారుణరీతిని గొన్న సంగతిన్
మానవ నాయకుండు వినెనా? యటులేని బ్రయత్న మేమియుం
దానొనరింప కుండునె? సుతాహరణమ్మునకన్న దైన్య మెం
దేవియుఁ గల్గినే? యతఁడు హీనబలుండె? మృగాక్షి! తెల్పుమా. 614

ప. వీ వక్కన్నియ గుణమ్ములు చెప్పినదిగోలె మన్మనంబు తదధీసింబై యెప్పు డయ్య
తివ విడిపింతునని సురంభమ్మునఁ బొదలుదున్న యది. నాకుం గమనోపాయమ్ము

నొడివి నీవెట్లు వానిఁ గికురించి వచ్చితో తెలుపుమను నయ్యేకవీరునకు యశోవతి యిట్లనియె. 616

గీ. చిన్నతనమున నొక మంత్రసిద్ధుఁ డిచ్చె, నాకు మంత్రంబు నరనాథః వ్యాకులత్వ మదర నా రక్కసుని పురమంచు నుండు, నెడలఁ దన్మంత్రరాజంబు స్మృతికివచ్చె.

క. ఆ మంత్రమ్మన దేవిన్, గామప్రదఁ గొలుతునేనిఁ గలుగును మోక్షం బీమెయి నవి యొజించి న, దా మనమున నుంబ నిలిపి తత్పర నగుచున్. 617

చ. రక్తాంబరయు రత్ననయనయు సృష్టిస్థిత్యంతకారితీయు సౌమ్యయు విశ్వేశ్వరియు నగు నప్పరశక్తి గుఱించి మంత్రంబు జపియించిన నాపె యనుగ్రహించి నాకు స్వప్నమ్మనఁ బొడకట్టి యిట్లనియె. 618

ఉ. వైశ్రమ లెమ్ము పొమ్ము మరవైరిభయమ్మును వీడి గంగ కో బాలొః యేగుదెంచెడి నృపాలుఁడు హైహయఁ డేకవీరుఁ డెం తే లలితుండు మచ్చరణనీఃజబంభరితాంతరంగుఁ డీ లో లలి నన్నదీతటికి యంతికశత్రుఁ డతండు పేర్పిమ్మె. 619

క. దత్తాత్రేయమహామని, దత్తంబై యెంతకేనిఁ దగియెడిదానిం జిత్తమున మహావిద్య న, మత్తుండై పతన చేయు మత్ప్రీతికినై. 620

ప. లక్ష్మీపుత్రుండగు నన్నరవరుండు విహారం బొనరించుచు నిన్నుం గాంచి శరణంబై రాక్షసుం జంపి యేకావళి విడిపించుఁ బిమ్మట నీ నెచ్చెలి కారాజసుతుం బతిగా నీ వొనరించునది యని చెప్పి యాపె యంతర్దానం బగుడు మేల్కొంచి స్వప్న వృత్తాంతంబు వచించిన నేకావళి ప్రసన్నవదనయై నా కిట్లనియె. 621

గీ. అప్పరాంబిక వదనంబు తప్ప డిప్త, యేగు మతిరయమున గంగ కీపు నాకుఁ బ్రీతి యొనరింపు మనిన నాపె వదనమున, నిటకు వచ్చితిఁ బరశక్తి కృప నృపాల.

చ. జగజ్జననియ నాకు శీఘ్రగమనంబును మార్గజ్ఞానంబును నొసంగె నియ్యది యస్మ దీయోదంతం బింక నీ వృత్తాంతమ్ము నుడుపుమను నయ్యశోవతి కేకవీరుం డిట్లనియె. 623

గీ. సుపదఁనిచ్చు చెలి నాకు జనవి హైహ, యుండ నన్నేకవీరుఁ డటంఁడు, మన్మ నంబు హుతిం తమయ్యె ననంగజనక, మైన మీ చెలి వృత్తాంత మానుకతన. 624

చ. మొదల నమస్తకోకముఁ మోహము గొల్పెడి దాని యంద మిం పొదెబ వచించి తంత మదనోదయమయ్యె, గుణమ్ములన్ వచిం

- ప దొరకొనన్ మనంబు వశవైతిరి నొప్పె “నినుకవరించె నా
సుదతి” యెందుఁ జెప్పి నను సుందరి ; దాసునిఁజేసి తింతికిఁ. 625
- ఉ. ఏమి యొనర్చువాఁడఁ గమలేక్షణ ! మీ కుపకార ; మెట్లు నా
కా మహిళాజనాభరణ మాయనవద్యవిలాస యాకన
కోమలగాత్రి యున్నయెడకుం జననో ? నెటు వానిఁ జంపి యా
సామజయానఁ దేరనగు ? జన్మము సార్థకమై చెలంగఁగన్. 626
- క. ఆపురిమార్గము వెప్పు ద, యాపరు లెవ్వారు ? నీవ యనుకుంపకా సం
తాపపరీక్షని నను సా. తోకేపేతు నొనర్చు మింత యొప్పుదె నీకుకా. 627
- చ. నడివితివేని వైశమ మనోగమనమ్మున నేగి రక్కసుం
బొడిచి నృపాంపుత్రిక సమజ్జ్వలతేజ మెసంగఁ దెచ్చి పెం
వడరఁగ నిన్నుఁ గూర్చి రయమారఁగఁ దత్పురిఁజేర్చి పేర్చిమీ
యొడయనికిం బ్రమోద మిద నోపుదు నొక్కత్రుటిన్ దలోదరి. 628
- ప ఇట్లు సబ్బుట నీకును నాకును మనఃప్రియంబగుఁ బిమ్మటఁ దజ్జనకుండు వివాహం
బొనర్చి నన్నాదరించుఁ బరదరావహార్తయగు నవ్వాని వధించు నుపాయంబు
నీయధీనంబై యున్నయది తత్పురంబుమాపి మత్పరాక్రమంబు గనుఁగొందుగాక
నాపుడు యశోవతి ప్రియకారియగు నన్నరేంద్రవచనంబులకు సంతసించి గమనో
పాయం బిట్లు వఁచె. 629
- క. జననాథ ! మంత్ర మిచ్చెదఁ. గొను మాపై పేనతో నకుంతితివృత్తిన్
జని యా రక్కసు ననితోఁ దునిమెదు తేనేర్తువా విధువదన నెలమిన్. 630
- ప అవి యత్తలోదరి దత్తాత్రేయనికతనఁ దనకు లభించిన త్రిలోకీ తిలకంబను
మంత్రం బుపదేశించినఁ దత్రుభావమ్మున సర్వజ్ఞతయు సర్వాంతశ్చారితయుఁ గలి
గివ నన్నరవరుండు పైన్యనమేకుండై యయ్యంగనతోఁ బిన్నగావిష్టంబగు పాతా
ళంబువగిది రిక్షోగజరక్షితంబగు తత్పురమ్మున కరుగుటయు. 631
- గీ. వచ్చుపైన్యమ్మ నీక్షించి పెచ్చుపెరుఁగు, దుడుకుమైఁ గాలకేతుని దూతలెల్ల
సరిగి యేకావళీకన్యకాంతికమున, వినయము లొనర్చు తమవతిఁ గని భయమున.
- ప. ఇట్లనిరి. 632
- ఉ. పైన్యము చుట్టరా నెగడు చక్కని రాచకొమారుతోడ ని
క్కన్యకుఁ దోడునీడయగు కామిని వచ్చుచునున్న దన్యరా

జన్యభయంకరుం ధతఁడు శక్రతనూజఁడో : కా ర్తికేయుఁడో :

యన్యఁడో : చెప్పఁ జొప్పద దహంకృతి కాకృతి నాఁగఁడోఁచెడిన్. 634

చ. యోజనత్రయమ్ములోఁ దత్తైస్సన్యం బున్నయది, యిటకు వచ్చునంతలో సన్నద్ధుండ
పగుము కాదేని యియ్యట్టాక్షి విడిచి శరణమ్మేనిఁ గొనుము నాపుడుఁ గాలకేతుండు
క్రోధమూర్ఛితుండై సబలంబుగా రక్షోవీరుల బనిచి మరల నేకావళినికటమ్మునకు
వచ్చి ప్రణయమ్మున నమ్ముడిత కిట్లను. 635

ఉ. వచ్చెడివానిఁ దెల్పు మనవద్యచరిత్రఁడు నీదుతండ్రి దాఁ
బొచ్చెములేనికూట్టఁ గనుపొంచె వెనం జనుదెంచెనేని నే
హెచ్చగుపేర్మి నిష్ఠ యెదురేగి రంజం బొనరింప కింటికిం
దెచ్చి బహుకాశించెద ననిం దెగటార్చెద నన్యఁడైనచోన్. 636

వ. నాపుడు నేకావళి యిట్లను, నీబంధనమ్మున నున్ననా కతం దెవ్వఁడో యెఱుంగ
రాదు. మజ్జనకుండొండె మత్స్యహోదరుండొండెఁ గామి విక్రంబు, మఱియెవ్వఁడో
మహాబలకాలియై యుండనోపు నిందుల కతం దేమిటికతమ్మున వచ్చెనో యని
శఁకింతు నాపుడు దైత్యుం డిట్లను. 637

క. దూతలు “యశోవతి యిట, కేతెంచెకా సేనగొలువ నెవ్వఁడో తనతోఁ
బ్రీతిమెయి రాఁగ” ననిరి య, రాతులు నాకితరు లెవరు ? రాకేందుముఖీ. 638

వ. ఆతండు నీజనకుండకా యని తోఁచెడి. యశోవతి యిటనుండి యెల్లరిగె ? నీ
వెఱుంగుదే ? యని పలుకునాలో మరల దూత లేతెంచి యిట్లనిరి. 639

క. డగ్గజకు వచ్చె వైన్యము, మగ్గగు నిఁకఁబురము వే గనుంగొని చనుమీ
వ్రెగ్గడలతో రణమ్మున, తెగ్గగుఁ దడ వాచరించితే నిఁక మనకున్. 640

వ. నాపుడుఁ గాలకేతుండు తూర్జంబుగ రథ మెక్కి సేనాయుతుండై చమనంత నేక
వీరుండును హయారూఢుండై కామివీవిహసంజనికక్రోధుండై తలపడియె, నిట్టి
రువురును దలపడి వృత్రవాసపుల విధమ్మున హొరంబగు సంగ్రామం బొనర్చునెడ,

గీ. అత్రశత్రుములెల్ల దిగంతరముల, నాక్రమించెఁ దమంబు భూచక్రమెల్లఁ
బొంపెఁ, గాతరులకు భయం బొదవె నంత, నేకవీరుండు గదఁగొని యేసె సతవి.

క. వ్రేలుపడి రక్కసుఁడు శత, కోటిహతిం దెగిన మేటికుధరంబు ను
త్పాటితజీవనుండై పడె, నాబోవతఁదిక్కి పైన్య మటునిటుఁ జెదరెకా, 643

వ. పడఁపడి యశోవతి సత్వరమ్మున నరిగి యేకావళిట్లను. 644

- చ. పనిగొని యేకవీరనరపాలకుఁ డుక్కడఁగించి రక్కసుం
 దునిమె లతాంగిః నెవ్వగలఁ దొల్లము వే చనుదెమ్ము నిన్నుఁదా
 వినినకతమ్మునన్ గనఁగ వేడుకఁడెందు నృపాలనిం గృపా
 కుని సదయాంతరంగమున లోఁగొని యాతని యప్పు దీర్చుమా. 645
- క. మున్ను నిను విన్నదాదిగఁ, దన్నెఱుఁగక విరహవార్తిఁ దవలిన నృపునిఁ
 మన్ననఁ జేయుటకన్నను, మన్నెముఁ బురుషార్థ మొకఁడు పుడమిం గలదే. 646
- చ. నాపుడు లజ్జితయై యే నస్వతింత్రనై యాతని నెట్లు వీక్షింతుఁ గామార్తుండగు
 కతన నన్నతిం దెట్లు గ్రహింపకుండునని చింతించుచు యశోవతీసహితమ్ముగ
 నుయానమ్మున నేకవీరు వికటమ్మున కరుగుటయు, 647
- క. మలినాంబుదారిణి న, న్నశినాక్షిం గాంచి పఱకు నంపతి “నేత్రం
 బుల తృప్తదీట నొఃసరి, తలిరుంబోఁడిఁ : యొనంగు దర్శన” మనుచున్. 648
- చ. సిగ్గునకామ్రగ్గు నగ్గజగమనవై ఖరియుఁ గామార్తుండగు నన్నరనాథు త త్రతమ్మును
 గాంచి నీతికోవిదయగు యశోవతి యిట్లనియె. 649
- ఉ. ఈ నశినాక్షిఁ దండ్రి తగ వీదలఁచెన్ మదినీకుఁ; ద్వద్వకం
 బై నెగడుక లతాంగి హృదయం; బొకయింపుక నైఁచితేని శా
 స్త్రానుగతికా వివాహమగు నందఱకున్ హృదయంగమంబుగా
 నా, నతఁ డిర్వరంగొవి మనమ్ముగఁ దక్కురమేగె నేగినన్. 650
- చ. నృపాలం దెదురేతెంచి కుమారిక నాలోకించి సంతసించి యశోవతీనివేదితవృత్తాం
 తుండై యేకవీరుం గలసికొని గారవించి గృహమ్మున కరిగి విధివిధానమ్ముగ
 దైవజ్ఞనిర్దీతఁబగు నొక్క సుముహూర్తమ్మున నతనికి గన్యాదానమ్ముచేసి వివా
 హంబొనర్చి పారిబర్హం బొనంగి యశోవతీసమన్వితమ్ముగ నత్తింటి కనిదె. 651
- గీ. ఆట్లు భార్యాసమేతుండై యరిగి పురికి
 నేకవీరుండు భోగమ్ము లెనయుచుండె
 నతని తనుజుండు కృతివీర్యుఁ డతనికొడుకు
 కా ర్తవీర్యుండు వంశ మిక్కరిణి నెగడె. 652
- చ. నాపుడు జనమేజయుం డిట్లనియె. 653
- చ. అనఘ! భవమ్ముఖాంబుజమునం దుదయించెడి సత్కథామృతం
 బును దగఁ గ్రోలునాకుఁ దుదముట్టను తృప్తః విచిత్రమై మనం

- బెనసెను మ్రోహయాదిపుల యెల్లచరిత్రము, దేవదేవుఁ డ
బ్రహ్మయనుఁ డన్నియుఁ నలుపువాఁడు స్వతంత్రత లేక యశ్వమై. 654
- ప. కొమరుంగన్నవార్త యశ్యాశ్చర్యం బియ్యెడిననిన వ్యాసుం డిట్లనియె. 655

వ్యాసుని పశ్చాత్తాపము.

- సీ. విను జనమేజయః మును నారదుఁడు బ్రహ్మ , పుత్రుఁడు దా నెల్లపుడమిఁ జూచు
వాంఛమై సామముల్ వాయించికొంచు మీ , జానినాదమ్ము మోదానుభవము
నొసఁగంగ నొకనాఁడు వెన సరస్వతి యాశ్ర , మంబును మునివివాసంబు శర్మ
దంబు పావనమునై తనరు శమ్యాప్రాశ , మునకు నేతెంచిన మొనసీ యేను
- గీ. నర్మపాద్యాది సత్కృతు లాచరించి , యాననస్థితుడైన యయ్యనమునొద్ద
బిక్తిమై నుండి యిట్లంటి “భవ్యజేజః , కలదెః సంసారమున నించుకయు సుఖంబు.
- ఉ. ద్విపమునన్ జనించితిని దెంపరియై యట వీడెఁ దల్లి య
య్యావదకోర్చి కర్మమున నయ్యటవిం బెనుపొంది యాత్మజా
కాపరిష్ఠా రికిన్ దపము నల్పితి నెక్కుడు కాలమంత న
తైపనగమ్ముడిచ్చె సుతుఁ దత్త్వవిదుం గిరికుండు నాకొగిఁ. 657
- గీ. వాఁడు వేదంబు పఠియించి పండితప్ర, వరుఁడయి యశంబుగొని నీడు వచనము విని
సంసృతిఁ ద్యజించి నాడు విచార మెన్న, కరిగె లోకాంతరంబు నేమనఁగవచ్చు.
- చ. పదపడి హాః కుకాః యనుచుఁ బావనుఁడౌతనయుంగుఱించి దుః
ఖదశ నడంగి మేరుగిరిఁ గాతరతం ద్యజియించి మాత నె
మ్మదిఁ దలబోసి యేగి యట మజ్జననిన్ దగ శంతనుండు మే
లొదవ గ్రహించెనంచు విని యుంటి నిటం దపమాచరించుచున్. 659
- ప. అంతఁ గొండొకకాలమ్మునకు శంతనుండు దివం బరుగుటయుఁ బుత్రద్వితయ
సంయుతయగు మజ్జనని విధురయై భీష్మునిచే రక్షింపఁబడు చుంటయుఁ జిత్రాంగ
దుండు రాజగుటయుఁ బదంపడి యతిండు మృతుండగుటయు విని పుత్రదుఃఖ
మ్మునఁ గుండుతల్లి నూతార్చనేగి భీష్మసహితుండనై యోదార్పితి, మీదఁ భీష్ముండు
విచితవీర్యునకు రాజ్యం బొసంగి కాశిరాజతనూజుల నిరువురం దెచ్చి సత్యవతికి
నమర్పించిన కుభకాలమ్మున వారి నిరువురఁ దన చిన్నకొమరునకుఁ బెండ్లిచేసె,
నియ్యది యేను సంతుష్టుండనైయుండ సంతట నతండును మత్కర్మవశ

మ్మున ననపత్కుండై రాజయశ్శ్రవ్యాధికతన మృతుండయ్యె, దాన సత్యవతి దుఃఖా
తురయై యున్నెడఁ గోడంద్రుడైన యంబికాంబాలిక లాపెంజూచి సహగమనంబున
కాజ్ఞ యిచ్చుని ప్రార్థించిన నాపె యొసంగక నన్ను స్మరియించిన నాపె మనో
భావంబు గురైఱింగి యే నటకరిగి యాపిన్నతమ్ముని కౌర్వదైహికమ్ము లొనర్చి
తల్లి నోదార్చి హస్తినగరమ్మునన యుండి యొక్కనాడు కృతాంజలినై తల్లి !
న న్నేలరప్పించితి వచింపు నావుడు సత్యవతి “పుత్రా ! సీసహోదరు లిరువురును
ననపత్కులై పరలోకమ్మున కరిగిరి. వంశచ్ఛేదమ్మునకుఁ గొంకి నిన్నుఁ దలంచితి,
మదాజ్ఞం జేసి గాంగేయు ననుమతమ్మునఁ గురుకులాభివృద్ధితై కడంగి కాశి రాజ
సుతలయందు సంతతిం బడయు మిద్దాన దోషంబు వాటిల్ల” దన నేను జింతాంజ్ఞా
మగుండనై యమ్మహాభాగ కతివినయమ్మున నిట్లంటి. 660

ఉ. ధర్మ మెఱింగి యేను బరదారసమాగమ మెట్లొనర్తు ? దు
ష్కర్మ మొనర్చి వంశమును గాచిన దానఁ దరించి యెంతయున్
శర్మగతిం బిత్పతతి సంతన మంచునె ? న్యాయశాస్త్ర స
న్మర్మములుం బురాణములు మత్స్యతమూర్ జననీ యెఱుంగవే. 661

ఉ. నావుడు నన్నుఁ జూచి వదనమ్మున విన్నదనమ్ము దోఁవఁ బు
త్రా ! విను పుత్రకోకము కతమ్మున దైన్యము నందియున్న నా
భావ మెఱింగి యిట్లొనరుపంగదవయ్య ! తమంతఁ బెద్ద లే
యేవిధులాచరింతు రవియే మన కుత్తమధర్మశాస్త్రమూర్. 662

క. ఈవిధి దోషం బయ్యును, నావచనంబును నీకు న్యాయ్యంబగు దో
షావహమయ్యును బెద్దల, చే విహితంబైన దానిఁ జేయుదు రనఘూర్. 663

క. అని పలుకునంత గంగా, తనయుడును దదనుసరణము దగ నిట్లను నో
యనఘా ! జననీవాక్యము, గొని విహరింప కిటులేం కొంతెడు చెపుమా. 664

క. అని యాతండును జననియు, ననుఁ బురికొల్పిన విచారణంబుడిగి జగ
జ్జననింద్యమైన యీ కృతి, కనుమోదించి రతిఁగొంటి ననుజాంగనకో. 665

వ. అంత నయ్యంబిక నాయెడల విముఖత్వమ్మునం బొదలి కనుమూయుటకుఁ గనలి
“నీ కంఠం దుద్యవించు” నని శపియించి మఱునాడు రహస్యమ్మున శాపకార
ణంబు తల్లికెఱింగించిన నాపె కోపించి నన్ను శిక్షించి మరల నిట్లానతిచ్చె. 666

- ఆ. వె. కాశిరాజతనయ కడుజవ్వనమ్మునఁ, బొలుచు మగువ యంబచెలియ లనఘ
దానిఁ గొని మతోక్తతనయునిఁ గను మండుఁ, డగునె రాజ్యమునకు నర్హుఁడనుడు.
- వ. జననియూనతిఁజేసి విచిత్రపీఠ్య ద్వితీయభార్య ఋతుమతియగు డనుక నట వసింది
యుక్తకాలమ్మున లజ్జితానయై శయనాగారమ్మున నున్న నాకడ కరుదెంచిన
యత్తన్నిం గలయ నుంకించితి. 668
- క. రసహీనుని జటిలనిఁ దా, పనుఁ గేళీలోలు నన్నుఁ బరికించి రసం
జెనఁగమి స్వేదవరనయై, యనఁచుజనబుద్ధిఁ బాండుతానుగయగుడుకా. 669
- వ. పార్వ్యమ్మున వేపమానయగు నామఱఁడలిం జూచి కోపించి “గర్వమ్మున నన్నుఁ
గాంచి పాండురవైతి గాన నీకొమఱుండు పాండుండగు నని శపించి యా రేయి
వెల్లో యాపెకోఁ గడపితిఁ బిమ్ముట యుక్తకాలమ్మున నిరువురకును నంధుండును
బాండుండును గ్రహమ్మున నుచ్చించి ధృతరాష్ట్ర పాండునామమ్ములఁ బ్రసిద్ధులైరి,
వారలం జూచి సత్యవతి వైశునస్యమ్మున ముదమెడలి సంపత్సారాంతమ్మున
నన్నుం జూచి యిట్లనియె. 670
- క. పాయక నా యానతిచే, దాయామలఁగంటి వంశతాపాండుత్వా
పాయసముపేతు లేగతిఁ, జేయఁగనగు రాజ్య మేమిసేయునుఁ బుత్రా. 671
- వ. కావున రాజ్యార్థుండగు తనయు నొక్కరుఁగని నన్నానందింపఁ జేయుచుని యంబా
లికం గని పురల నా పొందున కియ్యకొల్పుటయు నాపె యత్తకుత్తరంబీక శయనా
గారనంగతుండనగు నా యొద్దకు రూపయోవననంపన్నయు విచిత్రాంబరాభరణయుఁ
జందనదిగ్దగాత్రియుఁ బుష్పమాలాలంకృతయు సుకేశయు హంసగామినియు హావ
భావలంకృతయు నగు తనదాసిం బనిచె. 672
- ఉ. నారదః యేమి పెప్పడు, మనంబున కాచెలి నచ్చె దాని బల్
నేరువుఁ జెయ్యులకా సురకలీలలు నా కమకూలరీతిఁ జె
న్నారెఁ డదీయసంగతు లనంగకలానుమతమ్ములయ్యె పా
దాఱితి నిరువరకుఁ దారనమై తగెఁ గూర్చి యొప్పగన్. 673
- వ. దానికిఁ బ్రీతిం జెంది పరవశంబైన చిత్తమ్మున. 674
- గీ. సత్యవాది కలాళాలి నర్వలత, అములఁ బొల్పెడివాఁడు విన్నాణమైన
రూపెనఁగువాఁడు నీ కొక్కరుఁడు సుతుండు, కలుగునని వరమిచ్చితిఁ గాంత కంత.
- వ. విదురుం డుచ్చించె నిట్లు మాయావశమ్మునఁ బరశ్రమమ్మునఁ మూగురఁ గొమ

దులం గని శుకవిరహజవితమ్మగు శోకమ్ము వాసి సంతప్తాంతరంగుఁడనైతి; నరూ
పయు నిరాలంబయు జ్ఞానులకు నయితము మోహకారిణియునగు మాకు యక్య
తాత్మల కేరికిం ద్యజింపరాదు. 676

గీ. తల్లియెడఁ గల్గు బంధంబు దవులఁజేసె, నాత్మజాతులయందుఁ దదాది నాకు
మనము దోలాయమానమై కనదు శాంతి, యనిమ యొక్కెడ నిశ్చయం బందకుండు.

చ. కరినగరాధివాస మొక కాఁమునందు; సరస్వతీ తట
స్థిత యొకప్పు; వేటొకగతిన్ జరియించుట యొక్కవేళఁ; గా
ని రహి నొకప్పు నిశ్చలత వెక్కొనువై ఖరి గాన రాదు జ్ఞా
నరతి నొకప్పు డెప్పుడో మనమ్మున నీ గతిఁ దోయ నారదా. 678

చ. కొమరులఁ గంటిమూగు రను గొంకక; యొక్కనిఁ గాని నాకు శ్రా
ద్ధము నొనరింప నర్హునిఁగ ధర్మము లొప్పువు పారదాసం
గమమనఁ బుట్టు పుత్రకులుగర్హమొనర్పఁగ యోగ్యతే; నృథా
క్రమమన మాయలోఁ బడితిఁ గర్మవిదుల్ బహిష్కృత కుందురే. 679

ప. అని మంతనమ్మునఁ బశ్చాత్తాపమునఁ గుందుచుందుఁ బదంపడి మత్సుక్రందగు
పొందుండు బలవంతుండగు భీష్ముననుమతమ్మున రాజ్యము వడసె; దానంజేసి
యానందించితి. 680

గీ. శూరసేనుని యాత్మజ సుగుణ కుంతి, మద్రరాజకుమారిక మాద్రి పీఠ
లిరువురును నాత్మవత్తులై యెనక మెనఁగఁ, బాండుభూపాలకుండు రాజ్యభారమూని.

ప. ఒక్కెడ ద్వితీకావమ్ము నంది నిర్విణ్ణుండై రాజ్యమ్ము విడిచి యరణ్యమ్మున కరిగె
నవ్వార్త వినుకతన నాకు మరల దుఃఖం బనుసరించె. 682

క. సతులిరువురు గొలువఁగ నా, సుతుఁడున్నెడ కరిగి కొన్ని సూక్తుల మోదా
న్వితుఁ జేసి కరినగర సం. స్థితు ధృతరాష్ట్రఁ గని యరుగుదెంచితి నిటకుకా. 683

ప. ఏమ్మటఁ బాండుండు సతీయుగమ్మునందు ధర్మానిలేంద్రాశ్వనుల కతన ధర్మసమ్మ
తమ్ముగ శ్రేత్రజాలఁ బంచపాండవుల యుధిష్ఠిరభీమసేనాద్వననకులసహదేవు లను
వారింగవియెఁ; బదంపడి యాతండ్రిక్కనాఁడు రహస్యమ్మున మాదిరి గొఁగిలిం
చినకతన శాపదగ్ధుండై మృతుండై పరలోకమ్మున కరిగెఁ బదంపడి మాదియుఁ
బతిపరాయణయై యగ్నిముఖమ్మునఁ దదనుగత యయ్యెఁ; బిదప శోకమగ్నయగు
కుంతి మాతార్పి యచ్చటి మునులు సుతసహితమ్ముగ గజపురిమ్మునకుఁ దోడ్పాని

నచ్చి భీష్మనకును దృతరాష్ట్రనకును నొప్ప, జెప్పి; రీవృత్తాంతమ్ము విని యేను
హర్షకోకమ్ముల కొదారంబ నైతి. అంత నప్పొండవులు భీష్మవిదురదృతరాష్ట్రుఁచేఁ
ప్రీతిపూర్వకమ్ముగఁ బోషింపం బడుచుండఁ గ్రూమానసుంగు దృతరాష్ట్ర కొను
రులు దుర్యోధనాదులు వీరలతోఁ బంపఁగఁ బైఁగమ్ములఁ బొదయచుండిరి. పిదప
ద్రోణాచార్యుం డేగుదెంచి భీష్మునిచే నన్యనికుండై యక్కుమారులకు విద్యలఁ
గఱఁపుచుండె. 684

గీ. మున్ను గనినష్ట కుంతిచే ముక్తుడైన, కర్ణుఁడును సూతునింబఁ జక్కఁగను వృద్ధి
నంది దుర్యోధనప్రియుడై యెసంగె, దాన దుర్యోధనుండు తద్దయుఁ గడంగి.

ప. భీమాదులయెడ నధికవైరమ్ము గనుటకుఁ జింకించి దృతరాష్ట్రుండు విరోధశమ
నమ్మునకై పాండవులకు వాఙావతమ్మున నిరాసం బేర్పఱిచె నంత నప్పట్టజమ్మున.

గీ. కుటిలఁడు సుయోధనునియాజ్ఞఁ గొని పురోచ

నందు నిష్ఠించె జతుగృహమండలంబు

నవటఁ జిక్కునఁ బాండవు లడఁగి రనుచు

విని మనుమలైనకతన దుఃఖినిది నైతి.

687

ప. అట్లు దుఃఖించుచు వనమ్మునఁ గుంతీసహితమ్ముగఁ బాండుపుత్రులు గన్పట్టిన
నఖండానందభరితుండనైతి. 688

క. పిమ్మట మత్ప్రేరితులై, సమ్మతి ద్రువదునిపురంబు వని రేవును పొం
కమ్మగు టాదైవతవే, పమ్ముల నప్పార్థు లతికృశత్వము దొడరన్. 689

ప. నరుఁడు పరాక్రమక్రమమునఁ ద్రువదాత్మజ గెల్చి తెచ్చె నే
పురకును సాధ్వియయ్యె నలపుష్పసుగందియు గొంతియాజ్ఞఁ; ద
త్పరిణయముం గనుంగొని ముదింబు నెడం గనిరాడ మీఁద వ
త్తరుణయుఁ బార్థులుం గలసి దంతిపురమ్మున కేగి రిమ్ముగఁ. 690

ప. దృతరాష్ట్రుండును వారలకు పాండవప్రస్థమ్ము నివాసమ్ముగఁ గల్పించె నటఁ గృష్ణ
సహాయుండై యర్జునుండు పావకు సంకృప్తఁ జేపె. 691

క. వారలు లోకోన్నతులగు, కూరులు పాండవులు రాజసూయ మొనర్చుం
గా రహి తద్వైదివమును, వారసి యెంతేని మోద మందితి నాత్మన్. 692

ప. మనునిష్ఠితంబగు తత్సభావిశేషంబు వక్కాణింప నలవిగాదు తద్వైదివమ్మునకు
పైఁపక దుర్యోధనుం డసూయాగ్రస్తుండై వారలతో దురోదరం బొనర్చి దుర్భూత

కుశలుండగు శకునికతన దర్శణ నోడించి రాజ్యమ్ము గైకొని యంతః బోక
ద్రోపది నవమానించె. 693

క. వనమునఁ బండ్రెండేడులు, మనుమలు పాండవులు ద్రుపదమహిపాత్యజితో
నెనసిరి కష్టమ్ముల నా, మన మది హేతువుగ డుఃఖముగ్నుతఁ గాంచెన్. 694

క. ఈశ్రీయ సుఖదుఃఖమ్ముల, కాకరమగు భవమునందు నడుగంటితి ద
రొకలన మెఱిగి బ్రాంతిం, జేకొనునా కొక్కతెదవు సెప్పు మహాత్మా. 695

నా ర ద వి వా హ ము.

క. ఎక్కడినకు లెక్కడినుకు, లెక్కడితలిదండ్రు లకటః యే విక్కరణిం
జిక్కిరి సంతాపమ్మున, మక్కువ మెయి బ్రాంతి మిగుల మఱిపించుటచేన్. 696

క. దోలారూఢంబై మది, వాలాయము ముదము దక్కి వంకంబడు నా
కేలీల సౌఖ్యమబ్బుఁ జ, టాలాగ్రణి దెల్పువేఁ కటాక్షము పేర్చిన్. 697

వ. ఇట్లు మాటికిం బ్రార్థించునాకు నారదుం డిట్లనియె. 698

క. పారాశర్యః పురాణా, ధారః యిటుల్ సారెసారె దర్శింపకు సం
పారమున మోహరహితుం, ధారయ లేదొక్కరుండు నని యెఱుంగవొకో. 699

గీ. హరిహరవిఠించుచు గపిలాదిమ్ములు, మాయలోఁ బడి సంతాపమార్గమందుఁ
బొరలువారి నకా మునుల్ పొగడుచుండ్రుజ్ఞాని యనిఁ నేను నట్టిదఁ గను మొకింత.

గీ. మోహసంగతిఁజేసి యోమునివరేణ్య, భార్యకై మును నావద్దపాటులెల్ల
విస్తరించి వచించెద వినుము దాన, నడఁగు నీసంశయములెల్ల ననఁచుచరిత. 701

వ. ఒక్కనాడు నేను బర్వకుండును గలనీ భరతకుండంబు చూడంజని యందంద
తిరుగుచుఁ బుణ్యక్షేత్రమ్ము లాలోకించుచు మున్యాశ్రమమ్ములు దిలకించుచు నొక్క
సమయమ్మున నొక సమయం బొనర్చికొంటిమి. 702

క. మంచియుఁ జెడ్డ యనుచులో, నెందక మనయాత్మఁ బొడమునిచ్చుం మనలో
నించుకయు దాఁచఁగా జన, దంచితగతి నొక్క రొకరి కది చెప్పఁ దగున్. 703

వ. ఇట్లు పుస్తంమును సమయం బొనర్చికొని మైత్రి యెసంగ స్వర్గలోకమ్ము విడిచి
బొలోకమ్మునఁ గ్రుమ్మరుసంత గ్రీష్మాంతం బడుగుదెంచె. 704

క. చాతుర్మాస్యవ్రతమును, బ్రీతిన్ సంజయుడను నొక పృథివీకుపురం
బేతెంచి పలుపుకొంటిమి, యాతని సదనమ్మునన్ గృతావాసులమై. 705

- ఉ. నాలుగుమాసముల్ దగు ఘనంబగు వర్షము లానెలల్ సుఖ
శ్రీ లలిఁ గోరుమానవులు సేయఁగ రాదు ప్రవాస ; మావయన్
బోలునానర్ప నంచుఁ దలపోసి సుఖమ్ముగ నంజయుండు న
చ్చీలుఁడు గొల్వఁ దత్పురి వసించితి మెంతయు నంతసమ్మునన్. 706
- చ. అన్నరనాయకుండు మాకుఁ బరిచర్య యొనర్పఁ దనకూతు మదయంతి యనుదాని
నియోగించె. 707
- గీ. స్నాన మొనరింప జలము భోజన మొనర్ప, నిష్ట మగువస్తువులు శయ్య యెద్దియేని
గోర నమ్మివి మా కిడుఁ గొనరి కొనరి, హెచ్చుతగ్గులు లేకుండ నిగురుఁబోడి.
- చ. ఇట్లక్కన్నియ మమ్మిరువుర పేరింప వేదాధ్యయనమ్ములను గానవినోదమ్ములను
గాలంబు వుప్పచుంటిమి. 709
- చు. అనుకూలమ్ముగ పీఠ సుస్వరయుతం బొనట్లు సారించి నె
మ్మన మానందరసామృతార్థవమునకా మగ్నమ్ముగా సామవే
దవినాదం బొనరింప దాని విని యత్తస్వీకారాత్మ మె
క్కినమోహంబునఁ బేర్చి నాయెడలఁ దాఁగీలిందెఁ గామార్తయై. 710
- క. అతరుణీతనం బిటు, చేతోభవుఖారిఁ దవిలి చేసెడిచెయ్యుల్
ప్రీతి గలిగించె నాకుఁ బు, రాతనకర్మములు దాఁట రావెవ్వరికికా. 711
- చ. ఇట్లు నాయంచు లబ్ధానురాగ యగుకతన నక్కలికిమిన్న స్నానపానాద్యుపచార
ములయందు మాయురువుర కొక్కింత భేదంబు నల్పించుడు. 712
- సీ. స్నానమొనర్ప నుష్ణజలంబునాకిచ్చు , శీతలోదకమిడుఁ జెలియయతని
కింపైనపెరుఁగు నా కింతి వడ్డనపేయుఁ , దక్రంబువోయు నత్తవని కతివ
శయ్య గల్పించుఁ బ్రశస్తమ్ముగా నాకు , నాతని కొకభంగి నభవరించు
సొగసుమేల్ చూపుఁజూచు నకా బేర్చిమైఁ , జూడ దారీతిగా నుదతి యతని
- గీ. నెల్లయుపచారముల నిట్లు లేకరీతి
మాని తనుఁ గొంచెపఱచుట మోని గాంచి
నందియము నెమ్మనమ్మునఁ బొందుపడఁగ
నన్నుఁ గని యిట్లులను మంతనమ్మునందు. 713
- ఉ. భోజనమజ్జనాదుల నపూర్వపుఁగృత్యములకా మనోభవ
శ్రీ జనియింపఁజేసెడి విశిష్టవిలాసముల నినుం గనుకా

- రాజతనూజ యక్కరణి నన్ గనకుండెడి నిన్ వరింపగాఁ
నాజలజేతజామణికి నాస్థ జనింపఁగఁ బోలు నద్దిరే. 714
- ప. నీ మనమ్మును నత్తలోదరియందు లగ్నంబకాఁ గనుపట్టెడి. 715
- క. మనమనములఁ గలనంగతు, లనయము చెప్పికొనవలయు నం చప్పు దొన
ర్చిననమయము మఱవంగఁ, జనునే! సత్యము వచింపు సందియమేలా? 716
- ఉ. నావుడు లజ్జపెంపు వదనమ్మును వంపఁగ నెట్లకేలకున్
భావము దాఁపరామి నిటు ప్పవతుతో వచియించితినా మునీం
ద్రా! విను మీ లతాంగి నను నాభునిఁగా మదిఁగోరె నట్లనా
కీచిరిబోడియందు రమియించె మనం బిఁక దాఁచ నేటికిన్. 717
- ప. అనుమాటలకుఁ బర్యకుండు గోపాకులందై నమ్మం గాంచి సమయొల్లంపునం
బొనర్చి నమ్ను వంచిచితివి గాన వానర వక్త్రుండవు కష్టవి శపించె ననుపదంబ
యేనును నోర్పులేమిఁ దాదృకుండనై యిట్లు ప్రతిశాపం బిచ్చితి. 718
- గీ. స్వల్పమగు నపరాధంబు నైచ కిట్లు, శాప మిచ్చిన నీ కిఁక స్వర్గవాస
మెడలి మర్త్యమ్మునన వసియించుటబ్బు, ననుడు. శాపోపహతి నేగె నతఁడు దరలి. 719
- క. వానరవక్త్రుడనై వీ, జానినదం బొప్పఁ జేయు నమ్మంగని యా
మీనేక్షణ గానాదర, మూనుటఁ దా వై మనస్య మూనదు వింటే. 720
- గీ. అనిన నిట్లంటి నేను నో మునిరేణ్య, మందరామ్యుండ వెత్తైతి సుదతి నిమ్ను
నేగతి వరించెఁ బర్యకుండేదకేగె, సంగమం బెట్లుచెల్లెఁ జెప్పంగఁదగదె. 721
- క. నావుడు వారదుఁ డను వ్యా, సా! విను మాయాచరిత్ర మతిగహనము కా
దే వారింపఁ దరంబే, యేవారికినైన నెందునేవియుఁ దలఁపన్. 722
- ప. అట్లు మద్బాగినేయుండగు ప్పవతుండు శప్తందై యరిగిన నేనత్యంతదుఃఖితుం
డనై యటనుంటి; నక్క-న్నెమిన్న యథాపూర్వమ్ముగ మత్సేవాపరాయణయై
యిందెఁ బిదప నత్తలోదరికి వివాహంబొనర్చి నెంచి సుజయుండు మంత్రి
కిట్లవియె. 723
- అ. వె వరుని రూపవంతు మగుణన వమ్ను, సుకులజాతు ననము కూరునొకవి
జూడు మీ లతాంగి సౌగంధన కనుగుణుఁ, దైన వానిఁ బెండ్లి యాచరింకు. 724
- ప. నావుడు మంత్రి "రాజా! తాదృకులగు రాకొమరు లనేకులుగల రండు నీ కెవ్వండు
నమ్ను నక్క-మారుం దెచ్చి కన్యాదానంబు విడిచోదితంబుగ నొనర్చి కృతార్థుండ

వగు" మనుడు సంజయండు తదన్వేషణాయత్నచిత్తందై యున్నంత మదయంతి
యంతయు ఛాత్రీముఖమున విని తనమనోరథం బద్ధానకిఁ దెలిపిన నయ్యది
నృపాలు పాలికిం జని తద్యవనమృతగా నిట్లనియె. 725

ప. జనకా : నారదునిన్ వడించి యితరేచ్ఛాభూన్యనౌ నన్ను న
న్యని కీ నెంచు నక్రమన్యమయి సంతోషప్రదంబై రసం
బు నజెరత నొప్పి మనముల కిమ్ముం గాక నిర్దష్టతం
రసయన్ దన్యహతీవినద మనునంద్రం; బండు నే మునితినన్. 726

ప. అని మదయంతి విన్నవింపు మనియె ననుడు నృపాలుండు సమీపమున నున్న
తన భార్యయగు కైకేయిం జూచి, 727

గీ. ఛాత్రి చెప్పినమాటలు తరుణి వింటె, వరునిగా నెట్లుగోరె నవ్వారాస్మః
గోరెఁగా తెట్టు లీదగుఁ గుటిలయాపుఁ, డాతఁ డెబుదగు మన మదయంతి కకట. 728

ప. బుద్ధిహీనతం జేసి కన్నియంకుఁ గార్యాకార్యములు తెలియకుండిన వారించుట
మనకుఁ గర్తవ్యమగుట నీవు భిక్షుకుం డతఁడని చెప్పి బోధింపు మనవుడుఁ గైకేయి
మంతనమునఁ బుత్రి కిట్లనియె. 729

ప. లత కెనవచ్చి యెక్కుడు తళత్తళఁబొల్పెడి నీదుమేను, యా
క్షతనుఁ డతండు భిక్షమును సారెకు మెత్తుటఁజేసి సుందరం
బితవఁ భవంబుం, బకట ! యాతఁడు గోతిమొగమువాఁడు న
మ్మతుఁడెటులాయె నారదుఁడు ? మాటలపొందిక క్రోతికొప్పునే. 730

క. నమలకు వానరులకు నె, క్కరణిఁ మాటలు పోనంగు ? గాకతఁడు నదా
తిరుగున్ భిక్షుఁడై యా, దర మెటు నీ కబ్బె నిట్టి శాపపు మీఁదన్. 731

ఉ. అందము గోరుఁ గన్నె; నృపులందది వొచ్చి లతాంగి యిట్టి నీ
మందత కేమి యందు; మతిమాలిన నీకయి కుందె రాజు, సొం
పుందగు మాలతీలత బుబాలనగోపరి లగ్నమైన డా
నిం దిలకించి భేదములు నెక్కొనకుండెడి వార యందురే. 732

క. మృదుతాంబూలీదళముల, నెద నుష్టమున కొసంగ నెవఁ డొప్పెడి ? నా
రిదుచేతఁ బద్ద నినుఁగని, ముదితలు నవ్వరె వివాహమున నాతల్లి. 733

ప. అని పలుతెలుగుల బోధించు తల్లికి గానరసకోవిదయగు నశ్వుదయంతి నాయెడఁ
గృతవిశ్వయై యిట్లనియె. 734

- క. మొగమును సామ్రాజ్యమ్మును, సొగసును ధనమేల కుద్దకుంఠకుఁ దల్లి ।
మొగమును సామ్రాజ్యమ్మును, సొగసును ధనమేల రసవతుం డీతనికిఁ. 735
- క. గానరసమ్మున హరిణులు, మే నెఱుంగక ప్రాణ మిచ్చి మేల్వడయ నీసి
మానవులు గొంద టీరస, మానంగాలేరు జన్మమది యెందులకో. 736
- గీ. ఆరయ సప్తస్వరాత్మిక యైనవిద్య, నెఱుఁగు నారదమునిచంద్రుఁ, డెఱుఁగుహరుఁడు
ప్రేలు మడచి వచింపఁగ వేటొకండు, గానఁగా రాఁడు మూడులోకముల నెందు. 737
- చ. ధనమును రూపముఁ మిగుల దర్పము గల్గి రసజ్ఞ భిన్నుఁడౌ
జనవరు గర్వధూర్వహు వెనన్ పరియించి తదీయమైతి నె
క్కొను చెలికిం బ్రతిక్షణ మగున్ మరణంబు; రసజ్ఞుడైన ని
ర్దనుని వరించి తాఁ బ్రతిపదమ్ము ముదమ్మున నుండ నయ్యెడిఁ. 738
- గీ. మూర్ఖరాజ్ఞాన భేదమ్ము మొట్టమొదటి, కరసి స్వరవేదియై గ్రామ పరిచితిఁ గని
యష్టరసవేత్తయగు నరుం డంగవికలుఁ, డయ్యు నానంద మొనఁగూర్చు నంగనంకు. 739
- క. స్వరవేత్త యైన గాయక, వరుఁ డిడుఁ గైలాససుఖము వమ్ముగ మూర్ఖుల్
సురనచికి సరస్వతికిం, దిరుగుదు రీరస మొకింత దెలియనికతనన్. 740
- క. స్వరభేద మెఱిఁగె నేనియు, నరుఁ డయ్యును నకఁడు దేవనాథుఁడు దానిం
బరిశీలింపఁడయేవిఁ, సురనాథుం డయ్యుఁ బశువును మృతఁ డంబా. 741
- గీ. మూర్ఖనాతానసమ్మోహమున మనమ్ము, గరఁగు హరిణులు పశువులు గావు సూపె
దాని విని సంతసంబునందని నరుండు, తల్లి! ప్రత్యక్షపశువు తథ్యముగ వినుము. 742
- క. వినఁ జెవులు గలిగి మోదం, బెనయని యరసికులకన్న నెంతే మోదం
బును గానరసముకతనన్, గను నశ్రోత్రములు మేలు కాకోదరముల్. 743
- క. గానంబువినికి పశువుల, నానందరసాబ్ధి నోలలాడించెడి న
ద్దాని వినఁ బెద్ద లాదర, మూననిచో వారిజన్మ మొకజన్మంబే. 744
- చ. తెలియఁడు గాక నారదు నుదీర్ణ గుణమ్ములు రాజు; ముజ్జగం
బులఁ గలఁడే యొకం డతనిఁ బోల్చఁగ గానమునందుఁ ; బూర్వమే
వలచినదాన నమ్ముచిని; వానరవక్త్రము కాపకారణం
బలవడి నేఁడు వచ్చె నెఱులైన నతండు ప్రియుండు నా కగున్. 745
- క. తురగాస్యులు గారే కి, న్నురులెల్లరు వారిఁగాంచి నరుఁడెవ్వఁడు గా
నరసజ్ఞఁ డాడరింపఁడు , మురువందియు విదైలేవి మొగమేమిటికిన్. 746

వ. అమ్మని యెట్టిదైన నాకుం బ్రయుం డతనిఁదక్క వేజొక్కని మదమందైన నే నొల్ల ననియు నాగ్రహమ్ము ద్యజియించినన్ముచ్చి కిచ్చి వివాహం బొనర్చు మనియు నీ వరిగి మజ్జనకునకు బోధింపు మనుడుఁ గైకేయి భర్తకడ కరిగి కడ చిన పృత్యంతమ్ము విన్నవించిన నతండును నాకొనఁగ నంగీకరించి వివాహ సంభారమ్ము లొనర్చి విధివిధానంబుగఁ బెండిలియొనర్చెఁ; బిమ్మట వానరవక్త్రుండ నగు కతన దండఃపామానంబగు మనమ్ముతో నవ్వుటన యంటి నక్కన్నియ నమ్ము పేవిన నేతెంచి నప్పుడెల్ల మన్ననంబు శోకిమగ్నంబగు. నా వైరూప్యమ్ము నకు మదయంతి యింతుకేవియు శంకింపక సంతనమ్మునం బొదలు నిట్లు కొంత కాలం బరుగుమీఁదఁ బర్వకుండు నానాతీర్థమ్ములు సేవించుచు ధరణినెల్లెడఁ గ్రుమ్మరి మగుడ నన్నుఁ జూడ నేతెంచి నాచే నన్మానికుండై యాసీనుండై నన్నుం గృతదారు వానరాస్యఁ జింతావిప్లవఁ గాంచి యత్యంతదుఃఖికుండై మేనమామనగు నాయెడ దయ గలిగి యిట్లనియె.

747

గీ. కోపమున మున్ను శాపమ్ము గొంక కిడితి, విపుడు విష్కృతి నొనరింతు నీ నృపాం
పుత్రికై కరుణించితిఁ బూర్వరీతి, సుందరాస్యంధ వగుము మత్సుకృతపటిమ. 748

వ. అంత నేనును నకని కిట్లంటి నీ శాపమ్మునఁ గలుపితచిత్తుండనై శపించితి విపుడు ప్రసన్నుడనై నీకు శాపమోక్షం బొనర్చెద నెప్పటియట్ల నీకు స్వర్గగమనం బంపఁగక నాపుడుఁ బర్వకుండు సంతకుప్తుండై తనంత సరిగెఁ, బదపతి రాజపుత్రి పట్టరాని సంతోషమ్మునఁ దల్లికడ కరిగి యిట్లు విన్నవించె.

749

గీ. మాతః నీదుజామాతకు మగుడ సుంద, రాస్యక మటిల్లెఁ బర్వకుం డాగ్రహంబు
విడిచి శాపమ్మునకు ముక్తి నుడువుకతన, ననుడు భర్తకుఁ జెప్పె నయ్యతివయరిగి.

వ. పిమ్మట సంజయుండు తద్వచనశ్రవణంబున సంతకుప్తుండై సమంత్రిపురోహితమ్ముగా నాకడ కరుదెంచి పారిబర్హంబొనఁగి మద్భాగినేయునకుఁ దగుధనంబిడి గారవించె.

క. ఏరికినైనఁ గలదె నం, సారమ్మున సౌఖ్య మెట్టి జ్ఞానులకుఁకా మా
యాంచన దాఁట శక్యమె, యారయు మిది యెల్ల నాకు ననుభవమయ్యెన్. 752

గీ. కామమును గ్రోవమును నహంకారము మద

మెత్తుంబులు లోభంబు మమత యివి య

హీ బలములు వీని జయించు నెవఁడు

శ్రగుణహేతుకమై యొప్పు దేహ మొంది.

753

వ. వినుము మున్నొక్కనాడు విష్ణువుతో వనమ్మున నేగుచు హాస్యవిनోదమ్మున
నమ్ముహాత్ముకతన నేను ప్రీరూపమ్ముగని మాయాబలమోహితుండ నగుటంజేసి
యొకరాజునకుఁ బిత్తి నై యనేకులఁ గొమరులఁ గంటి నాపుడు నే నిట్లంటి. 754

ఉ. నారద సందియం బొకఁడు నాచుడిఁ దోచెడి జ్ఞాని వైన నీ
వే రహి నారవైతి? స్థుతు లేన్మవునంగతి మద్భవించి? రీ
పూరుషభావ మెక్కరణిఁ బొందితి పిమ్ముట? మాయ యెంతకు
న్నెరదె; తన్మహాత్త్వము గణింపఁ దరంబె వచింపు నావుడు. 755

నారదుడు స్త్రీ యయి సంతతిం గనుట.

వ. నారదుండిట్లను దేనికతన బ్రహ్మాది స్తంబసర్వంత మీజగంబు పరిభ్రమించుచుండు
నమ్మాయ దుర్విభావ్యయు నజయు యోగి దుర్జ్ఞేయయు నని యెఱుంగుము. 756

గీ. సత్యలోకమ్మునుండి సుస్వరము సాచు, గానము నొనర్చికొంచు నేఁ గదలి విష్ణు
దంభనాకాంక్ష నెమ్మడిఁ దవిలి యరిగి, సకలలోకమ్ములను బేర్చి సంచరించి. 757

కా. శ్వేతద్వీపమునందుఁ గొస్తుభుణి శ్రీరాజితోరస్థలున్
బీతద్యోతివటున్ మహాత్ము గరుజాబ్ధిఁ శంఖచక్రాదికో
పేతున్ బాహుచతుష్కలసురు జలస్పీతాంబుదశ్యాము ల
క్షీతిస్వీసహచారి గంటి వతులక్రీడాపరున్ శ్రీహరిన్. 758

ఉ. ఆతవిభార్య రూపవరయౌవనగర్విత సింధుజాత భూ
షాతతిభాసమాన ననుఁ జక్కటిఁగంచి గృహమ్ములోనికిన్
వే తరలెఁ బదంపడి కవిప్రసరేఙ్కర మేళు మ్రొక్కి శం
కాతిగమైన చేతమున నమ్మదువైరికి నిట్లు వల్కితిన్. 759

క. విటుఁడనొ ధూర్తుండనొ నే, జటిలుఁడ జితమాయుఁడన్ బ్రశ స్తహృదయుఁడఁ
దటుకున ననుఁ గని చనె నీ, కుటిలాంక యిట్లొనర్చు గూడునె యెందున్. 760

వ. నావుడు గర్వధూర్వహమ్ములగు మద్వచనమ్ములకుఁ గనలక పీజాలాపమధురమ్ము
లగు వచనమ్ముల నద్దేవుండిట్లనియె. 761

క. పతిఁ దక్క నన్యసన్నిధి, సతి నిలువందగదు నీతిచందం బిది యే
మతిమంతులైన మాయా, గతికిన్ లోబడక యుండఁగాఁ గలరె మునీ. 762

- క. జితమారుతులున్ సాంఖ్య, స్థితవేత్తలు నైన మునులు దేవతలును ద
గ్గతులగును సుంద మాయా, గతి గీతజ్ఞునకు నీకుఁ గడవఁదరంబే. 763
- గీ ఏను బ్రహ్మయు శివుఁడును విద్వతేజు, లైన సనకాదులును దదధీను లకట
దేవతీర్వ్యునుష్యాది దేహధారు, లం దెవఁడుదాఁటు నమ్మాయ నజ నమేయ. 764
- వ. వేదవిరులొండె యోగవిరులొండెఁ ద్రిగుణముదేహధారుల కాని యన్యులకారు.
తాదృశుల కేరికిని నన్యుది జయంప వశము కాదని యెఱుఁగుము, మఱియు రూప
హీనమును స్వరూపకరియునగు కాలమ్ముగూడఁ దదాత్మకమ్మకా నెఱుంగునది. 765
- ఉ. కాలవశమ్మునకా వఱులు జ్ఞానియు మూర్ఖుఁడు మధ్యముండు న
క్కాలమ సేయు ధర్మరతుఁగా వికలాత్మనిఁగఁ దదన్యుఁగా
శీలమొ కర్మమొ యిటులుచేయుటకున్ మఱి యన్య మెద్దియో
మూల మెఱుంగరా దఖిలమోహనమై తగుఁ గాల మెయ్యెడన్. 766
- వ. ఆని చెప్పి యమ్మహామహుండు విరమించుటయు నేను విన్నయా విప్లుండనై
మహాత్మా! మాయ యనఁగ నెట్టిది? దాని బలంబెంత? రూపం బెట్లుండు? నది
యెట వసించు? దేనికాధారంబగు? నానతిచ్చి నాకు నద్దాని సగుపదంజేసి యనుగ్ర
హింపు మనవుడు రమేశుం డిట్లను, “నన్యుది త్రిగుణయు నిఖిలాదారియు సర్వ
జ్ఞయు సర్వసృష్టకయు నజేయయు ననేకరూపయునై జగం బఖిలంబును వ్యాపించి
యుండు. 767
- ఆ.వె. దానిఁ జూడ నఖిరుతంబేని గరుకు నా. తోడ నెక్కు మిపుడ తొంగి చనుద
మఱిసూజు; మాయ నరయంగఁ జేసెద, దానిఁ గంచి భేద మూన వలదు.” 768
- వ. ఆని వినతామతుని సంస్మరించిన వతండు సన్నద్ధుండై యరుగుదెంచె, బదంపడి
యిరువురమును నఁని నధిష్ఠించిన నాగదుత్మంతుండు వాయువేగమ్మునఁ గదలి
హరిప్రేరుతుండై వైకుంఠమ్ము విడిచి. 769
- క. పురములు వనములు నదులున్, దురములు మునివల్లెలున్ హ్రదమ్ములు మాకుం
గర మానంద మొసంగఁగఁ, దిరిగితిరిగి యాతఁ డొక్కదేశము చేర్చెన్. 770
- మ. అటఁ గన్గొంటిమి కాన్యకజ్జ మనువీ; డాప్రోలికిం జేరువన్
దటరాజద్వీపిధాగమంబు కమలాధారంబు నానావిధో
త్కటవర్ణస్వరూపాస్వరాండజసముద్యన్మద్యభాగంబు సం
ఘటితానందము స్వప్ననీరము తటాకం బొందు గానంబడెన్. 771

వ. అయ్యెడ శ్రీహరి నా కిట్లనియె.

772

క. నారదః కనుఁగొంటివె క, త్తారచ్చన్నంబు సారసారావరసో
దారంబు స్వచ్ఛసిరిం, బై రంజిలు నీతిటాః మప్రతిహతమై.

773

వ. అని పల్కుచు మంచస్థితకంఠశతముఖావింశతుడై నా చిటికెనవ్రేలు వట్టికొని
స్నిగ్ధచ్ఛాయంబగు తత్తటమ్మునకు డిగి సరోవరంబు పొంత దృష్టి నిగుడ్చి మరల
నిట్లనియె.

774

క. ఆరసితె సాధులచిత్తము, కరణీన్ స్వచ్ఛమ్ము లగుచుఁ గ్రాలెడిఁ గంఠా
తరణస్సోఽవరిచితి, సురుచిందులు జలము లిందుఁ జూపలు వొగడఁ.

775

వ. ఈ సరోవరమ్మున స్నానం బొనర్చి పిదపఁ గాన్యకుబ్జపురమ్ము వీక్షించి యరుగు
దము, మొదల నీవు స్నాతుండవు గమ్మును పదంబు యేనును వొనరెద నావుడు
వీణయు మృగాజినమ్మును నొక్కెడ నుంచి తీరమ్మునకుం జని పాదప్రక్షళనం
బొనర్చికొని కరింబులు గడిగి శిఖాబంధం బొనర్చి కుళలు ధరించి కృతావధము
నుండనై లోనికిండిగి స్నానంబు సలుపునంత.

776

క. హరి చూచుచుండ నాకుం, బురుషాకారంబు వోయి భూషణకాంతు్య
ద్ధరిమై ప్రీరూపము కర, మరుదుగ సంప్రాప్తమయ్యె నదియే నెఱుంగఁ.

777

వ. అంత హరి నాకృష్టాజినమ్మును వీణయుం బుచ్చికొని గరుడు నెక్కి యొక్క
క్షణమ్మునన తనభవనమ్మునకరిగె.

778

క. వ్యాసా యేమని చెప్పుడు, నాసంగతి వీణయుఁ మృగాజినముఁ శ్రీ
వాసుఁడును స్మృతికిఁ దగులరు, కాసారము వెడలి తటము గనుఁగొను నాకఁ.

క. అలీఁన్ జెలివై సరోవరతటంబందుండి నల్లిక్కులుఁ
బోలం జూచెడివేళ భృత్యులు గజమ్ముల్ గుఱ్ఱముల్ తోడ రా
నాన్యం బొకయింత లేక యరదం బొదిక్కు రా నిచ్చి నఁ
దా లౌల్యం బిడరన్ గనుఁగొని యనున్ దాలద్యజుం దొప్పుగన్.

780

క. నునుందరివో ? సురపం, కరుహక్షివో ? నాగకన్యకామణివో ? కి
న్నరమత్తకాళినివో ? యొం, టరివై యిట్లుంటి వక్కటా ! గజగమనా.

781

క. బాలవు యౌవనరూపవి, శాలవు నినుఁజూచి మనము చంచలమై రా
గలోలమయ్యెఁ జెండిలి, కాలేదే నీకు విజముగాఁ దరళాక్షి.

782

- ఉ. ఏమిటి కీ సరోవరము నెల్లెడఁ గన్గొనె దోలతాంగి? నీ
తై మరు లానినాఁడ నను నారసి చేకొని పేర్చి మీట వి
స్సేమనుఖమ్ములం బడయఁ జెల్లదె యింత యనాదరంబె నా
గా మహిపాలనూను నటఁగంచి వచించితి లజ్జపెంపునన్. 783
- క. నీ యిచ్చవచ్చినట్లుల. వ్యాయగతి న్నన్నుఁ జూడు నావుడు నృపుఁ డ
త్యాయతమగు ప్రేమమ్మన, నాయనురాగం బెఱింగి నరయానమ్ముకా. 784
- ప. తెచ్చుని భృత్యుల నియోగించిన వారలు చతుర్వాహ్యమ్మును మృద్వాస్తరజ సంయు
తమ్మును గౌశేయాంబరవేష్టితమ్మును ముక్తాజాలవిభూషితమ్మును జతురశ్రమ్మును
సువర్ణఖచితమ్మును విశాలంబును మనోహరంబుననగు శిఖిఃం దెచ్చిన నద్దాని నది
రోహించి యారాజమన్మథు వెనువెంటఁ దత్పురమ్మున కరిగి కుభలగ్నమ్మున నగ్ని
సాక్షికింబుగ నతనిచే వివాహితనై సౌభాగ్యసుందరి యను నామమ్మున నొప్పి
యఁకిరికఁ బ్రాణమ్ముల తెక్కుడై సంభోగసుఖమ్ము లొనఁగూర్చుచుంటి. 785
- ఉ. ఆ నృపుఁ డెల్లకార్యములయం దపరక్తి వహించి మించి యు
ద్యానములందు దీర్ఘి కలయందు గృహమ్ములయందు వారుణీ
దూనమనస్కుడై రతులతోఁ దులఁదూఁగుచు రాత్రియుం బవరో
తా నెఱుఁగంగలేక పుతంత్రత వర్తిలు నా కభీనుడై. 786
- శా. వ్యాసా! యేషనిఁప్పవచ్చు విను మాయావాకచక్యంబు క్రీ
దానక్రికా దగులొందునా కడఁగె బ్రహ్మజ్ఞానపుంభావవి
శ్వాసంబుల్ మఱి “యేన పట్టమహిషిన్ సర్వంబు నాపొమ్మ నా
కేసాద్వీపుణు లీ” డటంచు మది నెంతేఁ దాల్తు గర్వాంధతన్. 787
- గీ. ఇటు లహర్నిశ మాభూపు నెనసి ద్వాద, శాబ్దముల్ కామకేశీవిహారములను
గొనఁగ నతంబ వేఁకటి యనుచుటించె, బార్ధివోత్తముఁ డానంద వార్ధి మునుఁగ.
- క. చూలాలినైన నను భూ, పాలుఁడు దగ బుజ్జగించి “బాలరొ! నీ కెం
దే లోలత” నాఁ జెప్పం, జాలకా లజ్జాభరం బశక్యమ్మగుటకా. 788
- క. పదినెలలు నిండఁ గంటి కు, భదినమ్మున నొక తనూజుఁ బార్ధివుఁ డానం
దదళఁ దగి యుత్సవం బ, భృగదయంబునఁ జేసె నింగి భూమియు ముట్టన్. 789
- ప. బ్రాహ్మతానుమతమ్మున నక్కొమరునకు వీరవర్మ యనునామమ్ము వెట్టి యానంద
సాగరమ్మున నోలలాడుచుండఁ బిదప రెండు సంవత్సరమ్ముల కింకొక్కరుఁ

గంటి, భూపాలుండు వానికి సుఖస్వంధను నామం బిడియె. అట్లు క్రిమక్రిమమ్ముగ
ద్వాదశ పుత్రులం గని మోహవశమ్మున వారల లాఠించుచున్నంత మరల నెన
మండ్రు కొమరు బుద్ధువించిరి. 791

క. నృపతికి నాకును గార్హ. స్వప్నవచి నఫలంబటంచు దానం దోడెన్
ఓపుకాసకు లీ కొమరుల, కువయమ మొనరించె భూపుఁ డొక్కొక్కరికిన్. 792

క. కొడుకులు కోడండ్లురు న, కొడుకుల కొడుకులును వారి కుంశాంతలు నే
ర్పడ నధికమై కుటుంబపు, గొడవ విశేషించె మదికిఁ గుతుకందొడవకా. 793

గీ. అంత నొకయెడ నైశ్వర్య మమరు. దుఃఖ
మొక్కయెడఁ గల్గి సౌఖ్యంబు నొక్కయెడల
నెనఁగు నొకఁడు గృహించుఁ జెంపెనయు నొకఁడు
పెద్దగేస్తుల కియ్యది విహితమకద. 794

అ. వె. కొడుకులందు నట్ల కొడండ్లురందు మ, నుమలయందు వారి ప్రమదలందుఁ
గఁగు నొక్కతఱిని గలహంబు లయ్యవి. తీర్పలేక నాకు దిగులు దగులు.

క. బలవంతులు నాపుత్రులు, కులసంభవలెల్ల నాడుకొడండ్లురు నా
కలిమికి పేటొక కలుకుల, కలుములు సరియే యటంచు గర్వము ప్రబలెన్. 795

గీ. ఇట్లహంకారమున ముగ్ధి "యేను నార, దుండ నర్పిట్లు చేసె నస్పృందరిక
లోచనుం" డని యొక్కింత లోనఁ దలఁప, తెలిమి సంసారసాగర మీఁదుచుంటి.

వ. అంతఁ గొంతకాలమ్మున దూరదేశంబునుండి యొక్కనృపాలుండు సైన్యసమేత
మ్ముగ నక్కాన్యకులైపురం బరికట్టిన నాకొమరులును మనుమలును రథవారణతురం
గమవదాతినమేతమ్ముగ రాజుతోడ నతిని నెదుర్కొనినఁ దుములంబగు సంగ
రంబు ప్రవర్తిలై. 796

క. అసంగరమున శత్రుల, చే సమసిరి కొమరులెల్లఁ జేయునదియులే
కాన యెడలి నరపాలుండు, తా నదనమ్మనకు వచ్చెఁ దద్దయు నార్తికా. 797

వ. నన్నుం గాంచి పుత్రిపౌత్రులెల్ల శత్రునిహతు లగుటఁ దెల్పిన నేనును శోకంబు
వట్టఁజాలక రణభూమి కరిగి, 800

అ. వె. "కొడుకులార నాడుకడుపునఁ జిచ్చిడి, యడవి నిల్లుగట్టి యాత్మజాతు
లెల్లఁ దోడరాఁగ నేగంగఁ దగునె దు, ర్వారమైన దైవవశముకతన." 801

వ. ఇట్లాడలేదుగదా నానావిధముల విలపించు నాకడకు మధుసూదనుండు వృద్ధవిద్ర
వేషమున వచ్చి నన్నుం గంచి యిట్లను. 802

ఉ. ఏల విచారమంద వినుమీ : శ్రమ గాక మతెవ్వ రీసుతురే
పోలగఁ జూడు వీవెవతెవో : యొక రొద్దకు నేమిగావలెన్ :
గాంవకమ్మనన్ మృతిని గంచినవారల కింత యేల : యీ
జాలము మాని స్నానమును నల్పి నివాపకృతిం బొనర్చుమా. 803

క. పరలోకగతులకొక తె, వ్యరు నిండుం దానమాడవలవదు తీర్థం
బరిగి యటఁగ్రుంకులిడుటయ, మరియొడ ననుస్త ధర్మమార్గములందున్. 804

వ. అని పలికి బంధుసహితమ్ముగా నన్ను వెంటఁ జెట్టికొని యమ్మహామహాండు
పుంతీర్థంబను నొక్క సరోవరమ్మునకుఁ జేర్చి యోదార్చి యిట్లనియె. 805

ఉ. స్నాన మొనర్చు మిచ్చట మనమ్మన నెవ్వరి కేడ్చుదాన వో
మానిని : యెన్నిజన్మములు మాటికి నెత్తితో : భర్త లెందఱో :
సూనులుఁ దండ్రులున్ మఱియు సోదరు లమ్మలు నెందఱైరో : స్వ
ప్నానుగతిం జెలంగు భవమందిటు భ్రాంతి వహించు బొప్పనే. 806

వ. అను నాతని ప్రేరిణమ్మున నప్పురుషతీర్థమ్మున మునిఁగి తల యెత్తునంతకుఁ బురు
షాకారుండనై తటంబున మహాతియుఁ గృష్ణాజినంబును బూనియున్న కమలలో
చనుం గంచి, 807

క. “ఏనారదుండ నన్నున్, శ్రీనాథుం డిట్లానర్చె ప్రీతి” వని నా
లో ననుకొనియెడి యాలోఁ, దా నిట్లను “రమ్ము నారదా తడవేలా.” 808

క. అను నాతని పలుకుల నొ, ధ్ధనఁకం దగ వచ్చి చూచుడు వెనుకటి య
వ్యవతాత్వం బప్పటి పుం, స్త్రవనిరూఢియు మఱివువచ్చె సకలము నవహు. 809

వ. అట్లు స్వస్వరూపంబు ప్రాపించి బ్రాహ్మణుండనై యున్న నన్నుం జూచి యానృసా
యందు విస్మయావిప్లందై నాభార్య యిట్లు ముని యగుట కేమికతం బని
యోజించుచు, 810

ఉ. హా : యను, నన్ను వీడఁ దగవా పగవాఁడనె యొమ్మఱాలజా
హా : యను, నెట్టులాఁగఁదగుఁ బ్రాణము లిమ్మెయిఁ గంచనాభదే
హా : యను, రాజ్య మేల నిను నందక వాక్యజితాంగజాతవా
హా : యను, మాట కుత్తరమునైననొసంగవు విస్సృహా : యనుకా. 811

- చ. వెనుకటిప్రీతి నాయెడల వెక్కునమాయెనే యిప్పు : లేక యి
వ్యసమున మున్గి మత్స్యముల పాలయితో ? వరుణుండు నాయదృ
ష్టవియతి నిన్ గ్రహించెనో ? విశాలవిలోచన ! కృత్రిమంబు గా
దనఁదగు నీచపేర్ని సుతులం; దటుగామి నిటుల్ మటించునే. 812
- క. దీనుఁడగు పతిని విడిచియు, సూనులయెడఁ జేస్తి మిగులఁ జొప్పుడుకతనన్
దోనేగితి భార్యాపు, త్రానగతికిఁ జెడితి నేమి యనుకొందు నికన్. 813
- క. ఇటులై నను మృతి నాకున్, పుటియింపద దుఃఖ మెవరికడఁ జెప్పుదు న
క్కట ! రాముఁడైన లే డు, దృఢభార్యావిరహమాఃఖర మకఁడెఱుఁగున్. 814
- క. ననుచిత్తులు దంపతు లొ, క్క మొగిన్ మృతిఁబొందునట్లుగా సల్పఁడ దై
వము; మునులొనర్చి రుపకా, రము శాస్త్రములందు సహమరణము సతులకున్.
- వ. ఆని బహుప్రకారంబుల విలపించు తాలభ్యజనకు మధుసూదనుండు సయ్యక్తి
కమ్ములగు వదనమ్ముల నిట్లనియె. 816
- గీ. ఏల దుఃఖించెదవు నరపాఠ ? నీదు
భార్య యేమాయె దర్శింపుఁ బద్ధతులను
వినవె : బుధసేవ లేదె ? యా వెలఁది యెవ్వఁ ?
రీ వెవరు ? యోగము వియోగమెట్లు మీకు. 817
- గీ. అధిప సంసారమను ప్రవాహంబునందు, నెవరి కెవ్వరు ? రోదన మింకయేల
యింటి కరుగుము నొకపై నెక్కి చాటు, వారి చందంబకాదె సంసారరీతి. 818
- క. నీకా లతాంగితోఁ దగి, నేకతమున యోగ, మెఱుఁగుదే నీవు నృపా :
యా కలికి తల్లిదండ్రుల, శోకింపకు దైవవర్య చోద్యమకాదే. 819
- గీ. కాకతాళీప్రసంగ మక్కరికిఁబొందు, గాన శోకంబువిడిది వేగ గృహమేగి
కాలచోదితమైన భోగంబు గొనుము, వచ్చినట్టులయేగె నవ్వనరుహక్షి. 820
- క. రోదనమొనర్చి నీ పీ, మీఁదం దేఁగలవె దాని : మేకాను యోగం
బేదియు దైవాధీనతఁ, గాఁదగు నద్దాని నాఁగఁగా శక్యంబే ? 821
- గీ. కాలవశమునఁగల్గి భోగంబు దాని, కతనన యడంగు నద్ది యొకానొకప్పు
నివ్వలంబగు సంసార నీచనిధి ము, వింగి శోకింతురే : యిది నీక తగెనె. 822
- క. పుటికాయంత్రము వదులున, నటు నిటు ముఖ దుఃఖములకు నగుభ్రమణ మొ
క్కట నునికి చొప్పుడదు సం, కటపడకుము పురికి నేఁగగాఁదగు నింకన్. 823

వ. కాదేని రాజ్యమ్ము దాయాదాధీనం బొనర్చి వనమ్మున కరుగుము ప్రాణులకు
మానవదేహులు దుర్లభంబు క్షణభంగురంబగు నద్దాని నొందినవానికి నెఱైన
నాత్మసాధనం బావశ్యకంబగు. 824

క. పరికింపఁగ జిహ్వోప, స్థానంబు సమస్తజంతుసాధారణమౌ
నరుల విశేషం బేమిఁక, సురుచిమగు జ్ఞానగరిమ చొప్పుడదేనిన్ ? 825

క. కాంతావిరహోద్భవమగు, వంతకా విడనాడి గృహము చేరుము జగ మ
త్వంతము మాయామోహిత, మింతయు నద్దానిఃతననే నీకబ్బెన్, 826

వ. అను శ్రీహరి వచనంబుల నతండు గృహంబరిగి జ్ఞానసంపన్నుండై సుఖంబుండె.
నట్లు స్థపాలుండేగిన విడవ నన్నుంగాంచి మాటిమాటికి మందస్మితం బినుమ
డించు మధుసూదనున కే నిట్లంటి. 827

క. దేవా ఎంచవ నేసితి, వీ వమ్మాయాబలంబు నెఱిఁగితి, నిపుడున్
భావమునఁ దోచు వనితా, భావమ్మున నే నొనర్చువను లవియెల్లన్.. 828

చ. మునిఁగితి నత్తటాకమున ముగ్ధినియంతన యెట్లు నాకుఁ గ
ల్గెనౌ వచియింపు విస్మృతి; మృగీనయనాకృతి చెందినప్పుడున్
మనమును దేహలింగములు మాతెనె, యయ్యవీకాక జ్ఞానా
శన మగుటెట్లు ! నాకుఁ గల సందియమియ్యది వాపు మచ్చుతా. 829

చ. నృపవరునిన్ వరించి యొకనేయము లేక యనేకభోగముల్
క్షపయు నహం బటం చెఱుఁగఁ జాలక పొందుచు మీఁద మద్యపా
నపుఁ గృతి నల్పుచుకా మెఱఁగినాఁడ సతీమణి నై మహాత్మ ! నేఁ
దపసిని నారదుండ నను తత్త్వ మొకింతయుఁ దోప దక్కటా ! 830

క. ఇయ్యెడ స్వము తెలియఁగ, నయ్యెడిఁ గత మేమి యప్పు డటు లొటకు ? నేఁ
దొయ్యలి నై సలిపిన కృతు, లయ్యారే ! తలఁచికొనిన నత్యద్భుతమౌ. 831

వ. నాపుడు జగదీశ్వరుం డిట్లను, మునీంద్రా ! యిది యంతయు మాయావిలాసంబు
కాఁ దెలియుము. సర్వజంతువులకును జాగ్రత్స్వప్నముపుష్పితురీయంబు అను
నాణగవస్థలు కలవు; దేహంతరప్రాప్తి యగునపుడు పూర్వజ్ఞానంబు నశియించుట
కేమి సుదియము. 832

క. నిదురం జెందిన మనుజుఁడు, పదవతి యొక్కింత యెఱుక వడయఁడు వలుకం
దెడి వచియించినఁ దెలియం, డది యెడలినమీఁద నెఱుఁగు నఖిలం బనఘా. 833

- వ. మతీయు నిద్రావస్థయందు మనోబావమ్ము లనేకగతుల మాటుచుండు నెట్లంటేని,
గీ. మృతుఁడయిన తాత తనయింటి కేగుదేర, నతనిలోఁగూడి భోజనం బాచరించి
తగు స్రసంగం బొవర్చు నిద్ర నొకయపు, స్వప్నవశమున నిది యెంత సత్య మగునొ.
- ఆ.వె. స్వప్నమందుఁ దనకు జరిగిన దంతయు, మేలుకొంచి నుడువు మిథ్యయనుచు
నెవఁడుగాని యప్పు డెఱుఁగంగ నేర్చునే, భ్రమ యటంచు నింత పలుకుమయ్య.
- క. మాయాగుణవిలసన మది, యే యయ్యల తెఱుఁగవచ్చు ? విది దుర్బట మ
త్తోయజుభవుఁ డేనును దు, ర్జ్ఞేయమ్ముగఁ దలఁతు మగ్గిరికుఁడున్ మౌనీ. 837
- గీ. తలఁప జగమంతయును గుణత్రయకృతంబు, లేదు సంసారమున లవలేక మేని
గుణవిహీనపదార్థంబు గుణీపరేఱ్యః, యేను సత్త్వప్రధానుఁడ నెఱుఁగు మింత.
- వ. తక్కిన రెండును నాకు నుపసర్జనమ్ములుగాఁ దెలియు మొకప్పుడును గుణవిర
హితుఁడదై యుండ; నట్ల బ్రహ్మకు రిజంబు ముఖ్యంబు, సత్త్వతమము లప్రధా
నంబులు; హరునకుఁ దమంబు ప్రధానంబు సత్త్వరిజంబు లముఖ్యమ్ములని చెప్పి
వెండియు, 839
- చ. అగుణుఁడు నాకు నెయ్యెడల నారయరాఁడుమునీంద్ర! మోహముం
దగులకుమయ్య నాదుకతనన్ గనుఁగొంటివికాదె మాయ, దా
ని గణపదేయ శక్యమగునే? యది చేపెడి వింతచేష్ట లొ
క్కగతి నెసంగ కడ్చుకముగాఁ గనుపట్టు ననేక భంగులన్. 840
- గీ. అని హరివచించె నని చెప్పెననను నాకు, నారదుం డంత నేమ నానంద మెసఁగ
మరల నాకని నడిగితి మాధవుండు, మగుడ నీకేమి చెప్పి యరిగెనొ చెవును. 841
- వ. అనవుడు నారదుం డిట్ల ను నట్లు బోధించి గరుడు నెక్కి తన నివాసమ్మున కరు
గుచు నన్నుం గాంచి యిట్లనియె. 842
- క. నాతో వైకుంఠమ్మున, కేతెంచెదో? లేక నీ యధేచ్ఛ నరిగెదో?
వే తెలుపుమన్న నరిగితి, నాతని యాజ్ఞ గొని సరసిజానమకడకున్. 843
- గీ. అరిగెఁ దనయంత వైకుంఠ మబ్జనేత్రుఁ, డేను జరిగిన వృత్తాంతమెల్ల దలఁచి
కొంచుఁ జింతాతుంఠఁ దలవంచియుండఁ, దండ్రి యిట్లనె ననుఁగాంచి దయదలిర్చు.
- క. ఎక్కడి కేగితి? చింత, న్నెక్కొనఁ గతమేమి? తెల్పు నీ కస్వాస్థ్యం
బెక్కడిది? యెవరి పంచనఁ, దక్కితి? వేయద్భుతం బొదవె నేమాయె. 845
- వ. నావుడు నే నిట్లంటి, మహాత్మా! విష్ణునిచే వంచింపబడి శ్రీతన్వంబిది యందు

ననేకవర్షమ్ములు పుత్రశోకాదిదుఃఖమ్ము లనేకమ్ము లనుభవించి మరల నతనిచే
బోధింపఁబడి సరోవరస్నానం బొనరించి పురుషుండ నైతి విష్ణుయాబలం బెట్టిదో
యెఱుంగ నలవి కాకున్నయది. తజ్జన్మమ్మున నాకుఁ బూర్వజన్మవిజ్ఞానం బింతయుఁ
గనుపట్టకుండె, దీని నెట్లు జయింపనగు నని యోజింతు నీ వెట్లద్దాని జయించి
మించితో నా కాయుపాయంబు తెలుపుము నాపుడుఁ జతురాననుం దీర్చివయె. 846

చ. హరిహరులున్ సురాసురులు నన్యలు మౌనులు నేను మాయవై
ఖరి నొకయిందుకేనిఁ గనఁగాఁ దగువారము కాము శోకముం
బొరయకుమయ్య యయ్యది విమోహితులం బొనరించు నందఱు
గరము సృజించి పెంచును జగం బదఁగించు నొకింతలోపలన్. 847

క. జనకుండిలు బోధించినఁ, జనుదెంచితిఁ దీర్థయాత్ర సలుపుచు విట కీ
పును గౌరవనాశన సం, జనితము దుఃఖంబు మఱచి స్వస్థతఁగనుచు. 848

క. కృతకర్మము లనుభవగతి, న తఱుఁగు నీ కేల మచమునన్ జింతఁగొనన్
ధృతిఁ గాల మిచటఁ గడపుము, గతమునకుం జింత పేయఁగాఁ దగ దేరుకా.

ప. ఇట్లు నాకు బోధించి నారడుం దరిగెఁ; బిమ్మట నే నాసారస్వత కల్పమ్మునఁ
దత్తరస్వతీతీరమ్మున నుండి యీ భాగవతమ్ము గాలక్షేపార్థం బొనర్చితి. 850

క. ఇది నానాభ్యాసయుతం, బిది సంశయనాశకారి యయ్యది మోక్ష
స్వద మిది వేదప్రామా, జ్యోదమై తనరారు వినుము నరనాథమణి. 851

గీ. దారుమయమైన పాంచాలిఁ దనదుకరము
నందుఁ గొని యైంద్రజాలికుం దద్భుతముగ
నర్తనంబొనరించుచందమున జగము
నెల్ల నాడించు మాయ యోన్మనవరేణ్య. 852

ప. సదేవాసురమానుషంబగు నీ జగంబు బ్రహ్మాదిస్తంబవర్యంతమ్మును బంచేంద్రియ
యుక్తమ్మును మనశ్చింతానువర్తనంబును నని యెఱుంగునది. సకలమ్మునకును
మాయాసముద్భవమైంబగు గుణమ్ములు కారణంబు లయ్యవి భిన్నభిన్న స్వభావ
మ్ములు. కారణగుణమ్ములు కార్యమ్మున సంక్రమించుట శాస్త్రసమ్మతం బగుటఁ
బురుషుండెల్లప్పుడును దద్యుక్తుండ కానెఱుంగుము తంతు రహితంబగు పట
మ్మును మృద్విరహితంబగు ఘటమ్మునుంబోలె దేవతిర్యజ్ఞునుష్ఠాదుల నొక్కెడ
నేనిఁ ద్రిగుణరహితుండు కల్లె. 853

- క. శ్రీనాథహరవిరించులు, భూనాయక : త్రిగుణయోగమునఁ బ్రీత్యప్రీ
త్యానందకూనృతలఁ దా, మూనుదు లెల్లప్పు డింతయును విక్రమగున్. 854
- వ. బ్రహ్మ సత్త్వగుణసంపన్నుండగు నెడ శాంతుండై నమాదిమంతుండై సర్వభూత
ములయెడఁ బ్రీతిగలిగి వర్తించు, సంత సత్త్వం బెడలి రజం బావరించిన నెల్లె
డలఁ బ్రీతిమావి మోరూపుడై యుండు, నల్ల తమోగుణావిష్టుండై విషాద
యుక్తుఁడును మూఁడును సగు; హరిహరులను నిట్టిరయని యెఱుంగుము. 855
- ఆ.వె. చంద్రసూర్యవంశసంభవులగు రాజు, వరులు మనువు లెల్లమరలు నరులు
గుణము లనుసరించి గౌనకొని చరియింతు, మాయఁబడనివాఁడు మహినిలేడు.
- క. భూనాథ! దేహి మాయా, ధీనతఁ బాతంతుఁడగుఁడఁ దిరుగున్ సంవి
తై నెగడెడి పరతత్త్వం, బే నెల వమ్మాయ కనుచు నెఱుంగుము పేర్మికా. 857
- వ. సంవిద్రూపిణియగు పమేశ్వరి స్వాయత్తంబగు నమ్మాయ నెల్లప్పుడు జీవం
బులపైఁ బ్రేరేపుచుండు. 858
- క. కావున మాయాయుత న, ద్వేషికా ద్యానించి మ్రొక్కి తేఁకువకలిమికా
భావించి పూజ చేసిన, కోవిదులకు ముక్తి గల్గుఁ గురుకులతిలకా. 859
- క. తమఁ గొల్పెడివారలపై, నెనరునఁ దనమాయ నఁడచి నిభిలేశ్వరి ము
క్తి నొసంగఁ జాలు కుభద్య, ప్రినినిగుడఁగఁజేసి ప్రోచు శీఘ్రముగ నృపా. 860
- క. భువనంబు మాయ దానికి, శివదాయని శక్తి రాజ్ఞి, చెల్లం దానన్
భువనేశి యనెడి నామం, బివితథముగ నప్పురాంబ కాగమహితమై. 861
- ఆ.వె. ఆపెయందుఁ జిత్త మమరినవానికి, నవనినాథ సునదాత్మకంబు
మాయకతన నేయపాయంబు గల్గు న, ద్దాని నడఁపవలయుఁ దనిలి మొదల. 862
- గీ. సచ్చిదానందరూపిణి నకలజనని, దక్క మాయ నడఁప వికరులు గారు
సూర్యచంద్రవిద్యుత్ప్రభాకుమలఁ దక్కఁ, దమ మడంగునె తమముచేత నరనాథ.
- క. మాయేశ్వరియై సంవి, తై యలరుచు స్వప్రకాశ మలవడునంబన్
బాయక కొలువందగు న, మ్మాయాగుణ మాగులొంటె మానవనాథా. 864
- క. ఇది వృత్రాసురహంబు, మొదలుగ నీ యడుగు ప్రశ్నము కుత్తర, మి
య్యది యీ పూజామునకుం, బొదలున్ బూర్వార్థులగుచు భూవవతంసా. 865
- క. ఇందెల్లయెడల నప్పుర, సుందరి మహిమమ్ము వొలుచు సౌలవక దీనిన్
మందుల కిడఁ దగ దియ్యది, విందగుఁ బరశక్తి భక్తి వివకులకెల్లకా. 866

స. ఇయ్యది భక్తునకును శాంతునకును శిష్యునకును జ్యేష్ఠపుత్రునకును నొసంగఁదగు రహస్యమును పేదతుల్యమును సకలకథాసారమును సత్సమాజానువిధమును సగు పురాణంబు దీని భక్తియుక్తుండై పఠించు సరుండు జ్ఞానియు ధనియుం గాఁగఁగ దని వ్యాసుండు జనమేజయునకుఁ జెప్పెననుటయు. 867

స్కంధాంత పద్యములు.

చ. ఆనుమతాత్మనిత్రవినయాదివిభాసురః భాసురాగ్రగ
జ్యః సమవనేకశిష్యజననందనచందనవృక్షః దర్శిత
ర్థసచరితాల వాలః విబుధప్రకరస్తవనీయకీర్తితా
జనః జననాధమౌళినిసద్బదపద్మః మహామహోన్మితాః 868

క. అంగజవైరిశిరస్సం, సంగిదుపీఠంగభంగసంధానచణా
భంగురివాగ్విజితప్రా, సంగికజనసార్యభౌమః సన్నుతనామా. 869

మాలిని. వితరణగుణశాలీః విద్యదంభోజహేళీః
కృతసుకృతవిశేషాః కేవలాద్వైతభూషాః
నతదురితవినాశాః నవ్యకీర్తిప్రకాశాః
దృఢనితతశరణ్యాః ధీరవారాగ్రగణ్యాః 870

గ ద్యః.

ఇది శ్రీ.....తిరుపతి వేంకటేశ్వర ప్రణీతంబయిన దేవీభాగవతంబను
మహాపురాణంబునందుఁ షష్ఠస్కంధము సంపూర్ణము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీమత్పరదేవతార్పణమస్తు.

శ్రీమత్పురదేవతాయై నమః

(శ్రీ)

దేవీభాగవతము

సప్తమస్కంధము.

పరతత్త్వాదరః విస్తరిత, తరపాండిత్యప్రకర్ష దర్శోత్కర్షా

భరణః కణిషాపహరణః వి, తరణగుణనిదానః బ్రహ్మతత్త్వాదీనః ।

1

ప. అవతరింపు మనంతరంబు శౌనకాదులు సూతుం గాంచి యవ్వలికత నొడుపు
మనుడు సక్కథకుం డిట్లను నట్లు పురాణకథనోన్ముఖుండగు వ్యాసునకు జనమే
జయుం డిట్లనియె.

2

చ. హిమకరుఁడుకా దివాకరుఁడు నేరికి వంశకరుల్ క్రమమ్ముగా
నమలినకీర్తులై వెలయు నమ్మహిపాఠర యోగ్యతల్ వినం
గ మనముపుట్టె శక్తివచకంజరతుల్ గద పీర, లిట్టి యు
త్తములవరిత్రకన్న కుభదం బింక నెయ్యది మోఁచినతమా.

3

ప. నావుడు వ్యాసుండు ప్రీతమనస్కుండై, నరేంద్రాః సూర్యచంద్రవంశజులయు
వన్యులయు జన్మమ్ము లాదిగ నఖిలంబును విస్తరించెద నాకర్షింపుము.

4

బ్రహ్మోద్యుత్పత్తి.

గీ. ఆజ్ఞారోచను నాభియం దవతరించి, మించితవమున దేవి మెచ్చించి వరము
గైకొని జగంబు సృష్టింపఁగాఁ గడంగి, మనుజుల సృజింపలేక యవ్వనజభవుఁడు.

ప. మనమ్మున బహుభంగుల యోజించి మరీచ్యంగిరోఽత్రివస్తిస్థపులహాక్రతుపులస్త్యు
లను మానసపుత్రుల నేడ్వరఁ బ్రథమమ్మున నొనరించె, సంత రోషమ్మువలన
రుద్రుండును సుత్యంగమ్మువలన నారదుండును సంగుష్ఠమ్మున దక్షిండును సుర్య
విందిరి. తక్కుంగల సనకాదులును బ్రహ్మమానసపుత్రులకా నెఱుంగునది, వామాం
గుప్తమునుండి దక్షవత్సీయగు వీరిణి జనియించె.

6

గీ. మఱియును నసిక్ని యనఁగ విమ్మగువ కింక

నొక్క నామమ్మ గల దీపె కుద్యవించె

మరల నారదుఁ డనుడు నమ్మాని కిట్లు

లనియె జనమేజయుఁడు సంశయంబు గదుర.

7

క. వీరిణికి దక్షిణకు న, న్నారదుఁ డేకారణమ్మునకా జనియించెన్

ధీరుం డతనికిఁ బూర్వశ, రీరం బెటు వోయె నెట్లు మృత్యువు దొడరెన్.

8

ఉ. నావుడు వ్యాసుఁ డిట్లును జనస్తుత : ధాతయనుజ్ఞ దక్షిఁడుం

జేవ గలట్టి పుత్రుల సృజించెఁ గళత్రమునందు నైదువే

లావిమలాత్ము లందఱును నాత్మజులకా సృజించి సృష్టి నెం

తే వెలయించు నయ్యెడల నిట్లనె నారదమౌని వారికిఁ.

9

వ. భూప్రమాణం బెఱుంగక మున్న ప్రజాసృష్టిం బొనర్చు బాలికులగు మీర లపహాస్యత

నొందుట నిక్కం బనవుడు నా హర్యకులు తమలోఁ దమరు మునివచనంబు

విశ్వాసార్హంబని యెంచికొని భూప్రమాణం బరయ నందఱును బయలువెడలి నలు

దిక్కులకుం జనినంత దక్షిండు పుత్రు లేగుటకుఁ జింతించి మరల గొందఱ

నక్కార్యంబునకుఁ బుట్టించిన వారిలు తదాజ్ఞింజేసి సర్గంబున కుద్యమింపనెడ

నారదుండు యథాపూర్వమ్ముగ వారలం జూచి పల్కుడు వారలును దద్వచన

మోహితులై భూప్రమాణం బరయ నరిగిన దక్షిండు తత్పుత్రవిరహమ్మున శోకా

ర్తుండై నారదురీ గంచి,

10

క. నాకొమరుల నిటు చేసిన, నీకయ్యెడి గర్భవాసనిఘ్నదశ నా

తే కొమరుఁడ వగు మనుచుకా, వేకనలి శపింపఁ బుట్టె వీరిణి కతఁడున్.

11

వ. పిమ్మట దక్షిం డఱువదిమంది కిన్నియల సృష్టించి యందుఁ బదుమూగురఁ

గళ్యపునకును బదుగుర ధర్మనకును నిరువదియేడ్వగు సోమునకును నిరువుర

భృగువునకును నల్వగు నరిష్టనేమికిని నిరువుర గృథాకునకును నిరువుర సంగి

రసునకును విచ్చిన నవ్వారల కందఱును సంతానం బుత్పవించె.

12

క. వారల కుదయించిన య, వ్వారలు నవ్వారిసుతులు బలియురు కూరుల్

ధీరులు పరస్పరమ్మును, వైరులు మర లనురు లగుచు వర్ధిలిరి నృపా.

13

క. నావుడు జనమేజయభూ. మీవిభుఁ డిట్లును దెల్పుమీ రవికులమం

ధావిర్భవింది ధర్మ, శ్రీ వెలిసిన సృవపదుల చరిత్రము నాకుకా.

14

ప. వ్యాసుం డిట్లను, నరేంద్రా! మున్ను నారదుండు నాకెఱిగించిన తెఱంగునఁ దెప్పెద నాలింపు మొక్కనాఁ డతండు నేను దపం బొనరించు సరస్వతీతీరమ్మున కరుదెంచి న నమ్మహామహు నర్హ్యపాద్యాదికృత్యమ్ముల నర్పించి యాసనస్థితుఁ గావించి యిట్లంటి, 15

గీ. పావితుఁడనైతి నీరాకఁబట్టి యేను, సప్తముం డగు మనువువంశమునఁ బుట్టి జగతి పాలించురాజులచరితములను, వినవలెఁతు ననఁ గడుజించి మునివరుండు.

ప. నన్నుం గాంచి యిట్లు చెప్పం దొడంగె. 17

క. విను నత్యవతీసుత య, వృనజాజునినాభిఁ బుట్టెఁ బ్రథమమ్మున న వృనజాసనుఁ డీజగమున, కనముం డాతండ కర్త యఖిలవిధములన్. 18

ప. సర్వశక్తియుక్తుండును సర్వజ్ఞుండును నగు నన్నలువ పదివేల వత్సరంబులు తపం బొనర్చి పరదేవతానుగ్రహంబు వడపి కుభలక్షణలక్షీతులగు మానసపుత్రుల ననేకుల సృజించె; నందు మరీచి యధికుండై సృష్టియందు నేర్పరియై మించె, నతని కొమరుండు కళ్యఘఁ డతనికి దక్షసుతలు పదుమూగురు భార్యలైరి. 19

సూర్య వంశ విస్తారము.

గీ. కళ్యఘన కుదయించి రక్కాంతరిండు, సురలు నసురులు యక్షకిన్నరు లురగులు మనుజులును బతువులుఁ బక్షులును గ్రమముగ, దాన సీసృష్టి కాళ్యపీనా నెసంగె.

ప. అందు దేవతలలో సుప్రసిద్ధుండగు వివస్వంతుని కొమరుండు వైవస్వతమనువు, తత్పుత్రుం డిక్ష్యకుం డతనికితమ్మున సూర్యవంశంబు విస్తరించె; నితనికి నెనమండ్రు తమ్ములు గలరు. వీరి నామమ్ములు నాభాగుండును ధృష్టుండును శర్యాతియు నరిష్ట్యంతుండును బ్రాంకుండును సృగోద్దిష్టుండును గరూఘండును బృషధ్రుండునని చెప్పబడు వీరలు మానవు; లిందు జ్యేష్ఠుండగు నిక్ష్యకునకుఁ బుత్ర శతకంబు వొడమె నందు మొదటివాఁడు వికుక్షి యనంబడు నాభాగునకుఁ బుత్రుం డంబరీషుండు మఱియు ధృష్టనివలన నుదయించిన క్షత్రంబు బ్రహ్మభూతమ్మును బ్రహ్మకర్మరతమ్మును సంగ్రామకాతరమ్మును నాయె. 21

క. అనఘుండగు శర్యాతికిఁ, దనయుం డానర్దుఁ డనఁగఁ దనరున్ దరుణీ జనరత్నంబు సుకన్యా, వనజముఖి తనూజ యగుచు వఱలె నరేంద్రా. 22

- వ. శర్యాతి యక్కొమిరె నంధుండగు చ్యవసున కిచ్చి వివాహం బొనర్చిన నాపె శీలం
మకతన నశ్వమలవలన నతండు సులోచనుండయ్యె నన జనమేజయుం డిట్లనియె.
- చ. చ్యవమనకుఁ మునీంద్రునకు నంధుని కేగతి నిచ్చె నా నృపా
లవరుఁడు రూపశీలగుణలక్షణముల్ గలయట్టి కన్య ని
క్కువలయమం దరూపిణియుఁ గుత్పితశీలయు నై నపుత్రినే
ని వరున కంగహీనునకు నిక్క మొసంగెడి తండ్రు లుండిరే.
- వ. అన నతం డిట్లనియె. 25
- క. ఆర్యుఁడు నై వస్వతసుతుఁ, డర్యమపౌత్రుండు సంపదాధ్యుం డగునా
శర్యాతికి నాలుగు వేల్, భార్యలుగల రందలు ననవద్యచరిత్రల్. 26
- క. అందఱుఁ డ్రేషుము గలవా, రందలు రూపమున మేలు లంద అతనికిఁ
విందులు వారలకెల్లను, నందన యొక్కర్తు దగుఁ గనందగు పేర్పికా. 27
- వ. అక్కిన్నియ సుకన్యయును బరఁగు నత్తల్ దరియందుఁ దండ్రికిని దల్లులకును
ద్రేమం బధికం బగుటఁ జేసి యాపె యెక్కుడగు గారాబమ్మనఁ బెరుఁగుచుండె.
- ఉ. మానససన్నిభం బనపమానజలంబు నమ స్తవక్షీసం
తాననివాసభూమి నముదంచితపంచవిధాబ్జసంగతం
బై నిఖిలాగమాకరతటానుగతంబు తటాక మొక్కఁ డిం
పౌ నలభూమిపాలు నగరాంతికిమం దశిరాజిసేవ్యమై. 29
- క. అవిరళ పాదపవృతత, త్వనిధవిషయమందు విజనసంస్థితుఁడై భా
ర్గపుఁడు తప మాచరించెన్, జ్యవసుం డనుమౌని యంబ సంతనమందఁ. 30
- క. మానము గొని జలపానం, జేవియు నొనరింపకే జితేంద్రియుఁడై యొం
దే నేమమాని యంబఁ. యానించు నతండు నాకు వయ్యెఁ గ్రమముగఁ. 31
- క. తనగాత్రం బిటు వత్పి, కనిశృతమై మేటిమంటిగద్ద విధమునఁ
దనరి లతావేష్టితమై, వరుపడియుఁ బివీలికాదిభాజన మగుడున్. 32
- వ. ఒక్కంతయుఁ జలింపక యమ్మహానుభావుం డుగ్రతవమ్ముననుండెఁ గొందొక కాల
మ్మనకు శర్యాతి సుందరీబృందసహితుండై యక్కాసారమ్మునఁ గ్రీడ లొనరింప
నేతెంచి యాష్టవిహారమ్ము లొనరింపుచుండఁ దోనేగిన సుకన్యయుఁ దననెచ్చెలులం
గలసి యందంద పుష్పావహయంబు నలుపుచుఁ జంచలయుంబోలె నవ్వనమ్మునం
గ్రుమ్మరునది యొక్కెడఁ జ్యవసునివల్మీకంబు దిలకించి క్రీడాసక్తింజేసి తత్సమీ
పమ్మున కరిగి.

క. దానకా దృష్టి నిగుడ్చుకా, గానంబడెఁ గాంతియుగళి; కవి కంఠకముకా
బూనియుఁ దానిం ద్రవ్వంగఁ, దానేగుడుఁ జ్యవనుఁడంత దానిం గవియెన్. 34

క. కవి కుష్కస్వరమున “నో, వనజానన దీవిఁ ద్రవ్వ వలవదు దూరం
బున కేగుము నేఁ దావన, జనుఁడ” ననన్ వినివిఁతనఁ జయ్యవ నదియున్. 34

ప. డగ్గలు కరిగి దైవప్రేరణమ్మునఁ గంఠకమ్ముంగొని యిదియేమియని త్రవ్వ వతని
నేత్రమ్ములకుం దగిలి బగ్గుమ్ములయ్యె; నంత నత్తలోదరి యెంత చేసితినని కొం
దొక వగచియుఁ గ్రీడానక్తి నెప్పటియట్లు గ్రుమ్మరుచుండెఁ; బదంపడి చ్యవనుండు
బగ్గులోచనుడై వేదన వహింపక శోకించుచాలో పైన్యాదినహితమ్ముగ రాజునకు
శక్యన్ముత్రబంధనం బలవడిన వైనికులు రాజునకు విన్నవించుటయు శర్యాతి
యిందఱుకును నొక్కపెట్టి విల్లగుట కేమికతంబని చింతించుచు గృహంబరిగి
యెవ్వఁడీ దుష్కృతంబొనర్చెనని శంకించి పైవికుల కిట్లనియె. 36

క. ఈపురి నవిధమ్మునఁ దగు, వాపికిఁ బశ్చిమమునం దపమొనర్చు మహా
తాపనుఁడు చ్యవనుఁ డమ్ముని, కేపాటియుఁ బీడఁ గొల్పిరే యెవరేవిన్. 37

క. ఎఱిఁగి యెఱుంగక తత్త పోవృద్ధువృద్ధు, నెవ్వఁడేనియుఁ బీడింప హేలనంబు
పైఁచ కమ్ముని మన కిట్టికాన్తి చేసె, నెవ్వఁ డపూరి వాఁడు మీకెఱుగ రాఁడె, 38
ప. అవి వారిల న.దఱ జయమ్మున భయమ్మున నన్నరవడం దడుగ మనోవాక్యాయ
కర్మముల యెంచెని దోషంబు మే మెఱుంగ మెఱుంగ ముచుడు నవ్వారి నతండు
దండింప మొదలు పెట్టిన నయ్యది సుకన్య విని పీడ్యమానంబగు జన.బు నీక్షించి
దుఃఖితుండగు తండ్రి కిట్లనియె, నయ్యా; యెనమ్మునఁ గ్రీడింపనేగిన నాకు లతా
వృతంబై రంధ్రద్వయనమన్వితంబగు నొక్కవల్మికంబు గన్నట్టె. 39

గీ. ఆందు ఖడ్గోతరీతి నింపొందు రెండు, జోతు లగువడ నేనును సూచిఁ బొడిచి
నూత నయ్యది జలదిగ్ధ మయ్యె నదియుఁ, గాక హాహనినాద మొక్కండు వెడలె.

క. మందమ్ముగు హాహరవ, ముందగ విని నిస్సయమ్ము మొనయఁగ నేనం
తం దరలివచ్చితిని నూ, చిం దేనిం బొడచితిన్ వచింప నెఱుంగకా. 41

ప. నావుడు శర్యాతి యయ్యదియ మునికి హేలనం బని యెంచి నెట్టిన వప్పుట్టకడ
కరిగి తపోవృద్ధుండును దుఃఖితుండును నగు నయ్యొని గాంచి తచ్చరీరావృతం
బగు వల్మికంబు దెలియించి దండప్రణామం బాచరించి వినయమ్మున నిట్లనియె. 42

- క. తెలియక మత్పుత్రిక ని, న్నలయించినపనికిఁ గోప మందక తగు నీ
తలదృష్టి మనుషఁగోరెద, నలమునె కోపంబు తాపసాగ్రణులందుకా. 43
- ఉ. నావుడు మోని వల్కు జననాథః యొకిండుక యేనిఁ గోపమున్
భావమునందుఁ జేర్చ నొకపట్టుననై న, భవత్తనూజ నా
కిపిధి నేత్రపూత మొలయించిన దానికిఁగా లభించె నీ
కివికలత్వః మేను శపియించితి నందుఁ దలంపఁబోకుమీ. 44
- క. అపహదం బొందెఱుగక, తప మొనరుచు శక్తి భక్తతతి తెవ్వారే
వవకారం బొనరించి ను, అపకుట చొప్పుడునె హరుడు కనలకయున్నే. 45
- క. ముడునలని గ్రుడ్డివాడ న, నద నోరాజేంద్రః యెవరు నా కిఁకఁ బరివ
ర్యఁ దగం జేయుదు రని దీ, నదశకా వగఁజెంచు మునికి నరపతి వలికెన్. 46
- క. మునివర్యః చాలినదట, ననిపెద సేవకుల నీకు ననుగుణముగ పే
వ నొనర్పఁగః నిఁకనైనన్. మనముచఁ గోపమ్ము విడిచి మన్నింపుదయన్. 47
- చ. అనవుడు మోని వల్కు. నకటా కడు గ్రుడ్డికి నాకు నే గతికా
బనుపడు నిష్ట యే మొనరుపం దగువా రగుదుర్ త్వదీయులౌ
ననుచరుః లింతయేల? విను మాతృజనిమ్ము మదీయసేవకుకా
దనిసి తపమ్ము చేసికొనెదకా సుఖ మబ్బెడి దీన నీ కొగికా. 48
- క. నీకొమిరె సేవసేయ న, నాకులగతి నేదవ మ్మొనర్చు కొనెద నీ
కే కాదు నీడు పైనిక, లోకమ్మున కెల్ల సుఖములు గలుగు దీనన్. 49
- క. జనవరః జమాపణకా గో, రినవాడవయేవి న్యాయరీతిని నీ పు
త్రి నొసంగి పెండ్లిసేయుము, మునినగునా కిడఁగ శంక మొనయుట తగవే. 50
- క. అనవుడు శర్యాతియు న, మ్మునివాక్యము వినియు మిగుల మనుకొను చింతన్
మునిగి యెడతెగని యోజన, గొని యిటు నటు చెప్పఁదాయఁ గువలయనాథా. 51
- చ. మునలికి గ్రుడ్డికికా మిగుల మోటునకుకా సురకన్యవోని నా
దునుత నొసంగి పౌత్యములఁ ధూఁగఁగ నిచ్చ యొనర్చుచెట్టు? లా
త్మసుఖముగోరి యెవ్వఁడును మంచియుఁ జెడ్డయు నేర్చువాడు పు
త్రిసుఖము వాసి కాపురము ద్రెళ్లఁగఁజేయునె కీర్తి రోయునే. 52
- గీ. అక్కటా! కడు వృద్ధుని నందు నెడ్డి, నికనిఁ బతిగా వరించి పంచేషణాజ
వివశయై యొప్పు మత్పుత్రి వేగునెట్లు, బ్రతికియున్నంతకాలంబు ప్రభకుఁ దక్కి.

- చ. తమ కనురూపులౌ పతులు తారసమైనను మేటియందచం
దములు గలట్టికామినులు దక్కొరులన్ గవఁగూడనెఁత్రు దు
ర్గమమగుజన్మనమ్మున నొకం డిటువంటికురూపి భర్తగా
నమరినఁ జెప్ప శక్యమె యహల్య సురేశ్వరుతోడఁ గూడదే. 54
- క. సురపతిచే వంచితయౌ, తరుణిం గౌతముఁ డెఱింగి తా శపియింపఁ
బరమార్తిఁ జెందె నాడుకొ, మిరె పీయంధున కొసంగ మేలెటు లబ్బున్. 55
- చ. కావున నననుగుణదాంపత్యమునకన్న హేయంబు వేటొందు లేదని నిశ్చయించి
యమ్మని కీబుద్ధి రాక విమనస్కుండై తన గృహమ్మున కరిగి మంత్రులం బిలిచి
యిట్లను. 56
- క. అరయుఁడు మత్తుత నమ్ముని, వరునకు సీవలయుఁ గానిపక్షమునం దా
తురత నిడుమలం బడవలె, నిరుదెఱఁగుండక్క నన్య మిం దొకఁ డున్నే. 57
- చ. నావుడు మంత్రులు రాజేంద్రాః దుర్బగుండగు నమ్ముని కిక్కన్య ననన్యసామాన్య
లావణ్యగణ్య నొసంగుట మాకును ననభిమతంబయి చెప్పు నా సమయమ్మున
వారి యింగితం బెఱింగి సుకన్య యట కేతెంచి యిట్లనియె. 58
- ఉ. నాకొఱ కింతయాపద గనందగునయ్య, నరేంద్రాః సేన య
వ్యాకులలీల నేగి మునివర్యుని మత్కృతదుష్కృతక్రియా
పాకృతనేత్రు సుద్ధరకృపాయుతుఁగా నొనరింతు నాత్మదా
నాకలనమ్మునన్ సుఖము లందుము స్వస్థత చెంది నావుడున్. 59
- చ. అవనిపుఁ డిట్లు పల్కు సచివాసుచరుల్ వినుచుండ; నక్కటా,
శివశివః యెట్లానరైదవు పేవన చువ్వనమందు నిల్చి యా
చ్యవనున కఱిహీనునకు సంతతకోపికి వృద్ధమూర్తికిన్
గువలయనేత్రః మత్సుఖము గోరి నినుఁ ముదిహొని కిత్తునే. 60
- క. ధనదాన్యసమృద్ధనకుఁ, సునిశితమగు వయసుగల్గు సుందరునకు నం
దని సీదగు జనకఁడు ని, ర్దమనకు ముడునలికి నితుట దర్శించునె. 61
- క. ఉటజమ్ముననఁట కాపుర, మఁట ముడునలి కోపియానగు నంధుండఁట య
క్కటః నాకన ముకుఁ బిలియఁట, పుటియించిన నాకుఁ బుట్టగతు లెట్లుండున్. 62
- క. ఆమ్మాః విను మేమను రా, జ్యమ్మును వమ్మైనఁ గాని జంతుగొనఁ గాని
న్నమ్ముదునె దీనికై నే, శ్రమ్ములలేకున్న ముసలితపసికి నేనై. 63

వ. అవశ్యమ్మును గాఁదగు కార్యమ్ములు కాకమాన వప్పట్ల నేను దైర్యంబు విడువ
నని పట్కాతండ్రికిఁ బ్రసన్నవదనయగుచు సుకన్య యిట్లనియె. 64

సు క న్యా చ్య వ న వి వా హ ము.

చ. జనవర : యిట్టులాడుటయు సమ్మత మెట్లగునయ్య లోకపా
వనుఁడు మహామహుండు మునివర్యుఁడు వృద్ధననేల ? నిత్యనే
వన మొనరించుదాన సుఖవాంఛ యొకింతయు నాకు లేదు భూ
జనులకు నెల్ల నాకతన సౌఖ్యము గల్గుట యొందు చాలదే 65

క. వనమున నమ్మునివరు సే, వనమునఁ దగులొంది భక్తిపరవశనై యా
తవిమాట కడ్డుసెప్పక, జనవర నీకుఁ యశంబు సంపాదించున్. 66

వ. అను నబ్బొం నిశ్చయమ్మునకు మంత్రులును నృపాలుండును బరమాశ్చర్యంబు
నొందిరి. పదంపడి శర్యాతి యమ్మునిపాలికిం జని నమస్కరించి, మహాత్మా !
మత్పుత్రి నొసంగెద ననుగ్రహించి గ్రహింపుచుని విధివిధానంబుగ వివాహంబొన
రించిన నతండు సంతుష్టాంతరంగుడై పరివారింబు గ్రహింపక కేదలకన్యాపరి
గ్రహం బొనరించె నంత వైనికులకును రాజునకును సౌఖ్యంబు వాటిల్లె నిట్లు
మునికిఁ దన్నొసంగి జనకుండు గృహం బేతెంచు నయ్యవసరమ్మన నతినికి
సుకన్య యిట్లనియె; నయ్యా ! నా యీ భూషణంబులు గొని నాకు నజినంబును
వల్కలంబును నొసంగుము. 67

౪. మునివత్సీ వేషమ్మును, గొని నీకుఁ సద్యశంబు గూర్చు మఱి నా
కును బరమగూర్ప నిస్సా, వనువిమదికి వచ్చునట్లు వర్తింతునిటన్. 68

క. అనసూయ యత్రికి వసి, పృథకు నరుంధతియుఁబోలె సుగుణుండగు ని
మ్ముచి కేను బ్రీతిగొల్పెద, ననఘా ! నీ వింకఁ జింత నందకు మాతృన్. 69

వ. నావుడు శర్యాతి యశ్రువులు కన్నుల నురల నక్కన్నియకు నజినంబును వల్క
లంబును నొసంగె. 70

గీ. భూషణములెల్ల దులిచి యప్పువృద్ధోడి, యంత మునివేషధారిణి యగుడుఁ గాంచి
జనపరుని భృత్యులెల్ల రోదన మొనర్చి, రదిప యక్కన్నె శీల మే మనఁగ వచ్చు.

వ. ఇట్లు మునివేషధారిణియగు తనసుతకుం జెప్పలేక చెప్పి సరివారమ్ముగ శర్యాతి
నగరంబున కరిగె, నంత నమ్మగువ పతిసేవా పరాయణ గావున, 72

సీ. నలుదిక్కులకు నేగి నానావిదమ్ములౌ , ఫలమాలములు దెచ్చి వజ్రమంచి
యగ్నుల నలరింప ననుగుణంబగు సమి , జ్ఞాంబు కుష్మంబు సంతరించి
తిలలును గుళలును దెచ్చి తోమిన కమం , డలుపుతో జత గూర్చి కెలన నునిచి
యొష్టిదకస్నాన మొనరింపఁగాఁజేసి , యజినంబు వజచి యం దల్ల నిలిపి

గీ. యనఘ ! యింక నిత్యకర్మమ్ము నాచరించు
కొను మని వచించి కర్మాంతమునఁ గరమ్ము
వట్టికొని సంస్తరణమున నట్టై నిల్చి
మునికి ననుగుణమైన భోజనము వెట్టు.

73

శా. నీవారాన్యముఁ గందమూలఫలముల్ నీరేజవత్రాక్షి యెం
తేవేదక్కున్ భుజియింపఁబెట్టి తగుత్పప్తిం తెందఁగాఁజేసి పైఁ
గావించున్ గరపాదకుద్దిఁ బిదవన్ “గైకొమ్ము తాంబాంమో
దేవా” యందు నొసంగు నాననము పొందించుకాగరాధారమై.

74

క. పిమ్మటఁ దదాజ్ఞఁ గొని దే. హమ్మున్నిలువంగఁదగు ఫలాహార మ్మ
క్కొమ్మ గొని సత్వరమ్ముగ, నమ్ముని సన్నిధికి వచ్చి యతివినయమునన్.

75

క. పాదమ్ము లొత్తుదునె యని, యాదర ముట్టిపడ నడిగి యమ్మునిమణి శా
మోదమ్ము సంతరింపుచు, దాఁ దడయక యట్లొనర్చుఁ దగియెడిరీతిన్.

76

వ. అంత సాయాహ్నంబగుడు హోమమ్మునకుఁ దగిన సంభారమ్ములు సంతరించి
మధురమ్ములగు ఫలమ్ములం దెచ్చి భుజింపఁ బెట్టి తద్దుక్తశేషమ్ము గుడిచి మన్న
ర్యాస్తరణం బొనరించి యందు శయనింపఁ జేసి పాదసంవాహనంబు సలుపుచుఁ
‘గులత్తీ దర్మమ్ముల నడిగి తెలిసికొనుచు నతఁడు నిద్రించిన తెఱంగెఱింగి
తచ్చరణనికటమ్మున నల్లనొరగి నిద్రించుచు నప్పుడప్పుడు మేల్కొంచి తగు
నువచారమ్ము లొనర్చుచుఁ బ్రేమయుక్తమ్ముగ భక్తిపరాయణయై సేవించు.

గీ. తన్ని వేసవిఁ దాలవృంతమ్ము విసరి
నిదురవట్టెడిరీతి ననిలము గొల్చి
మగువ హేమంతమునఁ జలిమంటవైచి
యడుగు “సుఖమగునే” యని యమ్ముసీంద్రు.

78

వ. బ్రాహ్మముహూర్తమ్మున మేల్కొంచి జలపాత్రమ్ముగొని శౌచార్థమ్ము నిజాశ్రమ
మ్మున కనతిదూరమ్మునకుఁ గొనిపోయి యట దించి తానొక్కకనుమఱుఁగగునెడ

నుండి పదంపడి నన్నిడికిఁ జని కేటవట్టికొని యాశ్రమముఁ బొందించి యాస
నమ్మన నుపవేశించి మృజ్జలమ్ములచే నతనిపాదమ్ములు యథావిధిగఁ గడిగి యాచ
మనమ్మునకు జల మొప్పఁగి యథోక్తంబగు దంతకాష్ఠమ్ముదెచ్చి యిచ్చి యంత
నుష్టజలమ్ము సన్నద్ధం బొనర్చి యిట్లను. 79

ఆ. వె. "ఏమి యాజ్ఞ తెల్పు మిఁక దంత ధావనం

బాయెనే మహాత్మ ? యమలమైన

యుష్టజలము లివియ యొనరింపు స్నానంబు ;

హోమసమయ మింక నొక్క క్రుతికి "

80

క. ఈరీతి ననుదినమ్మును, నారాజతనూజ మొని కాయాసేవల్

గూరిమి నొనరించు నతిథి, వారముఁ దనియించు నెల్లవారును మెచ్చకా. 81

వ. అంత నొక్కనాడు తదాశ్రమమ్మున కనతిదూరమ్మున నున్న తటాకమ్మునఁ గృత
స్నానమై యేతెంచు నయ్యతివ నంతకుమున్నె క్రీడార్థం బట కేగుదెంచిన యశ్వ
నులు గనుంగొని తద్రూపమ్మున కచ్చెరువడి నికటమ్మున కరుదెంచి ప్రీతిపూర్వక
ముగ నిట్లవిరి. 82

క. ఒక్కంత నిలుపు మోజల, ముక్కచఁ యశ్వనుల మేము మోదమ్మున ని

న్నొక్కటి యడిగెద మిక్కడ, కెక్కతమున వచ్చి తేద కేగెను చెప్పమా. 83

గీ. పంకజాక్షిరొ నీకు నెవ్వఁడు భర్త, యెవని కాత్మజ వకట రెండవ సిరి యనఁ
గలుగు నీ మృదుపదము లిక్కర్కశంపు, నేలఁ బొరిసిన మామది జాలి వొడమె.

అశ్వనులును సుకన్యయు సంభాషించుట.

క. కమలాక్షి ! విమానమునకు, నమరెడి నీ కిట్టి యటవియం దంఘ్రిచర

త్వము వొచ్చెట్లు ! దాసి, సముదాయముతోడ నేల చనుదేరవొకా. 85

గీ. రాజపుత్రికవో ? యచ్చరవో ? వచింపు, మేమహాభాగ నినుఁగన్న దిందువదన ?

విన్నుఁ గైకొన్న భర్త వర్తింపఁదగఁడె, యవని నీ కల్మ దేవలోకాధికంబు. 86

క. నిను నిత్యము గనుంగొను నీ, వనమృగముల భాగ్యదశయుఁ బిఱింపుజ్యం

బును నెన్న శక్యమే ! పా, వనమయ్యకా భూమి నీదు పాదరజమునకా. 87

క. స్తుతిగాదు నీకు నెవ్వఁడు, పతి ? జనకుండెవఁడు ? పద్యపత్రాక్షిరొ ? యా

కృతకృత్యుల దర్శింపఁగ, మతివొడమెన్ జెప్పు వారినునికి సదయతకా. 88

- వ. అను నశ్వసులకు సుకన్య లజ్జాక్రాంతయై యిట్లును. 89
- గీ. ఏను శర్యాతికూతుర మానసీయుఁ, దైన చ్యవనమునీంద్రున కమఁగుభార్య
నంధుఁడును ముదునలి యగునట్టి భర్త, తెల్లపుడు సేవసేయుదు నిచటనుండి. 90
- క. నను నా యనుమతిఁగొని మ, జ్జనకుం డమ్మునికి నిచ్చె నద్వర్తనుఁ డా
యనఘని యాశ్రమ మల్లది, చనుదేఁదగు మీరిలెవరొ నవ్పారితుల్. 91
- ఉ. నావుడు దస్రు లిట్లనిరి నాతిరొ : నిన్నెఱులిచ్చెఁ దండ్రి దు
ర్భావుఁడు గ్రుడ్డియౌ ముసలివానికి : భూషణరాజిరాజితం
బై వరవస్త్రభాజనమునై వెలయందగు మేను వల్కల
ప్రావృత మయ్యెనే విధికిఁ బాపముఁ బున్నెము లేదె యక్కటా. 92
- ఉ. నీ సరివచ్చు లేమ సురవీరజనేత్రులయందు నేని లే
దో సరసీరుహాక్షి యెఱులోమెదు గ్రుడ్డికి భార్యవై ? కటా :
నీ సౌగనున్ వయస్థితియు నేర్పును వమ్ముగ నిట్లులండ నే
లా ? సమకాంతియుక్తుఁడగు నన్య వరింపఁగరాదె యుగ్మలి. 93
- గీ. అంభు వరియించి జన్వనం బవనయించి, జన్మమును నివృణంబుగ నల్పనేల ?
వల్కలములేడ, నీవేడ, వనమిదేడ !, కొనఁదగదె మాయరువురం దొకొరుని నబల
- గీ. అట్లు వరియించి నందనమందు జైత్ర, రథమునం దెల్లపుడు మనోంథము వెలయఁ
గ్రీడనల్పఁగ రాదె : యీ ప్రోడగాని, వృద్ధు నంధుని పేవించి యేమిఫలము. 95
- క. నరపాలపుత్రికవు నీ, కరయంగా రావె తగు విహారంబులు, సం
సరణుఁగు మిట్టివానికా, బొరసినఁ జెడకున్నె యెట్టిపాలఁతికి నైనకా. 96
- గీ. ఫరజలాహరణమ్ముల బడలి మృదుల, మైన నెమ్మేలివాసి యింతైనఁ గనక
విజనమగు నిన్ననమ్మున వృద్ధదాసి, వగుట మేలనితోఁచెనే యంబుజాక్షి. 97
- క. అను నానత్కులవచనము, లను విని యక్కన్య లోఁదలంకుచు దైర్య
మ్మును జెంది దర్శింపగు రీ, తిని మెల్లన నిట్టులనియెఁ దేకువపేర్మిన్. 98
- ఉ. మీరలు సూర్యపుత్రులరు మీకు సమస్త మెఱుంగవచ్చు ని
ష్కారణ మన్యకాంతనగు సాధ్వీని నన్నిటలాడు తొప్పన
య్యా : రవి కళ్యపాత్మభవుఁ డారయుఁగా కఖిలంబు సాక్షియై
ధీరులు మిమ్ముతోఁబులిటు తేకువఁదక్కుదురయ్యె యెయ్యెడకా.

- క. కులకన్యఁగాని నేఁ బుం, శృలిఁగా నధికప్రసంగసంగతికిం బో
వలవదు మాతాడిన మి, మ్ముల శపియింపఁగల రాజపుత్రికఁజుండీ. 100
- వ. అని సక్రోధమ్మగఁ బిల్గు నా సుకన్య వచనమ్ములకు భీతిల్లి యాపెం బ్రసన్నఁ
జేయనెంచి వినయమ్మున నిట్లనిరి. 101
- క. శీలము గల బాలలలో, నే లీలావతియు నీకు నీ డగునే : యో
లోలాక్షి : వరమొసంగెద, మోలింగైకొమ్ము సౌఖ్యమొందుము దానఁ. 102
- ఉ. మమ్ముఁ గవీశ్వరుల్ మిగుల మన్ననసేయుదు రెల్లయందు నం
దమ్మున మేలులంచు విను తన్విరొ : నీ హృదయేకు నిట్టి యా
పమ్మును బ్రాయముం గలుగువానిఁగఁ జేసెదమిందు నొక్కరుఁ
నమ్మతిమై వఁదెదవె చాతురి మీఱఁగ నంచుఁ బిల్గునఁ. 103
- వ. మకన్య విస్మయంబుండి యాశ్రమమ్మున కరిగి పడింగాంచి “మహాత్మా! యశ్వీను
లనుసూక్ష్మపుత్రు లిరువురు తటాకంబుపొంతనున్న నన్నంగాంచి కామాతురులై
యిట్లనిరి. 104
- క. జరయును నందత్వము న, త్వరముగ నెడఁబాపి యస్మదాకారముతో
సరియైన రూప మిప్పుడ, తరళాక్షిరౌ పౌనఁగఁజేసెదము నీ పతికిఁ. 105
- క. కోమలి యేకాకృతిఁదగు, మామూగురయందు నీదు మన నెవ్వరియం
దే మరగు నాతనిఁ బఠిం. గా మోహింపు మవి రిందుఁ గవటంబేమో. 106
- వ. ఇయ్యది నీకు నెఱిఁగింప వచ్చితి భవదాజ్ఞ యెట్లుం లట్లు లొనరించెద”
నాపుడుఁ జ్యవనుండు సంతప్తాంతరంగుండై యిట్లను. 107
- క. దేవత లనత్యవాదులు, గా వలవదు వారియాజ్ఞఁ గావింపఁగ నెం
తే వేగ మేగి యిటకుఁ, రా వెఱి వొనరింపుమా సురభిషగ్యులన్. 108
- వ. అనవుడు నప్పతివ్రత యశ్వీనుకడ కరిగి మీ రొనర్చిన సమయమ్మునకు మత్పతి
యంగీకరించె నయ్యెడ తేతెంచి యట్లొనర్చుఁడనిన నయ్యిరువురును దదాశ్రమ
మ్మునకు వచ్చి యాపె కిట్లనిరి : నీ పతివయఃప్రాప్తికై యుదకమ్మున మునుఁగవ
లయు ననుడుఁ జ్యవనుండు సత్పతించి యట్లొనర్చ వారిరువురును నతనితో నత్త
టాకమ్మున మునిఁగిరి. 109

చ్యవనునికి యౌవనప్రాప్తి

- ఉ. మూగురు నేకరూపులు సముజ్జ్వలభూషణు లత్యుదారతే
జోగతులై సుకన్య కడుఁ జోద్యము నందఁగ నీరు వాని తా
రా గజయాన కిట్టులని రంబుజలోచనః యెవ్వఁ డిందు నీ
రాగము గల్గువాఁడు ముగురన్ గని యేరికొనఁగఁ జెల్లదే. 110
- క. ఏకాకారుఁ నేక, శ్రీకుఁ నేకస్వరానుకృతులఁ ముగురన్
రాకొమిరె గాంచి యెంతే, నాకులపాటొదవ భర్తతై చింతించుకా. 111
- ఉ. చక్కఁదనిమ్మునన్ వయసుచందమునన్ ముగు రొక్కరూప యిం
దక్కటః భర్తయెవ్వఁడని యారయనో, మరణంబుఁ దక్క వే
తొక్కయుపాను మియ్యెడల సున్నదెః దస్రలరాకకల్మి నీ
చిక్కు తటస్థమయ్యె నెడనేయఁగ వచ్చునె యంద్రజాలమున్. 112
- క. పతివిడిచి యన్యునిన్ న, మృతి పరియించితినయేని మహి ననుశము దు
ర్గతి పరలోఃమునందగు, బతిరత లెల్లరును నవ్వఁ బాలగుదుఁ గదా. 113
- వ. అని బహుప్రకారమ్ములఁ జింతించి యిందు జగదంబదక్క శరణంబు లేదని
నిశ్చయించి మనమ్మున నప్పరిశక్తి నిల్చి యిట్లు ధ్యానించె. 114
- గీ. సరసిజోద్భవిః శంకరసాధ్విః విష్ణు
పతిః సరస్వతిః యాగమజననిః త్రికృతి
కారిణిః త్రిమూర్తిజననిః వికారసూన్యః,
ప్రకృతిః పురుషస్వరూపః నిఁ బ్రస్తుతింతు. 115
- ఉ. ఎల్లర భుక్తిముక్తు లిడి యేలెద వీ వఖిలేశ జ్ఞానులన్
జల్లఁగఁ బ్రోతు జ్ఞానమిడి సౌఖ్య మొసంగెడు పిద్ది నిత్తువో
హల్లకపాణిః కీర్తి, జయ మన్నియు నీ విధునట్టి వజ్ర లా
వల్లవమైనఁ బాయుటకుఁ బాలద రంబరొః ని న్నెఱుంగమికా, 116
- ఆ. వె ముగురు నొక్కరీతి మొనని రిం దెవ్వఁడు, చ్యవనుఁ డతనిఁ దెలిపి సకలజనని
మత్పుత్రప్రతాప్తమహిమంబు నిల్చి కా, పాదుమమ్ము విన్నుఁ బ్రస్తుతింతు. 117
- వ. ఇట్లు తన్ను మాటికిని సన్నుతించుచు మ్రొక్కులిడెడి యా పరమపతివ్రత నను
గ్రహించి పరాంబ తన్మనోంబుజమ్మునందు నెలకొని దివ్యజ్ఞానంబు నొసంగెః
నంత రాజపుత్రియు, 118

గీ. సమవయోరూపముల నొక్కసరణినొప్పు, ముగుర నీక్షించి తనపతి నొగి నెటింగి
త్రైకానియె నశ్వినలు మోదకలితులైరి, రావకన్నియ శీలమర్యాద కెంమి. 119

వ. భగవతీప్రసాదమ్మనఁ దనకాంత తన్ను వరించినందులకుఁ జ్యవనుండు సంత
ష్టాంతరంగుండై కన్నులారఁ దన నెచ్చెలిం జూచుచు గమనోన్మథులగు నశ్వను
లకుఁ బ్రీతిపూర్వకమ్ముగ నిట్లనియె. 120

మ. నయినశ్రీ చెడి వార్ధకంబు గొని విన్నాఁజంబు లేకుంటి చేఁ
బ్రియులాలిం గరఁగింప నేరక వనిన్ బెంపేది యున్నట్టి నక
దయకల్మిశ గని కన్నులుకా వయసు పొందఁజంబు చేకూర్చి పె
ద్దయు సంసారసుఖాత్మఁ జేసితిరి మిత్రతల్లంబు దైవారంగకా.

క. ఉపకారులైన మిత్రుల, కుపకారము పేయకుండునొగి నెవ్వఁడు వాఁ
దవక్తి రికిఁ దానకము బు, జవరీతుఁడు వానిజీవనము విఫలమగుకా. 122

వ. కావున మీకుఁ బ్రత్యుపకారం బేమియొనర్తు భవద్వాంఛితంబు వెలువరింపుఁడు
నావుడు మునివదనకు నానత్యు లో మహాత్మా మాకు నన్మత్పితృప్రసాదమ్మన నఖి
లమ్మును గలయదియ మామనోరథమ్ము పూరింప నివ్వయేని యొక్కఁడు
గలదు విషము. 123

గీ. ఆమరు లెల్లరు సోమపానావసరము, లందు బహివెట్టి రనమ మమ్మద్వంముల
భిషజ లనునొక్కమిషమునఁ బ్రీతిగల్గె, నేని మాకది సాధింపు మిద్దశక్తి. 124-

వ. కనకాచలమ్మునఁ జతురాననగుఱింబి శక్రుండు జన్మంబొనర్చిన తటి మా కీయవ
మానంబు ఘటించె వియ్యది యెడప నీవ సమర్థుండ వనునాశ్వినేయులకుఁ జ్యవ
నుండు ప్రీతుండై యిట్లను. 125

క. మీకతన వయసుఁ గన్నులు, నాకారము గలిగె నాకు నవఘట మీకున్
బాకారన్ వారింబి ని, రాకులగతి సోమపాన మది నేనిత్తున్. 126

వ. ఇయ్యది మహామహుండగు శర్యాతి నృపాలు మఱిమ్మున నవశ్యమ్మును నగు
ననుడు వారలు సంతష్టాంతరంగులై స్వర్గమ్మునకు నరిగిరి. చ్యవనుండును
మనోహరిణి యగుసుకన్యంగూడి యాశ్రమమ్మునకుఁ జనియె ; ననుడు జనమే
జయుండు, మహాత్మా ; దేవదలమ్మునకును మనుష్యశక్తికినిఁ దారతమ్య ముండెడిఁ
గదా చ్యవనుండు దేవాధిపునెట్లు వారింబి యాశ్వినేయులకు సోమం బిప్పించె
ననుడు వ్యాసుం డిట్లను, నట్లు మునివరుండు మకవ్యాసహితుండై స్వాశ్రమమ్మున

సకలసంసారసుఖమ్ము లనుభవించుచున్నంత నొక్కనాఁ డక్కన్నియతల్లి చింతా తురయై తనపతి కిట్లను. 127

క. ముని కంధునకు నొసఁగితి, వనవద్యాంగి యగుకూఁతు నక్కట యది య
వ్వనమున మృతఁజెందెనొ ? జీ, వనమున నున్నదియొ చూడవలదె యెకింతకా.

గీ. కందమూలఫలమ్ములఁ గాలమెల్లఁ, గడపు మునివేషధారిణిఁ గన్నకూఁతుఁ
బ్రాజ మవశేషముగనుండు పరమసాద్వి, నొక్కపరి చూడకున్న నే నోర్పు పెట్టు ?
వ. నావుడు శర్యాతియు సంశ్రితవ్రతుండగు నమ్మానికల్లజునిఁగొలిచి సుఖంబున్న
కొమిరెం గన మన మిరువుర మయ్యెడ కేగుటయ కర్ణంబని తత్సహితుండై రథం
బెక్కి చ్యవనాశ్రమమ్మునకుఁ జనువారు మందట, 130

క. కనుఁగొనియె రూపమున జ, వ్వనమున నవ్వనము శోభ వడయఁగ నొనరిం
చు నితాంతకోమలాంగుని, ననఘునిఁ జ్యవనమునిఁదనకు నల్లనిఁ గూఁతుకా, 131

క. కనుఁగొని విస్మితుడై “ యే, మనఁదగు ? మౌనివరుఁ జంపి యను మొడిఁగట్టన్
బసవడితి నకట ! యెంతటి, పనిచేసె మదీయపుత్రి పాపాత్మికయై : 132

గీ. మదనవేదన నైఁవక మమత పెద్దు, పెరిఁగి మత్పుత్రి యందుని వృద్ధ వతనిఁ
జంపి యన్యుని వరియించె, శక్యమగునె, జవ్వనంపు మదం బెట్టి సాద్వికేసి ! 133

క. మనుకులమున నేటికి మ, త్తనయకతనఁ గండు గలిగెఁ దద్దయు నింవ్వం
బనఁదగదె పుత్రికిం గను, జను జన్మము ; కొమిరె బల్ దొసంగగు గృహికికా.

గీ. ఎన్నియో పాపములు చేసెనేని వాని, కుదయచుండుఁ గుమారిక ; యొడ్ల ననఁగ
నేల ? వృద్ధున కంధున కెఱిఁగి యెఱిఁగి, కన్నె నిచ్చితి నాత్మసుఖంబు గోరి. 135

క. ఏవానిపుత్రి కుత్సిత, యై వెలిఁబడు వానిజన్మ మధమాధమ మెం
తే వెదకి కొమిరె నిడఁదగుఁ, గోవిదునకు ధనికి రూపగుణసహితునకున్. 136

గీ. ఎఱిఁగి చేసినఫల మిష్ట యెదురుకొనియె, మనుకులంబను శక్తిఁ గందనువుపడియెఁ
గులమునకు హని దెచ్చితి, సొలవ కేగి, తెంపరినిఁ గూఁతు దుర్మతిఁ ద్రుంపవలదె.”

వ. అని మఱియును, 138

గీ. “ పాతకమ్ముల కెల్లను బాతకంబు, శ్రీవదము దానికన్నఁ బుత్రిక వదించు
బెక్కుడగు నింత కెక్కుడై పొక్కుఁగాదె, లోకనింద యిసీ ! యెంతశోక మొదవె.

గీ. స్నేహశృంఖల తెగఁద్రెంప సాహసంబు
పడయఁగానేర, లోకాపవాద కెట్లు

లోర్పి తలయైత్తికొందు ? నెట్లోర్పు దొడరు"

ననుచుఁ జింతించె మిగుల శర్యాతిన్మృపుఁడు. 140

వ. అట్టియొడ సుకన్య దొడవ్వుల జనకుంఁగాంచి యెదురు చని చింతాదంతురితాంత
రంగుండగు నమ్మానవపతి చిత్తం బెఱింగి యతని కిట్లను. 141

క. శతవక్రనేత్రు రూపసి, నతులితమగు జవ్వనమ్ము నందియెలయు మ
త్పతిఁగాంచి చింత నొందక, మతి శంకఁ విడిచి వే నమస్పతులిడుమా. 142

వ. వైశంబి రా రమ్ము నందియం బేల యను పుత్రవచనమ్ములకు సక్రోధుండై శర్యాతి
యిట్లను. 143

క. జరతుం దంధుఁడుఁ దాపసి, యరయఁగ నీభర్త, యీతఁ డతియోవనదు
ర్పరుఁడు మదోన్మత్తుఁడు సుం, దరుఁ డేగతి నమ్మవచ్చు ధవుఁడని నీకఁ. 144

క. మరుబారిఁ జిక్కి యమ్ముని, వరు నెట్లేవియును జంపి పాపినివై సుం
దరు నొక్కని నాథునిఁగా, వరియింపవుగా కుమారి ? వంగడ మడఁగఁ. 145

క. అని నీతై శోకమ్మున, మువిఁగెడ నెఱఁబోయె నకట : మునివరుఁ డీనూ
తనపురుషుండిట తేమి క, తన వచ్చెన్ దెచ్చుమనుఁడుఁ దగునగవొలయఁ. 146

వ. సుకన్య జనకునికరంబు పట్టికొని సత్వరమ్మునఁ దనపతియున్నెడకుఁ గొనిపోయి
చూపి యిట్లను. 147

క. అయ్యా ! నీ యల్లుం డీతఁ, డియ్యెడ సందియము వలవ దించుకయును బల్
నెయ్యమ్మున నశ్వసు లిటు, చయ్యనఁ గమలాయతాక్ష సలిపిరి సుమ్మి. 148

క. నీతిదురంధరుఁడగు శ, ర్యాతికి నీ కాత్మజాతనై యే నకటా
పాతకమున కొడిగట్టుదు, నే : తడయక మ్రొక్కు మతని కెంతయు భక్తిన్. 149

వ. పదంపది నీ వడిగదేని నీ కామూలాగ్రమ్మగ నమ్మునివరుండె వదియించువాఁడనుడు
శర్యాతిత్వరితుండై యప్తుహాదగునకునమస్కరించి, మహాత్మా ! నీకెట్లు నయనమ్ములా
గలిగె : దివ్యసుందరంబగు నీ విగ్రహంబు సంప్రాప్తం బగుటెట్లు ? పృథక్త్వం
బెఱకరిగె : నున్నది యున్నట్ల వచింపుము నావుడు మామ కల్లుం డిట్లనియె. 150

గీ. దైవవశమున నొక్కెడ దస్రులిటకు, వచ్చి కరుణించి యీ రూపమిచ్చి రెలమి
నుపకృతి నొనర్చు నవ్వారి కొక్కవరము, ప్రత్యుపకృతి కొసంగితిఁ బార్థివేంద్ర,

క. "మారాజగు శర్యాతిమ, హారా జొనరించు మేటి యజ్ఞమ్మున మి
మ్మారాజపం క్తి నిడి పెం, పారన్ పోమరస మొనఁగు నట్లొనరింతున్." 152

చ. పిమ్మట మద్దత్తంబగు వరంబుగైకొని వారు స్వస్థానంబున కరిగి రిందనత్యంబు అవ
లేశంబును లేడు విశ్వసించి నిర్మలాంతఃకరణుండవై యీ పీఠమ్మునఁ గూర్చుం
డుము నావుడు రాజు సంతస్తుండై యట్లొనర్చె. ఇట్లు భార్యయుం దామ నమ్మచి
నికటమ్మునఁ బుణ్యకథాశ్రవణమ్ముల నుండునెడ శర్యాతికిఁ జ్యవనుండిట్లనియె. 153

శ ర్యా తి య జ్ఞ ం బొ న ర్చు ట.

చ. నరవర : జన్మమొక్కటి యొనర్చుము నన్గొని యమ్మతమ్మునన్
మరవతి ధిక్కరించి వెన సోమరసంబు నొసంగువాడ నా
వర మనివార్యమై తగ నవారణ ద్రులకుఁ, సురల్ మునుల్
ధరణిసురుల్ నరేంద్రులు ముదమ్మున నాదగుకై మెచ్చఁగఁ. 154

చ. నావుడు శర్యాతి యంగీకరించి తనపురమ్మున కరిగి శుభదినమ్మున ముఖయత్నం
బొనర్చి వసిష్ఠాదిమునులం బిలిచి చ్యవనపురస్సరమ్ముగాఁ గ్రతు వొనర్చుచుండె ;
నయ్యెడ వింద్రపురోగములై సుర అమ్మతమ్మునకు వచ్చుటయు నశ్వినులు వారి
పిఱుందన వెడలి యట కరుదెంచి యొక్కెడ నుండినవారిం గాంచి శక్రుండు
సురలంగూర్చి. 155

క. ఆకలంకము క్రతు విది యే, మికతమ్మున భిషజు లిదట మెలగుట : సోమం
బకటా, వీరికినర్హం, బొకా : పిల్వినవార తవ్వరో : తెంపరులై. 156

చ. నావుడు వమరులు విరుత్తరులైరి. పదంపడి సోమపానావసరమ్మునఁ జ్యవనుం డశ్వ
నులభాగంబు తనకరమ్ముల నిడికొనుడు నింద్రుండతవి వారించి వీరలు చికిత్సకు
లగుట సోమపానానర్థులు వీరల కీగ్రహం బీవలవడు నావుఁడు జ్యవనుం డెదు
ర్కొని శక్రునకిట్లను. 157

గీ. సంకరులుగా రహర్పణినతికిఁ బుట్టి, నట్టి కొమరులు వీర లేయఘముచేసి
రసమ యెట్లగ్రహార్హతనంది రీమ, తమునఁ దెలియంగవలయు నిక్కమ్ముమాకు.

క. ఈమహివతి నాప్రేరణ, చే ముఖ మొనరించె నిందు నిద్దంబుగ నే
వీ మహితుల కిప్పించెద, సోమరసము వీవు నెల్ల సురలును జూడన్. 158

క. ఈ రవిపుత్రులు మిగుల ను, దారులు ముదిమి నెడపిననుఁ దరుణవయస్కున్
గా రచియించిరి వ్రత్యువ, కారము నొనరించి ఋణము గడతేర్చవలెన్. 159

చ. నావుడు శక్రుండో మునీంద్రా : వీరలు దేవతలచేఁ జికిత్సకులగు కతన సోమపానా

- వర్షులని నిందింపఁబడిరని నొడివితఁగాదే యింతేల ? గ్రహంబు వీరికి సంతరిం
పకు మనుడు సక్రోధుండై చ్యవనుం డిట్లను. 161
- క. ఏఁ జెప్పనేర్తు వీరం, భోజాపుని సుతులు సోమమున కర్హులహ
ల్యాజారః పృతహరః ని, ర్పీజం బిక్ష్వవమింక విడువందగదే. 162
- వ. అవి యింద్రునకు సాకూతంబుగ నుత్తరంబొసఁగి యాశ్వినేయుల భాగంబు తపో
బలమ్మునఁ గైకొను నమ్ముని నొక్కండును వారింపకుండెఁ, బదంబడి యింద్రుం
డతికపితుండై చ్యవనుంగాంచి సరభసమ్ముగ నిట్లను. 163
- గీ. ఎన్నఁడును లేవి మర్యాద నేర్పరించు, పాటివాడవె ? యోరోరి, బ్రహ్మబంధుః
విశ్వరూపుని బలె నిన్ను వేగ చంపి, శత్రుహీనుండనగుదు నిష్కంబకముగ. 164
- వ. నావుడుఁ జ్యవనుండిట్లను. 165
- గీ. తేజమున రూపమున ధనాదికమున నిరు, పురు నఖండులు నీకనాదరము వలన
దెంతవారలుగాకున్న పృథ్వు నంధు, నచురతుల్యునిఁ జేయు నేర్పమరు తెల్లు. 166
- వ. మహామభావులగు వీరలు తక్కుఁగల దేవతలకు లొచ్చుగారని విశ్వయించికొను
మిట్టి పూజ్యుల నెడచేసి నీవును నచరులును నెట్లు సోమంబు గ్రహించెదరు నావుడుఁ
గోపోద్రేకమ్మున నింద్రుండతని కిట్లను. 167
- క. ఎన్నివిధమ్ముల వీరలు, జన్మమున కనర్హు లీవు సాహస మచరన్
బన్నితవయేని భాగము, గ్రన్నన నీశిరము ద్రెళ్ళఁగా ఖండింతున్. 168
- వ. అను వింద్రువచనమ్ములకుఁ దలరక చ్యవనుండు సోమపాత్రంబాశ్వినేయుల కొనఁ
గిన వారలును బానానక్షులగుట వైశమగ్రహించి రంత వాసవుండు వెండియు
నిట్లను. 169
- క. ఈవలవదు స్వార్థమ్మున, తై వీరికి సోమపాత్ర మక్షేనియు నీ
పై వైచెద వజ్రమ్మును, జా వొదవెదు విశ్వరూపు చాడున నీకున్. 170
- క. నావుడుఁ గోపాతులఁడై, దేవేంద్రుని లెక్కగొనక తివిరి చ్యవనుఁ ద
ప్వావనుంకు సోమమిడి య, థావిది గ్రహియింపఁజేసె ధార్షణ్యముకలిమిన్. 171
- క. కడుఁగవలి యింద్రుఁ డమ్ముని, గడతేర్చుగ వెంచి సురలు గనుఁగొనుచుండన్
విడిచె శతకోటిసూర్యుల, నెడపెడి శతకోటి నృపతి కెద దిగులొదవన్. 172
- క. తనపైకి నులుకు వజ్ర, మ్మును జ్యవనుండు తపముచేప మొగిపించి జగ
మ్మున కాశ్వర్య మొదవ స్తం, భవచేపెఁ మునులకెంత వాసవుఁడనఁగన్. 173

ప. అట్లు వజ్రము నాగి కృత్యచే నిండ్రు నదంపనెంచి యగ్నియందు సమంత్రకమ్ముగ హోమం బొనరించుటయు, 174

ఉ. క్రూరుడు దారుణీద్రమునకున్ సరివచ్చెడి మేనివాడు బల్
దారుణదంష్ట్ర లొప్పెడి యుదగ్రభుజాబలకాలి హేరుడున్
వీరుడు ంక్కుసుం దొకడు వెల్వడియెన్ మదనామకుండు ని
ర్ధారణ సేయ రా దతని దర్పము చిల్వలఱేనికేనియన్. 175

సీ. నాలుగుదంష్ట్ర యన్నకములై నూజేసి , యోజనమ్ముల నిడు పొలయవెలయుఁ
దక్కిన దంతముల్ దళయోజనమ్ములు , ప్రత్యంతవర్షతాపములు జాహ
లాకసం బంటు భయానకంబగు జిహ్వ , కంఠంబు గోత్రశృంగంబుఁబోలు
గాటుకన్నను గడునచ్చు దేహంబు , వక్త్రంబు భయదంబు వానికనులు

గీ. దావదవతుల్యముల్ కేశతతులుమిగుల , నక్షత్రములొక్క హనువు భూమ్యంతరమునఁ
దక్కినది యంబరమ్మునఁ దనరునిట్టి , మహితరీతిఁ జెంగు దుర్మడుడు మనుడు.

క. వదనమున వజ్రమిడికొని. కదనమ్మున కభిముఖమ్ముగాఁ దగు నా దు
ర్మడుని మదునిఁగని సురలుఁ, దదధిపతియు భీకభీకదళ సున్నయెడఁ. 177

ఉ. హైరత దృష్టలం గొలిపి కుంభిని యంబర మొందు గాఁగ గం
భీరరవం బొనర్చి మెయి వెంచి జగత్త్రయ మొక్కపెట్ట నా
హారము చేయురీతిఁ గననై సురనాథునిమీఁది కేగె నా
హరవ మాచరించి సుర లందఱు చిందఱవందత్తై తగన్. 178

ప. అట్టియెడ స్తంభికబాహుండగు నిండ్రుండు కాలసన్నిభ నవ్వానింగాంచి భయ
మ్మున బృహస్పతిం దలఁచికొన నతిండు స్మరణమాత్రమ్మున ఎరుదెంచి యతని
కిట్లనియె. 179

గీ. వ్యవసని తపోబలమ్ము దుస్సార్ద మతని
కతన సుదయించె నీతఁ దఖండబలుఁడు
మదుఁ డనెడి రక్కసుడు వీఁ డమరులకుబలె
నాకును నజేయుఁ డెట్టి మంత్రములకేని. 180

గీ. శక్తిరక్తుల కోపమ్ము సుహరింపఁ,
దరమె యెవ్వారికేనిఁ : దత్తతముమాని

శరణు గొనుమయ్య చ్యవమని ; సహరింప

నేర్చునాతండు దనకృత్య నెమ్మిగ్రమ్మి.

181

వ. అను గురువరణమ్ముల వివ్రమందై శక్రం ధత్తపోధనువికి నమస్కరించుచు
భయమ్ముపెంపున నిట్లను.

182

క. జమియింపుమయ్య నీవా, కృము దప్పునె యశ్వినులకు నయ్యెడి విక సో
మము నీదు తపముశక్తి మ, హిమ సూడఁగ నాయొనర్చు టిది నిక్కముగఁ.

చ. అనవుడు నమ్మహామని “భయంపడనేల” యటంచుఁజేర్చి న

య్యనిమిషనాథుఁ బల్కి మృగయామధుపానదురోదరాంగనా

జనములయందు నమ్మడుని సంతతసుస్థిరుఁగా నొనర్చి య

శ్వినులకు నింద్రునమ్మతినిజేసి యొసంగె గ్రహం బవార్యతఁ.

184

వ. తపోబలసంపన్నుండగు చ్యవమం డివ్విదమ్మున నశ్వినులఁ గృతకృత్యుల నొనర్చె
సంత శర్యాతి సమాప్తవ్రతుండై మంత్రులంగలసి యతని మహాత్వమ్మున కద్భుత
మందుచు నగరమ్మున కరిగి రాజ్యమొనర్చుచుండె.

185

గీ. అతని కొనర్చుఁ దుదయించె వనఘమూర్తి

తత్పుతుఁడు రేవతుఁడు సముద్రమ్మునందుఁ

దగ వినిర్మించెఁ బురి గుళస్థలి యనంగ

నతని కొక నూలుగురు పుత్రు లవనినాథ.

186

వ. అందుఁ గలుగ్గి జ్యేష్ఠుండు మణియు నారేవతునకు రేవతియును నొక్క కొమ
రితయుం బుట్టెఁ బుట్టి.

187

రేవతుఁడు బ్రహ్మలోకమ్మున కగురుట.

క. అనుపమలక్షణలక్షిత, సునిశిత యౌవనవిశేషశోభాస్పదమై

తవరంగ నక్కాతుంగని, జనపాలుఁడు పెండ్లిసేయ సమకట్టె వెనన్.

188

చ. అతండు స్వపరిపాల్యంబులగు నానర్తదేశంబుల నెల్లెడల నన్నేషించి తగిన వరునిఁ
గానక పదంపడి యొక్కనాడు బ్రహ్మనడుగువాడై తనపుత్రిక పెంట్లఁబెట్టుకొని
సత్యలోకమ్మున కరిగె. నావుడు జనమేజయుండు మహాత్మా ; బ్రహ్మవేత్తయగు
బ్రాహ్మణునకుఁ గమ్యంబగు సత్యలోకంబు రాజానకెట్లు పోనయ్యె, విది యిట్లుండ
మృతులకు స్వర్గం బింపడునని శాస్త్రవిద్వద్యంబుకదా ; మరల స్వర్గస్థులకుఁ జ్యోతి

గల్గెనేని మర్త్యమ్మునం గతి యగుట కేమి నిమిత్తము : నావుడు వ్యాసుండు,
నరేంద్రా : యంద్రలోకమ్మును వహ్నిలోకమ్మును సంయమవిపురమ్మును వరుణ
లోకమ్మును గైలాసమ్మును వైకుంఠమ్మును నను నీ లోకములన్నియును మేరువునం
దెసంగెడి. 189

ఉ. నాకము మానవుల్ చనుట యబ్బురమే : విజయుండు మానవుం
డేకద : శక్రసన్నిధికి నేగఁడె : యంతకుఁబూర్వ మెందతో
రాకలు పోకలుంగలుగు రాజులు దైత్యులారేరె : వారిలో
నీ తెఱిగింతు నొక్కరు ననింద్యచరిత్రు నృపాల శేఖరా. 190

ప. ముప్పు మహాభిషుండనురాజు బ్రహ్మలోకమ్మున కరిగి యచ్చట త్రీరూపభరిణియుఁ
గించిన్నగ్నయునగు గంగం గాంచి కామార్తుండై స్థితం బొనర్చ నాపెయు నట్టిద
యయ్యె. వారి నిరువుర బ్రహ్మ మర్త్యమ్మునఁ బుట్టుటకు శపించె నిదియిట్లుండ,

క. దానవుల బాధకోర్వక, శ్రీనాథునికోడ నెఱుంగఁజేయ సురలు పోఁ
గా నేరరె వైకుంఠము, దీనికి సందియమువలదు ధీవతంసా. 192

క. అనిమిషలోకం బాదిగఁ, జననగు లోకమ్ములెల్ల జనులకు బుణ్యం
బునఁబొల్చు తాపసులకున్, ఘనులగు మఖకర్తలకు నగణ్యస్ఫూర్తికా. 193

క. అనవుడు జనమేజయుఁడీ, త్లను రేవతుఁడీట్లు సరసిజానసుకడకుఁ
దన తనయం గొని చనుమీఁ, ద నైన పృతాంతమేమి తత్త్వజ్ఞునిధీ. 194

ప. అని యడుగఁ నృపాలునకు వ్యాసమునీంద్రుఁడు వచ్చు. సీరజా
సనుఁ గన రేవతుండు తనుజానపాతంబుగ నేగి యంత నా
తనిసభ గానమెంతయు ముదమ్మున నొప్పుచునుండఁ గొంత ద
స్కను విని సంతసించి తదనంతర మంజలిమోడ్చి యిట్లునుకా. 195

ఉ. దేవ : నమస్కృతం గొని మదీయము విన్నవమాంకింపు మీ
పావనశీల నాకొమిరె బహ్మవనీకుల నేతిదర్శమై
ఋవలయమ్మునకా వెదకి పొందఁగ నేర సదృత : మీఁద విం
కేవరుఁడీ పథామణికి నీడగువాఁడు వదింప వేఁడెదకా. 196

క. బంపంతునిఁ గులపంతుని, సలలితశీఁని మనోజ్ఞఁ జాతుర్యమునన్
వెలసెడి వాని వచింపుము, సౌలవక యొక్కరుని రాజనానుఁ గుమారున్. 197

ప. అనవుడుఁ జతురాననుండు, రాజా : నీ వెందఱ రాకొమరుల నరసియుంటి వింతకు

వారలందఱును గాలగ్రస్తులై మృతినొంది రియ్యది సప్తవింశతమంబగు ద్వాపరంబు
భవద్యంశజులును నట్లు విహతు లగుట నీపురంబును దైత్యులంతింబయ్యెను
వెండియు. 198

క. శీతకరవంశతిలకుడు, నీతిభ్యాతుడు యయాతీనృపకులజం డు
దీతయకుఁ డుగ్రసేనుడు. భూతలపతి మధుర యనెడిపురి నేలువొగిన్. 199

గీ. అతవికొమరుండు గంసుఁ డత్యధికబలుఁడు. తండ్రి గారాగృహమృతంఁ దగులజేసి
యెల్ల లోకమ్ములకు నార్తి యెసఁగరాజ్య. మేలె దైత్యాంశభవుఁ డెంతయేని జడుఁడు.

క. ధరణీయు బారంబోర్వక. త్వరపడి నను వేఁడ వేల్పుతండంబులకుం
బురికొల్పిన నాయజ్ఞ న, మరు లంశంబులను బుట్టి మహి వెలసిరొగిన్. 201

ఉ. ఆయతపుణ్యుడై బదరికాశ్రమమం దమరావగాకన
త్తొయపవిత్రకాయుఁడయి తొల్లి దపశ్చరణం జెలంగె నా
రాయణమౌని ధర్మసుతుఁ, డమ్మహనీయుఁడ దేవకీసుతుం
డై యలరారి యాదవులయందుఁ గృతార్థుఁడు గృష్ణమూర్తి నా. 202

క. ఆకృష్ణమూర్తి రుప్తుని, నీకంసునిఁ జంపి రాజ్య మిచ్చెన్ గరుణా
వ్యాకులత నుగ్రసేనున, కాకంసునిమామ యదికుఁ డఖిలవిరములన్. 203

ప. జరాసంధుండనువాఁ డల్లునిమరణమ్మునకుఁ గోపించి మధుర నరికట్టి సంగరం
బొనర్చి కృష్ణునిచేఁ బరాజితుండై యరిగి కాలయవసుం బుత్తెంచిన మహాబయండుగు
వానిరాక నెఱింగి శ్రీకృష్ణుండు యాదవుల నందఱు ద్వారక కనిపి జానును బిలుం
దనరని యిప్పటికి నచ్చట వసింపుచున్న వాఁడు. 204

చ. ఆరిమదహారి శేషఫణియంశమునఁ జనియించినట్టి యు
ద్ధరుఁడు హలాయుధుం డతినితో నెవఁడిడు ! మహానుభవుఁ డా
హరికిని నగ్రజుండు విమ మాత్మజ నాబలభద్రమూర్తి కా
దరమున విచ్చి పెండిలి ముదమ్మునఁ జేయుము కీర్తికాలివై. 205

ప. ఆట్లొనర్చి నీవు తపఃకాంక్షివై సురారామంబగు బదరికాశ్రమమ్మున కరుగుము,
నావుడు రాజర్షి తపయం దోదొక్కని ద్వారక కరిగి బలరామున కక్కన్నియ నిచ్చి
వివాహం బొనరించి పిదపఁ దపమ్మున కరిగి కొందొకకాలమ్మునకు నయ్యమరావగా
తబమ్మున, గాయమ్ము విడిచి దివం బలంకరించె నావుడుఁ బరీక్షితుం డిట్లను.

- ఉ. ఎంతయు నక్కజంబు వచియించెద వోమునివార ! యాధరా
కాంతుఁడు నూటయెన్నిది యుగమ్ములు నత్యమునందుఁబుచ్చెఁ దా
సంతకు నత్తఱోదరికి నబ్బదె వార్ధక ; మింతకాల ము
య్యంతికి నాన్మపాలునకు నేగతి నాయువుగల్గెఁ బల్కామీ. 207
- వ. అనిన వ్యాసుం డీట్లను. 208
- క. జర లేదు ఊర్జిపాసలు, మరణము గ్లానియును భయ మమరకుండెడి నా
సరసీజాననపదసు, స్థిరులగు పుణ్యులకు నృపతిశేఖర యెపుడుఁ : 209
- వ. అవి వెండియు. 210
- గీ, మేరుగతుఁడైన శర్యాతిధారుణీకు, సంతతినిఁబట్టి దానవుల్ సమయఁజేసి
రిధిప ; కొండలు భయభీతు లగుచు నిరిగి, రిచ్చటచ్చటి కెంతయు నంద లగుచు. 211
- గీ మనువునకుఁబుట్టె నిజ్జైకు వనెడినృపుఁడు
తుమ్మకారణముని ; నా నుతునికతమున
సూర్యవంశంబు వర్తిలై నార్యుఁ డతఁడు
నాందోపదేశమున వనమున కరిగి. 212
- వ. అనవరత దీజెవడుండై ఎంకప్పద్దికై రేవి నారించి తత్ప్రసాదమ్మున నూర్వరఁ
బుక్రులంగనియె. నందు వికుక్షి త్యేఘండిల్లు ప్రాప్తసంతానందై యమ్మహిపాలుం
డయోధ్య రాజధానిగ రాజ్యంబేలుచు శకునిప్రభృతులగు నేఁబదుండ్రఁ గొమరుల
నుత్తరావతమునకు నలువది యెనమండ్ర దక్షిణదేశమ్మునకును ప్రభువులంజేసి
యిరువుర నాత్మసేవనార్దంబు సన్నిధి మంచికొనియె. 213

శ శా ద చ రి త్ర.

- గీ. నకలజనులకు సుఖము లెనంగ రాజ్య
పాలనంబొనరించు నస్పృహివుండు
వనమునకుఁ బంపెఁ “బలము దె” మ్మని వికుక్షి
నష్టకాశ్రాద్ధమునకుఁ దా నంతఁ బిదప. 214
- క. జనకుని యాజ్ఞంగొని వన, మునకుఁజని శశములను నమున్నకరీతిన్
బనవడు సూకరములఁ హరి, జనికాయములఁ బడనేసి నరివరుడంతఁ. 215
- వ. పరిశ్రాంతుండై యాఁకొని యష్టకావృత్తాంతమ్ము నేమటి యందొక్క శశమును
భక్షించి నగరమ్మువ కరిగి తక్కిన మాంసంబు తండ్రీకి నొప్పజెప్పెఁ, బిదపఁ

ప్రోక్షణార్థంబు తనకడ నుంచినదానింగంచి కులగురుండు వసిష్ఠుండు గోపించి
యిట్లను. 216

క. ఇది భుక్తశేష మేగతి, విదితంబుగ శ్రాద్ధమున నివేదింపగ నొ
ప్పిరమగు నొక శశమున్ దీ, నఁ దినె స్త్రీకౌమరుఁడనుడు నరపతి యలుకఁ.

వ. వికుక్షిం గని విధిలోప మొనర్చిన వీవిట నుండఁదగవు పొమ్మనుడు నతం డవి
మొదలు శళాదుండను నామమ్మున నరణ్యమ్ములఁ గ్రమ్మరుచుండె. 218

క. పదపడి యిజ్జ్వకుండు న, ద్విదితయశుండు చనియె దేవవిభు నింఁడుం బం
తఁ దన జనకురాజ్యము న, మ్ముద మలర శళాదన్వృతమిజ్జితైకొనియెన్. 219

వ. ఆతండు దర్మంబు దప్పక యయోధ్యానగరంబు పాలించుచుఁ గొందొకకాలమ్ము
నకుఁ గకుత్స్థుఁ గనియె నితని కింద్రవాహుండవియుఁ బురంజయుం డనియును
నామమ్ములుగలవు. నావుడు జనమేజయుండు నామభేదం బెల్లుగలిగెననుడు వ్యాసుం
డిట్లనియె. 220

గీ. ఆ శళాదని తనుజాతుఁ డవనిభర్త, యగుచుఁ బాలించునెడ సుర లసురవిజితు
లగుచు వైకుంఠమునకేగి యబ్జనాభు, శరణుఁ జెందినవాతండు సదయుఁడగుచు.

చ. కలడు పరాంబికాచరణకంజనిరంతరభక్తి సంపద
కలితవిశేషశక్తియు నఖండయశుండు శళాదపుత్రుఁ డా
సలలితు వేదఁగాఁ జనుండు సత్వరులై ధరః కమ్మహామహం
దెలిమిని మీకుఁ దోడయి జయింపఁగలాఁ డమరారిసంఘమున్. 222

వ. అను నద్దేవు నానతింగొని యమరులు వైశంబుగ నయోధ్యకుం జనిన శళాదతను
జాండు వారల నందఁజి బూజించి వినయమ్మున నిట్లనియె. 223

గీ. ఎంత యత్ను మొనర్చినయేవి దర్శ, నం బొనంగని మీరిటు నా గృహంబు
కడకు విచ్చేయుటను నగ్రగణ్యమయ్యె, జన్మము సురేంద్రులారః విస్సంశయముగ.

వ. దుస్సాధంబేవియు మీరలాజ్ఞాపించిన కార్యంబు నొనరించెద నావుడు వార లిట్లనిరి.

క. హరి ప్రేరేపఁగ నీకడ, కరుదెంచితి మింద్రునకు సహాయుడఁవై ని
ర్జరవైరులఁ ద్రుంపుమునా, నరపతి యిట్లనియెఁ బేర్చి నాకులతోడన్. 224

వ. మీరాజగు నింద్రుండు నాకు వాహనంబయ్యెనేని నేను దప్పక పార్శ్వగ్రాహుండనై
సంగ్రామం బొనరింతు ననుడు, సురలు తమపతి కెఱిఁగించిన నాతండును లజ్జ

తుండై హరిప్రేరణమ్మున నతనికి వాహనంబయ్యెఁ, బిమ్మట నమ్మహిపతి యుద్ధం
బొనరించి దైత్యపురమ్మలజయించె; నాటఁగోలె నితనికి నిండ్రుండు వాహనంబగుట
నిండ్రవాహనండనియుఁ బురయుల జయింపుకతనఁ బుంజయిండనియుఁ గుఱద
మునఁ గూర్చుండుటంజేసి కకుత్స్థుండనియు నామత్రయం బన్వర్థకంబై నెగడు.

గీ. దైత్యుల జయించి వారల దనములెల్ల, సురలకు నొసంగి యన్నరవరుఁడు సుర
తికి నభివ్రము నెఱపి వర్తిష్టుఁడయ్యె, నతనికులజాలు గాకుత్స్థు లవనినాథ. 228

వ. వారల వివరించెదఁ గకుత్స్థునికిఁ గాకుత్స్థుండును, వానికిఁ బృథువును, వానికి విశ్వ
రందియు, విశ్వరందికిఁ జంద్రుండును, జంద్రునకు యువనాశ్వండును, నారాజునకు
శావంతుండునుం గలిగిరి. 229

క. శావంతి యనెడి నగరం, బావిభుఁ డాత్మాభిధాన మలరంగఁ బృథుల
శ్రీవెలయఁగఁ గట్టించె ధ, రావలయమ్మునకు నెల్ల రత్నంబనఁగన్. 230

వ. శావంతునకు బృహదశ్వండును, నతనికిఁ గువలాశ్వండును బుట్టి రీకండు ధుంధు
వను రక్కసు జయించినకతన ధుంధుమారుండను బిరుదనామమ్మునొందె; విమ్మహి
పతికి దృఢాశ్వండును, నతనికి హర్యశ్వండును, వానికి నికుంభండును, నయ్యల
మునకు బర్హణాశ్వండును, విన్నరవరునకుఁ గృశాశ్వండును, నవానికిఁ బ్రసేన
జిత్తును, నతనికి యౌవనాశ్వండును, నమ్మహామహానకు మాంధాతయు నుద
యించిరి. 231

క. ఆ మాంధాతృమహిపతి, శ్రీమంతమునిగించు మిగులఁ జెలువొందెడి న
ద్దామములు నూటయెనిమిది, దా మహిఁ గట్టించె కత్తికత్పరమతియై. 232

మాంధాతృచరిత్ర.

వ. ఇమ్మహిపతి యెల్లరంబోలి మాతృగర్భమ్మునం గాక పిత్రుదరమ్మునుండి యుద్భ
వించె, నావుడు జనమేజయుండది యెట్లనుడు వ్యాసుం డిట్లను. 233

గీ. యౌవనాశ్వనకును భార్య లనఘమతులు
నూర్చు రిందొక్కరితకై ననుం జనింప
దయ్యెంతాన, మానృపుఁ డాత్మజాతు
లకు చునమ్మునఁ జింతించి యొకఁడు నొకట. 234

వ. వనమ్మున కరిగి ఋష్యాశ్రమమ్ములు సేవించుచు నచ్చట నిశ్వాసమ్ములు విడువ

వాడును నతని దుఃఖితుఁగా నెఱిగి కరుణించి రాజా ! నీమనస్సునఁ గల చింత
యెయ్యది ? నొడువు మద్దానికిఁ బ్రతీకారం బొనరింతము నావుడు నృపాలుం డిట్లను.

మ. ధనదాన్యమ్ములు మేటి గుఱ్ఱములు భృత్యవ్రాతముల్ నాగముల్
ఘనరాజ్యమ్ము సుఖమ్మునుం గలదు చక్కంగఁ ముదంబిచ్చు జ
వ్వనులు స్ఫూర్తురుభార్యలాకరు తద్వామాక్షులం దొక్క యం
గనతైనఁ సుతలబ్ధి లే దిదియ శోకం బెప్పుడు న్నామదిఁ.

వ. అపుత్రునకు గతి లేమి నన్నునుగ్రహించి సంతానార్థినగు నాచే నెద్దియే నొక
యిష్టిం జేయించి కృతార్థుం జేయివేడద, నావుడుఁ చాపసు లింద్రదేవతాకంబగు
విష్టిం జేయించి యజ్ఞశాలయందు సంతానార్థమ్ముగా వేదమంత్రసమ్మంత్రితంబగు
నొక కలశంబునిచిన నన్నరవరుం దానాటిరేయి తుషితుండై తద్గతంబులగు జం
మ్ములం గ్రోలె, సంత మునులు మఱునాఁ డక్కలశంబున జలమ్ములు లేకున్న
“నీ భార్యకునై యునిచిన జలమ్ము నీ వుపయోగించితివే” యనుడు నతండును
బిసాసచే నట్లొనర్చితినియె వారలును దైవబలమ్మునకు శంకించుచు నిష్టిని సమాప్తి ;
చేసి తమయంతంజనిరి. 237

గీ. అంత మంత్రబలమ్మున నన్నుపాల, కునకు గర్భోదయంబయి ఘనతఁ జెంది
పూర్ణమగుదు జనించె నత్పుత్రుఁడొకఁడు, కుడితెలననుండి గర్భంబు పొడిచి చించి.

ప. ఏమ్మట దేవతల యనుగ్రహమ్మున నోయ్యవనీపతి మృతుండుగాక జీవించెఁ బద
పడి మంత్రులమాతృకుండగు నా శిశువునుద్దేశించి *“కంధాస్యత్యయ”మ్మని విచా
రించుచుండ నింద్రుండేతెంచి తన ఉర్జనినాశిశువు నోబ నిడుచు “మాంధాతా”
యని పలికె, నక్కతన నతఁడు మాంధాతృ నామమ్మునఁ బ్రసిద్ధుండయ్యె. 238

చ. అతఁడు జయించి భూవలయ మంతయుఁ ; బిచ్చుటఁ జక్రవర్తియై
యతులితరీతి నేలె జగ, మయ్యవనీపతి భీతిఁజేసి ద
స్యతతి గిరింద్రకండరలఁ జొచ్చుట, నింద్రుఁడొసంగెఁ బేరు పా
ర్థత నలరారి యొప్పఁ ద్రనదస్యఁ డనంగ ననుగ్రహమ్మునఁ. 240

చ. విమల మనోహరాంగి శశిబిందుతనూబవ బిందుమత్యభి
ఖ్య మెఱయు సత్పతివ్రత నఖండయతుండు వివాహమాడి యు

త్తముఁ బురుకుత్సు భూరిగుణతత్పరునిఁ ముచికుండు నిర్వరణ
గ్రమముగఁ గాంచెఁ బుత్రుల జగద్ధితబుద్ధి నతం డతంద్రులఁ.

241

క. పురుకుత్సున కుదయించెను, నఁబ్బుఁ డతిధార్మికుఁడు మహాభాగుఁడు త
న్నరవరునకు బృహదశ్వం, డరయఁగ నాతనికిఁ బుత్రై హర్యశ్వండున్.

242

చ. ఆ హర్యశ్వసకుఁ డ్రిధన్వండును నతనికి నరుణుండును, వానికి సత్యవ్రతుండును,
బొడమి రికం దొక్కనాఁడు, వివాహసమయమ్మన నొక విప్రకన్య నపహరించిన
వద్దరాచరణంబున కోర్వక తత్పభ్యు లొక్కమొగి నార్దులగుయఁ జనుటయు నతని
తండ్రియగు నరుణుండు స్మశంసుండగు తన కొమరుం డెద్దియేని నొక దుష్కృత్య
మ్మున వీరలఁ జెనకం బోయనని శంకించి వారల కిట్లను.

243

క. నాకొమరుఁ డెఱిఁగి యెఱుఁగక, మీకేమి యొనర్చె ననుడు, మేలెంచక తా
మాకన్నియను బలాత్కృతిఁ, జేకొనియెన్ బెండ్లివేళఁ, జెనఁటివిధమునఁ,

244

సత్యవ్రతో పాఖ్యానము.

ఉ. నావుడుఁ గ్రుద్ధుడై నృపతి నందనునిన్ గని యిట్లు వచ్చు, దు
ష్టాః పృథ వీదునామ, మకటాః యది పాతకకృత్య మేమిగా
భావమునం దలంచితివి, పార్థివజన్మము నెత్తలేదెఁ నా
కీవు సుతుండ వన్నయశమే ? యెటకేనియుఁ బొమ్ము దుర్మతి.

245

చ. సత్యవ్రతుండే నేయెడ కేగుడునని యెదిరించి మాటికివి బల్కాడు నతం డిట్లను.

చ. శ్వపచుయనేనిఁ జేయని యనక్కృతిఁ జల్పిననీకు నా శ్వపా
కపరిచయంబు న్యాయ్యమగుఁగాన నటుల్ బొనరింపు మెంతయే
నవయశమిచ్చు నీకతన నొదనె యేమ గృతార్థుడన్ ? గులం
బు పతితమయ్యె నీజననముఁ గని యింతకు వంశపాంసనా.

247

చ. ఇట్లు వసిష్ఠ ప్రేరితుండగు జనకునిచే నిష్కాసితుండై సత్యవ్రతుండు వనమ్మున
కరిగి శ్వపాకులంగూడి దనుర్ధరుడై వర్తించుచు వసిష్ఠునియందుఁ గ్రోధమ్ము గలిగి
యొండె, బదంపడి నరుణుండు పుత్రార్థమ్ముగాఁ దపంబొనరింప వనమ్మున కరిగె
నీ యవర్తమ్ము కొరణమ్ముగ నింద్రుం డారాజుదేశమ్మునఁ బండ్రెండు సంవత్స
రమ్ములు వర్షాభావం బొనర్చె నట్టియెడ,

248

- క. ఆ నృపతిదేశమునఁ దన, సూనుల నర్థాంగి విడిచి పొలవక తపముం
బూనఁజనెఁ గొళికి యనం, గా నెగడెడి యేటికడకు గాదిజఁ దెలమిన్. 249
- క. ఆ కౌళికనర్థాంగి ఊ, ధాతులులై శిశువు “లన్నమన్న” మనుచుఁద
న్నేకడఁ వీడింపఁగ బల్, శోకిముపాలై మనమ్ము స్రుక్కి కలంగఁ. 250
- చ. పతి ధనహీననైన నను బాలకులన్ ద్యజియించి యేగె భూ
పతియును లేడు చూచుటకుఁ బట్టణమందు ; తుదార్తులై ననుం
బ్రతుకఁగ నీరు తిండికియి బాలకు ; లేవ్వఁడు రక్షకుండు ? దు
ర్గతి నెటు లీఁగుదాన ? బ్రతుకంగలరే సుతు లన్నహీనులై ? 251
- ఉ. ఎల్లర జంపుకంటె మఱి యిందొకనిఁ దెగనమ్ముదాన నే
మల్లము తాయి చేసికొని ; యోమఁగ ఎచ్చును విక్రయాస్త్రసం
పల్లవ మిక్కుమారులకుఁ బ్రాణము నిల్పఁగఁ గొంతదన్న ; నే
తల్లికినేనిఁ జొప్పడని దర్శము ధాత విధించె నాకిటఁ. 252
- క. ఆవి దైవగతికిఁ జింతన్, గొనుచుఁ మర్యముని యఱుతఁ గొంకక దర్పల్
చొనిపిన రంజువు దగిలిచి, తనగృహమున్ వీడి చనియెఁ దరుణి వగ దగన్. 253
- క. మలమల మఱుగుచు నమ్ముని, లలనామణి సుతులు చెఱఁగు లాగుచురా నెం
దులకేనిఁ బోవునది యి, మ్ముల సత్యవ్రతుని మార్గమునఁ గనుఁగొనియెఁ. 254
- చ. సత్యవ్రతుండును నాపె నీక్షించి యట్లనియె. 255
- క. ఆకటా : యేడ్చెడి పుత్రకు, నకు నఱుతం ద్రాడుగట్టి నారీమణి : మి
న్నక యరిగెద వెందుల కే, మికతం బెవ్వతెవు ? తెల్పుమీ సత్యముగఁ. 256
- క. ఆనవుడు నల్లలనామణి, యను విశ్వామిత్రుఁ డనెడి యనఘాత్ముఁడు న
న్నును సుతులన్ దించి తపం, బున కరిగెన్ న న్నెఱుంగు మునిపదు సతిగా. 257
- క. ధనహీననైన కతమువ, ననదనగుచు సుతుల పోషణార్థముగా నం
దనులం దొక్కరుఁడగు వీ, నివి విక్రీతునిగఁ జేయనేర్పితి ననఘా. 258
- చ. ఆనవుడు నా నృపాలసుతుఁ “డమ్మరొ : యేమిటి కిట్లానప్ప నే
ననుదినముఁ బవతువుతుల యాఁకటికిఁ దగినట్టి భిక్ష్యముం
గొని యరుదెంతు సత్యమువకుం జవదాఁటక తావకాశ్రమ
మ్మున నొక చెట్టునం దిడుదు మాటగఁగట్టి గృహమ్ము చేరుమా. 259
- చ. పదంపడి నీ భర్తయును రాఁగలఁడు” నావుడు నమ్మునిపవిత సంతసించి తన

యాశ్రమమ్మున కరిగె నక్కొమరుండు గళబంధమ్ము కారణమ్ముగ గాలవుం
డనఁబరఁగె. 260

క. ఆనత్యవ్రతుఁడును వి, శ్వాసమ్మును భక్తియును గృహయుఁ గలిగి నదా
దాసుండై మునివచితకు, గ్రాసంబిడు సుతసహితముగా భుజియింపఁగా. 261

గీ. మృగముల వరాహములను మహిషశశముల, ననుదినమ్మును గొట్టి సత్యవ్రతుండు
గాధినుతు నాశ్రమముపొంతఁ గట్టుఁ జెట్టు, కొమ్ముకొకముల్లెగఁ జేసి కూర్చుపేర్చి.

వ. విశ్వామిత్రునిభార్య తన్మాంసంబుకతన సుతులఁ బోషించుచుఁ గాలమ్ము గడపు
చుండె, నిట్లుండ నట సత్యవ్రతునితండ్రి తపమ్మునకరిగినది మొదలుగ నతని
పురమ్మును సంతఃపురమ్మును వసిష్ఠుండు గాపాడుచు రాజకార్యమ్ములు నెఱవేర్చుచు
నయోధ్యయం దుండె; నయ్యెడ నప్పురమ్మునకు నమీషమ్మునఁ దండ్రియానతింజేసి
దుర్గతిం బడియున్న సత్యవ్రతునకు నొక్కనాఁడు మృగమ్ము లెవ్వియుం గానరాక
వసిష్ఠధేనువు పొడకట్టె; దానింగాంచి యతండు పూర్వక్రోధమ్మున వధించి
తన్మాంసమ్ము కొంత దిని తన యాకలిం దీర్చికొని తక్కుంగల వలలమ్ము
నప్పాదపమ్మున నెప్పటియట్లు బందించె. 263

క. ఆ ఋషిపత్నియుఁ దనదు కు, మారులకుం బెట్టి గోవుహంసం బని తా
నారయ నేరక యెంతే, గూరిమి భుజియించె మిగులఁ గుతుకంబెనగఁగా. 264

వ. అంత వసిష్ఠుండు తన ధేనువుమ్మతి నెఱింగి కోపాకులందై పరుమ్ముండగు సత్య
వ్రతున కిట్లనియె. 265

ఉ. ధేనువుఁ జంపి యెంతటికృతిన్ బొనరించితి వోరిదుష్టః దో
షానుగతుండవై మును ధరామరదారహరించుటఁ జగ
న్మానితుడైన తండ్రి యవమానము గైకొనుటఁ వృథాగతిఁ
ధేనువు నిష్ఠ చంపుటకు నిన్నుఁ ద్రిశంకుఁడనంగ నొప్పెడిన్. 266

వ. నేఁడు మొదలీ నామమ్మునం బొదలి జనులకుఁ బిఠాదాకారమ్మునం బొడకట్టు చుండు
మని శాపంబిచ్చిన నతం డా రూపమ్ముదాల్చి యయ్యాశ్రమమ్మున వసియించుచు
నొక్క మునిపుత్రుని కతన మవదేశంబు వడసి జగజ్జననిం గుఱించి యఖండతప
మొనరించుచుండె నాపుడు జనమేజయుండు మహాత్మాః త్రిశంకునకు వసిష్ఠశాపం
బెల్లతోలఁగె నొడువు మన నతం దిట్లనియె. 267

గీ. ఆతఁడు విశాచమై దేవినాత్మ నిల్చి, తన్నవాక్షరమంత్రతత్పరమనస్కుఁ
 డగుచుఁ దప మాచరించి హోవార్ధి యగుచు, నర్థి విపులకడ కేగి యడిగె నిట్లు.
 వ. నాయెనరెచ్చెడి నమస్కృతులంగొని మత్స్యార్థవంబు సఫలంబొవర్చు గోరెడ, నేను
 జీరమ్మునుండి నవాక్షరమంత్రరాజుంబు జపించితి నిపుడు జపదశాంశమ్ముచే
 హోమంబు సఽవసలయు మీరలు ఋత్విజులరై యిక్కార్థంబు నెరవేర్చి కృతార్థం
 జేయ వేఁదెడ న న్నరుజపుత్రుండగు సత్యవ్రతుగాఁ నెఱుంగుఁడు నాపుడు వా
 లిట్లనిరి. 269

క. తెలియంగ నయ్యె నీవాఁ, కులగురుఁడు వసిష్ఠమాని గోపించి నిమణ్
 జలిపెఁ బిశాచముగా నీ, కలవడునే ? వేదవిహితమగు కృతిసేయాఁ. 270

చ. అని తనుఁ దూలనాడుటయు నాన్వసనందనుఁ డేల నాడు జీ
 వనఁ మీఁక నేమి సేయదు ? నపాత్రుఁడ రాజ్యములేమి చేసె మ
 జ్జనకుఁడు దేశికుండిదెఁ “బిశాచమవై చెడు” మంచు శాపఁ మె
 ప్పనికి ననర్హతం బొరసి పాతకినై బ్రతుకంగఁ జెల్లునే. 271

వ. అవి కృతనిశ్చయమందై కుష్కమ్ములగు కాష్ఠమ్ములు పేర్చి చితినేర్పరచి యగ్ని
 జొనిపి యందుం బ్రవేశింప నెంచి స్నానం బొనరించి జగజ్జనని నాత్మ దలంపు
 కొందుఁ దత్సమీపమ్మునఁ గృతాంజలియై కూర్చుండునంత నజ్జగదంబ కరుణా
 శాలినియై యాకాశమ్మున నాతనికి దర్శనంబొసంగి వారించి యిట్లను. 272

గీ. సాహసంపఁగ నేల యోజనవరేణ్యఁ, వినుము నామాట నీ తండ్రి వృద్ధుఁడయ్యె
 నీకు రాజ్య మ్మొసంగి యెందేనిఁ దపము, చేయబోనున్నవాఁడు నిశ్చింతఁడగుచు.

వ. మదనుగ్రహమ్మునంజేసి రేపు నిన్నుఁ బట్టాభిషిక్తుం జేయ నీతండ్రి యనుమత
 మ్మున మంత్రు లందుంతురని చెప్పి దేవి యదృశ్యమయ్యెఁ, బదంపదీ త్రిశంకుండు
 మరణోద్యమమ్ము విడిచి సుఖంబుండె నంత నారదుండరిగి వృత్తాంతమొల్ల నృపాలు
 నకుం జెప్పిన నతండు పుత్రు మరణోద్యోగమ్మునకు దుఃఖితుండై మంత్రులం
 బిలిచి యిట్లను. 274

ఉ. పౌమ్మనినంత న వివృతచి పోయి వనమ్మున భాగ్యహీనుఁడై
 గ్రుమ్మరుచుఁ గురుప్రవరుకోపము తన్నలయింపఁగాఁ బిశా
 చమ్ముయి దేవి గొల్చి విలసన్కృతియై తుద కెంతయుఁ విరా
 గమ్మున నగ్నిలోనఁ దనకాయము వైవఁగ నెంచె నక్కటా. 275

- గీ. కృప గలిగి దేవి వారింపదేని సుతుఁడు, మృతిఁ బొరయుఁగాదె, వైశమ యేగి నాడు
జ్యేష్ఠపుత్రునిఁ దెండు విశ్చింత వాని, కిచ్చి రాజ్యమ్ము తపమున కేగువాడ. 276
- ప. నావుడు మంత్రులు సత్యవ్రతునిపాలి కరిగి యనునయ వచనమ్ముల నోదార్చి పుర
మ్మునకుఁ దీసుకొనివచ్చి తండ్రికిం జూపిన నతండు జటాజూటధరుండును గ్రూరుం
డును జింతాదంతురుండును నగు కొమరుం గాంచి పశ్చాత్తప్తుడై రాజ్యార్థుండును
మేధావియునగు తనయు ధర్మం బెఱింగియు నిట్లానరించితి నని సిగ్గిలుచు నాలింగ
నం బొనరిండుకొని తనసింహాసనమ్మునఁ గూర్చుండబెట్టుకొని ప్రీతిపూర్వకమ్ముగ
నిట్లనియె. 277

రాజనీతి

- క. తనయాః ధర్మమ్మున బు, ద్విని నిలుపన్ వలయు నెపుడు ద్విజవర్యుల మ
న్నన పేయవలయుఁ బ్రజలన్, దనుజులవలెఁ బ్రోవవలయుఁ నంనాథునకుఁ. 278
- గీ. ధనము న్యాయాగతంబు తనరుదొకటి
యన్మతమునఁ గాలువెట్టిమియును నమార్గ
గామి గాకుంట తపసుల నోముటయును
బరమధర్మమ్ము లియ్యవి పార్థివునకు. 279
- గీ. ఇంద్రియజయంబు పూజ్యుల నెఱుఁగుటయును,
మంత్రగుప్తియు జోరుల మద మడఁచుట,
శత్రుకేషంబు వైఁపమి, సచివు నన్య
వక్త్రుఁ జేర్చుమి పతికి యశస్కరంబు. 280
- గీ. శత్రుమిత్రుల కృత్యముల్ చారములము
వలన నెఱుఁగుటయును కుష్క-వాది గామి
దుష్టనంగంబు దొలఁగుట యిష్టలకును
బూజ్యులకు నీఁగియును విధి భూపతులకు. 281
- క. యాగముల నొనర్చుట మృగ, యాగతి వతిరక్తి లేమి యంగనలం దు
ద్యోగముల విశ్వసంపది, యాగమవిహితముల నృపతులగు వారలకుఁ. 282
- గీ. ద్యూతమున దాని నాడెడి నీతిరహితు, నందు మద్యమ్మునందు వారాంగనాజ
నమ్మునందును దబచు గానమ్మునందు, విముఖుడై ప్రజ నట్లానర్చింప వలయు. 283

గీ. అరసి బ్రాహ్మముహూర్తమునందు లేచి, స్నాన మొనరించి నియతుడై శక్తిపూజ
భక్తి నొనరింపఁగవలెఁ బ్రతిదినమ్ము, జన్మసాపర్యమును గోరు చతురమతికి. 284

క. ఒకసారియైన నప్పర, మక్కుసానిధి నంబఁ గొలిచి మన్ననఁ దత్ప
దకమలజలంబు గ్రోలిన, సుకృతికి జన్మమ్ములేదు నూ నిక్కముగన్. 285

గీ. దృశ్యమగు జగమఖిలమ్ము దేవదేవి, జీవుఁ డీశ్వరుఁడునుగూడ దేవదేవి
యని, వినిశ్చితాత్ముండగు ననమమతికి, నతులితానంద మెల్లప్పు డనుభవించు.

కా. ప్రాతఃకృత్యములన్ యథోచితగతిం బొటించి కొల్వండి వి
ద్యాతంత్రజ్ఞుల విప్రులన్ బిలిచి శాస్త్రార్థమ్ము లవ్వరిచేఁ
బూతుండై విని పాత్రులై తనరు నా భూదేవతాశ్రేష్ఠుఁ
బ్రీతికా దానము లిచ్చిపుచ్చవంయుకా బృధీశుఁ డెల్లప్పుడున్. 287

క. విను మూర్ఖులైన ద్విజులకు, ధన మీవల దిచ్చెనే నుదరపోషణకుం
గనిపెట్టి యీవలయు లం, మన మొనరింపగఁ దగదుగా ధర్మములకా. 288

చ. అనఘుల భూమిదేవతల నత్యమలాత్ముల నెన్నఁదేవియుకా
జన దవమానముం గొలువ క్షత్రకులమ్మున కమ్మహామహల్
జనకులు : వారి యగ్నికిని, క్షత్రియజాతికి విప్రజాతి లో,
హనిధులకుకా శిల్, జనకతాన్పదముల్ విధిబోధితమ్ముగకా. 289

ఉ. వారల తేజమెందును నవారితమై యలరారు భూపతుల్
వారలలోన దీరులగు వారల నెన్ని యుండదానన
త్కారములన్ మహావినయ గౌరవసంపదలన్ మహోన్నతిం
గోరుమఁ బూజసేయుదు రకుంతితవైభవముల్ నెలంగఁగన్. 290

గీ. ధర్మశాస్త్రానుసరణంబు దప్ప కెపుడు
దండనీతి యవశ్యంబు దరణీపతికి
గోశసంగ్రహ మెల్లెడఁ గూర్చవలయు
ననుచు బోదించెఁ బృథివీంద్రుఁ డాత్మజునకు. 291

మ. తనవాక్యమ్ములు సమ్మతించినసుతుకా దత్తన్మహాతీర్థసా
వనసీరమ్ములచేత మంత్రస్మనుమతికా బాఱుల్ శ్రుతుల్ నెప్పి దీ
వనలం జేయఁగ మంచికాలమున దీవ్యద్భంగిఁ బట్టాభిషే
చనముం జేసి యతం ధరణ్యము తపస్సంసక్తి నేగెకా దగన్. 292

వ. అట్లు నృపాలుండు గాంతారమ్మునఁ గాంతాసహితమ్ముగఁ దపంబొనర్చి కొందొక
కాలమ్మునకు దేహంబు విడిచి దివం బరిగి యచ్చట నింద్రాసనసమీపమ్మున రెం
దవయంద్రుండై యుండెనుడు జనమేజయుం దీట్లను. 293

ఉ. మున్ను వసిష్ఠుడేనువును ముష్కరుడై వధియించి శాపముం
గొన్న త్రిశంకుఁ డేగతిని గుంభివికిన్ ధవుఁడయ్యె ; నెందునే
ని న్నృపతిత్వ మూనఁదగునే మునివర్య ! పితావముల్ ? గృపన్
దన్నువు శాపమోక్షజకథన్ వినిపింపుము నాకు నావుడున్. 294

వ. వ్యాసుండిట్లనియె. 295

చ. అతఁడు పితావమయ్యె జగదంబిక నాత్మఁదలంచి తత్కృపా
మృతమున దివ్యదేహఃసు ధరించె వసిష్ఠమహామునీండు న
వృత్తికి పితావమయ్యెఁ బితృమాన్యతఁ గాంచె నృపాః ! లోకవం
దితయగు నప్పరాంబిక నుతించిన నెయ్యది గల్గకుండునే. 296

గీ. అనఘుడై పేర్మినిట్లు సత్యవ్రతుండు, రాజ్యమును జెంది జన్మముల్ రమణజేసి
యెన్నఁదగు కీర్తి గాంచి లోకోన్నతుండు, సర్వలక్షణయుతు హరిశ్చంద్రుఁ గవియె
వ. పదంపడి యనుగుణవయస్కుండగు కొమరునకు యౌవరాజ్యం బొసంగి శరీర
మ్ముతో దివమ్మున కరుగఁదలంచి వసిష్ఠాశ్రమమ్మున కరిగి కృతాంజలి పుటుండై
యిట్లను. 298

వ స ని ష్ఠుం డు త్రి శం కు న కు శా పం బి చ్చు ట

మ. అనఘ ! యీతినువుం ద్యజింసకయ నే నాసంతు స్వర్లోకసం
జనితానందము లప్పరోవిధుముఖీసంసర్గముఁ దివ్యసం
దినసంచారముఁ గర్ణపేయమగు గాంధర్వంబుఁ ; తత్తాదృశా
భివోద్యత్పిలదాయి యాగమును సంప్రీతిం దగం దెల్పుమా. 299

చ. అనవుడు నవ్వసిష్ఠుఁ డను నాకవివాసము మర్త్యదుర్లభం
బింను ! శృతావ్వరుండు మృతుడై దివ మేగుట సుప్రసిద్ధ మే
మనఁదగు నీ మనోరథము యాగ మొనర్చితివేని వచ్చు త
క్రమవున నస్వరస్వతులఁ దద్దయఁ గూడి నుభింతు విమ్ములఁ. 300

వ. అంతయ కాని బొందితో నాకమఘం బొడగూర్చుట నాకకక్యం బనవుడుఁ బూర్వ

రోషసంయుక్తుండగు నమ్మహామునికిఁ ద్రిశంకుండిట్లను, నీవు గర్వావేశమున నన్నుఁ గ్రతువు చేయింపవేని వేత్తోక్క పురోహితకతనఁ దాదృశంబగు జన్మం బొవర్చువాఁడ ననుడుఁ గోపోద్రేకమున నిట్లు శపించె. 301

ఉ. గోవధపాపదూషితనకున్ ధరణీసురదారహర్తకున్
దేవనివాస మన్యమగు దేహము దాల్చినయేనిఁ గల్గి దొ
రాఁ వెఱ పింత లేక నను నాగ్రహయుక్తునిఁ జేయుదేఁ దురా
త్మాఁ విను మిష్ట నీకు ననువో శ్వపచత్వము శాపహేతువై. 302

చ. గురుఁ డిటు శాప మీ నతనికుండలముల్ శిల లయ్యె, నీలతన్
బొరసెను బట్టుపుట్టము, నముజ్వలమైతగు దివ్యదేహమున్
గరి కెన యయ్యె, మై నలఁడుగంధము విట్టచుమయ్యె శక్తికిం
కరుల నెదిర్చి యెవ్వఁడు సుఖమ్ములఁ బొందు జగత్ప్రయమ్మునన్. 303

శా. గాయత్రీజపతత్పరుండు సురలోక జ్యేష్ఠకల్పండు దు
ష్టేయుండైన వసిష్ఠుఁడీట్లు తను వంచింపన్ మహంబేది చిం
తాయత్తుండయి యింటికిం జనఁగ నత్యంతమ్ము శంకించి యీ
కాయం బెంతయు హేయ మేలికని తత్కాంతారసంచారియై. 304

క. శ్వపచుండగు వతిఁ గని యెం, త పతివ్రతయేని భార్య తర్కించును, మం
త్రిపురస్పరులగు బంధులు, నెవ మిడి యెడ నుంతు రింత నీవత గలదే. 305

మ. మరణంబే శరణంబుగాక యని యాత్మన్ నిశ్చయం బంది త
న్మరణం బేగతిఁగల్గు, వహ్నివిషసంబంధమ్మునం జేసి యె
వ్వరు గోల్చుతురు కాయ మావతితు లాపై జన్మమందున్ బునః
పరితాపమ్మును గాంచువార లని చెప్పన్ విందు ధర్మమ్ములన్. 306

వ. కావున నాత్మహత్యకన్న నింద్యంబొందు గనప్పట్ల దెట్టివైన గృత కుభాకుభకర్మ
ములు కేవలబోగ్యంబు లగుట నేనీ దేహమ్మునన యీశ్వపచత్వమ్ము విశ్లేష
ముగా ననుభవించు బొప్పఁగదె? పుణ్యతీర్థమ్ములు సేవించుచుఁ బరాంబికాపూర
ణమ్మును సాధు సంసర్గమ్మును తోడుగాఁ గననమ్మున సంచరించెద నెవ్వందేని
యొక మహానుభావుండు దొరకకుండునే? యని నగరమ్మువిడిచి గంగాతీరమ్మున
కరిగి యట దుఃఖపరీతుండై వసియించుచుండె. 307

క. తనతండ్రి దుర్దశను విని, మనుడు హరిశ్చంద్రుఁ డాత్మగఁగ నచిపులన్
బనిచెన్ వారలు గంగా, దులి యొడ్డునకేగి నృపుని దుఃఖికుఁ గృకులన్. 308

వ. కాంచి వినయమ్మున మహాత్మా! యువరాజగు నీతనయుండు హరిశ్చంద్రుండు నిమ్ను
నన్యనపూర్వకమ్ముగఁ దోడితెండనిన వచ్చితిమి కటాక్షించి నగరమ్మున కరుదెంచి
యథాపూర్వకమ్ముగ మంత్రులును సేవకులును సేవిన రాజ్యభారమ్ము వహింపుము
గురుండెట్లు ప్రసన్నుండగు నట్లొన్నవచ్చునని బహుభంగుల విన్నవించినను శ్వప
చుండగు నా నృపాలుండు గృహంబేగుటకు నమ్మతినక వారల కిట్లనియె. 309

చ. చనుడు మదాజ్ఞఁజేసి శ్వపవత్సమునన్ బురిఁజూడనోప మ
త్తనమునితోడ బ్రాహ్మణహితమ్ముగ జన్మములాదియొక్కతుల్
బొసరుచుచున్ దరాభరమఘాని ప్రజన్ భరియింపుమంచు నా
వశపునఁ జెప్పి మీరలును బాల్చుడుఁ డాతనికిన్ సహాయులై. 310

వ. ఇట్లు కృతనిశ్చయుండైన త్రిశంకునకు నమస్కరించి దుఃఖావేశమ్మున నందఱును
నాయాశ్రమంబు విడచి పురికరుదెంచి, 311

క. ఆనవద్యమగు ఓనమ్మున, మనుని హరిశ్చంద్రు భూమికాంతునిగా న
జ్ఞసహతు నభిషేకించిరి, మునిజనముతోడ మంత్రముఖ్యులు పేర్కొన్. 312

వ. హరిశ్చంద్రుం డిట్లు కృతాభిషేకుండై మనమ్మునఁ దండ్రీం దలఁచుచు న్న్యాయ్యం
బుగ భూపాలనం బొనరించె నావుడు జనమేజయుండు. 313

మ. జనమాన్యుండు త్రిశంకుభూపతి హరిశ్చంద్రున్ జగ
ద్వినుకుం బట్టము గట్టఁజేసి పదపన్ దేహమ్ము చాలించెనో!
మనిచే శాపముక్తి చెందెనా! పనిన్ మున్నెట్లు లప్పాట మా
లని టంగిన్ జరియించెనో నొడువు మెల్లన్ పృథ్వు న్నాకొగిన్. 314

వ. నావుడు వ్యాసుండు, రాజేంద్రా! త్రిశంకుం డట్లు హరిశ్చంద్రునకు రాజ్యంబొసంగి
జగజ్జనని నాత్మనిల్చి యవ్వనమ్మున గంగాతీరమ్మునఁ దపమ్ముకలిమిఁ గలయాపనం
బొనర్చుచుండె, సంత మున్ను తపమ్మున కరిగిన విశ్వామిత్రుండు సమాప్తవ్రతుండై
దారపుత్రాదుల సీకించుటొంచె నరుదెంచి ముతసహితమ్ముగ నెదురుపచ్చి నిర్వర్తిక
సవర్యయై యన్న భార్యంగాంచి ప్రీతిపూర్వకమ్ముగ నిల్లనియె. 315

క. తిదిజీ! దుర్భిక్షమ్మున, నరిగితి నేఁ దపమొన్న నాత్మజాలమ వి
న్నారు లెవ్వరు పోషించిరి. తరమె కుటుంబమ్ము గదప ద్రవ్యములేమిన్. 316

- గీ. కఱ వతికయించె ననువార్తకతన మిమ్ముఁ
దలఁచి శోకించి నిర్దనత్వమునఁ జేయు
తెరు వెఱుంగక యిటకరుదేరినైతి
నాకు నప్పటి దురవస్థ నాతి వినుము. 317
- క. ఆఁకలిఁ బట్టఁగ లేక శ్వ, పాకుని గృహమేగి చోరభావమ్మున బాం
దాకలితపక్వకునక ప, లాకాంక్ష యొనర్చునంత నా శ్వపచుండున్. 318
- వ. తత్తఱమ్మున నడిఁగట్టి మేల్కొంచి వంటింట నున్న నన్నుఁజూచి నీవెవ్వరేకత
మ్మున మధ్యహమ్మునకు వచ్చితి, భాండంజేల తడవెదు ? నావుడు నేను భయత్ర
స్తుండనయ్య దైర్యం బవలంబించి వాని కిట్లంటి. 319
- ఉ. తాపసుఁడన్ జుఠార్తిమెయిఁ దాళఁగ లేకటు చోరభావమున్
జూపుచు నీగృహమ్మునకుఁ జొచ్చితి నే నతిధిన్ గృపన్ మదా
శాపరిపూర్తిచేయఁగ నొసంగుము మాంసమొకింత ; భాండమం
దీపనితై కరంబిడితి నేటికి నాఁగెడు క్రోధమూర్తివై. 320
- వ. నావుడు శ్వపాకుండు నా కిట్లనియె. 321
- చ. ఇది శ్వపచాలయంబు విను మేను శ్వపాకుఁడ మాంసమున్ భుజిం
పఁ దగునె యగ్రజాతికిఁబఁ బాతకకృత్యము చూడనేరన
య్యెడ మనువేమి చెప్పె వినవే ? శ్వపచుల్ మఱియేడుజాతులన్
విధిగ ననర్హు లెందులకు విప్రకురోత్తమ ! విద్యు భాండమున్. 322
- గీ. వీఁడు రోభావృతుండని చూడఁబోకు, మకట ! మానవజన్మ మప్రాప్య మందు
విప్రతయు దుర్లభం బిట్టివిధికిఁదగుదు, వే ? ద్విజన్మఁడవై వర్ణవిధము చెడఁదె. 324
- వ. నావుడు వాని ధర్మమ్మునకు సంతసించియే నిట్లంటి. 324
- క. తగుగతిఁ బట్కితి విధి ధ, ర్మగతికిఁ దగుభంగి మాక్ష్యమార్గము విను మె
వ్యగనైన దేహమును ని, ల్పిఁగఁదగు శంకింపఁ దగదు పాపమ్మునకున్. 325
- గీ. తమవు గల్గినమీఁదఁ బాతకము నడఁచు
వికృతి పేయంగ వచ్చు నేరికిని నావ
దలు ననాపదలవి చూడఁదగదు దోష
మెడయుఁ జేయకయున్నఁ బాల్పడు నరకము. 326
- చ. మరణము జుత్తుచే గనిన మానవుఁడెట్టిడునే నవశ్యమున్
సంకిము చెందుఁగాన మరణమ్మునకున్ భయమంది చోరకన్

- బొరపి శ్వపాకగేహమని బుద్ధి నెఱింగియు వీ మహానసం
బరయఁగ వచ్చినాఁడ విను మాకలి యొండు నెఱుంగవిచ్చునే. 327
- క. ఆదియునుగా కీ చౌర్యము, తుద కాపర్జన్యదేవు దోషాత్తునిఁ జే
యఁదగు నవర్షణ మాతం, దొదవించినకతన నింతయు నిజమనుచున్. 328
- కా. అపర్జన్యఁడు నేస్తుకొండములలావై ధార లొప్పార న
ర్వాపన్నాశకుఁడై పటత్పటంపంబై భూనభోభాగ మి
చ్చాపూర్తిన్ విలసిల్లఁగాఁ గురిపె గాంచక్కాంచనోదంచితం
బై పాటిల్లెడి వృష్టి విద్యుదుదయం బందండుఁ గన్నట్టఁగన్. 329
- చ. ధనమును గాంచి సంతసము చాల్చి తదీయగృహమ్ము వీడి ని
న్నును సుతులకా గృహమ్మును గనుంగొన వచ్చితి నింతకాల మి
వ్వనమున జెమమందుఁ బనిపాలర నేగతితోమి ? తెట్లు జీ
వనమున నుంటి ? తెల్పుమన వారిజలోచన మోని కిట్లనుకా. 330
- క. నీచమట మొదలుఁ గజవు పి, కాచముగఱిఁ బ్రబలి జీత్తు నైఁపక సుతులుకా
మై చాకచక్య మెడలిన, యాచింపఁగఁ బ్రతిగృహంబు నరిగి నయమునకా. 331
- క. అడుగుచు నీవారమ్ముల, నడవులలో నేరికొనుచు నాయారీతికా
గడిపితిఁ గొందొకకాలము, బడలంగనీక చిఱుకపాపల నెల్లకా. 332
- ఉ. పిమ్మట నిండ్లకుం జనివ బిచ్చమువెట్టరు గేస్తు, లేయర
ణ్యమ్మునకేగి చూచినను నారయ రా దొకగింజ, కందమూ
లమ్ములుగాని చెట్టుల ఫలమ్ములుగాని లభింప వట్టి కా
లమ్మునఁ గుఱ్ఱులన్ గవి తలంకితి నాఁకలి దీర్చరామికికా. 333
- చ. అంత నందఱుం జంపుటకంటె నిందొక్కతనయు నమ్మి తక్రక్రయప్రాప్తంబగు
ధనమ్మునఁ దక్కిటిపుత్రులఁ బోషించుట లగ్గనియెంచి క్రందమామండగు
కొమరునఱుక రజ్జువుం దగిల్చి వెంటఁ బెట్టికొని యెందేనిఁ జనునయ్యెడ సత్య
వ్రతుండను రాకొమరుఁడుచూచి “యేమిబాలకుం డేడ్చుకతం” బనవుడు నేనిట్లంటి,
నీకువు నాచే విక్రయార్థంబుగాఁ గొనిపోవంబడువాఁడు నావుడు నతండు గరు
ణించి “నీవు గృహమ్మురుగుము నీకుటుంబమునకుఁ బ్రతిదినమ్ము చాలినంత
యామివముఁ దెచ్చి యే నిచ్చువాఁడ నద్దాన జీవింతువుగాక యిట్లు నీ పతియగు
మునింద్రుండు వచ్చుదనుక నా చేయుట” యనిన నేను ముదంబంది యింటికరిగితి

నతండును బ్రతిదినమ్మును నట్లొనర్చువాఁ డస్మన్నిమిత్రమ్మున వసిష్ఠుచే శపింపం
బడియె నది యెట్లంచెవి, 334

క. ఒకనాఁడు మృగములెవఁడఁ ద, నకుఁ గానఁగరాక యీ వనము నెల్లెడ మీ
న్నక తిరిగి విసివి యతఁడు తు, దకుఁ జంపె వసిష్ఠగోవుఁ, దన్మునివరుఁడుఁ.

క. అలిగి త్రిశంకుండను పే, రణవడఁగ శపించె మాలఁదై కుండఁగ నా
వలనఁగదా యాతని కీ, కఠివము ఘటియించెనని వగచెద మునీంద్రా. 336

ప. కావున మపకర్తయగు నన్నరవరుఁ దేగతివైనఁ దపోబలగరిష్ఠుండవగు నీకువ
కార్యుండని వేడిన సతికిఁ బతి యిట్లనియె. 337

క. నే దవ్వై యన్నప్రభు, నీదైన యవస్థ చూచి నెఱిఁ బ్రోచిన దా
యాదనిఁ దన్నుపవర్చుని, సాదరిమతి శాప మెదల నట్లొనరింతున్. 338

ప. అని చెప్పి యతనిదుఃఖం బెట్లు విముక్తంబగునోకో! యని యెంచుచుఁ ద్రిశంకుం
డున్న పక్కఁజంబున కరుగుడు నతండు మనిరాక యెఱింగి యెదురై విస్మయం
బొదవఁ బాదమ్ములంబడి నమస్కరించినఁ గరుణార్ద్రుండై కౌశికుండు లేవనెత్తి
యిట్లనియె. 339

క. జననాథ! నీవు మిక్కిలి, యనఘుండవు నాకదర్థమై శాపంబుం
గొవి చండాలుఁడ వైతివి, చనునే నా కూరకుంబ శక్తుఁడ నయ్యుఁ. 340

ప. ప్రత్యుపకారం బొనర్చి ఋణవిముక్తి జెందనుంటి నీ యభీష్టంబేమనుఁడుఁ ద్రిశం
కుండు మహాత్మా! మున్ను మక్కులగురుండగు వసిష్ఠుని సశరీరస్వర్గదంబగు జన్న
మ్మున నన్నుఁ గృతార్థుఁ జేయుమవి వేడిన సతం దొల్లఁదాయె. 341

క. ప్రీతి న్నాకోరిక నిద, నేతువయేని వినుమయ్య! నియమమ్మున నా
చేత సశరీరనాకద, మై తనరెడి జన్నమును దయఁ జేయింతే. 342

ప. కులగురుం దొల్లననిన నేనమ్య గురునిఁగాఁగొని యాయాగంబు విర్వర్తింపిం
చెద, ననుడు నతండుఁ "నన్నవమానింప నుంకించితివి గానఁ జండాలుండవై
నవయు" మనియె, వియ్యడి శాపకారణంబు నావుడుఁ గౌశికుండు దచ్చాంబు గ్రమ్మ
రించి యుపకృతిం బొనర్చునెంచి యజ్ఞసంభారమ్ము లార్జించి మునులం బిలిచిన వా
రలు మఖయాధార్మ్యంబు గుఱుతెఱింగి వసిష్ఠునివారితులై యొక్కరును రాకుండిరి.
దానికిఁ గ్రుద్ధుండై కౌశికుండు త్రిశంకుకడ కరిగి వసిష్ఠుచోర్మంత్రమ్మున మును
లొక్కరును నిబకురారు. 343

మ. ద్విజా లేతేరక యున్న జన్న మెటు సందిపంగనౌ నిన్ దివం
బజరుద్రాదులు మెచ్చ నంపెదను రాజా : నాతపశ్యక్తియా
దఁ జనుక గైకొను మిష్ట నీ కొనఁగువాడక బెద్దకాలంబు చే
యు జవం బంచును ధారవోనెఁ దప మా యర్హీకుహ స్తమ్మునన్. 344

క. తనగాయత్రీజవసం, జనితంబగు సుకృతమిచ్చి జనవర : చను మిం
కను స్వర్గంబున కెవ్వం, దును నిన్నద్దంగఁజాలఁడు జగత్ప్రియిలో. 345

త్రీశంకుండు స్వర్గమ్మున కరుగుట.

చ. అని యనుపన్ ద్రిశంకుఁడు రయమ్మునఁ బక్షియుఁబోలే నాకసం
బునకుఁ దపోబలమ్మున సముద్గతుఁడై దివ మేగునంత వ
య్యనిమిషు లంతరంబున జనాధిపతిక శ్వపచాకృతిం గమం
గొని శ్వపచుండు నాకమునకుం జనుదెంచెడి దేవవల్లభా. 346

ఉ. నావుడు దేవనాథుఁడు మనమ్మున విస్మయమంది యేగి యా
భూవిభునిక శ్వపాకునిఁ దపోవిభవమ్మున నాక మేగు దు
ర్భావునిఁ దాఁద్రీశంకునిఁగ భావనచేసియు “బొమ్ము పొమ్ము నీ :
దేవనివాన మేదఁ : జనుదేర శ్వపాకుఁడు నేద : దుర్మతి.” 347

వ. అని తొలఁగం ద్రోచినఁ ద్రిశంకుండు క్షీణపుణ్యుండగు నమరుండును బోలే
భూమింబడువాఁడు గాదిజుంగూర్చి యిట్లాక్రోశించె.

చ. చను మనినంత నేగి సురసవ్యము చేరెడి నన్ను దేవతల్
కని సురనాథుతో నుడువఁగా నతఁడేగఁగదెచ్చె నోమునీం
ద్ర : ననుఁ గనుంగొనందగదె : ధారుణీపైఁ బడుచుంటి నాఁగ వ
మ్ముని విని “వియ్య” మంచు వృషముఖ్యునినాఁగెఁ దపమ్ముపెంపుకఁ. 348

వ. గాదిజుండట్లు త్రిశంకుని గగనమ్మున నిలువరించి పిదప నుదకంబు స్పృశించి సువిస్త
రంబగు విష్ణి నొనర్చి మాతవసృష్టిగా వేఱొందు స్వర్గమ్ము నిర్మించునంత నింఁద్రుం
డెఱింగి సత్వరమ్మున వయ్యెద కరుదెంచి వినయమ్మున నిట్లను. 350

క. కోపించి నూత్నసృష్టిక, బ్రాహ్మింపఁగనేల : మౌనివర : భావత్కా
జ్ఞాపకపూర్తి యొనర్చెద, నాప్రార్థన పాటిపేయు నా మునివరుఁడున్. 351

చ. సురపతి కిట్లు పల్కు “బలసూదన! త్వద్భవనమ్మునుండి యీ
 దరఁబడు మాత్రిశంకుని ముదమ్మునఁ దోడ్కొని స్వర్గలోక ను
 స్థిరునిగఁ జేయు మిట్లయిన నృప్తికి మాతొనఁపినే” ననన్
 గరము మునీంద్రుదార్థమునఁ గంపితుడై సునాథుఁ “దో” మనెన్. 352

క. తప్పనివిధిచే నీగతి, నొప్పి పిదప దివ్యదేహ మొసఁగి త్రిశంకుఁ
 గొప్పగఁ దన పార్శ్వమునన్, జొప్పడఁగాఁ జేసి యరిగె సురపతి దివికిన్. 353

చ. ఏకవిమానసంగతులై యిట్లీంద్రత్రిశంకులు దివమ్మున కరిగిన స్వస్థుండై గాదిజం
 దాశ్రమమ్మున నుండె. 354

గీ. స్వర్గగతి తండ్రి కబ్బినవార్త నెఱిగి
 సంతసంబంది యాహరిశ్చంద్ర నృపతి
 పుడమి నేలుచుఁ దనకూర్మి పడఁతఁ గూడి
 యిష్టభోగమ్ము లనుచిన మెనముచుండె, 355

క. సంతానము దవ్వగుటకుఁ, జింతించి వశిష్టమాని సేవించి మహా
 మంత్రజ్ఞ! నాకు సంతతి, యంతకు లేకుంట కేమి హేతువు చెప్పుమా. 356

చ. కలవింకమ్ములు సంతతిం గని సుఖాఖండస్థితిఁ బొల్పున
 వ్వల వీక్షింపు ముపాయశాలి వయా దైవజ్ఞుండవై మంత్రవే
 త్తలకుం బ్రాపయియున్ననీడు పవవత్కమ్ముల్ దగం గొల్పువా
 రలకున్ మాకిటు లొటకుం గతిము ప్రారబ్ధమ్మునఁ జెల్లదే. 357

చ. అని శోకమిశ్రమ్ముగఁ బల్కునజ్జనవరుసకు వసిష్ఠుండిల్లనియె. 358

చ. కనఁగ నవత్యఃప్రైవ్యమునకన్నను దుఃఖము లేదు సంనృతిం
 బనుపడువారికిఁ దరిణివల్లభః సంతతి నీగ నెంతయుఁ
 ఘనుఁడని విందు నవ్వరులు ; గ్రక్కన నాకవిఁ బాఠచేసి సం
 దనుఁ గొనవచ్చుఁ దక్కతికి దైవముతోడగునాఁడు తత్కృపన్. 359

గీ. దైవపురుషకాంక్షులు దవిలి కార్య, సిద్ధిఁబొనరించు నుద్యమస్థితికి నరుఁడు
 గడఁగ దైవంబు తోడగుఁ గాని, లేని, నాఁడు కేవలదైవ మొనర్చుటెట్లు ; 360

చ. అని గురుం దుపదేశించి వీడ్కొల్పినఁ గృతనమస్కారుండై యరుడెంచి హరి
 శ్చంద్రుండు గంగాతీంమ్మున హొంతపంబొవరై. 361

క. అతినిశివమున కెడఁదఁ బ్ర, చేతుం దానంద మొంది చెచ్చెరఁ గననై
ప్రీతిన్ గోరుము వంచున, భూతలవతి కేలు మొగిచి పురికితతనుడై. 362

క. అనసత్కృడనై దుఃఖం, బుర మునిగెడినాకు ఋణవిముక్తి ప్రదు నం
దనుఁ గరుణింపుము నాపుడు, జనవతి కతఁ దనియె దరహసస్మృణుఁ డగుచుకా.

ఉ. నందను నీ కొసంగెదఁ గనంచగు నందము వొల్పువాని మి
న్నందెడి సద్గుణంబులకు నాకరిమై తగువాని భూమిసం
క్రిందనఁ తత్పుకుం బశువుగా నొనరించి యజించెదే : మదా
నందము గోరి ; నాపుడు మనమ్మన భూపతి గొంకి యిట్లనన్. 364

వ. మహాత్మా : వంద్యతకన్న నియ్యది కొంత మేలగుట నిస్సాధి నొనరించువాఁడ
నుటఁ బ్రసాదింపు మనపుడు వరుణుండు నీకు నవశ్యమ్మును గొమరుండు పుట్టు
గృహం బరుగుము నాపుడు సంకుష్టందై యతఁడు పురమ్మునకుఁ జని భార్యకు
నొడిచిన నాపెయు సంతసింఁచెఁ దక్కుఁగల భార్యశతమ్మును ముదమ్మునఁ
బొదలె. 365

రో హి తో త్ప త్తి.

గీ. అతిని భార్యశతమ్మునయందుఁ బట్ట
రాజ్ఞియగు తైజ్ఞి యంత గంపమ్ముదాల్చి
పదినెలలు నిందఁ గనియె శుభదినయందు
నుతునిఁ గందర్పసుందరుఁ బతిహితముగ. 366

వ. హరిశ్చంద్రుండు జాతకర్మం బొనరించి యఖండోత్సవం బాచరించె, నట్టియెడ
వరుణుండు విప్రవేషమ్మున నట కరుదెంచి స్వప్రవచనపూర్వకముగఁద న్నెఱిగించి
యిట్లనియె. 367

ఉ. నావరచానకారణమునం దగె వంద్యత లేమి నీకు, న
ద్వాపుడవేని యీసుతునిఁ బార్థివ : యజ్ఞపకుం బొనర్చి సు
శ్రీవెలయన్ యజింపుచునఁ జింతమెయి న్నరపాలుఁడక్కటా :
యేపది నిక్కువారణని నీఁదగు నీకెటు లోమఁగాఁదగున్. 368

చ. పరుణుఁ డితండు విప్రుఁడయి వచ్చె మఱొక్కట నీడఁ బోవఁడె
వ్యరికిని దేవహేళనము భావ్యము గా దతికోమలాంగు నం

బురుహసమానసున్ మఖముపొంటె వధించినఁ బుత్రశోకముం

దరమె తరింపఁ దక్కటి విధమ్మున నీతఁడు ప్రీతిచెందునే.

369

క. పెక్కగు బాములఁ బడి తుద, కొక్కరుఁ గని నందులకు సుఖోదయమునకుం

దక్కితి నదిగాకయుఁ బై, మిక్కిలి శోకింపవలసె మితిలేదనగన్.

370

ప. అని చింతించి దైర్యం బవలంబించి వినయమ్మున నతని కిట్లను, మహాత్మా! పుత్రుం
డుదయించిన పదిదినమ్ములకుఁ దండ్రి కర్మయోగ్యుఁడగుఁ దల్లి మానమ్మునకు
కుచయగు యాగమ్మునకు దంపతులు ముఖ్యులగుట సర్వసమ్మతం బనవుడు వరు
ణుండు మాసానంతరమ్మున నరుదెంతునిచెప్పి చనియె ; నంత హరిశ్చంద్రుండు
పరమానందమ్మున విప్రులకుఁ గోట్లకొలఁది గోవులను దిలవర్వతమ్ములను హేమ
రాసులను నొసంగి యాత్మజునకు రోహితుండను నామంబిడి పుత్రవదనసందర్శన
జనితానందపరవశుండై యుండునంత మానమ్ము పూర్ణంబగుడు, వరుణుండెప్పటి
యట్ల విప్రుడై యరుదెంచి యజింపుమనుడు నృపాలుండు దుఃఖసాగరమగుండై
యతనికి నమస్కరించి కృంతాజలియై యిట్లనియె.

371

క. పాపనమయ్యెన్ సదనము, దేవర రాఁబట్టి మఖవిధికిఁ బసిబాంబు

దేవిది నర్హుఁడు దంత, శ్రీవెలయని పశువు శ్రుతివిషిద్దమకాదే.

372

ప. కావున దంతోదయంబుగా వేగమ క్రతువొనర్తు ననుడు నంగీకరించి యతం డరిగెఁ;
బిచ్చుట సంతసమ్మునఁ గొంతకాలంబు గడపి నృపాలుం డున్నంత దంతోదయం
బగుట యెఱింగి వరుణుండు యథాపూర్వకమ్ముగఁ గ్రతు వొనర్చుమని వచ్చె ;
నంత హరిశ్చంద్రుండు నివ్వరిత సత్కారుండై యతనికిట్లను.

373

గీ. ఆకృతచౌలుండు గర్భకేశాన్వితుండు, నచ్చుతుండు గాఁడనుట వృద్ధసమ్మతంబు
గానఁ దత్కృతి నెరవేర్చి క్రతు వొనర్తు, నీ వెఱుంగని ద్మ మెందేనిఁ గలదె.

శ. అనుటయు.

375

క. తెలిసి పరుణుండు నన్నుం, బలుమఱు త్రిప్పెదపు కపటభావంబిది

కలవడియె నాత్మజుని యం, దలి మోహము చి న్ననత్యకత్పరుఁ జేసెన్.

376

ప. కేశఖండానంతరమ్మునఁ గ్రతువొనర్చవేది దాఁబంబగు కాపమ్మునాచే నీ కీఁబడు
నింత చిక్కువ మని చెప్పి హఠియు నిట్లనియె.

377

క. జనవండుఁ డిక్ష్వేకు నృ, పుని కొలమునఁ బొడమి వ్యర్థపుం బల్కలు గ
ల్లినవఁ దీతఁడనియెడి కీ, ర్తివి తెందకు పోయినట్లు నృపకవతంసా.

378

వ. అనిచెప్పి యప్పటికతం దకిగె. భూపాయండును సంతుష్టాంతరంగుడై యుండెఁ
బింపడి కొండొకకాలమ్మునకుఁ గొనురుండు చూడాకరణయోగ్యుం డగుడుఁ
దత్కూర్థంబు గృతప్రయత్నుండై. 379

క. తానును భార్యయుఁ దొడపై, సూనుని నెలకొల్పి మిగుల శోభనలీలన్
శ్రీ నెగడ నున్నతతీ వి, ప్రానుగతిన్ వరుణుఁ డచటి కరుదెంచి యనున్. 380

వ. రాజేంద్రా! చూడాకరణంబు నిర్వర్తించుచుంటి వికఁ గౌఱఁతయేమున్నయది ;
మఖం బొనరింపుము నావును హరిశ్చంద్రుండు గృతనిమస్కాంధుడై యతని
కిట్లను. 381

వ. ఇపుడ యొనర్చు టర్హుచుని యేను నెఱుంగుదు నట్లొనర్తు యా
గపకువుగా నొనర్చుగఁ దగం దితఁ డాగమసంస్కృతిన్ ద్విజ
త్వపదవి నొందకుండిన కతిమ్మున; మూఁడగుజాతులందుఁ దా
డవనయనంబు లేమిఁ జరణోచ్ఛృతుల్యలు కర్మబాహ్యులున్. 382

వ. కావున శూద్రప్రాయుండగు నిక్కుమారుని యాగపకువుగా నొనర్చుటకు శంకింతు
నునవీతుం డగునాఁడు సీయభీష్టంబు నెరవేర్తు రాజుల కేకాదశవర్షమ్మునను బ్రాహ్మ
ణుల కష్టమవర్షమ్మునను వైశ్యులకు ద్వాదశాబ్దమ్మునను సుపనయనంబు విధిచోదితం
బనుగ్రహించె డేవిఁ దక్కిరానంతరమ్మున యాగంబు విధియుతంబుగ నొనరింతు
నా పచనంబు సత్యమ్ముగ నమ్ము యిప్పటికి పేంచేయుచునుడుఁ బ్రసన్నవదనుండై
పరుణుండు దనపురమ్మున కరిగె; సంత నృపాయండును బుత్రుని కతినఁ బరమా
నందమ్మున గాలయాపనం బొనర్చుచుండె. 383

క. పదపడి యెఱ్ఱుచునకున్, బదియేరులు వోవుదెంచెఁ బార్థివుఁడు న్నే
మృడిఁ జింత గడలుకొనఁగఁ, బదునొందవయేటఁ దగు కుభదినమునందున్. 384

వ. ఉపనయనంబు యథోక్తంబుగ నొనర్చి యున్నంత వరుణుం డరుదెంచి మఖం
బొనర్చు మనుడు రా జిట్లనియె. 385

క. దేవా కొమరుం డవనయ, పావతుడై యొప్పె మఖము పదరించెదఁ గా
నీ వేడికినెద నిమ్న స, మావర్తనకర్మ మొలయునంతకుఁ దాళన్. 386

క. అప్పుడు నీ మాటకుఁ బ్రతి, పెప్పన్ దయచేసి పాదపేవకునిగా న
న్నిప్పాట గారింపుమ, యప్పతి! యన నతఁడు కోపియై యిట్లనియెన్. 387

క. వినయమున నన్ బ్రతారణ, మొనరించెడు పుత్రబంధ మొక్కింతయుఁ ద్రె

స్సినయట్లు తోఁప దటు ద్రె, ప్సేనేని నన్నిట్లు త్రిపుఁజెల్లునెనీకున్. 388

వ. కానిమ్ము నీపలుకులయందలి విశ్వాసమ్మున నిప్పుడు నయిత మరిగి నమావర్తన
కర్మానంతరమ్మున రాఁబోవువాఁడనని చెప్పి యతందరిగెఁ; బిమ్ముట నృపాయందు
సంతసించి యుక్తకాలమ్మునఁ దక్కినకార్యంబు నిర్వర్తించి రాఁబోవు వరుణునతై
తలంకి చింతించుచున్నఁ. గొమరుం “దీటులేల చింతసేసెద” వని యడిగి కారణం
బెఱిగి యాత్మమరణమ్మునకు భయమంది మంత్రిపుత్రులతో యోడించి యేకతంబు
వనమ్మునకుఁ బలాయనంబొనర్చెఁ; బదంపదీ పరుణభయమ్మున దూతలనంపించి
నృపాయందు వెదకించి కానక దుఃఖాక్రాంతుండై యుండునంత వరుణుండు జన్నం
బొనర్చుమని నిర్బంధింప నరుదెంచిన భయత్రస్తుండై యతం డతనికి మ్రొక్కి
యట్లను. 389

చ. భయమునఁ బాటిపోయె జలపాలకః బాలకుఁ దేమి సేయుడున్

నయవధగామి గామియును నా కనువయ్యె వనమ్ములందుఁ ద

ద్దయు మునిపల్లెలందు పసురాధరగహ్వరిసీమలందు నా

దయన యనుజ్ఞ భృత్యతతి యారసి కానకవచ్చి రెయ్యెడన్. 390

ఉ. ఏమి యొనర్చుమన్న నది యే నొనరింతు మహాత్మాః తప్పు నా

పై మొనసెఁగ జమింపుమనఁబాళి మహాగ్రహుండై ననుఁగ వృథా

కామునిఁగా నొనర్పితివిగా కపటమ్మునః నీకు నబ్బు దీ

ర్థమయమౌ జలోదర మిహమ్మున దీనఁ గృశింపు మెప్పుడుఁ. 391

వ. ఇట్లు కపించి యతం డరిగిన నరపతి వ్యాధిపీడితుండై పుత్రుఁగనరామికి మఱింత

వగచుచు నుండునెడఁ బదపదీ యొక పత్సరమునకుఁ దండ్రి దురవస్థ విని కనుఁ

గొన నుంకించి రోహితుండు బయలువెడలు నంత శక్రకుం డడ్డమై విప్రరూపమ్మున

వతిని కిట్లనియె. 392

ఉ. పోకుము రాజపుత్రః నృపపుంగవుఁ డెమ్మెయి నాత్మసౌఖ్యముం

జేకొని యాగము న్నైవము చేసి వినుఁగ వధియించు నాత్మసౌ

ఖ్యాకలనంబుఁ గోరువృపు లాత్మజాఁడంచుఁ దదన్యుఁడంచు దు

ర్గీకులు పూడఁ బోరకట త్రెక్కఁగనేలః యకారణమ్ముగన్. 393

గీ. ఆమయనివృత్తి పొంటె నిన్నడఁప నెంచ
తండ్రీ గవనేగ నేల : యతండు మృతని
జెందు పిమ్మట నరిగి యానందమెసఁగ
రాజ్యభారమ్ము వహియింపరాదె నీకు.

394

వ. ఆని బహుభంగుల వానవుండు నిషేధింప నివర్తితగమనందై రోహితుండు
మఱియు నొకవత్సరమ్ముదనుక నవ్వనమ్ముననయుండి పగంపడి తండ్రీయత్యంత
దుఃఖమ్మున నున్నవాడని విని ముఱుఱుమునకుఁ గృతనిశ్చయందై గమనోన్ముఖుం
డగుడు బ్రాహ్మణరూపమ్మున వానవుండు యథాపూర్వముగా నేతెంచి యుక్తివచ
నమ్ముల వారించెఁ బిమ్మట.

395

క. భూతలపతి రోగమ్మన, నాతురుడై గురు వసిష్ఠుఁడ్రాధించినఁ దా
నాతఁడు చెప్పె సుహయము. క్రీతునిచే సుఖముచెందు కృతకృత్యుడవై.

396

వ. వేదవిలు క్రీతుని దళవిధపుత్రులలో గణియింతురుగావున వరుణుండిక్కతమునఁ
బ్రీతుండై శాపమోక్షజంబొనర్చునని వెండియు.

397

క. తపములు వ్రతిములు దానము, లపరిమితముగా నొనర్చి యాత్మజుఁ గని లో
భవరీతుండై యెవ్వడు. కృపలే కవ్యాని సుఖము నెనయ వధించుఁ.

398

వ. పదంపడి వలై యని నృపాలుండు క్రయక్రీతుండగు కొమరుం దెచ్చని మంత్రిని
నియోగించిన వతిం దెల్లెడ నరయునంత నజీగర్తుండను బ్రాహ్మణుండు ధనహీ
నుం దొక్కరుండు పొడగత్తె : నతనికి కునఃపుచ్చ కునశ్శేఫ కునోలాంగూలు
రసువారలు మూగురు కొమరులు.

399

ఉ. అనిఁ జూచి మంత్రివరుఁ “దగ్గకులోద్భవ : మాన్యపాలకుం
డాతురుడై రుజాపహృతికై నరయాగము సేయు నీతనూ
జాతులలోన నొక్కరు నొసంగెదె : గోశతమున్ గ్రహించి వి
క్రీతునిఁగఁగఁ” నా ; నతఁ దొగిన్ ధనహీనకఁ జేసి ప్రీతుడై.

400

వ. లోభమ్మున నొక్కరు నమ్ముం దలంచి యందుఁ గార్యాధికారియగు కతన జ్యేష్ఠు
వీనేరక కనిష్ఠు వీనెంచుడుఁ దల్లి “నాకు వీనియందుఁజ్రేమం బగ్గలం” బనియె.
నంత ముగ్ధముండగు కునశ్శేపు నొసంగిన మంత్రి యతనిం గొని నృపాలున
కిడియె.

401

హరిశ్చంద్రుడు నరమేధం బొనర్చుట.

- క. మునిపుత్రునిఁ బశువుంగా, నొనరిచి యూపమునఁ గట్టి యుర్వికుఁడు యా
గనియతి నుండుడుఁ గనిముని, జనులెల్లరు కన్తి పడిరి జననాథమణి. 402
- వ. అట్టియెడఁ బశువిశననకఙ్కమునకు శమితశస్త్రావాసం బొనరింపక దయాకుం
డగుట నిట్లను. 403
- క. దీనుని వివ్రకుమారు న, మానమ్ముగ నేడ్చువాని నూరక చంపం
గానేరఁ బాపకర్మము, గానెఱిఁగియు నిట్టిపనికిఁ గడుకొనఁదగునే. 404
- వ. అని యతం డప్పాపకఙ్కమువలన విముఖుండగుటయు రాజు నదస్యలంగాంచి
కర్తవ్యంబేమని యడిగిన నా సభయం దొక్కపెట్టఁ గిరికిలారావం బెసంగె; కన
శ్చేపుండు నతిదీనగతి నేడ్చుచుండె నయ్యెడఁ దజ్జనఁకం డజీగర్తుండు లేచి యుచ్చై
స్వరమ్మున నిట్లను. 405
- చ. జనవర! యాత డిప్పనికి సమ్మతి నందఁడయేని నేన మ
త్తనయుఁ డటంచు నందియమెదం గనకే మఱకఙ్కపూర్తికై
హననమొనర్తు విపుకువు; వచ్చుదొసంగినదానికన్న వే
తన ద్విగుణమ్ముగా నిడెదె ద్రవ్యమ చేయు మఱెట్టికృత్యముల్. 406
- వ. అనవుడు నృపుడు సంతసించి వల్లెయనుటయు నజీగర్తుండు పుత్రహననమ్మున
కుద్యుక్తుండయ్యె, సంత సభాసదు లెల్లరు నాతని మోరకృత్యమ్మునకు హాహా
కారమ్ము లొనర్చుచు నిట్లనిరి. 407
- క. క్రూరుండు ఏకాచమకా, కారయ నీతండు విపుఁ డగునె మహాపా
పారంభుఁడు లోభమునఁ గు, మారుం జంపుటకు నుద్యమం బొనరించుకా. 408
- వ. అని యతని నుద్దేశించి, 409
- క. విను మోవిప్రాదమ వం, దనుఁ జంపి ధనంబుఁ గొనుటదగునే! వేదం
బునఁ “దా నపుత్రుఁడగుచున్, జనియించు” నటన్మవయకు చదువఁగ లేదే. 410
- వ. ఇయ్యది ధనలోభమ్మున నాత్మహవనం బొనరించుటయౌకదే! యని బహుభంగుం
దూపించునయమ్మునఁ గొకికుండట కరుదెంచి రోదవం బొనర్చు కునశ్చేపునియెడ
గరుణించి నృపతింగాంచి వారింది యిట్లనియె. 411
- క. ఆకటా! మలమృ మఱుఁగు ద్వి, జకువారుకా జంపుటగు జనవర! నీయా
గకృతియుఁ బూర్వబగు నీ, కకలంకయకంబు రోగహానియు నొదవున్, 412

- చ. తనదేహమ్మున కన్యదేహమును విత్తం బిచ్చి పాపాత్ముడౌ
జనకుం డీగొని వమ్ముచేసి యమమున్ సాదింపఁగా నేల ? యీ
జననింద్యమ్ముగు కృత్యముకా విడు హరిశ్చంద్రావసీపాలః యెం
దును బుణ్యం బనుకంప, హింసమిగులన్ దోషమ్ము ముమ్మాటికిన్. 413
- గీ. సర్వభూతములందును సమత గలిగి
యంద్రియోపరచమ్మున నెనఁగువాని
కభింసుఖములు నొనఁగు నయ్యంతరాత్మఁ
డిట్టి దుష్కృతి సౌఖ్యమెందేని యిడునె ? 414
- చ. బ్రతుకుట యిష్టమైల్లరకుఁ బార్థివః సీవలె వీనికిన్ నృకీ
యతనువునందుఁ బ్రీతియగు బబ్బురమే ! సకలంబు నాత్మన
మృతముగఁ జూచు పూరుషుఁడు మేటిః పురాణవైరమేని నీ
కింవికి లేదు విక్క, మితఁడే యపకారమొనర్చె నక్కటా. 415
- క. జనుఁ డెవ్వఁడు నిరవనా, భువి దున్నున్ వాఁడు వానితొల్లిటి కృత్యం
బును మఱవక రాఁబోవు జ. ననమునఁ జరివట్టి చంపు న్యాయ్యంబగుటన్. 416
- క. ఒకటా : యెంతటి దుష్టుం, దొకదా : ద్రవ్యంబునన్ గడున్ లోభము పూ
వి కఠినసుతుఁ గనికరము గ, నక చంపఁగ నొప్పుఁ దజ్జనకుఁడు ద్విజుండై. 417
- క. పలువుఁ బుత్రులఁ గనఁదగు, నెరిమిన్ గయ కేగు నొక్కఁడేవియు యాగం
బులు సేయు, వృషము విడుచున్, సరిలితమగు గతిని దనకు సంపాదింపన్. 418
- క. అను దర్శిమ్ములు వమ్ముగ, జనకుం డిటు సేయు బోప్పె ? జనవర ! దుష్టా
త్ముని నీతిని శిక్షింపఁగఁ, జనదే : పాపంబు వైవ జనపతి కగునే. 419
- ఉ. ఏ నృపుదేశమందొపనియించుజనుం దొవరించుఁ బాప మ
ద్దానసు షష్టభాగమును దన్నరనాథుఁడు వొందు ; మత్తముం
దైన త్రిశంకుటామిపతి కాత్మభవుండపు పుత్రుఁ జంపు ని
వ్వానికి ద్రవ్య మిచ్చి రవివంశమునం దవకీర్తి గూర్తువే. 420
- క. మనిపుత్రుని విడుపుము దు, ర్జనుని సజీగర్తు శిక్ష పలుపుము నాదై
వ నియోగం బొనరింపుము, పసువడు నీదేహమం దపారసుఖమ్ముల్. 421
- చ. జనవర ! నీదుతిండ్రి గురుశాపము చెంది శ్వపాకుఁడయ్యె నా
పనువున బొందికోఁ జనె దివంబున, కాయుపకారకారణ

మృతనయినా ద్విజాత్మజునిముక్తుఁగఁ జేయుము బ్రాహ్మణుండయా

గనియతు విన్న వేడితని గానుక నాకిది యాఁగఁ జెల్లదే. 422

ఉ. యాగ మొనర్చువాడు దను నగ్రజుఁడెయ్యది గోరు దాని “న
బ్యాగతుఁడే రమేఁకు” డని యాచరమాని యొనంగుటొప్పు, న
త్యాగికి యాగమెట్లు ఫలదంబగు ? నేనిది గోరినాఁడ నా
కీఁగఁ దలంపు మియ్యదియ యిప్పు నరేంద్రః సుఖంబు నీకొగిన్. 423

ఉ. నావుడు రాజ వత్స మునినాథః యథార్థమ పక్కితీపు న
చ్చాపుఁడవయ్యునాకుఁ గ్రతుభంగ మొనరెదె, వేఱుగోరు మీ
గవలతుఁ, జిహ్వదర మఖండగతి న్నను బాదపెట్టఁగా
నావరుణున్ యజింపఁగ ధరామరపుత్రకుఁ గ్రీతుఁ జేసితన్. 424

వ. సకలదర్శివేత్తవగు నీవిందు బదులు పెప్పకు మనుడుఁ గొళికుండు కోపాకులందై
కునశ్చేపురోదనంబు విననొల్లక కరుణారసపూర్ణుండై యజింపు నజీగ ర్తపుత్రు
పార్శ్వమున కరిగి యభయం బొసంగి యిట్లను. 425

ఉ. ఈనృపుఁ డేమి పేయు, విను మే నొకమంత్రము పెప్పవాఁడ న
ద్దానిఁ బలింపు మయ్యది ముదం బిడు నీ కని యట్లొనర్చు, శో
కానుగతంబుగా మనమునం దది మాటికిఁ దా జపించె న
ద్దానఁ బ్రసన్నుఁ డయ్యె సుఖదాయకుఁడై వరుణుండు వానికిన్. 426

వ. అట్లు స్వస్వరూపమున కునశ్చేపునకుం బొడకట్టిన యద్దేవుంఁగాంచి యెల్లరును
విక్రితులైరి. హరిశ్చంద్రుండును బద్ధాంజలి పుటుండై నమస్కరించి యిట్లు
సన్నుతించె. 427

ఉ. దేవః మహానుభావః నమ దీనుఁ గృతాగనుబుట్టు మందునిన్
బావితుఁడేయ వచ్చితి వపారకృపారసవార్ధివై భవ
తేనకుఁడఁ గటాక్షమునఁ జేకొనుమీ యపరాధ మెమ్మొయిన్
దేవర కాచరించితిఁ బ్రతిజ్ఞకుఁ దప్పితిఁ బుత్రకాంక్షనై. 428

క. బెగడయ్యె నా “కపుత్ర, స్యగతి ర్నాస్తి” యను పదనసంత్రవణమునన్
భగవంతుని నిను వంచితు, నిగఁ జేసెడిదానఁ గాదె నిగమవిధిజ్ఞా. 429

చ. తెలియనివాని హేలనము ధీవరులొప్పి నహింతు, దేవః నా
కలవడె రోగబాధ పయ నాత్మజా చేసినపంచవంబు ; కా

నల కరిగెన్ సుతండు మఱిజమ్మునకున్ భయమంది ; జన్మమున్
నలువఁగఁ గ్రీతుఁ దెచ్చితిని సద్విజపుత్రకు నీడు ప్రీతికై.

430

గీ. వీవి కతిముఁ జేపఁ నీదైన దర్శి, నంబు నా కిట్టె ననుపమానంబు మజ్జ
లోదర వ్యాధిబాధయు నుడిగినట్ల, యయ్యె నావుడుఁ బాళి యిట్లనియెఁ బతికి . 431

క. రోదపశీలందై న, వ్నాదఁమున దైర్య మేడి యనుపదమున్ పో
త్రాదుల నుతింతు ద్విజదా, యాదు కునశ్శేపు విడుపు మామయ మెడబుకా.

432

వ. నీజన్మంబు వరిపూర్ణం బయ్యె, నీకింక వ్యాధి వలని భయంబు లేశంబును లేకుండు
నని చెప్పి వరుణుడు కునశ్శేపు విడిపించిన,

433

క. అయకాఁజమై జయిరవ, మయమయ్యెన్ యజ్ఞశాల, మహిపతియు విరా
మయఁడయ్యె, కునశ్శేపుడు, భయహీనుం డయ్యె మఖము పరిపూర్తిఁ దగెన్.

వ. ఇట్లు విముక్తుండై కునశ్శేపుండు సభ్యులను సుద్దేశించి కృతాంజలియై,

435

ఉ. ఓ కృతవిద్యులైన కరుణోదధులారా ! మహాత్మలారా ! కా
స్త్రాకలనమ్మున్ దగినయట్లు వచింపుడు మీఁద నెవ్వఁడో
వా కగుఁ దుడ్రి, మీదువచనమ్మున నాతినిఁ గొల్పువాఁడ ను
శ్లోకుని ; దర్శినిర్ణయము సూక్ష్మమతుల్ పవరించు తొప్పగున్.

436

క. అనవుడు సభ్యు లజీగ, ద్రునికిం దాఁ బట్టి పెరిగి తుద కీతం దా
తనికిం గా కెవ్వరికిన్, దనయందగు నొండు రీతి ధర్మ్యంబగునే.

437

వ. అని శంకించుచు నుండ వామదేవుండను మునివరుండు,

438

క. కవిఁగాక యజీగర్తుడు, దనఁబ్రాం దగుచు నమ్మె, ధరణీపతికిన్
దనయుం దీక్షిండు గాదే, ననఁముడు వరుణునకుఁ బుత్రుఁడగు న్యాయ్యముగన్.

గీ. అన్నదాత భయత్రాత యాదరమున, విద్య నొనఁగినవాడును విత్తదాత
కనినవాఁడును నేవురు తనఁక దండ్రు, లండ్రు ధర్మవిధానజ్ఞులైన మునులు.

440

వ. నానఁడుఁ గొందఱు కన్నవాని కివియు మఱిఁ గొందఱు వరుణుని కనియు విఁకఁ
గొందఱు స్వపతి కినియుఁ దమ తమ యభిప్రాయమ్ములు వెలువరించి వివరించు
వయ్యెడ పెసిప్పు డిట్లనియె

441

చ. వినుఁడు నభానయల్ శ్రుతిగవీపంశీలనఁ జెప్పుచుంటి నీ
తవి ధనఁబ్రాం దై క్రయవిధమ్మున భూపతి కిచ్చినప్పుడే

జనకత తండ్రియం దెడలి సంగతమయ్యె నృపాలనందు ; యౌ
వనియతుఁగా నొనర్చుటను బార్థివుఁ డట్టిఁడ నాఁగఁ జెల్లెడిన్.

442

చ. వరుణుఁడు దన్ను మాటికి నైవంబొనరించుటఁజేసి వీని నా
దరమునఁ గాచె నాతఁడును దండ్రి యనం దగఁ, దెవ్వనిన్ సుతిం
తురు మఱి వాఁడొసంగు ధనతోషపకుప్రభుకాది సంపదల్
పరమును బ్రాణముఁ దన కపారముగా ముద మబ్బెనేనియున్.

443

గీ. ప్రాణసంకటమునఁ గృపాపరత వీర్య, వంతమగు మంత్ర మిచ్చి కాపాడె నెవ్వఁ
డతఁడు కౌశుకఁ డీతవిపిత ; సుమతుల, సమ్మతం బిది నావుడు సభ్యులెల్ల.

444

క. ఇది దర్శం బని నుడివిన, సదయుండై గాదిజాండు జనకుండై “ర
మ్మిది మొదలు నాగృహమ్మునఁ, బొదలుము నాపుక్రమండుఁ బుక్రమఁడ వగుచున్”.

చ. నావుడు కునక్కేపుండు గౌళికువెంట నరిగెఁ, బదంపడి వరుణుండు తనభువనమ్ము
నకుఁ జనియె, బుత్తిజులును సభ్యులును దమతమ పొందుపట్లకు నేగిరి.

446

గీ. ఆ హరిశ్చంద్రభూపాలుఁ డాచయంబు, వాసి కృతకృత్యుడై ప్రజాపాలనం బొ
నర్చె రోహితుఁడు విని జనకునికడకు, వచ్చె ఊర్గమమైన యవ్వనము విడిచి.

చ. తనయుని రాక చారులు ముదమ్మునఁ జెప్పఁ ద్రిశంకువుక్రమఁ డం
త నెదురు వచ్చె, రోహితుఁడుఁ దండ్రికి దండము వెట్టి దండరీ
తిని బదయుగ్మసన్నిధి నతివ్రతినత్తిని లేవకున్న సం
దను నొగి లేవనె త్తి ప్రమదమ్మునఁ గొఁగిఁజేర్చెఁదండ్రియున్.

448

క. మలివెన్నని బాష్పమ్ములఁ, దలఁదడుపుచు మూర్ఛినున్ ముదమ్మున నంక
స్థలమున విడికొని మోమున్, బలుమఱుగనుఁ గుళలమడుగుఁ బార్థివుఁడు సుకున్

క. నరమేధయాగవృత్తం, బిరిదిగఁ బుత్రునకుఁ జెప్పి యన్నరవఁడఁ డా
దరమేడుచుడై రాజ్య, స్థిరుడై జగ మేలుచుండె ధీరులు మెచ్చన్.

450

చ. పదంపడి హరిశ్చంద్రుండు, వసిష్ఠుండు హోతగా రాజసూయం బొనర్చి యతని
వెక్కుడు నత్కారమ్ముల గారవించె.

451

ఆ. వె. యాగపరిసమాప్తి యగుమీఁద నొకనాఁడు, శక్రసవనమునకుఁ జనె నరుండ
తీమనోహరుండు తివిరి గాదిజాండును, నటకు వచ్చె నిండు నరయుపొందె.

వసిష్ఠవిశ్వామిత్ర సంవాదము.

వ. ఇట్టిరువురును నొక్కెడఁ గూర్చుండి యుండునంత విశ్వామిత్రుండు హరిశ్చంద్ర
దత్తవిహమానభాసురుండగు వసిష్ఠుం గాంచి విస్మయమ్మున నీ కీ యబ్బురంబగు
పూజ యెవ్వం దొనర్చె నొడువు మన నతండు సంతోషపూర్వకంబుగ నిట్లనియె.

ఉ. చంద్రసమానసవ్యకుఁడు నత్యవచోనిరతుండునౌ హరి
శ్చంద్రుఁడు మాకు శిష్యుఁడు ప్రళస్తగుణుం డతిదాత యన్యరా
జేంద్రులు సాటి రా రతని యీగికి మొన్న యొనర్చె దక్షిణా
సాంద్రము రాజసూయమను సత్కృతు వప్తిదె నిట్టిసత్కృతుల్. 454

గీ. సత్యవాదుల దాతల శౌర్యవరుల, ధర్మపంతుల నెంచు భూతంబు మొదలు
మూఁడు కాలమ్ములందు నీరేడుభువన, ముల హరిశ్చంద్రునకు సాటిగలరె నృపులు.

వ. ఇట్లు వసిష్ఠుండు హరిశ్చంద్రు గుణాతిశయం బుగ్గడించిన నసూయాగ్రస్తుండై గాది
జాండు కోపసంరక్త రోచనుండై యిట్లనియె. 456

క. కపటప్రియు మిథ్యావా, దవరాయణుఁ బెద్దఁజేసి తద్దము నుతి చే
సి పలుకఁ దగవే యాతఁడు, నెవఁజున వంచించ లేదె నీరాధిపునిన్. 457

చ. పలుకుల కేమి ! యానృపునిఁ బందెమువెట్టి యనత్యవాదిగా
ఋనిఁగ దాతగామిగ వికామ మొనర్చఁగలాడ నిట్లు నే
సలపనయేని నాదయిన సంచితిపుణ్యము రిత్తవోవు ని
ట్లలవడఁ జేయఁ జాలినపు డట్లగునే బివదీయ పుణ్యమున్ ? 458

వ. ఇట్లన్యోన్య సంభృత మకృతమ్ములు వజ్రమ్ముగా వివదించుచు నమ్మునివరులు
నాకమ్ము విడిచి స్వాశ్రమమ్ములకు వచ్చి యున్నంత నొక్కనాఁడు హరిశ్చంద్రుండు
వనమ్మునఁ గ్రుమ్మరువాఁ దొక్కెడ. 459

క. బోఁన నేద్రెడి యొక యం, బోరుహపత్రాక్షిఁ జూచి పొడమిన కరుణా
మోఁసెనమ్మన నిటు లే, కారణమున నెనికె యెవఁడు కాంతుఁడు నీకున్. 460

క. వ్రూరుండు రాక్షసుండున్, నరాజ్యములందు లేఁడు వాకిరొ ! నీ దుః
ఖాంబునిన కెవ్వఁడు, కారణము వచింపు వాని గండదఁగింతున్. 461

చ. నను నెరుపాలువాక్యముల కచ్చెలి యుత్తర మిచ్చె నిట్లు రో
దనజనితాశ్రవుల్ వదవతామరినమ్ము నలంకరింప " నో

- జనవర : గాదిజం దనెడి సంయమి నన్నును బావ వెట్టు నా
తనితనమున్ మదర్థ " మనః దన్నంపాబుడు దాని కిట్లనుకా. 462
- వ. నీవు స్వస్థవిత్తవై యుండునది, యేసు భవత్పీడాపాపాయముడై తపంబొనర్చు
నమ్ముని నిస్సృధ వారించువాడ నవి యూరార్చి విశ్వామిత్రు నాశ్రమమ్మున కిరిగి
నమస్కరించి వినయమ్మున నిల్లను. 463
- ఉ. ఏల తపం బొనర్చెడు ముసింద్ర : వృథాగతి దేహపీడయుకా
బోలునె సంయమింద్రులకు ; బొంకక తెల్పుమునీడుకోర్కె ; భూ
పాలన మే నొనర్చుతఱిఁ బాపపుబుద్ధిని లోపిపీడ కీ
లీలఁ దపం బికార్య మగు లె మ్మిది వున్నెమ, పూరుషార్థమా : 464
- వ. హరిశ్చంద్రం దిట్లు వారింప నచ్చోటు విడిచి విశ్వామిత్రుండు తపం బుడిగి సం
భృతక్రోధుండై యొండెడ కరుగుచు, 465
- క. దినమునఁ దాను వసిష్ఠుడు, వివదించుటయును దపంబు విప్పుంబును హే
తువులుగఁ గోపము హెచ్చఁగ, నవనీపాలునకు వంచనారాయకుడై 466
- వ. ఒక్కదానవుని మాకరంబుగా నొనర్చి పనిచిన నదియును హరిశ్చంద్రు నుపవనంబు
జొచ్చి రక్షకుల భయపెట్టి కదంబహులతీ యూఢికాదులం గదలంజేయుచుఁ బుడ
మికి దంతాఘాతంబు దొడరఁ జంపఁకేతకీమల్లికాదుల నున్మాలించుచుఁ గరవీరో
శీరంబులంద్రవృష్ట ముచుకుంచాకోకతిలక వకుళంబుల రూపుమాపుచుఁ గదనం
బొనర్చునంత మాలాకారులు గొండొకపోరాడి శరంబులు పఱగించినఁ దలంక
కున్ని నిది కేవల సూరంబు గాదనియుఁ గాలరూపమ్మున నిల్లెవ్వందేని రా
బోలు ననియు శంకించుచుఁ బలాయనం బొనర్చి శరణాగతులైన నృపాలుండు
వారల కిట్లను. 467
- ఉ. ఏమి భయమ్ము చెందుటకు హేతువు ? దేవతలో, సురారులో ;
భూమి నెవండు నాకును రిపుండు వచింపుడు వాని వింతలో
నేమముమై వరించెద ననిన్ నను నొక్కఁ డెదుర్చువాడె ; త
న్నామము రూపుఁ దావునుగుణమ్ములునున్ వివరింపుడింతకున్. 468
- వ. నావుడు మాలాకారు లిట్లనిరి. 469
- చ. దివిజుడు గాఁడు రక్కసుఁ డుదీర్ఘబలుండునుఁ గాఁడు దేవ : పు
ష్పవనములెల్లఁ గూర్చె నొకపంది తదీయబలంబు చెప్పఁగా

- నవునె ? యెదిర్చి పై విడుచు నమ్ముల కోర్చియు నార్చిపేర్చి భీ
తి వడఁగఁజేసె మమ్ముఁ; జని తీర్పుము దానిమదంబు నావుడుకా. 470
- వ. హరిశ్చంద్రుండు వారుంబునెక్కె నైన్యవృతుండై వసంబున కరిగి ఘుర్గురించు
నక్కలంబు దొడవ్వలంగంచి దానిచే విశీర్ణంబులై పడియున్న లతాకుంజపుంజ
మ్ముల నరసి సంజాతక్రోధుండై. 471
- క. కడుకొని ధనువున బాణము, దొడిగి యెదురు వచ్చుదాని దుడు కడఁపఁగ నె
క్కుడు రయమున విడిచిన నది, తడయక పరుగిడియె నులివుదళదిశ లలమన్. 472
- క. ఈగతి నాకుగమునకున్, లోఁగక గికురించి వనములోఁ జొరఁబడు న
య్యాగదపుటదవిపందిన్, దాఁగని కోపించి యేసెఁ దద్దయు శరముల్. 473
- ఉ. కొందొకసేపు గన్నడును గొందొకసే పెడయై యదృశ్యమై
గండునఁగ్రుమ్మరుం దదయుఁ గ్రాణనొకానొకబోట నార్చును
ద్దండముగాఁగ నొక్కయెడఁ; దాని పిఱుందన వాజి నెక్కి భూ
మండలనాయకుం డరిగె మానని కోపభరంబు పెంపునన్. 474
- క. రయమునఁ బఱచెడి కోలము, నెయిదఁగ నరపాఱఁ డిట్లు లేగినఁ దత్తే
న యదా యదలు పదాపద, లయి యామిపాలు నెయిద కటునిటు చెడరెకా. 475
- ఉ. ఆనరిపాలసూతి యిటు లక్కిటి పెంట నదిజ్యచావుడై
పేనకుఁ బాసి యేగి వనసీమలు పెక్కులు దాటి సంగత
గ్లానిధిదూనమానసుఁ డఖండపిపానకుఁ డంతఁ గాంచె న
క్కావనమవ్యమం దకులకాండ మనోహరమైన యాంబికా. 476
- వ. కాంచి త త్తీరమ్మున వారువమ్ము డిగి జలమ్ములు ద్రావి త్రావించి యిక్కఁ గోలమ్ము
నరయరాదని కృతనిశ్చయుండై దిగ్రుమంబు దొడర నగరంబున కెట్లు లేగుడునవి
యోజించుచున్నంత వృద్ధత్రాహ్మణరూపమ్మున విశ్వామిత్రుఁ డటకరుదెంచిన నత
నికి నమస్కరించుటయు నతండు స్వస్తివచనపూర్వకముగ విల్లనియె. 477
- క. ఏమిది యొక్కఁడవై యీ, భూమికిఁ జనుదెంచితివి నృపుఁడవయ్యును నీ
తేమి పనియెట్టి నిచట న, యోమయ మివ్వనము మనుజు ఇందరు దీవన్. 478
- వ. ఆని యడిగిన హరిశ్చంద్రుం డిట్లనియె. 479
- ఉ. కోల మొకిండు వచ్చి సుమకుంజములం బడఁగొట్ట నేడైతా
బూలవనమ్ములోఁ దిరుగఁ బోతేమి దక్కి యెదిర్చి రక్షకుల్

దోలంగ లేక నాకడకుఁ దోరపుభీతిని నేగుదేర నే
నోలి వదింప వచ్చి శరమొందు విగుడ్పితి నంత నద్దయుఁ.

480

విశ్వామిత్రుండు హరిశ్చంద్రుని వంచించుట.

వ, పరుగిడిన దానివెంటఁ బఱతెంచి యిట కరుదెంచితి సైన్యం బెటకేనియుం
జనియెఁ గోలం బెటకేగెనో యెఱుంగరాదు జుత్తిపాస లధికంబుగ బాధించుటజేసి
నగరమ్మున కరుగ నెంచిన దిగ్భ్రమజం బొదవి మార్గంబుఁ దెలియదు, కరుణించి
తెనువెఱింగింపుమని మఱియు నిట్లనియె.

481

మ, అరయన్ న న్నెఱుంగంగఁజెప్పెద నయోధ్యానాయకుండఁ నభ
శ్రరమాన్యంబుగ రాజసూయము మొదల్ జన్మములంజేసి భా
స్వరకీర్తిఁ జగమెల్ల నేలెడి హరిశ్చంద్రుండ నాతోడ మా
పురి కే తెంచితివేని నిస్తులఁనంబుఁ నీకు నే నిచ్చెదన్.

482

వ, తద్దనంబునంజేసి జన్మంబొనరించికొంచువుగాక నావుడు విశ్వామిత్రుండు నగి
హరిశ్చంద్రున కిట్లనియె.

483

చ, ఇది యొక పుణ్యతీర్థము మహేశ్వర, యిం దనగాహనం బొన
ర్పఁదగుఁ బితృప్రియం బొనఁపందగుఁ దర్పణ మాచరించి యీఁ
గఁదగు స్వశక్తి కల్మఁ ద్రిజగంబులు మెచ్చఁగ దానదాముల్ ;
“నదీగని యీడఁబోయిన జనంబులు చెందు దురాత్మహంతృత్వఁ.”

484

వ, అను మనువచనంబు వినవే : యియ్యెడ స్నానంబు నలిపి నీకుఁ దోచినయది నా
కిచ్చితివేని దాన సంకుప్తుడనై కొందొకనేలవచ్చి మార్గంబుఁ గనఁజేయువాడ,
ననవుడు నృపాలం దక్కిపట వననంబుల గల తెఱంగెఱుంగక కృతోద్యమంఁదై
య న్నదినిఁగ్రుంకి పితృతర్పణంబు నలిపి కపటాకారుండగునావృద్ధున కిట్లనియె.

ఉ, దాన మొసంగువాడ విదితంబుగఁ గైకొనుమయ్య నీకు నే
దేని యభీష్ట మయ్యెదియ యిచ్చెదఁ గంచనమో గజాశ్వసం
శాఁమో భూమిఁకండమో దనంబులో భూషలో గోవులో మహా
బ్ధానములో సతీమణులో తక్కిన వెయ్యవియేని దేయముల్.

486

క, మును రాజసూయమున న, న్మనిసన్నిధియందు సకలమును గోరిన లే
దన కిత్తు ననుచు వ్రతముం, గొనియుంటి మహాత్మ : నీదుకోరిక చెప్పుమా.

487

క. అనఘః(డవు నీవు శీర్ఘం, బును బావన మిది, యొసంగఁబోలెదె నీకో
రిన కోర్కె, నాడు ప్రతివన్, మునిజను లెల్లరును సత్యముగ గణియింపన్. 488

చ. అన మునినాథుఁ డిట్లను ధరాధిప : యంతటివాఁడవౌదు న
జ్జననుతమైన నీయశము చాటుదు రెల్లరు సూర్యవంశసం
జవితుఁ డుదారధీరుఁడు త్రిశంకుని పుత్రుఁడు తాదృశుండు లే
డనుచు వసిష్ఠమౌనియును నాడఁగ వింటి నతండు బొంకునే. 489

క. దాతవు సకలదరిత్రీ, నేతవు నీకొండు కొదయె వృష : నాదుతనూ
జాతునకుఁబెండ్లి సేయు మ, నేతాదృశమైన కీర్తి నెనయుము పేర్మిన్. 490

చ. అవి గాంధర్వసూయావశమ్మున దశవార్షికి యగునొక కన్మియను, నుకుమారుం
డగు నొకకుమారుని దెచ్చిచూపి వీరివధూవరు లిక్ష్వాంశమ్ము రాజసూయాదిక
పుణ్యప్రదమ్మునిచెప్పిన రాజప్రకాశ యని యంగీకృతిం దెలిపి యవ్యిప్రప్రదర్శిత
మార్గమ్మున స్వపురమ్మున కరిగె, మునియు నటనుండి స్వాశ్రమమ్మునకుఁ జని
కృతోద్వాహుండై వచ్చి యగ్నిహోత్ర శాలాస్థితుఁడగు హరిశ్చంద్రుంగని యియ్యది
మందిరమయ మీ వేదీమధ్యమ్మునన నాకు మున్నిచ్చెదనని చెప్పినదానం బొసంగ
వలయు నని కోరుటయు వదాన్యశేఖరుండగు నాన్మసూయం డిట్లనియె. 491

ఉ. ఆరయ నీవు బ్రాహ్మణుఁడ వంతయు నేలెడిరాజ నేను సం
సారికి నెంతయుండిన యశంబునకుం గొఱగాకయున్న ని
స్సారమ కాదె వానిదగు జన్మము ? ద్రవ్యము శాశ్వతంబె ? నీ
కోరిన దేదియేనియును గొంతక యిచ్చెదఁ గోరుకొమ్మోగిన్. 492

మ. అన విశ్రుంధను నట్టిదాతవె వరేంద్రా : నీయశం బింతక
వ్వును నందండుఁ బొగడ్త తెక్కి జగదానందంబు సంధింప నీ
ఘనరాజ్యం బఖిలంబు నేర్పుదు తుంగంబుల్ మొదల్ సంపదృ
ద్ధి నొసంగం గదవయ్య నీవిటులె వేదీమధ్యమందుండఁగన్. 493

చ. అవి కోరిన హరిశ్చంద్రుండు మాయామోహితుండై నీయడిగినట్ల యిచ్చితి ననియె
గాదిజం డయ్యది గ్రహించి యిట్లను. 494

క. దానం బిచ్చితి దానన్, మానస ముప్పొంగె “దక్షిణారహితంబౌ
దానము వ్యర్థం” బనియెడి, మానవచిత్తుంబు చినవె మానవనాథా. 495

- వ. కావున దీనికిం దగియెడి దక్షిణ నొసంగి కృతార్థుండవు గమ్మనుడు మునీంద్రా;
దక్షిణామానందది యెంత చెప్పు మనుటయు గాదిజుం డతిని కిట్లనియె. 496
- గీ. హేమభారద్యయమ్మ నాకిమ్ము సార్థ
ముగను దక్షిణ దాన సంపూర్తిచెందు
ననుడు నొసంగెదను ప్రతిజ్ఞను బొనర్చె
సత్యపరిపాలకుడు హరిశ్చంద్ర విభుడు. 497
- వ. అట్లు కృతప్రతిజ్ఞుండై హరిశ్చంద్రుం డమ్మునికపటమ్మనకు విస్తయవిష్టుండగు
నయ్యువనరమ్ముని మిన్నరణ్యమ్మునఁ దన్నుంబాసి పలుతోవల నరిగిన సేవకు
లరుదెంచి స్తుత్యాదికమ్ముల నలరింపుటయుఁ జింతాదంతురుండగు కతవ వారల
తెద్దియుం జెప్పక యంతిపురమున కరిగి నిజాంతర్గతఁబున. 498
- వ. దనమును రాజ్యమునా మొదల దానము చేసితి దాని కేమి య
మ్మునికపటం బెఱుంగక నముద్రితి దక్షిణ యిత్తునంటి నిం
కను దనమేడఁ దెత్తు నిది కావళం బటుగాక యున్న నెం
దును దపసుర్ ప్రతాపమునఁ బొనరింతురె ద్రవ్యబాహులై. 499
- వ. అవి తిడేకచిత్తుండై యొండెఱుంగక యున్నవతిం గంచి రాజ్ఞి యిట్లనియె. 500
- ఉ. చింతకు నేమి కారణము చెప్పము కాననసీమరుండి దీ
మంతుడు వచ్చెఁ బుత్రుడు; క్రమంబుగఁ జేసితి రాజసూయమునా
బ్రాంతిముందు దూరిమునఁ బాఠివన త్రమ; శేఁడరాతి; సీ
కింత విచారమేల? ఎచియింపుము నావుడు భూవమోయనా. 501
- వ. చింతకారణమ్మును గొందొక చెప్పి పోజనాదికం బొనర్చక యారేయి గడుపునంతఁ
దెల్లనారుటయు సంధ్యాదికృత్యంబు లొనర్చునంతకు మున్న విశ్వామిత్రుం డగు
దెంచి కృతిననుస్కరిండుగు నృపతి కిట్లనియె. 502
- క. విడువుము రాజ్యమ్మును నొం, దెడతేగుము దక్షిణార్థమిచ్చెద నని ము
న్నొడివిన బంగారమ్మును, గడువడి నాకిమ్మా తదయఁగా నేమిటికిన్. 503
- వ. అని దార్జ్యమ్మునం బయకు గాదిజునఁ నరేంద్రుం డిట్లనియె. 504
- క. ఇచ్చితి సౌవ్యమ్మును, బుచ్చికొనుము వెడలి యిపుడు పోయెద విఁకఁ బై
పెచ్చుగ నొడివెదక్షిణ, నిచ్చెదఁ గాలాంతరమున నిపుడీశేమిన్. 505
- వ. అని యమ్మునికిం జెప్పి భార్యపుత్రుల వీక్షించి యిట్లనియె. 506

క. మన మూడుకాయములు గా, క నిఖిలరాజ్యంబు వివిధకరితురగములున్
ఓసభాన్యములును నిమ్ముని, జనమౌళికి నిచ్చినాడ నంతోషముగన్. 507

ప. కావున నెక మనమిచ్చెడ నుండు ఉపచితంబు వెడలుండని నిర్గమించు నమ్మహి
పాలునివెంటఁ గొమరుండును భార్యయును జితాదంతరులై నమ్రవదనమ్ములతో
నరిగి, రట్లు కట్టుగుడ్డలతోఁ గదలు వారల యవస్థం గాంచి. 508

ఉ. పౌరజనచ్ఛులెల్లరు నపారక్యపారస మొల్కటా :
ధీరుఁడవయ్యు నించుకయుఁ దేఁజవ లేక ముసింద్రమాయయన్
దారుణపాశము దవిలి దైన్యము నొందఁగ నయ్యెనే? దురా
చారుడు ధూర్తుఁ డెంతవని నల్పై ధరామరుఁ" డంచు బోరనన్. 509

ప. అమ్మనీంద్రు నిందించును దుఃఖాక్రాంతులై యున్నెడ భార్యాపుత్ర సహితమ్ముగఁ
గదలి పురలు వెలువడినఁ బిలుందన వని నిలువరించి గాదిజుండు నిఘరమ్ముగ
ఁబల్లనియె. 510

చ. జనవరః దక్షిణం దగ నొసంగు మొనంగుట కిచ్చ లేనిచో
“నన” యనిపల్కు మట్టులయినన్ నిలు నేనడుగన్ సమస్తముం
గొనుటకు నిచ్చయేది యిదిగోఁ గొను మిచ్చెడఁ గానిచోఁ బ్రతి
జ్ఞను జనదాఁట కిమ్ము కినికమ్మును దక్షిణకై యధామతిన్. 511

వ. అని ప్రాణగొడ్డమ్ముగఁ దవలిన యమ్మనీంద్రునకు నమస్కరించి దీనాత్ముండై
యంజలి ఘటించి హరిశ్చంద్రుఁ డిట్లనియె. 512

ఉ. వారక నీటుణం బది యవశ్యము నీఁదగు, నిచ్చికావి యం
భోరుహమిత్రువంశమునఁ బుట్టియు మెచ్చుగ రాజనూయమున్
సారిగతిం బొనర్చియు యశమ్మున మించిన దాతనయ్యు నే
నేహి నన్నముం దినఁగ నిచ్చయొనర్తు జగంబు నవ్వఁగన్. 513

వ. నీటుణంబు దీటుదనుక నే భుజింపనొల్లమిను నిశ్చయంబు కొందొక తాళితివేవి
దైవానుకూల్యమ్మునంజేసి ధనంబు చేకులునది దక్షిణార్థంబుగఁ బ్రతిశ్రుతం బొన
ర్చిన కనికమ్మునకుఁగా నొసంగెద నాపుడు ముని యట్లను. 514

ఉ. వెడవెడ మాట లాడెనపు వీఱిఁడివే నరిపాలఁ నీకు నె
క్కడ దొరుకుకా ఉనంబు? ధనకారణమైన సమస్తరాజ్య మి

ప్పుడ మదధీనమయ్యె నిటు బొంకక “లే” దని చెప్పు మింక ని
న్నడిగెడివాడఁ గాను జను మావయి సీమని వచ్చునట్లుగన్.

5

మ. వనవాసమ్మున కేగువాడు స్వపుఁ డిప్పొటన్ బ్రయోగించు న
మ్ముని వాగ్దామయిన్ సహింపకయనున్ మోక్షమ్ముగా బంకువాఁ
డని ? ద్రవ్యంబున కేమి శంక ? యొకబోటన్ దేహమేనమ్ము నీ
కనకం బిచ్చెద నిర్దనుండ నని నన్ గారింపఁగా నేటికిన్.

5

ఆ. వె. తెవులు లేని మూడు దేహమ్ములుండఁగ, నీ ముఱంబుదీర్చ నేమెట్లు :
గ్రాహకుం దొకండు గల్గెనే నీయయో, ధ్యా పురమ్మునందుఁ జూపు మనమ. 5

హ రి శ్చంద్రం డు కా శి కిఁ బో వు ట.

వ. కాదేనిఁ గాశీపురమ్మున మమ్ము విక్రయించికొని నీకు దక్షిణార్థంబు ప్రతిష్ఠాతంబు,
పార్థభారద్యయపరిమితకాంచనమ్మును నొసంగుదునని చెప్పి తత్సహితమ్ము
నరుగువాడు ముందట.

5

ఉ. గొరిని గూడి శంకరుఁడు కాపుర ముండెడిచోటు మేటిభా
గీరధి యొడ్డునం దనరు కేవల పుణ్యపూశి కాశి యిం
పారఁగఁ గాంచి యందుఁగల హఠ్విమ్మున్ దిలకించి ప్రోలికిఁ
దూరమునండిచేసెఁ బ్రజతుల్ గృతకృత్యుఁడనంచు నెంచుమఁ.

51

వ. పదంపడి గంగానిటమ్మున కరిగి యంచుఁ గృతస్నానందై తర్పణాదికం బొ
రించి మునిముఱవిముక్తికై మార్గమ్ము నాలోచించుచు సత్విధా యప్యఃస్థానంఁ
శివపరిగ్రహంబు కాని మనుష్యపాలితంబు కాదు. కావున నిట నన్నకించితిరునై
నెవ్వండేని తదనుమతిమ్మునంజేసి కొని కృతకృత్యు నొనర్చవచ్చునని యెందుఁ
సుతనతీనహితమ్ముగఁ గొంతతడవేగి పార్వ్యగతుండును దక్షిణార్థియునగు బ్రాహ
మం గాంచి వినయమ్మున నిట్లనియె.

52

క. ఈ నన్ను నాడు కొమరున్, నా నారీతిలకమును గనందగుఁ జేర్మిన్
మౌనివర ! యేమిపని నూ, కానతి యిచ్చెదవు తెల్పు మర్మిలికల్మిన్.

52

వ. ఇందొక్కరి కతన నీముఱంబు దీర్చుకొను మనుడు నవ్వి యవ్విపుఁడు రాజు
కిట్లనియె,

52

క. ఒకమాసమాయె, నను మి, న్నకమాటలు నెప్పి త్రిప్ప నాయమె భూపా
లక : దక్షిణ యిడి కదలును, యకలంఁబైన కీర్తి నందెదవేనిన్. 523

ప. నావుడు హరిశ్చంద్రుండు మహాత్మా : మాసం దిప్పటికిని బూర్ణముగాలేదు దినా
ర్థంబింకను వ్యసది యున్నాడది, యిందుక ప్రతీక్షించితివేని ఋణవిముక్తుండ
నయ్యెదనన నమ్ముని యిట్లను. 524

క. ఇపు డరిగివచ్చెదను న, త్యవరత నపు డీదలంపు నందకయున్నన్
శపియించెదనని యరిగెన్, గవటబ్రాహ్మణుఁడు నృపతి శిశుశమండలా. 525

ఉ. అంతఁ ద్రిశంకువుక్రుఁ డకటా : యెటులమ్ముని యప్పుదీర్తు ? శ్రీ
మంతులు మిత్రులందీనను మానముచక్కి విఖండనయ్యు నొ
క్కింతకుఁ జేయివాఁపుదునె ? వృత్తులు మూఁడు విధించె క్షత్రతా
క్రాంతులకెల్ల బ్రహ్మ : యవిగాక మతోక్కటి ద్రోక్కఁజెల్లనే. 526

ప. ఇతని ఋణంబు దీర్చకమున్న మృతించెందితినేని బ్రహ్మస్వావహరణజనితదోష
మ్మున నధమాధమంబగు క్రిమిజన్మంబు సంప్రాప్తంబగుఁ, గాదేనిఁ ద్రేతత్వంబు
చేకాఁజునట్లుం గాన నాత్మచక్రియణం బొనర్చుటయ వరంబని యెంచి చింతాకులత్వ
మ్మున నభోముఖుండై దీనుండై యున్న పతికి సతి యిట్లనియె. 527

ఉ. జనవర ! సత్యవంతులకు సాటి మతోక్కఁడు గాఁడు, సత్యవా
క్యనియతి దప్పి ప్రేతసముద్రై వెలిఁజెందు నరుండు ; వాని స
ర్వనియమముల్ వృథా, ఋతము పాలనసేయుము స్వర్గలోకసా
ధనమగు నెట్లు సత్య : మన్వతంబగు దుర్గతి కట్లహేతువై. 528

ప. నాథా : యయాతి శతాశ్వమేధంబులొనర్చి పదవ రాజసూయకర్తయై స్వర్గమ్మున
కరిగి యొక్కపరి యసత్యంబాడి యభోగతికి వచ్చెనని విందు ననుడురా జిట్లనియె.

గీ. యెద్దియో చెప్పఁదలఁచితి విందువదన !, పలుకుమయ్యది కొంకర బాలకుం డి
తండు వంశంబు నెగడింపఁ దగినవాఁడు, కలఁడు వెనుదీయ నెయ్యది కారణంబు.

ప. నావుడు రాజపత్ని యిట్లనియె. 531

క. నరవర ! సంతానమ్మున, కరయఁగ సతి యట్టిఫలము నందితి విఁక న
న్నోరులకనమ్మి దూమరు, ని ఋణము దీర్పంగఁ జనదె నిశ్చలబుద్ధిగా. 532

ప. అను శైబ్యవచనమ్ములకు డుఃఖాకలండై, 533

చ. చెలి ! దరహాసనంగతినిఁ జెన్నలారెడి పల్కులెల్ల ని
 మ్ముల విడనాడి నాహృదయముం గలఁగింపఁగ నిట్టివాక్యముల్
 పలుకుట చెల్లునే ? మృదులభావము గల్గినదానవయ్య న
 న్నలయఁగఁ జేయుదే ? విధికి నన్నెముఁ బున్నెము లేకపోయెనే. 53.

వ. అని కరుణంబుగఁబల్కి యన్నపాలుండు దారవిక్రయమున కధీరుండై దుఃఖాః
 రేకమ్మన మూర్ఖుఁజెందినంగాంచి యప్పతివ్రతయు. 53.

ఉ. హా! నరనాథ ! దైవమున కంతగ నెల్లిదమైతిమే ? జగ
 న్మానితులైన భూపతులు మన్ననఁజేయఁ జతుస్పముద్రము
 ద్రాసుగతంబు భూవలయ మంతయు నీమహానీయుఁ డేలు న
 వ్యానికి నీకు స్థండిలముపై నిటు నెవ్వగఁ గూరు బొప్పనే.

అ. వె. కోట్లకొలది విప్రకోటులకిచ్చియ, జ్ఞములు చేసి సత్యసంధుఁ డనఁగ
 నెగడు నాదుపతికి నీకు నీదురవస్థ, యెట్లు గల్గె ? నాకు నెఱుఁగఁ జెప్పము. 53.

క. అనయము నింద్రోపేంద్రుల, కెన యీతిఁ డనంగఁ బుడమి నేలెడి ధర్మా
 త్మన కీడురక గూర్చంగఁ, జనునే ! దైవమున కింతకంతయు వలదే. 53.

క. అని పలుమఱుఁ గుందుచు న, వ్యసజానన మూర్ఖుగూరి తర్తరదరిన్ గ్ర
 న్ననఁబడియె నట్టికష్టము, చన దిఁక నెవ్వనికేని శత్రుండైనఁ. 53.

వ. ఇట్లిరువురును మూర్ఖుం జెందియున్నయెడఁ గొమకుండు రోహితుండు తీధ
 కులుండై. 54.

క. నాక యెందెడి నా క, బ్బా ! లలి భోజనము నిడక ప్రాణము నిలువం
 జాలదు, తీర్చావకు నేఁ, దాళ ననుచు మొఱ్ఱనెట్లుఁ దలిదండ్రులకున్. 54

గీ. అంతలో సంతకుండు వోలె నధికకోప, మదర గాదిజుఁ డేతేర ననవిపతికి
 నధికమై తగె దుఃఖ ; మట్లగునుగాదె, ఋణికి ఋణదాత క్రుద్ధుడై యెనయుపట్ల

వ. విశ్వామిత్రుండును మూర్ఖుగూరిన యన్నరపాలువిపై శీతలోదకంబు చిలికి. 54.

క. నరపాల ! నీకాదిది, నలులకు నెల్లరకునున్ ఋణము నీఁదెరువున్
 బొరయనివారికిఁ గలయది, య రయముమై లెమ్ము వంచనాదృతిమేలే. 54.

వ. అని లేపిని హరిశ్చంద్రుండు శీతలోదకపేదనమ్మున లబ్ధసంజ్ఞుండై క్రోధావిష్టుఁ
 డును సంతకావరావతారుండునునగు నమ్మునిఁజూచి మగుడ మోహాయత్తుండగుడ
 ద్విగుణింకొందుండై తపసి సృపున కిట్లనియె. 54

- ఉ. సత్యము దప్పవేనియు నొసంగుము దక్షిణః సత్యహేతువా
దిత్యునితేజ, మియ్యవని తెల్లము సత్యమునంద విల్పు, నా
దిత్యులలోక మియ్యెడఁ బ్రతిష్ఠితమైచను, సర్వధర్మముల్
సత్యమునంద పొల్పు, నొక సత్య మగుకా శతవాజిమేధముల్. 546
- ఆ. వె. ఇంతయేల నాకు నినుఁ డస్తగిరి కేగు, నంతలోన దక్షిణార్థమైన
కనక మిచ్చి పుచ్చఁగా నేరవేని కా, పు బొసంగువాఁడఁ బార్థివేంద్ర. 547

హరిశ్చంద్రుండు భార్య నమ్ముకొనుట

- వ. ఇట్లు పుయిలోడక నిష్ఠురమ్ముగఁ బల్కి యత్తుండు సనినపిచ్చుట దుఃఖార్జవమగునై
దలపకు లిరువురును గుండుచున్నంత వేదపాఠగుండగు నొకత్రాహ్మణుండు బహు
విప్రసహితుండై యెటకేనియుం బోవుచుండ రాజవత్ని యాతనిం జూపి పతి
కిట్లనియె. 548
- ఉ. ఎక్కుడు విప్రులం గలిసి యిట్లరుదెంచుచునున్నవాఁడు దా
నొక్కమహీసురుం ; డతనియొద్దకునేగి ధనంబు గోరినన్
దక్కక యచ్చుఁ బుత్రులకుఁ దండ్రీదనంబు గ్రహించు బొప్పడే ?
తక్కిన మూఁడుజాతులకుఁ దండ్రులకారె మహీసురొత్తముల్. 549
- వ. అను సతికిఁ బతి యిట్లనియె. 550
- గీ. క్షత్రియుఁడనయ్య నేఁబ్రతిగ్రహముకొఱకుఁ
జేయిచాపుట యెట్లు లిప్పి ; స్రతిగ్ర
హంబు విప్రులసౌమ్ము వర్ణంబులకును
వారు గురువులు పూజ్యులు వారిజాక్షి. 551
- క. గురువుల యాచింపం దగ, దరయఁగ దానఁబు యజన మధ్యయనంబున్
శరణాగతరిక్షణముకా, బరమంబులు క్షత్రియులకుఁ బరిపాలనముకా. 552
- గీ. “దేహి” యనుమాట వలనదు దేవి నాకుఁ
గలుగుఁగాక “దదామి” యకా పజకు, తెచ్చి
యెట్లులైనను నిమ్ముని ఋణము దీర్తు ;
నడుగుటఁ నొండు గందె యెందైనఁ గన్తి ? 553
- వ. నావుడు రాజ్ఞి యిట్లనె. 554

- క. సమవిషమకాలముల యో, గమునకా మానం బమానకతయుకా దాత్మ
త్వము యాదకత్వమును వివి, క్రమమున నొడఁగూడుఁ గాలగతి వాఙ్మందే. 555
- క. కాదేని దర్మలతకున్, బాదులు వ్రాహ్మణులు ద్రోహపరులై కన్తికా
ద్వాదృకుఁ డ్రోయుదురే : మ, ర్యాదాస్థానిత్యములు సమ ముచోదితముల్. 556
- చ. అనుసతి కిట్లు పలుకు “జలజానన ! వాడి కరాసిఁ బూని గ్ర
క్కున రసనకా సుఖం బలలఁ గోసకొనం దగుఁగాని యొక్కనిం
గని ధనరోభముని యడుగంగమకింతునె “దేహి” యంచు, రా
జునకుఁ ద్రిశంకుపుత్రునకు కూడన కింతటిదైన్య మొప్పునే. 557
- ప. కావున నెఱైన భుజవీర్యార్జితంబగు దినమ్మొరుల కీయన యభిలషింతుంగాని
యాజ్ఞాదైన్యం బొల్ల” ననుడు నప్పతివ్రతాశిరోమణి యిట్లనియె. 558
- ఉ. అమ్మిన నార్చినకా మతీయు నందల మెక్కంగఁ జేసినకా వివా
హమ్మునఁ గొన్న భార్య దగు ఎన్నిటికిన్ నరపాల ! యాచకుకా
సమ్మతి లేనిచో నను యశమ్మునకై తెగనమ్మి వచ్చు మూ
ల్యమ్మును నిమ్ముసింద్రుని ఋజుార్థముగానిడు మింత యొప్పదే : 559
- క. అను సతిపలుకులు విని యా, జననాథుఁ డఖండదుఃఖసాగరమునఁ గ్ర
న్నన మున్గి యింతకష్ట, మ్మనకుకా నే నొప్పు బెట్లు పూర్ణేందుముఖీ. 560
- ప. అనిన నోదార్చి యమ్ముగువ మరల నిట్లనియె. 561
- గీ. ద్యూత హేతువు మద్య హేతువును రాజ్య, హేతువును భోగ హేతువు నెఱుంగ కకటః
సత్యసంరక్షణమునకు సాద్వి నమ్మఁ, దగదె నీవంటి యుత్తమోత్తమున కధిప.
- క. అని మాటిమాటికిని న, వ్యవితామణి యుక్తియు క్తవచనమ్ములఁ ద
న్నును బ్రేరేపఁగఁ దుద కి, ట్లను నంగీకార మాత్మయం దిగురింపన్. 563
- ఉ. ఎవ్వరుఁ జేయరాని పని యే నొనరించెద నీదుమాటచే
జవ్వని ! భార్య నమ్మెడి నృశంసులు గల్గిరె యేయుగమ్మునం,
దెవ్వగ నిట్టి దుష్కృతికి నిచ్చ యెవరు ? నభాగ్యమూర్తివై
నవ్వుల కాకరింబ నయి నవ్వారలోఁ దలవంపు నింపఁగన్. 564
- ప. ఇట్లు చింతించుచు నెట్లకేలకు హరిశ్చంద్రుండు రంగమ్మునఁ బిల్చి నవతరింపఁ
జేసి గద్గడకంతుండై యెడనెడ నడుచు నాగరికుల కిట్లనియె. 565

- గీ. నాగరికులార! కరుణాసనాథులార! యీ తలోచరి నాథార్య యెవరికేని
దాసిగా విక్రియించెదఁ దగినదనము, నీగలుగు దాత గలఁడె యిందెందుఁ జెప్పఁద.
- వ. నావుడు వారిలందఱుఁ బరిమాళ్ళవృత్తవృత్తిమానిసులై మఁడలాకొమ్ముగఁ
జాటువారి నిచ్చి నీవెవ్వరిందఁ, విట్లు పశ్చివిక్రియణం బొనర్చి నేమివచ్చె నావుడు
వారిల కతం డిట్లను. 567
- క. సగపాలు చచ్చి యీ దు, రృగకార్యము చేయువాడఁ బాపాత్ముడఁ దుం
డగుఁడగు రిక్కనునిన్ బో, లఁ గలుగు కిఁజింద నన్ దలంప నను మగున్.
- వ. ఇట్టి నావృత్తాంతమ్ము మీకేల, పంపిన నియ్యంగనం దగిన ధనమిడి దాసిగాఁ
గైకొనుదని యుచ్చె న్నస్వరముగ నొడుపు నమ్మానవదకపవనంబులుఁబి కొళికుండు
వృద్ధప్రాణాత్మాహూషణు వరియించి యయ్యెడ కరుదెంచి యిట్లనియె. 568
- చ. ధన మతులంబుగాఁ గలదు తద్దయునున్ సుకుమారి యశ్వదం
గన పనిసేయరామిఁ గడుఁగడ్డము చెందుచుండు నీకుఁ గో
రిన దనమిచ్చి పుచ్చెదను బ్రేమసి నమ్ముట నిక్కువందె నాఁ
గను బ్రతి చెప్పఁడయ్యె క్షితికొంతుఁడు పారివంత పెంపునఁ. 570
- వ. అట్లు నిరుత్తరుండగు నన్నుపాలున కతండు చుల నిట్లను, ద్మౌళాశ్రముల
ద్వాతీంశల్లక్షణోపేతయు శిలవతియునగు తిరుణ్ణి చూర్ణంబు కోటి యనియుఁ
బురుషునకు నప్పురింబనియుఁ జెప్పంబడుఁ గావున. 571
- క. నీ తరుణి కనుగుణంబగు. నేకస్మూల్యంబు గొనుము గృహమేగెద నే
నీతిన్వింగొని యనవుడు, నాతిఁడు ప్రతి చెప్పఁదయె నతిదుఃఖమునన్. 572
- గీ. అంత నావృద్ధవిపుర డహంకరించి, దినము నృపునగ్రమునఁ బోసి “దానివైతి
రిమ్ము తడవేల” యనుచుఁ గృమునఁ గొప్పు, వట్టి యాడిచె నారాజపత్ని నకట.
- వ. అట్లు కితినుండై లాగికొని పోవుచున్న యమ్మునికి నప్పరమరాద్రి యిట్లను. 574
- చ. అకట! ముసింద్ర నఁ విడువుమయ్య సుతుఁ విడనాడనోప నే
నకటాషనో పతివ్రతి నయం బొకయింబు లేక నన్ను ము
ట్టకు మని, పుత్రుఁగూర్చి యకటా నృపపుత్రక! దానినైన నా
వికలత చూడుమయ్య నను వీడఁగదయ్య యిఁకేటిపూరుమిల్.
- 575
- చ. అనినను వత్తమున్ విడువ కన్నపపుత్రకుఁ ‘డంబ యంబ’ యం
చనుగతుడై ముఖంధగతి నక్రవు లొల్కఁగ నేడ్చుచున్ బునఁ

పునరుదయత్పదస్థలనముఁ గని యేగుచు నుండ నెంత దు

ర్జనుఁడొయతండు : పొమ్మనుచు రాజసుతున్ గరమెత్తిమొత్తెడిఁ. 576

ఆ. వె. ఎంత తిట్టి మొట్టి యెడచేయ నెంచినఁ, దల్లికొంగు వట్టి తత్తఱమున

వెనుక నరుగుచుండె, విడువఁగ శక్యమే, బాలరికును దల్లివల్లఁ బేర్చి. 577

చ. అటు చనుదెంచు నాత్మజుని నయ్యమగాంచి, మహాత్మా : నన్నుఁ గొ

న్నటులె మదాత్మజాతుఁగొనుచుయ్య దనఁబునొసంగి యిట్లొన

ర్పుట నను రక్షిసేత యొకరుండ నుతుండగుటఁ విశేషలం

పటమయి మన్మనంబు పనిపాటలకుఁ వెనెడియుఁ గనిచో. 578

రోహితుండు క్రీతుండగుట

ప. ఇందులకుం గొఱగాని నన్నుఁగొని యేమిఫలంబగు ? నో యయ్యా : యెఱైన దీన

నగు నన్ననుగ్రహించి నాకొమరునిఁ గ్రీతుఁగా నొనర్చుమనవుడు నతండంగీకరించి

పురుషునకు నర్పదంబు మూల్యంబని చెప్పి యవ్వహీనాధునొద్ద తద్దనం బునిది

మీరిరుపురుమ వెంబడి వచ్చునది యని చెప్పి యవ్విఘ్నంబు బయలువెడలె ; నంత

నవ్వహాపతివ్రత భర్తఁ బ్రదక్షిణం బొనర్చి పాదములపై శిరించిడి యతిదుఃఖ

భరమ్మున నిట్లను. 579

క. దానము లీఁబడి యగులు, మానింపఁబడి ద్విజుల్ సమగ్రమ్మున న

న్మానితులైరేనియు నా, కీ నఁపతి భర్తకాఁడె యెన్నిభవములఁ. 580

క. అని పాదములంబడి నా, రని భక్తియుఁ బేర్చి కూర్చి గ్రంధకొనఁగ లే

వని భార్యం గని దుఃఖం, బునిధింబడి యిట్లు పట్కఁ బూపాలకుఁడుఁ. 581

క. ఈ తరుణి యాతలోదరి, యాతల తెలు లేగు ? భర్తనగు నా తెడయై

యేతీరున మను ? వృక్ష, పేతంబై నీడ యొలయు పెండుం గలదే ; 582

చ. అని నికటగతుండగు కొమరు నుద్దేశించి,

583

మ. అకటా : న వ్విడనాడి పోయెదె కుమారా : దుర్బగుండైన తం

ద్రీకి నీబోఁటి నుతుండు దక్కునె ? యిఁకన్నేదుఃఖముం జెంద నొ

ద్దకు నేతెంచి విషేధవాక్యములు దద్దన్ బల్కి యోదార్చి బు

ద్దికి దైర్యం బిడువార లెవ్వరు ననుఁ దీనాత్ముఁగాఁ జేసెదే. 584

- ఉ. దారుణీ యెల్లఁ బోయినను దైర్యము వీడఁ సుకున్ గుణాకరుణ
దీరమతున్ ద్యజించుటెటు ? దెచ్చఁగదయ్య ద్విజేంద్రః యంచు నా
భారమణుండు విప్రునని, పూతచరిత్రః సరోజనేత్రః న
స్మీరహి దించి దాసివయి యేగెదె ? దైవబలమ్ముపెంపునకా. 585
- క. నను నిక్షేపకులౌద్భవుఁ, డనియును రాజేంద్రుఁడనియు నదినాథునిఁగాఁ
గొని నాకారణమున నొ, క్కనికా దాసివయి కుందఁగాఁ బనుపడెనే. 586
- క. ఏతాదృశగురుదుఃఖా, స్వీతుఁడనై కుండునన్ను నెవ్వరు మోదా
స్వీతు నొనరింతు రని య, త్యాతురుడై భూపుఁ డడలె నవదవిధమునకా. 587
- వ. అంత నివ్విప్రుం దేతెంచి క్రోధాకులందై యారాజునమక్షమ్మున నారాజపత్నిం
బట్టి కళాపూతిమ్ములం. గొట్టి పుత్రసహితమ్ముగ నీడ్చికొని పోవుచుండ హరిశ్చంద్రుం
డేమియుం జేయునది లేక యిట్లు దుఃఖించె. 588
- వ. తరణీశశాంకవాయుపురు తక్కినమానవులున్ మతెవ్వ రే
పరమపతిప్రతం గనఁగఁ బాల్పడ కుండురొ ముచ్చు ; నేఁడు భా
గ్యరహితయై యకారణమ యవ్వనితామణి దాసి యయ్యె డు
స్తఃమగు దైవపాక మది దాఁటఁగ రాదు విరించి కేనియుకా. 589
- ఉ. మారుని గేరువాడు సుకుమారుఁడు నాడు కుమారుఁ డీతఁ డం
బోరువామిత్రవంశజుఁడు పూజ్యతఁ దక్కి యభాగ్యుడైన నా
సేమికొంబుగ ననిందితుఁ డొక్కనిఁతఁ గ్రీతుఁడై
బోరన నేడ్చుచుం జనుట పోయినె ? పుత్రులు లేరె ధాతకుకా. 590
- ఉ. హానికాః ! హాతనయః ! యక్కట ! దుష్టుఁడ నైన నాడు దు
ర్మానము కారణంబుగఁ గ్రమించున దైవబలమ్ము దక్కియెం
దేనియుఁ బోతిరే ? బుణము తీతెనె ? మీకును నాకునేటితోఁ
బూనిక నింత చేసియును బోవనిప్రాణము నాకుఁ గల్గెనే. 591
- వ. అని మిచ్చు మన్ను నొక్కటిగా విలపించు నాసత్యసంధుని కడకు విశ్వామి
త్రుండు సశిష్యుడై వచ్చి కోపమ్మున నిట్లను. 592
- క. అన్యతం బాదక సత్య, మ్మునకుం గట్టువడెదేని ము నిచ్చెద నీ
కని పల్కిన దక్షిణఁ గ్ర, న్నన నా కిడు మనుడు ధరణీనాథుఁడు పేర్చిన్. 593
- వ. మునిహృదయం బెఱింగి యితండు రాజ్యదానదక్షిణయుంగాకమున్ను నే నితనికి

“యాగార్థంబు ధనం బిచ్చెద నయోధ్యకు ర” మ్మని నొడివిన ధనముంగూడ దెమ్మనుచున్నవాడు; కాని మీధనంబున సార్థహేమబారద్యయంబ కాక మఱి కొంత మిగిలియే యుండు; గావున నుభయమ్మునకుం బర్యాప్తం బగుంగాతేమి యని తెలస మన్న ధనముం జూపి యిందు రాజసూయ దక్షిణయుం గలదు దీనిన్ గ్రహించి నన్నుం గృతార్థుఁ జేయు ను నావుడు గాదిజాం దీధనం బెట్లుసంగ్రహించితివి నొడువు మనుడు నతం డిట్లు లను. 594

క. మునివర : ద్రవ్యంబును గై, కొను మంతియకాని వేఱు గోరకు మచినే
వినిచిన నీకును నాకును, బనుపడు శోకంబు పట్టఁబగ్గము లేమిన్. 595

క. నావుడు ముని యిట్లను నో, భూవల్లభ : ద్రవ్య మెట్టిపోడిమిచే నీ
తావునకు వచ్చె : శస్త్రం, బై వెయిక యున్న మాకు నది గ్రాహ్యంబే. 596

చ. అనవుడు రాజు వల్కు వినుమయ్య మునీంద్ర : పతివ్రతాంగనా
జనమఱియైన మత్సరిని సద్గుణశోభిత నమ్మినాడ ని
ష్కవిచయ మొక్కకోటిగొని ; కన్నకుమారకు నర్చుదంబు కై
కొని యడినాడ నీధనము గొంకక కైకొనుమయ్యమొక్కదన్. 597

చ. అని ప్రార్థించుటయు నమ్మని యాధనముం జూచి యయ్యది యల్పంబు రాజసూ
యమ్మునకు దక్షిణ యంత స్వల్పం బెట్లు : మఱి కొంత తెచ్చి నా కొనంగు
మట్లొనరింప వేచి. 598

గీ. నాతపోవీర్య మధ్యయవంపుఁజేవ, మత్స్రభావంబు నాదగుమహిమ మగుప
డంగఁ జేసెద విపుర్ర లనంగ నంత, నెల్లదమె : యమ్ము తక్కిన దిపుడ నాకు.

చ. అనవుడు హరిశ్చంద్రుండు కొందొఁ తాళితివేని మఱియుం గొంత ధనంబిత్తునను
టయు. గాదిజాండు రాజా : యింక దినమ్మున నాలంబాగంబు మాత్ర మవశేష
ముగా నున్నయది యంతదనుకం నాకువాడఁ బిమ్మట మఱుమాట చెప్పిన
నే నొప్పెడి వాడఁగానని యాధనంబు గొని యరిగెఁ; బిదప హరిశ్చంద్రుండు
దీర్ఘవిశ్వాసం బొనరించి యథోముఖుండై యుచ్చైస్వరమ్మున నిట్లనియె. 599

క. నను విత్తక్రీతునిగా, నొనరిచి ప్రేతత్వ మందియుండిన నాచే
జను నెవ్వని యార్తి యతం, డనుగతుడై యిటకు వచ్చు నరుక్కుండుండన్.

చ. అనంత : నొక్క చాండాండు దుర్గంధరూపిశరీరుండు వికృతరస్కుండు

శ్మశ్రుచుండు లంబోదరుండు శఽమాల్కాలంకృతుండు హస్తజర్జరయస్థి యగుచు
నేతెంచి యిట్లను 602

క. విను మేఁ జొండాలకుల, మ్మునఁ బుట్టి ప్రవీరుఁ డనఁగఁ బొల్పెడి వాఁడఁ
జనవరః । నాయానతి మృతః జనచేలాపహృతి సజవఁ జనుము కడంకఁ 603

వ. నావుడు రా జిట్లనియె. 604

గీ. బ్రాహ్మణక్షత్రియులఁ గూర్చి పలికియుంటిఁ, గాని తక్కిండులగుటించికాదుఁ జగతిఁ
దనరు నుత్తమమవ్యమాధముల కనుగు, జంబయిన దర్మములు విహితంబు లగుచు.

వ. కావున నీవు నన్నుఁ గొన ననర్హుండ వన వాడును నరేంద్రః । నీవు సామాన్య
మ్ముగ నాయెదుటఁ బల్కినకతనఁ గొన నుద్యమించితి, సత్యమునకుం దప్పవేని
యట్లొనరింపు మిప్పు డీరియమమ్ములు చెప్పుట పాడి గా దని మఱియును, 605

క. అవిచారితమతియై తా, నెవఁడును సత్యంబు దప్ప నెఱుఁగనిచో ముం
దు వచింప నా దినత్యముఁ, దవితెడివాఁ డెట్లులేనిఁ దగుఁ బలుకంగఁ 607

క. అను నమ్మాలని పలుకులు, విని జనపతి సత్యమునకు వెలియై నరక
మ్మునఁ బడుటకన్నఁ జొండా, అనియతి నుండుటయ కొంత లగ్గగుఁగాడే. 608

క. అని యోఁచెడి యాలో, నన గాదిజాఁ డటకువచ్చి నరవరః । నీ కో
టిసధన మిచ్చెద నను మా, అనికిన్ దానుండ వగుట లామపమగునే, 609

హంశ్చంద్రుండు చాండాలునిచేఁ గ్రీతుండగుట.

వ. అట్లేని నా కీఁదగు దక్షిణ యేవిదమ్మునఁ బూర్ణం బగునని క్రోధజామ్రాక్షుండై
యరుగు నమ్మునివరునకు జనవిటుం డీట్లను. 610

క. అనఘుండగు సూర్యుని కొల, ముసఁ బొడమిస క్షత్రియుండ మునివరః । నాకుం
జనునే ? చాండాలుని సే, వనముం బొనరింప ధనమువఁచి దురాశన్. 611

వ. అనిన ముని యిట్లను. 612

ఉ. మాలిని తెల్లు సేవన మమర్తునటంచుఁ దలంకెదేని నిన్
జాలినద్రవ్య మిచ్చి కొనునత్పురుషుం గనఁ జేయు మింక నేఁ
చాక, శపించి యేగెదను దామరసాప్తుఁడు వోపుదెంచె నా
తేల విచార మెట్లయిన నీవలె దక్షిణ కైకొనన్ పలెన్. 613

వ. నీ వెట్లేని ధనమిచ్చుటయ నాకుఁ బ్రధానం బని ప్రాణగోర్ధమ్ముగ ధూంకారం
బొనర్చు నమ్మునికి సంజలి మఱియించి పాదమ్ములం బడి నృపాఁటం డీట్లనియె.

ఉ. ఓమునినాథ! కొంత కృపయుంచి ప్రసన్నుడవై భవత్పదం

బే మది నమ్మియున్న ధరణీంద్రుని దీను ననాథు నార్తు న
న్నోమఁగదయ్య! యంత్యకులయోగముకన్న నినున్ భజించి నీ
ధామమునందు సేవకపదమ్మున నేఁ బనిగొండు నమ్రుతన్.

615

వ. నీ వేడి పంచిన నయ్యది యొనర్చువాఁడ నని పదమ్ముల నుండి లేవని యన్నర
నాథున కతం దిట్లను, నీకోరినయట్ల నాకు దాసుండ వగుము నేనెద్ది చెప్పిన
నయ్యది యొనరింతువే? నావుడు హరిశ్చంద్రుండు కొంత సంతసించి పునర్జాతు
నిగాఁ ద న్నెంచికొనుదు నమ్మువి కిట్లను.

616

క. ఓమువిజనముణి! నన్నిక, నేమి యొనర్చినను మంచిదే నీపాదం

బే మదిని నమ్మి నీపను, పేమైనన్ జేయవాఁడ నెల్లపుడుఁ దగఁ.

617

వ. కావున నీకేమి యొనర్తు విప్పుడ నా కావతిమ్మునుదు నమ్ముని చాండాలుం దిలిచి
యిట్లను.

618

గీ. ఓరి చాండాః! వీఁడు నాయొద్ద దాసుఁ, డయ్యె ద్రవ్యంబు నాకు ముఖ్యంబు గాని
వీనితోఁ బనిలేదు నాయానతిని ధ, నంబు నిడి వీనిఁ గైకొ మ్మనంగ వాఁడు.

619

వ. గాదిజం గని మహాత్మా! ప్రయాగమండలంబున దళయోజన విస్తీర్ణంబగు
భూమిని రత్నమయమ్ముగా నొనర్చి నీకు మూల్యమ్మునకుఁగా నొసంగువాఁడ
నాకు నివ్యాచితన నియ్యార్తి యడంగు నియ్యది నీవొనర్చిన యుపకారంబని చెప్పి.

క. రతనములు మౌక్తికమ్ములు, నతులితమగు పైఁడియున్ సహస్రపు సంఖ్యఁ

మితిమీఱునట్లు లమ్ముని, పతికిచ్చెఁ బ్రవీరుఁ డెంతభాగ్యము గలఁడో.

621

చ. అటు మునిచేత విక్రయము నంది త్రిశంకుసుతుండు “నాకు ని

జ్జటిలుఁడు సేవ్యుఁ డీతని వశమ్మున నెయ్యదియేనిఁ జేసినన్

గుటిలత నన్నుఁ బొంద దనుకూలము యమ్మునియాజ్ఞసేత యం

కెటలయినం గృతార్థుఁడ మునీంద్రు ఋణమ్మును దీర్చనేర్పితిన్.

622

వ. అని నిర్వికారవదనుండై యానందించునెడ నశరీరవాణి యిట్లను.

623

ఉ. ధన్యుడవైతి సత్యమును దప్పక బాములకోర్చి యెల్ల రా

జన్ములు దేవతల్ నినుఁ బ్రశంస యొనర్చ నగణ్యకీర్తన

వ్యాఘ్రుడవై మునీంద్రునిఋణంబు తృణంబుగనిచ్చిపుచ్చి యీ

దైన్యము లెక్క పెట్టక ముదమ్మునఁ బొల్పెద వింత యొప్పునే!

624

- ఆ. వె. మేలు మేలు నీవు మేదినికెల్లను, భూషణమవు నిన్నుఁ బోలరాదు
సత్యమున మతోక్తజనునకు నని సుతుల్, గొలిపి మరలు పూలు గురిసి రపుడు.
- వ. పదంపడి హరిశ్చంద్రుండు ద్విగుణితానందుడై కౌశికునికిఁ గేలు మొగిచి
యిట్లను. 626
- క. తల్లియుఁ దండ్రియు దైవం, బెల్లరు నాకీవ నన్ను ఋజముక్తునిఁగాఁ
దెల్లము చేసితి వో ముని. వల్లభ! నీయాజ్ఞ నే నవశ్య మొనరుతున్. 627
- వ. నీవెయ్యది చెప్పినను నాశ్రేయమునకుఁ గని యొందుగాదు నిక్కమ్ముగ నేమి
యొనర్తు నాన తిమ్మనుడు నమ్ముని యిది మొద లీచాండాలునిపనుపున జాగరూ
కుండవై వర్తింపుము, నీకు శుభిష్టుగునని చెప్పి యరిగె; నావుడు జనమేజయుండు
మహాత్మా! యతండు చాండాలసేవకుడై యవ్వానిగృహమ్మున నెట్లు వర్తించె
ననుడు వ్యాసుం డిట్లను. 628
- గీ. అట్లు కౌశికుఁ డరుగుడు నా నృపాలుఁ
గని శ్వపరుఁడిట్లు పల్కు “దొంగవయి పాటు
దువో, మఱేమొకొ? యిందు బద్ధుండవగు” మ
టంచుఁ గట్టించె రజ్జుల నంటఁదీసి. 629
- వ. అట్లంటఁగట్టి యసత్యుండవై పలాయనం బొనర్చుకుండువాఁడ పని దండమ్మునం
దాడించుచుఁ దనపక్కజమ్మునకుఁ గొనిపోయి, 630
- గీ. ఇష్టబంధువియోగార్తు నష్టతేజా, వ్యాకులేంద్రియు నా నృపవర్యు నిగళ
బద్ధనిఁగఁజేసి నిద్రకుఁ బడియె శ్వపరుఁ, డకట! యాతని గని చూడఁదాయె మరల.
- వ. అట్లు నిగళబద్ధుండును క్షద్వాక్కులుండునునై భార్యాపుత్రులం దలించికొని యట్లు
విలపించు. 632
- ఉ. దీనముఖుఁడు సుదుఃఖితునిఁ దేజము దక్కినవాని బాలుఁ దా
నానకవక్త్రయై కని ‘సుతా! బెగదొందకుమయ్య యింతలో’
మౌఁడుఋజంబుఁ దీర్చి నృపమాళి కృపన్ మన కీయవస్థ యె
క్లేనియుఁ బాపు’ నంచు స్మరియించు సతీమణి నన్ను మాటికొ. 633
- గీ. ‘అయ్యయ్యొద్దకు నేగెద’ ననుచు నేడ్చు, సుతుని నోదార్చు నక్కటా! సుదతి ‘యట్లై
యేగుదువు గాని’ యనిచెప్పి యెలమి గల్గఁ. జేసి మఱివించు నేమియుఁ జేయరామి.

గీ. అంతియే కాని యకటః యయ్యతివ నేఁ, మాఁని గృహమ్మునం దసామాన్యనిగళ
బంధమున నిట్లు బన్నుబంధమెఱుంగ, దెఱిగెనేనియు మృతిచెందు నిదియమేఱ.

చ. రమణ నెనంగునట్టి పునిరాజ్యము పోవుట బ ధుమిత్రసం
మముఁకు దూర మేగుట జగమ్ముకెల్ల మహాపతివ్రతా
త్వముగఁబార్యమున్ సుతుఁడు దాస్యమునొందుట నాకు మూఁగే
హము గతియొటయుం దొడరె నాపవ లాపవలంద పైఁబడుకా. 636

ప. ఇట్లు ప్రతిజాలంబగు విధికిఁ దలంకును భావ్యాపుత్రుల స్మరించి కొనుచు నొక్క
నాఁగూడినమ్ములు గడపుఁంత నాపవీరుం డాని బంధనిర్ముక్తుఁ జేసి పరుష
దుర్భాషణంబులఁ దర్జించుచు మృతచేలాపహరణమ్ముకై యిట్లు నియోగించె. 637

క. ఈ సగరితక్షిణమున శృ, శాసము గల దచట నుండి శవవస్త్రసూ
దానము పనిగ న్యాయ్యం, బై నెగఁదెడివృత్తి మెలఁగు మనివరతంబుకా. 638

ప. జర్జరంబగు నీదండంబు గైకొని యయ్యది వీరబాహుం డిచ్చెనని యెల్లరకుఁ
దెలియ సుద్ధోషించునది యని చెప్పి పనిఁనఁ దదాజ్ఞంగొని దండమండితకరుండై,

ఉ. అనఁనాయకుండు బియ్యమై శవమాల్యయుతంబు పూతిగం
ధానుగతంబు ధూమమయ మామిషలోఽపగృహింకంకదు
ర్వానము నర్థదగ్ధశవదర్శనసంగతవైమనస్యసం
దానమునొ శృశానము సదావ్రలపచ్చనకంబు గన్గొనెకా. 640

చ. పెనిమిటి కేడ్చు భార్యలును బ్రేయసి కేడ్చెడిభర్తలుకా దనూ
జన కడలొందు తిల్లులును సోదరికై పగచెందునప్పలున్
మనుమల కేడ్చుతాతలును మామం కేడ్చెడిబాగినేయులై
పనవడు నా శృశాన మతిభైరవశబ్దసమాకులంబునై. 641

ప. ఇట్టి మహాహింసాకారమ్మునఁ గల్పాంతకాలసన్నిభంబును జ్వలన్మాంసవసామేద
“శ్చూయ్, చూయ్” ద్వవిసంకులంబును నగు నమ్మహాశృశానంబున కరిగి యాహరి
శ్చంద్రుండు, 642

చ. వెనుకటిరాజ్యమున్ సుతుఁడు భృత్యులు మంత్రులు భార్యయుం దలం
పునఁ బొడకట్టఁ దన్మయతఁ బొంది దృతిం గనలేక “ప్రేయసిః
నను విదనాడితేః కులమ, న న్నెడఁచేసితేః పుత్రకా, ననుం
గనుఁగొనరావుగాః” యని యఖండగతిన్ విలపించు ఖిన్నుడై. 643

క. కోపనుడగు నావిప్రుని, ప్రాపున మీ రెట్టిపాటు వడుచుంటిరా : మీ
యాపదలు నే నెఱుంగ నా, యాపత్తును మీకు నెఱుంగ నయ్యడినె కటా. 644

హరిశ్చంద్రుండు శృశానమ్మున నుండుట.

క. అని చింతించుచు దర్శం, బును దప్పిన నరుడు కుభము వొందఁడు యత్నం
బున నది రక్షించిన న, జ్ఞునకు సుఖమును యశంబు నమకూరు నొగిణ. 645

చ. కావున నెప్పొటనేని ధర్మరక్షణంబు కర్ణంబని తనకు వీరబాహుం దాజ్ఞాపించిన
చందమ్మున వచ్చుశవమ్ములఁ గనుంగొనుచుఁ దత్తన్మూల్యగ్రహణంబున కటు
విటు నరుగుచుఁ దత్తత్కృత్యమ్ముల జాగరూకుండై రజోద్దిగ్ధనర్వాంగుండై
మెలఁగుచు. 646

ఉ. ఈ శవమూలమై మనకు వింతధనం బొడఁగూడె మీఁద నా
యా శవకారణమ్ముగ శతాదిక మూల్యము వచ్చు దీన బూ
మీకున కింత, యింత మనయేలిక మాలని, కింత నా కటం
చాశమెయిగా జరించు నొకఁడై దృతజీర్ణవలైకకంఠుడై. 647

క. నానశవౌదనాదన, దూనానూనఱ్ఱిదార్తికోఁ దన్మూల్యా
దానశిరస్కుఁడుఁ దదృ, స్మానుగతాంగుండు నగుచు నవనిపుఁ దవటన్. 648

చ. పవయను రాత్రియున్ నిదురఁబాని వసాదికలి ప్రపాణియై
శవములరాక చూచుచు విష క్తచిలోచనుడై శ్వపాకజా
తి వలుకురీతిఁ బల్కుచు మదికా మఱియొండు నెఱుంగ కొక్కయేఁ
దవశత నిట్లు పుచ్చె, నదియౌ శతవర్షనమంబు పార్థివా. 649

చ. అంత నొక్కనాఁడు రోహితుండు సవయస్కులగు విప్రబాలరం గూడి పురమ్మున
కనతిదూరమ్మున కేగి యచ్చటఁ గొందొక క్రీడించి రాఁబోవువాఁడు ముందట. 650

గీ. అల్పమూఁడ్ములును మఱి యగ్రసహత, ములును గోమలములును దర్బలను జూచి
యార్యునకు నివి యుక్తమ్ము లనుచుఁ గట్ట, కట్టి సమిధాదికమ్ములు దొట్టి భక్తి. 651

చ. ఇట్లు తన యేలిక యగు విప్రునకుఁ గూర్పువాఁడై పాలాశాది కాష్ఠమ్ములతోఁ గట్టిన
మోటొకటి శిరమ్మున నిడికొని భాంబై నయెడ దింపికొని భేదంబు నొందుచు
జలంబు సప్రాప్తంబైనఁ ద్రావుచు వచ్చునెడ నొక్క వత్మికమ్మునఁ గాష్ఠభారంబు

- దింపి మరల నెత్తికొనునంత విశ్వామిత్రప్రేరితంబై యొక్క సర్పం బతిమోర
విషరూపితం బవ్వల్మీకంబు నిర్గమించి. 652
- క. ఆ నృపసుతునిం గఱచిన, మేనెఱుంగక పడియెఁ దోడ మెలఁగెడి బాలర్
దీనులయి వేగ చని రా, ట్పానుజననిఁ గాంచి కొంత శోకము గదురన్. 653
- ఆ.వె. వినుము విప్రవాసి! తనయంత నీసుతుఁ, డరుగుదెంచె నాటలాడ నెంచి
యచటఁ బాము గఱచె నంతట భీతిల్లి, వచ్చినార మిటను వార్తఁ దెలుప. 654
- క. అను వలుతు వజ్రపాతం, బున కెసయై రాజపత్ని పొరిఁబొరి మూర్ఖుఁ
బనుపడి నఱకిన కదళీ, మనతరువుంటోలెఁ బడియెఁ గష్టముపాలై. 655
- వ. అంత నన్విప్రుం డరుదెంచి శీతబోదకంబు చల్లిన అబ్ధసంజ్ఞయై విలపించు నాశైబ్యం
గని యతం డిట్లను. 656
- ఆ.వె. ఈప్రదోషవేళ నేర్చుట లక్ష్యక, రంబు గాదనుమఁ గుంబు నెఱిగి
నా గృహమ్మునందు నాతిరా! యేడ్చెడు, సిగ్గులేదె యిదియఁ జెప్పవలెనె. 657
- వ. అని నిష్కరుణుండై తన్నుం దిట్లు నన్విప్రుని కుత్తరం బీసేరిక తన్మయచిత్తయై,
క. కన్నీరు కాల్యగట్టఁగఁ, దన్నెఱుంగక కరుణ మెలయఁ దద్దము శోకా
భ్యున్నతి నెఱుఁగెత్తుచు నే, దెై న్నందనుఁ దలఁచి “యెంత చేసితి” వనుమా. 658

శై బ్య పుత్రమృతికి శోకించుట.

- వ. ఇట్లు వికీర్ణకేళియై యొడ లెఱుంగక మిన్ను మన్ను నొక్కటిగా నొలుచుచున్న
రాజపత్నికి దుర్మార్గుండు పాటుం డిట్లను. 660
- క. ధనము తగినంత యిచ్చితి, నిఁఁ దెచ్చితి నింటివనికి నీవీగతి న
మ్మును మోసపుత్రై? దాసికిఁ, జనునే యీ రీతి? నిన్నుఁ జంపెద మొండీ! 661
- వ. అని తన్నుఁగొట్ట నుంకించు నక్కఱినాత్మక కారాజపత్ని మహాత్మా! నన్నుఁగొట్ట
కుము నాసుతుండు సర్వదాపుండై మృతుండయ్యె. 662
- క. కరుణించి యాజ్ఞ యిచ్చిన, సరిగెద నాపట్టి నాకులాభరణము తా
నురగవిషమ్మున నెచ్చట, మరణము గనె నటకు; నన్ను మన్నింపు మొగిన్. 663
- క. ఇఁక నీ జన్మమునకుఁ బు, శ్రకుమోముం జూచు భాగ్యదళ గల్గదు నేఁ
టికి బుణము తీతె నొక్కిం, త కరుణ నన్నటకుఁ బంపఁ దగదె మహాత్మా. 664

వ. అని కన్నీరు వట్టుగా రోదనంబొనర్చు నమ్మానినికిఁ గ్రుద్దంతై వృద్ధుం డిట్లను. 665

గీ. ఓసి దుర్మార్గురాలఁ నాదాసివయ్య, నింటివనులను డించి నీ వేగితేని

యెవఁడు నీతాత యిప్పని నెల్లఁజేయు, స్వామికార్యవిఘాతంబు నలువనగునె. 666

వ. ఎవ్వందేని వేతనంబుగొని స్వామికార్యంబొనర్చుఁ డవ్వఁడు మహారౌంపనరక
మ్మునం బడి యొక్కకల్పంబుండి పడంపడి కుక్కుటంబై జనియించు. 667

గీ. ఐన నాకేల నీయెడ నఖిఁధర్మ, ములును వమ్మగ వచియింప, మూర్ఖులందు
నీచుండును వ్యర్థమై నెగడు నీతి, చౌటనేలను బడ్డ బీజంబు పగిది. 668

వ. నీకించుకేనిఁ బరలోకభయంబు గలదేని వచ్చి యింటి కార్యమ్ములు చక్కఁబెట్టు
వని నిఘ్రువమ్మగఁ బల్కునర్థరాసురున కమ్మగువ వేపమాన యగుచు నిట్లను.

క. ఒకయింతలోన మృతపు, త్రకుదేహము చూచివత్తుఁ దడయక నాపై
నకరుణదృష్టిం జొనుపు ము, పశ్చతిం బొనరింపు మింత పాటిగనేని. 670

వ. అని చరణమ్ములం బడి యతికరుణమ్ముగ నేడ్చు నమ్మగువం గని కోపోద్రేకమ్మున
నతం డిట్లను. 671

గీ. కొడుకు చచ్చిన మా కేటిగొడవఁ యింటి, పనులు తక్కుక చేయుము గొనము గలిగి
కానిదో మత్కళాఘాత మూని వీఁపు, బ్రద్దలగు మున్నెఱుంగవే పడఁతి నన్ను.

వ. అని పుయిలోడక పల్కునప్పాపాత్మునకు మాతాడక దైర్యం బవలంబించి తత్త
ద్గ్రహకృత్యమ్ము లొనర్చి పాదసంవాహన మొనరించునంతకు నర్థరాత్రంబు
గతించెఁ, బిమ్మట నాపె కాతఁ డిట్లను. 673

క. ఇఁకఁ జనుము నీదుపుత్రకు, నకు దాహాదికము వే యొనర్చి గృహమునొ
ద్దఁ, బ్రొద్దువొడుచునాయం, తకుఁ బను లొనరింప రమ్ము తడసెడు సుష్మీ. 674

వ. ఇట్లు తదనుజ్ఞాతయై యేకాకినియై విలపించుచు యూచిత్రప్తయగు కురంగివదువున
పత్నిహితయగు గోవు విధమున నరిగి పురమ్మునకు నవుల ననతిదూరమ్మున
నొక్కెడ మృతుండై పడియున్న పుత్రుంగని హాహానినదమ్ము దనర దరికేగుచు.

గీ. పడినమ్మును నెదురేగువాఁడ విప్పు

దేల రాఁ వింత కోపింప నేల నీకు,

“నంబ”ఁ యని పిల్వరాదె నాయన్నఁ యనుచుఁ

దొట్రుపాటొప్ప నేగి సుతుపయఁ బడియె. 678

వ. అట్లు పడి మూర్చిల్లి కొంతవడికిఁ దెలిసి బాష్పమ్ము లొలుకుచు నబ్బలకువి బాహ

పులంబట్టి కౌగిలించుకొనుచు నకనిమోమున మోమిడుదుఁ గరమ్ములచే నురమ్మును
శిరమ్మును మోడుకొనుచు, 677

క. హాపుత్రాః హాపుత్రాః, హాపుత్రాః యనుచు మిగుల నార్తస్వనయై
యావదంతి యదతి యంతయు, వాపోవఁ దొడంగెఁ దీర్పువారలు లేమిఁకా. 678

వ. పదంపడి పతిం దలంచుకొని, 679

క. ఓనరపాలకః నీసుతుఁ, దీనాటికి నిట్లు లాయె నిప్పుడ చనుదే
వే, నేఁడు దక్కినకా నీ, సూనుని వక్త్రంబు మరలఁ జూడం గలవే. 680

వ. అని వెండియుఁ బరిపూర్ణరాకాసుధాకరుం గ్రిందుపఱచు నబ్బాయిని మొగమ్ము జీవిక
భ్రాంతిం జూచి యట్లుగామికి మరలఁ బెచ్చుపెరుంగు దుఃఖాతిరేకమ్మున మూర్ఛ
తయై కొంతవడికిఁ దెలిసి యబ్బాయిని మొగమ్ము కరమ్మునం దిడికొని యిట్లను.

చ. శయనమునుండి లెమ్మిది నిశానమయం బిటఁ బ్రేతభూతనం
చయము చరించుచుండెఁ బెలుచం గడు నార్చుచునుండె నక్కః ల
య్యయ్యః నినువీడి మిత్రులు రయమ్మున నిండ్రకు నేగిరయ్యః ని
ర్భయమున నీకు నిట్లునికఁ బాడియఁబయ్యః నృపాలపుత్రకాః 682

క. వే యనురాగమ్మున లే, వేః యను మన విప్రనింటికేగన్వలె రా
వేః యనుఁ దల్లిని విడిచెద, వేః యనుఁ బ్రతివచన మొసఁగవేః యను నార్చిన్.

ఉ. తల్లిని గాన యేనుః ననుఁ దక్కిరులంబలెఁ జూడనేల ? నా
యల్లము చల్లఁజేయుటకు నుద్భవ మంది యనాదరింతె ? సం
పల్లవమేని లేక పురిఁ బాసియు నొక్కనియింట దానినై
చెల్లియు నిన్నుఁ జూచికొని జీవము దాల్చితిఁగాదె పుత్రకా. 684

ఉ. ఆయువు దీర్ఘమై పృథివి కింతకు నేలికయై నిరంతర
శ్రీయును విద్యయుఁకా యశముఁజేవయు నీఁగియు విప్రపూజయున్
బాయక తల్లిదండ్రులకు భక్తుఁడనై యితఁదొప్పఁ బుత్రిపౌ
త్రాయతి సంఘఁ బుట్టినపు డగ్రజులాడుట కల్గయేనుతా. 686

గీ. చక్రమత్స్యాదిరేఖలు స్వస్తికర్ష, జాదిరేఖలు నీదు కరాంబుజమున
నాయురారోగ్యదంబులై యలరు నవియు, వమ్ముచేసితె నాదుపాపమ్ము కతన. 688

కా. నీరాజ్యమ్ముచు నీ డినంబు మఱియన్ నీ మంత్రులున్ నీదు ది
వ్యారామమ్ములు నీమహర్మ్యములు నీదొ నాతివక్రంబు ను

- శ్రీ రంజితేడి నీహయమ్ములు కరుల్ సింహాసనంబేడ న
య్యా రాజేంద్ర : సమస్తమున్నదిచి నీవారోము జేరితే. 687
- వ. అని మఱియును బతి నుద్దేశించి వారని దుఃఖమ్మున. 688
- సీ. కుంకుమాదికమునఁ గొమరారు నీవక్ష , మతిబాల్యమున నెవ్వఁ డాత్మదేహ
సంగతమాలిన్యసంగతిచే బంకి , లంబుఁ జేయు, ఫాలమ్మునందు
మృగనాభివంకంబు మెదపి తీర్చిన తిల , కంబును జూచి యంకస్థుఁడగుదు
నెవ్వఁ డద్దానిని నవ్వుచుఁ దుడుచు, నిం , కెవ్వని మొగము నాకెల్ల వేళ
- గీ. మృత్యుమాకులమయ్యను మేల్చి ముద్దువచ్చు. నీ యా కనూజఁ డివ్వడువున మృతి
చెందె నాయీమొగం బరవిందతుల్య , మయ్య నీఁగలకును నేలవయ్యె నదివ.
- గీ. దైవమా : పూర్వభవమున దారుణమగు, కృత్య మెయ్యది చేసితిఁ : గీకు లిట్లు
లే కతమ్మున నాకట్టె ? నేరికేని, గీకులును మేలు లనునని కేవలములే : 690
- క. హాపుత్ర : హా కుమారక : , హా పుణ్యానిధాన : హా మహారాజకనూ
జా : పాపాత్మిక యిది యని, యీ పాటన్ విడిచిపోతివే యింకమెయిన్. 691

తలవరులు శై బ్యంగట్టి తీసికొనిపోవుట.

- వ. అని సారెసారెఁ జింతిల్లును నెఱఁగెత్తి మహాఘోరమ్ముగ రోదనం బొనర్చు
చున్న యా పతివ్రతకడకు నారెకు లేతెంచి నీ వెన్నతెవు ? పతి యెయ్యెడ కరిగె :
ఁట్టి నిశీధనమయ్యున నొంటిపాటున నిప్పాట శోకింప నేమికత ? మృని యడి
గిన దుఃఖార్థవమగ్నయగు నా రాజపత్ని నిరుత్తంయై యెప్పటియట్ల శోకించుచుండె
నంత వారిని నఁకయగ్రస్తై. 692
- క. శ్రీ గారు బాలమాతని, నాఁగఁదగు నెంత విప్సినన్ బలుకమికిన్
మూగయె : యిబ్బొకం నెం, దేఁ గొని భక్షింప ఁటకు నేతెంచెనొకో. 693
- వ. అని తత్రుఱమ్మున దౌడవ్వల కరిగి ధృతికత్త్రపాణులై యియ్యది యెద్దియేని నొక
భేదరి గావలయు నట్లుగుటంజేసి మఁకు ఎద్దియని యందఱు నొక్కపెట్టన వచ్చి
యంబంగట్టి కేళభాంబు వట్టికొని చాఁదాలవాటికఁ దీసికొనిపోయి యియ్యది
బాలమాతనియగు భేదరి గావున వధింపు మన వాడేతెంచి కాంచి వారల కిట్లను.
- చ. అనముము నివ్వరిం గలుగు నర్పణలం దినుచున్న నొక్క ఘా
తని యని ఁచు నెప్పుడును దీనిఁ గనుంగొననేరవైతినే

- ర్చన నిటు కట్టి తెచ్చితిరి భూరియశమ్మగు మీకుఁ బట్టజం
బునకు సుఖమ్ము కల్గు విడి పుట్టిన బాలర నెల్లఁ జంపెడిన్. 695
- చ. పెలుచనఁ గొంపరిం దగులఁబెట్టెడివానిని దారిఁగొట్టు చు
ష్కలుపుని విపులఁ శకులఁ గాంతలఁ జంపెడివాని మేటియో
గ్యుల నెదిరించువానిఁ గలుఁగ్రోరెడి దుర్మదు దేశికాంగనన్
గలసినవానిఁ జంపుట నికామచూసుకృతప్రదంబగుఁ. 696
- చ. ఇట్టి కార్యమ్ము లొనర్చువాఁడు బ్రాహ్మణుం డనియు నంగన యనియు జూడక
వధ్యులని చెప్పి యతికోపమ్మునం బట్టి కొట్టి కెలననున్న తన యనుచరు హరి
శ్చంద్రుం దిలిచి యిట్లను. 697
- క. ఇయ్యది బాలరఁ జంపెడి. దయ్యము ప్రి యంచులోనఁ దలఁపకు మింకఁ
జయ్యనఁ గడతేర్చుము మే, లయ్యెడు లోకమున కనుదు నానందరుఁడున్. 698
- గీ. వజ్రపాతోపమమ్ము నప్పలుకు విని మ
హాత్మ ! యింకెద్దియేనియు నాజ్ఞ యిమ్ము
శక్యమేనియు నయ్యది నలుప నేర్తు
నకట ! ప్రిహత్యఁజేయఁ జేయాడుచెట్లు. 699
- క. అనవుడుఁ జాండాం డను, ననుచర యని కేలఁ గొని భయంపడ కిద్దా
నినిఁద్రుంపుము పుణ్యంబగుఁ, జనునే ? శకుఘాతసేయు చాన క్షమింపన్. 700
- చ. నావుడు నృపాలుం డిట్లను. 701
- క. వనితల యత్నమ్మునఁ గా, వనగున్ బురుషుండు జ్ఞానవశమున నజ్ఞా
ననియతిఁ జంపినద్యుక్తా, ధ్నునకున్ నరకమ్ము గల్గు రూఢిగననుడున్. 702
- క. ఒకప్రాణము వలనఁ జగ, మకలంకత్యమునఁ బొడలనప్పుడు లోకా
వకృతినృభావ దుష్టా. త్మిక దీని న్నలుక వలవదే ? సుకృతార్థుల్. 703
- చ. ఇయ్యది శునేకుల బాలర వదియించె నిద్దానిం జంపుట యావశ్యకం బాయుధంబు
తైకొను మనుడు నాకండిట్లను. 704
- క. చాండాలరాజ ! నాకుం, గొండికతనమాది యంతకుం బొలఁతుకలన్
ఖండింప ననుచు వ్రత మి, ట్లుండన్ నన్నిందుఁ జొరపు బుదితంబగునే. 705
- చ. అనవుడు స్వామికార్యమున కిద్దముచెప్పుటకన్న దోషముం
దునె ? మఱియొందు ; నాననికిఁబుల్ ప్రతిచెప్పెదె : యట్టిద్రోహముం

బొనరుచు నీకు నారకసముద్భృతి యెన్నటికేనిఁ గల్గనే
రుసె : తగువేతనంబు గొని ద్రోహము సేసెదె దుష్టబుద్ధివై.

706

చ. అన నరపాలకుండను మహాత్మ : జగమ్మున నీకు శత్రుఁ డుం
డిన ననుఁ బంపు మింద్రుఁడు కడిందిబలమ్మునఁ దోడు వచ్చినఁ
దునిమెద వాని నొక్క పెనుతూపున ; మేదినికెల్ల నిన్ను నా
భునిఁగ నొనర్తు నియ్యబలఁ ద్రుంచుట నాపని గాదు నావుడున్.

707

ఉ. “కూలికివచ్చి పాలికిటు కూయఁగ” వచ్చునె ; న్యాయమేది ; బాం
దానియింట దాసుఁడు హుటాహుటి భూరులవల్కు లాడఁగాఁ
బోలునె ? చాలుఁ జాలు ననిపూని కరమ్మున నడ్డువెప్పకీ
బాలకహంత్రిశీర్షము చివాయనఁ ద్రుంపుము నిర్దయాశ్మితన్.

708

ప. అని ఖడ్గం బొసంగుటయు స్వామికార్యార్థి గావునఁ గైకొని దగ్గఱ జని యన్యోన్య
జ్ఞానంబు లేమి నాపె కిట్లను.

709

క. ఓవనిత : నాదు హస్తము, చేపం గడలుకొనునేని శీర్షచ్చేదం
లేవడిఁ జేసెదనని న, ద్భావుం డవ్వనితఁ జంపఁ దత్పరుఁ డగుడున్.

710

చ. తనమరణంబు నెమ్మదిని దద్దయుఁ గోరుచుఁ బుత్రశోక మా
ర్తి విగుడఁజేయ నిట్టులను దీనత దోషగ, నో శ్వపాక : నా
తనయుఁడు ద్రెల్లై నక్కెలనఁ దత్తనువున్నది దానిఁదెచ్చి నీ
పనుపున నియ్యెడఁ జితను బన్ని దహించెదఁ దాకుమంతకున్.

711

ప. నావుడు హరిశ్చంద్రుండు దర్మాత్ముండు గావున “నట్ల యొనర్చుము పోయి ర”
మ్మని యాజ్ఞ యిచ్చిన, హాపుత్ర : హాబాలక : హాతనూజ : యని మాటిమాటికిఁ
గుండుచు నరిగి యబ్బాలకుం దెచ్చి శ్మశానమ్మున నునిచి యాక్రోశించుదానిఁ బాంసు
ద్యస్త శిరోరుహ నతిమలనఁ గృశాంగి జన్మాంతరసంగతనాఁ దగుదాని నప్యరమ
పతివ్రత నాత్మపత్నిగాఁ జిరవిరహసంగతుండగు కతన నెఱుంగక యా నృపేం
ద్రుండు తెరిచి కరిగి శవమ్మున నున్న పత్రమ్ము లాగికొనుటయు నయ్యదియు
నగ్రమ్మున నున్న యతిని పతికృశాంగు నన్యరూపు నాత్మధర్మనిఁగా నెఱుంగదయ్యె.

క. లంకమున బాలు నిడికొని, కొంతుచుఁ బలుమాలు దలఁచికొని యేడుచు న
ప్పంకిజముఖి దరి కరిగిన, జంతె హరిశ్చంద్ర మనము సంశయహతమై.

713

హరిశ్చంద్రుండు తనపత్ని నెఱుంగుట.

- సీ. చంద్రునిఁ గాదనఁజాలు వక్త్రముసౌంపు , గండముల్ దర్పణబండములగుఁ
గుంచితాగ్రమ్ములు కోమలములు నీల , ములు దీర్ఘములు పెన్నెఱులు దలంపఁ
గనులు రాజీవముల్, పునఃపూజన్మతాం , సములు, వక్షము విశాల, మధురంబు
బింబమ్ము, పాదముల్ పృథులము, లంగుళుల్, సూక్ష్మముల్, నాభి యసూక్ష్మబింబము
- గీ. మఱియు లక్షణముల వీఁడు మానవేంద్రు , నింటఁ బుట్టినకొడుగు నింతనిజము
కాలవశమున నిట్టి దుర్గతికిఁ బాలు , పడియె నదిదాఁట లేఁడుగా బమ్మయైన. 714
- ప. అని కొందొక విచారించి పునఃపునరాలోకినం బొనిర్చుచుఁ గ్రమక్రమమ్మున, 715
- చ. వెనుకటి రీతులెల్ల స్మృతివీధిఁ దగుల్కొని చేరవచ్చి నం
దనుఁ డని నిశ్చయించి పరితాపము పట్టఁగలేక పుత్రకా :
యని విలపించుఁ గన్నుఁగవ నక్షులు కాల్యలు గట్ట “నాతమా
జనకె తటస్థ మాయె నిటు శోకము నెట్లు భరింతు నక్కటా.” 716
- ప. అని పలుతెఱఁగుల శోకించు నజ్ఞనపాలుని భర్తగా శంకించి కైబ్య యిట్లను,
మహాత్మా : నీకియ్యోడ నిట్టిదుష్కార్యమ్మున నుండుటెట్లు కలిగె మ మ్మెట్లు మఱ
చితి వనుచు దుఃఖావేశమ్మున విధి నుద్దేశించి, 717
- క. ఓవిధి : యేవిధిఁ జేసితి , భూవిభునిఁ ద్రిశంకుపుత్రుఁ బూతవరిత్రున్
శ్రీ వెలువరించి సుతభా, ర్యావిక్రియమునకుఁ జొనిసి యంత్యజకులుఁగాన్. 718
- ప. అను నాకె నాత్మపత్నిగా నిశ్చయించి యాదుఃఖ మంతయు విధిప్రేరితంబై నాకై
వచ్చిన యది యని వగచుచు, 719
- క. ఈ తరుణి నాతలోదరి, నాతనయుం దీశవంబు నా పాపచుఁ యీ
యాతనకు హేతువని నం, జాతార్తిన్ మూఁచుటొందె జనవరుఁ డంతన్. 720
- ప. రాజపత్నియుఁ దనపతిదురవస్థచే ద్విగుణితశోకయై మూర్ఛిలై నంత గొంతపడికి
దెలిసి నరిపాలుండు పుత్రుఁజూచి యిట్లు విలపించు. 721
- క. అన్నా ! దీనంబై కడుఁ, జెన్నుదఱిఁగి యున్న నీదు చిన్ని మొగము గ
న్గొన్నంత మన్మథము పగు, ల న్నేరకయుండె నిది శిలయొ వజ్రంబో, 722
- ఉ. హాసుత ! హాకుమార ! తనయా : వినయాకర ! “తాతతాత” యం
చానమెయికా ననుం బిలుచు న్నవ్వుదదృష్టమ ! యేమిదోనముం

జేసితి నోయి : నన్నుఁగని చెచ్చెర మున్వలె వచ్చి మేనిపై
భాసిలపంక మంటుగతిఁ బ్రామికొనంగదవోయి నవ్వుచున్.

723

మ. అకటా రాజ్యము బంధుసంతతియు దవ్వైపోయెఁ జాండాలవా
టికి నేతెంచితి వల్లకాటి నిటు లొంటిన్ వాసముఁ జేసి నే
వకవృత్తిన్ మనుచుంటి నియ్యదియు దైవం బోర్వఁగాలేక పు
త్రక : పాముం గఱపించెనే నిను : నసాధ్యంబెద్ది యద్ధాతకుకా.

724

క. ఘోరవిషవహ్నిఁ బంచత, గూరిసనిసుఁ గనులఁజూడఁగూడెనే నా కం
చారాజర్జి విచారా, దీరుండై యక్కుఁ జేర్చె తెగనివగ నుతుకా.

725

క. మృతసుతుఁ గొఁగిది విడుకొని, సుత సుత సుత యనుచు నెగడు శోకభరమునన్
స్మృతిచెడి మూర్ఛకుండై పడె, సుతశోకముకన్న నొండు శోకం బున్నే.

726

ప. ఇట్లు తేకువ నెడి మూర్ఛకుండై పడియున్ననరపాలు నీక్షించి శైల్య స్వలక్ష
ణముల నీతండు విదృష్టజనమనశ్చంద్రుండగు హరిశ్చంద్రుండకా నిశ్చయింపనగు
నని వెండియు,

727

ఉ. ఉన్నతిమై తిలప్రసవమో : యన నొప్పెడి నానతీరు, సం
పన్నశినాక్షికిం దగిన వక్త్రము, చారురదాశిసారు, పే
రెన్నిక నొప్పు వాక్చటిమ మిన్నిటికిం బయివచ్చు నీతఁ డొ
నన్నరనాథుఁ డెవ్వని యుదారయశంబు త్రిలోకపూజ్యమో.

728

గీ. ఆ హరిశ్చంద్రుఁ డీతండ యైన నీ శ్మ
శానమున నుండు పేలోకో : నత్యసంధుఁ
డనుచు సుతశోక ముడిగి యయ్యతివ సంత
సమును విస్మయదైన్యముల్ వనఁగఁ జూడె.

729

గీ. భర్తృపుత్రశోకముల భార మెక్కు
డై నహింసఁగరామి నయ్యతివమిన్న
మూర్ఛపడి కొంతవడి లేచి మోసయునంత
మరల నరిసాథుపై దృష్టి మాసముగ.

730

చ. నిలిపి “స్వపాల : యెంతకును నిందుడ కాఁడె విధాత వానికిం
గఁడె జగదప్పయున్ దయయుఁగార్జ్యమకార్యమునాఁగ నక్కటా :

యిల సకలంబు దర్శగతి నేలెడి దేవనమాను నిన్ను వం
తల తెలుచేసి మాలసికి దాసునిఁ జేయునెకీర్తియొనె.

731

గీ. రాజ్య మెడచేసి పుత్రదారక్రయంబు

నకుఁ జొనిపి యంతఃబోక యంత్యకుఁడఁగా నొ

నర్పియును నీడఁబోవఁడు నాథ : యేమి

తప్పొనర్చితి వవివదాతయెడ నీవు.

732

మ. ఆకటా : యియ్యెడఁ గానరావుకద నీదొ నాతపత్రంబు, ల

చ్చికిఁదావై రతనంపుఁ గూర్పుగల నీ సింహాననంబున్, యశః

ప్రకటంబైతగు చామరద్వయము, పార్శ్వస్థాయి మంత్రాద్రి నే

వక బృందమ్మున, మంగళధ్వనులు, దీవ్యద్వాజి సంఘంబులున్.

733

శా. ఏ నీ వేగెడివేళ రాజమణులున్ భృత్యత్వముంబూని ముం

దై నేర్పొప్పుఁగ నాత్మచక్రముల రిద్యాపాంసుసంకుద్ధిసం

ధానంబుం బొనరింతు రిట్టి ధరణీనాథుండవై నీవు నీ

కొనే దుర్బగమా శ్మశానమున నిట్లావాసమున్ జేయఁగన్.

734

ప. వెండియుఁ గపాలనంకులంబును ధటీపటనిర వ్రరమ్మును మృత నిర్మాల్యసూత్రాం
తర్లగ్నకేశసుదారుణమ్మును వసావిష్పంద సంకుష్కమహాపటలమండితంబును
భస్మాంగారదగ్ధాస్థిమణ్డానంపుట్టిభీషణంబును గృధ్రగోమాయనాదార్తమ్మును బుష్ట
క్షుద్రవిహంగమమ్మును జితాధూమాయతపటనీలీకృతదిగంతరంబును గుణపాస్వా
దనసంప్రకృష్టనిశాచరంబునునై దూనంబగు నీ శ్మశానంబున దుఃఖికుండవై
యెట్లుంటివని శోకపరవశయై యతని నాలింగనంబు చేసికొని,

735

చ. నరపరమాశిమావితకనత్పదపీఠ : మహీమహేంద్ర : యి

క్కురణీ ఘటియైలైఁ గల గాదుగదా : నిజమేని ధర్మత

త్పరునకు నీకు నిట్లయిన దర్మముతోడిక నేరికొ : ఋతా

దరు లెవ : రెవ్వ రార్జవవిధమ్మున నుండెడివార : లెయ్యెడన్,

736

క. ఆని యెడగలుగని దుఃఖి, మ్మున నేద్రెడిదాని కవ్వకుండు తనకు మా

ఁని దాన్యము గల్గిన మే. టి విమిత్తము పెప్పె బల్ కడింది వగ దగన్.

737

చంద్రమతి పుత్రుండు మృతియైన చందము పతికిఁ దెల్పుట.

చ. ఇటు దనపాటు చెప్పి కడుహెచ్చిన శోకము పేర్చి నార్చిం
వటుఁడగు ప్రాణనాథునకుఁ బట్టిఁ మృతింగను చందమెల్ల దు
ర్బటమగు వంతవెంపునఁ బరంపరగా వదియించె నాపె యం
తట సృపుఁ డాత్మజాతు వదనమ్మున వక్త్రముచొన్ని భిన్నుడై. 738

వ. తన్మయుండై యేమియు నెఱుంగక శోకించుచుండె నట్టి భర్తంగని తైబ్య
యిట్లను. 739

క. స్వామిద్రోహము నేయకు, మో మానవనాథః సత్యముడిగెదె ? నాపైఁ
బ్రేముడి నెడచేసి శిరం, వీమెయి నలుకుము విధాత కెదముద మొదవకా. 740

చ. అనవిని రాజు మూర్ఖఁగొని యంతనలేచి 'మృగాక్షిః యంతమా
టనఁడగునే ? యశక్యకృతి కాదునె చేతులు ? నాక కాక యె
వ్వనికిని" నాగ నమ్మగువ వల్కఁ "బునర్భవమందునిన్ను నా
థునిఁగ నొనర్ప దేవికి నతుల్ పదరించితి నెమ్మనమ్మునన్. 741

క. ఇఁకఁ దడయనేల సత్యం, బకలంకము గాఁగఁ బ్రేమ మఱఁజేసి శిరం
బొక వ్రేటునఁ దున్ముము మీ, న్నక వెనుదీయంగ నేల నరనాథుఁడవై. 742

వ. నావుడు నరపాలుం డఖండంబగు దుఃఖావేశమ్మున మూర్ఛితుండై యంతన తెలిసి
పుత్రమొగంబు చుంబించుచు భార్య కిట్లను. 743

ఉ. ఓనలిసాక్షిః యింక భువినుండఁగ నోవ శరీరధారివై
కానఁ గృశానుసంగతినిఁ గ్రాగి పరమ్మున కేగుదెంతు నకా
బ్రాణసమంబుగాఁ గను శ్వపాకునియానతి చెంద కిప్పవిన
నేనయి చేయుచో నిదట నిందయు నవృట హానియుండగుకా. 744

క. చచ్చియు నీపాపమ్మున, వచ్చెడిజన్మమ్మునన్ శ్వపాకునిదాన్యం
బచ్చువడఁ గాంచు బొప్పనె, విచ్చలవిడి లేనిబ్రతుకు వృథ యెవ్వరికికా. 745

గీ. ఏది యెచ్చైన, దుఃఖమ్ము నెనయుకంటె, మేనిసంబంద మెడలుట మేలుకాదె
లేక కౌక్కురులు పుట్టి లేఁచయను, నంద మృతిచెందఁ బాప మేమాచరించెః

క. కులము నెగడించు నీతిం, డలఘుం డని నమ్మియుంటి నకటాః జగదే
కలలితుఁ బుత్రకుఁ బాసియు, నిలపై మనఁగంటినొకని భృత్యుఁడ నగుటకా. 747

గీ. లేనిస్వాతంత్ర్యమును బూని లేమ యిపుడు

ప్రాణములు వాసి యేగినఁ బరమునందు

వైతరణియందు నసప్రతపమునందుఁ

గలుగు దుఃఖంబు దీనికిఁ దులయఁ గాదె.

748

చ. లలనరౌ యెట్టులైనను జ్వలజ్వలనమ్మున మక్కుమారుతోఁ

గలసి శరీరమున్ విడుతుఁ, గాదనినఁ మరలింప కాజ్ఞ నా

వలన రయమ్మునం గొనుము బ్రాహ్మణునింటికి నేగి దాసి వై

యలయక యమ్మహామహనియాజ్ఞ మెలంగుము జాగరూకతఁ.

749

క. దానములు చేసి యగ్నాఢ్య, దానమ్ము లొనర్చి గురులఁ దనిపితిమేనిఁ

మానిని. మన మూగురకున్, దానగు సంబంధ మమరదామమునందున్.

750

వ. ఆట్టి సంబంధమిఁక నీలోకమున దుర్లభం బదియునుంగాక యెన్నఁదేని రహస్య
మ్మునఁ బరిహాసమ్మునకుఁగా నిన్నవమానించి యుండుదునయ్యది జ్ఞమింపు మిఁకఁ

బునర్దర్శనాకాంక్షిణివై దర్శమ్మునకుఁ గట్టువడి యవ్వీప్రసంగి నుండి రాజపత్ని

నను గర్వమ్మున వారి నవమానింపక యెద్ది పంచినను నలుపుట నీకుఁ బరసాదనం

బని బోధించుపతికిఁ బతివ్రత యిట్లను.

751

క. నరనాథ నాకమైనన్, నరకం బయినఁ హితంబు నాతికిఁ బతితో

మరణంబు, నేను నిప్పుడ, యరుదెంచెద నీపిఱుండ నవహితమతివై.

752

వ. నాపుడుఁ బరమ పతివ్రతాశిరోమణివగు నీకు నియ్యది యొప్పదే : యిట్లానర్తువు

గాకయని సహగమనం బంగీకరించి చిత నేర్పటచి యందు సుతకశేబరం బమర్చి

భార్యాసహితుడై, యంజలిమఱించి పరమేశ్వరియు శతాక్షియు జగదీశ్వరియుఁ

బంబకోశాంతరగతయుఁ బుచ్చబ్రహ్మస్వరూపిణియు రక్తాంబరవరీధానయుఁ గరుణా

రససాగరయు నానాయధధరయు జగత్పాలనతత్పరయునగు జగదంబ నాత్మం

దలంచుచు నగ్నిసంధానం బొనర్చునయ్యెడ.

753

బ్రహ్మాది దేవతలు ప్రత్యక్షంబగుట

ఉ. వాసవుఁ డాదిగాఁగల సువర్చ్య లఖర్చరయం బెఱర్చ న

గ్రేసరుఁగాఁగ ధర్మ నిధి ప్రీతిమెయిం బొడనూపి “మేలుమేల్

నీనరివారు లేరు ధరణీధవ : సత్యసహాయ : నాకనం

వాసుల మేము కిన్నరులు వారలు వీరలు సిద్ధచారణుల్.

754

వ. అనునంతఁ బితామహం దీక్షితుఁ. 755

గీ. ధర్మరూపుఁడ నేను బితామహండు, వీర లందఱు సురలును జారణులును
గిన్నరులు రుద్రు లశ్వినుల్ నిన్నుఁ జూడ, వచ్చినారు మహారాజ ! వైభవమున.

వ. ఇతఁడు విశ్వత్రయమైత్రీకారణుండగు విశ్వామిత్రుండు నీకుం బ్రియం బొనరింప
నరుదెంచి యున్నవాఁడు విరోకింపుము. 757

గీ. నీ తితిజెడిగుణముల నెమ్మి గొలువ, వచ్చితివి ధర్ముఁడను నేను సచ్చరిత్రు
లందు నెవ్వరికెక్కుడై యనఘమూర్తి, వైతి వదునాల్గులోకములందు భూవ. 758

వ. అంత నింద్రుఁ దీక్షినియె. 759

క. వానపుఁడ నేను నాపైఁ, గై సేయుము కొంతదృష్టి కాంతయు నీవుకా
నీసుతుఁడును సుగుణమ్ములఁ, జేసి జగత్త్రయజయమ్ము చేసితిరి నృపా. 760

క. కొమరుఁడు నీవును భార్యయు, విమానసంగతుల రగుచు విచ్చేయుఁడు దే
హముతోడ స్వర్గమున కని, యమృతమయం బైనవృష్టి నాకఁడు గురిసెన్. 761

గీ. దుందుభులు మ్రోయఁ, బూవులు దొలకరింప,
నచ్చరలు మెచ్చుగా నాడ, నా చితాంత
రమున శయించియున్న భారమణపుత్రు
పై నమృతవర్ష మప్పుడు పాడుకొనియె. 762

క. సుకుమారంబగు దేహం. బికలంకంబైన వదన మలరంగ నా రా
జకుమారుఁడు రోహితుఁడు మృ, తికిఁ దక్కి తనంత లేచె దెసలు వెయంగన్.

చ. నరపతి పుత్రునింగని మనం బలరం దగఁ గొఁగిలించి సు
స్థిరుఁడయి భార్యఁజూచి సురసేవ్యములైన యలంకృతుల్ వరాం
బరములుఁ బుష్పమాలికలుఁ బట్టియు భార్యయుఁ దానుఁ దాల్చిమే
దురతర మోదవారినిధిదోఁగుదుఁ బూర్ణమనస్కుడైతగెన్. 764

వ. అయ్యెడ నింద్రుం డతని కిట్లను. 765

చ. పంపపతివ్రతామణియు భాసురశీలయునైన భార్యతో
నురుగుణుడైన పుత్రకు మహోత్తము నంకమునండుఁ జేర్చి పూ
ర్వరచితమైన పుణ్యము కరంబు తిరంబుగ నిర్వహింప నె
వ్వరికి నగమ్య మైన త్రిదివిమ్మున కీ వరుదెమ్ము భూవరా. 766

- క. అన సత్యహరిశ్చంద్రం, డను దేవాధిపః శ్వపాకు ననుమతి గొని పైఁ
జనుదెంతు నాకు నాకం, డు వియోగము సేయఁదగు మనుండు విభుండుకా. 767
- వ. నావుడు ధర్ముం దీల్లనియె. 768
- గీ. ఓయి నరనాథః నాదగు మాయకలిమి, నేన చాందాలరూపమ్ము నూనినాడ
భావిసంగతి నెఱిగి నిన్ బనిగొనంగఁ, బక్కజమ్మున నుంటి నప్పాట నవుడు.
- వ. పిమ్ముట నింద్రుం దీల్లను. 770
- క. రాజాధిరాజః దినకర, తేజః హరిశ్చంద్రః పుణ్యతేజస్వులు వి
భ్రాజిత తపముల దేనికి, భాజను లా నాకవదము వడయఁగ రమ్మా. 771
- చ. అన నరనాథుఁ దీల్లను సురాధిపః మత్పురవాసులెల్ల న
న్నును విడనాడి కుందరె ? తనుం గని కొల్పెడివారి వీడువఁ
డును ద్విజాఁజంపినట్టి యతఁడున్ మధుపాయయు శ్రీని హంతగో
హననవరాయణుండునము లౌట వచించెడిఁగాదె ధర్మముల్. 772
- క. వారలతో స్వర్గమ కా, దారయ నరకంబయేని యది గమ్యమ నా
కోరాజః తన్నుఁగొల్పెడి, వారల నేమని త్యజింప వలనగు ననుడుకా. 773
- క. జనవరః పురవాసుల కె, ల్లను స్వర్గమొనంగుటె ట్లలవడెడి ? వారల్
పొనరిచిన పాపపుణ్యము, లన వేఱుగనుండుఁ దుల్యమగునే యెందుకా. 774
- వ. నావుడు రా జిట్లను. 775
- గీ. వినుము సురనాథః సేవకజనులకతన
రాజు రాజ్యం బొనర్చు ధర్మములు సేయు
జన్నముల కియ్యకొనునిందు సంభవించు
సుకృతము ననుంబు నృపతికిఁ బ్రకృతితతికి. 776
- వ. కొవున మదనుష్ఠితంబులగు పుణ్యంబులు వారలకును ననువగు నిది యిట్లుండ నిం
కొక్కటి వచింతు నాదగు సుకృతమ్మున బహుకాలోప భోగ్యంబగు నాకవదంబ
వారలం గలసి యొకదిన మనుభవించినం జాలు నట్లగుట మత్సుకృతంబు విభజించి
యిట్లొనరించుటకు నినుఁ బ్రార్థించెద నావుడు నింద్రుం డట్ల యగునని సమ్మతించి
ప్రసన్న హృదయుండై ధర్మవిశ్వామిత్రాదిపురస్సదమ్ముగ నయోధ్యకరిగి హరిశ్చంద్రు
సమక్షమ్మున వారలకిట్లను. 777

- క. శర్మదమై యజ్ఞాదిను, కర్మము లొనరించువాడు గాంచెడి స్వర్గ
మృర్మిరి మీకెల్లరకును, ధర్మానుగ్రహముకలిమిఁ దనరారెఁ దగన్. 778
- వ. కావున నెల్లవాడును నరుదెంచునది యనునెడ హరిశ్చంద్రుండు వారల కిట్లను. 779
- క. దివమునకు వచ్చుటకు మీ, కెవరెవరికి నిచ్చ వొడము నెల్లరు నాతో
నవింశగతి రాఁదగు నీ, దివిజాధిపుఁ డట్లు తనమదిం గరుణించెఁ. 780

హరిశ్చంద్రుండు కొడుకునకు రాజ్యంబిడి పౌరులతో స్వర్గ
మ్మున కరుగుట.

- చ. అను తమ భూపునానతి సురాధిపునానతి యొందుగాఁగ బో
రనఁ జనుదెంచిరట్లు నగరమ్మున వారలు కొందఱా దివం
బునకు విమానమెక్కి తమపుత్రులపైఁ దగ నాత్మసంస్మృతిం
జొనిపి మనమ్ము స్వర్గమును జూచెడి వేడ్కల మిన్నుముట్టగఁన్. 781
- వ. హరిశ్చంద్రుఁడు తక్కుంగల బంధుమిత్రులను దగు గౌరవమ్ములఁ దనిపి తన
కొమరుండగు రోహితునకు సాధుజనసత్కృతమ్మున విధివిధానమ్ముగఁ బట్టాభిషేకం
బొనర్చి. 782
- క. తనకాంతామణియును దా, నును స్వర్గమ్మునకుఁ జనిరి నూతనఘంటా
నినదమ్మునఁ బొలుపొందెడి, యనునపుష్పకము నెక్కి యమరులు వొగదన్. 783
- వ. అట్లు సత్యనిధియైన హరిశ్చంద్రుండు స్వర్గమ్మున కేగుదెంచునెడ నాలోకించి దివి
జకపీంద్రుం డిట్టియర్థముగల శ్లోకంబు సత్యించె. 784
- క. ఎంతటిదానం బెంతటి, కాంతిగుణం బెంతసత్యసంధత తగుఁ దా
నెంతకునైనను నీ భూ, కాంతుఁడు స్వర్గమొక హెచ్చుగా దితనియెదన్. 785
- మ. జనలోకైక విశుద్ధవర్యుఁడు హరిశ్చంద్రావసీనాథు వ
ర్తనముం జెప్పితి దీని భక్తిగరిమఁ దానెవ్వఁడే విన్న ని
మ్మున వాఁడెయ్యదిగోరు నయ్యది సుఖమొ రాజ్యమో విద్యయో
ధనమో సంతతియో సురాలయమో సందర్శించుఁ బారిక్షితా. 786
- క. నావుడు జనమేజయుఁ డో, దేవా! దేవతలకన్నఁ దేజమ్మునఁ బె
ద్దె వెలయు శతాక్షిపద, భావు హరిశ్చంద్రు వింటి భావంబిలరన్. 787

అ.వె. ఈ శతాక్షి యనఁగ నెట్లుదయించె ? నే, తన్మహాత్మ్యమెట్లు తనరు నాకుఁ
దెలుపు, మెద్ది వినిన యలఘుల కశ్వమే, దశకపలము ప్రతిపదమునఁ దొడరు.

గీ. ఎంత వీఱిడియైనను నెంత పాపి, యైనఁ దానెంత నిర్భాగ్యుడైనఁ బాప
నమ్ము శ్రోత్రఘహారి యహమ్ముఁ బరము, నిచ్చు దేవీవరిత్రపై నిచ్చఁగొనఁడె.

క. అనవుడు వ్యాసుం డిట్లను, జనమేజయ ! నీకు దాఁపఁజన దెద్దియు న
జ్జనుఁడ వగుకతనఁ దెల్పెద, వినుము శతాక్షిమహాత్మ్యవిధ మదియెల్లన్. 790

క. దుర్గముఁడను పేర్వొడు ని, రర్గళబాహుప్రతాపుఁ డతిలోకుఁడు దు
ర్మార్గుండు హిరణ్యాక్షుని, వర్షియుఁడు రురునికొడుకు వఱుచన్ జగతిన్. 791

వ. అతండు దేవతలకు బలంబగు వేదమ్ములు హరించిన వారును నశింతురని తలంచి
హిమాలయమ్మునకుఁ జని వాయుభక్షుండగుచు సహస్రవత్సరమ్ములు విరించి
గుఱించి తపమ్ము పేయు చున్నంత, 792

శా తా క్షీ మ హీ మ.

గీ. షోణి యంతయుఁ గంపించెఁ గులమహీధ, రమ్ములు చలించె నతని తేజమ్ముకతన
వంతఁ జతురాననుఁడు ప్రసన్నాననాబ్జుఁ, డగుచు హంసము నెక్కి ప్రత్యక్షుఁడయ్యె.

వ. ఇట్లెరుటం బొడకట్టి సమాధిగతుండగు నా దుర్గముం గాంచి నీ తపమ్మునకు మెచ్చి
భవదభీష్పితంబు నొనంగవచ్చితి నను నలువకు మ్రొక్కి, దేవా ! జగతీసురుల
యందును సురలయందునుగల వేదమ్ములును మంత్రమ్ములును నా సమీపమ్మున
నుండును సురలకుఁ బరాజయంబు పేయఁగలుగుటయు నా కనుగ్రహింపవేయనిన
వల్లెయని యివిరించి తనవివాసమ్మునకుఁ జనియె నంత, 794

సీ. వేదశాస్త్రమ్ములు విప్రులు మఱిచిరి , స్నానసంధ్యాహోమ జపతపమ్ము
లన్నియు నడఁగె, హాహాకార మవనియం , తయు నిందె, సురలును నాకమందు
యజ్ఞాదికమ్ముల హవ్యమ్ము దొరకమి , సౌఖ్యమ్ము విడనాడి నజరులైరి,
దుర్గముండును రణోద్యుక్తుడై పెల్చిన , నమరావతీపురి నాక్రమించె.

గీ. వజ్రమయదేహుడైన యవ్వాదితోడ , బోరఁగలేక యమరులు భూమిదరగు
హంతరంబులయెడకుఁ బలాయమాను , లైరి శరణమ్ము గానక ప్రాజఘీతి. 795

వ. ఇట్లు దేవతలు గిరిగుహాంతరనియులగుచు జగదంబం గొనియాడుచున్నంత. 796

- గీ. జన్నములు మాసి ధర్మంబు సున్నయైన, కతన నూతేడు లేకప్రకారముగ జగతి ననావృష్టిదోషంబు గలిగె ; దాన, నేళ్ళు జెలుపులు మాతులు నెండిపోయె.
- ప. దానంజేసి పశుపక్షిమృగాదులయందును మనుజులయందును శవసంగ్రహంబు విస్తరించె, నిట్లు జగదుపద్రవంబు సంభవించినఁ బదంపదీ శాంతచేతస్సుగగు కొందఱు విప్రులు హిమాలయంబు పజ్జకుంజని జగదీశానింగూర్చి సమాధిధ్యానపూజాయోగముల నిరాహారులగుచుఁ దదేకాయత్తచిత్తమ్మున నాదించుచు నిట్లు వినుతించిరి.
- గీ. ఓమహేశాని : యపరాధయుక్తులైన, పామరులయెడ దయలేమి పొడియగునె ; కోప ముపసంహరింపుము, పాపు మీ య, నర్థమింకెవరు శరణమమ్ము ! మాతు.
- ప. అనంతకోటిబ్రహ్మాండనాయకయుఁ గూటస్థరూపిణియుఁ జిద్రూపయు భువనేశ్వరియునగు నీకు నమస్కారిము, “నేతినే” తీతివాక్యమ్ములచే బోధ్యమానవగుచు నర్వకారణంబవగు నీ కంజలిఘటించు, మైతత్కాలికంబగు దురవస్థంబాపి మమ్ముం గటాక్షింపవే ! యనువారి యెలుఁగు లాకర్ణించి యప్పరాంబయు నొక్కెడఁ బ్రత్యక్షంబయ్యె.
- 800
- సీ. నీలాంజనముఁ బోలఁజాలు దేహమ్మును , బీనసమోత్తుంగవృత్తకర్మశపయోధంములును శతనయనంబులు , భాస్కరకోటిప్రభావమృద్ధి జగదతీతమ్మగు సౌందర్యమును లవ , జీమయును గలదాని విమలమధుర రసయంతఃప్రృక్షరామ్మశాల్మోదన , కాకఫలయుతహస్తములదానిఁ
- గీ. జాప మాయుధములును హస్తములఁ దాల్చి , వెల్గదానిని నవ్వరాంబికను జూచి న్నవ మొనర్చిన నాపెనేత్రముల నుండి , వారిధారలు గురిపె నవారితముగ. 801
- ప. ఇట్లు నపరాత్రమ్ము లొక్కటంగి నకలౌషధీజాలనంతర్పకంబగు నేత్రజలాసారంబు వెల్లివిరిసిన దానంజేసి నవనదీనిర్వరమ్ము లనూనమ్ములయ్యె; సురలు గిరిగుహాంతరమ్ములనుండి వెలువడి భూసురులంగలసి యంబిక నిట్లు సన్నుతించిరి. 802
- సీ. నిత్యసంతృప్తపు నిరుపమనిధిలాగ , మాంతవేద్యపు భువనాధిపతివి బ్రహ్మస్వరూపపు భక్తకల్పాగమ , మవు దేవి ! నీవ యీ భువనమెల్ల మాయచే నృప్తింతు వే యవతారమై , నను నెత్తుదువు భక్తజనులకొఱకు నమితలోదనముల నలరారు నీరూప , మంబ ! నిర్జరనిమిత్తంబ కాదె
- గీ. యెత్తితి శతాక్షి యనుపేర నెనఁగుమింకఁ, దివిరి మా యాగమమ్ములు తెచ్చి యిచ్చి కరుణఁ జూడుము మమ్ము నాఁకటికఁ దాళ , లేమి నిన్ను ముతించఁగ లేము తల్లి.

వ. అంత నప్పరాంబ తాను దెచ్చిన భోజ్యమ్ము లా సురల కిచ్చి యక్కతమ్మున కాకం
భరి యనుపేర నెగడి యిట్లు వారల యుమ్మలికమ్ము వాపె; బదంపడి దుర్గముం
డును దూతముఖమ్మున నిది యెల్ల నెఱింగి సహస్రాక్షేహిణీపరిమితసేనాసము
పేతుండగుచు హిమాలయమ్మున కరిగి యద్దేవినికటమ్మున నున్న దేవతల నరికట్టి
విప్రులఁ బీడించిన,

804

క. ప్రోషము ప్రోవు మనుచు భూ, దేవత లొకపెట్ట నజన దేవియుఁ గరుణా
భావమ్మున నొక చక్రము, గా వ ర్తిలఁజేసె మీదుగాఁ జక్రమ్ముకా.

805

శతాక్షీ దుర్గముం బరిమార్చుట.

వ. ఇట్లు బహిష్ఠిత యగుచు నొక్క శుంభేరియు నవ్వారిపైఁ బడకుండ సంరక్షించు
నద్దేవికిని దుర్గమునకును శరిపరిచ్చన్నసూర్యమండలమ్మును బాణసంఘర్షణసము
ద్యుతపావకమ్మును గఠోరజ్వారణత్కారబధిరీకృతదశదిశాతటమ్మును నగు ఘోర
సంగరమ్ము కరమ్ము ప్రవర్తిల్లుటయుఁ దచ్చతాక్షీదేహమ్మునండి కాళికయు దారి
ణీయు బాలయుఁ ద్రిపురయు భైరవియు రమయు బగళయు మాతంగియుఁ ద్రిపుర
సుందరియుఁ గామాక్షీయు జంభినియు మోహినియు మున్నగు ద్వాత్రింశచ్ఛక్తులును
ననుపదంబ చతుష్ఠస్థితక్తులును బొడమి యసంఖ్యాతప్రకారంబున నడరి సాయుధ
హస్తలై మృదంగవీణాశంఖనాదనాదితంబగు రణాంగణమ్మున విజృంభించి శతా
క్షేహిణీపరిమితంబగు రక్ష నైన్యమ్ము రూపుమాపుటయు దుర్గముం డగ్రేనడుండై
శక్తులతోఁ బడినాళ్ళు పోరానర్చి పదునొకండవనాడు,

806

సీ. అరుణచందనమును నరుణసరమ్ములు , దాలిచి గొప్ప యుత్సవముచేసి
పెంపారఁ ద్రిజగతీపీరునిగతి విక్ర , మించి శక్తుల నుక్కడంచి సోఁకు
మూఁకలతోడ వీరైకనియత మగు , తే రవ్వరమశక్తి తేరి యెదుట
నిల్చిన వారి కనల్పంపుఁ బోరయ్యె , యామద్వయంబు భయప్రదముగ

గీ. రక్తినునిపైఁ బడెనువారసము లేసి

రెంట లోచనములను నాల్గింట గుఱ్ఱ

ములను నొక శరిమున ద్వజమ్మును భుజముల

రెంట సారథిఁ గొట్టె నొక్కంట దేవి.

807

వ. తక్కుంగల యేనిది నవ్వానివక్షమ్ము చీల్చిన వాడును నెత్తురుగ్రక్కుచు నజ్జగ

దంబ పురోభాగమ్మునం బడియె, సంత వని కాయమ్మునుండి యొకతేజమ్ము
వెడలి యాపెయందు సంక్రమించె. 808

మ. ఇటు లక్ష్మింబకుఁ ద్రెళ్ళనేసిన జగమొల్లన్ బ్రళాంతత్వసం
మటితంబయ్యె సమస్తదేవతలు నోంకారాత్మః యోదేవి! య
క్కటికం బీదృశ మేరికిం గలదె; డుఃఖగ్రస్తులకా మేల్మిఁ బ్రో
చుటకంచు న్నుతియించుచున్ గరములకాజోడించి రొక్కుచ్చుడిన్. 809

వ. ఇట్లు మఠించు హరిహరాదుల కాజగదంబ సంతోషకారిణియై తెలస నంజలిఘటించి
యున్న విప్రుల కిట్లనియె. 810

క. ఈ నామే నధికమ్ముగ, మానింపం దగిన దేమ మాటికిఁ బూజా
గానాదికములఁ గొలిచిన, మానినులకు నిహముఁ బరము మానకయిత్తుకా. 811

గీ. దుర్గముండను రక్కసుకోడఁ బోరఁ, బెక్కుకన్నులతో నుద్భవించి వని
హతముచేసినకతన శతాక్షి యంచు, దుర్గయంచును ననుఁగొల్వ దొనఁగు లడఁగు.

క. అవి యుపదేశం బొనరిచి, కనుమొఱుగెకా దేవి; యిట్టికత విన్నను వ్రా
సినఁ జదివినఁ జదివించిన, జనులకు నా దుర్గయే యొసంగును శుభముల్. 812

వ. ఇది పరమరహస్యమ్ముగా గోపనీయంబని నుడువు వ్యాసుంఁగాంచి జనమేజయుండు
పరశ క్తిభక్తులగు చంద్రవంశ్యుల చరిత్రమ్ము వినవలకు నావుడు నాతం డిట్లనియె.

క. అంబిక దయచేత మహా, త్వంబుం గొవినట్టి చంద్రవంశ్యుల చారి
త్రంబును వచియించెదఁ ద, త్వంబుకా దగ విశ్వయించి ధరణీనాథా. 815

క. ఎంతయు నూర్జితమును శ్రీ, మంతమ్మును గడు విభూతిమంతమునగు నీ
యంతయు దేవీమయ మా, వంతయుఁ దదితర మొకింతయగుపడ దరయన్. 816

వ. సంసారవృక్షమ్మున కప్పరాంబికాపాదసేవనంబు దక్క మఱియొండు కుఠారంబు
గానము; ధన్యార్థియగువాఁడుముకం ద్యజియించునగిది నీసర్వంబును బోవిడిచి
ఘననేశ్వరీ పాదమూలంబు సేవించునది యని మఱియును. 817

సీ. ప్రాఁబిల్కులను సకూపారమ్ము మఱియించి • యప్పరశ క్తిసాధారవింద
మను రత్న మరసి నే నతిదన్యుఁడ నయితిఁ; • బంచబ్రహ్మసనయంచు విమతిఁ
గన్న యప్పరశ క్తి కన్న నన్యము గాన, • మైదింటి కన్నను నధికమైన
వస్తు పవ్యక్త, మావస్తువునం దోత • మును బ్రోతమును జగ మనుచుఁ దెలియ

వ. అంత నప్పురాంబ తాను దెచ్చిన భోజ్యమ్ము లా సురల కిచ్చి యక్కతమ్మున శాకం
భరి యనుపేర నెగడి యిట్లు వారల యుమ్మలికమ్ము వాపె; బదంపడి దుర్గముం
డును దూతముఖమ్మున నిది యెల్ల నెఱింగి సహస్రాక్షహిణీపరిమితసేనాసము
పేతుండగుచు హిమాలయమ్మున కరిగి యద్దేవినికటమ్మున నున్న దేవతల నరికట్టి
విపులఁ బీడించిన,

804

క. ప్రోవుము ప్రోవు మనుచు భూ, దేవత లొకపెట్ట నటన దేవియుఁ గరుణా
భావమ్మున నొక చక్రము, గా వర్తిలఁజేసె మీఁదుగాఁ జక్రమ్ముకా.

805

శతాక్షీ దుర్గముం బరిమార్చుట.

వ. ఇట్లు బహిష్ఠిత యగుచు నొక్క శరంజేనియు నవ్వారిపైఁ బడకుండ సంరక్షించు
నద్దేవికిని దుర్గమునకును శరపరిచ్ఛన్నసూర్యమండలమ్మును బాణసంఘర్షణసము
ద్భూతపావకమ్మును గఠోరజ్వారణత్కారబదిరీకృతదశదిశాతటమ్మును నగు మోర
సంగరమ్ము కరమ్ము ప్రవర్తిల్లుటయుఁ దచ్చతాక్షీదేహమ్మునండి కాళికయు దారి
ణీయు బాలయుఁ ద్రిపురయు భైరవియు రమయు బగళయు మాతంగియుఁ ద్రిపుర
సుందరియుఁ గామాక్షీయు జంభినియు మోహినియు మున్నగు ద్వాత్రింశచ్చక్తులును
ననుపదంబ చక్రుష్టశక్తులును బొడమి యసంఖ్యాతప్రకారంబున నడలి సాయుధ
హస్తలై న్నుదంగపీఠాశంఖనాదనాదితంబగు రణాంగణమ్మున విజృంభించి శతా
క్షహిణీపరిమితంబగు రక్ష వైన్యమ్ము రూపుమాపుటయు దుర్గముం డగ్రేనరుండై
శక్తులతోఁ బడినాళ్ళు పోరానర్చి పదునొకండవనాడు,

806

సీ. అరుణచందనమును నరుణసరమ్ములు • దాలించి గొప్ప యుత్సవముచేసి
పెంపారఁ ద్రిజగతీపీరునిగతి విక్ర • మించి శక్తుల నుక్కుడంచి సోఁకు
మూఁకలతోడ వీరైకనియత మగు • తే రప్పరమశక్తి తేరి యెదుట
నిల్చిన వారి కనల్బంపుఁ బోరయ్యె • యామద్వయంబు భయప్రదముగ

గీ. రక్కసునిపైఁ బదేనునారసము లేసి
రెంట లోచనములను నార్గింట గుఱ్ఱ
ములను నొక శరమున ద్వజమ్మును భుజముల
రెంట సారథిఁ గొట్టె నొక్కంట దేవి.

807

వ. తక్కుంగల యేనిక నవ్వానివక్షమ్ము చీల్చిన వాఁడును నెత్తురుగ్రక్కుచు నజ్జగ

దంబ పురోభాగమ్మునం బడియె, సంత వాని కాయమ్మునుండి యొకతేజమ్ము
వెడలి యాపెయిండు సంక్రమించె. 808

మ. ఇటు లక్కంటకుఁ ద్రెళ్ళనేసిన జగమొల్లన్ బ్రళాంతత్వసం
ఘటితంబయ్యె సమస్తదేవతలు నోంకారాత్మః యోదేవి : య
క్కటికం బీదృశ మేరికిం గలదె : దుఃఖగ్రస్తులఁ మేల్మిఁ బ్రో
చుటకంచు న్నుతియించుచున్ గరములఁజోడించి రాక్కుచ్చుదీన్. 809

వ. ఇట్లు నుతించు హరిహరారుల కాజగదంబ సంతోషకారిణియై కెంస నంజలిఘటించి
యున్న విప్రుల కిట్లనియె. 810

క. ఈ నామే నధికమ్ముగ, మానింపం దగిన దేను మాటికిఁ బూజా
గానాదికములఁ గొలిచిన, మానినులకు నిహముఁ బరము మానకయిత్తుఁ. 811

గీ. దుర్గముండను రక్కసుతోడఁ బోరఁ, బెక్కుకన్నులతో నుదృఢించి వాని
హతముచేసినకతన శతాక్షి యంచు, దుర్గయంచును ననుఁగొల్పి దొనఁగు లడఁగు.

క. అని యుపదేశం బొనరిచి, కనుమొఱఁగెఁ దేవి : యిట్టికత విన్నను వ్రా
సినఁ జదివినఁ జదివించిన, జనులకు నా దుర్గయే యొనంగును శుభముల్. 813

వ. ఇది పరమరహస్యమ్ముగా గోపనీయంబని నుడువు వ్యాసుంఁగాంచి జనమేజయుండు
పరశక్తిభక్తులగు చంద్రవంశ్యుల చరిత్రమ్ము వివరలకు నావుడు నాతం దీట్లనియె.

క. అంబిక దయచేత మహా, త్వంబుం గొనినట్టి చంద్రవంశ్యుల చారి
త్రంబును వదియించెదఁ ద, త్వంబుఁ దగ విశ్వయించి ధరణీనాథా. 815

క. ఎంతయు నూర్జితమును శ్రీ, మంతమ్మును గడు విభూతిమంతమునగు నీ
యంతయు దేవీమయ మా, వంతయుఁ దదితర మొకింతయగువడ దరయన్. 816

వ. సంసారవృక్షమ్మున కప్పరాంబికాపాదసేవనంబు దక్క మఱియొండు కుతారంబు
గానము ; ధన్యార్థియగువాఁడుముకం ద్యజియించునగిది నీసర్వంబును బోవిడిచి
ఘనవేళ్వరీ పాదమూలంబు సేవించునది యని మఱియును. 817

సీ. ప్రాణిల్కులను నహపారమ్ము మఱియించి , యప్పరశక్తిపాదారవింద
మను రత్న మరసి నే నతిధన్యుఁడ నయితిఁ ; , బింద్రబ్రహ్మసనయంచు వినుతిఁ
గన్న యప్పరశక్తి కన్న సన్యము గాన, , మైదింటి కన్నను నధికమైన
వస్తు ఎవ్వత్త, మావస్తువునం దోత , మును బ్రోతమును జగ మనుచుఁ దెలియ

తే.గీ. వలయు, భువనేశ్వరీపదవాచ్యమైన , యప్పుదార్థము దెలియని యజ్ఞ లొందు
 వారు దుఃఖంబు, తజ్ఞులు దారపౌఖ్య , భాజనులటంచు నెఱుంగు మో పార్థివేంద్ర;
 వ. శ్వేతాశ్వతరశాఖీయులు స్వగుణనిగూఢయగు నాత్మశక్తిని దేవతలు ద్యానయో
 గమునంజేసి కాంచించి నొడివిరి. వేయేల. జన్మసాఫల్యము కొఱకు సర్వ
 సంగంబు పరిత్యజించి మనమును హృదయమున నిరోధించి లజ్జాభయభయం
 దెద్దానిచే నైనను దన్నిష్ఠుండగుచుఁ దత్పరత్వంబు గాంచునది యని వేదాంత
 సిద్ధాంతంబు.

819

క. నడుచుచు నిక్రం బోవుచుఁ, గుడుచుచుఁ గూర్చుండుచున్ సుగుణ సద్దేవి
 గడుభక్తిఁ గొలుచు నా మ, ర్ముండపో ముక్తుండు తదితరుండు గాఁడు సృషా.
 వ. కావున విరాడ్రూపయు, సూత్రరూపయు, సంతర్యామిరూపిణీయు, బ్రహ్మస్వరూపి
 ణీయు, సచ్చిదానందలక్ష్మ్యర్థరూపయుఁ, బ్రపంచోల్లాసపర్జితయునగు నప్పరశక్తిని
 సక్రమమ్ముగ భజించి ముక్తుండవు కమ్మను వ్యాసునకు జనమేజయుం డిట్లనియె.
 గీ. హరిహరబ్రహ్మలకు మును పంబ రమను, గౌరిని సరస్వతి నొసంగెఁ గాన్క-గాఁగ
 నంచుఁ జెప్పితి వండుఁ బద్మాలయకును, గౌరికిని నన్యకన్యాత్వభుటన యెట్లు 1822
 వ. నావుడు వ్యాసుం డిట్లనియె.

823

క. మును హాలాహలనామక, దనుజులు వరజాతమైన దర్పముచే ను
 ర్విని దేవలోకములఁ దమ, యనయమ్మున ముట్టడించు నవసర ముండున్. 824
 వ. హరిహరు లిరువురును నలువదివేల వత్సరమ్ములు సంగరంబొసరించి రక్కసుల
 నుక్కడంచి, తమ తావులకుం జని, తమ తమ శక్తులయొద్దఁ దమతమ పరాక్రమ
 క్రమమ్ముల నుగ్గడించుకొనినవారును ననాదరసూచకంబుగ మందహాసం బొనరిం
 చుటయు, నాదిమాయామోహితులగు కతనఁ గనలి వారల దురుత్తరావమానితలం
 జేసిన నాశక్తులు తత్క్షణంబ కనుమొఱుగి చనుటయుఁ బ్రపంచదీ హరిహరులు శక్తి
 కూస్మరై తత్తత్కృతులయొడ నసమర్థులగుడు విరించి కొందొక చింతించి కారణం
 బరసి హరిహరుల కార్యంబులు పైతము తాన నిర్వర్తించుచుఁ గొంత కాలమ్ము
 గడపి పదపడి మన్వాదులును సనకాదులునునగు తనకొమరులం దలంచి మీరు దేవి
 నారాధించి తత్కరుణాపాత్రులరై హరిహరులకు మరల శక్తిప్రసాదంబు సంపా
 దింపుఁడు, నావుడు వారలును హిమాలయతటమ్మునకుఁ జేరి మాయాబీజంబు జపిం
 చుచు లక్షహాయనంబులు తపమ్మునర్చునంత,

825

సనకాదులకు దేవి ప్రత్యక్షంబగుట.

- సీ. వరమిచ్చు కేలు నభయమిచ్చు హస్తంబు , పాశ మంకుశమును బట్టు పంచ
 కాబద్వయమ్మును నచ్చిదానందరూ , పంబును గరుజారసంబు దొరంగు
 లోచనత్రయమును లోనగు లక్షణం , బులు గల్గి తగు సర్వభూతజనని
 సాక్షాత్కరించిన సాష్టాంగముగ నను , స్కారింబు గావించి నకలమునులు
- గీ. భక్తి చెన్నార నుతియింప భావుకప్ర , సాదసూచికటాక్షప్రసారగరిమ
 జాలువాటంగ వారికష్టంబు దీర్చు , దలంచి మధురమ్ముగా నంబ పలికె నిట్లు. 829
- గీ. మీ తపమ్మున కెద మెచ్చి మీ యభీష్ట, ముల నొసంగఁగ పచ్చితి మునులు; వలయు
 వరములను గోరికొనుఁడన హరిహరులట, శక్తిలాభమ్ము గోరిరి నకలమునులు.
- వ. అందు నొక్కండగు దక్షిండు విశేషించి తనయందు దేవీజన్మ లాభమ్మునైతము
 గోరి యవ్వరదేవి నివాసమ్ములును జపధ్యానాది విశేషమ్ములును నానతిమ్ముని ప్రార్థిం
 చుటయు, యిట్లను “మదంశమ్మునం గలిగిన శక్తులకొలఁది యెఱుంగక యవమా
 వించిన కతన హరిహరుల కీయపద్మ తటస్థింఁదె, నయ్యదియు భవదీయతబోధల
 సమాసాదితాస్మదనుగ్రహమ్ము కతద నెడలె” నని చెప్పి వెండియు, 828
- క. భాదీయగర్భమున శివ, యవతారంబెత్తు, రమ సయస్సింధువు సం
 దవతారమెత్తు నిక్కము, భవునకు విష్ణునకు దర్శిపత్నులుగాఁగన్. 829
- వ. అని మాయాబీజజపమ్ము తనకుఁ బ్రీతిరచునియు, సర్వజగమ్ములును ననకు నివాస
 మ్మునియు విరాట్స్వరూపంబొండె నియ్యెడ మీకుం బొడకపైడి యాకారంబొండె
 ధ్యేయమ్మునియు, బోధించి యమ్ముణిదీప్యవవాసిని యంతర్హితయగుడు వారలును
 గమలాసను పాలికిం జని కలతెఱుం గెఱిఁగించరి. పదంపది హరిహరులు స్వస్థులై
 జగజ్జననీకటాక్షభాజనులై 'రంతః గాంతకాలమునరు. 830
- గీ. శక్తి తామసతేజంబు సర్వలోక, హితకరమ్ముగ దక్షిని యింటఁ బొడమె
 దేవతలు సంతసించిరి దివ్యపుష్ప, పృష్ఠి గురిసి ప్రపంచము వెల్లి విరిసె. 831
- వ. ఒక్కండననేల, యయ్యంబిక యవతరించినకతన యావజ్జగమ్మును శుభమయం
 బయ్యె, సంత వక్కన్నియకు సతియనిపేరిడి యొగ్గకాలమ్మున దక్షిండు శంక
 రునికిచ్చి పెండ్లి చేసినఁ బదంపది యయ్యంబిక దైవయోగమ్మున జ్వలజ్జ్వలనదగ్గ
 శరీరయ్యె నావుడు జనమేజయం దిట్లనియె. 832

- చ. వినఁ గొఱగాని వార్తనెఱు వీనులు సూడినభంగి విందు నెం
దును ననవద్యమైన గతిఁ దోఁచెడి వస్తువదేల యగ్నిలోఁ
బెనుపఱి నేజగజ్జనని పేరు స్మరించిన వారికిన్ భవా
గ్ని నిధనమబ్బి దట్టిరవవీరధిపోతము వహ్నిఁగ్రాగునే. 833
- వ. ఇయ్యది యేకర్కవిపాకమ్మున ఘటించె నొడువు మనుడు వ్యాసుండు రాజేంద్రా ।
మున్ను దుర్వాసుం దొక్కనాఁడు జాంబూనదేశ్వరీ సందర్శనమ్మున కరిగి యయ్యెడ
మాయాబీజ జపంబొనరించినఁ బొడకట్టి యద్దేవియు, 834
- క. విజకంఠస్థలగతమై, యజహత్పరిమళపరీతమై సతతాః
వ్రజసేవితమై తగునొక, వ్రజముం గరుణించి యిడఁ బ్రసాదంబనుచున్. 835
- వ. అతండును దన్మాలిక శిరమ్మున ధరించి యంబరమార్గమ్మున నరుగువాఁడు దక్ష
వికటమ్మునకుం జని, యయ్యెడ సతీదేవిం గాంచి వినయవినమితుండై మ్రొక్కినఁ
బిమ్మట దక్షుం డమ్ముని శీర్షమ్మునం దనరు మాలికం గాంచి యీ యసాధారణం
బగు మాల్యంబెయ్యెడఁ జేతు నావుడు మునియు నానందాశ్రు బురుల నియ్యది
వఁదేవీవ్రసాదంబని చెప్పెఁ బిదప దక్షుం డయ్యది తన కిమ్ముడు, 836
- క. మునివరుఁ డంగీకార, మ్మున దేవీభక్తునకు నముఁడు గాఁ డెవ్వఁ
దును వాఁడు దేవిఁ గోరినఁ, జను పీనవియెంచి యొనఁగె వ్రజ మాతనికిన్. 837
- వ. దక్షుం డామాలికం గ్రహించి తన కేశీసదనమ్మునఁ బదిలవఱచి, 838
- క. పదపడి రాతిరి మోహా, న్నదుఁడై తన్మాల్యగంధవర్ధితమోదా.
భ్యుదయిందై క్రీడావర, తఁ దవిలి వర్తించెఁ బేర్మి దళకొత్తంగన్. 839
- వ. ఇయ్యపరాదమ్ము కారణమ్ముగ దక్షునికి శివునియందును గూఁతురగు సతీదేవియం
దును ద్వేషమ్ము ఘటించె నని వెండియు, 840
- క. ఇయ్యది కారణమున న, త్రొయ్యలి తజ్జన్యమైన తొల్లిటి కాయం
బొయ్యన యోగాగ్నికి విడి, య య్యవనీధరవచునకు నాత్మజ యయ్యెకా. 841
- క. అనవుడు జనమేజయుఁడో, మునివర । శంభునికి బ్రాణమునకన్నను హె
చ్చనొప్పు నా సతీమణి, యనఘ మృతింగనిన మీఁద నకఁ డెట్లుండెన్ ? 842
- చ. అన మునినాథుఁ డిట్టులను నాపయవృత్త మ దిట్టిదంచుఁ జె
ప్పనలవికాదు, శంకరు నపాంపుఁగ్రోధము వీరభద్రునం

జనకముగాగ నాతఁడు వెనకఁ ద్రిజగమ్ములు నీటుచేయునం

తన జలజాసనాదులు ద్రుతమ్ముగ శంకరు నాశ్రయించినఁ.

843

ప. శంకరుండును దద్భయార్దితులగు బ్రహ్మాదులకుఁ దనసేగి లెక్కింపక కరుణా
కరుండు గావున నభయంబిచ్చి ఛాగవక్త్రమ్మున నద్దఱుం బ్రతికించి పదంపడి ఖిన్నా
త్మందై యజ్ఞవాటమ్మున కరిగి పహ్నికుండం బెల్లెడ వెదకి దహ్యామానయుఁ
జిత్కలారూపిణియు నగు సతిం గాంచి స్కందమ్మున నిడికొని హా సతిః హా సతిః
యని సారెసారెకు రోదనం బొనర్చుచు త్రాంతచిత్తుండై నానా దేశమ్ములు పరిభ్ర
మించుచుండె; నంత బ్రహ్మాదులును జింతాదంతురులైరి; పిదప విష్ణువు బాణపాత
మ్మున నా సతీదేవి యపయపమ్ముల ననేకఖండమ్ములుగా ఛేదించిన సయ్యవి తత్త
త్సానమ్ములం బడియె. శంకరుండును నాయాచోట్ల నానారూపధరుండై వసియిం
చుచు, దేవతలం గాంచి యిట్లనియె.

844

క. ఈ యీ స్థానమ్ముల శ్ర, ద్ధాయతులై దేవి వెవరు తద్దయుఁ బూజల్

నేయుదు రవ్వారికి శుభ, దాయిని యగు నాపె కరుణ దైవారంగన్.

845

ప. ఆయా చోట్లఁ దన యవయమ్ముల యందు సద్దేవి నిత్యమ్మును నన్నిహితయై
యుండుకతనఁ బురశ్చరణాదరులగు దుష్టులకయ్యెడ మంత్రసిద్ధి సత్వరంబుగ
నగు, నదియునుంగాక మాయాచీజం బియ్యెడ జపించెనేని సతీశీఘ్రకాలమ్మున
సిద్ధించునని చెప్పి.

846

క. విరహాతురుడై యా శం, కరుండు జనధ్యానపరతఁ గాలక్షేపా

దరుడై యా యా చోటుల, నరయుచు వర్తించుచుండె నవసీనాథా;

847

క. నావుడు జనమేజయుఁడ, దేవీస్థానముఁ సంఖ్యఁ దెలిసి తదీయం

బై వెలయు నామసంఖ్యయు, వే వినుపింపఁగదె ననుఁ బవిత్రునిఁ జేయఁ.

848

గీ. అనుడు వ్యాసుండు వల్క్కునో జనవరేణ్యః శ క్తిసేతమ్ములను నాదుశక్తికొలది

తెలిపెదను విను మెవ్వారిఁ దెలిసి నరుండు, పాపముల నీఁగు మిగులనంపదండోగు

దే వీ స్థా న మ్ము లు.

ప. ఖాతికాములగు వార లే యే పీతమ్ములయం దుపాసనావరులై సిద్ధింబడయుడు
రయ్యవి వివరింతు, వారజాసియందు *విశాలాక్షియు, సైమిశమ్మున లింగధారి

*ముఖము పడినచోటు వారణాసి, అట వసిండు గౌరికి విశాలాక్షి యనిపేరు, అది వ్యాఖ్యాత.

జేయుఁ, బ్రయాగమున లలితయు, గంధమాదనమునఁ గామకియు, దక్షిణమాన
సమునఁ గుముదయు, సుత్తరమానసమున విశ్వకామయు, గోమస్తమ్మన గోమ
తియు, మందరమునఁ గామచారిణియు, జైత్రరథమున మదోత్కటయు,
హస్తినాపురమున జయంతియు, గాన్ధకబిమ్మన గోరియు, మలయాచలమున
రంభయు, నేకామ్రపీఠమునఁ గీర్తిమతియు, విశ్వమున విశ్వేశ్వరియు, బుష్క
రమునఁ బురుహూతయు, గేదారిపీఠమున సన్మార్గదాయనియు, హిమవత్పృష్ఠ
మున మందయు, గోకర్ణమున భద్రకర్ణికయు, స్థానేశ్వరమున భవానియు, బిల్వ
కమున బిల్వసత్రికయు, శ్రీశైలమున మాధవియు, భద్రేశ్వరమున భద్రయు,
వరాహశైలమున జయయు. గమలాలయమున గమలయు, రుద్రకోటియందు
రుద్రాణియు, గాలింజరమునఁ గాలియు, సాలగ్రామమున మహాదేవియు, శివ
లింగమున జలప్రియయు, మహాలింగమునఁ గపిలయు, మాకోటమున ముకు
తేశ్వరియు, మాయాపురియందు గుమారియు, సన్తానమున సంభికయు, గయ
యందు మంగళయు, బురుషోత్తమంబున విమలయు, సహస్రాక్షమున సుతృ
లాక్షియు, హిరణ్యాక్షమున మహోత్పలయు, విపాశయం దమోఘాక్షియు, బుండ్ర
వర్దనమునఁ బాటలయు, సుపార్వమున నారాయణియు, ద్రికూటమున రుద్ర
సుందరియు, విపులమున విపులయు, సహ్యాద్రియం దేకవీరయు, హరిశ్చంద్రమునఁ
జంద్రికయు, రామతీర్థమున రమణయు, యమునయందు మృగావతియు, గోటితీర్థ
మునఁ గోటవియు, మాధవవనమున సుగంధియు, గోదావరియందుఁ ద్రిసంప్రయ, గంగా
ద్వారమున రతిప్రియయు, శివకుండమున శుభానందయు, దేవికాటతమున నంది
నియు, ద్వారవతియందు రుక్మిణియు, బృందావనమున రాధయు, మధురయందు దేవ
కియు, బాలాశమున బరమేశ్వరియు, జిత్రకూటమున సీతయు, వింధ్యమున వింధ్యా
ధివాసనియు, గంధీరమున మహాలక్ష్మియు, వినాయకమున సుమాదేవియు, వైద్య
నాథమున నారోగ్యయు, మహాకాలమున మహేశ్వరియు, సుష్ణతీర్థమున సభ
యయు, వింధ్యపర్వతమున నితంబయు, మాండవ్యమున మాండవియు, మాహేశ్వ
శ్వరీపురమున స్వాహాయ, చగలండమునఁ బ్రచండయు, నమరకంఠకమునఁ
జండియు, సోమేశ్వరమున వరాహాయ, బ్రాహ్మసంబునఁ బుష్కరావతియు,
సంస్కృతియందు దేవమాతయు, సముద్రతటంబునఁ బారావారయు, మహాలయ
మున మహాభాగయు, బయోష్టియందుఁ బింగళేశ్వరియు, గృతిశౌచమున సింహ
కయు, గార్తీకమున నతిశాంకరియు, సుతృలావర్తకంబున లోలయు, శోణసంగ

మమ్మున సుఖద్రయ, సిద్ధవనమ్మున మాతయు, భరతాశ్రమమ్మున ననంగయు, జాలందరమ్మున విశ్వముఖియుఁ, గిష్కిందపరవృతమ్మునఁ దారయు, దారువనమ్మున బుష్టియుఁ, గాశ్మీరసుండలమ్మున మేధయు, హిమాద్రియందు భీమయు, విశ్వేశ్వరమ్మునఁ దుష్టియుఁ, గపాలమోచనమ్మున శుద్ధియుఁ, గాయావరోహణమ్మున మాతయు, శంఖోద్ధారమ్మున ధరయుఁ, బిందారకమ్మున దృతియు, జంద్రభాగయందుఁ గళయు, నచ్చోదమ్మున శివదారిణియు, వేణయందమృతయు, బదరియందురసియు, నుత్తర కురుక్షేత్రమ్మున నోషధియుఁ, గుశదీప్తమ్మునఁ గుశోదయయు, హేమకూటమ్మున మన్మథయుఁ, గుముదమ్మున సత్యవాదినియు, సశ్వత్థమ్మున వందనీయయు, వైశ్రవణాలయమ్మున నిధియు, వేదవదనమ్మున గాయత్రియు, శివసన్నిధియందుఁ దాప్యతియు, దేవశోకమ్మున నింద్రాణియు, బ్రహ్మస్యమ్ములయందు సుస్యతియు, సూర్యబింబమ్మునఁ బ్రభయు, మాతలయందు వైష్ణవియు, సతులయందరుంధతియు, రాసులయందు దిలోత్తమయు, జిత్తమ్మున బ్రహ్మకళయు, సర్వశరీరులయందు శక్తియు, నెగడుదురని వెండియు, 850

క. ఎనిమిది వందల పీఠము, అను సందఱు శక్తులును బొలుచుచుండెద రో
జనమేజయ : యే తత్సం, ఖిను విన్న నమమ్ము లడఁగఁ గలుగు శుభమ్ముల్.
వ. సతీదేవ్యంగభూతమ్ములగు నీ పీఠమ్ములకు యాత్రార్థమ్ముగా సరిగి పిత్రాదుల సంతర్పించి భగవతిం బూజించినవారు కృతకృత్యులగుదు రని వెండియు, 852

సీ. భక్త్యభోజ్యాదిసంపన్నమ్ముగను విప్ర , జనులకు భోజనంబు నిధియును ను
వాసనీ జనులను పటుకాదులను గుమా , రికల నట్టుల యలరింప వలయు
నింతే : యయ్యెడ నెవ్వఁడేనియుఁ బూజ , నీయుండు, జలభేదనియతి వలవ;
దయ్యెడ నుండెడి యంత్యజుఁడేనియు , దేవీస్వరూపుఁడు తెలియు మధిప

గీ. యచటఁ జేసాఁపవలదు శక్త్యనుసృతిగను
మంత్రము జపింపవలయు నమ్మాత ప్రీతి
కొఱకు విల్లెప్పఁ దొనరించుఁ గుజనుఁ డేని
వాని పితరులు బ్రహ్మలోకాను గతులు. 853

వ. వాఁడును సమస్తసుఖమ్ముల ననుభవించి దేహత్యాగసంతరమ్మున దేవీపురమ్మున ముక్తుండై వసియించు, నీ నామాష్ట శతంబు జపించి సిద్ధివదనవార లనేకులు గల రని వెండియు, 854

- క. ఈ నామాష్టశతమ్మును, దా నెవ్వఁడు పొత్తమందుఁ దగవ్రాయు నతం
 డూనఁడు గ్రహమారీభయ, మోసరవర : వానితుల్యఁ దొక్కరుఁ డున్నే. 855
- క. ఏ మానవుఁ డైనను దా, నామాష్టశతంబు జపమునఁ బొదలిన వాఁ
 దౌ మాన్యుఁడు దేవతలకు, భూమీశ్వర : శక్తిరూపము నతం దొండున్. 856
- గీ. ఎవఁడు శ్రాద్ధకాలమ్మున నిది జపించు, నతవి పితరులు పరగతి కరుగువారు
 సిద్ధపీఠమ్ము లియ్యవి నెప్పనేల ? ముక్తిదములని జ్ఞాన సుముఖము లనియు. 857
- క. నరవర : ప్రశ్నంబున కు, త్తర మిచ్చితి నతిరహస్యతత్త్వము నీకుం
 బరమాదరమునఁ దెలిపితి, నరసి మఱింకెద్ది యడిగె దన వృపుఁ డనియెఁ. 858

గౌరీ జన్మము.

- చ. మునివర : మంచుఁగొండపయి మున్నదయించెఁ బరాంబయించు నీ
 విచించమాట నెంతయు సవిస్తరరీతి వినంగ నెంతు. న
 జ్జనని కథామృతంబెవఁడు చాలఁగఁ గ్రోలియుఁ దృప్తిచెందు దీ
 ని నెనయు వానికిఁ మృతిజనింపదు; గల్గు సుధాశి కేనియున్. 859
- ఉ. నావుడు వ్యాసుఁ డీర్చిన మనం బిటు నీకుఁ బరాంబయించు సం
 భావితమౌనె : ధన్యుఁడవు మాన్యుఁడవైతి నరేంద్ర : యాసతి
 దేవి శరీరము వ్విడువ దేవనితుండు శివుండు భ్రాంతిమై
 నే విషయమ్మునన్ నిలువ కెల్లెడఁ ద్రిమ్యుడు చుండె నొక్కఁడై. 860
- క. మనమున దేవీరూపం, బనయము ధ్యానించుదున్ సమాధిగతుండై
 తన యంతః గాలయావన, మును శంఖుఁ దొనర్చుచుండె భూపవతంసా. 861
- చ. జగములు శక్తిహీనత నసారములై పొలుపేదె, రోగముల్
 నెగడె, గ్రహాదిబాధలు జనించె, గణేంపఁగరాక చింత వృ
 ద్ధిగనె నిటుల్ దురుద్ధరగతిందగు నానమయమ్మునందు డు
 ప్పగ్రుణుఁడు తారకాసురుఁ డసాధ్యుఁడు బ్రహ్మవరంబు పెంపునన్. 862
- గీ. మూఁడు లోకమ్ము లేలుచు నాఁడునాటి, తెల్లసురలను మునులను బల్లిదుఁడయి
 బాధపెట్టెఁ దొడంగె నప్పొపుఁ జంపఁ, దగ రొడులు శివునొరసాత్మజుఁడు దక్క. 863
- ఉ. "అంగనరేని శూలి తెటు లాత్మజుఁ డుద్భవమందు" : నంచుఁజిం
 తంగొవి దేవతల్ తమకుఁ దారకు బాధ యపారమై శమ

మ్ముం గనకున్న నెల్లరు నమోనను యంచు హరికా నుతింప న
య్యంగజుఁగన్నతండ్రి యిటు లానతియిచ్చె నుపాయకాలియై.

864

గీ. కామకల్పద్రుమంబు లోకజనయిత్రి

గలదు చింతింపనేల ? నిక్కముగ మన య
నయమునంజేసి యాపె మిన్నకయ యుండె
మనకు విడి శిక్షయగునంచు పుడిఁ దలంచి.

865

క. లాలనమునఁ దాడసమున, నేలలనకు నైన సుతులయెడ దయయుండుకా
బలకులు నేయు తుంచుదు, కేలా తల్లలకుఁగాక యితరుల కుడువకా ?

866

క. కావున జగదంబికయై, భావమ్మునఁ గరుణ యెప్పుడు పరివేష్టింపకా
జీవులఁ బ్రోచెడి యప్పర, దేవిన్ శరణుఁబఁగొన్న దీనతలున్నే ?

867

వ. అను కమలబోచను నాజ్ఞ సురలెల్లరును హిమవైలమ్మున కరిగి యయ్యెడఁ బుర
శ్చరణపరాయణులై దేవయజ్ఞం బొసరించుచుఁ దృతీయాదివ్రతమ్ముల నాచరించుచు
నుండిరండుఁ గొందఱు సమాధినిష్ఠాతులును, గొందఱు నామపరాయణులును,
గొందఱు సూర్యైశ్వరులును, గొందఱు మంత్రపారాయణులగుచును, గొందఱు శ్రువ్ర
చాండ్రాయణ ప్రతనిష్ఠులును, గొందరింతర్యాగసంస్థులును, గొందఱున్యాయసమాదరు
లును నై ఋషినేశ్వరీ మంత్రమ్మునఁ బరశ క్రిపూజ నొనర్చుచు బహువర్షమ్ములు
గడపుచున్నంత,

868

ఉ. మేలగు చైత్రమాసనవమీ దినమందలి కుక్రవారమం

దోలి సురాశి కట్టెడుట నొక్క మహాద్భుతతేజమున్నత
శ్రీఃలితంబు కోటిశశీతల మర్కసహస్రకాంతినం
కీలితమై తిటిక్కలనఁ గేరుచు నుచ్చవమందె శోణమై.

869

ప. వెండియు.

870

సీ. మూర్తిమంతమ్ములై మొనసి వేదములు నా , లుగు నల్ల దిక్కులఁ బొగడుచుండ
నాద్యంతరహితమై యనవద్యమై యూర్ధ్వ , గతియుఁ దిర్వగ్గతి గనక కరవ
రణముభాద్యవయవప్రాప్తమ్మును గాక , శ్రీపుంసపుంసకస్థితి నొలయక
దీప్తిచే నమరుల దృక్ప్రసారమ్ముల , మిటుమిట్లు గొల్పుచు మెఱసి యంత

గీ. నా మహాతేజ మంగనయై మనోహ , రవ్యరూపమ్ము తనరఁ గరమ్ము నమర
వరుల మనముల నానందవార్ధి ముంచె , నా విధం బట్టిదిట్టిది యనఁగరాదు.

871

సి. కమలకుట్మలముల కొమరుగాదనఁజాలు , గట్టిగుట్టల తీవి గలుగు దానిఁ

గలరణత్కింకిణికాజాలశంజత్సు , మంజీరమేఖలల్ మలయుదానిఁ

గనకతేయారక గ్రైవేయకాంగద , గళబంధముల పొచ్చు గలుగుదాని

మొగలిదళముల పొబగుమీఱి వాసిండు , నీలకుంతలములు నెగడుదానిఁ

గి. గప్పరపుఁదావి నెల్లెడగుప్పు వీడి , యంపు బల్ కావి నొప్పు నాస్యమ్ముదానిఁ

బృథునితంబబింబమ్మున వెలయుదానిఁ , గనకతాటంకయుగళమ్ము నెసయుదాని.

సి. అష్టమీచంద్రబింబాభలలాటమ్ము , నాయతఃక్రూవీలాసాస్పదంబు

రక్తరవిందవిరాజన్మయన మున్న , తప్రూణ ముద్యదధరసమేత

మబ్బరేఖాసముద్యచ్ఛీర్ష మమలము , క్రాహార మిద్ధరత్నమకుటంబు

కుందకుట్మలదంతకాటీవీలాసంబు , కాశ్మీరతిలకసంకలిత మతుల

గి. మల్లికామలతీకనన్మాలికాభి , కీలికసుకేశపాశంబుఁ గేవలారు

జౌంబరంబును బాళాదికాయుధనము , పేతమగు దివ్యరూపంబు వెలయుదాని.

ఉ. పొలునగు దాడిమీకుసుమపుంజము నాదగు కాంతిదాని, ను

జ్వలములు నాల్గబాహువు లెసంగెడిదాని, నమ న్నకామముల్

చిలికెడుదాని, లేనగవు చెన్నలరారెడుదాని, నిత్యశీ

తలకరుణాసనాథయగు దానిఁ గనుంగొని రంభికా సురల్.

874

క. కని మ్రొక్కిడి యానందా, శ్రునిరుద్ధస్యనులు ప్రేమచుంబితనిజల్

చనులును నై తన్మయమగు, మన మొండేమియును వినమి ప్రాస్పడి విదవన్. 875

వ. ఎట్టకేలకు దైర్యమ్ము దెచ్చికొని యజ్జగదంబ నిట్లు సన్నుతించిరి.

876

గి. రజ్జువున మాలయందు సర్పద్రమంబు, వడువున జగమ్ము నీయందు భ్రాంతికల్పి

తంబగు నని తెలియనికతమున నిన్నె. ఊగిన మీఁదట భ్రాంతి యడఁగు జగమున.

క. తత్తనుట కురాహూతి సం, విత్తును నగు విన్ను భువనవిభ్వివటంచుం

జిత్రన్మాత్ర పటంచుఁ, బత్తిమెయి నమస్కరించువారము తల్లి :

878

వ. అఖండానందంబును బ్రజవంబును హింకారమ్మును బ్రత్యగాత్మయును నీ స్వరూ

పమ్ము లాగమతాత్పర్యభూమికయు నవస్థాత్రయ సాక్షిణీయుఁ బంచ కోశాతిరి

క్తయు నగు నీకు నమస్కారము. త్వం పదమ్మునకు వాచ్యంబవగు నిన్ను నానా

మంత్రాత్మికవనుచు నుతించుమని శ్రీ సూక్తంబుఁ దన్ను మతించు విభ్రరులం

గాంచి సుధామధురస్వరంబున నజ్జగదంబ యిట్లనియె.

879

- క. దేవతలారా : మదర్థము, మీ వచ్చిన కార్యమేమి ? మీ మొగములు శో
కావిత నొంద నేల ? ము, చావహ యగు నేను వరదనై యుండంగఁ. 880
- క. నాయందు భక్తిగలవా, రేయెడ నాపదల నొందిరేనియు సత్యం
బాయాపద దొలగించి మ, దీయుల నొనరింతునను ప్రతిజ్ఞ యెఱుంగరే. 881
- చ. అనుచు దయాసమేతముగ నానతి యిచ్చిన దేవి పల్కులన్
విని ముదమందుచున్ సురలు నిస్సయులై తమ దుఃఖ మీగతన్
మనవి యొనర్చి “రెండు భువనమ్మున నెచ్చట నేని నీకునుం
గన విన రాని సంగతులు కల్లలు గావె ప్రపంచమాత్మకా. 882
- క. తారకుడను రక్కసుఁ దే, పార సరోజాతభూదయాపాత్రంబై
కోరిన వరములు గొని దు, ప్రారంభతఁ జేసి మమ్ము బాధించు నొగిన్. 883
- క. శివు వలనం బుట్టిన వాఁ, దు వధించెడి వాని శర్వుఁడును భార్యవై
భవ మెఱుంగనివాఁ డెటు సం, భవమందుఁ గొడు కొకండు భవునరుఁ దల్లి. 884
- చ. అని విలపించు దేవతలయందు దయాంతరయై పరాంబ యి
ట్లనియె మదీయ శక్తియ హిమాద్రికిఁ బుత్రికయై జనించు నా
పెను బురివైరి తెల్లరును బెండిలి సేయుఁడు దానఁ జేసి యా
తనికిఁగుమారుఁడుం బొడముఁదాంకునిఁ వధియించుఁ బొండికన్. 885
- చ. అను పరాంబ పల్కులకు సంతసించి సురలతోడం జనుదెంచిన హిమాచలరా
జంబ కిట్లనియె. 886
- క. ఏమీ ! నాపుణ్యము త, ల్లి : మా యింటం జనింతె లీలాకృతివై
కామితఫలదాయని నా, నేమమ్ము ఫలింప నేర్పెనే ? యిప్పటికిన్. 887
- క. జడుఁడన్ మందుఁడ నే నె, క్కడ : చిద్రూపిణి పరాంబికయు దయచే నా
కడుపున జనించుటయు నె, క్కడ : జన్మకతములకైనఁ గలుగునె తల్లి : 888
- గీ. అశ్వమేధాదియాగమ్ము లాచరించు, సుకృతులేనియు వీరూపు చూడలేరు
తాదృశంబగు రూప మొకల్లి : నా గృ. హమున జనియించు బరిది భాగ్యంబ కాదె.
- క. “మంచుంగొండ యనేక జన్మముల నేమం బింతగా నొప్పునే !”
యంచు న్నన్నును విన్ను భక్తకరుణాయాదఃవతింగాఁగ న
గ్గించున్ లోకము మత్పితృణాము విముక్తికెందు నోతల్లి ని
ర్మించుఁ వేతొక పుణ్యలోకమును బేర్క బమ్మ యవ్వారికిఁ. 889

వ. సర్వవేదాంత సారభూతంబగు నీవిశ్వరూపం బొకమరి సాక్షాత్కరింపం జేసి శ్రుతి సమ్మతమ్ములగు బక్తిజ్ఞానయోగమ్ము లానతిచ్చి కృతార్థులం జేయుము నావుడు హిమవంతునకు వికసితముఖపంకజయగుచు నప్పరాంబ శ్రుతిగూఢంబగు నారహస్యంబిట్లు వక్కాజెంచె.

891

దేవీ విశ్వరూప ప్రదర్శనము

క. అమలం బనుపమ మవిత, రక్త్య మనామయ మేఃముం బరబ్రహ్మభి
ఖ్యము సంవిత్తును నగు తే, జ మనఁగ విను నేననూ రనాధరమాళి.

892

గీ. తత్సహజశక్తి మాయ నాఁ దనరు, నది య
సతియు సతియును నుభయానుగతియుఁగాక
శక్తిఁ జంద్రిక, యగ్ని కుష్టతయు, భాస్క
రునకు దీధితిరీతిగాఁ దనరుచుండు.

893

వ. స్వీయశక్తిసమామోగమ్మునంజేసి యేన ప్రపంచమ్మునకు బీజంబనైతి; సస్సచ్చక్తి యనఁగా మాయ. అది తపస్తమో జడాదినానామంబులు గలయది. ఆ యీ నామమ్ము లెల్ల నిగమాదిప్రసిద్ధంబులు కాని, యయ్యైపండితుల స్వకపోల కల్పితంబులు గావు. అమాయ జీవాశ్రితయగు వట్టున నవిద్య యనఁబఱు. దానికి స్వాశ్రయ వ్యామోహకృత్త్వం బొందు దొసంగుగలదు. ఏతద్దోషమ్మునుండి రక్షించి జీవునకు మోక్షం బొసంగుటయ నృప్తికి ముఖ్యప్రయోజనంబు. మాయాప్రతిబింబితమ్ముగు చైతన్యంబు సృష్టికి నిమిత్తకారణంబు, మాయ సమవాయకారణంబు, దృశ్యంబగు కతన మాయ జడంబును, జ్ఞానమువలన నశించుటంజేసి మిథ్యయునగు. చైతన్యంబు దృశ్యంబుగాదు. కాన నిష్కృపవస్తువును జడమనరాదు. ఇయ్యది దీపమ్ము వడుపునఁ బరప్రకాశకమ్మును స్వయంప్రకాశమానమ్మును నని యెఱుఁగునది. జాగ్రదావ్యవస్థాత్రితయమ్మునం దిది యొక్కచేగతి భాసించు. ఇయ్యది సువిదాత్మకంబు, సుఖాత్మకంబు, వరప్రేమాస్పదంబగుకతన నానందాత్మకంబు, నిత్యంబు, సత్యంబు; దీని కిన్ని నితరమ్ము మిథ్య. కావున నప్పరవస్తువున కసంగత్వమును నపరిచ్ఛిన్నత్వమును స్ఫుటమ కదా! ఏవంభూతమగు వగవస్తువుననేన. నేను జ్ఞానాత్మకనుగాని జ్ఞానదర్శిణిగాను. జ్ఞానరూపమ్మును బూర్ణమ్మును దైవితజాలవివర్జితమ్మును నగు పంచస్తువు కామకర్మాది యుక్తయగు స్వీయమాయకతమ్మునను బూర్వానుభూత

సంస్కార వశమునను గాంకర్మవిపాకమునను దత్తావివేకవిమిత్తమునను సిన్ధుజ్ఞ
భాజనం బగుచున్నయది. ఈ సర్గింబు బుద్ధిపూర్వకంబుగాను. ఇంతదనుక సహాధిక
ముగు నారూపము నీకుం తెప్పఁబడినది. ఇదియ యవ్యాగృతంబును, సవ్యక్తం
బును, మాయాశబ్దితమును, సర్వకారణ కారణమును, నాదిత త్వమును, సచ్చి
దానంద విగ్రహమును సర్వకర్మమనీభూతమును, నిచ్చాక్షాన్త్రీయాశ్రయమును,
ప్రీంకారమంత్రవాచ్యంబును నని యెఱుంగునది. ఇద్దాని శబ్దితన్మాత్రరూపకంబగు
నాకాశమును దానివలన స్పర్శాత్మకంబగు వాయువును, దానివలన రూపాత్మకం
బగు తేజమును, దానివలన రసాత్మకంబగు జలమును, దానివలన గంధాత్మక
యగు భూమియుఁ బొడమె; సందరాశమునకు శబ్దియు, వాయువునకు శబ్దిస్పృశ
ములును, దేజమునకు శబ్దిస్పర్శరూపములును, మదికమ్మునకు శబ్దిస్పృశరూప
రసములును, భూమికి శబ్దిస్పర్శరూపసగంధములును గుఱము; తీక్షణతవంద
కమ్ము వలన వ్యాపకమును వాయురూపమును సగు లింగదేహ మ్మిద్యవించె.
సర్వప్రాణాత్మకంబగు విశ్వదీయ యాత్మరు సూక్ష్మదేహంబని తెలియఁదగు.
కారణదేహం బవ్యక్తంబు, దీనియంద జగంబు బీజరూపముననుండు; నిశ్శుద్ధియగు
లింగదేహమునకు హేతుభూతంబు. ఈయది మున్ను వివరింపఁబడియె. పంచీ
కరణ మార్గమునంతేసి పంచమహాభూతము లుద్భవించె, దత్ప్రకారంబు
వివరింతు.

894

తే. గీ. ముందుఁ బంచమహాభూతములను రెండు

భాగములుచేసి యందొందు భాగమునకు

నాల్గభాగములను గల్పసంఖాసర్పి

యవియు స్వస్వేతరద్వితీయాంశమందు.

895

వ. యోజిపపరయు, నిట్లు యోజించిన సయ్యోభూతము లొక్కొక్కటి పంచావ
యవములగు నేర్పడు. దీనినే పంచీకరణమని చెప్పుదురు. పంచీకరణభూతజన్యం
బగు దేహంబు నాదు స్థూలదేహము. పంచభూతసర్వాంశములనులన జ్ఞానేంద్రి
యము లైదునుం గలిగె. అవి యేకమై యంతఃకరణమునాదగె. అది వృత్తి
భేదమున నాల్గభేదములు గలయది. అది సంకల్పవిల్పాత్మకంబగునెడ మనం
బనియు, నిశ్చితంబగునెడ బుద్ధియనియు, నిత్యానుసంధాన పరముగునెడఁ బితృ
మునియు, నహంభావాదృకంబగునెడ నహంకారంబనియు నుడువంబడు. రాజ
సాంశమువలనఁ గర్మేంద్రియములైదునుం గలిగె; సవియేకమై ప్రాణంబునఁ

గించియు దుష్టుండు గాని తెలుంగున నేనును దత్తవస్త్రగతదోషమ్ములకు భాజనంబుగాను. బుద్ధ్యాదినిష్ఠంబగు కర్తృత్వమ్మును వివేకశూన్యులు నాయందు గల్పించుదురాని వివేకులిట్లు పొరఁబడగు, ఘటాకాశ మహాకాశమ్ముల వగిది జీవాత్మవరమాత్మలకు భేదంబు కల్పితంబు. జీవబహుత్వంబు చదుపున నీశ్వరబహుత్వమ్మును. మాయాకల్పితంబయగు; నింద్రియసంఘాతవాసనాభేదభేదితయగు నవిద్య జీవబహుత్వమ్మునగును. గుణసంఘాతవాసనాభేదభేదితయగు సవిద్య యీశ్వరబహుత్వమ్మునకుఁ గారణంబగునని వెండియు.

900

సీ. నేన యీశ్వరుఁడను నేన సూత్రాత్ముఁడ . నేన విరాడాక్మ నెఱుఁగుచుయ్య హరిహరబ్రహ్మలు నాపై ప్లవియు గౌరియును బ్రాహ్మియును నేన; యనుఁడుశశియు దారకలును నేన; తస్కరవ్యాధచాం . డారు నేన; యస్యంబులైన పశుపక్షులును నేన; పరమోత్తములు కర్మ . తులు నేన; దుష్కర్మకులును నేన;

గీ. యథిలభూతమ్ములందు నాకన్నవేఱు . లేదు; ఫణిమాలికాది విభేదముంను నొందియును రజ్జు వేకమై యుండువగిది . నేన వెఱుఁగుదు నెందు నో హిమగిరింద్రుఁ

క. అని నొడువు నప్పరాంబం, గని హిమగిరి దేవి; నీయథండాకారంబును గనుఁగొనఁగా నెంచెడ. ననవుడు విశ్వస్వరూప మంబయుఁ జూపెఁ. 901

ప. సురలును లోచనభీకరంబగు తద్విరాడ్రూపంబుఁ గాంచి విస్మితులైరి; యారూపంబెట్టిదంచేని.

902

సీ. వ్యోమంబు శిరము, సూర్యుండు చంద్రుండు లోచనములు, చెవులు దిశలు తొలిచదువులు మధురంపుఁబల్కులు, పవనంబు ప్రాణము, ప్రపంచము హృదయము, ధరిత్రికటి, ఖంబు నాభి, భగణము పక్షము, మహ . ర్లోకంబు మెడ, జనోలోక, మాన్యము, లలాట సురయఁ దపోలోక, మింద్రాదు . లెల్లరు బాహువు, లిదియుఁగాక

తే. గీ. నాన గంధంబు, దస్రలు నానికావి
వరములు, పవలురాత్రి తెప్పలు, జలంబు
కాకుంబు, రసంబు నాల్క, కనుబొనులు
బ్రహ్మలోకమ్ము. యముడు దంష్ట్రలు, మఱియును,

904

ప. ప్నేహంబు దంతమ్ములు, మాయ హాసంబు, నేతాంతప్రసారంబు సర్గమ్ము, వీడయు త్రోవ్వమ్ము, లోభంబధరోష్ఠంబు, ధర్మసూర్గంబు వృష్టంబు ప్రజాపతి మేధఁయు సముద్రంబులు కుక్షి, పర్వతమ్ము లస్థులు, నదులు నాడులు వృక్షంబులు కేకంబులు

బాల్యయౌవనకౌమార వార్ధకములు గతులు, మేఘములు లోమములు, సంధ్యలు వసనంబులు, చంద్రుండు మనంబు, హరి విజ్ఞానంబు, రుద్రుఁడంతఃకిరణమునుగా దంష్ట్రాకరాశంబును, నానాయుధదరంబును, బ్రహ్మక్షత్రాదనంబును, సహస్రశీర్షమును, సహస్రనయనంబును, సహస్రపాదమును, గోటిసూర్యవ్రకాశమును, విద్యుత్కౌటి సమప్రభంబును, భయంకరమును, ఘోరమును, హృదక్షిత్రాసకార కమును నగు సమ్యహారూపముఁగాంచి కంపమానహృదయులగుచు దేవతలు మూర్ఖిల్లి పదంపడి తెలననున్న వేదములు ప్రబోధింప లేచి ముకుళితకరకమలుతై.

శా. నీరూపంబు జగచ్చయంకరము నెంతేజూచి మూర్ఖుఁ ఁ భయం

బారం గొంటిమి నీదుసం ప్రవము పేయన్నేర్తుమే : తత్సదాం

భోరుద్వ్యంధ్యముఁ గొల్పుసామరుల మమ్ముం బ్రోవుమోదేవి : వి

శ్వారూఢంబగు నీస్వరూప ముపనంహరంబుఁ గావించుచుకా.

906

ప. అగ్నియు సూర్యులంద్రులును నోషధులును దేవతలును సాధ్యులును బిశుపక్షిప్తుగా దులును మనుజులును వ్రాణాపానంబులును ప్రీహియవంబులును దపంబులు శ్రద్ధయు సత్యంబును బ్రహ్మచర్యవిధియు *సప్తప్రాణార్చులును సప్తసమీచలును హోమమ్ములును లోకంబులును సముద్రంబులును నదులును బర్హితంబులును స్వరసంబులును సర్వోషధంబులును జన్మంబులును యూపంబులును దక్షిణలును ఋగ్యజుస్సామంబులును నెందుండి జనించె నట్టి సర్వాత్మకు నీకు సమస్కరించెదమని వెండియు, 907

తే. గీ. సరమమగు నీదు విశ్వరూపంబు విడిచి, మున్ను కైకొన్న యాజగన్మోహనంపు రూపు చూపుము మాభీతి మాపుమంచుఁ, బ్రార్థనమొనర్చు నమరులయందుఁబేర్చి.

ప. విదవ నంబయు నా విశ్వరూపంబు చాలించి తొంటిరూపంబు కైకొని యమరుల కిట్లనియె.

909

ఆ. వె. మందభాగ్యులగు నమరులు మీరేడ. నా, విశ్వరూప మేడ : భీతినొందు

టబ్బురంటె : నే దయామతి మీకు సా, జిత్రురింపఁజేయఁ గడఁగితిఁజూడి.

మోక్షమునకు జ్ఞానం బావశ్యకమనుట.

క. యోగంబుల దానంబుల, నాగమముల మేటితపములాదిగ నేయే

యోగములనైన నన్నున్, వేగమఁగొనఁజాలు టబ్బునే : యెంచెనిన్.

911

*ప్రాణములు, అర్చిస్తులు, అని ద్వంద్వము.

వ. అని చెప్పి హిమగిరి మధ్యేంచి గిరింద్రా : ప్రకృతంజాలింపుము పరమాత్మ
యూపాదిభేదమ్మున జీవతత్వమ్ముఁజెంది కర్తృత్వాద్యను గతుండగుచు ధర్మాధర్మైక
కారణంబులగు నానాకృతులొనర్చుచు నానాయోనులజనించుచు సుఖదుఃఖమ్ము లనుభ
వించుచు మరలఁ దత్తత్కర్మానుభవమ్మునజేసి నానాశరీరమ్ములు తాల్చుచు సుఖ
దుఃఖానుభవం బొనర్చుచు ఘటియంత్రంబు చందమ్మున విరామంబుగొనక యజ్ఞా
నంబునంబడి పొరలుచుండు.

912

సీ. కావున మనుజుఁ దజ్ఞానంబు నశియించు , పొంఁచె విద్యాభ్యాసమును నొనర్చు
వలయు ; జన్మంబునఫలమగుటయుఁ బురు , పార్థసమాప్తియు నమృతముక్త
దళయు నజ్ఞానంబు నశియించుటయకాదె ? , యజ్ఞానజమగు నుపాప్తియొండెఁ
గర్మంబునొండె నజ్ఞాననాశనమునఁ , గారణములుకావు ; కాని రాగ

తే. గీ. దోషముఖ్యము లైనట్టి దొనఁగు లెసఁగఁ

జేయుఁగాన ననర్థంపుఁజేటుదెచ్చుఁ

గర్మములవంకఁ బోక విజ్ఞానమహిమ

చెందుపొంఁచెఁ బ్రయత్నిమ్ముచేయవలయు.

913

వ. కొందఱు కైవల్యమ్మునట విజ్ఞానంబు కారణంబైనను “కుర్వన్నే వేహకర్మాణి”
యను ననుశాసన బుకలిమిఁ గర్మంబులు తత్రాప్తికి నహాయంబనియు హితకారి
యనుయుం బుకలుదు హృద్గ్రంథి జన్మంబగు కర్మమ్మునట హృద్గ్రంథిభేద
సాధనంబగు విజ్ఞానంబునకు దమః, ప్రకాశంబులకుంబలె యోగవద్యంబు సంభవిం
పను. కావున వైదికంబులగు సంస్కర్మంబులును జిత్రకుద్దికరిమ్ముఁని యెఱింగి
శమదనుతితిజెనైరాగ్యంబులపవ్యంతమ్మును గర్మమ్ములొనర్చుచుఁ బిదప సర్వసంగ
పరిత్యాగ బుచేసి శ్రోతియుండును బ్రహ్మనిష్ఠుండును నగు గురువరుంఁగాంచి
నిర్యాజుంబగు బక్తిపకుకృత వేదాంతశ్రవణంబునేయుచుఁ దత్త్వనుస్యాదివాక్య
మ్ముల కర్థంబు విధించునది.

914

తే. గీ. “అత్త్వమసి” యను వాక్య ముద్వైతిబోధ, కము తదిర్థమెఱింగిన విమలమతియ
యేను ; నేననుతిండు ; గిరింద్రా : తేట, తెల్లముగను తివర్థంబు తెలియవినము.

వ. ‘అత్’ పద మ్మునకు సర్వజ్ఞత్వవిశిష్టతన్యంబును, ‘సి’ పదమ్మునకుఁ గిరింద్ర
జ్ఞత్వవిశిష్టతై : న్యంబును, వాచ్యంబు. ‘అసి’ పదవాచ్యంబైత్యం ; విదివదార్థంబు.
సర్వజ్ఞత్వవిశిష్టతై : న్యంబును గిరింద్రజ్ఞత్వవిశిష్టతై : తన్యమ్మును నొక్కటియేయని
వాక్యాస్తంబు. ఇట్టి మర్థంబు విమర్థంబు కావునఁ దత్త్వంపదమ్ములట జహదజహ

ల్లక్షణచే జైతన్యమాత్రార్థకత్వంబు స్వీకరించి యతరార్థంబు పరిహరింపవలయు.
అట్లేని చైతన్యంబు చైతన్యంబు నొక్కటియే యని యవిరుద్ధంబగు వాక్యార్థంబు
లభించునని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె. 916

తే. గీ. స్థూలమును, గారణంబును, సూక్ష్మమనఁగ
మూఁడు దేహంబు లాత్మకు మున్నుపాధు
ంవి నశింపఁగ నందున్న యైదుకోశ
ములను దాటి నా బ్రహ్మపుచ్చు మరయు. 917

వ. పంచీకృతమహాభూతసంభవంబును భౌగోలయమ్మును జరావ్యాధిసంయుతమ్మును
నగునది స్థూలదేహంబు. జ్ఞానకర్మేంద్రియయుతంబును ప్రాణపంచకయుతంబును
సపంచీకృతభూతసంభవంబును మనోబుద్ధియుతంబును సుఖదుఃఖాద్యవబోధికం
బును నగునది సూక్ష్మదేహంబు. అనాదియు సనిర్వచనీయమ్మును నగు సజ్జానంబు
కారణదేహంబు. ఈ దేహత్రయమ్ము సకయించినపిదపఁ గేవలాత్మ మిగులు;
నితనికి జననమరణమ్ములలేవు. శాశ్వతమ్మును నిత్యమ్మును బురాణంబును నఱు
వుకన్న నఱువును మహత్తుకన్న మహత్తును జంతు * గుహానిహితంబును నేతి
నేతీతివాక్యపరిశిష్టమ్మును హననకర్తృత్వహననకర్మత్వదూరమ్మును నగు నాత్మ
వస్తువును వీతశోకులగువారు సాక్షాత్కరింతురు. 918

సీ. రథి యాత్మ. దేహంబు రథము, సారథి బుద్ధి, క్రాశులు, మన మింద్రియా? వారు
వము, లింద్రియముల మనముగూడి తద్గోచరములగు పలువిషయముల నాత్మ
యనుభవించునటంచు మనులందు; దయ్యవి, ద్యయు సమనస్కత్వ మకుచివిరము
గలవార లెన్నఁడుఁ గాంచరు తత్పర, మును, సంస్కృతినిబడి పొదలుచుండు;

తే. గీ. విద్యయును సమనస్కత్వవిధియు శుచిత
యును గలుగువారు తత్పర మనుగమింతు
రజ్ఞువు మనఁబు, తెల్వి సారథిగఁ గలు
వారు తుదముట్టు మత్పిదార్వమ్మునందు. 919

వ. ఇట్లు శ్రుతిమత్యనుసారంబుగ నాత్మచే నాత్మనిశ్చయంబొనర్చి నిదిద్యాసనమ్మున
నాత్మరూపనగు నన్నుఁదలంచునది. యోగవృత్తికిమున్ను దేవీప్రణవంబగు హ్రీం
కారమ్మునందలి యక్షరత్రయార్థంబు విచారించి హకారంబు స్థూలదేహంబనియు
రకారంబు సూక్ష్మదేహంబనియు నీ కారంబు కారణదేహంబనియు హ్రీంకా

రంబు తురీయంబగు దేవీరూపంబనియు నిట్లు సమష్టివ్యష్టిదేహంబులు నిర్ణయంబొనర్చి పిదప నవ్వాని కైక్కిమ్ము నిశ్చయించిఁ జీనాథుండగుచు నాసాధ్యంతర నందరులగు ప్రాణాసానంబుల నయంబొనర్చి వీతవిషయాకాంక్షత్వమ్మును వీరదోష త్వమ్మును విమత్సరత్వమ్మును దనర నివ్యాజ్యమ్ముగు భక్తిపెంపున నీరానంబగు గుహాముఖంబుఁ ప్రవేశించి హాకారరూపుండగువిశ్వాత్మను రకారరూపుండగు తైజసాత్మయందును నవ్వాని నీకారరూప ప్రాజ్ఞాత్మయందును నవ్వాని హ్రీంకారమ్ము నందును బ్రవిలాపమ్మొనర్చి వాచ్యవాచకతాహీనమ్మును ద్వైతభావవివర్జితమ్మును నఖండంబును సగు నచ్చిదానందమ్మును జైతన్యాగ్ని దీపశిఖాంతరమ్మున భావించుచుఁ దద్భావనంజేసి మదీయసాక్షాత్కారంబుఁగాంచి మద్రూపుండగుచు మదై క్యమ్ముఁగాంచు ననిన విని హిమపంతుం డంబ కిట్లనియె.

920

తే. గీ. తత్త్వదర్శనమునకు పాదనముయోగ, మంబి. సంవిత్ప్రదాయక మంచునింటిఁ దెలియఁజెప్పుము తద్విధి తేటతెల్ల, ముగను భక్తుని దస్యనిఁ దగదెచేయః

యోగమంత్రవివేచనము.

ప. అని వినయావనకుండగుచు సడుగుటయు సంభవ గిరింద్రా! యోగంబిన జీవాత్మైక్యంబికాని వేటొందుగాదు. తత్ప్రచారం బెఱిగింతు. యోగవిఘ్నకరమ్ములగు కామక్రోధలోభమోహమదమూత్సర్గమ్ములను యమనియమాసనపాదాయాస ప్రత్యాహారధారణాధ్యానసమాధు లనిమెడి యష్టయోగంగమ్ములచే జయింపవలయు; సహింసయు సత్యమ్మును సత్తేయమ్మును బ్రహ్మచర్యంబును దయయు నార్జవమ్మును క్షమయు ధృతియు మితాహారమ్మును శౌచమ్మును నను నీపదియు యమంబులు. తిపంబును సంతోషంబును నాస్తికత్వమ్మును దానమ్మును దేవపూజయు సిద్ధాంత శ్రవణమ్మును జ్ఞాయు మతియు జపమ్మును హోమమ్మును నను నీపదియు నియమమ్ములు. పడ్యాసనమ్మును స్వప్తిఃమ్మును భద్రమ్మును వజ్రాసనమ్మును వీరాననమ్మును ననునివి యైదును నాననమ్ములు.

922

గీ. చరిణతలములురెండును సక్థులందుఁ, జేర్చి బొటవ్రేకులను రెండుచేతులఁగొన వలయు వ్యుత్క్రమమగు గతి నలయి కెడలి, యదియ పడ్యాసనము భూధరాధినాథ.

సీ. చరిణతలమ్ముల జానూరుమధ్యభాగమ్ముననిడి బుజుకాయుండగుట

స్వప్తిఃమ్ములు ; *సీవని వాఙ్మయములయందు , గుచ్ఛద్వయమ్ము దగులఁగ నిల్చి

యందకోశాధస్పమర్చిత పాదపా , ర్వి యగుచుఁ గరముల చేతఁ బట్టి
కొనుట భద్రాసనమనియందు : జానుభా , గములందుఁ బ్రత్యజ్ఞానుములైన

గీ. వ్రేళ్ళుగల చేతుల నిమిడ్చి కాళ్ళ దొడల
యందుఁ గ్రమముగవిడుట వజ్రాసనమగు ;
నొకపదము క్రిందఁ దొడమీఁదనొకటి యుంచి
యమర ఋజుకాయఁదగుట వీరాసనంబు.

824

వ. షోడశమాత్రాప్రణవోచ్చారణకాలమ్మున నిదానాదీచే బాహ్యవాయువు నాకర్షించి
చతుష్టప్తిమాత్రాప్రణవోచ్చారణకాలమున సుషుమ్నానాదీచే నద్దానినాఁగి ద్వాత్రింశ
మాత్రాప్రణవోచ్చారణకాలమ్మునఁ బింగళనాదీచే నల్లన రేచించుట ప్రాణాయా
మమ్మునఁబడు ఇయ్యది సగర్భవిగర్భ భేదమ్మున రెండు తెలుగు; అందు జప
ద్యానాదిసహితం బాద్యంబు, తదపేతంబు ద్వితీయంబు

825

గీ. క్రమముగా పిట్టులభ్యాసకలన నెగడు, ధన్యునకు స్వేదకంపభూత్యాగములు ల
భించు; నం దాద్య మధిమతమించు రెండ, వయది మధ్యమమగుమూఁడవయది మేలు.

వ. స్వస్వవిషయమ్ముల విరర్గళమ్ముగ సంచరించు నింద్రియమ్ముల నరికట్టుట ప్రత్యా
హరంబు. మఱియు సంగుష్ఠగుల్ఫజానూరుమూలాధారలింగనాభులయందును
హృ *దగ్గిరాకంఠదేశమ్ములయందును , లంబికయందును నాసయందును భ్రూమధ్య
మస్తకాదులయందును యథావిధిగఁ బ్రాణమరుద్ధారణంబు ధారణయనఁబడు; చైత
న్యాంతరవర్తియును సమాహితమ్మును నగు మనమ్ముచే నాత్మయం దభీష్టదేవతా
ధ్యానంబు ధ్యానంబు నాదగు; జీవవరమాత్మలకు సమత్వభావసనమాధినాఁబరగు;
నిది యష్టాంగలక్షణం బింకమంత్రయోగం బాకర్షింపుము. చంద్రసూర్యాగ్నితేజో
యుక్తమ్మును జీవబ్రహ్మైక్యరూపమ్మును బంచభూతాత్మకమ్మునునగు విశ్వంబు
శరీరంబు. అందు మూడుకోర్ల యేఁబదిలక్షల నాడులుగలవు. అందును బదిప్రధా
నంబులు. అందు మూడు ప్రధానతమమ్ములు. వానినామమ్ము లిదాపింగళానుష
మ్ములు ఇం దిదానాదీ చంద్రరూపిణి. పింగళ శక్తిరూపయు నమృతవిగ్రహయు
పుంరూపయు సూర్యవిగ్రహయునై వెలయు. ఈ రెండును మేరుదండస్థికమ్మును
సూర్యచంద్రవహ్నిరూపిణియు నగు సుషుమ్నానాదీకి వామదక్షిణపార్శ్వమ్ముల

• గ్రీవ=మెడ, కంఠము=కుత్తుక.

• లంబిక=కొండనాకి.

నొప్పెడి సర్వకేజోమయమ్ముగు నీ సుషుమ్నానాడియొక్క మద్యమ్మునందు విచిత్రానామకంబగు నొక యవాంతరనాడియుండు. దాని మద్యమ్మునందుఁ గోటి సూర్యసమప్రభమ్మును నిచ్చాజ్ఞానక్రియాత్మకంబును నగు స్వయంభూలింగమ్ము కలదు. తదూర్ధ్వమ్మున ప్రాంతరాత్మకంబగు మాయాదీజమ్ము వలదు. తదూర్ధ్వమ్మున రక్తవిగ్రహయు దీపశిఖాకృతియునగు కుండలి చెలంగు. ఆదియ దేవ్యాత్మికయనంబునఁగుఁ; దద్బాహ్యమ్మున వకారాది సకారాంత చతుర్దశమ్మును వీత వర్ణమ్మును దీప్తహేమసమప్రభమ్మును నగు పద్మమ్మును తదూర్ధ్వమ్మున సనల ప్రఖ్యమ్మును వజ్రకాంతమ్మును బకారాది లకారాంత షడ్దశకంబును । స్వాదిష్ఠానమ్మునునగు 2 మూలాధారంబు కలదు. తదూర్ధ్వమ్మున నాభిదేశమ్మున మేఘాతిమ్మును విద్యుత్ప్రసమ్మును బహుశేజోమయమ్మును దకారాది ఫకారాంత దశ వర్ణదశసంయుతమ్మును విష్ణ్వదిష్ఠితమ్మును విష్ణాస్థలోకనకారణమ్మును నగు 3 మణిపద్మమ్ము గలదు. తదూర్ధ్వదేశమ్మున ద్వాదశదశయుతంబును సుద్యుదాదిత్య సన్నిభంబును నానంద నియంబును కకారాదితకారాంత వర్ణపటితమ్మును రుద్రాదిష్ఠితమ్మునునగు 4 ననాహతపద్మంబుకలదు. తదూర్ధ్వమ్మున షోడశస్వరయుక్తమ్మును ధూమ్రవర్ణమ్మును మహాప్రభమ్మును నగు షోడశ దశపద్మం బెలర్చు; సయ్యది పరమాత్మావలోకనద్వారమ్మున జీవునకు కుద్ది నొడగూర్చుటంజేసి వికుద్ధంబునఁబడు; నిద్దానికి నాకాశంబనియు నామాంత రమ్ము గలదు తదూర్ధ్వమ్మున నాజ్ఞాచక్రంబు పొనఁగు. దీనియందు జీవునకు నితీత ర్తవ్యతా విషయమ్ముగు పరిమేళ్యరాజ్ఞ సంక్రమించుకతన దీనికి నామం బస్వర్థం బగు ఇదియాత్మాదిష్ఠానంబు. ఇయ్యది హకార క్షకారాత్మక ద్విదశయుక్తంబు. దీని మీద కైలాసచక్రంబును, దానిమీద రోదినీచక్రంబును వలదు. తదూర్ధ్వంబునఁ బరమాత్మస్థానంబగు సహస్రారచక్రంబు గలదు. ఇయ్యది యాధారచక్రంబుల క్రమంబు. ముందుఁ బూరక యోగంబున బాహ్యవాయువుల నాకర్షించి కుంభకం బొనరించి, యవ్యాయువుతోఁగూడఁ దనమనంబును మూలాధారమందుఁ జేర్చు

1. స్వాదిష్ఠానమ్ము. స్వస్య = తనకు, అనగా పంలింగమునకు అధారము.
2. మూలాధారము = అధారాదిషట్కమ్మునకు మూలము.
3. మణిపద్మము = మణివలె వికసించిన పద్మము. మణిపూరమనియుం గలదు.
4. అనాహతమనగా, తాదనములేకయే ద్వనికలిగియుండునది.

వలయుఁ బిమ్మట మూలాధార చక్రమునందలి * కుండలినిఁగ్రహించి మూలాధారగత వాయువుచేఁ బీడించి మేల్కొల్పవలయు. అటులొనర్చి మున్ను వివరింపఁబడిన చక్రములయందలి తేజోమయస్వయంభూతముల లింగములను భేదించుచు నమ్మార్గంబున నక్కుండలిని సహస్రారమును బొందింపవలయును. అనంతర మ్మటనిన్న కంఠునితో నక్కుండలిని కైక్యంబు భావింపవలయు; నయ్యెడ శివశక్తి సమాయోగంబునఁ బొడమిన ద్రుతలాఙ్గిన సమానవర్ణంబగు నానందంశాత్మకామృతంబును గుండలినిచేఁ ద్రావించి పదపడి పూర్వోక్తపట్నక్రాధిష్ఠానదేవతలనెల్ల నయ్యుచ్చత మ్మునన సంతర్పించి, పిమ్మట నేమార్గమ్మునఁ గుండలిని సహస్రారము నందెనో, యామార్గమ్మునన మూలాధార చక్రమ్మునకు దింపవలయు. 927

క. ఈరీతి ననుదినం జే, వారైన నొనర్తురేని వారు జరామృత్యురూఢింగాంచక సం, సారము దరియింపుదురు రసాధరమౌళి. 928

ప. వారికి చిహ్నాదిదోషదూషితమ్ములగు మంత్రమ్ములు వైతము సిద్ధించు. వేయేం ? జగన్మాతనగు నాయం దేయేగుణంబు లెనంగు నయ్యని వారియందును వర్తించెడి. ఇయ్యది వాయుధారజప్రకారం బిట్టిధారణంజేసి దిక్కలాద్యనవచ్చిన్ననగు నాయందుఁ జిత్తముంచి జీవబ్రహ్మైక్యయోజనంబుకతనఁ దన్మయుండగు. అట్లమ లినంబగు చిత్తంబు సిద్ధింపదయేని యవయవ యోగమ్మున యోగాభ్యాసం బొన రించునది. మదీయంబులగు హస్తపాదాదుల మనంబు గుఱికొల్పి క్రమక్రమమ్మునఁ బ్రతిష్ఠానమ్ము గడచి విఘ్నచిత్తుండై మద్రూపమ్మున మనమ్మునిచి, చిత్తలయంబగు దన్మ జపహోమాదికంబుల నిష్ఠమంత్రాభ్యాసంబొనర్చి జ్ఞానప్రాప్తి నందవలయు. పదపడి పూర్వోక్తయోగాభ్యాసమ్మున కర్హతగలిగెడి. యోగములేని మంత్రమ్మును మంత్రములేని యోగమ్మును లేవని యెఱుంగునది. 929

తే. గీ. యోగమంత్రమ్ము లేందు నన్యోన్యసాధ, కములగుచు బ్రహ్మసిద్ధికిఁ గారణములు బ్రహ్మ మగుపదనగును మంత్రమున దివ్యై, కతినఁ జీకటి యింటిలోఁ గలిగివగిది.

తే. గీ. ఇట్టి యోగమంత్రమ్ముల నెఱుంగఁబడెడి, మాయచే నావృతం బాత్మమోయగేశ; యోగవిధి దేశకుని గొల్చి బాగుగనెఱుఁ, గంగవలె కాత్మపతనమ్ము గఱఁపలేదు.

తే. గీ. స్వప్రకాశంబు బుద్ధివిఘ్నంబు బ్రహ్మ, మిందుఁ గల్పిత మీజగమెల్ల బ్రహ్మ మరయనేరికిఁ గామకళ్యాణుదీని, నెఱుఁగువాడు మృగ్యుండనియెఱుఁగుమచల.

ధ్యానయోగము.

వ. వెండియు నదసద్యఃఠేఞ్మమృత, బరమ్మను, విజ్ఞానాగోచరమ్మను, వరిష్ఠమ్మను, లోకాధారమ్మను, సూక్ష్మమ్మకన్న సూక్ష్మమ్మను, స్థూలమ్మకన్న స్థూలమ్మను, నక్షరమ్మను, నమృతమ్మను, సత్యమ్మను నగు పరబ్రహ్మంబు నెఱుంగవలయు. అదియెట్లంటేని? ఔపనిషదంబగు ధనువునం దుపాసనంబుచే నిశితంబగు మనంబు శరంబు సంధించి తల్లక్ష్యంబు భేదింపవలయు. మఱియుఁ బ్రణవమ్ము ధనువును, సంతఃకరణమ్ము శరమ్మును, బ్రహ్మంబు లక్ష్యమ్మునుగాఁ జూపట్టుఁ దద్వేదనమ్ము నకు నప్రమత్తచిత్తత్వం బపేక్షితంబగు. అది సమహృద్యచో శరమ్మునకుంబలెఁ దన్మయత్వం బలవడునని వెండియు.

933

క. దివియును నాకాశంబుఁ బృథి, ధివి మది ప్రాణములు నెం దొదిఁగి పఱలు నదే
యపు నాత్మ దీనినెఱుంగును, యచితభముగ నితరవిద్య లవియేమిటికిఁ.

934

వ. ఇదియ మోక్షప్రాప్తికిఁ బరమసాధనంబగు మార్గము. మఱియు రథనాభియం దరమ్ముల తెఱంగున నాదులన్నియు నెందుండు నతండ సర్వాంతర్యామియు బహుధా జాయమానుం డనియు నెఱింగి యపురవస్తువు “నో” మనుచు నజ్ఞాననాశనమ్ము. నత్రై ధ్యానింపుము. నీకు కుటంబగు నయ్యాత్మ దివ్యంబగు వ్యోమరూపబ్రహ్మపురమ్మున మండునని తెలిసికొనుము.

935

తే. గీ. ఆతఁడు మనోమయందయి ప్రాణదేహ
నేతయయి యన్నగతుఁడయి నెగడు నట్టి
కేవలవంద మమృత మీక్షింతు ధీరు
లైనవారలు తమ మనజ్ఞానపటిమ.

936

క. ఉడుగునికర్మమ్ముల పెం, పడఁగున్ దన హృదయనంశయంబు లదంగున్
విడునొగి హృదయగ్రంథియు, నదరు పరావరముఁజూచి నంకన యెందుఁ.

937

క. తనరు హిరణ్మయకోశం, బున జ్యోతిర్జ్యోతి విరజమును నిష్కళమున్
మమమునునగు బ్రహ్మము నెఱి, గినవారలె యాత్మవిదులు గిరికులతిలకా.

938

తే. గీ. అచట వెలుగడు సూర్యుఁ డజ్ఞారి తార
కలును మెఱుపులు వెలుగపు వెలుగ దగ్గి
యాత్మయె వెలుంగు నవ్వాని ననునరించి
సర్వము వెఱంగుఁ దత్కాంతి జగము వెలుగు.

939

తే. గీ. పార్వముల ముందువెన్న నభిముఖులు

బ్రహ్మలు; జగంబు సర్వంబు బ్రహ్మమనుచు

సనుభవమ్మున నెఱిగిన యట్టివాఁడు

ధన్యుఁడు కృతార్థుఁ డుత్తమతముఁడు గిరిప :

940

క. రెండవవాఁడుండిన భయ, ముందెడి నవ్వఁడలేకయుండిన భయమె

ట్లుందెడి ? నదైవతంబిటు, పండిన నొకలోపమున్నె ? పర్వతమౌళి.

941

వ. వానికిని నాకును వియోగంబులేదు. వాఁడు నేను; నేన వాఁడని యెఱుంగుము. జ్ఞాన
వంతుండున్నచోటన యేనుండు. జ్ఞాని హృదయాంభోజమద్యమ్మునందక్కఁ గైలాస
వైకుంఠాదిలోకమ్ముల నే నుండుదానఁగాను.

942

తే. గీ. నన్నుఁ బూజించుకంటె ననంతకోటి, గుణితఫలమిచ్చు మధుక్తకోటిపూజ;

వాఁడ ధన్యుఁడు కృతకృత్య వానికల్లి, వానివంశంబు శస్త్రంబు వంద్య మనను.

క. ఎవని మనమ్మునఁ జిల్లయి, మవు బ్రహ్మజ్ఞానమబ్బు నతనికతనఁ బు

జ్యంతి రర యింక నా చె, ప్పవలసినది నీకులేదు పర్వతమౌళి.

944

వ. ఇది భక్తియుక్తుండును సత్స్వభావుండునునగు శ్రేష్ఠపుత్రునకును దాదృకుండగు
శిష్యునకుఁ దక్క వేఱొక్కని తెఱిగింపఁ దగదు. దేవతాగురుభక్తియుక్తుల కుప
దేశించు బ్రహ్మవిద్యయ నుప్రకాశింబు. తదుపదేష్టయ పరమేశ్వరుండు. బ్రహ్మ
జన్మప్రదాయకుండు; తండ్రికంటెను నధికుండు. వాని ఋణంబు తీర్చువాఁడు
లేడని చెప్పి మఱియ విట్లనియె.

945

అ. వె. గురువు ప్రోచు శివుఁడు కోపించినేనియు, గురువు శిష్యునెడలఁ గోపియైన

శివుఁడు ప్రోపలేడు; సిద్ధమయ్యది కాన, గురువు నెడల భక్తిఁ బొరయవలయు.

క. త్రికరణకుర్దిగ గురునెడఁ, బ్రకటింపఁగవలయు భక్తి, బ్రహ్మజ్ఞాన

తృకమగు విద్యనిడిన గురు, నకు ద్రోహమొర్పినట్టి నరుఁ డనుమొందున్.

947

వ. మున్నిండ్రునిచే * సదర్శణుండు శిశుశ్రేయస్సు పణమ్ముగాఁ బడసిన బ్రహ్మవిద్య
నశ్చుల కుపదేశించినకతమ్మున నింద్రవజ్రబిన్న శిశుస్కందై మరల నాభిషగ్వరు
లచే సంయోజితశిశుస్కందయ్యెఁ గావున.

948

* ఈ యదర్శణునిపేరు దద్యజ్ఞుని. ఇతని మొదటిశిష్యును అశ్వమలెనఱక యశ్వశిరము
సతికిరి. ఇంద్రు డద్రునినే చేపించెను. విదస స్యశిరస్సునే యశ్వమలు సంధించిరి.

తే.గీ. బ్రహ్మవిద్య లభించుట బహుళకష్ట
సాధ్య మది యీ దగ దపాత్రజనులకెందు
సుజనుల కొనంగుచును దారు సుకృతమంది
సుకృత మందింపవలయు శిష్యులనుగూడ.

949

భ క్తి యో గ ము.

వ. అని యుపదేశించిన యంబంగంచి హిమాలయంబు పుద్యమాధికారియగు విరాగికి
జ్ఞానలబ్ధికి సుఖోపాయం బానతీవేయనుడు నాపె యిట్లనియె. 950

తే. గీ. కర్మయోగంబు జ్ఞానయోగంబు భ క్తి, యోగమను మూఁటిలో భ క్తియోగమ నుక
రంబు మనుజులకెల్లఁ గరంబు కాయ, మానసాదులకును వీడలేనికతన. 951

వ. గుణత్రయభేదమ్మునంజేసి మనుష్యులభ క్తియును మూఁడు తెఱంగు లందు. 952

క. పరపీడచేయుటకు మ. తృప్తముఁ గ్రోదంబుఁ దార్చి దంభమ్ము పుర
స్పరముగ నడచెడి నరపు, న్మరులకుఁ గలభ క్తి తామసంబు గిరింద్రాఁ 953

క. అసమున న క్రియుఁ గోర్చుల, పనయును భేదమతి భోగపరతయుఁ గల మా
నిసులదయిన భ క్తియ రా, జనియగుఁ దక్కుతులకు ఫలన క్తతకలిమిఁ. 954

క. పరమేశ్వరణముగఁ గ, ర్మరతియు వేదమ్ములందు మాన్యతయును ది
వ్యరసాయనమ్ములగు మ, త్పూజాములు వినుట నత్వపున్ బిత్తియగుఁ. 955

వ. ఈ సత్త్వభ క్తి యపరభ క్తి ప్రాపికయగుఁగాని తక్కురెండును గానేరవు. పుద్గుణ
శ్రవణమ్మును, మన్నామకీర్తనమ్మును, గళ్యాణగుణరత్నంబులకు నాకంబనగు
నాయందుఁ దైలదారాసమంబుగఁ జిత్తంబు నిలుపుటయు, సామీప్యసాయుజ్యసారో
క్యమ్ములం దిచ్చలేకుండుటయు మత్సేవకంఠె నన్యమెఱుంగమియు, సేవ్యసేవక
భావమ్మునంజేసి మోక్షిమ్మునం దనిచ్చయుఁ బరానుం క్తి కలిమి సన్ను జింతించు
టయు, స్వాభిన్నంబుగ నన్నుఁ దెలియుటయు, సర్వజంతువులయందు మద్రూ
పంబు భావించుటయు, స్వాత్మయందుంబోలెఁ బరాత్మయందుఁ బ్రీతియుఁ, జైత
న్యంబుల కైక్యం బెఱింగి భేదిబుద్ధిలేకుండుటయు, నాచందాలాంతంబు సర్వ
ప్రపర్రమానయు స్యరూపయునుగా నన్నెఱింగి వారింబూజించుటయు, సమస్కం
రించుటయు, నెందేని ద్రోహబుద్ధి లేకుండుటయు, మదాలయసందర్శనంబునందును
మచ్చుకొలోకనంబునందును, నస క్తియు, మచ్చాప్రమంక్రతంత్రాదిశ్రవణశ్రద్ధయుఁ

బ్రేమాకులమతియు, రోమాంచితశరీరుండును, గర్భదకంతుండును, నానందాశ్రుజల
పూర్ణలోచనుండును నగుచు ననన్యభావమ్మున సర్వకారణకారణంబు నగు నన్ను
యజించుటయు, మదీయంబులగు నిత్యనైమిత్తికవ్రతంబులాచరించుటయు, మదు
త్సవదిదృశ్యయు, నన్మదుత్సవకరణమ్మును, మన్నామంబుల యుచ్చైర్గాసంబును,
దదనుగుణంబగు నృత్యంబునుగలిగి నహంకారరహితుండును, దేహతాదాత్మ్య
వర్జితుండును నగుచు, త్రారణ్ణానుగతమ్ముగ కర్తమ్ము లనుభవించుచు నందు విచార
ంబులేకుండుటయు మున్నగు గుణంబులుగల వానిభక్తి పరభక్తి యనఁబడు.
నిట్టిభక్తుండు చిన్మాత్రమ్ముగు మద్రూపమ్మున లయంబుఁజెందుఁ నేతావృశమ్ముగుభక్తినే
జ్ఞానమ్మనియెఱుంగఁ దగు. ఇన్యూదియ వైరాగ్యపరమావధియునని మఱియు
నిట్లనియె.

956

క. ఏతాదృశుఁడగు భక్తిస, మేతుండును బూర్వకర్తమేళనమున వి

జ్ఞాతృత్వము పొరయనిచో, నాతఁడు మద్వీపమునకు నరుగు గిరింద్రా.

957

ప. ఆచట నిచ్చలేకయు సమస్తభోగమ్ము లనుభవించుచుఁ బిదవఁ జిద్రూపజ్ఞానమ్ముఁ
గాంచి దానంజేసి ముక్తిం బడయు. ఈ లోకమ్మునన దృఢతరజ్ఞానమ్ముకలవాఁడు
బ్రహ్మాతాదాత్మ్యంబు గాంచు. బ్రహ్మము నెఱింగినవాఁడ బ్రహ్మచ్ఛవి యెఱుం
గుము. బ్రాంతితిరోహితంబగు కంఠచామికరంబు బ్రాంతినాశమ్మునం జేసి తెలియు
పగిది నజ్ఞానచ్చన్నంబగు నాత్మను జ్ఞానమ్మునం దెలియుట లబ్ధిలబ్ధియగుఁ గాని
వేఱొందుగాదు.

958

తే.గీ. జగతి వైరాగ్యవంతుఁడై జ్ఞానహీనుఁ

డగుచు మృతిఁజెందెనేని యయ్యనఘచరితుఁ

డంబుజోద్భవలోకంబునందు సౌఖ్య

మమర వసియించు నాకల్ప మద్రినాథ.

959

తే.గీ. అట్లువసియించి శ్రీమంతు లైనవారి

యంట జనియించు విజ్ఞాన మెనక మెనఁగ

ముక్తియునుజెందుఁ గావున మోక్షకామి

జ్ఞాన మార్జింప యత్నంబు నలుపవలయు.

960

ప. విజ్ఞానంబున ననేకజన్మసాధ్యంబగుట నద్వానికై ప్రతిజన్మమ్మునను బ్రయత్నంబొనర్చ
వలయుఁ గావినాఁడు పూర్వపథప్రప్టుండును గాఁగలఁడు.

961

తే.గీ. జన్మములయందు మానవజన్మ మధిక, కష్టపాద్యంబు దాన నగ్రజతయును శ
మాదివట్కంబు యోగసంప్రాప్తి మంది, గుడివు దొరకుట దుర్బల మరయనెందు.
ప. ఇయ్యవి దొరకొనినను నింద్రియపాటవమ్మును ¹దను సంస్కృతత్వమును దుర్ల
భంబులగు. 963

క. ఏతాదృశసాదన సము, పేతుండయ్యను నుబుద్ధిపెంపున విజ్ఞా
నాతిశయముఁ గొననెంచని, పాతకజన్మంబుఁ దలఁప వ్యర్థమగుఁజూమీ. 964

క. జ్ఞానమార్జింపఁ దివిరెడి మానవుండు, ప్రతిపదమ్మును హయమేద ఫలముచెందు
నిర్వభూతములందు విజ్ఞాన ముండుఁ, బాల మృతమున్న భౌతిగఁ బర్యతేంద్ర. 965

ప. మనమ్మును మంథానమ్మున విజ్ఞానంబు తటచిన దానంజేసి చిదైక్యంబు దొడరునని
వేదాంతసిద్ధాంతంబని నొడువు నప్పరాంబికకు హేమాద్రియిట్లనియె. 966

తే.గీ. అంబః చూడంగఁదగిన దేశంబులెవ్వి, సంతసందిచ్చునట్టి యుత్సవములెవ్వి;
తనరఁజేయంగఁదగిన వ్రతమ్ములెవ్వి, చెప్పుమీ యన నిట్లని చెప్పఁదొడఁగె.

క. అన్నియు దృశ్యస్థానము, అన్నియుఁ గృత్యవ్రతమ్ము అన్నియు మత్స
ర్వోన్నతమహాకాలమ్ములు, కొన్నిపచించెదను నందుఁ గొనకొని వినుమా. 968

. దే వీ వ్ర తో త్స వా ది ర ము.

ప. లక్ష్మీనివాసంబగు కోలాపురమ్మును, రేణుకానివాసంబగు మాతృపురమ్మును హింగు
ళానివాసంబగు తుళజాపురమ్మును, జ్వాలాముఖీనివాసంబగు సప్తశృంగంబును,
కాకంధిరీ భ్రామరీ రక్తదంతికా దుర్గా స్థానమ్ములును, వింధ్యావలనివాసినీ స్థానమ్మును,
నన్నపూర్ణానివాసమ్ముగు కాంచీపురమ్మును, బీమాదేవియు, వినులయు, శ్రీ చంద్ర
లయుఁ, గోకియు నుండుచోటులును, నీలాంజానివాసంబగు నీలాచలంబును, జాంబూ
నదేశ్వరీ స్థానంబగు శ్రీనగరంబును, గుహ్యకాళీస్థానంబగు నేపాళమ్మును, మీనాక్షీ
స్థానంబగు ²చిదంబరంబును, సుందరీసమదీప్తికంబగు వేదారణ్యంబును, ³బర
శక్తి నివాసంబగు నేకాంబరంబును, దక్షిణదేశస్థితంబగు మహాలసాస్థానంబును,
వరాహదేశస్థితంబగు యోగీశ్వరీస్థానంబును, జీనదేశస్థితంబగు నీలసరిస్పృతీ స్థానం
బును, వైద్యనాథక్షేత్రస్థంబగు బగళాస్థానంబును, భువనేశ్వరీనగు నా స్థానంబు

1 వేదోక్తసంస్కారపత్త్యము.

2 చిదంబరము, హాలాస్యస్థానము,

3 పరశక్తి, భువనేశ్వరి.

మణిదీపంబును, శ్రీమత్త్రిపురభైరవీ స్థానంబగు ¹కామాఖ్యాయోని మండలంబును, దృశ్యంబులు. ఇందుఁ దుట్టతుదిస్థానంబగు యోనిమండలంబు మహామాయా దిష్ఠితంబగుకతన భూమండలస్థితంబులగు క్షేత్రస్తులకెల్ల రత్నంబనుబరంగు. దీవికెక్కుడుక్షేత్రం బీధరాతలమ్మనలేదు. ఎతిమానంబున శ్రీదేవి యెచటరజస్వల యగునో ²తాదృశంబగు కామాఖ్యాయోనిమండలమ్మనఁ గల దేవతలంబును బిరవ్వతతాదత్వంబుచెంది వసింపుచుండుదు. వేయేల? తద్యోనిమండల క్షేత్రమ్మ నకు సంబంధించిన పృథివియెల్ల దేవీరూపంబుగా నెఱుంగఁదగు. మఱియుఁ బుష్కరమ్మన గాయత్రియు, నమరేశ్వరమ్మనఁ జండికయుఁ, బ్రభానమ్మనఁ బుష్కరేశ్వరీయు, నైమిశమ్మన లింగధారిణీయు, బుష్కరాక్షమ్మనఁ బురుహూతయు, నషాఢి యందు రతియుఁ, జండముండి మహాస్థానమ్మనఁ బరమేశ్వరియగు దండినియు, భారభూతియందు భూతియు, నాకులమ్మన నకులేశ్వరియు, హరిశ్చంద్రమ్మనఁ జంద్రికయు, శ్రీగిరియందు శాంకరియు, జపేశ్వరమ్మనఁ ద్రిశూలయు, నామ్రాత కేశ్వరమ్మన సూక్ష్మయు, ³మహాకాళమ్మన శాంకరియు, మధ్యమేశ్వరమ్మన శర్వాణీయుఁ, గేదారమ్మన మార్గదాయినియు, భైరవమ్మనఁ భైరవియు, గయయందు మంగళయుఁ, గురుక్షేత్రమ్మన స్థానిప్రియయు, నాకులమ్మన స్వాయంభువియును, గనఖలమ్మన సుగ్రయు, విమలేశ్వరమ్మన విశ్వేశయు, నట్టహాసమ్మన మహానందయు, మహేంద్రమ్మన మహాంతకయు, భీమంబున భీమేశ్వరియు, వస్త్రావతమ్మన భవానియు, నర్తకోటికమ్మన రుద్రాణీయు, నవిముక్తమ్మన విశాలాక్షియు, మహాలయమ్మన మహాభాగయు, గోకర్ణమ్మన భద్రకర్ణియు, భద్రకర్ణికమ్మన భద్రయు, సువర్ణాక్షమ్మన సుతృలాక్షియు, స్థానిసంజ్ఞికమ్మన స్థానీశయుఁ, గమలాలయమ్మనఁ గమలయు, ఛగలండమ్మనఁ బ్రచండయుఁ, గుర్లండలమ్మనఁ ద్రిసంద్యయు, మాకోటమ్మన ముకుతేశ్వరియు, మండలేశమ్మన శాండకియుఁ, గాళంజరమ్మనఁ గాళియు, శంకుకర్ణమ్మన ద్వనియు, స్థూలకేశ్వరమ్మన స్థూలయు, జ్ఞానిహృదయాంబోజమ్మన హృల్లేఖయు నివసించు; రియ్యవి దేవీప్రియతమస్థానంబు లేతత్క్షేత్ర

1 దీవిం గూర్చి విస్తరమరయగోరువాడు కాళికాపురాణమరయందగు. కామాఖ్య సతీదేవి యోనిమండలము వసినదోట.

2 ఈ రజస్వలావ్రసక్తిం గూర్చి కాళికాపురాణమున విస్తరించి కలదు.

3 ఉజ్జయిని.

మాహాత్మ్యంబులు మనుమున్న విని తత్తత్తేత్రమాహాత్మ్యక్తంబగు విధానమ్మున
యజించునది యని మఱియు. 969

క. ఈ నే నీకు జెప్పిన, నానాత్వములు కాశినాఁ బురిఁ గల వా
స్థానమ్మున నివసించిన, వానికిఁ దత్తత్పలంబు వచ్చు గిరింద్రా. 970

ఉ. వేకువలేచి వే హృదయవీధిక సంధికఁ బాదుకొల్చి యా
శ్రీకరినామజాలమును ప్రీతిమెయిం జపించువాఁడు ము
త్త్యేకవివాసియో; నవియె యెవ్వఁడు శ్రాద్ధమునఁ జపించు సు
శ్లోకుఁ డతండు తత్పితరులఁ దగఁగఁతురు పుణ్యలోకమున్. 971

వ. ఇవి మదీయవివాసస్థానమ్ము లిఁక మద్విషయకవ్రతంబు లనంత తృతీయావ్రతం
బును, రసకళ్యాణీవ్రతంబును, దృతీయావ్రతంబగు నార్ద్రానందకరవ్రత
మ్మును, శుక్రవారవ్రతంబును, గృష్టచతుర్దశీవ్రతంబును, భౌమవారవ్రతంబును.
బ్రహ్మోషవ్రతమ్మును ముఖ్యమ్ము; లందు దేవసహితుండగు మహానటుండు విష్ణురోప
వేళితయగు దేవియెఱుట, నృత్యంబొనరించు సమయంబగుటంజేసి ప్రదోషవ్రతం
బుత్తమోత్తమంబు. సౌమవారవ్రతమ్ము నిట్టిద యని యెఱుంగుము. 972

క. వివిధమ్ములు వ్రతములు మఱి, నవరాత్రద్వయము మిగులనాకుఁ బ్రియంబో
నవివర ? యవియును శారద, నవరాత్రమ్ములు వసంతనవరాత్రమ్ముల్. 973

క. ఈ నా చెప్పిన వ్రతములు, పూనికమై నాచరించు పుణ్యాత్ములు న
వ్యానితులై పుత్రాయు, జ్ఞానూనసుఖానుభవము వందురు రెంమిన్. 974

దే వీ పూ జా వి ధా న ము.

వ. దోలోత్సవంబును, శయనోత్సవంబును, రథోత్సవంబును, జాగరణోత్సవమ్మును.
దమనోత్సవమ్మును, బవిత్రోత్సవమ్మును దక్కుంగల మహోత్సవమ్ములును
నొనరించుచు, విత్తకాత్యమ్ము లేక కన్యాసువాసినీబ్రహ్మచారుల సుమాళంబుగ
సుమాదికంబులఁ బూజించియు. పంతర్పణం బొనరించియు నన్నుంగొల్చువారు
మత్కురుణాపాత్రులగుచు ధన్యులుగాఁగల; రీవడిగిన వ్రతమ్ముల కుత్తరమ్ము
లియ్యవి సంక్షేపమ్ముగాఁ జెప్పితి నెన్నుచును నశిష్యునకును సభిక్తునకును నుపదే
శింపకు మనవుడు. హిమాద్రి “విధిచోదితంబగు భవత్పూజావిధానం బానతీవే”
యని కోరుడు శ్రీదేవి యిట్లనియె. జాహ్మంబనియు, నాభ్యంతరంబనియు.

మత్స్యజ రెండు తెజంగు లందు బాహ్యంబు వైదికంబనియు, దాంత్రికం బనియు ద్వివిధంబు. వైదికోక్తదీక్షపరు లాచరించునది యాద్యంబు. తాంత్రికదీక్షపరు లొనర్చునది ద్వితీయం బిందాద్యమ్మును రెండు విధ్యమ్ములు గలయది. తత్ప్రకారంబు ముందు వివరించెద. సర్వశక్తిసమాయుక్తంబును, సర్వప్రేరకమ్మును, సహస్రమూర్తంబును, సహస్రనయనమ్మును, సహస్రరణమ్మును, నగు నీమూచిన నారూపంబ పరింబుకన్నఁ బరింబని యెఱుంగు మద్దానిని బూజించుటయు వైదికం బగుఁ గావున సమాహితచిత్తుండవై యహంకారంబు వర్జించి శాంతిని వహించి,

క. దానిన యజనము సేయుచు, దానిన శరణమ్ముడెంచి దానిన మదిలో
నూనుచు దానిన యెంచుచు, దానిన ధ్యానింపుచుయ్య తత్పరతఁ దగన్. 976

క. నను యాగములం దనుపుచు, మనమున వేటొందు తలఁపు మాని పెనుతపం
బున దానజపములను వి, న్నునువుగ నర్చింపు లోకనాయక నగుటన్. 977

క. ఏరు మదానక్తులు నే, వారలు నన్నుఁ జూచించి బావించుదు ము
త్కారుణ్యసాత్తులెవ్వరు, వారల సంసారబాధ వారించునొగిన్. 978

ప. ద్యానమ్ముననొందె భక్తియుక్తంబగు జ్ఞానంబుననొందె నన్నుం గననగుఁగాని కేవలకర్మమ్మునఁ గాదు. ధర్మమ్మువలన భక్తియు, భక్తివలన విజ్ఞానంబును లభించు. శ్రుతిస్మృతిబోధితంబగు నదియే ధర్మం; బన్యశాస్త్రబోధితంబగునది ధర్మాభాసమ్ము గాని ధర్మంబుకాదు. సర్వజ్ఞత్వ సర్వశక్తిత్వ యుక్తనగు నావలన వేదమ్ములు దృఢ వింతె. నాయం దజ్ఞానమ్ము లేకుంటుంటేసి యివి ప్రమాణంబు; లజ్ఞానాదీనులగు శాస్త్రకర్తలచే నొనర్పఁబడిన శాస్త్రమ్ములు ప్రమాణంబులుగా నేరవు. శ్రుత్యర్థగ్రాహకములగుకతన మన్వాదిస్మృతులును బ్రమాణంబులు. తంత్రోక్తమ్ములగు ధర్మమ్ములు వేదవిరుద్ధమ్ములగుటంటేసి వైదికగ్రాహ్యమ్ములుగావు. రాజాజ్ఞ సర్వజన మాన్యయగు పగిది నానొరువంబడిన వేదమ్ములు సర్వమాన్యమ్ములు. ముముక్షు లకుఁ దదాశ్రయణం బవశ్యక వ్రవ్యంబు మదాజ్ఞాసంరక్షణార్థంబుగ బ్రహ్మక్షేత్రయ జాతులు మత్కల్పితంబులు. ధర్మగ్లానియగుతఱిఁ దదభ్యుత్థానార్థం బేనును నయ్యై యవతారమ్ములు ధరింతు. దేవదైత్యవిభాగంబు* దానంటేసి కల్పింపఁబడియె. వేదోక్తధర్మాభ్యాసం బొనరింపని పాతకుల శిక్షించుటొంటె శ్రవణమాత్రభయప్రదమ్ములగు నరికమ్ములు మన్నిర్మితంబులు. వేదవిరుద్ధశాస్త్రలోదనంబొనర్చువారలు

* వేదములుంటుంటేసియే వేదరక్షకులు దేవకలనియును, తన్పాకకులు రాక్షసులనియు విభాగం జేర్చడినదని భావము

రాజుచే స్వదేశమునుండి విష్కాననీయులు. వీరు బ్రాహ్మణులకు సంభాష్యులును బంక్తి గ్రాహ్యులును గారు. భృగుదక్షదధీమల శాపమున దగ్గులై వేదమార్గబహిష్కరింముగాంచిన విప్రులకొఱకు శైవవైష్ణవద్వాగమములు శివప్రణీతములుగాఁ దెలియుము. అయ్యవి వామకాపాలక కౌలక ధైరవాది నామస్మృతఁ బ్రసిద్ధంబులు. మోహనార్థప్రణీతంబులగు నాయాయీ యాగమంబులును సోపానన్యాయస్మృతఁ గాలాంతరస్మృత ముక్తికారణములుగా నంగీకరింపవగు. వేదాధికారహీనులు, తత్పఠనపాఠనాధికారులు. వైదికులకును దగ్ధతంబులగు వేదావిరుద్ధాంశములు గ్రాహ్యములు. వేదముల నాశ్రయించి దర్శనహితముగు విజ్ఞానంబు సంపాదించి దానంజేసి యీషణత్రయత్యాగం జొనరించి భూతదయాశుభ్రత్వమును నహంకార హన్యత్వమును గలిగి నన్ను శరణుజేసి మగ్ధతప్రాణులగుచు నుండు సన్యాసు లొండె బ్రహ్మచారులొండె గృహస్థులొండె వానప్రస్థులొండె నైశ్వరంబగు యోగ మ్మున నన్నుపాసించునది : యని మఱియు నిట్లనియె.

978

క. సతతాభియుక్తులగు వా, రి తమం బజ్ఞావజము హరించెద విను మే

నతిదయ విజ్ఞానాహ, ర్నతిదివ్యతరప్రకాశపటిమ గిరీశా :

980

వ. ఇది ప్రథమవైదికపూజాప్రకారం విశేష ద్వితీయం దాలింపుము. ప్రతిమయందొండె సూర్యచంద్రమండలమృలయందొండె జలమ్ముననొండె యంత్రమ్ముననొండె మహా పటమ్ముననొండె బాణలింగమ్ముననొండె స్థండిలమ్ముననొండె హృదయాలంభోజ మ్ముననొండెఁ గరుజారసపూర్ణయు, సుగుణయు, నరుజారుణయుఁ, దరుణీయు, సౌందర్యపారిసీసుయు, శృంగారసంపన్నయు, భక్తార్తికాతరయుఁ, బ్రసాదమముఖియుఁ, జంద్రబండశిఖండినియుఁ దాళండుశాపిదంబుయు, నానందరూపిణియునగు నప్పరదేవతను ధ్యానించి తత్తదుపచారముల విత్తానుసారముగఁ బూజించునది. ఈ బాహ్యపూజ తనకు నాంతరపూజాధికారంబు వాటిల్లుదమర ననుసరించి పదం పది త్యజింపవలయు.

981

క. విను మాత్యంతరపూజన, మన సంవిల్లయము నాకు ననుపాధికమై

తనరెడి రూపము సంవి, త్తన నెగడుఁ దుషారభూధరాధిపమౌశీ.

982

వ. ఇట్టి మద్రూపమ్మున నిరాశ్రయమ్మునం జేతమ్ము నిలువవలయు. సంవిద్రూపాతిరిక్త మ్ముగు జగమ్ముంతయు మాయామయంబకాఁ దెలియుము.

983

తే. గీ. భూధరేశ్వర : సంసారమును హరించు. బొంతు నన్నాత్మరూపిణి భువననేత్రి
 నిర్మనస్కంబు యోగనన్నిహితమునగు, చేతమున నెంచి భావనసేయవలయు.
 ప. మఱియు బాహ్యపూజాప్రకారం బెట్లంటేని. ప్రాతఃకాలమ్మున లేచి ప్రకాశమాన
 మృగు సహస్రారమ్మునఁ గర్పూరమ్ముతోలె స్వచ్ఛండును విజగురునమానాకా
 రుండును బత్తీసంయుతుండును లనదూషాభూషితుండును సుప్రసన్నుండును నగు
 శ్రీగురువరుని సంస్మరింపవలయునొండెఁ బఠనంయుతయగు పరశక్తిని స్మరింప
 వలయు. 985

తే. గీ. *కడఁగి ప్రథమయానమునఁ బ్రకాశమాన
 యయి ప్రతిప్రయాణమ్మున నమృతమయత
 నలరి యంతఃపదవియందు మెలఁగు నలర
 సుందరాకార నెంతు నానందరూప. 986

ప. ఇట్లు కుండలిసీమధ్యమ్మున ధ్యానించి పిదప శౌచాదిక్రియల నిర్వర్తించి మత్స్యీతితై
 యగ్నినారాధించి హోమాంతమ్మున విష్ణురమ్మునఁ గూర్చుండి భూతకుద్ధిఁజేసి
 మాతృకాన్యాసంబొనర్చి హృల్లేఖమాతృకాన్యాసంబు నలిపి పూజానంకల్పం
 బొనర్చవలయుఁ; దన్న్యాసక్రమంబు వినుము. మూలాధారమ్మున హకారమ్మును
 హృదయమ్మున రకారమ్మును భ్రూమధ్యమ్మున వీకారమ్మును మస్తకమ్మున
 ప్రాంతారమ్మును బొసఁగించి తత్తన్మంత్రోదితమ్ములగు నన్యన్యాసమ్ముల నయి
 తము నలుపవలయుఁ, బదంపడి *దర్మాదులచే నాత్మదేహమ్మునఁ బీతమ్ముఁ
 గల్పించి ప్రాజాయామాదులచే వికాసితమ్ముగు హృత్పద్మమ్మునఁ బంచప్రేతాత్మ
 కంబగు మదీయస్థానమ్మున నమ్ము ధ్యానింపవలయు. బ్రహ్మవిష్ణురుద్రేశ్వరసదాశివు
 లేగురును బంచప్రేత పదవాచ్యులు. వీరలెల్లప్పుడును మత్పాదమూలమ్మున నుండు
 దురు. మఱియును పీరు పంచభూతాత్మకులును బంచాపస్థాతృకులు నని యెఱుం
 గుము. నే నన్యత్తచిద్రూపనగు కతన పీఠం కతీత నగుటంజేసి పీఠలు నాకు విష్ణు
 రంబగుట శక్తితంత్రప్రసిద్ధంబు. ఇట్లు మానసికమ్ములగు నుపచారమ్ములచే నన్నుం
 బూజించి జపించి యద్దాని నాకు సమర్పించి యనంతరమ్ము బాహ్యపూజార్థం బిద్వ్య
 స్థాపనంబొనర్చి పాత్రాసారనంబు నలిపి షణ్మాంత్రపరిశోధితజలమ్ముచేఁ బూజాద్రవ్య

* ఈ పద్యభావమెఱుంగఁ గోరువారు మూలగ్రంథమునందలి 'ప్రకాశమానాం' అను శ్లోక
 వ్యాఖ్యానము చూడందగు. విస్తరణయమున నిందుదాహరింపలేదు.

• దర్మజ్ఞాన పైరాగైశ్వర్యములచే.

మ్ముల శోధించి దిగ్బంధం బొనర్చి నిర్వర్తితగురునమస్కారుండై తదనుజ్ఞవడసి
యంతకుమున్ను హృదయమ్మునఁ బాటించు మన్మూర్తిని బ్రాణప్రతిష్ఠాపనమంత్ర
మ్ముచే బాహ్యపీఠమ్మున నావహింపఁజేసి యర్ఘ్యపాద్యావమనస్సానవాసోఘోషణ
గంధపుష్పాదుల బక్తిపూర్వకమ్ముగ సమర్పించి యంతస్థమ్ములగు నావరణమ్ములఁ
బూజింపవలయు. ఇట్లు ప్రతిదినమ్మును నొనరింప నసమర్థులగు వారలకు నొక్క
* శుక్రవారంబి నియమింపఁబడుచున్నది. అదియంగాక మూలదేవీప్రభాస్వరూ
పిణులగు నంగదేవతల స్మరింపవలయు. నీ త్రైలోక్యమ్మును దత్తభావబలవ్యా
ప్తంబని చింతింపనొప్పు. మఱియు సుగంధులగు గంధపుష్పాదులచేతను నైవేద్య
తర్పణతాంబూలదక్షిణాదులచేతను ద్వత్కృతమ్ముగు * నామసహస్రమ్ముచేతను
“అహంరుద్రేభిః” అను దేవీసూక్తోక్తమ్ముగు కవచమ్ముచేతను హృల్లేభోపనిషద్భవ
మ్ములగు దేవ్యదర్శశిరోమంత్రమ్ములచేతను మహావిద్యామహామంత్రమ్ములచేతను
నన్ను నావరణదేవతాసహితమ్ముగ సారెరుఁ బూజించి ప్రేమార్ద్రహృదయుండై
క్షమాపణం జెప్పికొని,

987

క. పులకాంకితస్త్వాంగత, నలరారుచు బాష్పరుద్రమగు నక్షియుగం

బొలయంగ నృత్తగీతా, దులచే మెచ్చింపవలయు దొరకొను పేర్కిన్. 988

క. వేదములఁ బురాణమ్ముల, నాదగు నిర్ణయము దగఁగసంబడుటను న

త్యాదరమునఁ దత్పఠనం, బూఁది ననుం బూజనలుపు టుత్తమహితమౌ. 989

చ. పిదప తనదేహమ్మును నర్థమ్మును మదధీనంబొనర్చవలయు. ఇట్లు ప్రతిదినమ్మును
నిర్విర్తించి పదంపడి నిత్యహోమమ్ము సలిపి బ్రాహ్మణులను సువాసినులను పలుకు
లను దక్కుంగల పామరులను దేవీబుద్ధిచే భోజనాదికమునఁ దనిసి పిదపఁ దన
హృదయమ్మున నమస్కరించి సంహారముద్రచే విసర్జనం బొనర్చవలయు. 990

గీ. లీలమై నాదుపూజ హృల్లేఖచే నొ, నర్పఁగావలె సర్వమంత్రముల కదియ

నాయకః తదంతరాళమునను ననుఁ బ్రతి, వింబితగ నీవెఱుంగు పృథ్వీధరేశ 991

* ఇయ్యది యావరణ పూజకుమాత్రమే.

* ఈ నామ సహస్రము కూర్మపురాణమునఁ గలదు.

. దానఁజేసి హృల్లేఖాసమర్పితంబగు పూజ సర్వమంత్ర సమర్పితంబయ్యెను: ననంత
రమ్మున భూషాదికమ్ములచే గురుపూజనం బొసర్పి కృతకృత్యత్వమ్ము వహించునది.

. ఎవఁ డీభంగిని శ్రీమ

ద్భువనేశ్వరినైన నన్నుఁ బూజించు నతం

డవనీంద్రః మణిద్వీపము

న వసించు సుఖముల నిహమునన్ గొని పదపఞ్.

993

6. అట్టివాని నెల్లదేవతలును నమస్కరింతురు. వానికి దుర్లభం బొందుండదు. మత్స్యా
జావిధానంబియ్యదియ. ఇదిమొదలు దీని నరసి యధికారానుసరణమ్మునఁ బూజిం
చితివేని గృతార్థుండవు కాఁగల; వీగీతాశాస్త్రమ్ము నశిష్యునకును నభక్తునకును
ధూర్తునకును దుర్బుధునకును నొసంగక గోప్యంబుగ నుంచునది. దీనిం బ్రకటిం
చుట మాతృస్తనప్రకటనంబు. వెండియు శిష్యునకును భక్తునకును జ్యేష్ఠపుత్రు
నకును నియ్యది యవశ్యం బొసంగవలయు నియ్యది శ్రాద్ధకాలమ్మున బరించినఁ
బితరులకుఁ బరమపదప్రాప్తి యలవడునని బోధించి దేవి యంతర్ధానంబునందు
టయు, దేవతలు దేవీసందర్శనసంగతానందులైరి.

994

. ఆమీద గౌరియనియెడి

నామమునఁ దుషారగిరికి నందనియై ని

త్యామోదగరిమ వర్ధిలె

నామాత్మకః గిరియు నాపె హరునకు నొసఁగెఞ్.

995

7. వారలకు స్కందం దుదయించి తారకు వధియించెనని మఱియును.

996

8. మరలు తమన్ వేడఁగ సా

గరమున జనియించె రమయుఁ గమలాక్షున కి

చ్చిరి వార లాపె శక్తి

స్మరణమ్మున దాన హరియుఁ బొంపిరివోయెఞ్.

997

9. ఇది గౌరీంక్షీప్త, స్మరణావిషయంబు మిగులమాన్యం బిత్య

భ్యుదయప్రదంబు గోప్యం, బెది వీచడిగితివొ దానికిది యుత్తరమౌ.

998

10. ఇంక నెయ్యది విననిచ్చగింతువని వ్యాసుండు జనమేజయునకుఁ జెప్పె ననుటయు.

స్కంధాంతపద్యములు.

ఉ. వాఙ్మనసక్రియాకులితవర్తనః తత్త్వవిచారధోరణీ
భాఙ్మనసప్రచారః గుణసత్ప్రియశృంగారోపవేశితా
వాఙ్మహిమప్రకారః బుధవర్జితనత్యవచోవిచారః వా
ర్మజ్మహానీయతాయః పరిముక్తతరేషణః శాంతిభూషణాః , 1000

క. సరసదరారమణనభాం, తరగతబహుమానసుకవితారసవిచర
త్తిరుపతివేంకటనామ, స్ఫురదన్మద్గురువరేణ్యః సూరిశరణ్యాః 1001

భుజంగప్రయాతము. జగద్గీతకీర్తీః సుకామ్రప్రసవరీః
నిగర్వప్రచారాః ఘనీభూతసారాః
నగశ్రేష్ఠజాతాదినాదప్రభూతా
తిగణ్యాంతరాశీతదృష్ట్యంబురాశీః 1002

గద్య.

ఇది శ్రీ.....తిరుపతి వేంకటేశ్వర ప్రణీతంబయిన దేవీభాగవతంబను
మహాపురాణంబునందుఁ నప్తమస్కంధము సంపూర్ణము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీమత్పరదేవతార్పణమస్తు.

శ్రీమత్పరమహంసముః

(శ్రీ)

దేవీభాగవతము

అష్టమ స్కంధము.

పరమోత్కృష్ట గుణాశ్రయః, సరస్వతీ పురుషరూపః శర్వాణీతి

త్వర హృదయః నిత్య సదయః కృ. తిరశోదయధుర్యః బ్రహ్మదేశికవర్యాః 1

వ. ఆవదరింపు మనంతరంబు శౌనకాదులు సూతుంగాంచి యవ్వలికత నొడువు
చునుడు, సూతుం దీట్లను; నట్లు పురాణకథనోన్ముఖుండగు వ్యాసునకు జనమే
జయుం దీట్లనియె. 2

క. తెలిపితివి పుష్పవద్వం, శ్మశ్మల చరితం బెంతయేని సుఖమగుగతి ని
మ్మల నిక నజ్జగదంబిక, యలఘుతరవిరాట్పర్వరూప మాకాంక్షింతున్. 3

క. ఏ యే మన్వంతరముల, నే యే రూపముల నయ్యధీశ్వరి లోకా
పాయనివారిణి తా నే, యేయెడల వసించెఁ జెప్పు మేయే కృతులకా. 4

వ. వెండియు మన్మనంబు తత్సూక్ష్మరూపంబున నెట్లు లగించు నట్టి యుపాయంబును
నెఱిగింపుము నావుడు వ్యాసుండు. 5

క. నరవరః మును నారదుఁ డి, కర్కరణీన్ నారాయణునిఁ దగన్ గోరఁగఁ ద
త్పరుఁడై వచించె నయ్యది, పరమాదరమున వచింతుఁ బాటింపు మెదకా. 6

వ. ఒక్కవాఁడు నారదుఁడు లోకమ్ములెల్లఁ గ్రుమ్మరుచు ధరణీతలం బరయువాఁడు
నారాయణాశ్రమమ్మున కరిగి యోగాత్ముండగు నమ్మహాత్మునికి నమస్కరించి
యిట్లను. 7

ఉ. దేవ! మహానుభావ! జగతీతల మెక్కతనన్ జనించు : వృ
ద్ధ్యావహఃదెవ్వఁ : దెవ్వఁడు లయంబొనరించెడి : నెద్దితత్త్వ : మా
యీవిభవమ్ము లన్నియును నెయ్యెడఁ గల్గెడి : మోహదాత్రి తా
నేవిధి మాయ రూపఱు ? మఱెట్లగు జ్ఞానము ? నాకుఁ దెల్పవే. 8

క. ఆనవుడుఁ బ్రాచీనుం డ, మ్మునివరుఁ డిట్లులను నోయి మునివర! తత్త్వ
మ్మును వచియించెద నెద్దా, నివి విని నరుఁ డఖిలబంధవిర్యుక్తుడగున్. 9

వ. ఇయ్యది మున్ను నానాదేవగండర్వసహతుండనగు నే నయ్యంబిక నడిగి తెలిసి
కొంటిఁ దత్ప్రకారం బెట్లంచేసి. 10

క. విను మయ్యంబిక సృష్టిం, బొనరించును బ్రోచు, విలయమున్ గొలుపును, నే
పునఁదగు గుణత్రితయ మి, పృనులకు నన్నిటికినొప్పు బాజన మగుచున్. 11

వ. సిద్ధర్షిపూజితమ్మును, సర్వపాపమ్మును. గామమోక్షప్రదమ్మునునగు నయ్యంబిక
స్వరూపమ్ము వచింతు నాలింపుము. మున్ను శతరూపాపతియును, సర్వసున్వంత
రాధినేతయును, బద్మపుత్రుండును సగు స్వాయంభువుండు తన తండ్రియగు ప్రజా
పతికి భక్తియుక్తుండై పరిచర్య సల్పుచుండ నతని కతం డిట్లనియె. 12

క. తనయా ! దేవ్యారాధన. మొనరింపుము దాన నీకు నొడఁగూడెడి సృ
ష్టిని నొనరించెడి శక్తి యి, నిన స్వాయంభువుండు మిగుల నేమము దనరన్. 13

సృష్టి గావింపగోరి మనువు దేవీవరముగొనుట.

వ. జగద్యోనియగు నయ్యంబం గుణించి తపంబొనరించి యాద్యయు, మాయయు, సర్వ
శక్తియు, సర్వకారణకారణును నగు నాపె నిట్లని సన్నుతించె. 14

క. జగతీకారణకారణ, మగణితము ప్రశస్తమగుచు నలరారెడి నీ
దగురూపము నిగమపచ, స్థగితంబని సన్నుతంతుఁ దత్పరచుతిన్. 15

క. ఆయదాత్రి ! మహామారీ !, భయసంహారిణి ! శరణ్యపదశోభిని ! న
ర్వియతీంద్రభావ్య ! భవభయ, లయకారిణి ! నిశా మదిందలంచెద భక్తిన్. 16

నీ. ఎద్దానికతమున నీవిశ్వ మోతంబు , ప్రోతంబునగుచును బొదలుచుండు
నాద్యంతరహితమై యనభుమై, యేకమై , యనఁగు నెయ్యది తేజ మెనకమెనఁగ
బ్రహ్మ సృష్టియు, హరి పాలనంబును, గిరీ , శ్వరుఁడు లయమ్మును సల్పుచుండు
తేజశ్చక్తి కృపఁజేసి; యిదియిటులుండ న , మృదుతైటభయమ్ము మలయ భాత

గీ. యార్దుఁడై యేమహాభాగ నాశ్రయించె , నట్టి స్మృత్యాదిరాకృతివై, సుబుద్ధి
దాత్రివై, వేదగర్భవై తనరునిన్ను , సన్నుతించెద నాకుఁ బ్రసన్నుచగుము. 17

క. అంబా ! విన్నుదలంతు, నీపదములకా ద్యానింతు, నీనామ వ
ర్గం బేవేళ జపింతు, నీ కెద ననుస్కారంబుగావింతు, ని
న్నుంబూజింతు, భజింతు, నెల్లెడలవిందుకా, గందుఁ, బేర్కొందు, న
నుంబాటింపి యిడింప, నన్నువిడువన్ బోసంబు నీకయ్యెడికా. 18

. బ్రహ్మ వేదవిధియు, హరి లక్ష్మీవివాసంబును, బురందరుండు త్రిలోకాధిపతియు, వరుణుండు యాదోనాథుండును, గుజేరుండు నిధినాయకుండును, యముండు పరేతరాట్టును, నైఋతి రక్షస్సాస్వమియు, నెక్కతమ్మన నగుదు రట్టి త్రిలోక వంద్యువు, మహామంగళరూపిణిని నగు నీకు మాటిమాటికి వసుస్కారం బని సన్నుతించు స్వాయంభువునకుఁ బ్రసన్నయై, యంబ వరంబు గోచుకొమ్మనుడు నతండు విరంతరాయమ్ముగఁ బ్రజాసృష్టి నీ యాజ్ఞఁ జేసి యలవడవలయు నావుడు నల్లయగునని వరంబిచ్చి వెండియు. 19

ఈ నాస్తోత్రము చదివెడి, మానవులకుఁ బ్రజయు విద్య మాన్యత ధనధాన్యానూనతకీర్తియు విజ, యానుగతియు సుఖము శక్తి యన్నియుఁగలుగుట 20
అవి పలికి దేవి యంతర్దానంబు నందె. పదంపడి లబ్ధివడుండగు నమ్మనువు తంద్రి కడకరిగి, మహాత్మా : నాకు నేకాంతంబగు స్థానం బొం దిచ్చితివేవి యయ్యెడనుండి నేను సృష్టిం బొనర్చుచు దేవేశ్వరని జన్మములచే యజించువాఁడ నావుడు విధాత తన మనమ్మున. 21

. దర సకలాశ్రయ మది యె. వ్వరికిన్ గోచరముగాక వార్ధ్యంతర్పాస్వరమై యొప్పెడి నిఁక నె, క్కరణిన్ సమకూర్చనేర్తుఁ గార్యం బకటా. 22
అని వెండియు. 23

. ఎవని యాదేశమున నేను నిట్టి కృత్య. మునకుఁ బూనితి నాతఁ డమోఘశక్తి యాదిపూరుషుఁ డిప్పట్టునందు నాకుఁ, జేయు సాహాయ్యమును జింతసేయనేల? 24

నారాయణుండు వరాహమై భూమి నుద్ధరించుట.

. మరీచ్యాదులును మన్వాదులును బరివేష్టించఁ గొలుపుండి యిట్లు ద్యానించు నవ్విరించి నాసాగ్రమ్మునుండి యేకాంగుళ ప్రమాణమ్మున నొక వరాహంబు వొడమి యంతన గిరిమాత్రంబై యత్యద్భుతం బొదవించుటయు నతండు మరీచ్యాదులం గవి యిట్లు తర్కించు. 25

. ఇది కడునచ్చుకంటె నొకించుకయై జనియించి యంతలో నెదిగి ధరాధరాభయ యేవునఁబొల్పెడు విట్టివ్యాజ మున్నదియై జగమ్మునం దొకటనంచు వితర్కమొనర్చునంత నున్నదతరమాకరాకృతిఁ గనందగు నాభగవంతుఁ డల్లనఁ. 26

- మ. తనదో ఘర్షణవిస్వనమ్మన దిశల్ తత్తన్మహాలోకముల్
మునులున్ దేవతలుకా గలంగుగతి నేపున్ జూప వారందఱుకా
ఘను నయ్యజ్ఞవరాహమూర్తి మతులన్ గావించి రత్నకృత్తు
స్వనఱుక్కాచయజుర్వచో వితతి దిగ్భాగమ్ములన్ ముట్టఁగఁ. 27
- ఉ. వారల సన్నుతుల్ విని కృపాపరుఁ డిక్కిటిమూర్తి శీతలో
దారములైన చూపులను నయ్యమరావళి భీతి మాన్పి దు
ర్వారరయమ్మునన్ జలధివారిఁ జొరంబడు సంతఁ దత్సటా
క్రూరహతిన్ సహింపక బుగుల్కొను భీతి సముద్రుఁ డిట్లనుకా. 28
- గీ. దేవ : దేవేశ : తావకోద్దిర్బలంగి
కే సహింపంగఁజాల నన్నేలికొనుము
శరణు, శరణాగతత్రాణ : సదయహృదయ :
యను సముద్రుని మొఱి యల్లనల్ల వినుచు. 29
- వ. వెండియు నాయ్యాదిదేవుండు. 30
- క. జంబరజాలము నిలునటు, కలఁచుచుఁ, దజ్జలమునం దఖండరయమునన్
బొలుచుచు, నాఘ్రాణించుచుఁ జెలఁగించెగి బూమి నొక్కచెంతన్ గాంచెన్. 31
- క. అంతర్జలసంగతమును, జంతుసమాశ్రయము నగు రసన్ గని తన దం
ప్రాంతమున నెత్తె నక్కిటి, దంతి నళినిఁ బెఱికిపట్టు దళ దోఁడంగఁ. 32
- వ. అయ్యెడ నయ్యజ్ఞ వరాహమూర్తిం గని విరించి, 33
- చ. అలరెడి వేడ్క నీవు ధరనంతయు దంతశిరమ్మునందు ని
శ్చలగతి నిల్చి నయ్యదియు సామజపుష్కరభాగంగ్గువ
శ్రలలితపద్మినిగతి ముదంబిడెఁ జూచెడివారి కో మహా
బలవింసచ్చరీర : నతభక్త : నమస్కృతి నీకుఁ గొల్పెదకా. 34
- గీ. సృష్టిసంహరకారక : దుష్టదాన, వసుదహారక : సర్వదేవమయతేజ :
వెనుక ముందును నీకు నే వేలకొఁది, మ్రొక్కు లొనరింతు నాకు నమ్మోదమిమ్ము.
- క. నీ యాజ్ఞ కల్పి సృష్టిన్, జేయఁగ నే శక్తియుక్తిఁ జెన్నొందితి. దే
వా! యెల్ల సురలు నీదు స. హయమ్మునఁ గాదె యమ్మత మందిరి మున్నున్. 35
- గీ. ఇంద్రుఁడు త్రిలోకరాజ్యమ్ము నేలు, వహ్ని
పావకత్వమ్ము గొని యెల్ల వారలకును

నొసఁగు నాప్యాయనంబును, వెన జముందు

కలుషము లడంచు పీ వియోగమున దేవ :

37

1. వెండియు సూర్యచంద్రవరుణవాయుప్రభృతులును భవన్నియోగమ్మునన తత్తత్పదమ్ములఁ గృతకృత్యులై యొప్పుదురు. త్వదాజ్ఞాకారులలో నొక్కండగు నీశానుండు సర్వలోకైకవంద్యుఁడును, దక్కుంగల లోకపాలురకు సేవ్యుండును, నెల్లరుద్రులకు విభుండునునై యొసఁగెడి : ననేతాదృశమహిమాధ్యుండవగు నీకు నమస్కారం; ఇని సన్నుతించు విరించి ననుగ్రహించి; యయ్యెడ కతిభీషణాకారమ్మున వచ్చి, మార్గం బరికిట్లు దుష్టాత్ము, హిరణ్యాక్షి గదాభగ్గుశరీరుం గావించి; తద్రక్తవంకదిగ్ధాంగుండై, యయ్యవని నయుదకంబుపై సవలీలగా నిలిపి, తన నికేతనమ్మునకుం జని, యద్దేవుండు సుఖంబుండె; నియ్యది ధరణ్యుద్ధరణం; బిక్కత వినువారలకు సకలకుభమ్ములును గలుగు నని చెప్పి యమ్ముని వర్యుండు వెండియు నారదున కిట్లను. ఆ ట్లదేవుండు వైకుంఠం బలంకరించిన పిదప బ్రహ్మ తన కొమరున కిట్లనియె.

38

ప్రియ వ్రత వంశవర్ణనము.

2. తనయా : యి య్యవనిన్ వసించి ప్రజలకా దత్తద్విశేషమ్ములొప్పు నయమ్మున్ దనారఁజేయుము, సురూపంబొప్పు సత్కన్యలకాగని యవ్వారల యొగ్యులొ వరులకున్ గావంపుమీ పెండ్లి, యవ్వనజాతాక్షిని యందుఁ జిత్తమిడి సర్వంద్యస్థితిన్ బొల్పుమీ.

39

3. ఇట్లులేనిఁ బ్రజావృద్ధియు నీకు యశమ్మును నగునని నొడివి యతని సర్గమ్మున నియమించి విరించి తన దామమ్మున కరిగె. అంత స్వాయంభువుండు ప్రియవ్రతోత్తానపాదులను మహాతేజస్కులగు నిరువురఁ గొమరులను, నాకూతిదేవహూతికా ప్రసూతులను మూగురఁ గొమిరెండుంగని, యందు నాకూతిని ఋచికిని, దేవహూతినిఁ గర్దమునకును, బ్రసూతిని దక్షిణకును నొసంగె; నందు ఋచికి నాకూతి యందు యజ్ఞఁడను నాదిపురుషుండును, గర్దమునకు దేవహూతియందు సాంఖ్యాచార్యుండగు గవీయండు నుదయించిరి.

40

4. దక్షిణకును బ్రసూతి కుదయమునంది, రసమమతు రెండఱేనిఁ గన్యకలు వారి సంతతియకాదె యీ ప్రపంచమ్ముదేవ, మనుజుతిర్యగ్విశేషసమావృతంబు,

41

వ. స్వాయంభువమన్వంతరమ్మున భగవంతుండగు యజ్ఞుండు దేవగణ పరివృతుండై రాక్షసుల నడచి మనువు రక్షించె; మహాయోగియగు కపిలుం డాశ్రమవాసియై తల్లియగు దేవహూతికి నకలావిద్యానివర్తకంబు జ్ఞానంబుపదేశించి తాను పులస్త్యాశ్రమమ్మున కరిగె; నయ్యుపదేశంబు కాపిలశాస్త్రంబు. 42

క. ఈతఁడు సాంఖ్యాచార్యుం, దేతన్నామము దలంచు నెవ్వండవాఁ డాతతమగు సాంఖ్యమునకు, నేతయు యోగమున మంచి నేర్పరియునగున్. 43

వ. అట్టి మహాయోగి కపిలాచార్యునకు వందనమ్ము లొనర్తు, నమ్మహాభాగుం డిప్పటి కిని జీవించియున్నవా, డియ్యది మనుకన్యావంశవర్ణనం; బిది వినువారికిఁబోదర్కంబగు; నిఁక మను పుత్రాన్వయంబు విను మియ్యదియు వక్త్రశ్రోతృసుఖావహంబిమ్మునుపుత్రులు సర్వభూతసుఖవ్యవహారసిద్ధి పొంపె ద్వీపవర్షసముద్రాదివ్యవస్థ నొనరించిన ధన్యులు. 44

అ. వె. మనువు పెద్దకొడుకు జనకసేవాదరుం, ధనఘ్నఁ డతులమతి, ప్రియవ్రతుండు విశ్వకర్మ కూతు విసయాదికలిత బ, ర్హిష్మతిని వివాహ మెలమి నాడె. 45

వ. ఆతం డాపెయం దాగ్నేద్రేద్భజిహ్వయజ్ఞబాహుమహావీరయృక్కుక్రపుతపృష్ఠసవన మేదాతిధివీతిహోత్రకపులను బడుండ్ర వహ్నినామకుల గొమరులను; నూర్జస్వతియను కొండికయగు నొక కన్నియను గనియె; బుత్రులందు గవిసపనమహావీరులను మూగురు విరాగులై, పరమహంసాశ్రమపదస్థులై, యూర్వరేతస్కులై యాత్మవిద్యాపరిష్టాతులై నిస్సృహులై చెలంగి; రిదియిట్లుండ, నిఁక నొక భార్యయందు త్రమతామనరైవతులను మూగురు సుతు లుదయించి మన్వంతరవ్రతువులై యొప్పిరవ్యాహతబలేంద్రియుండగు నప్రియవ్రతుండు పదునొకం డరుదమ్ముల కాలంబు జగంబుఁ బాలించె. 46

క. ఆతని ప్రభుత్వమునఁ గం, జాతాబ్జోదయము లేని సమయములఁ దమం బాతతమగుటకు వైశక, “యాతీరే యోగబలము నెనసి యడంతుఁ”. 47

వ. మత్ప్రభుత్వమ్మునఁ జీకటియం గలుగునే!” యని యోశించి యోగబలమ్మున నాదిత్యసన్నిభంబగు తన యరదమ్ము నడుపంజేసి యేడుమార్లద్రాని వారించె. 48

సప్త ద్వీపోత్పత్తి క్రమము.

ఉ. ఆరథనేమిరేఖ లవి యంబుదులై జగతీతరోపహ రోరుతరంబులై పొదలె, నొక్కటి కొక్కటి కంతరస్థమా

దారుణి ద్వీపమైతగె, నదత్రము లంబుదులేడు గానఁద

చ్చీరచితంబులెందు విలసిల్లెను ద్వీపము లేడుగా మహిళా.

49

వ. ఉత్తరోత్తరద్విగుణప్రమాణప్రమితంబులగు నీద్వీపమ్ములేడును గ్రమమ్మున జంబు
ప్లక్షశాల్యలీకుళక్రౌంచకాకపుష్కరంబులను నామంబులు గలయవి.

50

క. జెరేక్షసురాసర్పిః, క్షీరదధివికుద్దరనవిశిష్టములై చె

న్నారు సముద్రములివి పరి, భారతికా ద్వీపములను గై పేయు నొగిన్.

51

వ. అందుఁ బ్రథమంబగు జంబూద్వీపంబు జైరసముద్రవేష్టితంబు; ప్రియవ్రతుం దిద్ధా
నికీఁ దన మొదటి కొమరు నాగ్నిధ్రు రాజుగానొనరించె; విశ్వేదినముద్రపరీవృతం
బగు తక్కుంగల ప్లక్షేదిద్వీపపటక్కుమ్మునకు నివృజిహ్వది పుత్రపటక్కుమ్మును
నియమించి పదంపడి కొమరె నుళనుని కిచ్చి పెండిలియొనర్చిన నాపెకు దేవయాని
జనియించె; నిట్లు కొమరులకు రాజ్యంబు విభజించి యతండు యోగమార్గాను
గతుండై యుండె.

52

క. నారదమునివరః భూవి, స్తారము వచియింతు వినుము జంబూద్వీపం

బారయ వర్తులము మహో, దారమునై లక్షయోజనాయతి నొప్పున్.

53

కు ల ప ర్వ త వ ర్ణ న ము.

వ. ఇందు నానాపర్వతానుగతమ్ముంగు నష్టమహాపర్వతమ్ములు గల తొమ్మిదివర్షమ్ములు
నవసహస్రయోజనపరిమితమ్ములై యలరు; నందు దక్షిణోత్తరమ్ములు రెండును
ధనురాకారమ్ములు, నాల్గు దీర్ఘమ్ములు, చతురశ్రంబగు నిశాపృతవర్షంబు మధ్య
వర్షంబు.

54

క. భూగోళఃమలకర్ణిక, నాఁగఁ దగి లక్షయోజనపరిమితంబై

శ్రీ గలిగి కనకగిరి యెం, తేఁ గొమరునఁ బొల్పు విందు దీరవతంసా.

55

వ. ఆగ్గిరివరంబు శిరంబున ముప్పదిరెండువేల యోజనంబుల పరిమితయు, మూల
మ్మునఁ బదాబువేల యోజనమ్ముల ప్రమాణంబును, నదఃప్రదేశమ్మున మణియిచ్చి
యోజనమ్ముం పరిమాణమ్మును గలిగియుండు.

56

ఆ. వె. తనదు నీయిలావృతమ్మున కుత్తర, మందు నీలనామ మమరుగిరియు

శ్వేతమనెడి గిరియు శృంగవద్గిరియు న, వధివిశేషబోధ వజ్రఁజేయ.

57

వ. వెండియు నిక్కొండలు మూఁడును య్యకహిరణ్మయకురువర్షమ్ములఁ గ్రమమ్ముగ

నొప్పి మర్యాదావ్యంజకమ్ము లగుచున్న : వియ్యవి ప్రాగాయతమ్ములును, సుభ
యతఃశైరోదధ్యవధికమ్ములును, ద్విసహస్రయోజనపరిమితమ్ములును, గ్రమమ్ముగఁ
బూర్వపూర్వంబుఁన్న నుత్తరోత్తరంబు దళాంశాధిఃదీర్ఘమ్ములును, నానానదనదీ
యతమ్ములును నై యొప్పు. మఱియు నీయిళావృతవర్షమ్మునకు దక్షిణమ్మున నిషద
హేమకూటహిమాలయమ్ములు నయతయోజనపరిమితమ్ములును బ్రాగ్విస్తీర్ణమ్ము
లునై వఱులు. 58

గీ. అనుఘః హరివర్ష కింపురుషాఖ్యవర్ష, భారతాభిఖ్యవర్షముల్ పరఁగఁ జేయు
నీగిరులు మూఁడు మర్యాద నెసఁగఁజేసి, వినుము వెండియు నయ్యిళావృతమునకును
వ. పశ్చిమమ్మున మాల్యవంతమ్మును, బూర్విమ్మున గంధమాదనమ్మును నీలనిషద
గిరులదనుక వ్యాపించి, ద్విసహస్రయోజనాయామమ్ములై, మర్యాదాకారకమ్ములై,
తేతుమాలాఖ్యభద్రాఖ్యవర్షమ్ముల నలరు; మఱియు మందరమ్మును మేరుమంద
రమ్మును, సుపార్శ్వమ్మును, గుముదమ్మును, నను నిగ్గిరులు మేరుపాదమ్ము
లియ్యవి యోజనాయుతవిస్తారోన్నాహమ్ములై కనకగిరికి నలుదిక్కుల నవష్టంభ
మ్ములై యొప్పు; విప్లవృతమ్ములయందు నేకాదశశతయోజనోచ్చాయమ్ములును,
దావద్విటపవిస్తారమ్ములును, శతయోజనపరిణాహమ్ములునునగు చూతజంబూకదం
బన్యగ్రోదమ్ములు తేతుశోభనొప్పారుచుండు. 60

గీ. క్షీరమద్విజ్ఞానీంవిస్తారములగు, మడుఁగు లొక నాల్గు చెలఁగు నమ్ములల యందుఁ
దద్రసస్పర్శనము దేవతలకు నయిత, మెసగఁ జేసెడి నైశ్వర్య మెంత యేని. 61

వ. మఱియు నగ్గిరిచతుష్కమ్మునఁ గ్రమమ్మున నందన చైత్రరథవైత్రాజనర్వభద్రమ్ము
లను దేవోద్యానమ్ములు చెలంగు. 62

క. ఉపదేవగణమ్ములు గా, నపు సోయగ మలర సుతులొనర్చఁగ, సుర లె
ల్లపుడు నచట విహరింతు ను, ఖపదవి మదిఁగోరి యాశ్మకాంతానుగులై. 63

వ. వెండియు నమ్మందరస్థంబగు చూతవృక్షమ్ము వివరమ్మునుండి యేకాదశశతయోజ
నావధికమ్ములై, గిరిశృంగమ్ములీనాఁడగు, ఫలమ్ము లమ్ముతరసన్యండులై యొల్ల
పుడుఁ బడుచుండు. 64

చ. ధరఁ బడి బ్రద్దలై యవియు తత్ఫలజాతమునుండి జాటు మే
టిరన మదెల్లఁగూడి ప్రకటికృతశోణవిశేషకాంతి

స్ఫురితదిగంతరాళమయి పొల్పెను దా 'నరుణోద' యన్న పే
ర్కము వెలుంగునట్టి నదిగా సురదై త్యమునీంద్రసేవ్యమై.

65

ఉ. ఆ నది యొడ్డునందు నరుణాఖ్య నెసంగెడి శక్తియుండు, న
మ్మానిని, నయ్యనంతగుణమండిత, నవ్వరదాత్రి నెల్లరుణ
ద్యానముచేసి పూజిలిడి తత్కృపఁగాంతు రరోగభావ, మ
మ్లానయశఃకలావిభవమాన్యతలాదిగ నెల్ల సంపదల్.

66

వ. మఱియు నజ్జనని యాద్యయనియు నతులయనియు ననంతయనియుఁ బుష్టియనియు
నీశ్వరమాలినియును దుష్టనాశకరియనియుఁ గాంతిదాయనియనియు స్మరింపం
బడు; నేతదంబాపూజాప్రభావమ్మునన జాంబూనద ముద్భవించెఁ; దద్విదంబు
మున్ను వివరింతు నరుణోదాప్రభావం బింకను గొంతకలదాకర్ణింపుము.

67

ఉ. మందరమందుఁబుట్టి సురమాన్యత గాంచి యిళావృతంబుఁదా
బొందెడి నీనదీయరము పూర్వదిశాభిముఖంబుగాఁగఁ ద
ద్బిందువిశేషయోగమున దేవిశరీరము తత్సమీపణి
బృందశరీరమున్ మిగులఁజేళలమై యలరుణ సుగంధియై.

68

క. వీరల శరీరములఁ జె. న్నారు పరీమళమునందు నవిలుఁడు గంధో
దారంబుగ నొనరించున్, దరుణి దళయోజనముల దనుక మునీంద్రా :

69

గీ. మేరుమందరమను గిరిమీదనున్న, యట్టి జంబూనగమ్మున నలరు పండ్లు
దంతి తుల్యమ్ములై ధరఁ దద్దయుఁ బడి, పగిలి జంబువనెడినదిఁ బరఁగఁజేసె.

70

వ. ఇగ్గిరియందుఁ బొడమిన యిన్నది దక్షిణాభిముఖమ్ముగా నిళావృతమ్మునఁ బ్రవ
హించుచుండు, నేత త్తీరమ్మున జంబూఫలరసాస్వాదతుష్టయగు 'జంబూదిని'
యను మహాశక్తిగల; దాపె తత్సమీపవర్తులగు దేవనాగర్షిరక్షఃప్రభృతులకునెల్ల
బూజ్యయై, రోగనాశినియై, విష్ణుహరిణియై; కోకిలాక్షి, కామకళ, కామపూజిత,
కఠోరవిగ్రహ, ధన్య, నాకిమాన్య, గభస్తిని యను నామమ్ములచే నెల్లరకు జప
నీయయై యలరు.

71

క. జంబూనది యొడ్డుల ప, జ్జం బెరిగెడి మృత్తు తద్రసప్లవమై హే
మంబై జాంబూనద నా, మంబున భూష్యమయి యొప్పు మానవతులకున్.

72

వ. ఈ మృత్తికు వాయ్విర్కయోగమ్మున నిట్టి దళ వాటియై; నియ్యది దేవతలు
స్వస్వోచితభూషణంబు లొనరించుకొని ధరింతురని వెండియు.

73

గీ. మహితము సుపార్శ్వ మనియెడి మల నలరు క

దంబవృక్షంబు తత్కొటరంబులందు

పంచధారలు పుట్టి యప్పర్వతమునఁ

బడి యిళావృతవశ్చిమభాగ మొలయు.

74

క. ఆవి మధుమయములు తదనుభ, వనిశేషము వినుము దివిజనర్గము తత్సా

నవిధిం బొదలుటఁగాదే, యవిరళపరిమళయుతమ్ములగుఁ దన్మృతముల్.

75

ప. మఱియు నవ్వారి ముఖమ్ముల పరిమళమ్ము వహించు వాయువు శతయోజనమ్ముల
దనుక భూమిని సువాసనాయు క్రమ్ముగ నొనర్చుచుండు ; నయ్యెడ దేవపూజ్యయు
మహోత్సాహయుఁ, గాలరూపయు, మహానయయు, గర్మఫలదయుఁ, గాంతారగ్రహ
జేశ్వరియు నగు “ధారేశ్వరి” యను శక్తి వసియించు; నాపె కరాళదేహ యనియు
గాలాంగి యనియుఁ, గామకోటిప్రపత్తినియనియు నామక్రయమ్మునఁ బూజించు
వారలకు భుక్తిముక్తు లొసంగు ; వెండియుఁ గుముదమ్మునఁ బొడమిన శతబల
నామకవటవృక్షంబు స్కంధమ్ములనుండి గోముఖనదమ్ము లప్పర్వతమునఁబడి
పయోదధిమధుపుతగుడాన్నాంబరాదుల చేతను శయ్యాసనాభరణాదులచేతను,
దులఁదూఁగుమఁ దత్రత్కులకుఁ గామదుమమ్ములై యలరు వియ్యవి యుత్తరేశా
వృతమ్మునఁ బ్రవహించుచుండు నియ్యెడ.

76

సీ. నీలాంబరంపు వన్నెలుగొల్కు నెలనాఁగ , నీలాలకమ్ముల నెగడుచాన
స్వర్గవాసులతెల్ల వరములిచ్చు నెలంత , రౌద్రపక్తంబు పరఁగెడి వెలఁది
మత్తమాతంగగమన మొప్పెడి పడంతి , యత్యంతమాన్యత నలరుకలికి
యొప్పమీఁతెడి మదనోన్మాదినియును, మా , ప్రియంతరయు, మానాప్రియయును

గీ. మారపూజితయును, మారమాదినియును , మారవేగధరయును, మయూరపరదు
గాఢ్య, శిఖివాహ, గర్వభు వనెడినామ,ములను నద్దేవిఁ బూజింప యుకములొదవు.

ప. అయ్యంబ మీనాక్షియనఁబరఁగు. వెండియు నానదమ్ముల రసప్లువయోగించువార
లకు పరిపరితలక్షణమ్మును, గ్లమప్రేదాది దొగ్గంద్యమ్మును, శీతోష్ణవాతవైవర్ణ్య
మ్మును, జరామయ భృతియును, బ్రమంబును, ముఖోపప్లవమ్మును, దక్కుంగల
యాపదలును బొరయవు ; వారలెల్లప్పుడును నవ్యాహతసుఖంబు లనుభవించురు.

గీ. మఱియు మేరువునకుఁ బుట్టునులలు పదియు

దొమ్మిదియుఁ గల వియ్యవి తోయజంపుఁ

గర్జికయనంగ నయ్యెడఁగ్రాలుఁ జూట్టు

వెలయు పర్వతముల పేళ్ళునినుము మోనిః

79

వ. కురంగంబును, గురగంబును, గుసుంభంబును, వికంకతంబును, ద్రికూటంబును, శిశిరంబును, బిజంగంబును, రుచకంబును, నిషధంబును, శీతీవాసంబును, గవీలంబును, శంఖంబును, వైడూర్యమ్మును, జౌరుదియును, హంసమ్మును, ఋషభమ్మును, నాగమ్మును, గాంజరమ్మును, నారదమ్మును ననునివి తన్నామంబులు. వెండియు మేరువునకుఁ దూర్పున నష్టాదశసహస్రయోజనాయతీయును, ద్వీపహస్రయోజనోన్నతీయును గలిగి జతరదేవకూటమ్ములను రెండు గిరులు త్రరదిగ్వాప్తమ్ములును బిల్కిమమ్మున నతివిస్తృతమ్ములగువహనపరిమాత్రమ్ములు దక్షిణదిగాయతమ్ములును, దక్షిణమ్మునఁ బ్రసిద్ధమ్ములగు కైలాసకరపీఠమ్ములను చుహాపర్వతమ్ములు ప్రాగ్వికృతిపూర్ణమ్ములును, మత్తరమ్మునఁ ద్రిశృంగ మకరింబులు పశ్చిమదిక్పక్షంబులునునై బొదలు. 80

గీ. మేరు శ్రీర్షమ్మున నెసంగు సారసోద్భ. వుండు నివసించెడి పురంబఖండగరిమ
నద్ది పదివేలయామడ నమరుననియు, గనకమయమనియును బురజనుల మతము.

వ. ఈపురమ్ము ననునరించి చుట్టును నష్టదిక్పాంకుల పురమ్ములుండు నయ్యవి సార్ధనేత్ర సహస్రయోజనవ్రమితమ్ములును, గనకమయమ్ములుననని యెఱుంగునది. మనోగతియు నమరావతియుఁ దేజోవతియు సంయమనియుఁ గృష్ణాంగనయు శ్రద్ధావతియు గంధవతియు మహోదయయు యశోవతియు ననునివి క్రమంబుగ బ్రహ్మాంధ్రాదులు వసించు పురంబులపేర్లు. 82

సీ. యజ్ఞసంజ్ఞండగు హరి కాలిబొటప్రేలి * కొనగోటి త్రాకునఁగూరినట్టి
యందోర్ధ్వరంధ్రంబునం దుదయించి దోయి * మస్తకమ్మునకుఁ గ్రమమనదిగ్గి
యఖిలలోకమ్ముల నమహరిణీయటంచుఁ * గడుఁ బ్రసిద్ధిపహించు గంగఁ పెద్ద
కాలమ్మునకు ఋషిగణమును ద్రువుఁడును * వసియించు నవిష్ణుపదమునుండి

గీ. చంద్రమండలమొంది యచ్చటను వెడలి * బ్రహ్మపురమునఁబడి నాల్గుభాగములయ
నాల్గు దెసలకు వ్యాపించి నదులకెల్ల * నాథుడయి యొప్పు నయ్యుడనన్వంతుఁగంసె

వ. అందు మొదటిదియగు సీత బ్రహ్మసదనమ్మునుండి కొన్ని గిరివరమ్ము లతిక్రమించి గంధమాదన శిఖరమ్మునంబడి, భద్రాశ్వవర్షమ్మునఁ బ్రవహించి తూర్పునముద్రమ్ముననుఁ రెండవదియగు చక్షి వటనుండి మాల్యవచ్చృంగమ్మునకు వచ్చి, కేతుమాల వర్షంబుకొచ్చి, పడమటి సముద్రమ్మునను ; మూడవదియగు వలకనంద నానావన

గిరి దుర్గమ్ములు దొరఁగి యతిరయమ్మున భారతవర్షమ్ము చొచ్చి దక్షిణసముద్రమ్ము నను : నాలవదియగు భద్ర బ్రహ్మపదమ్మునుండి శృంగవద్గిరికి యుత్తరకురు దేశమ్ములు సొచ్చి, యుత్తరసముద్రమ్మునను గలయు. 84

గీ. మేరుమందరసంభూతి మెలవు మీఱు, విమల నదములు నడులును వేలికొలఁది కలవు; వెండియు నీ వర్ష గణమునందు, భారతాభిఖ్య వర్షంబు పరమమండ్రు. 85

భారతాదివర్షవర్ణనము.

వ. ఇయ్యది కర్మక్షేత్రంబు, తక్కుంగల యెన్నిది వర్షంబులును భోగప్రధానమ్ములును భూలోకస్వర్గమ్ములును నగుట స్వర్గద్యుతులగువారు పుణ్యశేషం బనుభవించ నయ్యెడ నుదయింతురని వెండియు, 86

ఉ. అందలి పూరుపుల్ దశసహస్రసమాయుషులై, గజాయుతం బుం దిగఁద్రొక్కు లావౌలసి పుణ్యులు పజ్రశరీరులు, మహా నందులు, దేవతుల్యులు కనత్సుకశత్రసుపుత్రమిత్రభూ తిందగువారునై సుఖగతిం దులదూఁగుచు మందురెప్పుడు. 87

వ. ఆ యీ వర్షాష్టకమ్మునం దెప్పటికినిఁ ద్రేతాయుగపమంబై కాలంబు వజరుచుండు నని వెండియు, 88

క. ఈ వర్షమ్ముల నెల్లెడ, దేవతలతిభక్తికలిమిఁ దిసిరి త్రిజగతీ పావనియగు జగదంబకుఁ, గావించురు జపతపము లబండశ్రద్ధన్. 89

చ. ఋతువుల నెల్లెడన్ సుమపరీతములౌ పనసుల్, గిరిప్రపా త తతనరౌపరమ్ములు పతత్రికులాకులముల్ మహోత్సలా న్వితములు న్వచ్చనీరము లవింద్యములౌడరులు, జెలంగు భారతపరవర్షముల్ మిగుల రమ్యములౌ విహరించు వారికిన్. 90

క. భగవంతుఁ డాదిపురుషుఁడు, జగదేశారాధ్యుఁడగుచు జగదంబాపా దగత మనస్కత నవవ, ర్షగతుండై యుండునెపుడు సంయమిపర్యాః. 91

గీ. అనఘ ! విను మిళావృతమునయందు భవుఁడు పద్మజాఙ్గీర్షపుఁడు తన పడఁతి దక్క నొడ్లు నెవ్వరు లేకుండ నుండు; నచొలు ద్రొక్కరెవ్వరు శాపంబు దొడరుకతన. 92

వ. కొండోక కారణమ్మున భవాని యయ్యెడకువచ్చిన పురుషులకు శ్రీత్వంబు గలుగు నని శపించె : నయ్యెడ ననేకసఖినమేతయగు భార్యతోఁగూడి నసించుచు శంక రుండు సంకర్షణు నెల్లప్పుడు తత్ప్రీతికరమ్ములగు మంత్రతంత్రమ్ముల నారాధించు, వెండియు భద్రాశ్వవర్షమ్మున ధర్మపుత్రుండగు భద్రశ్రవుండును దద్వంశ్యులును వలయగ్రీవపదాంకితమ్మగు నద్దేవుమూర్తిని ధ్యానావాహనాదికమ్ముల నర్చింతురు, మఱియు హరివర్షమ్మునఁ బ్రహ్లాదుండు యథాపూర్వంబుగ నరసింహుఁ బూజించుఁ, గేతుమాలమ్మున స్మరరూపధారియగు నద్దేవు నా యామంత్రాదికమ్ముల భగవతియుఁ దద్వర్షనాయకయు నగు లక్ష్మీ కొవియాడు; రమ్యకవర్షమ్మున మత్స్యాకారమ్మగు నద్దేవుమూర్తిని మనువు స్తోత్రాదికమ్ముల జపించుచు, హిరణ్మయ వర్షమ్మున సూర్యుండు కూర్మాకారుండగు నద్దేవు ననేకభంగుల యజించు, నుత్తరకురుదేశంబుల నద్దేవుండు వరాహరూపమ్మునఁబొదలు. భూమి తత్ప్రీతి కరంబులగు మంత్రాదికమ్ముల నయ్యనఘు స్మరించు. 93

క. కింపురుషవర్షమునఁ దా, నింపారెడి దాశరథి; కపీంద్రుండెపుడున్
'మాంపాపా' యనుచుఁ గనదను, కంపాకరు నతవి నుతుని గావించుఁదగన్. 94

క. భారతవర్షము నందుఁ, నారాయణుఁ డనెడి పేరునన్ నేనుండుఁ
నారద : నీచేత ముదం, బారం గొవియాడఁబడుచు నవహతమతిన్. 95

క. భారతవర్షమ్మునఁ జె, న్నారెడి కైలములు నదులు నవహతమతినో
నారద : వినుమని వెండియు, నారాయణుఁ డానతిచ్చె నది యెల్లన్నన్. 96

వ. మలయమ్మును, మంగళప్రస్థమ్మును, మైనాకమ్మును, ద్రికూటమ్మును, ఋషభమ్మును, గూటకమ్మును, గోల్లమ్మును, సహ్యామ్మును, దేవగిరియును, ఋష్యమూకమ్మును, శ్రీకైలమ్మును, వేంకటాద్రియు, మహేంద్రమ్మును, వారిధారమ్మును, వింద్యమ్మును భుక్తిమంతమ్మును, ఋక్షవర్షతమ్మును, బారియాత్రమ్మును, ద్రోణమ్మును, జిత్రకూటమ్మును, గోవర్ధనమ్మును, రైవతమ్మును, గకుభమ్మును, నీలవర్షతమ్మును, గౌరముఁమ్మును, వింద్రకీలమ్మును, గామగిరియును, మఱియుఁ గొన్ని ధరాధరమ్ములును నసంఖ్యమ్ములుగా నొప్పెడి; నా యీ పర్వతమ్ములఁ బొడమిన నదులువేలకొలది గల వని యెవ్వ యనినఁ, దామ్రపర్ణియుఁ, జంద్రవళయుఁ, గృతమాలయు, వటోదకయు, వైహంగియు, గావేరియు, వేణయు, బయస్వినియు, తుంగభద్రయు, గృష్ణవేణియు, శర్కరావర్తకయు, గోదావరియు, భీమరథియు, విర్వింధ్యయుఁ, బయోష్టియుఁ, దాపియు, రేవయు, సరసయు, నర్మదయు, సంస్తతియుఁ, జర్మిణ్య

తియు, సింధువును, నందశోణమ్ములను మహానదమ్ములును, ఋషికుల్యయుఁ,
ద్రిపామయు, వేదస్మృతిమహానదియుఁ, గౌశియు, యమునయు, మందాకినియు,
దృష్వద్యతియు, గోమతియు, శరయయు, రోధవతియు, సప్తవతియు, సుషోమయు,
శతద్రువును, జంద్రభాగయు, మరుద్వృధయు, వితస్తయు, నసిక్నియు, విశ్వయు
నను వియ్యవి పానావగాహనదర్శనోత్క్రిస్తనమ్ములచేఁ ద్రివిధపాపమ్ములహరించు.
ఇయ్యెడ జనించువారలకు నిహవరసుఖమ్ములు కరతలామలకమ్ములగు ; నియ్యది
యెల్లవర్షమ్ములకుఁ దలమానికంబని వెండియు.

97

ఉ. ఈయెడ జన్మమెత్తు నరులెంత మహాత్ములొ : యాద్యుడైన నా
రాయణు పాదపంకజపరాగము దీన నెసంగు, నియ్యెడఁ
బాయక సన్యసించి హరివాసమొకింతన బొందవచ్చు, నొం
డేయదియేని గమ్యమిట ; నెయ్యది దీనికిఁ దుల్యమైతగుఁ.

98

క. వైకుంఠకథాసుధయును, లోకోత్తరులైన నాథులును జన్మములున్
లేకుండిన నది సాజె, న్నాకంబేనియును విడువనగు సుజనులకున్.

99

క. ఇయ్యెడ జన్మంబందిన, యయ్యలకుఁ బునర్జన్మంబు నందంబనిలే ;
దయ్యలము తెల్లవారికి, నెయ్యమ్మునఁ బూజ్యులగుచు నెగడుదురెపుడుఁ.

100

ప్ర ఐ ది ద్వీ ప వ ర్ణ న ము.

ప. అవి బహుభంగుల నీ భారతవర్షమాహాత్మ్యమ్మును స్వర్గగతులగు దేవగంధర్వాదు
లగ్గింతురు. వెండియు జంబూద్వీపంబునకు నెనిమిది యుపద్వీపములుగల; పయ్యవి
హయమ్మును పెదుకంజను నగరపుత్రులకతనఁ గల్గితమ్ములయ్యెఁ ; దన్నామ
మ్ములు స్వర్ణప్రస్థమ్మును, జంద్రశుక్రమ్మును, నావర్తనమ్మును, రమాణకమ్మును,
మందరమ్మును, హరిణమ్మును, బాంచజన్యమ్మును, సింహళమ్మును ననఁదనరు;
నిందు సింహళమ్మునకు లంకయును నామాంతరంబుగల, దీఁకఁబ్లిఐదిద్వీపమ్ములు
వివరించెద. ఈ ద్వీపమ్మును బ్రియవ్రతపుత్రుండగు నిచ్చడిహ్వాం దేడు వర్షమ్ము
లుగ విభజించి తన కొమరులకిచ్చిన నివి తన్నామమ్ములఁ బ్రిసిద్ధమ్ములయ్యెఁ
శివయవసభద్రకాంతక్షేమాచ్యుతాభయ నామకమ్ములగు నీయేడు వర్షమ్ములయం
దును మణికుటపవ్రజకాచేంద్రసేనజ్యోతిష్మత్పువర్ణపారణ్యస్థీపమేఘమాఽమ్ములను
నేడు గిరులును; నరుణయు, సృష్టుయు, నంగిరసియు, సావిత్రియు, సుప్ర

భాతయు, ఋతంభరయు, సత్యంభరయు నను నన్నియ నదులును నెసంగు చుండు. 101

క. పై నదులఁ దానమాడిన, మావపులకు వానిఁజూచు మనుజులకును టా పానుగతి సమసి యుత్తము, లై నెగడుట దొడరు వార లలఘుచరిత్రుల్. 102

వ. వెండియు నీ ద్వీపమున హంసపకంగోర్వాయనసత్కాంగమ్ములను నాల్గు వర్ణంబులు; తత్తద్వర్ణసంభవు లందఱును సహస్రాఽయుఃప్రమాణులును, సూర్యోపాసకులును, సహజాయురింద్రియోజోబలబుద్ధులును నై నెగడుదు; రీ ద్వీపమ్ము నావరించి యెల్లెడ నిక్షేపముద్రంబు వజ్రులు; నింతకు ద్వీగుఞ్చప్రమాణంబగు శాల్మలీద్వీపమున శాల్మలీవృక్షం బెసంగు, నీయది ప్రమాణంబునఁ బ్లక్షవృక్షమ్మునకు నదృశం; బీద్వీపమ్మునకు సురాసముద్రంబు పరిభ్రామితంబై యొప్పు. 103

గీ. వక్షలకునెల్ల రాజు ప్రబలుఁడు గరుడుఁ, డన్నగమున వసించుఁ; భ్రీయవ్రతాత్మ జుండు పాలించు యజ్ఞభాహుండు దీని, నిందుగల వర్ణములు విను మిద్దచరితః :

వ. సురోచనమ్మును, సౌమనస్యమ్మును, రిమణమ్మును, దేవవర్ణమ్మును బారిభద్రమ్మును, నాప్యాయనమ్మును, నవిజ్ఞాతమ్మును నను నీ వర్ణమ్ములయందు సరస, శతశృంగ, వామదేవ, కందక, కుముద, పుష్పవర్ణ, సహస్రశ్రుతులను నేడు పర్వతమ్ములును, ననుమతియు, సిసీవాలియు, సరస్వతియుఁ, గుహపును, రజనియు, నందయు, రాకయు నను నన్నియ నదులును జెలంగు; వెండియు నీ ద్వీపమ్మున నెల్లెడ శ్రుతధర, వీర్యధర, వసుంధ, రేఘంధర నామకంబగు వర్ణచతుష్టయంబు పొల్పు. నిందలి ప్రజలు చంద్రోపాసకులు 105

గీ. ఈ సురోదధి కన్న మఱింతయైన, నేటి సంద్రమ్ముచేతఁ బరీతమగుచు నేపుష్పైఁ జెన్నలరు కుశద్వీపమందు, సాంద్రఘాసోజ్జ్వలము కుశస్తంబమొప్పు.

వ. ఈ ద్వీపాధిపాయకుండు ప్రియవ్రతాత్మజుండగు హిరణ్యరేకుంః డతండు వసు, వసుదాన, దృఢదచి, నాభిగుప్త, సుత్యవ్రత, వివిక్త, దేవకులనుకొమరుల కేర్గు రకును నీ ద్వీపం బేడు భాగమ్ములుగఁ గావించి యొసఁగె; నిందు నవధినిర్ణాయ కములై చక్ర, చక్రశృంగ, కపిల, చిత్రకూట, దేవానీ, కోర్వరోమ, ద్రవిణమ్ములను నేడు గిరులును; రసకుల్యయు, మధుకుల్యయు, మిత్రవిందయు, శ్రుతవిందయు, దేవగర్భయు, ఘృతచ్యుత్తును, మంత్రమాలికయు నను నన్నియ నదులును నలరు; డద్వీపవాసు లెల్లరును నీ నదుల యుదకమ్ముపయోగించుచు సుఖమ్మునం

బొదలుదురు ; కుశల, కోవి, దాభియుక్త. కులకనామకమ్ములగు నాల్గు వర్ణమ్ములయ్యెడ నెనఁగు. వారలెల్లరు నన్నిదేవు నారాధింతురవి వెండియు. 107

గీ. పాలసంద్రమ్ము చుట్టును బరిధవిల్ల. మానమింతకు రెట్టియై మలయఁ గ్రౌంచ నామకము దీప్తమొప్పు నీ నామ మిచటఁ, గ్రౌంచవర్వత సంస్థితకతనఁ గలిగె.

క. హరసుతుఁడు గుమారుండి, గ్గిరికుక్షిం బగులనేయఁ గృపమీఱఁగ నవ్వరుఁఁడు క్షీరోదధిరస, పరిష్కృతింజేసి ప్రోచెఁ బదసడి దీనికా. 109

వ. ప్రియవ్రతు కొడుకుమృతపుష్పండిద్దానిఁ బాలించుచు నేడుభాగమ్ము లొనర్చి యాచు, మధురుహ, సుధామక, మేషవృష్ట, భ్రాజిష్టు, లోహితార్థ, వనస్పతి నామకంబగు తనపుత్రన ప్రకంబున కిచ్చిన నవి తత్పుత్రనామంబుల యథాపూర్వంబుగ బ్రసిద్ధంబులయ్యె ; నియ్యెడ శుక్లదర్మమానభోజనోపబర్హణనందనందనసర్వతోభద్రనామకమ్ములగు నేడు గిరులును, నభయయు, నమృతౌషయు నాచార్యకయుఁ దీర్థవతియు వృత్తిరూపవతియు శుక్లయుఁ బవిత్రవతియు నను నన్నియ నడులును నలరు; పీవి జలంబు పవిత్రంబును రుద్యంబునునైయుండు, నిందలి వర్ణమ్ములు పురుష ఋషభ ద్రవిణ దేవకనామంబులు, ఉత్సంభూతులు వరుణోపాసకులు. వెండియు నీ దీప్తమ్మున కవల దధినముద్రపరివృతమ్మును, ద్వాత్రింశల్లక్షసంఖ్యాకయోజనాయాచుమ్మునునగు కాకదీప్తవమ్మురాజిల్లు; నియ్యెడ కాకమహీరుహంబుండుకతన దీనికి నామంబు గలిగె. 110

క. సౌగంధగు నీదీప్తవమ్మున, కగణితగుణగణ్యుఁడగు ప్రియవ్రతజుఁడుదా నెగడుకా మేధాతిధి విభు, తగలిగి సుతనప్రకంబొదవె నీతవికిన్. 111

వ. ఆమ్రేధాతిధి స్వపుత్రనామప్రసిద్ధమ్ములగుగతి నేడు భాగమ్ములొనర్చి యియ్యది వారి యధీనంబొనరించి తాను యోగాశ్రితుండయ్యె; బురోజప మనఃపూర్వ జయ వచమానక ధూమ్రావీక చిత్రరేఫ బహురూప విశ్వదృగబిఱ్ఱులు తత్పుత్రు; రియ్యెడను యథాపూర్వంబుగ నీకానోరుశృంగబలభద్ర శతకేసర సహస్రస్రోతక దేవ పాల మహాసనమ్ములను మర్యాదాగిరు లేడును, ననఘయుఁ బ్రథమయు నాయుర్దయు సుభయస్పృష్టియు నవరాణికయుఁ బంచపదియు సహస్రస్రూతియు, నిజ ధృతియు నను నన్నియనడులును గలవు. వెండియు నిందు సత్యవ్రత క్రతువ్రత దానవ్రతానువ్రత నామకంబు వర్ణపతుష్టయంబు పొలుచు, సీవ్రజలు వాయుదేవోపాసకులు, దీవికవల నింతకు రెట్టియగు ప్రమాణంబుగల పుష్కరదీప్తవంబు కుద్ద

సముద్రపరివృతంబై తనరు. ఇయ్యెడ నగ్నిచూడానిభమ్ములగు స్వర్ణపత్రమ్ములచేఁ
బొలుచు పుష్కరమ్ముగలఁ దియ్యబ్జంబు భగవంతుండగు విరించికి నాసనంబిది
లోకగురునిచే సర్వలోకసమృక్షచేఁ గల్పింపఁబడియె. ఈ ద్వీపమ్మునం దర్వాచీన
పరాచీన వర్షంబులకు నవధినిర్ణాయకంబై మానసోత్తరంబను పర్వతం బయుతయో
జనసమ్మితోచ్చాయాయామంబు వఱలు. 112

ఉ. ఈ నగమంద నత్తెనల నిండ్రుఁడు లోనగునట్టి దిక్తచే
శానుల పట్టణమ్ములు పొసంగు నుమేరువు చుట్టివచ్చు నా
భానుని వర్తనం బిచటఁ బాల్చుడు వత్సరరూపపత్ర మి
చ్చోనెనఁగుకా బవల్నిశయుఁ జొప్పడునట్లు పరివ్రమించుచుకా. 113

లోకాలోక పర్వత వర్ణనము.

వ. ఏతత్పాలకుండగు వీతిహోత్రుండు రమణధాతకులను తనకొమరుల కిరువురకును
దన్నామకంబగు వర్షద్వయం బొసంగి యన్నలంబోలి తాను భగవత్పదభక్తి తత్ప
రత్వమ్మునందె; నీ వర్షమ్ములఁ బ్రజలు బ్రహ్మరూపియగు పరమేశ్వరు యజింతు;
రీ ద్వీపమ్మున కవల లోకాలోకగిరి వఱలు, నియ్యది లోకాలోకంబుల కంతరాళ
మ్మునఁ గల్పింపఁబడు కతన దీని కీ నామంబుగలిగె; మేరువు మొదలు మాన
సోత్తరమ్ము దుదగాఁగల మధ్యప్రదేశమంతయు శుద్ధకాంచనమయమ్మును దర్పణ
తుల్యమ్మును నగు కతన నయ్యెడ నే పదార్థమ్మును నంకురింపకుండుటంబట్టి యది
సర్వప్రాణీకూన్యంబై యుండు; వెండియు నిగ్గిరి యీశ్వరుచేఁ ద్రిలోకాంతగతం
బగునట్లు సృజింపఁబడి తన కతన సూర్యాదిద్రువాంతమండలదీప్తు లర్వాచీనంబు
లగునపుడు త్రిలోకవ్యాప్తంబులయును బరాచీనంబులగు నెడల నట్లు కాకుండుట
సంధించుచుండు, నిద్దావి ప్రమాణంబు పంచాశతోటియోజనపరిమితంబగు
భూమండలంబునఁ జతుర్థాంశంబై యుండు. 114

గీ. కమల సంభవుఁ డిష్పర్వతమున నాల్గు, దెసల దిగ్గజముల నిర్మై ననమబలస
మేతముల, నిగ్గజమ్ముల యెల్లలోక, సంస్థితికి హేతువులు వాని సంజ్ఞ వినుము. 115

వ. ఋషభమ్మును, బుష్కరచూడమ్మును, వామనమ్మును నపరాజితమ్మును నప్రాచెప్పం
బడు, స్వవిభాతులగు నిగ్గజంబులకు బలంబు నొసంగుచు సిద్ధ్యంతకోపేక్షుండును
విష్వక్సేనాదిపరివృతుండును నిజాయథోజ్జ్వలద్యుజదండమండితుండును నగు

హరి సమస్తలోకసుఖకారి యగుచు స్వమాయారచితంబగు నిగ్గిరికి రక్షకుండై కల్పావసానంబు దనుక నిట్టి వేషంబున జాగరూకత మెలంగు; నీ లోకలోకమ్మున కవల కుద్దాకాళంబు దక్క వేతొందు లేదు. భూమ్యాకాశమ్ములకు మధ్యగతంబగు నందమ్మునకు నంతరమ్మున సూర్యుండు వెలుంగు, సూర్యాండగోళమ్ములకు మధ్యమ్మున నిరువదియైదుకోట్ల యోజనమ్ములుగలవు. మృతాండసముద్రాతుం డగుకతన సూర్యునకు మార్తాండ నామంబలవడె. హిరణ్మయాండసముద్రాతు డగు కతన నితనికి హిరణ్యగర్భుండను నామంబును బ్రసిద్ధంబు. 116

గీ. దెసలు స్వర్గావవర్గముల్ పనుమతియును, నాకసంబను భేదమ్ము లఖిలజంతు
పులకు సూర్యునికతమునఁ గలిగెఁగాన, నర్కుఁడెల్లరకును నేత్రమై యెసంగు.

సూర్య గ మ స వ ర్ణ న ము.

వ. ఇయ్యది భూమండలప్రమాణంబు, దీనింబట్టి ద్యుమానంబు తజ్జలభివర్ణింతురు. సూర్యుండీద్యుమధ్యంబున వెలుంగుచు నుత్తరాయణవశమ్మున గతిమాంద్యమ్మును దక్షిణాయన వశమ్మున గతితైప్ర్యమ్మును జెందుచుండు. నితం దుత్తరాయణ దక్షిణాయనమ్ముల నాలోహజాపరోహణ స్థానమ్ముల నలరుచుండు. విషువత్సంజ్ఞ మ్ముగు కాలమ్మున సమస్థానావస్థానం బలవడుకతన గతిసామ్యంబు గలుగుచుండు; నితండు మేషతులారాశిగతుండగునెడ సహారాత్రమ్ములకు సామ్యమ్మును పృషాది రాశిపంచకస్థితుండగుతటి నహోదైర్ఘ్యమ్మును పృశ్వికాదిరాశి పంచకస్థితుండగుతటి నిశాదైర్ఘ్యమ్మును నలవడునని యెఱుంగునది; యింక భానుగమనంబు విస్తరిం చెద. శీఘ్రమందసభేదమ్ముల నితనిగతులు మూడు దెఱుంగులు. సర్విగ్రహమ్ము లకు జరగదవైరావతవైశ్వానరమ్ములను మూడు మార్గమ్ములు విశ్రుతమ్ము. అందు నాగగజైరాపతులను మూడు వీధులు త్రరమార్గమ్ముగు నైరావతమ్మునకును, ఋషభ వీధియు గోవీధియు జారగ్ధవవీధియుననునవి జరగ్ధపంబను మధ్యమమార్గమ్మున కును, నజయు మార్గియు వైశ్వానరియు నను మూడు వీధులును, వైశ్వానరనామ కమ్ముగు దక్షిణమార్గమ్మునకును గలవు. వెండియు నవ్వినీర్మిత్తరానింబులు నాగ వీధియనియు, రోహిణ్యార్ద్రా మృగశీర్షమ్ములు గజవీధియనియు, ఋష్యాశ్లేషా పున ర్వసు లైరావతవీధియనియు, ఫల్గునీద్వయమ్మును మఖయును ఋషభవీధియనియు హస్తచిత్రాస్వాతులు గోవీధియనియు, జ్యేష్ఠావిశాఖానురాధలు జారగ్ధవవీధియనియు మూలోత్తరాషాఢాపూర్వాషాఢ లజవీధియనియు, శ్రవణధనిష్ఠాశతభిషమ్ములు మృగ

వీధియనియుఁ, బూర్వాభాద్రోతరాభాద్రావేపతులు వైశ్యానరవీధియనియుం జెప్పంబడు. సూర్యుండు త్రాయణంబిదిష్టించి యుగాజ్ఞంతర్నిబర్దములును వాయుబిర్దములును నగు పాశముల నాకర్షించుట యారోహణంబునాఁబడు, నితండీ యారోహణస్థానగతుండగునెడ రథంబునకు మండలాభ్యంతరగమనం బొదపుటం జేసి మాంద్యమును, దీనవృద్ధియు, నిశాక్షయమును దొడరు; వియ్యది సౌమ్యాయనక్రమంబు. పూర్వోక్త పాశప్రేణం బవరోహణంబు నాఁజను; సూర్యుండీస్థానంబిదిష్టించునెడ బహిర్మండలప్రవేశమునంజేసి గమనమునకు త్రైప్ర్యమును రాత్రివృద్ధియు దీనక్షయమును గలిగెడి; వైపువమునఁ బాశసామ్యంబునంజేసి రవికి సమానస్థానమ్మును, మధ్యమండలప్రవేశమ్మును గలుగు; దానంజేసి రాత్రిందివములకు సామ్యంబు తటస్థించు. మఱియుం బూర్వోక్తములగు పాశములు ద్రువునిచే సమద్దిష్టతమ్ములై యీకర్షింపఁబడునెడల నభ్యంతరమున సూర్యుండును దక్కిన మండలములును బరిభ్రమించెడి; ద్రువుండు తత్పాశమ్ములు విడుచుచో మండలమ్ము లన్నియును బహిర్గతంబులై వెలుఁగు. 118

క. మేరువునఁ బూర్వదిశఁ జె, న్నారెడి నైంద్రియను నగర మది సురవాసంబై రహిఁదగు దక్షిణదిశ, నారయ సంయమధియొప్పు యమువాసంబై. 119

వ. పశ్చిమమ్మున నిమ్రోచని యను వరుణపురమ్మును, సుత్రంమ్మున సౌమ్యయగు విభావరియును నలరు. 120

గీ. ఇంద్రపురియందు రవి యుదయించి రెండు
జాములకు సంయమనికిఁ దాఁ జని క్రమమ్ము
గాఁగ నిమ్రోచనికి సంజకాలమునకు
నరిగి యట నస్తమితుఁడౌ నటండ్రు బుధులు. 121

వ. మఱియు విభావరీపురమ్మున కరుగునంతకు నిశీధంబు వజ్రులుచుండు. 122

క. రవి సవ్యంబిగుగతి మే, రువుఁ దిరుగుచుఁ బవలు నిశి నిరూపించు నితం
దేవరీతెఱఁ బొదమి కన్నడు, వ్యవధియదియ యుదయమునకు వారలకెందున్. 123

వ. ఇతండు తిరోభూతుండగు గతిఁ దోఁచుటయ యస్తమయంబు నాఁబడు నని మఱియును, 124

గీ. ఎల్లపుడు నొక్కగతివెల్గు నినున కుదయ, మస్తమయమును జొప్పదదనఁడు. యతని
దర్శనాదర్శనమ్ములఁ దజ్జలఁట్లు, వాడుకొండ్రు పరంపరాస్రాస్తరీతి. 125

గీ. ఎల్లదీప్తవర్షమ్ముల తెవుడు మేరు, పుత్రరమ్మున నుండెడి నుష్టరశ్మి
యెవరి తెలుగ నప్పడునో వారికెల్ల నదియ, ప్రాచియని తెలియంబడుఁ బరమమౌని :
వ. సూర్యుం దైంద్రియందు బయలువెడలి పదేనుగడియలు నడచునంతకు యామ్య
యందు రెండుకోట్ల ముప్పదియేడులక్షల డెబ్బదియైదువేల యోజనమ్ము లతిక్ర
మించు, నిట్లన యామ్యమొదలుకొని వారుణియందును, వారుణిమొదలుకొని
యైంద్రియందును ననియెఱుంగునది. 127

గీ. కాలచక్రాత్మకుండగు కంజబంధుఁ
డెల్లపుడు నిట్లువర్తించు నెల్లరకును
గాలమును దెలువఁగ నవగ్రహములును ని
టులు బొడుచుటలు క్రుంకుటల్ తెలియఁబడును. 128

వ. ఒక్క ముహూర్తమ్మునకు సూర్యునిరథంబు ముప్పదినాలులక్షల యెనిమిదిపందల
యోజనమ్ము లతిక్రమించు, నీయినుండు ప్రవహాఖ్యంబగు కాలచక్రంబుకతన
దిక్పతుష్టయమ్మునందును బూర్వోక్తపురమ్ములయందును గాలవ్రదర్శకుడై ప్రప
త్తించెడి. 129

గీ. భువనబంధుని స్వందనమ్మునకు ద్వార, శారము త్రినాభికమ్మునునైన యొక్క
వక్రమలరారు పట్టెమినహిత మదియ, వత్సరాత్మరచుని బుదపరుల భుతము. 130
వ. తదక్షంబు మేరుమూర్ధంబునందును మానసోత్తరగిరియందును గృతేతరవిభాగం
బగుచు రథాంగప్రోతంబై తైలకారకయంత్రంబు పగిదిఁ బరిభ్రమించుచుండు,
నీరథప్రమాణంబు తొమ్మిదిలక్షల యోజనమ్ములను రథనీడప్రమాణంబు ముప్పది
యాఱులక్షల యోజనమ్ములను, రథయుగప్రమాణంబు తొమ్మిదిలక్షల యోజన
నమ్ములనై యొప్పు. ఛందోభిధానమ్ములగు నేడు గుఱ్ఱమ్ములు గరుడాగ్రజుండగు
నసూరునిచే యోజితమ్ములగుచు సమ స్తలోకసుఖహేతుభూతుండగు నాదిత్యునివహం
చుచుండు. మఱియు సంగుష్ఠపర్వప్రమాణులగు వాలభిఖ్యాదిసుహృద్లు లఱుపడి
వేలును, దక్కంగల దేవర్షులును నవ్వరలును గ్రామణులగు యాతుధానులును,
దేవతలును బురోగతులగుచు నహస్కరు నుతించుచుండు, రిట్లు సగభ్యాశిద్విసహ
స్రాధిఃసార్థలక్షోత్తరకోటిసంవత్సరమితమ్ముగు భూమండలమ్మును ప్రతిదినమ్మును
బరిభ్రమించుచుండు. నింక సోమాదుల గమనప్రచార మెఱిఁగించెద. 131

చంద్రాది గ్రహగతి వర్ణనము.

గీ. క్రిమణమొలయు కులాలచక్రంబుతోడ, నెనయు కీటాదులకుబలె నెపుడు కాల
వక్రసంగతరాశివక్రమ్ముకలిమి, వేఱుగతి గ్రహములకెల్ల వెలయుననను : 132

వ. ఎల్లగ్రహమ్ములకును నక్షత్రాంతరగామిత్వాన్యరాశిగమనహేతుకంబయిన గతి
ద్వయం బవిర్బద్ధంబు. సాక్షాద్భగవంతుండును నాదిపూరుషుండును లోకాధారుం
డును లోకభావనుండును నగు నారాయణుండు లోకోపకారమ్మునకై కర్మకుద్ది
విమిత్తంబు స్వాత్మను ద్రయీమయునింగాఁ బరిణమింపఁజేసి షడ్భుతువులయం
డును దత్తదనుగుణమ్ములగు గుణమ్ములఁ బ్రకటించుచుండు. 133

ఉ. ఇమ్మహానీయులెల్లరు తదేకపరత్వమునకా శ్రుతి ప్రసి
ద్ధమ్ముల మేటిజన్మములఁ దత్తదుపాసనలన్ గులానుసా
రిమ్ముగఁగొల్పుచుండురు కరమ్మును నీతఁడు కాలచక్ర సం
గమ్మున రాసులం దొడిగి కైకొను ద్వాదశమాసభోక్తృతకా. 134

వ. సపాదర్థద్వయం బొక్కరాశియనియు, రాశ్యాంతర సంక్రమణంబు మానంబనియు,
మానద్వయంబు ఋతువనియు, ఋతుత్రితయంబయనంబనియు, నయనద్విత
యంబు సంవత్సరంబనియుఁ బ్రాక్తనులు వర్ణింతురు. సంవత్సరపరివత్సరేదావత్స
రానువత్సరేదవత్సరమ్ములను భేదమ్ము లీతని మాంద్యకైఘ్ర్యసమగతులకతనం
గలిగెడి. 135

గీ. ఉష్ణరశ్మికి నొకలక్ష యోజనముల, మీఁద శశియుండి మఱియు నమ్మిత్రువత్స
రంపు భుక్తినుసరించి రమణఁబక్ష, ముల వరుసఁదాను దద్భుక్తి నొలయుచుండు.

వ. పాదయుక్తమ్ముగు నక్షత్రద్వితయంబితనికి దివసప్రమాణం. విట్టి శీఘ్రగమనమ్మున
నక్షత్రచక్రమ్మునం దిరుగుచుఁ బూర్వమాణంబులగు కళలచే దేవతృప్తియు, క్షయ
మాణంబులగు కళలచే బిత్పప్రీతియు నొనర్చురు నహోరాత్ర నిర్ణయకుండై సర్వ
జీవనికాయమ్మునకును బ్రాణంబై యొప్పుచుండు. 137

గీ. ఇతఁడు షోడశసత్కణాయతుఁడనాది, పురుషుండుమనోమయుఁడునుధాపుంజమన్న
మయుఁడు దేవాదులకును సమస్తవృక్ష, ములకు సంరక్షకుఁడు సర్వభూతమయుఁడు.

వ. ఇతనికి మూఁడులక్షల యోజనమ్ములపై నక్షత్రచక్రంబు పరిభ్రమించు నయ్యదియు
నీశ్వరాజ్ఞానుసరణమ్మున మేరువుంజుట్టి వచ్చుచుండు; నయ్యోడ నశ్వీన్యాదిసక్షత్రమ్ము
లిరువదియేడును నభిజిత్తునుగల, వచ్చటికి రెండులక్షల యోజనమ్ములపై కుక్రండు
సూర్యునకుఁ బురఃశక్పాద్యుల ననుసరించి తత్సమంబగు గతిచే దిరుగుచుండు,
విమ్మహానుభావుండు వృష్టివిష్టంభశమనుండనియు లోకామకూలుండనియు కుభావ
హండనియుఁ బెద్దలు వచ్చుదురు. 139

గీ. ఉండు నీతిని కొక లక్షయోజనముల, పై బుధుం డీతఁ డర్కుని పదలియున్న
తఱిని నతివాత మద్రవాతంబు దొడరి, వృష్టిభయమాదియగు నేగి పృథివికొదవు.
వ. ఇతని భ్రమణంబును దఱచు శుక్రుంబోలియుండు, నితనికి రెండు లక్షల యోజ
నమ్ములపైఁ గుఱుండుండు; నితండు మూఁడుమూఁడు పక్షమ్ముల కొక్కొక్క
రాశివంతునఁ దిరుగుచుండు, నీతనికి వక్రత్వంబు గల్గినెడ నెల్లరకు నశుభంబు
లొదవు. 141

గీ. ఉండు నొక రెండులక్షల యోజనముల, నితనికి గురుం డతం దొకయేఁటి కొక్క
రాశివంతునఁ దిరుగు వక్రగతిలేని, చో జగమ్మున కీతఁడు శుభము లొనఁగు. 142
వ. ఈ గురునకు రెండులక్షల యోజనమ్ములకు మీఁద శనైశ్చరుండు పర్తిండు,
నితండు ముప్పదిమానమ్ముల కొక్కొక్కరాశి వంతునఁ దిరుగుననియు, స్వభావా
శుభుండనియుఁ గారాంతికలు వచింతురు. 143

గీ. ఉండు నితనికిఁ బదియొక్కొండు లక్ష, లైన యోజనముల దూరమందు సప్త
ఋతుల మండల మది సుఖమెల్లరకును, విడుచు దక్షిణగతి దివి నెపుడు దిరుగు.
వ. ఈ ఋషిమండలమ్మునకుఁ బదుమూఁడులక్షల యోజనమ్ముల దూరమ్మునఁ బర
మంబగు వైష్ణవపదంబుగల దందుఁ బరమభాగవతోత్తముండును, సుత్రానపాద
పుత్రుండును నగు ద్రువుండింద్రపన్నీకశ్యపవర్మాదులతో భగవత్పదారాధనతత్ప
రుండై యాకల్పాంతస్థాయులగు జ్యోతిర్గణంబుల కవష్టంభదారుపుంబోలె నాడీ
వ్యుండై తనకాంతిచే నెల్ల లోకమ్ములు వెలుంగంజేయుచు నొప్పారు. 145

క. ఇల మేధిస్తంభగత, మ్ములు పశువులు కర్షణమునఁ బొదలెడి క్రియ ని
మ్ములఁ గాలచక్రయోజిత, ములు గ్రహములు ద్రువుని గతిన మొనసి చరించున్.
వ. ఇట్లు ద్రువు ననుసరించి యావద్గ్రహమ్ములును కర్తృపారథులై శ్వేనాది జగమ్ములం
బోలె వాయుప్రేతమ్ములై యాకల్పమ్ము దిరుగుచుండును; నియ్యవి ప్రకృతిపురుష
సంయోగాను గృహీతమ్ములగుకతన భూమియందుఁ బడకుండునని చెండియు.

శింశుమారవర్జనము.

క. భగవంతుండు యోగార్థం, బగు కర్మమ్మునకుఁ గాఁగ నాయీ చక్రం
బొగిఁ గల్పించె నటంచును, నిగమజ్ఞులు గొంద అంద్రు నిగమవిదిజ్ఞా : 148
వ. శింశుమారస్వరూపంబగు నీ చక్రమ్మునకుఁ బుచ్చాగ్రమ్మున ద్రువుండును లొంగు

లమ్మునఁ బ్రజావతియు నగ్నింద్రధర్ములును, ధాతయు విధాతయుఁ బుచ్చాంతమ్ము వను, సప్తర్షులు కటియందును, దక్షిణావర్తభోగమ్మునఁ గుండలాకారమ్ము నొందిన యీ శింకు మారమ్మునకు దక్షిణపార్శ్వమ్మున నుత్తరాయణ నక్షత్రమ్ము లును సవ్యపార్శ్వమ్మున దక్షిణాయన నక్షత్రమ్ములును గుండలాభోగవేళమ్మున కుభయపార్శ్వముల సమసంఖ్యగా నవయవమ్ము లగుచున్నః వది యెట్లంచేని యజవీధి పృష్ఠ భాగమ్ముందును, నాకాశగంగ యుదరమ్ముందును పునర్వసూపుష్య మ్ములు దక్షిణవామశ్రోణులందును, నార్ద్రాశ్రేషలు పాదమ్ములందును, నభిజిదుత్త రాషాడలు నాశికాచంద్రమ్ములందును, క్రుతియు జలనక్షత్రమ్మును నేత్రమ్ములం దును, దవిష్ఠామూలలు కర్ణమ్ములందును, దక్షిణాయనగతమ్ములగు మఖాదినక్ష త్రము తెనిమిదియును వామపార్శ్వస్థపంక్తులందును, నుత్తరాయణగతమ్ములగు మృగశీర్షాది నక్షత్రమ్ము తెనిమిదియు దక్షిణపార్శ్వస్థపంక్తులందును సంరెడి; నిందు మఖాదినక్షత్రమ్ము తెనిమిదియు నానులోమ్యమ్మునను, మృగశీర్షాది నక్షత్ర మ్ములు ప్రాతిలోమ్యమ్మునను నుండునని యెఱుంగునది. శతతారాక్షేప్తలు దక్షిణ వామస్కంధమ్ములందును, నగ స్తి యుత్తరహనువునందును, యముం డధరహను వునందును, నంగరకుండు ముఖమునందును, శని యుపస్థమ్మునందును, మూపు రమ్మున బృహస్పతియు, వక్షమ్మున గ్రహాధిపతియగు సూర్యుండును, నారాయ ణుండు హృదయమ్మునను, మనమ్మునఁ జందురుండును, స్తనమ్ములయం దశ్విను లును, నాభియందు శుక్రుండును, ప్రాణాపానమ్ముల బుధుండును, గళమ్మున రాహుకేతువులును, సర్వాంగమ్ములందును సర్వరోమకూపమ్ములందును నితరతారా గణమ్ములును దవరారు, నేతత్స్వరూపంబు భగవంతుండగు నాదినారాయణుని సర్వదేవమయంబగు నాకారంబుగా నెఱుంగవలయు, నియ్యది వ్రత్యహమ్మును సంధ్యాకాలమ్మున నియతుండగుచు “నమోఽజ్యోతిర్లోకాలయ” యను మంత్రమ్మున జపించువారలకు సమస్తపాపక్షయం బగునని వెండియు.

149

- గీ. ఉష్ణరశ్మికః బదివేలయోజనముల, క్రింద రాహుమండలము పెంబొందుచుండు
నితని గమనంబు నక్షత్రగతి నెనంగు, రవికి శశికిని వితఁడు మర్దకుఁడు తఱచు.
- వ. ఇతని కమరత్వభేదత్వమ్ములు నారాయణానుగ్రహమ్మున లభియించె; నితం దతి
దూరమ్మున నుండి ననేకయోజనాయతమ్ములగు సూర్యాచంద్రమోఖింబమ్ముల
నాచ్ఛాదించుచుండ విష్ణు వితనిపైఁ జక్రమ్ము ప్రయోగించి వారించుచుండు; నిక్కా
లంబి లోకులు రాహుపరాగంబని వాడుచుండు; రీరాహుమండలమునకుఁ గ్రిందఁ

బదివేలయోజనమ్ముల దూరమ్మునఁ బుణ్యమ్ములగు సిద్ధచారణ విద్యాధరాదుల
 లోకమ్ములు గల; వీ లోకమ్ములకుఁ గ్రింది భూతప్రేతపిశాచాదవిహారజిరంబగు
 నంతరిక్షంబు గల; దెంతదనుక వాయుసంచారం బలపడు నదియ యంతరిక్షంబు
 నఁబడు, నంతదనుక మేఘమ్ములు సంచరించుచుండు; నీ లోకంబులకు నూఱు
 యోజనమ్ముల క్రిందఁ బృథివిగల దిం దుద్భవించిన సుపర్ణశ్వేనహంససారసాది
 పక్షు లుత్పతన సామర్థ్యమ్ము గలయవి. 151

గీ. భువి కథోబాగమున మూఁడు భువనము లయు
 తప్రమితయోజనములయి తనరు నొక్కఁ
 దొక్కఁ దాలోకముల నుఖ మొనఁగు నఖిల
 ఋతువు లందును నొకభంగి మితికి మీటి. 152

అ ధో లో క వ ర్ణ న ము.

వ. తన్నాచుంబు లతలవితలసుతలతలాతలరసాతలమహాతలపాతాళంబులని చెప్పం
 బడు. 153

క. సతతోద్భావనిహారము, లతులితథోగాస్పదమ్ములగు నీలోక
 ప్రతతికా సౌఖ్యము స్వర్గ. స్థితికన్న నొకింతహెచ్చు తెలియఁగ వినుమీ. 154

వ. ఇం దెల్లప్పుడు నీశ్వరకరుణారససంప్రాప్తమాయావిశేషులగు దైత్యదానవకాద్ర
 వేయాదులు స్వకళిత్రపుత్రమిత్రులతో గృహస్థులై సర్వర్తుసుఖంబు లనుభవించుచు
 వసించుచుండురు. 155

క. మాయాకోవిదుఁడగు మయుఁ, దా యీ లోకములఁ జిత్రమై మణిరోభా
 స్ఫాయద్గేహంబై కడు, నాయతగతి నొప్పు గోపురాని నొనర్చెన్. 156

క. పారావతములు శుకములు, శారికలుం గూయఁగాఁ బ్రళస్తమ్ముల స
 య్యారామభూములం దమ, రాదులు సుగులును మోద పుండుదు రెపుడున్. 157

ప. హృదయామోదమొనర్చుపుష్పకలిదే నింపారు కుంజమ్ము, లు
 సృదనానావిధపక్షికోభితనవాంఛఃపూరకాసారముల్
 సుదతీవర్మవిహారయోగ్యములుగాఁ జూపట్టు వేడుల్ సుఖ
 స్పదముల్ నల్గడనొప్పఁ గృత్రిమవసుల్ భాసిల్లు నెల్లప్పుడున్. 158

వ. అచ్చట నాగరోరత్నప్రభలచేఁ దమంబు నామావశేషంబై యుండు; చారలను

దివ్యావధరసాయనంబులచేతను సరసాన్నపానస్నానాదులచేతను నాధివ్యాధిభయమును వలీపలితజీర్ణత్వమును వైవర్ణ్యమును స్వేదదుర్గంధత్వమును వార్తకాద్యవస్థలను లేకుండు నని వెండియు, 159

క. హరిచక్రబాదకర్క ని. తరబాదలచేత మృత్యుదర్శన మచటన్
బొరయ దొకప్పుడు నతలం, బరయఁగ నీ వివరములను నాద్యము సుమ్మి 160

వ. ఈ యతలమ్మునందు మయపుత్రుండగు బలుండు వసియించు నితండు సర్వార్థసాధకంబులగు షణ్ణవతిమాయలకుఁ గల్పకుం, దీతని యాపులింతవలనఁ బ్రిలోకవిమోహనలగు కన్యకలు గొందఁబుదయించి కామినులును, బుంశ్చలులును, వైవరిబులును నాఁ బ్రసిద్ధిపడసి స్వవిలాసానులోకానురాగస్మితవిగ్రహానసంలాపవిభ్రమాదులచేఁ దగ్ధతులగు వారల రంజించుచుండురు, నాగాయతబలండగు నీ బలుండు 'నేన యాశ్వరుండ' నని మదాందత్వమ్ముచేఁ బొదలుచు నెప్పుడును వర్తించుచుండు; నియ్యది యతలస్థితివిశేషం బిఁక ద్వితీయవివరంబగు వితలవిశేషంబాలింపుము. 161

క. వితలమున హాటకేశ్వరుఁ, డతిలోకుఁడు పార్ష దనికరావృతుఁడు సతీ
యుతుఁడునయి వసించుఁ బ్రజా, పతికృతిసృష్టి కుపవయము పరఁగం జేయన్.

గీ. ఆ పురాణదంపతుల వీర్యమున 'హాట
కీ' యను నొకనది వుట్టె నెక్కెలఁకులందు
హాటకము పేరి పుత్తడి యలరు దాని
రైత్యుల కుటుంబినులు తగఁ దాల్చుచుండు. 163

వ. మఱియు నబ్బిలమ్మునకుఁ గ్రింద సుతలమ్ము గల దయ్యెడఁ బుణ్యశ్లోకుండగు బలి
వసించుచుండు. 164

చ. సురపతిప్రీతితై హరి యశోదను నిమ్మహానీయు వంచనా
పరతఁ ద్రిలోకరాజ్యమును బాపి యిటకా వసియింపఁ జేసె ను
త్తరగుణకాలి నీ యనఘుఁ దద్దయు నీయెడఁ బాయకుండు ని
ర్జరపతికేనిలేని పలుసంపద లింపెనలార వేడుకకా. 165

చ. ఇయ్యది పాత్రభూతుండగు హరికిచ్చిన దానవిశేషమ్ముగా నెఱుంగు. మిమ్ముహాను
భావుండగు బలియు నయ్యెడనుండి యారమాదపు నెప్పుడు సుతియించుచు నిట్లు
తనలోఁ దా వనుకొనుచుండు. 166

ఉ. ఏ మహనీయు నామ మెవఁ డే నొకసారి పఠించి కర్మరూ
పామయమక్తుఁడౌ, యతిజనావళి దేని హరించు పొంతు ని
ష్కామత సాంఖ్యయోగములునల్పు నతండు ప్రసన్నుఁడయ్యునా
క్రీమెయి నిట్టి సంపదల నిచ్చె, సిరుల్ పర మేగ నిచ్చునే. 167

మ. అకటా : యింద్రుఁడువాని పుంత్రియును మూర్ఖాగ్రేసరుల్ దేవదే
వు కటాక్షమ్మటులొంది హేయమనుచుం బోనాడ కేమంచు నీ
సకలేంద్రత్వము గోరె దేవవతి; సంసారాచయద్వాంతదీ
పకలారూపు హరిణా పఠించుటిదియున్ బ్రాతే, సిరుల్ నిచ్చునే. 168

మ. మును మాతాత కృపాకుఁడై తనరు నిమ్మల్లోక మీఁజాలు న
ప్యనజాతాక్షుని వేటుగోరక, భిషత్పాదాబ్జసంసక్తి ని
మ్మనుచుకావేడి క్రమానుయాతమగు పిత్ర్యంబై నయైశ్వర్యమున్
గొనఁగాఁ జూడఁడ, మేలుమే లభిని నాకుం బోలఁగాఁ బోలునే. 169

క. అని పరిపరివిదముల న, ప్యనజాక్షుని చర్యలెల్ల వర్ణించుచు న
య్యనఘుఁడు బలి యట నుండున్, దసరుణా హరి ద్వ్యాష్ట్రుఁడై ముదం బొనఁగంగన్.

చ. మును పొకనాఁడు రావణుఁడు ముష్టగముల్ విజయం బొనర్చ నెం
డును జరియించుచుకా బలిఁ గనుంగొను వేడుకనేగె. నాతఁడున్
దన బొటవేలఁ దన్న పదనంబుల రక్తము గ్రక్కుచున్ దసం
తన పదివేలయాచుడల దవ్యన బోరగిలంబడెన్ వెనన్. 171

చ. బలియన నిట్టిం దీతం దిప్పటికిని సుతలరాజ్యస్థుండై దేవదేవ ప్రపాదమ్ము కలిమి
నుభియై యున్నవాఁ దీసుతలమ్మునకుఁ గ్రిందఁ దలాతలమ్ము గలదు. 172

క. మాయాపంతుల తెల్లను, నాయరుఁడు పుయుండు శంభునకు భక్తుఁడు ని
త్యాయతతత్కరుణాప్త, శ్రీయతుఁడై యచటనుండుఁ జిరయకుఁ దగుచుకా. 173

చ. అతం డతిమాయావిశారదుండగుతన రక్కసులెల్లఁ దత్తత్కార్యమ్ము సతినిం
బూజింతురు. దీనికిఁ గ్రింద మహాతలమ్ముగల; దమ్మొడ ననేకశిరస్కులగు కాద్ర
వేయు లసంఖ్యమ్ముగ నుండు రండుఁ బ్రధానులు రుహతుండును దక్షతుండును
సువేణుండును గాలయుండును నను వారలు; వీరలును దక్షుంగల నాగరుమారు
లును నొక్క గడుడునకు భయంపడుచు నపుత్రమిత్రకళిత్రమ్ముగా నవట పసిబొందు
చుండుని వెండియు, 174

గీ. దానిక్రింద రసాతలధామ మెసఁగు, నచ్చట హిరణ్యపురవాసు లతిబలులు ని
వాతకవచులు రక్కసుల్ వజ్రబుడుదు ను, దర్శనాహతతేజు లదధ్రిరీతి. 175

వ. వీరలకుఁ గాలేయులనియు నామంబు కలదు. వీరు శక్రదూతియగు సరమచే మంత్రి
తమ్ములగు వాక్యమ్ములకతన భయపెట్టఁబడుచుండురు. వెండియు నిద్దానికిఁ
గ్రిందుగఁ బాతాళమ్ము చెలంగు నియ్యది నాగలోకాధిపులగు వాసుకిప్రముఖుల నివా
సంబు. శంఖుండును, గుళికుండును, శ్వేతుండును, ధనంజయుండును, మహాశం
ఖుండును, దృతరాష్ట్రుండును, శంఖచూడుండును, గంబలాశ్వతరుండును దేవో
పదత్తకుండునను నామమ్ములు గల వీరు మహామర్దులును, బంచఫణాకలికులును,
మహాకాయులును, విషోల్పణులునునై చెలఁగుచుందు; రిందు మఱికొందఱు దశ
ఫణాయుతులును గొందఱు శతశీర్షసమేతులును గొందఱు సహస్రశిర్సులును
శిరోగతమణిమరీచిజాలహతతమస్సులు నగుచు వర్తించుచుండురు. దీని మూల
ప్రదేశమ్మున ముప్పదివేలయోజనమ్ములపైఁ దామసియు ననంతనామికయు నగు
భగవత్కళ నెలంగు, నయ్యది యహంకారమ్మునఁ బ్రదమలక్షణంబని సాత్వ
తేయులు వచింతు; రీ భూమండలంబు స్వంబును నేతదీయసహస్రశిరోధివాసంబై
తనరు. మఱియు సాంకర్షణ నామకుండగు రుద్రుం డేకాదశవ్యూహాశోభితుండగుచుఁ
ద్రిశింబగు కూలమ్ము నదల్చుచు నిచట మదయించె. 176

కా. ఏ యెవ్వని నఖంబు దర్పణముగా నేకాంతసేవావరుల్
శ్రీయుక్తుల్ ఫణిపుంగవుల్ స్వవదనశ్రీలన్ విలోకించుచున్
భూయఃకల్పితపూజలన్ విరతిముఁ భోగమ్ము లర్పించు రా
ధ్యేయప్రాభవుఁ డి య్యనంతుఁడు సురాశీడుండు చెన్నారెడిన్. 177

గీ. వైజయంతి గళమ్మున వజ్రల మత్త, లోకభయకారణోజ్జ్వలలోచనుండు
సత్వమూర్తి యనంతుఁ డెసంగు వాగ, మృతరసమ్మున భక్తుల కింపొసఁగుచు.

వ. మఱియు నద్దేవుండు వీలవాసుండును హరిసంశోభితపీఠభుజుండును కాంచనవర
త్రాశోభమానకటిభాగుండును ననేకనాగసుందరీకామ్యమానస్వరూపుండును నగుచు
నలరారు నమ్మహాత్ము మహానుభావంబు సనాతనుండగు బ్రహ్మపుత్రుండు బ్రహ్మ
సభయం దిట్లు సన్నుతించె. 178

సీ. త్రికృతులొనర్చు నేదివ్యవ్రభావుండు , పాపమ్ము లడఁచు నేభవ్యు పేరు
యావత్ప్రపంచమే యనఘవి శిరమున , నణురీతిఁ బొల్పు నిరంతరంబు

- భగవంతు నీజగద్బంధుని విడిచి యె . వ్యధుఁ ముముక్షుఁ డితరోపాసనంబు
నల్లు; భక్తులయెడ సంపూర్ణకరుణ య . న్ముల కెవ్వరికి వట్టి లొలయునెందు; .
గీ. సురుచిరగుణాభిరాముండు నుందరుండ . నంతవీర్యం దనంతుండు చింతితార్థ
దాత యనదాతకాయుఁ డపేతకలుమఁ . దాశ్రయించెడిభక్తుల నరయువాఁడు. 180
- వ. ఇతం దెల్లప్పుడు నాత్మతంత్రుడై విహరించుచుఁడు నని వెండియు. 181
- క. మనుజులకుఁ గర్మపరిపా. కనియతిఁ దనరారు మచ్చగతియు నధోలో
కవివాసమ్మును నన న. మ్మునివరుఁడిట్టులను మౌనిముఖ్యునితోడన్. 182
- వ. మహాత్మా; కర్మమ్ము లెల్లరకు నొక్కవిధమునఁ దనరారుచుండ నీ వైచిత్ర్యంబు
భగవంతునిచే నెట్లు కల్పితంబయ్యె నావుడు నారాయణుండు. 183
- గీ. విసము కర్మము లొనరుచు జనుల శ్రద్ధ
కనుగుణమ్ముగ ఫలములు నమరుఁ గర్మ
ములు త్రిగుణములగుకతన నొలయు వాని
ఫలము వేర్వేలు దాఁ దొల్య మలరుటెట్లు. 184
- వ. సాక్షిశ్రద్ధచేఁ జేయు కర్మస్మృతకు సుఖమ్మును. రాజసశ్రద్ధచే నొసర్చుపనికి
దుఃఖమ్మును. దామసశ్రద్ధచే నల్పుకృతికి మూఢత్వమ్మును గలుగుచుండు;
వెండియు ననాద్యవిద్యావిహితకర్మమ్ములకుఁ బరిణామజమ్ములగు గతులు వేల
కొలఁది యని యెఱుంగుము; తద్వేదమ్ము లెట్టివనిన. 185
- చ. ధరణీక్రిందిగా నతలధామము మీఁదుగ దక్షిణమ్మునఁ
బరమకృపన్ స్వగోత్రజుల భద్రములొందఁగ నెఱ్ఱగోరుచున్
స్థిరమతిమైఁ బితృప్రకతి తేజరియన్ బితృరాజు కర్మపుం
బరిణతి నిర్ణయించు భగవన్నియమమ్మున వారికిం గతుల్. 186

న ర క లో క వ ర్ణ న ము.

- వ ఇతం దాజ్ఞాతత్పరులును ధర్మతత్పరజ్ఞులునునగు తన గణమ్ములఁ దత్తత్కృతుల
యందు నియోగించుచుండు; వెండియు నరకమ్ములు కొంప తేకవింశతియనియు
మఱికొంద రష్టావింశతి యనియును నొడువుదురు; వాని నాపమ్ములు తామిస
మ్మును రౌరవమ్మును మహారౌరవమ్మును కుంభీపాకమ్మును గాలసూత్రమ్మును
నసిపుత్రారణ్యమ్మును సూకరముఖమ్మును సంధకూపమ్మును గ్రిమిభోజనమ్మును

సందకమ్మును దప్తమూర్తియు వజ్రకంఠకమ్మును శాల్మలియు వైతరణియుఁ
బూయోదమ్మును బ్రాణరోధమ్మును విశననమ్మును లాలాభక్షమ్మును సారమేయాద
నమ్మును నవీచియు జైరకర్దమమ్మును రక్షోగణమ్మును భోజమ్మును శూలప్రోత
మ్మును దందశూకమ్మును వటారోధమ్మును బర్యావర్తనకమ్మును సూచీముఖ
మ్మును ననిచెప్పంబడు; నీయిరువదియెనిమిదియు నరకమ్ము లనెడి యాతనా
భూము; లియ్యవి భూతమ్ముల కర్మమ్ముల ననునరించి గమ్యమ్ములు నాపుడు
నారడుండు.

187

క. అనఘా : కర్మమ్ముల భే, దనియతియున్ వానిఁజేయువారలకగు యా
తనలును విస్మష్టమ్ముగ, వినిచి ననుకా ధన్యుఁ జేయవే వే యనుడున్.

188

వ. నారాయణుం డిట్లను.

189

చ. పరధనదారచోరులను బట్టి యమానుషులల్ పదమ్ములన్
గరముల రజ్జులం బెనిచి కట్టియుఁ గొట్టియు భీతిగొల్పుచున్
గరము ననేకభంగులను గాసిలఁజేయుచు నాద్యమైన య
న్నరకమునందుఁ ద్రోతురు స్వనాయకునానతిఁ గ్రోధదీప్తులై.

190

గీ. పతిని వంచించి యవ్వని సతినిఁ బొందు, నరుని సంవతామిస్రమన్నరకమందుఁ
ద్రోతురయ్యెడఁ బడిన జంతువులు దృష్టి, బుద్ధిహైన్యంబు నందుచుఁ బుష్టిదఱుఁగు.

క. భూతద్రోహమొనర్చుచు, భూతుఁడై యెవఁడు తనదుకాంతకా సుతులన్
ప్రీతిం బోషించు నతం, దాతురుఁడై రౌరవమున నడఁగు మునింద్రా.

192

క. తనచేఁ బీడన్ మును బొర, సిన జంతువులెల్ల రురువిశేషాకృతి గై
కొని బాధగొల్పుటం దా, నిని రౌరవ మండ్రు బుధులు నిగమవిద్విజ్ఞుల్.

193

వ. రురు వనఁగ సర్పమ్మువకన్నఁ గ్రూఢమ్ముగు నొక జంతువు; మఱియు మహారౌర
వమ్మునఁబడు జంతువులఁ గ్రవ్యాదనామకమ్ములగు రురువు లిట్లన మానము
బక్షించుచుఁ బీడించునని వెండియు.

194

తే.గీ. పసులఁ బిట్టల హింసించు పాపకర్ము, లల్లవాని వెండ్రుక లెన్ని యన్నివేల
సమలు సలసల మఱిగెడి చడురులోన, నవయుచండ్రు కుంభీపాకనరకమందు.

క. పితృవిప్రబాధకుఁడు సం, తతమును దాఁ గాలసూత్రనరకమ్మున ని
ర్గతిఁగావక పహ్నియోగ్గ, న్నుతపీడల నొందు వెన్నినాళ్ళే ననఘా.

196

చ. తనవేదంపుగతిఁ ద్యజించి యనిమిత్తంబొందుఁ బాషండవ
 ర్తన మెవ్వఁ డతనిన్ ఖటుల్ కళలచేఁ దాడించుచుఁ నిత్యదుః
 ఖనివాసం బివప్రకాశనము నెక్కం జేతు రద్దాని బా
 డను లెక్కింపఁ దరమ్ముగాను తనువితల్ కండకుండెమ్మలౌ. 197

తే.గీ. ధర్మ మెఱుంగక శిక్షించు ధరణిపతియు
 నతని యధికార మూనిన పతితుఁడును, ద్వి
 జానకు శారీరదండమ్ము జొనుపు కష్టఁ
 డును బడుదురు సూకరముఖమున నరేంద్రః 198

వ. ఆ సూకరముఖమ్మున నిక్షుదండంబుంబలె బిండిపిండియగుచు నార్తస్వరమ్మున
 మూర్ఖిల్లుచు ననేకగతుల పండురుదు రని వెండియు, 199

క. ఒరులను బాధింపని యా, త్వరతుల కెవ్వఁడు పీడఁ దగఁజేయు నతం
 డురుతరదుఃఖస్థితులను, దొరయుటకై యంధకూపమునఁ బడు నధిపా. 200

వ. అయ్యోడఁ గ్రూరమ్ములగు పశుపక్షిమ్ముగాదులచేతను సర్పమ్ములచేతను మళక
 యాకామత్కుఞమ్ములచేతను నానావిధమ్ములఁ బీడింపఁబడునని మరియును, 201

శ్లో. పంచయజ్ఞవిహీనుడై పశువువగిది, నెవఁడు భుజియించు నాదుష్టఁ డేగెడి గ్రిమి
 భోజనమ్మును సరకమ్ముఁ బురువునగుచు, లక్షయోజనములు దాని క్షుశ్చ తనరు. 202

చ. అరయఁగ బ్రాహ్మణోత్తములదైన దదన్యులదైనఁగాని బం
 గరు రతనంబు లియ్యవి పొగర్మిగులఁ హరియించెనేని య
 న్నరున కయోమయమ్ములు కనద్ద నవహ్నియకమ్ములైన యు
 ధ్ధరతరపిండముల్ చొనిసి తోరపుబాధఘటింతు రచ్చటన్. 203

గీ. ఎవఁ దగమ్యాగమనమును నెఱిగిచేయు, నెవతె తాదృశపూరుషు నెఱిగి పొందు
 పీరలకు లోహమయ మతిదారుణంబు, నైన సూర్యితో నుపగూహ మమరు నచట. 204

గీ. మఱియు నస్వాభిగమన మృమరిన పురుషుఁ, బట్టి యమభటు లతిశోభర మెనఁగఁగ
 వజ్రకంఠకకాల్మలీపాదపంబు, మొదలఁ దా మంటదీపి కట్టుదురు పెలువ. 205

వ. పాషండమతానుయాయులై ధర్మపేతువు నతిక్రమించు రాజులును దదనుగతులగు
 నమాత్ములును నిరయదుర్గపరిభయగు వైతరణియందుఁబడి యాదోగణమ్ములచే

భక్షింపంబడుచుఁ జచ్చియుంజావక కర్మపరిపాకమ్మునఁ దగ్గత మేదోవసాసి క్తకేళా
స్థివళిమాంసవిణ్మూత్రమ్ముల బ్రుంగుడువడుచు నవయుదురని వెండియు. 206

మ. తగు నాచారము శౌచముం ద్రవయు సంత్యక్తమ్ము లేవ్వారిచే
నగు నాయావృషలీపతుల్ పశుకృతిప్రారంభు లత్యంతదు
ర్బగమౌ నీవదియంద కూలి మలమూత్రశ్లేష్మముల్ కూడుగా
నెగడంగఁగల రెన్నినాళ్ల యింకానీ శోకముంగంచుచున్. 207

గీ. శునకగర్దభజాతుల నెవయు దుర్మ, దులును మృగయారసికులును నలఘువిశిఖ
తాడనమ్ముల వింతలింతలుగఁ గోయఁ, బడుదురు పంమ్మునను యమభటులచేత.

గీ. దంభిగతి జన్మములొనర్చి దారుణముగఁ, బతులఁ జంపెడి దుష్టులౌ బ్రాహ్మణులను
వైశసమ్మునఁ బడవైచి భటులు కళలు, కేలఁగొని కొట్టెదురు మేని తోలువదల.

క. తనభార్య నేద్యిజుండు మ, దన మోహితుడై యొకింత తగవెఱుంగమి నె
క్కొని కుక్కపానమును జే, య నొనర్చునొ వని కదియ యాహారమగుకా. 210

గీ. దమ్యు లగ్నిదులును విషదాతృసార్థ, ఘాతుకులును గ్రామమ్ములఁ గలుగు దనము
దోచురాజులు పీరు దుర్మఖదంబు, శ్వాసభాదనమును బొందఁజనెడివారు. 211

వ. అయ్యెడ ననేకమ్ములగు సారమేయమ్ములు పీరల భక్షించు నిక్కతమ్మున దీని
కీ నామంబు గలిగె నని వెండియు, 212

చ. అన్యతిపుసాక్ష్య మిచ్చు జనుఁ డయ్యెడఁ బొందు నపీచినామకం
బను నరకంబు దానివిధమున్ విను మొక్కగిరిం దగంగ నె
క్కునటులొనర్చి పిమ్మటను గుంభినికికా బడఁద్రోయుచుండ్రు; యో
జనశత మంతరమ్మున నెసంగెడు నగ్గిరికిన్ దరిత్రికిన్. 213

వ. అగ్గిరినుండి యధోముఖమ్ముగాఁ బడు నవ్వానికి జలము లేకయ తరంగసంగతం
బగుభంగి స్థలంబు గన్నడుట నయ్యది యవీచినాఁబరఁగు; నయ్యెడం బడుమీఁదఁ
దిలలపగిది దేహంబింతింతలయ్యను మృతిచొప్పడకుండెడి బదంపడి యథాపూర్వ
మ్ముగ నగ్గిరికిఁబరం బదిరోహించి యట్లన పొవర్చుచుండురు. 214

గీ. బ్రాహ్మణుండొందె రాజొందె వైశ్యుండొందె, సోమసానంబొనర్చియు సురసుగ్రోలఁ
గ్రాఁగెడి యయోరసమ్మును ద్రాగు నిరయ, మందుఁ బడి కాలుదూతలు తందరింప.

- వ. వీరల కళత్రంబేనిఁ బ్రమాదమ్మున సురాపానం బొనర్చినఁ బూర్వోక్తంబగు
గతియ యలవడు నని వెండియు, 216
- క. ఘనులగు విద్యానిధులన్, దనకన్నఁ గొప్పవారిఁ దాఁ గని సంభా
వనచేయని మత్తుని దు, ర్మనస్కునిఁ జొరకర్దమమ్మున వైతుర్. 217
- వ. అయ్యెడఁ దలక్రిందుగనుండి దుఃఖ మ్మనుభవింపవలయునని వెండియు, 218
- క. నరమేధము లొనరించిన, దురాత్ములను మున్ను తారు దునిమిన పశువుల్
నిరయమ్మున సౌనికముల, కరణిన్ బీడించి పెలువఁ గడతేర్చు మునీ. 219
- శా. హేలన్ గ్రామమునకా వనమ్ముననుగానీ యొడ్లఁ బీడింపకే
కాలమ్ముం దగుభంగిఁ బుచ్చు పశులన్ బండించి భక్షించు దు
శ్శీలుల్ కంకబకాదు లెల్లెడల హింసింపకా ఊదాత్మ్యులై
శూలప్రోతమునందుఁ గూలి మిగులకా శోకింతురూలక్షతిన. 220
- గీ. సర్పములఁబోలె జనుల హింసలను గొలుపు
కఠినహృదయులు దందకూకమునఁ గూలి
సప్తముఖములు పంచాన్యసహితములును
నైవ పాములచేఁ బీడనందుచుండు. 221
- వ. ఎవ్వారేని గోతులయందును బొజకలయందును గుహలయందును నొరుల నిరోధిం
తురో వారల నాయీయెడలన చొనిపి యందు విషయుక్తమగు వహ్ని నూర్చొల్చి
బాదింతురని వెండియు, 222
- చ. సమయగతాతిధివ్రతతిఁ జాలఁ గరోరపు దృష్టిఁ జూచు దు
ష్టనుమజుఁ గాకకంకముఖజంతువు లాగ్రహమాని తీక్షణ
ప్రమయములైన చంచువులఁ జతువులం బెకలించి సారె దు
ర్గమమగు ఘోరశోకమునఁ గ్రాఁగఁగఁజేయు వనేకభంగులన్. 223
- క. తానార్జించిన ద్రవ్యం, బేనియు భక్షింప కొరుల కీక గ్రహమునాఁ
గా నెవఁడు గాదు విను మ, వ్యానికి సూచీముఖాభిపాతం బొలయుకా. 224
- వ. ఇయ్యది నరులకు యాతానాభూములగు నరకమ్ము లింకను నిట్టివి వేలకొలఁది
గలవు. 225
- క. తన ధర్మమ్మును విడువక, మనుజుం డెవ్వఁడు తోకమాన్య చరిత్రన్
దనరెడి జగదంబం దా, గొనియాడున్ నాఁడు నరకగుండు గాఁడనఘా. 226

- వ. నావుడు నారదుం డిట్లను. 227
- క. జగదంబాపూజావిధి, దగుఁ దా నెబ్బంగి దానిఁ దగ నానతి యి
మొగ్గి నెద్దాని నొనర్చిన, మగుణులు నరకంపుఁద్రోవఁ జూడ రొకప్పుడ. 228
- వ. నావుడు నారాయణుం డిట్లనియె. 229

జ గ ద ం బా ర్చ నా వి ధా న ము.

- క. పారమ్మలేని యీ సఁ, పారమ్మన శక్తిపాదసంసక్తి మహా
మోరాఘమయములఁ గడు, దూరముగాఁ జిమ్మి ముఖము దొరకొనఁజేయుకా. 230
- సీ. ప్రతిపత్తిథిని నేయి పాఱున కిడి దేవిఁ , బూజింప రోగముల్ వోపు, శర్మ
రను విప్రనకు ద్వితీయ నొసంగి యద్దేవి , నారాధనముసేయ నాయువొదపు,
ద్విజునకుఁ బాలుఁ దృతీయయందిడి పూజ , చేసిన దుఃఖముల్ నెదరిపోవుఁ,
బుడమివేల్పునకు నపూపమ్మునిడి చతు , ర్థిని గొల్వ విప్పుముల్ జనని యడఁచుఁ
- గీ. బంచమి జగజ్జననికి రంభాఫలంబు , దగ నివేదించి యద్దాని ధరణీసురున
కిచ్చి కడుబుద్ధిమంతుఁడౌ, నెవఁడు మధువుఁషష్ఠి నిటుసేయు వాని కెసంగుఁ గాంతి. 231
- వ. మతీయు సప్తమియందు గుడంబు నివేదించి బ్రాహ్మణున కొసఁగి శోకహీనుం
డగు; సప్తమియందు నారికేళఫలంబుల నివేదించి భూసురార్చణంబొనర్చి తాపమ్ములం
బాయు; నవమియందు లాజల విట్లొనరించి యిహాముక్తసుఖాధికుండగు; దశమి
యందుఁ గృష్ణతలల నంబార్చణంబొనర్చి పదంపడి బ్రాహ్మణాధీనంబొనర్చు వారికి
యమలోకభయంబు లేకుండు. 232
- క. ఏకాదశి నందికఁ బూ. జాకలితంజేసి పెరుగు సద్విజునకుఁ దా
నేకాంతభక్తినిడు వాఁ, తా కామవిధాయినికిఁ బ్రియతముఁడు మావీ. 233
- గీ. ద్వాదశి నెవండు పృథుకముల్ బరమభక్తి
నందికానన్నిధిని భూసురాగ్రగణ్య
నకు నొసఁగు వానియెడ దేవి కధికముగను
జెలఁగు సంప్రీతి యది యెంతసేయ దనను. 234
- క. పైవగలు త్రయోదశి జగ, జ్జననికి నర్పించి విప్రసత్తమునకు ని
చ్చిన వానికి నంతానం, బనూనముగ నొదపు మునికులాగ్రణి వింజే. 235

- క. నక్తు నివేదనమున పర, శక్తి చతుర్దశినిఁ బూజనలినీ యదియు బర్
- రిక్తునకు విప్లవము నీడి, వ్యక్తముగ శివప్రియత్వ ముండు మునింద్రా. 236
- గీ. పాయసము పూర్ణిమను నయ్యవర్జ కొనఁగి, దాని త్రాహ్మణాధీనముఁ దగనొనర్చుఁ
బితరులకుఁ బ్రీతిగల్గు నో యతివరేణ్య !, హవన మాదినమందుఁ జేయంగవలయు.
- వ. హోమంబొనర్చునెడ ప్రతిపదాదిపూర్ణిమాంతతిథ్యుక్త పదార్థంబులు పలయు;
వెండియు నాదిత్యవారమ్మునఁ బాయసమ్మును సోమవారమ్మునఁ బాలును భోమవార
మ్మునఁ గదళీఫలమ్మును బువ్వవారమ్మున నవనీతమ్మును గురువారమ్మున ఖండశర్క
రయు కుకవారమ్మున సితయు శనివారమ్మునఁ గోమృతమ్మును దేవీప్రీతికరమ్ము; లింక
నక్షత్రక్రమమ్మున నైవేద్యమ్ముల వివరింతు. పృథివ్యమును దీలలును ఖండశర్క
రయు దధియు దుగ్ధమ్మును గిలాటకమ్మును దధికుర్చియు మోదకమ్మును ఫేణి
కయు పృథకమండకమ్మును గంసారమ్మును వటపత్రమ్మును పృథవూరమ్మును
వటకమ్మును గోకరసకమ్మును బూరణమ్మును మధుసూరణమ్మును గుడమ్మును
పృథుకమ్మును ద్రాక్షయును ఖడ్జూరమ్మును రాజకమ్మును నపూపమ్మును నవనీత
మ్మును ముద్గమ్మును మోదకమ్మును మాతులంగమ్మును ననునియ్యవి నక్షత్రనైవే
ద్యమ్ము; లింకవిష్కంభాదియోగమ్ములకు వివరింతు; గుడ, దుధు, పృథ, దుగ్ధ, దధి,
తక్రాపూప, నవనీత, కర్కటీ, కూశ్మాండ, మోదక, పసప, కదళీ, జంబూ, చూత
ఫల, తిల, నారంగ, దాడిమ, బదరీఫల, దాత్రీఫల, పాయస, పృథుక, చణక,
నారికేళ, జంబూఫల, కశేరుసూరణమ్ములు క్రమమ్ముగఁ దెలియునది; మఱియుఁ
గరణమ్ములకు వినుము; కంసారమ్మును మండకమ్మును ఫేణియు మోదకమ్మును వట
పత్రమ్మును లద్దుకమ్మును పృథవూరమ్మును దీలమ్మును దధియు పృథకమ్మును
మధువును ననునివి తత్ప్రీతికరమ్ములగు నైవేద్యమ్ములు; మఱియు నొండు విధా
నమ్ము సెప్పెద నాకర్ణింపుము. 238
- గీ. చైత్రశుద్ధతృతీయ నిచ్చలు మధూక, వృక్షము యజించి మఱియు నైవేద్యములనునొ
నంగఁదగుఁ బంచభాద్యనుసంగతముగ, వెండియు వచింతు వినుము సవిస్తరముగ.
- వ. వైశాఖమాసమ్మున గుడమ్మును జ్యేష్ఠమ్మున మధువును నాషాఢమ్మున నవనీత
మును శ్రావణమ్మున దధియును భాద్రపదమ్మున శర్కరయు నాశ్వయుజమ్మునఁ

బాయనమ్మును గార్తికమ్మున క్షీరమ్మును మార్గశీర్షమ్మున ఫేణీయుఁ బొషమ్మున
దధికూర్చికయు మాఘమ్మున గోమృతమ్మును ఫాల్గునమ్మున నారికేళమ్మును శుద్ధ
తృతీయార్చితంబగు మధూకమ్మునకు నైవేద్యమ్ములు మఱియు మంగళయు వైష్ణ
వియు మాయయు మహామాయయుఁ గాళరాత్రియు దురత్యయయు సుతంగియుఁ
గాళికయుఁ గమలవాసినియు శివయు సహస్రచరణయు సర్వమంగళరూపిణీయు
నను నీనామమ్ములఁ గ్రమమ్ముగ నమ్మధూకమ్మున దేవి నర్చింపవలయు బదంపడి
వ్రతంబు సంపూర్ణంబగుపొంటె నమ్మధూకగతయగు సంబికంగూర్చి, 240

గీ. “అంబ పుష్కరనేత్ర లోకైకజనని, మంగళాకార బిత్తసమ్మాన్య సావ
హరిణి మహేశి దుర్మార్గహంత్రి పరగ, తివ్రదాత్రి ప్రజోత్పత్తి ధీవిదాత్రి. 241

గీ. మదవిదాత్రి మదోన్మత్త మానగమ్య, పరపురుషరూప పరమేశి ప్రళయకాల
మేఘనదృశ లోకేశి యమేయ యమని, వాసహరిణి యమపూజ్య తాపసేద్య. 242

గీ. నీరజాతావ్రతహచారిణి మహావి, మోహనాశిని యమనిగ్రహోహప్రథిత
నర్వసంగవివర్జిత సంగనాశ, కరి యమాగ్రజ కామాక్షి కామ్యరూప. 243

గీ. మర్మభేదిని మీనాక్షి మధురశీల, మంత్రగమ్య మహామంత్రమండితాత్మ
దేవి కంకాలఘోర సుధీజనాభి, వంద్య మధురస్వరార్చిత వందనములు. 244

గీ. అంబ యశస్వద్దనంబకపిష్టామ్రనింబ, బదరికాలయ క్షీరార్కపనసకుజక
రీరరూపిణి దివ్యశరీర దుగ్ధ, వల్లివాసిని నీకిదె వందనంబు. 245

వ. ఇట్లు వ్రతాంతమ్మున సుతించినవారలకు సమస్తకామప్రపూరియగు; నీస్తోత్రమ్ము
నెవ్వఁడు విత్యము పఠించు వాని కగు ఫలంబు వినుము. 246

సీ. బ్రాహ్మణుఁడు శృతిసంపన్నుఁడో, రాజు వి • జయమందు, వైశ్యుఁడు సంపదగను
శూద్రుఁడు సుతిమందు, జొప్పడకుండు నా • దివ్యాదిభయమరాతిభయమేని;
శ్రాద్ధకాలమ్మున జపియింపఁ బితరుల • కక్షయమ్ముగు తృప్తి యలరు నిట్లు
పరశక్తి నర్పించు పక్కికఁ దెల్పిత • నిది చేసి నరుఁడు లోకేశితోడ

గీ. నైక్యమునుజెందు నొక్కఁడే యనఁగ నేల
యంబ నర్చించువారల కఖిలకామ
ములును సిద్ధించు నరకమ్ము మొదలనడఁగు
స్వప్నముననేని భయము జొప్పడదు మౌని.

స్కంధాంతవద్యములు.

క. ఆశీర్వాదప్రాపిత, పేళంకవిత్తానభావవిశ్రుతశిష్యా
దేశితనర్వత్రమహా, రాశీకృతకీర్తిసాంద్రః బ్రహ్మసుధీంద్రః । 248

విచిత్రవృత్తము. ధరాపాంసేవాపరీతాంఘ్రిపద్మ
స్ఫురచ్ఛాత్రరోకస్థిరాత్మప్రకర్షా । 249

రథోద్ధతము. పూర్వజన్మకృతపుణ్యసంచితా
ఋర్వశామ్రచయకల్పితప్రదా
ధూర్వహత్వపరితుష్టశిష్యహృ
త్పూర్వచంద్రవిభః పండితప్రభూ । 250

గద్య.

ఇది శ్రీ.....తిరుపతి వేంకటేశ్వర ప్రణీతంబయిన దేవీభాగవతంబను
మహాపురాణంబునందుఁ అష్టమస్కందము సంపూర్ణము.
శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీమత్పరదేవతార్పణమస్తు.

శ్రీమత్పరదేవతామైనమః

శ్రీ

దేవీభాగవతము

నవమస్కంధము.

పీఠిక

- కా. శ్రీనాథుండు సరస్వతీవిభుండు గౌరీభర్త యన్మవ్వరున్
దానొడుం బడునాల్గోకముల కాధారంబుగానుండి తన్
ధ్యానింపం దలకొన్న భాగవతసంతానంబు వర్తిల్ల వి
జ్ఞానం బీచ్చెడు నాదిశక్తిని ముముక్షుం గోరి మ్రొక్కందగున్. 1
- చ. అతులితకావ్యనాటకరహస్యవిదిజ్ఞుండు వేదవేది సం
స్తతమతి శిష్యవత్సలుండు సూన్యతవాగ్రుచిరుండు జ్యోతిషా
ప్రతిహతుఁ డుప్పులూరికులవారిదివంద్రుండు రమ్యకీర్తివి
శ్రుతుఁడగు రామజోగన గురుప్రవరున్ స్మరియింతుమెంతయున్. 2
- ప. అని యిష్టదేవతాభివందనంబును గురునమస్కారంబును గావించి యెద్దియే నొక్క
విధాతభవబంధంబగు ప్రబంధంబు నాంధ్రీకరింపం దలంచుచుండ నొక్కనాడు, 3
- క. యోగీంద్రవందితము విగ, మాగమసారథభూత మఖిలముముక్షు
స్వాగతమార్గము దేవీ, భాగవతము వ్యాసమౌనివరవిరచితమున్. 4
- కా. ప్రజ్ఞావంతులు కాబ్దికుల్ కవులు విద్వాంసుల్ శతాష్టావధా
నజ్ఞుల్ శ్రీపతివేంకటేశ్వరు లమందప్రితిఁ దెల్పించుచున్
విజ్ఞానాధ్యుల రామకృష్ణుం మమున్ వీక్షించి యన్మన్మనీ
షాజ్ఞత్వంబున నిచ్చి రందు నవమస్కంధంబు దెల్పింపగన్. 5
- ప. తత్పరూపేశ ప్రకారంబెట్లనిన. 6

పీఠిక.

తారకమంత్రచింతకుండు భైషజ్యవి , ద్యాతత్వవేత్త రామయ్య తాత
తృష్టావిదూరుం దతివ్రతాంతుండు తత్వ , వేత్తయో నారప్ప పిన్నతాత

దాతుపరీక్షణదక్షః దౌషధమర్మ , విదుఃదు నౌ కామన్న పెద్దకండ్రి
నిత్యక్రియాసక్తి నిర్మలాంతశ్శక్తి , కలుగు రామస్వామి కన్నతండ్రి
సుందరదేహాండు సుజనప్రియుండు నౌ , నల రాజగోపాల మనుగుతమ్ముఁ
డమలచిత్తులు సర్వసములు సీతారామ , సుబ్బిరాయాంకభాజులు పితృవ్య
లన్నదానాదర యగు లచ్చమాంబాబి . దాభవ్యసాధ్వీమతల్లి తల్లి
శ్వశూహరాయణసచ్చిత్త సుబ్బిమ , తతదయాంసగుణోదార దార

గీ. గలుగువాడును నాకొండికులభవుండు , కోవిదప్రియుఁ డాత్రేయగోత్రజుండు
ప్రథితచరకాదివైద్యకాత్రప్రపీణుఁ , డమలమతి రామమూర్తినామాంకితుండు. 7

క. తిరువతివేంకటకపులం, దిరుపురిలో నొకఁడు వేంకటేశ్వరకవికిన్
జిరజీర్ణకృప్రభుజమును, సరసౌషధముల నొసంగి సాదించె పదిన్. 8

గీ. శ్రీ లలితమైనయట్టి మా పోలవరము
నందు మానద్యయం బుండి యౌషధంబు
బుచ్చుకొనియెను వెంకటబుధుఁడు; మాకు
మువ్వరకు నేస్తమయ్యె నప్పుడు దృఢముగ. 9

క. వీరుజుఁడై విశ్వాసము, ప్రేరేపన్ జెళ్ళపిళ్ళ వేంకటకవి మా
లో రామమూర్తి గుణసం, భారము వాక్రుచ్చె నొక్క మత్రేభమునన్. 10

ప. అది యెట్లంటేని. 11

మ. కవిత నైపుణిగాంచి చక్కఁ జతురంగంబాడఁగా మించి గా
నవిధిగా బద్యములం బఠింపఁదగు విన్నాణంబు నార్జించి వం
శవశంబై యెడఁదాయకున్నదగు బ్రెషజ్యంబునం జక్రవ
ర్తివి నై యొప్పితి రామమూర్తి; శమితార్తీ; కీర్తికా మూర్తివై. 12

ఉ. ఈవును గృష్ణమూర్తియును నేకముగా నొకచోఁ బఠించుటన్
భావము కబ్బి మొక్కగతి భాసెలు మిత్రులు మీర లిరువరున్
గావున నిచ్చవచ్చు నొకస్కంధముజూచి తెలుంగుఁజేయుఁడి
దేవవర్త్ర మందు భవదీయగుణోన్నతి వెల్లడిల్లెడున్. 13

క. ఆని యనురాగాతిశయం, బున వాక్రుచ్చుటయు దీనిఁ బూరింపంగా
ననవగునే నిహవరసా, ధన మబ్బునటంచుఁ జెప్పఁదలఁచితి మంత్రా. 14

- సీ. శివతేజవాలయస్థిరకార్యకరుఁ డన్న , దాత వెంకనమంత్రి తాతగారు
అతిథిపూజానక్తి యమరార్చనాభక్తి , బరఁగిన జనకుండు బాపిరాజు
ఆకలిగొన్నవా రగవద్ద సంతృప్తి , గఱపుమహాలక్ష్మి కన్నతల్లి
పరదారపరధననిరసనశీలుఁడై , వెలయు నెఱ్ఱమరాజు పిన్నతండ్రి
- గీ. కలుగువాఁడను నిశ్శంకకులుఁడ నన్ను , కృష్ణమూర్తి యటందు రీకృతివరంబు
దెలుఁగుసేయుచు రామమూర్తియును నేను , రామకృష్ణు మైనవారము కలయిక.
- వ. ఇట్లని వితర్కించితిమి. 16
- కా. నిర్లిప్తుండు సదాన్నదాత బహుళాంతేవాసి ధీరాశియో
చర్లబ్రహ్మయశాస్త్రిపేరఁ గృతిగా సర్వంసహృదబలీ
స్వర్లోకాధ్యము దేవిభాగవతమున్ శ్రద్ధాసమున్నద్ధులై
నిర్లక్ష్యంబుగఁ దెల్గిపేయుపును లెందఁ బూజ్యతం జెందరే. 17
- గీ. అట్టి తిరువతివేంకటేశాఖ్యకపులఁ, గలసి చెప్పబకన్న భాగ్యంబు కలదె ;
చందనంబుల నడుమ వృక్షంబు లెవ్వ, యన్నఁ దత్పరిమళ మబ్బకున్నె కొంత.
- వ. అని దృఢనిశ్చయమై. 19
- క. ఈరామకృష్ణకపులము, ప్రారంభించితిమి దేవిభాగవతమునం
బేరగు నవమస్కంధము, నారసి తెలిఁగింపఁ బండితాహ్లాదముగఁ. 20
- తే. గీ. తివిరి యీనవమం బేము తెలుఁగుసేయఁ
బూను బరయ నిదెఁజైనఁ బూజ్య మనియు
ముక్తిదాయకమనియు నానక్తి గాని
కవితయందలి వేడ్కచేఁ గాదునుండు.

క థా ర ం భ ము.

- క. నిరతాన్నదానకృత్య, స్ఫురదాత్మతపోవిశేషకుభ్రాంకుకా
పరిపాలితశిష్యయశః, పరివర్ధితకీర్తిసాంద్రః బ్రహ్మసుధీంద్రః 22
- గీ. అవధరింపుము సృష్టిక్రమాంతరముగ, లలి గణేశాంబ దుర్గయు లక్ష్మి రాధ
యును సరస్వతి సావిత్రి యనఁగ నైదు, విధములఁ బ్రకృతి జగన వెలసె ననుచు.
- వ. నశినగర్భుఁడెఱింగించుటయు నారదుండు. 24

గీ ఏను రూపమ్ములందాల్పు నేల ప్రకృతిఁ, యెవరి కేలక్షణమ్ముల నవతరించెఁ ?
దత్త దీయపూజావిధుల్ తత్త దీయ, మహిమము వచింపుమనఁ, జెప్పె మధువిరోధి.

చ. ప్రకృతికి లక్షణంబు నుడువంగ నమర్థుఁడు లేఁబోకండు నీ
సకలమహామహీస్థలినిఁ జక్కఁగ దర్శునివల్ల వింటి నే
నొకతటి వత్సః కొంత యది యోపినరీతిగ నీకుఁ దెల్పు పూ
నికఁ గయిగొంటిఁ గాన మడినిల్చి వినందగుఁ దద్విశేషముల్. 26

వ. “ప్ర” యనఁ బ్రకృష్టవాచకంబును ‘గృతి’ యన సృష్టివాచకంబు నగు; సృష్టియం
దేదేవి ప్రకృష్టయో యామె ప్రకృతి యనంబడు. ‘ప్ర’ సత్వగుణాత్మకంబగు ‘కృ’
రజోగుణాత్మకంబును ‘తి’ తమోగుణాత్మకంబును గావున సద్దేవియుఁ ద్రిగుణా
త్మికయయ్యె. ‘ప్ర’ ప్రథమవాచకంబును ‘కృతి’ యన సృష్టివాచకంబును గావున
సృష్టికి నాదికారణమైన యాదేవికిఁ బ్రకృతినామము సిద్ధించినది. సృష్ట్యాది నాత్మ
రెండు విధములయ్యె నందుఁ గుడిని బురుషుండు నెడమఁ బ్రకృతియు నుండు
నదియె బ్రహ్మరూపము; నిత్యము సనాతనమునై యలరారు అగ్నిదాహికలరుఁ
బోలె నాత్మశక్తులకు భేదమనదు. 27

ఉ. నారదః యందుచేతనె సనాతనులైన మును ల్లోదరీ
పూరుషభేదమున్ గనఁగఁబూనరు బ్రహ్మమె యెల్లవారికి
తీర్థునఁ బొల్పు నప్రకృతి దేవియుఁ గృష్ణ సిస్పక్షచే ముదం
బారఁగఁ బుట్టి యావెనుక నందిన దీగతి నైదురూపముల్. 28

సీ. శివ శివప్రియ సిద్ధి శివరూప బ్రహ్మాది , విబుధవందితశీల విష్ణుమాయ
నారాయణి మహేశి నవయశోమంగళ , కీర్తిర సర్వశక్తిస్వరూప
తేజోమయి జగదదిష్ఠాత్రి దీనావ్ర , శరణాగతత్రాణపరచరిత్ర
బ్రహ్మస్వరూపిణి పావవిమోచని , మోక్షదాయని మునిపూజితాంఘ్రి

గీ. సిద్ధరూప సిద్ధేశ్వరి బుద్ధి నిద్ర , దయ విపానయు నాకలి దాంతి శాంతి
శాంతి తుష్టియుఁ బుష్టియు భ్రాంతి యనఁగ, నెలమిఁ జరియించుచుండు గణేశమాత.

సీ. సర్వసంపద్రూప సత్యస్వరూపయు , సర్వమంగళదాంతి శాంతియుక్త
భగవంతునకుఁ బ్రేమపాత్ర ప్రియంబద , ప్రాణతుల్యయుఁ బరివ్రత కుఠాంగి
కామలోభములు రుషామోహములు వీడి , మమతకు దవైన్వన మంజుశీల
సర్వసంపాత్మిక సర్వజీవనమార్గ , భక్తానురక్త సర్వప్రపూజ్య

గీ. పాపుల వివాదబీజమ్ము, ప్రభువుల ప్రభ, • వర్తకులకు వాణిజ్యమై వఱలుచుండు
సతతవేదోక్త మార్గసమ్మతి వహించి, శ్రీమహాలక్ష్మి వైకుంఠసీమయందు. 30

సీ. వాగ్బుద్ధివిద్యల వఱలు నధిష్ఠాత్రి, హిమకుండవందన సమశరీర
సందేహభంజని సర్వవిద్యారూప, సంగీతకారిణి సత్వశీల
విమలయు మేధయు విద్య కవిత్వంబు, ప్రతిభయుఁ దానెయై పరఁగు దేవి
మునులకు ద్విజులకు మూకత్వ మెడలించి, ఫలము లొసంగు తపస్వరూప

గీ. కేల వీణయుఁ బొత్తమ్ము లీలఁబట్టి
రత్నమాలనుదాల్చి పరపరుడయిన
కృష్ణ యజ్ఞియంచుకొనుచుఁదాఁ గెరలుచుండు
శ్రుతిశిరోమార్గముల సరస్వతి సతంబు.

31

సీ. అమితతేజోవతి యానందదాయని, శుద్ధస్పటికరూప శుభగుణాధ్య
బ్రహ్మతేజోమయి బ్రహ్మస్వరూపిణి, బ్రహ్మలోకప్రద బ్రహ్మవిద్య
నాల్గవర్ణముల జననియు సనాతని, యాత్మకుద్దిప్రద యఖిలసేవ్య
చందస్సులకు వేదశాస్త్రమ్ములకు మంత్ర, తంత్రావళులకు సంద్యకును దల్లి

గీ. సర్వసంస్కారరూపిణి సత్వమూర్తి, జపతపఃఫలదాత్రి ద్విజాతికొఱకు
వెలసె గాయత్రియగుచు సావిత్రి జగతి, నీమె ప్రకృతి నాల్గవరూప మోమునీంద్రః

ఉ. ఐదవరూపమై యలరు నామెకు రాధ సనాతనస్వరూ
పోదయుభాగ్యయుక్తిమెయిఁ బొల్పుగు కృష్ణుని వక్షమందునా
మోదమునొందుచుండు సతముకా మునిమానసగోచరంబు నా
పాదిత సర్వలోకదయ పాపవినాశకర ప్రభావయై.

32

చ. సురలు సురేశ్వరు ల్కనులు జూడఁగలేరు తదీయరూప మం
బరమునఁ గోటిచంద్రుల ప్రభావితవం బుదయించినట్లు సం
బరమగు వహ్నికుద్ధమగు వల్కలరాజము భూషణావళుల్
పరఁగెడు నామెదేహము నెఱసనిపించును లక్ష్మి కున్కియై.

33

త. అఱువది వేల వత్సరములామె గుఱించి తపంబొనర్చె ను
ద్ధరనియమప్రకుండగుచుఁ దోయజగర్బుఁడు పూర్వకాల మా
హరియు వరాహమైనయపు థామె తమిన్ వృషభానుపుత్రియై
ధర నలరారెఁ దత్పరిచితంబులు పాపము లాఱిపోవఁగన్.

34

35

సీ. పంచవిధప్రాణపరిపాలనాశీల , యథిలభ క్తజనభాగ్యనుకూల
నిఖిలలోకారాధ్య నిర్గుణ నిర్లిప్త , నిరహంకృతి నిరీహ నిత్యహర్ష
ప్రథిత గోపీవేష భాగ్యవిధాయిని , గోలోకవాసిని గోవపూజ్య
రాసమండలజాత రామేష్వరేశ్వరి , రాసలోకనివాసరంజితాత్మ

గీ. రాసకేళినినోదవిరాజమానుఁ , డైన కృష్ణున కేలికసావి రాద
సుందరులలోన సుందరి బృందయందు , నాటివారలకెల్ల నానంద మొసఁగె. 36
వ. మఱియుఁ బ్రధానాంశ కళాంశ కాలాంశ జాతలై త్రిభువనంబుల యందలి సర్వ
యోషిత్తులును దేవీరూపధారిణులై యందు, రండుం బూర్ణతమలు పంచవిద్యాధి
తేవత లనంబడుదురు. వారియందుఁ బ్రకృతిప్రధానాంశరూపంబులఁ దెల్పెద నాల
కింపుము. 37

సీ. జగములు తరియింప జలజాక్షపదమందుఁ , బుట్టువుఁగాంచిన పూతచరిత
యందంబునకు మెచ్చి యభివుండు తనశర , మ్మందుఁ దాల్చినమేటి సుందరాంగి
తాకినమాత్రానఁ దనుకల్పష మెడల్చి , పతితులఁ బ్రోచు కృపాస్వభావ
గోలోకమునకు భక్తులు పోవ సులభమౌ , సోపానపంక్తి గానోపుదేవి

గీ. కలుషపూరితమౌ కలికాలమందు , మహిమ తగ్గని తటిని, సమస్తనదుల
కగ్రచారిణియైన జాహ్నువి తదీయ , మౌ ప్రధానాంశసంజాతయై యెసంగు. 38

క. ఇంకొక ముఖ్యాంశముగకా, సంకటములఁ బ్రోవ దివ్యపాదన మగుచుకా
బంకేజాక్షిని వక్షో, లంకారంబై నెగడు తులసి జన్మించెన్. 39

క. నారాయణు నర్థాంగి యు, దారంబగు వర్తనంబు తనరంగా, లో
కారాధితయై జనులకుఁ, దీక్షని దుఃఖమ్ములైనఁ దీర్చు మునీంద్రాః 40

గీ. సర్వపుష్పసారసంభూతయై భూమి, సవతరింది జనుల యశుము ద్రోచు
కల్పనృక్షమన నవల్పమౌ తులసికి, మ్రొక్కనట్టి నరుఁడు పొందు నభుము. 41

అ.వె. ఒక్కదశము దెచ్చి యుదకంబులో నుంచి, త్రాగునెడల నెవటి తాపమైన
నడఁగిపోవు నయ్యః యల్లగంగాజలం, బేవి తులసిసీటి నెనయలేదు. 42

చ. తులసికిఁ గేలు మోడ్చి వినతుల్ పచరింపని వాని జన్మ మెం
దులకునుగాదు సుమ్ము పరితోషము నొంది సమస్తలాభము
ల్పలుపుచునుండు నాలుగుదశమ్ములుదెచ్చి యజించు వారి కా
వల ఘటియింతు స్వర్గసుఖవాసము నిత్యముగాఁ గుమారకా. 43

క. తులసియై పరదేవత ని, ర్మలభక్తిన్ గొల్చు వారి మన్నించుచుఁ దాఁ

గలికల్మషకుష్మేందన, ములఁ గాల్చుఁగ దావపిప్పిపోలిక నెసఁగున్. 44

వ. జ్ఞానవికారదయు, శంకరనకుఁ బ్రియశిష్యయు, నాగేశ్వరుండగు ననంతసుతునకు భగి
నియు, నాగపూజితయు, నాగేశ్వరియు, నాగమాతయు, నాగభూషణమునగు కశ్య
పాత్మజయు దేవీప్రధానాంశ సంజాతయై. మూఁడులక్షల వత్సరంబులు విష్ణుంఁగూర్చి
తపంబొనర్చి మంత్రాదిదేవతయై బ్రహ్మ తేజస్వరూపిణియై జరితార్కరునకుఁ బత్నియు
మునిప్రవరుడైన యాస్తికాఖ్యునకుఁ దల్లియు నగు నాపె ప్రభావం బనన్యము.
మాతృకలయందుఁ బూజ్యతమురాలైన దేవసేనయు నద్దేవీప్రధానాంశమే. జగజ్జను
లకుఁ బుత్రపౌత్రదాయినియై షష్ఠియనుపేర నొప్పు పృథ్వోగిని ప్రకృతి షష్ఠాంశ
సంజాత. సర్వకామదయై జలస్థఃంబులయందును సూతికాకారంబులయందు నధివ
సించి శిశుక్షేమకారిణినా నీమె ప్రసిద్ధిఁ గాంచినది. ప్రకృతిముఖసంభూతయైన
మంగళచండికను బ్రతిమంగళవారమును బూజించు సువాసినులకుఁ బుత్రపౌత్రాభి
వృద్ధియు సర్వవాంఛాపూర్తియు సిద్ధిండు. కోపించిన జగములన్నియు ఊణములోఁ
గూల్చుటకును రక్షింపఁదలంచిన రక్షించుటకు నీమె సమర్థురాలు. శక్తి దేవీప్రధా
నాంశ సంజాత. కోటిమూర్త్యప్రభాజాజ్వల్యమానవిగ్రహయు, సర్వశక్తి ప్రధానయు,
సర్వసిద్ధిప్రదయుఁ, గృష్ణరూపిణియుఁ, గృష్ణునకు భక్తురాలును, విశ్వాసమాత్రమున
సర్వబ్రహ్మాండమండలంబును సంహరింప శక్తురాలును, దర్మార్థకామమోక్షవతు
ర్విధఫలదాయినియునై శుంభనిశుంభుల విజృంభణ మడంప నుద్భవించిన దుర్గ
దేవీలలాటసంజాత. సర్వాధారభూతయు, సర్వసంపత్ప్రదాత్రియు రత్నగర్భయు
సర్వరత్నాకరాశ్రయయు బ్రహ్మాదిసురాసురిసకలమనుజులొకసంస్తూయమానయునగు
వసుంధరయును దేవీప్రధానాంశమునఁ బుట్టినది. ఇఁక దేవీకళామాత్రమున జన్మిం
చిన చంద్రానన లెవ్వరెవ్వరి భార్యలో వారల మాహాత్మ్య మెట్టిదో తెల్పెద నాల
కింపుము. 45

గీ. అఖిలపూజితయై స్వాహా యన నెసంగు, నల హవిర్బుజ భార్యగా నలరు సాధ్వీ
యమరులకు యజ్ఞభాగమ్ము లమరునెట్లు 7, లామె కృప సుంతలేదేని, నమరమాని!

గీ. యజ్ఞపూరుషతరుణిగా నలరుచుండు, దక్షిణాదేవి సర్వత్ర దీక్ష పూజ్యః
వీరలిద్వరు లేకుండ వెలయు కర్మ, నివయములు మేదినిస్థలి విష్ణులములు. 47

గీ. ఎవతె లేకున్నఁ బితృదానమెల్ల వ్యర్థ, మా స్వదయుఁ బితృదేవుం కంబుజాక్షిః
స్వః గాలిక భార్య విష్ణులము లీమె, విడిచి చేయు దానాదానవిధులు జగతి. 48

- గీ ఏది లేకుండునెడల నీయెల్లజగము, లందుఁ బురుషులు త్రీలుఁ గార్జ్యము గాంతు
రాయమయఁ బుష్టి గణపతి యర్ధదేహ, మన్నివిధముల సేవ్యురాలై యెసంగు. 49
- గీ. ఆయ్యనంతుని పత్నిగా నలరు నట్టి, తుష్టి లేకున్న జగములు తూలిపోవు
నీశ్వరుని లేమ సంపత్తి యీమె లేక, యెల్లయెడల విప్రుచ్చర మేడిపించు. 50
- గీ. సర్వలోకములకు దైర్యసాధనమయి, గడనకెక్కిన సతి దృతి కపిలపత్ని
సకలజనులను బాంధవ్యసంజీ నుంపఁ, జాలినట్టి సతీదేవి సత్యదార. 51
- గీ. మోహపత్నిగ నెగడెడు ముగ్ధయె దయ, ఆమె లేకున్న సృష్టియే యాఁగిపోవుఁ
బుజ్యదానిప్రతిష్ఠను బూజసేయ, పలయు లేనిచో జగము జీవన్మృతంబు. 52
- గీ. తోకులకుఁ గీర్తి మృగ్యంబు ప్రాకటముగ, సుకృతి యిల్లాలు కీర్తిని జూడకున్న
జగతి నుద్యోగభార్యయై నెగడు క్రియను, గన్మోఁగిన కర్మయే గానిజెందు. 53
- గీ. ఆర్ధదేహమ్ము ధర్మన కల్గమిధ్య, విధి వినిర్మితమైన యీవిశ్వ మఖిల
మీమె లేకున్న విచ్చిన్న మెల్లధూర్తు, లంజరిఘటించు రీపెకు నన్యహంబు. 54
- గీ. కపటుఁ డీమెకు పైదోడుగాఁ జరింప, నెల్ల గృహములలో వసియించుచుండుఁ
గలుషకలికాలమందు నీకలికిసేవ, నాచరింపనివారల నరయలేము 55
- చ. ఒరుల కదర్శనీయయయి యుండుఁ గృతమ్మునఁ, ద్రేతయందు ను
ర్వర సతిసూక్ష్మరూపము పెలంగఁగఁ దాఁ జరియింపసాఁగు, ద్వా
వరమున నర్ధదేహమున భానిలయందు, సతిప్రగల్భయై
తిరుగుఁ గలిన్ సరాసరిగ దేహబల మ్ముడివోవకుండఁగఁ. 56
- గీ. త్రవయు శాంతి సుఖిలని ధర్మవత్సు, అవి వినా లోకు లున్నత్తులగుట నిజము
బుద్ధియును మేధ దృతియన ముగురుకలరు, జ్ఞానదారలు మౌఢ్యమ్ము నదమదించ.
- గీ. కాంతి రూపమునఁ గనంగనగు మూర్తి, ధర్మనకు ధర్మపత్నియై తనరుచుండు
నామె లేక నిరాధారమై కృశించు, నఖిలలోకమ్ములుం బరమాశ్మతోడ. 58
- ఆ. వె. మూర్తిరూపయగుఁడు గీర్తింపఁబడియెడు, విద్రురుద్రదేవు నీరజాక్షి
యోగసిద్ధి యాఁతగాఁగ రాత్రులయందు, నన్నిజగము లీమె యావహించు.
- ఆ. వె. దినము రాత్రి సంధ్య యనఁగ నొప్పారుడు, గాలమునకు ముగురు కలరుసతులు;
వీరు లేనియెడల విశ్వనిర్మాతయుఁ, గాలమునకు లెక్కగట్టలేడు. 60
- గీ. ఎవరిసేవకొఱకు నీవిశ్వమఖిలంబు, చింతచేతఁజిక్కి చివుకుచుండు
నట్టి జుత్తిపాస లరయ లోభునిభార్య, లింతమహిమ యుండ దేరికైన. 61

గీ. ప్రభయు దాహిక సతులైరి పావకునకు
వారు లేకున్న నీసృష్టి వలను పడదు
జగము లడఁగింపఁ బుట్టిన జరయు మృతియుఁ
గాలకన్యలు ప్రజ్ఞలు కమలములు.

62

గీ. తంద్రయును బ్రీతి నిద్రకుఁ దనయలగుచు
సుఖని వరియించి జగములఁ జాట్టుకొనిరి
శ్రద్ధయును ఖక్తివై రాగ్యు చానలైరి
జనులకు ముముక్షుమార్గమ్ము లనువుపడఁగ.

63

ప. దేవమాతయగు నదితి దైత్యమాతయగు దితి గోమాతయైన సురభియుఁ గర్దూ
వినతలను బ్రకృతికళాజాతలై సృష్టి కువయు క్తలైరి. దేవీకళాజాతలైన పూవుం
జోడు లింకను జాలమంది కలః రిందుం గొందఱఁదెల్పెద నాలకింపుము.
చంద్రవత్నియగు రోహిణి, సూర్యదారయగు సంజ్ఞ, మనువునిల్లాలగు శత
రూప, యింద్రగోపినియగు శచి, బృహస్పతి పెండ్లమగు తార, వసిష్ఠుని
వామాక్షియగు నరుంధతి, కర్దమప్రసూతియు దక్షకామినియునగు దేవహూతి,
పితృమానసకన్యకయు నందికామాతయునగు మేనక, రోపాముద్ర, కుంతి, కుబేర
కామిని, బలికిఁ జెలియగు వింధ్యావళి, దమయంతి, దేవకీయశోదలు, గాంధారి,
ద్రౌపది, శైబ్య, సత్యవతి, రాధామాతయగు వృషభానుప్రియురాలు, మందోదరి,
కౌసల్య, కౌరవి, రేవతి, సత్యభామాకాళిందులు, లక్ష్మణానాగ్నజితులు, లక్ష్మీయే
స్వయమ్ముగా నవతరించె నని చెప్పఁబడు సీతారుక్మిణులు, వ్యాసమాతయగు
యోజనగంధి, బాణపుత్రియగు సుష, ప్రభావతి, భానుమతి, భార్గవజననియైన
రేణుక, రామమాతయగు రోహిణి, ఏకనన్ద, శ్రీకృష్ణ భగినియగు దుర్గ మొదలగు
వారందఱును ప్రకృతి కళాజాతలైన పావనదరిత్రలు. గ్రామదేవతలను బ్రకృతి
కళాసంజాతలై. ప్రకృత్యంశమునఁ బుట్టిన భామినుల నవమానించుట ప్రకృతి నవ
మానించి నట్లయగు.

64

చ. పతియు సుతు ల్గలట్టి యొక బ్రాహ్మణీనైనను నెవ్విదేండ్లు సాం
ప్రతముగ నిండినట్టి యొక బాలికనైనను వత్తమాల్వభూ
పితగ నొనర్చి పూజలను జేసిన దేవియు సంతపించు సం
తతమగు పుణ్యరోకములు తప్పవు సు మ్ముటువంటివారికిన్.

65

- గీ. ప్రకృతిసంభూతలై వవారలు జగాన, నుత్తమాదమమద్యమ లౌష్పమందు
రమితసత్వాంశసంజాతలౌ పతివ్ర, తలు నెగడుచుండు రెండు నుత్తమ అనంగ. 66
- గీ. అమితముగ భోగనిరతలై యఖిలసుఖము, అనుభవించుచు స్వీయకార్యములయందె
సత్తలగువారు మద్యమ సుజీనుండు, రల్లప్రకృతి రజోంశమ్మునందుఁ బుట్టి. 67
- గీ. దుర్ముఖులు కులనాశినుల్ దూర్తురాండ్రు, కులకు లభమనిశ్చేదక నలరువారు
స్వర్గముననుండు నవ్వరస్సమితిగూడఁ, బ్రకృతికిఁ దమోంశమునఁ బుట్టువందినారు.
- చ. సురభుని పూజకుఁ మొదట సొక్కి యనంతరమందు దుర్గ భా
స్కరికులమందు రావణుని జంపఁగఁబుట్టిన రామచంద్రుడే
నురుతరపూజలం గనియె నోపికమై తరువాత నీమె నం
దఱును యజింపసాగిరి ననాతనియంచు నుదీరితాకులై . 69
- ఉ. అదిని దానవాంతమున కాయమ దక్షనికూఁతురయ్యె నా
సాదితసర్వలోకకుభసాంధ్రుని భర్తను బుద్ధిలేక యు
న్మాదముతోడఁ దండ్రి యవమానమొనర్చఁగ నైఁవలేక పా
దోదితయోగవహ్నిఁ దన యుత్తమదేహము వీడె నారదా : 70
- చ. పిదప హిమాద్రికూఁతురయి పెద్దతప మొనరించి యంత నా
త్మదయకుఁడైన శంకరుని మన్ననగాంచి చరించు సద్గతి
ప్రదయి కృష్ణనంశగఁ జెలంగు గణేకుఁడు వైష్ణవాంశ యొ
ప్పిదమగునట్టి స్కందుఁడును బేరువహించిరి తత్కుమారులై . 71
- గీ. మొదట మంగళభూజాని పూజసేయ, లక్ష్మీసర్వభూసేవ్యయై రాణకెక్కె
నట్టులే యశ్వపతి భక్తి నాదరింప, వెలసె సావిత్రి జగముల వినుతయగుచు. 72
- గీ. బ్రహ్మ సేవించె నలనరస్వతిని మొదట, నంతకంతకు మాహాత్మ్య మతిశయిల్ల
నిమ్మహాదేవి సత్కృత నెనయలేని, వాని జన్మంబు చంద్రుఁడులేనిరాత్రి. 73
- గీ. రాధ గోలోకమందున రాణకెక్కి, కార్తికమ్మునఁ బౌర్ణమిఁ బూర్తియైన
గౌరవంబును గృష్ణనికతనఁ గాంచె, రాసకేళి విసోదవిరాజితయయి. 74
- గీ. గోకులమ్మునఁ బుట్టిన గోపబాలు, రాది వృద్ధులవఱ కౌమె కంజలియిడి
సేవజేసిరి కృష్ణపూజితయె గనుక, నఖిలలోకమ్ము లాదేవి నాశ్రయించె. 75
- గీ. గ్రామదేవత మొదలుగాఁ గలుగు నఖిల, చంద్రముఖులకు సేవలు సలుపవలయు
నోపినంతగఁ దెల్పితి నొక్కకొంత, యదియె ప్రకృతిచరిత్ర మోయికుమార : 76

పంచ ప్రకృత్యాద్యుత్పత్తి.

- చ. అని వినిపింప నారదుఁ డనంతర మేగతి సృష్టికాద్యయో
జనని జనించె నేగతిని స్వాంశము లైదువిధంబులయ్యె వా
రిని యజియించు మార్గముల నిర్ణయమెట్టిదో ? విస్తరంబుగా
వినఁగఁదలంతుఁ డెల్పుఁగడవే యని కోరఁగ నాతఁ డిట్లనెఱ.
- 77
- గీ. గగనమును విశ్వగోళము కాల మాత్మ, యఖిలదిశలు గోలోకము నలరుచుండు
శాశ్వతంబులుగాఁగ నాస్వర్గమందు, నొక్కచక్కని వైకుంఠమొప్పుచుండు. 78
- గీ. బ్రహ్మలీల సనాతని ప్రకృతి విత్య
యగ్నికిని దాహికా శక్తి, కబ్జవైరి
కమలినజ్యోత్స్న. కెండకు నబ్జహితున
కేవగిది సనినాథున మెనఁగు నల్లె
లత్మకుఁ బ్రకృతికి విభేద మరయరాదు.
- 79
- గీ. స్వర్ణకాదుఁడు స్వర్ణ ముపాధిలేక, కుండలములల్లె. కుండలఁ గుమ్మరియును
మన్నులేకుండఁ జేయుట సున్న; సృష్టి, కక్షముండగుఁ బరమాత్మ యామెలేక. 80
- గీ. జ్ఞానము నమృద్ధి సంపదైశ్వర్యములును, యశము బలము భగవంతుఁ గుఁ నదియలరెడు
దేవి భగవతి; యామెతోఁ దేజరిల్లు, నాత్మ భగవంతుఁ డనుపేర నతిశయిల్లు. 81
- సీ. మాలతీమాల్యాతిమాన్యవక్షమువాని , నెమలిపించుము మౌళినెగడువాని
శరదంబుజాతసుందరనేత్రములవాని , శ్రీతజనానుగ్రహస్మృతమువాని
మురళిచే శోభిల్లు కరములుగలవాని , మెయినిండ నగలచే మించువాని
కటిసీమఁ బీతాంకుకము గట్టువాని , మంగళప్రదమైన మహిమవాని
- గీ. నన్నిజగముల కాధారమైనవాని , సిద్ధికారకు సిద్ధికు సిద్ధిరూపు
సుందరుని దేవదేవుఁ గిశోరు ధీరు , నాత్మరూపుని వైష్ణవు లాశ్రయింతు. 82
- గీ. కంటి కగుపడకుండియుఁ గాంచఁజాలు, నఖిలజగముల నాపరమాత్మ నిజము
బ్రహ్మకల్పంబు తత్పరబ్రహ్మమునకు, నిమిషమాత్రంబ కాదె, యనిమిషమౌచి.
- గీ. కృషియనంగఁ దడియభక్తివచనంబు, భక్తిదాస్యప్రదాతయై వఱులుకతన
నాపరాత్మరునకుఁ గృష్ణుఁడనెడిపేరు, శాశ్వతంబుగ నలరారె జగతియందు. 84
- గీ. సృష్టియొనరింప మనమునఁ జింతచేసి, యకఁడు తనమేను రెండుగా నలరఁజేసెఁ
గుడిని బురుషుండు నంతట నెడమభాగ, మఖిలసుందరియైన నామాక్షి యయ్యె. 85

- సీ. శరదంబుజాతసుందరమైనదేహంపు , దీప్తులు దెసలందుఁ దేజరిల్ల
శ్రీఫలమ్ములఁ గేలిసేయు నురోజముల్ , రత్నభూషణతోడ రాయిడింప
విశ్వమోహనలీల వేడుకగల్గించు , చిఱునవ్వు ముఖమునఁ జెంగలింపఁ
గటిబిర్యు మోయఁగాఁగలిగినయూరువుల్ , కదళీతరు స్తంభగతి వహింపఁ
- గీ. గలదులేదను నడుమున లలితమైన , వహ్నికుద్ధాంకుకమ్మును వఱలఁదాల్చి
కృష్ణముఖచంద్రకాంతులఁ గ్రేవగనుల , నానుచున్ నిల్చె నంతట నంబుజాక్షి. 86
- సీ. నొనటఁ గస్తురిబొట్టు పొసఁగించి యాత్రిందఁ , జందనసింహురబిందువులిది
రత్నేంద్రపారహారముగల్గు కొప్పున , నరవిచ్చువెరజాజి యలరులుంచి
సహజసుందరదేహసౌభాగ్య ముత్సాహ , వివశత్యమున నభివృద్ధిగాంచ
నాఁడురాయంచలకైన వంకరిద్దు , గమనవిలాసము ల్లానిపింప
- గీ. దరికిఁజేరినయట్టి మందరిని గాంచి , వలచివలపించుకొనఁజాలు చెలువమలర
రానమండలమున మహారసికుఁడైన , కృష్ణుఁడు జయిష్టుఁ డామెతోఁ గ్రీడనల్చె. 87
- గీ. ఒక్కఁబ్రహ్మాదినంబునం దుచితరీతి, నష్టైయిం గ్రీడనల్చి యనంతరమున
శ్రాంతుఁడౌచు జగత్పిత చాన యోని, యందు సమధికమైన వీర్యమును విడిచె. 88
- వ. ఆమెయఁ బరిశ్రాంతయగుచు నొక్కనిట్టూర్పు విడిచిన నయ్యదియు మేని ఘర్మో
దకంబులును జగమ్ముల నిండినవి. అనిశ్వాసమునుండి జగత్ప్రాణుండును తత్ప
త్నియు వారికుమారులగు ప్రాణాపానస్యానోదానసూనమ్ములను పంచప్రాణము
లును జన్మించినవి. ఘర్మతోయంబులనుండి తోయాదిదేవతయగు వరుణుండును
దత్పత్నియగు వరుణానియు జన్మించిరి. శతమన్వంతరమ్ములు కృష్ణ గర్భమ్మును
ధరించి బ్రహ్మతేజమ్ముతో నలరారుచుండఁగృష్ణనకుఁ బ్రాణప్రియురాలును గృష్ణ
వక్షస్థితయునగు నా కృష్ణచిచ్ఛక్తికి స్వర్ణదేహచ్ఛాయగల్గిన విశ్వాదారుండగు కుమా
రుండుదయించె. అంతట నద్దేవియుఁ జీకాకువడి యాటాలకుని మున్నీటితో వినరి
వైవఁ గృష్ణుఁ డదిచూచి హాహాకారమ్ము లొనర్చుచు. “నీయవత్యమును గోవనిఘ
రపై త్యజించితివి గావున నిది మొదలు నీవును నీయంశచే జన్మింపఁగల సురశ్రీ
లును ననవత్యలౌదు” రని శపించె.

89

- ఉ. అంతట నుద్భవించె నల యంబముఖాగ్రమునుండి భూషణా
త్యంతమనోహరమ్ములగునంగములున్ సితవర్ణ మొప్ప వే
దాంతనమ స్తశాస్త్రనిదయాధిపురగు కన్య యొర్తు హ
స్తాంతములందుఁ బుస్తకము నద్భుతమౌ నొకవీడె చాల్చుచు॥.

90

వ. ఈమెయుఁ గొంతకాలంబునకు వామార్దమునఁ గమలయు దక్షిణార్దమున రాధి కయుఁగా ద్విధారూపయ్యె; సంతఁ గృష్ణుండును వెంటనే దక్షిణార్దమున ద్విభు జుండును వామార్దమునఁ జతుర్భుజుండునై చతుర్భుజుండగు నారాయణునకుఁ గమలరాధికల నొసంగిన నాతండును వారలం దోడ్కొని వైకుంఠమున కరిగె; రాధాంశసంజాతలగు వీర లిద్వరు ననవత్కలై నందున నారాయణాంగమునుండి చతుర్భుజులై పార్షదులును గమలాంగంబునుండి తుల్యరూపవయస్కులగు దాసి కోటులు జన్మించిరి. ఇదియట్లుండ గోలోకనాయకుని రోమకూపంబులనుండి గోపాలుడు సమానతేజఃజ్ఞోబలకాలును, రాధారోమకూపంబులనుండి రత్న భూషణభూషితురాండ్రును, స్థిరయావన లనవత్కలు నగు గోపికలు నుదయించి రీసమయంబున.

81

సీ. ప్రకృతి కాధారయా పరమేశి తప్తకాం , చనవర్జశోభిత శక్తిసేవ్య
కోటిసూర్యప్రభాకోటీర శ్రితభక్త , కల్పద్రుమంబు సంపత్ప్రదాత్రి
వహ్నిశుద్ధాంతుక వరత్నభూషణ , భూషిత బ్రహ్మాదిపూజనీయ
మాయానవిజ్ఞేయ మహనీయశస్త్రాస్త్ర , దారిణి సర్వవిద్యానియంత్రీ

గీ. వేయిభుజములఁ దాల్చిన విశ్వమాత , మూఁడుకన్నలు గలిగిన మూలశక్తి
కృష్ణదేవత సకలసంకీర్తనీయ , యైన దుర్గ కృష్ణనిమోల నవతరించె. 92

గీ. వైష్ణవులకు వైష్ణవియౌచు వరములిచ్చు, రాజులకు రాజ్యలక్ష్మియై రాణితెక్కు
స్వర్గమున స్వర్గలక్ష్మియై సంచరించు, గేహవాసుల తెల్లెడగేహలక్ష్మి. 93

గీ. వహ్ని యందున దాహక, వనజుచుండు, శోభయు దివాకరునియందు జూడవెలుగు
చంద్రముని యందు వెన్నెల సర్వజగము, లందు శక్తియునీపెయై యలరుచుండు.

గీ. సంస్కృతికి బీజమీమెయె, శాంతిమొదలు, సకలగుణములు నీమెయె, సర్వమూల
మైన జగదంబ తా నిట్లు నవతరించి, కృష్ణ విమతింపుచున్ నిల్వెఁ గేలమోడ్చి.

ఉ. ఆసతిఁ గాంచినంత దరహాస మెలర్చఁగ రాదికావిభం
దాసనమిచ్చె నంతట నయత్నముగాఁగఁ జతుర్భుజుండు నా
భీసరసీజమం దొదవె వేదవిదుండును బ్రాహ్మణప్రభా
భాసితుడై కమండలువు పావనహస్తమునఁ దరింపుచున్. 96

గీ. ఆతనితోడనె గోటిచంద్రాకవమ్ము, లలరునట్లులు మేనికాంతులు వెలార్చు
తెల్లచీరెను దాది తేజరిల్లు, సంగనయొకర్తు విమతిండు చవతరించె. 97

వ. అంతటఁ గృష్ణుండు నా మిథునంబు నెదుటనున్న రత్నసింహాసనంబులం దాసీను
లంజేసి మరల దక్షిణభాగంబు యథాపూర్వముగ గోపికాపతియు వామార్థంబు
మహాదేవుఁడుగను ద్విధారాపుండ్రయ్యె. 98

సీ. శతకోటిరవికాంతినమమైనతేజుంబు , భస్మభూషితదేహపటిమఁ బెనుపఁ
దస్త్రకాంచనసమస్తవ్యదేహవిభూతి , భూషణమ్ములచేతఁ బొలుపుగాంచ
జడలుగట్టిన శిరోజముల పెన్ముడియంచు , నమ్మతమరీచి నాట్యంబునలుప
దక్షిణమైన హస్తమునందుఁ దాల్చిన , రత్నహారంబు చక్రగతిఁ దిరుగ

గీ. జన్మమృత్యుజరారజల్ సంహరించు
సుత్రమునిఁ దన్నుఁ గొల్చి మృత్యుంజయత్వ
మలవడినయంత రత్నసింహాసనంబు
నందుఁ గృష్ణుఁడు తమిళోడ హరుని నిలిపె. 99

కృష్ణ కృత దేవతావ్యవస్థితి.

గీ. అల్ల బాలుండు మున్నీటియందు నొక్కఁ బ్రహ్మాదినముండి పిదపఁ గాలము నెఱింగి
యిర్వయగు మార్పుజెందె నొకొంతయైన, నక్షత్రంబున్నె కృష్ణమాయకు జగానః 100

గీ. అబువుగతి సూక్ష్మరూపుఁడై యభిలవిశ్వ, నాథుఁ డయ్యును బాలుఁ డనాథునిగతిఁ
దల్లిదండ్రుండేఁ బరిత్యక్తుఁ డగుటఁ, గడుపునుత్తు తెల్పఁగరాని గానిపెట్ట. 101

అ.వె. 'కాపుకాపు' మనుచుఁ గాకివిధమ్మున, నడలి మింటిపంక నరయఁదొడఁగెఁ
బరముఁడైన కృష్ణ పరియునాటవపాలి, వాడితండునుమ్ము భవ్యకీర్తి. 102

గీ. అతిని రోమకూపములందు నడ్డుతముగ, నెన్నివిశ్వము బున్నవో యెన్ననేరః
మా పరుండగు కృష్ణునతైనఁ దెలియ, దనఁగ మన మెంతవారల మయ్య వత్స :

క. ప్రతివిశ్వమ్మున నుండురు, పతగతురంగుండు బ్రహ్మ పార్వతివిభుఁడున్
జితనమొనర్చియుఁ తెలియం, డతఁడేనియు వార లెంద రట్లున్నారో ? 104

వ. పాతాళంబుమొదలు బ్రహ్మలోకంబు వఱకును బ్రహ్మాండ మనుబడు, బ్రహ్మాండ
మునకుఁ బైన వైకుంఠమును దాని కూర్వముగఁ బంచాశతోఽటియొజనవిస్తీర్ణ
మగు గోలోకము కలదు. విత్యసత్యస్వరూపుండగు కృష్ణునివగిది నయ్యదియు
నవ్యయమైనది. సప్తద్వీపసమ్మితయు సప్తసాగరసంయుతయు సప్తతైల సమన్వి
తయునగు వసుంధర కూర్వముగ స్వర్గలోకము లేడును గ్రిందఁ బాతాళము
లేడునుం గలవు. భూలోకమునకుఁ బైన భువర్లోక సువర్లోక మహర్లోక జనలోక

తపోలోక సత్యలోకమ్ములును వానికిఁ బైన తప్తకంచనసన్నిభమైన బ్రహ్మ
లోకము నలరారు. జలబుద్ధదమరీతి నీ బ్రహ్మాండభాండము నిశ్వరము. ఒక్క
గోలోకవైకుంఠంబులు మాత్ర మకృత్రిమంబులు నిత్యంబులునై యలరారు.
ఒక్కొక్క రోమకూపంబున నొక్కొక్క బ్రహ్మాండమండలంబును బహ్మవిష్ణు
శివాదిదేవతలు దిగీశదిక్పాలకనక్షత్రమ్ములు నుండు. భూమియందలి పర్వములు
నాలుగు. ఆధోలోకంబుల నాగులు చరింతురు. విరాడ్రూపుండగు నబ్బాలకుండును
మాటిమాటికి నేడ్చుచుఁ దుదకు,

105

మ. నవనీలాంబుదతుల్యదేహ శ్రీతసంతానామనిర్యాలనో
దృవమందస్మితుఁ బీతవస్తు మురళీభాస్వత్కరాంభోజ నా
దివిభుకా దండ్రివి గాంచి నవ్వె నిటులార్తింగాంచి దుఃఖించు పు
త్రు విలోకింపుచుఁ గృష్ణఁ డిట్లనియె సంతుష్టాంతరంగమ్మునన్.

106

చ. జరయును మృత్యువున భయవిచారము లాఁకలి దప్పి రోగముల్
వఱలకయుండ నావలె నపారము సాంగమునైన జ్ఞానసం
భరితుఁడవౌచు భక్తజనభాగ్యసమ్మద్ధు లొసంగుచుకా మనో
హరమగు విశ్వమందుఁ బ్రళయావధిగా వసియింపు మర్చకా.

107

గీ. ఆవి వరంబిచ్చి యంత షడక్షరమిత , మిష్టసంప్రాపకంబౌచు నెసఁగునట్టి
యొకమహామంత్ర మప్పరమోత్తముండు, బాలు చెవిలోన ముమ్మాటు పకనసల్పె.

గీ. ప్రణవ మాది నొప్పఁగఁ జతుర్థ్యంతమలరు, 'కృష్ణ' యను నక్షరద్వయకీలితమయి
వహ్నిజాయంతమై ధర వఱలునట్టి, మంత్రరాజంబు విష్ణుము ల్మాటువఱచు. 108

గీ. మంత్రమును జెప్పి యాపైన మహిఁ గలట్టి, విష్ణురక్తు లొసంగు నై వేద్యుండు
షోడశాంశ మాహారమాఁజుమ్ము నీకు, వరము లింకేమిగావలెఁ బల్కు చువిన.

కా. బాలుఁ డిట్లనెఁ దండ్రితో నపుడు నీపాదాంబుజమ్ముండు నా
కేలాగైనను భక్తి నిశ్చలముగా నేర్పాటు గావింపు మ
య్యా! లోకేశ్వర! స్వల్పదీర్ఘతరమధ్యాయుర్విచారంబు నా
కేలా! యయ్యది నీయభీష్టగతిచే నెట్లైన సంతోషమే.

111

క. నీవే బ్రహ్మజ్యోతివి, నీవె సనాతనుఁడ వౌదు నిఖిలమ్మునకున్
నీవే తల్లివి తండ్రివి, నీవే పూజ్యుఁడవు లేరు నీకన్నఁ బరుల్.

112

చ. ప్రతములు తీర్థసేన, యువవాసములున్, నియమంబులెన్నిసాం
ప్రతముగ నల్పినన్ నినుఁ గృపాదుయు వీడిన నిష్కలంబు సం
తతముగ నిన్నుఁ గొల్చు వినుతప్రతుఁడే యగు సార్థజన్ముఁ డ
య్యతః : యదుగావిచో బ్రతిరీయుండియుఁ జచ్చినయట్టులేమిమా. 113

చ. అవివినయప్రతుండగుచు నమ్మెయి బాలుఁడు పల్కె “నుండు మీ
వును ననుఁబోలి స్తైర్యమును బొందుము జీద్రవిరాట్పూరూపభా
జనుఁడవు గమ్మత్తి విశ్వము లజన్రము సృష్టియొనర్చ బ్రహ్మాయున్
జననముఁ గాంచు వీదయిన నాజినరౌజమునన్ గుమారరా. 114

గీ. అతవి ఫాలమ్మునందు శివాంశపలనఁ, బదియునొక్కండు రుద్రులు నుదయమౌదు
రందులో నొక్కరుండు కాలాగ్నిరుద్రుఁ, డఖిలలోకసంహారమ్ము నాచరించు. 115

గీ. జగములన్నియుఁ బాలించు శక్తిగడిగి, యొక్కపెన్నుండు జీద్రాంశ నుదృవించు
నిశ్చలంబౌచు మద్భుత్తి నెగడఁగలచు, నే నొనంగిన వంతుడే వీరు వత్స : 116

గీ. ద్యాన మొనరింపసంతఁ డతడెఱువె వీరు, నెదుటఁ గాన్పించుచుండు నే నెఱుమిత్తఁడ
నట్లే మద్యత్వము దలరారుచుండు, తల్లినిఁ గనంగలాఁడపు తరలు మింక.” 117

చ. అని ప్రత్యుత్తర మిచ్చి యవ్వీడుఁడు స్వీయావాసముల జేరి బ్ర
హ్మను మృత్యుంజయుఁ జేరఁజేరి సృటియింపన్ నాశముంజేయు మీ
ర్షయింపనవలె నన్న నంతటఁ దదిద్వాబద్ధులై వారలుకా
వినతు ల్వైశ్వాని సర్పి వీడ్కొనిరి తద్విశ్వేశ్వరున్ శ్రీకృతై. 118

గీ. అంత నాదలకుండు మహావిరాట్టు, రోమహాసంబులందు వెలుంగు నొక్క
విశ్వగోళంబులోపల వెలయు జలది, పలకె జీద్రవిరాడ్రూప మొలయుచుండ. 119

గీ. అంబుదశ్యామమైన దేహమ్ముతోడఁ, బట్టుపట్టుంబు మొలయందుఁ జాట్టఁబెట్టి
జలదిలో కలువించిన చక్కనయ్య, శ్రీజనార్దనుఁ దీతండె చిన్మయుండు. 120

ఉ. అంతట నాభితామరననుండు జనించుచు బ్రహ్మ పద్మనా
శాంతము నారయుం దిరిగె నంబుజదండము వెంటసంటి యా
పంతయు దానిమంతఁ గనఁడయ్యెను లనయగంబు లేగ వి
ద్రాంతి పహించి యెప్పటి వివాసముఁ జేరెఁ దపంబొప్పుగన్. 121

గీ. ద్యానమొనరింప జలదిశయానుఁడైన, జనకు సంతట గోలోకమునుఁ దదీరుఁ
డైన కృష్ణుని దర్శించి యంజలియిడి, పరమలం గాంచి సృష్టి రుప్రమంచె.

- గీ. అంత మానసపుత్రులై యవతరించి, రల్ల సనకసనందనాద్యఖిలమునులు
పదియునొక్కరు రుద్రులు పాలభాగ, మందు జనియించినారు శివాశవలన. 123
- గీ. వజులు క్షుద్రవిరాణ్మార్తి వామపార్శ్వ
మున జననమంది తెల్లదీవిని వసించె
వెన్నుడు చతుర్భుజుండయి విశ్వమెల్లఁ
భాలనము పేయుకొఱకుఁ గృపాకుఁ డగుచు. 124
- ప. తరువాత బ్రహ్మసంకల్పమాత్రమున సకలచరాచరజగమ్ములును స్వర్గపుర్వ పాతా
ళంబులు నావిర్భవించినవి. విరాట్పురుషుని ప్రతిరోమకూపంబునం దొక బ్రహ్మాం
డంబును బ్రతి బ్రహ్మాండంబునందును బ్రహ్మవిష్ణుశివాదినసకలదేవతలును సకల చరా
చరజగమ్ములు నంరారుచుండు; విది కృష్ణకృతవిశ్వసృష్టి క్రమంబిని నారాయణుండు
నారదున కెఱింగించె. 125
- ఉ. అంతట నాందుండు వినయావనతుండయి పల్కె నిట్లు ల
త్యంతముదంబు గాంచితి సుధామధురోక్తుల నీవుచెప్పు వృ
త్తాంతము సర్వముఁ వినుచుఁ దామరపేక్షః కేలుమోడ్చి ప్రా
ర్థింతును దెల్పు మింకఁ బ్రకృతిఁ భజియించెడు మార్గమెట్టిదో ? 126
- ఉ. ఎవ్వరిపూజ నెవ్వ రొనరించిరో తొల్లి ? నకుల్పొనర్చ వా
రెవ్వరి కెవ్వ రేవరము లిచ్చిరో ? వారి ప్రభావ మెట్టిదో
యెవ్వరు వారిపేరు వెలయించిరో ? తెల్పు మనంగ నవ్వచుఁ
బువ్విలుకానితండ్రి మునిముఖ్యునిఁ గాంచి వదించె నీగతిఁ. 127
- చ. ప్రకృతియు నైదురూపముల భావలనంచుఁ దదంతగాఁగ నీ
సకలజగంబులం గలుగు చానలు సుదృఢమంది రించు మౌ
నికులవతంస ; లెల్పితిని నిర్మళితాఖిలపాపజాలముల్
ప్రకటితసర్వమంగళవిభావ్యములుం గద తచ్చరిత్రముల్. 128
- గీ. ప్రకృతి యంశంబువలన సుదృఢముగాంచి
నట్టి గంగాదులచరిత్ర మరయఁ గొలఁది;
రాధచరిత్రము, నటలె డగ్గాచరిత్ర
విస్తృతంబులు గావున వెమకకుంచి. 129
- గీ. మూర్ఖుఁ డేదేవి కరుణాసముద్రమందు, మునిఁగి పండితుఁ డానా ? యేజననిపూజ
కృష్ణనిర్మితమై తొల్లి కీర్తిఁగాంచె, నల సరస్వతిఁ దెల్పెద నయ్య వినుము. 130

ఉ. రాదముఖమ్మనల నడు నరస్సతి బ్రాహ్మణులగుచి లొన్చి రా
దాదపుడైన స్వప్నముఖతామః సమ్మము గాంచుచున్ మనో
జాధిపాద కిగ్గములు యాచరిం గాముల్లెడు నరించె బిం
దారం గలచి యిట్లునెమ నెన్నడు స్వప్నండు చర్చున్వహుడై . 131

ఉ. ఏమి ముఖమ్మ గంపంగలచే నను గాంచునిగా నరించె ? రా
దమదిరాడి పుష్పనిగ దానిసహించు, బాదపట్టు నీ
ప్రేమ సహించితేఁ బరితేమయగా బలసంకురాలు, ఏ
వోయఁగితై చాచి కచ్చుటాచర నేను వసింపఁగావలెన్ . 132

ఉ. ఈ సకలమలచమున కేమిదై నదిగని రాద నా
కానముగా సహించు కృపామనవివమ్మని మంకిపోన్మ నే
నై ననుచున్ బుడిచివెడ నలగనఁ లాదమునేనిచి కచా
దానపు వెంగుము న్ననివి పాదంబులొనరు తెంచుదానవే . 133

ఉ. మారినఁ గూరమంట మహిమప్రచయమ్మని శీలమందు లే
జోనియెత్తిగ నెమ నెమలు మారగొనెగా జామి మన్మనంబు రా
దానినాడిఁ మేగనిది దానకసత్యము నాచరింపుచున్
హనియెనర్తు నామె ? తెలు లాజపర్రాటంబు పీడనేర్చెదన్ ? 134

గీ. కామునందు చోటింబడర్చుటాపుడు, నాల్గుభుజములున్న కల్లనయ్య
నాదు నంకగన్న నారాధకులును నీరే, దగిననులుడు ముమ్మి తరికనయనఁ 135

శా. వైటంబమ్మన కేగి మచ్చుట గుహామాషి నీలో నమా
నారమ్మగలట్టిచే కల్ల దహిమానేశమే స్లేక నిశా
సారస్వేత్తనఁ దామెతో గలసి యానారాయణుం గొల్పు మో
రాకాచంద్రనిభానాః సతము భద్రంబు నిర్దిప్రప్తు . 136

గీ చదువ నారంభమొనరించు నెమయనందు, మామశుద్ధపంచమినాడు మోనివరులు
యజంతనగంధర్వు లధిలనులలు, మానవులు నిన్ను బూజింతు లోనుకాంగి. 137

ప. కవ్వకాళోక్తవిధితక గలచిమందును బుస్తకమునందును మువ్వగంధికను దిన్ని
బోడకోసచారమ్మల నాచరించి నీకవచమ్మను గంతంబునంగాని దడిబుడంబు
నంగాని పరింపుడు భరింపఁగలరవి పత్తి . 138

- ఉ. తా నొనరించెఁ బూజలను దామరసేక్షణకుఁ నను న్నవి
 ద్యానిలయాత్మురాలనుచు నంతట బ్రహ్మమొద బ్బురాయున్
 మానవయక్షరాక్షసులు మానక నల్పుచునున్నవారు పూ
 జానతులన్ సరస్వతికి సర్వజగమ్ముల నందుఁదెల్పినన్. 139
- గీ. దేవ : పావనమైన పూజావిధాన, మెల్ల పాంగంబుగా వచియింపు మన
 వారడున కంత సంతతానందుఁడైన, శ్రీవరుఁడు ప్రేమతోడ వచింపఁదొడఁగె. 140
- సీ. మాఖకుద్దమ్మున మహితపందమినాఁడు , చదువు మొదలైట్టు సమయమందు
 నుదయమ్ముననెలేచి యుచితక్రియ లొనర్చి , యమమర్షణస్నాన మాచరించి
 తొలుదొల్ల గణపతి నలరించి యాపైన , శ్రద్ధాకువై కలశంబు నిల్చి
 పిదప స్వశాఖోక్తవిధిచేతనైనను , దాంత్రికవిధినైనఁ దగమఱింది
- గీ. ఖోడశోపవారమ్ములఁ జొక్కఁజేసి , యమ్మహాదేవి నర్పింపనగు యునింద్ర :
 తక్కి నామెను బూజించు పరమమూర్ధఁ , డైన విద్యచ్చిరోమణియై రహించు. 141
- గీ. పాలు, పెరుగు, లడ్డుకములు, పంచదార
 స్వస్తికము, తెల్లబెల్లము, పాయసంబు,
 చెఱకు పానకమున్, పుతసిక్తమగుచు
 వెలయు యవగోధుమల చూర్ణ పిష్టకములు. 142
- గీ. నారితేళఫలము, నవనీత, మరటిపం, డ్లపుడుకాలమందు నలరు ఫలము,
 లుప్పు నేకు లలరనొప్పు హవిష్యంబు, శ్రీఫలమ్ములు బదరీఫలములు. 143
- గీ. ఆమెకు నివేదనమొనర్చ ననువువడును, స్వచ్ఛమా కుక్లవస్త్రము చందనంబు
 తెల్లపూవులహారము దివ్యభూష, జావళియుఁ దెచ్చి యర్పింపనగు యునింద్ర : 144
- సీ. కలితవీణాపుస్తకలనత్కరాంభోజ : , సరసిజపత్రవికాలనయన :
 మణిమయనవ్యభూషణభూషితశరీర : , శరదించుకోటికాంతిరమణీయ :
 మందస్మితవిలాససుందరాస్యాంబుజ : , అంబుజసంభవాద్యఖిలపేష్ట
 వహ్నికుద్ధాంకుక వాసితతనువల్లి : , మల్లికావర్ణ సమ్మాననీయ :
- గీ. వందనశతంబు లొనరించువాఁడ ననుచు
 ధ్యానమొనరించి మూలమంత్రము బఠించి
 కవచము ధరించి సాష్టాంగ మవనియందుఁ
 బడి ప్రణామమ్ము లొనరింపవలయుఁ జామ్ము. 145

చ. లక్ష్మీమాయాదికంబును, జతుర్థ్యంతమును వహ్నిజాయంతమును నగు 'శ్రీంప్రీం
సంస్వత్యైస్వాహా' యను శ్రీ సరస్వత్యష్టాక్షరీమహామంత్రరాజము కల్పవృక్ష
సమరదై పరించువారలకు సర్వాధీష్టంబుల నొసంగఁజాలు. 146

సీ. జాహ్నువి యొడ్డునఁ జలించితిన్ దీని , వాల్మీరీచేతఁ బూర్వము మురీంద్రః
పుష్కరంబున సౌంపుణ్యపర్వమునందు , శుక్రండు భృగుమౌనిఁజూచి నేర్చెఁ
జంద్రపర్వమ్మున జలజాతగర్భున , తెలమిమై మారీచుఁ డిది యొసంగె
బదరీరాశ్రమమున మదిపుట్టి భృగుమౌని , కిది జలేజాసనుఁ డెలమి నొసంగెఁ

గీ. గలశవాణిసన్నిధి సలరి యాస్తి , రాభ్యున కల జరత్కారుఁ డానతిచ్చెః
ఋశ్యశృంగున కొనఁగినాఁ డిది సువర్ణ , పర్వతాగ్రంబునందు విభాండకుండు.

కా. గౌరీధర్త కదాదగౌతములకున్ గావించె బోధన్ గృహ
పారీణుండయి యాజ్ఞపల్క్యునకు సప్తాశ్వండు కాశ్వాసున్
జేరంజీరి పచించె, సర్వవిధు వాసింగొల్చి యార్జించె నా
వారద్యాజుడు కాకటాయనునితోఁ బాతాళలోకమ్మునఁ. 148

ఉ. నాలుగులక్షసార్లు మననంబొసరించిన మంత్రసిద్ధిగాఁ
జాలును, సిద్ధియౌ నరుఁడు కారద సత్కరుజార్చ్యపక్షికిన్
బాలయి దేవతాగురునిరాతి పికారుఁడై యెలర్చు దీ
కాలులు పండితోత్తము లజస్రము వానికి బోయిలింపఁగఁ. 149

గీ. జగములన్నియు సృష్టించు జలజభవుఁడు, గంధమాదనవర్వతాగ్రమ్మునందు
నానతిచ్చెను భృగువున కఖిలలోక, జయవిధాయక మీ కవచమును వత్స. 150

చ. బ్రహ్మవిదగ్రమ్ముఁడును సర్వజనకుండును సర్వహుజికుండును నగు బ్రహ్మం
గాంచి భృగుమౌని విశ్వజయప్రాపకంబగు సరస్వతీకవచంబును నాకుదెల్పవే యని
ప్రార్థించినంత నా దేవత్యేఘః దాశని కిట్లు వచింపఁబొడంగె సావధానుఁడవై
యొలింపుము. 151

గీ. నాకు గోలోకమందు బృందావనమునఁ, దెచ్చె రాధావిభుండు హృదీధియందుఁ
గరుజ మొలకెత్త క్రుతిసారకలితమైన, కవచమును వత్స! యిది సర్వకామదంబు.

సీ. వాల్మీకి కవిలోకనవజోద్యవుండయ్యె , స్వామింబువుండు యశమ్ముఁగాంచె
సురగురుండయ్యె భాస్వరుఁడై బృహస్పతి , శుక్రండు దైత్యసంస్తుతుల పడనె

కాత్యాయనుడు స్వయంకలితదక్షతఁ గాంచె , బ్రతిభవహించె బాశరుండు
సర్వజగజ్జయనహితుఁడయ్యె యయాతి , సంవర్తుఁడు మహాత్త సంతరించె

గీ. గౌతమకణాదయాజ్ఞవల్క్యప్రభృతులు , పాణినియు గ్రంథకర్తలై ప్రథితలైరి
ఆ స్త్రీకవసన్మముఖమౌను లఖిలరాజ , నేనితులు నైరి కవచసంభాసమున. 153

ఉ. వేదవిభాగమున సలిపి విశ్వజనాభ్యుదయమ్ముకోస ము

స్తాదశసత్పురాణములు జక్కనితైలి రచింపఁగల్గె నా
మోదముతోడ వీకవచమున్ బరియించి ధరించెఁ గాన సా
జెదవతీర్జకృష్ణుఁడగు సాత్త్వవలేయుండు మౌనిచంద్రమా.

154

వ. ఈ కవచంబునకుఁ బ్రజాపతి ఋషిః బృహతి ఛందముః శారద యధిదేవత. సర్వ
తత్వవిజ్ఞాన సర్వార్థసాధనకవితాసామర్థ్యంబులు వినియోగము. 'శ్రీంప్రీంసరస్వ
త్యైస్వాహా శిరోమేపాతుసర్వదా' లక్ష్మీమాయాబీజాన్వితయగు చతుర్థ్యంతసర
స్వతి వహ్నిజాయం గూడి నాశిరస్సును సతతంబు రక్షించుఁగాక ; 'శ్రీంవాగ్దేవతా
యైస్వాహా ఫాలంమేసర్వదావతు' లక్ష్మీబీజాన్వితయగు చతుర్థ్యంతవాగ్దేవత
యగ్నిదారం గూడి నా ఫాలము రక్షించుఁగాక ; 'ఓంప్రీంసరస్వత్యైస్వాహేతి
శ్రోత్రేపాతునిరంతరమ్' ప్రణవంబును మాయాబీజంబును జతుర్థ్యంతసరస్వతియు
ననలు నారిం గూడి నాశ్రోత్రంబుల నిరంతరము రక్షించుఁగాక ; 'ఓంశ్రీంప్రీం
భగవత్త్యై సరస్వత్యైస్వాహానేత్రయుగ్మం సదావతు' ప్రణవమును లక్ష్మీమాయా
బీజములాదింగల చతుర్థ్యంతభగవతీ సరస్వతీవదంబులు కృణానునర్చింగూడి
నా కనుదోయి రక్షించుఁగాక ; 'ఐంప్రీంవాగ్వాదిన్యైస్వాహానాసాంమేసర్వదావతు'
బిందుయుక్త ప్రథమవక్రతమంబును మాయాబీజంబును జతుర్థ్యంతవాగ్వాదినియు
స్వాహాదేవింగూడి నానాసిక రక్షించుఁగాక ; 'ఓంప్రీంవిద్యాదిష్టాత్పదేన్యైస్వాహా
చోష్ఠం సదావతు' ప్రణవంబును మాయాబీజంబును జతుర్థ్యంతవిద్యాదిష్టాత్ప
దేవియు వైశ్వానరతరుణిం గూడి నాయోష్ఠంబు రక్షించుఁగాక ; 'ఓంశ్రీంప్రీం
బ్రాహ్మైస్వాహేతిదంతపంక్తింసదావతు' ప్రణవంబును లక్ష్మీమాయాబీజమ్ములును
జతుర్థ్యంత బ్రాహ్మీవదంబు ననలునారింగూడి నాదంతపంక్తిని రక్షించుఁగాక ;
'ఐమిత్యేకాక్షరోమంత్రోమమకంతంసదావతు' ప్రథమవక్రతమంబును బిందుసంయు
తంబునగు నేకాక్షరమంత్రము నాకంతమును సర్వదా రక్షించుఁగాక ; 'ఓంశ్రీంప్రీం
పాతుమేగ్రీవాంస్కన్ధౌమేశ్రీగదావతు' ప్రణవమును లక్ష్మీమాయాబీజంబులు నా
గ్రీవమును లక్ష్మీబీజము నాభుజమ్ముల నెల్లప్పుడు రక్షించుఁగాక ; 'ఓంప్రీంవిద్యా

దిష్టాత్మదేవై స్వస్వాహా వక్షస్పదావతు' ప్రణవంబును మాయాబీజంబును జతుర్థ్యంత
 విద్యాదిష్టాత్మదేవీపదంబును వసలుగృహిణిం గలసి నావక్షమ్మును రక్షించుఁగాక :
 'ఓంహ్రీంవిద్యాస్వరూపాయైస్వాహా' మేసాతునాథితామ్' ప్రణవమాయాబీజసహిత
 యగు చతుర్థ్యంత విద్యాస్వరూప యగ్నివత్నిం గూడి నానాథిని రక్షించుఁగాక :
 'ఓంహ్రీంక్షీం వాద్యైస్వాహాతిమమహస్తాసదావతు' ప్రణవమును మాయాబీజమ్మును
 క్షీంకారమును జతుర్థ్యంతవాణీపదంబును పీఠిహోత్రాంగసంగూడి నాహస్తంబుల
 రక్షించుఁగాక : 'ఓంసర్వవర్ణాత్మిరాయైస్వాహాపాదియుగ్మం సదావతు' ప్రణవసహిత
 యగు చతుర్థ్యంతసర్వవర్ణాత్మిత శిథిలంద్రముఖింగూడి నాపాదంబుల నెల్లపుడు
 రక్షించుఁగాక : 'ఓంవాగదిష్టాత్మదేవై స్వస్వాహాస్వంసదావతు' ప్రణవమును జతు
 ర్థ్యంతవాగదిష్టాత్మ దేవీపదంబును పీఠిహోత్రతరుణింగూడి సర్వమును సర్వదా
 రక్షించుఁగాక : 'ఓంసర్వవింశతవాసినై స్వస్వాహా' ప్రాచ్యాంసదావతు' ప్రణవంబును
 జతుర్థ్యంతసర్వరంభవసినియు వాచరుని పూవుబోడింగూడి తూర్పున నన్ను
 రక్షించుఁగాక : 'ఓంసర్వజిహ్వగ్రవాసినై స్వస్వాహాగ్నిదిశిరక్షతు' ప్రణవంబును సర్వ
 జిహ్వగ్రవాసినియు వైశ్వానరతరుణింగూడి యాగ్నేయంబున నన్ను రక్షించుఁగాక :
 'ఓంహ్రీంశ్రీంక్షీంసర్వస్వత్రై లుదజననై స్వ స్వాహాసతతం మస్త్రరాజోయం దక్షిణే
 మాంసదావతు' ప్రణవంబును మాయాబిజీబీజంబులును క్షీంకారంబును జతుర్థ్యంత
 సర్వస్థి లుదజననీపదంబులును నగ్నితరుణింగూడిన మంత్రరాజంబు సర్వదా
 నన్ను దక్షిణంబున రక్షించుఁగాక : 'ఐంహ్రీంశ్రీం త్ర్యక్షరోమంత్రోనైర్పితౄణాం
 సర్వదావతు' విందుపూర్వకప్రథమవక్రతమంబును మాయాబిజీబీజమ్ములునుంగల
 త్ర్యక్షరమంత్రరాజము నైర్పితౄణాంబు నన్ను సర్వదా రక్షించుఁగాక : 'ఓంఐం
 జిహ్వగ్రవాసినై స్వస్వాహా మాం వారుణోవతు' ప్రణవంబును విందుపూర్వకవక్రత
 మంబును జతుర్థ్యంతజిహ్వగ్రవాసినీపదంబును వైశ్వానరతరుణింగూడి నన్ను
 వారుణమ్మున రక్షించుఁగాక : 'ఓంసర్వామ్నికాయైస్వాహావాయవ్యేమాంసదావతు'
 ప్రణవసహితయగు చతుర్థ్యంతసర్వాంబిక వహ్నివత్నిం గూడి నన్ను వాయవ్య
 మ్మున రక్షించుఁగాక : 'ఓం ఐంశ్రీక్షీం గద్యవాసినై స్వస్వాహామాముత్తరేవతు'
 ప్రణవమును విందుసహిత ప్రథమవక్రతమంబును లక్ష్మీబీజంబును క్షీంకారమును
 జతుర్థ్యంతగద్యవాసినియు శిథితరుణింగూడి నన్నుత్తరంబున రక్షించుఁగాక : 'ఐం
 సర్వకాత్రవాసినై స్వ స్వాహాకాన్యాం సదావతు' విందుసంయుతప్రథమవక్రతమంబును
 జతుర్థ్యంత సర్వకాత్రవాసినీపదంబును వైశ్వానరగోపానిం గలసి నన్నీకాన్యంబున

రక్షించుఁగాక: 'ఓంహ్రీం సర్వపూజితాయైస్వాహాదోర్వం సదావతు' ప్రణవమాయా
 బీజసహితయగు చతుర్థ్యంత సర్వపూజిత కృతానుతరుణింగలసి సన్నుర్వమున
 రక్షించుఁగాక: 'హ్రీంపుస్తకవానిన్వైస్వాహాఽధోమాంసదావతు' మాయాబీజ సహిత
 యగు చతుర్థ్యంతపుస్తకవానిని ధనంజయగేహినిం గలసి నన్నధోలోకంబు
 రక్షించుఁగాక: 'ఓంగ్రంథబీజస్వరూపాయైస్వాహామాం సర్వతోవతు' ప్రణవసహిత
 యగు చతుర్థ్యంతగ్రంథబీజ స్వరూపస్వాహాదేవింగూడి నన్నఖిలదిక్కుల
 రక్షించుఁగాక.

155

గీ. "విశ్వజయ" మను పేరున వెలయునట్టి, కవచమిద్ది జగజ్జయకారకంబు
 వసనచందనభూషణస్తతతు లౌనఁగి, గురుని బూజించి దీనిఁ గైకొనఁగపలయు.

చ. స్థిరతరభక్తి యుక్తుఁడయి సిద్ధివహింపఁగఁ బూర్ణమోదభా
 స్వరుఁడయి యైచులక్షల జపం బొనరింపఁగఁ జెల్లు, దానిచే
 నురుతరబుద్ధివైభవము నుత్తమకీర్తి కవిత్వరాజ్యవి
 మ్పరణము సర్వలోకజయశోభనముల్ పుటియించు నారదా.

157

గీ. కణ్వశాఖోక్తమైనట్టి కవచ మిద్ది, మున్ను యాజ్ఞవల్క్యుండు ప్రమోద మలర
 పతనసల్పిన స్తోత్రంపు పక్కి యెల్ల, వినుము వచియింతు నమములు వెడలిపోవు.

స ర స్వ తీ స్తో త్ర ము.

గీ. యాజ్ఞవల్క్యుండు గురుశాపహతనిజేసి, చదువునకు నంకరాయంబు సంభవించ
 నేడ్పుచుం బోయెఁ దొల్లి దినేశలోక, మున కహస్కరుఁ డనుకంపఁబూనుననుదు.

ఉ. వచ్చిన యాజ్ఞవల్క్యు ననివారితనత్కృప నాదరించి యు
 ద్యచ్ఛరితుండు సాంగముగ నాతనిచేఁ జదివించె వేదముల్
 "హెచ్చినభక్తితోడ నుతియింపుము శారద నక్కతాన నీ
 మచ్చ లడంగిపోయి జనమాన్యుఁడవా" దని తెల్పి యంతటన్.

160

గీ. కనుమొఱంగిన సూర్యున కనఘమతికి
 వందనశతంబు లొనరించి దెందమందు,
 స్నానమొనరించి కుచియయి శారదాంబ
 నతఁడు నుతియించె నమ్రోత్తమాంగుఁడగుచు.

161

- క. గురుశాపంబున సంస్కృతి, విరహితుడను దుఃఖితుండ విద్యాలేశ
స్ఫురణ మెఱుంగని దీనుడఁ, గరుణింపుము తల్లి : దీనకల్పకవల్లి : 162
- ఉ. ఇమ్మ : యదీతవిస్ఫురణ, మిమ్మ : సుశిష్యవయస్రబోధనా
ర్థమ్ముగ గ్రంథకర్తృ రుశలత్వము, నిమ్మ : సభాంతరాశమం
దమ్మ : విచారసుక్షమమహాప్రతిభావరణంబు, నిమ్మ : శా
పమ్మును గ్రమ్మరింపును : కృపాజని వందురు నిన్ను శారదా : 163
- సీ. పండము నీకు విద్యాదినయంత్రిణి : , అంజలి నీకు బ్రహ్మస్వరూప :
విసతి నీకు విసర్గబిందుమాత్రానేత్ర : , తైమోద్భు నీకు వ్యాఖ్యాస్వరూప :
శరణు నీకు సమస్తశాస్త్రాదివాసిని : , అవసతి నీకు సంఖ్యాస్వరూప :
జోహారు నీకు : విస్ఫూర్ణత్పరాజ్యోతి : , సతులు నీకు సనాతనస్వరూప :
గీ. పందసంబులు నీకుఁ గావ్యప్రపంచ , సంతతజ్ఞానరూపిణి : సర్వశేష్య :
భక్తజనమానిసప్రతిభాప్రదాత్రి : , అమ్మ : శారద : నీకు సాష్టాంగసతులు : 164
- మ. మనుఁడై సత్తీ సపత్కుమారుఁడు జగత్కల్యాణమంగూర్పు ధీ
దనమున్ గోంగ బ్రహ్మమూతుఁడయి సిద్ధాంతమొసర్పంగఁ జా
లవిచోఁ గృష్ణుఁడువచ్చి నీపదములన్ బ్రార్థింపు మీపండుఁ దె
ల్పిన యాతం దటుచేసె నీవును మహావిద్యన్ బ్రసాదించవే. 165
- ఉ. అంతములేని జ్ఞానము వనంతుని వేదెను భూమి మున్ను సి
ద్ధాంత మొసర్ప మూతుఁడయి తద్దయఁ గళ్యపునజ్జఁజేసి నిన్
స్వాంతమునన్ దలంచిన యనంతర మేకద : త్వత్ప్రసాదమా
ద్యంతము దెల్పె భారుణికి సమ్మహితాత్మరుఁడో సంస్కృతి : 166
- ఉ నీ కరుణాకటాక్షమును నిర్మలభక్తి భజించికాదె వా
ర్మికి కపింద్రుఁడయ్యె : సనిమిత్రభవత్కరుణారసంబు న
స్తోతముగా లభించెను ద్రికుద్రిగఁ బుష్కరమందు పందయేం
ద్లాఁకలి దప్పి లేక విను సర్పయొసర్పిన వ్యాసమౌనికిన్. 167
- చ. వినుఁ గడుఁజామయిన్ గొలుపనేర్చి శివుం దొనరింపఁజాలె నిం
ద్రునకును దత్వబోధ, తమితో సుంనేతకు వేయియేండ్లు వి
న్ననయము గొల్పియేకద బృహస్పతి చెప్పెను శబ్దశాస్త్ర మో
జనని : నిమిన్ మదిన్ గొలువఁజాలిన సత్పథ మేర్పఱింపుచున్. 168

- మ. మతిమన్మథ్యులకెల్ల మూలమవు నీ మాన్యాంఘ్రివద్యమ్ము లం
చితభక్తిన్ గొనియాడనట్టి నరు నీక్షింపంగలే మమ్మరో :
చతురాస్యండును బంధవక్త్రుడు సహస్రాస్యండు నైనఁననిన్
స్తుతులఁ దన్నఁగనేరః రేనెఱుల నేర్తున్ దేవి : యేకాస్యఁడఁ. 169
- గీ. అనుచుఁ గనులనీరోడ్చు నమ్ముచివతంసు, నెదుట నిల్చి సరిస్వతి యింకఁమీఁద
సుకవివై సద్యఃకమ్మును జూరగొందు, వని వచింపుచు వైకుంఠముఁకుఁ జేరె. 170
- గీ. ఈ మహాస్తోత్రముఁ బఠించునెడలఁ గల్గు, కారదాదేవిసత్కర్మపాసాండ్రవృష్టి
జడున కొకయేఁటినాఁటికి జ్ఞానమబ్బుఁ, బండితుండుఁ గవీంద్రుడై ప్రతిభఁగంచు.

లక్ష్మీ గంగా సరస్వతులకు జన్మప్రాప్తి.

- క. వైకుంఠంబున వాణి ర, మాకాంతుని యోగమున మందాకినిచేఁ
గైకొని శాపమ్మును సరి, దాకారత భరతవర్ష మందుండెఁ గళన్. 172
- క. పుణ్యస్వరూప పుణ్యద, పుణ్యాధిక సేవ్యమాన మునిరాజతపో
గణ్యఫలభూత పాపా, రణ్యజ్వలదగ్నియగుచు రాజిలుచుండున్. 173
- క. అనదిలో మునుకలుగొని, మేనువిడిచినట్టిజనుల మిక్కిలిదోసఁగుల్
బోనడఁచి విష్ణుసభఁ గృప, చే నుండఁగఁజేయు శౌరి చిరకాలంబున్. 174
- క. చాతుర్యాన్యంఁ బూర్ణిమాతిథి గ్రహేబ్బుండ్రోపరాగవ్యతి
పాతాంగారకవాసరంబులను బర్వంబందు నెవ్వఁడు ను
స్నాతుండోను సరస్వతీనదిని విన్నాఁజంబుగా వాఁడు వి
భ్యాతింగాంచి దరిత్రియందు, సురలోకం బొందు నావీమృతఁ. 175
- క. శ్రీ సారస్వతమను వొక, మానం బట జవముసేయు మనుజుఁడు మూర్ధా
గ్రేసరుఁ డయినను సత్కవి, తానంపదగలిగి పొలుచు ధాత్రిని బేర్చిన్. 176
- క. అనిశం బానదీవారిని, మునుకాడిన నరుఁడు పురుషమఖ్యుండు పున
ర్జనిహీనుండును వైకుం, తనివాసుం డగునుజు మృనారతము మునీ, 177
- క. సాంబు కామదమునగు, భారతి గుణకీర్తనంబు పఠించితి నో
నారద : యింక నేకథ వినఁ, గోరిక మదిఁగలదో తెలియఁ గోరెద ననుడున్. 178
- క. మనసిజజనకుని పల్కులు, విని శాపాయుడవరుండు వీణాముని నె
మ్మనమునఁ గల యనుమానము, వినిపింపఁగడంగె నిండువేడుకతోడన్. 179

- ఉ. సౌరతరంగిణీకలహశాపవరంబున స్వాంశచేత నా
భారతి యట్లు లీలిరతవర్షమునందుఁ దరంగిణీకుభా
కారముఁ బూని లోదుల యఘంబులు పొలుంగఁబోలు వృత్త మెం
తే రమణీయమయ్యెనుగదే పనిపింపఁగదే దయామతిన్. 180
- క. శ్రుతిసారశ్రవణంబునఁ, గుతుకం దెవఁ బొదలెఁ దృప్తి బదురదు సుకథా
మృతమందుఁ దలఁప శ్రేయ, స్థితి నెవ్వందేని తృప్తిఁజెందునె దరదీన్. 181
- ఉ. ఆరయఁ బూజనీయ యగునట్టి విధాత్మనిఁ రాణి తెట్లు భా
గీరది కాపమీయఁగదఁగెనా కుభపుణ్యవిదాత్రి సాత్వికా
కార తలంపఁ దత్కలహకాండమున్ విన వేడ్కయయ్యెడున్
చాచుపురాదుల్లభము నత్కథకావ నెఱుంగఁబల్కుమీ. 182
- వ. అనపుడు నారాయణుం దీట్లనియె. 183
- ఉ. ఏకత విన్నమాత్ర నశియించును దోసములెల్లఁ బున్నెమున్
చేతులు నట్టి యీ రథమ జెప్పెద నన్మతి నాలకింపు; ర
త్నారకకాయకి న్ముప్పురు దారలు భర్గవి, పల్కునాతి. మం
దాకిని నాఁగ నాహరియుఁ దన్మను మువ్వర పొక్కపేర్చిచేన్. 184
- క. అన్నెలఁతలు మువ్వరు హరి, నన్నిది సేవించు రెల్లసమయములందున్
వెన్నుని పదనం బొకతటి, మన్నేలు గనెన్ సకామ స్మితపదనయునై. 185
- ఉ. అ సమయంబునందు జలజాఘ్నేడు గంగమొగంబుగాంచి సం
తోసముతోడ నవ్వె; నది తోయజగేహిని మేకొనెన్; మదికా
రోసముఁబూనె భారతి కనుంగొవి; భర్గవి బోధజేసినకా
వీసమునేని పైఁప రెదఁ బేరిచె వీసును పారెసారెకుకా. 186
- ద. అరుణవిలోచనాంతయు మహాబలభావనయు మృహాద్యుహ
స్ఫురదరుణాధరాధరయు సూనశీలీముఖపాతయంతనా
భరిపరిపింపితాంగియయి నల్లకుఁ గన్గొవి పుల్కాపుల్కానకా
గరుణము నెమ్మదిం గదురఁగాఁ బలికెం బయి కీముఁజూపుచున్. 187
- క. దర్శిష్టవరిష్ఠుంతుం, బేర్చి సమాసఁబు గలుగుఁ బ్రేయసులందుకా
దుర్బతి కిది వివరీతవు. ధర్మంబుని యెఱుంగవలయుఁ ధర్మజ్ఞు నిదీ. 188

- గీ. గంగపై నీకుఁగల కూర్మిఁ గాంచికూడ, లచ్చి పైరించు టరయ నాలలనగూడ
నట్టి నీకూరిమికి పాత్రమగుట ధ్రువము, నేనె మూగురిలోఁ గడు హీన నైతి. 189
- చ. పతి తనకాంతలందు నమభావమునం జరియించెనే జగ
ద్వితుఁడగు నట్లుగాక నయమేది చరించిన యంత లోకగ
ర్హితుఁడగు సత్వరూపుఁడని యెల్లరు నిన్నునుతించు పెంతయుఁ
జతురత లేమి నీమనసుజూడ నెఱుంగమిఁగాదె యచ్చుతా : 190
- క. నిమిషంబైనను దుర్బగ, త మనంగా నాకు నాన దవులదు; నేఁ బ్రా
ణములను విడచెద. పతి నె, య్యములేని లతాంగి బ్రతుకనగునే జగతిన్. 191
- క. అవి యిట్లు దీర్ఘకోపం, బునఁ బల్కుచు నున్న పల్కాబోటిం గని నె
మ్మనమున యోచించి వెనం, జనియెన్ సభనుండి వెలికి శౌరి కడంకన్. 192
- క. నారాయణుండు చనఁగా, నార క్తవిలోచనాంతయై విర్భయతఁ
భారతి గంగను జెవులకు, పారుష్యము దోచ నిట్లు పలికెన్ బెలుచన్. 193
- క. ఓసి గయోఃః కడువి, శ్వాసము నాయంద కూర్చు పల్లభుఁ డనుచున్
నీసౌభాగ్యము దెలియం, జేసెడు విభుతావలేపచేష్టల గంగా. 194
- క. నానను బానక వాగెద, నీ నలినోదరునిచెంత విప్పుడ నీదొ
మానంబుఁ గూలఁజేసెద, మానాధుఁడుగాఁడె : శౌరి మగఁడే నీకున్. 195
- గీ. ఇమ్మెయి నీనున గంగా, ధమ్మిల్లము వట్టి తివియఁదలఁచెడు పల్కం
గొమ్మకు నడ్డముచని రమ, సమ్మతిఁ గావించె నయము నల్పచు నంతన్. 196
- ఉ. కోపము తెంపు కన్నుగవకుం బొడమంగ విరించి బోటి వే
శాపమొనంగె నిట్లు జలజాతనికేతన కుర్విభూనదీ
రూపము లాక్రమించు మిఁక రూపము గర్వమటంచు నంతఁ దా
నేపలుకున్వచింప దొకయింతయుఁ దద్విసరీత మెంచుచుఁ. 197
- క. కోపముఁబూనదు క్రమ్మఱ, శాపమ్మునొసంగఁబోదు జలజజ వాణిం
జేవట్టి భూజముంబలె, ద్వీపినిబలె పెల్లుగ దురపిల్లచు నుండెఁ. 198
- క. కోపప్రస్ఫురితాధర, యై పలుకక మిన్నకున్న నంబుజనిలయన్
రూపించి పలికె నమర, ద్వీపిని శశ్వద్రుషాప్రదీపితయగుచున్. 199
- క. ఈలలన యేమిచేయఁగఁ, జాలును నను విడుము దీని చల మడఁచెద దు
శ్శీలయ నంతకమును వా, చాలయునగు రమణి చెడుఁ బ్రశంసలకెడమై. 200

- క. ఆదరము పెద్ద పలుకుం, బైదలికిం గరిహమందుఁ, బరికింపఁగ నా
తోఁ దడయనేల యిపుడే, వాదం బొనరించుగాఁత బలముకొలందికా. 201
- క. ఈ దుర్మతి తనక క్రియు, నాదార్ద్యము మీ కిపుడ గసంజేయంగా
లోఁదలంచి యున్న దింకను, మాదృఢతానంతవిక్రమంబులు గనుఁచీ. 202
- చ. అవి వచియించి గంగ జలజాలయఁ గల్గొని “నీకు కావ మి
చ్చిన పలుకుంబడంతుకకుఁ జెచ్చెఱు తై పలిసిస్వరూప మి
ష్టినరునుగాత : కల్మషజనామనిశేతనబూతలంబునం
దనికనివాసియో” నని దురింతముగా శపియించె భారతిన్ 203
- క. అకావము విని రోషా, వేళంబునఁ బల్కువెలఁది విభుదతటినికన్
దా కావమిచ్చె “దరణి ని, వేళ మమప్రాప్తి సంతపించు” నటంచున్. 204
- క. అచ్చువుబొలఁతి కావం, విచ్చిన యవ్వేళ భార్గవీశ్వరుఁడటకున్
విచ్చేసెఁ జతుర్భుజులును, నచ్చరితులు పార్షదులు ననన్మృతిఁ గొలువన్. 205
- క. అరుదెంచి సుస్వతిఁ దన, కరములతో నెత్తి చక్రకరుఁడు రహిం బే
రురమున ధరియించి పురా, చరితము బోధించెఁ బ్రితినతులు ముపురకున్. 206
- క. కాంత రిటు కావకలహై, కాంతముఁగావించి యెదలఁ గడు దురపిఁగా
సంతకపామయమగు వృ. త్రాంతం బిటు లానతిచ్చె దమజారి వెనన్. 207
- ఉ. పారనగేహ : వాసియె విచారము బాస : నయోనిజాతవై
దారుణిలో వృషధ్వజసుతామణి బాదువు బొమ్ము తన్నుపా
గరముఁ గూర్చి; దాతకృప గౌరవమొప్పుఁగ శంఖచూడబ్బం
దారకవైరిముఖ్యునకు దారవుకాఁగల వీపు భార్గవీ. 208
- క. అవల దైవవళంబున, వే పృథ్వీత్వంబు సంపించును విదవన్
దేవేరిది నాకొడు ను, మీ పచియించితిని సంకయింపకు మింకకా. 209
- క. త్రైలోక్యపాపనీకర, చాలోలంబైన తురిసియన రాజిలుమీ
జాలముపేయరు మీఁకఁ బొ, న్మాఱి లలనఁ పరిత్వరూప మందుము కళచేన్. 210
- క. భారతి కావవళంబున, భారతవర్షంబునందుఁ బద్మావతినాఁ
దేరు ధరింపుము వేగ న, దీరూపముఁ దాల్చుమీ చుదిం గనలకుమీ. 211
- చ. అని తులుంగట మెరింగుచున్న గంగం గవి వీవును భారతికావంబున దారుణీజన
పాపాపవోదనమునకై తగిరథతపోవీతవై చాత్రికిం జని భాగీంధీనామం బవధరించి

- నాయనతిని మదంశనంజాతుండైన సముద్రునకును గుణసముద్రుండైన శంతను
నకును భార్యవైయుండు మవి యానతిచ్చి భారతిఁ గని యిట్లనియె. 212
- క. ఏరాండ్రతోడ సారెకుఁ, బోరానరించిన పలంబుఁ బొందుము చనుమీ
భారతమునకుం బ్రహ్మ, గారంబున నలువచెలివి కాఁగలవు నుమీ. 213
- క. గంగానతిచేఁ గలిగెను, భంగం బా గంగ కూలిపదముం గను నా
చెంగట నుండును భార్గవి, సంగతితోఁ గ్రోధరహిత శాంతయు నగుటన్. 214
- క. ఈచాన సుశీలయు ధ, ర్మాచారయు సత్వరూపయు నాయెడ స
ద్రీచీనభక్తి సలుపుట, నాచెంగట నుండుఁ గాత నయమున సతమున్. 215
- క. ఈతన్వి యశమున నీ, జ్యేతలమునఁ బుట్టి సతులు సాధులు ధర్మో
పేతాచారలు శాంతి, ష్యాతలునై పూజనీయలై యుండురిలన్. 216
- క. మువ్వరునెలఁతలు, భృత్యులు, మువ్వరు బాంధవులు ముపురుఁ, బొల్పు నతనికిన్
మవ్వపురుషము దొఱంగును, రవ్వయు వాటిల్లు సుగుణరహితుండు నగున్. 217
- క. పైదలులు ముపురు గలసిన, మోదము రూపమును భేదమును నగు నకుడా
పాదనము గల్గు నిక్కము, వేదవిరుద్ధంబు సేయు వేయేలయిఁకన్. 218
- గీ. ఎతని గృహసీమ బామ పుంగతిని బరఁగు, సతివశంబున నెవ్వఁడు బ్రతుకఁదివురు
నతని జన్మంబు వ్యర్థతాస్థితిని దనరు, నతులమై సంఘటిల్లు దుర్దశలపెల్లు. 219
- ఉ. తామన మోర్వలేమి యన్యతలంబును రాగతనంబు గల్గు నా
కామిని యబ్బెనేని కడకం జనుబొప్పును వాఁడు గాన, క
చో మధురంపుఁబండ్లు పరిశుద్ధజలంబు తలంబు లబ్బెడున్
గీములలో లభింప విలు కీడగుఁ గూడును లగ్గు కానలో. 220
- ఉ. మేలగు హింస్రజంతునుసమీపనికేతనుడొట, యెంతయున్
మేలగుఁ జిచ్చుఁజొచ్చుటయ, మేకొని దుర్ముఖియైన కాంతతోఁ
గాలముఁ బుచ్చుకంచెను; సుఖంబులు హేరహలాహలజ్వల
జ్వాలలు తన్ముఖార్చులవి చావున తెక్కుడు సౌక్యజేనెడున్. 221
- గీ. మత్తకాళినీత్రాసితమానసుండు, నిత్యమును జేయు కృత్యముల నిష్ఫలములు
కీర్తిదొఱుగును బరఁగు దుష్కిర్తి పెల్లు, నైహికాముష్మికములు యఃఖావహములు.
- గీ. తరుణి పెరువైన మనుజుఁ దీధరణిలోనఁ, బరఁగు నిందల పందయై నరకమొందు
విట్లు సౌఖ్యంబు కీర్తి లేనట్టివాఁడు, బ్రతితనేనియుఁ జచ్చినగతి న యుండు. 223

క. పలువుర సపతుల కొకచో, నిలువంగఁ గూడ దట్లు నిలిచిన యశమా
నిలువదు; పలువురు చెలువలు, గలిగిన కీ, చొక్కరమచి గల్గిన లగ్నో. 224

క. పొమ్మిక గంగా : కర్వుప, చమ్మున కీపల్కనాతి తాఁజను విధిగే
హమ్మున కీరమ నా నిల, యమ్మున వనియించు మంజులాలయ యగుటన్. 225

క. పతిరత మనుపర్తినియును, సతతంబు నుశీలయు నగు చాన గలుగువాఁ
డతులనుఘంతుఁడును న, ధృతిపాత్రుల డౌను ధర్మకత్పరుఁడు నగున్. 226

గీ. ఎవని యిల్లాలు పతిరత యపుచునుండు
ముక్తుఁడును భువి సౌఖ్యసంయుక్తుఁ డతఁడు
ఎవని యర్థాంగి దుశ్శీల యపుచునుండు
పాపి దుఃఖియు జీవచ్ఛవం బతఁడు. 227

ఉ. ఇట్లని మిన్నటుండెఁ గమలేశ్వరుఁ; డంగన చొక్కపెట్టఁ జ
న్నట్టుల బాష్పముల్ దొరఁగి లాల్వలు గట్ట పరిస్పరంబును
నిట్లు కవుంగిలించుకొని మిన్నద్రువన్ వెసనేడ్చి; రంతవా
రెట్లు నహింతు రట్టి జగదీశ్వరు కాశ్వతిపప్రలంబము. 228

ఉ. కన్నులనీరు కాల్యలయి ర్రిప్పుఁ జలన్నిజగాత్రవల్లులై
మిన్నుదొంగి పైఁబడిన మేరను జెయ్యలు దక్కియుండి యా
యమ్ములు దేలి కొంతకు భయస్థితి గడ్గడభిన్నరంతలై
నిన్నపమాచరించి రిటు వెన్నుచితోడఁ గ్రమద్రుచుంబుసన్. 229

దు. “అకటా : యెట్లుభరింతు నాజననోద్యంబైన నీకాప : మీ
వె కటాక్షింపుము కాపమోక్షణకథాభివ్యక్తిఁ గాదేని నీ
నికటాక్షితలపండు యోగకలనం దేహంబు చాలింతుఁ బూ
నిక పాఁశందగుఁగాక పీఠకెడి చన్నే నీ కుపేక్షింపగన్.” 230

వ. నంవృతి యెట్లు పదియంప గంగ యెట్లను, 231

దు. “నను నిర్దోష నిటుల్ త్యజింపఁదగునే వాతా : భవత్త్వత్తనై
చునఁగఁజాలుదునే : తలంపు మిటు లాత్మప్రయస్కాగము
పనితనా జంపిన దోసమున్ నుగతికా బాపుంగదా : లోకనా
భువనైకా; నిరయంబు; జేర్చు చెడుగుణా ద్రోపర్ ప్రయంబాయెనే.” 232

- ఉ. అంతట లక్ష్మీ నాథుఁ గని యంజలివట్టి “మహాత్మః నీకిటుల్
పంతముఁబ్రాసఁగాఁ దగునె ? పల్కునెంతయు గంగయున్ రుషా
క్రాంతలు నిందలాడుకొనఁగా నలవారల జాలిమైఁ గటా
క్షింతురుగాక, తాల్చి విడఁజెల్లునె : నీకు దయాపయోనిధీ : 233
- క. తెలిసీతెలియక కాంతలు, నలిపెడు కర్ణములు తెలిసి పైఁచుటకగు భ
ర్తల కట్టుగాన నీయీ, చెలువల నెటులైనఁ గావఁజెల్లును నీకున్. 234
- చ. పెరివిడి నన్నుఁ బంపు మిఁకఁ జెచ్చెర భూమి జినింప నేగఁగా
వలె, నట నెంతకాలము నివాసమొనర్తునొ ? నాజలమ్ములన్
గలిపిన పాపముల్ నయిచి క్రమ్ముట నెప్పు భవత్పదాంబుజ
మ్ములు గోఁవంగవత్తునొ ? స్రభూ : తెలుపంగదె : భీతియయ్యెడుఁగా. 235
- గీ. తులసి యనియెడు సన్నచేఁ గళదరించి
ధర్మకేతుధరానేత తనయ నగుచు
ధరణీఁ బరఁగుదు నెప్పుడు తావకీన
చరణయుగ మేను గనుఁగొందు శరణ మనుచు. 236
- క. ధరణీజాత్యుత్తో నీ, ధరణీని ద్వందవీనదేవతాత్వముఁ గనుచోఁ
గరుజామతి వగుచు మదు, ద్వరణం బొనరించు పెపుడు తదయక చెపుమా. 237
- క. వాణీశావవశంబున, ఖోణీకిఁ దానేగె గంగ హెరతరాంహః
పాణింధనుమగు ముక్తివిఁ, ఖోణీమిమైఁ గాంచి నిన్నుఁ బొడఁగను పెపుదో. 238
- క. గంగాశాపంబునఁ బ, ట్కంగుబైత రత్నగర్భకుం జనుదో నే
భంగిని దా శాపవిము, క్తిం గొను నీచెంగటను నుభించుటకు హఠీ. 239
- గీ. నలువయింటికిఁ బలుకులకలువకంటి, గంగ యాస్మరఘస్మరాగారమునకు
నేగుఁడంచును నానతి యిచ్చినార, లెడఁద నెనరూని యిది క్షమియింపవలయు.”
- వ. అనిన వెన్నుండిట్లనియె. 241
- క. నీవాక్య మాచరించెద, నావాక్యము రిక్తగాఁ దనర్చునె యెందుఁగా
భావించిచేయు సామ్యము, నే వచియింతును జగద్విశేయము గాఁగఁగా. 242
- క. నలువయింటికిఁ బలుకులకలువకంటి, గంగ యాస్మరఘస్మరాగారమునకుఁ
జనుదు రీవుండు విదట నాచనపు గల్గి, యన్యధాగతి గలుగఁజేయంగఁ దరమె.

గీ. అభగీరథనీతయై యవనికరిగి, త్రిభువనంబులఁ బ్రోచి ప్రతిష్ఠజెంది
గట్టువిల్కాచి యౌదల మెట్టి గంగ, పూతయయ్యును దా నతిపూత యగును.

గీ. కళను దరియించి నైజనంగతిని బాసి, యవనిఁ బద్మావతి తులసి యనఁగ నొప్పి
ద్వీపిని మేదినిరుహూవములను, దాల్చియుండుము మదిని భేదంబుఁ దొలుఁగి.

క. ఇంతః పంచసహస్రా, నంతరమునఁ గలియుగంబునం గల్గును కా
పాంతము విప్పుట నావ, ర్యంము నేతెంతు నిశ్చయంబగును జామి. 246

గీ. ఎల్ల దేహుల సంపత్సమృద్ధులకును, నావదల హేతుభూతములై తనయ్యు;
మహిమ గల్గెనె యాపద్విరహితమగును, భవునరై నమ సారసభవునరైన. 247

ప. మామకమంత్రోపాసనదీక్షదక్షమునిజనతాత్రాంతవిధాయమానస్సానావగాహనదర్శన
స్పర్శనంబులంజేసి యుష్మదీయహేరాంహోజాలంబు నిర్మూలంబగు మణియును,

గీ. భూతలంబును దీర్ఘముల్ పూతములగు, సంతసంబున మద్భుక్తజనులు స్పర్శ
దన్యనంబులు సర్విసఁ దక్షణంబ, యదియె పావన మవియ మహానదులగు. 248

సీ. ఏకాదశీప్రతహీనులు నాస్తిరుల్ , గ్రామయాజకవరభూతకు లంటు
లక్ష్మ్యగ్రభాషి మిథ్యాసాక్ష్యవత్త మి , త్రమ్మకృతమ్మవిప్రమ్మగోమ్మ
గురుతల్పశయనులు వరదారగమనవి , శ్వాసమాతుకవృషవాహకులును
పుంశ్చరీపుత్రులు పుంశ్చరీరీతులును , దేవలాదీక్షితధావకులును

గీ. దల్లిదండ్రులఁ దమ్మునిఁ దనయుఁ దనయ . భార్య భగినిని దైన్యపద్మంధుజనుల
నత్తమామలఁ బోషింపనట్టి పాపు , లసఘులగుమరు నాభక్తజనులఁగవిస. 250

క. కూడ్రశవవాహకులు వి, ప్రద్రవ్యవివాళకులు లసవిశ్రేతర్
భద్రదన్వంసకు లిల న, తీద్రులెలా నాదు భద్రఃజూచినయంతన్. 251

ప. అనిన లక్ష్మి యిట్లనియె. 252

క. హరిభక్తిహీనులైనను, తరియింతురు భక్తజనుల దర్శనమున నం
చరుడుగ పదియించితి దే, చర భర్త లనంగ నెట్టివారలు నెపుమా. 253

గీ. అనిన భగవంతుఁ దిట్లను నతిపశోద, భక్తలక్షణ మధికగోవ్యంబు పాప
నాశనంబును సౌఖ్యసందానదణము, నైనఁ దెల్పెదఁ బ్రాణతుల్యవగు నీకు. 254

క. గురుముఖమువలన నెవనిక, హరిమంత్రము నెప్పుఁబడునొ యాతఁడు చెందున్
మరలోకస్థితుఁడైనను, సరకస్థితుఁడైనఁ దక్షణంబునము క్రిన్. 255

- ఉ. మానిని : మధుజశ్రవణమాత్రమునం బులకల్ జనించు నె
 మ్మేన మనంబులోన మితిమీరిన సమ్మద మావటిల్లి క
 న్గోనల బాష్పముల్ గురియుఁ గ్రాంజెమట ని్వలసిల్లు దేహమె
 వ్యానికి వాడెబో పరమభక్తుఁడు ముక్తిచతుష్టయాద్ధుఁడున్. 256
- వ. నావుడుఁ గమల యిట్లను. 257
- గీ. కలియుగం బైదువేలేండ్లు కడవనంగ, కాపమును బావుకొని నీడు దాపునకును
 నిచ్చ రమ్మని యానతి యిచ్చినారు, పిదప దాదాణి యేగతి వెలయుఁ జెప్పును. 258
- వ. అనిన నారాయణుం డిట్లనియె. 259
- క. కలిఁ బంచసహస్రాబ్దం, బులు చన ధర్మంబు సత్యముం గర్మంబుల్
 గలుగవు క్రమక్రమంబుగ, నిలలో వర్ణాశ్రమములు హీనంబులగున్. 260
- చ. ఆరయ మహాకలిఁ దశసహస్రశరత్తు లతిక్రమింప స
 త్పురుషులు ధర్మవర్తనులు పుణ్యులు గణ్యులు వేదవేదులుకా
 నిరిదోరఁ గోరువారు తులసీవనసేనసపాపనాత్మకుల్
 విరళముగా వసంతురు వివేకవిపాకవిహీనచిత్తులై . 261
- ఉ. క్రూరులు దాంభికుల్ శతులు క్రోధమనస్కులు హీనసత్కులా
 చారవిదూరు లస్రియు లనత్వవనస్కు లశీకవాదులున్
 జోరులు ప్రాణిహింసకులు కుంతలు మూర్ఖులు ద్యూతకారకుల్
 జారులు నీతిబాహ్యులు నసహ్యముగా భువి నుండు రెల్లెడకా. 262
- క. తమతమ యాచారంబులు, క్రమముగ వర్జించి యర్థకాంక్ష యవనకా
 మ్రము లభ్యసించు రిది యు, త్తమమని విప్రాదు లదమతఁ గూడి తగన్. 263
- సీ. సత్యముండదు సర్వజనములకడ భూమి , పండకయుండు భూమండలాది
 పతులు ప్రతాపహీనతనుండు రంబుహీ , నంబులై నదులుండు నగరములును
 సరళూన్యములు భయానకములై వర్తిల్లు , గోవులు షీరముల్ గురియకుండుఁ
 బాలలో వెన్న స్వల్పంబేని యుండదు , వికృతాకృతివి జనవితతి వొలుచు
- గీ. అన్ని వర్ణంబు లొక్కఁదొ న్యాయ మన్న , దూరమగు సజ్జనుల మాటఁ జేరకుండు
 నయ్యయో : చెప్పకకృమీ యధముమైన , కలియుగంబునఁ గల్గు దుష్కర్మములను.
- క. కొందఱు పొందుదు రత్తలఁ, గొందఱు భ్రాతృసతి గవయఁగోరుదు రక్కన్
 గొందఱు వేయేటికి యెటు, సందర్భం బిటుల జరుగు జారశ్యంబుల్. 265

- క. పదియాలు వత్సరములకు, ముదిమి యొదవు గుఱ్ఱవాండ్లు బొడముదు రిల ని
రవ్వియేడులు గతియించిన, నదియే పూర్ణాయు వందు రఖిలజనులకుఁ. 266
- గీ. వత్సరాంతప్రసూతలై పవిత్రులొందు, జరయు రుజయును వెంటనే సంభవించు
పంద్యులగుదురు తఱచుగా వనితలెల్లఁ, గలియుగపుఁజర్యఁ జెప్పకకృణుగాదు. 267
- క. కన్యాధనకుషింభిరు, లన్యాయపదానుచరు లహంకృతియుక్తుల్
మావ్యక్తేతలునై సౌ, జన్యం బొకయింక లేక జనులుందురిలన్. 268
- క. పున్నును నమవనమాపుల, నన్నముఁ గుడిచెదరు విప్రులదియొకఁడేలా
జన్మిదము లూడ్చి పంద్యకు, సున్నయిదుదు రివని విప్రభూన్యముగాదే. 269
- గీ. బ్రాహ్మణాగరములయందు బాచరాళి, మసలు భగభక్తముల నియమంబు దఱుఁగు
వేలుబొడ వుండుదురు జనుల్ పృథ్వికతియు, మాన్తమాత్రప్రమాణంబు విస్తరిల్లు. 270
- వ. ఈ ప్రకారంబు కొంతకాలం బతిక్రమించిన యనంతరంబి. 271
- గీ. అనియ పనేశ్వరుల తెల్ల నాటవట్టు, గాఁగ ముడుటకతనఁ బంక మభివృద్ధి
జెందుటయు దాని నశయింపఁజేయ విష్ణు, వనతరించెడు నొక్క విప్రాయమున. 272
- ఉ. పాటిఁ దొలంగి నజ్జరులఁ బట్టి తురుష్కులు ముష్కరంబునఁ
బాలులఁజెట్టుచుండ నలబ్రాహ్మణపుత్రుఁడైన కర్మి కా
మోటక మెక్కి వేటకము ద్రూరముగా ధరియించి వే నిరా
ఘాటముగా పడించు నలఘాతుకజాతి నదాంధవంబుగఁ. 273
- క. భానుల పడించి యంక, ద్దానమునొందంగ ధర యరాజక పుగుడుఁ
మానవగృహములు దన్యు, ప్లానములై పరఁగుచుండుఁ దాననవర్కా. 274
- అ. వె. షోడితలము నిండ ప్లాణాప్రమాణమా, సార మఖిలజంతుమోరముగను
గురియు నాణుదినము లందుగా ద్వాదశ, మూర్ధ్య లదయమగుదు రార్కవినుత. 275
- గీ. అంత గృహవృక్షలోకభూన్యమగు భువన, మర్కతేజంబుకతన ననంతరంబ
మోరకరిబోయి కల్మషదూరించున, కృతయుగం జేగుదెంచు దార్మికులతోడ. 276
- పీ. నకలవేదార్థవిజ్ఞానవిజ్ఞానన , భాసురభూసురాగ్రేసరులును
బ్రాహ్మణుల బ్రీసంపాదితైశ్వర్య ప్ర , తాపదిగ్విజయభూమీపతులును
గోపిపాణిజ్యోతులపృథ్విధితి , ద్రవ్యతోషితసుమార్గజవదేజాలు
బాదపక్షత్రియవైశ్యపేదానమా , సాదితదిర్మయుత్పాదజాలును

- గీ. మగనిమాటను దాఁటని మానవతులు, స్వకలధర్మంబు వీడని సకలజనులు
సర్వసన్యసమృద్ధమౌ జ్యోతిలంబు, నగుదుఁ జెలువొందు నాకృతయుగము మౌని ।
- క. దేవీభక్తిపరాయణు, లై వేదోక్తప్రకార మాచారంబుల్
గావించి సకలజను లిల, లో వెలయుదు రమములకును లోఁబడకుండన్. 278
- గీ. ధర్మము ద్రిపాదములను ద్రేతాయుగమున, ద్వాపరంబున రెండుపాదములఁ గలిసి
నేకపాదంబునను నటియించు నంతఁ, గొన్నిదినముల కదియును గోఁతయుగము.
- వ. అనుటయు, 280
- గీ. భూమి దానఁబుడే గల్గు పుణ్యములును, ధరణీహరణంబువలని పాతకము ధాత్రి
దీప మిడుటయు మొదలు ధరావరాధ, ములుమ దత్ప్రతికరణముల్ తెలుపు మీక,
- వ. అనిన నారాయణుం డీట్లను. 282
- గీ. ధరణీ నిచ్చు నెవండు వితప్తీమాత్ర, మాగమజ్ఞున కతఁడు శివాంతికమున
కరుగు; సుర్వర నిచ్చిన హరివదమున, భూమిరేణుప్రమాణాబ్జములు వసించు. 283
- క. భూగ్రామదానములు వి, ప్రగ్రామణులకు నొనంగు వాఁడు విధూతో
దగ్రామండై దేవికి, నగ్రవరుం డగుదు వెలయు ననికం బనఘా. 284
- క. తానొనఁగిన దొరు లొనఁగిన, దైనను భూసురులవృత్తి హరియించెడు న
మౌనపుఁడు కాలసూత్రమ, హానరకమునందుఁ గూలు నతికష్టమునన్. 285
- క. మఱియును నాతని సంతతి, హరియించును భూమి హీనమగు, సంపదలున్
స్మరణీయములగు, రౌరవ, సరకంబును గలుగుఁ బిదప నారదమౌనీ. 286
- క. గోమార్గంబుల నుంచక, భూమిని సన్యంబుసేయు మూర్ఖుండును గో
సీమలఁ జెరువుల దున్నిన, పామరుఁడును నరకమందుఁ బడకుండుడురే. 287
- క. కామియయి వీర్యవతనము, భూమిని గావించినట్టి పురుషుండు పశు
స్థీమల భూములు చేసిన, పామరుఁడును నరకమునకుఁ బాత్రులు కారే. 288
- గీ. పంచపిండంబు లీయఁ ద్యజించి స్నాతుఁ, డౌను బరకూపమందు నే మానవుండు
నరకనంపానియగు వాఁ డనారతంబు, స్నానమును నిష్ఫలంబగు మౌనివర్య. 289
- గీ. దీపము దారుణీ నుంచిన, పాపాత్ముం డందుఁ డగును; బంచజనులకున్
జ్యోతతికఁ బిండ మీయక, యే పితరుల కిచ్చి నరకమేగును వాఁడున్. 290
- గీ. రత్నమౌక్తిః హీరహీరణ్యములును, శంఖయంత్రశిలాజలచందనములు
పుష్పజపసరదుగ్ధకర్పూరములును, ధరణీ నిడువాఁడు నరక మొందంగఱాఁడు 291

గీ. యజ్ఞసూత్రము ఈశలు రుద్రాక్షములును, బుస్తకమును శివలింగమును నెవండు
భూమియందు నమర్పించు మూర్ధజనుడు, బ్రహ్మజన్మంబుఁ బొందఁ దెప్పటికి వాడు.

గీ. గ్రహణారంభమందు భూకంఠమందు, వసుద ణననంబు జేసిన వాడు యందు
జన్మమున నంగవైకల్యసహతుఁడగుచు, దుఃఖమునుబొందునన నారదుడు వచించు.

గం గో త్పత్తి.

- చ. ప్రవిమలమౌరుఁ డిత్రము విధాసితే నిస్వసుధాసుదాకా
శ్రవణమున శ్రవోత్పః దివిజస్థలసుస్థితిః గన్న గంగ యీ
యవనికి నెట్లు లేయుగమునం దెపు దెవ్వని ప్రార్థనంబుచే
నవతరణం బొసఁగె నిది యానతి యీవె కృతార్థుఁ జేయవే. 294
- క. అవి విన్నవంబు సేయుట, యును నారదిమౌనిశోడ నాగి ననె నారా
యణుఁ డీటు మంధాద్రిఱు, బ్రిసీరనిదిభంగభంగివాదాబ్ధితోన్, 295
- ఉ. రాజకరాంబుజాకభిదురప్రతిభాగతి శాశవాణదా
రాజితవై రిసందయశింస్థమణిమరుటి విభాశి
రాజితపాదపమ్మఁడు దరాసురరాజసమాజదానవా
రాజితనై జనమ్మఁడు దుఃఖ నగరుండసురాజు రాజియన్. 296
- గీ. ఆ సగరుడు వివాహముఁ జేసకొనియె, దానమాననిజశరీరదానమాన
లైన పదఁతుల వైదర్భి యనెడుదాని, శైబ్య యనియెడుదానిని సంతనమున. 297
- క. ఆరాజపరుఁడు స్మరసుతు, మారుని ననమంజుఁడను కుమారునిఁ గనె శై
బ్యారామాగర్భంబునః, నారాధనఁజేసె శివుని నవ్యయు భక్తిన్. 298
- క. అంగజసూదనుగృహచే, తం గర్భముతో నమాశతంబు గడపి య
య్యంగన మాంసపుటండం, బుం గినియిను దాని పూర్వపుణ్య మదేమో. 299
- క. ఆమాంసపుఁ బిండము గవి, తా మనమునఁ జింతనొంది తరుణేందువరున్
సోమనిఁ గరుణోద్ధాముని, వేమాంబుమరించుచు వనివి వనివి యేడ్వన్. 300
- గీ. సూతికాగరమున నున్న మెదతి కడఱు, భూసురాకారమును బూని భూతనేత
చేరి మాంసపుఁబిండము జీర్పి సంతఁ, గ్రమత వక్షిసహస్రఖండములు గాఁగ. 301
- గీ. అశకలములు గ్రీష్మమధ్యాహ్నానమయ, తిగ్మభానుప్రభామృష్టతేజాలయన
రాకొనురులయ్యె రూపలక్ష్మికుమారు, లీకొనురు లంచుఁ జూపఱు వాకొనంగ. 302

- వ. ఇట్ల య్యలువదివేవురు పుత్రులు దినదినాభివృద్ధి గాంచుచున్నంత. 303
- మ. హయమేదం బొనరింపనెంచి సగరుం దాశ్మద్భవశ్రేణీన
హయమున్ రక్షయొనర్పఁబంప నది యన్యాయమై భూమిలో
రయమొప్పుం జరియించి నాగసదనప్రాంతోర్వి నిర్బంధపో
వియతిన్ గాలముబుచ్చు నాకపిలమౌనిశ్రేష్ఠ పాశ్చాద్ధిశన్. 304
- ఉ. సాగరు లాహయం బరుగు జాడఁ గనుంగొనలేక వీక భూ
భాగము లెల్లడ న్నైమితి వాహముఁ గానక ధాత్రిఁ ద్రవ్వి యా
భోగవతీపురంబు దరిఁబోవుచుఁ గన్గొని రొక్కఁబన్ సమ
స్తాగమవేదియౌ కపిలు నాతనివెన్కఁ దురంగమంబునుకా. 305
- క. వైతానాశ్వహరుండగు, నీతాపసియంచుఁ జేరనేగి తపోదీ
క్షతత్వదండగు మౌనిని, వీతి సడలి పరిభవింప నెలకొనుకతనన్. 306
- చ. అతులతపఃప్రభావుండగు నమ్ముని కోవదవాగ్ని భస్మసా
త్కృతులయి రా కుమారు లదియెల్లను జారులుదెల్ప నాలకిం
చి తతవిషాదుఁడై యెరియుచిత్తముతో సగరుండు దాపసాం
చితమగు నొక్క పేరడవి చెంతకు నేగెఁ దపోభిలాషియై. 307
- గీ. అతని యాత్మజుఁ డనమంజుఁ డనెడియాతఁ, డభ్రగంగను భూమికి నవతరించఁ
జేయఁదలపోసి నిష్ఠమైఁ జేసెఁ దపము, లక్షయేఁడులు పిదప కాలగతిఁగనియె. 308
- గీ. అతని తనుజాతుఁ డంశుమదాఖ్యుఁ డభ్ర, నదిని ధరణికి నవతరణం బొనర్చు
లక్షయేఁడులు గురుతపోదీక్ష నల్పి, కాలయోగంబు కతన సద్గతినిగనియె. 309
- చ. అతనిసుతుండు ద్రాక్షఫలితార్యమనోరథుఁ డబ్బవాసివీ
పతివదనీరజాతయుగభక్తివిహంధి శాంతిదాంతిసం
స్తుతగుణరత్ననీరధి యశోనిధి యైన భగీరథుండు దీ
క్షితుఁడయి నిష్ఠమైఁ దపమువేసె వియన్నదిఁదెచ్చు బుద్ధితో. 310
- ఆ. వె. జరయు రుజయులేక జలవర్ణమారుతా, శనత దేహయాత్ర జరపికొనుచు
నూలువేలయేం ధ్లనూనతపంబు నొ, నర్చుచుండి యొక్కనాఁ డతండు. 311
- సీ. హరివీలమణివిభాన్వర శరీరమువాని , ముంకి మ్రోయిండు కెమ్మొవివాని
గ్రీష్మసహస్రోష్ణకిరణతేజమువాని , బట్టుపుట్టము మొలగట్టువానిఁ

జతురాననాదినిర్జరమతాంఘ్రులవాని • ముసిముసివగవుల మోమువాని

భక్తసంత్రాణసంభ్రమమానసమువాని • తోయజమేలు కన్దోయివాని

గీ. బ్రకృతివరు సాక్షియాపు గోపాలజేమ • వహ్నికుద్ధాంకురాధాను పంచరత్న
రత్నభూషణభూషితుఁ బ్రణుతిపాతుఁ • బాలకృష్ణనిఁ గనె నేత్రపర్యముగను. 312

క. కాంచి హరిపాదములకు న, మంచితమతి మ్రొక్కి మాటిమాటికి నుతి గా
విందుచు నిలు విన్నప మొన, రించెగా మది భక్తిగదురఁ గృష్ణునితోడన్. 313

కా. దేవా : సాగరు లాదటణ నగరు మేధీయాశ్వముకా రోయ బ
ల్యావాసంబున శేగి యాకపిలురోషాగ్నిచ్చటం గ్రాఁగుటన్
దేవద్వీపపతిన్ దువిన్ దిగిది తప్పీచీస్పతి న్నాతి నెం
తే పీతాఘ్రం జేయనెంచితిఁ దపోవిష్టాగరిష్ఠుండన్. 314

క. నాపుడు నాశరాజుఁడు, బోవాహినిఁ గాంచి యవియెఁ దొయ్యలి : సగర
జ్యోవరసుతులను వేగను, పావసులను జేయఁ జనుము భారతమువతున్. 315

క. వీవాముస్పర్శనమున, బావనతం బరిధవిల్లి వారందఱు నా
యావాసమునకు పత్తురు, దేవస్యందననిహోదీపితులగుచున్. 316

క. నామూర్తిఁ దాల్చి సతతని, రామయతం దనరుచుండి యనితము నాదో
రామంబునందు భక్త, గ్రామణులై యుందు రెల్లకాలంబు రహిన్. 317

క. గంగావాముస్పర్శము, నం గోటిబివార్తికపృథిసంచేసి చెనదా
బ్రుంగు నటంచును వేదము, పెం గానఁగనియ్యె పదియు న్నాన్యము గాదే. 318

ప. దేవీదిర్బనస్పర్శనంబునం గలుగు పుణ్యంబుకంటె సామాన్యదివసంబున చును
జాందు జేయు మౌనంస్నానంబు వదిగుఱంబు బధింపైయుండు. 319

గీ. కోటిజన్మంబులందుఁ దాఁగొనినయట్టి, బ్రహ్మహత్యాదిఘోరపాపంబులైనఁ
బంబంబంగాళ్లు చనుఁ బుష్కలంబు, మౌనంస్నానమును జేయుమాత్రమునను. 320

క. అనిపలికి మిన్నకుండిన, వనజవిరోదనునిఁ గాంచి భక్తినిమితు
ననయై వినమిముతోడన్, జనపున నిల్లనియె గంగ సంయమివర్యా : 321

మ అల రాజన్యతపఃప్రధానమున వీయాజ్ఞాప్రకారంబునం
బలుకుంగోమలి కావరాంజమునకా జ్యోలోకముం జేరి పా
పుండ్రే రాప్తములైన పాపనికరిమ్ముం బాప నే నెప్పు దే
వలనం దేవరిసాదము ల్లనుడు దేవా : యానతివే కృపన్. 322

- క. నామనమునఁ గోరిక లింక, నేమేనుండిన నమస్త మెఱుఁగుదువుగదా
యేమని దెల్పుదు నాకుం, గాబితముల నొసఁగి వేగఁ గావు మనవుడుకా. 323
- చ. ఎఱుఁగుదు నీ మదింగల సమీపితమునా అవతార్బి నాదుఁడై
యతిముఠి గారవించు నిను నాతఁ డనంగ మదంశజాతుఁ డ
బ్బురముగ లక్ష్మీయంశమునఁ బుట్టితి వీవును గాన మీకు ని
ర్దురకును దంపతిత్వ ముచురున్ జగత్తీత్రయసుప్రసిద్ధమై. 324
- క. దీప్తపవతు లెన్నియుండిన, నీపై మోహంబు మిగుల నెలకొల్పి దయన్
గాపాడుచుండు వారిది, ప్రాపించున్ వారికింబై బలుసిరులు నిమన్. 325
- గీ. వరభగీరథకృతసుతిఫణిచేతఁ, గణ్వకాభేరితధ్యానకలనచేత
భారతం బందలి జనం బనారతంబు, పూజఁ గావింతు మది భక్తి రాజిలంగ. 326
- ఆ.వె. నూఱుయోజనముల దూంమం డుండియు, “గంగ గంగ గంగ గంగ” యనుచు
నుడువు నతఁడు బాసి చెడుగులవలనను, బాయకుండు విష్ణుపదము లలనః 327
- క. పాపినహావ్రకృతస్నాన, నాపాదితపావజాల మంతయు మన్మం
త్రోపానకదర్శనమన, రూపఱు నిక్కంబు జాతరూపనిధాంగీ. 328
- గీ. పాతకినహావ్రకుణవసంస్పర్శనమున, నీకుఁ గల్గిన కిల్బిసానీక మెల్ల
నాదు భక్తుం డొకండు స్నానంబు చేయు, సంతమాత్ర నిష్పద్ధర చుగును దరుణిః 329
- గీ. దీప్తివీ! వినుము సరస్వతీప్రముఖన, దీచయనమక్షమం దభుమోచన మనఁ
గా వసించువు త్వద్గుణగణన మెచట, నగు నపుడ యాను నదియే పుణ్యస్థలంబు. 330
- గీ. సుదతి! నీదగు రేణువు సోఁకినట్టి, నరుఁడు పాతకియైన నాతరుణమందుఁ
బావనందగు నిక్కంబు దేవిపదవి, భూమిరేణుప్రమాణాబ్జములు వసించు. 331
- ఉ. దెందమునందుఁ గోర్కెలు కడిందివిచారము పోవనాది మీ
యందలి భక్తిమామకమహామనువుకా స్మరియించుచున్ మృతిం
జెందిన మానవావళి వసించును శౌరిపదంబు నేరి యా
నందమువొంది పార్వదజనప్రభుతావ్రతిభావప్రసిద్ధమై. 332
- క. జ్ఞానవిహీనుం దేనియు, నీ పీఠస్పర్శనమున నీగుణసుతితో
దా ననువులు విడిచిన నా, స్థానంబున పార్వదవ్రహ్మనుని జేతున్. 333
- క. ఏయెడనైనను నీనుతిఁ, జేయుచుఁ బ్రాణంబులను ద్యజించు నరునకున్
పాయుజ్య మిచ్చి పార్వ ద, నాయకుఁడై యుండఁగా నొనర్తును గొమ్మాః 334

మ. ఇదితీర్థం బిదిగాదునాగఁ బనియే మెచ్చోటనే నిచ్చతో
మదిలోఁ దాపః నామసంస్మృతముం బాటిండుమఁ జీవమున్
వదలుం డాత్రి నెవాడు వాడు చుటిచివ్యస్యందనారూఢిఁ బా
ర్షదనుసేవితుఁడై మదీయపదవిన్ సారూప్యముం బొందెడున్. 335

ప. ఇట్లు గంగ నాచుంత్రిజంబుసేసి. 336

గీ. ఓరిగీరితః వినుము నీయల్లఱుండు, గలుగుకోర్కెలు ఫలియించు శాలమిదియ
చిత్తమునఁ బాదుకొల్పిన బత్తితోడ, గంగఁ గీర్తింపఁ బూజింపఁ గడఁగు మింక.

ఉ. నా విని యా బగీరితుఁ డసంతముదంబును బొంది యుజ్జకు
రైవలవించ గనుంగొని వెన న్ముతి సేయుచు శీర్ష ముర్విపై
మోప నమస్కరించి యమమోచను సారసపత్రతోవనుఁ
వే విధులస్ఫుటించెఁ దనవెంటనె గంగ చనంగ సంతటన్. 338

ప. అవిన నారదుండు గంగాపూజావిధానం బనుగ్రహింపుఁడన నారాయణుం డిట్లనియె.

క. స్నానమ్ముసేసి విహితవి, దాసమ్ములుఁదీర్చి సువరిధానంబుల్ దా
బూని చుచి దేవపట్క. ధ్యానం బొనరింపవలయు దర్శజ్ఞఁ డిలఁ. 340

ఉ. గణపతి విప్పుకాంతి, కల కల్వలదామి యజ్ఞావశాంతిన్
ద్రుణయను జ్ఞానసిద్ధికి, హరిన్ సరికి, స్ఫురియు ద్రి నాకుకు
క్షిణిని, హిమాలయ్ పీఠతనుజాతను ముద్రికి, గోరి యేంబా
రణమగు బత్తిఁగొల్పు రంప్రాజ్ఞల కెల్లకుటమ్ము లయ్యెడున్. 341

గీ. అట్లచేయవ పూజ సేయంగడంగు, దానిపూజన మగును విష్ణులము గావ
దేవపట్కంబుఁ బూజించి తివరి యిష్ట, దైవతసమన్వయము సేయఁదగునటన్.

గీ. కలియుగం బైదువేలేండు గడవనంగ, గంగ యెచ్చోటి కేగె నిసంగ మిగుల
వేడ్క పొడమెడు నెడఁ జెప్పవే యనంగ, నాకఁ డిట్లనిడెప్పె నంప్రీతితోడ. 343

ఉ. అత్తటి వప్పలాసిమ లహంకృతి లోఁ బొడమం బరస్పరో
పాత్తములై న కోవము లవశ్యము బోగ్యములొటఁ జిత్తముల్
తత్తములందఁ దగ్గతులు దాలిది యా యుపధిన్ దరించి యు
త్కుత్తమమైన దేహముంతోఁ జనుదెంచిరి శొరిచక్కిరిగా. 344

ప. అవిని నాడుండు, మహాత్మాః విష్ణుపాదాంబుజంబున నుద్యవంబందిన సుందాకిని
బ్రహ్మామండల వినియు శివస్త్రియ యనియుం బేర్కొనంబడుచుండ నారాయణు

నకుఁ బ్రియవత్ని యగు పెట్ల నవుడు; మునీంద్రా! తొల్లి గోలోకంబున రాధా
కృష్ణాంగనముద్యుతయయి తదంశంబయి యనన్యకన్యకాజనసామాన్యలావణ్యం
బగు ద్రవరూపం బవధరించి నిరతంబు వెన్నునికి నన్నికృష్టయై యుండ నొక్క
నాడు.

346.

క. గోపికలు గొలువగా రా, దావతి కొలుపుంబొనర్చుతఱి గంగ హరికా
జువు నిలిపి కని మోహో, దీపితయై యచ్చటన్ స్తుతిం గావించెన్.

348

గీ. హరిని గనులారఁ గనుగొన్నయంతఁ బొడమె
నెడఁదఁ గడలేవిమోహ మివడఁతి కవుడు
లజ్జయును దోడఁ జనుదెంచె నిజ్జగమునఁ
దరుణి కెందులకేవి స్వాకంత్వమున్నె.

347

ఉ. అదళదజ్జనేత్ర మది నావఁగరాని తమిన్ గడంగి దా
మోదరునిం గనుంగొనుచునుండెను దువ్వలువ న్నొగంబు నా
చ్చాదనమాచరించి విహసన్ముఖచారువిలాసయై; దరన్
మీఁదుఁ దలంప రంగనలు మిక్కిలిమోహము గల్గుపట్టునన్.

348

గీ. తెప్పవేయక మదిలోన నుప్పతిల్లు, కామమును లజ్జయును నతిగౌరవంబు
వెల్లిపేయంగ మూర్ఛలోఁ బెనఁగొనంగఁ, జేష్టలఁ దొఱంగి విల్పె రాజీవనేత్ర.

పీ. ఒకచక్కి గోపికానికరమ్ము మణివేత్ర , పాణులొచును బరాబరులుపేయ
నొకయోర కిన్నరీవికురుంబము బలసి , సాహోనినాదముల్ నల్పుచుండ
నొకచాయ నప్పరఃప్రకరంబు కవగూడి , చెలువార నాట్యముల్ సేయుచుండ
నొకవంక నిర్దర్శివికవాంబుజాక్షులు , ప్రమదంబుతోఁ జామరములు వీవ

గీ. మంజులానంతరత్నవిశ్రాంతమైన , రథమునందు వసించి యారాద యటరు
రమణనేతెంచి హరిఁ గాంచి రథము దిగ్గి , నాథుకడ కేగె మందయానంబు గదుర.

ఉ. శౌరివదాంబుజంబులకు సాగిలిమొక్కి తడు క్తనర్మవా
చారన మారగించుచును సంభ్రమమొప్ప నచున్కురించు నా
భీంకులాంగనాతతిని బ్రేమగడల్కొన నర్హవద్దతిన్
గారనమాచరించి యట గద్దియఁ దా వసియించె నొయ్యనన్.

351

క. భయమున్ సంభ్రమము నతివి, నయము న్నిగులన్ మనమ్మునం బొదలఁగ గల
గయును వెడలి తవ్వరణ, ద్వయికిం బ్రణమిల్లి శౌరివలపట నిల్పెన్.

352

- చ. కలికి తదననాంబుజవిరాసములం గనుగొంచు నాత్మ మీ
క్కిలియగు మోహదామునఁ గీడ్వడి యోదంబాంచి యన్యచిం
తలు దిగఁద్రావి యుండె నటఁ దగ్గత మాననయై నితాంతముగా
వంపుగలట్టిబోట ప్రతిబంధము గల్గి నట్టులేకదా. 353
- క. అంతట రాదికయును ద, త్పాంశింబున నుంటఁజేసి యాచైదము ల
త్యంతముఁ జూచుచు మదికి, నివృత్తగఁ గప్పట్టి కోపవిహ్వలమతియై. 354
- ఉ. మోవి చలంపఁ బిర్నగపు మోమున నొప్పు నితాంతకాంతవా
చావిఁవంబువోలె వారి చక్కిని దృష్టి నిగిచ్చి వత్సై ని
ట్లావం కొల్వబోవని నయన్య లహో యన గంగ హో యనగా
దేవతలెల్లఁ దల్లిదిల దీపితరోషపాఞ్చకాక్షియై 355
- ఉ. దెవఁపాల్వముందు బవదీయముఖాంబుజ మాన్యఁ జూచుచున్
భావములొసఁ జుట్టు తమి పైకి పెలాన్చుచు నపుమోముపై
తీసి యెసంగఁ బయ్యెద ముడించుచుఁ గంటకితాంగియౌచు మూ
ర్తవశయయ్యై నీమునతి సంత ముమేటి కెల్లర్లు దెప్పుమా. 356
- క. ఈ చేడిముపై నిప్పుడు, సిద్ది త్తము మిగుల మోహనిలతం బనియే
సూచింపఁబడియె విఃన, లోదం యేటికి నిజము బలుకుము విరానన్. 357
- ఉ. కాతఁతాప్తిలేఁ దరిగా వసియించిన నప్పు గోపయో
పాతతినేఁ జూడక యనుగతమందుఁ దలంపఁబోక యీ
నాలోఁ జిక్కిఁజేసితి మనం బవురా! యిదియెంత జూతరా!
ఘాతుకృత్తి కిట్లు లోడిఁగట్టిన నీవును నమ్మకంబువే. 358
- ఉ. ఈతఁడే ద్విగ్రా త్తయన నేటికి నెప్పటి న్దై యిట్టి నీ
చేతలు మేవేల్ గవి విశేషము నీయెడఁ గల్గనట్టి సం
ప్రీతిఁ దొలంగఁజాం దుర్బీకతనై సహాయించుచుంటి ప్రి
జాతకి ఓరుఁబోలెఁ దగురాహనముంబునె నూతనినియా! 359
- క. ఈగమిని బోద్మాని గో, లోకంబున నుండి మొదలుబోకంబులలో
వేదికై నను బొమ్మా! నాద వసియంపఁ గీ దలంబును నుమ్మా. 360
- ఉ. చుదిసవాటినింబు నింజానతిఁ గూడి లమించునాటి నీ
చందముఁ గొంచు నావలకుజాడనె నీవు తిరోహితత్వముగా

- జెందిన యంత నాక్షమ ప్రసిద్ధము గాదె నదీస్వరూపమున్
బొంది భవద్యశస్థితిఁ బ్రబోధము చేయుచునుండె నేటికిన్. 361
- వ. కోటియోజనవిస్తీర్ణంబును, చతుష్కోటియోజన దైర్ఘ్యంబును గలిగి విరజానదినాఁ
బ్రసిద్ధంబగుట యెల్లరకుం దెల్లంబుగాదె. 362
- చ. ఇరవున కేగు నన్నుఁగని యియ్యదిసూ యద నంచునెంచి చె
చ్చెఱ నదిఁ జేరనేగి తమిచే “విరజా! విరజా!” యటం చొగిన్
మొఱుయిదు సీదు మొఱువిని పూర్వపురూపము సిద్ధయోగమున్
దొరసినయంత నాచెఱవతో రమియించితిగాదె యచ్చటన్. 363
- క. అరచుణితో రమించిన, కారణమున వార్తిన ప్రకం బాత్మజులై
ధారుణీ విలసిలుచుండుదు, రారయఁ బ్రత్యక్షపాక్షులై యప్పటికిన్. 364
- చ. తతకుసుమాంచితం బయిన తల్పమునం బవళించి నీవును
గుతుకముమీఱు శోభ యను గోపికతో రమియించుచున్ దిరో
హితుఁడవుగావె నన్నుఁ గని ? యింతి తటాబున వంద్రమండల
స్థితిఁ గొనదే ? మదిం గనరుఁజెందితినే ? యపుడైన నమృతా. 365
- వ. శోభాసంత్యక్తంబగు శరీరం బతిన్నిగ్ధ ప్రభావ్వితంబై యుండంగాంచి డెందంబు
నందు వందురి యద్దేహంబు పైకంబు పైకంబుగ విభజించి రత్నంబులకును
స్వర్ణంబునకును రమణీమణి ముఖంబులకును జంద్రునకును గిసలయంబులకును
సుమంబులకును బిక్వఫలంబులకును రాజగృహంబులకును దేవాలయంబులకును
మాతనపత్రంబులకును దుగ్ధంబులకును నీవిచ్చితి. మఱియును, 366
- మ. మును బృందావనవాటిలోనఁ బ్రభయన్యుఁబోఁడితోఁ గూడియుం
డినచో నప్పటికేగుదెంచిన ననున్వీక్షించి యంతర్ధినిం
గనవే! యాప్రభ దేహముంచొఱుగి శోకంబురఁగాఁబోయి యా
వనజాపుని మండలంబుననె యావాసంబుఁ గావించె. 367
- వ. ప్రభావిస్పృష్టంబైన దేహంబు తేజస్వముజ్వలంబై తీవ్రంబై యుండుటం గాంచి
యారచుణి యందలి ప్రేమాతిశయంబునఁ దోడెంబుగా విభజించి కొంత హఠాశను
నకును యజులకును దేవతలకును విష్ణుభక్తులకును సర్పంబులకును వ్రాహ్మణుల
కును మునులకును రమణులకును బంచీయిచ్చుట లిప్పటి కయినను మఱవ
వచ్చునే. 368

చ. అలరు వనంతకాలమున యందు మనోజ్ఞుడుజీగజానభో
జ్వలనుగు హగ్మ్యునుం దలరుశయ్యవముం దమి నీవు కాంతియన్
లలనయు ముచ్చటందలిలి నాదగుకట్టము విన్నమాత్ర నా
వల కిరుదెంచి నా వెలుంగవా : చెలి పీడెను దేహమయ్యెదన్. 369

వ. వనంపడి యానతి శరీరంబు విడిచించి విడిసంబులయందును సవయందును శుద్ధ
స్వాస్థ్యరూపిణిను గు మహాలక్ష్మియందును దావనమంత్రోపాసమయందును శాస్త్రే
యలయందును తపోనిరతులయందును దక్షిణతృణులయందును వివసంపంజేసి
తిదియునింగాక. 370

మ. క్షనుతోదగా రమియించి యానులకునెట్లు చేరి యశ్రాంతవి
శ్రమలై మున్నోరనాడు వైమలచి నిద్రింబెంది యున్నట్టియా
సమయంబుంగని నెచ్చెయల్ దెలుప నిక్కబంబుగా వచ్చి నే
మము మేర్కొల్పుట నీవెలుంగనిదియే, మేల్మేలు నీవెట్లుముల్. 371

ఉ. అచ్చట నిద్రఁబెందునపు డల్లనఁ బూపులనెజ్జవజ్జరున్
తొచ్చియుఁ తొన్నుటంబు నుణిగోధితరుండల యుగ్మకంబునున్
బచ్చనిమేర్మివల్ల వనమాలయు ద్రుచ్చిలి మీరు మేర్కొనన్
నెచ్చెలిపించు దెల్పు గరుడించి యెసంగనఁ నీ వెలుంగవే! 372

వ. అచ్చటి పాపమును దావనమనోపాసాదేవ్యవర్ణుండవైతిః క్షమయును దేహంబుఁ
ద్యజించి పుడమికిం బోయినఁ దత్తనూ విలాసంబు లతిరమణీయంబు లగుటంజేసి
వాని పరిణించి వైష్ణవులకును దుర్వలులకును దేవతలకును బండితులకును బంది
యొసంగితిః ఓంకరు నీదొడ్డఁబాలు దెలుప ననంతంబులైన గాత్రలై చనునని పరికి
లజ్జావహనమయై యున్నగుంగ కలిమిబియ్యి క్షణక్షణవివర్ణమానకోపయాక్షేపణయై
యెద్దిమే నొక్క నుడి నల్క నమయలున. 373

ఉ. గంగము సిద్ధయోగమును గైకొని “ప్రోవు మనాథనాథ” యం
చుం గమలాక్షపాదమునఁ బోచ్చెను ; రాదయు రోసమెత్తి యు
త్తుంగమహీధారింబులును దోయదులు న్నిదు అర్విగల్లు త
కుంగులచోటులుగా నెమికి కోరిఁ తీతక యాగ్రహంబునగా. 374

క. వైకుంఠంబున ద్రుహిణుని, రోంబున యందు స్వర్గరోంబున నా
యోదలగా వెదకియు మం, దాకినిఁ గన్గొనక విసిగెఁ దత్కాలమునన్. 375

- ఉ. ఇలయెల్లన్ జల మిల్లయయ్యె; మృతదేహివ్రాత దేహచ్చటా
కులమై యెల్లెడలందు మానవులయ్యాశ్రోశంబు మిమ్ముట్టగా
జలజప్రోద్భవచంద్రశేఖరులు నాశపాలునం గృష్ణతోఁ
దెలవంగావలెనందు వేచవరి తిద్విజ్ఞసముత్సాహులై. 376
- క. గోలోకంబున గోపిక, లోలిన్ ఒజ్జిలులప రాదయు న్మణిపీఠికా
గ్రాలగఁ గొలుపుండిన గో, పాలుని దవుదవులఁ గనింపారితభక్తిగా. 377
- వ. కని కరకమలంబులు నిజలతట. బుర ముకుండి యనేఁ ప్రకారంబుల వినుతించిన
వమ్మహాత్ముండు వారల నీక్షించి యాదంబుల నిట్లనియె. 378
- ఉ. వ్యాళశయానః స్వాగతమే, వారిజసంభవః సేనుమే, దిశా
పాలకులారః పీకును కుశంబకదా, భయసంక్రమంబు లి
ఘ్నేల మదంఘ్రియందు వనియించె భగంబున గంగః దీనికై
చాలశ్రమఁబుఁజెందితి రొసంగెదఁ దోడ్కొనిపొందు చెచ్చెంకా. 379
- ఉ. తోకొనిపోయి దీని నకుతోటయగా నొనఁపుఁ డన్నఁ జా
మీకరగర్భుఁ డాత్మ మితమీతని సంతసించి రావ న
స్తోత్రపుక్తితో ముతచతుష్టయవిర్గతవేదహోష మా
కాకుపారుంబు న్వలయ సంప్రతిఁజేసిన నశోత్రమాంగుడై. 380
- ఉ. శౌరియు నీవు గొల్లయెలచానలునుం గుమిగూడి రాసకే
శీఠి నున్నవేళఁ గడలేని శ్రమాంబులు మీకు మేనులకా
సారెకు నుద్భవించి యోఃచాయ సమేళనమొంది గంగయై
చారువిలాసమొప్పుగఁ జనప్రకృతింగనెఁ జూర్చు రాదికా. 381
- గీ. యుష్మదంగంబువలన నమద్భునించె, గాన నీగంగఁ గూఁతునుగా ననుగ్ర
హించు టుచితంబుగాని కోపింపఁదగదు, గప్పవైంబు తల్లి కక్రమముగాదె 382
- చ. పంతము నీ పదాజ్ఞములు నెమ్మి భజించుచు నీయ ము శ్రీసం
స్కృఃజము చేయుచున్ లవణసాగర ముట్వఁ జరించువేళలన్
పయఁడను యాదరించును గృపామతతోడ జనార్దనుండు నిన్
గురువగు ప్రేమఁ జూచును వికుంతపురంబున నీకు నాదుడై. 383
- గీ. ఎదిటి కేతెందినను గంగ కీడుగారె, తల్లిదండ్రులు పతియు సద్గతియు నవిన
దాతలయల కులికి రాదాతరుణియు, గృష్ణుఁ గీర్తించె సంత రోచిష్టువణితి. 384

- ఉ. అంతః దదంతరంగమన యం దతిశాంతిః బుని రాధికా
కాంత పద్మాభాగమునఁ గ్రాలెడుగంగను ప్రేమఁ గన్గొనఁ
స్వాంతమునం దనంతయును సంతసించి ఏదాత ఉజ్జం
వీరిత తమండలంబున సుహేతుఁ దొకింతయుఁ దాల్చి రౌద్రులఁ. 385
- ప. మఱియు నా గుంగరు రాధివలన నేదయింబును గలుగకుండ రాధామంత్రం బువ
దేశించి యామనుఁత్పంబున నామవేదోక్తజగు పద్మకవి స్తోత్రకవచపూజా
విధానధ్యానావాహనాది సమస్తమును దెల్పె; నంత గంగయు రాధామంత్రోపాస
నలఱుఁ గావించి వైకుంఠంబునకుం జనియె. తదనంతరించి గోవిందుండు పద్మ
భవాదులంగని సస్పృశనను దై యట్లును మీ రిచ్చటి కిరుదెంచిన కార్యం బల
పడియెఁగదా కాలగమనంబు నెఱుంగుట శక్యము కా దదెట్లంటేని. 386
- మ. కుతలబెల్ల జఃష్టుంగఁబయె వైకుంఠంబునకొకం జగ
త్ప్రీతినానావిరిజీవరాసులు నకింతె నృత్పురోభాగను
గతిఁ గావించిన మీయ దక్క నిమయేల్పాంతమై తోడె నీ
పతివేగంబున స్పృష్టచేయు మీఁద బ్రహ్మాండంబుఁ బ్రగ్నైవలెన్. 387
- క. గంగయును వీరవ నేతే. రంగల దిగ నన్యలోకంచనం బొనరిం
పగడఁగుదు నేని నని, యెం గృష్ణం దంతపురికి నెంతయుఁ బ్రీతికా. 388
- ప. పుష్పపాదనిర్గటయగుట గంగ పుష్టుది నాఁబరఁగె. 389
- క. ఇది గుఁగోవాత్యానము, చదివిన వ్రాసినను విడిచిన సకలైశ్వర్యా
మృదయములు గలిగి తుచి మో, ఉదయై తగు నవిన మౌని సంతపమందెన్. 390

గుంగా విష్ణు సంబంధకారణ కథనము.

- క. కలిమిజవరాలు వాణీ, నలినక్షయ గంగ తులసినాఁ జను భార్యల్
నలుపుచు కలఁచి విండును, వంమురితాల్పనకుఁ దొల్లి వారలలోనకా. 391
- క. వైకుంఠంబునకున్ మం, దాకిని యొక్కరిత చనియె నని విండును దా
నేకఁటి భార్యయ్యొక్క హృ, పీకేకున కిద్ది తెలియఁజెప్పు మహాత్మా. 392
- ప. అనిన నొక్కతకుం దీల్చిని చెప్పందొడంగె. 393
- క. మిన్నెరు ముచ్చు చనియెను, వెన్నునిపవముజకు నలుచ విదవ నుగెఁ దా
వెన్నది వాఁజాజున, భిన్నైకొనియున్న యద్రవాహనిఁ గంచెన్. 394

- క. కాంచి సతీయుతుడగుచు వి, రించి మురారికి ననుస్కరించి వినుతిఁ గా
 వించి నేటి నిట్లనుచు వచి, యిందుట కుత్సాహమందు నీనమయమునఁ. 395
- క. తేజస్విని యతిమానో, ద్వేజితయగు రాచవలని భీతిఁ గంగం
 భోజాక్షి విష్ణుచరణాం, భోజమున దాఁగె నాత్మఁ బొదలెడు నార్తన్. 396
- క. అపు డెల్ల భూమిభాగము, అవగతనీరమ్ములగుట నాత్మ నేటిఁగి త
 ద్విపదవనోద్ధర్ధము నే, నవరిమితానంద మెనసి యద నిది యనుచున్. 397
- ఉ. సరసిజనేత్రు సన్నిధిని సాంతముగా విసరించెప్పఁ ద
 చ్చరణసరోజమం దణఁగి శాంతివహించిన గంగఁ దా బహి
 వ్మృగణమొనర్చె విష్ణు వదిఁగ్గొని రాధికమంత్ర మిచ్చి న
 త్వరముగఁ జేసితిన్ ధంజీభాగములన్ జలపూరితంబుగన్. 398
- క. ఈగతి నమస్తగోళక, భాగంబున వీరు నించి పనజాక్షునికుఁ
 సాగిలి యీసతిదోడ్కొని, యాగతుఁడునైనైతి నీ నమక్షమ్మునకుఁ. 399
- వ. అని యిట్లు పలికి కృతాంజలియై. 400
- చ. సరసుల నగ్రగణ్యుడవు జాణవు నీవును నీమెయున్ బర
 స్పరసుమకులమౌను జెలువం బనమం బది యిట్లులుండ నీ
 తరుణిని వాదరించు మీది తద్ద మరుల్కొనివచ్చెఁ గాన నే
 కరణిని గాని యీసతిని గాదన కీవు పరిగ్రహింపుమా. 401
- క. తనయంత వలచివచ్చిన, వనితామణిఁగూడి భోగపరుడై యుండన్
 జనుఁగాని యొల్ల ననుచో, మనకంపౌఖ్యంబు లెట్లుగలుగుం జెపుమా. 402
- క. నూతనయావంరేభో, పేతకుభావారయైన యీసతిని గృహ
 వీక్షితుడవై యిపుడ జగ, త్ఖ్యాతిగ వరియింపు మీవు గాంధర్వవిధిన్. 403
- చ. అని వచియించి గంగను సమర్పణఁజేసి సరోజమాతి దా
 జనిమె ; ననంతరంబ హరి సంతనమంది ప్రపుల్లపుష్పదం
 దనసమలంకృతంబయిన తన్వికరాంబుజముల్ గ్రహించినం
 తన జనియించెఁ గాంతకు నితాంతము సాత్వికభావముల్ మెయిన్. 404
- చ. అది యదనంచు నెంచి యసురారి సురావగఁ గొఁగిచన్ ముదం
 బెడఁ గడురంగఁ దార్చుచు నహీనకుభోన్నతిఁ బొందుచుండె నిం

పొదలెడు చాడున న్నతకః ముర్వికిః టోయినగంగ యీగతిన్

బదపడి పద్మనేత్రునకు భామినియై సుఖమందె నారదా : 405

గీ. తోయజాతపదనభోద్భూతయగుట, విష్ణుపది యన్న పేర్లగద్విదితమయ్యె
సంసంసంతోగసాభాగ్యగరిమ నెనసి, యరుతరానంద మొందుచునుండె గంగ. 408

ఉ. ఈగతి కొన్నివాసుము లేగినపిమ్మట గంగ భర్తృసం
యోగము గల్గియుండుటకు నోర్వక పల్క-పెలంది లోన పి
ద్వాగరిమంబునం గడుగయాళితనంబున నుండెఁ; గాంతలే
లాగునహింతు రాశ్మవతిలాలితమానవతీ సమున్నతిన్. 407

క. ఇలకంటోయిన కలుముల, చెలితోడ న్నతులు ముపురు శ్రీనిష్ఠునకుఁ
దులసీనతితోఁ గడుకొని, వలుపురు సతులందు రుర్వి నారదమాపి. 408

వ. అనిన నారదుం డిట్లనియె. 409

క. శ్రీమన్నారాయణప్రియ, కోమలి కులసి యగుటెట్లు ? కులమెద్ది ? హరిం
గామించుటకై తానే, మేమి తపమొనర్చెనో వచియింపు మహాత్మా. 410

వ. అనవుడు నారాయణుం డిట్లను. తొల్లి భగవదంశసముహ్నాతుండగు దక్షసావర్తి
యను మనువుగఁడు. అతనికి బ్రహ్మసావర్తియు నతనికి ధర్మసావర్తియు నత
నికి శ్రీసావర్తియు నతనికి పృథ్వీజపాదసేవనాపరాయణుండగు పృథ్వీజుండును
జన్మించిరి. 411

ఉ. అదినమానదీరుడగు నావృషకేతుఁడు శర్వభక్తిని
ర్షిద్రవవఃప్రమోదము గణించుడఁ దత్కరుదానమాగతా
జ్ఞద్రవనుస్తభోగముల శోభితవైభవుడై చెంగుచున్
భాద్రపదంబునందు నలువండు రమాపదపూజనావిధిన్. 412

ఉ. శర్వమయంబు సర్వమవి స్వాంతమునం దలబోపి తత్కృపా
గర్వితచిత్తవృత్తి నొకకాలమునందును గొల్వఁబోడు సౌ
వర్వవయంబు వాణఁ గొలువం దొనరింపఁడు జన్మముల్ నువ
ర్తాదునిపూజయిన్నఁ బరిహసముజేయును బుద్ధిహీనుడై. 413

క. ఒండుఁ దలబోయఁ దెద బ్ర, హృదం బఖిలంబు నింద్యమంచు నతం డు
ద్దండత ముండుటఁ గని మా, త్తాండుం డురువలయుభీకరాశాతుండై. 414

ఉ. లోకవిలోచనమ్ము మదిలోపల మాటికిఁబుట్టు కిన్కమై
 “నో కలషస్వభావః వినరోరి చురంబున స్వదేహభా
 జాకలంబుఁగా దొఱఁగి జాల్మనికై నడి నందుటగా హత
 శ్రీకుఁడనై చఁంపు” యని చెప్పెరి కావమొసంగె నంబుటగా. 415

ఉ. భవుఁ డక్రాంతవివర్ధమానగురుకోపస్ఫురదీప్తభై
 రివుఁడై శూలమ్ము కేఁదాల్చి నలిసిపాణేతు భంజింతునం
 చు వెనంటోవుడు నేఁడుగాదె కుడియంచుం గళ్యణోపేతుఁడై
 రవి వెన్నిచ్చి సరోజసూత నఁజేఁబోయె ఖిన్నాత్మఁడై. 416

మ. పిఠుజాటుండు హాయితుండగు రవి స్వీక్షించి తర్జించుచు
 నివిగోష్ఠీస్థలఁ జేరె; ధాతయుఁ గడున్ బీటల్లి తద్వీక్షణ
 వ్యతితన్వాంతసమేతకళ్యపాదీయాత్మగ్నసోపేతుఁడై
 మదువిద్యేషణు దర్శనంబుఁ బొనఁపఁబోయె కాంచెన్ హరిన్. 417

మ. భయమన్ లక్ష్మియు సంభ్రమం బెరలఁ బర్యన్తకళ్యపుండున్ హరి
 ర్థముఁడుగా బంజజసూతియు స్మృతబరత్నాభీమన్ దత్పద
 ద్వియకిగా హరకునిచ్చి మొక్కులికి సంత్రాసఁబుతో సంహృత
 న్మయలై తెల్పిరి యర్గుకోపగఢబీజంబెల్ల నాద్యంతముగా. 418

ఉ. కాంచనచేరుఁ డర్యముని కాతరవృత్తినివాసమెల్ల నా
 లించి యబీతిముద్రనిడి లేనగ వాప్స వఁడంచెనిట్లు “చ
 క్రాంచితపాణినై తదురయంబు నచటకేగి నన్ను నే
 వించినవారి కార్తి ప్రభవించిన పట్టునఁ బ్రోచినచెప్పెదన్. 419

మ. నలుమోముల్లంపేల్పునై జగములగా గల్గింతు, శిక్షింతు న
 య్యశికాక్షౌతి, స్వలోకములు నేనై యిందు; నాకుక్షిరో
 పల దాతు న్నగముల్ లయాంతము సస్వవ్యాపి నొడు ప్పిని
 శృలంబుత్తిం ద్రిగుణాశ్రింబయిన తేజంబుని వర్తిచెదగా. 420

ఉ. ఇయక భేదమెన్నఁగలరే శిష్యఁ డన్నను నేననన్ విత
 ర్క్కించినచో శివుండనఁగఁ గేవలుఁడె యవిషహ్యవిక్రమా
 భ్యంబితతేజఁ డెందు నొకఁడైన నూద్యములే దతండ నృ
 ప్తింతును సూక్ష్మతోటిఁ బ్రకటింతు విరిందనతోటి నొక్కటగా. 421

- చ. అతఁ డతిలోక శక్తియుతుడైనను నాంతరవృత్తిమధుజు
స్తుతి నొనరించు మన్మనువు చూచుచు నాదృతిమై దివానికం
బకులితభక్తిఁ బంచనదనాబ్జములన్ వదియించు వాని తే
వకులొనరింతు వానికిని నాకును లేచు ప్రథేదమెంచినన్. 422
- క. నను సేవించెడు మనుజుల, కనుపయతోగంబు లేచు నాకాంక్షింతున్
జనుఁ డింక మధ్వరంబున, పినిహతభయులగుచు వేగ స్వేచ్ఛావృత్తికా. 423
- వ. ఆని బ్రహ్మదుల మూర్త్యై నట్టి సమయంబున,
మ. శయకంజంబున శూలమున్ ద్రిపురరక్షికాల మొప్పుకా జగ
త్త్రయసంక్షోభినిలానుధావనఃకాధారే యముకావాహముకా
రయమారకా దుమికించుచుం గమరినీప్రాణేశు నిర్జింపఁగా
లయకాలాకృతిఁ జొచ్చి రుద్రుఁడు మహాలక్ష్మీవతిస్థేమముకా. 425
- ఉ. వాసుకిభూషణుండు వృషవాహముఁ జయ్యన దగ్గి భక్తిసం
వాసితచిత్తుడై కనకవాసునకు న్నతులాభరించె వా
జీనఘఁ డట్లు గళ్యపుఁడు నీరజబంధుఁడు చిక్రియుక్తిసం
క్రాంతిలై యొనర్పిరి కృతాంతవిరోధికి వందనంబులన్. 426
- ఉ. బాలకకాంకశేఖరుఁడు వానపత్నచిరత్నకాంతుంకా
గ్రాలెడు గద్దెయం దసురభండనపార్ష దహాడిదాసురాం
దోళనజాతవాతపరితోషితుడై వసించియుండ నా
వ్యాకళయానుఁ డర్యమనమానియై హరుఁ గాంచి యిట్లనెన్. 427
- మ. “నిటలాంతస్సుటదగ్గివీక్షణః భవావీనాథః నీ వివ్యధె
చోటాం బోవఁదలంచి, తమిషని యిచ్చోనున్నదేః రోష ము
త్కిలమై మోమునఁ దోచుచున్నయది దైత్యశ్రేణి దర్శంబునన్
జటిలోకంబున కెగుఁజేసిరాకొ రోనుంబున నీకేటికిన్.” 428
- ఉ. శ్రీమంఁ డెగ్గి యుండియు వచించిన వల్కల నాలకించి యా
టూదరదన్ని యిట్లనియెఁ బూజ్యుఁడు బాగవతుండు నాకుప్రా
ణాదికఁడైనవాఁడు కలఁ దావిషకేతుఁడు వానిఁ గాంచి యా
యాదవుఁ డాదరింపక దురంతముగా శపియించెఁ గావునన్. 429

ఉ. వాని వధింపనెంచి యనివార్యముగా నిటువంటి కోపముఁ
బూనితి నేఁడు; వాఁడు కితవుండయి తావకసన్నిధానమం
దే వసియించుటం గని వధింపఁ దలంపక యుంటిఁగాని త
న్మానము ప్రాణముం గొనక మానుదునే మఱియెందు నిల్చినన్. 480

ఉ. ధ్యాననిరూఢినైన హృదయంబుననైనను స్తోత్రపక్కిచే
నైనను నాపద ల్గలుగునప్పుడు నిన్ శరణన్నమాత్ర ద
వ్వైనను పోయి ప్రోతువు జరామయమృత్యువివర్జితాంగులం
గా నొనరించి సన్నిధిని గల్గెడివారిలఁ బ్రోవకుండువే. 481

క. నాభక్తుఁడు వృషకేతున, కీ భానుఁడు గడఁగి శాపమిచ్చెను “నిహత
శ్రీభాగ్యుండవు” కమ్మని, యా భూపతి కింక బ్రతుకనగునే ధరణిన్. 482

వ. ఆనినఁ జిటునవ్వెలయ నారాయణుండు హరున కిట్లనియె. 483

క. అరగదీయ యయ్యె నిచ్చట, తెరగంటులమానమున నదిం గన దరలో
నిరుదదియొక్క యుగంబులు, జరిగెను జను మింక హరః విజనియమునకున్.

గీ. చచ్చి చిరకాలమయ్యె వృషధ్వజుండు, నాతనికిఁ బుత్రుఁడగు రథకేతుఁ డీల్గెఁ
దర్శితేకుండు మఱి కుశధ్వజఁ డనంగఁ, గలరు పుత్రకు లిద్ద రాజ్యైదవునకు. 485

ఉ. వారును సూర్యభావమున భాగ్యవిహీనతచే రమాతవ
స్యారతులై సదానుజననంగతులై మునివృత్తు లైరి త
ద్దారలలోన నొక్కతెకు దారుణి లక్ష్మి జనించి దుఃఖని
ప్రారక మాచరించు వసుధావరులం దగఁజేయు ధీరులన్. 486

మ. పుతుఁడయ్యె స్సృపదీయదాసుఁడిఁకఁ బొమ్మి. కోపమేలంచుఁ బ
ల్కి తిరోదానమొనర్చె మారవుఁడు; పంకేజోద్భవుండుం దిరో
హితుఁడయ్యెన్; రవికళ్యపురో సనిరి; భూభృద్ధన్వయుఁ శాంతిపూ
ర్ణకమండై తపముం బొనర్చఁజనియెన్ గైలాసశైలంబునన్. 487

వ. ఆనిన మహాత్మాః ధర్మధ్వజకుశధ్వజుల చరిత్రంబు వివిషింపుమనిన నారాయణుం
డిట్లనియె. 488

ఉ. ధర్మకుశధ్వజాఖ్యవసుధావరు బ్రగతపంబొనర్చి యా
భక్తుకూలుప్రేయసికృపన్ ఉనేదాన్యసుతాదిలాభము

రేపర్మి గ్రహించి యెల్లప్పుధివిం బరిపాలన మొప్పజేసి దు
ష్కర్మచిదూరులై సకలసంపద లందుచునుండి దివ్యురన.

439

క. అంశుఁ గుళధ్వజభూపతి, సుందరి గర్భంబుఁదాల్చి కుబ్జదినమున న
య్యందీరకకచేఁ దానొక, నందని సుజ్ఞానలక్షణం బ్రసవించెఁ.

440

వ. అబ్బాలామణి వేదవతినఁ బేరొంది దినదినప్రవర్తమానయై శ్రీనాథుండు తనకుం
బ్రాణనాథుండు గావలయునని తలంచి,

441

మ. ఒకమన్వంతర మంబునం దవము నత్యుగ్రంబుగా నల్పి సౌ
క్మిక రూపప్రతిభావయఃకలనఁ జక్కన్మించుచున్నట్టి బా
లికతో నయ్యళరీరవాణి తగఁబల్కి “నీకు శ్రీవిష్ణు విం
కొకజన్మంబున బర్తయా” నని ప్రశోద్యోగంబుచూన్పించఁగఁ.

442

క. అనాదము విని తపముఁ, మానక ముదమంది గంధమాదసత్తైల
స్థానంబునంశుఁ బిడివ న, నూనముగాఁ దపముసేయుచుండఁగ నంతఁ.

443

క. రావణుఁ దేతెంచుటయును, భావమునం గలఁగి యర్హు పాద్యావ్వికునిం
గావించిన బాలామణి, తో వఁ దీటువల్కి నెడఁగుతూహలమొదవన్.

444

చ. కలకలనపువ్వెమ్మొగము గార్మొగులం దులకించు పెన్నెరుల్
తళతళ లీను మేను దెలిదాచుల నిర్వసించు కన్నులుఁ
గలిగిన ముద్దులాడి విటు కాటడవిన్ జడదారితీరుగా
నెలకొని యొండమై నిలవ నీకిది యేకత మంబుజాననా.

445

క. ఈరీతిం బలికి తిర, స్కాంముకొంచయును విడువఁ జాలక వేళ్ళుం
గాంక్రియ కితఁడు బలా, త్కాంబున దాని కేలుఁదమ్మి గ్రహించెన్.

446

గీ. మానవతి దానఁ గోపంబుఁబూని వాని
స్త్ర. విజునివేయ పా న్రసాదంబు కదల
కుండుబయలుఁ జేయనలరేక యువిద కిప్పుడు
నతులొన్నఁగపాఁగె నన్నంబుజుండు.

447

ఉ. నీవు నువాత్మ్య మేనెఱుఁగనేక యూక తెచ్చికొంటి నీ
భేదము భేదమెందక యక్కృతిమబుద్ధిఁదలంచి కొప్పు ము
న్మాడివి న్నుటంచుఁ బలుమాటలు ముకించెడు రాక్షసాధముఁ
మోదముతోడ బందనవిముక్తునిఁజేసి యనుగ్రహించియున్.

448

- క. నను స్పృశించిన ఫలముం, గనుఁగొనుము సఖాంధవంబుగాఁగ మదర్థం
బున నీవు ద్రెక్కుదువు ముం, దని యోగముకతన దేహ మప్పుడ విడిచెన్. 449
- గీ. వెండి దేహంబు గంగ కర్పించి నిజని, వాసగృహమున కేగి రావణుఁడు మిగులఁ
దా నొనర్చినవనికి సంకవ్యమాన, మానసుండయి యాశ్చర్య మూనియుండె. 450
- క. ఆమగున జనకధరణీ, స్వామితనూజయయి పూర్వజన్మకృతతప
స్సామర్థ్యంబున దళిత, రాముని పరియించి సుఖతరంబుగ నుండెన్. 451
- ఉ. కోమలి విగ్రహుండు రసికుండు మనోహరుఁ డుత్తముండు ను
ద్దాముఁడు శాంతిదాంతిగుణధాముఁడు లోకవిభుండునైన శ్రీ
రామునితోడఁగూడి యనురాగముతో సుఖించుచుండె నా
భూమిజ మున్ దపంబునను బొందినవంతఁ దలంప తెప్పెన్. 452
- సీ. జనకాజ్ఞ రామలక్ష్మణు లరణ్యమునకు , సీతతోఁగూడి వేంచేయుటయును
విప్రవేషమున హవిర్యజం “దెదురుగాఁ , జనుదెంచి యోరామచంద్రః యింక
జనకజాహరణమౌ సమయ మేతెంచెను , గాన సురల్పంపఁగా రయమున
వచ్చితి నన్ను వైశ్వానరుం డంద్రు నా , యంద సీతను దాచి యగ్నికుడ్డిఁ
- గీ. జేయుతటి మీకు నర్పింతు భాయ దీనిఁ
గొనుమనిన రఘువరుఁ డియ్యకొని తదీయ
కృత్రిమావనిపుత్రి గ్రహించి నైజ
సీత నాకనిలో నివసంపఁజేసి. 453
- క. జననాదుఁ డడుగ నొకయెడఁ, గనకమృగం బొకటి యెదుటఁ గాన్పించిన దా
నిని సీత తనకుఁ దెమ్మని, కనికర మొదవంగ రాముఁ గని పల్కంగన్. 454
- చ. జనకజఁ గాన లక్ష్మణుని శ్రద్ధమెయి నిమిషమిచ్చి శాంబరీ
కనకమృగంబుఁ బట్టుకొనఁగా నతిదూరము వోయి మాయగా
మనమున యోజితేసి యొకమార్గణ మేసిన దాన ‘లక్ష్మణా’
యని మొఱవెట్టి చచ్చె; జనకాత్మజకున్ హృదయంబు జల్లెనన్. 455
- క. భూమిసుతాచోదితుడై, సౌమిత్రి రఘూద్వహుని వెనం గమఁగొనఁజోఁ
గామాంధుఁడు రావణుఁ డ, కోమలి గ్రహించి లంకకుం గొవిఱొయెన్. 456
- క. చనుదెంచిన లక్ష్మణుఁ గని, మనమున శంకించి యాశ్రమస్థలికి వెనం
జని కనికర మొదవించుచు, జనకజ లేకున్న పర్ణశాలం గాంచెన్, 457

- గి. చూచి మూర్ఛిల్లి యంత వచ్చొట పీతఁ, గానక విచారమంది యక్కాననమునఁ
దిరిగి తిరిగి గోదారికింజనుడు, వానూదిపుతో నహవానమంది. 458
- ఉ. పేతువుగట్టి వీరకవిసేనలు గొల్వఁగ లంకకేగి యా
మాతుకుని న్నటాంబవముగా నినిఁ ద్రెళ్ళఁగనేని లోకవి
ఖ్యాతయశస్సుగఁదై జనము లచ్చెరువంద సుంల్ నుతింపఁగా
పీత కృకానుకీలం వసింపఁగఁజేసినఁ దత్క్షణంబునఁ. 459
- క. ఆనఁదఁడు నిజపీతను రా, ముని కర్పణసేయ ఛాయ మునుకొని “యే నే
పని యొనరుకు” నన దానిం, గనుఁగొని రామాగ్ను లనిరి కుంజాన్వితులై. 460
- క. దుష్కృతహరచుగు దేవీ, పుష్కరమునఁ దపమొనర్చి పుణ్యపలం బా
విష్కృతముగ స్వర్గఁజ్ఞివి, నిష్కర్ష స్థాగలపు వివికృయ మవిసన్. 461
- గి. వారి పిడ్డొని ఛాయ దివ్యంబులగు త్రి. లక్షవత్సరములు కపోదీక్ష నుండి
స్వర్గఁజ్ఞియై మరలఁ దపంబుపేసి, యగ్నికుండనముద్భవయయ్యె నంత. 462
- క. ద్రౌపది వాఁ బేరొంది పృ, భాపుత్రుల కేపురకును దార యగుచు ను
ద్దీపించుచుండె జనులు మ, హాపతిరత యందు దురిణి నభినుతిపేయన్. 463
- గి. ఎరుస కృతయుగమునఁ ద్రేత ద్వాపరమున, వేదవతి పీత కృష్ణనా వెలఁడులై కు
శద్రవజ జనక ద్రుపదవిశ్వంతురారి, పుం గృహమ్మున జన్మింపఁగల రనంగ. 464
- క. అంగవ యొక్కతె పాండవ, పుంగవు లేపురకుఁ దా నపూర్వంబుగ న
ర్థాంగ మగుచెట్టులొకొ యా, సంగతి వివరింపుచునిన జటిలున కనియెన్. 465
- క. ఓమునివరః నిజపీతఁ, రాముఁడు గ్రహియింపఁ జాయ రామాగ్నాజ్ఞిన్
గామపారు గుఱిది తపమును, నేమముతో నర్చి యాశచిం గవి పెలుదన్. 466
- క. “పతి పతి పతి పతి పతి” యని, యతికామాతురతఁ బిల్క నతివం గవి న
స్థితములుఁదై కితికంతుఁడు, పతివందక మొనఁగితి నని పరికెన్ భ్రేమఁ. 467
- క. అది కారణముగ వా ద్రౌ. పది పాండవు లేపురకును భార్యావణియై
బొదలెఁ బదియెల్ల పీకుం, బదిలంబుగఁ జెప్పవలసెఁ బ్రస్తావముగఁ. 468
- పీ. లంకయందలి యవలాకన్య రాముఁడు , పేర్మిగ్రహించి విభీషణునకు
లంక నొసంగి చెలంగుదుఁ దనయయౌ , ద్యాపురి కేటించి దారుణీకు
లెల్లఁడుఁ గౌలువంగ వేరొదకనహస్ర , పత్నంబులు రాజ్యవైభవమున
వజరి నర్చంబుతో వైకుంఠమునకేగె , వలవేదవతి లక్ష్మి యందుఁ గలసె

- గీ. వేదములునాల్గు జిహ్వపై వెలయునట్టి , వేదవతి పుణ్యకథనంబు వీను లంఠ
వినినవారికిఁ బాపనాశనముగాదె , మంజుగానవిసోదః యోమోనినాద. 469
- క. అజపుత్రః వినుము దర్శ్య, ద్విజభూషతి న్యాయమతియు దారుణదళం
గజితాభియాతియై తన, విజయాంకము లెల్లయెడల వెంయించె రహిన్. 470
- ఉ. అర్జవమేఘలాభిపతు లందఱుఁ దా మరిగాపులొట సం
పూర్ణమనోరథంబునను ముద్దియతోఁ జని గంధమాదనా
భ్యర్థనమంచితోవవనవాటికిలోనఁ బ్రపుల్లపుష్పసం
క్రీర్ణనికుంజపుంజములక్రేవలఁ దాపులదీపులం గనెన్. 471
- చ. ప్రదులని హాళితో నచటఁ బేళలకోకిలకాకిలీవా
ప్సదపదము ల్గనుంగొనుచు భామినిఁగూడి రతాభిలాషమల్
మదిని దిఁబులొచుఁ బొడమంగ నుగంధిలపుష్పశయ్యపై
ప్రదులనివేడ్కఁ జప్పతిలఁ బెక్కువిధంబులఁ గేళినబ్బుచున్. 472
- వీ. కాసారముల మరిందాసారములయందు , నారజంబున నోలలాడి యాడి
పొంపిరిగాఁబూచి యింపుచనింపు ను , పెఁగల మాటునఁగేళిఁ దగిలి తగిలి
మేలిమిజాతునాదాఁచేఁ గ్రాలిన , గట్టులవట్టునఁ గలసిమెలసి
చాచుగ్రాలిన యేలాంతల లాగి , తూఁగుటుమ్మేలల నూఁగి యూఁగి
- గీ. యిట్టులాదంపతులు కుసుమేషుకీలి , కీలదండహ్యమానులై కేళులందు
సంతితామోదసంబృతస్వాంతులగుచు , వెంపి రజ్జాతడిననిశాభేదు లగుచు. 473
- క. ఒడల నలఁది గంఠము మణి, తొకపులును బూని హోయలుదూఁగఁగ నచటన్
బడఁకుకలమిన్న వాదవి, కడిముదమొనరించెఁ బిరికిఁ గంఠింకలందున్. 474
- చ. వినువొకయంతలేక యలివేణిముఁ దాను మనోజకేళి యు
ద్యసనఁచనస్కులై తనర నామరవర్షకతంబు జాతెఁ మా
నన మెరియంగ మన్మథుఁడంబుఁ దృప్తినిజెందె భూపుఁ దా
తనలనరొజకున్ రంకులఁదాయనికోర్కెలు పేరె సారకున్. 475
- క. సుసుమితోఁ జింకాలము, సుతంబున మెఁగి తృప్తిఁ జొప్పడకుండెన్
బురుసులకన్నను మోహము, తరుణుల కష్టగుణ మని యథార్థముగాదె. 476
- క. ఈలీల నుండ నద్యః, కాంమ్మన విధివకమునఁ గాంతామణి చూ
లాలై కలివర్షమ్ములు, దాలివె కుళలక్షితమ్ముఁ దద్దర్శమ్మున్. 477

మ. అతలంకగ్రహఋక్షయోగకుభలగ్నాంశక్షణంబైన కా
ర్తికపుంబున్నచు కుక్రవారమునఁ బుత్రీరత్న మొక్కర్తు బో
టికి వారాశితనూరవాంశమునఁ బుత్రైన్ దుండభిధ్వానముల్
బ్రకటంబయ్యె డివఁబునందు సుదుము ల్వర్షించి యదైవతల్. 478

సీ. శరదీందునిదిమైన చక్కవిమోముతోఁ , గంజంబులనుబోలు కనులతోడఁ
బక్వబింబప్రభాభాసురౌష్ఠంబుతో , మించుఁ దులకించుమించుతోడఁ
బల్ల నారుణకరపావయుగ్మంబుతో , భాభానమానత్రవకులతోడ
నిండిందిరింబులనీను పెన్నెరులతో , వర్తులతరవికంబంబుతోడ

గీ. సీతున నుభోష్టమై, సుఖశీతలంబు , తవమనందున నై యొప్పు తనువుతోడఁ
బరిధదిల్లుదునున్న యద్బాల సోయ , గమ్మ నిరుపచు మనియె జగజ్జనమ్ము. 479

క. అచ్చిఱుతతోడఁబోల్చి వి, యచ్చరసకులై నఁ దగరటంచు ననువుమై
నచ్చెంతనున్న మోసులు, వచ్చి కులసియనుచుఁ బేరుఁ బరికి చని రొగిన్. 480

వ. తదనంతరంబి కాంతలకలమానిఃంబగు కులసి భూమిఁ బడినంత ప్రీప్రకృతిం
జేసి సర్వజనపసిద్ధయై మునిజనావాసపావనంబగు బిదరికావనంబునకుం జని నారా
యణుండు తనసఁ బ్రాణోక్తయందై రున్నించుక మని కా భాసంబున బావించుచుఁ
దదేకాయత్తదిత్తయై దేవమానఁబున లక్షహృదయంబులు హేరంబగు తపంబుఁ
జేసుంగదంగి. 481

సీ. గ్రీష్మంబునం దతిరీష్మవంచాగ్నిచు , ద్యస్తయై ఫలజలాహారయగుచు
వర్షర్తువునయందు వాసంబుగృహో , నాసినయై దళాహార యగుచు
వడవడ వడఁకించు వరిగాడ్చులో సీతు , వంచున మారుతాహారయగుచు
నేకపాదమునఁ దదేకవిప్పుచునోబ్బ , ధారిణియై విరాహారయగుచుఁ

గీ. దివిరి వది యిర్వదియు ముప్పదియును నల్య
దియును వేలేడ్లు వడసగా స్థిరతఁబూది
రాత్రియు దివమ్మునాక హేరంపుకంగిఁ
దపమొనర్చుగ సాఁగె సంతప్తయగుచు. 482

క. ఈరీతి నట తబోదీ, జెరతయై యున్నకులసిఁ గన్గొని రహి వా
జోమఁజీవతి సాజి, త్కారముఁగావించె వరము దయ వీయంగళా. 483

- క ఆ జేజేపెద్దిం గని, తా జేజే జేనుగా నతం దనె నతి యే
యోజను దపమొనరించెద, వే జడియక యెడదనున్న వితముం జెపుమా. 484
- క. హరితి క్రియైన నిచ్చెద, హరిదాన్యంబైన నిత్తు నజరామరితా
పరియించెదేని యొసఁగెద, దిదిజీ. మదిలోని వాంఛితముఁ గైకొనుమా. 485
- మ. అనుచుం బల్కిన ధాత కిట్లనుఁ దుల్యన్జ్ఞాపి "యోహఃనవా
హనః స్వస్థాఃదవయ్యు నన్నడుగ న్యాయ్యంబొనెఁ జ్ఞంప నా
కనువానే. యిదియెల్ల నీవెఱుఁగవే యాఁగాక నీయానతిన్
పనిపింతు వ్వినుమయ్య నాదగు పురాన్పత్రాంత మాద్యంతముకా. 486
- పీ. తులసి యందురు నన్ను తొల్లి గోజగమున , గోపినాఁ గృష్ణకూర్మిచెలిని
రానకేశిని శౌరీరతిభుక్తను నత్పూజ , మూర్ఛితనగు నన్ను మురవిరోధిఁ
గని రాధ హరిఁ దిరిస్కరింఁబుగావించి , కోపంబు నాయందుఁ గూర్చిమిగుల
మానవయోనిసంతపపు గహ్మని కావ , మిచ్చిన హరిదయ నెడఁదఁ దాల్చి
- గీ. భీతిఁ బొందకుము మదంశజాతుఁడైన
వానినిఁ జతుర్భుజ భరతవర్షమందు
బ్రహ్మవరమునఁ దపముచేఁ బతిగఁబొందఁ
గల వనుచుఁజెప్పి చనియె నాగరుడహయఁడు. 487
- క. ఆదేవివలన భయమున, నే దేహము విడిచి ధారుణీ జనించితిన
బ్జోదరు నారాయణుఁ బతి, గాఁ దలఁచుచు నుంటి నివలఁ గరుణింపు ననున్. 488
- క. కాంతుని నుండిరవిగ్రహు, కాంతుని నారాయణుని యశస్కరుఁ బతిగా
నెంతయుఁ గోరితి వరమి, మృంతిఃకరణంబునన్ దయంగొని" యనఁగన్. 489
- ఉ. అందజవాహనుం దనియె నాహరివంశభవుండు మున్ సుదా
ముండను గోపకుం డొక్కఁడు పుత్రైసు రాధికాంయుక్తి మా
ర్తందననానతేజుఁడు రరాస్థలి భారతమందు శంఖరు
ఁడందన మాధవాంశభవుఁడన్ పునుఁడుకా దనవంశజుండునై. 490
- ఉ. వాఁడు చతుర్భుజుండు మగువా, మును గోభవనంబునందు నీ
పోడిమిఁ గాంచి మారితరపుంజుఁడన్నమనస్కుఁడయ్యు నిన్
గూడఁడు రాధికానతి గనంగొని తన్నదలింప వీని కీ
రేడుజగంబులందు సరి యేరును లేరు జనిస్థురుల్ భువికా. 491

- క. నీవును జాతిస్మరవై, యీ వృత్తాంతంబు నెఱుంగు దిప్పు ధళనికిన్
దేవేరి వగుదు పిమ్మట, గోవిందు పరింపఁగా నగు విది ద్రువంబో. 492
- ఉ. శ్రీవరుణావయోగమునఁజేసి చుహీరుహతా వ్రీ నీకగున్
నీ వెలియైనపూజ కడునిష్ఠఁమౌను సుమంబులందు నెం
తో పంమోదు. ప్రాణములతోఁ దులగాఁదలఁచు మృతారి బృం
దావనియందు నిస్పృధజనంబులు మ్రొక్కుదు రిచ్చ విచ్చయన్. 493
- క. నీపత్రంబులఁ జేతురు, గోపాలకదేవపూజ గోపకులు త్రిలో
కీపావనివై నెగడుదు. దీపించెడు హరికడఁ దరుదేవ్యాకృతతోన్. 494
- గీ. నావరంబున విన్నియు న్నలుగు నీకు
ననుచుఁ బల్కిన సంతోష మావహిల్లి
మోముఁదమ్మిని చిఱునవ్వు మ్రొలకలెత్త
హంసహయనరు మ్రొక్కుచు నవియోఁ దులసి. 495
- చ. పునమునఁ దాఁకియున్న యనుమానము దెల్పక మిన్నకుండరా
దని వినిపించెదన్ ద్విభుజునందలి నెయ్యముఁబోలె నాకునే
యనువుననుం జతుర్భుజనియం దొనగూడదు మున్నకప్రసై
తని కుచిలింగమొంది యడుదేవునిఁ గూడి రమించి సారెకున్. 496
- ఉ. నాలుగుబాహుపు ల్లలిగివన్ వరియించెద శంఖచూడునిఁ
బోలునె శోరియాన తలఁబూనిక యేరికినైన; దుక్కిటి
లోలునిఁ బెండ్లి యాడుటకు లోఁగుదు నీవరయుక్తి రాధికా
భీలభయంబుఁజేసి యది వేగమె నాయ ననుగ్రహింపుమా. 497
- క. అనవుడు వలినోదరుఁ డి, ట్లను గడుమోదమున పోడకాక్షరయంత్రు
దను రాధామత్రము గై, కొనుమా యనుమానమేల కొమ్ము; యొనఁగితన్. 498
- క. రాదతి నీకుం గలుగు న. సాధారణమైనపేర్క; జలజాతినకున్
రాధావమాన వగుదువు. రాదలెఱుంగఁబడపు మీదు రతిమర్మంబుల్. 499
- క. అవి యానతిచ్చి రాధా, చునువు నొనంగి కవచక్రమంబును స్తోత్రం
బును బూజాదికముఁ దెలిసి, చనియెన్ మేల్దివవల నొనంగుచు నంతకా. 500
- క. ఆ మంత్రోపాసనమున, నామానివి తులసి సిద్ధులాయ్యోఁ గడున్
దామరసావాసినిబలె, దామరసోదరునిచుహీనుఁ దద్దయుఁ జెలఁగెన్. 501

- మ. త్రిజగద్గుర్లభభోగభాగ్యములచే దీపించి నిర్భూతమో
 రజపక్షేళయుఁ బ్రాప్తయౌవనయునై రాజర్షిమృష్టాన్న మిం
 పుజనింప న్ముజియించి మై మలయజమ్ముఁ దాల్చి మల్లీసుమ
 వ్రజజ్యోత్సరమందు సౌఖ్యమున నిద్రంజెందెఁజూ, నారదా : 502
- మ. నిడురింప న్మదిరాక్షిగాంచి యపుడా నీరేజబాణుం దీదే
 యదనంచుం బదునైనసాయకము లేయ న్సంబచూడాఖ్య ము
 న్మది నెల్లప్పుడుఁ గోరుచున్నకతన న్నారీవతంసంబు స్వ
 ప్నదళం గాంచెను తక్కువారివిభు రూపత్రాసితానంగునిఁ. 503
- క. కాంచినయంతన మోహ ము, దంచితగతిఁ బొడముటయు నతం డద్దానిన్
 బంచాయుధతేజి దే, లించెఁ న్నవ్వుగతిఁ దెలియలే రెవ్వఁడఁ. 504
- ఉ. అంతట మేలుకొంచి హృదయాదిపుఁ గాన కొకింతవంతయున్
 సంతనముం బెనంగొనఁగ సారసలోచన మాటిమాటిక
 త్యంబవిషాదముంగొను “నహా” యను మెచ్చుచునుండు ; నంతలో
 వింతనుటించిపోయెఁ గుసుమేషుఁ డిఁకేమనవచ్చు వారదా : 505
- వ. అంత నక్కాంతామణి కంఠ దురంతచింతాభరంబు సహంపంజారిక వరాధీస
 చేతస్కయయి. 506
- సీ. ప్రాణేకుఁ దెవుడు గన్పట్టనం చూరక , గ్రుక్కిఁబ్బుమింగుఁ దాఁ గొంతపేపు
 అంతలో వల్లభుం డగవదెనని బయల్ , కూరిమితోఁ జూచుఁ గొంతపేపు
 అటుపైఁ బరీరంభ మాచరించె నటంచు , గుబ్బి బట్టొంగించుఁ గొంతపేపు
 తరువాత సంభోగదళఁ దేల్చెననుచు నె , క్కొను పరాధీనతఁ గొంతపేపు
- గీ. ఏగెనని తావమందు నొక్కింతపేపు , చింతగొను సంతసంబందు కొంతపేపు
 కామకల్పిత మోహందకారమందు , నంచరించుటఁజేసి యాసాచసాక్షి. 507
- ఉ. ఒంటిగనున్న నాకడ కయోః బనుదెంచునే వాఁడు ; వచ్చి న
 న్నంటునెః యంచెనేని మునులందఱు దూఱరె ; దూరకుండినన్
 గంటికిదోఁచు వాఁవయఁ గల్గిన మోహము మేలె ; యైన నీ
 తుంటరియో నవంగు ననకూపుల తీపుల కోవవచ్చునే. 508
- చ. తతచ్ఛుమమల్లి కాకుసుమతల్పముఁ గాంచినయేని కంటకార
 చితముగఁ దోఁచుఁ జెందిరము చిచ్చుగఁ గన్పడు, నాయంబు వ

- ర్వతగుహపోర్తిఁగాంచుఁ, దనవత్తము బర్వుగనెంచు; నెద్దియుఁ
వితయగుఁగాదె కూర్చివిభునింగనఁ జిత్తముగల్గు చానకుఁ. 509
- చ. అటు చటుటాక్షి నెమ్మనఁము సంబిన మోహము నిల్పలేక తా
నటమటఁబొందుచుండఁగఁ దదంతికైలచరత్సురాంగనల్
తటుకున వచ్చి కొంతపరితాపము డిందువడంగ నాతఁ డి
చ్చొట కరుదెంచుటల్ దెలిపి నుందరిఁ దేరిచి యేగిరంతటన్. 510
- క. యోగియయి శంఖచూడుఁడు, జై గీషవ్యాఖ్యమౌవిన త్తమువలనం
దాఁ గృష్ణచుంత్రముం గొని, యేగెం బుష్కరమునకు పమీహితబుద్ధిఁ. 511
- క. అచ్చట విధాత కృపచే, విచ్చిన వరములనుగొని ద్రుహిణునానతి వాఁ
డచ్చోటు విడిచి ముదమునఁ, గ్రచ్చట విచ్చేసె బదరితావనమునకున్. 512
- చ. ఆంత నాపనంబునఁ దులసీలలాచుంబు తపంబుపేయు వనాంతరంబునకుఁ జను
దెంచె నప్పుడు. 513
- ఉ. నుందంవిగ్రహుండు వరిశోభితరత్నవిభూషణుండు సం
క్రందనవైరిపుండు రసికప్రపరుండు మనోహరుండు శ్రీ
దండనివర్చితాంగుఁడు హసన్మృదుఁడౌ నలశంఖచూడు నా
నందముకొడఁ గాంచె లలనామణి మోహరసాబ్ధి మున్నునుఁ. 514
- క. కని మనంజ్ఞాపనతా, ననఘై చెలువొందుచున్న నారీమణి న
ద్దనుతోత్తముఁ దప్పరు గ, న్గొని యిట్లనిపల్కె లో ననూనప్రీతిన్. 515
- ఉ. వారిలరాధవేణిముఖవైభవ మొందక కంజపుంజ మె
వ్వారిఁ, గాండ సిగ్గునడి వారికి మధ్యమునిఁ వసించియున్
వారిదిపుత్రురాక నలవారిజనేత్రముఖం బటంచొకో
వారితిగందమై ముకుళవైఖరిఁ బొందుచునుండు నెప్పుడున్. 516
- చ. రమణీయులొంబుజాతమకరందముఁ గ్రోలెడు నిద్ర నేగి పూ
ణును సువర్ణహాసము గనంబడ భీతినిజెంది యుత్తమాం
గమున వసించి తద్రుణకంజములంగని వెన్ననుండి సం
క్రమించు నేగుదెంచు క్రమరంబులునాఁ దగి వేణి చెల్వగున్. 517
- ఉ. తమ్ములసూకుమోము, రుముదంబులతోడు కనుల్, మెఱుంగుట
ద్దమ్ములకిడు చెక్కుఁ లడిదంబుల గోడునడంచు నారు, చిం

దమ్మలతోఁడు కుత్తుక, పదమ్మల కోడు ప్రవాళ, మిట్టియం

దమ్మలప్రోడ పూర్వసుకృతమ్మున నాకులభించె నేడిదిన.

518

వ. అని యనేకభంగులఁ గొనియాడి తత్పమీపంబునకుం జని జీఱునగ పంకురింప
మెల్లన నిట్లనియె.

519

ఉ. ఎక్కడిదానపీపు ? కులమెయ్యది ? నీతలిదండ్రులెవ్వ ? రీ

ఎక్కడ నొంటిమై నిలువ నేమిప్రయోజన ? మెట్టిచోటు నీ

యిక్క ? దరిం జరిందు చెలు లెవ్వరు లేరదియేమి కారణం ?

దిక్కతయెల్లఁ దెల్లముగ నింతయు దాఁవక తెల్పు మంగన.

520

క. అన సాద్వి యిట్లనియె “దను, జనాద : ధర్మద్యజ్ఞాఙ్గతీపతికిఁ

దనయను నారాయణుని బి, తినిగాఁ దలపోసి చేసితని దపమిదటన్.

521

క. భూమీకుఁడవని పలికితి, మోమోడక యంతపట్టు పురుషులతోడఁ

రామామణు లేకతమున, నేమాటలు వల్కనేర్తురే, యిదితగునే :

522

ఉ. కోమలి సక్కులీనయగు కొమ్మ వివి క్తతలమ్మునఁ గుల

గ్రామణియైన పూరుషుఁడు గన్గొనఁబోవునె : పోయినేని యా

భామినితోడ వేతొక నెవంబిది పల్కునె : దుష్టపంశజ

ల్గముకులై నయట్టి పలుగాకులఁబోలె, సురారిస త్తమా.

523

వ. ఇదియునుం గాక, శ్రీజనం బతిగర్హితంబు; ప్రాజ్ఞాందగువాఁడు శ్రీ జనాధీనుండు

కానేరఁ” డని పలికి మఱియును.

524

ఉ. మంతనమందు మానిసుల మచ్చికపేయఁగరాదు. చేపెనే

నెంతయు భీతిమాలి పతి హేళనసేయు దురాత్మకార్యము

ల్పింతనపేతు, రెప్పు నిరసింతురు కాంతులమాట, వింతలే :

యింతులకఁ మగండు చనవిచ్చినతోడనె నెత్తికెక్కుటల్ :

525

ఉ. కామిని పొందులేనియెడ గ్రోర్యముఁ గోపముఁజూపు ; విస్ఫుట

త్రాచరసాక్షి సూక్ష్మసురతంబున మిక్కిలి దుఃఖమందుఁ ; గం

తామణి గాఢమౌ నిధువనంబున సంతసమందు ; వద్దిరా :

భామల తెద్దియు స్ఫురతభాగ్యముకన్నను దక్కువేకదా.

526

క. ఎలఁత్రాయము సౌందర్యముఁ, గలిమియు రసికతయు సురతకౌశలముఁ గళల్

గలిగిన మగఁని ప్రాణం, బులతో సరిఁజూచెదరు ప్రవుల్లాఙ్ఘముఖల్.

527

క. ముదునలి, సురతాక్షముఁ గని, ముదితలు నెపముంచి కలహమును బెంచి సదా
పదరుదురు; నరుల కింతుల్, గద కష్టసుఖములీయఁ గారణభూతల్ : 528

క. సారసగందికి మిత్రులు, వైరులు గలరే : నిమాత్నపరు వనుదినముం
గోరుచునుండు సతీత్యా, చారంబులు పెరికిఁదోవ సంప్రీతిమెయిన్. 529

ఉ. జవ్వని కాత్మలో నితఁడు చక్కనివాఁడని తోచెనేని తా
నెవ్వరినైన వాని వరియింపఁదలంచును గాని బంధువుల్
నవ్వదురో, మరేమనునొనఁగుఁడు, లాఁతులుదూఱరాకొక్క, యే
నెవ్వము గల్గునో : యని గడంప దొకిండుక రాక్షసోత్తమా. 530

క. కార్యముగలయప్పుడు పరి, చర్యలుగావించి విరుని సమ్మతిగా సౌం
దర్యము దరించి తలఁచిన, కార్యంబగుఁబిదపఁ దృణముగాఁ గండ్రు చెయిల్." 532

ఉ. ఇందునిభాన్య నీవు వదియించిన పల్కులపెల్లఁ గల్లగా;
వండువిశేషముండె జనులందఱు మోహవడంగ ముఁక కతా
నందురు సృష్టిఁజేసె లలనాజవరూపము రెండురీతులన్
బొందుగ మంచిదెద్దలను బోల్చి గ్రహించిన యుక్త మిమ్మహిఁకా. 533

గీ. రాద సావిత్రి లక్ష్మి సరస్వతియును, దుర్గ మున్నగునట్టి సతులు విధాత
చేత విర్మింపఁబడి రాదిసృష్టియందు, అఖిలమంగళసంపాత్రులగుచుఁ దరుణి. 534

క. వీరలకళచేఁ బుట్టిన, ప్రీరూపము మంచిదని పదంతురు విబుధుల్
వారల వేర్వేలుగ నే, వారసి చెప్పెదను విను సమాహితబుద్ధిన్. 535

సీ. తార మందోదరి దమయంతి మేన వే , దవతి కాళి యరుంధతి యహల్య
కతరూప దక్షిణ స్వాహా భాయావతి , కది దేవచూతి యక్షసతి యదితి
వరుడాని తులసి రోహిణుడ్ర కోటది , దితి రోహిణియు పతివ్రతలు; మణియు
గంగ దరితి మంగళ చండి స్మృతి మేద , ప్రతి శోభ కీర్తి సంపత్తి కాంతి

గీ. జంతి నిద్దుర ఖిత్తిపానలు దినంబు , పుష్టి తామసి కాంతి సంకుష్ట శ్రద్ధ
యనెడు వివియెల్ల ప్రీరూప మందినపము, యుగయుగంబున జరియించు నుత్తమగతి

వ. అది గావున. 537

ఉ. పండితుఁ డుత్తముండు పరభాషను గోరునె యెన్నఁదైన నో
యందజయావ : యానలుచ యానతి వచ్చితి, నేను శంఖచూ

దుండను రాక్షసేంద్రుడఁ; గడు న్ముదమారఁగ విన్నువిచ్చటం

బెందరియాడఁగోరితిఁ జూపి; మది సంశయ ముజ్జిగింపుమీ.

438

క. తొలిపుట్టువున నిష్ఠువు, కలచేత సుదాముడనఁగ గణుతింపంగా

నలరితి గోపజలంబునఁ, బొరితిండిని రాదశాపమున నిపుడైతిన్.

538

క. మును నీవు తులసి వా కృ, ప్టునిచే నంభుక్తవగుటఁజూచి మనమనం

గినుక వొడమ రాదిక భువి, జనియింపఁగ శాప మపు దొనఁగెను నీకున్.

540

వ. అపుడు నీయందు బద్ధానురాగుండనయ్యును రాధికాభయంబున నిన్నుఁ గలయనైతి;

నిదియెల్లఁ గృష్ణనుంత్తప్రభావంబ; యే నెఱుంగుదు నీవును జాతిస్మర ఎగుటంజేసి

యా వృత్తాంతంబంతయు నెఱుంగు దనపుడు,

541

గీ. మగువ పిన్ననవ్వు నగి యిట్లనియె దాన. వేంద్రః కామవశత నివ్వరమునఁ

దెలివికల్గువాఁడు శ్రీజితుం డగునయ్యఁ, యైన కుద్ధఁ డందురయ్య వాని;

542

చ. అమలమనస్కః విప్రుఁడు దశాహమునన్, క్షితిభర్త ద్వాదశా

హమునను, నూరుజుండు పదునైదవప్రొద్దునఁ, బాదజుండు మా

సమునను కుద్దిజెందుదురు జాతమృతమృత; సంగవాజితుం

డమరినుఁదోఁ జికాదహనమందని పెద్దలు సెప్ప విన్నుదున్.

543

గీ. శ్రీజితంబగు నెవ్వనిచిత్త మాతఁ, దిడిన పిందోడకంబుల నిచ్చఁగొనరు

ఏతరు; లమరులు పూజాదివిధులఁ గొనరు, జపతపోజ్ఞానవిద్యాయశంబు యిప్పు.

ఉ. హీనున కంగహీనునకు వృద్ధున కామయదుష్టదేహి క

జ్ఞాపనకుం దరిద్రునకు షండున కంధునకుం బరాంగవా

ధీనునకుం బ్రకౌపికిని దీనునకుం దనఃస్య నిచ్చు న

మృతపుఁ దొందు నుర్వి నవసూనము రౌరవముం బరంబునన్.

545

క. శాంతునకున్ వర్తికి గుణ, పంతున కనురూపవైభవునకు ధీ

మంతున కాత్మజ నిచ్చిన, సంతనమున వాఁడు గను దశక్రతుఫలమున్.

546

మ. మనుజుం డెవ్వఁడు కూఁతు నమ్ముకొని సంపాదించు విత్తంబు వాఁ

డనిశఁబున్ యమకింకరాహుల హాహాకారముంజేయుదు

నైననువంతంబుడు భీకరంబయిన కుంభీపాకమందుం బువ

ర్జని దుష్టామయపీడితాంగుడయి మాంసం బమ్మి జీవిం చెడున్.

547

వ. ఈ ప్రకారమున నొందొరులు వివాదంబుచేయు చక్కటికి వేల్పు పెద్ద విచ్చేసి
వారలం గనుంగొవి, 548

మ. దనుజుగేనర : వాదమేటి కిఁక గాందర్వంపుఁ జందాన నీ
వనితం బెండిరియాడు మిర్దురకు దాంవత్యంబు మేలొ నతీ
జనరత్నంబగు నాంతాంగి పురుషల్లాఘ్యుండ వీవున్ హతా
జ్జవితంబైన ఫలంబుఁ బోవిడిచినన్ సొల్కంబు చేకూరునే. 549

క. ఏరి వరిక్షించెదవో, బాలామణి : యిట్టి సుగుణవంతునిఁ బతిగా
నేరోకంబునను గనం, జూరపు వరియింపు మితనిఁ జామిఁకేలా. 550

చ. గణపతిపుష్టి, యయ్యదితి కశ్యపుఁడున్, జ్వలినుండుస్వాహ. రో
హిణి శశియున్, శచీనతి మహేంద్రుఁ, డహల్యయుగౌతముండు, ధా
రుణియు వరాహమూర్తియు, నరుందతి మత్సుకుఁ డట్ల మీరలు
గణనవహింతు నీకు పతి కాఁగలఁ దాహరియుం బునర్జనికా. 551

గీ. వనిత యూజుడు మింక శోభనముగల్గు, నాడు వదనంబు వితరుగునా యటంచు
దీవనల నిచ్చి చనియె వాణీవరుండు, భావజాతార్తి దైత్యుభావంబు జెందె. 552

క. ఆందముల్రోడయగు తుల, సిం దానవవక్రన ర్థి చిత్తములో నా
నందముఃఖిలగ నప్పుడు, గాందర్వవిధి నివహకౌతుక మెనఁగెకా. 553

క. ఆనసుయంబున వాకవి, వాసులు గురిసిరి ప్రసూనవర్షము గంద
ర్వీనముదాయము నాట్యము, చేసెను దుందుభులమోత చెలఁగెను బిట్టె. 554

ఉ. అంతట శంఖచూడదనుజాధిపుఁ డంగవ చేయివట్టి క
త్పాంతకిసాలజాలకంజాంతవిశాంతవిభాసిబంధరా
క్రాంతవిశాయమానహృదయంగమగావవిలోంపృక్షవా
ట్యంతరభానమానమగునట్టి లతాగృహసీమఁ దారిచెన్. 555

క. తారిచి యిందులఁ దక్కుమ, వారంబుల నొక్కపెట్ట భద్రముగాఁగన్.
వే రరియించి తటాచన, నారీమణిఁ జేసెఁ గురువున వ్యసయింపన్. 556

చ. కురువునఁ జేర్చి యంత నెఱికొప్పుపయి న్నవరించి కమ్మపూ
నరులు మఱించి చెక్కులఁ బనంతుగ లేనెంపంకలుంచి మో
విరవము గ్రోలి సిద్ధితిని వ్రీలిచి మై పుకింపఁగాఁ గళల్
కంఝుఁ నంటుయెం బడఁతుకం గరగించెను మించుపల్కలకా. 557

- ఉ. పమ్మిన కూర్మి దానవుడు పార్వతచంద్రముఖిం బిరాన గా
ధమ్ముగఁ గొంగిలించి ప్రకటంబుగ వాతెఱ ముద్దొనర్చి యా
కమ్మనివింటివాని బలుకయ్యమన న్నుఖియించె నెడకుఁ
సన్మతియైనపోర్కి నెఱజాణతనంబునఁ గోర్కి డీఱఁగన్. 558
- ఉ. ఆత్తఱి నత్తపస్విని రతాంతమునం గనుమూసి యెంతయున్
జిత్తము రిత్తయైతనరఁ జెందెను మూర్చ నతండు లేచి యా
బిత్తరి తాళవృంతములవీవఁగ మెల్లన మూర్చదేఱి తాఁ
జిత్తపాదుం గనుంగొని వసిందె పునారతి కిచ్చగించుచున్. 559
- మ. అవునా, గాధరతిఁ శ్రమంపడఁగఁజేయం గాంతః నన్నంచు నా
నవలారత్నము ధీరత న్మనములోన వ్రీఱి వుంబావతే
శి వొనర్చెన్ చలదున్నతస్తనఁలల్లి లామణీహరకాం
తవదర్శోజ్వలనేత్రకోణయయి యాత్మ న్నాథుఁ దగ్గింపఁగన్. 560
- వ. ఇటు లప్పీర్తాయిత మ. క్కుటిలాంక తానొనర్చి కొందొక వదికిన్
దటుకున వ్రాలెను తామ, న్యటు పేరురమందు మాలికాకృతి దోపన్. 561
- ఉ. అతరుణీంలామయు సురారియు నవ్వనవాతపోతవి
ర్మాతరతిశ్రమాంబులయి తోరపుఁబ్రీతి మనంబు లూరఁగా
ద్యోత మొకింత సోఁకని మధువ్రతకోకిలమంజుగీతికా
వ్వీతరసాలసాలసంజిందగు గొఱ్ఱగిసిటికాలువన్. 562
- చ. కనుఁగొని లేచి యయ్యసుర కామినికిం గయిదండ యచ్చి మె
ల్లన నడిపించుచో వనివిలాసములెల్లను గానిపించి క
మ్మని పరిపెంపుఁడెమ్మెర సుమాళముగా శ్రమ నార్చ నానర
మ్మను దఱియంగవచ్చి దరి జోటిని నిల్చి ముదాన నిట్లనెన్. 563
- క. కొమ్మా ! యల్లది కాంతే, తుమ్మెద యాతమ్మిలో మధువు నాని పెనఁ
గొమ్మని యశి కందిచ్చుట, జమ్మని తా రొదనుజేయుచుం బ్రియమారన్. 564
- క. అదె జక్కవఁ గనుగొంటే, పదముల నొకతమ్మిమొగడపై నిడి మోదం
బెడఁగదురఁగ నొకతమ్మిం, బదిలంబుగ మధువు నానుఁ బద్మదళాక్షి, 565
- క. లలనా ! యీనదిలోపల, జలకం బాడుదమె మధురసరిలాంతరతే
శిలదప్పంగీవరచిత, కలనాదంబులు వినంగఁ గడుఁ బ్రియమయ్యెఁగా. 566

- ఉ. అవలినాక్షి వల్లెయని యప్పుడు తామరపాకు గోరఁ బూఁ
దేనియ నించి తెచ్చి కరిదీపితమంజారత్నకంకణ
ధ్యానము వీనుదోయికి ముదంబొదవన్ నిర నంటి యంత నె
మ్మేను నరౌజపాంసువుల మెల్ల నయంగిడి ప్రేమమీఱఁగన్. 567
- క. జానగు గొఱ్ఱఁగి వీటం, దానంబాడించి నెరుల తడియొత్తి సుగం
దానూనధూనమున నా, మానిని దా నొంకిక సుమంబులఁజుటైన. 568
- క. శిస్తుగఁ దిలకము నుడుటను, గస్తురిచే నుంచి మేనఁ గలవ మలఁది మే
ల్లుస్తుల కట్టఁగ నిచ్చి ప్ర, శస్త్రమణిమాషణములు చక్కఁగ నునిచెన్. 569
- గీ. లలన యీగతి మగని నలంకరించి, యొక్క యెలమావిక్రిందఁ గూర్పుండఁజేసి
మజ్జన మొసర్చి తానును మరలినచ్చె, అంగజఁడు సానఁబట్టిన యమ్మనంగ. 570
- సీ. తడియార్చి నెఱుల క్రొమ్మడివైచి వాసించు , మొగలిపూతేరుల ముడిచి చుట్టి
కులుకుచన్గొండలఁ గలవంబుఁ దాలిచి , జిలుఁగుపైజాటికంచెలను దొడిగి
హారంబు మెడ నంగహారంబు మేన కే , యూంసుల్ రెండు బాహువుల నుంచి
బంగారు రంగారు చెంగావిపుట్టంబు , సింగారమార వాసిగ ధరించి
- గీ. తిరుకుఁజెర్క్కు మకరికల్ కులుఁజేసి , కనుల కాటుకయును దిలకంబు నుడుట
నదుగుఁదమ్మల లాక్షయు ననిదరించి , నరసిదరినుండి నానుని నరస కరిగె. 571
- చ. దని హృదయేకు నంఘ్రులకు సాఁగిరిమొక్కి ప్రియంబెలర్చి నీ
వనముననున్న తేనెయును బిండ్లును దెచ్చెద నారగింతువే
యనివుడు వల్లెయన్న జంజాయతలోదన యవ్వవస్థరికా
బనుండి పూవుఁదేనియలుఁ బిండ్లును దెచ్చి యొనరిగఁ జెచ్చెరన్. 572
- క. తెచ్చియొసంగిన వండ్లును, నచ్చవుఁదేనియును వారిజాక్షియుఁ దానున్
మచ్చికజోడుత నచ్చట, మచ్చటదీఅంగ నపుడు బటియించి రొగిన్. 573
- స. అనంతంబు శంఖమాడుండు కులపీఠమణిమణికో. 574
- ఉ. ఓదవలాక్షిఁ యొక నిట నుండఁగ నేటికటంచుఁ బట్కి వే
లేది ముదాన దాఁరము లేనుటజంబున నుంచి చూచితే
లోదన వ్యమయ్యె పదిలోఁగల చోద్యములంచు దట్టపై
పూచిన పూవుటిదములపొంతినె బోవుడు నేర్చుమీఱఁగన్. 575

సీ. పరభృతక్రోటివిపాటికపాటలి , కోరకంబులఁ దేనె కురియునెడలఁ

గమ్మనితావులు గ్రుమ్మరించుచు వలి , తెమ్మెరల్ వీతెంచు తెరువులఁ జని
మదముమీఱిన తేటికొదమల జిలివిలి , హొదల నింపగు పూవుఁబొదలు దూరి
కవురంపుటనఁటి చొక్కపుదుమారంపుమొ , క్కలపుఁడిప్పల సరాగముననెక్కి

గీ. కలువరామావికంపుఁ జెక్కడపుఁబనుల , నిద్దమైయొప్పు సావడియొద్దఁ జేరి
చివురుత్తైదువుపాడుషా చెయ్యలంచు , సుదతి నలరించె నాశంభుచూడుఁ డనఘ.

క. ఇటులే దినదిన మట న, చ్చటులాలకఁ గూడి సురకసౌఖ్యాద్ధినుము
త్కటమతితో నుండఁగ నం, తట నొక మన్వంతరంబు తిటుకున దాఁచెన్. 577

ఉ. వెండి యనంతవిక్రమము పేరిచి యాపొందింది దండియై
భండనమాచరించి బుధవల్లభుఁ బాఱఁగఁద్రోలి మౌనిమా
ర్తాండవితాయమానినవనాగ్నుల నాటిపి హవ్యముల్ నము
ద్దండగతిన్ హరించి మునితల్లజులన్ వడిఁ జెండి యార్చుచున్. 578

ఉ. ఆకలుషాత్ముఁ డాత్మఁ గొరియంచుఁ దలంపక క్రొవ్వియేర్చి నా
నాకులకాంతలన్ జలమునం గొనితెచ్చి తదీయబాంధవుల్
శోకముపెల్లున న్వనదుచుం బఱవం జెఱసాలనుంచి చీ
కాకుపడంగఁజేసెను జగంబును బెల్లగుడుండగంబునన్. 579

చ. మనమున నించుకేని నెఱి మాని మగంటిమి దిక్కురెల్లెడన్
గనుఁగొనఁ దానయౌచుఁ ద్రిజగంబుల నేచుచునుండఁగా సురల్
దనుజు జయింపలేక దృతి తద్దయుఁదూలి హృతాధికారులై
వనరుచు దాతఁ గన్నొన జవంబున నేగిరి పాదచారులై. 580

క. చని యవిమేషు లవిధిహితారముచుంగిట ద్వారపాలరన్
గనుఁగొని దాతయానతిని గైకొని లోనికి వేగఁబోయి ధా
తను బొడఁగాంచి తవ్వరణతామరవంబులకున్ జొహరు జే
సి నిలిచి తక్కిదోషఁగ వచించిరి వారు విషజ్ఞుచిత్తులై. 581

మ. ప్రసదాంభుఁడు శంఖచూడుఁడను దేవదేవి క్రూరుండు దు
ర్దమదోర్ధ్వమెల్లఁ గయ్యములఁ గోదందోరుఁజొడ్వనిన్
సుమనస్సంఘము పీఠమాఱిచి బిడొటన్ వీక నిర్జించి కా
నె సుహృదజయి మాఱులేక మెలఁగు న్నిరేజనింహననా. 582

- సి. చరియించు నొకవేళ సురరాత్రికంగిణి • పరిసరవాయికాపదములందు
విహరించు నొకమాటు వివిధరత్నప్రభా • స్వరహిమ నైలకందరములందు
గ్రీడించు నొకతూరి బృంహంకీగాన • బంధుసందనోపవనసరిణి
ద్రిమ్మరు నొకసారి ఋత్వి గ్వశట్కార • కలనానచనవాటికలకుఁ జెంత
- గీ. అచ్చటఁ జరించువారు వెన్నిచ్చి పాటఁ • ద్రోలి కంటికింపగు వెలంచులను గడిమి
బట్టుకొనితెచ్చి చెఱసాలఁ బెట్టిపొందుఁ • గఱకు రక్కసి యెడఁ గనికంఠము మాలి.
- ఉ. అమ్రైయి నుక్కుమిటి నకలాపనిధాగములందు హాళిమై
ద్రిమ్మరుచుండి జన్మ మొనరించెడిదోటికిఁ బోయి బల్మి హ
వ్యమ్ముహరించి యుద్దపగుహరల బమ్మెరివోపఁ గ్రుమ్ము వాఁ
డెమ్మెయఁ దాళువార మీఁదనెద్ది యుపాయము పద్మనంబిదా. 584
- చ. కలదల నెన్నియేఁ గలుచి క్రాలెడు నాబొందించిదాటికిన్
వెఱచి కడించుచు నతిని వేరముఁదక్కి ననుం గనుంగొనన్
బంచి యుదేగుదెంచితి మసాంకృపామృతిఁ ద్రోపకున్న నె
త్రెఱఁగున నుండు మించెవరుదిక్కు మహాత్మః పచింపు నాపుడుగా. 585
- చ. చిటునగ వాననాటమునఁ దెన్నుపహంసఁగ నల్ప వస్త్వే నే
నెఱుంగుదు శంకచూడు నతిఁ దేచి బుధావళి నొంచుచుంట యే
నెఱుంగుదుఁ గాని యాదనుటానిగా పరియింపఁగఁజాల మాయలం
గఱచినవాఁ డనేఁము లఱుండవరాగ్రముఁ దాహపంబులగా. 586
- చ. వెఱవకుఁ దీరు దెందముల వేరముఁదక్కుకుఁ దుక్కుమిటి యె
త్రెఱఁగుననైన బానిని పధింపఁగ నాత్రిపురాంతరుండ పో
నెఱిగఁదాతనిం గనిన నెవ్వగ లన్నియుఁ దీర్పఁజాలు నే
దైఱఁ జనుఁ దింకి నేను జనుదెంచెద శంకరుపాత్ర కింతలో. 587
- ప. అనవుడు. 588
- క. “దేవరతోఁ జనుదెంచుము”, నా పల్లెనుటయఁ బల్కి నానామణి
భావిభాజితుగు తన, యావాసము పెడతె నిర్దరాగ్రేనరుడై. 589
- చ. ఇట్లు కృత్తివాసోపదృఙితత్పరుండై. 590
- మ. జలజప్రోద్బుధుఁ డంతఁ గన్గొనియె శశ్వచ్చుర్విషిజరుతూ
హలనిస్తంధ్రగతాకాశాభిరముసేంద్రావళ్యసన్యాసముగా

ఫలితోత్పల్లకిసాలితావనిజనంవాసంబు విద్యాధరీ
లలితాంగీక్రియమాణనర్తనసముల్లాసంబుఁ గైలాసముకా.

591

కా. వీరేజాతభవుండు తద్గిరి ఋధానీకంబుతో మెల్లనగా
జేరంబోయి తదగ్రభాగమున నక్షీణప్రభాభాసుర
గ్లోరతోర్పురువికర్మికాంతమున లీలం గౌరితో నర్మవా
చారంభం బొనరించు నీశ్వరుని విశ్వరాధ్యునికా గన్గొనెన్.

592

ఉ. కాంచి విరించి నిర్జరనికాయముతోఁ దనమొడ్చుకే ల్నిటా
లాంచితముం ఘటించి శివు నంఘ్రియుగంబులకుఁ జొహారు గా
వింది నుతించి నిర్జరుల పెగ్గలపాటును విన్నవింప నా
లింది విరించితో ననియె లేనెలదాల్చు ముదంబుమీఱఁగకా.

593

క. సారససంభవముఖబ్బం, దారకివరులారః దనుజా దండింపంగా
నేరను; నేనును వచ్చెద, నారాయణు దర్శనం బొనర్చుఁగఁజనుఁడి.

594

ల య గ్రా హి.

వార లటలేగి ముదమార హరిపత్రనపు, ద్వారమును జేరి యటఁ జారుమణిమాలా
హరులను స్మేరముఖసారిసులఁ జక్రదర, దారులను ధీరుల నుదారుల మనోజ్ఞా
కారులఁ జతుర్ముఖుల మేరువరజేంద్రనమ, ధీరులను శ్యామలశరీరులను రమ్యా
దారులను శౌరి ప్రతిఘోరులను జూచి విధి. జేరి తనరాకకును గారణము దెల్పెన్.

గీ. తొడరి వారల యనుమతి వడసి యవట, కడమ పదియాఱు గవకులు గడచివనియె;
భూతపతిముఖ్యదేవసమేతుఁడగుచు, రాత వారల కభయప్రదాత యగుచు.

595

మ. శతపత్రప్రతిపక్షరత్నమయకణ్డిభాగముకా గాంధనాం
చితసోపానపరంపరాకలితరాజీవాప్త మాణిక్యముకా
దతవిస్ఫూర్ణితనీలరత్నబిచిత్రస్తంభంబుఁ జంద్రాభముం
జతురశ్రంబును బూర్ణకుంభయుతమౌఃసౌధంబునం దొక్కచో.

597

నీ. పొందమిర్చుచిఁ బోలి యందమైతగు పద, ద్వంద్వంబు నిరి కేలఁ బట్టియొత్తఁ
బుఁగునా రా కడెంబులు మల్లునిమోయి, వలచేత గుంగ నీవనలు వీవ
నెలనప్పు మోమున మొలకలెత్తఁగఁ బల్కు, పోటి కన్దంపుఁదాంబూల మొనఁగ
వనమాపుద్యమల్ పొదల నచ్చరబోంట్లు, నర్తనాదికములొనర్చుచుండ

- గీ. నవ్యమాణిక్య నింహససంబునందు + వేద్యమీఱఁగఁ గొలుపున్న వేదవేద్యు
భక్తలోకసంరక్షణభద్రదీక్షి + శారీఁ గన్దానె విరి బురసహతుఁ డగుచు. 598
- చ నలువయు వేల్పులున్ శివుఁడు నైజవిమాతృకిరీటరత్నకాం
తులు జలజాతినంఘ్రులందుఁ దోపుఁ గన్కలుగా నొసంగి మై
పులకలు గ్రమ్ము బాష్పజలపూరితలోచనులై నగద్గదా
వలితశిరోధులొచ్చు వియవంబడి రందలు విన్నవాటుతో. 599
- క. వయకంగ నేమి తోచక. నియవంబడియున్న వేల్పునికరముఁ గని యా
జలజాతౌద్యపుఁడు కృతాం. జలయై వదియించె నిట్లు శాశ్వదరునితో. 600
- శా. పాపారణ్యదురాంబుఁఁగెనలినా : బాపత్కకారుణ్యపీ
జిహ్వమూషరసంబు మారజము నిచ్చారంబుగా నాటిపెన్ ;
నీపాదాబ్జసత్తైలవప్రభలు బుడించెన్ దమంబున్ సుఖం
బాహుర్లంబగు నిం నీరుధురవాచారూఢి విన్నంతటన్. 601
- క. అని సమ్మతించి తా మా, దమజనినే గన్న దీనదశ నెఱిఁగింపన్
విని సర్వజ్ఞుండగు హరి. వినిపించె స్ఫుల కసురవిద మతికరుణన్. 602
- క. ఓరుబాహుబలంబగు క. ద్భురనాథుఁడు చేయుర్రొంగుల నెఱుఁగుదు నో
సుంలారి : యెస వానిం. బరివిమోసరింప నాదు భక్తుండగుటగా. 603
- ఉ. ఆరజనీచరేశ్వరుఁ డసన్యవిజేయుఁడు గాన వాని నీ
మారిహరుఁడు ద్రుంపఁచుగు మాయాశూలముచేతఁ గావున
స్థిరఁ దుఃఖమందెట్లు మేల్పుమహారు నటించు వారిఁ దా
సూర్యలంఘనాని హరి యుగ్రుడవీర్చెఁ బ్రళూఢుల్లతన్. 604
- గీ. ఇచ్చు సుంలారి : వేగము యేగుడింక, నేను బ్రాహ్మణవేషమ్ము నూని వాని
నడిగి కొలితెచ్చు మున్ను నే నడిస రివచ, మంత వధ్యుండు మీకగు వద్దనుజుఁడు.
- వ. అదియుంబొక వానితార్య కెల్లందు సతీత్యహాని సంభవించు సప్తద వాని మర
బంబు లిట్టియఁ గావున మదీ నంబగు లేజులు తద్గర్భంబున నిక్షేపింపవలయు.
- గీ. అనుడుఁ బ్రాస సంశోషమంది ల్పిత్తి, వాసుఁ బాశూలముఁ గొని వసజనంబ
వాదినుఁ సంఘములతోడ పరిగె దైర్భ్య, నాథు నాశంబులై జితసములొనర్చ. 607
- ఉ. దానపు సంకాలంపఁ బ్రమథప్రమది నిర్మయమించి తా మాదా
ప్థాసముఁ జేరె దాత దివిజప్రమరు ల్లని రింతి పుష్పభ

- ద్రావదియొద్దున న్యటదరాజముక్రింద వసించి శంభుఁడా
దానవనాథునజ్జ కుచితంబుగఁ బంపెను దూత నొక్కనిఁ. 808
- వ. వాఁడు నతిత్వరితగమనంబునఁ దత్పట్టణంబుఁ జేరఁ జని. 809
- సీ. దశపంచయోజనదైర్ఘ్యవై శాల్యంబు , విపులస్ఫటికయానవేష్టితంబు
నతిదుర్గన ప్రభేయాసమంచితమును , సమదగ్రతరవప్రసప్తకంబు
తతంతృవీధీశతకథాసమానంబు , సద్యస్తయుతవణిక్పౌఢయము
సిందూంసన్నిభోచితరత్నబచితది , వ్యాశ్రమకౌటిసమన్వితంబు
- గీ. సతతఫలభూరుహావితానసంయుతంబు , లలితవిహగాశిఖాజితకలకలంబు
నయుతకింకరరక్షితం బగుచు మిగుల , డంబుమీణిన తత్పట్టణంబు నందు. 810
- సీ. పూర్ణేందుచందంబూర్జితాకారంబు , పరిపూర్ణమృత్పాత్రాజితంబు
సుప్తాదావళిమహాసుముఖప్రవేశంబు , దుర్బలత్వవేశసుమర్గంబు
రమణీయశృంగవిరాజితాభ్రతలంబు , ద్వాదశద్వాదవిలాసితంబు
మాణిక్యకాంచనమండలీమండిత , సుందరతరలజ్జమందిరంబు
- గీ. రత్నసోపానసంచయరంజితంబు , మణిమయస్తంభశతకసమన్వితంబు
నగుచుఁ జెలువొందు నారాచనగరి కరిగి , ద్వాదశపాంతు నాజ్ఞ లోపలకుఁ జనియె.
- మ. తనరారందగు భృత్యుఁ డొక్కఁడు శ్వేతచ్ఛత్రముంబట్టి వీ
వనం వీరవఁగఁ బార్షదు చ్చాదులు విద్వాంసుల్ బ్రవేష్టింప వీ
ర నికాయంబులు క్రేవలం గొలువఁ దోరం బొప్పఁగా రత్నకాం
చనపీఠంబున నున్న దైత్యపతి పజ్జంబోయి వాఁడిట్లనెఁ. 812
- క. దానవనాయక యే నీ, కానుని యానతి గ్రహించి చనుదెంచితి నా
పై నేరముంచ కిప్పుడు, మానుగ వినవలయు నాడు మాటలు గూర్చిన్. 813
- కా. హరికిఁ శూల మొనంగి రక్షణముకై యాజ్ఞప్తినీయంగ నీ
శ్వరుఁ డేతెంచెను బుష్పభద్రకదకుఁ ప్సారాజ్య మీ విప్పుడే
సురసంఘంబుల కిచ్చి వర్ధిలుము రక్షీనాథ! కాదేని సం
గరంగంబున నీయొడ ల్లిదిమి జక్కండేయు నిక్కంబుగఁ. 814
- గీ. అనిన దూతపల్కు లాలించి నవ్వుచు, నెల్లి వేగ నే మహేశుకదకు
నరుగుదెంతుఁ జనుమి యనఁగ వాఁ డంతట, నేగె శంభుఁడున్న యేటికదకు. 815
- వ. ఆ సమయమున.

మ. అల సేనానియు వీరభద్రుడు విశాలాక్షిండు బాణుండుఁ బిం
గళనేత్రుండు వికంపనుండును మహాకాయుండు భద్రుండు బా
ష్కంబుఁడుదుర్జయుండుఁ గుటీచరుండు దుర్గమ్యాఖ్యుఁడున్నున్నగాఁ
గల యోధప్రపదులపడిన్ నిజయలంక్ష న్వచ్చిరచ్చోటికిగా. 617

చ. స్ఫుండురూపీపణంబగు ద్రిశూలము దారుణవర్తులంపు క
ర్పరము శరాసవద్రశరపద్మగదాపటులౌజ్వలానిము
ద్గమములు రక్షము క్షపణిధానముఁ దాల్చి విమానమెక్కి పీ
ఠరథరమూర్తిమై తపనిగాళివచ్చె నసంక్రిమంబుగన్. 618

వ. నుటిము శిస్తాభ్ర సమదయంబులు నచ్చి మహాదేవు నన్నిది నిచ్చె నంత నక్కడ.
క. సంకసమున చనువాధిపుఁ, దంతఃపురి కరిగి మాత యరుదెంచిన వృ
త్తాంబు బంతయుఁ దన ప్రేమ, రాంబరు వినుపించెఁ బ్రళనకౌతుమతియై. 620

ఓ. వినిచిన రిదయత్నము విని, కనుగవ నశ్రువులు నిండఁ గంతం బెండఁ
బెనిసిటిఁ గొఁగిటఁ జేరిచి, యనియెం మలనీపభూటి యతివిన నుచుతో. 621

కా. “ప్రాచీణః శతీకంతుకోఁ జనునె వైరిం బెన్నఁడే తర్జనం
త్రాణప్రదుఁడు ఘోషంపారణవిద్యాపారగుం దాతనిన్
బాబాను ల్కడుఁ ద్రిఁ గొల్చి పదపం ద్రైశ్చర్యసామ్రాజ్య మ
క్షీణప్రక్రియ నొందరే, యటుల సంపేపంప నీ కొప్పుడే. 622

వ. అదియునుంగాక. 623

చ. అమరవిరోధులైన త్రిపురాసురు సృష్టియించినాఁడు నం
యసుల సొంప రాక్షసవయంబుం గర్వ మడంచినాఁడు మృ
త్యుముఖము దొచ్చు బాలునకుతోబయుఁగా వొనరించి లీలమై
జము నుద మేర్చినాఁ డతని సుగరిమందు జయింపవచ్చునే.” 624

ఉ. ప్రేమదలిర్చ నయ్యనుఁగుఁజ్రేయసి పల్కుల నానించి నె
మోమున మొల్కు నవ్వొలయ ముద్దియఁ గల్గొని యో పెడంగుకాం
తః మహి కాలగర్భగతి దివ్యనై యేరికినైన దీనిరై
వేడులుఁ తిలలనొందెడు వివేక మెటుంగని దాని రైచడికా. 625

ఆ. వె. భూమిరుహములెల్లఁ బుష్పఫలాదికం, బులను గొంతదనుకఁ బొదలుచుండి
కాల మగ్గలంపఁ గలిచేనైనను, చిచ్చుదేతనైన నఁ జేటుగనవె. 626

- క. జనములచే జనసంతతి, జనియింపఁగఁజేయు నెవఁడు జనుల జనులచే
హననంబొనరుడు నెవఁ డా, తని నీ మదిలోన నెపుడుఁ దలఁపుము తరుణీ. 827
- సీ. ఎవ్వని దయచేత నీరేడు భువనముల్ , నిరుపద్రవంబుగా నిలువఁబడియె
నెవ్వని యాపతి నిందుసూర్యులు శీత , తిగ్మవృథలచేతఁ దేజరిరిరి
యెవ్వనియాన వహ్నియు వేడిమిని జిల్కె , గడుపు తా శీఘ్రగామియయ్యె
నెవ్వని యాజ్ఞచే నిండ్రుండు ఎర్పించె , నెల్లజంతులమీఁద మృత్యు వేగె
- గీ. అట్టి యాద్యంతరహితు సర్వానుగమ్యు , గాలకాలు నయాపము హృందేహ
సతతస్పృష్టితలయప్రసక్తశీలు , నామహామహః దలఁపు మో కోచులాంగి. 828
- క. వీలతిండిని నేనెక్కడ , విలాపతి కుమారివైన యీవెక్కడ ; హా
తలపోయఁగ మన కలయిక, కలికీ ; జలకావృత్తిగాదే తలఁపన్. 829
- గీ. తొల్లి గోలోకమున శౌరితోడ నుండి, రాధికాశాపమున విరుద్ధరమును వింత
దనుక నుండితి మిచట, బృందావనమున, కింకర బోవుద మీదుఃఖదేరి యనుచు.
- క. పదవిదముల బోపించినఁ, దులసి తెలియలేక వెగపుతోఁ బ్రియుచక్ష
స్థలిపైఁ బడి పెల్లగు ను, మృలిం గొన నపుడు గృష్టదుండ్రము సెప్పెన్ 831
- గీ. అఖిందుఃఖహరంబగు నట్టి కృష్ణ, మండ్ర మాతఁడు దెల్పిన మాత్రముననే
దివ్యవిజ్ఞానబుద్ధితో ధీరయగుచు, వెండి సంతోషమున నుండె విడుని మ్రోరి, 832
- ఉ. అత్తజీ నయ్యనుంగుజెలి నాదటఁ గోఁగిట నాదరించుచు
మెత్తని పూరినెజ్జపము మించిన వేడుకతోడ గాఢమౌ
చిత్తజాతేఁ దేలి సతి చీరచెఱుంగున వీవఁగఁ బరా
యత్తమనస్కుడై నిమరనందె సురారి విచారదూరుడై. 833
- క. ప్రాతఃకాంమునందు విష్ణువినుతిప్రారంభుడై లేచి ను
స్నాతుండై తెలివట్టుపుట్టులు విన్నాణంబుగాఁ దార్చి ని
ర్భూతామంగళహేతువై తనరు చారుస్వర్ణమాణిక్యసం
జాతంబు ల్పఱిసవచ్చుంతు విద్వాన్పత్తి నిచ్చెన్ దగఁగా. 834
- మ. గజరత్నంబుల సశ్వంత్నముల సద్ద్రావంబులన్ భూములన్
ద్విజనంబులకున్ దరిద్రులకుఁ బ్రితి నే్వ సమర్పించి భూ
ప్రజఁ గావఁగ సుఖ రాజఁజేసి ప్రియభార్య న్నాని కొప్పించి తా
విజయోత్సాహవివర్ధితాంగవితకావిరూపకరోమాంబుడై. 835

ఉ. లక్ష మతంగజంబులు త్రిలక్షతురంగమముల్ రథంబు లా

ర్లక్షలు పీర్చివిడిచుబలప్రథితుల్ ప్రదనప్రసిద్ధులౌ

రాక్షసనాయకుల్ శతపరంపరగా దనతోడఁగూడి రా.

రాక్షసబర్త భార్గవపురస్సురుడై నగంబు వెల్వెడెదా.

636

చ. ఇట్లు వెడలి పశ్చిమసముద్రప్రాంతంబునందలి భద్రవటీతటంబున నొక్క వటవిటవి
సమీపంబునకుఁ జేరినదిగి.

637

కా. భద్రావీధిపరివ్రదాయకుని కుంభద్వాప్రవహించుచు

తిక్తాఫీలహలాహలాసితశిరోదిదా గోత్రనాదాత్మజా

సత్తున్ శాంతు సహస్రసూర్యనిభతేజశ్శాలి నీక్షించి స

ద్భుక్తిన్ సాగి సమస్కరించె సరి దేవదేవీషి సైన్యజుతో.

638

గీ. వామదాగంబునందున్న భద్రకాళి, రుగ్గమందున్న యట్టి పదానననరు

పరిదనము లాచరించి దీపనలు గాంచి, నిలువఁబడియున్న నందిముఖ్యుల స్పృశించి.

చ. తిరుబుద్ధుల నిలువఁబడియున్న శంఖచూడుం గనుంగొని చంద్రచూడుం దీర్చును;
నోదనుజేంద్రాః జగత్స్పృష్టికారణుండగు పద్మనాభు నాభీపవ్యంబున విధాత జన్మించె
సతనికి మరీచి పుట్టె సతనికి వైష్ణవుండు నతనికి కళ్యాపుండు నతనికి దర్శిష్టుండు
సతనికి దనువును సతనికి విప్రచిత్రియు నతనికి దంభుండును గ్రహంబున జన్మిం
చిరి. విష్ణుపేదాపరాయణులై బహుశాలంబు రాజ్యసుఖంబు లనుభవించి పిదప
వైకుంఠంబున కరిగిరి. తొల్లి నీవా దంభునరుఁ బుత్రుండవై సుదాముండను నామం
బున నతిదార్మికుండవై యుండి రాధికాశాపంబున నిప్పుడు దానవేంద్రుండ వైతివి.
తిగవత్సేనాపరాయణులై న వారీయఖిలంబుఁ దువ్వంబుగాఁ దలంచి ముక్తివక్తుష్ట
యంబును జాలినగాఁ జూతురు. ఇదియునుంగాక,

640

మ. హరితర్కలండగు నీట నాపతి దాయాదుండు తద్రాజ్యమున్

హరియఁపంచగునేః స్వరాజ్యమున సౌఖ్యంబందఁగాఁ జాలదే ;

దురితం బెద్దియఁ దర్పితక్రియం పిర్భూకంబగుం గావి సు

స్థిమై పీడింబుండు నెప్పటికి జ్ఞాతిద్రోహపాపం బిలదా.

641

క. కాపున నురాపతి నా, దేవతల కొనంగి హితములి న్నివెపు దీ

బూహులుంబున రాజ్య. శ్రీ వెంయఁగఁ బాలనఁబు సేయఁగ రాదే.

642

గీ. సంపదకు హవి గలదని సంశయంప, పలవ దది కాలవశమున వచ్చుఁ జోవు;

హరిహరహరిజ్యగర్భులైనఁ గాని, కాలమార్గంబు దాట శక్యంబు గాదు.

643

సీ. కాలవశంబునఁ గాదె ధాత తిరోహి , తత్వంబు మరల సుదృఢముఁ గనుట
కాలవశంబునఁగాదె చంద్రుడు కలా , వంతుఁ దొటయుఁ గృతత్వంబుఁ గనుట
కాలవశంబునఁగాదె సూర్యుండు ప్ర , తాపహీనుండు సంతాపి యగుట
కాలవశంబునఁగాదె ధారుణి నర్వ , సస్యాధ్యయగుట యూషరయు నగుట

గీ. కాలవశమున విశ్వంబు గానిపించు , గాలవశమున సర్వంబుఁ గలయు నీటఁ
గన సమరీతి నెవ్వండు గనఁబోడు , అక్షయం దొక్కఁ డాసరమాత్మదక్క.

వ. నేనును దదీయధ్యానపారీణుండ నగుటండేసి ప్రాకృతయుగంబు లనేకంబులం
గనుఁగొంటి వింక ననేకయుగంబులఁ గనుఁగొందుఁ దదాజ్ఞా ప్రకారంబున బ్రహ్మ
విష్ణులు సృష్టిస్థితు లొనర్చుచుండ నేను సంహారకారణుండనై యుండు ననిన
శంఖచూడుం దిట్లనియె. 845

గీ. శమనదమనః భవత్కృతములలోన, నన్యథాలాపములు గల్గినయ్యఁ యైన
నించుక యథార్థమును వచియింతు మీర, లాదరంబున వినుఁడు సమాహితముగ.

కా. జ్ఞాతిద్రోహము పాప మంటి; బలి రాజ్యబ్రహ్మనిండేసి యీ
పాతాళంబునఁ ద్రొక్కదే : యసురులన్ పంచించి వారాశిం
జాతంబొ సుధగ్రోలదే : యెపుడు రక్షశ్రేణిఁ బీడించు నీ
నీతుల్ ము న్గలనైనఁ జూచెనె : బుధానీకంబు శ్రీకంధరా. 847

క. కీడును మేలును వరుసం, గూడంగవలయు ధాతకును వశమగునే
వీడంగొన నీవిశ్వముఁ, శ్రీదాభాండంబెకా ప్రకృతివరున కొగిన్. 848

వ. కావున మున్ను దేవతాపీడితుల మయ్యను కాలక్రమంబున విపుడుద్ధతుల మైతిమి.
సురలకును మాకును సహజశత్రుత్వంబున నిర్మిమి త్తంబుగా నాలంబులు జరుగు
చుండు; జయావజయంబులు మేమి యనుభవింతు; మట్లుండ శత్రుమిత్రసమభావు
లగు మీరలరుదెంచుటయె నాకరుదుగాఁ దోచుచుండె; నింతియకాని మీవలన జయ
మొందె; బిరాజయమొందె నాకు కీర్తి హేతుకంబి కాని వేటొందు కాదనినఁ ద్రిలో
చనుండు ప్రహసితాననుండగుచు విల్లనియె. 849

ఉ. రాక్షసనాథః తొల్లిటి సురద్విపులౌ మధుకైటభుల్ హిర
జ్యాక్షహిరజ్యదైత్యులు వినాశముఁబొందు పెఱుంగవే నరో
జాక్షనిదేత నీవటుల నాలములోపలఁ గూలనేల సం
రక్షణసేతు నిర్ణయలరాజ్య మొనంగి సుఖంబుఁ గాంచుమీ.

వ. అది కాదని,

651

క. ఆహరి యానరిచేరి ప్రిపు, రాహినునగు నేన యప్పు దరుడెంచితి ను

త్వాహంబు నూలుకొని న, న్నాహునమున కోహటింక యని పలుకుటయున్. 652

క. హరినని పంచన మొనాచి, యుద్ధమున వెక్కి చానవాటిటఁబడి సం

గ్రుభరిచి ధీమదై న, పల్లవముగ నెలకొనియె చనుజచక్రమునోదన్. 653

వ. అట్టిటి గృత్రి నామంబును నిర్మలంబున వేల్పుమొత్తంబుల రానించి యున్నంత నుత్తమంబు న్యాయంబున దుష్టులనువంబు జరిగె; నట్టియెడ మహేంద్రుండు పృష పట్టాని, కాన్కరుండు పిచ్చుచి త్తని, జంజ్రుండు దంబుని, గాయండు కాలస్వరుని, హుళహుళుని గోరత్తుని, గుర్రేటండు కాలానామని, విశ్వార్థ మయని, మృత్యువు భయంకరుని, నుములని నువ్వంబుని, నరుముండు పంపకఁబని, హయముండు చయని, నేరాదకటఁబులు నేరాదకటంబులందును, సంధీశ్వరముఖ్యు లఖిలదానదగణంబులం దారి యుద్ధంబు నేయ నొందొరుల సంహనాదంబులు ఖానభోంతరాళంబు నిండె సంత,

654

ఉ. వేలుపునెల్ల దానపుల వేడిమి కోవ్వంగలేద నీతిచే

నాంముదర్కిగ్గ ప్త్యంగ న్నానను నాగ్రహప్యత్తితోడఁ దా

గోలునుసంగి యద్దనుజకోటుల యేదిగించి నేన గ

గ్గోలుపడంగఁజేసె నవిటలతి నాహానిగ్రమంబులన్.

655

ఉ. దారులతిలగో బ్రదిసదాచి యెల్లెడఁ గలిము పృహ

మారియు పొదరింబులను మర్తిగజంబుల పరయోధులగా

బొరనఁజంపి తద్రుదీపము దగఁ గ్రోలుచునుండ రాక్షసుల్

ధీతఁదర్కిగ్గ పర్వితిరి దిక్కలు పిక్కటిలంగ నాట్పుచున్.

656

ఉ. అట్టి విలంబులంబులున యాహవరింగమునందు దైత్యు లి

ట్టుఁ జనంగలేరి వెలుపందుచునుండ సురారిభర్త తా

గట్టుపాసియై తనదు కత్తెదుటంగల క్రౌంచభేరితో

నెట్టుకొనె న్నడిం దన యసీమ పొంగి చెలంగి యార్వంగన్.

657

ఉ. వచ్చు దానవాదిత్తుని పెత్తమునం బలుపాలుతాపులం

గ్రచ్చు బయలుతో రిపువదారిని బాలుగ నార్పు సంత, కా

ర్పిచ్చునుటోని చుండిపడి తచ్చెర పేనల ముట్టడించి శ్రో

భోచ్చలితాక్షుడై శరవణోద్ధవు లే రాసరించె రూపతిన్.

658

- మ. తెగువ నిర్మల్లునుమాడి మోరనుగు శక్తి స్తుగ్గు గావించి తే
జిఁ గడుం జర్జరితంబుఁజేసి శరన్నుష్టి స్తుంచి నీహారము
ద్యగతుండొ దిననాథుఁ బోల్పఁదగు క్రొంచారిన్ లలాటంబు చె
మ్మగిల నైచినఁ జిచ్చుటంపఱస్మృతిం బాసెన్ తణం బంతలో. 659
- ద. తెలిసి మహేశనందనుఁడు దివ్యవిచిత్రమణిప్రభాఁళీ
కలితరథంబు నెక్కి పటుకాండయుతంబగు నొండువిల్లు దా
ల్చి లయకృతాంతువోలిక విశేషరుషాజ్వలనార్చు లొల్కు ను
జ్వలదనలాఘ్ర మప్పుడు నివారణజేసెను వారుణంబుచేన్. 660
- చ. దనుజుని విల్లు సారథి రథంబుఁ దురంగమముల్ సిదంబునుగా
దునిమి మతోక్కు విల్గొనినఁ దుత్తుమురై చనునట్లు జేసి కాం
చననవరత్నకీలితలనస్మృతుటంబును సుగ్గునూచగా
నొనరిచి యొక్కశక్తిని మహోగ్రత వైచె సురంబుప్రయ్యఁగన్. 661
- చ. అది యశనిప్రపాతము క్రియం బడ మూర్చునుజెంది యంతలో
మదమున లేచి కొండొక విమానము నెక్కి మతోక్కు విల్లు స
మ్మదమునఁ బూని మోరతరమార్గజపంతులఁ గప్పి యంత నా
రదః మణిమేమిచెప్పుడు సురప్రముఖు ల్పయమంది చూడఁగన్. 662
- క. అత్యుగ్రంబు సహస్రా, దిత్యసకాశంబు శౌరితేజోవృతమున్
భీత్యావహుగు శక్తిం, దైత్యుఁడు గుహ నేసెఁ గ్రోధదర్శిజ్వలఁడై. 663
- క. ప్రళయజ్వలనజ్వాలా, వళివలె నది మండిపడుచు వచ్చి మహోర
ష్టంముం దాఱుడు నతిదో, ర్పలుఁడు కుమారుండు మూర్చనదియెఁ గుమారా.
- క. పోడిమిచెడి కయ్యంబునఁ, గాడుపడు కుమారుఁ గాంచి కాళిక తనదొ
క్రోడంబున విడుకొని శశి, చూడుని నన్నిధికి నేగె శోకముతోడగా. 665
- గీ. తూలిన కుమారు జూచి మృత్యుంజయుండు, జ్ఞానమున జీవవంతునిగా నొవర్చి
యగ్గలంబగు బలమిచ్చి యతనితోడఁ, గాళి నంపించె యుద్ధరంగమున కవుడు.
- చ. అంత కార్తికేయుం డపూర్వబలసమన్వితుండై వెడలిస నందీశ్వరాదులును దేవ
గంధర్వకిన్నరకింపురుసులును బలతెంచి సింహనాదంబులు పేయుచుండ కాకిని
దాకిన్యగ్రదంష్ట్రోగ్రదండలు రణమద్యంబున మాధ్వీకపానంబు పేయుచున్న దైతే
యులు భీతచేతస్కులై పలాయకులై నం దానవాదిపుం దోడకుం డని యభయం
విచ్చి కఠ్టెరుట నిల్విన.

సీ. అంత కాళిక విలయాగ్నిసమానమై , పరఃగిన యాగ్నేయబాణమేయ
శంఖమాడుండు పార్జన్యశరంబుచే , దానివడంచిన మాన కపుడు
బాదజాత్రంబేయ వారిచే గాందర్వ , విశిఖంబుచే జగద్విదితముగను
మాహేశ్వరంబును మంత్రించి వైచిన , వైష్ణవాత్రంబుచే వ్రయునట్లు
చేసిన నీసుతోఁ జెచ్చెర నారాయ , జాత్రంబు విడచిన నతఁడు సూచి

అ. వె. యాన మపుడు దిగ్గి యతివినయంబుతో , నన్నుతింప మగిడె సాధువగుచు :

మరల బ్రహ్మశిరము మంత్రపూర్వకముగ , నేయ దానిచేతనే యడంచె. 668

క. నృపుదేత నన్నియత్తును. లవహృతపీఠంబు లగుట కచ్చెరువడి పా
శుపతాత్రం బరివోసిన, నపుడా ఏనుపల్కుబొలఁతి యనియె మునింద్రా. 669

క. “పాశుపతంబున మృత్యువు, లేకం దితని దరిఁజేరలేదునుఁ ; యో
హా ; కాంకరి ; తద్పూర్వ గు. జాశయ యద్దానిఁ జెఱువ నాతఁడు త్రెక్కున్. 670

క. హరిమంత్ర కపదమును ను, స్థిరముగ వద్దనుజానతి నతీత్యముగలుగన్
హరిహరుల కజేయుండును, జరామరణరొగముల కసాధ్యుండు నగున్. 671

వ. అని యిట్లశరీరవాణి పరికిన్ నయ్యత్తంబు నివారించి ప్రళయాగ్నికలోపమానంబగు
కూలంబువైచిన దాని నశ్రవణంబున వామహస్తఁబునఁ బట్టుకొనుడుఁ గోపమూర్త
మానసమై యొక్క ముష్టిపూరింబు పేసినఁ దత్క్షణంబున మూర్ఛితైంది, 672

అ. వె. అంతఁ దెలివినొంది హర్షనమేతుఁడై, భద్రరాశి తెఱఁగి వానరాంత
మగుడు ఏశ్రమింప నానతిఁగైకొని, రథమునంద యుండె రాక్షసుండు. 673

కరల. కదనబూపతిరామరానినికాయకాయదయంబులన్
జిదిమి నెత్తునుఁ గ్రోలుచున్ హతశేషులం బరిమార్చి లోఁ
బొదలు లోసముతోడఁ బ్రేపులప్రోవుల వెృడఁ జట్టి కా
వదయప్పత్తిఁ జరించె రోశభయంకరంబగు నాకృతిన్. 674

వ. ఇట్లనర్గళపరాక్రమంబున విహరించియు దానవేంద్రు నంహరింపనేరక క్రమ్ము
ళంబుపారి కడదెంచి యిట్లనియె. 675

ఉ. శంకర నీ ప్రసాదమున శత్రువులం బరిమార్చితి వి
తంకముగా నికాదములు తప్పిరి యింకొకనూలువేలు ని
శృంగగ దైత్యనాయకుఁ దసాధ్యుఁ దహంకృతు లెన్నిజూపినకా
జంకఁ దొకించుకేవి యొక శత్రుతయంబును లేదు వానికన్. 676

వ. వాఁ డనన్యశత్రుసాధ్యుం డగుటంజేసి పాశుపతం బధిమంత్రించి వైచునమయంబున,

క. “పాశుపతంబున నితనికి, లేశంబును మృత్యుభయము లేమనుమీ యో

హాః! శాంకరి తద్భార్య గు, జాళయ యద్దానిఁ జెఱుప నాతఁడు తెల్పున్. 678

క. హరిమంత్రకవచమును ను. స్థిరముగ నద్దనుజునతి సరీత్వము గలుగన్

హరిహరుల కజేయుండును, జరామరణరోగముల కసాధ్యుండు నగున్” 679

వ. అని యిట్లశరీరవాణి వల్కిన నయ్యుత్తంబు నివారించి తనపుడు,

680

మ. నిటలాక్షిండు నిజం బెఱింగి ప్రమథావీకంబు గొల్వంగ ను

త్కటరోషంబున భూనభోంతరము లాక్రిందింపఁగా వెల్లడెన్

బటుసంరంభ మెలర్చ సంగరధరాభాగంబుఁ జేరంగ నం

తట దైత్యోత్తముఁడున్ రథంబుడిగి యానందంబుతో మ్రొక్కిడెన్. 681

ఆ. వె. మరల వేగమున విమానం బధిష్ఠించె, నపుడు విలయనమయమువికరణి

శూలి యొప్పె నంత చోద్యంబుగా నంగ, రంబు నూలుపత్నరములుజరిగె. 682

వ. ఆయ్యవసరంబున.

683

క. వడవడ వడఁకుమఁ బదములు, తడఁబడఁగాఁ గేల నొక్కదండముఁ గొని నం

దదీచేయుచు పాటుని కై. వడి వేనముఁ దాల్చి శౌరి వచ్చె నిజేచ్ఛా. 684

మ. “కులజండ నివిబుధుండ వృద్ధుఁడను రక్షోనాథ! పాత్రప్రియా!

చలిచే డస్సి నినుం గనుంగొనెడి యానంజేరితింగాని యే

వలకుం బోవఁగఁజాల నింకఁ గడు స్వల్పంబైన, నీ మేని క

త్తళమున్ నాకిడి ప్రాణదాతవయి సంధానింపు మానందము. 685

ఉ. కానదుజల్ జనించు, వడఁకందొడఁగు న్మెయియెల్ల వీనమున్

గ్రాసము బోదు లోనికి, నర ల్గుయివెట్టెడు, నెమ్మనంబునం

దీపొక కొంత పెచ్చు, తలయేరు మట్టిల్లు, దనంబునందు పే

రాసలు గల్గు; నక్కట! జరాన్వితుపాటుల నేమి చెప్పుదన్. 686

గీ. అధిగుణఁడవంచు నిన్ను నే వడిగినాడఁ, గాని వేవే లొనంగిన హీనచుతిఁ

జేయి చాఁతునె! నీ వి దిచ్చినను జాలు, నున్నజుట్టిన నా కంతకన్న మేలు”. 687

మ. అన నొక్కించుక సంశయించి మది నాహ! ధాఁజీదేవుల

గవినింత నివనయంబుతో నెప్పుడు నన్మానితు నే నిట్టివృ

ద్ధున కీఁగాంచుటకన్న వేఱొకటి యెందుంగల్గినే మోద మిం

కమమానం బదియేల మైచురువు వే యర్పించెద వీనికిన్.

688

ప. అని తలచి,

688

క. ప్రాణసమంబయిన తను, త్రాణంబును దీసి నప్పుడంబున మహిగీ
ర్వాణున కొనంగె దివిజ, శ్రేణులు రురియంగఁ గుసుమపృష్ఠి తనవయన్. 690

గీ. దాని గ్రహించి యతఁడు మోదంబుతోడ, శంఖచూడునిపోల్కిఁ దజ్ఞాయకడకు
వచ్చి దాని పతిప్రతాత్వంబుఁ గలఁచె, చక్రవరునరుఁ గలదె యసావ్యమెందు. 691

ప. అంత నక్కడ,

692

క. దానవనాయకు ముందటి, పేసల నన్నింటి నల్పశేషముగా వీ
ళానుం డొసరిది విహరిని, జానీకము తీవవంతమౌగఁ జేసెన్. 693

ఉ. కాలమువేచి యంత శతీకంఠుఁడు వైచె సురారిభర్తపై
కూలము గ్రీష్మకాలశతమాత్యనిద్రప్రభ ముద్గతజ్వల
జ్వలము పజ్జతుల్యము నవార్యము లోకభయంకరమ్ములీ
లాలులితాద్రిజాండముఁ బలాయితకాశ్రపవైన్యకాలముకా. 694

గీ. దానిఁ గన్నని యతఁడు శత్రుములు విడిచి
యచ్చుతు టిడించుచుండె యోగాననమున
నవుడు కూలంబు పైఁబడి యరదమును న
తండు చూపట్టకుండ దగ్ధంబుపేసె. 695

ఉ. అంతట శంఖచూడుఁడు నిజాకృతి వీడి కిశోరరూపుడై
వింతగఁ దోచి యప్పుడ నపిసము గోభుపనాగకంబు న
త్యంతమనోహరం బయిన యానముపై పనియించి యేగెఁ గృ
ష్ణాంతిఃకమున్ ముదంబుఁగొని రచ్చట రారయు వాసుదేవుడున్. 696

ప. ఇం నల శంఖచూడదనుజేంద్రుని యెమ్ములు శంఖజాతులై
వెలసి సురార్చనంబులఁ బవిత్రతఁ గాంచె ననేకభంగులకా
గలుముఁబోటి తదవ్యసలు గల్గినచోటుల ముందుఁగాన కూ
ద్రులకును ప్రేలరున్ సుఖముచూఢిగనెక్కుడు గూర్పుఁదద్యసుల్. 697

క. హరుఁ దద్దానవపతి సం, హరణం బొసరిది వెన వృషాబాధుండై
యరిగెఁ దనలోకమునడుకా, సురలు ని్విజపురికిఁ బోయి సుఖియించిరొగిన్. 698

ప. అవివ నారదుం డిట్లను.

699

తలసీసంగమవర్ణనము

- ఉ. మామగ శంఖమాడునకు మానినియౌ సతయందు నింద్రియా
దాన మొనర్చె నప్పు డందానవహారి యటంచుఁ బిల్కి తీః
వానలినాక్షిఁ గూడునెడ నాకృతి యెట్టిదిదాల్చెః నేత్రీయన్
గానఁగఁజోయెః దాని నెఱుంగ న్వచియింపు చుహత్మ నావుడున్. 700
- కా. వీణాసంయమిఁ యాంకింపుచుల గోవిందుండు గీర్వాణసం
త్రాణార్థంబుగ విష్ణుకాంబరిని తదైత్యాకృతిం దత్తను
త్రాణంబుంగొని తత్సతీగృహబహిర్ద్వారంబున నిల్చి ని
స్సాణంబేదైత మ్రోయఁజేసె జయముంజాటించు చందంబుగన్. 701
- చ. ముగుడ పతివ్రతానియమముం జెఱుపన్ రజనీచరు న్నశం
పఁగ నొనరింప బోఁదలఁచి మాదవుఁడాగతి దుందుభి న్పురం
బుగ వినదంబుఁజేయ ననఁజోటి మనంబున మోదమంది సౌ
ధగతగవాక్షమార్గమునఁ దప్పక కన్గొనె రాజమార్గమున్. 702
- ఉ. పైదలి నానిఁ గాంచి తనభర్త యటంచుఁ దలంచి పొంగుచున్
వీరలకున్ ద్విజావళికి భిక్షులకున్ ధనవస్త్రముఖ్యముల్
సాదరవృత్తి నిచ్చి వినయంబున నుండెః రథంబుదిగ్గి దా
మోదరుఁ దానతిమణిసముజ్వలసౌదముఁ జేరె సంతటన్. 703
- క. దానవుఁడంచును బ్రత్యు. త్థానం బొనరించి తత్పదంబులఁ గడిగెన్
మానిని జలములఁ దనవరి, దానముచేఁ దడియు నార్యేఁ దత్తటపడుచున్. 704
- ఉ. ఆలలితాంగి తా మణిమయాసనమందు మురారి నుంచి తాం
బూరిమొసంగి యిట్లనియె ముద్దుబాగుల్కుచుఁ “బ్రాణనాథః నేఁ
జాలఁ గృతార్థ నైతి నీక జ్ఞాము సార్థకమయ్యె నాకు ని
ష్ఠాంబు పేయఁగా జని రయంబున వచ్చిన నిమ్నుఁ గాంచుటన్.” 705
- క. స్మితవదన యగుచు సతి శ్రీ, పతిఁ గని యతికూరులైన బిర్హిర్ముఖసం
తతితో జరిగిన యుద్ధ, స్థితి విన మతివోదమెడు న్వచింపుము కరుణన్. 706
- క. నానసేనాయుతసే, నానియు బలవంతుడై తనరినట్టి శరీ
జానియుఁ దక్కుంగల సే, నానిఃరము గల్గఁగా రణము తరముగదా. 707

ఉ. అందఱు నొక్కయొడ్డు నిటలాంతరవిస్ఫురదుగ్రహేతికా
స్పందకృతానుబోచనుడు శర్వుఁ డొకం దొకయొడ్డు; వారితోఁ
గ్రందెటులయ్యెఁ జెప్పుచునఁగా విని శౌరి స్మితానవాఙ్మండై
సుందరితోడ నద్దనుజుచొప్పునఁ బల్కెను నేర్పుమీఱఁగఁ. 708

చ. దళదంభోజపతాపి : విన్ము నమరోదంతంబు వాక్రత్తు నే
జలజాతాశ్రువిరోధి పోరునెడ పర్షంబయ్యెఁ బూర్ణంబు నం
కులయుద్ధంబున ప్రుండి రయ్యభిలరజ్జీనాయకు ల్లోక మా
కులమయ్యె ఓవిది చేసె మమ్ము విగతక్రోధాత్ములం జెచ్చెరఁ. 709

ఉ. రాత యనుజ్ఞఁ బూని విబుధప్రభురాజ్య మొసంగితిఁ : శివా
నేత యథేచ్ఛగాఁ జనియె, నే నరుదెంచితి నిన్నుఁ జూడ నం
ప్రీతిమెయిం బనింగొనిరి పేల్పు లటంచు లతాంతిగదవి
మ్యూతివిశాలమై తనరుదోఁ దలిమంబునఁ బందెఁ గాంతతో. 710

క. ఆతిఁ నాలరుచీమణి, యాతినితోఁ గూడి కలయునపు సుఖము పూ
ర్వేతరముగఁ గని పిచికి, త్పాతురతం బలికె నిట్టలనుచున్ హరితో. 711

చ. మతకరి చంద మేర్పడియె మానుగ నీయెడ నాపతిప్రతా
వ్రతమును కోలుపుచ్చితి వెపందపు నీ వెఱుగంగఁజెప్పు మం
చతికతినంబుగాఁ బలుక చప్పుడు శాపయంబుచేత నై
జతనుపు మాని మాదపుఁడు చానరుఱంగట నిర్వె నంకితఁ. 712

పీ. పచ్చనివన్నెదువ్వలుపపై ఎలెవాటు , నురుటఁ గన్నురిబొట్టు పొదలువాని
రిహమించు కొస్తుభరత్న మురింబున , నొడలెల్లఁ దొడపులు దొడరువాని
నల్లని మొగుకుల నుల్లసంబాడెడు , మైదాయ మిఱుమిట్లు మలయువాని
మొలకిన బొ్లంపెడు మోమువమ్మయు వన , మాల గళంబునఁ గ్రాలువాని

గీ. దేవదేవునిఁ గాంచి పందేహ మెడలి , మూర్చఁగొని చేతనత్వంబుఁ దొంది మరల
శౌరిఁ గన్గొని పల్కె నాసారసాపి , కోపవరితాపములు మదిఁ గుందఁజేయ. 713

మ. శృవ యొక్కింతయులేక యుండు టిది చన్నే : పికు నొక్కింతయే
ననూంబు నొనర్చఁ దట్టెఁడు మదీయాత్మేకుఁ డన్యార్థమై
కనబోవాయముఁ బూని వాని ననిలోఁ గఁజేసె తి వెక్కటా
యువలప్రాయమె పిహ్మదంతిరముఁ మేరోర్వంగఁ జూపొవదో : 714

- క. దోషం బెఱుగని నావతి, రోషముతోఁ జంపితివు క్రూరుఁడ చగుటకా
బాషాతప్తముఁ బొందుము, భాషలు వేయేలయంచుఁ బెక్కికా బెలుచన్. 715
- క. తరుణి శపియించి యిట్లుతి, కరుణము దోషంగ నేడ్వఁగడఁగిన విని యా
కరుణారససాగరుఁ డగు, హరి యిట్లని యానతిచ్చె నానతితోడకా. 716
- మ. మునుదాఁ జేసెను శంఖచూడుఁడు తపంబు విన్నుఁ గామించి నీ
పును నన్నూర్చి తపంబొనర్చితివి పూవుంటోడి యద్దాన నీ
దనుకన్దానవుఁ డిచ్చ నిన్నలసి మోదంబంది యీలై; స్తుతం
బున నీదేహమువీడి నిశ్చలసుఖంబుం బొందు నిశ్చింతతో. 717
- క. నీ వొనరించిన తపమున, కీపును పలమందు బొప్పు నెట్లును సతి యీ
మై వీడినంతటనె నా, దేవివి కాఁగలవు నీవు దివ్యతనువుతో. 718
- క. చిరకాలము నాతో ను, స్థిరభోగము లొదవు నీవిస్మయమగు కళే
బరచుది గండకి యనఁగాఁ, బరఁగును బుణ్యప్రదప్రవాహియనఁగన్. 819
- ప. నీ పెన్నెఱిగుంపు కులసినా దనరి త్రిలోకీజనతామనతాపత్రయలతాలవిత్రంబగు పత్ర
లతాంతంబులనొప్పి తత్పత్రసుమంబుల దేవతాధనం బొనర్చినవానికి సర్వకామ
దంబై యెసంగు; గోలోకవిరజాతీరరాసబృందావనంబులను, చందనచంపకమాదప
తేతకీమాలికామాదపీకుందకురువకవకుళముఖానేకలతాపరివేష్టితంబైన యావాసంబు
నీకగుఁ; దులసీతరుమూలంబున సమస్తదేవతీర్థంబులు నెలకొనియుండుఁ; దులసీ
దళసంస్పర్శనమాత్ర నరుండు మోరదురితక్షయసిద్ధింబొందుఁ; దులసీపత్రతోయ
సేవనంబువలనఁ గోటితీర్థంబులఁ గ్రుంకులిడిన ఫలంబు దొరకొనుఁ; దక్షిణంబుల
నిష్ఠదేవాభిషేచనంబు లొనర్చిన సుధామటనహస్రాభిషేకంబున కెక్కుడు ఫలంబు
నెక్కినఁజేయు. కార్తికియం దొక్కకులసీదళంబు పాత్రువ కీగి మాత్రంబున
గోసహస్రదానఫలంబు లభియించు; మృతికాలంబునఁ దులసీపత్రతీర్థం బించుక
సేవించు నరుండు నిరస్తనమస్తకిల్పింపందై కాశ్వతవిష్ణులోకవివాసుండగు. నిర
తంబుఁ దులసీతీర్థంబు సేవించువాడు లక్షేశ్వమేధఫలంబు లనుభవించు; దులసీ
దళదారులును దత్కాండనిర్మితమాలికాదారులును నిరకపై కుంతనివాసులై వీరోగం
బులగుభోగంబు లనుభవించగలరు; కులసీదళంబిలపై దొలంగంద్రోచిన నరుండు
కాలమాత్రంబునంబడి యాచంద్రార్కంబుగా యాతనలం బొందుచుండుఁ; దులసి
ముంగల మిథ్యాశపథంబులు పలికినవాడు కుంభీపాకంబునఁ గూలుఁ; మార్దిమా

మాద్వాదశీ సంక్రమణములఁ దైలాభ్యంగనం బొనర్చెనేని త్రిసంధ్యలందులసీపూజా
పరతంత్రుండగు నరుండు హరిపార్శ్వప ర్తియై యుండు. నీవు ద్వీపసీమావంబున
లవదాంభోరాశికి దేవివై యుండుతటి నీ శాపంబునఁజేసి నేనును భరతవర్షంబున
శైలరూపధారివై నందకీతీరుంబున వసియింతునని చెప్పి యంతర్ధానంబు నొందె
ననవుడు.

720

సావిత్రి పూజాది కథనము.

క. పాపనమై మీతిన తుల, సీపృత్తాంతంబు వింటఁ జెవు లలరారన్
సావిత్రికథను విస నెం, తే వేడుక బొడమె దానిఁ దెల్పు మహాత్మా.

721

గీ. ఎవనిచేత సావిత్రి యుద్భవముఁజెందె, వేదమాతృక యను వార్త వెలయనేల
మొదల నెవ్వఁడు సేసెఁ దత్పూజనంబు, విదపఁ దత్పూజనంబుఁ గావించిరెవరు

క. నా వివి నారదమునికిం, దా వినుపం గడఁగె నిట్లు నారాయణుఁ డా
సావిత్రిచరితమును విను, మా వేదసన్నితి యన యథార్థము వత్సా.

723

చ. మొదలను దిట్టఁగూజనవి పూజనముం బొనరించె భక్తిలోఁ
గురురంగ దాత ప్రాత పలుకు ల్వచియించె; నటన్ నరుస్తకో
విదులు బడించి; రశ్వపృథివీపతిసౌర్వ ననంతరమ్మునన్
బదవడి నాల్గువర్ణములవారు బడించిరి ప్రేమమీఱఁగన్.

724

క. అన నారదుఁ డానారా, యజునింగని యిట్లు లవియె నశ్వపతి యనం
గ నెవం, దశండు సావి, త్రివి బూజించుట యదెట్లు? తెలుపు మహాత్మా,

725

ప. అనవుడు నారాయణుం డిట్లు పవించెఁ దొల్లి భద్రచండలమ్మున నశ్వపతి
యనురాజు దర్శనిరతుండును రిపుశాసకుండునునై రాజ్యం బొనరించువాడు.

726

క. మాలతి యనఁగా నొప్పెడు, లీలావతిఁ దొల్లిశారి లిబ్బించెలియఁ
బోలి వరించెను నానతి, బోలిన పువ్వారుఁబోడిఁ బొడఁగన మెచటన్.

727

క. ఆపతికి దైవయోగము, చే నంతతి గలుగదయ్యెఁ జిత్తమురోసఁ
దా నంతతిబొంపెను నెం, తే సంతాపింపఁబొడఁగె దేహము దఱుంగఁ.

728

ఉ. పుత్రులు లేరటంచు మది పొక్కుచునుండి వసిష్ఠనాజ్ఞ సా
విత్రివి భక్తిఁ గొర్చియును విద్వలఁ బొందఁగలేక తా నహో
రాత్రము మానసంబున భరింబుగఁ జింతవహింపుచుండె నీ
రాత్రిని బుత్రులం గనని తన్వికిఁ జింతయనంగ నద్రమే.

729

- చ. విరతము చింతచే జివుకు నీరజలోచనఁ గంచి యశ్వభూ
వరుఁ డను మీరమేది తగవా మగువా నెగు లూనఁ నింక నే
వెరవుననేవియుఁ— శ్రుతిసన్నిధివి గొల్చినఁ గల్గు పుత్రుఁ డం
చురువడి బోధ చేసెను నయోన్నతి మీఱఁగ సారసాక్షికిన్. 780
- క. సావిత్రిపూజనమును, గావింపఁదలంచి బుధనికాయంబులతో
దేవేరితోడఁ జనియెను, భూవరుఁడు తపంబుసేయఁ బుష్కరమునకున్. 781
- మ. సతితోడన్ శతవర్షము ల్నియతిమై సావిత్రిఁ బూజించియుఁ—
సుతులం గాంచఁగలేక యాఁడు కడు నోకించుచున్నంత నీ
వతిభక్తిం బదిలక్ష లిక్కరణి గాయత్రిన్ జపింపంగ వాం
చితముల్ సేకుఱునందుఁ బల్కొకటిదోఁచెన్ వ్యోమమార్గంబునన్. 782
- క. అచ్చొట కయ్యవసరమున, విచ్చేసెఁ బరాశరుండు వృధివీపతి యా
సచ్చరితుని కర్హ్యాదిక, మిచ్చి కుభవ్రశ్చ లడిగె నేచినభక్తిఁ. 783
- వ. అంత నాపరాశరుండు సంతసించి రాజున కిట్లనియె. 784
- క. రాజర్షి! వినుము నీవీ. యోజను సంకల్పసిద్ధి నొందెను గాయ
త్రీజపముం బదిలక్షలు, గాఁ జేసిన నరున కెల్ల కామ్యము లబ్బున్. 785
- సీ. ఒకమాఱు గాయత్రి నుచ్చరించినచో న , హర్షవంబగు పాప మణఁగిపోవుఁ
బదిసార్లు గాయత్రి పఠియించినంతనే , పాపం, బహర్నికాభవ ముడంచు
వేమార్లు జపియి వ వృజినంబు వత్సరా , ర్హితమైన నపుడ నశించిపోవు
లక్షగాయత్రి దలంచిన జన్మకృ , తంబగు బలుదురితంబుఁ దొఱుగు
- గీ. అన్యజన్యజమగు పాప మణఁగును దళ , లక్షలు స్మరింపఁగా శతలక్ష లాత్మ
నెలకొలుప నర్హజన్మసంకలితమైన , పాతకం బపసితమౌ భూతలేంద్ర. 786
- చ. అనుదినమందు సంధ్య విడనాడక భక్తిని మూఁడువేళలం
బనిగొనిచేయుమీ వది కుభంబగు సంధ్యఁ ద్యజించువాని శూ
ద్రునివలె వివకార్యముల దూషితుగాఁ గనుఁగొందు రట్టివాఁ
దొనరుచు పున్నె మానరుని నొందదుసూపె తురంగభూవరా. 787
- క. యాఁజ్ఞీంబును సం, ధ్యావందన మెవఁడుపేయు నాకం డుర్విఁ
జీవస్మృత్తుండై తే, జోవంతుం డగుచు వెలయు ఖోజీకథా. 788

- మ. హరిమంత్రాహతుఁ డప్రజీవియును సంధ్యాహీనుఁ డజ్ఞానియున్
హరిపూజారహితుండు క్రూరుఁడు ఋతుస్నానాన్నవీరాన్నత
త్పరుఁడు న్వాఙ్మషికుండు దావకుఁడు విద్యాకన్యకాశ్రేణియౌ
ధరణీదేవుఁడు దర్పమేది విషరితంబైన నర్పం బగుట. 739
- గీ. బ్రాహ్మణుండయ్య సంద్యను వార్షదేని. వాఁ డొసర్చిన పిండతర్పణముఁ గొనరు
పితరు; లవ్వఁడు పూజఁగావించెనేని, సురలు గైకొన నొల్లరు ధరణీనాథ. 740
- క. ఇనుఁ డుదయంబును గాంచుట, యును నిద్దుర వీడనట్టి యుర్విదేవుం
డనుపమకళాధ్యుఁడైనను, విను కోఱలులేని పాము వివముగ నుండుట. 841
- క. ఈవిధి గాయత్రీపూ. జావిధి యంతయును భూమిజానికిఁ దెలియం
గా వివరించి వెనుం దన, యానంబునకు చూని యరిగె ముప్పంద్రా. 742
- ఉ. తాపసుఁ డేగునంతట ముదంబు మవంబుగఁ జెంది యశ్వధా
శ్రీపతి మూఁడువేళం సరిత్తటమందు వసించి వేయవే
శేవలు సంజపూజనము దీక్షితుఁడై నెరవేర్చి లోనినం
తాపము వాయఁగా నభిదుతంబును బొందె జగద్ధికంబుగన్. 743
- వ. ఆది యెట్లన్న. 744
- క. మిత్రప్రభాన్వితను సా, విత్రివి ట క్రిప్రప తి వినుతించిన యా
ధాత్రీరమణునిఁ గవి సా, విత్రియు దయమీఱఁ దల్లివిదఁబునఁ బలికెన్. 745
- మ. ఊరిపాలోత్తమ ! నేనెఱుంగుదును మీచిత్తంబులం బొల్పు వాం
చితముల్ భూతును బొందఁగాఁదలంచి చేసె న్నిష్ఠ నీకాంత న
త్సుతుఁ బొందం దవ మీ వానర్పితవి సంతోషంబు వాటిల్లె ని
ష్ఠ తనూజాతను బొందుమా, కడపటం బుఁకుండుమం గల్గెడుట. 746
- క. అని దీవించి చివాయఁ, జనె నాసావిత్రి ధాతజగమునకు నృపుం
డును ననఁబోఁడియు సంతటఁ, జని రాత్మనిరసమునకు సంప్రీతిమెయిన్. 747
- మ. చని యాదంపతు లిర్వ రత్యధికనిష్ఠం బూని సావిత్రిపూ
జనముల్ నచ్చయనుండ నొక్కతఱే నాచంద్రాన్య గర్పంబునన్
వనితాంత్ని మొత్తు నుత్తై కులంబులందు సావిత్రి సౌం
పున గజిల్లుట నెట్ల నామకంజమ్ములజేపె రాజయ్యెడఁ. 748
- క. లాలవ మొప్పుగ దాదులు, బాలిసం బెనుయమండ వర్తిలై శర
త్కాలాదిపక్షికళం, పోలిక సంతంతుకు న్నమ్ముజ్జ్వలకలం. 749

- ఉ. మానవనాథు కూతు రసమానవిలాసవిభాసరూపరే
భానవమోహనాంగియయి గానకళ న్నైతికల్లి సర్వధా
త్రీనరనాదమౌళిమణిదీధితిదీప్తపదాబ్జునికా రతీ
మానవతీమనోహరసమానవిలాసు వరింపనెంచుచున్. 750
- మ. సరసాశీజనసేవ్యమానయయి యిచ్చాగోష్ఠి నుండంగ న
ర్వరసామండలిఁ బొల్పు రాసుతులలో రమ్మండు కారుణ్యకాం
తరసానూనమనస్కుఁ డంగభవసౌందర్యాన్నితుండౌ ధరా
వరసూనుండెవఁడొక్కొప్పేర్కొనుఁడు మీప్రజ్ఞల్ విచారింపుదుకా. 751
- మ. ఆని సావిత్రి వచింపఁగా నొక వయస్యారత్న మూహించి యి
ట్లనియె స్వర్వదిగంతరాఖిలధరాధ్యక్షైత్యజాతాళిలో
ననఘం డాకృతిమీనకేతనుఁడు విద్యావంతుఁడు స్వీరుఁడుకా
దిననాదప్రతిమానతేజుఁడు ద్యుమత్యేనాత్మజుండౌ జుమీ. 752
- చ. అతనికి సత్యవంతుఁడను సార్థకనామ మెనంగు వాని కె
వ్వతె సతియై నిరంతర మపారసుఖంబులఁ బొందనున్నదో
మతి కెఱుఁగంగరా దనిన మానవనాదతనూజ యెంతయుకా
గుతుకముఁబొంది తండ్రీకడకుం జని చెప్పెను దచ్చరిత్రముకా. 753
- కా. భూమీకుండు తదీయజల్పముల కామోదించుచుం బుత్రికా
ద్యౌమత్యేనికి నిచ్చి పెండిలి కుభోదర్కఁబుగాఁ జేసి యా
జామాతం గడుసత్కరించి వివిధజానేయగాణిక్యనా
నామాణిక్యము లాదిగాఁగలుగు కాన్కల్ పెక్కు లిచ్చెంగృహన్. 754
- చ. కొమిరెకు నట్లుకానుకలు కొల్లలుగాఁగ నొసంగి భర్తృదే
శమునకుఁ బంపఁగాఁ దలచు సందడినుండఁగ లేకలేక య
బ్రముగను గాంచి పెంచి యచిరంబుగఁ బెద్దగఁజేసినట్టి ప్రే
మముగల తల్లి ముద్దులకుమారిక నంకముఁ జేర్చి యిట్లనున్. 755
- ఉ. పుత్రులు లేకలేక తలఁపుల్ మునుముట్టఁగ నెట్టకేని సా
విత్రిని గొల్చి కాంచి నినుఁ బెంచియుఁ బెద్దగఁజేసి యిందిరా
పుత్రునిబోని నీమదికిఁ బోలినవానికిఁ బెద్దజేసి లో
కత్రయమౌనుఁడై వెంపెఁగాడె భవజ్ఞునకుండు నేటికిన్. 756

ఉ. మానితవైఖరి స్మగనిమాటలకుం జవదాటకుండి యా
జ్ఞానుగుణప్రచార మది సద్రవత మంచుఁ దలంచి బర్తృపే
వానిరపాయవై సకలబంధుసుహృత్తునకోటిఁ బ్రోవు మా
నాని లోకము ల్వాగడ నబ్బెడు దాన యశంబు పుత్రతా. 757

క. భావిశ్రేయఃవికగే, శీపనములు కలుషపవనలేలీహనముల్
జీవనములు జన్మత్రయ, పాపనములు ప్రాణనాధుపదసేవనముల్. 758

కా. ఏపుణ్యంబు నెఱుంగ వింతకును బ్రాణేకుండు దైవంబు ను
మ్మీ : పుట్టింటికి పెట్టినింటికిఁ గడున్నేల్పేరు దేవమ్మ ! సే
వాపారీజత సత్తమామలయెడన్ బాటెపు మాయమ్మ ! నిన్
తేనే క్రమ్మఱు దోడితెచ్చెదఁ గుమారీ : చింతిలంటోకుమ్మ. 759

చ. అని విహితప్రచారమున నాత్మజరు స్మృతిచెప్పి యంత జా
తీన నెఱిచుంచు గోట నవరించుచు ముద్దిడి పీడుకొల్పిన
పునతరతూర్యరావము లబండములై చెలఁగంగ నాభుతో
ననుదినసప్రయాణమున నాత్మపురి స్వసియించి యచ్చటకా. 760

ఉ. సంతత మాకుఱాంగి పరివర్యం నెంతయు సత్తమామలన్
సంతనమందఁజేసి పరిచారకుం దయఁబ్రోచి రేవగర్
కాంతునరుకా ముదం బొదవఁగా నతిబక్తిఁ జరించుచుండె ని
శ్చింతత సత్యవంతుఁడును జేడెను గూడి నుఖించెఁ బ్రేమతో. 761

చ. యువరాజై కవిరాజులన్ మనుపు చతుశక్కుష్టకార్యంబులన్
కుచి నిష్కంఠక మాచరించి యతులాభోగంబులంబొంది జా
లవిధిన్ రాజ్యముఁ గోలుపోయి పురివిల్వన్ సిగ్గుచేఁ దాపహా
టవికిన్ వృద్ధులు తల్లిదండ్రులరుఁ దోడ్పాటై చనెం గాంతతో. 762

క. వన్యాహార మొనర్చు చ, వన్యాదృశతక్తిఁ వితల నరసికొనుచు సా
మాన్యప్రక్రియ పాయరా, ట్కన్యామణిఁగూడి దినముఁగడపుచునుండెకా. 763

క. ఈరీతి సత్యవంతుఁడు, పీఠజనబుఁ దుదయశిఖరి నెలకొనుచుం గాం
తారమున పరిసమిత్కుశ, లారసి తెచ్చుటకు జనకునానతిఁ జనుచో. 764

చ. అరివిమునంబు నాధువిరహంబు నహంపవిదోటఁ గాంతుతో
నరిగెఁ దడియవత్ని; యతఁడట్లు వనంబునకేగి యొక్కటా

మిరుహమునుండి జాతివడి మేనుదొఱంగినఁ జిత్తమందు న
త్తరుణీయుఁ జింతనొంద కతిదైర్యమున న్వసించె ముంగలన్.

765

ఉ. కాటుకకొండఁబోలి తనుకాళిమఠక్కులఁ జిన్నచీకఱల్
దీటుకొనంగఁ బెల్లెరగలి న్నెవఁజల్లెడు కన్నుదోయియై
మాటికి మెల్కివారి విషమంబగు దంష్ట్రలు దీటుకొందు న
చోటికివచ్చెఁ గాలుఁ దొకశూలము కేలదరించి యుగ్రుడై.

766

క. మృతినొందిన రాసుతు నం, చితమతి నంగుప్తనిభునిఁ జెచ్చెరఁగొనుచుం
విత్వపతి క్రమ్మఱఁజనుచో, వెతగొనకయై తరుణి యముని వెనువెంట జనెన్.

క. తనవెంటదీఁ జనుదెంచెడు, వనిత వీక్షించి మధురవాక్యముల యముం
డను నిట్లు పాంచభౌతిక, తనవున నీవెందుఁబోవఁ దలఁచితి వబలా.

768

చ. మగనివి గూడివచ్చుటఁక మానుము, మానుము పాంచభౌతికం
బగు తనవున్ బిరాన హృదయాదిపుకొడఁ జనుదలంతువే
మిగుల నకాశ్వతంబయిన మేనున నాపురి కిట్లు వచ్చుటల్
నగవగుఁగాది నాపుర మనశ్శంకుంచును నీవెఱుంగవే.

769

క. ఆయువు నిండిన నీపతి, కాయంబుఁదొఱంగె నిక న్వకర్మఫలములన్
నాయంట ననుభవించుట, కైయరుదేరఁగలఁ డింకఁ గలగఁజుము నతీ.

770

సీ. కర్మంబులనుజేయఁ గల్గును జన్మంబు , మఱంబు భూరిసంపదలు గల్గు
నిడుమలు సందిల్లుఁ బొడవగుదుఁబలు , లడఁగును సౌఖ్యముల్ దొడరుచుండు
బొరందరిపదంబుఁ జూఱఁగాఁ గొనుటబ్బు , బ్రహ్మపుత్రత్వంబు బడయనగును
హరిరాసుఁ డగును స్రాదిహీనుండగు , నమరును సృకావ్యములనిద్ది

గీ. పొనఁగు విష్ణుసాలోక్యాదిముక్తులెల్ల , విబుధమునిరాజునురాజవిష్ణురాజ
రాజశేఖరతావాప్తి రాజిలంగఁ , జెలఁగు నెయ్యెడలనుజూడ జీవునకును.

771

క. ఇమ్మహిఁ జేసిన కర్మవ, శమ్మన సుఖదుఃఖములు యశమ్మపరుశమున్
బమ్మెరయగు రూపఱు న, ర్విమ్మును గర్మమున ననురవంబగుఁ డడుణీ.

772

చ. కడమయొకండు లేడిక జగంబున జీవునిఃకృమూలమై
బడిబడి స్వబాగ్యములుఁ బ్రాప్తములొను నశించు డాన నీ
యొడయఁడు భాత్రిలోనఁ తదవొంది చరించి గతింబె; దీనికై
యడఁగఁగనేల గోలవయి యంగనఁ యూఱుమింక నావుడున్.

773

క. కాఁచి వచనం బాసతి, యాలించి ముదంబుతోడ నప్పుడు తనదొ

గోంతనంబున నతనికి, జాలించి బుట్టించి యొక్క సందియ మడిగెన్. 774

వ. మహాత్మా : కర్మ మనునది యెద్దాన జనించు ? దానికి హేతువెద్ది ? తత్కారణం బెవ్వండు ? ప్రాణంబులు బుద్ధియు జ్ఞానంబు నిందియంబులు ననునివి యెట్టివి ? తద్దేవత లెవ్వి ? జీవాత్మకుఁ బరమాత్మకుం గల్గిన తారకమ్య మేమి ? యనుగ్రహం పనే యనుడు దండధరుండు వెండియు నిట్లనియె. 775

చ. పంచునతివ్రతామణి కుబంబగు ప్రశ్నముఁజేసి తిట్టు లె
వ్వరు ననుఁ గోరఁబోరు విను వారక కర్మఫలానుభావియై
హరివదభక్తిగల్గి తృణహాటకముల్ సరిగాఁగఁజూచు నే
నరుఁ డతఁడాదిప్యత్యజననప్రతిపక్షుడు ముత్తుడుం బామి. 776

గీ. వేదబోధితకర్మంబు విహితమగును, శ్రుతిరహితకర్మ మెపుడు సంకతముగాడు
హేతురహితంబు సంకల్పహీనమైన, దేవ సేవయే పరమభక్తిప్రదంబు. 777

వ. ఓనతిమణి : భగవంతుండగు పరమాత్మయే కర్మస్వరూపుండు హేతుబూతుండు నగు. సదవద్యేదరూపంబగు జ్ఞానంబు నానావిధంబై పరఁగుచుండు; బుద్ధియు జ్ఞాన బీజంబు; దేహికి బలరూపంబులు ప్రాణంబులు; రూపంబును జ్ఞానభేదంబై పరఁగు చుండు; బ్రకృతిపరంబు స్వప్నవ్యాపకంబును నిర్గుణంబు నగునదియే పరమాత్మ యనంబడు; బ్రాణదేహియం భరించునదియే జీవాత్మ యనఁబడు; సోపతివ్రతా రత్నమా : దీన వీనశయము దొలంగెఁగదా : యింక యితేవ్వం బొమ్మనుడు సావిత్రి యిట్లను. 778

ఉ. ఎవ్వటికేగుదాన హృదయేశ్వరుఁడుం దగు జ్ఞానసింధువీ
విప్రులనుండఁ జెప్పఁదగునే వొకప్రశ్నకు నుత్తరంబు వా
క్రుద్వి యనుగ్రహింపుము విరూధిగ నాపుడు దానిమాటకు
నొచ్చి నతిమణి : యదుగును మది సంశయమంచు నిర్విణ్. 779

సీ. జీవుఁ దేకర్మంబు సేసి యేయేజన్మ , లంచు దా మధ్యపం బందుచుండు
ఎట్టికర్మంబుచే నింద్రత్వముం గొను , నరక మెద్దాన సందర్శమగును
స్మిమున ముక్తి చేకొనఁదగియుండు , గురులక్తి యెద్దానఁ గురురనగును
మఖడుఁలములఁ జేయఁజూచు నేకర్మము , లానుయే మెద్దాన నావహించు

- గీ. అంధుఁడును కాణుఁడును పంగు పంగహీనుఁ , డల్పజీవుండు దేనిచే నగుదు రింను
పదవు లెద్దావివలన సంప్రాప్తమగును , దెల్పువే నాకు దయతోడ ధీవరేణ్య. 780
- మ. సదయుండొఁచుఁ గృతాంతుఁ డిట్లనియె నోసాధ్యోకోరత్నమా
పదుమూఁదేడుల ప్రాయపుంగలికి విద్యద్ జ్ఞానియోగింద్రులు
మదినాహింపనివ్రక్షజేసె దిదియాసందంబు చేకూర్చె నీ
తెది యిష్టం బది దెల్పు మిచ్చెదను నీయాత్మేకుసంగకింకన్. 781
- గీ. భర్తలేఁడటంచుఁ బరితాపమండకు, మఖిలసాధ్యులందు నగ్రగణ్య
వై నుతింపఁబడుదు వా రతిపోల్కి మాం, గళ్యసిద్ధి నీకుఁ గలదునుష్టు. 782
- వ. అనవుడు సంతసీల్లి సావిత్రి యిట్లనియె. 783
- అ.వె. సత్యవంతువలన సంతతి నాకును, నాదుమామరు నయనములు మఱియు
రాజ్యలాభమును దిరఁబుగ నాతండ్రి, కాత్మజనులు గలుగునట్లుగాఁగ. 784
- వ. అనుగ్రహింపవలయు. 785
- క. అనవుడు నట్లయ్యెడు నీ, మనమునఁ గలకొర్కు లవి శమనుఁ డనఁగా దే
వనరులకర్మవిపాకము, వినిపింపుమటంచుఁబల్కె వివయముతోడఁ. 786
- ఉ. జీవుఁడు కర్మశేషములచే నుబయఃఖములగా భరించి నా
నావిధయోనులందు జననంబయి సంచితకర్మలోలతన్
దేవవిభుత్వము న్నరపతిత్వము భోగము రోగమందు రా
జీవదగాషిః సూక్ష్మముగఁ దెల్పితిఁ దక్రమమెంచి చూడుమా, 787
- వ. అనవుడు, 788
- అ.వె. ధర్మరాజుః యెట్టి కర్మంబు లొనరించి, త్రిదివలోకముఖ్యపదవులెల్ల
ధరణిజనులు గాంతు దయనానతీఁగదే, యనిన నకఁడువలికె నతివతోడ. 789
- క. దానంబులందు నుత్తమ, దానము లోకమున నన్నదానమునుమ్మా
దానికిఁ గాలక్రమమును, న్యూనాధికవర్ణభేద ముండదు నుదతీ. 790
- నీ. అన్నదానంబుచే నలవిష్టుకోకంబు , వస్త్రదానంబుచే వాయుపదవి
తల్పదానమునఁ జంద్రజగన్నివాసంబు , యానదానమునఁ దోయవతిజగము
దీపనాగమున స్వాహాపాలువాసంబు , ఫలదానమునఁ ద్రిదివస్థలంబు
తీరదానమున పార్వతీదవావనదంబు , దంతిదానమున నింద్రత్వమబ్బు

- గీ. కన్యకాదానమునను నక్షత్రనాథు , లోకమున పడునల్గులు నాకవతులు
దనుక స్వర్వేశ్యకౌడ మోదముననుండి , ప్రియసతింగూడి జన్మము లేవయి గడవు.
- గీ. ఉభయతోముఖమగు గోవు నొసగువాడు, హేమరత్నాదికంబుల విచ్చువాడు
సప్తసంతానవిధులను నల్పువాడు, కోర్కి దీరంగ నిచ్చు వైకుంఠమందు. 792
- గీ. అశ్వమేధంబు రాజసూయంబుఁ జేయు, నరుడు నురపతి యర్ధాసవమున కర్హుఁ
దేవునుజనకు నేని దేవీమఱంబు, ముఖ్య మన్నిటికన్నఁ బ్రపుల్లనేత్ర. 793
- మ. వినుమోసుందరి : నర్వయజ్ఞముల దేవీయజ్ఞమే మేటియై
చనుఁ గాన నుంపీజగర్భుఁడును నీశానుండు పద్మాక్షుఁడున్
మనువుం దక్షసనత్కుమారులును నన్మానించి కావించి రెం
డును దేవీమఱ ముత్తమంబును నుద్దోషించు వేదఁబులుకా. 794
- క. కాపున ననుదినమందుం, దేవీపాదార్పణంబుఁ దీరిచి తగఁద
నై వేద్యము దుడియించి ని, జావానముఁజేరి మగనియాస విడువుమా. 795
- ప. అనిన మహాత్మా : నరకకుండంబులు నానావిధంబుల నుండునని వింటి వాని వేర్వేరి
నెఱింగింపు మనవుడు నోనశీలఁడీ : దుష్కర్మంబు లొనర్చువారేగు నరకకుండం
బులు వహ్నిత ప్రవిద్యూత్రదుస్సహౌదులను నజుపదికుండంబులు గలవు. అచ్చట
లయంకరులును శక్తిహస్తలు దయాశూన్యులు పింగలోచనులునగు మదీయకింకరు
లనేకులు గలరు. అట్టి యాకుండంబులు విష్ణుభక్తులు యోగులు స్వధర్మనిరతులు
మున్నగువారు గన్గొనకయె యుత్తమలోకంబుల కరుగుదురు. 796
- క. హరిసేవాపరతంక్రలు, పరయోగవిరుద్ధమతులు వ్రతులు తపస్కుల్
దర బ్రహ్మచారులును వీ, నుకంబునఁ బడరువారు నాకవత్పతినుల్. 797
- మ. బల మొక్కింతయులేని బంధువుల దుర్వాచావిధి న్నాదితా
త్ముంగాఁ జేసిన వహ్నికుండమనయందుం ద్రుంగి మైనెన్నియున్
గలుగుకా రోమము లన్నివర్షములదాక నిల్చి యామీద ను
బ్బలికుండ్రెపకుయోనియందుఁ బొడమున్ జన్మంబులన్ మూడిటన్. 798
- ఉ. ఆకవత పుత్రై కదుక్షిదాతురుడై ద్విజాఁదేగుదెంచెనే
కాకవిఁ గొండుఁబోయి కదుపాంగ నన్నముఁ బెట్టనట్టి యా
పారికి తత్తజుండమునఁ బార్వదీ పెక్కుయుగంబు లుండి యీ
ఘాతంబుండు పక్షికనువుం గొవి పొల్పులు నేడు జన్మముల్. 799

చ. అమవసరండు శ్రాద్ధదినమందు నహస్కరువారమందు సం
క్రమజములందు ఎత్తములు జెరఁగియోగముఁజేయు మానవా
ధముఁ డలజెరకుండమునఁ దాపముఁ జెందుచునుండి పెక్కుక
ల్పము లరుగంగ భావకకులంబునఁ బుట్టును సప్తజన్మముల్. 800

చ. హరిహరహేమగర్భులఁ దదంగముల స్మృతీ వారిమంత్రముల్
పరిభవ మాచరించు నరపాలనుఁ డెంతయు జెరకుండమం
దఱువదివేలయేండ్లు పెను యాతనలం బడి కుండి పిమ్మటఁ
ద్వీరసనమై జనించి పరివేదనఁ బొందుచునుండు నుర్విలో. 801

గీ. దీనిఁ బోలి పాపార్తిదమైన కుండ, మింక నొక్కటిలేదు లే దిలను ; దేవిఁ
బరిభవించిన జనులకుఁ తాచితంబు, పాపముల తెల్ల మొదటిదై పరఁగుకతన. 802

చ. సుతులను దల్లిదండ్రులను సోదరులన్ గురువు నృసి
షితులను జేయనట్టి కొలచే గరకుండములోపలఁ శర
చ్చతమగునంతకు వ్విలిచి తద్గరముఁ బుజించుచుండి యం
చితగతి భూతమై పొడమి చేద్దడుచుండు నిరంతరం బిలన్. 803

మ. అతిథిన్ గాంచి తిరస్కరించునరుఁ డయ్యావేళలం దా నొసం
గు తిలాంబుల్ గొననొల్లకుండ్రుపితరుల్ క్రూరవ్యధంగుండుచుఁ
శతవర్షంబులు దూషికాంతమునఁ బైశాచాకృతిం దాల్చియున్
శతవర్షంబులు భాత్రి ద్రిమ్మరి తుదిన్ ధన్యత్వముం బొందెడుఁ. 804

మ. మును దా నొందొక యర్థికిచ్చిన ధనంబుం గ్రహ్మజఁ లాతికిఁ
గొనుమం చిచ్చిన వీకరంబగు వసాకుండంబునం గూలి దు
ర్జననం బొప్ప శరచ్చతంబు కృకలానత్వంబునుంబొంది పె
న్వనటం జెందఁగ మానవుండగుఁ గడున్ దారిద్ర్య మేపారఁగన్. 805

క. సురభాసురమాన్యంబులు, హరియించినయట్టి మర్త్యుఁ డఱువదివేల్వ
త్సరములు మలకుండికఁ బడి, పురువై జనియించి వగలఁ బొగులుంబిదవన్.

క. తనకై యన్యుని జంపిన, మనుజుఁడు వేవేలయేండ్లు మజ్జాకుండం
బునఁ బడి శశికిటికుక్కుట, తనువుల ధరియించు మూఁడుతడవలు పిదపన్. 807

గీ. బధిరుఁ గన్గొని కడుపరిభవముఁజేయు
నతఁడు కర్ణవిఘ్నకుండమునందుఁ గూలి

పెక్కువేలేండ్లు పొక్కుచుఁ బిదప నంగ
హీనుఁడుం బధిరుండునై యిలనుబొడము.

808

క. వ్రతముల నుపవాసములం, బిత్తదినముల ముండనంబు విధవనము ననం
గతగుని పిదని మనుజుం, దతఁడల నఖరుండమందు వార్తింజెందుకా.

809

చ. పడఁతిలొ కేశయుత్తమగు పార్థివలింగముఁ బూజసేయువాఁ
డడలుచుఁ గేశరుండమునమందు వసించి దురంతచింతం
బడివడి శూలి రోపగరిచున్ శతవర్షము లేగునంతఁ దాఁ
బొడమును ప్లేచ్చుఁడై పిదపఁ బుట్టును రాక్షసమౌనియందలకా.

810

గీ. విష్ణుపదమునఁ బిండ మర్పించనట్టి. మానవుం దాత్మలోమప్రమాణవత్స
రమ్ము లయ్యెట్టిరుండనవికమునఁ బడి. కుక్కురింబయి పిమ్ముటఁ గుంభజు'డగు.

క. వేఁటియగు అసనతి ను, ద్రేకంబున నెవఁడు రతులఁ దేల్పు నతం ద
స్తోత్రవ్యధ నూఠేండ్లు భ, యాకరమగు తాద్రుకుండమందు వసించున్.

812

గీ. కృష్ణసర్పంబులను జంపు నెవ్వఁ దాతఁ, దయతవర్షము లహికుండమందు సర్ప
మలయు దిని సుతి సర్పజన్మంబుబొంది, పిదప దానవుఁడై సంభవించు భరణి.

813

చ. జడియక తేనెటిఁగలను జంపి తిదార్థితమైనకేనె గ్రో
లెడు జరు చుద్బటాళి యవలీల విషప్రాదమందుఁ ద్రోయఁగా
వడలుచు దంశబిక్షితుఁడు నొచు ననేకకాబ్ధిముల్చనకా
పుడమిని పుక్షికాకృతిని బొల్చి యనంతరమందు కుద్దుఁడౌ.

814

ఉ. నేరములేనివాని నవనీసురు దండులఁజేయువాఁడు దు
ర్వారణవజ్రదంష్ట్రీల బిక్షితుఁడౌచు క్షణక్షణం బహా
కాంముఁజేయుచుం గ్రనుముగా వనసూకరకాకజన్మముల్
దారుణి నెత్తిపిమ్మట నతండు కుచిత్వముగాంచు మానినీ.

815

చ. విసమిది నిర్మయత్వమున విశ్రునిప్రాణముఁ గొన్నయట్టి పా
లసుడు నిరంతరం బిడుమలం బడుచుం గరకుండమధ్యమం
దనుచునుంచుఁ గూలి శతహాసనము ల్పన నేడుమార్లు మా
నిసియెలు కుష్మరోగమున నెవ్వగలం బడి కుద్దుఁడౌఁ దుదికా.

816

ఆ. వె. సరము నొడ్డునందుఁ జరియించునక్రాది, జంతువులను గడిమిఁ జంపువాఁడు
సక్రమ. డమం దనంతవత్సరములు, మనలిమనలి యంత మొసలియగును.

817

- ఉ. పాపపుబుద్ధిజేసి పరభామచనుంగవ నెమ్మొగంబు శ్రో
జీవటిమంబుఁ బ్రేమ మది నెక్కినఁ గాంచినవాఁడు మోహింసం
తాపదకాకకుండమునఁ దద్దయఁ గుందుచుఁ గాకలోకచం
చూపుటచూర్ణితాజ్ఞఁదగుచుఁ శుచియౌనుగ్రమక్రమంబునఁ. 818
- కా. దేవద్రవ్యము దొంగిలించునరుఁ డార్తి న్వజ్రకుండంబునన్
దా వజ్రాగ్నులఁ గ్రాగి మిక్కిలి జ్ఞాదాహవ్యధం గుంది రో
షావేశోద్ధతకింకరోక్కిరకరవ్యాలోలపేత్రాపాతిన
వేవర్షంబులు బాదనొంది పిదప స్వీతాముఁడై ద్రిమ్మరున్. 819
- క. ధర మ్లేచ్ఛుల పేవించెడు, దంఢీసురుఁడెంతకేనిఁ దఱుఁగనిచింతఁ
కొరలును మసికుండంబున, పిరతము మద్యటుల దండవిహతులఁ బడుచున్. 820
- ఉ. దేవుగణంబు బ్రాహ్మణుల దిక్కుతిఁజేసినయట్టి పాపపు
న్యానిసి వక్రకుండమున మ్రాన్పడియుండి దరిద్రుఁడు నృతీ
హీనుఁడు నన్యవాయపరిహీనుఁడు నంగవిహీనుఁడు న్నువి
జ్ఞానవిహీనుఁడై మనుజుజన్మముఁ గాయను మానినీచుడీ. 821
- క. తిరిజపుతాదికముల మృ, చ్చిలు మనుజుఁడు జ్వాలరుండశిఖర శతాబ్జం
బులు నిలిచి పిదప మూషక, జలచరజన్మములఁ బొంది చను కుద్ధుండై. 822
- క. వరిమళమగు ద్రవ్యంబుల, హరియించిన దగ్ధకుండమందు నే్వన
త్సరములు వడి దుర్గంధము, భరియించును మర్త్యఁ డగుచుఁ బడిజన్మములఁ.
- మ. దొరలం దిట్టిన నన్యుఁగొట్టిన దరిద్రు నిన్నిందఁగావించినఁ
బరిదోషంబుల మెచ్చిన నివబుధులం బ్రార్థింపకున్న విరం
తరసూచీముఖవిద్దుఁడై త్రియుగముల్లాఁక న్యృదంజెందుచు
స్తర మున్మాటులు నర్పవృత్తికములై దన్యుండగుం విమ్మటన్. 824
- గీ. గోవు డప్పిని జలములఁ గ్రోలునపుడు
విఘ్న మొనరించు మనుజుఁడు విపులతప్త
జలముగల గోముఖంబున లలితుఁడగుచు
నొక్కమన్వంతరం బట్టుచుండవలయు. 825
- న. నరుం డిట్లు తన సుకృతదుష్కృతకర్మంబుల కెట్లును ఫలం బనుభవింపక పోరాడు
మావెః ఇంక నీవేమి యడిగెడు ? నెప్పుచునిన పాపిత్రియు. 826

గీ. ఓ మహాబాగ ! సర్వజ్ఞ ! యొక్కడింకఁ, బ్రళ్లుఁ గోరెద నానపురాణపార
మఖిలసమ్మత మథయంబు, సుఖకరింబు, కర్మవిచ్ఛేదకం బెద్ది కలదొ చెపుమ. 827
వ. అనవుడు,

గీ. ధర్మశాస్త్రాదిముల వేదంబులం ద, దంగములను బురాణోహనములను
సారమగు పంచదేవతార్చనము మఱియు, జన్మమృత్యుజరాదినాశనకరంబు. 829

గీ. పురుషదసౌధమునకు సోపానపంక్తి, భక్తిహిజంబునకు నాలవాల మఖిల
సిద్ధులకు కారణంబు సంస్కృతపయోధి. తాంబూలు పుదేవతార్చణంబు. 830

మ. పుదేవీరిపూజనంబు మదిలోఁ బాటించువాఁడు స్మిరం
తరము నిర్విష్టపదాబ్జయుగ్మ మెదలో ధ్యానించువాఁడు నివినా
నరకద్వారముఁ జూడజుండఁ దొకఁ డెన్నం గల్గునే ధాత్రిలో
నరసంఘంబులకు సృడీయపురము న్నన్ గోపవీర సృతిః. 831

క. దేవీభర్తుల శ్రీహరి, సేవాసర్తుల గిరీశవేవకులఁ గనం
గా వైనతేయుఁగను నుర, గావళిపీఠికను మచ్చటాఁ యడఁగెడున్. 832

చ. షితిని దదీయభర్తుల స్పృశించిన వారల పాపశాలముల్
హతమగు దాపపాపకమునంటిన కుష్కృత్పదాఁబోల్కి సం
తతిమును వారిఁగొల్పెడి జనంబులు కాశ్యపపుత్రులందల
స్థితిఁ గొను బ్రహ్మః యది త్యజించిన మత్పురిఁ జేరకుదురే. 833

క. నావిని సతి యిట్లను విత్వ, దేవా ! పాపాత్ము లెట్టిదేహంబులకోఁ
దావకపురి కేతెంత్రు మ, రేవిధమునఁ గష్టములు నహింతురు చెపుమా. 834

వ. అనవుడు, 835

చ. కృతమగు పాంచభౌతికకరీర మశాశ్వత మగ్నిదన్యసా
త్కృతమగు జీవు డంత బొటవ్రేలు ప్రమాణముగల్గినట్టిసూ
క్ష్మకనువుకోడ నెమ్మెయిని వంక్షయమందక యివియై పురా
కృత మనుటాతిఁగాంచు ననికీరికరాదికబాధ్యమానుడై. 836

క. ఓసాధ్వీచుణి ! వీవు బ్ర, యానంబున నింతదనుక నరుదెంచితి పొ
మ్మీ నదనమునకు నాయా, వానం వికఁ జేర రెట్టివా రిబ్బంగిన్. 837

వ. అనవుడు, 838

గీ. భర్త యెచ్చోటి లేగిన భార్య యచటి, కరుగు టుచితంబు కాని యన్యాయమగునె
హరిహరబ్రహ్మలకు దానినద్దగింపఁ, దరమె వీవు నెఱుంగవె ధర్మరాజు. 839

- మ. అనుచు న్నార్వి గభీరతన్ బ్రజలదైర్యంబు స్మహాసాహసం
బునుగాఁ బర్కినఁ జూచి దండదరుఁడుం బూర్ణానుకంపాధ్యుడై
చనుమీ నీ పతితోడ నిచ్చితనన్ సంకుష్టయై భర్తతోఁ
జనియెన్ స్వాశ్రమ మత్తమామలమహాశ్చర్యంబుతోఁజూడఁగన్. 840
- వ. అవి పవించుటయు, 841
- మ. అల వైకుంఠమునందు శౌరి యురమం దశ్రాంతవిశ్రాంతి నొం
దు లతాంతాయుధతల్లి కల్పిచెలి పాథోరాశిగర్భంబునం
గలుగం గారణమేమి చెప్పుచునఁగా నారాయణుం దాదటన్
జలజప్రోద్భవసూతి కిట్లనియె నానందంబు సందిల్లఁగన్. 842
- కా. దుర్వాసోమునిదత్త శాపమున సద్యోభ్రష్టలక్ష్మీకుఁడౌ
గీర్వాణాదిపుఁ టాని లచ్చి హరిచక్కింజేరె బృందారకుల్
స్వర్వానంబులు వీడి శోకమెదఁ బర్వన్ ధాతితో నీతిమై
సర్వంబు న్వినిపించి రచ్యుతదదృశ్యైస క్రచిత్రాబ్జులై. 843
- ఉ. ఎల్లసురల్ విరించియు వహింప నహింపఁగరాని వెవ్వగన్
మెల్లనఁబోయి శౌరిఁగని మిందనభక్తి నమస్కరించి మో
మల్లనవాంచియున్న చతురాస్యుఁడు వీరకవోనివంత లో
వెల్లియొనర్చు నిండ్రుగతి వెన్నునకు న్వినిచె న్నయంబునన్. 844
- ఉ. అవనజేషణుండు జనితాదరుడై సిరి బిల్వఁబంచి యా
దేవి విజాంశమాత్ర జలధిం బొడచు న్నియమించి ధాత సం
భావితుఁ జేసిపుచ్చిన నమందరయంబున వార్తిద్రచ్చి దై
త్యావళి గెల్చి లక్ష్మీఁగొని నాకమునన్ సుఖులైరి దేవకల్. 845
- వ. అనిన నారదుం డిట్లనియె. 846
- మ. చతురామ్నాయరహస్యవేది శమితస్వాంతుండు దుర్వాసుఁడా
క్షీతిభృద్భేదికి శాపమేమిట నొపంగె న్వేల్పులుం దైత్యులే
గతి వారాశిని ద్రచ్చి రాసిరి గొనంగా వేల్చు తెల్లోపి రా
నతియివా వే వినవేడ్కయయ్యెడు నన న్నారాయణుం డిట్లనెఁగా. 847
- క. జంభారి మద్యపానవి, జృంభితుఁడై వెండికొండశిఖరంబున సం
రంభముమీఱఁగ నిచ్చలు, రంభాసంబోగకేళిరతుఁడై వెంపెన్. 848

ఉ. వానపుఁ డంగజజ్వలనబాధితుఁడై యలరంభ గూడి తె
లాసమున న్నదారతికళాకుశలందయి దంతినెక్కి యు
ల్లాసమెల్లఁ దద్గిరివిలాసములం గను నొక్కవేళ దు
ర్వాసుఁడు కృత్తివాసుఁ గను వాంఛమెల్లఁగఁజోపుచుండఁగఁ. 849

ఉ. నీతిదలిర్ప నవ్విబుధనేతయు నేనుఁగు డిగ్గి శిష్యసం
ఘాతనమేతుఁ డమ్మనికి గారివమొప్ప నమస్కరించిఁగా
బ్రీతినినంగె మోని నగభేదికి హెందుజాజరాంబుభృ
ద్వాకము నిత్యసంశమితిపాతకజాతముఁ బారిజాతముఁ. 850

ఉ. మోని యొసంగినట్టి రుసుమంబును దా నయమేది యాశచీ
జానియు హస్తీచు న్నమున జాఱఁగిపైచె నుమ్రుపనక్తి న
య్యేనుఁగు తేజచేతఁ గమలేశసూక్ష్మతయై రయంబువన్
గాననవాటికిం జనియెఁ గానఁగరాక బలానురాధికిన్. 851

కా. హలాస్వాదనసంప్రమత్తుఁడగు నయ్యాటండలం దెంతయే
నాలోచింపక పారిజాతరుసుడుం బాహస్తీచు న్నంబునఁ
గూంవై వచినఁ జూచి లేచి మునియుం గోపస్ఫురద్రూపి
వ్యాలోలాసనుఁడౌదు నిట్లనియె జంబిద్వేషిభూర్జిల్ల గన్. 852

ఉ. కావపు వైభవాంధ్యమునఁ గావరమై త్రినతంబు మద్యముఁ
బానముజేయు చొక్క వెలభామినిగూడి రమించుచుండి దు
ర్మాఁముపేర్మి నమ్మ నవమానితుఁ జేసితి హా మౌసంగివన్
దానిని హస్తీచు న్నకమునం బడవైచి తిరేమి దుఁకతి. 853

ఉ. వెన్నున కొదరంబుగ వివేదితమైన పదార్థ మబ్బెనే
విన్నయమూని దానిని గణించి భుజించిన వెట్టునఁగా కుటా
భ్యున్నతి కల్లుఁగాని కొని యొంక పాఱఁగనైచెనేని ని
ర్భృసుఁబ్ధులుండు నవివేకియున్ విం బ్రహ్మహంధగుఁ. 854

క. హరి నై వేద్యాస్వాదన, నిరుతుండగు నరుఁడు విష్ణునిభుఁడై వెలయున్
దరియుఁ బరిత్రతఁ గనుఁ ద, చ్చరణాబ్జరణం బొకింత తమ సోకినచోన్. 855

క. ఏయిడ హరి నై వేద్యముఁ, జేయక భుజియంపఁ డబు భుజించినయేనిం
బాయును పిరియును సతతా, పాయంబును గల్గు రోగబాధితుఁడు నగున్. 856

వ. వేయేల హరికి నవివేదితంబయిన పదార్థంబు యథార్థంబుగ మాంసకుల్యంబుః పుంశ్చ
 ల్యన్నవీరాన్నకూద్రాన్నంబులును జీకిత్యకద్విజాన్నంబును దేవలాన్నంబు యోని
 జీవులయన్నంబును కన్యావిక్రియు లయన్నంబును సుచ్చిష్టాన్నంబును, శవదాహ
 కాన్నంబును సదీక్షితాన్నంబును మంత్రద్రోహులయుఁ గృతఘ్నులయు విశ్వాన
 ఘాతుకులయు మిథ్యాసాక్షులయు నన్నంబు హరికి నివేదితంబయినఁ బదపడి భుజిం
 పందగు; విష్ణుసేవాపరుడైనవాఁడు శ్వసమందైనను పంశశతం బుద్ధరింగలండు;
 హరిసేవాహీనుఁడు బ్రాహ్మణుండయ్యును స్వరక్షణోపాయాపాయుండగు నజ్ఞానం
 బున నయినవిష్ణునిర్మాల్యంబు కొందొక దాల్చినచో నిరస్తనమస్త కిల్చిపుండగుః
 నిది నేరక,

857

క. సుమనోపరక్ష వటంచును, సుమనోహరమైన యట్టి సుమనోపరమున్
 బ్రమదంబున నొసఁగంగఁ, గుమతీః విడిచితివి ఇంభికుంభమునందున్.

858

మ. నయమొప్పన్ హరిపూజఁజేసి హరికి నైవేద్య మర్పించి న
 ప్నీయతిం గాలముఁబుచ్చువాఁడను నను న్విక్షించినఁ మిత్తియుఁ
 భయముంజెందు జరారుజ ల్వైఱు నావైవస్వతుండున్గత
 స్మయ్యుడై పాతెడు నన్య నేల గణింప న్నాకు నో దుర్మతీ.

859

క. వీతాత కళ్యపుండని, భ్యాతచరిత్రుఁడు గురుఁడు బృహస్పతి యనియున్
 బోతరమునఁ జరియించెద, వే తాపసినించు నెఱుంగవే దుశ్చ్యవనా.

860

ఉ. ఎందఱు వీకుఁ బ్రాపయిన నింతయులేదు భయంబునాకు న
 న్నిందు నవజ్ఞఁజేసితి వహీనతపోబలశాలినంచు నా
 యందు నయంబుఁజేర్చ కటులొటను మిమ్ముల జేరదీంక నా
 యిందీరయుం దిరంబ కమలేశ్వరు మందీరమందు నిల్చెడున్.

861

ఉ. పారెకుఁ గోప మేవుగని కాపమొసంగిన యట్టి యాచిరా
 బాదులరాయనిం గని యపారభయంబున మైఁజెమర్చలోఁ
 గూరిన పంతలం బొగిలి కుందురుఁ దాళఁగఁజాల కప్పు దు
 చైర్చివమొప్ప మొఱ్ఱయిడె శైలివిహారులు తత్తఱింపఁగఁ.

862

క. డెందము వగులఁగ నానం, క్రందనుఁ దామోనికావ రచనాగతి నా
 క్రందన మొనరించుచు సుర, వందితుఁడయ్యును మునీంద్రుపదములఁ బదియెఁ.

ఉ. పోయినకల్మిఁ గోరుటలు తోలదు నాకిఁకఁ గల్గి బుద్ధుడ

ప్రాయము దానిచేఁ గడు నపాయము గల్గుచునుండుఁ గాన నే

నీయెడ విట్టిశాపము సహించితి నెంచితి బంధమోక్షమున్

జేయఁగ నాయెడం గడుఁజేయుము చేయుము జ్ఞానదానమున్.

864

వ. మహాత్మా! నమస్త విపత్సంపరాకారణంబై యవవర్గమార్గకంటకంబై భక్తింశా
మూలచ్ఛేదంబై జ్ఞానవిశాసనిదానంబైన వైభవంబున నొక్కండు ప్రయోజనంబు
గాన నవిన. మునీంద్రుండు సురేంద్రుంగాంచి సంవన్ముత్తుండు సురాపానమత్తునిం
టోలి బంధువరపేష్టికుండయ్యును నవిశ్వసనీయుండగు; సంవన్ముత్తుండు విషయాం
ధుండై రాజనతామసగుణోపేకుండై సత్విమార్గంబుం గమఁగొననేరండు; జీవ
లోకంబు ప్రకృతి పరంబయి దుఃఖార్థసంబులఁ గర్మగతి ముచఁగుచుఁ దేలుచు
విర్యాణంబుం బొందనేరక మృత్యుతోలామయకారణంబులయిన జన్మంబుల ననేక
యోనులందు చురలమరలఁ బుట్టుచు గిట్టుచు భక్తిమార్గంబున హరికరుణ వడసి
కొందోకకాలంబునకు వర్గతంబడయు శతనహస్రంబుల గణియింప నొక్కరుండు
సంసారార్థవతారక్షైకదక్షుం డగవడు సజ్జనుండు సత్వప్రధానుండై ముక్తిమార్గ
నిరోధంబైన రాజనతామసంబుల బారింబడక యనుదిన సేవ్యమానపరతత్వంబై
యనశ్వరింబైన యవవర్గసుఖంబుం బొందఁగలండు; జీవుండెన్ని విధంబులను
సంసారిబంధమోక్షజోపాయంబుఁ జింతించుట లెస్సయగు; జన్మయోగంబునంజేసి
యనశనుండై నిర్విచ్ఛంబైన తపం బొనర్చినచో ముక్తిగలుగు నవిన సంతసించి
మునీంద్రు వీడ్కొని ఎద్దితపైరాగ్యుండై వృత్రవైరి యమరావతికింజని యందు
నెల్లకడలు దైత్యావృతంబులై విషమోషస్థపంబులై దుష్ప్రవేశంబులై యుండుడు
వెంఁగువడి భాషాకాంతున కయ్యుడంతం బంతయు నివేదించునని వయనంబై
చనుచుండి మందాకినియం దస్సందహృదయాకవిండుండై యరవిందబాంధవున
కభిముఖుండై నమాధివిష్టుండై యున్న బృహస్పతింగని కొంతవడి నిలవిన. 865

ఉ. ఆగురుఁ డబ్బలాందవున కర్చ్య మొసంగి ప్రతీరభూమికిన్

రాఁగనె వాసపుండును దరాస్థరి పాలము సోక మ్రొక్కి త

త్స్విగతి మాలకించి తనకానవిధంబును దెల్పినఁ రుషా

వేగచునస్కుండై గురుఁడు వేలుపురాయని గాంచి యట్లనెఱా.

866

ఉ. అంతయు నే నెఱుంగుదు సూర్యవ; యంతఁగ జెప్పనేల జ

న్మాంతరకర్మభాజనములై రంభత్రము వోవుటంగి న

త్యంతము చంచలంబులు శుభాశుభము ల్వైరవేది దీనికై

చింతిలనేటి కీగతిని జిత్రము చేద్దడఁ గాతరుండవై.

867

క. షితి నెల్లభూతములకుం, గృతమనుభోక్తవ్యమని క్రయిం గన నొప్పున్

గతజన్మభుక్తశేషము, వితయగునా దాని ననుభవింపఁగ వలదా.

868

గీ. జీవుఁ డొనరించు కర్మమే చేయఁజాలుఁ, గష్టసుఖములు దైన్యంబు కలిమి చెలిమి
స్వర్గలోకాదివత్సంబు జ్యోతితుత్వ, ములును ; దానికి నడలంగవలదు జనుఁడు. 869

క. దానము పాత్రున కీవలెఁ, గాని యపాత్రునకు వీయఁగా నశుభంబుల్

గానఁగ నగు దాత కడున్, న్యూనాధికభేదములు గనుంగొనవలయున్.

870

ప. నరుండు దేశకాలపాత్రానుసారంబుగా దానంబు లాచరింపవలయుఁ : దత్తదను
రూపంబులగు ఫలంబులుం బొందుచుండు చవుటినేలం జల్లిన బీజంబులు మంచి
వైనను గేదారంబునుంబోలె నస్యాభివృద్ధిని గొననేరనట్లు లపాత్రున కొనంగిన
యీఁగియును ఫలహీనంబగుఁ గర్షకుండు సుక్షేత్రంబునుంబోలె దాతయు పాత్రు
నన్వేషింపవలయుఁ సామాన్యదివసంబుల నొసంగెడు దానంబుననగు ఫలంబుకంటె
ననువసలందును రవిసంక్రమణంబునందు నొనంగిన దానంబున ఫలంబు నూఱు
మణుంగు లధికంబు; చాతుర్మాస్యలఁ బౌర్ణముల నొనర్చిన దానంబున ఫలం బినం
తంబు ; సూర్యచంద్రగ్రహణంబులఁజేసిన దానఫలంబు గణింప నలవికాదు; కుంభ
కారుండు మంటిచేఁ గడవలంజేయుగతి దాతయు జీవుల కఙ్కమాత్రంబున ఫలంబు
లొనంగుచుండు ; సృష్టిస్థితిలయకారణంబయిన విధి హరిహరాకారంబుల బ్రకృతి
పరుండై పరమాత్మ వెలుంగుచుండు. 871

క. ఆపద గలిగినయెడ ల, క్షీపతి పేవించెనేని మేలగు భవనం

తాపము వాయు నకుంచును, రూపించి వచించె తొల్లి కుద్రుఁడు నాతో.

872

క. అని పలికి శక్రు నాలిం, గన మొనరిచి సర్వసౌఖ్యకలితుఁడ వగుచున్

మనుచుని దీవన లిడిన, నృతమున హరిఁ బ్రణతిఁజేసి మానితభక్తిన్.

873

క. పురుహూతుండును కమలా, పరునకు వందనముఁజేసి భక్తి గురుపుర

స్పృఁదై వెడలెను వాణి, శ్వరునిం దర్శింప విబుధసహితుం డగుచున్.

874

చ. గుఱువు విదాతలోకమునకుం జని కొంచనగర్భుఁ గాంచి త

చరణరజం బొకింత తనశంఖతలంబునఁ దాల్చి గోత్రవి

చృరితము విన్నవించగ హసన్మఖుడొడు విరించి వల్కెనా
సురవరుతోడ విర్రులవచోగరిమంబు తదార్తి నాటుపన్.

875

క. నావంశంబున జన్మమంది యమృతాంధస్వామివైయుండి యెం
తే వైదుష్యము నాబ్బిహస్పతికి నంతేవాసివై కాంచి యి
చ్చాన్పుత్రికా జరియించు నీవిటుల రోషం బూనఁగానేల కో
పావిప్టుండు విపత్సంపదలచే నశ్రాంతముం గుండఁడే.

876

క. జనని పతిసత జననీ, జనరుండు న్మాతులుండు శాంతులు జనకుం
డును విజితేంద్రియుఁ డగుచో, మనుజుం డెటు క్రోధి యగును మదిలోనైనన్.

వ. నరుండు పైతృకంబయిన దోషంబునను మాతామహదోషంబునను గురుదోషంబు
నను నిజంబుగ హరికి దోషియగు; సన్నిధానందస్వరూపియగు పరమాత్మ భూత
దేహంబునందుండి వెడలనప్పుడు తత్కళేబరంబు శవంబునఁ బరఁగు; జ్ఞాన
రూపుండగు శివుండును పరమాత్మకుఁ బ్రతిబింబంబు; జీవుండును విష్ణుప్రాణం
బయిన ప్రకృతియగు; వింద్రాదులు శక్తులు; పరమాత్మ జీవశరీరంబు దొరంగునపు
డన్నియును జీసెని దొటంగు; శివుండును శేషుండును నేనును విరాట్స్వరూపుండగు
విష్ణునరు ననుపర్తులమయి యుండుదుము; మీరలు విష్ణుభక్తులయ్యును బరమ
భక్తుండగు దుర్వాసుం దొసంగిన కృష్ణపాదయ్యుతంబయిన పుష్పంబును కరిమస్త
కంబున పైచితిపి. దైవోపహతుండ పగుట నాగజంబు ననుదినంబును బూజింప
వలయు; భాగ్యహీనుండగు జనుండెప్పురికివి రక్షింప నసర్థుండు.

878

క. హరి విర్రాల్యము దొఱంగిన, దురితంబున కల్మిటోటి దొంగెను జనుడి
సరగున పైరుంతమునకు, హరి నందద్వింపఁగా బృహస్పతితోడన్.

879

వ. అని సురనాథుఁ డూఱడిల నంబుజగర్భుఁడు వల్కి తానుమన్
జని జలజాక్షి గాంచి యవికంకటవృత్తి నమస్కరించినన్
వనజవిలోదనుండు హతభాగ్యుల శోచిల్లిన్నచిత్తులన్
వినయవిచారుల నివ్విబుధవీరులఁ గాంచి కడంక నిల్లనెన్.

880

ఉ. ఏఁగులుగంగ మీకు లయమేటికి దేవతలార న్నన్నా
భ్యాగతి హేతుకంబయిన యట్టి సీరిం గడుద్రీతి నిత్తు ని
చ్చాగతి నుండుఁ దింకఁ బురుషార్థవిదానము సారభూతమో
లాగువచింతు నొక్కముదంన్ వినుఁ దీంలు శోభనంబగున్.

881

- చ. ఇలఁ గల రెండతేని మదధీనులు భక్తిపరాయణుల్ స్వతం
 త్రులు సకలార్థసాధకులు రూఢిగ వారిఁ దిరస్కరించినన్
 గలుగవు భోగము ; ల్లలుగుఁ గని దరిద్రత ; నేను లక్ష్మితో
 నిలువను వానియింట నకనిం గని రోయుదు రెల్లసజ్జనుల్. 882
- కా. దుర్వాసుండు హిమాంశుశేఖరకలోద్భూతుండు మద్భక్తిచే
 హర్షణ ముర్వసుబొందువాఁడతవికే నశ్రాంతముం గూర్చెదఁ
 గర్వాభ్యున్నతిఁజేసి యాతనిఁ దిరస్కారంబుఁ గావింప నే
 నోర్వంజాలక యిల్లు పేరితి రమాయుక్తుండనై యీ గతిన్. 883
- సీ. మంగళాస్పదమైన మధురశంఖద్వని , వజ్రలుచునుండ దెవ్వానియింట
 హరివాసరమునందు నన్నంబు భుజియించు , మానవులందు రెవ్వానియింట
 నాభక్తులను గాంచి నయమేది దూషించు , వారు వసింతు రెవ్వానియింట
 అభ్యాగతబ్రాహ్మణాభ్యవహారిముల్ , మాని భుజింతు రెవ్వానియింట
- గీ. బాలికను విక్రయించిన వానియింట , విమునమయినను లచ్చి తా నిలువనొల్ల
 దాత్మకిరవైనయెడకుఁ దా నరుగుఁ గనిఁకలిమిచెలి నెఱుంగవె బహువృత్తి యనంగ.
- క. కరణములఁ దృణముఁ ద్రుంపినఁ, బొరిఁబొరిఁ దక్కురణములను బుడమినిరాయన్
 సిరిపడఁతి వాని యింటఁ, జరణంబుల నిలువ దొక్కక్షణకాలంబుఁ. 885
- చ. ఇనుఁ దుదయించువేళ భుజియించుఁ బునల్ మరులూను నెమ్మి మై
 ధునరతిఁబూను వత్తరహితుండును స్నిగ్ధపదుండునై ముదం
 బున శయించుఁ దా ననృతముం బవరించును నవ్వు మాటికిన్
 గొనకొని పల్కు వానరువి గొబ్బునఁ బాయును కల్మి వాసవా. 886
- క. తైలవిలిప్రాంగుండై, తా లాఁతుల యొడ లొకింత తాకినయేనిన్
 బోలదు సిరినిలువంగా, వాలాయం బాపదలకు వాఁడె యిరవగుఁ. 887
- క. తనయొడలందున వాద్యము, లొనరింపనవాని భక్తు నుర్వీసురునిం
 గని నిందింపఁగఁ దివిరెడు, మనుజునిఁ గని దొలఁగు సిరి యమామ్యుఁ డటంచున్.
- క. చింతిల్లుట యభియాతుల, తెంతయు నెల్లదఘుగాన నీరలు ధైర్య
 స్వాంతులరై క్షీరసదీ, కాంతుని వెనఁద్రచ్చుఁ డందుఁ గమల వొడమెరున్. 889
- క. జలనిధిఁ ద్రచ్చినదో నటఁ, గలుములచెలి వొడము మీ మృఖండవిభవనం
 కలితులఁ జేయును బొండని, పలికి పనెన్ శౌరి లోనిభవనంబునకున్. 890

- మ. అమరు ల్కొండొకవానరంబులకు బాహుగర్వ మేపార నం
 బ్రహ్మ మొప్పంగఁ బయఃపయోనిదివి జేఁబోయి మంథాద్రిక
 వ్యము నాగాధిపు రిజ్జఁజేసి తరువ న్వరాఁజూపద్మ నం
 దమృతం బిశ్వము గొరు లచ్చి పనమాలాదుల్ కుభాభ్యున్నతిఁ. 891
- క. వనమాల నిచ్చి రమరులు, వనజాతాక్షునకుఁ గర్మిపదఁతుక సవియెఁ
 ఘనపథరేకుని ముదలం, గొని నాకంబునకు సురలకోరిక దీరన్. 892
- మ. మును గొల్పోయినలక్ష్మి గ్రమ్మఱఁగవేల్పుల్వొందియానందులై
 చని నాకంబున హృదయమందిరి యథేచ్ఛన్; లక్ష్మివృత్తాంతమున్
 ఘనపాపాంతము దీని విన్న జనము లక్కాఱము ల్లాంతు రిం
 కను నీవెద్ది పినంగఁ గోరితి వనంగ నారయం దిట్లనెఁ. 893
- మ. నకలామ్నాయరహస్యవేదివగు నీవంపత్కృపాలబ్ధిచే
 నకలంకంబగునట్టి పెక్కులు సుపాఖ్యానంబుల న్వింటి నే
 నిక నామ్నాయపురాణగూఢముగ నేయేనక్కఱల్లలు మా
 మకచిత్తంబు ప్రమోదమంద వచియింపజెల్లదే నాపుడుఁ. 894
- వ. కలవు శ్రుతిస్మృతిప్రథితగాథ లనేకము లప్రకాశ్యముల్
 కలుషవివారకంబు లటుగావున నెద్ది వినంగ నీమనం
 బలవడుఁ జెప్పు మద్దిమె రహస్యమునైనను నానతిత్తు నా
 జలజటవాత్యజుండనెఁ బ్రశంస యొనర్చురు నమ్మునీంఁదుతో, 895
- క. దేవా! యగ్నికి దారలు, మూపురు గలరనుచు విందు మున్నలస్వాహా
 దేవియు న్వద దక్షిణ యనఁ, గా వారి చరిత్రఁ జెప్పఁగాఁదగుఁ గరుణఁ. 896
- క. ఖ్యాతచరిత్రుండగు నా, మాతుఁడు నారదుని గాంచి శ్రుతిసంకలితం
 బైతగు స్వాహోదంతముఁ, గొతుకమునఁ బలికె విట్లు గారవమొప్పఁ. 897
- క. అజుఁడు జగత్రయమును మును, సృజించిన విదవ నెల్లజేజేలు తురఁ
 గణిపిటిటొందుచు రహి నం, బుజగర్భుని గనుఁగొనంగఁబోయిరి కడఁకఁ. 898
- క. బోయి విరాత్తుని యరుగుం, దోయికఁ బ్రణమిల్లి నయముతో జ్ఞాన్వార
 పాయముఁ జేయు మటంచును, వేయోజల మతులుపేయ విద్యుక్తముగాన్. 899
- క. బోలేకుఁడు విబుధులతో, వైకుంఠనికడకుఁ బోయి పల్కెను విబుధా
 నీకము నాకలి యుడువఁగ, దే కరుణామతి యవఁ రమేకుం దనియెన్. 900

గీ. అట్టసంభవః విమమ బ్రాహ్మణులు మఱియు
క్షత్రియులు సంతతముఁ జేయు జన్మములను
వ్రేల్చు హవ్యంబుఁ గొనఁగ నీవేల్పులకును
జనదె యడియాస లేటికిఁ జనుఁడు వేగ.

801

వ. అనిన విని వాణీకాంతుండు హరిని శరణంబు వేడి తదాజ్ఞానుసారంబునఁ దన్న
యాస్వరూపిణియగు ప్రకృతిని ధ్యానిపూర్వకంబుగా సాక్షాత్కారంబుఁగవించి
వైశ్వానరునకు దాహకళక్తివి కమ్మని “నినుఁదొఱంగి యతండు హవ్యంబుఁ
దహియింపఁజాలఁడు; నరులు నీనామం బుచ్చరించుచు నగ్నియందు హవ్యంబు
వ్రేల్చుచుందురు; నీవా హవ్యంబు సురలకుఁ గొననగు నట్లనుగ్రహింపుము. ఇది
మొదలు ననుస్తదేవతలచేఁ బూజింపంబడు చుండు”వనిన విని ప్రకృతి విషణ్ణ
చిత్తయై నలువం గని మహాత్మాః నే నెట్లును వీరిహోత్రునకు దాహకళక్తివై
యిందనేరఁ బ్రకృతి పరుండగు పరమాత్మంఁగూర్చి తపంబొనరెదర, దానికంఁఁ
బ్రయోజనం బొక్కండును గాన ననిదెప్పి యద్దేవి శ్రీమహావిష్ణువుంఁగూర్చి లక్ష
హోయనంబులు తపంబునల్పుటయు, నారాయణుం దొకనాఁడు బ్రత్యక్షంబగుడు
నొడలెఱుంగక మూర్చితయైయున్నఁ దదభిప్రాయంబు నెఱింగి తపోదీక్షాక్షణాంగి
యగు నారాధాంగిఁ గరింబులనెత్తి యూరుభాగంబున వసియింపఁజేసి కవిరంబు
దోష నిట్లనియె.

802

మ. పువుఁబోడిఁ చిరకాలమీగతి తపోముద్రావినిర్నిద్రవై
పవలన్ తేలును బెక్కుకష్టములకుం బాలేయఁగా నీయొడల్
దవునే! నగ్నుభిదుర్వివాదునకు మోదంబొప్పుఁగా నాత్మనం
భవవై నకును బిత్తివొడుపు సుమీ వారాహకల్పంబునకా.

803

క. ప్వాహ యనఁగ నగ్నికి వరాహావగుడు
‘దాహితా’ శక్తివగుడు సుత్వాహ వగుము
మోహపంపకుఁ డగుడు నారోహితాశ్వుఁ
డహరహంబును వినుఁగూడి యలరుచుండు.

804

ఉ. నీంజలోచనుం దీటు లనేకవిధంబులఁ గాంత యుమ్మలం
బాఱఁగ నూఱించి చనె; నగ్నియు రాశయనుజ్ఞ వంక లోఁ
గూర సతీసమీపమునకుం జని ప్రీతిఁ దదీయపాణిసం
కేయహముం గ్రహించెఁ గడుఁ గేవలమర్త్యగతికా యథావిధిన్.

805

ఉ. దానగదాని మోహపరితాపముచే ననిలాపుఁ తొక్కర
మోహవనస్థంబునను నుగ్గులితోఁ జని యంగజాతకే
శివరతింతుఁడై నవర లేఖరచృతమయ్యె నంత ను
ద్దీపితమయ్యెఁ జూలు మదలీమణికిం గడు నబ్బురంబుగన్. 806

ప. అంత ద్వాదశాబ్దంబులు గడచిన నొక్కనాఁడు అహవనీయులు గార్హపత్యము
దక్షిణాగ్నియు జన్మించిరి. 807

క. టూముఁ గం నృపులు చుహీను, త్రాములు వతినిక్తి హవ్యదానంబులు స్వా
హుమంత్రంబుల వ్రేల్చిరి, కామితసంసిద్ధి గలుగుఁగాక ముటందుకా. 808

క. వతిసేవ లేని మానిని, గతి ఫలములుజేని మ్రానికైవడి స్వాహా
యుతిమంత్రహీనమగు నా, హుతియును విఫలంబునుమ్ము యూహింపంగకా. 809

క. స్వాహాః పుణ్యాధరమున, నాహారము గలిగెనందు నఖిలవిలుము లు
త్యాహముతోడను ద్విజుడ, త్రాహుతులను బొంది న్వస్తులైరి మునింద్రా. 810

ప. అంత నాపితృన ప్రకంబు తర్పణసహితంబైన శ్రాద్ధంబు నాహారంబుగా విధిచేఁ
బడసయును బ్రాహ్మణులవలన నలనడక జీదాసురులై బ్రహ్మనృకుఁ బోయి దాతకు
నివేదించిన బాదీకాంతుండు కరుదాంతంకుండై యనిన్యసాధారణతావల్యరేఖా
మాన్యయగు నొక కన్యను మానసకన్యం గావించి పితృనప్రకంబున కొనంగి
వారిం బాగ్యగాఁ గైకొన నియమించి పుచ్చి న్వధాంత మంత్రపూర్వకంబుగా
శ్రాద్ధంబు దాతవర్గంబు బ్రాహ్మణుల రాజ్ఞాపించె; ఎంత బ్రాహ్మణులు న్వధామంత్రో
బ్రాహ్మణపూర్వంబుగఁ విత్తినప్రకంబునకు శ్రాద్ధదానంబుఁ జేయుచుండిరి; దేవ
దానంబున స్వాహాదేవియుఁ విత్తదానంబున న్వధాదేవియు నన్నింట దక్షిణయును
బ్రధానదేవతలై యుండురు. 811

క. విత్తినప్రకంబు దేవ, ప్రకతియు మనువులును మౌనిరాజులు కుతురా
వ్విజులై న్వధానపర్యా, మతులై రిదిమొదలు ఉష్టివానిలు లగుచున్. 812

మ. అవదానంబున రింటివే ప్రకృతివస్తాంశంబై యాశపినాఁ
దని పేరల కనుంగుబోటియయి బోతత్రాణదోరేయయై
వనశంకంబుల రూపుమాపి శిశుస్వావస్తాయయై వాని కా
యపు పెంపొంది నొనంగు మాతృకలలో నొక్కర్తుజమ్మియునీ. 813

- గీ. తత్సవర్యావిధానంబు ధర్మవక్త్ర, గదితమై తొల్లి యెయ్యది విదితమయ్యె
నద్ది విమపింతు మిగుల సౌఖ్యదము పుత్ర, పౌత్రసంపర్ధనంబు సంపత్సదంబు. 914
- క. వినియుండువు స్వామంబువ, మనువనఁగా వెలయు విభువమానితయకునా
తనికిం గాదిలికొడుతై, యనఘుఁడు జనియించె తాఁ బ్రియవ్రతుఁ డనగన్. 915
- మ. అతఁ డన్వర్ధత నావహించుచును రాజ్యతాణసంరక్తి మా
ని తపస్యానిశరక్తిఁ బూని మనము నిన్మిత్యంబు నాత్మైకనం
గతి యొగై కవిచార మూని మునిమార్గ మ్మాని యెందే ననా
హతభోగై కనిదాన మిద్దియని యన్యంబొల్లఁ దావంతయుఁ. 916
- క. యోగరతి నైహికమ్ముల, లోఁగక వరమాత్మ నెడఁదలో గొని కాంతా
యోగం బాముష్మికమున, కాగడమని మానెఁ బరిణయముఁ జేసికొనన్. 917
- క. భవ ముజ్జగించి గురువై, భవము న్మది నేవగించి పరమతపోదీ
క్ష వహించియున్న ధరణీ, ధవుపై గనికరముగల్గి తడయక యటరుఁ. 918
- క. వేంచేసె నలువ నృపతియు, వంచితగతి లేచి కరము లొడలపై జో
డించి ప్రణమిల్లుటయును వి, రించియుఁ గృప యంకురింప నృపుతో ననియెన్. 919
- గీ. ఎందుఁజూచిన సర్వసమృద్ధి నొప్పు, రాజ్యరమ గల్గె నింత కొఱంతలేదు
యేమి తలపోసి యొడలింత యింకఁజేయు, తపము జేయఁగడంగితి ధంజీనాథ. 920
- వ. అనిన నాకం డిట్లను. 921
- మ. అవధారయ్య, విరాతః తొల్లిటి ధరాధ్యక్షి లక్ష్మికున్ దుర్దకా
వ్యవగీతంబగు నీభవాద్విఁ బడి మోహభ్రాంతులై రాజ్యవై
భవలోభంబున దుష్క్రియల్ సలువఁగాఁ బాలైరి! గాకొక్కఁడే
ననినాశంబును గాంచనేరఁ డిహసౌఖ్యం బెట్లు నమ్మందగుఁ. 922
- మ. అపవర్ధంబున కంతరాయమగు జాయాపుత్రమిత్రాదు ల
న్యవదార్థంబులయం దహర్నిశము మోహభ్రాంతిచే నున్నచో
సెపుడో కాలముపెల్లి కాలపురిలో నిక్కట్టులం గుండుచు
న్నపు డందొక్కఁడుగూడ నాపమశ్రమం బాలింపఁగా వత్తురే. 923
- క. ఎంత శ్రమమొందినను "రా, జ్యాంతేనరకంధ్రువం" బటందురు పెద్దర్
వంతలకు నాలయంబు దు, రంతంబగు భవము నొల్ల రాజీవాజె. 924

మ. అతిమోహంబున మానసంబు విషయవ్యాస క్తమై నిశ్చలా
మృతసంధాయకమైన యాత్మ మనిశధ్యేయం బటంచు నృపా
హితవృత్తిం జరియింపదిట్లు మది నెంతేనిన్ వితర్కించినన్
వితయేకా కొకయింత సత్యమగునే నీరేజిసంహాననా. 925

ద. నలినదళాంతరోదకకణంబు లనందగు నెల్లప్రాణముల్
జలదరిచక్రవాళవలనచ్చపలామగుజంబు లీసియల్
లలితవయస్సమాగతవిరానము నన్నఁ దరంగచంచలం
బులు క్షణభంగురంబు తనువు నృసి నమ్మి చరింపనేటికిన్. 926

ప. అనిన మందహాసమందరపదనారవిండుండై యరవిందోదయం దిట్లనియె. 927

క. ధీరోదాత్తులు తొల్లి రాసుతులు ధాత్రీపాఠనోల్లాసులై
నారీరత్నముల స్వరించి విపురానందంబుతోఁ గీర్తివి
స్తారోదారత పుత్రులందుఁ దుదిరాజ్యంబుంచి విశ్చింతులై
స్వారాజ్యంబును గొల్ల పెట్టెరె చుహీశా సత్తపోనిష్ఠమై. 928

ఉ. ఆరయ నెల్లభోగముల కాన్పడమై తగునట్టి నిండునం
సారసులంబు నొల్ల కిటు మౌనిసుదుర్లభమైన ముక్తికిఁ
బారిలు సాచుకెల్లఁ గనమబ్బులలో నుదకంబు నమ్మి కే
దాము గట్టుదెంచిన వివంబుగదా వివసించినన్ నృపా. 929

మ. తలియంబ్రాయుపు ముద్దుగుమ్మలను మోదంబొప్పఁ బెండ్లాడఁ గా
వలె నిష్కంఠక మట్ల సర్వధరణీభాగంబు పాలింపఁగా
వలె సత్కీర్తిని దిక్కులెల్లెడల నింపంగావలెంగాని నీ
వలె నే రెంటిఁజెడ్డ రేవదక్రియం బాటఁపఁగా నొప్పునే. 930

ఉ. ప్రాయము రిత్తపుద్దురు జనంబు నెవఁబునఁ బూజ్యరాజ్యమున్
పేయక వైరుల న్వదముపేయక వైదికకర్మనిష్ఠలన్
గానుము సుక్కుఁగా విహసులంబుల నింతగ రోయనేల తే
జోముతమూర్తివై యనయోధివళంబుగఁ జేయు ముర్వరన్. 931

ఉ. నీవును వారి కైవడి ననింద్యుగుణోత్తరయైన యట్టి లీ
లాపతి నొక్కతెం బ్రియమెంర్పఁగఁ బెండిలియాడి సాగర

వ్యావృతభూతలం బవనిసాలురు ప్రోవనిబంబులొడు నీ
తైవనమొందఁ బాలన మఖండపాత్రమ మొప్పజేయుమా.

932

క. అని యానతిచ్చి యాతని, మనమునఁ గల నందియంబు మానిపి దీవిం
చి నలినభివుడు యథేచ్ఛగా, జనియెం గలహంస నెక్కి సత్వంగతితో.

933

ఉ. సారసనూతియేగ మచి నందియ పుంతయు నుజ్జగింగి యా
భూరమణుండు చక్కఁదనముం గురిముంగల మాలతి నృహో
దారగుణాఢ్య నొక్కిరిత దాంతుగా వరియించి రాజ్యల
క్ష్మీరతుఁ డయ్యె నెల్లరును మేలని సంతస ముండుచుండఁగగా.

934

మ. చతురంభోనిధిపేష్టితోర్వికలరజైదక్షత న్మాలతీ
రతిసామ్రాజ్యరమాధురంధరత ధూర్తవ్రాతవివ్వంసనో
ద్ధతకౌర్యోన్నతిఁ బండితావనకళాధారేయతకా ధర్మన
మృతి గావించుచునుండె నెందును నధర్మం బింత లేకుండఁగగా.

935

క. కృతదారుం డయ్యుఁ బ్రియ, వ్రతుఁ డొకపుత్రకునినైనఁ బడయుఁగలేమిన్
పాతమతి కశ్యపసంప్రే, రితుఁడై పుత్రేష్టియాచరింపఁగ నందున్.

936

క. క్రతువరు వొక్కఁడు కశ్యప, యతి యొసఁగ మహావ్రసాద మని కొంచుఁ బ్రియ
వ్రతుఁ డయ్యది సతి కిచ్చిన, సతియున్ భుజియించి చూచు చయ్యనఁ దాల్చెగా.

ఉ. సౌరశరవృతంబు నొకచాక్షునఁ జూచు ధరించి యొక్కనాఁ
దారమణీలలామ నకలాంగమనోహరుఁ బుత్రుఁ గాండె ను
త్తరకలోచనున్ మృతుఁ బదంపడి దుఃఖితులై రి బంధువుల్
బోరన బాష్పవారిపరిపూర్ణ విలోచనులై రి చూపఱుల్.

938

ఉ. మాలతియు న్మనఁబునను మల్లడిఁగొన్న తనూజుతోక
ముర్వేలముగాఁగ మూర్చిలె మృతించిన పుత్రునితేఁడుమూపునం
దాలిచి దుఃఖవేగమున దైవము దూఱుచు నేగె భూతబే
తాళవిశాచఘోరిననదప్లతధాటికి వల్లకాటికిన్.

939

వ. అట్టి సమయంబున,

940

ఉ. కానఁబడె నివ్విచిత్రరుచిగంధమనోహరపుష్పమాలికా
నూనము కశ్యదుచ్చలితనూతనంత్తునిదాన మచ్చవా

- సోనివయ ప్రధానమయ సౌంపులునింపు విమాన మందు భ
క్తానుగుణాభిలార్థమటనై కనమాదరియౌ లతాంగిమున్. 941
- వ. ఇట్లు గనుంగొని రాజతనయుం డప్రతిహతనయుండు గావున, 942
- క. జోటిని దించి రుమారుని, బాణీద్యమ మాతృశీరముపై నిర్వి నమ
త్రాణవరానియగు గుహు, రాణీకిఁ బ్రణమిల్లి లక్తిరంజిలఁ బలికెన్. 943
- ఉ. మానిమలందు భస్య పతిమాన్యము నీదుమహా త్వ మెన్న నె
వ్వానికి దార్యః దీపెనివట్టివిః పర్జనమైన యివ్వన
స్థానమునో విహంగమును నల్పఁగనెం యనంగ నాచురు
తేనెయు నిట్లు బల్కెను షీతిప్రపరుంగని యార్తి దీక్షఁగన్. 944
- ఉ. భత ననుకా నృజించి యల దానవబాధితులైన నిర్జర
వ్రాతము బ్రోచుపొంటె శశివాహను దారను జేసె మాతృకా
భ్యాతిని జెందితికా స్రుతితిండిను పష్టియనంగఁ బొల్తు నో
భూతలనాధః నాదరితము నివరిపించితి నింతవట్టునున్. 945
- క. దనహీనున కర్థంబును, పనితాహీనునకు ముద్దుపడఁతుల ననప
త్యునలం బుత్రు నొసంగుదు, మనుజులయెడఁ గొంగుపసిడిమిడ్కిఁ జరింతున్. 946
- గీ. కర్మమాలంబు లెల్లనుభమున దుఃఖ, ములును గర్మమె శ్రుతిముఖంబునను మేటి
యందు వినిఁబడుచుండ దరాధినాథః జ్ఞానిపై యిట్లు చింతింపఁ గర్తమగునె. 947
- ఉ. ఈ విసుపుంగుజించి యటులేటికి పంపర నందుఁ బల్కి వి
జ్ఞానముపేర్చి నాస్పృహతినందనునిం గయిదార్చి జీవితుం
గా నొనరించికొందు నరుగం గని గడ్గదభిన్నకంఠరుం
డై మతియించుచుండఁగఁ బ్రయఃప్రతుతో దయతోడ పట్లనెనా. 948
- ఉ. తక్కిదలిర్చ నియ్యవనిపైఁ గల మానవకోటితోడ నే
దోర్తవిధి నృదర్శనము నోలి నొవర్చుము నీవు యోగనం
రత్నని నద్దుదాన్వితుఁ బురందరినన్నిట సుప్రతాపిదా
వ్యక్తుని బాం పడెదెద సుపాయముఁ జెప్పితి భూమిపాలరా. 949
౯. ఏచ్చిప్రముగాఁగ భూమివలయం వీరిండ్ పాలించు సు
గ్లోతుడై పరియించుఁ బండితులఁ బ్రోచున్ ద్రవ్యమర్పించి యు

- ల్లోకోదగ్రనిజప్రతాపమునఁ గూల్చున్ శాత్రవశ్రేణి నా
కౌకస్సంచయముల్ ముదంబుఁగనఁజేయు న్ముఖు జన్మంబులన్. 950
- క. పీనిఁ గుమారునిఁగాఁ గనఁ, గో నోచితి వితఁడె నీదు కొమరుఁడు గొనుమం
చూనిన నెనరున నుతు ధా, శ్రీనేతకు నిచ్చి షష్ఠి దివికిం జనియెన్. 951
- ఉ. ఆసుతుతోడఁ గూడి ప్రియమందు చమాత్యులు వెంటగా నిజా
వాసముఁ జేరి పుత్రసముపార్జనరీతిని జెప్పుచున్ సమా
శ్వాసితబంధుమిత్రజనంచయుఁడై పురివారిఁ గూడి కాం
తానముపేతుఁడొచు జతనంబున సల్పెను షష్ఠి కర్పనల్. 952
- మ. తినయోత్పత్తిమహోత్సవంబున సమస్తద్రాహ్మణశ్రేణికిన్
ధన మర్పించెను మానమాసమున కుద్దంబందు షష్ఠిదినం
బున షష్ఠ్యర్చన మాచరించి విపులామోదంబుతో రాజ్యపా
లనముం జేయుచునుండెఁ గీర్తిమనుఁడై శ్లాఘ్యాత్మశీలుండునై. 953
- వ. మఱియు నాఁడాదిగా బాలర సూతికాగారింబుల నాటవనాఁడును నేకవింశతివాస
రంబునను ఆన్నప్రాశనసమయంబునను షష్ఠీపూజనంబు సేయుండని వగరంబున
నెల్లెడఁ గట్టడిఁగావించెఁ దానును దదర్శనాపరుండై యుండెఁ; దత్పూజావాహనాది
విధానంబు కేడుమోక్షంబైయున్న యది యద్దానంజేసి పటమూలంబున నొందె
ఘటకుడ్యపాలగ్రామంబుననొందె షష్ఠీవ్రతమం గావించి యర్చింపవలయు. 954
- మ. ఇదిషష్ఠీచరితంబు పుణ్యాభరితం జేవాఁడు పుత్రార్థియై
పదిలంబొప్పఁ బఠించెనేని సుతుఁ డొప్పంబులైడి న్నంద్యకే
నుదయించున్వినుమాత్రఁ బుత్రుఁడుచిరాయుష్మంతుఁడేఁడాదితెం
త దురాపార్థములును సులభములగును షష్ఠీవ్రసాదంబునను. 955
- క. బాలరకు రోగ మడరిన, వేళం దలిదండ్రు లిద్ది వినఁగరిగినచో
బాలగ్రహపీడలుడిగి, నూలుకొను న్నెలకు దేవ్యనుగ్రహగరిమను. 956

మంగళచంద్ర్యపాఖ్యానము.

- చ. ఆమరమునీంద్రః వింటివికదా ! దురితావహమైన షష్ఠ్యదం
తము పిఁత నాలకింపు మవరానత మంగళచండికాచరి
త్ర మఘరితాలవిత్రిమును దక్షతగల్గినదేవి చండినా
ననుదురుమంగళార్థఘటనానిపుణాత్మికయై ధరిత్రిలో. 957

గీ. మనుజులొద్దపుడైనట్టి మంగళాఖ్య, భూవరుం డిల చండికాదేవి భక్తి
నిష్ఠదైవముగా బడియించుకతన, నామె మంగళచండిక యనఁగఁబరఁగె. 958

గీ. మూర్తిభేదము దుర్గరు మూలప్రకృతి, తరుణులకునెల్లఁ బ్రత్యక్షదైవకంటె
అధికకరుణాతరంగిణిపొంగ నామె, దొలుతఁ బూజించె నీకృపయం దలముమతివి.

మ. త్రిపురంబు ల్బహియించునాఁడు రథదాత్రీచక్ర ముద్వృత్తదై
త్యవసంపాతితమై వియన్నిగదితందైన న్వికర్మించి హ
య్యపదిస్తుండయి చండికఁగొలిచె నయ్యుగ్రుండు ముఖ చండి భ
క్తపరాధీనమనస్కు గాపున ననుక్షుంబంద న్రత్యక్షమై. 959

ఉ. ఓయి మహానుభావ : యిటు లూరిక నీతిలనేల యిప్పుడేఁ
బాటుక యుద్ధక రీసటు బానటమై నెలకొందు నిందిరా
నాయకు మాయఁజేకొని రిజన్తలబోన దురాత్ముడైన దై
తేయుని ద్రుంచి వేల్పుల కతివ్రనుదం బొనరింపును వెనన్. 961

మ. ప్రతిఘాటోప మెల్పులై లతనయాప్రాణేకుఁ డబ్బాక్షభా
విలమో శత్రునఁ గేలఁ దాల్చి నిజగంభీరాబ్జహానప్రఘా
ర్థితిదిక్కుండరుడై సురారి తల ఖండించె స్మృతుల్ శంకరున్
స్తుతిఁగావించిరి పుష్పవర్షము సుధాంధుల్ ప్రీతి పెద్దింపఁగఁ. 962

ఉ. మానితరీతి శంకరుఁడు మాధవపద్మభవోపదిస్తుడై
స్నానమొనర్చి తాల్చి పులివర్మము మంగళచండికార్చనా
దీనమనస్కుడై శ్రుతివిదిన్ కృతసర్వవిధోపదాయుడై
మానసవీధి విరై నతమంగళదాయని చండికానతిన్. 963

గీ. కడఁగి మార్కండినో క్తమౌగతి శివుండు, ధ్యానమొనరించి భక్తిపూర్ణాత్ముఁ డగుచు
వాద్యసంగీతనర్తనోపక్రమముల, నామనఁకీర్తనంబు లొనర్చె మిగుల. 964

ఉ. అది శివుండు ఏమృత గ్రహంబగుచుంగతుఁ డంత మంగళో
ర్వీరయితుండు కన్య లటపిమ్మట మంగళవారమందు నా
పై దిగదీతు లిద్దండెనైఁ గలవార లభీష్టితార్థనం
పాదనకరీఁ గొల్చి రలమంగళచండిక భక్తిమీఱఁగఁ. 965

మ. మును ధాత్రీవిలయంబునం గల జనంబు ల్నిత్యమక్షిత్రవో
జనితోన్లపదార్థమానంగు యోషాబంధుమిత్రాదులఁ

- గని యాయావదఁ బావలేక యతిశోకవ్యాకులస్వాంతులై
చని నిష్ఠానిధియైన కళ్యపునమక్షు బం దెఱింగించినన్. 866
- క. మౌనియు భీతిలి క్రుతిబీ, జానుగుణంబయిన మనువు లల్లన వెలయం
గా నొనరించెను బద్మజా, నానతిచే నృపుఁడు తత్సమన్వితుఁ డగుచున్. 867
- వ. అమ్మంత్రమ్మున కదిష్ఠాన దైవతింబుగా మననయను నొక్క రిమఱిం గూడ
సృజియించెఁ బదంపదీ. 868
- క. ఆలీలావతి జన్మమందఁగనె దివ్యజ్ఞానసంపన్నయై
తైలానంబున కేగి యందుఁ గడు దీక్షంబుని వేయేఁడు లా
తైలాధీశయనుఁ గూర్చి తప మున్నల్ప న్నమత్పాలన
వ్యాలోలుండగు శంభుఁ డారమణికిం బ్రకృక్షమై ప్రీతితో. 869
- వ. అష్టాక్షరనమ్మితంబయిన కృష్ణమంత్రంబును సాంగంబుగ నొసంగి తదుపాసనా
విధానం బెల్ల తెల్లంబుగ నానతిచ్చి కనుమొఱుంగుటయు నా రమణీయుఁ డదాజ్ఞా
ప్రకారంబునఁ దపంబుఁ జేయంగడఁగి పుష్కరింబున కేఠించి యథాపూర్వంబగు
నియమంబున నారాయణు డెందంబున నిల్చి తపంబు నేయుచున్నంత నారాయ
ణుండు ప్రీతుండై దుస్త్రుతపశ్చాత్పశ్చాత్కాలియగు నా లతాంగిం గాంచి పరంబు
లొనంగి యభేద్యం జనియె. 870
- ఉ. సారనగర్భనాజ్ఞ మనన స్వరియించి ముదంబునన్ జర
త్కారుఁడు స్వాశ్రమంబున నదా తన కానతి యాచరించు న
య్యో రుచిరోపచారముల కచ్చెరువొందుచు నైష్ఠికత్వ మే
సార సమస్తసంయమినమన్వితుడై తపమాచరించుచున్. 871
- వ. ఒక్కనాఁడు. 872
- క. మనసామనజమనస్థలి, మున తనశీర్షమ్ము నుంచి ముని గాఢసుషు
ప్తిని జెందియుండ నంతట, వినుఁ డపవయోధిఁజేరె హీనస్ఫురణన్. 873
- వ. కవి యొక్కాంత యిట్లని వితర్కించె. 874
- ఉ. కాంతుఁడు నేఁడు మైమఱచి గాఢసుషుప్తిని జెందియుండె భా
న్వంతుఁడు నిప్పుదే వరమైతైలము వెన్కెట నేగుచుండె సా
యంతినఃకృత్తిము ల్పలుపఁడయ్యెను బ్రాకృతునట్ల దీనిచే
నెంతయు బ్రహ్మఘాతయును హీనతపోవిభవుండు నొగదా. 875

వ. కావున నిమ్మునివరేణ్యుఁ బ్రబోధితుం జేయకున్న సంధ్యోపాసనాపీఠతచేఁ
బ్రాపించుపాపం బగణ్యంబని విందు; మేల్కొల్పిన నిద్రాభంగంబునకుఁ గోపంబు
గడుర కపించునొకో! మునుల మనంబులు నవనీకప్రాయంబులుగదా! యేమి
చేయుదు? నెవ్వరు దిక్కుని కొందొకవడి యోజించి యెట్లయినం గానిమ్ము నిద్రా
భంగంబునకు కాంతుం జేయుట సుకరంబ; సంధ్యాహానికీఁ బ్రాయశ్చిత్తంబు
లేకనికి తెల్లంబని విశ్చయించి మెల్లన మెయితట్టి మేల్కొల్పిన నమ్ముని కోపో
ద్దిపీతమానసుండయి యమ్ముదవతిం గనుంగొని.

976

ఉ. ఓసి యదేమె నిద్రఁగొనియున్న ననుం గొఱమాలి మేల్కొనఁ
జేసితి వింతయాగడము జెల్లునఁజే మగనానికిం దను
గ్రానముఁ జేసి చేసిన యుండతపంబును బుడ్యతీర్థం
వాసములుగా ఫలంబిడునె బిర్త నవజ్ఞ నొనర్చియుండినఁ.

977

క. వినయవివేకము లొదవఁగఁ, దనమగనికి సేవచేసి తవివినచో దే
వనికంమెల్ల మునంబుం, గనునందు బుధు ల్వదించఁగా వినలేదే.

978

క. అంగననే సుఖనిద్రా, భంగంబుం గన్నయతడవాప్యతలక్షి
సంగుఁడయి బాలమూత్రము, నం గూలునటంచు ము వివనంబడదొక్క.

979

వ. అని కోపాబోపంబున నమ్మునిపుంగవుండు ప్రపురితాదరుం డగుటయు.

980

వ. గడగడలాడుచు వ్యగవిఁ గన్గొని పల్కె. మహామహావ! నీ
వేదవక నిద్రఁజెందుటయు పిప్పడె భాస్కరుఁ డస్తమించుటఁ
బొడఁగని సంధ్యవార్షదగు ప్రొద్దది మెల్లఁగ దాటిపోవ నే
గొడవలు వచ్చునో యనుచుఁగొంతుచు నిన్నిట మేలుకొల్పితిఁ.

981

క. ఏ దుష్టనయితి నాకీక, లే దొక పాచిక మటంచు లేమయు బాష్పం
భోమాపితాక్షియై ముని, పాదంబుం బడియె శోకవరంబయగుదున్.

982

ఉ. పాయని దుఃఖ మాపికొనఁబాటి యెఱుంగక యేడ్చుచుండఁగా
నామెలనాఁగఁ గన్గొని దయామతిఁ గొగిట గ్రుచ్చియెత్తి యా
కోయబుట్టుపై నలుకతో కపించువఁ గడంగునంత సం
ధ్యాయుతుడై పతంగుఁడు మహర్షిఁజుఱంగట నిర్వి యిట్లనున్.

983

క. ఈవద్వేక్షణ సంజవేళ యని తానీక్షించి దర్మక్రియా
భోపం బొనను వీతిచేత నిను మేల్కొల్పంగ నీ వీగతిఁ

నాపైఁ గోపముఁబూని పిచ్చుకపయిం బహ్మప్రయఁబోలఁగా
కాసంబీదగునయ్యఁ యోగలనా ? కాపాయదాగ్రేసరా :

984

మ. సరసీసంభవసంభవు ల్పృథితతేజశ్శాలు రుద్యత్తపో
నిరతుల్ విప్రులు వారలగ్నినయెడ స్పిర్థూమధామంబుఁ జే
తురు కారుణ్యముగల్గి క్రమ్యుట సృజింతు ర్వారు లోకంబులన్
ధరణీదేవుల మానసంబు నవపీతప్రాయ మౌనేకదా.

985

ఉ. ఎంచకు నేర మీపు భజియింపుము కృష్ణుని బావమెల్ల మా
యించు నతండు మ్రొక్కెద విదే శరణం బను వద్యబంధు నై
రించి శపించకే విడిచి రేచిన కోపమునన్ వడి నివ్వ
ర్జించెను గళ్యపాత్ముఁ ; వచించెడి దేమిఁక మౌని చిత్తముఁ :

986

వ. అంత నక్కాంతామణి చేయునదిలేక యిట్లని విలపించె.

987

చ. కటకట ! యట్టికళ్యపుని కన్నియనై తపమాచరించి యీ
జటివరు నాలినై మిగుల నన్నుతులంగొవి భాగ్యహీననై
పటుతరళోకవాద్ధిఁబడఁ బాల్పడితిం దుడ కేను నన్ను నేఁ
డెటువలెఁ గాకువో యనుచు నింతి విచారముతోడ వేడుచున్.

988

క. ననుఁ గన్నతండ్రి రారా ! వినుసిగదయ్యంబ రార ! విధి రారా ! నే
మనసను నాథవిస్మయమ, ననుఁ గాచెడి భరము మీ దనాథనుజుండీ.

989

వ. అని యెఱంగెత్తి యేడ్వం దొడంగిన.

990

ఉ. ఆయెలుఁ గాలకించి గుహనయ్యయుఁ గళ్యవమౌని యంచతే
జీ యొడయందు నత్తపసిచెంగట కేగినయంత మౌని చే
దోయని దోయిలించి ప్రణతుల్ వినుతుల్ బొనరించి యిందువేం
చేయుట కేమిహేతువు వచింపుఁడు మీరు మహాత్ము లారయన్.

991

వ. అని యిట్లు ముని వల్కిన నరోజుసంభవుండు నమయానుకూలంబుగాఁ గొన్ని
వాక్యంబు లుగ్గడించి వెండియు విట్లనియె.

992

ఉ. తొల్లి కృశానుసాక్షిగ వదూమణి నీవె వరించి ప్రేమ లో
వెల్లిగొనంగ నేలి తగవే ! యనపత్యను నేరమెంచ కే
నొల్లను బొమ్మనంగ; నిటు లుగ్మరిని నిర్దనాదువారికిఁ
జల్లెడలోని వీరు దిగజాతినకైవడిఁగావె పున్నెముల్.

993

మ. కమలప్రోద్భవుఁ డిట్టులాడ, మనసాగంభీరవాభీప్రదే
కము దాచేత సమంత్రకంబుగను సంస్కరించి యమ్మాని “యో
రమణీ : గర్భముగల్గె నీకఖిలశాస్త్రజ్ఞానసంపన్నుఁ డు
త్తమతేజస్కుఁడు దార్మికుండును సముత్పన్నుం డగున్ బుత్రుఁడై . 994

చ. ఇతఁ డుదయించుమాత్ర సవిత్పవ్రకరంబు ముదంబుగాంచు ని
ర్జితదుఃఖఁడై సదా తపముజేయును గోలతనంబు మాన కీ
గతి విలపింపనేల ? చలిగట్టువయిం దొలిమాడ్కినే దృఢా
మృతకరు శంకరుం గొయవ నేగుము నెవ్వగలెల్లఁ దీతెడిక. 995

ఉ. ఏనును బుష్కరంబునకు నేగి తపంబొనరింతు నం దజ
ర్యాసనిరూఢి నోజలరుహానన : యోగవియోగముల్ వ్యవ
స్థానుభవైకభాజనము లారయ నీవనితానుషంగముల్
కానలనుండి యాకలముల స్ఫుటియించెడు మాకు నర్హమే”. 996

చ. జటివరుఁ డిట్టులాడ మది యుల్లనఁ గన్నుల వేడిబాష్పముల్
జొటజొటరాలఁగా వగచుచు న్ననఁబోడి మునీంద్రుఁ జూచి తొ
ల్లిటి తపమెల్ల నీగతి ఫలించె విఁకెట్లు సుఖంబు లబ్బు నే
ప్పటికొకలాగు నానుదుట వ్రాసెనుబో విధి మూఁడుపంక్తుంక. 997

ఉ. జారిజి కాముకాశిని, బ్రసాదము నాఁకలిగొన్నవాఁడునుకా,
నీరములం దృష్టార్థికుఁడు, వేత్రము సంధుఁడు, నన్యవిత్తముం
జోరుఁడు కాముకుండు రతిసూక్తుల సంగముఁ గోరుటంగి నీ
దారుణిలోఁ బతివ్రతలు తద్దయఁ గోరుదు రాత్మనాథునిన్. 998

చ. అని మునినాథుఁ గాంచి వినయంబున నిట్లను వ్రాజనాథ : నే
మనమున నెప్పు నికా దలఁతు మానక దర్శన చుప్పుడిత్తునం
చును వరహియఁగావలయుఁ జూ యవిపెద్దమెలుంగు లార్పడకా
వనరుచుఁ గాళ్ళపైఁబడియెఁ; బైదలు లోర్తురె నాథు వీడఁగన్. 999

చ. అనిన వల్లెయని యమ్మునిఁబల్లకుండు నిజవల్ల భ మెల్లవఁ దనకరంబుల లేవనెత్తి
యల్లంబునఁ జేర్చుకొని సమయానుకూలంబులగు కొన్ని యనునయాలాపంబుల
దెండంబువందలి కొందలం బుడిపికొని దైర్యం బవలంబించి శ్రీకృష్ణుఁగి ర్తించు
నాజంక్కారుండు తపంబునకుం జనియె. 1000

- ఉ. పిమ్మట ముమ్మరంబయిన బిమ్మిటిదే శితికంఠరాజీవా
సమ్మున కేగి యందు దివసంబు యుగంబుగనుండి యొక్కనాఁ
డమ్మునికొమ్మ మంచినమయమ్మునఁ గాంచె మృగాంకమోళియం
శమ్మునఁ దేజరిల్లు నొక చక్కని పుత్రుని జ్ఞానపాత్రునిన్. 1001
- క. ఇది మనసోపాఖ్యానము, చదివిన వ్రాసినను వినిన సకలైశ్వర్యా
భ్యుదయములు కల్గి దేవీ, పదమందు వసంతు రెపుడు పదపడి మోసీ. 1002

సు ర భ్య పా ఖ్యా న ము

- క. మనసోపాఖ్యానము విని, మనమున నానందరసనిమగ్నుడ నైతికా
వినిపింపుము సురభియన్, జను దేవిచరిత్ర మింక సత్కృపతోడన్. 1003
- వ. అని ప్రార్థించిన నారదునకు నారాయణుఁ డిట్లు వచించె. 1004
- ఉ. గోవులలోఁ బ్రధానయయి గోవులకున్ జనయితియై సదా
గోవులఁ బ్రోచుదేవియయి గోభువనమ్మున జన్మమొందె బృం
దావనపుణ్యభూముల వినందగుఁ బావవినాశకంబు మో
దావహమైన తచ్చరిత మంతయుఁ దెల్పెద నీకు నారదా. 1005
- ఉ. క్రేవల గోపిక ల్గొలువఁ గేళిలినమనస్కుడొచు రా
దావిభుఁ దామెతోఁ గలిసి తా నొకనాఁడు చరింపనేగె బృం
దావనభూమి కందు విజనమ్ముగఁ బ్రేయసితో రమించుచోఁ
బావనమూర్తి కాతవికిఁ బాలనుద్రావఁగఁ గోర్కెపుట్టఁగన్. 1006
- గీ. నామపార్శ్వమ్మునుండి విశ్వప్రభుండు, సృజనమొనరించె సంతటఁ డిన్నదూడ
పొదుఁగులో నోరువెట్టి సమ్ముదముగాంచు, నట్టి సురభిని గోమాత సఖిసఖాజ్య.
- గీ. జన్మమృత్యుజరావ్యాధిసంహరముల, క్షీరధారలఁ గుండ నిందారఁబిరికి
త్రావినన్నియుఁ ద్రావి రాదావిభుండు, భండమును బాలతో భూమిఁ బాఱవైచె. 1008
- ఉ. అచ్చట నూరుయోజనము లాయతిగల్గి కనుంగొనంగఁ బె
మ్మచటగొల్పు చేర్చడిమెఁ బొల్పుయి క్షీరసరమ్ము చుట్టునుకా
బచ్చలు కెంపులున్ మెదిపి బాగుగఁగట్టిన మెట్లతోడఁ దా
నెచ్చెరిపిండుతోఁ గలిసి విశ్వము రాధయుఁ గేళిసల్పఁగకా. 1009

- గీ. కామధేనునహస్రంబు రోమకూప. ముల జనించెను సురభికి మోదమలర,
బరదినంబున దీపము ల్పరగుచుండ, నామె బూడించె శ్రీకృష్ణుఁ డంచితముగ.
- వ. సురభీద్యానస్తోత్రంబులును మూలమంత్రంబును బూర్వము దర్శించి వలన వింటి.
'ఓంసుబ్రహ్మేనమః' అను నీ మంత్రము లక్షజపంబున సిద్ధియై ఓక్తులకు బుద్ధివృద్ధి
ముక్తుల నొనంగి స్వ కామంబుల నొడఁగూర్చు. 1011
- క. శ్రీరూపిణి రాధానహ, చారిణి గోమాత నర్వనంచితపాపా
పారరాజ్యదహసల, మై రహ నలరారు సుంభి నర్పింతు మదికా. 1012
- గీ. కలకమునఁగాని ధేనువు తలను గాని, ఆవులం గట్టు స్తంభంబులందుఁ గాని
సాలిలంఁగాని శిథిలంబు జలమునందుఁ గాని సుఃఖిఁ గొలువఁజెల్లుఁ గడఁగిద్విజాఁడు.
- గీ. పరదినంబున దీపము ల్పరగుచుండ, నతిదృఢంబగువక్త్రీ బూర్వాష్టమందు
సురభిఁ బూడించునరుఁడు విశ్వరమణీయ, మైన సంపదఁగాంచి పూజ్యత వహించు.
- ఉ. పాఁడి యడంగె నూదవు నభంగురమాయకు నొక్కయప్పదీ
మూఁడుజగమ్మలన్ సురలు పొర్కుచుఁ బద్మజనొద్ద కేగి యీ
కీడు దొలంచునూ యనుచుఁ గేల్పుడుపన్ సుంభికా బిణింపుచో
మూఁడిన యాపద లొలఁగిపోవు నటం చకఁ దానతిచ్చుటన్. 1015
- ఉ. పానియంత పద్మజుని పల్కులు నెమ్మనఁపందు నూని య
స్తోత్రవిసమ్రక్షిర్ముడయి దోయిలివట్టి సురసంఘికా
శ్రీకమనీయవాక్యములఁ జిత్తము మెత్తవడంగఁజేయుచుకా
వీరమెయిన్ మఱించె సుంభిన్ సురలోకము బాగుకొనమై. 1016
- సీ. పద్మాంశవలన సుదృవము గాంచినయట్టి , రాధికాసాహచర్యకు నమస్సు
శ్రీవృద్ధదేవుని చెల్లి నార్జించిన , వితతగోమాతృదేవికి జాహారు
క్షీరధారలచేత సిరియు బుద్ధి యశమ్ము , జేయు గోలోకవాసినికిఁ బ్రణతి
అశ్రయించిన వారి కమరవృక్షంబొందు , జాలించునట్టి యంబకు బ్రణామ
- గీ. మవిస యంద్రుని స్తోత్రంబు నాలకించి , వంత బ్రహ్మలోకమ్మున నవతరించి
కోరికొన్న వరంబులఁ గూర్చి నొనఁగి , మోదమునఁ బోయె న్వస్థానమునకుసురభి.
- ఉ. నారదః క్షీరపూర్ణమయి నాలుగుమూలం విశ్వమెల్ల శో
భించుణ్ణియమయ్యఁ బిదపన్ జనియించెను నేయి యజ్ఞ సం

బారములందు ముఖ్యమగు వస్తువు తత్త్వమును కుటుక్కు లెల్లరా

హారము గల్గుటన్ హనున మంచిరి దెందములందుఁ బిమ్మటన్.

1018

గీ. ఈసురభి స్తోత్రరాజుంబు నెవ్వరేని, బరసనల్పినఁ జేకులు బహుళదనము

గోసమృద్ధియు శాశ్వతిగురుయశస్సు, పుత్రపౌత్రాభివృద్ధి సంపూర్ణసుఖము.

1019

క. సర్వసదీప్నానమ్మును, సర్వక్రతుదీక్ష గొన్న సత్పురి మలరున్

నిర్వాణ మబ్బి పిమ్మట, మురుగ బ్రహ్మత్మజత్వమును పుటియించున్.

1020

రాధా దుర్గా పూజావిధానము

క. ప్రకృతుల చరితమ్ముల నీ, వశయమౌ ప్రేమఁ దెల్పు నానించిత మా

మకకిల్పిషనంబుమ్ములు, వికలములై చెదరిపోయె విశ్వేశానా.

1021

క. నాటన్ రాధా దుర్గల, ప్రాకటభుభూజనంపు ఫక్కి విసంగన్

లోకోత్తరః మనసయ్యెడు, వీరమెయిన్ దెల్పు మింక విసతు లొనర్తు.

1022

చ. అతితరమందు వారల మహామహిమమ్మును దెల్పియుంటి వా

యతమగు నీజగమ్మున నియంత్రిణు లంటివి వారిఁ గొల్వ సం

గతమగుఁ బుణ్యలోకములఁ గాఁపురమంచు వచించినావు నా

కుతుక మదంగునొక్కొ యదిగూడ నెఱుంగకయున్నచోఁ బ్రభూ.

1023

క. అను నీజామునిప్రార్థన, మునకుఁ మనసొగ్గినట్టి మురహారుడు కృపా

ఖనియై తెల్పంగడఁగెను, వినుమంచు మరందధార వీఁగు మృదుక్తి.

1024

గీ. మూలప్రకృతిరూపిణులొచుఁ బుట్టినారు, వారలిర్వరు నల విరాట్రమునకల

దేవతలుగూడ వారియదీనులగుట, వారి పదపద్మములపేవ వలలవలయు.

1025

గీ. అందు రాధామహామంత్ర మాదియందుఁ, దెల్పెద రహస్యమియ్యది దీనిమహిమ

వేయి నాలుక బుండియు వినుతిసేయఁ, దరముగాదయ్య యెట్టి తత్పరునితైన.

గీ. శ్రీయుతంబు చతుర్థ్యంతచిహ్నితమయి, రాధపావననామము రాజకెక్కె

ననలు నారివిగూడి పడక్షరముగ, నర్థిజనవాంఛితప్రదమై సతంబు.

1027

ఉ. మూలసనాతనప్రకృతిమూలమునన్ గొనెఁగృష్ణదేవుఁ డు

దేవంసుభక్తిపూర్ణుడయి దీనిని గోభువనంబునందు గో

పాలునిచేత విష్ణునకుఁ బావనుఁ దాతఁవల్ల బ్రహ్మఁ

గీరితమయ్యె బ్రహ్మ పరికించెను ధన్యునిచేతఁ బిమ్మట.

1028

ఉ. దర్శునివల్ల నేనును బదంపడి గాంచి వరంపరాగతా
యుర్మహనీయభాగ్యవిభవోదయకారకమైన మంత్రమున్
మర్మ మెఱింగి పల్కెదనుమా ! నిరతంబును దానిచేతనే
శక్తియుగల్గెఁ దజ్జపముశక్తి నే ఋషినైతి నారదా. 1029

చ. జలజభవాదిదేవత లజస్రము దీని జపించుచుండు ర
గ్గఁచుగు భక్తితోడ నదికారము సుంతయుఁ గృష్ణపూజకున్
గలుగదు రాధ నేమరినఁ గావున వైష్ణవులైన దీవరుల్
నలువఁగజెల్లు రాధ కనిశమ్మును బూజల నప్రభావులై . 1030

చ. కృష్ణున కామె ప్రాదాదిదేవియు నామెకుఁ గృష్ణుఁ డభీనుండునై యుండురు. సకల
కామంబులను రాదించుటంబట్టి రాధానామ మామెకుఁ బ్రసిద్ధమైనది. రాధామహా
మంత్రంబునకు నేను ఋషిని; గాయత్రి ఛందము; రాధ యధిదేవత; తారమును
శక్తియు వీజంబులు; శక్తిమూలావృత్తిచే పదంగంబులు సేయవలయు; సామవే
దోర్తరీతి నష్టహాదేవిని ధ్యానింపఁజెల్లు. 1031

సీ. మల్లికామాలతిమహితతై శ్శక్తియుదాని , నవరత్నమయభూషణములదాని
తెల్లనంపెఁగఘటఁ దెగడు దేహముదాని , శరదించునుందరాన్యంబుదాని
కోటివంద్రులకొంతి గోట మీఠెడుదాని , రత్నాంబుజాతనేత్రములదాని
కుందనన్నిభదంకరుట్టులంబుల దాని , రమణీయబింబాదరమ్ముదాని

అ.వె. కుంభికుంభనదృశగురుకువంబులదాని , పృథునికంబయుగళమునకు శోభ
గలుగఁజేయునట్టి కాంచి గల్గినదాని , స్థిరవయఃప్రసిద్ధి జెలఁగుదాని. 1032

సీ. ఏవేళఁ బదియురేందేంద్ల ప్రాయముగల్గి , శృంగారలహరియై జెలఁగుదాని
వహ్నికుద్ధంబైన వననంబు దాల్చిన , లావణ్యయుతదేహాలతికదాని
వేదవేద్యంబైన విభవంబుకోఁ గృష్ణ , నసువుల కసువుగా నలరుదాని
దాన్యలేళముచేత దయగల్గి భక్తుల , సకలేష్టపూర్తిని నలుపుదాని

గీ. రావసుండలమండున రత్నసింహ , వీరమున నున్నదానిని విశ్వమాత
యైన దేవిని సేవించు వసుదాఁ బల్కి , ద్యానమొనరింపవలయు నయ్యా! మునీంద్ర.

గీ. ధ్యాన మొనరించుచున్ బహిష్ఠలమునందు, నైన సాంకీలాపుటమండునైన
నన్దకళంబుయంత్రంబునండునైన, దేవి నావాహనమొనర్చి తివురజేసి. 1034

- ఉ. ఆనన మిచ్చి యంత ముఖమందుఁ ద్రివారము మూలవిద్యచే
నానకలేళ్ళరేళ్ళరికి నాచమసీయ మొసంగి పాద్యముం
టోసి పదంబులందు శిరమున్ సరిదర్శ్యముచే స్పృశించి యా
పై సవరింపఁజెల్లు మధుసంక్రము తిర్కములేని భక్తితో. 1035
- ఉ. స్నానవిధానముకా నలిపి చందన మిచ్చి విభూషణంబులన్
గామకవెట్టి వస్త్రములు గామితసుందరపారిజాతనా
నానవపుష్పదామములు నాల్గు విదిక్కుల మధ్యయందు నా
పై నొనరింపఁగావలయుఁ బావమరారికి నంగపూజలన్. 1036
- గీ. ఆంతటఁ బ్రదక్షిణంబుగ నగ్రదశము, నష్టదశపద్యమునఁ బూని యధికభక్తి
నామె పరివారమునుగూడ నర్చసేయ, వలయు మునివర్యః తత్కృపం బలవరింతు.
- సీ. ప్రాగ్విశయందు మాలావతిం బూజించి , దహనుకోణమున మాధవిని గొల్చి
కాలుదిక్కున రత్నమాలను సేపించి , నైర్మతిని సుశీల నతులునల్చి
పడమట శశికళన్ బ్రస్తుతిఁగావించి , శ్వనఁబదిక్కునఁ బారిజాత మ్రొక్కి
రాజరాజాళఁ బరావతి భజియించి , హరకౌష్ఠమందు సుందరిని దలఁచి
- గీ. బాహ్యసీమఁ జతుర్ముఖప్రముఖదేవ , తలకు దిక్పాలురకుఁగూడ నెలమిఁగొల్చి
శంఖచక్రాయుధమ్ముల సంతరించి , సకలరాజోపచారము ల్పొడవలయు. 1038
- గీ. పావనాభ్యాసహస్రంబు బల్కుచుండి, మంత్రమును వేయిసారులు పుననసేయుఁ
బ్రతిదినం బెవ్వఁ డాతఁడు పాపమెడలి, యెనయు గోలోకమును విష్ణువనఁ బరంగి.
- గీ. కార్తికమ్మునఁ బూర్ణిమఁ గడఁగి యెవఁడు, రాధజన్మోత్సవమొనర్చు రహియెలర్చ
నతనిఁమ్రోలఁ రాసేశ్వరి యనుదినంబు, నిలిచి వాంఛావ్రహ్మార్చిని గలుగఁజేయు.
- వ. మఱియు గోలోకవాసినియగు నమ్మహాదేవి యేదే నొకకారణంబున వృషభానును
తయై బృందావనమ్మున జన్మించినది. ఇందు దెల్పుఁబడిన మంత్రంబుల వర్ణనంభ్యా
విధానంబులు చెడనీయక పుంశ్రరణక్రియాయోగ్యంబగు దళాంశులు హోమముఁ
గావించి తిలలచే వేల్పువది; నావుడు రాధాస్తోత్రవిధానం బానతిమ్మనిన నారదునకు
నారాయణుం డిట్లనియె. 1041
- క. భాసితమా గోలోకని, వాసిని । కరుణాప్రపూరవాసితహృదయా
భ్యాసితభక్తజనావని । రాసేశ్వరి । మమ్ముఁ బ్రోవు రాధాదేవి । 1042

- క. శ్రీకృష్ణప్రాణప్రియ, కాకలితనమస్తనృష్టి కాదిజననికీకా
లోకేశ్వరికిఁ జతుర్ముఖ, పాకారిప్రముఖపంద్యపాదకు జేజే : 1043
- క. నీవే గారివి మననపు, నీవే భారతివి లక్ష్మి నీవే మతి ప
ద్మావతియును సావిత్రియు, నీవే తులసివియును నీవే నీకు నమస్సుల్. 1044
- క. మంగళవందిక షష్టి య, సంగన్ జను దుర్గ పీవే నాకప్రచల
ద్వంగవు గంగవు నీవే, సంగతమగు మమ్ముఁ డ్రోవఁ జయ్యన రమ్మా : 1045
- క. మూలప్రకృతివి నీవే, జాల మొనర్చంగనేల ? సంసారమహా
భీలాంభోనిధిచుగ్గుల, మేలంజను మమ్ము నుద్ధరింపుచుఁ దల్లి : 1046
- క. అను నీ రాధాస్తోత్రం, బనుదినమును బతనసల్పు ననఘుండు పున
ర్జనిహీనత గోలోకం, బునఁ గాఁపురముండు నిత్యమోదంబలరన్. 1047
- క. సరిగానము దీనికి సం, స్మరణీయ మనంతమోక్షసాధనమును నీ
వొరులకుఁ దెల్పిందగ దిది, పరమరహస్యంబుగానఁ బాలింపు మునీ. 1048
- నీ. ఏదేవిదాసుండు నెలమియై వినుమాత్ర , నఖిలావదలుఁగూడ సంతరించు
నేమాత కరుణతో నీ సర్వలోకమ్ము , లందు సంతరిన్దైవయై వసింపు
నేతల్లి శైవులకేవి వైష్ణవులకు , నేని సంపేయయై యెసఁగుచుండు
నేరాజ్ఞ కర్తుల కేలికసానియై , ప్రకృతిరూపంబునఁ బరిధవిల్లు
- గీ. దుర్గముల సంతటములఁ బొలఁగఁజేయు , కతవ నేదేవి దుర్గాఖ్య గాంచిమించె
నాను పూజాదిదానంబు నధికభక్తి , నింక వదియింతు నీకు మునింద్ర : వినుము.
- వ. వాగ్దానంబును శంభువనితయుఁ గామవీణంబును బిదపఁ 'జాముండాయై' పదంబును
'నయః' పదంబునుంగూడి దుర్గానవాక్షరమంత్రరాజంబయ్యె; నియ్యది భక్తులపాలిబి
కల్పపాదపయః; దీనికి ఋషులు బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరులు; ఛందంబులు గాయ
త్ర్యుష్టిగనఘస్థులు. అదిదేవతలు మహాకాళీ మహాలక్ష్మీ మహాసరస్వతులు. వీణం
బులు రక్తదింతికాదుర్గాద్రామరులు. శక్తులు సందాకాంతరీ భీమాదేవులు. వినియో
గము చతుర్విధ పురుషార్థులు. మోక్షియందు ఋషులను, వక్త్రంబున ఛందము
లను, హృదయంబున నిదిదేవతలను స్తవంబుల శక్తివీణంబులను స్యసంపవలయు.
వీణత్రయంబుదేతను వీణచతుష్టయంచేతను వీణస్వయంబుదేతను పదంగంబుల
జాతియు క్షంబులఁ గావించి శిఖలోచనద్వంద్వశృంగసావనగుదంబుల విన్యాస
మొనర్చి మంత్రవర్ణంబుల సర్వవ్యాపకంబు గావించునది. 1050

- క. అసితోమరవక్రగదా, ముసలమ్ములు శంఖకూలముద్గరములు పా
శసుదర్శనచాపమ్ములు, నెనలారి న యట్టి దుర్గ నెంతుకా మదిలో. 1051
- క. నానాభూషణభూషిత, యై నీలాంజనసమానమగు సుప్రభా
మానితయగుచున్ దశపా, దాననములు గల్గు దేవిఁ దలఁతుకా మదిలో. 1052
- క. మధుకైటభులను నసురుల, వదియించు నిమిత్తమై విపన్నుం డగుచున్
విధి యేకాః నుతించెన్, ప్రథితాత్మకులాలి నామెఁ బ్రార్థించు మదికా. 1053
- క. ఒకచేత సురాపాత్రయు, నొకచేతను నక్షమాల యొప్పెరుదానిన్
బ్రకటితమాయాబీజకా, నకలేశ్వరియైనయట్టి శక్తిన్ దలఁతున్. 1054
- క. అరుణాంబుజవాసినియై, యరుణంబగు దేహకాంతి యలరఁగ మహిషా
సురదైత్యనిహంతిణియై, పరఁగు మహాలక్ష్మి నెంతు భావమునందున్. 1055
- క. కుంభనికుంభుల యధికో, జ్ఞుంభణము నడంపఁ బుట్టి శోభిలుదానిన్
జంభారిప్రముఖమతకా, కాంభవినిఁ ద్రినేత్ర నెంతుఁ జక్కఁగ మదిలో. 1056
- క. వాణీబీజాత్మికయా, నేనాక్షిని సర్వవిద్య లేరెడు సర్వ
ప్రాణాదికయైన సరస్వతి, నాణెంబగు భక్తితో మనమ్మునఁ దలఁతున్. 1057
- ప. అని ద్యానించి షట్కోణసంయుతంబగు యంత్రంబును నిర్మించి చతుర్వింశతిపత్ర
కంబగు నష్టదశపద్మంబును భూగృహంబున నిర్మించునది. సాంగ్రామంబునగాని
మటంబునంగాని యంత్రంబునంగాని బాణమునఁగాని లింగంబునంగాని సూర్యునం
దుంగాని దేవిని యజింపవలయు. పూర్వకోణంబున సరస్వతీసహతుండగు పద్మ
జుని, నైర్వికంబున లక్ష్మీసహతుండగు శ్రీహరిని, వాయుకోణంబునఁ బూర్వతీ
సహతుండగు శంభుదేవు, సుత్రరంబున సింహమును, వామంబున మహిషమును
బూజింపవలయు. నందజారత్నదంతాళాకంభరీశవామగ్నాభీమాత్రామరులను షట్కోణం
బులఁ బూజించి వసుదళంబుల బ్రాహ్మ మాహేశ్వరి కౌమారి వైష్ణవి నారసింహి
నింద్రి చాముండికల శక్తులకు దత్తవత్రంబులఁ బూర్వక్రమంబుగ విష్ణుమాయ
చేతన, బుద్ధి, విద్ర, ఊర్ధ, చాచు, శక్తి, తృప్తి, జ్ఞాని, జాతి, లజ్జ, కాంతి,
క్రద్ధ, కీర్తి, లక్ష్మి, వృత్తి, శృతి, స్మృతి, దయ, తుష్టి, పుష్టి, భ్రాంతి మొదలగు
వానిం బూజింపవలయు. పిదప భూపుర కోణంబులయందు గణేశుని క్షేత్రపాలని
వటుకని యోగికులను నర్చింపవలయు; నాపిమ్మట సాయుధులగు నింద్రాది దిక్పా
లుం యజింపఁజెల్లు; నిట్లు పావరణయగు దేవిఁ బూజించి సమస్తరాజోపధారం

బురఁ గావించి నవాక్షరమంత్రమును జపించి సప్తశతీస్తోత్రంబును దేవ్యగ్రంథునఁ
బఠించునది. 1058

క. సప్తశతిం బోలినయది, ప్రాప్తింబుట దుర్లభంబు పావనము కుభా
వాప్తికి హేతువు దేవియు, నాప్తునిగతిఁ గాంచుఁ జదువుననఘని మౌనీ. 1059

క. ఏవిధిఁ గృతకృత్యత్వము, భావింపఁగఁగల్గు నరుఁడు ; పాపనమౌ నా
దేవీపూజాప్రక్రమ. మావంతయు మిగులకుండ నంటి మునింద్రా. 1060

చ. సురలు మునీశ్వరుల్ నరులు సూరులు రాక్షసయక్షకిన్నరే
శ్వరులుఁ ద్రిమూర్తులున్ పీరియు శాంకరి భారతియుఁ నమస్తది
గ్వరులును మంగళప్రదను గామితదాత్రిని లోకపూజ్య నెం
తురు మదులందు నిత్యమును దుర్గను దుర్గతిలేమికోసమై. 1061

గీ. తచ్చరణపద్మసేవావిధానమందు, నాతీతేరుట నా భాగ్య మందినారు
పదియునల్గురు మనువులు నదీతిసుతులు, విశ్వలముగ న్వస్థలములనిల్చినారు. 1062

ఉ. ఐదువిధంబులం బరఁగు నాప్రకృతిన్ వివరించియుంటి ను
శ్రీదము తచ్చరిత్రము నెఱింగితి పూర్తిగ నామె యంశదే
హోదయమైన దేవతల యుత్తమవృత్తములఁ వచించితిన్
గాదనఁబోక గోప్యమును గాంచిన నీదగు పుణ్యమేమియో. 1063

క. ఇది విను పుణ్యచరిత్రం, కుదయంబగు భాగ్యవృద్ధియున్ సకలవిధా
భ్యుదయంబులు నంతమునఁ, నదమలమైనట్టి మోక్షనంపద యనఘా : 1064

మ. ఒకయధ్యాయము చొప్పునన్ బ్రతిదినం బుత్సాహియైగాని పూ
వికతోదన్ నవరాత్ర్యహంబులనుగానీ చేయఁగ నేర్పునే
యకలంకాత్మకుఁ దీచరిత్రవతనం బాద్యంతముంగూడ వా
వికి నాదేవియు దాసియై యలరు మౌనీ : సానురాగంబునన్. 1065

ఉ. వృత్రులఁగోరు మానవుఁడు పృత్రుల, విద్యలఁగోరునట్టి న
చ్చాత్రకుఁ డన్ని విద్యలను, సాంగవిపృద్ధియుఁ గాంచనేర్పు నే
మాత్రము లోటు గల్గుదు నుమా : యెది గోరిన నద్ది కల్లా న
ర్వత్ర కుభావహం బిదియుఁ బాపవిమోచకముం గుమాంకా. 1066

చ. శకునపరీక్షపేయనగు స్నానమొనర్చుచుఁ జేయిమోర్చి దే
వికి నొప్పిటఁ బొత్తమును బెట్టి తమిన్ శింసంతికిన్న బా

- లిక కరమందో, స్నానమొనరించికడుగా కుచియైన బ్రహ్మచారి కరమునందో బత్తి నలరించిన భర్మకలాకచే ముసీ. 1067
- క. బంగారు కలాకలా జొ, నృంగను విడిసడినయట్టి పత్రమునందున్ సంగతమగు నంశముచే, తం గలుగు కుభాకుభములు తర్కింపవలెన్. 1068

స్కంధాంతపద్యములు.

- క. ఆరామద్రామిడకుల, వారాన్నిది పూర్ణచంద్ర : వరగుణసాంద్రా : సూరిస్తవసీయ యశః, పూరితభువనాంతరాళ : బుధజనతోలా : 1069
- క. అకపటహృదయాంతర్ని, త్యక్తలితవిద్యాస్వరూప : దాతృత్వశ్రీ ప్రకటితనిజగేహోత్సవ : సకలజగద్వంద్యకీర్తి : సత్పథవర్తీ : 1070
- క. వైయాకరణ శిరోమణి : సాయంనటదీశమౌళిసంభృతగంగా స్నాయచ్చలదూర్మినిభ, శ్రీయుతకవికాగురుత్వఽహ్నితినామా : 1071

గద్య.

ఇది శ్రీ.....తిరుపతి వేంకటేశ్వర కరుణాప్రసాదితరామకృష్ణాంధ్రీ కృతమ్మగు దేవీభాగవతమ్మునందు నవమస్కంధము సంపూర్ణము.

- కా. సాకల్యం బొనరింప నేర్పియున్ విశ్వశ్రేయముం గూర్చు ను శ్రీకళ్యాణదమైన కృత్యముల వాసిగా బున్నెమున్ బంచంగా నాకాంక్షించియు ఆదినైదు తుది రెండధ్యాయముల్ పేర్కొమై నాకు వీడిన రామకృష్ణులకు సంచానితుఁడై మోడ్చులగా.
- క. తిరుపతి వేంకట కవిగురు, చరణాంబురుహప్రభావసంజనితకవి త్వరమాయుతుఁడను నన్నం, దఱుఁ బిల్లరు వేంకటావధాని సమాఖ్యన్.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ

శ్రీమత్పరదేశతామ్రైవమః

(శ్రీ)

దేవీభాగవతము

దశమస్కంధము

తిరువతివేంకటవిద్వ. ద్వరకవితాంసవిశేషవర్ణితకీర్తిః

పరమార్థవియతమూర్తిః, స్వరచితదర్మప్రపూర్తిః బ్రహ్మయశాశ్రీః

1

ప. అదధరింపు చుట్లు పురాణకథనోన్ముఖుండగు వ్యాసునకు జనమేజయుం డిట్లను.

క. పైకతవచియింపుము ను, శ్లోకం బహుహంతు సకలశ్లోకహరణయా
నేకత దాని వినఁగ నే, నేకతయున నింతమాత్రఁ దృప్తిఁగాంతున్.

3

ప. నావుడు వ్యాసుం డిట్లను, నట్లు నారదుండు.

4

క. ఓ నారాయణః పాపా, జ్ఞానహరంబయిన దేవిచరితము వింటిన్
గానీ మన్వంతరియుల, నా నిఖిలేశ్వరి స్వరూప మది యెటులుండున్.

6

గీ. ఎట్టి యాకాంక్షునఁ బుట్టె నెట్లు లేరి

చేతిఁ బూడింపఁబడియె సమూత యెవరి

కోర్కులెటు లీర్చె ? నది వినఁ గోరుచుంటిఁ

గానఁ గరుణించి తెల్పు మక్కితల ననుడు.

8

ఉ. నారదః యాలకింపు మమనాశకము ప్నిఖిలేష్టసిద్ధి కా

రాంమునైన దేవిచరితంబు, జగములతాత రాత దై

త్యారికి నాభిపద్మమునయం దుదయించెను మాసపేర్చుచే

బూరుపు నొక్కరుకా దలిరుబోడి నొకర్లు నకండుచేసినా.

7

క. అయరుపురుసున్ దంపతు, లై యలరిరి లోకవిదితమైన యఖిల్యన్

స్వాయంభువమనువన సకల, దాయెన్ శతరూపయనఁగ నాపె తనయ్యన్.

8

గీ. ఆ మనువు క్షీరసాగరప్రాంతమందు, జగదధీశ్వరిఁ గొల్చె నవలితబక్తి

నెద్దియునులేమి మృతుచే నెనకమెనఁగ, నప్పరాంబిక రూపంబు ననుపువటిచి.

9

సీ. వాగ్మనమంత్రం బవాగ్మనంబుగఁడేసి, యాహారమం దిచ్చ వాహరించి

శ్వానదన్యయస్థవిశ్వానమ్ము విడనాడి, కామవ్రసక్తి నికామమడచి

యతిరమ్యకాంత్యలంకృతమైన దేహమ్ము . సతతోపవాసకర్మితము చేసి
స్థిరయంద విరతమ్ము స్థిరుడయి యొక్కపా , దమ్ముచే విలిచి క్రోధమ్ము గెలిచి
గీ. స్థావరతఁదాల్చి నూలువత్సరము లతుల
తవమొనర్చిన నతని కాతల్లిదర్శ
న మొనఁగి ' రాజ : కోరు వరమ్ము ' లనఁగ
వమ్ముహదేవి నీగతి నతఁడు వొగదె. 10

ఉ. నీ కరుణారసమ్మునన నీరజసూతి సృజించుచుండు ర
జైకరుఁడౌ జతుర్భుజుఁడు శంభుఁడు నాశనముం బొనర్చు స్వ
ర్లోకము వింద్రుఁడేలు ననలుం డనిలుండును నాదిగాఁగలా
రో కరుణాస్వరూపిణి : త్వదుద్భవులుం ద్వదుపాసకుల్ గదా, 11

గీ. తల్లి : వరము లొసంగెడి దానవేవి
నాయొనర్చెడి సృష్టి విఘ్నమ్ములేక
ప్రబలనటు లొనర్చుము వాగ్భవమ్ము జపము
పేయు వారలకు హితమ్ము పేయుమెపుడు. 12

గీ. ఎవ్వ రివ్వాదముం బతియింతురో మ
తెవ్వ రిది విందురో వారి కెల్లరకును
భుక్తిముక్తులు వక్తృత్వము దయసేయు
మమ్ము : వినువేఁడెద నటించు నతఁడు వయక. 13

క. మనుజాధిప : వాగ్భవజప, మునకున్ మెచ్చితిని రాజ్యము నకంబకమున్
బొనరించి వంశకరులగు, తనయులఁగని పిదప మత్సరము చేరవగుఁగా. 14

గీ. అనుచు నవింధ్యవాసిని యరిగె వింధ్య, గిరికి నెయ్యది మును పల తరణిహర్గ
మునకు నడ్డగి కలఁకోద్యపుని కతమునఁ, గ్రుంగె; నన మునిజపము లకుంతభక్తి. 15

చ. జననిమహాత్వముందెలుపు నద్భుర : సూత : భవద్వచోమ్మతం
బును గొనఁగాఁ గొనంగ రుచిపుట్టుదునున్నది, వింధ్యవర్యతం
బననెడి : యద్ది సూర్యునకు నడ్డుగ నేగతివచ్చె : నెవ్విధ
మ్మునఁ గలఁకోద్యపుండు నగమున్ బ్రకృతిస్థముచేసె; నాపురున్, 16

చ. వివిధలతావితానపరివేల్లితమై బహుచిత్రపుష్పజా
తివిలసితమ్మునై నదనదీహృదయంగమమై సుధాశనా

దివిహరణోచితంబయి ప్రదృష్ట మృగాకులమై మహీధర

ప్రవర మొకండు వింధ్యమన రాజులు సర్వమహీధ్రపూజ్యమై.

17

గి. అన్నగము కడ కొక్కెడ నమరమౌచి, యరుగ నదియును నర్వ్యపాద్యాదులిచ్చి
యతని నొక యుచితాననమందు నిలిపి, యిట్లులు వచించె గౌరవం తెనక మెనఁగ.

18

ఉ. ఎచ్చటినుండిరాక, మఱి యేమివిశేషములో వచింపుమో

సచ్చరితాగ్రగణ్యః యనిశమ్ము దివాకరురీతి సర్వలో

కోచ్ఛయలోలతన్ దిరుగుచుండు మహాత్ముఁడ నీవకావె నీ

వచ్చుట యెల్ల వేల్పులును వచ్చుట నావుడు నాతఁ డల్లనఁ.

19

గి. హేమగిరినుండి వచ్చితి నామహీధ్ర

మందుఁగల లోకముల నాలయములఁ గంటి

నవి యఖిలభోగముల నిచ్చు నవియటంచుఁ

బలికి యొకయూర్పు నిగిడించెఁ గలహభోజి.

20

స. అంత సప్సర్వతం వీ నిట్టార్పునకేమి కతంబు వచింపు మమటయు.

21

చ. శివునకు నూచుగారిగుటచే హేమవంతుఁడు పూజ్యుఁడయ్యె; న

ల్లవనధమోటఁ దానధికమై కొలువంబడు వెండికొండ; య

న్యవివృతి సేయినెల ? నిషదాద్రియు నీలము గంధమాదనం

బవియును భేరుగాంచినవియే యవిరాజః యిదిట్లులుండఁగన్.

22

ఉ. నాకు దివాకరుం డనుదినంబు ప్రదక్షిణ మాచరించు నే

నేకద పేరు గాంచితి నిఁ కే నగముల్ ననుఁబోలఁజాలు ? ము

ల్లోకములండు నంచు మదిలోఁ గనరాద్రి యఖండగర్వమున్

జేకాని దేవిఁజెప్పినను జేయ దొకించుకయేని లక్ష్మముఁ.

23

క. అన్నగము పొగరు దలఁచి కొ, న న్నాకుచ్చాస మదరె; నగర్వ మ్ము

చ్చిన్నముపేయఁ దపంబున, నన్నియు విడనెంచు మా కనర్హమకాదే.

24

స. ప్రసంగవశమ్మున నింతవట్టుఁ జెప్పవలసినదెని నీక నేగుదునే యనుడు వింధ్య

మాత్యఁ జింతించి,

25

క. అందఱు నాబల మధికం, బందురు మేరువు జయించి యాయాయకమున్

పొ దకయుండిన నాదీ, బొంది మఱెందులకు విడువఁబోలదె యంకఁ.

26

- చ. తనకు దినాధినాథుఁడు ప్రదక్షిణమునా బొనరించునంచుఁగా
కనకనగ మృఖర్వమగు గర్వము దాల్చుట మత్కరమ్ములం
దినకరమార్గదోధము విధించిన నాథఁడు తత్ప్రదక్షిణం
బొనరువనేరఁ డగ్గిరికి నుండెడి గర్వము తప్పు నప్పుడున్. 27
- క. అని తన భుజముల నాకస
మును ముట్టుచు దీర్ఘశృంగములు గలయదియై
యినుఁదెపు డుదయించునో యా
తని నెపు డడ్డుదునో యనుచుఁ ద్వరపడుచుండన్. 28
- ఉ. రాతిరి వోవునంతఁ దిమిరంబు గనంబడదయ్యె వేగఁ బ్ర
ద్యోతుకరమ్ముల న్నభము ద్యోతితమయ్యెఁ గుముద్వతుల్ వికా
సాతిశయమ్ముఁ బిమ్మిమల కర్పణపేయటకల్గె స్వీయకా
ర్యాతురులై జనుల్ మనలుటబైఁ బ్రపంచకమందు నెల్లెడన్. 29
- గీ. అంతఁ బ్రాజ్ఞాపరాజ్ఞహుధ్యాహ్లాభేద, ములఁదెలిసి హవ్యకవ్యముల్ భూతబలులు
దేవతల కీ నొనర్చుచు దినకరుండు, ప్రాచి నాగ్నేయి విడిచి సత్వరతదనర. 30
- సీ. యామృదిక్కునకుఁ బ్రయాణంబుగా ననూ , రుండు 'మూర్తాంధః' మేరువుజయింప
మీప్రదక్షిణము గామించి వింధ్యాద్రి యా , కస మావరించి ముంగల నిలిచెను
గాన విఁకేగ శక్యముగా 'దనినవిని , భానుఁ డాశ్చర్యమ్ము పడుచు గొప్ప
పదవి చెందిన శౌర్యవంతునకుం జేయ , రాని కార్యము లెవ్వయేని గలవె
- గీ. అనుచు నొనరించు పనిలేక యట్టెయిందె , రాహు వరికట్ట ఊణము పర్యంతమేని
యాగని యినుండు వింద్యరుద్ధాత్ముఁడగుచుఁ , జిర మటుండె విది బలవత్తరమకాదె.
- గీ. ద్యుమణి యటులైనకతన లోకములు లోక, పతులు తల్లడమంది విఫలతగనిరి
యలరు స్వాహాస్వధాకారములు నశించె, నష్టతుల్యంబి యగుచుఁ గప్పట్టె జగము.
- క. పడమట దక్షిణమున నుం, దెడివా రది రాత్రియనుచు నిద్రంగొని ర
ప్పుడ ప్రాచ్యులొ త్రరాహులు, కడుఁ గడుఁ వీడింపఁబడిరి ఖరకిరణములనా. 31
- గీ. ప్రజలు కొండలు మడిసిరి వారపడుచుఁ, గొందఱుండిరి జగములయందు, బయలు
వెడలె 'హాహా' రవంబు దివిషదు లింద్రుఁ, జేరి 'కింకరజీయ' మన్వరలైరి. 32
- క. అంతనా వారెల్ల శబ్ద, కాంతున్ వాక్యాంతు ముందుగా విడికొని య
త్యంతార్తులగుచు గోరీ, కాంతుని గనుఁగొని మతింపఁగఁ దొడఁగిరిటుల్, 33

సీ. అర్తార్థహరణాత్తరీర్తివిశేషః కై , లాసవర్వతకృతావాసః విష్ణు
హృత్కంజవాసః సంపత్కరాః కరుణార , సాలయాః జగదీశః కాంకాలః
కాలస్వరూపః మాయాలవాలాః మహా , దేవః వృషధ్వజః దీనరక్ష
అక్షిణవిభవః వశక్షః విరూపాక్షః , యోగగమ్యాః మహాయోగనిరతః

గీ. యనుచ నొకమాటగా నెల్లరును నుతింప
విని మహేశుండు నగుచు "దివిషయలార
స్తుతిః బ్రసన్నుండనైతి మీహితము సేయు
వాడఁ దెల్పుండు" నాఁగ దేవతలు ననిరి.

36

గీ. దేవః వింధ్యాద్రి మేయదిద్యేషి యగుచు, భాను నరికట్టఁ గాల మేర్పడకయుండెఁ
గ్రియలు సేయుట తప్పె; నీ కీడుమూపి, ప్రోవుమీ ముమ్మనుచుఁ గ్రతుబుజులు వేడ.

చ. క్రితుబుజులారః మీ నుడువు కార్య చుశక్యము నాకుఁజేయః న
చ్యుతుఁ డఖిలక్రియాకృతిఁ బ్రయోజకుఁ డన్మదధీకుఁడౌటచే
నతనికి దెల్పినన్ చునకు నభినసేగి తొలంగునం చుమా
వతి యనఁ దత్సమేతులయి బ్రహ్మముఖుల్ నని రచ్యుతున్ గనన్.

38

క. చని దేవదేవు భువనా, ఎనదీక్షితు వనరుహాక్షు వైకుంఠవిభున్
గని గద్గదస్వరము పెం, పున నిట్లు నుతించి రధిఁ మోదంబలరన్.

39

క. జలచరము ఎగుచు సోమరు, జలనిర్వంతరిల్లీనుఁ జంపియు వేద
మ్ముల నుద్ధరించితిదిగా, జలజాతిః భక్తవక్షః శక్తకటాక్షః

40

క. కూర్మచంద్రై పయోద్యం, తర్కగ్నుము నగమునెత్తి త్రావించి నుధా
నిష్కృతుల నుమ్ముఁ జేయవె, దర్మావనపక్షపాతిః దైత్యరాతిః

41

క. దర ముద్ధరించుటకు సూ, కరరూపము స్వీకరించి గర్వబలాను
త్తరుఁడైన హిరణ్యాక్షు న, సురహేతు నలుపవెః మురారిః శోకవిదారిః

42

క. నరసింహరూపముఁగొని, ఖరనఖరమ్ముల హిరణ్యకశిపుఁ లోకాం
తరిగతుఁ జేయవెః జగదు, ద్ధరణనమానక్రచిక్రః దాహయత్రాః

43

క. దామనఁడనై బరి ని్నిజ, దామము లీగంగఁజేసి తద్దామము ను
త్రాముని కొనంగవేః యు, ద్దామనిరామవిశిష్టః శాశిరద్రుష్టాః

44

క. జనుదగ్గినుకుండనై శౌ, ర్యుడుదసముక్తప్రప్తద్రుణావళి నా
శము పొవరించి యమేయయ, శము గొనవెః మహానుభావః జగతీదేవాః

45

- క. దశరథునకుఁ దనయుఁడనై, దశముఖముఖదితితనూజతతిఁ ద్రుంచి విప
ద్ధక మాకుం దొలఁగింపవే ? విశదబలాత్మనువమాన ! విష్వక్సేనా ! 46
- క. నందతనూజఁడనై కం, నుం దువిమి యధర్మ మెందుఁ జొరసీక మహా
నందమ్ము ధరణీకీవే ? వం దార్వానందదాయి ! ఫణిపతికాయా ! 47
- క. పశుహింస మాన్పుటకు బొ, ద్దశరీరము దాల్చి గర్హితమఖవిఘాత
తిశితవచనములు సెప్పవే ? నిశితప్రజ్ఞావిచిత్ర ! నిఖిలచరిత్రా ! 48
- క. జగమెల్లఁ దుచ్చరాజ స, శగమై మేధ్యాసుకారిజనయుతమై పా
దుగనుండఁ గర్కివై బా, గుగఁ జేయవొకో ! ముకుంద ! గుణగణకందా ! 49
- గీ. ఎట్టి గర్హ్యస్వరూపమ్మ లేని దాల్చు, టార్తులగు భక్తుల భరింప, నపశచులగు
దైత్యుల హరింపఁగద ! యిట్టిదయ మఱేరి, కైవఁ గల్గినె ? దేవదేవా ! యనంత.
- వ. ఆని ప్రార్థించుటయు. 51
- పీ. దేవతలార ! నుతిం బ్రసన్నుఁడనైతి , దుస్సహంబైన మీదుఃఖమిపుడ
బోనొనర్చెదఁ దాపముం బొందవలదు దు , ర్లభమైనదేని పరంబుప్రీతి
విచ్చెదఁ గొనుఁ దెవ్వ రీ స్తోత్రమును భక్తి , బెంచి ప్రొద్దుటఁ బలియించువారొ
వారికి దుఃఖసంబంధంబు గలుగదు , గ్రహబాధ మొదలగు కష్టములు మ
- గీ. తెవ్వియం గల్గవు సుఖమ్ము లెన్నియేని , గల్గు సంతతిగల్గు నకాలమరణ
మనుట పుట్టదు రోగముల్ గనుటయేని , సంభవింపదు లక్ష్మీప్రసాద మొదలు. 52
- గీ. పలుపలుకులేల భుక్తిముక్తుల నొనంగు
నట్టి దీ స్తోత్రమే మీకు నడరు దుఃఖ
మును వచింపుఁడు పరిహరింతు నన ముదిత
హృదయలై దేవతలు హరి కిట్లు లనిరి. 53
- క. దినకరహర్షనిరోధ, మ్మును వింద్య మొనర్చె దాన భోగమ్ములు వొం
దనివారమై నినుం గనుఁ, గొన నేతెంచితిమి రక్షకుఁడ వీవగుటకా. 54
- చ. అనుటయు లోకకర్తయగు నంబికఁ గొల్చుఁ గాకికాపురికా
దనరు నగస్త్యుఁడ న్మనివతంసుఁడు వానిన వేడికొందు విం
ర్యనిగమున్పుద్గించన యొనర్చ సమర్థుఁ డతండనన్ కుజ
మ్మున నులెల్లఁ గాకికుఁ బోయి యటన్ మణికర్ణికా దగన్. 55

- క. స్నానప్రముఖనమస్తవి, దానములం దీర్చికొని మదకలితమృగవృ
జైవీక శ్రీరమ్యం, బైన యగస్త్యాశ్రమమున కరిగియు నచటఁ. 56
- వ. లోపాముద్రాన్వితుండై యున్న యమ్మునికి సాష్టాంగం బెఱఁగి, 57
- సీ. కుంభసంభూతః విశ్వంభరాసురనేతః, వాతాపిహననవిభ్యాత చరితః
మిత్రావరుణపుత్రః స్మృతిపురాణాదివి, ద్యానవద్యప్రతిభానిరూప్యః
నహుషసముత్పాటనక్రియాదక్షహం, కరణ ప్రభావః సత్కార్యనిరతః
ఉదయమాత్రవినిర్మలోదకీకృతసమ, స్తనదీకః ఋషివరిష్టాః యగస్త్యః
- గీ. శైలకృతశోకవహ్నిజాజ్వల్యమాన, హృదయులమగుచు నీవు గాచెదవటంచు
వచ్చినాఁడు మమ్ముఁ గాపాడుమయ్య, యనుడు నమ్ముని మందహాసాన్వితుఁడయి.
- సీ. నిగ్రహానుగ్రహోదగ్రశక్తులగు మీ, రొనరింపలేకుండు పనియుఁగలదె
వక్రాయుధముదాల్చి స్వర్నాధునకుఁ జేయ, శక్యమృగాని కర్ణమ్ము గలదె
క్రతుకుగావళికి ముఖమ్ము గదః వహ్ని, యతనిచేఁ గాని కార్యమ్ము గలదెః
ద్రష్టమశక్యప్రతాపశాలియగు భా, స్కరదేవునకును దుష్కరము గలదెః
- గీ. దండహస్తనకును నసాద్యంబు కలదెః, యైన నాచేతనగు కార్య మబ్బెనేనిఁ
జెప్పుడు నిస్సంశయమ్ముగఁ జేయవాఁడ, ననుడు సంకపతుండి యిట్లనిరి సురలు.
- క. అంబరమాణిమార్గము విం, ద్యం బరికట్టఁగ జగమ్ములన్నియుఁ గడుఁ గీ
డుం బొందినయవి యవివృ, ధ్రిం బోఁగొట్టుము తపఃప్రదీపితశక్తిఁ. 60
- గీ. విజయగ నగమ్ము నప్రమౌ వీడమహిమ
వీవు పేయంగఁదగు కార్యమిదియ యనుడు
ఋషి యొనర్చుట కంగీకరింప సురలు
దని రతం దీట్లు లవఁ దనదాన గుణిచి. 61
- మ. నృపపుత్రః యచటఁ వసిండుటకు నిశ్చేతంచె విఘ్నమ్ము విం
ద్యపరిస్తంబిన చేయు నక్రూరిన, మోక్షపేక్షకుల్ గాక నొ
క్కపుడున్ వీడఁగఁ గూడదంచు మఱిఁ గాశ్యావాసులౌ వారికే
యిపుడున్ విఘ్నము గల్గనంచుననరేః యిందిందిలాభంకాః. 62
- క. వి యుచ్చితకర్ణిక న, మ్ముని స్నానముచేసి కుతుకమున విశ్వేకుం
గవి దండపాణికిం బూ, జన మొనరిచి కాలరాజసమ్ముఖమునకున్. 63

మ. చని కాశీపురవాసివిప్పుహర ! దాసస్వాంతవాసా ! నను

జను లీ దుష్కృతి చేసినాడనుచు నెంచవో, రికే కర్మవా

సనచే గాని వీడఁజేసెదవు దోసంబెద్దియే నుండెనే !

యనుచుం బ్రార్థనచేసి సాక్షిగణపత్యభ్యర్చనల్ సేసియున్.

64

గీ. దక్షిణపు దెసవట్టి యతండు సారె, సారెకుం గాళిఁ దలఁచుచు ఊజములోనఁ

దన తపమ్మును రథము నెక్కిన విధానఁ, జనియె నప్రీతుడై వింధ్యసవిధమునకు.

కా. అంతఁ వింధ్యనగమ్ము గన్గొని స్వకీయార్థత్యమున్ వీడి య

త్యంతాల్పంబయి దండరీతిఁబడి సాష్టాంగప్రణామంబు తు

ద్ధాంతర్వృత్తి నొనర్చుగా నతఁడు వత్సా ! గండతైలమ్ములం

దెంతేఁ గష్టము గల్గె నెక్కుటకునై యే దుర్బలుండన్ జూపి.

65

గీ. కాన నే వచ్చు నందనుకను నిలులనె, యుండుచుని చెప్పి యయ్యగస్తుండు దాని

శిఖరములఁ గ్రనుముగ నధిష్ఠించి దక్షి, జగతిగాఁ జని శ్రీతైలము గనుఁగొనియు.

క. మఁ యాద్రిఁ గృతాశ్రముడై, నిలిచెన్; వింధ్యాద్రి యట్టెనిలిచెన్; పునుపూ

జలఁగొని దేవియు దాసన, నిలిచెన్ దా వింధ్యవాసిని యనఁ దనకుచున్.

66

సీ. శక్రనాశకము పవిత్రంబునగు నీ య , గస్త్యవింధ్యాద్ర్యుపాఖ్యానము విన

విప్రులకును జ్ఞానవృద్ధి నిచ్చెడు రాజ , లకు విరాహతజయలక్ష్మి నొసఁగు

ధనదాన్యములను ప్రసదాదవృద్ధి వై , శుభలకుఁ గల్గించి శూద్రులకుఁ బాడి

పంటల సుఖముల భద్రమ్ములం గూర్చు , నర్థకాంక్షల కధికార్థ మిచ్చు;

గీ. గామికి హితమ్ములిచ్చు నిక్కరణిదేవిఁ గొలిచి స్వాయంభువమనువుగొనియె రాజ్య

మిదియ మన్వంతరాశ్రయవిధితమో పరాంబిక చరిత్ర మీఁక నేమి యడుగుదుని.

ప. సూతుం డనుటయు శౌనకాదులు మహాత్మా ! యాద్యుండగు స్వాయంభువుని చరిత

వింటిమ. క్రమమ్ముగఁ దక్కుంగల మనువుల చరిత్రంబులు వినఁ గుతూహలాదు

మానమానసులమై యుంటిమి తెలుపుచునుడు నతండు నిట్లువలకు నట్లు వారాయ

జుండు నారదుంగాంచి.

70

గీ. ప్రథమమనువగు స్వాయంభువవిభునకు సు, తులు ప్రియప్రభోత్తానపాదు లనఁగలరు

వారు టాపాలనం బనిర్వారణగతి, గా నొనర్చి యుండ నిత్యాతిగనిరి.

71

సీ. రెండన చునువు ప్రపంచబలుండు ప్రి , యప్రతిసుతుఁడు నత్యప్రతుండు

స్వాహాచిషాఖ్యుడవ్వఁడు కాళిందీత , బమ్మున నర్హసత్త్వమ్ములకుఁ ప్రి

యమ్ము పేయచ నివాసమ్ము చేసికొని జీ , ర్ణమ్ములై తనరు పర్ణములాతినుచు
దేవిరూపమ్ము పృత్తికచే నొనర్చి త , త్పూజ పేయచ భక్తితో దవమ్ము

గీ. ద్వాదశాబ్దమ్ము లొనరింప దశశతార్క , నమనిజద్యుతియయ జగజ్జననిదర్శ
నమ్మొసంగి నుతిచే బ్రసన్నయయ యాద , రమ సమన్వంతరాశ్రయ రాజ్యమిచ్చి.

క. తాంబూలం దాబరంగెన్, స్వారోచిషచునుపు తత్కృపన్ బుత్రులతో
దారుణి నేరి సుఖాతి, శ్రీరాజిలి స్వర్గమానకుఁ జేరెన్ దిదపన్. 73

గీ. మూడవ యతిని పేరుత్తముఁడు ప్రియవ్ర
తతనయుఁ దతఁడు మూఁడు వత్సరము లుపవ
సించి గంగాంతికమున జపించె నంత
దేవి ప్రత్యక్షముగ నరుదెంచుటయును. 74

క. మృతిఁదనిపి రాజ్య మువ్రతి, హతగతిఁగొని సుతుఁగని సుఖాన్వితుఁడై నం
గతధర్మప ర్తనుండయి, యతఁడు రాజర్షిసేవ్యునగు పదమందెన్. 75

సీ. తామసుండను పేరఁ దనకు ప్రియవ్రత , తనయుండు నల్గవ మను వతండు
నర్మదానది దక్షిణపుఁ దీర్పునుఁ గాదు , రాజహరిజపసరాయణుఁడయి
చైత్రమ్మునందు నాశ్వయుజమ్ము నందును , నవరాత్రిపూజ యొనర్చుచుఁ బర
మేశ్వరికిం బ్రీతి నెంతే గలుగఁ జేసి , తదతిపూర్ణ ప్రసాదమ్ము కలిమి

గీ. శత్రువిరిహితమైన రాజ్యమ్ము నొంది , యది సుఖమంది శౌర్యబలాధికునగు
పుత్రులఁ బదుండ్రఁ గని యంత మీమి విడిచి, మంజరమ్మును పొందె ననంతరమున.

గీ. ఆతని యనుజుండు రైవతుఁ డైదవమను
వతిఁడు తాళిందితటిని గామాఖ్యబీజ
మును జపించి స్వారాజ్యార్ధమునకు నదిపుఁ
డయి సుతులఁగాంచి పొందె లోకాంతరంబు. 77

క. చాక్షుఁ డాజువ మను వం, గక్షితివాధు సుతుఁ దతఁ దఖండతరతపో
ద్యక్షిఁ బులహా బ్రహ్మర్షిశా, పీక్షించి మహాత్మ్య నిన్ను నే శరణంటిన్. 78

గీ. పీఠఁ గిందుఁడను దరణీప్రభుత్వ, మధురేవి టుజలం మృనంతనంత
తియుఁ జిలంజీవితియును ముక్తియు లభింప, నెద్దియే మపదేశంపనే యనవుడు.

క. పు హుండు దేవదేవన్, గొలుపు యి తత్కృపను నీదు కోరునరెల్లన్
ఫలియించు సనుబయును నె, ట్టులు గొలువఁగ వలయు ననవుడు నతందనియెన్.

సీ. దేవి జపించుటచే నంబుజభవుండు , జగముల సృజించు జాణయ్యె
దేవి జపించుటచే నుపేంద్రుడు రక్ష , కత్వమ్మునందుఁ బ్రకాశతగనె
దేవి జపించుటచే నుమాప్రియుడు ల , యమ్ము సేయఁగ శక్తినంది మించె
దేవి జపించుటచే నెల్ల దిక్పతుల్ , రక్షింప శీఘ్రంప దక్షులైరి

గీ. దేవి జపించు వారి కెందేని హాని , పుట్టదో యట్టి వాగ్ధవమున్ జపింపు
మదియ నీకోర్కు లొనఁగూర్పు నన నతండు , తత్క్షణమ విరజానదీతిటికిఁ బోయి.

ప. పల్లవాహరుండై యొక్కమేఁడును జలాహరుండై మఱియొక వత్సరమ్మును
బవనభక్షకుండై యొక నొక యబ్దింబును నిరాహారుండై స్థాణుపుంబోలెఁ దొమ్మిది
వత్సరమ్ములును వాగ్ధవమంత్రంబు జపించుటయు నజ్జగజ్జనని యెదుటం గప్పిట్టి
'నీకోర్కె చెప్ప' మనుడు. 82

గీ. తల్లి : యెల్లర కంతరాత్మవగు నీవె, టుఁగని నాకోర్కెగలదె యెసఁ గృప : దర్శ
నం బొసఁగి యదీగితివిగాన వదియింతు, నఖిల మన్వంతరవిభుత్వ మధింపింతు.

భ. ఆనవుడు నట్టి యచ్చితి మహామహులౌ నుతు లుద్భవింతు నీ
వొనరుచరాజ్యమం దెపుడు నుండదు లోపము మోక్షమబ్బు నం
చును వరమిచ్చి యంబి వనె; శూరులఁ బుత్రులఁగాంచి సార్వభౌ
మనియతసౌఖ్యమంది మనుమాన్యుఁడనై యతఁడొందె ముక్తియున్. 84

క. వైవస్వతుఁ దేదవ వాఁ, దైవబలుఁ శ్రాద్ధదేవుఁడనఁ బరమానం
దావహుఁడన నాతండున్, దేవీకృప రాజ్యమున్ దుదినీ ముక్తిగొనెన్. 85

గీ. ఎనిమిదవవాఁడు పావర్ణి యనఁగఁ దనరు
నతఁడు జన్మాంతరమునఁ బరాంబఁగొలిది
యాపె కృపకల్మి మన్వంతరాశ్రయాది
నాథుఁడయ్యె నవంగ నన్నారదుండు. 86

ప. పావర్ణి జన్మాంతరమున నెట్లు పూజించెఁ దెలుపుమనుటయు, 87

ఉ. యావశులఁ గఱంచెడి మహాత్ముఁడుఁ జైత్రకురోద్భవుం దనం
కోదపరాక్రమక్రముఁడు గోవిందుఁడు గవియుఁ నయాత్మవి
ద్యారతురుండునైన సురథాఖ్యుఁడు మానదసుం దొండు స్వా
: రోచిపుకాలమందుఁ దనరున్ ధనధాన్యసమృద్ధిమంతుఁడై. 88

గీ. అతని నగరమ్మ నరికట్టి యరులు ధనము
పుచ్చికొని యప్పురమునుండి పోదఱుమఁగ
వాణినెక్కి యొక్కండయై బ్రాంతచిత్త
వృత్తి నాతం దరణ్యమ్ములెల్లఁ దిరిగి.

89

క. అతిశాంతం బతిరమ్యము, యతియుతమగు దీర్ఘదృష్టి యాశ్రమముం గాం
చి తదభిమతహృదయతఁ గొం, త తద నటన్ గడపి కృతవిధాను మునీంద్రున్.

ఉ. కాంచి నమస్కరించి తన కష్టములెల్ల వదించి పూర్వమం
దించుక జ్ఞానముండె నది యిప్పుడు రాజ్యమునున్ హరించి నకా
వందితుఁజేసినట్టి నరపాలరచేత హరింపఁగాఁబడెన్
గొండెను యేనియున్ మమతగ్రుంగదు పోయినరాజ్యంక్షిప్తమై.

91

గీ. ఏమి సేయుదు నాదుఃఖమెట్లుతప్పుఁ, జెప్పుమయ్య నీరయ నపేక్షించువాఁడ
ననఁగ ముని యను దేవిమాహాత్మ్య మద్భు. తకరము సకలాభీష్టప్రవమ్ము సుమ్ము.

సీ. బ్రహ్మవిష్ణుశివోద్భవయు జగన్మయయు నొ , మాయ మోహమ్ము సమస్తజంతు
పులకును గలిగించుఁ దలఁప నద్దియ నృష్టి , సేయుఁ బాలించు నశింపఁజేయు
నదె కాళరాత్రి దురత్యయ కాళి మ , హంక్షి కామద యనఁగనొప్పు
దానియంద జగమున్నవమోఁ బ్రతిష్ఠిత , మో లయమ్మునుజొందు నక్కతమున

గీ. నది పరముకన్నఁ బరమగు నట్టి దేవి
కరుణ యెవ్వనిమీఁదఁ గలుగునో య
తండు మోహమ్మువొందఁ దన్ముందు తాదృ
కుండు గానేరఁదనఁగ రాజు ముని కవియె.

93

గీ. అమ్మహాదేవి యెవ్వరో యాపెరూప, మెట్టులుండునొ పుట్టుట కేమికార
జంబు జంతుసంతతికి మోహంబు గలుగఁ, జేయఁగాఁ గారణంబేమి చెప్పుమయ్య.

గీ. అనుబయు ముని వదించు నారాయణుండు, విశ్వము హరించి యోగరాద్వృత్తిశేష
నాస్తూణసేసికొని సంద్రమందు నిమర, నొందఁ దద్గర్జుమలమున నుద్భవించి.

క. మధురై బధులను దానవు. లదికథయంకరశరీరులగును విదాతన్
వదియింకఁగదఁగ నాతం, దదిగతినిద్రు హరిఁ గాంచి యత్కార్యుండై.

96

క. నాకైతె తటికష్టముల్ గలిగినన్ దానే నివారించు ల
క్షిప్తంబుండు సుపుష్పఁ జిక్కువదె నక్షిణప్రతాపోగ్రుభి

రాకాసుర్ నిలువంగనీ రెటులహో ప్రాణఃబులిష్టాఃగునో
యాకష్టం బెటుదాటునో యనుచు నెంతేజింతమై నంతటన్.

97

క. ఏనిద్రాధిష్ఠాత్రికి, శ్రీనాయకుడు వశముపడి చెందె న్నిదురగా
దానిఁ బరాంబ శరణుఁ గొన, నొను హితాప్తియని విశ్వయముగొని పదపన్.

98

గీ. దేవి నీగతిఁ బ్రార్థించె దేవదేవి, దానశివదాయినీః జగత్కరిః పరాత్మ
శయనః సీయాజ్ఞకు వశపడియకద తమ, కృత్యముఁ దీర్చికొనియెన రెల్లవారు.

ప. మఱియుం గాళరాత్రి మోహరాత్రి ప్రముఖనానస్వరూపమ్ములనొప్పు నీకు ననుష్ఠా
రమ్ము; నీచే గృహీతుండగు బగవంతు రమేళు మేలుకొల్పుము. నన్నీదురాత్ము
లగు రక్కసులు పీడించుచున్నవారని వేడుటయు నయ్యుం బయ్యార్చియై హరిని
విడిచి రాక్షసుల మోహమయుల నొనరె; నంతి హరియును నవ్వాంబుఁ బూర్వోక్త
క్రమమ్మున వదిలియిచ్చె; నారక్కసుల మెదడు మీమియయ్యె; నియ్యది మహారాశీ
జన్మప్రకారం బింక మహాలక్ష్మ్యత్పత్తి నాకర్ణింపుము

100

క. మహిషీగర్భోద్భూతుడు, మహాబలపరాక్రముండు మదగర్వితుఁడౌ
మహిషాసురుండు దేవని, ఎహముగెలిచి లోకములకుఁ బ్రభువై యుండెన్.

101

గీ. తత్పరాజితలయి దేవతలు పురముల, విడిచి బ్రహ్మను ముందుగా నిడికొని హరి
హరులుగల లోకమున తేగి యతికరాత్రి, కలితవచనులై వారికిఁ బలికిరిట్లు.

102

సీ. ఆన్మత్ప్రభువులార! యసుశిక్షకులార! , యవగరింపుడు మహిషాసురుండు
బలపరాక్రమగర్వకలితుఁడై మమ్ము జ , యించి మా స్థానమ్ములెల్ల ననుభ
వించుచునున్నాడు వేగవాని వధింప , వలను యోజింపఁగవలయు ననుడుఁ
గోపమ్ము గలిగిన శ్రీపతి మొగమున , నుండి సహస్రసూర్యోపమాన

గీ. మైన తేజమ్ము వుద్భైఁ గ్రమానుగతిని , గోపదీపితరుద్రవాణీపతిముఖ
దేవతల దేహములనుండి తేజము బద , యించె నెల్లర కానంద మెనక మెనఁగ.

ప. అందు శంభుసంభూతమ్మగు తేజమ్మున మొగమ్మును, యావ్యతేజమ్మునఁ గేళ
మ్ములును, వైష్ణవమ్మున బాహువులును, శౌర్యమ్మున న్ననమ్ములును, మోహంద్ర
వైన్య మిద్యమ్మును, వాయుజమ్మున జంఘెరువులును, భౌర్యమ్మున వింతింబింబు
లును, బ్రాహ్మమ్మునఁ బాదమ్ములును, సౌంమ్మునఁ బాదాంగుళులును, వానస్పమ్మునఁ
గదాంగుళులును, గౌదేరమ్మున నానికయుఁ, బ్రాజాపత్యమున దంతమ్ములును,

బావరమ్మున నేత్రత్రయమ్మును, సాంధ్యమ్మున బొమ్ముడియును, వాయువ్యమ్మునఁ
గల్గమ్ములునుగా నెల్లర తేజఃపుంజమ్మున మహిషాసుర మర్దని యను నంబ
పుట్టుటయు. 104

సీ. శివుఁడు రూలమ్ము విష్ణువు చక్రమును పరుండుండు శంఖము ననలుండు శక్తి
ననిలుండు వాపసాయకముల నిండ్రుఁడై, రావతముంట వజ్రమ్ము జమ్ముఁడు
దండబద్ధముల శుద్ధమగు చర్మమును బ్రుంహ్మ కమండలువు నక్షమాల నినుఁడు
కిరణమాల సరిత్పులి గుచిరహారముం నంబరమ్ములఁ గుండలమ్ముల మణి

గీ. కటకముల నూపురమ్ములఁ గంతరూపం జమ్ము సర్వచంద్రుని యక్షనాయకుఁడు ను
రారిల శేషుఁడు ఫణిహరిమును ద్వంద్వయుంగరము హిమపంతుఁడు సింగమునిడి.

క. పార్వెల్లరు నటబంటుగల, పార్వెల్లరు సుతులొనర్పఁ బరమేశ్వరి దు
ర్వారబలుఁడు మహిషుని సం, హారం బొనరింపఁగా మహాద్వని చేసెన్. 106

గీ. అంతమాత్రని భయమంటి యుద్ధమజుఁడు, వైదికులఁ దీసికొని యాకాశమ్ము నత్త
శక్తియులఁ గన్నుచును జగజ్జనతోడ, నెదిరికొని యుద్ధమునొనర్పఁ గడియునంత.

వ. దేవి రోషబూషితాక్షియై చిహ్నరదుర్ధరదుర్ముఖబాష్కలవిడాలపదనప్రభృతియోధాగ్ర
గణ్యుల స్కృందంబుటయు. 108

క. మహిషుంటి నిసలి మాయగా, బహురూపమ్ములనుఁ దాల్చుఁ బరమేశ్వరి దా
ని హరింపఁదేనుఁ దుదకున్, మహిషాకారమ్ము గొనియు మార్కొనునంతన్. 109

గీ. పాశముచఁగట్టి తలఁగొట్టి భగ్గువలుచె
మఱియుఁ దత్త్వనిరుల రూపుమాపె దేవి
తిలు ప్రమోదమ్ము నంది రిత్తలమి లక్ష్మి
మహిషమర్దనియై పుట్టె మనుజునాథ. 110

చ. ఇంక సరస్వతి యావిర్భవించిన తెలుం గెఱింగించెద నారింపుము. 111

చ. సురల మదంబుపెంపుమెయి శుంభనిశుంభులు వీడవెట్టి న
త్వరిగతి వారలెల్ల హిమవన్నగమేగి పరాంబఁగూర్చి "హం
కరిః నిజవర్తహృదయః" గర్వితరాక్షసనాశకారిణీః
హరిహరిపర్వతాదిబహిష్కృతాః యంచ సుతించి యంతటగా. 112

గీ. తల్లిః శుంభనిశుంభాదిల సహింప, లేని నిను శరణుంటి మేలెలనేని
మమ్ము రక్షింపు మన జగన్మాత కతము, దెలుపుఁడనునంతఁ గోశమ్మువలనఁబట్టి.
౧౩

- క. కౌశికియను నొకకత్తి సు, భాళనులార! వరమిడుదు నడుగుండనన్ దే
వీ! కుంభవికుంభాసుర, నాళనమొనరింపఁ బ్రార్థన మొనర్తుమనన్. 114
- క. రాకాసులఁ బోకొరెప్పద, శోకము మీకేల యొక సుఖముండుఁ దటం
చాతె యదృశ్యయగుటయు, న్నాకొకను లేగిరి మంసగగుహ కంతన్. 115
- ఉ. సుందరమైన రూపు పడుచుండనముం గలదై వికుంభు కుం
భుం దగఁగొల్పు చండునకు ముందునకున్ బరశక్తి కన్పదం
గం దమరాజు కుంభు సముఖమ్మునకున్ జని వాండ్రు పెప్పి రా
క్రందితశత్రులోక యొక కామినిఁ గంటిమి లోకమోహినిన్. 116
- క. మనుజాంగనలున్ మన యం, గనలున్ గంధర్వరాజకాంతలు త్రిదళాం
గనలున్ నాగాంగనలున్, గనఁదగ రా పువ్వుఁబోడిఁ గను కన్నులతోన్. 117
- గీ. దాని యొయ్యార మదియు నింతయని చెప్పఁ
దరమె! తద్యోగమున కర్హతగలవాఁడ
వీవె కావున దాని నెల్లెవి రా నొ
నర్పికొని మేటి సుఖము లందంగఁ దగదె. 118
- క. అనుటయు విని కుంభుఁడు దూ, తను సుగ్రీవుఁడనువానిఁ దల్లదామునఁ బం
ప నతం దంబిక సముఖ, మ్మునకుం జని కుంభు మహిమముఁ దెలిపి చిదపన్. 119
- గీ. అతఁడు నీకుఁ జెప్పుచునిన యట్టిది విను, మనురసురనరరత్నము లనుభవించు
వాఁడ నీవు రత్నమహాఁడ ద్వత్పూజాను, భూతి నాయది రతులఁ దన్ముము మృగాక్షి. 120
- చ. అనవుడు కుంభుఁడాడు విధమంతయుఁ దెల్పితి వల్లెకాని యే
నొనరిచికొంటిఁ జిన్నపుడ యొక్కప్రతిజ్ఞ “యెవండు యుద్ధపం
దు నను జయించు వాని కగుడున్ సతి” నం చది తప్పరాదు గా
న నటులొనర్చుఁ జెప్పుము మనమ్మగునే? మఱి వాని కిద్దియున్. 121
- గీ. ప్రతినవట్టుట నిట్లంటి బలియఁడతఁడు
ప్రతిన నెఱవేర్చి ననుఁ జెట్టఁ బట్టఁ గలఁడు
చను మనుడు దూత దేవి వచనము కుంభు
నకుఁ దెలుప రోషరూపితాననుఁ దతండు. 122
- వ. ధూమ్రాక్షునకుఁ దన కెదురాడిన దానిఁ గొప్పం బట్టి యెదుటికిం దెచ్చుట నాజ్ఞ
యిచ్చుటయు నవ్వాఁ డఱువదివేరి రక్కసుల వెంటఁజెట్టికొని యందిక సమక్ష
మునకరిగి యుచ్చైస్వంమున. 123

- క. నీయంత నీవ కుంభ న. మేయ బలుం బొంది సుఖనమ్మద్దిఁగొనుము లే
దా యేఁ గవమ్మగొని కొని. పోయెదఁ దత్సన్నిధానమునకు వనవుడున్. 124
- గీ. నిక్క మీ వట్టివాఁడ వనియుఁ బరాంబ, నీ ప్రభువు నీవు చేయువనిఁ దెలుపుమని
హంకృతి న వానిఁ జంపుటయుఁ దదితరులఁ, వాహనము గానిపెట్టి నవ్వారలెల్ల.
- సీ. అర్చుచు సలుదెవలందు నిండఁగ కుంభుఁ , తావ్రవృత్తి నెఱింగి యాత్మరోష
కుటిరితఁబ్రకుటియై పటుతరుఁ జండు ముం , దుని ర క్తబీజునిఁ బనుపఁ గ్రమము
గా మూగురును నేగి యాచుహేళ్వరి గ్రహిం , పఁగడంగి నేలపెఁబడఁగ నంత
కుంభనికుంభు లాజ్ఞాంతకృపాక్రమ , మ్మున మిక్కుటపు యుద్ధము నొనరించి
- గీ. అంబరు పశమ్ము పడి మరణంబుచెంద , విబుధులెల్లరు నానందవివశులై ను
తించి రియ్యడియ నరస్యతీవరితము , శక్తియ న్మణించుఁ బాలించు సంహరించు.
- ప. కావున చుహూనాయయ మోహనివారిణీయనగు నయ్యంబ నారాధించితినయేని
మోహమ్ము విన్నంటదు రాజ్యంబు వొందెదవని పుంహండు దెల్పుటయు నప్పార్తి
పండు విస్మయహేతుండై తనర క్తము బలియిచ్చుచు మృత్యుయంబగు దేవీమూర్తివి
యథోచితమ్ముగఁ బూజించుటయు నయ్యంబ ప్రశ్నకేంద్రై. 127
- క. పర మడుగుచునుదు మోహము, హరియించఁగ మరలరాజ్యమందఁగ విడు మీ
శ్వరిఁ యన సల్లగు నిఁకనొన్, వరమిచ్చెద దాన దీనిపైపుట్టువునన్. 128
- గీ. ప్రభుఁడవగుచువు చున్వంతరమున కఖిల, సంపదలు గల్గవని జగజ్జనని చనియె
నతఁడు చున్వంతరప్రభువయ్యె నీచ, రితముఁ జదివిన వినిన నీప్పితములబ్బు. 129
- క. వినుమిఁక మిగిలిన చునువుల, జననముల స్మరించుమాత్ర జగదీశ్వరిపై
జనియించుఁ బత్తి చిత్త, మ్మునఁ దనకేఱుఁగంగరాని ముదము జనించున్. 130
- ప. నైవస్యకునకుఁ గరూష వృషద్ర నాభాగ దిష్ట శర్యాతి త్రిశంకులను నార్చుదు
తనయు లాద్యవించి రవ్వారు. 131
- సీ. కాళింది తటికేగి కలితమృత్యుయమూర్తి , భ్రామర్యభిదదేవి బహువిధోప
దారమ్ములిడుచు వేర్వేఱుఁ గొల్పుదుఁ బర్ణ , పవనభక్షకులు శ్వాసవిరహాకులు
మదకద్రూమాంకుశ్యకోదర హోషణు , లై యుపాసనబల్లి నాత్మయంద
జగముగాంచుచు నెక్కుడగు తపమ్ముఁ బదిరెం,దెండ్లు పేయఁగ దేవియెడుటఁగాన
- గీ. పచ్చుట యు పాగ్మవస్థితః పాగ్మవోత్తః
యాశః క్షేంకారవిగ్రహః పృథయదుఃఖ

- హరిణి : కృపార్థదృష్టిప్రసారిణి : యవ
రోక్షకారిణి : యనుచు నార్చును నుతింప. 132
- క. భూపతిసుతులార : తపో, దీపితులార : మదికోర్కి దెల్పుఁడనుడు ను
ర్వీపాలకత్వముఁ దను, జోపేతశ్రీయు మాకు నొసఁగుము తల్లీ : 133
- వ. అనుచయు, 134
- క. మీ కోర్కి దీరు నింతియ, కాక క్రమమ్ముగ మనువులు కాఁగల రధిక
శ్రీకీర్తిసంతతులనున్, గైకొనియెద రని పరాంబి కను మొఱుగె వెనకా. 135
- వ. అట్లయ్యార్యులు నప్పుట్టువున రాజ్యసంతత్యాది వైభవమ్ము లనుభవించి పైపుట్టు
వునఁ గ్రమమ్ముగఁ గరూఘండు తొమ్మిదవ మనువగు దక్షసావర్ణియు, నాభాగుండు
పదునొకండవ మనువగు సూర్యసావర్ణియు, దిష్టుండు పదిరెండవ మనువగు చంద్ర
సావర్ణియు, శర్యాతి పదమూఁడవ మనువగు రుద్రసావర్ణియు, ద్రిశంరుపు పదు
నాల్గవ మనువగు విష్ణుసావర్ణియునై భ్రామరి యనుగ్రహమ్మున నెల్లభౌగమ్ముల
నంది లోకవండ్యులై రనుచయు నారదుండు. 136
- క. దేవీకథామృతమ్ముం, ద్రావఁగఁ ద్రావఁగఁ దలంతు భ్రామరి యను న
ద్వేవి యెటు పుట్టె రూపం, బే విరమున మండుఁ దెలుపు మిక్కత యనుడుకా. 137
- వ. నారాయణుండును. 138
- గీ. తల్లులకుఁ బ్రీతి యేరితఁ బిల్లలవయి, మండు జగదంబకును నట్లయుండు జగము
నందు నిర్వాజమగు పేర్మి యతివిచిత్ర, మంబి చారిత్ర మెఱుగ శక్యంబుగాదు.
- సీ. అరుణుం డనఁగ నొక్క యమరారి యమరుల, గెలువ నలువఁగూర్చి పరిమలదరిఁ
బండుటాకులు దివి పదివేల వత్సర , మ్ములు, జలశీతరమ్ములుగొని పది
వేల వర్షమ్ములు, పిదప మారుతభుక్తిఁ , బదివేల యేఁడులు శ్వాసబంధ
వమ్ము గాయత్రీ జపమ్ము సేయుదుఁ దామ , సమ్మ గ్రమ్ముకొనఁ దపమ్మొనర్చు
- గీ. నంత వాని శరీరమ్ము నందు నుండి , పుట్టి యగ్గి జగమ్మెల్ల ముట్ట భువము
నంది యెల్లరు విధి శరణొంది తెలుప , నకఁడు గాయత్రితో నేగి నంచనెక్కి.
- గీ. ఏగి ప్రాణావళిష్టు నాదీగరిష్టు, నక్షిపీలనపూర్వకధ్యాననిష్టు
నగ్ని కేజోనిశిష్టు గాత్రావకృష్టు, నతికృతతపస్సముకృష్టు వరుణుఁ గాంచి. 141
- క. వినినంతి సంకపింపఁగ, ననియె “వరమ్ముడుగు” మని సుధాధికనుదురం
బనఁదగు న పృథకున్ విని, శనున్ విప్పి విరిఁ గాంచి కడు వివయమునకా.

గీ. నతి మతి నొనర్చి “మృత్యువు నాకు లేక

పోవు నటు సేయు” మన మృత్యువు హరిహరుల

లేచి దప్ప దొరుల మాటయేల : యే నొ

సంగఁ దగునది యడుగు మనంగ నతఁడు.

143

చ. యుద్ధముననొందె సన్యనిమిత్త మ్ములనొందె నాకు మృత్యువులేమిఁ గటాక్షింపును.

మఱియు దేవరం బయించు నంతటి బలమ్ము నా కలవడవలయు నావుడు నతం

దట్లు హత యని చనుటయు నతంచును.

144

సి. చుట్టలఁ బిలిపింపఁ దమకు నాలచి బ్రతుం , పుగఁ జేసికొని వాండ్రు నగవిరోధి

కడను యుద్ధ మొనర్చుగా చూత సంప నా , తఁడు భీతుఁడై భాత కడఁకుఁజనుట

సఱుడు శ్రీపతిఁ బురోగతుఁ జేసికొని భూతిఁగనుఁగొని యెల్లఁదఁ గలిసియరుణుఁ

బంపఁగ యొచింపఁ నిడుచుమునన వాడు , సర్వాధికారముల్ సంగ్రహించి

గీ. తాన నానాస్వరూపముల్ దాల్చి యేఁబుండ సూర్యేందుయమవహ్నా లొక్కపెట్టి

పచ్చి తపహుటఁ బచ్చ సప్తఙ్గునందుఁగొప్ప యాలోచనఁబు సేయఁ గుండునంత.

కి. లంబం గొలుపుఁడు మీరా, ర్యంబుం బోసరించు నాపె యరుణుఁడు గాయ

శ్రంబెవఁబుట్టి పిడిచిన ప్పు, తిం బొందున్ దజ్జవంబ దృఢబలుఁ జేసెన్.

146

చ. అనుచు నలిరేరిటి పలుకుటయు నిండ్రుండు బృహస్పతింబిదిచి యే మెల్లర మంబ

నాగానించెద నూపె నీరుసాహాయ్యంబాచరించు నీ పరిగి యరుణుఁడు గాయత్రి

నిడుచు సర్వోన్నత మని యెల్లలం గలిసి పంమేశ్వరిం గొలువ నరుగుడు బృహ

స్పతియు,

147

గీ. అఁడు నిర్బిది కరుగ “నమరగుటా : య, రాతివైతి యుష్మత్పక్షపాతి విపుడు

గానుగిడు; యుద్ధు గానేమి కారిం“జ్య, నంగ మనకు సంబంధ మున్నయది కాదె.

కి. పుడిస నేను గొలచెద, మాదేవి స్త్రీవు గొలుచుటది లేదె యనం

గా; దానిఁ గొలువనని మా, నాదానమ్మునఁ ద్యజించె న మ్మంత్రంబున్.

148

కి. గానుశ్రీసరినాదర, మై యొప్పెడు మంత్ర మెప్పు తతఁడు విడిచెనో

పోయెల దీక్ష మ్మస్పద, గాయత్రిదికార తేజ కాయఁజగునే.

150

కి. అంగ నిట్లుగా బృహస్పతి, కృతకృత్యుల దగుచు వచ్చి యిండ్రున కానం

గతి పొంగు నని బుటకా, వ్యితులై సుతియించి రంబ నెల్లఁదఁ బిడవన్.

151

చ మోము బహుకాలమ్ము మాయాపీఠ జపం బొసర్చునంత.

152

సీ. చిత్రవత్ప్రద్యయించితయుఁ జిత్రానులే , పనపుష్పమాలికాపరినితయు
 హ్రీంకారకుల్యజ్ఞాంకితత్రమంసం , వృతయుఁ గోటితపనద్యుతిసహితయు
 నతిసుందరాతిశాంతాకారకలితయుఁ , గరుజార్ద్రదృక్పసంగతయైనై వ
 రాంబ గన్నద సంత్రమంబున నెల్లరు , “సృష్టిస్థితిలయకారిణి : మహాగ్రః
 గీ. యుగ్రతారః యనుగ్రహోదగ్రః సర్వః జననిః సర్వజ్ఞః సర్వాత్మికః నిగమప్ర
 శంసితః దురాత్మసత్త్వనాశకరిః ‘నేతి , నేతి’ వాక్యబోధ్యః” యని యెంతే నుశించి.
 వ. మఱియుఁ దదవతారిభేదములఁ దత్తద్రాక్షసచ్చేదములఁ బ్రకరించి, “యావ
 గాయత్ర్యాదిరూపములఁ దాల్తు, నీరూపము యెల్లరూపముల నెసంగు, విశ్వ
 తైజసప్రాజ్ఞవిరాట్పూత్రాత్మిక వీవ” యని యెల్ల భాగముల సమస్కరించి “యో
 తల్లి : మమ్ము రక్షింపు” మనుటయు, 154

గీ. “చేయఁదగు కార్య మెయ్యది చెప్పఁ” దన న
 రుణుఁడు శ్రుతిదేవప్రవిరోధియై క
 డుంగడుకా గీడుసేయుఁ జంపంగవలయు
 ననుడుఁ బట్టించెఁ దుమ్మెదల నధికముగ. 155

క. తనమట్టుఁ దనరు తుమ్మెద, లనువానికా బంప నద్రులఁ ద్రుమంబుల నిం
 గిని మిడుతలదండు విద, మ్మున నవిగ్రమ్మఁగఁ దమంబు మోడమెకా బుడమిన్.
 ఆ.వె. తేనెఁ దీయువానిఁ దేనెటీగలు కుట్టు, నట్ల కోపమున సుదూర్భ్యురోపి
 దారజమ్ము తుమ్మెద లొనర్ప వారిండు, కొనఁగఁ జాలరైరి దనుజులెల్ల. 157

గీ. అత్తములఁ బట్టుచేవి, యాహవము సేయు
 చేవి, యొకని దుస్థితి నొకఁ డెఱుంగుచేవి
 గలుగకయె యెవ్వఁడెచ్చోటఁ గలఁదో యాతఁ
 దచ్చటన చచ్చె; నంతఁ గార్యమ్ముతీర. 158

క. తుమ్మెద లంబికసామీ, ప్యమ్మున కరుగంగ విస్తయమ్ముందిరిలో
 కమ్మునఁ గల వారెల్లరు, “నిమ్మాయ యదీయ” యంచు నెంచు మనములకా. 159

గీ. అంత బ్రహ్మాదిదేవతల్ హర్షమొంది, యంబ కఖిలోపదాంఘ్రి లాచరించి
 కాన్కరిదీ జయశబ్దసంకలితులై ను, మములు గురిసిరి మఱియు స్వర్గమున నపుడ.

వ. దుంధిభిద్వానిమ్ముందికొనియె; నచ్చర లిచ్చనచ్చిన కొలందిని నృత్యమ్మునిర్పిరి.
 గిరింపాదులు గ నంబులఁ బ్రకరించిరి. మృదంగాదివిరాఘంబు భూనభోంతిరాశ
 మ్మునఁ గరాశమ్ముగ నావరించె నంత. 161

- క. శరములఁ గరము లలర “జయ, పరమేశ్వరి” యనుచు నెల్లవారు నుతింపన్
 వరము లొనఁగి “త్వద్భక్తిన్, గరమి” మృనుడు నిడి యంచి కనుమొలుఁగె వెనన్.
- గీ. పాపరాసహరము చునుభ్రామరీ చ, రిత్ర మియ్యది చదివినఁ బ్రీతి వినిన
 సఖిమతార్థసిద్ధియగు తవాప్తి భీతి. నొందుగతి తప్పు నంచి సాయుజ్య మొదపు 163

స్కంధాంతపద్యములు.

- క. విద్యావైశద్యాప్రతి, పాద్యావేద్యాతిశాంతభావవిభావా
 భిద్యోతితచరితాప్రతి, వాద్యాద్భితికీర్తిసాంద్రః బ్రహ్మనుదీంద్రః : 164
- క. భాష్యాంతపాతకత్వా, దూష్యరవిత్వప్రశస్తదుస్సాధలన
 చ్చిష్యప్రశిష్యకలితమ, నీష్యన్వేష్యాత్మకత్తీ : నిరుపహతోత్తీ : 165
- పంచదామరము, నిరంతరాన్నదానమానిత : జ్ఞాదన్వితప్రజా
 పరంసరాకృతస్తుతిప్రసిద్ధ : శుద్ధబుద్ధి బ
 ధ్వరమ్యసౌమ్యసౌమ్యవర్తనా : ధనాద్యనాదరా :
 దరాధరాలయీకృతార్థతత్త్వవిత్త్వ : సత్త్వగా : 166

గద్య.

ఇది శ్రీ చర్లబ్రహ్మాంతర్యామిణిప్రశిష్య తిరుపతివేంకటేశ్వరకవిశిష్య
 వేంకటేశ్వరవిష్ణునితృప్య శ్రీ వేంకటాచార్యపుత్ర సుబ్బమాంబా
 గల్పకుత్తియుర్రాయమాస సుకవి విధేయ వెంకన నామ
 ధేయ ప్రణీతంబైన శ్రీ దేవీభాగవతంబను మహా
 పురాణమునందు దశమస్కంధము.
 శ్రీమత్పురదేవతార్పణమస్తు.
 సమస్తవస్థంగళావిజయంతు.

శ్రీమత్పరదేవతామైనమః

శ్రీ

దేవీభాగవతము

ఏకాదశస్కంధము

అతివిమలచరితః । విత్య, సుతవిద్యాన్నప్రదానః । సుగుణమణీసం

తతిభాస్వదన్నపూర్ణాః పతివ్రతానాథః । బ్రహ్మపండితవేదాః ।

1

వ. ఆవధరింపుము నారదుండు నారాయణుం గాంచి,

2

గీ. దేవకార్యార్థ మమృహదేవి వాడము, టాదిగాఁగల యఖిలమ్ము నానతిచ్చి

తనఁను; యెద్దానికతన నయ్యంబ ప్రితి, చెందు నట్టి యాచారమ్ము చెప్పును నాకు. 3

క. ఆనవుడు నారాయణుఁ డి, ట్లను నోమునివర్యః; యేసదాచారము చే

యు నరుల కంభాకృప గ, ల్లనొ దాని వచింతు వినుము గుణరత్ననిధిః ।

4

గీ. ఉదయమున లేచినదిమొదల అత్తమద్వి, జులు సదాచారమునఁ బుచ్చపరియుఁ బ్రొద్దు
ధర్మ మొక్కఁడు దక్క నాత్మకు సహాయ, మాచరింపఁగలేదు చారాదికంబు. 5

5

క. కావున ధర్మవిధానం, జేవిదిఁ జేయంగవలయు నెల్లరుఁ; దమముం

బోవిడువ నింతకన్నను, జేవగల విశేష మొందు చిక్కదు జగతిన్.

6

గీ. ధర్మములకెల్ల మత్తమధర్మ మెందు

నరయ నాచార మదియుఁ జెన్నారు రెండు

దెలుఁగులుగ శ్రుతివాక్యః ధితము స్మృతి

విహితమునునయి ద్విజా లందు వెలయవలయు.

7

గీ. ఆయువును సంతతియు శుభ మన్న మఘవి

ముక్తియును గల్గ నాచారసక్తులకు వి

హంబు పరమును మేలగు నజ్ఞులకును

ముక్తి నొడగూర్పు విది నిక్కముగ మునింద్ర.

8

క. ఆచారమ్మున శ్రైష్ఠ్యం, బాచారమ్మునన గర్మ మలవడు మఱి త

త్రాచర్యమ్మున జ్ఞాన, శ్రీ చెలఁగున్ దాన ముక్తి చెందు నరుఁ డొగిన్.

9

క. ఆచారము పరమ తపం, బాచారము జ్ఞానదాయ యది లేని ద్విజా

దీపతురులు కూద్రువిఁగాఁ, జూచుచు బహివెట్టవలయు సుగుణాభరణాః.

10

వ. అదియును శాస్త్రీయలోకికభేదమున రెండు దెలుగు బభయమును కుభార్థుల కావ
శ్యకంబి దేశాదిధర్మములును నిట్లకానెఱుంగునది. 11

క. ఎవఁడు దురాచారిఁడు వాఁ, దు నెడయు నింపన్ నదా గడుఁ దుఃఖంబుఁ
దెపుయన్ వానిన్ వదలక, పవని నిశియనక పట్టిపాలార్పు మునీ. 12

గీ. ధర్మపర్వితమైన యర్థమును కామ, మును విసర్జింపవలె సుఖమునకుఁ గాక
యాన్యవిద్యేష మొనరించునట్టి ధర్మ, మునకు నొడఁబడవలదన మునియుఁ బలుకు.

క. విపరింప నశక్యఁబు బి, హువిహము శాస్త్రంబు దాని యుక్తు లెఱుంగం
గ పశమె దేనికన ద, ద్దువు నిర్ణయ మెఱుకవడు నరులకు మహాత్మా. 14

వ. నావుడు నారాయణుం డిట్లను, 15

చ. వినుము పురాణముల్ హృదయవీధి క్రుతిస్మృతులట్టి లేతదీ
యనియతి ధర్మ మీత్రితయమంచు విరోధము గల్గెనేనిఁ గై
కొనవలయున్ క్రుతిఁ మఱియుఁ గొందొకచోట క్రుతిస్మృతుల్విరో
ధింపంగునేని రెంటును క్రుతిఁ గొనఁగాఁదగుఁ బూర్వరీతిగన్. 16

గీ. క్రుతి ద్వితీయోధకత్వ మెచ్చొటను జెండు
సుఖియము ప్రమాణమని యట నొప్పవలయు
స్మృతియు నిట్ల మృతేని నయ్యెడఁ బృథగ్వి
షయిత గల్పించు బది దర్శనస్మృతింబు. 17

గీ. పటి పురాణతంత్రోక్తధర్మములు క్రుతివి, రుద్ధములు గాకయుండిన రూఢిగను గ్ర
హింపఁదగు వేదము ననుసరింపదేని, యదియు ధర్మంబైఁ తత్తర్త యనముఁదగునె.

క. స్మృతియుఁ బురాణము తంత్రం, వికరములగు శాస్త్రములు మఱెయ్యవియేనిఁ
మఱియు లగునె ప్రత్యక్ష, క్రుతిరుద్ధము లయ్యెనేని కుద్ధమనస్కా. 18

గీ. ఎన్ని తెలుగుల వేదంబి యెయ్యెడఁ బ్ర
మాణ మది రెప్పు బహుధర్మమార్గములఁ ద
దిత్తవిధివిహీనం కొలయుచుండు
జముని లోకమునందుఁ గుండమల గములు. 20

చ. పలునవనమ్ము లేరి క్రుతిపద్ధతికా నెరిగాని ధర్మముల్
సంఘటిముల్ స్మృతి ప్రవృత్తిశాస్త్రము లాగమమూలకమ్ములై

చెలఁగనిదోఁ బ్రమాణగతి చెందవు; దుర్వచనోక్తరర్క

ర్తలు నరకమ్మునం బడి కరమ్ము భరమ్ముగ నుండు రండులఁ. 21

గీ. అనఘ ! వైభావనమతానుయాయు లగుచు, ద ప్రముద్రాంకనమ్ములఁ బాలు జడులు
లింగదారులు దుర్గతికిం గడంగు, వారు వీ రుభయులు వేదబాహ్యు లగుట. 22

క. ప్రతిదివమును బ్రతిపవమును, గృతమగునొకొ యంచుకేని గిన్నిస మనుమా
మతి జంకుచు ధర్మమును ను, కృతు లొనరింపుదురు పుణ్యకీర్తులు వడయఁ. 23

వ. రాత్రి యామంబు కడచినమీఁద యథోచితమ్ముగఁ బ్రాణాయామం బొనరించి యద్దే
విని యథోక్తమ్ముగ ధ్యానించి పవడి గురువుంగూర్చి. 24

క. గురువే బ్రహ్మయు విష్ణువు. గురువే దైవమగు శివుఁడు గురువే పరుండన్
బరమామ్నాయము బొప్పన, గురువునకే బక్తి మొక్కు గొల్పెద నెడఁదన్. 25

క. అని చెప్పి మఱియు నారా, యఱుఁ దీల్గిను వేదములు తదంగము లాచా
రనియతికూఱ్యఁ బవిత్రం, బొనరుప పీఠాట నిర్కముగఁ దెలియనగుఁ. 26

క. తనచదివిన వేదమ్ములు, తనకున్ మరణంబు దొడరుకంటె తెక్కలు వ
చ్చిన గూడు విడుచు పక్షిల, యనువునఁ దమ్ముఁ ద్యజించుఁని యెఱుఁగుమునీ.

వ. అని వెండియు, 28

తే. గీ. అనఘ ! బ్రాహ్మముహూర్తమ్మునందు లేచి

నకలమును విధియతముగ నుపవసయు

నాచరించుట యొప్పు వేదాభ్యసనము

రాత్రి నల్లవజ్రామున రిమణమెఱయ. 29

తే. గీ. పిదప నిష్ఠదేవస్తతి మదినొనర్చ

వలయు ; మఱి యోగియేని యయ్యలఘుఁ దాత్మఁ

బూర్వమార్గానుగతిఁ బరపుదును ధ్యాన

మాచరించుట యొప్పుగు ననఘచరిత. 30

క. తగ బ్రహ్మధ్యానం బీ, వగ నానమయమ్మునం దెనఁడు నల్పు నకం

డగు జీవన్ముక్తుఁడు నుక, రగతిఁ బ్రాప్త్య మపుడు రంజితుకతనన్. 31

వ. ప్రాతఃకాలమ్మున లేచి యథోచితమ్ముగఁ గృత్యమ్ములు దీర్చికొనదగు. 32

క. తల కొక వస్త్రము చుట్టి కు, తలమునఁ దృణమునిడి వా కొడవనీక నుచి

శృంవిశ్వాసుండై తా, నొలయఁగవలె నుమియుటుడిగి యొగి నవ్వేకన్. 33

సీ. జలమునఁ జిత మల శాద్వలమునఁ బుట్టఁ , బాడుదేవళమునఁ బథమునందు
జంతుగర్తములందుఁ జనమ విణ్మాత్రవి , సర్వసం బోగి రెండు సంజలందు
జనదంతకుద్దిబోజనపితృదైవరా , ర్యము విణ్మాత్రనిర్గమనిధివన
కృతుల యాగమ్యున వితరిణబ్రహ్మను , జ్ఞమ్యుల దేశికినన్నిధాన

తే. గీ. మందు మౌనమ్ము వహించు బలిమకంబు

మతీయు దేవిమృతుల సమగ్రవినయ

కలన నచ్చోటు విడుచు నల్లలవరించి

శౌచమొనరించు బది వేదసమ్మతంబు.

34

క. అనలానికారుణద్విజ, పనము నాలఁ గనుఁగొంచు వలవదు విణ్మా

శ్రవిపాతన మొనరించుట, మనసుగు శ్రేయమ్ము గోరు కర్మతమణికిఁ.

35

తే. గీ. పన బదజ్ఞాభతయు రాత్రిభాగమందు, దక్షిణాభిముఖత్వంబు దవులుటొప్పు

సర్వ లోష్ఠకృతాదులు వైది కప్ప, వలయు విణ్మాత్రములు బయల్పడకయుండ. 36

చ. పనబడి కేల లింగమును బట్టి జలమ్ములు గల్గె నయ్యెడఁ

గదిసి జలంబు పాత్రమునఁ గైకొని కొండొక నేల యేగి తె

ల్పొదిపెడి బాలమ్మత్రికను నొయ్యన శుద్ధియొనర్చు టొప్పు న

య్యెడ సమహరికున్నఁ గొననొ నెదియేని ద్విజుండు మృత్రికఁ.

37

ప. మతీయుఁ దదితరులు గ్రహమ్ముగ రక్తపీతకృష్ణమృత్రికలు గ్రహింపవగు, దేవ
గృహపర్వీకాదులందు మృత్రిక గ్రహింపు టొప్పు; దన్యశౌచశిష్టమ్మును సగ్రా
హ్యంబు. మూత్రమ్మున కిన్న శౌచమ్మున ద్విగుణమ్మును సంతకన్న మైథునమ్మునఁ
ద్రీగుణమ్మును మృత్రిక వంయు. ఇదియంతయు గృహస్థున; కింతకు ద్విగుణంబు
బ్రహ్మరారికిని సంతకు ద్విగుణంబు వానప్రస్థునకుఁ జతుర్థంబు యతికి పని
యెఱుంగునది. శౌచకర్మమ్మున నొక్కొకసారి కొక్కొక యుపనికకాయయంత
మృత్రిక గ్రహించుట విధివిహితం; బీసుది యెల్ల దివాశౌచమ్మునకు, రాత్రియేని
యేతిద్దమ్మును, నాకురునకు, దదర్థమ్మును, చార్దస్థునకు దాన సగమ్మును జాలెడి.

క. శ్రీలంకను శూద్రజనులకు, బాలుఁకు నశకులకు బరమావధి నే

లిలనగు మష్టగంధం, బోలిన లేకుంట యుంకి యొనరువలయుఁ.

38

క. గంధలేపక్షయావధింబు శౌచ, మఖిలవృష్టమ్ములకు నొప్పు ననియె మనువు

మతీయు దక్షిణకరిము వామకరమున వి, శుద్ధముగఁ జేయవలయు నోసుగుణరాశి.

తే. గీ. నాభి కూర్మ్యప్రదేశమ్మునఁ గుడిచేయి. క్రిందు దేశమ్మున తెడమకేలు శౌచ
కర్మమున సమ్మతమ్ములు కర్మకు లిటు, దక్క వేటొక్కగతి సల్పఁదగదు మౌని.

క. విను విణ్మాత్రోత్సర్జన, మున జలపాత్రమ్ము విప్రముఖులు గొనఁగాఁ
జన దక్షానమ్మునఁ గొను, జనులకుఁ బాచితము సర్వసమ్మత మనఘా. 42

క. అలసత్వాజ్ఞానమ్ముం. వలసకా శౌచంబు మానువాఁడు త్రిరాత్రం
బులు నీరాహుండై, నలుపవలెన్ జపము పిదప సంకుద్దికైనై. 43

తే. గీ. దేశకాలోపపత్తి శక్తిప్రసక్తి
వసుసరించి శౌచం బిటు లాచరింప
వలయు విటౌచమున నొకపదియురెండు
సార్లు గంఢూషము లొనర్చఁ జను మునీంద్ర. 44

క. నాలుగు గంఢూషమ్ములు, పోలుకా మూత్రంపుశౌచమునఁ దన్నీరం
బోలి నధోముఖుడై తా, వాలాయము విడువవలయు వాచంపుడెసన్. 45

క. పదపది కృతావమసుడై, రదనమ్ములు దోమవలయు రహిఁగంటకసం
పదయుకా కీరస్తుతియుకా, బొదలెడికాష్టమున నేమనమున మునిదంద్రా. 46

క. పదపది నద్వాదికమున, సదమంతాసిద్ధిపొంతు నలుపఁగవలెఁగో
విదులొవారలు స్నాన, మ్మిది ప్రాతఃకాలమంద యేర్పడియె మునీ. 47

క. మలినమ్ముగు దేహమునకుఁ, గలవు నవద్వారములు నిరాచుప్రావం
బొలయించు నీని శుద్ధికి, వలయు నుషస్సాన మెట్టివారికి నేనిన్. 48

తే. గీ. తెగు నగమ్యాగమనదుష్ప్రతిగ్రహభవ, దోషములు చాటునందగు దొనఁగు లెవ్వ
యేనిఁ బ్రాతఃకృతస్నానలై న వారి, కన్య లెయ్యది చేసిన నగు విభలము. 49

తే. గీ. ఏడు దినము లుషస్సాన మెనయఁదేని
మాఁడు దినములు సంజకు మొనయఁదేని
బదియురెండు దినము లగ్నిఁ బడయఁదేని
నగ్రజాఁడు శూద్రభావమ్ము నధిగమించు. 50

క. విను స్నానము సంధ్యావం, దనమును బొనరించు నరుఁడు దర్పయుతుండై
చను నొలయఁగఁ దద్విరహం, బున నొనరికెనేని నదియుఁ బొలివోవు మునీ. 51

తే. గీ. స్నానకర్మం బనూనమై చనెడి హోమ
కాం మర్త్యులమై యొప్పుఁ గావఁ బొద్దు

ఓను యథోక్తమ్ముగను స్నానమును మొదలిడ

కప్పటికిఁ దగుగతి నల్పు బధిమతంబు.

52

తే. గీ. వ్యాహృతిత్రయసంయుతమై ప్రణవన

హితమగుచు నొప్పు గాయత్రి నెనసి ప్రాణ

వాయుసంయుమనం బొనర్చవలె మూఁడు

మార్లు ; గాయత్రి తెనయగు మంత్రమున్నె !

53

క. స్తుతిసేయు భక్తునకుఁ బర, గతిదాయకమగుచు నర్చకాలమ్మును ర

క్ష తగన్ నల్పుట దీనికి, సకమగు గాయత్రి యనెడి నదభిఖ్య మునీ.

54

తే. గీ. ఆశ్చర్యరనిరతుఁ డైన యగ్రజుండు, వైదికమ్ముగు మంత్రమ్ము వదలక జప

మొనరునన్వలె లౌకిక మూన వలన, దుభయవక్ష నముద్భృతి యొలయు దీన.

వ. పదపడి దేవర్షిపితృభోషకంబగు స్నానాంగతర్పణం బాచరించి జలమ్ము వెడలి

శుద్ధపత్రధారణపూర్వకముగ విటూతి బూయవలయు.

55

తే. గీ. జపమునకు సాధికములుగ సకతమును న, నంతభక్తివ్రహ్మార్తి రుద్రాక్షమాల

లేనరుఁడు చాల్చి వాఁడు మహానుభావుఁ, ధవరనీలకంఠుండవి జపిత లంద్రు.

57

క. కనకముననొందె రజత, మ్మననొందెన్ ఖచితములుగఁ బొనఁగించి సికా

జనుఁ గర్ణములును దారిణ, మనయము రుద్రాక్షలకు సమాహితచిత్తా.

58

తే. గీ. జందెమున హస్తమున గళమందుఁ దుండ

మందుఁ బ్రణవమంత్రమ్ముననైనఁ చాల్చి

పలయుఁ బంచాక్షరీమంత్రకలననైన

నకులితమ్ముగు భక్తిసంతకము చెలఁగ.

59

క. విను రుద్రాక్ష దరించుట, చను శివవిజ్ఞానమునకు సాదనమై వి

ష్ణనువుగ సిగఁ చాల్చిన చా, ని నెఱుంగుము పారతత్వవియతి నృపాలా.

60

తే. గీ. కర్ణములయందు జగదంబగాఁగ జందె

మందు వేదమ్ములుగ హస్తమందు దెనలు

గాఁగ గళమున వాగ్దేవిగా దంఱంజ

యునిఁగ స్మరియింపఁదగు చాని నూనునెడల.

61

తే. గీ. ఆఖిలవర్ణమ్ములకును రుద్రాక్షధార, జంబు విహితమ్ము ద్విజులు మంత్రంబుతో ద

రింపవలెఁ దక్కియలఁ కట్టరీతి చనదు, దీని ధరియించువాఁడె యీశానుఁ దధిప.

- క. ఇన్ని యననేల మఱి తా, నెన్నేని యకృత్యములను నెఱిగి యెఱుగ కు
ద్యవ్వియతి విడిచి నలిపియు, బిన్నుగ నిది దాల్చువాడు పాపరహితుడౌ. 63
- తే. గీ. ఎవఁడు రుద్రాక్షలను దరియించు వాడు
తినుట కర్గుని దినుట, యయ్యనఘు పాన
కృతియు నట్టిదః మఱి దరియింప సిగ్గు
నెవఁడు గను వాడు గనఁ దెన్నఁదేని ముక్తి. 64
- క. మునివరః రుద్రాక్షలఁ దా, ల్పినవారిం గాంచి వాడుచేసెడి వానిన్
మనమున నూహించుము జన, ఖికిన్ బొడమని యపాత్రకుండని యెప్పుడుకా. 65
- తే. గీ. రుద్రుఁ దెదానఁ గైకొనె రుద్రతను గ్ర
హించె బ్రహ్మ బ్రహ్మక్విమ్ము నెక్కతమున
మునులు సత్విసంకల్ప లేమూలమున న
యింౌ వచింపఁదం మె తన్మహిమ మొరులకుః 66
- క. రుద్రాక్షధారిఁ గని కుం. భద్రక్రికా ద్రవ్యధాన్యవస్థాదులఁ దా
భద్రార్థి యగుచు నిడి యా, రుద్రుని లోకమ్ము గను నరుడు మునితిలకా. 67
- తే. గీ. మఱియు రుద్రాక్ష దరియించు మహితు శ్రాద్ధ
మందు భుజియింపఁజేసిన యనఘుఁడు పితృ
లోకమున కేగు నతివక్తిలోలుఁ దగుచుఁ
గళ్ళు గడిగి త్రాఁనవాడు గంచు ముక్తి. 68
- క. హోదికమును రుద్రా, జెరూధముగా గఁ దాల్చు ననఘుఁడు రుద్రుం
దై రాజులు నెట్లెనియు, భారణ మొనరించు వారు ధన్యులు మౌన. 69
- ఉ. హరిము లేల భూషణము లన్యము లేటికి దోడు గేవంం
బై రహిమీతి వియ్యది మహామహుఁ దెవ్వఁడు దాల్చు మంత్రను
శ్రీరుచిరఁబుగా నయినఁ జెన్నగ మిన్నఁ యైన లజ్జనౌ
ప్పారియునైన వాఁ ధమము నందఁడుజ్ఞాని యగుం గ్రమమ్ముగన్. 70
- క. నారదః వేయేటికి నా, కారసి రుద్రాక్షమహిమ మంతయుఁ జెప్పం
గారాదు యత్కమునఁ ద, ద్ధాణ మొనరించువాడు ధన్యుం దెందుకా. 71
- క. అనవుడు ముని యిట్లను నో, యనఘా రుద్రాక్ష యిట్టిదై పూజ్యత్వ
మ్మునుగొనిన కారణమ్మును, వినిచి ననున్ ధన్యుఁ జేయవే నా నతఁడున్. 72

క. పలికె నిటు లో మునీశ్వర !, యల షణ్ముఖుఁ డిట్లు మున్ను హరు నడిగినఁ దాఁ
దెలిపె నతఁ డయ్యదియే నీ. పలుకున కుత్తరమొనర్తుఁ బరమసీతీకా. 73

ప. శివుండు కుమారుం గాంచి పుత్రా ! తిప్పరుండను నొక్క రక్కసుండు బ్రహ్మాదుల
నుక్కడంచి దుర్జయుఁడై నెగడునెడ నురుగు నాకుం గుయివెట్టిన నేను నహోర
నామకంబగు నొక్క దివ్యాత్మమ్మును దివ్యవర్ష సహస్రపరిమితమ్ముగు కాలమ్ము
చక్షుకున్మీలనంబొనర్చి చింతించితి ; నయ్యెడ నాకులమ్ములగు మన్నేత్రములనుండి
బిందువు లుత్పన్నములై యయ్యవి రుద్రాక్షవృక్ష జనకమ్ములయ్యె; బదపడి
యయ్యవి ముప్పదియొద్ది భేరమ్ముల లోకహితార్థంబు వ్యవహృతమ్ములయ్యె ;
నందుఁబదిరెండు సూర్యనేత్ర సముచ్చాతంబులు కపిలవర్ణమ్ములు. సోమనేత్రోద్ది
తమ్ములు పదాఱు శ్వేతవర్ణమ్ములు. వహ్నినేత్రసంభవమ్ములు పది కృష్ణవర్ణమ్ములు
మఱియు నిందు శ్వేతంబు బ్రాహ్మణజాతియు రక్తంబు క్షేత్రంబును మిశ్రంబు వైశ్య
జాతియుఁ గృష్ణవర్ణంబు కూద్రజాతియు నగు ; నిం దేకముఖము సాక్షాద్రుద్రస్వ
రూపమ్మును బ్రహ్మహత్యాతారకంబును నగు ; ద్విముఖంబు దేవీ మహాదేవతారమై
ద్వివిధానుహతకం బగు; ద్విముఖం బనలాత్మకంబై శ్రీహత్య నడంచు; జతు
ర్వక్త్రంబు బ్రహ్మస్వరూపంబును నరహత్యామారకంబునునై తగుఁ బంచాననంబు
రుద్రాత్మకంబును గాలాగ్నినామకంబునునై యగమ్యాగమనా భక్ష్యభక్షణసంభవమ్ము
లగు సనేకదోషమ్ముల వారించు; షణ్ముఖంబు భవత్స్వరూపంబు దక్షిణకరమ్మునఁ
దాల్చి వియ్యది బ్రహ్మహత్యాద్యపముల నడంచు; సప్తముఖం బనం గాత్మకం
బది స్వర్ణస్త్రేయాద్యపముల రూపుమాపు ; నష్టవదనంబు వినాయకస్వరూపం
బియ్యది గురుతల్పగత్వాద్యనేక పాపమ్ముల నమయించుచు విష్ణుములవారింది
స్వకార్యమ్ములు నెగడించుటయ కాక తుదకుఁ బరమపవం బొడఁగూర్చు; నవము
ఖంబు భైరవాత్మకం బియ్యది వామభుజమ్మున ధరించు వారలకు భుక్తిముక్తులను
మత్తుల్యులంబును బ్రహ్మహత్యాదిమహాపాతికనివృత్తియు నొడఁగూర్చు; దశ
ముఖంబు జనార్దనస్వరూపమ్ము భూతిభేతాళబ్రహ్మరాక్షసపన్నగాద్యుపద్రవమ్ము లిద్దావి
బాని వారిం కుపశమించు నని వెండియు.

74

క. ఏకాదశవక్త్రం బది, యేకాదశరుద్రరూప మిది సిగఁ గొను సు
శ్లోకుండు నశ్వమేదన, మాకఁ నన్ గలగు పుణ్య మబ్బుఁ గుమారా. 75

త.గీ. ఏకాగి ద్వాదశవక్త్రంబు కర్ణమండు, తాల్చువాఁ డశ్వమేదనవిధానపఠము
నంబు వ్యాదశాపిత్తుల దెండమునకుఁ, బ్రీతిదాసుకుఁ డగు భీతివిముఖుఁ డగుచు.

వ. మతీయు నిది ధరించువారలకు హస్త్యశ్వాదిజంతుహాననజన్యంబగు పాతకం బొకిం
తవ సమము. 77

సీ. పదుమూడు మొగముల బాసలు రుద్రాక్ష , లభ్యంబుగా దవి లభ్యమయ్యె
నేని భవత్తుల్యమై నెగడెడి సర్వ , కామార్థసిద్ధియుఁ గలుగు దాన;
నది ధరించెడివాని కభిభోగమ్ములు , జేహరుఁ బాపమల్ జెంద వెంచుఁ
బదునాల్గు ముఖములఁ బరఁగెడి రుద్రాక్ష , దొరకడు దొరకుట దొడరెనేని

తే.గీ. దాని శిరమున నెప్పుడుఁ దాల్చువలయు , నింత వర్ణింపనేల వాఁడెవఁడు గాని
యెలమి రుద్రాక్షలను ధరియించెనేనిఁ , బొందుఁ బరగతి గీర్వాణపూజ్యుఁ డగుచు.

క. జపమాలాంక్షజమును, విపులగతి వచింతు వినుము నిధిముఖ్యులు ధీ
తవతియ బిందువు విష్ణుండు పుచ్చుచు మాతికుఁ గొడుకఁ నిష్కముగ 78

వ. రుద్రాక్ష లెట్టివియేనియు నిరువదియైదు సంగ్రహించి గోపువృ పలయాకారమ్ముగ
మాలికచేయనగు; గ్రుచ్చు నెడలఁ బుచ్చమ్ము బుచ్చమ్ముతోడను వక్త్రము వక్త్రమ్ము
తోడను గూర్చువలయు; సింఘ్య కదికింబయ్యేనేని నయ్యది నాగపాశనామంబునఁ
బొడయ; నీక్రమంబునఁ గూర్చిన మాలిక మంత్రిసిద్ధి నిచ్చు. 80

తే.గీ. కంఠమునఁ గాని శిరమునఁగాని కర్ణ, మనను గాని ధరించి యముద్రభక్తి
జప మొనరెడి వారికి సంభవించు, భుక్తియును ముక్తియును గురుకృతియు క్తి. 81

తే.గీ. స్నానమున దానమున హోమజపసురార్చ, నముల వైశ్వదేవాదికసమయముల వ
రుండు రుద్రాక్షధారణం బొందు విడిచె, నేని నరకమ్మునకు నేగు నింత నిజము.

సీ. రుద్రాక్షభూజాతిరూఢవాత్సర్ధాక , తృణజాతమేవి యొకింత మేను
సోకినవారు సుశ్లోకులై పుణ్యలో , కమ్ములు గాంతురు; కడఁగి యెవఁడు
దాల్చు రుద్రాక్ష నాఁడు పాతకము లెన్న , యే నొనర్చియు కుద్ది నెనయు నమచు
జాబాలశ్రుతి వల్కు ; జ్ఞానకూన్యంబగు , వకువేని రుద్రాక్ష పరఁగఁ దాల్చి

తే. గీ. రుద్రతను గాంచు ననిన నరుఁడు ధరించి
బుద్ధిములు గాంపకున్నె ; పల్కులుకు లేం
యొక్క రుద్రాక్ష శిమి న నూనువాడు
పాపహతుండు చింపుజ్యౌభాజనుండు. 88

తే. గీ. ఎవఁడు చున్నామమున జపమును మతీయు
నెవఁడు రుద్రాక్షలను ధరియించు వాడ

పరమభాగవతుఁడు కుటపరత గలుగు

వారు రుద్రాక్ష ధరియింపవలెఁ గుమార.

84

క. సరసిజనంబవముఖసుర, వరులును దేవధ్వులును శివర మగుటను దా

మరసి ధరియించి కుచులై, చరియింతురు దీనిమహిమ శక్యమై పొగడన్.

85

తే. గీ. ఎన్నియో జన్మముల నెత్తినేని నరుఁడు, వానిపై మత్స్యపాలేశవైభవంబు

వఱలు నద్దాన రుద్రాక్షవాంఛ యొదవు, నుతియే కాని సహజమై యలవడదిది.

క. కరమున గళమున నురమున, శిరమునఁ గర్ణముల నెవఁడు శివవదయుగభ

క్రీతిన్ రుద్రాక్షలఁదా, ధరియించునో శివుఁ డతండు తథ్యము తనయా.

87

క. గళమున రుద్రాక్షఁ దా, వెలమిన్ ధరియించి కుక్కయేనియుఁ బ్రాణం

బులు వీడి ముక్తిఁ బొరయు న, లల కయ్యడి గల్గు పెట్టరుదు షడ్వదనా.

88

క. జపమును ద్యానమ్మును లే, క పశువుచలదానఁ దిరుగుఁగాక నరుఁడు ము

క్రీపదంబు గాంచు రుద్రా, క్షపూన ధరియించు మాత్ర జ్ఞానియుఁబోలెన్.

89

తే. గీ. కాన రుద్రాక్ష యొందెని మానవుండు, యత్నమునఁ దాల్చినగు వాని కభిలషాప

ముక్తి యుట్లుండ వంశనముద్దాంబు, కృతమునుం గల్గుఁ బరగతి యెనఁగూఁదనయ.

తే. గీ. పామున మీతి రుద్రాక్షమాల గళము, నందు లేకున్నఁ జండాలుఁ డన్నరుండు

వాని కిఁచుఁయునుఁ బూజ వఱలద మ్మ, హేళ్యురని లోకమున విమ మింతనిజము.

క. సుఁ దావియుఁ బలలం బా, దంమునఁ దిని యంత్యజాతిఁ దవిలియు నఘముం

బొరియఁడు రుద్రాక్ష యొకటి, శిరమునఁ గల మానవుండు సిద్ధం బిదియుఁ.

92

తే. గీ. యజ్ఞానతపోనిరుమాధ్యయనన, ముష్పవంబగు నాఫలము లభియించు

రిక్తి రుద్రాక్ష ధరియించు పాపసులకు, నహహ! ఎర్ఘివఁదరమై రుద్రాక్షమహిమ.

తే. గీ. నాల్గు సేములును బూజములు చదివి

తీర్థసేవ లొనర్చి విదైలు పఠించి

యెట్టి సుకృతంబు మహావీరు లెనయుదురొ ఁ

మారి; రుద్రాక్షలనఁ జేకూరు నదియు.

94

క. నరుఁ డంత్యకాలమున నా, దరమున రుద్రాక్ష యొకటి ధరియించిన మా

త్ర రిహిన్ రుద్రత గను న, పురమునకున్ బుట్టు వెప్పుడు వఱలందు తనయా.

95

తే. గీ. కంఠమునఁగాని బాహుయుగ్మలనఁ గాని

యెవఁడు రుద్రాక్ష కా ధరియించి ప్రాణ

ములఁ ద్యజించునో వాఁడు బాములకుఁ దక్కి-

తన కొంఱుతోడ శివలోకమునకు నరుగు.

90

తే. గీ. పాఱుఁడైనను లేక శ్వపాకుఁడైన. గుణయుతుఁడైన లేక నిర్గుణుఁడు నైన
కుచియునైన నకుచియైన పొబ గెసంగ, ఓన్మరుద్రాక్షధారి శివత్వ మొందు. 97

క. విను తన్మాలిక కంఠ, మ్మున భక్తియులేక తాల్చి మొగిఁ బాపకృతుల్

పొనరించు నెవఁడు ముక్తిం, గను నవ్వాఁడు నన వేతొకనికిం గఱవే.

98

క. అనయము రుద్రాజ్ఞర్పిత, మనస్కుఁ డగు నెవ్వఁ డట్టి మహానీయుఁడు తా

ల్పనవాఁడె యాతఁ డెల్లర, కు నమస్యం డగుచు రుద్రుఁ గొల్పుచు నెగడు. 99

తే. గీ. వినుము విద్యావిదుండని విద్యలేని. వాఁ డనవలన దెవ్వఁడు భక్తిదీని

ధారణమృనఁడగు వాఁడు తప్ప తేగు, భవుపదము కీకటగగర్దభంబుభాతి. 100

క. అనినఁ గుమారుఁ డిట్టులను నక్కట! కీకటమందు గర్దభం

బున తెవఁడిది తానొసఁగె; మున్నది తానెటుతాల్చె; మన్మనం

బున కొగివచ్చునట్లుగఁ బ్రమోదమెలర్చ వచింపుచుయ్య నాఁ

గ నతఁడు వల్కు నాదరవికాసవిభాసువక్త్రుడై తగన్.

101

ప. కుమారా! వింధ్యమ్మున నొకగాడిద యొకపథికునిచే రుద్రాక్షధారమ్ము వహింపఁ

బడుచు నత్యాయాసమ్మున ననమర్థంబై యయ్యది మోయఁజాలక భువింబది యను

పులవీడి త్రినేత్రమ్మును కూలపాణియునై మత్స్రసాదమ్మునఁజేసి మదంతికమ్మునకు

వచ్చెనని వెండియు.

102

తే. గీ. అనఘ! తా ధరియించు రుద్రాక్ష తెన్ని

మొగములుండునో వాఁ డన్నియుగములయు న

హస్తములు నాదులోకమునందు భోగ

భాగ్యములు వొందు విరపాయవై భవమున.

103

ప. ఇయ్యది ముఖ్యశిష్యునకును భక్తునకును దక్క నితరులకుఁ బ్రకాశింపఁ దగనిదని

వెండియు.

104

తే. గీ. భక్తుడు నభక్తుఁడని యెంచి పఱకనేల, నీరుఁడని నీవతరుఁడని నిర్ణయంప

నేల రుద్రాక్ష తాదరియించు నెవఁడు, వాఁడు పాతకములు నీకు పడయు ముక్తి.

రుద్రాక్షధారణ మహిమము.

క. తనయా : రుద్రాక్షం బ్రతి, దినమునా దరియించువాఁ డతిశ్రీకుం డ
మృనుజుని సుకృతమ్మున కీ, డును గల్గినె యిదియసూ కడున్ వ్రతమెందున్.

సీ. వేయరుద్రాక్షం నేమనముఁడు తాల్పు, వాఁడెల్ల సురలకు వంద్యుఁడగుచు
రుద్రునియట్టేదై భద్రమ్ములనుగొను : నన్నియు రుద్రాక్ష లబ్ధివేని
పరియాలు పరియాలు బాహుయుగ్మమ్మున, సికయం దొకండును జేతులందు
బందెందు పందెందు పరఁగఁ గంతమ్మున, ముప్పదిరెండు నిమ్ముగ శిరమ్ము
నందు నాలుగుపదు లట్ల కర్ణమ్ముల, నాతాఁలు పక్షమ్మునందు నూట

గీ. యెనిమిదియుఁ దాల్చెనేని వాఁడెల్ల యెడల
రుద్రునింబోలెఁ బూజ్యతారూఢి మెఱయుఁ
ముత్తైము ప్రవాళమును రౌఢ్యమును మొదలగు
సవి యమర్చి దరించువాఁ డగు శివుండు.

107

క. అలసతచే నైనను గే, వలముగ రుద్రాక్షరే నెవఁడు దాచు నే
కలషములు వానిఁ బొరయవు, తలమె విభావసునిఁ జెనక తమమున కెందున్ :

గీ. పేర్మి రుద్రాక్షహం జపియించువాని, కబ్బు పున్నెం బదింతయు నంతగాదు
ఒక్క పూపేని నెవ్వైన నూనిఁదేని, వాని జన్మంబు వ్యర్థంబు వాఁడు పశువు. ! 08

క. శిరమున రుద్రాక్షన్ దా, దరించి యెవండు పేర్మి దానము నల్పగా
సురినదియదొప్పాని, స్ఫురింబుననైన ఫలమువొందు నతఁ డొగిన్.

110

వ. మఱియు నేకముఖపంచముఖదశముఖచతుర్దశముఖమ్ములు విశేషించి యత్యర్హి
తమ్ము; లింతయేల యెద్దియేని రుద్రాక్షమదాత్మకం; వియ్యది దరిద్రునేని రాజుం
జేయఁజాలు వియ్యర్థముని నొక కతి కలదు వినుము

111

క. కోవలదేశమ్మున నొక, భూసురుఁ డశధార్మికుండు పూతుఁడు నిగమ
వ్యాసంగి ద్రివ్యవతుఁడు, భాసలు గిరినాథనామభాస్వరుఁడగుచున్.

112

గీ. అవరిచుకొనుఁ డతనూర్చియొనెనందు
గుణవిదిసఁ బుణ్య దాని కొనురుఁడు సుధి
షణుఁ డనెది తన గురువనినతఁడు మదము
కలిమి ముక్తాశిని మోహకలితఁ జేసె.

113

ఉ. ఏమని చెప్పవారె : నిటు లిచ్చమెయిగా గురునింతఁ బొంది తా
నామెయి దేశికోత్తముని యద్దొయిండుక లేక యుండదు
స్కామతఁ బిమ్మటన్ వెన పషమ్మిడి నిర్భయఁడై నిరంతరం
బామధురోప్పఁ గూడి మదనాగమవర్చ యొనర్చు పణ్ణుఖా. 114

తే. గీ. అంతఁ దలిదండ్రు లిదియేమి యనుదు వారి, కింత విషమిడి కాఁజేసి యెల్లవేళ
భోగవరుఁడయి ద్రవ్యమ్ము పుచ్చివైచి, పిదపఁ జొర్యమ్మునకు దిగి పేదయయ్యె.

తే. గీ. అంత నాయూరి బ్రాహ్మణు లరసి వీఁడ
పాత్రుఁడని బహివెట్టి యప్పలై వెడలఁ
గొట్టుటయు నవ్వెలందుకఁ గూడి వాఁడు
వసమునకుఁ బోయి బోయ నాఁగను జరించె. 116

క. నిరతమ్ము నురాపానా, దరుఁడై పథికులను జంపి ద్రవ్యమ్మును దా
గర మార్పించు నకట : చ, చ్చిరి యెందఱో విప్రు లట్టి చెనఁటి కతమునఁగా. 117

గీ. ఇవ్విధమ్మున బహుకాల మేగునంత, నంతముంగనె నయ్యుధమాధముండు
వానిఁ గైకొన యమభటవర్గ మొకట, నొకట మద్భక్తులును మూఁగి రోకుమార.

ఉ. వారికి వాడుగలె నది వారక దెల్పెద నలకింపు మం
భోరుహమిత్రపుత్రభటపుంజము వీరలఁ జూచి “యక్కటా :
ధీరహితుం డపాత్రకుఁడు దేశికదారహరుండు మీర లే
క్కారణ మాత్మ నెంచి యిటు కైకొనవచ్చినవారు” నావుడుగా. 118

తే. గీ. వీఁడు దేహమ్ము విడిచిన వృథివి త్రవ్వఁ
డవట దశహస్తములలోఁకు నందు లొక
పూజ్యమైయొప్పు రుద్రాక్షపూస యొక్క
రుండెఁ దన్మహిమం విది యొందుగాదు. 120

ప. ఇక్కతమ్మున వీఁడు మహానభావుం డని చెప్పి విమానసంగతుగ నొనర్చి మత్స
న్నిధిం బొందించి రియ్యది రుద్రాక్షమాహాత్మ్యం విది వినువారికి సర్వపాపక్షయ
మ్మును నభివ్రేయోబిసృద్దియును గలిగెడి : నని తండ్రి యానతిచ్చిన విని కుమా
రుండు కృతార్థుండయ్యె. 121

క. పనిగొని గీటు వికించో, గనకమ్మున కీడువచ్చు కాంతినెగడు దా
నిని ఎంమందు బుధులు నె, క్కొని శైవులు దాల్తు రదియి కుతుకమున ముని.

తే.గీ. వేయి ధరియించు టుత్తమవిధి తదర్థ
ధారణము మధ్యమంబు నధమము మూఁడు
వదులు ధరియించు బోమునివర : సమస్త
కాలములఁ దాల్చివలె వీడఁగా వలవదు.

123

గీ. ఏకవక్త్రంబు పరతత్వ మింత విజము, దాని ధరియింపఁగల్గు దజ్ఞాన మనమః
ద్విముఖ మర్ధనారీశ్వరతేజ మది ధ, రింప నద్దేవునకుఁ గలుఁ బ్రీతి మతియు. 124

గీ. గ్రహణమున విషువమున సంక్రమమునఁ నయ
నమున దర్శమునందుఁ బూర్ణిమను బుణ్య
దివసములయందు రుద్రాక్ష తివిరి ధార
జం బొనర్చెడి వారి కఘంబు లడఁగు.

125

వ. యథోక్తమ్ముగ భూతశుద్ధినొనర్చి మూలాధారగతయగు సయ్యంబిక ధ్యానించి
సమస్తకర్మకరణాదికారకంబగు భస్మోద్ధూళనం బొనర్చవగు; నేతద్ధారణంబు శిరో
ప్రతంబని శ్రుతిస్మృతులు పెప్పెడి నీవ్రతంబు విద్యాదాయకంబును నవిద్యాభంజకం
బునుగా నెఱుంగుము.

126

శి రో వ్ర త మ హి మ ము

అ. వె. తగిన శ్రద్ధ గలిగి ధన్యత వీశిరో, వ్రత మెవం దొనర్చు దలఁపఁదో
వాని తెల్లకృతులు వచ్చుగు బ్రహ్మదు, లిక్కతమునఁ గాదె యేవు గవిరి. 127

గీ. అగ్నియను మంత్ర మాదిగా నందు నాఱు
మంత్రముల శుద్ధమైన భస్మమ్ముదేహ
మెల్లఁ బూయంగవలయు మునీంద్రః యిది శి
రోవ్రతం బని పదియింతురు మునిపరులు.

128

క. వినుట శిరోవ్రతము వ్రతి, దినమును సంజల నొనర్చు భీరుడు విద్యం
గను విద్యోదయ మొదవెడి, దనుక నిది యొనర్చవలయుఁ దత్వజ్ఞునిధి. 129

గీ. అనమః ద్వారకాద్వము లొందె నల్లి మొందె
నాఱు నెలలొందె మఱియును దర్శ మొందెఁ
బది మురెండు దినములొందెఁ బరమభక్తి
వీ శిరోవ్రత మొనరింప నెవఁగు విద్య.

130

గీ. విను శిరోవ్రతమున స్నానమును బొనర్చి, పూతుడగువాని కుండేశమును బొనర్చు
కుండు నెవ్వఁడు వాఁడు దుష్టుఁడు వాని, విద్య నశియించునని తత్వవేత్తలంఁడు.

గీ. భస్మము పవిత్రమింకను మృగ కుద్ధ, ముగ సలిపి నిత్యము లలాటమును దిర్య
గంచితమ్మిగ దరియించు బభిరుతంబు, బ్రహ్మజాత్యుద్భవునకని పఱకు క్రతులు.

క. శ్రుతిసిద్ధవస్మదాకా, మతులితశివలింగపూజ యను నియ్యవి తా
మతిమంతుఁ డెప్పుడును వా, ని తగన్ మానితవిబూతి నెగడఁడు మానీ. 133

క. తెఱవగు భస్మమ్మున నొడ, లలమిస మనుజుండు వేగ మఘ మెడలి రజః
కలసంబు వీడి కుద్దన్, జెలఁగున్ సంశయ మొకింత చేయకు మిదటన్. 134

చ. అగ్నిహోత్రాగ్నిజమ్మును విరజానలజమ్మును నౌపాననముశ్చస్మమ్మును బచ
వాగ్నిసముద్భూతమ్మును దావానలసముద్భవమ్మును, నమివగ్నిసంజనితమ్మునునై
భస్మ మ్మాఱురెఱుగులు గలయది. ఇందుఁ ద్రైవిధ్వికలకు మొట్టరెండును దార్యం
బులు, గృహస్థు లౌపాననసముద్భవంబగు భస్మంబు దరియించు బభిరుతంబు, నమి
దగ్ని సంజనితంబు భస్మంబు బ్రహ్మచారులు ధరియించుట సమ్మతంబు, శ్రోత్రి
యాగారవదవాగ్ని సముద్భూతంబగు భస్మంబు కూడ్రులకు ధరింప సర్వంబు, తది
తరులకు దావానలోద్భవంబు శాస్త్రచోదితంబని వెండియు. 135

గీ. అనఘ ! పూర్వక్రయోదశి యందు స్నాతుఁ
డగుచు మక్కుతాపిక్కుండయ యార్యుఁడైన
గురుని పూజించి యీవ్రతము రహితేయు
వాడ నంచ సంకల్పింపవలయు వినుము. 136

సీ. తను వుండునంతకంచును నొందెఁ బదియురెం,దేఁడు లదియునొందె నెలమి నాఱు
సంవత్సరము లొందె నగమొందె నద్దాన , వత్సరంబొందెఁ దదవత్సరమున
నగమొందె నొక్క మాసంబొందెఁ బదియురెం,దహములు నొందె నాఱహము లొందె
నద్దాన నగమొందె నహమొక్కఁ దొందెను , సంకల్పమున కవసానముగను

గీ. విశ్వయించియు మఱియు నగ్ని నతిభక్తి
వఱల వింజాహవనిమున వలయుఁ దృప్తుఁ
జేయ నాహోమసత్కృతి సేయు నపుడు
మూలమంత్రస్మరణ మతిముఖ్య మనఘ.

గీ. మఱియు వయ్యగ్నియంద గోమయము నుంచి

నాటికి హవిష్యబోక్తయై నవసి తాఁ జ

తుర్గని నుదయమ్మునఁ దొర్లిటి కృతు

లాచరించి నిహహరుఁడయి పడవడి.

138

వ. పూర్ణిమయందు నిర్వర్తితకృత్యుండై యగ్ని నువళమింపఁజేసి యందలి భిన్నమ్ము

గ్రహించి నిమితుండై తత్తదవయవమ్ముల యథావిధి భస్మోద్ధాళనం బొనర్చి

జపియింపవలయు.

139

గీ. మూఁడు సంజల నీగతి మూఁడుఁదేని, పాశువతమగు వ్రతమును భక్తిజేసి

తనవశుత్వమ్ము విడనాడి గనెడి భుక్తి, ముక్తుఁను నిక్క మియ్యది మునివరేణ్య.

ఉ. ఆయు వొనంగు పౌఢ్యముల నంద నొనర్చు బలమ్ము విచ్చు ను

శ్రీయును బుష్టియుఁ గుభనమృద్ధియు రోగవివృత్తియున్ నదా

దేయు నుటంత యేఁకుటికిఁ జెందదు మారిభయమ్ము భక్తిమై

నే యనఘుల్ దరింతు రిటు లెప్పును భిన్నము వారి కెయ్యెడన్.

141

క. స్నానంబొనర్చి భిన్న, మూఁనంగా వలయు శక్తి యొలయని మనుజుం

డీ నిమితి విడిచి కరచర, జాననములు గడిగియైన నది గొను బొప్పన్.

142

క. కరిదరణావనానం, తరమునఁ దగ నాచమించి తాల్చిన యయ్యం

బలము విడిచి పరిశుద్ధాం, బరమున్ ధరియింపవలయు పరమమునీంద్రా

143

క. కిరము లలాటమ్మును గం, ధరమును గర్ణమ్ములును హృదయమును బాహుల్

దరియింపవగు బోజ్జని, పరమమునీంద్రులు వచింతు భస్మమ్మునకున్.

144

క. నరసింహః నరసింజనయ, వరుద్రులై మూఁడునం దనర్చును రేఖల్

ధరించునెడ నిగను ము, వృరించు బతిగర్హితము ద్విజస్మలు దక్కన్.

145

క. పదిపేలు పెప్ప నేటికి, నవమలమగు భస్మ పెవఁడు స్నాతుండై తా

ను వరించు నచ్చుహాత్ముఁడు, మదనాంతకుఁ బోలఁజాలు మహిమము కలిమి

146

గీ. వైదికోత్తములొందె శైవవయలొందె

నొనఁగు భస్మమ్ము భక్తి పెంపెనఁగఁ గొనఁద

గును తొలగు రిరిన దావి గొనఁగఁ దగ ద

అంచుఁ బెద్దలు పచియింతు రంచుచరిత

147

- క. కరణమ్మ లెన్నియే శం, కరుపూజకు సంగ్రహించుఁగాక నరుఁడు భ
స్మరహితుఁ డగునెడ నన్నియుఁ, బండుమునీః వ్యర్థములయి పాడరుఁజుమ్మి.
- చ. జపము తపమ్మ హోమమును శ్రాద్ధము నన్యము సంస్కరముకావృధా
త్వపదవిఁగాంచు భస్మమును దాల్చనిచో నది తాల్చు విప్రు లె
ట్టిపను లొనర్పిరేనియుఁ గడింది పవిత్రత కాఁకరమ్ములై
యపగతరొగులై విగళితై ననులై చరియింతు రెప్పుడున్. 149
- గీ. సర్వవర్ణమ్ములకును భస్మము దరించు, టిలిహితమ్ముని చెప్పుట యనవసరము
హరిహరారులు దేవత లభిలమునులు, దీని దరియింతు రెల్లప్పు డేవమౌని. 150
- క. ఎవని లలాటమ్మున భ, స్మృతిలేవర మొప్పువాఁడు చతురాస్యుని య
ర్వ్యసపాయాక్షరపంక్తుల, నవలకుఁ టోఁద్రోచి సుఖము లందు మునీంద్రాః 151
- క. వాతము శ్లేష్మము పైతృము, హేతువుగాఁ గల్గు వ్యాధు లెల్లను బిఱి
పేతశరీరులఁ జెనకం, గాతరతం జెందు హరినిఁ గను కరులగుచున్. 152
- క. విను భస్మస్నానమ్మున, కనఘాః వేటొందు తుల్య మనుకొనరుము భు
క్తి నిడుకా ముక్తినిడున్ బా, వనతం గలిగించు నెట్టి పాపాత్ములకున్. 153
- క. మణికన్న నెక్కుడుగ బ్రా, హ్మణుఁ డెవ్వఁడు భస్మసంగ్రహము సేయు ద్విజా
గ్రణిః యాతం; డితిరుఁడు బ్రా, హ్మణేతరుఁడు పాపకర్ముఁ డపవిత్రుండుకా.
- క. జందెములు లేక సంద్యా, వందనము లొనర్ప నెట్టి ఫలమబ్బునో భూ
తిం దాల్చని యాక్రియ యూ, చందమ్ముం వమ్ముగున్ ద్విజవ్రవరులకున్. 156
- క. దానమ్ములొందె భోజన, పానాదిక మొందె నెవఁడు భస్మరహితుఁడై
తా నొనరుచు నిందు్యం డ, మూనవుఁ డవ్వనికంటె మూలఁడు లెగ్గా. 156
- గీ. శ్రౌ విస్మమ్ము స్నా ర్థభస్మమ్మునేని, లోకికంటేరి మేన నందవలయు
జపము వేళ భస్మస్థాగరిష్ఠుఁ, జేఁగరావు హెరిప్పజినచయములు. 157
- వ. ఇయ్యెడ నొకపురాతి నేతహసమ్ము గలదు వినుము. 158
- మ. అనువై యొప్పు విభూతితోడ భృతిరుద్రాక్షిణీసూక్రమ్ముతో
ముని దుర్వాసుఁ డొకప్పు పైతృకజగమ్ము న్నాన నేగెకా జగ

- జననీ : శాంకరి : శంకరా : త్రిజగదీశా : శర్వ : యంచున్ మహా
నినదం బొప్పగఁ గల్గవలముఖమౌని శ్రేష్ఠుఁడ౯ దవ్వంన్. 159
- క. వచ్చెడి మౌనికి నెదురుగఁ జెచ్చెరఁ జని వందనములు చేసి విడిదికిఁ
దెచ్చి రహి నర్హుపాద్యము, లిచ్చి మహాద్వాననమ్ము లిచ్చిరి భక్తిఁ. 160
- క. అకాలమ్మునఁ గుంభీ. పాకనుకవాసులైన పాపాత్ముల హా
హాకారములు పెల్లుగ, నాకాశము వ్రయ్యలైన యటులు వినఁబడెన్. 161
- క. మునిమణియును నాకరుటా, నినదంబుల నాలకించి నెగులొదవ మనం
బున మాఱిదిల్లి పితరుల. కనియె నిదెవ్వారి రోదనరావమొకో. 162
- చ. అనవుడు మౌని కిట్లుంని రయ్యది సంయమనీపురంబు దు
ర్జనులను శిక్షసేయు యమరా జట భీకరయాపు లెందఱో
యనుచరవర్గముల్ దను నిరంతరము న్నొలువంగ నుండు యా
తన బహుబంగులన్ గొలుపు తావుంట౯ పడశీతి చొప్పయన్. 163
- క. అకుండమ్ముఁ గుంభీ. పాక మృతిదుస్సహం బహరం బవటన్
వ్యాకులఁ బానఁ గలిగెడి, శోకం బిదమిద్దమనఁగఁ జొప్పడ దనఘా : 164
- సీ. విష్ణునిందకులును వేదదూషకులును , గణపతిదోహాలు గమలబాంధ
పద్మేయులును విప్రవంశకులును దవ్త , ముద్రాంకితులు శూలమునుధరించు
వామకామచారిపరులు స్మృతిపురాణ , ధిక్కారకులును బిత్తుగురువైరు
లును దర్బవిరహితులును బ్రాత్యగర్హకు , లును మాతృపూజానులోమతులు
- గీ. కూలుదురు వీరలెల్ల నక్కుండమందు , శ్రవణదారుణమైన యాశబ్దజాల
మనసు : యవ్వార లొనరించు నట్టి దెద్ది , వినినమాత్రిన వైరాగ్య మనుమఱించు.
- క. అనవిని దుర్వాసుఁడు కుం, డనికటయన కరిగి కటకటా యను నారో
నని వారికెల్ల స్వర్లో, కనివాసముగల్గె నతని కారుణ్యమునన్. 165
- క. కొందఱు నగుచును నాట్యము, కొందఱు నబ్బుదురు వీణ కొందరు వాయిం
నం దలకొంచు రమందా, నెందమ్ముది మాననమ్మున౯ వెలివిరియ౯. 167
- చ. అదిగని మౌని యక్కణమునందె యమానుచుల్ మహావృతా
నృదులయినేగ మ య్యుచు నినన్నిధికిగి యుదంతమంతయున్
వింతముచేయ నన్నిటఁడు పిన్నునుమంది అలాయనాహఁదై
ముచునులరింగ నయ్యెడఁబోయి కనుంగొని శంకితాత్ముడై 168

- క. ఆవార్త దూతముఖమున, నవ్వాసపున తెఱిగింప నయ్యనముందున్
దవ్వనక చిత్తమెంతయు, నువ్విట్టారంగ నచటి కొయ్యనఁ జనియెన్. 169
- క. హరియు విరించియు దిగ్గా, లురు నట కరుడెంచి నుచటిలోను సౌఖ్యం
బరసి నిమిత్తాన్వేషణ, పరకా హృదయంబు మిగు (బరువును దారికా. 170
- క. ఈ కుంభీపాకం బతి, శోకదమై పాప పరివళుల కొలు కేర్పా
తైకదఁ యున్నది దీనన్, నాకాదిక సుఖము గల్గుట క్యద్యుతమౌ. 171
- క. ఇకఁ బాపమ్ముకతన భయ, ము కలదె యకటకటఁ వేదపుకా మర్యాదల్
వికలమ్ములయ్యెఁ బరమే, శక్యతమగు వ్యవస్థ కీ దశయుఁ గల్గెనే. 172
- క. తన చేసిన సంకల్ప, మ్మునకు ముదాత్మమ్మొసర్ప మోచించునె య
య్యనఘాత్ముఁడంచు నెల్లరు, మనమున యోచించుచుండ మాధవుఁడంతన్. 173
- చ. రయమునఁ బార్వతీశ్వరు పురమ్మునకేగి గిరీకుఁగాంచి మ్రొ
క్కి యనఘః యిట్టి చిత్రమునొగిగా గనుఁగొంటిమి నేడటంచుఁ బ
ల్కి యఖిలవృత్తముండెచు నలెమెయిగా నగి యువ్విడుండు సం
శయహరిణమ్ముగాఁ బలికె సాంసలోచనుతోడ నిగతిన్. 174
- పీ. అనఘః దుర్మానుఁడొక్క నిమిత్తమున దారిఁ, జనుఁడుఁ గుంభీపాక సంగతులగు
జీవుల నీక్షింపఁ జెచ్చెర భస్మావ, కుంతితమగు మోము కొంతవందె
నయ్యెడ వాయుదేవాధాతమై బిన్న, మొక్కింత వడియెఁ గుండోదరమున
నక్కతమ్మునఁ బాపులయ్యును గతపాపు, లై వారఁటి సుఖాతిశయము
- గీ. నెనసి రియ్యది భస్మమహిమము నేఁడు, మొదలుగా నద్ది పితృలోకమున వసించు
వారలకునెల్లఁ దీర్థమై వఱలు నచట, స్నానమొనరింప నత్యంత సౌఖ్య మొదవు.
- క. పితృతీర్థనామమున న, ద్ది తనదు నిదిమొదలు నన్ను దేవిని నట స్థా
పితులుగఁ జేయందగుఁ ద, త్పితృలోకనివాసులెల్లఁ దివిరి యజింపకా. 176
- చ. ఇయ్యది త్రిలోకమ్ముల నుత్తమతీర్థమ్ము నావుడు హరి యమ్ముహేళు నక్షణవదసి
మున్నుండునెడ కరిగి కదచిన పృథ్వాంతమ్ము నొడుపుటయు వారలెల్ల శిరఃకం
పమ్ము లొనర్చురు బిన్నమహిమమ్ము ప్రకంపించిరి, పితరులును దీర్థలాభమ్ముకతన
సంతృప్తులైరి. పదపది యయ్యెడఁ బరమేళు నాజ్ఞఁడని వారి విరువుర స్థాపించి
యమరుల యజించుచుండిరిని మఱియును, 177
- క. ఏపాపాత్ముఁడచట మును, పాపానాథనమున నిడుమ వడుచుండినో వా
రే పూతులగుదు హుదిని న, పీపమ్మున నిత్యవరవి మేకొని రింపఘా. 178

వ. వార లిప్పుడును గైలాసమున భద్రగణనామమున నొప్పుదురని వెండియు. 179

క. ఆకారణమనఁ గుంభీ, పాఁము మఱియొక్కచోటఁ బాపాత్ముల కా
లోకమున నేర్పరుపఁబడె, వీకేతమున నైపు లవటి కేగరు మరలన్. 180

క. ఇది లిచ్చవిశేషం బి, ట్టియని యెవ్వఁడు చెప్పెడికా భస్మం బె
ట్టియైనను నగు దానికి, సదృశముగ వదంప నొందు జగమునఁగలదే. 181

వ. ఇంత నూర్వ్యపుండ్రవిదానం బాలింపుము. 182

గీ. శ్యామమిడుఁ గాంతి, యెఱుపు వశ్యమొనర్చు, వీకవర్ణంబు శ్రీకరమై తనర్చు
దర్శనృద్ధిరహ్ను శ్వేతిస్తులంచు, మును లనుటఁ గోర్కె కనుగుణముగఁ గొనఁదగు
వ. పవిత్రతరస్థంబుండరి మృత్తు గ్రాహ్యంబని యెఱుంగుననియని వెండియు. 184

గీ. పర్తి వెలగింఁచి ట్టి దీపముపగిది
పెరులుటాదురంటి శంఖచిదమున నర
సిజముడుకవంగి ముచ్చింపు సెరివిఁ గూర్చు
సామ్యమున నూర్వ్యపుండ్రము నలవలయు. 185

పీ. ఇచ్చగుగతి లలాటమునఁ గేశపు, రహి నుదరమున నారాయణు హృద
యమన నూరిపుని గళమున గోవిందుని, గుడినక్క విష్ణుని నెడమనక్క
వామను దక్షిణవాదాహుల మధు, సూదను శ్రీరరు నాదిత్య
మునమ రెండవకర్ణమునఁ ద్రివిక్రము హృషీ, కేతు నశిననాథుఁ బృష్ఠమునఁ గ

గీ. కుత్తునందు దామోదరు నెత్తి వాసు, దేవుని స్మరించి పుండ్రముల్ దీర్చవలయు
పీవిఁదొనిన సకుచియునేని కుచియు, వానికి మదీసులోకము వచ్చు విజము. 186

చ. ఇదఁదగు నూర్వ్యపుండ్రముల వింతుక యంతర ముందునట్లు లె
వ్వ, దెడనినందొ దుర్గతికి బాజునమాతఁడు పుండ్రమధ్యమం
దెడపః లచ్చియున్ హరియు నెప్పుడు నొప్పుడు రంతరాంమున్
విడువని మూఢమానవుఁడు విష్ణునికిన్ మఱి శ్రీకి ద్రోహియౌ. 187

క. సిగయు నుపవీతమును నె, వ్యగ ముఖ్యములొను విప్రవర్యల కటమి లొ
వ్వగుఁ బుండ్రధారణము దీ, నిఁ గడచి కర్మము పేరినిష్ఠలయనఘా. 188

గీ. ఆర్దింబ్రాది చిహ్నము లాగమజ్జు, లైనవారలు ధరియించు ఉపనిమతము
గానఁ బూర్వోర్తపుండ్రముల్ గాక యెట్టి, దేని మఱియొందు దాల్చుట హితముగాదు.

గీ. వేదసిద్ధదేవతలకు వేదవిహిత, చిహ్నములు న్యాయ్యములుగావ శ్రీవతివకు
వకులు తత్సిద్ధులగుటఁ దత్పద్ధతిరహి, తములు వారెల్లు ధరియించురు మునినాథ;

- క. తత్తద్వక్తజనములకుఁ, దత్తచ్చిహ్నుములు ముక్తిదమ్ము లగుట వా
రితైఱఁగు తెలిసి తాల్పుట, యుత్తమగతి నొనఁగు నన్యమొందుగతి నిడుకఁ. 181

సంద్యోపాసనా మహాత్మ్యము

- వ. ఇంక సంద్యోపాసనమ్ము వినుము. 182
- గీ. అక్కడక్కడ నొలసెడి రిక్కగముల
నగు మొదటిసంద్య రెండవయది యహస్క-
రుండు గగన మధ్యమ్మున నుండువేళ
మూఁడు సూర్యాస్తమయకాలముగ నెఱుంగు. 183
- గీ. తారకోపేతమైన నుత్తమము తద్వి
రహితమైన మధ్యమము సూర్యయుతమైన
నధమ మీరీతిఁ ద్రివిధమై యలరుఁ గల్య
సంద్య యీమూఁటికిని దాఁటఁ జనదుమౌని : 184
- క. తరణియుత ముత్తమము త, ద్విరహితమగు మధ్యమమ్ము విస్ఫురదుడుకం
బరయ నది యధమ మీగతి, నరయుము సాయంపుసంజ యనమవిచారా : 185
- గీ. ద్విజాఁడు వృక్షము, సంజ వే, ర్వేదములు వి
టవము, లాకులు దర్శకర్మవటలములు ;
మూలవిరహితమగు చెట్టు నేలఁగూలుఁ
గాన నతియత్నమున సంజఁ గావవలదె. 186
- క. తెలియమియుఁ దెలిసినయవమి, యలవడు ద్విజాఁడెట్టిఁదేనియగు భూద్రుం డ
మ్మరినుండు చచ్చి శ్వాన, మ్మలలోఁ బడుఁగాన సంజ ముఖ్యమ్మునఘా : 187
- గీ. ఉదయమున కస్తమయమున కూర్వమొక్క
మూఁడుగడెలలోఁ దదుపాస్త్రీకూడు నట్టి
కాలము నతిక్రమించి యర్హమొక్కఁ దది
కముగ నీఁదగుఁ దత్పాతికము హరింప. 188
- క. కాలాతిక్రమ మొనరును, బాలికులకు నింక నొక్క ప్రాయశ్చిత్తం
బాలింపు మెన్నిదియు నూ, తోలిన్ మొదలన మమజన మొనరింపవలెకా. 189
- క. ఏకాలమ్మున మనుజుం, దేకర్మము పేయఁ బూను వేళాగ్రతఁ దా
నాకాలమున కధీశ్వరి, నాకర్మమునకు మొదల మపాసింపఁదగున్. 200

గీ. ఇంట సామాన్యమగు గోష్ఠమేని మధ్య, మమగు నదియొద్దనం దుత్తమము విశేష
మంతఃస్పను దేవ్యాలయమ్మునందు, బ్రాహ్మణుల కింతఃన్న దైవమ్ములేను. 201

క. గాయత్రిఃస్పనస్యం, బేయెడ విప్రులరులే దిదే బ్రహ్మాదుల్
సేయుదురు జపము శ్రుతులుగా, గాగుత్రిజపించు సాటిగలదే మౌనీ : 202

క. శివవిష్ణూపాసన ల, య్యవి గాయత్రివిజపమున ని మతములుగామిణ
చుచి నెల్లరు కాత్తులుగా, లెవరుగా వైష్ణవులుతైపు లెఱుగుము మౌనీ : 203

ప. గాయత్రిం జపించి ముద్రాద్రుదర్శనంబు గావించి పదపది హోమాదికలంబు నిర్వ
ర్తించి పంచామృతన పూజగావింపవలయు.

గీ. మొదల శ్రీదేవి సర్పించి పిదపఁదక్క, దేవతల కర్పరిఁడఁడగు దేవిపూజ
కన్న నెక్కుడు పున్నెముగన మక్కు, తనఁగదా! సంజలనది విత్యమును నొలయు

గీ. భుక్తియు క్తిప్రసము దుఃఖమూలహరము, శక్తిపూజన మది యనురక్తి విస్త
రించి పచియింతు నిను మెప్పురేని విసన, నల్పినను నెల్లయాపదల్ సమయు దాన.

క. లభకునమ్మును సంక, ల్పావరణము మీరితుద్ది యామిఁడను న్యా
నాచాదుము శంఖస్థితి, యాచార్యునితియును సల్పి యవహితమతియై. 207

ప. నామాన్యార్ఘ్యహృది పూజాద్రవ్యమ్ములు బ్రోక్షించి పీతమ్మునర్పించి దేవిని ధ్యానించి
నామోపచారమ్ము లర్పించి పంచామృతస్నానమ్ము నమర్పించి. 208

సీ. పుండ్రేణో సపరిపూర్ణ రుంభములను • గోస్తనీంసలనత్కుంభములను
తల్పూరితాశ్మిరీస్తూరిరాగురు • పంకిలాంబురంభపటలములను
జాలకుండలఁ బెర్గు భాండమ్ములను మదు • మృతశర్కరామటకతుల నెవ్వ
రింబడు స్నానమ్ము ననుమటింతురు నారు • స్వోత్తారినిరు నదృశమగు ఫలము

గీ. గిండు రహమనఁ బరమున జేపవస్త్ర, యగ్నమిడి వాయులోకమ్ము నొందుదురు ను
రిత్తుమీషుని నీది నిధిరాజు లగుదు, రింద్రు లగుదురు గండమ్ములిడి మునీంద్ర :

క. వివేకములగు పుష్పములిడి, శివలోకము పడయుదురు మన్మథునిల్వడక
ప్రపంచపాతి దుఃఖం, బెహదెన్నం దెవటనొందు తెఱుగ మునీంద్రా : 210

క. ఎవఁ దొడ కోటికమ్ములు, భవాని కర్పించు నదికదక్రితుం దా
సునిలఁచిలు దు బ్రహ్మం, దమితుందై నెగడు లోకనాయకి కరుణగా 211

గీ. కోటి లాలితీసుమములఁగొని వరాంబ, పూజనముపు నుండు చతుర్ముఖుఁడగు దశ
కోటి తత్పుమమల పూజఁగొలిపి నిష్ఠ, వై నెగడు స్వాదేవతాపంధ్యుఁడగుచు.

- క. ఒకఁ డనఁగనేల నానా, వికచసుమమ్ములను భక్తివివళుండై యం
 దికఁ బూజసేయనగుఁ డ, త్కుక్కుతము వర్ణింపఁ దరమె శూలికినేనికా. 213
- గీ. అగురు కర్పూర ధూపమ్ము లధిఃనియతి, నంబ కిడఁదగు; దాన నత్యధిక మోద
 మంది భువనేశ భువనత్రయంబు నర్చు, కనకుఁ బ్రతిఫల మిచ్చు నో మునివరేణ్యః
- క. కర్పూరఁబండముల దీ, పార్పితసేయంగ నంబ యవ్వని మన
 స్తర్పణ మొనరుచు నిక్క మ, హర్పతిబోకమున వాన మరురించి మునీ. 215
- వ. పదపడి బిశ్మభోజ్యాదియౌతిమ్ముగ నై వేద్యమ్ము సమర్పించి,
 గీ. పిదపఁ బానీయమిడి మదిమొదము బొదలఁ, జేయు తాంబూలమిడి మహాగాయకులును
 గాయనులు నాలపించెడి గానములును, వేదపారాయణములును పి స్తరించి. 217
- గీ. ఫల్రవామరముం నిడి సకలరాజ
 సదృశగతి నివచారమల్ సంతరించి
 చేరువఁ బ్రదక్షిణము నమస్కారము నిడి
 తన్ను జ్ఞమియించుమంచు నెంతయు నుతించి. 218
- క. ఏతాదృశోపచారము, లేతం దొనరించు వాని నీళ్వరి ప్రోచుకా
 మాత స్వతస్పద్ధకృపా, న్వితగదాః పూజసేయనెడఁ గొడువేలా. 219
- పీ. ఇయ్యెడ నొక పూవృత్తము వచియింటఁ , గలదొక చక్రవాకము హిమగిరి
 నది దేశములయందు నటునిటుఁ దిరుగుచుఁ , గాళికి నేగి యొక్కటను సన్న
 పూర్ణ గుడికిఁజని భుక్తికై యేదేని , దొంకునే యని కొంత తొట్రుపాటు
 దనిర నొక్కింత ప్రదక్షిణ మొనరిచి , తనయంతఁ జని పిమ్ముటను భవాంత
- గీ. రమున స్వర్గము జనియు భోగములు రెండు
 కల్పములు గాంచి పిదప భూబండమందు
 జ్ఞాత్రయకులమునఁ బొడమి జన్మ సంస్మృ
 తి విడక ప్రజాధిపత్యమ్ము దీర్చుచుండె. 220
- క. నృపతి యొకఁడు పూర్వజ్ఞా, నపరీతుఁడు గలఁడటంచు నానామునిరా
 జ పటలి విని చని కని పూ, జపడని కూర్చుండి పలికె జననాదునిశో. 221
- క. ఓ నృపవర ! పూర్వజ్ఞా, నానుభవము నీకుఁ గలిగెనవి విని కపఁగా
 మౌనుల మే మరుదెంచుట, గానఁ దెలుపు మదియు నీకుఁ గలిగినవలెనుకా. 222
- గీ. అన నృపుఁడు పెప్పె బూర్వమం దన్నపూర్ణ
 కొనరిదితిఁ బ్రదక్షిణము పక్షినియ తత్పు

భావమున స్వర్గమందుఁ గల్పద్యయంబు

నిలుచు, టిప్పు డీ జ్ఞానమ్ము గలుగుటబ్బె.

223

క. జగదంబచరిత మెవ్వఁ డె, ఊఁగును బదస్మృతిఫలమొఱుగువాఁ డున్నే
యగణితమది దానిం దల, పగ నాకానందబిందుపతనము గల్గెఁ.

224

చ. పలుకులు వేయునేల జనిపాపనకారణమైన యంబికఁ

గొలువక విష్ణునిన్ శివునిఁ గొల్పెదమంచు వృథా భ్రమించువా

రల జననమ్ము ప మ్ముచుకరమ్ము పరమ్ము నిహమ్ములేక చం

చల మయిపోవు విక్రమిట నందియమందకుఁ డించుకేనియుఁ.

225

క. ఆను పల్కులు విని మును లా, ననములు తెలివొందఁ జనిరి నారద । యే నెం

తని యాదేవిని పర్జిం, తును నుతియింతును నతులితుదును వినుమొకటన్.

226

క. జననము నఫలమ్మిగ నె, వ్యనికిఁ గామండు గల్గి వానికిఁ దదృ

త్రివిదానమ్ముగు శ్రద్ధ త, దనిచ్చ జనిసంకరతకు నగుఁ గారణమై.

227

చ. ఆయ్యదియు సంధ్యాశ్రయమ్మున నయ్యంబ నర్పించుట పరమ తపంబై యొప్పెడి.

క. తపమున దేహమ్మును దా, పవరీతముపేయనగుఁ దపమ్మునఁ బితృప

త్కృప గననగుఁ దపమిడు స్వ, ర్గపదవి ముక్తియును దపము గనఁజేయు మునీ

క. నృపతికి భుజబలమును ద్ర, వ్యపటిమ వైశ్యాంఘ్రిజాలకు నావత్తరణం

బు పొనరుదు నుపాయమ్ములు, జపహోమాదికము విప్రజాతికిఁజామ్మి.

230

క తపములలో నుత్తమమగు, తప మంగతనుత్వ మది యొదవఁదగుఁ గృష్ణా

దివక్రమమన వేటొం, డుపనుంఁ దనుశోషణము గడున్ గర్హితమౌ.

231

గీ విచ్చమెత్తి యన్నమ్మును దెచ్చి నాల్గ

భాగములుదేసి యందొక భాగము ద్విత

లకు నిఁకొక్కటి యొకకు నొకటి యితిభు

లకు నొకటి తపకుఁ దన భార్యకును దగును.

232

క. ఒక ఓకువమంత గ్రాసము, నకు మానఁ హ్మవియు గేస్తునకు నెన్నిది, ప

ర్జిగు యఃఖేష్టం బార, జ్యకునకు గ్రాసములు నాలుగవరి మునీంద్రుల్.

233

చ. ఇట్లు నినుమితాహారుండై గాయత్రీపుశ్చర్యం బొనర్చవలయు, నయ్యది ప్రారంభిం

చుటకు యథోక్తకాలంబు వెదుకఁదగునని వెండియు.

234

క. అనమాత్ములు విఘ్నలు మం, త్రినిధులు స్వస్తిని వచింప నాందిశ్రద్ధ

మ్మున నలుచవలయు భోజన, మన వప్రమ్ములను ద్వితము ముదమందంగన్.

- వ. పదపడి శివక్షేత్రమ్మల నయ్యది గుర్వానుజ్ఞానసరణమ్ముగ జపింపవగునని వెండియు
క. ప్రారంభదినము మొదలుగ, నైరంతర్యముగఁ దుదిదినముదనుక నొకం
దొరితీ హెచ్చుతగ్గులుఁ, గూఁనిగతి జపముపేయఁ గూరెడి సిద్ధుల్. 237
- క. ప్రాతఃకాలము మొదలు ని, రాతింకుండగుచు రెండు యామములు జపం
బేతద్రీతిఁ బ్రతిదినము, చేతము నిశ్చలముచేసి చేయఁగవలయున్. 238
- అ. వె. పాలపంటికిమ్ము పత్రసుమమ్ములు, యవలు తిలలు గొనియు నధిక నియతి
తనరఁ దద్దళాంశమున హోమ మొనరింప, మంత్రసిద్ధి యశ్రమమునఁ గలుగు.
చ. అకుటిలబుద్ధి నిశ్చలువు నాత్మ మతెయ్యదిగోరి చేసినా
వికలముగాక కోర్కె యది వేగచు వానికిఁ జేకుఱున్ నను
స్తకృతులు నిద్రినొందు నిది సారె జపించెడి వారిః కిట్టి దిం
కొక్కఁడు జగత్త్రియన్ దొక దొప్పెడి దీన నశేషసౌఖ్యముల్. 240
- క. ప్రతిదినము నహస్రము పరి, మితిగా జపించు నరుఁడు పేలున్ ధనమున్
సుతులన్ బహుమానురొ, గతయున్ గని సుఖ మిహమునఁ గాంచుఁ బరమునా.
క. వినిసంతమాత్ర దారి, ద్ర్యవివారకమైన దీనిఁ దత్పరుడై యే
మనుజుఁడు జపించు వానికి, ధనానకసమృద్ధి యెందుఁ దఱుఁగుట కలదే. 242
- వ. ఇంకవైశ్వదేవప్రకాంఘ్ము వినుము. 243
- గీ. వైశ్వదేవమ్ము నలువక బ్రాహ్మణుండు
భోజనము పేయనేని యఘ్నార్థు కాల
సూత్రమనియెడి నరకముఁ జొచ్చెడిఁ దల
క్రిందుగాఁ గాళ్ళుమీఁదుగాఁ గ్లేశమొలయు. 244
- క. శానెయ్యది దిను జనుఁ డ, ద్దానిని ప్రేల్పంగనగు విధానమ్మున నో
మోవిజనవర్యః శాకం, జేని ఫలమ్మేని పత్రమేనియు హితమో. 245
- గీ. వైశ్వదేవమ్మునకుమన్ను నచ్చెనేని, విజ్ఞానవయ్యెడ నతినికిఁబెట్టింప
నలయు వైశ్వదేవమునకు వలసినంత, పేలుఁగాఁ దీసికొని యని దీరులండు. 246
- అ. వె. వైశ్వదేవమందు నచ్చెడి దోషమ్ము, నదఁన విజ్ఞానగు నమర్థుఁ డట్టి
విజ్ఞానము గారవింపమనగు కలి, దీర్చలేదు వైశ్వదేవ మనుచు. 247
- క. యతియును పద్మయు వీ రది, పతులగుదురు సిద్ధమైన పంటకమునకే
పతితుఁడు వీరి నెడపి తిను, నతఁడగుఁ జాంద్రాయణమున కర్హుఁడు మోసి. 248
- వ. పదపడి గోగ్రాస మొనంగఁ దగునని మతయును. 249

- క. అతిథి మతి యెవని గృహమును, గతాశుఁడై విడుచు నకని కాలవ్యము త
త్పతితాత్మ జాటికొను దు. ర్గతి దాటఁదరించె నతిథిఁ గడచినమేనిన్. 250
- క. తల్లియుఁ దండ్రియు గురువును, బిల్లలు నన్నయును శ్రీకులు తృక్కు లతిథులౌ
నెల్లరు నభ్యాగతులును, జెల్లుదురు గృహస్థరౌష్యజీవనుఁగుచుకా. 251
- గీ. సోచయాగమొనర్చు భూసురున తెట్టి, ఫలము లభియించుఁ దాదృశఫలము పంచ
యజ్ఞములొనర్చు రిక్తులు నందఁగలరు, గృహికి వింతకు ముఖ్య మెందేనిఁగలదె.
- క. ఇదియెల్ల నెఱిఁగియును బె, న్యదమున నేగేస్తు తాఁ బ్రమాదముగను న
య్యదిమునకు నిహపఃములం, దొరవదు సుఖ మతఁడు నిందుఁ దోమునిచంద్రా.
- క. ఇది యాదాంక్రమ మి, య్యది సంక్షేపముగ నారదాఁ తెల్పితి భు
క్తిదమున్ ముక్తిదమును ని, య్యది దీని నెఱుంగువారి నందిక బ్రోచున్. 254
- క. అదారమిచ్చు సుఖముల, నాచారము పూతుఁజేయు ననఘ నొనర్చుకా
శ్రీచేర్చు విద్య నొనఁగెడి, నాచాఁమ్మునకు రాజ్ఞి యాయంబ జామీ. 255

స్కంధాంత పద్యములు.

- ఇంద్రవజ్రా. విత్తాన్నదానోన్నతః నిర్వికారాః
విత్తాశ్రయాః సర్వమవీషముఖ్యాః
సత్కాదరాః దర్శవికాంశీలాః
మత్కున్నతాః సూరిసమాజనుత్తాః 256
- క. అస్మదవదానవిద్యా, విస్మృతిపండితసమాజవివిధస్తోత్రా
మన్యుతచిరిక్రీః శ్రౌ, తస్మా ర్దపథప్రవర్తిః దర్శనమూర్తిః 257
- మారిని. సుకృతమయదగితాః సూరిసంప్రోక్తపాత్రాః
అఃపథప్రవర్తిః అన్నదానసమూర్తిః
ప్రకటమృదుతరోక్తిః భావితానూనరక్తిః
సంపదగమదారిః సద్గుణప్రహ్లాసూరీః 258

గద్య

ఇది శ్రీ.....తిరువతి వేంకటేశ్వరప్రణవీ
తిరుగు దేవీదాగంకంబను మహాపురాణ
మొనందు ఏకాదశ స్కంధము.

శ్రీమత్పురదేవతామైసమః

శ్రీ

దేవీభాగవతము

ద్వాదశస్కంధము.

పరిపూర్ణకీర్తితేజ, స్ఫురితాష్టదిగంతరశః పుణ్యసుశీలాః

కరుణాకరః సాక్షాద్రూప, హృదసాదరః బ్రహ్మలోకమాన్యచరిత్రాః

1

వ. అవదరింపు మట్లు పురాణకథనోన్మథుండగు వ్యాసునకు జనమేజయుం డిట్లను. 2

సురగర్వాపహరణము.

క. మునినాథ! ద్విజాలతెల్లర, కును శక్తియుపాన్యసుంటి కొంతక యోశ

క్తివి విడిచి యితరులను గొ, ల్వనేల మఱికొంద టిదియు వదియింపఁదగున్. 3

వ. వైష్ణవులమనియు, గాజపత్యుల మనియు, గాసాలిరులమనియు, బౌద్ధులమనియు, ననేకు లనేకవిధమ్ములఁ బ్రవర్తింతుఁని వెండియు, 4

తే. గీ. బుద్ధిమంతులు పండితుల్ శ్రద్ధగలుగు, వారే తర్కతత్పరత్వము వహించి
వేదముల నాష్టవిధి పర్వములైన, మఱియుల మెలంగఁ గతమేమి మౌనివర్యుఁ
వ. ఇది యిట్లుండ మఱిద్వైమహిమంబు విశేషించి వినవలతుఁ బ్రవన్నులగు గురువు
లకు శ్రద్ధగలుగు శిష్యులయెడ దాఁపఁదగు ంహన్యముండదుగదా యన రాజునకు
ముని యిట్లను. 6

తే. గీ. శ్రద్ధగలవాఁడ వెక్కుడు బుద్ధి గలుగు

వాఁడ వగుటను వీకుఁ జెప్పని చొక విష

యమ్ము గలుగను వదియింతు న్నృదిమున

వినుము రాజేంద్ర! యద్దానఁ గనుము కుటము. 7

క. మును రక్కసులును సురలును, బెంగిరి నూజేకు లందు విజయ మ్మునురుల్

గొవిరి వరశక్తికరుణా, జనింసురులు దివము దిగి రసాతలమునకున్. 8

చ. విదవసురల్ మనమ్మున వివేకము దక్కి “వరాధ్రమమ్ము లే

మి దమజాలెల్ల దీనక గమించిరి న్వర్గము వీడి నన్వనం

పథమున వన్మదీయమనరాహుపరామమే గడించె” నం

కుఁ దంతమత్వమున్ మఱచి మౌక్కుడు మౌలులు విట్టవీఁగుచున్. 9

- క. పరశక్తి శక్తి కలిమిని, స్వరీశత లభించెనందు స్వాంతమున నొకిం
కరయక మైఁబడి యిటుల్, దిరిగెకి తటి నంబమున్ మదిం దలపోపెన్. 10
- క. అటాఁ బీరలు మచ్చ, క్రితతన స్వకౌగలుండి తేజువనెకి యి
ష్టొక కొంతయేని ననుఁ దఱఁ, చక దెడిపోవంగ నన్నవారు వివళులై. 11
- క. చని యెంచి నహజకరుణా, తనియగు నమ్యంబ వారిఁ గరుణింప నొకిం
తనరాని యక్షమను పే. రునఁ బొల్పెడి తేజమై నిరూఢి మెఱయుచున్. 12
- క. కనువచ్చిన నత్యచ్ఛుత, మును గూర్చుకొనిమాతమును చియ్యతోక్కు
టినిఁమ్ము నదృష్టవర, మును నగు నత్రేజు నుఁనముదయము గనియెన్. 13
- క. చని చిన్నియ మెంగయు చన, మునమున రుగ నేగుయొక్కమున్నెన్నఁడుఁజూ
చిన యదిమున్ పనినవ్వీచి, యను గాదిని యొదిమొగము లొఁకులు గమచున్. 14
- క. అది దైత్యుల దైవము, లే, క దురుద్దమైఁబ మాయ గావలయున్, యి
య్యది మెఱయ వలవచ్చిన, యదియోఁ యని యెల్లరును మహాశృంగమునన్. 15
- వ. కొందొక విచారించి పితముని కరిగి యడిగినంగని కర్ణము ప నకకృమ్యుని
యంద్రుండు వహ్నింబిలిచి. 16
- క. హుల్లెఁగును మోగ మీ, వేద, యటుగాన నీవయేగి యదియుఁ దా
వేరితన నిటలు వచ్చెనొ, వే కనుఁగొని రిమ్ము నాఁగ వేగనకంబున్. 17
- క. చని యెరుట విలువఁబడు నం, తన యక్షం బానిఁగించి తగనిట్లును, నో
యనఁపూఁ నీవెవ్వఁడ వే, పం నీయది తెచ్చి నాఁగఁ బలుకు ననయఁడున్. 18
- క. “ఏ నగ్నవి స్యురహన, మె నాపని” నాఁగ, నొక్క తృణ మటనికి “యి
ద్దాం దహింపుము యాతము, కావీ వీశక్తి” యనఁగఁ గనలుచు నకరున్. 19
- క. తన యాచ్యుక్తి ము నట, పనియొగముచేసి తుదకు విముఖుండై, ర
జ్జను గొని సురేంద్రు నన్నిది, కని జరి వృత్తాంత మతనికి నొడివె నెల్లన్. 20
- వ. ఇంద్రుండును చిన్మయాటలుండై, వాయువుంగని నీవరిగి తత్తేజో విధారణం బొన
రింపుచుడు, వరిగన, యక్షం “బేలంబితిఁ వేశక్తిరీయదిఁ” నాపుడు. 21
- క. ఏ నఖిందాంబుము, బూని యొన్మంగనేర్తు మౌకమ్యులు వ
న్నూదియె ద్వాపామ్యుల, లో నొలసెకి నేన న్నదోహితుండన్. 22
- క. అనుజఁ బృథం బయ్యదియే, యనియని సుగ్రమున నికిము యక్షం బపు “దో
యనఁపూఁ యది దలియింప, గ నొనర్చులు నీమఃక్తి గప్పట్టు” ననన్. 23

- క. తనయావచ్చక్రియు నట, చనియోగము చేసి తుదకు విముఖుండై, ౦
జ్జను గొని సురేంద్రు నన్నిది, కిని జని వృత్తాంతమతనికి నొడివెనెల్లా. 24
- గీ. అంత సుందెల్ల "నీవు దేవాదపతివి, గాన వీని వారిని, గనుఁగొనుఁడని
నంపనటికి నీవేగి పంపిద్ర, మైన యాతేజమెట్టిదో యరియబొప్పు." 25
- క. అనంత నింద్రుఁడయ్యెడ, పునగర్వాంధత్వ మొలయఁగాఁ జని కనులో
జన యాతేజం బంత, ర్థినిగనె వాసపుని మది విటిగె లజ్జితమై. 26
- క. ఏ నేమని వెలవెలచును, నానవమున సురలజ్ఞాద నర్హంబగు నె
వ్వానికిఁ బ్రాణముకన్నఁ, మానం బదికింబు దాని మానిట మృతియో. 27
- క. అని గర్వముడిగి చిత్త, మ్మున 'నియ్యది దేని'తన మొనసెనొ, మటి నా
కును శరణ మదియె యగుఁగా', కను నాలో నప్రవాణి యొని కనిమెన్. 28
- క. మాయాదీజ జపమ్మును, జేయుము సుఖమమ్ము జగదజేయుఁడవై సు
శ్రీయుతుఁడవగుచు నెగదెడ, వో'యమరాధీశ, యనఁగ నొగి నతిఁడంతన్. 29
- గీ. ధ్యానమీతిలోపనుఁడయి విరళనుఁ, డగుచు నొక లక్ష వర్షము లా జపమ్ము
సంప నయ్యెంబ కరుణావిళంబయగుచు, మధునవమినాఁడు రెండు యామములవేళ. 30
- క. వెనుకటి తేజోరూప, మ్ముననే పూర్వప్రదేశముననే కన్ప
ట్టిన నంత వాసపుం డ, శ్రువయనుఁడై కాంచి కలితరోమాంచుండై. 31
- గీ. బాలకీలాంకురేణవిళంబుకుట, బాంకోటిరవిప్రభ బాం దివ్య
శీం వనయావనోద్ధతఁ జిత్రతిరవి, భూషణాంచిత మసృజకపోయెగళ. 32
- క. చేలాంతర్వ్యంజితకుచ, నాలోంకృపావిళంబ నందిరిపాంఠ
మాలాభిరామ వేద, శ్రీ లాలితనిఁపమానకృంగారధ్యఁ. 33
- క. తనదంతకాంతు లొంయు క, తన భూమిఁ బద్మలాగదామమ్ముగఁ జే
య నొయారినో భక్తులు గో, రిన పరముల నొనఁగు కల్పవృక్షము సంబన్. 34
- క. తత్రేజో మద్యమ్మునఁ, జిత్రమ్ము వళమ్ముదప్పుఁ జెచ్చెరఁగని యు
ద్యత్తరభ క్తి నిమస్కృతు, లత్తల్లికి నొనఁగి నుతుల నందించి యనుఁ. 35
- క. "అతేజం పెక్కిదివి : యి, నేతాదృశమహిమ గలుగు పెక్కితమునఁ దా
నొందు వంపె దానిఁ గృ, పాతత్పరవగుచుఁ దెలియఁ బలుకుము తల్లి." 36

అంబ యింద్రునకుఁ దన మహిమ దెలుపుట

- క. అస నంబ పక్షునిది లో. కనిదానము బ్రహ్మము ననఘము మాయకును
గని సస్వరాక్షియుననై, తనరెడి మద్రాస మిది యథార్థం బింద్రా; 37
- గీ. దేని వేదమ్ము లెప్పుడఁ దెలియఁదిపురుఁ, దవము లెద్దాని వదియించుఁ దవసు లెద్ది
గోరి బ్రహ్మచర్యమ్మునఁ గోర్కెన్నితు, రిప్పదము సంగ్రహమ్ముగఁ జెప్పెదవను.
- గీ. బీజములు రెండు మస్కంత్రరాజమునను, రెండు భాగములుగల నానృష్టి యెల్ల
జగదుగుటఁ గల్గె ద్వైవిధ్య మగణితప్ర. భావమునఁ బొల్పు నారెండు భాగములను.
- క. ఒకఁ డలరు సద్విరాఁ, దరందమై ప్రకృతి సంజ్ఞఁదగు నొక్కఁడు చం
ద్రకుం జంబ్రునకుంబలె, బ్రకృతికి నాత్మైక్యమొలయు వాననఁ యెపుడుగా. 40
- ఆ. పె. శక్తిసుప్తాన్న శక్తి వేయిగ లభ్య. మగుట యనఁకుటాత. మక్కుతమున
దగు నభేద మెల్ల జగమును బ్రళయమ్ము. నందు నేన యగుచు నలరుదాన 41
- క. అవ్యక్తమైన రూపమే. సువ్యక్తంబగుచుఁ దోచు నునినానఁ సదా
భావ్యమగుఁ గ్రాణి బహు క. గృహపారమ్ము కతనఁ గ్రమపరిపాటిగా. 42
- ప. అంతర్ముఖ బహిర్ముఖభేదమ్మున మాయకును ద్వైవిధ్యంబొంయు, నందు రెండ
పది తమ శృద్ధింబున వాదంబుడు, దానికతనఁద్రుగుణమ్ములుపుట్టె, బ్రహ్మదులెల్ల
రును దిదత్మరులని దెలియుము. 43
- క. అజనను గుణత్రితయమున, రజమెక్కుడు హరునకుం బరఁగుఁ దమ మ య్యం
బుజన మునవకున్ సత్వం. బు జగత్త్ర యనాధఁ యదిముగఁ బొల్పుఁజామి. 44
- క. స్థూలమజుఁడు సూక్ష్మము హరి. కూలియుఁ గారణమునేన సూఁ తుర్వావ
స్తాల్లి నాదు రూపం, బాలింపుము రెండు దెఱఁగులై యొప్పురుగా. 45
- గీ. అందు నగుణంబు మాయతో నుటియుండు, నిర్గుణంబు తద్రహితమై నెగడువనుము
సర్వజగ మెర్పఱచి తదంతర్విలసిత, నగుచుఁ బ్రేరేపుదాన జీవగణమేన. 46
- గీ. కాలార్కమలను బట్టి కంజజాదు
లను దదుచితకార్యమ్ములకు వియమింతుఁ
వీను నవిలుఁడు, ననలుఁడు వేరు, రివియుఁ
దోచు, హరి ప్రోచు. మద్భయోద్భూతిగరిమ. 47
- క. సురనాథఁ కణ్ణబొమ్మల. కరిణీక మిముఁ ద్రిప్పుచుండుఁ గనుమీ జయముగా
బంగింటు మీకొప్పు డ, సురలకు నది యొక్కవేళఁ జొప్పద నిడుదున్. 48

- గీ. కాలకర్మానుసరణమ్మగా సమస్త, కార్యము నే స్వతంత్రునై గడపుము
నట్టి సకలాత్మానగు నను నజయఁజాల, కిపు దహంకారము మీదలెనఁగఁజూచి.
క. కరుణింప నెంచి మీమీ, శరీరముల నుండి యక్షసంజ్ఞదంప నే
నరయంగనైతి, నిజయు ని, తర తేజముగాదు. దానిఁ దరిమే తెలియక. 50
- క. ఇది మొదలు గర్వమెల్లను, గుడియంది విశేషం క్రి కొనసాగఁగ మీ
హృదయముల నన్ను శంకము, గఁ దలఁపనగు వేటుతలఁపు గఁదగదిక. 51
- క. అని పరికి యంబ యంత, ర్థినిగనె సులదియు మొలు తేరువ గాయ
శ్రుతి మూఁడు సంజలను వి, క్రిని జనియింతురు నినుతివికా కువడిక. 52
- గీ. అదియగమన సిగతి సఖిసేవ్య, యగుచు గాయత్రి యొప్పారె నుతింప
విప్రులకు ముఖమెఁడును వెనుక దది విరుదువాంతులఁగల్గు సభలగులు.

గౌతమ కృత గోవధ.

- వ. రాజా విషము మున్ను వదునేను వత్సామ్ము లేకరిత ననాపృష్టిదోషమ్ము కరిన
జెనుంబొందుగలిగె, నప్పటి యువప్రవక్తుత్వీది యని చెప్పసలవిక; దేగృహ
మృతఁ జూచిన శక్తిమ్ముఁ సంఖ్య యపారిమ్ము; కొందఱొగిపట్టఁజాలమఁ దప్పిక్ష
ణమ్ముఁన పొట్టలు నిందికొందురు, కొందఱుశ్వరహిషవిగానాది మృగమ్ములను
మఱికొదలు మఱికొన్ని వస్తువులను యదాప్రాప్తమ్ముగ కుజింతురు; వ్రాణమా
త్రావశేషమ్ముగ నుండిరి 53
- గీ. ఇంత చెప్పఁగనేం తానెంత జాతి, గుండెకల తల్లి యేనిముఁ గుడిపొందఁ
బడినెలల మోడికన్నట్టి బాలుఁ దనుట, మిటిమే నాఁడుదక్కనో విభవతంపన.
క. పరువులు తరుణుల, దండులు, తరుణులు నినువులను దినఁగదలఁతురు జిత్ర
వ్వరి నెప్పని సేయింపదు, మరియూ యెఱుఁగునె, యదియు సునుజాధీశ. 54
- గీ. అట్టి యిక్కట్లంబు బ్రాహ్మణులు గొంప
తెలియేని యుపాయము నెంచువెదక
తుదకు గౌతమముని మహాత్ముఁడు సుభిక్ష
మఱిని యాశ్రమమున నన్నదనదుఁ దెలిసి. 55
- క. గాయత్రీజపశత్రుల, రై యేవేళ గృహదీక్షఁదగు నకవిఁగనన్
దోయము వాయు దారు న, తీముతురై యరిగింబ కతిభురై యొకఁబన్. 56
- గీ. దెనలు నల్లిటినుండి యతిభు నే, వేలు స్వనటుంబగోవనంపకృత్యసహు
రై మరుగుదేరి దవ్వలంపంప యా పు, నుండు సంకోషమంది 'వారం' దలుచు.

- క. తిగఁ గుళంబిడిగియుఁ గా, భుగడిగి యివ్వారి నెల్ల లోకోత్తరశీ
తిగ గారివంది “యిటరా, గఁ గతముదెచ్చె” ధని మటితకంకములుండె. 60
- క. అడుగుటయు వారు తిమపడు, నిమమలు తుదముట్టఁజెప్ప “విది మీ గృహ, మీ
రొడయులు నాకిం నూరక, తదఁబడఁగానేల యిట్టిదాసుం డుండన్. 61
- క. మీగాకకతిస చిన్మత, గూరెన్ నాకింతకన్నఁ గొందొకసుకృతం
బేడును జేయరు మజ్జా, నారంభము సార్థమయ్యె నధికుఁడనైతిన్.” 62
- క. అది యనున నుపాధ్యక్షముగ, మరు లన్నిప్రళకు నతయకారకుడై, యొ
య్యన గాముఁడని దాఁ ద్రా, ర్థనపేముఁగ నంబి యియె దర్శనమెలమిన్. 63
- గీ. అట్లు ప్రవృత్తిమై నలలాతిథులను, దనుపఁదగునట్టి పూర్ణపాత్రమ్ము నొనఁగి
‘మెట్టిగోరిన నీ న్యుది యిచ్చు నీ’ య, టంచు నచియించి యంతర్థి ననుగమించె. 64
- క. ఎవఁటం జూచిన నన్నం, దెవఁటంగనుఁగొన్న సూప మెటంగన్న నని
ర్నిచనీ ముప్పదనమ్ముల, రుదుటం గనుపట్టెఁ దన్నిరూఢప్రౌఢిన్. 65
- క. సగలఁట, వస్తుముఁట : యె, స్సఁగఁటయె యావస్తుఁంబు నగములనఁగఁది
స్సఁగ నెవఁట గనినఁగనఁగఁ, నగజీతిమఁదగదె తన్మహామహిమమ్ముటా 66
- గీ. గౌరముఁడు టూమిసురులను గాంచి యివియ
యన్నిగాములు, నారంభయ్యునియ, యాజ్య
మల్లదగ్గో, అగ్రముమ్యుది, మదియ దధి, య
దేవులుగ నారగించి సంక్రొప్తిఁగనుఁడి. 67
- క. పునపీ వారెల్లు నె, మ్మరు లానందానందియమగుమ్ములుగా
నది ముఁమున భుజియించుమఁ, గరలక యద్యోచన ముండి కడుశ్రద్ధమెయిన్. 68
- గీ. ఎది, యో జన్మములు మఱి యెన్నియేని, బ్రాహ్మణాచారములు వ్రతములును బొ
నఁచును దీర్ఘకాల సన్నమ్మ వస్త్ర, ములును సంపూర్ణగతిసౌఖ్యఁజెఁగిరవట. 69
- క. వారలఁట పీడిను మఱి, పీరినవ వారును విని వేలును లక్షల్
గా గా మొగిలిడిఁట : సం, సామ్ములలోడ నెల్లజనులయ్యెడకున్. 70
- గీ. అత్తిభూషణు బొడుగుని రుచి, పట్టు, పుట్టులు దాన్ని నతి యవ్వడమి నెంచి
పెచ్చిఁను గానరాఁట : బొడువ మొకఁడు, గలుగనే యె నుదియ స్వర్గముగనుండ. 71
- క. మనిజనులెల్లది ప్రసంగ, దనిబూషితులగుచు దేవతలఁ గాంచ, న
మృగసముద రిన్మహా, అనుకై నునకుం గేరిగానింపకొన్. 72

- గీ. ఆమ్మనీంద్రుని యాశ్రమమంత నూలు, యోజనమ్ముల విస్తృతి నొందె నచట
నెప్పు డుత్సవములకల్గి యెనఁగు, రోగ, భయము దైత్యాదివియము నెప్పటికిలేదు.
- క. ఆయాశ్రమమున విప్రులు, సేయు మహాయజ్ఞముల నశేషసురలు మో
దాయత్తులగుచుఁ దినిసి మ, హాయకుఁ దొక గౌతమిందె యని పొగడిరొగి. 74
- గీ. అహహ, యేమిందు! దేవేంద్రునంతివాడు, తనకుఁ గల్పనగమ్ము గొఱిముఁ దటంచు
నొక్క యెన్నేవిసార్లు పేరెక్కనట్టి, యల సురర్కను గొలుపుచి సరిపె నుతుల.
- క. ఈగతిఁ బండ్రెండేం ద్దను, రాగముమెము గర్వగంపహతుండై స్వ
ర్గోగం బొనఁగుచు గాయ, శ్రీగాయకుఁ డమ్మునిమణి దేల్చెన్ వారి. 76
- గీ. అప్పు డయ్యెడ మునియు గాయతి కొక్క
యాలయముగట్టె మునివరు లచటనెప్పుడు
సజపుడంద్రు పుంశ్చర్యః సర్వశమొందు
గాదు తత్త్వానమునకు నిక్కము నృపాల. 77
- క. అటఁగన్నదు నంబిక యి, పృటికిని బాలికయుఁ దా యువతి వృద్ధయునై
జటిమందలికిఁ ద్రిసంధ్యల, నటనము గావించుచుఁ గవధ్వాపణయై. 78
- గీ. అంతనొక్కడ నాదుం దటకువచ్చి, యర్చితుండయి “గౌతమ! యహహ! నీయ
శమ్ము నేమిని పొగడుదు సత్యలోక, మంపు స్వర్గమ్మునందుఁ దానెందు నిండె. 79
- క. మొన్న సురేంద్రుడు పద ని, న్నేన్నిన నేనలకించి యటకు వినుఁగనన్
గ్రన్న నరుదెంచిని నీ, కన్నన్ గలదే యొకండు గంపమునకు. 80
- క. అవి పొగడి పదప గాయ, శ్రీ నికేతమ్మునకు నరిగి దేవికి హర్షా
శ్రునయనుండై మొక్కిడి నుతు, లొనరిచి దివమేగె నంత నొక్కడ విశ్రుత్. 81
- గీ. గౌతమిని నారదుండింతగా మతిఃపఁ, జరునె యపున్విద్య నెచ్చనమును గలంప
నతని కపయశమును గూర్చి నాక్కినెంచి, రకట! యేమనవచ్చు బ్రాహ్మణుల చెల్లు.
- గీ. అంతఁ గొంతకాఁమునకు నభిలలోక, సౌఖ్యదాయకమగుచు వర్షమ్ముగురిపె
దానఁ గల వెల్లదేశముల్ తాన విడిచె; నట్టి వార్తను వినిచి బ్రాహ్మణజనమ్ములు,
మ. విని యేదేని విమత్ర మేర్పఱచి యన్విప్రేంద్రునిన్ కావర
గ్ధునిజేయన్ సమకట్టికొట; మహాత్ముల్ గారె; తాదృశ్యహ
జమన్ గాంధీన తల్లిదండ్రు; లిదియన్ సామాన్యమే; తిప్పుయం
టను వాసమ్ములు లెక్కపెట్టట నిహారం బెంచు విప్రాశిన్.

గీ. అంత నొక పృథ్వీగోవు మాయ నొనరించి
గౌతముని యజ్ఞశాల సంకును దఱును
నది యశుడు తపమొనరించు నట్టియెడకుఁ
జన నకడు దానిచోరె 'హ' మ్మనుచు; నవీయు. 85

క. ప్రాణమ్ములు త్యజియించిన, మౌనులు గుమిగూడి గౌతమ మునిఁగి దగునే
యీ విమతి నెట్లపంబగ, దేనువు నిలువంపె నకట; తేఁకువ వలదే. 86

క. అను పలుకుచు పిని గౌతముఁ, డనుకంపాకంపితాంతరంగుండై క్ర
న్ననఁ దపము విడిచి మృతగో, పునుగని యెంతయును నత్రుపూర్ణాశుండై. 87

గీ. గతిమునకుఁ జింతిచేసినఁ గలదె భలము
కారణఁదేమొ యూహింపఁ గడఁగు బొప్ప
టంచు యోజించి నేతమ్ము లత్తైమూసి
జ్ఞానవృద్ధిని గాండె నికమ్మునెల్ల. 88

క. కను గొని యిది విప్రలు చే, సిన పని యని మనమునందుఁ జింతించి కటాః
యని లోనఁ గనలు గమరఁగఁ, గనుల ననలకజము బరులఁ గలుషితమతియై.

గౌతముఁడు బ్రాహ్మణుల శపియించుట.

గీ. బ్రాహ్మణాదుములాం, యిప్పట్టునందు, నెట్లపంబగ నయశంబుఁ గట్టనెంచి
నట్టి ముమ్మేటుచేసిన నమముగలదె, యైన ఉమియించితిని మిమ్ము నతిథులగుట.

అ. వె. వేదవాత యగుదు వెలసిన గాయత్రి, జవము మీకు నిక నవల మగుచుఁ
బొడఁబుండుఁక. పొనఁగదు వేదమ్ము, లందు శ్రద్ధ, పొనఁగ వర్షరములు.

క. శివునియెడ కపమయపునెడ, శివశాస్త్రమునెడం మీకు పేవభావం
బు పృథా యగు మీరికె నె, ల్ల విధమ్ములఁ గం దడము లింకా కూన్యులరై. 92

గీ. దేవియందుఁ దత్కృతిలను దేని నిలుచు, చోటులను దేని నవృత్తకోటులందు
దేని యున్నవములు సూడఁ దివురు నెడల, మీకు నదికార మీమీద లేకపోవు. 93

క. శివల్యాటదిదృశయ, శివభర్తార్యనయ మతయు శివభక్తులు దా
య్య విటాతికా రుద్రాక్షల, ను విముఖులై మీ రదిమత ముల్కొనుఁ దింకన్. 94

గీ. జ్ఞానముల శాంతి నొందిని జన్మములను, నగ్నిహోత్రమ్మునను నిగమాద్యయనము
వంను సుత్తమదానమ్ములందుఁ బితృను, కర్మముల మీరు వింతిని గాంతురింక. 95

- క. శ్రీదేవీకరులగు నా, యాదేవతలందు భక్తి నంది యుదరద
 త్రాదికవిష్నాకులై పొలు, పేది యరచుటావ మందుఁ దెల్లకు విపుల్. 96
- క. కొందఱు కాపాలకులై, కొందఱు పాషండులగుచుఁ గొందఱు బొద్ద
 నందులయి వేదవిద్యా, మందతగవి చెడుఁడు నాచు మాటకతిమునన్. 97
- క. విశ్వసూత్రసుతబ్రాత్రా, తృతమాజాభివ్యాలను వృథాద్రవ్యాన్
 క్రతఁజేసి వేదముల ర, ధృతకుల విక్రయమొనర్చు మతిమిక్కుకా. 98
- గీ. మాతృకన్యానుగాములౌ మందమకులు, భగినుల రమించునట్టి దుర్బగులు బరయు
 వకులఁ జెఱవట్టు దుర్మార్గవర్తనులును, గాఁగలరు మీకొంఁమ్ములఁ గలుగు జడులు. 99
- క. ఏనిదిన కావమిది మీ, కీనాటనకాక మఱియు నెల్లయపుడు మీ
 మీ నామరూపముల వం, కానసరణ మొలయు నాశమందఁగఁజేయున్. 100
- క. పలుమాట లేల మీకుఁ గ, నలి గాయత్రి యెడఁకుండు, నరఁము మీవా
 రలకెల్ల వానరుగు" నని, పలికి యరిం దంబ గుడికిఁ బునఁముపేసెగా. 101
- క. చనియందకు మొక్కిడ న, జ్ఞఁచియు ద్వజగణమొనర్చు చ్యుతు నాశ్వ
 ర్యనిమగ్నుచిత్త యయ్యెన్, గనఁదగు నివృత్తికి నట్టికళ యామెయెడన్. 102
- క. జనని యిటు నవ్వెచును నా, తనఁగని శాంతింపు మెందుఁ దగదే భుజగ
 మృగకరు పా ల్విషమగుట ను, జనత తదన్యతయుఁ గఃఖనన్యము లనఘా. 103
- వ. అనుటయు, 104
- గీ. గౌతముఁడు శాంతిజెందె; ద్వితాకులెల్ల, కావమున శ్రుతిపేతత నంభనింప
 నెంతయేనిఁ బల్కొత్తావ మినుమడింప, సిగ్గుగొని గౌతముని నకుఁజేసి విదప. 105
- క. కరుణింపుము కరుణింపుము, కరుణింపుమటంచు నైక్యఃకంతమ్ముగ నె
 ల్లరు వేడిరి; తత్త్వమునఁ, గండాద్భుతంద్రయ్యె నదివి. గౌతమచుచియున్. 106
- క. హరి యృష్టండై యెపు డవ, తరించు నందఱఁ మీకు దప్పచు నక
 స్థి"వాన మ్మటపైఁ గలి, దొ"పై జరియించి కాప"ర్థం కగుడి. 107
- క. నాకావము ద్రిష్టు కొనెడి, యాశచుదిం గంధయేని యుగ్రిని గాము
 శ్రీక క్రికిఁ గావింపుఁడు, నాకక్యమె క్రిమ్ముంప నాశాఁమ్ముకా. 108
- క. అని వారి విడిచి గౌతమ, మిని యిది ప్రాఽబ్ధిమని నుముఖుడై శాంతిం
 గనఁ దత్కారణమున భువి, జనియందరి నాకగులు ద్వితాశ్శాశ్శుకుంకా. 109
- నీ, పంకితులయ్యను బరదాంబులు, గాయత్రి నెఱుఁగని కష్టమకులు
 తిష్ట"ద్రాంకితుల హృదిహీనులు, నాపంపవర్తనల్ పరమపాత్రు

లాచారికూన్య లనూచానవృత్తవ , ప్రితులు కరోదరీశు లహితులు
కాలాచారికతులు కౌలాచారికమతుర్ , భక్తికూన్యలు పరిశక్తి నేలుగ
గీ. నేరని కురుతులగుచు వనేదుర్వి , దగ్ధమార్గముల మెలగి తరణమునకుఁ
గాక తిరిగియు సురానుగతికఁ బాలు , పదున రెన్నటికిని వీరు పరము గనరు. 110
క. అదిగన న్వజులకు, మురమిడు జగదంబ సేవ్య భూపః : యాయం
బ దగు మణిద్వీపమ్మున, నది యదమిదమం తెలప నలవియెయెందున్. 111

మ ణి ద్వీ ప వ ర్ణ న ము.

క. ఐనను వచించెదను విను, నా నేరుచు కొలఁది లోకనాయకిచే న
న్యాయంబు బడిమెడి త. త్వానము పదిలోమునకుఁ దగు మార్వమునన్. 112
చ. అదిదగు సర్వలోమను నాఖ్యను దానికి నీడు చూడ నీ
పరమును నాల్గు లోములఁ బాల్పద దొందున; సృష్టికాది సం
బ దినయఁగా యదృచ్ఛమయి మారపుఁదాదిగ వేల్పులందు నా
స్వదముల నిన్ను మిన్నయగు పాతని దాని సృజించె కూపతి. 113
క. నైలానము కన్నును మఱి, గోలోముకన్న నదియ గొప్పయగుటఁ గా
రేః గోపః స్వమం. గా లోతులు దానికడఁగాఁ దివురుటయున్. 114
గీ. అదియు బ్రహ్మాండ మలరెల్ల నావప్తి
మన నెలరు దనిదుట్టును నన్నులలది
పాద. గామ్యోది గగ రిత్తివాయులును
ఉత్కలగల వస్తువులు దెల్పఁ దరిమె నృపతి. 115
గీ. లయఁ కట నొక్కోట యయోమయముగ
నైలై యేదామడ లానంగ సింత దాని
వి సృతి యటంచు వలయుంబు వెట్టినేః నృ
పాలః యెల్లద నట ద్వారపాల రుంధ్రు 116
క. నలదెలల ద్వారముల బురు, జల నెలరెడి రక్షకులను జూడఁగవరెగా
క్రి నొని శక్తిమేః ల. తలా కోటు ననుమఁ జెప్పఁగా విని తెలియఁ. 117
క. జనపద్మస ననుని, చను వేల్పులతోడు లదట సుఖమ్ములుగా
ననిశము నిల్చుట తద్వా, హనకుంభాస్వనము దిక్కుంన్నియు నిండఁ. 118
క. అట నొప్పెడి రిత్తిద్రుమ, పటలసమాప్తములైన వనములును సము
త్కటమదురవారివారిత, కటాకములు మురమొసంగఁ దగు నెవ్వరికిన్. 119

- గీ. మితి నతిశయించి కాంస్యనిర్మితమయి గగ
నము స్పృశించుచు నాపైని నురుగు లెంక
నొక్క ప్రాకార మయ్యెడఁ బెక్కు గోపు
రములు వనములు నిలవమానములు గలవు. 120
- క. అట నొలనెడు పూలును ఫల, పటలములును గోకిలాది పక్షులును మృగీ
నటనములును మదికింపున్, మటియించు వానిఁ బొగడఁగా నాతింపే. 121
- వ. ఇయ్యది వెనుఁబిదానికన్న శరీగుణతేజంబు గలిగియుండు నిద్దాని కవలఁ దాత్రు
పాలమ్ము వొల్పు; నియ్యది వకులస్రమ్మును సప్తయోజనోన్నతమ్మున నై యభ్యర్థ్య
గతి నలరు. 122
- క. ఈసాలములకు నడుమఁ బాసిల్లన్ గల్పవాటి బంగరుకన్నఁ
భాసురములైన పూవుల, రాసులు జివురులును నవట రాజులు నెప్పుడున్. 123
- క. ఫలముల నెల్లెడ బీజ, మ్ములు రత్నములై తనయ్య బూమిక; పరీ
మళ మేరిదీయ మెల్లెడ, నలమున్ బదియోజనముల యంతటిమేరిన్. 124
- గీ. పుష్పసింహాసనమ్మును బూలగొడుగు, బూలతోడవులుగలిగి యెప్పుడు వసంతుఁ
డవ్వనమునుండుఁ బుష్పానవాతమూర్తి, తాడెదై భార్యలమగూడి యాడుచుండు. 125
- వ. మధుశ్రీయని మాధవశ్రీయని యతినికి నిర్వురుభార్య లవ్వారిం సౌందర్యం బనవ
మము; మఱియు నయ్యెడ. 126
- క. అంగనలు దండమెఱయి మృ, దంగధ్వను లొలయఁగా నుపాంగుడి రవం
బంగములఁ బరివళత్వం, బుం గొలపన్ బాదికొం దెప్పుడు గంధర్వుల్. 127
- వ. దీని కవల సీనసాలంబు వఱలు; నియ్యదియు నెత్తున నట్టిదియ. మఱియు నీరెంటికి
నడుమ సంతానవృక్షవాటిక యలరు. 128
- క. ఆయెడఁ గంతలు వీవన, లే యెడలఁ పీవఁ దనకు నిరుదెసల ఈ
శ్రీయు కుచిశ్రీయును దగ, నాయకుడై గ్రీష్మజుకుపు నంవః పొల్పున్. 129
- వ. దీని కవ్వల నిత్తడికొట యలరు; నియ్యదియు మున్నతి నట్టిదియ. ఈరెంటి నడుమ
హరిచందనవనంబు వొల్పు; దీనికి నాడుండు వర్షర్తువు నభిశ్రీ మొదలుగాఁగల
పంద్రెండుగురు భార్యలతో నురెడి. 130
- క. నవపల్లవముల నెప్పుడు, నవనీలములు లతలు నలరు హరితశృంగవన
జవృత్తిమై దర యొలయు న, దవిశేష నదీకటాఃకకు లొప్పు నటన్. 131
- వ. నకులతో నియ్యెడ దేవత లెప్పుడును విహరింకు; రద్దాని కవలఁ బందలొహమను

మృగు సాలమ్ము వఱలు; నిట మందాంవృక్ష వాటిక తనరు; నియ్యెడ నివంక్షీయు
నూర్జలక్షీయు నను తననకుంతో శరదృతువు వర్తించు; నీమీద వెండికోట
యొక్కఁడు సప్తయోజనోన్నతంబగును యొప్పు. 132

గీ. పారిజాతవనం బిట వఱలుఁ దత్తు. మముల గంధమ్ము దళయోజనములు చెలఁగు
నగఱుడై, సాయదుండలు స్వరాగి, హితకరుం డట హేమంతముతువు వొల్పు.
వ. ఇతనికి నహశ్రీయును, నహస్యశ్రీయును భార్య; లీకోట కనంతరమున బంగారు
కోట కలదు. 134

క. కలవు కడింబితురువు లటఁ, గలుగున్ మదిరారసమ్ము కడవలకొలఁదిన్
తలమే తత్సానమ్మనఁ, గలిగెడి యానందమచియు గలుగింపంగన్. 135

వ. లటఁ దప్పశ్రీ తపస్యశ్రీంతో శిశువు నిల్చును; మఱియు సిద్ధులనేకులు సకుటుంబ
నవసానిలై సుఖం బనుభవించు రిద్దరు కవలఁ బుత్రులగుచున్నట్లుగా ప్రాకా
రమ్ము వొల్పు; నియ్యెడ నుండు భూమియుఁ దక్కుంగల పదార్థమ్ములును దన్నుణి
మయమ్ములు కానెఱుఁగునది. ఇయ్యది తేజమ్మునఁ బూర్వసాలమ్మునకన్న లక్ష
గుణితంబగు; నియ్యెడ నెష్టాక్కులను వింద్రాది దిక్పాలురు వసించురు. ఈమీదఁ
గుంకుమారుణంబగు పద్మరాగప్రాకారంబుగల దయ్యది పదియొకద పొడవుగలిగి
యుండు. ఇచ్చట భూమియును దత్తతృదార్థమ్ములును బద్మరాగమణి మయంబులై
యొప్పు; నిట గోపురమ్ములును మండపమ్ములును ననేకమ్ములు తనరు; మఱియుఁ
బింగళాబ్జాదినామప్రసిద్ధపశుష్టకళం కీయది నెల; వక్కలలు. 136

క. లనలము గ్రక్కును నంద్రము. లను మ్రింగుదుమో జగత్తులను ద్రుంతుమో సూ
ర్యు నడంతుమో వాయుస్తం, తన మొనరుతుమో యటంచుఁ బలికెడి నెపుడున్. 137

క. ఏతై కాక్షహిణి త. ప్మేకాలము చుట్టుఁ గొలవ నేవనియేనా
తేనాని యొనరుతు మనుచునా, గేలు వేనెడిని నమంకశీరతిమై. 138

క. లాలక్ష బహ్మండము. లొకత్రుటిలో నమయజేయ నొకకత్తియ క
క్తికలిగి యొప్పెడి భూపా, లకః నరైక్యఁబు గల్గ లక్ష్యమె యెంచున్. 139

వ. దీల కవుల గోమేదరుణిమయమగు సాలమ్ము గల దయ్యదియును నొన్నత్యమ్మున
నిట్టిదియ; భూవ్యాధి తత్రత్యుపదార్థమ్ములును యథాభార్యమ్మునం దన్నుణిమయ
మ్ముల. మఱియు నీయెడఁ బిశాచవంశులును యుద్ధోత్సుకులును నిరుపమబల
నొన్నలును నగు విద్యాదికత్తులు ముప్పదియైపురు ప్రత్యేకముగఁ బదేసి యుజ్జ
హిణులు నేనిల గొలవ వసించురు. 140

- క. దీవికవుల వజ్రమయ, మ్రొ నెగదెడి భిత్తికలను నలరెడి దుర్గం
బానందదాయకలబై, భూనాయక : వోలచు వజ్రభూములతోదన్. 141
- వ. బొన్నత్యాదికింబు నర్పమును యథాభావంబు; యాయెడ ననంగ రూపాదిక భువ
నేశ్వరీ పరిచారిలు కొందఱు ప్రత్యేకింబు; నొక్కొక్కరి నొక్కొక్క లక్షితేటి
కలు గొలువ వసింతురు. 142
- క. ఈ సాలమ్మున కావల, బాసలు వైదూర్యజాలభాసుమై యెం
తే సొగనగు ప్రాకారము, కాసారములును పనులను గల పయ్యెడలన్. 143
- వ. బొన్నత్యాదికింబు యథాభావంబు; యాయెడ బ్రాహ్మ్యది మాతృకలు స్వస్వపేనా
పరివృతలై జగత్కళ్యాణదాయనులై యొలయుదురు. 144
- గీ. ఆమరు నయ్యెడ నాల్గు ద్వారములయందు
నేనుఁ గులు గుఱ్ఱములును నినేమిలగు
వాహనమ్మలు సంగముల్ సాహసమునఁ
బొల్పెడి పదాతులు నగణ్యముగ నృపాల. 145
- వ. దీని యనంతరమ్మున నింద్రవీలమణిమయమ్ముగు ప్రాకారముండు నియ్యదియు
యథాభార్యొన్నత్యాదిభాసుంబు యని యెఱుంగునది. 146
- క. నానయోజనవిస్తృత, మె నెగడున్ బోడకారముగు పద్మ మొం
దానెవున శక్తులు మఱి, దానన్ బదియాలుగురు నదా యుండు నృపాల. 147
- వ. ఈ కరాళ్యాదిశక్తులు దేవీవైష్ణవములు నడుపువారిలో నెల్ల ముఖ్యముగు వారలు;
దీవి కవుల ముక్తామయమును దళయోజనపరిమితమునునగు సాంబు పూర్వోక్త
లక్షణలక్షితంబై యొప్పు; నీయెడ దేవీనర్పకాకాంక్షుగు ననంగకుటుమాదు లెన
మండ్రు మండ్రులు గలరు. 148
- క. జ్ఞానికులు మందరులు న, దానందలు నెల్లనార్త లరసెడి జాతల్
శ్రీనిధుల నూనిభోగని, దానలు తచ్చ క్తి పొగడఁ దరమేరి కగుణ. 149
- వ. వీర లెల్లపుడు నంబకుఁ బ్రపంచరాల్లఁ దెలుపుచుండు; రిద్దాదికపుం మురికక
సాల మ్మలరు; నియ్యదియుఁ బూర్వోక్తలక్షణ లక్షితంబు. ఇది పట్టోజయం
త్రంబుగల దద్దాన గాయత్రీసావితులు బ్రహ్మ విష్ణు ద్రాగ్ని కుబేర వసుదనుడన
విష్ణు శాదులు స్వపరివార సహితమ్ముగ నానూకోజమ్ముం నిసంకురీ యెడలన
వేదమ్ములును స్మృతులును మూఱుమ్ములును మూర్తిమంతమ్ములై వెలింగెడి;

నిద్దాని కవుల కతియోజనోన్నతమగు ప్రవాళసాలమ్ము వజ్రం. నియ్యదియుఁ దక్కు
గల రక్షణమ్ములఁ బూర్వోక్తసాలకుల్యంబు. 150

గీ. అచటఁ బంపబూతములకు నాదివత్స
మలరు నొక యైనుగురు శక్తు లలరుచుండు
తనరు హృల్లేఖగగనం క్రముఁ గరాళి
కయు మహోచ్చష్ట యనియు నాశ్వలు నృపాల. 151

వ. వీర లండలును దేవీతుల్యవేషమ్ములు గలవాడు; దీని కవ్వల బహు యోజననిస్తీ
ర్ణమ్ముగు నొకంత్పిమహాసాలమ్ముకలఁ దియ్యదియుఁ బూర్వోక్తరక్షణంక్షితం.
దీయెడ నామ్నాయదేవులు వసంతురు. 152

క. శ్రీదేవ్యవతారమ్ముల, నాదిమహావిద్యలును మహాతేజఃపుం
జాదీప్యమానముగ న, చోర దనూరెడు నృపాలః పొంపులగుంపై. 153

వ. నప్రకోటపహాచంక్రమ్ము లిటఁ దనర్పు; నీసాలమ్మునకావలఁ జింతామణిగృ
హమ్ము గలఁ దిట నుండు వస్తువులన్నియుఁ దన్మయమ్ములుగా నెఱుంగఁదగు. 154

క. ఇందూద్గారోపలముల, మందార్కోద్గారశీలల మఱి విద్యుత్కాం
టం దన్నెడి తాలును జెయి, పొందందగుఁ గంబములది నున్నతదీప్తిన్. 155

గీ. అదియు దేవీనదనన నుడు వేయి, కంబములఁబొచ్చి చెక్కుడు కాంతిగలిగి
మందపము లొక్కనాలుగు మలయువాని, యందచందములను దెల్పు నలవికాదు.

వ. అయ్యది క్రమమ్ముగ శృంగారము క్రిజ్ఞానై కాంతకాచమ్ములఁ బ్రసిద్ధమ్ము; లాయీ
వందపమ్ములఁ గాశ్మీరపనమ్ములాదిగ ననేక వనమ్ము లలరు. 157

క. అయీవనముల తావుల, నేయెడఁగా గ్రీధనర్పి యేతెంచెడి య
వ్వాయువుచే నదీప్తం, బేయెడ గమ్మరను తావి నెనఁగు నృపాలః. 158

క. శృంగార మందపమ్ముల, బొంగారెడి వేడక, దామెవుడు దేవులహా
నంకితమ్ములు వాడుడు, లంకితమున నంబ యట నర దీర్చన్. 159

గీ. ముక్తిచందఃమున నంబ ముక్తిసోనఁగు
జ్ఞానచందఃపుంబ విజ్ఞాన మొనఁగు
నరియు నేకాంతచందఃపుండుఁ గార్య
తంత్రములు మంత్రములు చుట్టఁ దనకు దనర. 160

వ. చుఱియ విమ్యేద శక్తి లక్ష్మ్యకృతమ్ములగు వదికొట్లుగల వద్దనబ్రహ్మయు

విష్టుండును దురుండును ఖరమ్ములై సదాశివుండు పరిత్యజుడై యొప్పుదురు.
దీనిపైఁ గోటిఁబదర్పనుండందగు భువనేశుండు జోడికహాయినిండు మహాదే
వుండు విరిసిల్లు. 161

1. ఆయనము వానినక్తి. స్థాయినియై పోల్చు నంబ సంతతభూషా
శ్రీయుతయై వర్ణింపఁగ. నే యయ్యల కేనిగాని యెనకఁబెనఁగఁ. 162

క. రెలికత్తియ రెందతో తఱ. గొలువఁగ నిచ్చాఁక క్తిహరిసహితయై
వెలలేని విరాసమ్మల, నరు జగన్నేత్రి బొగడు నట్టిరు గలరే. 163

వ. మతీయు లజ్జాది పీతకక్తులును, శంఖాది నిమయను నమ్యుంబికఁగ నన్నిదియం
దలరెడి 164

క. ఆడలవలనఁ బొడమి మ. హనను రొకయేడు కలియు నచ్చుతాద్రిని నా
యా నమలు కాంచనమ్మున, నీనిఁ రంతముల నెల్లయెడ మనసఁ. 165

గీ. ఆగృహమ్మున నద్దేవు నంతకిమును, వామభాగమ్మునం దట్లు నెఱుఁగు నంబ
యతఁడు సర్వేశ్వరగుట కీసతియ చుట్టు. కాంబు బొందులేదు నిర్లమ్ముగ వినుము. 166

వ. ఈ గృహమ్ము సహస్రయోజనాయామ మృగలిగి యంతరిక్షమ్మున నిరాధారమ్ముగ
నుండఁ నిద్దానికిఁ బ్రళయమ్మున నుక్తోచమ్మును సర్గమ్మున విరాసమ్మును గలుగు
చుండు. 167

క. మనజల దినుజల నాగుల, ననిమిమలం దెవ్వ రెవ్వ రదికోపాస్త్ర
మును సలిపి సిద్ధిగాంచిరొ, యనఁములు వారిదట నుండు రారీతి దగఁ. 168

క. మృతకుల్యలు, మధుకుల్యలు, సతతము దధికుల్యలును బ్రళ సగతి నటన్
శఁముకొలఁదగఁ బాటు న. మృతకుల్యలు నొక్కఁడే లనేఁములుండన్. 169

క. ఏకోరీఁ గోరిన నిమ. లోకాతీయగు తయవులున్ గల వెల్పుడన్
శో. ము రోగము జరయును, నామనందేని గలుగు నటలేవు నృపా. 170

క. అందఱు యౌవనవంశలు, నందఱు కాంతాన మెఱుఁగిందఱు విగుఁ
నుందయల నచటఁగలవా, రిం దం మే యెన్న నెంత కృతవకతవిఁ 171

వ. కొందఱు సారోక్యముత్తలును, గొందఱు సామీప్యముత్తలును, గొందఱు సారూ
ప్యముత్తలును, గొందఱు సాయుజ్యముత్తలును నై యుండుఁవి వెండియు, 172

గీ. మూర్తిమంతిమ్మగుడు నెప్పుడును సప్త. కోటిమంత్రమ్ము ల్గలుకపేటి నంబ
నుజలు నల్పుచునుండు నున్నతల కటల, గతులు గల్గు నెఱ్ఱుట తగుగతి జపింప. 173

గీ. ఇది మణిద్వీప వర్ణం మెప్పుడేని, దీని స్వరముంపఁ బాపముల్ మాన్గఁ బ్రాణ
మెదలునెడ నృసింకఁ దగుల నిది గతియగు, సతతభయలు నిద్దాన సంతపించు. 174

ఎ. ఈమణిద్వీపసర్వసమ్మము నిత్యమ్మ పరింపనగు; విశేషించి యియ్యది సూతన
గృహసామ్రాజ్యములఁ బరించిన నట పనించు వారిలకు భూతాది బాధలు దగులఁ
కళ్యాణసంపృద్ధి సులభం బగునని వెండియు, 175

ఆనమేజయుఁ డంబాపురు మాచరించుట.

౧. నారాయణముని మున్నుల, నారాదనకుఁ జెప్పెనిట్లు నరనాయకః యా
భోరణి పచించితిని నీ, కారయ ధన్యుండవైతి వఖిలవిధములన్. 176

౨. అంబాపురుమొసరించి ను, అంబుగా నీ జనకున కీరకఁ గావింపుము సా
రంబైన యుబిరామం, శ్రంబుం గొను మిచ్చెదను యథావిధిగ నృపాః. 177

౩. అని యాతఁ డొసఁగు మంత్రం, మను దీక్షాపూర్వకముగ భూపతి గొవి దా
మ్మని నన్యులైన మునులను, బనిగొవి పిలిపించి మఱియు ప్రారంభించెన్. 178

౪. నందరాశ్రులాల మందీటు, లవనీసురవరులు జపము నదిగా కీ భా
గవతియు పతియుంబడెనై, లవమున మఱి మాచరించె భాగ్యవిత్తుఁడై. 179

౫. సందల నేనియు బ్రాహ్మణు, లం దనియించెన్ మఱియున లక్షల కొలదిన్
పిందులగు నక్షిణం నీతి, యుల దగుగతి భోజన మిడియున్ దత్పురుఁడై. 180

౬. అంత నారాదు డడుదెంచి ముదిపుడే న, ముక్తికుండలు వలుకు నోమానవేంద్రః
నరంగమఁడైన నీతండ్రి సురలుగొలుపఁ, జనె మణిద్వీప మంబికానదనమునట. 181

౭. శ్రుత్యుత్పత్తిఁడైతివి నీ, కతసఁ గులంబెల్ల సుకృతకని యయ్యె యశ
మ్ము తితింబై స్వర్గమ్మునఁ, బ్రతిలేని వికాసమునకు భాజనమయ్యెన్. 182

౮. అనేది నాగడు పదనము లాలకించి, వ్యాసు పదములఁ బడి గర్గదారవముగఁ
బరితె జనమేజయుండు నీవలన నింత, సుకృత మలవడెఁ దండ్రి సుగతికీఁ జనియె. 183

౯. పతియొంటి దక్కఁ బ్రత్యుప, కృతి నే నేమావరింతుఁ గృపఁజూడుఁడుటం
చతివినయమ్మున వేడు నృ, పతికిన్ వ్యాసుండు వల్కు బహుకృపయెనగన్. 184

౧౦. పను సందాపుర మెల్లపు, తొనరింపుము దేవిగొలుపు మొండొకచింతఁ
గన కీదాగపతమ్మున, మనసుడు మిది సర్వలోకమాన్యం బదిసాః. 185

౧౧. అని యుష్కరాణమాహాశిర్మంబు వేనోళ్ళ వక్కాణించి వ్యాసుండు చనియెఁ బిదప
భాష్యులును దత్కృతబహుకృతుల నలరుడు స్వనిరేతనమ్ముల కరిగి రని
వెండియు, 186

- క. జనమేజయుండు రాజ్యం, బొనరించెఁ బ్రజలతెల్ల నున్నతసౌఖ్యం
బును గూర్చుచు భాగవతం, బును దజరుఁ బఠించుచున్ బ్రమోద మెంర్చుఁ. 187
- క. శ్లోకార్ధరూపముగ మును, లోకాంబిక మొగమునుండి లోకాతిగమై
యేకత వెలువడెఁ బదపడి, శ్రీకాంతున కెది లభించెఁ గృతకృత్యతతై. 188
- గీ. దాని శతకోటిపరిమితి తనర బ్రహ్మ, విస్తరించి రచించె నప్పస్తకంబు
వ్యాసుఁడు పఠించి సారంబుదీసి విదప, శుకునతై సంగ్రహమ్ముగా ద్రకటపంచె. 189
- క. వదనెన్నిదివేలగు ని, య్యది బ్రహ్మ రచించినట్టి యయ్యది దేవా
స్వదమున బహువిస్తృతము గ, లదు దీని మహత్త్వముం దలమె పర్థింపఁ. 190
- క. పౌరాణికముఖమున విది, గౌరవమలరార విని తగఁ వ్యాసునిఁగా
వారసి యాతనికిన్ బూ, జూచనన్ నలువ జననసఫలక గలుగున్. 191
- వ. అప్సారాజేకునకు దక్షిణయు, హేమమాలాలంకృతంబగు గోపునుసమర్పించి యేత
దర్శాయసంఖ్యాపరిమితమ్ముగ బ్రాహ్మణులను నట్లన సువాసిసలను గుమారీపటు
సహితమ్ముగ భోజనమ్మలిది దేవీబుద్ధిచే వస్త్రాంకారాదులఁ బూటించి యెండ
ఫలమ్ముల నందవచ్చు; నిష్పరాణంబు దానం విచ్చువారలకు భూదావలంబితియ
ఫలమ్ము చేకులుటయొక యిహపరసుఖమ్ములు లభించు నిది నిత్యమ్మును విను
వారికి దుర్లభం బుండదు. 192
- క. కనుఁ బుత్రు నపుత్రుఁడు, ని, ర్దునుఁ డందు దనంబు, విద్య రాఁ గోరెడి వాఁ
డును దాని నంది తన కీ, ర్తిని లోకం బందు నెల్లదెసల న్నించున్. 193
- వ. వంద్యయుఁ గాకవంద్యయు మృతవంద్యయు నియ్యది విది తద్దోషముత్రీణుఁ
నెవ్వనియింట నిది పూజింపబడు నది లక్షీసరస్వతులు వైరంబు విడిచి సంకతంబు
విలుతురు; పితాదాది బాధలకు లేకుండు; జ్వరపరీతు నొకవరి స్పృశియించి యది
పఠించిన నలువది దినములకది యెట్టిదియేని నిర్మూలంబగు; నూలునూలుది
పఠించిన క్షయరోగం బడఁగు. 194
- గీ. ప్రతిదినము సంజవార్చి తత్పరక దీని, యందు వాఁడేని యధ్యాయముం దగుగతిఁ
బతనచేసెడి వారికిఁ బ్రబలు జ్ఞాన, మతిశయించు విరక్తి యున్నతియుఁ గలుగు. 195
- వ. ఇయ్యది, శకునమ్ములకును నుపవరించు; జతుర్నవరాత్రమ్ములను సకలమతస్థు లిది
పఠించి కోర్కెలు వడయుదురు. శ్రీ శూద్రులు మాత్రమిది పఠించక ద్విజముఖ
మ్మున వినుట లగ్గు; విది వేదసారమ్మును బుజ్యమ్మునునగు పురాణంబు. 196

- గీ. సచ్చిదానందరూపిణి సకలజనని, హ్రీంతుయి మహానుభావ లోకేశి యభిం
శుభవిధాయని బుద్ధిప్రదోదనకరి, నాశ్రయింతు నుతింతు నే నహరహంబు. 197
- క. ఆవి సూతుఁడు చెప్పిన విని, మును లెల్ల రతని విశేషముగఁ బూజలచేఁ
దనియించి నతులు సల్పియు, వినయం బలరార నిట్లు వినుతించి రొగిశా. 198
- క. ధీరుఁడపై సంస్కృతియను, వారిధికిం దెప్పవై శివవ్రదుఁడపునై
సారంబగు భాగవతం, బారసి వినుపించితివి కృతార్థత గలిగెన్. 199
- క. అను మునుం యాదరఘ్నునఁ, దనిసి చనియె సూతుఁ డంబఁ దన హృదయమునం
దనుపదముం దలఁచుచు; నిది, వినినన్ సుఖమబ్బుఁ గడు వివేకము గలుగున్.

స్కంధాంతపద్యములు.

- క. నిరుపమసాహిత్యరసా, భరణాః దోషజ్ఞమౌళివందితచరణాః
శరణాగతశిష్యజనో, ద్ధరణైకవిలాసలోలః ధామ్నికశీలాః
- ఇంద్రపత్రా. దీరాగ్రగణ్ధార్పితధీవిలాసాః, వారాశిగంభీరః కృపాప్రచానాః
శ్రీరాజితోర్విధవశీర్షరోచి, ర్షీరాజితాంఘ్రిద్యయః నిర్వికారాః
- క. అసవ్యశశర్వాదీపద, కిసలయభసలాయితాత్మః కిల్బిషహరణ
ప్రసితాసవద్యవర్తనః, తునుమితసంతోషః బ్రహ్మగురువరమేళాః

గ ద్య

ఇది శ్రీ కింకరీంద్రచటావంశానన విద్యత్కవి బాలకలానిధి
బాలసరస్వతీత్యాది విరుదాంకితులగు శ్రీ తిరువతి వేంకటేశ
శ్వరులచే రచింపబడిన శ్రీ దేవీభాగవతమను మహా
పురాణమ్మునందు ద్వాదశస్కంధము
సర్వమును సమాప్తము.
సమప్త సన్మంగళాని భవంతు.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ

